BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
24 Q
18

357

COMMENTARIUS IN REGULAM S. P. BENEDICTI

LITTERALIS, MORALIS, HISTORICUS,

Ex variis antiquorum Scriptorum commentationibus, Actis Sanctorum, monaſteriorum ritibus, aliiſque monumentis cum editis tum manuſcriptis concinnatus.

Opera & ſtudio Domni EDMUNDI MARTENE *Presbyteri & Monachi Benedictini Congregationis Sancti Mauri.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PARISIIS,
Excudebat FRANCISCUS MUGUET, Regis & Illuſtriſſimi Archiepiſcopi Pariſienſis Typographus.

MDCXC.

Cum Privilegio Regis, & Superiorum permiſſu.

PRÆFATIO

AD PIOS ET RELIGIOSOS LECTORES.

QUANTO apud omnes in pretio S. Benedicti Regula fuerit hactenus, nulli non exploratum eſſe exiſtimo. Hæc ſui vel ſolo auctoris nomine omni commendatione major, non ſolum in conciliis REGULA SANCTA dicta eſt, ab eodemque quo ſacri canones Spiritu condita, & in omnibus Monachorum promulgata cœnobiis; verum etiam ab ipſis ſæculi principibus ſingulari ſtudio perlecta, profitentibus ſe *ex tam prudentibus ſancti Patris præſcriptionibus ad populos ſuæ fidei concreditos valde accommodata media* percipere. Quapropter nullum mihi dubium eſt, quin à piis religioſiſque lectoribus cum ea, qua par eſt, animi reverentia ac religione ſuſcipiatur, perlegatur, ac memoriæ commendetur.

At vero quam hic exhibeo ejuſdem Regulæ expoſitionem quo vultu, quove animo accepturi ſint, res in ancipiti eſt: maxime cùm id genus argumenti toties hactenus tractatum ſit, ut qui illud iterum retractare cogitaverit, is jam actum agere prorſus cenſeatur. Verum qui me ab hac ſcribendi ratione deterrere debuerat magnus Commentatorum numerus, is ad hoc opus ſuſcipiendum me potius induxit. Nam etſi & ex antiquis & ex recentioribus non pauci, tam auctoritate quam vitæ merito graviſſimi ſcriptores (quales ſunt ex antiquis Smaragdus, Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis; ex recentioribus vero Menardus & Haeftenus, viri doctrina & ſapientia præcellentes) id magna cum laude exſequuti ſint; unum tamen ad perfectam & abſolutam Regulæ notitiam deſiderandum videbatur. Cum enim veterum

Regulæ Commentatorum exemplaria aut perrara ſint, aut in obſcuris bibliothecarum forulis, pæne incognita cum blattis & tineis rixentur; ex recentioribus vero nonnulli adeo alienam à mente S. Benedicti doctrinam tradiderint, ut nihil minus quam ejus Regulam explicuiſſe videantur: illos è tenebris eruere, hos vero aliquo modo revincere viris aliquot pietate doctrinaque conſpicuis operæ pretium viſum eſt. Quapropter cum ejuſmodi Commentarium, pro modulo meo paucis ab hinc annis proprios in uſus adornaſſem, iidem mihi auctores fuerunt, ut id publici juris facerem: ut tam ex auctoritate veterum, quorum hic teſtimonia de verbo traduntur, quam ex praxi, quæ legum optima eſt interpres, appareat, quam longe à vero ac genuino ſancti Benedicti ſenſu aberraverint, qui laxiores docent & approbant opiniones; ſimulque perſpici poſſit, quid de his ſentiendum ſit quorum ſeveriores ſententiæ, minuſque Regulæ diſcretione præcipuæ conformes proferuntur.

Nonnullos fortaſſe moveat frequens ac numeroſa veterum auctorum propriis verbis expreſſio, quæ feſtinantibus ad ulteriora lectoribus, aut auctorum lectione imbutis faſtidium non raro generare ſolet. Verum cum Regulam S. Benedicti auctoritate & praxi veterum hic fulcire & exponere fuerit animus; fieri vix potuit, quin auctoritates & teſtimonia eorum magno numero non congererem: quæ ſcribendi ratio etſi animum minus recreet, longe tamen efficacior ad perſuadendum videtur; quod unum hic præ oculis habui. neque enim delectandi lectoris, ſed ædificandi gratia hæc à me ſcripta ſunt. atque utinam id in aliquibus ſaltem experiri liceat. Si cui vero Commentationes noſtræ quidpiam durius, auſteriuſve, ſeu reſtrictius videbuntur exhibere; nemo mihi jure ſuccenſeat, qui non meam doctrinam referó, ſed ſanctorum exempla veterumque teſtimonia ſimpliciter expono; non eo quidem animo, ut eas traducam & configam obſervationes, quæ tantillum ab exacta & litterali Regulæ intelligentia pro tempore & loco, cogente neceſſitate, receſſerunt. Nam *etſi non ad unguem, ut dicitur, eam totam cuſtodiunt, etſi qua pro ſui clauſtri ritu vel mutant vel prætermittant, à Regulari tamen omnino profeſſione non diſcedunt, donec tamen ſobrie & juſte & pie pro ſuorum moribus vivere non deſiſtunt.* Sed e re

S. Bern. de Præc. & Diſp. cap. 16.

noſtra non erit fortaſſis alienum, ſi de his qui ſuam in Regulam S. Benedicti impenderunt operam brevi diſſeramus.

Hos inter primus occurrit S. BENEDICTUS Abbas Anianenſis, omnibus ordinis monaſtici alumnis ſingulari veneratione colendus, ab antiquis BENEDICTUS SECUNDUS merito appellatus; & certe poſt ſanctum legiſlatorem nulli ſecundus. Is, teſtante Ardone ejus diſcipulo, *omne deſiderium ſuum in obſervationem Regulæ converterat, ſuumque hoc permaxime erat ſtudium, ut nihil intellectui ejus excederet ..... & ut oſtenderet contentioſis nulla frivola caſſaque à* B. BENEDICTO *edita fore; ſed ſuam ex aliorum fultam eſſe Regulam, unum collectis Regularum ſententiis compoſuit librum, cui nomen* CONCORDIA REGULARUM *dedit; ita ut B. Benedicti præcederet ſententia: ei verò rationabiliter convenientes jungerentur deinceps.*

Eo opere non parum profecit Smaragdus, Abbas S. Michaelis in agro Virdunenſi, in condendo ſuo ſuper Regulam ſanctam commentario, quem non ſolum ex variis antiquarum Regularum ſententiis; ſed ex diverſis inſuper SS. Patrum dictis, ſuppreſſo auctorum nomine, contexuit, opus tanto ſcriptore dignum: quamvis in aſſignando verò & genuino illius parente non omnes conſentiant. Nonnulli enim Rabano Moguntinenſi Archiepiſcopo illud adſcribunt; ſed quam perperam probat noſter Mabillonius in veterum Analectorum tomo 2. cujus ad probationes hanc etiam addere licet, quod ſub Smaragdi veri auctoris nomine citetur à Gratiano. Eumdem librum Smaragdo Ardoni Benedicti Anianenſis diſcipulo tribuit Menardus; & quidem conſentiunt nomen, ætas, tempuſque auctoris, atque uſus Concordiæ Regularum: at refragatur Abbatialis dignitas, quam Commentarii ſcriptori tribuunt codices mſſ. nec aſſecutus eſt Smaragdus Anianenſis. Alii denique Smaragdum Abbatem Luneburgenſem hujus commentarii agnoſcunt auctorem, qui etiam extat in Pariſienſi S. Germani bibliotheca ſub nomine S. Dunſtani ſcriptus; ſed illi tardius vixerunt, decimo ſcilicet ſæculo, quam ut eis poſſit tribui fœtus, quem longo ante tempore emiſſum fuiſſe conſtat.

Smaragdum excipere debet Hildemarus, Francigena Monachus, qui Ludovici Pii Imperatoris temporibus florebat. Is ab Angelberto Mediolanenſi Archiepiſcopo accerſitus in

Italiam, & ad Rampertum Brixienſem Epiſcopum miſſus; vitæ ſeverioris normam in monaſterio SS. Fauſtini & Jovitæ reſtituit. Ibi optimum omnium (ſi quid judico) Commentarium in Regulam S. Benedicti compoſuit, quem Paulo Diacono jam ante annos ſexcentos adſcripſerunt Leo Marſicanus & Petrus Diaconus, adſtipulantibus Bernardo Caſſinenſi, & Petro Boherio. At Paulo Diacono recentiorem eſſe exinde manifeſtum eſt, quod citetur in eo celebratum Aquiſgrani ſub Ludovico Pio concilium, cum tamen Paulus ſæculo VIII. vivere deſierit. Eumdem Ruthardo Hirſaugienſi Monacho, Rabani & Strabi auditori adſcribit Trithemius; Ruthardo monaſterii Eremi B. Mariæ in Helvetiis Menardus. At neque Germanus, neque Helvetus fuit auctor, qui monaſterii ſui *in Francia* non ſemel facit mentionem. Eumdem etiam in Augienſi monaſterio reperit Mabillonius noſter cum hac inſcriptione. *Incipit expoſitio Baſilii Abbatis ſuper Regulam S. Benedicti Abbatis primitus.* At genuinum Hildemari fætum eſſe probant Gallicani codices mſſ. plurimi, maxime vetuſtiſſimus ex bibliotheca S. Benigni Divionenſis, ab annis circiter octingentis exaratus, cui hæc præfigitur inſcriptio, *Incipit traditio ſuper Regulam S. Benedicti, quam magiſter Hildemarus Monachus tradidit & docuit diſcipulis ſuis.* Cui favet epiſtola ipſius Hildemari, quæ capite 38. integra refertur. Adde quod in caput XIV. agens de ſanctorum feſtivitatibus, in exemplum adducit feſta SS. Ambroſii, Protaſii & Gervaſii, Naboris, Nazarii & Celſi, ſanctorum diœceſis Mediolanenſis, cui præerat Angilbertus, qui Hildemarum ex Francia advocaverat. Denique in Romanis monaſterii ſancti Pauli Conſuetudinibus ante annos ſexcentos deſcriptis ſub nomine Hildemari hic Commentarius laudatur, ut nulli dubium ſupereſſe debeat, quin vulgata Pauli Diaconi nomine Commentatio Hildemaro genuino auctori ſit vindicanda.

Non multo poſt, ſub finem nimirum ſæculi noni, Hugboldus Elnonenſis Monachus, Remenſibus ſcholis à Fulcone archiepiſcopo præfectus, ex diverſis SS. Patrum ſententiis in unum collectis, expoſitionem in Regulam S. Benedicti compoſuit, quæ mſ. aſſervatur in percelebri S. Amandi apud Belgas monaſterio.

Subſequentibus duobus ſæculis x. & xi. Vix ullum Regulæ Benedictinæ interpretem reperire eſt. Nam qui recenſentur S. Dunſtanus & S. Athelwoldus, non tam Regulam expoſuiſſe, quam recognoviſſe & emendaſſe, aut in Anglicum idioma tranſtuliſſe dicendi ſunt. Exeunte tamen ſæculo xi. Beatus Theuzo Johannis Gualberti diſcipulus, & Abbas S. Pauli de Razzolo ſcripſit in eamdem Regulam Commentarium, qui mſ. habetur in locupletiſſima Magni Ducis Etruriæ bibliotheca.

Paulo fœcundius extitit ſæculum xii. in quo quatuor tam pietate quam doctrina inſignes Regulæ noſtræ expoſitores ſeſe nobis objiciunt: Rupertus Abbas Tuitienſis cœnobii juxta Coloniam Agrippinam, vir in divinis ſcripturis à Spiritu ſancto per viſum eruditus: Petrus Diaconus Monachus Caſſinenſis & Bibliothecarius: S. Hildegardis, prima Montis-ſancti Ruperti Bingenſis in diœceſi Moguntinenſi Abbatiſſa, Bernardo Abbati ClaræVallenſi bene nota, cujus ſcripta ab Eugenio Papa III. coram eodem S. Bernardo, Epiſcopis, & Cardinalibus lecta, in Conventu Trevirenſi confirmata ſunt: ac tandem magiſter Stephanus Pariſienſis. Et quidem duo priores, Rupertus ſcilicet & Petrus quatuor hac de re libros ſcripſerunt, S. Hildegardis unicum & brevem, Stephanus Pariſienſis item unicum, quem Roffredo Inſulano, SS. Marcellini & Petri Preſbytero Cardinali, Caſſinenſis cœnobii Abbati, ejuſque fratribus inſcripſit: quod opus manu exaratum aſſervatur in Urſinienſi Germaniæ monaſterio prope Auguſtam Vindelicorum.

His ſubjicere poſſemus Edmundum *Stoutton* Glaſconiæ Monachum, & Guillelmum Peraldum Ordinis Prædicatorum & Epiſcopum Lugdunenſem, qui expoſitiones in Regulam S. Benedicti ſcripſiſſe traduntur in Poſſevini apparatu ſacro. Sed Guillelmi lucubratio aliud nihil eſt, quam optimus tractatus de profeſſione Monachorum, tres in partes diviſus, qui Pariſiis anno 1512. cum tractatu Johannis Nider *de reformatione religioſorum* prodiit in lucem. Extat mſ. in bibliotheca S. Germani à Pratis ſubnomine Guillelmi Pictavenſis: in Gemmeticenſi & Lyrenſi abſque auctoris nomine.

Venio ad ſcriptores Caſſinenſes Bernardum, Nicolaum

& Richardum de S. Angelo, quibus adnumerare poſſumus Petrum Boherium, Epiſcopum Urbevetanum, utpote qui aliquando Caſſini & Sublaci verſatus ſit.

Bernardus natione Gallus, *in Scripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, Regularis diſciplinæ zeloſus amator, ingenio ſubtilis, conſilio promtus, ſententia ſolidus, eloquio apertus & compoſitus*, ut ait Trithemius, *Monachus primum & Abbas monaſterii S. Honorati Lerinenſis in Gallia; deinde juſſu Urbani Papæ IV. in locum cujuſdam Theodini Monachi Caſſinenſis, Acerrarum Epiſcopi electi, de mandato Manfredi Tarentini Principis Abbas quinquageſimus nonus monaſterii Caſſinenſis creatus anno 1263.* quemadmodum ſcribit Arnoldus Wion, ac poſtea S. R. E. Cardinalis, ad preces & petitionem THOMÆ Decani & Fratrum Caſſinenſium, ſcripſit egregium ſuper Regulam S. Benedicti Commentarium, quem tanti fecere poſteri; ut ut illum pene ad verbum tranſcripſerit in ſuo primo Commentario Petrus Boherius, eumque Johannes *de Precis* Abbas S. Germani Pariſienſis gallico idiomate donaverit, cujus verſione etiam aliquoties uſi fuimus.

Nicolaus de Fractura, Arnoldo Wion dictus *Nicolaus de S. Germano, I. V. Doctor Monachus primum Caſſinenſis, deinde Abbas Monaſterii S. Vincentii juxta Vulturnum, anno Domini 1299. ſcripſit expoſitionem ſatis perſpicuam & doctam ſecundum jura canonica & civilia ſuper Regulam S. P. N. Benedicti*, ut teſtatur idem Arnoldus. Codex quo uſi ſumus ita definit. *Explicit expoſitio Regulæ S. Benedicti ſecundum Nicolaum Abbatem S. Vincentii, Decretorum doctorem, quam expoſuit in monaſterio Caſſinenſi, ſub anno Domini 1299. ſub Abbate Gallardo, qui eo tempore monaſterio Caſſinenſi præſidebat.*

Hic liber eſt ſcriptus, exponens ſit benedictus,
Ut roſa flos florum, ſic eſt liber iſte librorum.

Tres Richardos de S. Angelo Regulæ noſtræ Commentatores reperio. Unum Caſſinenſem Abbatem, teſte Placido Caſſinenſi Monacho in Supplemento Virorum illuſtrium ſui monaſterii, qui anno 1240. à Gregorio IX. creatus eſt Cardinalis. Alterum Monachum Caſſinenſem & poſtea tempore Cæleſtini Papæ V. Abbatem S. Juſtinæ de Padua, cujus opus laudat aliquando Paulus Auguſtinus à Janua. Tertium Monachum item Caſſinenſem & Præpoſitum Vallisflucis,

ac Capellanum Landulfi S. Angeli Diaconi Cardinalis, cui etiam librum ſuum dedicavit. Duorum priorum lucubrationes mihi percurrere non licuit, ſed tantum tertii, in cujus Commentario intacta aliquot capita tamquam omnibus nota, aut à peritioribus exponenda, uti ſe ipſe explicat, reperi, ſcilicet ab octavo ad decimum nonum.

Petrus Boherius, Decretorum doctor, primum Abbas monaſterii S. Aniani in diœceſi S. Pontii Thomeriarum, & poſtea Epiſcopus Urbevetanus, poſt medium ſæculum XIV. duplicem in Regulam S. Benedicti edidit expoſitionem; unam ad petitionem fratrum ſuorum, quam præſidentibus in Capitulo Provinciali Abbatibus obtulit corrigendam & emendandam. De ea ita ſcribit Trithemius: *Petrus Boherius ſcripſit ſuper Regulam S. P. Benedicti opus certe laborioſum & commendabile, in quo ipſam Regulam juri & canonibus pene in ſingulis verbis concordare oſtendit.* Sed cum in iſta SS. Patrum ſcita aliquo modo neglexiſſet; alteram jam factus Epiſcopus ex variis SS. Pachomii, Baſilii, Hieronymi, Caſſiani, & ex vitis Patrum ſententiis compoſuit, quam in ſacra S. Benedicti ſpelunca *corpore collocatus, miniſtrato candelæ lumine, cum tremore ſubſcribendam* incepit. Hunc ſecundum Commentarium Carolo Franciæ Regi nuncupavit, in cujus præliminari ad eumdem Carolum epiſtola hæc leguntur: *Oro igitur, Heros noſter & inclite Princeps, eamdem Monachorum excipe Regulam, per me tuæ majeſtatis Oratorem humillimum in ſpecu ubi ipſe Benedictus eam edidiſſe, & in qua diu manſiſſe pænitentiæ gratia legitur, ſanctorum Patrum dictis ſalvificis noviter commentatam. Ipſamque enim dextera ſacra tua, cum tu ea minime egeas, porrige precor Abbati venerabili S. Dionyſii, ſuoque ſacro conventui, meis in Chriſto Patribus, veraque caritate & profeſſione parili fratribus præamandis.* Eamdem etiam Sublacenſibus Monachis Petrum tranſmiſiſſe docent verſus initio libri ipſius appoſiti.

Caſſinenſes proxime ſequuntur plures ex Germania doctiſſimi graviſſimique ſcriptores, qui ſuas in exponenda S. Benedicti Regula curas adhibuerunt. In his Johannes Caſtellenſis in Palatinatu ſuperiori Monachus prope Ambergam, de quo Trithemius, *Iohannes Monachus Caſtellenſis in diœceſi Eiſtetenſi vir in divinis ſcripturis valde ſtudioſus, & ſæcularis*

litteraturæ non ignarus, ingenio ſubtilis & diſertus eloquio, edidit venerandæ lectionis non parva volumina, de quibus iſta feruntur: in Regulam S. Benedicti libri duo, &c. Idque juxta Wionem anno 1390. Ejus expoſitio mſ. aſſervatur in monaſterio S. Petri Salzburgenſis, ad cujus calcem habetur gloſſa in Regulam eodem auctore, quæ forſitan pro ſecundo illius libro habenda eſt. Johannes Keck Tegernſenſis in Bajoaria Monachus, vir in primis doctus, qui etiam interfuit concilio Baſileenſi, ubi coram ſummo Pontifice orationem habuit, eruditum etiam compoſuit in Regulam S. Benedicti Commentarium, quem Gaſpari de Grandeſen Abbati nuncupavit, extatque mſ. in Bibliotheca Tegernſenſi. Symbolam quoque contulit Johannes Vlitpacher, Mellicenſis in Auſtria Monachus, cujus lucubratio mſ. aſſervatur in Weingartenſi bibliotheca, cum hac inſcriptione: *Commentarius in Regulam S. Benedicti auctore Johanne Vlitpacher Mellicenſi Monacho, poſt reformationem monaſterii ſui*, hoc eſt poſt annum 1420. quo reformatum eſt Mellicenſe monaſterium. Extat etiam in bibliotheca Tegernſenſi Commentarius alterius Johannis, Mellicenſis item Monachi, Schlippacher dicti, cujus titulus ita effertur. *Manuale viaticum ſuper Regulam S. P. N. Benedicti, editum per venerabilem Patrem & Magiſtrum Johannem Schlippacher in cœnobio Mellicenſi Monachum profeſſum Hoc fac & vives.* Eo uſus eſt Chryſoſtomus Abbas Altahæ Superioris in expoſitione, quam ut ipſe ait, *ex diverſis, qui ſuper eamdem ſcripſerunt Regulam, viris egregiis, videlicet Bernhardo Abbate Caſſinenſi, Stephano Pariſienſi, Hildemaro Abbate, Domino reverendiſſimo Johanne Cardinali, dicto de Turrecremata, necnon magiſtro Johanne Keck Tegernſenſi, Johanne Caſtellenſi, & Johanne Schlippacher Mellicenſi, dictæ Regulæ profeſſoribus* collegit. Ea habetur etiam in monaſterio Scheyrenſi anno 1491. ſcripta in die S. Marci Evangeliſtæ. Johannes Trithemius Abbas Spanheimenſis, vir pietatis & doctrinæ non vulgaris, ſuum commentarium ediderat paulo poſt annum 1484, quo primùm creatus eſt Abbas. Hoc opus reconditiorem viri eruditionem multigenamque SS. Patrum lectionem exhibet; ſed quod ſatis doleri non poteſt, decurtatum, ſeptem dumtaxat continens capita cum prologo, in quibus vix aliquid ad accendendum fovendumque re-

ligioſæ diſciplinæ ſtudium ac fervorem aptius aut fortius deſideres.

His adjicere poſſemus auctores Hiſpanos non paucos, qui eo quoque ſtilum admoverunt. Nam præter Johannem Cardinalem, de Turrecremata dictum; ſi Manriquo credimus, in Capitulo generali Congregationis reformatæ Ordinis Ciſtercienſis anni 1557. injunctum eſt Ludovico de Eſtrada, inſigni verbi Dei concionatori, ut Commentarios in S. B. Regulam ederet, quibus Abbates in capitulis privatis ad illam exponendam uti poſſent; quos cum in generalibus comitiis anni 1560. hiſpana lingua repræſentaſſet, juſſus eſt in latinam vertere, dignos qui legerentur univerſum per orbem, ut loquitur Manriquus. Ex eadem congregatione Ludovicus Bernardus de Quiros, Reformator Generalis XXI. ſcripſit quoque Reipublicæ monaſticæ, ſive Commentariorum in Regulam S. Benedicti libros duodecim; quos tamen non extare aſſerit Nicolaus Bravus, ejuſdem Congregationis Abbas monaſterii Olivæ, in Notis litteralibus, quas pro genuina Regulæ intelligentia & conſcientiæ obligatione typis mandavit Olivæ anno 1648. una cum Lacinia adverſus Johannis Caramuelis placita.

Ex Congregatione verò Valliſoletana duos habemus Superiores Generales, quorum unus latine, alter hiſpanice ſcripſit in Regulam S. Benedicti. Primus Antonius Perezius, qui poſtea fuit Urgellenſis Epiſcopus, ac poſtmodum Archiepiſcopus Tarraconenſis: Secundus Alphonſus de San-victorez, vir non exigui meriti.

Denique, ut paucis abſolvam, commemorare nihil juvat Theobaldum Artaldum, Petrum Creſpetium Cœleſtinos, & Matthiam Lambertum Alnenſis monaſterii Priorem, qui tres Regulæ Gallicas expoſitiones ediderunt; nec non & Johannem Berthelium, Johannem Craeſbreckum, Columbanum Urancem, pluresque alios, quorum catalogum texuit Benedictus Haeftenus in Diſquiſitionibus monaſticis. Johannem vero Caramuelem quod attinet, tametſi aliquoties ejus verba protulimus; tantum abeſt ut nobis commendatus, quin potius omni oblivione dignus videatur. Alia eſt ratio Gerardi Belgæ Monachi, cujus pium devotumque Commentariolum cum notis edidit Gabriel Bucelinus in monaſterio

S.Galli. Neque etiam ſua laude privandum exiſtimo Julianum Warnerium ſtrictioris obſervantiæ Ciſtercienſis Ord. Generalem, cujus præter Gallicum librum de antiqua praxi Regulæ S. Benedicti Pariſiis anno 1645. impreſſum, Commentarium inſuper in eamdem Regulam citat Julianus Pariſius Abbas Fulcardi montis. Sed neque Pauli Auguſtini à Janua Congregationis Caſſinenſis Monachi, qui eamdem Regulam ad mſſ. Caſſinenſes recognovit & doctiſſimis notis exornavit; opus prorſus ſpernendum videtur. His omnibus duos ceteris longe anteponendos adjicio, Hugonem Menardum, & Benedictum Haeftenum, viros æterna memoria dignos. Primus ex Monacho S. Dionyſii in Francia, zelo ſtrictioris obſervantiæ Congregationi S. Mauri dans nomen, doctrinam cum pietate ita conjunxit, ut non ſolum inter perfectiſſimos monaſticæ vitæ cultores numerari debeat, verum etiam & doctiſſimis ævi noſtri Scriptoribus æquiparari poſſit, eccleſiaſtica, monaſtica, prophanaque eruditione refertiſſimus. inter alia quæ plurima edidit, Benedicti Abbatis Anianenſis Regularum Concordiam publici juris fecit, quam ad plures mſſ. codices exegit, & notis exquiſitiſſimis illuſtravit, quo ex fonte hauſerunt quicumque momenti alicujus opus aliquod in Benedictinam Regulam poſt eum ſcripſerunt. maxime vero Carolus Cointius Oratorii Domini Jeſu Preſbyter in obſervationibus ad eamdem Regulam, quam in Annalium eccleſiaſticarum Francorum tomo 1. integram inſeruit.

Benedictus vero Haeftenus, Affligenienſis monaſterii Præpoſitus, in rebus monaſticis quantopere verſatus fuerit, probant duodecim monaſticarum Diſquiſitionum libri, opus in primis laudandum & utile, cui nonnulla ſi detraxeris correxeriſve, neſcio an præſtantius aliquid in S. Benedicti Regulam exquiras. Edidit inſuper Commentarium in vitam S. Benedicti, & alia non pauca, quæ ſinceram pietatem, nec vulgarem eruditionem ex æquo ſpirant. Ejus Diſquiſitiones monaſticas compendio redactas Auguſtæ Vindelicorum typis mandari curavit Carolus Stengelius Abbas Anhuſanus, cujus Epitome iis præſertim ſufficere poſſet, quibus per otium minime vacat prolixas Haefteni lucubrationes ſtudioſe perlegere. Vivos ſuperſtiteſque Regulæ Commentatores ſilentio prætermittere animus fuit, ne quis forſitan

eorum famæ vel modeſtiæ non ſatis à me conſultum exiſtimaret. Sed neque defunctos omnes hic à me commemoratos fuiſſe affirmo, quorum plurimos præſertim manu exaratos curam diligentiamque noſtram fugiſſe non diffiteor.

Ex his omnibus Commentarios ſex nondum editos ante aliquot annos typis mandare cogitaverat noſter Mabillonius, & ex illis continuam & quaſi concatenatam Regulæ commentationem facere. Verum cum me aliquid in Regulam S. Benedicti meditari reſciſſet, ipſe majoribus & utilioribus occupatus, auctor fuit, ut ſaltem illorum concordiam ſatagerem edere. Id quòd tam ex illis, quam ex editis longe pluribus, aliiſque probatis auctoribus innumeris ita præſtare conatus ſum, ut quidquid in his alicujus momenti exiſteret, in hoc uno Commentario noſtro pene totum comprehenderem. His omnibus addidi praxim qualem in antiquis Monachorum Regulis; vetuſtiſſimis recentioribuſque cœnobiorum Statutis, Conſuetudinibus & Ordinariis ſive manu exaratis ſive impreſſis, & in variis Sanctorum Actis ac hiſtoriis deprehendere potui. Qua in re ſi quid erravi, (quod eſt humanum) aut forte incautius excidit; candidos lectores precor, ut pro ſua benignitate peccatis indulgeant, mendas corrigant & emendent, paratum me ſemper inventuros, certiora docentibus ſtatim & ex animo conſentire.

Denique ut in hoc opere nihil, quod meum erat, deſiderari poſſet, ſanctæ Regulæ textum, ad mſſ. codices plurimos emendare ſtudui, maxime ad vetuſtiſſimum omnium ante annos mille uncialibus litteris ſcriptum, cujus varias lectiones ex bibliotheca Bodleiana, quæ eſt Oxonii in Anglia, tranſmiſit ad noſtrum Mabillonium V. Cl. Eduardus Bernardus; & ad Narbonenſem ante annos nongentos exaratum, cujus varias item lectiones, uti & alterius monaſterii S. Sabini Tarbeienſis annorum ſexcentorum excepit noſter Claudius Stephanotius. Alios etiam quinque conſului, nempe duos Pariſienſes S. Germani à Pratis, tertium S. Cornelii Compendienſis, quartum S. Petri Conchenſis, quintum B. Mariæ Lyrenſis. Subſidio quoque fuerunt relati à vetuſtis Commentatoribus ſacræ regulæ textus, ab Hildemaro præſertim, & Smaragdo Floriacenſis monaſterii,

quorum caracteres ad annos minimum octingintos accedunt. Quibus præire debuit Benedicti Abbatis Anianenſis Concordia Regularum. Nec inſuper, haberi viſum eſt antiquas editiones, Venetam anni 1489. & Pariſienſem, aliaſque recentiores Balduini Moreau, Hugonis Menardi, Benedicti Haefteni, & Pauli Auguſtini à Janua Caſſinatis Monachi; quòd ipſi Regulam ad plures Codices mſſ. diligentiſſime correxerint: quorum tam editiones quam variantes lectiones non parum lucis & adjumenti conatibus meis adtulerunt. Hæc paucis lectores præmonendos exiſtimavi.

TESTIMONIA VETERUM
DE REGULA S. P. BENEDICTI.

Ex libro 2 Dialogorum S. Gregorii Papæ c. 36.

HOc autem nolo te lateat, quod vir Dei (Benedictus) inter tot miracula, quibus in mundo claruit, doctrinæ quoque verbo non mediocriter fulſit. Nam ſcripſit Monachorum Regulam diſcretione præcipuam, ſermone luculentam. Cujus ſi quis velit ſubtilius mores vitamque cognoſcere, poteſt in eadem inſtitutione Regulæ, omnes magiſterii illius actus invenire; quia Sanctus Vir nullo modo potuit aliter docere, quàm vixit.

Ex Concilio Auguſtodunenſi ſub S. Leodegario anno 670. celebrato can. 15.

DE Abbatibus vel Monachis ita obſervare convenit, ut quidquid Canonicus Ordo, vel Regula S. Benedicti docet, & implere, & cuſtodire in omnibus debeant. Si enim hæc omnia fuerint legitimè apud Abbates vel monaſteria conſervata, & numerus Monachorum, Deo propitio, augebitur, & mundus omnis per eorum orationes aſſiduas malis carebit contagiis.

Ex S. Ambroſii Autperti libro de conflictu vitiorum in fine tom. 6. operum S. Auguſtini novæ edit.

JUxta Regulam Patrum vivere ſemper ſtude, maximè autem ſecundùm S. confeſſoris Benedicti: non declines ab ea in quoquam, nec illi addas quippiam; totum enim quod ſufficit habet: cujus verba atque imperia ſectatores ſuos perducunt ad cœli palatia..

Ex Ludovici Pii Imperatoris exhortatione ad Eigilem Abbatem Fuldenſem electum, in ejus vita auctore Candido, Sæculo IV. Bened. part. 1.

S. Benedictus Regulam Monachorum Spiritu Sancto repletus cum magna diſcretione conſcripſit.

Item ex eodem ibidem.

REgulam vero vir Dei Benedictus luculento ſermone conſcripſit, in qua nihil doctrinæ latentis, nihil obſcuritatis comprehendit, quapropter non indiget expoſitione, ſed admonitione. Hæc eſt enim anguſta porta, & arta via, quæ ſequentes ſe ducit ad Deum. Hæc ſanè in tantùm diſcretionem, menſuram, & caritatem te docet habere, ut etiam cum caritate hortatus prævaleas ipſa vitia reſecare, agere cuncta propter puſillanimes menſurate, diſcretionem S. Jacob cogitare, & ſemper in his omnibus fragilitatem tuam tibimetipſi ad memoriam revocare.

Ex Concilio Duziacenſi II. celebrato anno 874.

BEatus gratia & nomine Benedictus, S. Spiritu inſpiratus conſona ſacris Scripturis, & aliorum orthodoxorum Patrum prædicationibus in ſua Regula dicit.

Item ex eodem Concilio.

S. Spiritus per B. Benedictum eodem ſpiritu, quo & ſacri canones editi ſunt, Regulam Monachorum edidit.

Ex Epiſtola Leonis Archiepiſcopi Ravennatis ad Durandum Monachum.

S. Benedictus ab eodem Spiritu ſancto edoctus, cùm ſe de hac luce revelante Deo ſciebat eſſe tranſiturum, ad petitionem diſcipuli ſui Mauri, hanc Regulam ſuis beatis manibus deſcribens, eique tradidit, ut perfectè ſciret qualiter ſe ſuoſque diſcipulos imbueret.

Item ibidem.

TU verò, cariſſime, noli ſequi reprobatum (ſenſum;) ſed imitare Regulam electam, ab electo Divo Benedicto editam, à Sancto pioque Spiritu dictatam, & à præclaro Doctore Pontifice Summo laudatam, & à perfectis viris imitatam, quæ ſectatores ſuos ad Regnum cœlorum perducit.

Ex Johanne Monacho in vita S. Odonis Abbatis Cluniacenſis.

THeſauros in Regulæ obſervatione latentes Monachis explicavit, nullumque illius apicem, prudenti inconſultum, proficienti inutilem, credenti difficilem, pænitenti aſperum eſſe, ſuo & multorum exemplo docuit.

Ex V. Benedicti Abbatis Cluſenſis exhortatione, quæ refertur in ejus vita cap. 4.

QUapropter hortor fraternitatem veſtram, ut poſtpoſitis quibuſdam ſuperſtitionibus, & humanis inſtitutis, quæ ad rem non pertinent, & à vera religione abhorrent, Regulæ S. P. N. Benedicti ſtudiis, in qua omnis evangelica & apoſtolica perfectio conſtat, animum ad purum intendatis.

Ex Petri Damiani Opuſculo 13. cap. 7.

SAncta Regula quaſi ampla quædam capax & ſpecioſa domus facta eſt, ad omnia hominum genera capienda, pueros videlicet & ſenes, fortes & debiles, delicioſos & multimoda morum inæqualitate diverſos.

Ex

Ex Gauffridi Abbati Vindocinenſis, Sermone de S. Benedicto.

FUerunt ante ſanctum Benedictum Abbates, & Abbatum inſtitutiones, ſicut ante Chriſtum legiſlator extitit Moïſes: bonam quidem & ſanctam Judaïco populo Moïſes attulit legem; ſed ſicut Chriſtus Chriſtiano populo contulit meliorem; ita ſancti viri illius temporis ſecundùm datam ſibi à Deo gratiam Monachorum leges ſtatuerunt, ſed Pater & Legifer noſter Benedictus ſicut à Deo majorem gratiam percepit, ita meliorem legem inſtituit: nam quicquid illi minùs vel ampliùs faciendum prædixerunt, vel fieri permiſerunt, ipſe poſt illos correxit.

Ex S. Brunonis Signienſis Epiſcopi lib. 6. Sententiarum cap. 2. ſerm. 4.

QUid dicam de B. Benedicto, qui tam egregium nobis puteum fecit, (per puteum intelligit Regulam) cujus aqua ſaluberrima atque dulciſſima omnibus ſitientibus, & bibere volentibus refectioni proficit & ſaluti, nullus poſt Apoſtolos, & Evangeliſtas puteus factus eſt, qui tot homines ſatiaſſet & à mortis periculo cunctiſque animæ paſſionibus liberaſſet.

Dictum Richardi Prioris Fontanenſis in diœceſi Eboracenſi, relatum in epiſtola Turſtini Archiepiſcopi Eboracenſis ad Guillelmum Cantuarienſem Pontificem.

QUidquid B. Benedictus inſtituit, ita totum Spiritus ſancti providentia deſtinatum eſt, ut nihil utilius, nihil ſanctius, nihil felicius excogitari poſſet.

Ex Guerrici Abbatis Sermone 4. de S. Benedicto.

MOïſes ad duritiam cordis Judæorum dedit eis juſtificationes non bonas, præter pauca moralia; S. Benedictus ſolam puritatem evangelicam, ſimplicemque morum tradidit diſciplinam. Ille tam multa ſcribit intellectu difficilia, factu impoſſibilia, vel inutilia; iſte rectiſſimam vitæ ſcribit Regulam, ſermone luculentam, diſcretione præcipuam.

Ex Gauffridi notarii S. Bernardi ac poſtea Abbatis Clarevallenſis homilia in evangelium Ecce nos.

QUod B. Patris noſtri Regula docuit, hoc nobis lectio evangelii commendat, nec aliud ſonuit veritatis præco, quam veritas ipſa prædocuit.

Ex Odonis Cantuarienſis Monachi epiſtola ad Adam fratrem ſuum novitium Igniacenſem, Veterum Analect. tom. 1. p. 349.

O Admirabile myſterium, & admirabile ſacramentum! Primum teſtamentum dedit Deus in cordibus hominum, quod vocatum eſt lex naturalis; quod ſi ſervaſſent, ſecundo non indigerent. Sed quia

novitatum amatores ſunt homines, per inveterationem primo teſtamento neglecto, ſecundum dedit in circumciſione, quod propter ſui novitatem paulo libentius amplexati ſunt quidam. Sed hoc iterum inveterato, atque neglecto, tertium dedit in baptiſmo, quod prædeſtinatum eſt, ut ſtet in æternum. Sed quia longa conſuetudine inveteratum cœpit ab hominibus paulatim in negligentiam duci, quartum dedit in cuculla, ad cujus novitatem amator novitatum pæne totus jam confluit mundus. Poſt hoc quintum non erit, quia in hoc novo & mirabili modo omnium gentium benedictiones continentur. Quidquid enim Religionis & ſanctitatis in tribus præcedentibus teſtamentis continetur, totum in teſtamento Benedicti conſtringitur.

Ex S. Hildegarde in vita S. Diſibodi.

IS enim S. Pater Benedictus Regulam, quæ ſpiritualibus hominibus eſſet accommodata, è ſanctorum vitis Spiritu ſancto docente & oſtendente condiderat.

Ex ejuſdem Commentario in Regulam S. P. B.

IPſe S. P. Benedictus in timore & pietate, in caritate & caſtitate doctrinam ſuam ſcripſit, adeo nihil eidem doctrinæ addendum vel auferendum eſt, quia ei nihil deeſt, quoniam à Spiritu ſancto facta & completa eſt.

Ex Sancti Antonini parte 2. tit. 15. cap. 12. §. 2.

REgula S. Baſilii ſatis intricata eſt. Regula S. Auguſtini multum generalis & ad particularia parum deſcendens. Regula S. Franciſci brevis, & propterea multa ibi præcepta ſcrupulis plena: ſed Regula Sanctiſſimi Benedicti ſingula quæque clarè deſcribit.

Ex Thomæ Galeti libro qui inſcribitur Religioſus cap. 1.

INterrogatus Coſmus de Medicis Magnus Etruriæ Dux, cur aſſidue Regulam S. Benedicti verſaret in manibus: Reſpondit iſtud ſe facere, quòd ſcilicet ex tam prudentibus S. Patris præſcriptionibus, ad populos ſuæ fidei concreditos valde accommodata media caperet. Is eſt, qui ſub eadem Regula Ordinem Equitum inſtituit.

INDEX
CAPITUM REGULÆ
SANCTISSIMI P. BENEDICTI.

	PROLOGUS.	pag. 1
CAPUT I.	*De generibus vel vita Monachorum.*	38
II.	*Qualis debeat eſſe Abbas.*	60
III.	*De adhibendis ad conſilium fratribus.*	91
IV.	*Quæ ſint inſtrumenta bonorum operum.*	102
V.	*De Obedientia.*	169
VI.	*De Taciturnitate.*	177
VII.	*De Humilitate.*	195
VIII.	*De Officiis divinis in noctibus.*	244
IX.	*Quanti Pſalmi dicendi ſint in nocturnis horis.*	260
X.	*Qualiter Æſtatis tempore agatur nocturna laus.*	274
XI.	*Qualiter Dominicis diebus Vigiliæ agantur.*	276
XII.	*Quomodo Matutinorum ſolemnitas agatur.*	286
XIII.	*Privatis diebus qualiter Matutini agantur.*	290
XIV.	*In natalitiis Sanctorum qualiter agantur Vigiliæ.*	294
XV.	Alleluia. *Quibus temporibus dicatur.*	297
XVI.	*Qualiter divina opera per diem agantur.*	301
XVII.	*Quot Pſalmi per eaſdem horas canendi ſunt.*	306
XVIII.	*Quo ordine ipſi Pſalmi dicendi ſunt.*	317
XIX.	*De diſciplina pſallendi.*	325
XX.	*De reverentia Orationis.*	330
XXI.	*De Decanis Monaſterii.*	337
XXII.	*Quomodo dormiant Monachi.*	344
XXIII.	*De excommunicatione culparum.*	357
XXIV.	*Qualis debeat eſſe modus excommunicationis.*	362
XXV.	*De gravioribus culpis.*	366
XXVI.	*De iis qui ſine juſſione Abbatis junguntur excommunicatis.*	374

ĩ ij

XXVII. *Qualiter debeat Abbas ſollicitus eſſe circa excommunicatos.* 376
XXVIII. *De iis qui ſæpius correcti non emendaverint.* 381
XXIX. *Si debeant iterum recipi fratres exeuntes de Monaſterio.* 386
XXX. *De pueris minori ætate, qualiter corripiantur.* 397
XXXI. *De Cellerario Monaſterii qualis ſit.* 399
XXXII. *De ferramentis, vel rebus Monaſterii.* 414
XXXIII. *Si quid debeant Monachi proprium habere.* 421
XXXIV. *Si omnes æqualiter debeant neceſſaria accipere.* 435
XXXV. *De ſeptimanariis coquinæ.* 437
XXXVI. *De infirmis fratribus.* 458
XXXVII. *De ſenibus, vel infantibus.* 479
XXXVIII. *De hebdomadario Lectore.* 484
XXIX. *De menſura ciborum.* 499
XL. *De menſura potus.* 533
XLI. *Quibus horis oporteat reficere fratres.* 552
XLII. *Vt poſt Completorium nemo loquatur.* 569
XLIII. *De iis qui ad opus Dei, vel ad menſam tardè occurrunt.* 575
XLIV. *De iis qui excommunicantur, quomodo ſatisfaciant.* 586
XLV. *De iis qui falluntur in Oratorio.* 595
XLVI. *De iis qui in aliis quibuſlibet rebus delinquunt.* 598
XLVII. *De ſignificanda hora operis Dei.* 606
XLVIII. *De opere manuum quotidiano.* 610
XLIX. *De Quadrageſimæ obſervatione.* 652
L. *De fratribus qui longè ab Oratorio laborant, aut in via ſunt.* 660
LI. *De fratribus qui non ſatis longè proficiſcuntur.* 664
LII. *De Oratorio Monaſterii.* 666
LIII. *De hoſpitibus ſuſcipiendis.* 669
LIV. *Si debeat Monachus litteras, vel aliquid ſuſcipere.* 690
LV. *De veſtiario, & calciario fratrum.* 695
LVI. *De menſa Abbatis.* 725
LVII. *De artificibus monaſterii.* 732
LVIII. *De diſciplina ſuſcipiendorum fratrum.* 736
LIX. *De filiis nobilium, vel pauperum qui offeruntur.* 781

LX. *De Sacerdotibus qui fortè voluerint in monaſterio habitare.* 793

LXI. *De Monachis peregrinis, qualiter ſuſcipiantur.* 799.

LXII. *De Sacerdotibus monaſterii.* 812

LXIII. *De ordine Congregationis.* 822

LXIV. *De ordinando Abbate.* 833

LXV. *De Præpoſito monaſterii.* 847

LXVI. *De Oſtiariis monaſterii.* 858

LXVII. *De fratribus in viam directis.* 875

LXVIII. *Si fratri impoſſiblilia injungantur.* 880

LXIX. *Vt in monaſterio non præſumat alter alterum defendere.* 882

LXX. *Vt non præſumat paſſim quiſquam alium cædere.* 884.

LXXI. *Vt obedientes ſint ſibi invicem.* 887

LXXII. *De zelo bono quem debent habere Monachi.* 892

LXXIII. *De eo quòd non omnis obſervatio juſtitiæ in hac ſit Regula conſtituta.* 894

SVMMA PRIVILEGII Regis Chriſtianiſſimi.

LUDOVICUS XIV. Galliarum & Navarræ rex Chriſtianiſſimus, Diplomate ſuo ſanxit, ne quis per univerſos regnorum ſuorum fines, *Commentarium in Regulam S. P. Benedicti à Domno Edmundo Martene Presbytero & & Monacho Benedictino Congregationis S. Mauri compoſitum*, intra octo annos præter voluntatem dicti Domni Edmundi Martene ullo modo imprimat, aut alibi terrarum impreſſum in gallici imperii ditiones importet, venaleve habeat. Qui ſecus faxit confiſcatione librorum, & alia gravi pœna multabitur, uti latius patet in litteris datis apud Fontem-Bellaqueum die vigeſimo primo Octobris MDCLXXXVIII.

Signat. BULTEAU.

Inſcriptum Regiſtro Bibliopolarum Pariſienſium die vigeſimo tertio Novembris 1688.

J. BAPTISTA COIGNARD.

Et dictus Domnus Edmundus Martene, de permiſſu ſuorum Superiorum, ceſſit ſuum Privilegium Franciſco Muguet, ſub pactis inter eos conditionibus, die decimo Novembris 1688.

Editio hujus libri primùm fuit peracta, die ultimà Decembris. 1689.

Permiſſio Reverendiſſimi Superioris Generalis.

FRATER CLAUDIUS BOISTARD humilis Superior Generalis Congregationis S. Mauri in Gallia Ordinis S. Benedicti. Commentarium in Regulam S. P. Benedicti à Domno Edmundo Martene ejuſdem Congregationis Preſbytero & Monacho compoſitum, & à quibuſdam noſtræ Congregationis Theologis examinatum & probatum typis mandari permittimus. Datum in monaſterio S. Germani à Pratis die 29. Auguſti anno 1688. ſub ſigno & ſigillo noſtro, & Secretarii noſtri ſubſcriptione.

F. CLAUDIUS BOISTARD Generalis.

De mandato Reverendiſſimi Superioris Generalis.

F. GEORGIUS LOUVEL Secretarius.

Approbatio.

HOc in Regulam S. Benedicti Commentario nec uberior optandus, nec purior: in quo quidem quàm auctorum, qui ad mentem Legiſlatoris aſſequendam conducere valeant, magnus eſt numerus, tam exquiſitus eorum delectus. Non aliunde Legis animus, meo judicio, poteſt haberi certiùs, nec ipſe alibi clarius exprimi. Cumque omnia jam cœnobiorum apud nos inſtituta ex primævo illo, quod hic explicatur, accepta ſint; utile admodum fore opinor, ut opus hoc quam primum auctoritate Regia publici juris fiat. In Sorbona die Decembris nona anno milleſimo ſexcenteſimo octogeſimo nono.

PIROT.

ERRATA CORRIGENDA.

PAg. 3. conſtituros, *lege* conſtituturos. *Pag.* 280. nondum edita, *lege* nuper edita. *Pag.* 404. nec interroga, *lege* me interroga. *Pag.* 407. infantii, *lege* infantium. *Pag.* 414. Lyc, *lege* Lyr. *Pag.* 540. reperis, *lege* repertis. *Pag.* 542. Italiſque, *lege* Italiciſque. *Pag.* 631. levitatem, *lege* lenitatem. *Pag.* 666. Caput XLII. *lege* Caput LII.

COMMENTARIUS
IN REGULAM S. P. BENEDICTI.

PROLOGUS.

[a] AUSCULTA, ô Fili, præcepta Magiſtri, & inclina aurem cordis tui: & admonitionem pii Patris libenter excipe, & efficaciter comple: ut ad eum per obedientiæ laborem redeas, à quo per inobedientiæ deſidiam receſſeras. Ad te ergo nunc meus ſermo [b] dirigitur, quiſquis abrenuntians propriis [c] voluntatibus Domino Chriſto vero Regi militaturus, [d] obedientiæ fortiſſima, atque præclara arma aſſumis. In primis, ut quidquid agendum inchoas bonum ab eo perfici inſtantiſſima oratione depoſcas: ut qui nos jam in filiorum dignatus eſt numero computare, non [e] debeat aliquando de malis actibus noſtris contriſtari. Ita enim ei omni tempore de bonis ſuis in nobis parendum eſt: ut non ſolùm [f] ut iratus pater, non aliquando filios ſuos exhæredet; ſed nec ut metuendus dominus [g] irritatus malis noſtris, ut nequiſſimos ſervos perpetuam tradat ad pœnam, qui eum ſequi noluerint ad gloriam. PROLOGUS.

Exurgamus ergo tandem aliquando, [h] excitante nos Scriptura ac dicente: *Hora eſt jam nos de ſomno ſurgere.* Et apertis oculis noſtris ad deificium lumen, attonitis auri- *Rom.* 13.

[a] MSS. antiquiores *obſculta.* [b] Oxon. *dirigetur.* [c] al. *voluptatibus.* [d] deeſt *obedientiæ* in Oxon. [e] al. *debet.* [f] al. *iratus.* [g] Oxon. *irritatus à malis.* [h] al. *exhortante.*

PROLOGUS. bus audiamus, divina quotidie clamans quid nos admoneat,
Pſal. 94. vox, dicens: *Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare*
Apoc. 2. *corda veſtra.* Et iterum: *Qui habet aures audiendi, audiat*
Pſal. 33. *quid ſpiritus dicat Eccleſiis.* Et quid dicit? *Venite, filii, audite*
Ioan. 12. *me, timorem Domini docebo vos; Currite dum lumen vitæ habetis, ne tenebræ mortis vos comprehendant.*

Et quærens Dominus in multitudine populi cui hæc [a]
Pſal. 33. clamat, operarium ſuum, iterum dicit: *Quis eſt homo qui vult vitam, & cupit videre dies bonos?* Quod ſi tu audiens reſpondeas, Ego: dicit tibi Deus. Si vis habere vitam, *prohibe linguam tuam à malo & labia tua ne loquantur dolum. Diverte à malo, & fac bonum: inquire pacem &* [b] *ſequere eam.* Et cùm hæc feceritis, *oculi mei ſuper vos, & aures meæ ad preces veſtras:* & antequam me invocetis, dicam vobis,
Iſai. 65. Ecce adſum. Quid dulcius nobis hac voce Domini invitantis nos, Fratres cariſſimi? Ecce pietate ſua demonſtrat nobis Dominus viam vitæ.

Epheſ. 6. Succinctis ergo [c] fide vel obſervantia bonorum actuum lumbis noſtris & [d] calceatis pedibus [e] per ducatum Evangelii pergamus itinera ejus: ut mereamur eum qui nos vocavit, in regno ſuo videre. In cujus regni tabernaculo ſi volumus habitare, niſi illuc bonis actibus [f] curritur minimè pervenitur. Sed interrogemus cum Propheta Dominum,
Pſal. 14. dicentes ei: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?* Poſt hanc interrogationem [g] Fratres, audiamus Dominum reſpondentem, & oſtendentem nobis viam ipſius tabernaculi, ac dicentem; *Qui ingreditur ſine macula, & operatur juſtitiam: qui loquitur veritatem in corde ſuo: qui non egit dolum in lingua ſua: qui non fecit proximo ſuo malum: qui opprobrium non accepit adverſus proximum ſuum.* Qui malignum diabolum aliqua ſuadentem ſibi, cum ipſa ſuaſione ſua à conſpectibus cordis ſui reſ-
Pſal. 136. puens, deduxit ad nihilum, & parvulos cogitatus ejus tenuit, & illiſit ad Chriſtum. Qui timentes Dominum de bo-

[a] Oxon. *exclamat.* [b] al. *perſequere.* [c] Oxon. *fidei vel obſervantia.* [d] al. *calcatis in præparatione Evangelii pacis pedibus.* al. *calceati in præparatione Evangelii pacis.* [e] *per ducatum Evangelii*, deeſt apud Hildem. [f] al. *curratur.* [g] Oxon. *Fratres cariſſimi.*

na obſervantia ſua non ſe reddunt elatos : ſed ipſa in ſe PROLOGUS. bona, non à ſe poſſe, ſed à Domino fieri exiſtimantes, operantem in ſe Dominum magnificant, illud cum Propheta dicentes : *Non nobis, Domine, non nobis : ſed nomini* Pſal. 113. *tuo da gloriam.* Sicut nec Paulus Apoſtolus de prædicatione ſua ſibi aliquid imputavit dicens : *Gratia Dei ſum id quod* 1. Cor. 15. *ſum.* Et iterum ipſe dicit : *Qui gloriatur in Domino glorietur.* 2. Cor. 10.

Unde & Dominus in Evangelio ait, *Qui audit verba mea* Matt. 7. *hæc & facit ea, ſimilabo eum viro ſapienti, qui ædificavit domum ſuam ſupra petram : venerunt flumina, flaverunt venti, & impegerunt in domum illam, & non cecidit : fundata enim erat ſupra petram.* Hæc complens Dominus, expectat quotidie, his ſuis ſanctis monitis, factis nos reſpondere debere. Ideo nobis propter emendationem malorum, hujus dies vitæ ad inducias relaxantur, dicente Apoſtolo : *An neſcis quia patien-* Rom. 2. *tia Dei ad pœnitentiam te adducit ?* Nam pius Dominus dicit : *Nolo mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat.* Ezech. 18.

Cùm ergo interrogaſſemus Dominum, Fratres de habitatore tabernaculi ejus, audivimus [a] habitandi præceptum : ſed ſi compleamus habitatoris officium, erimus hæredes Regni cœlorum. [b] Ergo præparanda ſunt corda & corpora noſtra ſanctæ præceptorum obedientiæ [c] militatura : & quod minus habet in nobis natura poſſibile ; rogemus Dominum, ut gratiæ ſuæ jubeat nobis [d] adjutorium miniſtrare. Et ſi fugientes gehennæ pœnas, ad vitam perpetuam volumus pervenire ; dum adhuc vacat, & in hoc corpore ſumus, & hæc omnia per hanc lucis [e] vitam vacat implere ; currendum & agendum eſt modò, quod in perpetuum nobis expediat.

Conſtituenda eſt ergo à nobis Dominici ſchola ſervitii : in qua inſtitutione nihil aſperum, nihilque grave nos conſtituros ſperamus. Sed & ſi quid paululum reſtrictius, dictante æquitatis ratione, propter emendationem vitiorum, vel [f] conſervationem caritatis proceſſerit ; non illico pa- Matth. 7. vore perterritus refugias viam ſalutis, quæ non eſt niſi anguſto initio incipienda. Proceſſu verò converſationis & fi-

[a] Oxon. *habitantis.* [b] Hæc uſque in finem deſiderantur in cod. Oxon. [c] al. *militanda.* [d] Lyr. *adjutorio miniſtrari.* [e] al. *viam.* [f] al. *converſationem.*

PROLOGUS. dei, dilatato corde, inenarrabili dilectionis dulcedine, curritur via mandatorum Dei: ut ab ipſius numquam magiſterio diſcedentes, in ejus doctrina uſque ad mortem in Monaſterio perſeverantes, paſſionibus Chriſti per patientiam [a] participemur; ut & regni ejus mereamur eſſe conſortes.

[a] al. *participemus*.

COMMENTARIUS.

Filios S. B. cur ſuos appellat.

AUSCULTA ô FILI. Omnes hîc S. P. Benedictus alloquitur ſuæ ſanctæ Regulæ cultores, quos quatuor potiſſimum de cauſſis ſuavi *Filii* nomine compellat dicens: *Auſculta ô Fili*. Primò quia tot filiorum ſpiritalis pater extitit, quot per ſuum ſanctum inſtitutum Deo peperit Monachos; nam, ut dicit S. Dorotheus, [Filios vocant ſancti viri eos, quos à pravitate & malitia ad virtutem & bonam frugem ſermone & prædicatione converterunt, ut Apoſtolus ait, Filioli quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.] unde & S. Baſilius eos tanquam veros parentes vult agnoſci, qui nos hoc pacto Deo genuerunt: [Parentes, inquit, eos qui talis eſt (id eſt Monachus) veros agnoſcet, à quibus per Evangelium in Chriſto Jeſu natus eſt.]

Doctrina 4. n. 6. *Regul. fuſ. cap. 8.*

Secundò quòd ejus ſectando Regulam, ſectentur & vitam; & ex receptiſſima SS. Patrum regula ii veri ſanctorum filii cenſeri debeant, qui eorum imitantur exempla: [Hi filii ſanctorum ſunt, inquit Hieronymus, qui exercent opera eorum;] & Auguſtinus: [Omnis homo cujus opera facit, ejus filius eſt; ſi ergo opera Dei facimus, Dei filii ſumus.] unde & Chriſtus in evangelio Judæos, qui ſe tantopere Abrahæ filios prædicarent, nec ejus tamen fidem & vitam ſectarentur, increpans ait: [Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite;] & Auguſtinus iterum ſeu quivis alius: [Similitudinem Patris actus indicent ſobolis, ſimilitudo operis ſimilitudinem indicet generis.]

Epiſt. ad Heliod. *Serm. 286.* *Joan. 8.* *In append. Serm. 311.*

Tertiò ut ſingularem erga omnes veréque paternum demonſtret affectum, & ut, ſi qui fortaſſis adhuc pueri ſenſibus effecti; (neque enim hìc eos ſolos, qui jam monaſticæ perfectionis culmen attigere, ſed & eos maximè qui illud ſcandere incipiunt, immò eos qui id ſibi proponunt, alloquitur) quos diſciplinæ rigor ita deterreat, ut ejus jugum tanquam aſperum ac grave nimis refugiant, hos tam ſuavi, tam miti compellatione, ad illud fortiter ſubeundum accendat; ſic non inſolito apud homines more parvulos, & omnes

quoſcumque ad ea quæ concupiſcunt, pertrahere deſiderant, filios appellare conſueverunt. Quo etiam vocabulo uſos nonnumquam veteres Monachos, fortè in ſignum puerilis illius ſimplicitatis, quam veri monaſticæ perfectionis æmulatores profitentur, conſtat ex vitis Patrum paſſim. PROLOGUM

Quartò denique ſuos S. Benedictus appellat filios, ut pote qui non ut Dominus ſupremum in eos imperium exercere, ſed tanquam pius Pater eos regere, & ad æterna cœli gaudia perducere cuperet.

PRÆCEPTA MAGISTRI. Præcepta dicit ea quæ tota paſſim continentur in Regula, ut ſunt voluntaria paupertas, abſtinentia à carnibus, ſilentium ferè perpetuum, & alia his ſimilia, quæ ſæcularibus quidem ſunt monita, nobis verò Monachis evaſerunt in præcepta: [Omnia S. Benedicti inſtituta, inquit S. Bernardus, exceptis ſanè nonnullis de ſpiritalibus, verbi cauſſa, caritate, humilitate, manſuetudine, quæ non tam conſtat ipſum inſtituiſſe, quàm Deum; & ob hoc penitus non ſunt mutanda; de cætero reliqua univerſa non profitentibus monita tantùm, ſeu conſilia cenſenda ſunt, cùm tamen profitentibus in præcepta, prævaricantibus in crimina fiant: ſive ut veſtra vobis reddam, illis voluntaria vel factitia, iſtis neceſſaria & tanquam naturalia non immerito reputantur.]

Regulæ poſt profeſſionem ſunt præcepta. *De præcepto & diſpenſ. cap. 1.*

ET INCLINA AUREM CORDIS TUI. Id eſt intellige quæ jam dicturus ſum; auris quippe cordis eſt intelligentia: [Auris ab audiendo vel hauriendo vocatur, inquit Smaragdus, auris autem corporis hominis voces, cordis autem auris intellectum haurit ſermonis;] & ſanè fruſtra pulſatur auris corporis, niſi ſonus verborum exterior ad interiorem cordis intelligentiam perveniat, vel etiam auris cordis eſt affectus, deſiderium, & promtitudo audiendi; ita ut cordis aurem inclinare aliud nihil ſit, quàm tota mentis aviditate, toto deſiderio, maxima animi attentione præcepta docentis audire.

Auris cordis.

ET ADMONITIONEM PII PATRIS LIBENTER EXCIPE. Libenter, id eſt ſponte & animo, magno cum gaudio, ſic denique pii Patris monita excipe, ut nulla umquam ea delere poſſit oblivio.

Pii Patris titulum reſpuit S. Benedictus.

Quærunt autem quis ille magiſter, cujus audire præcepta, quis pius ille Pater cujus conſilia libenter excipere jubet S. Legiſlator? Reſpondent nonnulli alium prorſus non eſſe ab ipſo Spiritu Sancto, quo afflante ac dictante ſuam S. Benedictus exaravit Regulam. Et certè quis æſtimet tantæ humilitatis virum, qualem fuiſſe S. Benedictum nullus ſane dubitaverit, *pii Patris* ac *Magiſtri* titulum ſibi adſciſcere voluiſſe? Maximè cùm Chriſtus in evangelio patrem ſibi ſuper terram vocare diſcipulis prohibuerit, neve Magiſtri appellarentur; unum ſcilicet in cœlis nobis eſſe patrem, unum Magiſtrum: Audiendus hac in re Petrus Damiani de S. Benedicto loquens in hæc verba: [Quod in ipſo libri principio manifeſtè colligitur, ſi ad quem ſua verba *Spiritus Sanctus* dirigat, ſubtiliter adtendatur; *Spiri-*

Opuſc. 15. cap. 6.

PROLOGUS. *tum Sanctum* dico ; neque enim vir Sanctus, tantæque cultor humilitatis protinus in hæc verba prorumperet, magiſterii cathedram, & præcipuè pii Patris ſibi privilegium uſurparet, dicens : Auſculta ô fili præcepta magiſtri, & inclina aurem cordis tui, & admonitionem pii patris libenter excipe ; ſed ille ſervum propriæ vocis organum fecit, qui ſimiliter in ipſo vaticinii incipientis exordio clamare per Iſaiam cœpit : *Filios enutrivi & exaltavi.*] At licet S. Benedictus pro ſumma, quæ in eo enituit humilitate, & pii patris, & magiſtri titulum reſpuerit ; hunc tamen omnes pro ſumma ejus ſanctitate, & in rebus monaſticis experientia & doctrina ipſi facilè concedunt, atque inter alios S. Gregorius Papa, ſeu quivis alius auctor commentarii in libros Regum, ubi eum *arctiſſimæ vitæ magiſtrum optimum* appellat.

Lib. 4. cap. 4.

Tria à diſcipulis requirit S. B.

ET EFFICACITER COMPLE. Hoc eſt ſuperata quamcumque offendes, difficultate ; offendes enim, audita Domini præcepta exequere. Tria ergo à diſcipulis hìc requirit *arctiſſimæ vitæ magiſter optimus* & doctor ; nam ſicut tria ſunt præcipuè docentis munia, ut ſcilicet doceat, delectet, & flectat, ut ſcribit Auguſtinus ; ita tria ſunt etiam diſcipulorum auditorumque officia, ut nempe auſcultent docentem, libenter excipiant delectantem, & efficacitet compleant id, ad quod flectit Orator, quæ tria reſpexiſſe viſus eſt S. Auguſtinus loco citato cùm de docente ſic ait : *Agat ergo cùm iſta dicit, ut intelligenter, libenter, obedienter audiatur.* Verùm ſicut docere & delectare parum eſt, ni etiam flectat orator ; ita etiam intelligere & memoria retinere quæ ſemel audita ſunt nihil prodeſt, niſi opere compleantur ; [non enim auditores legis, ſed factores juſtificabuntur :] Satiùs omnino fuiſſet, viam vitæ, niſi ambulemus in ea, numquam agnoviſſe ; ceſſat quippe tunc omnis excuſatio, & reos nos propria conſcientia conſtituit : [Si non veniſſem, inquit Chriſtus, & loquutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent] audiamus planè terribilem Apoſtoli ſententiam : [Melius enim erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ, quàm poſt agnitionem retrorſum converti ab eo, quod traditum eſt illis, ſancto mandato :] Deus ſanè per Prophetam dicit, quòd [verbum ſuum non revertetur ad ſe vacuum, ſed proſperabitur, & faciet illud, ad quod miſit illud :] Ut ergo verbum Domini non redeat ad ſe vacuum, bonis operibus illud implere ſatagamus : [Non revertetur ad me vacuum, inquit S. Bernardus, vel jejunum, ſed quaſi proſperè in omnibus agens, ſaturabitur bonis actibus eorum, qui in dilectione acquieſcent illi. Denique uſu loquendi ſermo impletus tunc dicitur, cùm fuerit mancipatus effectui, quód videlicet tandiu inanis, & macer, ac quodammodo famelicus ſit donec opere compleatur.] Merito ergo S. Hieronymus : [Nec ſufficere tibi putes mandata Dei memoria tenere, & operibus oblivíſci, ſed ideo illa cognoſce, ut facias quid-

Lib. 4. de Doctrina Chriſt. cap. 12.
Ibid. cap. 15.
2. Pet. 2.
Iſaia. 55.
Serm. 71. in cant. n. 13.
Epiſt. 14. ad Celant.

PROLOGUS.

quid faciendum didiceris; non enim auditores legis juſti erunt, ſed factores legis juſtificabuntur;] & S. Benedictus : *efficaciter comple.*

Unionem fraternitatis commendat S. B.

At fortè movebit aliquem quòd omnes hìc S. P. Benedictus alloquens, qui extiterunt Regulæ ſanctæ profitentes, quaſi tamen ad unum dumtaxat ſermonem dirigeret, dicit : *Auſculta ô fili præcepta magiſtri, &c.* Sed individuam hac loquendi ratione ſanctos inter Monachos commendat unitatem, quorum cor unum & anima una, quorum, inquam, etſi multa ſint corpora, non tamen multa ſunt corda; & de quibus, ut dicit S. Auguſtinus, egregiè Pſaltes Regius cecinit : [Ecce quàm bonum & quàm jucundum habitare fratres in unum;] & S. Baſilius : [Homines ex variis generibus & locis moti ad tantam ſimilitudinis perfectionem conglutinati ſunt, ut anima una in multis corporibus conſideretur, & multa corpora unius animi organa ſpectanda exhibeantur.] Atque hanc nobis expoſitionem ſubminiſtrat. S. Odo Cluniacenſis Abbas, cujus hæc verba : [Monachorum gregem ſicut voluntariè auditu auris obedientem quaſi una perſona, (ſupple eſſet) propter unum cor alloquens filium nominat.] Vel etiam quia ſicut omnes per totum orbem Chriſti fideles nonniſi unum myſticum corpus, ſcilicet eccleſiam efficiunt, ita & omnes Monachi, licet numero multi, natione longe diverſi, nonniſi unum conſtituunt corpus, cujus alii capitis, alii pedum, alii manuum vices referunt, ut docet S. Dorotheus : [Quid vobis videntur eſſe cœnobia, inquit, nonne unum videntur eſſe corpus & invicem membra ? Qui autem adminiſtrant & gubernant, capitis loco habentur; qui verò ſpeculantur & corrigunt, oculorum vicem tenent; at qui ſermone proſunt, oris munere funguntur; qui obediunt, aurium loco putantur; qui opera exercent, manibus comparantur; qui reddunt reſponſa, & huc atque illuc ad miniſteria diriguntur, vicem exequuntur pedum.]

In Pſal. 132.

Conſt. Monaſt. cap. 19.

Serm. de S. Bened.

Doct. 6.

Reditus ad Deum per obedientiam.

UT AD EUM PER OBEDIENTIÆ LABOREM REDEAS A QUO PER INOBEDIENTIÆ DESIDIAM RECESSERAS. Quid dulciùs hac voce fratres cariſſimi ? Ecce hìc præclarè dux noſter nobis [proponit certamen, modum certandi, meritumque vincenti, ut loquitur Trithemius, In eo namque quod ait *laborem*, certamen denotat; *obedientiæ*, modum; *redeas*, meritum.] Ecquid nobis ſuaviùs, quid utilius reditu ad Deum proponi poſſet ? immo quid Deo ipſi optabilius ? [Quid enim, inquit S. Auguſtinus, Dominus quærit à te niſi te ? quia in omni creatura terrena nihil melius fecit te, quærit te à te, quia tu perdideras te.] Sed qua ad ipſum redibimus via ? non alia planè ab ea quam hìc, ſicut alibi S. Legiſlator indicat dicens : *Scientes ſe per hanc obedientiæ viam ituros ad Deum* : Hæc eſt via, ambulemus in ea; unde Petrus Damiani : [depulſus eſt homo, inquit, ab illa felici hæreditate, exilium ſortitus eſt pro patria, mortem pro vita, pro gloria ignominiam : Si

Reg. cap. 71.

Serm. de exalt. S. Cruc.

 vis ergo ad tuam hæreditatem reverti, tuam abnega voluntatem. Abnegatio igitur voluntatis, hæreditatis eſt recuperatio;] & S. Bernardus: [Hæc eſt virtus quæ animam perfectè Deo ſubditam, ſub umbra alarum ipſius ſecurè facit vivere.]

Serm. 64. de diverſ.

Obedientiæ labor.

Quod autem non obedientiam ſimpliciter, ſed *obedientiæ laborem* dicit, declarat non adeo facilem, ſed multùm laborioſam rem eſſe obedientiam; quod confirmat S. Gregorius Papa homil. 32. in evangelium hæc ſcribens: [Fortaſſe non eſt laborioſum relinquere ſua, ſed valdè laborioſum eſt relinquere ſemetipſum; minus quippe eſt abnegare quod habet; valde autem multum abnegare quod eſt:] hinc planè vox illa cœleſtis: *Melior eſt obedientia quam victimæ*; quia inquit S. Gregorius, [per victimas aliena caro, per obedientiam propria voluntas mactatur] Sed ne nos tantus labor deterreat, propoſitum labori præmium intueamur, & facile videbitur omne difficile: promittitur autem reditus ad Deum, *ut ad eum per obedientiæ laborem redeas*. O merces! O præmium!

1 Reg. 15.

Inobedientiæ deſidia.

A QUO PER INOBEDIENTIÆ DESIDIAM RECESSERAS. A Deo receſſimus, cùm per Divini mandati prævaricationem in Adam omnes peccavimus; vel cùm propriis nos reatibus, & inobedientiis principi tenebrarum mancipavimus. Signanter verò dicit *inobedientiæ deſidiam*; quibus verbis docet eos verè deſides cenſendos eſſe & pigros, qui tranſgredientes mandata Dei, nec Deo nec propriæ laborant ſaluti; licet enim multi multa operentur, hæc niſi ad Deum puro ac ſincero mentis affectu referant; non opera, ſed operum deſtructiones rectiùs exiſtimaveris. Præclarè omnino Guillelmus Abbas Monaſterii S. Theodorici ad Cartuſienſes Monachos ſcribens: [Otioſum non eſt vacare Deo, immo negotium negotiorum omnium hoc eſt; quod quicumque in cella non agit fideliter & ferventer, quodcumque agit, quod propter hoc non agit, ſcilicet ut Deo ſerviatur, in eo quod agit, otiatur.]

De vit. ſolit. ad fratres de monte Dei cap. 8.

Abnegatio voluntatis Regulæ Benedictinæ ſcopus.

AD TE ERGO NUNC MEUS SERMO DIRIGITUR, QUISQUIS ABRENUNTIANS PROPRIIS VOLUNTATIBUS. Sicut nullus in eccleſia fidelis admittitur, quin priùs diabolo, pompis & operibus ejus abrenuntiaverit, ita nec ullum in clauſtro monachum, qui propriis non abrenunciet voluntatibus S. P. Benedictus introduci voluit, ut poſt Hildemarum rectè notavit Bernardus Caſſinenſis. Ex his ergo liquet quem ſibi ſcopum in Regula S. Legiſlator, quem ſibi finem propoſuerit, obedientiam ſcilicet ſeu propriæ voluntatis abnegationem, ut docet in primis S. Petrus Damiani, cùm dicit: [Videamus cùm ſcribere incipit (S. Benedictus) quibus verba dirigit, ad quod hominum genus omnem vim ſecuturæ elocutionis intendit; ait enim: Ad te ergo nunc meus ſermo dirigitur, &c.] refert hìc integrum Regulæ textum, tum ſubdit: [Quantùm ergo ex S. viri verbis colligere poſſumus, magis ad diſcendam obedientiam,

Opuſc. 13 cap. 6.

dientiam, quàm ad peragendam pœnitentiam Regulæ hujus ſchola co- PROLOGUS
gnoſcitur inſtituta, non ut, ſive peccatores, ſive juſtos excludat, vel unum genus hominum reſpuat, ſed quia omnem vim & intentionem ad edocenda obedientiæ præcepta conſtituat.] Et ſanè cùm cœnobitarum Monachorum fortiſſimum genus ſibi diſponendum propoſuerit S. Pater, non alium prorſus ab ipſo Cœnobitarum fine intendere debuit; quis autem ille ſit docet apud Caſſianum Abbas Johannes his verbis: *Collat. 19. c. 8.* [Finis Cœnobitæ eſt omnes ſuas mortificare, & crucifigere voluntates;] & Severus Sulpicius: [Hæc illorum prima virtus parere alieno *Dial. lib. 1. cap. 5.* imperio,] tandem S. Hieronymus de Cœnobitis ſcribens: [Prima inquit, apud eos confœderatio, eſt obedire majoribus, & quidquid juſ- *Epiſt. 22.* ſerint facere.] Eadem habet Regula S. Poſthumio ab Angelo tradita *n. 1.* prout extat in ejus vita. cap. 8. Hinc vix ullum in tota S. P. Benedicti Regula caput extat, in quo obedientiam aliquo modo non commendet, ut facili negotio demonſtrare poſſemus, niſi id muneris ante nos obiiſſet vir doctiſſimus Benedictus Haeftenus in Diſquiſitionibus monaſticis l. 2. Catech. Monaſt. part. 2. diſquiſit. 12. unde etiam Chriſtus Dominus apud S. Birgittam: [Ille, inquit, eſt Mo- *Revel. lib. 4. c. 127.* nachus Benedicti, qui plus obedit Regulæ, quàm carni;] ex quibus omnibus liquidò patet, quàm appoſitè ad hunc locum Johannes Trithemius dixerit: [Ante omnia tanquam titulum audientis præmittit abnegationem propriæ voluntatis, quia nihil partis habet in hac Regula, qui adhuc propriis deſervit voluntatibus: Monachus enim, qui non dimiſit propriam voluntatem, non eſt quod dicitur, immo irritator eſt Dei. Primum namque inſtrumentum Monachi eſt abdicatio propriæ voluntatis, ſine quo nullus Monachus eſt. Relinque igitur propriam voluntatem, ſi vis Monachus fieri.]

DOMINO CHRISTO VERO REGI MILITATURUS. Ergone *Vita monaſtica militia.* milites ſumus, aut militia eſt profeſſio noſtra? Ita planè: nam militia eſt vita hominis ſuper terram, quod potiori jure de Monachorum vita affirmaveris, quorum omnis vita in conflictu & tentatione tranſigitur. Quare ſcriptura. [Fili, inquit, accedens ad ſervitutem Dei ſta in juſtitia, & præpara animam tuam ad tentationem;] quod uſque adeo verum eſt, ut Petrus Bleſenſis dixerit: [Scio quia ſine tentationibus *Epiſt. 134.* vix hora dimidia clauſtralis vita tranſigitur.] Hinc adverſus ſuperfluas ſæculi cupiditates voluntaria paupertate, illinc adverſus malè delectantes carnis illecebras inviolata caſtitate, iſthinc adverſus ſuperbas dæmonum ſuggeſtiones humili obedientia, adverſus inconſtantis animi levitatem ſtabilitate, denique adverſus omnia vitia morum converſione jugiter decertandum, ut planè de noſtris cœnobiis dicere ſit: *Caſtra Dei ſunt hæc;*] quid enim ſic ea cum Petro Venerabili vocare vetat? [Clauſtralium, inquit, communiter viventium cohabitatio ca- *Lib. 1. epiſt. 20.* ſtrorum ad pugnam ordinatorum multitudini videtur comparari, ubi quiſque tanto ſecuriùs adverſus adverſarium dimicat, quanto ſibi viciniùs adjutorium de commilitonis dextera ſperat;] & alibi ad S. Ber-

PROLOGUS. L. 1. epiſt. 28. Lib. 2. diſq. catech. Monaſt. part. 2. diſq. 3.

nardum ſcribens : [Promittitis ſecundùm Regulam B. Benedicti vos in caſtris cæleſtibus militaturos.] Porro his in caſtris duplicis generis ſunt milites, ut obſervat Haeftenus ; alii qui in acie pugnant, alii qui ad ſingulare certamen deſcendunt : Prioris generis ſunt Cœnobitæ ſub Regula vel Abbate militantes ; poſterioris Anachoritæ, qui bene inſtructi fraterna ex acie ad ſingularem pugnam eremi deſcendunt.

Obedientiæ arma. Epiſt. 134. In lib. Reg. l. 4. cap 10. Grad 4.

OBEDIENTIÆ FORTISSIMA ATQUE PRÆCLARA ARMA ASSUMIS. S. Benedictus obedientiæ arma *fortiſſima* appellat, quia revera nihil obedientia fortius, cujus præſidio monachus loquitur victorias, [dum de diabolo per obedientiæ bonum, de mundo, ac de ſeipſo triumphat in Chriſto,] inquit Petrus Bleſenſis ; hinc & S. Gregorius, ſeu quivis alius : [Cùm hominibus pro Deo ſubjicimur, ſuperbos ſpiritus ſuperamus : cæteris quidem virtutibus dæmones impugnamus ; per obedientiam vincimus : victores ſunt ergo qui obediunt, quia dum voluntatem ſuam aliis perfectè ſubjiciunt, ipſi lapſis per inobedientiam Angelis dominantur.] Meritò ergo S. Johannes Climacus [Quemadmodum, inquit, arbores à ventis agitatæ altiores radices agunt, ita qui ſub obedientia decertant, fortes & invincibiles redduntur.]

Sed non ſolùm *fortiſſima*, verùm etiam *præclara* obedientiæ arma dicuntur, quia præclaros nos & illuſtres ex reportatis de tot ac tantis hoſtibus victoriis efficiunt, mirandum Deo, & Angelis, & hominibus ſpectaculum factos ; vel quia virtute nihil pulchrius : [Quæcumque virtuoſa ſunt, inquit Boherius, poſſunt dici præclara ;] citatque Hieronymum ad Celantiam hæc ſcribentem : [Summa quidem apud Deum nobilitas eſt, præclarum eſſe virtutibus.]

IN PRIMIS. Id eſt ante & ſuper omnia, vel ut explicat Smaragdus *in primis*, id eſt in initio converſationis, & inchoationis boni operis ; quo tamen loquendi modo reliquum vitæ, ipſiuſque operis tempus haudquaquam excludit.

UT QUIDQUID AGENDUM INCHOAS BONUM, AB EO PERFICI INSTANTISSIMA ORATIONE DEPOSCAS. Quod S. Pater non ſic dicit, quaſi aliquid boni à nobis incipi poſſe, ut quondam voluerunt Semipelagiani, ſentiret ; nam & diſcipulos jubet bonum aliquod in ſe cùm viderint, Deo applicent non ſibi, & infra Deum ipſum ita loquentem inducit : *Et antequam me invocetis dicam, ecce adſum.*

Duplici motivo nos ad orandum S B. excitat.

UT QUI NOS JAM IN FILIORUM DIGNATUS EST NUMERO COMPUTARE, NON DEBEAT ALIQUANDO DE MALIS ACTIBUS NOSTRIS CONTRISTARI. Hic reddit rationem cur bonum aliquod inchoando, illud à Deo perfici inſtanti oratione poſtulare debeamus, ſcilicet ne Deo non orantibus nobis gratiam juſtiſſimè ſubtrahente, malè operemur, & ſic malis actibus noſtris eum contriſtemus, qui nos jam in filiorum numero computare dignatus eſt : ubi duplici nos motivo ad orandum impellit ; uno amoris, altero gra-

titudinis ; amoris, quo ut veri filii malis actibus Deum offendere, & contriſtare timeamus; gratitudinis, in eum, qui nos in filiorum dignatus eſt numero computare ; quibus verbis etiam & immenſam erga nos Dei bonitatem, & ſummam hominis dignitatem commendat ; Bonitatem Dei, qui nos in filiorum dignatus eſt numero computare, de qua Johannes Apoſtolus. *Videte*, inquit, *qualem caritatem dedit nobis Deus, ut filii Dei nominemur & ſimus* ; & Smaragdus in hunc locum : [Magna dignatio Dei Patris ! nos in ſervorum eſſe numero non meremur, ille nos in filiorum numero computare non dedignatur : grandis, inquam, dignatio eſt, ut cùm ſimus naturaliter filii iræ, & ab infantia peccatores, filii Dei miſericorditer vocemur.] Summam verò hominis dignitatem, ut qui natura ſumus filii iræ, per gratiam fiamus divinæ conſortes naturæ. Utrumque agnoſcebat venerabilis Gerardus Clarevallenſis Monachus & frater S. Bernardi Abbatis, qui, ut ipſe refert, extremum exhalaturus ſpiritum exclamabat : [Quanta dignatio Dei, Patrem hominum eſſe ! quanta hominum gloria, Dei filios eſſe & hæredes ! nam ſi filii, & hæredes.]

PROLOGUS.

Serm. 26. in cant. n. 11.

Quod autem hìc dicitur Deus contriſtari, non ſic capiendum, quaſi immutabilis per naturam, apud quem non eſt tranſmutatio, aut viciſſitudinis obumbratio, paſſionibus obnoxius foret : Sed quia homines hìc alloquitur, humano etiam loquitur modo, & quoniam contriſtati ſolent homines à quibus injuriam acceperunt ſecedere, eoſque ſolitis privare beneficiis, ſic cùm peccatores deſerit Deus, & quas ſolet effundere ſubtrahit gratias, tunc contriſtari dicitur, ſicut iraſci cùm punit.

Contriſtari Deus quomodo dicatur.

ITA ENIM EI OMNI TEMPORE DE BONIS SUIS IN NOBIS PARENDUM EST. Parendum, id eſt ſerviendum ; ei, ſcilicet Deo, & quidem de bonis ſuis, idque omni tempore. *De bonis*, inquit, *ſuis* ; quidquid enim boni habemus, ab eo tenemus, cujus miſericordia ſumus : unde & vulgata illa ſententia : Cùm Deus coronat merita noſtra, coronat dona ſua ; & S. Bernardus : [Hominis juſtitia Dei indulgentia eſt] & ex Petro Damiani [dicuntur juſtitiæ domini opera juſtorum, unde & ipſi juſti appellantur, quia omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt à patre luminum. quid enim habes, quod non accepiſti ?] Ergo de bonis & donis Domini ſerviamus illi : Serviamus de corpore, quod ab eo benignè conceſſum eſt, ut membra ejus quæ ſunt ſuper terram mortificantes, ſuperflua ejus deſideria reſecantes, carnem ſpiritui ſubjicientes, ſuave Chriſti jugum & onus ejus leve fortiter ſubeamus : Serviamus ei de anima, quam ſola voluntate creavit, ut ſummas ejus perfectiones jugi meditatione contemplantes, ejus beneficia memoria retinentes, ipſumque ſincero atque intimo cordis intuitu complectentes, divinæ majeſtati jugiter inhæreamus : Serviamus ei de præceptis, de conſiliis, de internis illis illuſtrationibus, motionibuſque, quas animæ miſericorditer inſpirat, ut voluntates ejus fideliter exequentes, debitum ſervitutis obſequium

Bona noſtra Dei dona ſunt.

Serm. 23. ſuper cant. Serm. 12.

PROLOGUS. Deo ſerviendum omni tempore.

exhibeamus. Idque, ut ait S. P. Benedictus, *omni tempore*, quod Smaragdus & alii communiter poſt eum interpretes intelligunt ſive in proſperis, ſive in adverſis, hoc eſt per totam vitam. In quo redarguas eos, qui ad tempus credunt & in tempore tentationis recedunt, qui cùm non nihil temporis ſub ſuavi Chriſti jugo in monaſteriis egerint, aut ad officium dignitatemve aliquam aſſumti fuerint; tunc ſecum factum eſſe putant, nec ſe ad communia fratrum exercitia adſtringi, quod cum gravi animi dolore quibuſdam in cœnobiis videmus: At non ſic planè S. Benedictus, non ſic, ſed omni, inquit, tempore de bonis ſuis in nobis Domino parendum eſt. Ergo ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati ſerviamus illi in ſanctitate & juſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris, *ut is ſit terminus obedientiæ, qui eſt vita*, ut cum S. Bernardo loquar. Notanda prorſus hunc in locum Hildemari verba: [Egregia, infit, admonitio eſt, cùm dicitur: Omni tempore, quia ubi dicitur ſervitus Dei, monetur ea omni tempore eſſe; nam hominis ſervitus non poteſt omni tempore eſſe, ſed per intervallum temporis.]

De præcepto & diſp. c. 6.

UT NON SOLÙM UT IRATUS PATER NON ALIQUANDO FILIOS EXHÆREDET. Iraſcitur Deus cùm punit, punit verò cùm improbos filios pius pater exhæredat: graviſſima prorſus pœna, ut qui hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti per adoptionem filiorum effecti ſunt, in pœnam admiſſæ in patrem offenſæ, cæleſti priventur hæreditate.

Irritatus, & iratus quid differant.

SED NEC UT METUENDUS DOMINUS IRRITATUS MALIS NOSTRIS, UT NEQUISSIMOS SERVOS PERPETUAM TRADAT AD POENAM, QUI EUM SEQUI NOLUERINT AD GLORIAM. Similiter Deus hìc irritatus dicitur, cùm nequiſſimos ſervos perpetuam tradit ad pœnam, non ſolùm propter peccatum, ſed propter peccatum ex malitia commiſſum; [Plus enim eſt irritatus quàm iratus, inquit Hildemarus; nam ille irritat, ideſt provocat, qui ex ſtudio malæ voluntatis alterum facit iraſci. Nam iraſci facere poteſt, qui ſimpliciter peccat.]

Omne tempus pænitentiæ aptum.

EXURGAMUS ERGO TANDEM ALIQUANDO. Juſta ac legitima ex præmiſſis illatio; ſi enim malis actibus noſtris contriſtatur Deus, ſi pater iratus filios exhæredat, ſi metuendus Dominus nequiſſimos ſervos perpetuam tradit ad pœnam; quid, niſi hæc ſeriò cavenda, inferendum eſt? Quare *exurgamus ergo*, inquit, *tandem aliquando*; qua loquendi ratione denotat nullum non eſſe pænitentiæ tempus; etſi enim bonum ſit viro, cùm portaverit jugum Domini ab adoleſcentia ſua; non ideo tamen omnis prorſus ſpes eſt abjicienda, ſi vel ad virilem ætatem, aut ad ſenectutem uſque ſuam quis diſtulerit converſionem: nam & paterfamilias hora etiam undecima operarios ad vineam mittendos conducit, quos in præmiorum retributione pares facit iis, qui pondus & æſtum diei pertulerint; quamvis periculoſum ſit omnino diutiùs ad Dominum converſionem differre, ut docet S. Auguſtinus ſerm. 87. de ſcripturis, inſinuatque hìc S. P. Benedictus,

qui non ſimpliciter dicit ut *ſurgamus*, ſed ut *exurgamus*, ideſt ſine mora ſurgamus, ut exponit Hildematus, ſive ut aiunt Bernardus Caſſinenſis & Petrus Boherius, *ſurgamus cum effectu.* PROLOGUS.

EXCITANTE NOS SCRIPTURA AC DICENTE: HORA EST JAM NUNC DE SOMNO SURGERE. Jam nunc, ideſt eo ipſo quo loquor tempore, ſine ulla prorſus dilatione: quia, ut dicit apud Caſſianum Abbas Germanus, [ad profectum ſpiritualium rerum, virtutemque tendentibus periculoſa ac noxia eſt & parva dilatio;] & ut ait S. Ambroſius, [neſcit tarda molimina Spiritus Sancti gratia.] Mora periculoſa. *Collat.* 17. *cap.* 5. *In c.* 1. *Luc.*

DE SOMNO SURGERE. Somno hîc [torpor negligentiæ deſignatur] ut exponit S. Gregorius Papa. *L.* 5. *Mor. cap.* 22.

ET APERTIS OCULIS AD DEIFICUM LUMEN. Lumen Deificum eſt ipſe Salvator Chriſtus, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quique de ſeipſo dicit: [Ego ſum lux mundi.] Lumen Deificum eſt ipſa ſacra ſcriptura, de qua Pſaltes Regius: [Lucerna pedibus meis verbum tuum.] Lumen Deificum eſt Superiorum magiſtrorumque doctrina, nam [qui docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti, & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.] Denique Lumen Deificum eſt interna Spiritus Sancti inſpiratio. Apertis ergo oculis ad Deificum lumen, ſcilicet ad Chriſtum, cujus exempla, vitaque viam ſalutis demonſtrant; ad ſacram ſcripturam, cujus veritas nos docet; ad ſuperiorum monita, quorum nos exhortationes illuminant; ad ipſam S. Spiritus inſpirationem, cujus internæ illuſtrationes mentis noſtræ tenebras fugant: Apertis, inquam, oculis, ideſt relicta veteri converſatione, mentiſque torpore diſcuſſo, vitiis peccatiſque penitus deletis; [tunc enim dicitur quis aperire oculos, cùm liberatur à peccato, quia per peccatum dividitur aliquis à lumine, ſcilicet Chriſto] inquit Richardus de S. Angelo. Rectè autem poſtquam dixit: Hora eſt de ſomno ſurgere, ſubjungit: Et apertis oculis &c. quia prima hominis à ſomno excitati operatio, eſt aperire oculos. Lumen Deificum. *Danielis.* 12.

ATTONITIS AURIBUS. Scilicet mentis. Attonitis ideſt attentis, [quaſi ad verba tonantis attentis, vel attonitis ideſt ad tonum intentis,] inquit Bernardus Caſſinenſis, & poſt eum Boherius, ſeu potius attonitis, ideſt territis, & præ ſtupore ad tantam vocantis nos Dei benignitatem mirantibus.

AUDIAMUS DIVINA QUOTIDIE CLAMANS QUID NOS ADMONEAT VOX. Vocem *Divina* duobus poſſumus modis intelligere. 1. in neutro genere quaſi diceret res Divinas, ſeu Deum ſapientes, ita ut ſenſus ſit: Audiamus quid vox quotidie clamans res divinas nos admoneat. 2. in femino referendo *Divina* ad *vox*, quaſi diceretur: Audiamus quid vox divina quotidie clamans nos admoneat. Clamat autem vox divina per verbum Patris, ſcilicet Chriſtum, cujus verba in evangelio; clamat per ora Prophetarum, quorum oracula in ſacris paginis; clamat per ora Apoſtolorum, quorum doctrina in Vox Divina.

PROLOGUS. eorum epiſtolis in eccleſia quotidie legitur; clamat per vitam & exempla Sanctorum, quorum actus in collatione ante completorium recitantur; clamat per exhortationes SS. Doctorum juxta illud: *qui vos audit me audit*: clamat per creaturas, quarum beneficio res Divinæ, immo Deus ipſe nobis innoteſcit; clamat denique per os David dicens.

Indurati cordis deſcriptio. *Lib. 1. de conſid. cap. 2.*

HODIE SI VOCEM EJUS AUDIERITIS NOLITE OBDURARE CORDA VESTRA: nihil enim obdurato corde deterius, cujus ſinceram nobis ſimilitudinem repræſentat S. Bernardus his verbis: [Quid eſt cor durum? ipſum eſt quod nec compunctione ſcinditur, nec pietate mollitur, nec movetur precibus: minis non cedit, flagellis duratur. Ingratum ad beneficia eſt, ad conſilia infidum, ad judicia ſævum, inverecundum ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad divina, præteritorum obliviſcens, præſentia negligens, futura non providens; ipſum eſt cui præteritorum præter ſolas injurias nihil omnino non præterit, præſentium nihil perit, futurorum nulla niſi fortè ad ulciſcendum proſpectio, ſeu præparatio eſt, & ut brevi cuncta horribilis mali mala complectar, ipſum eſt quod nec Deum timet, nec hominem reveretur.] Fœda ſanè, genuina tamen, & viva obdurati cordis imago, quam in ſe perverſa peccandi conſuetudine, cœleſti deleta, exprimit peccator; ex quo fit, ut tanquam montes Gelboë nec rorem divinæ gratiæ, nec pluviam excipiat, nec ullas ſolis juſtitiæ illuſtrationes; aut, ſiquis fortè divinus radius illuxerit, non emolliat, ſed lutoſum potius cor obduret, ſicut patratis à Moſe miraculis obduruit Pharao. Ergo ne nos tantæ calamitatis tam profunda abyſſus abſorbeat, hodie ſi vocem Domini audieritis

Serm. 23. de diverſ. nolite obdurare corda veſtra; [quantæ enim temeritatis, & inſaniæ eſt, ait S. Bernardus, ſi fortè dum alloquitur nos Dominus majeſtatis, nos inſenſati avertamus aurem, & ad neſcio quas animum ineptias convertamus? Quanta eſt hæc injuria, & quàm graviter vindicanda, cùm viliſſimus vermis clamantem ad ſe audire dedignatur creatorem univerſitatis? Quanta verò, & quàm ineffabilis Divinæ dignatio bonitatis, quæ quotidie conſpicit nos infelices, avertentes aures, obdurantes corda, & nihilominus clamitat ad nos.]

ET ITERUM: QUI HABET AURES AUDIENDI AUDIAT QUID SPIRITUS DICAT ECCLESIIS. Aures audiendi ſunt magnum audiendæ veritatis, cum ſincera illius ſectandæ voluntate, deſiderium. Quid Spiritus, ſcilicet Spiritus Sanctus; dicat eccleſiis, id eſt cunctis Chriſti fidelibus, ex quibus tanquam vivis lapidibus una conſtruitur ec-

Super Mat. cleſia. Notat porro Rabanus quod [quoties hæc admonitiuncula,] nempe: Qui habet aures audiendi audiat, [vel in evangelio, vel in apocalypſi Johannis interponitur, myſticum eſt, quod dicitur, atque ad audiendum diſcendumque ſalubre inſinuatur.]

Pedibus caritatis ad Deum curritur. *In Pſal. 33.*

ET QUID DICIT? VENITE FILII AUDITE ME. Venite, caritatis nimirum greſſibus: [Pedes tui, inquit S. Auguſtinus, caritas tua eſt; duos pedes habeto, noli eſſe claudus. Qui ſunt duo pedes?

duo præcepta caritatis, Dei & proximi; his pedibus curre ad Deum, accede ad illum, qui & ut curreres ipſe hortatus eſt.] PROLOGUS.

TIMOREM DOMINI DOCEBO VOS. Rectè omnino, quia, ut dicit S. Ambroſius, [qui timet Dominum declinat errorem, ad virtutis ſemitam vias ſuas dirigit, niſi enim quis timuerit Deum, non poteſt renuntiare peccato;] & S. Bernardus: [In veritate didici nihil æquè efficax eſſe ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quàm ſi omni tempore coram Deo inveniaris non altum ſapere, ſed timere.] *Lib. 1. in hexam. Serm. 54. 10. cant.*

CURRITE. Appoſitè admodum poſtquam vocantem nos ad ſe induxit Spiritum Sanctum, monet ut curramus ad eum, qui vocavit nos; neque enim gradu lento, ſed velut gigantes ad currendam viam exultantes ad Deum accedere oportet, ut pote qui omnis moræ ſit impatiens.

DUM LUMEN VITÆ HABETIS, NE TENEBRÆ MORTIS VOS COMPREHENDANT. Hæc verba duplicem poſſunt ſortiri intellectum; myſticum, & litteralem. Secundùm myſticum ſenſum *lumen vitæ* eſt ipſa gratia, per quam veræ via vitæ nobis innoteſcit: vel *lumen vitæ* eſt ipſe Chriſtus Dominus, vera lux mundi, vera animæ noſtra vita; quod lumen habemus, cùm per gratiam intus eum in anima poſſidemus, & per ſinceram animi converſationem ejus ſectamur veſtigia, ſicut ipſe dicit. Qui ſequitur me non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. *Tenebræ* autem *mortis* ſunt ipſa cæcitas cordis, per quam in infelicem peccati foveam, mortemque conſequenter æternam miſeri cadimus, propter quod & mortis tenebræ nuncupatur, vel *tenebræ mortis* ſunt ipſa mors animæ peccatum, ſic dictum, quod infelices nos in tenebras exteriores, ubi erit fletus, & ſtridor dentium, expellat, atque à vera luce Chriſto ſeparet, vel tandem *tenebræ mortis* ſunt diabolus, nam ut ait S. Auguſtinus, [Mors diabolus eſt, non quia ipſe mors eſt, ſed quia per illum mors.] Dicitur autem tenebræ mortis, quòd totus ſit tenebrifer, ipſaſque inferorum inhabitet tenebras; & ita hoc ſenſu cùm S. P. Benedictus ait: currite dum lumen vitæ habetis, ne tenebræ mortis vos comprehendant, idem eſt ac ſi diceret: dum vobis divina ſuppetit gratia, dum adeſt Chriſtus habitans in cordibus veſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt vobis, currite per bona opera, certam vocationem veſtram facientes, ne fortè per veſtram culpam neglecta gratia ſubtrahatur, atque à vobis prorſus Chriſtus abſcedat, ſicque vos cordis cæcitas in profundum vitiorum mergat, & diabolus, ipſumque peccatum vos comprehendens, tanquam infideles ſervos in æternas ejiciat tenebras, quod Deus avertat. Lumen vitæ. Tenebræ mortis. *In pſal. 48. ſerm. 2.*

Juxta litteralem verò ſenſum *lumen vitæ* eſt præſens tempus, ſeu ipſa qua vivimus vita; *tenebræ mortis* mors naturalis, quæ fit per ſeparationem animæ à corpore; & ſic currite dum lumen vitæ habetis ne tenebræ mortis vos comprehendant, cum illa ſententia concinit: Dum tempus habemus operemur bonum, ne fortè immatura morte præoccupati fruſtra pænitentiæ locum quæramus.

PROLOGUS. Vocationis religioſæ beneficium commendatur.

Et quærens Dominus in multitudine populi, cui hæc clamat, operarium suum. Hìc commendat S. P. Benedictus inſigne vocationis monaſticæ beneficium, de quo tria præſertim his verbis inſinuat. 1. quod ipſe Dominus nos viles ſervos, ſervoſque peccati vocare, & quærere dignetur, *& quærens Dominus*. 2. quod nos tot, ac tantis, nobis fortè melioribus hac in cauſſa prætulerit, *in multitudine populi*. 3. idque ut in tanti Patrifamilias operemur vinea, & ei ſerviamus, cui ſervire regnare eſt, *operarium ſuum*.

Triplex vocationis modus. *Collat. 3. cap. 4.*

Porro tribus nos potiſſimum modis piiſſimus Dominus quærere ac vocare ſolet, quos Caſſianus exprimit his verbis: [Primus ex Deo eſt, ſecundus per hominem, tertius ex neceſſitate. Ex Deo quidem eſt, quoties inſpiratio quædam immiſſa in cor noſtrum nonnumquam etiam dormientes nos ad deſiderium vitæ æternæ & ſalutis exſuſcitat, Deumque ſequi, & ejus inhærere præceptis compunctione ſaluberrima cohortatur. Secundus vocationis modus eſt, quem fieri per hominem diximus, cùm vel exemplis quorumdam ſanctorum, vel monitis inſtigati, ad deſiderium ſalutis accendimur. Tertius vocationis modus eſt, qui ex neceſſitate deſcendit, cùm divitiis mundi hujus, vel voluptatibus obligati, ingruentibus repentè tentationibus, quæ vel mortis pericula comminantur, vel amiſſione bonorum, ac proſcriptione percutiunt, vel carorum morte compungunt, ad Dominum, quem ſequi in rerum proſperitate contemſimus, ſaltem inviti properare compellimur.]

Quocumque nos modo Deus vocet, magna ſanè eſt vocantis dignatio: at nihil prorſus ita commendat vocationis monaſticæ gratiam, ac illud quod inſinuat S. Benedictus his verbis: *In multitudine populi operarium ſuum.* Operarium ſuum inquit in ſingulari, quaſi nos, non tanquam paucos ex paucis, ſed velut unum ex tota populi multitudine, quæ totum terrarum orbem replet, elegerit; cujus quidem beneficii magnitudinem contemplans Petrus Damiani ſic exclamat: [Cùm vos omnipotens Deus mundo ſubtraxit, ac ſub monaſtica ſibi diſciplina ſervire conſtituit, quid aliud feciſſe cernitur, quàm velut olim in cataclyſmo de multis pereuntibus vos paucos elegit, ac in bituminatæ arcæ latibulum ut viveretis induxit.] Magna eſt equidem tua Deus bone miſericordia, quod animas octo ex omni pereunte hominum multitudine ſalvare dignatus ſis; magna, quod unicum Loth unà cùm duabus filiis ex conflagrantibus Sodomorum flammis eripueris: magna, quod duos homines ex tota populi Iſraelitici gente, pereuntibus aliis in ſolitudine, promiſſam in terram introduxeris: At major auſim dicere, major longè eſt ea miſericordia, qua nos præ magno aliorum numero electos in ſacræ religionis clauſtra tranſtuliſti. Illi etenim & juſti erant, & ſi dicere fas ſit, de te ſemper bene meriti, in omnibus hactenus fideles, & majora in poſterum pollicentes; nos verò peccatores, injuſti, infideles, nihil niſi peccatum, & miſeriam promittentes. Quid retribuemus Domino pro omnibus quæ retribuit nobis? Ultra non ſerviamus

Opuſc. 52. cap. 2.

viamus peccato, ſed in novitate vitæ ſerviamus ei, qui nos ideo quæſivit, vocavit, elegit, ut ſacræ religionis hortum excolentes, omnis generis virtutum flores, bonoſque tandem aliquando fructus, in horreo cæleſti recondendos producamus. PROLOGUS.

ITERUM DICIT: QUIS EST HOMO QUI VULT VITAM. Vitam utique beatam, eamque æternam: nam, ut dicit S. Auguſtinus, [vita non eſt niſi beata & beata vita eſſe non poteſt, niſi æterna, ubi ſunt dies boni, nec multi, ſed unus;] vel etiam vitam, ideſt Chriſtum Dominum, qui eſt via, veritas, & vita, de quo devotè S. Bernardus: [Et quid eſt tam cordium vita, quam Dominus meus Jeſus Chriſtus, dequo aiebat qui eo vivebat: quia cùm Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cùm eo in gloria.] Vera vita, vita beata. *Serm. 84.* *Serm. 75. in cant.*

ET CUPIT VIDERE DIES BONOS. Dies boni ſunt æternitas beata, dequa S. Auguſtinus, [Dies ille neſcit ortum, neſcit occaſum; illi diei non ſuccedit craſtinus, quia non præcedit heſternus;] nam præſentis dies temporis malos vocat Apoſtolus dicens: *Redimentes tempus quoniam dies mali ſunt:* & certè ut ait S. Auguſtinus, [non ergo ſunt mali dies, quos agimus in corruptela hujus carnis, in tanta & ſub tanta ſarcina corruptibilis corporis, inter tantas tentationes, inter tantas difficultates, ubi falſa voluntas, nulla ſecuritas gaudii, timor torquens, cupiditas avida, triſtitia arida?] unde & paulo poſt addit: [Quid eſt diu vivere, niſi malos dies malis diebus addere?] Dies boni. *Serm. 84.* *Ephеſ. 5.* Dies mali. *Ibid.*

QUOD SI TU AUDIENS RESPONDEAS: EGO. Et quis ita non reſponderet? [Da mihi hominem latronem, inquit S. Auguſtinus, ſceleratum, fornicatorem, maleficum, ſacrilegum, omnibus vitiis inquinatum, omnibus flagitiis ſeu facinoribus obrutum, qui non velit beatam vitam vivere? Scio omnes vultis beatè vivere, ſed unde homo beatè vivat, hoc non vultis vivere.] *Serm. 231.*

DICIT TIBI DEUS: PROHIBE LINGUAM TUAM A MALO. Rectè omnino vitam dieſque bonos cupienti indicit prohibere linguam à malo, quia ſi quis putat ſe religioſum eſſe non refrænans linguam, hujus vana eſt religio, & qui verbo non offendit, hic perfectus eſt vir.

ET LABIA TUA NE LOQUANTUR DOLUM; diſperdet enim Deus univerſa labia doloſa, inquit Propheta; & Salomon: *Animæ doloſæ errant in peccatis.* Dolus autem, ut dicit S. Auguſtinus, *eſt cùm aliud agitur, & aliud ſimulatur.* hinc [quid eſt, inquit, aliud loqui dolum, niſi aliud labiis promere, cùm aliud claudatur in pectore?] Dolus quid. *Prov. 13.* *In pſal. 5.* *Lib. 50. homil. hom. 1.*

DIVERTE A MALO ET FAC BONUM. Hoc eſt enim breviarium noſtræ ſalutis, ut ait Boherius, dequo & S. Benedictus Abbas Anianenſis, ut ſcribit Ardo diſcipulus ejus in illius vita n. 30. [Quibuſdam verò hoc inculcare ſolitus erat: Si plurima tibi impoſſibilia eſſe præcepta noſcuntur, hoc exiguum ſerva præceptum: Declina à malo & fac bonum; quæ ſententia ei ita familiaris extitit, ut tempore mortis collectis omnium Patrum ſententiis unum ex ea vellet conficere librum.] *Sæc. 4. Bened. part. 1.*

PROLOGUS.

INQUIRE PACEM ET SEQUERE EAM. Tanquam unicum ac ſingulare bonum S. Pater ſubjungit: *Inquire pacem*; magnum enim eſt pax vera, & ſincera bonum, cujus ope filii Dei evadimus, uti ipſe dicit: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*. Et [meritò, inquit S. Bernardus, filii nomine vocabuntur qui filii opus impleverint.]

Serm. 1 de omn. Sanctis.

ET SEQUERE EAM. Neque enim quærere ſufficit, ni & inventam ſequaris, immo fugientem perſequaris. Vel *ſequere eam* in tempore futuro, ideſt ſequeris ſeu aſſequeris eam tanquam fructum & præmium impenſi in quærendo laboris: quo ſenſu uſurpata à S. Benedicto Prophetæ verba intellexiſſe videtur S. Auguſtinus cùm dixit: [Ut quæramus pacem præcipitur nobis, ut autem ſequamur eam promittitur nobis.]

Lib. 50. homil. hom. 1.

Oculi Dei quid.

ET CÙM HÆC FECERITIS, OCULI MEI SUPER VOS. Quæquidem non ſicaccipienda ſunt, quaſi incorporeus per naturam Deus corporea haberet membra, ut olim voluerunt Antropomorphitæ; ſed hæc figuratè dicta ſunt, & ſecundùm noſtrum loquendi modum; [quibuſque autem nominatis Dei membris, quæ in nobis viſibilia & corporea ſunt, potentias operationum oportet intelligi,] inquit Auguſtinus; & ſic oculi Domini aliquando pro ejus cognitione, ut cùm S. Benedictus dicit oculos Domini in omni loco ſpeculari bonos & malos: aliquando pro juſto ejus in malos judicio, ut cùm dicitur in pſalmo: vultus autem Domini ſuper facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum; aliquando pro pia in bonos miſericordia, ut cum Propheta dicit: oculi Domini ſuper juſtos &c. quo ſenſu oculi Domini hìc accipiendi ſunt, quibus utinam miſeros nos peccatores reſpiciat.

In pſal. 9.

Aures Dei.

ET AURES MEÆ AD PRECES VESTRAS. Similiter [aurem Dei non membrnm corporeum; ſed potentiam, qua exaudit, regulariter debemus accipere,] inquit præfatus Auguſtinus; & ſic aures meæ ad preces veſtras idem ſonat, ac exaudiam preces veſtras.

In pſal. 9.

ET ANTEQUAM ME INVOCETIS DICAM VOBIS: ECCE ADSUM: [Quid eſt ecce adſum? inquit iterum S. Auguſtinus, ecce præſens ſum, quid vis? quid à me quæris? quidquid tibi dedero vilius eſt quàm ego: meipſum habe, me fruere, me amplectere.]

In pſal. 33.

QUID DULCIUS NOBIS HAC VOCE DOMINI INVITANTIS NOS FRATRES CARISSIMI? Hìc appoſitè Hildemarus [conſuetudo eſt, ait, ſanctorum prædicatorum poſt doctrinam aut exhortationem, aut orationem ſubjungere, quod frequentiſſimè Paulus Apoſtolus feciſſe legitur; S. verò Benedictus quia, ſicut non diſtabat longè à Sanctorum merito, ita etiam noluit diſtare doctrina, propterea poſt doctrinam exhortationem ſubjunxit;] nempe: Quid dulcius nobis hac voce fratres cariſſimi &c.

FRATRES CARISSIMI. Cariſſimos fratres hìc vocat, quos priùs filios appellaverat, ut ſe tanquam unum ex illis eſſe velle demonſtraret, juxta illud S. Gregorii Papæ: Prælatus [honore ſuſpenſo æqualem ſe ſubditis bene viventibus deputet.]

Lib. 1. epiſt. 24.

Ecce pietate sua demonſtrat nobis Dominus viam vitæ. Pietate ſua, ideſt miſericordia ſua; & bene quidem, [quia non tenetur de neceſſitate nobis demonſtrare viam vitæ,] inquit Richardus de S. Angelo; & quia, ut dicit Hildemarus, [nullus ſuo merito ſalvatur, ſed pietate & miſericordia Dei ſalvatur;] Vel ecce pietate ſua, quam ſcilicet tam ſuaviter nos ad vitam vocando, media ad ipſam conducentia docendo, ſeque ipſum promittendo, oſtendit; hæc enim ad præmiſſa verba referri declarat vox demonſtrativa *ecce*. Prologus.

Viam vitæ. Vita Deus eſt, via ad vitam caritas, à qua utinam numquam recedamus.

Succinctis ergo fide vel obſervantia bonorum actuum lumbis noſtris. Demonſtrata via vitæ, quid adhuc hæremus immoti, aut quid ſupereſt, niſi ut alacriter ambulemus in ea? quod ut expediti præſtemus, rectè omnino S. Benedictus ait: Succinctis ergo fide vel obſervantia bonorum operum lumbis veſtris, alludens ad illud Apoſtoli ad Epheſios: *State ſuccincti lumbos veſtros in veritate* &c. Sed quia ad ſpiritalem hic curſum nos invitat, ita & ad ſpiritalem lumborum præcinctionem; & quoniam ex eo quod ex lumbis carnales delectationes prodeunt, SS. Patribus luxuriam lumbi ſæpiſſime ſignificant, per lumborum præcinctionem carnalium voluptatum mortificationem, ipſamque virginitatem vulgò intelligunt, juxta illud S. Gregorii: [Lumbos præcingimus cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus:] Sed quia, ut idem S. Pontifex loquitur, [alia eſt luxuria carnis, qua caſtitatem corrumpimus; alia verò luxuria cordis eſt, qua de caſtitate gloriamur,] ideo duplici nos cingulo præcingi voluit S. Benedictus; fide ſcilicet, & bonorum operum obſervantia; fide, qua Deum bonorum omnium auctorem, ipſiuſque proinde caſtitatis agnoſcamus; bonorum operum obſervantia, quibus petulantes carnis motus reprimamus, fortè reſpiciens ad illud Iſaiæ: [Et erit juſtitia cingulum lumborum ejus, & fides cinctorium renum ejus:] per bonorum operum obſervantiam juſtitiam, quæ non niſi bonis operibus exercetur, denotans; quod & aliis verbis in evangelio Dominus præcipit dicens: Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris; [In lumbis enim accinctis virginitas, in lucernis ardentibus bona opera] deſignantur, inquit S. Auguſtinus.

Lumborum ſpiritalis præcinctio.

Homil. 13. in Evang.

Lib. 28. Mor. cap. 4.

Iſaia 11.

Appoſitè autem bonis operibus præfixit fidem, ipſique fidei bonorum operum obſervantiam ſubjunxit: Redemtori etenim noſtro unum ſine altero placere nequaquam poteſt; unde & ſponſa in Canticis: *Fulcite*, inquit, *me floribus, ſtipate me malis*: ad quæ verba S. Bernardus: [Fidem florem, fructum actum intellige; nec incongruè, ut opinor, id tibi videbitur, ſi advertas quomodo inſtar floris neceſſario præcedentis fructum, bonum quoque opus fide oporteat præveniri, alioquin ſine fide impoſſibile eſt placere Deo, Paulo atteſtante, magis autem æque ipſo docente: omne quod non eſt ex fide peccatum eſt. Itaque nec ſine flore fructus, nec ſine fide opus bonum: Sed & fides ſine operibus

Fides ſine operibus mortua eſt.

Serm. 51. in Cant.

PROLOGUS. mortua eſt, ſicut inutiliter flos apparet, ubi non ſequitur fructus:] & item alibi Scriptura: *Si rectè offers, & rectè non dividis, peccaſti* ad quæ iterum S. Bernardus, cùm priùs dixiſſet fidei opera eſſe jungenda, ſubjicit: [Rectè quidem quodcumque horum offers; rectè autem ab alterutro ea non dividis: noli eſſe rectus oblator, & pravus diviſor. Quid dividis actum à fide? iniquè dividis fidem perimens tuam; nam fides ſine operibus mortua eſt, munus mortuum offers Deo. Si enim quædam anima fidei ipſa devotio eſt, quid fides, quæ non operatur ex dilectione, niſi cadaver examine? Bene honoras Deum munere fœtido? Bene placas fidei interfector? Credis in Chriſtum? fac Chriſti opera; ut vivat fides tua, fidem tuam dilectio animet, probet actio. Sed nec opera quamvis recta rectum cor efficere ſufficiunt ſine fide. quis enim rectum dicat hominem non placentem Deo? ſine fide autem impoſſibile eſt placere Deo: qui non placet Deo non poteſt illi placere Deus; nam cui placet Deus, Deo diſplicere non poteſt.] Idipſum confirmat S. Gregorius Papa hac ſimilitudine: [Sicut rami ſine virtute radicis areſiunt; ita opera quantumlibet bona videantur, nulla ſunt, ſi à ſoliditate fidei diſjunguntur.]

Serm. 24. in cant.

Libro 3. Regiſtri. cap. 33.

ET CALCEATIS PEDIBUS. Pedes animæ affectiones vulgò ſignificant, quos calceare dicimur, cùm variis virtutibus exornamur: Et bene calceatis pedibus, ne fortè viam vitæ percurrens, offendas ad lapidem pedem tuum, tentationi ſuccumbendo.

PER DUCATUM EVANGELII. Ideſt doctrinam evangelii ſequentes ducem.

Chriſti itinera.

PERGAMUS ITINERA EJUS. Scilicet Chriſti Domini tam miſericorditer nos vocantis, cujus itinera ſunt voluntaria paupertas, quia cùm eſſet dives pro nobis factus eſt pauper; abnegatio propriæ voluntatis, quia factus eſt pro nobis obediens uſque ad mortem; in tribulationibus & anguſtiis humilis patientia, quia paſſus eſt, nobis relinquens exemplum, ut ſequamur veſtigia ejus: arta quidem & aſpera hominibus itinera, ſed eo tutiora, quo paucioribus pervia, & ad cæleſte regnum compendioſiora. Vel pergamus itinera ejus, ſcilicet evangelii, cujus mentionem facit: de cujus itineribus ita ſcribit Boherius: [In ducatu evangelii quatuor ſunt itinera ad regnum Dei quæque tendentia, præcepta videlicet, mandata, teſtimonia, exempla: In præceptis juſtitia, in mandatis caritas, in teſtimoniis fides, in exemplis perfectio invenitur.]

UT MEREAMUR EUM QUI NOS VOCAVIT IN REGNO SUO VIDERE; cujus viſio totam hominis facit beatitudinem, unde & S. Philippus ad Chriſtum dicebat: *Domine oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis.*

In via vitæ non ſolùm ambulandum, ſed etiam

IN CUJUS REGNI TABERNACULO SI VOLUMUS HABITARE, NISI ILLUC BONIS ACTIBUS CURRITUR, MINIMÈ PERVENITUR. Statuit hìc bonorum operum neceſſitatem, ſine quibus in regni cæleſtis tabernaculo minimè pervenitur. Notanter verò addidit: *cur-*

rendo, redarguens eorum torporem & deſidiam, qui communi vita contenti, in via vitæ citò deficiunt, quibus pro magno reputatur, ſi vel retrorſum non redeant, vixque viam ingreſſi, quaſi nimium fatigati de requie cogitant: at planè non ſic S. Benedictus non ſic, ſed *niſi illuc curritur*, inquit, *minimè pervenitur.* Certè grandis nobis reſtat via, à terra ad cælum magna eſt diſtantia, tantumque ad conficiendum itineris ſpatium ſoli nobis hujus dies vitæ breviſſimi conceduntur, ut exultemus ſicut gigantes ad currendam viam. Imitemur ergo ſanctorum exempla, qui ut ſcribit Petrus Venerabilis, [bona quæ faciunt pro nihilo ducentes ad majora toto deſiderio conſcendere ſemper intendunt.] de quibus etiam S. Bernardus: [Numquam, ait, juſtus arbitratur ſe comprehendiſſe, numquam dicit ſufficit; ſed ſemper eſurit ſititque juſtitiam, ita ut ſi ſemper viveret, ſemper quantum in ſe eſt juſtior eſſe contenderet, ſemper de bono in melius proficere totis viribus conaretur.] Audiamus & illam Guillelmi Abbatis S. Theoderici ad fratres de Monte Dei exhortationem piiſſimam: [Nolite negligere, nolite tardare, grandis enim vobis reſtat via, altiſſima eſt profeſſio veſtra, cælos tranſit, par Angelis eſt, angelicæ ſimilis puritati; non enim voviſtis ſolùm omnem ſanctitatem, ſed omnis ſanctitatis perfectionem, & omnis conſummationis finem: non eſt veſtrum circa communia præcepta languere, neque hoc ſolum attendere quid præcipiat Deus; ſed quid velit, probantes quæ ſit voluntas Dei bene beneplacens, & perfecta: aliorum eſt Deo ſervire, veſtrum adhærere; aliorum eſt Deum credere, ſcire, amare, revereri; veſtrum eſt ſapere, intelligere, cognoſcere, frui.] Porro ne deficiamus in via, ſed ſic curramus ut comprehendamus, ſciendum eſt, nonnulla eſſe, quæ & curſum promovent & adjuvant, nonnulla quæ retardant & impediunt: [Tria ſunt quæ faciunt currere,] inquit S. Bernardus in libro de amore Dei, quem ſermonibus ſuper cantica ſubjunxit noſter Mabillonius, [timor, videlicet, deſiderium, & amor; timor fugiendo, deſiderium appetendo, amor proximum amando. Quatuor quoque ſunt quæ impediunt curſum iſtum; frigus, calor, via laborioſa, nimietas currentis; quæ ſunt alio nomine diffidentia, concupiſcentia, aſperitatis impatientia, nimia confidentia.]

PROLOGUS currendum.

Lib. 1. mirac. cap. 20.

Capit. 2.

Curſum tria promovent, & quatuor retardant. *Num. 17.*

SED INTERROGEMUS CUM PROPHETA DOMINUM DICENTES EI: DOMINE QUIS HABITABIT IN TABERNACULO TUO? [Tabernaculum cùm propriè accipitur belli res eſt: unde & contubernales milites dicuntur, tanquam ſimul habentes tabernacula,] inquit S. Auguſtinus, ſed tabernaculum hìc à S. Benedicto ſumitur pro cæleſti patria.

Tabernaculum quid. *In pſal 14.*

AUT QUIS REQUIESCET IN MONTE SANCTO EJUS? Quod priùs tabernaculum appellaverat, hoc montem ſanctum nuncupat, fortè propter laborem & difficultatem ſcandendi cæli, nam regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

POST HANC INTERROGATIONEM FRATRES, AUDIAMUS DOMINUM RESPONDENTEM ET OSTENDENTEM NOBIS VIAM

Prologus. IPSIUS TABERNACULI, AC DICENTEM: QUI INGREDITUR SINE MACULA. Mundis enim corde promittitur regnum cælorum: *Beati mundo corde*, inquit Chriſtus, *quoniam ipſi Deum videbunt.*

Juſtitia quid. *Lib. cur Deus homo.* ET OPERATUR JUSTITIAM. Secundùm S. Anſelmum [juſtitia eſt animi libertas tribuens unicuique ſecundùm propriam dignitatem; majori reverentiam, pari concordiam, minori diſciplinam, Deo obedientiam, ſibi ſanctimoniam, inimico patientiam, egeno operoſam miſericordiam.]

In pſal. 14. QUI LOQUITUR VERITATEM IN CORDE SUO. Quia, ut dicit S. Auguſtinus, [nonnulli in labiis habent veritatem, & in corde non habent, tanquam ſi aliquis oſtendat viam ſciens in ea eſſe latrones, & dicat: ſi hac ieris à latronibus tutus eris, & contingat, ut verè non ibi latrones inveniantur; verum ille loquutus eſt, ſed non in corde ſuo; aliud enim putabat, & neſciens verum dixit: ergo parum eſt verum loqui, niſi etiam in corde ita ſit]

QUI NON EGIT DOLUM IN LINGUA SUA. Ad quæ verba iterum S. Auguſtinus: [Linguâ agitur dolus, cùm aliud ore profertur & aliud pectore tegitur.]

NEC FECIT PROXIMO SUO MALUM. Proximus eſt omnis homo, quem cùm diligere teneamur, ab omni malo illi inferendo abſtinere debemus.

In pſal. 14. QUI OPPROBRIUM NON ACCEPIT ADVERSÙS PROXIMUM SUUM. Ideſt [non libenter, aut temerè credidit criminatori,] ut ait S. Auguſtinus. Aliam hujus verſiculi expoſitionem ex S. Hieronymo tradit Hildemarus: [Ille, inquit, non accipit opprobrium adverſus proximum ſuum, qui nullum læſit, neminem nocuit, neminem ſcandalizavit, ut ab illo debuiſſet accipere opprobrium.]

Diaboli etymon. QUI MALIGNUM DIABOLUM ALIQUA SUADENTEM SIBI CUM IPSA SUASIONE SUA A CONSPECTIBUS CORDIS SUI RESPUENS DEDUXIT AD NIHILUM. Hactenus viam cæleſtis tabernaculi demonſtravit S. Benedictus; ſed quia armatum in noſtram perniciem diabolum continuas itineri noſtro inſidias ſtruere noverat, (ideo enim diabolus dicitur, qui græcè criminator, hebraicè deorſum fluens interpretatur, ut cùm Smaragdo notant Bernardus Caſſinenſis & Boherius, quod ad crimina nos provocet, & montem ſanctum Dei ſcandere volentes deorſum fluere efficiat) conſequenter ſubjungit ut à conſpectibus cordis malignum reſpuamus, perverſaſque ejus ſollicitationes ad nihilum deducamus, denegando cum contemtu conſenſum, oſtendens in hominis eſſe poteſtate tentanti diabolo reſiſtere, nec niſi volentem ab ipſo ſuperari, juxta illud S. Cæſarii: [Alligatus eſt tanquam innexus canis catenis, & neminem poteſt mordere, niſi eum, qui ſe illi mortifera ſecuritate conjunxerit. Latrare poteſt, ſollicitare poteſt, mordere omnino non poteſt, niſi volentem; non enim cogendo, ſed ſuadendo nocet, nec extorquet à nobis conſenſum, ſed petit.]

Serm. 37. in append. Serm. S. Auguſt.

Orienti ET PARVULOS COGITATUS EJUS TENUIT, ET ALLISIT AD

CHRISTUM. Parvulos cogitatus, ideſt exorientes inimici ſuggeſtiones compreſſit, ne fortè creſcentes confirmentur, ac tandem prævaleant, juxta illud Poëtæ: *Principiis obſta, ſerò medicina paratur.* hinc S. Hieronymus: [Nolo ſinas cogitationem creſcere, dum parvus eſt hoſtis, interfice; nequitia, ne zizania creſcent, elidatur in ſemine.] Iſtud argumentum fuſè tractat Petrus Damiani eo in opuſculo, quod de ſuæ congregationis inſtitutis ſcripſit, ubi inter alia hæc habet: [In primis fili quicumque manus ad confligendum paras cum inviſibili hoſte conſerere, ſatage mentem tuam ab omni ſuggeſtionum obrepentium impetu pervigili cuſtodia communire, & ſicut quiſquilias, & quæque purgamenta, quæ de operibus manuum tuarum decidunt, in ignem protinus abjicis; ita nihilominus cogitationum motus in Deum projice; & quoniam ignis conſumens eſt, illi ſuperflua cordis tui ad conſumendum trade, memorans illud Apoſtolicum: Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes in eum; & Prophetæ: Jacta cogitatum tuum in Domino, & ipſe te enutriet... Pone tentationem quaſi ſerpentem, nempe ſi ab ipſo auditu ſtatim repellitur, ſana ſunt omnia, nihil omnino corrumpitur, nihil eorum quæ intus ſunt inquinatur; ſi autem ſemel fuerit admiſſus, tametſi quavis inſtantia poſtmodum abire cogatur, de veneno tamen ejus, vel ſquammis neceſſe erit aliquid vel perexiguum remanere: ergo ſollicitus eſto, ut tentationi principio naſcenti velut armatus & intrepidus occurras, & parvulos orientium cogitationum motus ad petram, quæ eſt Chriſtus, allidas,] immenſum ejus erga te amorem ſæpiſſimè meditando, & collata hominibus beneficia revolvendo; ſic enim univerſas inimici catervas funditùs proteres: [Quod ſi lupus in te fortè repentinus inſurgit, arripe petram, inquit iterum Petrus Damiani, & protinus fugit. quæ eſt autem petra niſi Chriſtus?] vide S. Ambroſium lib. 6. in Hexam. cap. 4. & Caſſianum lib. 6. Inſtitut. cap. 13.

Protinus tentationi reſiſtendum.

Epiſt. 22.

cap. 19.

Opuſc. 52. cap. 6.

QUI TIMENTES DOMINUM DE BONA OBSERVANTIA SUA NON SE REDDUNT ELATOS, SED IPSA IN SE BONA, NON A SE POSSE SED A DOMINO FIERI EXISTIMANTES, OPERANTEM IN SE DOMINUM MAGNIFICANT. Quia verò non dormit, neque dormitat adverſarius, & ut optimè notavit S. Bernardus, [ſi non poteſt impedire actionem, tentat intentionem, ſuadens quatenus effectum gratiæ arroges tibi;] ideo poſtquam à malo declinare, bonum facere, juſtitiam ſectari, diabolicas ſuggeſtiones ſpernere, volentem ingredi Dei tabernaculum præcepit; cautè omnino ſubjecit: *qui de bona obſervantia non ſe reddunt elatos, ſed ipſa in ſe bona &c.* quibus verbis tria docet. 1. de bona obſervantia elationem fugere. 2. Deum, non ſe boni operis auctorem agnoſcere. 3. conſequenter Deum in ſe operantem magnificare.

Serm. 54. in cant.

QUI TIMENTES DOMINUM DE BONA OBSERVANTIA SUA NON SE REDDUNT ELATOS, ſeipſos magni aliquid eſſe exiſtimantes, cùm tamen nihil ſunt; ſed potiùs infra omnes ſeſe deprimentes, ut

Elatio de bonis operibus fugienda

PROLOGUS. faciebat S. Bernardus, cujus cùm tanta eſſet vitæ ſanctimonia, quantam in eo etiam nunc catholicus orbis miratur, ita nihilominus de ſe

Epiſt. 250. ſcribebat ad alterum Bernardum Priorem Portarum: [Clamat ad vos monſtruoſa vita mea, mea ærumnoſa conſcientia; ego enim quædam chimæra mei ſæculi, nec Clericum gero, nec Laicum, nam Monachi jam dudum exui converſationem, non habitum.] Et S. Gregorius Papa

Lib. 1. epiſt. 7. de ſe item ad Anaſtaſium Epiſcopum Antiochenum ſic ſcribens: [Quod verò me os Domini, quod lucernam dicitis, quod multis prodeſſe perhibetis, hoc quoque mihi ad iniquitatum mearum cumulum accedit, ut cùm vindicari in me iniquitas debuit, laudes pro vindicta recipiam.]

SED IPSA IN SE BONA NON A SE, POSSE, SED A DOMINO

Serm. 54. in cant. FIERI EXISTIMANTES: Ut enim egregiè dicit S. Bernardus: [Quid odioſius illa voce: manus noſtra excelſa, & non Dominus fecit hæc omnia.] Longè aliter ſentiebat, qui tamen plurimum libero hominis

Lib. 12. c. 10. arbitrio tribuit Johannes Caſſianus, cùm dicebat: [non ſolùm namque ipſam perfectionem oportet credere noſtra induſtria nos vel labore poſſidere non poſſe; ſed ne hæc quidem ipſa, quæ illius exercemus obtentu, id eſt labores, conatuſque noſtros, ac ſtudia ſine divinæ protectionis auxilio, inſpirationiſque ejus, caſtigationis, atque exhortationis gratia perficere, quam ſcilicet cordibus noſtris, vel per alium ſolet, vel per ſemetipſum nos viſitans clementer infundere.] ubi Caſſianus quatuor agnoſcit gratiarum genera: Protectionis, qua nos ab hoſtium inſidiis tuetur; inſpirationis, qua veluti ſopitam mentem interius ad bonum excitat; caſtigationis, qua noſtrum à terrenis omnibus animum avertit; exhortationis, qua per ſanctos doctores ad bonum operandum accendit. quibus ſi creationis, redemtionis, conſervationis beneficium, divinumque ad omnes etiam naturales actus concurſum addideris, quo pacto jam bonæ obſervantiæ gloriam nobis uſurpare, Deo negare præſumemus? alias merito nobis Apoſtolus inquiet. *Quid habes quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?*

Serm. 13. in cant. & S. Bernardus: [Quidquid hìc favoris captas, quod ad Deum non retuleris, ipſi furaris; tibi enim unde gloria putide pulvis, tibi unde? De vitæ ſanctitate? Sed Spiritus eſt qui ſanctificat, Spiritus dico, non tuus, ſed Dei: Et ſi prodigiis & ſignis effulgeas, in manu tua fiunt, ſed virtute Dei. An blanditur popularis favor, quòd verbum bonum, & fortè bene depromſeris? Sed Chriſtus donavit os, & ſapientiam; nam lingua tua quid, niſi calamus ſcribæ? Et hoc ipſum mutuo accepiſti.] Et antea: [Quis credat parieti, ſi ſe dicat parturire radium, quem ſuſcipit per feneſtram? aut ſi glorientur nubes, quòd imbres genuerint, quis non irrideat? mihi liquido conſtat, nec de canalibus oriri rivos aquarum, nec de labiis vel dentibus verba prudentiæ, etſi ſenſus ultra corporeus non attingat. Nec laus calami laudabilis eſt pictura ſive ſcriptura, nec gloria linguæ aut labiorum ſermo bonus: Tempus eſt ut & Propheta loquatur: Numquid gloriabitur, inquit, ſecuris

contra

contra eum, qui ſecat in ea, aut exaltabitur ſerra contra eum, à quo trahitur? Quomodo ſi elevetur virga contra elevantem ſe, & exaltetur baculus, qui utique lignum eſt; ſic contra Dominum omnis qui gloriatur, ſi non in Domino glorietur.]

OPERANTEM IN SE DOMINUM MAGNIFICANT. Ideſt cum gratiarum actione omnem boni operis laudem & gloriam in Deum remittunt, ne fortè gratiarum ceſſet fluctus, ſi non fuerit refluxus, & ut S. Bernardi verbis utar, [ſuæ reddantur origini fluenta gratiæ ut uberiùs fluant; alioquin niſi ad fontem redeant, exſiccantur.]

Serm. de Nat. B. Mar.

ILLUD CUM PROPHETA DICENTES: NON NOBIS DOMINE, NON NOBIS, SED NOMINI TUO DA GLORIAM. Docet hìc S. Benedictus ex verbis Prophetæ quo modo operantem in nobis Dominum magnificare debeamus, ſcilicet omnem bonorum operum gloriam Deo adſcribendo, ut qui omnia opera noſtra in nobis operatus eſt, omnem inde laudem & honorem referat: [Deus ſolus omnia creavit, inquit S. Bern. ſolus de hoſte triumphavit, ſolus captivos liberavit, & ſocium habebit in gloria? & brachium inquit meum auxiliatum eſt mihi, torcular calcavi ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum. Quid ergo mihi cum victoria, ſi nec fui in prælio? impudentiſſimè mihi arrogo vel gloriam abſque victoria, vel victoriam ſine pugna.]

Serm. 13. in cant.

SICUT NEC PAULUS APOSTOLUS DE PRÆDICATIONE SUA SIBI ALIQUID IMPUTAVIT DICENS: GRATIA DEI SUM ID QUOD SUM. Confirmat exemplo Apoſtoli, quod præmiſerat; ubi quod ait Apoſtolum nihil ſibi imputaſſe de prædicatione ſua, tribus modis poteſt intelligi. 1. de ipſa prædicatoris dignitate, ad quam ex blaſphemo & perſecutore aſſumtus eſt. 2. de exercitio ipſius prædicationis per tot terrarum plagas evangelium annunciando. 3. de ipſius prædicationis fructu, tot Chriſto fidelibus adquiſitis; & ſic quolibet ſenſu nihil ſibi Paulus de prædicatione ſua imputavit; nam etſi Apoſtolus ſim inquit, *Apoſtolus quidem per voluntatem Dei*, ſive ut dicit alibi *Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum & Deum Patrem*; & ſi plus omnibus laboravi, *non ego autem, ſed gratia Dei mecum*; denique ſi tantum Domino populum adquiſiſſe videor, *Ego quidem plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit*, & ſic gratia Dei ſum id quod ſum.

1. Cor. 1. *Gal. 1.* *1. Cor. 15.*

ET ITERUM IPSE DICIT: QUI GLORIATUR IN DOMINO GLORIETUR. Gloriari in Domino eſt omnem boni operis gloriam ei attribuere, ut cum Paphnutio Abbate apud Caſſianum, bona noſtra demirantibus, atque inde laude nos efferentibus dicere poſſimus: [Non liberum arbitrium, ſed Dominus ſolvit compeditos; non noſtra virtus, ſed Dominus erigit eliſos; non lectionis induſtria, ſed Dominus illuminat cœcos, quod græcè dicitur κύριος σοφοῖ τυφλούς, id eſt Dominus ſapientes facit cœcos; non noſtra cautio, ſed Dominus cuſtodit advenas; non noſtra fortitudo, ſed Dominus allevat ſive ſuffulcit omnes qui corruunt] &c. atque ita illud S. Bernardi uſurpare licebit: [Securus glo-

Collat. 3. c. 15. *Serm. 13. in cant.*

PROLOGUS. rior, ſi teſte conſcientia de gloria conditoris nihil mihi u ſurpo, ſecurus planè: quia jàm non contra Dominum, ſed in Domino.]

UNDE ET DOMINUS IN EVANGELIO AIT: QUI AUDIT VERBA MEA HÆC, ET FACIT EA, SIMILABO EUM VIRO SAPIENTI. Deſumta ex evangelio Chriſti Domini verba ſuo S. Benedictus adaptat propoſito, dicens: unde & Dominus in evangelio ait: qui audit verba mea hæc, ſcilicet: qui ingreditur ſine macula &c. *Similabo eum viro ſapienti*, nimirum Chriſto, qui eſt Patris ſapientia: *qui ædificavit domum ſuam*, de qua ſcriptura: Sapientia ædificavit ſibi domum excidit columnas ſeptem; ædificavit inquam ſibi domum, nempe eccleſiam: *Supra petram*, id eſt ſuper ſeipſum, nam petra erat Chriſtus: *Venerunt flumina, flaverunt venti*, ſcilicet perſecutionum per tyrannos, per hæreticos, per falſos fratres; vel proſperitatum ſub principibus Chriſtianis: *Impegerunt in domum illam*, quia non minus proſperitate, quàm adverſitate quatitur eccleſia: *Et non cecidit*, perſeverat enim uſque ad conſummationem ſæculi: *Fundata enim erat ſupra petram*, ſcilicet Chriſtum, de quo Apoſtolus: Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt.

HÆC COMPLENS DOMINUS. Ideſt adeo miſericorditer ſuaviterque nos præveniens, ad vitam invitans, tabernaculi viam demonſtrans.

EXPECTAT QUOTIDIE HIS SUIS SANCTIS MONITIS FACTIS NOS RESPONDERE DEBERE, obedientes ſcilicet monitis, & ea quæ ſuadet impigrè exequentes, ne fortè nobis cum Propheta exprobret dicens: [Vocavi, & non erat qui reſponderet; loquutus ſum, & non audierunt, feceruntque malum in oculis meis, & quæ nolui elegerunt.] *Iſaia 66.*

IDEO. Nimirum, ut ſanctis Domini monitis reſpondeamus factis.

NOBIS PROPTER EMENDATIONEM MALORUM HUJUS DIES VITÆ AD INDUCIAS RELAXANTUR. Et qui hactenus vitiis ac peccatis vitam deturpavimus, in poſterum ingrediamur ſine macula; qui exhibuimus membra noſtra ſervire iniquitati ad iniquitatem, eadem exhibeamus ſervire juſtitiæ ad juſtitiam.

Patientia Dei nos ad pænitentiam adducit.

DICENTE APOSTOLO: AN NESCIS, QUIA PATIENTIA DEI AD PÆNITENTIAM TE ADDUCIT? Confirmat Apoſtoli verbis quod præmiſerat: propter emendationem malorum hujus dies vitæ ad inducias relaxantur. nam ut ait Hildemarus [quod B. Benedictus vocat inducias, Paulus dixit patientiam; & quod B. Benedictus dixit emendationem, Paulus dicit pænitentiam; & quod dixit relaxantur, Paulus dicit adducit,] Igitur patientia Dei ſunt induciæ, quas ad emendationem malorum benigniſſimè nobis concedit judex juſtus, fortis, & patiens; ut enim dicit S. Cæſarius, [Quando nos prolixis temporibus peccavimus, & nihil mali à Domino ſuſtinemus, patientia eſt, non negligentia; non ille perdidit potentiam, ſed nos ad pænitentiam reſervavit,] Tanta provocati benignitate feſtinemus agere pænitentiam, *Serm. 29. in Append. S. Auguſt.*

alioquin quid in extremo poſiti judicio reſpondebimus Deo ſi neglexerimus? [Non eſt, inquit S. Auguſtinus, quod in fine dicatur Domino: non me permiſiſti bene vivere, aut dilationem correctionis non mihi dediſti, aut non oſtendiſti quid appeterem, quid vitarem: videte quia tacet, videte quia differt, videte quia blanditur, hortatur, minatur.] PROLOGUS *Serm. 22. de ſcript.*

NAM PIUS DOMINUS AIT: NOLO MORTEM PECCATORIS, SED UT CONVERTATUR, ET VIVAT: Sive ut ait Petrus Apoſtolus: Patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti; & Paulus: Deus vult omnes homines ſalvos facere; & item ipſe Dominus per Prophetam: In quacumque die ingemuerit peccator, omnium iniquitatum ejus non recordabor.

CÙM ERGO INTERROGASSEMUS DOMINUM FRATRES DE HABITATORE TABERNACULI EJUS; Nimirum cum Propheta dicentes: Domine quis habitabit in tabernaculo tuo?

AUDIVIMUS HABITANDI PRÆCEPTUM. Ideſt, quid illud habitare cupientibus præcipiatur, cùm poſt interrogationem reſponſum eſt: Qui ingreditur ſine macula &c.

SED SI COMPLEAMUS HABITATORIS OFFICIUM, ERIMUS HÆREDES REGNI CÆLORUM. Habitatoris officium poteſt duobus modis intelligi. 1. pro officio jam inhabitantium, quorum eſt Deo jugiter adhærere, illum laudare, benedicere, amare. 2. pro officio nondum quidem inhabitantium, ſed tamen habitare ardenter deſiderantium, quorum eſt ingredi ſine macula, operari juſtitiam, &c. atque ita ſi compleamus habitatoris officium, erimus hæredes regni cælorum; ſi ſecus, minimè: unde egregiè S. Baſilius: [Nos verò id quidem de nobis dicimus, quod regnum cælorum expectamus, ea verò non curamus unde illud acquiritur... Sed quis cùm ſationis tempore domi deſederit, aut dormierit; tempore meſſis ſinum ſuum manipulis implevit? Quis vitem vindemiavit, quam non plantavit? Eorum ſunt fructus, quorum ſunt & labores; honores & coronæ eorum ſunt, qui certando vicerunt: quis coronabit eum, qui ne aggreſſus eſt quidem adverſarium?] *In proemio ad Reg. fuſ.*

ERGO ut hæredes regni cælorum ſimus.

PRÆPARANDA SUNT CORDA ET CORPORA NOSTRA. Scilicet corda per bonam voluntatem; corpora per ſanctam exercitationem, ut exponit Bernardus Caſſinenſis.] Vel [corda ad bene & humiliter intelligenda; corpora videlicet cum patientia toleranda,] ut habet Richardus de S. Angelo. Vel corda propter Deum, qui corda ſcrutatur; corpora propter homines, ut ædificentur, & ſic provideamus bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus, ut colligitur ex Hildemaro. Vel denique corda & corpora, ut totos nos Deo conſecremus, qui totum ſe nobis conſecravit, *totus ſiquidem mihi datus, & totus in meos uſus expenſus eſt*, inquit S. Bernardus; ut totum demus ei, qui regnum ſuum noſtram conſtituit hæreditatem, nam ut dicit Venerabilis Beda: [Res iſta ô homo, id eſt regnum cælorum aliud non quærit pretium, niſi teipſum: tantum valet, quantum es tu, da te, & illud habebis.] Corda & corpora Deo præparanda. *Serm. 3. de circonciſ. n. 4.* *Serm. 18. de Sanctis.*

PROLOGUS. SANCTÆ PRÆCEPTORUM OBEDIENTIÆ. Obedientiam vocat ſanctam, quia ſanctos nos efficit, ſanctis ſimiles, ſanctorumque participes.

MILITATURA. Militatura, inquit, ad exprimendum obedientiæ laborem.

ET QUOD MINUS HABET IN NOBIS NATURA POSSIBILE. Illud *quod* poteſt hìc ſumi adverbialiter, ut ſenſus ſit: Et quia ad regni cæleſtis conſecutionem, & ad præparanda corda & corpora noſtra ſanctæ præceptorum obedientiæ militatura, in nobis natura humana per peccatum depravata & corrupta minus habet poſſibile, ideſt ex ſe nihil poteſt; nam ut obſervat ad hunc locum Menardus noſter, *minus* apud Tullium ſæpe ſignificat *non*.

ROGEMUS DOMINUM UT GRATIÆ SUÆ JUBEAT. Id eſt velit, ut explicat Menardus, *adjutorium miniſtrare*, quod à nobis quidem habere non poſſumus, ſed tamen petentibus conceditur juxta illud: *Petite & accipietis.*

Inferni deſcriptio. ET SI FUGIENTES GEHENNÆ PÆNAS AD VITAM PERPETUAM VOLUMUS VELOCITER PERVENIRE. Duplici hìc nos motivo ad boni proſequutionem excitat; uno timoris gehennæ, altero ſpei vitæ perpetuæ conſequendæ; & revera quid duri refugiet Chriſtianus, multo minus Monachus, ſi perennes illas damnatorum pænas ſeriò meditetur, in quibus ut loquitur Petrus Damiani [fit miſeris mors ſine morte, finis ſine fine, defectus ſine defectu, quia & mors vivit, & finis ſemper incipit, & deficere defectus neſcit:] ſive ut loquitur Petrus Bleſenſis, in quibus [finis ſemper incipiet, mors non morietur, nec defectus deficiet, ut damnati hominis conditio ſemper in doloris materiam, & mortis æternæ pabulum recidivet;] dequibus denique S. Bernardus ſic exclamans ait: [O regio dura & gravis, regio extimeſcenda, regio fugienda, terra oblivionis, terra afflictionis, terra miſeriarum, in qua nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat; locus lethifer, in quo ignis ardens, ubi frigus rigens, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, confuſio peccatorum, innodatio vinculorum, horribiles dæmonum facies: Totus tremo, atque horreo ad memoriam iſtius regionis, & concuſſa ſunt omnia oſſa mea.] Ex alia parte quis non aſſurgeret ad promiſſum æternæ felicitatis præmium, in qua, ut ait S. Bernardus, [nihil formidatur, nihil faſtiditur, nihil deficit; tuta habitatio paradiſus, dulce pabulum verbum, opulentia magna nimis æternitas;] de qua idem alibi S. Doctor: [Oculus non vidit, nec auris audivit Deus, quæ præparaſti diligentibus te. Pax enim eſt quæ exſuperat omnem ſenſum, pax ſuper pacem, indeficiens exultatio, torrens voluptatis infinitæ, flumen lætitiæ, gaudium plenum; cogita quidquid vis, quidquid potes exopta, excedit omnem cogitatum, deſiderium omne exſuperat illa felicitas, æternitas illa, beatitudo illa;] & item alibi: [Quibus apparet Deus, nihil videre deſiderabilius volunt, nihil poſ-

Opuſc. 50. cap. 12. — *Epiſt. 131.* — *Serm. 42. de diverſ.* — Æternæ felicitatis præmium. — *Serm. 33. in cant.* — *Declam. in evangel.* — *Serm. 31. in cant.*

ſunt delectabilius. Quando ergo illa vel faſtidiet aviditas, vel ſe ſubtrahet ſuavitas, vel fraudabit veritas, vel deficiet æternitas, quid ſi in æternum extenditur videndi copia pariter & voluntas, quomodo non plena felicitas?] vide Petr. Damian. Opuſc. 50. cap. 15. PROLOGUE

DUM ADHUC VACAT, ET IN HOC CORPORE SUMUS. Id eſt dum ſani, rationem habentes, malum declinare, bonumque facere valemus: nam, ut rectè S. Baſilius ait, [Nunc tempus eſt acceptum, inquit Apoſtolus, nunc dies ſalutis; hoc ſæculum reſipiſcentiæ eſt, futurum verò retributionis; hoc operationis ac ſtudii, illud præmii; hoc patientiæ, illud conſolationis; nunc adjuvat Deus à via mala recedentes; tunc terribilis erit, & humanarum actionum judex infallibilis.] Ut ergo in futuro nobis ſæculo retribuat Deus, ut debitis nos abſolvat tormentis, dum tempus habemus operemur bonum: [O homo qui deſideras regnum Dei poſſidere, exclamat S. Aug. ſeu quivis alius, cur feciſti malum? Dum potes emenda, dum tempus habes clama ad omnipotentem Deum, dum datur ſpatium luge, dum licentia eſt pæniteas, feſtina dum potes, dum anima verſatur in corpore, dum adhuc vivis futurum remedium require tibi, priuſquàm te profundum abſorbeat pelagus, priuſquàm te malignus rapiat infernus, ubi nulla datur indulgentia, ubi nullus regreditur ad veniam.]

Dum vacat bene operandum.

In præf. ad Reg. fuſ.

Serm. 251. in append. ſerm.

ET HÆC OMNIA PER HANC LUCIS VITAM VACAT IMPLERE. Lucis vita eſt vita monaſtica, quàm hic intelligi à S. Patre Benedicto facilè mihi perſuaſerim, nam & hìc Monachos alloquitur. Huic vitæ opponitur vita ſæcularis, mera nox, de qua S. Bernardus ſuos alloquens: [Annon etiam cuiquam noſtrum caliginoſa nox erat, cùm tanquam ſine Deo, in hoc ſæculo viveremus, cùm ambularemus poſt concupiſcentias noſtras, cùm ſectaremur carnis illecebras, cùm obtemperaremus deſideriis ſæcularibus, cum exhiberemus membra noſtra arma iniquitatis peccato, cùm ſerviremus iniquitati ad iniquitatem, in quibus nunc merito erubeſcimus tanquam operibus tenebrarum.]

Vita ſæculi nox.

Serm. 5. in vigil. Nat. Domini.

CURRENDUM ET AGENDUM MODO QUOD IN PERPETUUM NOBIS EXPEDIAT. Currendum, inquit, & agendum modo, ideſt nunc, ut ſi juvenis ſis, ad extremum vitæ terminum, quo præ nimiæ ſenectutis languore currere vix vacat, pænitentiam non differas: modo, ut ſi ſenex, ſaltem vel extrema vitæ tempora Deo Optimo Maximo etiam vel minima remuneranti devoveas. Præclarè omnino Petrus Venerabilis [Relinquite, inquit, terrena antequam vos ipſa relinquant; & ſi primas partes hoſtiæ hoc eſt vitæ veſtræ Deo noluiſtis offerre, ſaltem caudam, ideſt finem dierum veſtrorum ipſi devotè offerte.] Modo ergo ſi ſenex ſis; ſed *modo* etiam ſi juvenis, ut ulteriùs curſum non differas, ne fortè mòrte præoccupatus, quod modo licet, & potes, cùm optaveris implere non vacet: [Præveniendus eſt, inquit S. Aug. ſeu quivis alius, dies qui prævenire conſuevit: ipſe ſe ſeducit & de morte ſua ludit, qui hoc cogitat: Poteſt mihi indulgentia temporis ſubvenire;

Lib. 5. ep.

Converſionem ad extremum vitæ differre periculoſum.

Serm. 154. in append.

PROLOGUS. non eſt hoc: primum quia periculoſiſſima eſt in ultimum diem promiſſa ſecuritas: deinde ſtultiſſimum, ut cauſſa, quæ de neceſſitatibus æternis agitur, inutilitatibus vitæ deficientis committatur extremis. Odibile eſt apud Deum quando homo ſub fiducia pænitentiæ in ſenectutem reſervatæ liberiùs peccat. Credite cariſſimi, difficile eſt, ut callida diſſimulatio ordinandæ conſummationis obtinere digna ſit facultatem: apud illum cordis interpretem ars non admittitur ad ſalutem.] Ita S. Aug. ſeu quivis alius, qui & alibi converſionem ad extremum vitæ curriculum differentem ſic adoritur: [Dicit aliquis homo: Juvenis ſum, facio quod me delectat, & poſtea pænitentiam ago, hoc eſt percutio me gladio crudeli, & poſtea ad medicum vado, & neſcit quod in unius horæ puncto vulnus accipitur, & vix longo tempore ad ſanitatem priſtinam revocatur.] &c.

Serm. 293. in append.

Scholæ variæ acceptiones.

CONSTITUENDA EST ERGO A NOBIS DOMINICI SCHOLA SERVITII. Schola ſecundùm propriam nominis acceptionem eſt locus, in quo liberalibus litterarum ſtudiis adoleſcentes vacare ſolent. Schola etiam, ut obſervat Menardus noſter, eſt conclave in quo Monachi aliquid agunt, legunt, & dormiunt; quod probat ex concilio Turonenſi ſecundo can. 15. [Nec liceat monachis cellas habere communes, ſed ſchola labore communi conſtruatur, ubi omnes jaceant, aut Abbate, aut Præpoſito gubernante;] ex Regula Cujuſdam cap. 12. [Focos verò in ſchola pænitentes, ſi fuerint, bini per hebdomadas faciant;] ex Regula S. Cæſarii cap. 3. [De ipſo tamen habitu mutando, vel lecto in ſchola habendo ſit in poteſtate Prioris.] Hic verò Schola à Sancto Benedicto accipitur, uſurpaturque ad ſignificandam Regulam, unde & mox eam inſtitutionem vocat; neque omnino inſolitum eſt apud veteres ſcripta ſacra, inſtitutaque ſanctorum ſcholas appellare; nam & S. Hieronymus, referente Boherio, in epiſt. ad Evagrium librum Exodi vocat ſcholam medici, ubi leges datæ à Deo populo Iſrael ſunt deſcriptæ; & interrogatus apud Caſſianum Johannes Abbas, cur relicta Anachoreſi, Cœnobitarum inſtituta eſſet amplexus, reſpondit, [velut imparem ſe Anachoreticæ diſciplinæ, & ſublimitate tantæ perfectionis indignum ad juniorum ſcholas revertiſſe, ſi tamen vel ipſorum inſtituta ſecundùm profeſſionis meritum poſſet implere.]

In not. ad Conc. Reg. cap. 15. §. 9.

Porro hæc ſchola dicitur *Dominici ſchola ſervitii*: quia tota eſt in ediſcendo ſupremæ majeſtati debito obſequio, unde & diſcipulos alloquens ait: Sub uno Domino æqualem ſervitutis militiam bajulamus.

In Regula Benedictina quomodo nihil aſperum.

IN QUA INSTITUTIONE NIHIL ASPERUM, NIHILQUE GRAVE NOS CONSTITUTUROS SPERAMUS. Hic aliquem audire mihi videor S. P. Benedictum ita adorientem: Siccine ſancte Pater nihil aſperum, nihilque grave vocas, corpus caſtigare, delicias non amplecti, jejunium amare, voluntatem propriam odire, uſque ad impoſſibilia obedire? ubi eſt quod capite 58. de diſciplina ſuſcipiendorum fratrum dicturus es: probetur in omni patientia, &: prædicentur eis omnia dura & aſpera? & quæ conventio inter, *nihil aſperum nos con-*

ſtituturos ſperamus, & *prædicentur eis*, non aliqua aut multa, ſed *omnia dura & aſpera?* ſed & numquid jugum tuam appellas Regulam? Cui S. Pater reſponderet: Eſt planè Regula, quam propono jugum, ſed Christi, quod ipſe pronuntiat & leve & ſuave, quod ut ait S. Cæſarius, *levare conſuevit non premere, & magis nos portat, quàm portetur à nobis.* deque & S. Bernardus: [Num verè leve eſt, quod portantem non gravat, ſed levat? quid eo levius onere, quod non ſolùm non onerat, ſed & portat omnem, cui portandum imponetur?] Et revera ut hîc cum S. Bernardo ſeu quovis alio loquar: [Quid ſuavius homini, quid jucundius, quàm mundum contemnere, & ſe reputare ſæculo celſiorem, atque in bonæ conſcientiæ vertice conſiſtentem, & mundum habere ſub pedibus, nihil in eo videre, quod appetat, . . . fallaces divitias, & honores pernicioſos, & damnabiles delicias conculcare? quid quæſo tranquillius, quàm ſuam animam ſic ſtabilire, ut nullis motibus carnalis concupiſcentiæ agitetur, carnem rore pudicitiæ tepeſcentem compellat ancillari, ut eam ad exercitium militiæ ſpiritalis promtiſſimam habeat adjutricem?] &c.

Prologi — Jugum Christi quàm ſuave. — *In append. S. Aug. ſerm. 28.* — *Epiſt. 72.* — *Tract. de carit. c. 12.*

Sed aliquas hîc inſerere rationes juvat, cur S. Benedictus nihil aſperum aut grave in Regula conſtituturum ſe aſſerat. Prima eſt, quia tot ac tantis internis animum obſequentis ſibi Deus replet delectationibus, ut nihil ſit durum, quod non emolliant, nihil amarum, quod in dulcedinem non convertant, unde & ſi ſit Regula jugum; planè *computreſcit jugum à facie olei*. ut cum Propheta loquar, olei utique exultationis & lætitiæ, qua fidelem Deus recreat animam.

Aſperitates Clauſtri mitigant. delectatio interna gratiæ.

Secunda eſt, quòd non ſervis, ſed filiis datur, qui non formidine, ſed dilectione aguntur, qui Christo nihil ſibi cariùs aliquid exiſtimant; porro ubi dilectio, nulla vitæ aſperitas: [Hac poſtquam imbutus fueris, ſcribebat olim ad Giſlebertum Eremitam Petrus Venerabilis, erit tibi cella tua toto mundo latior, jejunium refectio, vigiliæ ſomnus, opus otium, labor requies;] & Guillelmus Abbas S. Theodorici ad fratres de Monte Dei: [Panis furfureus, & ſimplex aqua, & olera, & legumina ſimplicia, nequaquam res delectabiles ſunt; ſed in amore Christi, & deſiderio internæ delectationis ventri bene morigerato gratanter ex his ſatisfacere poſſe valdè delectabile eſt;] denique S. Bernardus: [ubi amor eſt, labor non eſt, ſed ſapor.]

Amor Dei. — *Lib. 1. ep. 20.* — *Cap. 8. n. 23.* — *Serm. 85. in cant.*

Tertia eſt, quòd etiam ſervis timore conſictis, ſalutem & vitam æternam verè deſiderantibus, noviſſimaque hominis ſeriò meditantibus, vel amariſſima dulcia evadunt; atque mitigari poſſe monaſticæ vitæ aſperitatem docebat olim S. Bernardus nepotem ſuum Robertum, ad eum ſic ſcribens: [Vigilias times, & jejunia, manuumque laborem; ſed hæc levia ſunt meditanti pœnas perpetuas: recordatio deinde tenebrarum exteriorum facit non horrere ſolitudinem. Si futuram cogitas de verbis otioſis diſcuſſionem, non valde diſplicebit ſilentium; fletus æternus & ſtridor ille dentium ante cordis oculos reductus pares tibi reddet mattam & culcitram.] Simili prorſus modo Johannes Tri-

Noviſſimorum meditatio. — *Epiſt. 1.*

PROLOGUS. themius: [Si quem terrent aſpera clauſtri, cogites tormenta inferni; ſi matutinas vigilias oneroſas exiſtimas, ſcito quoniam ibi numquam dormiunt, neque quieſcunt; ſi duritiam lectulorum refugis, conſidera quia lectulus eorum eſt ignis, qui non extinguetur; ſi cibi & potus parcitatem, cogita quoniam cibus illorum vermis immortalis eſt, & luctus, & væ; ſi expaveſcis cuſtodiam clauſtri, memorare clauſuram inferni, quoniam non egredientur inde uſque in ſempiternum.] &c.

Conſuetudo.

Lib. 1. de conſid. cap. 2.

Quarta eſt, quod conſuetudine vileſcunt omnia: unde quod in malam partem aliquando ſcribebat S. Bernardus, appoſitè hìc ad noſtrum propoſitum convertere poſſemus: [Quid non invertat conſuetudo? quid non aſſiduitate duretur? quid non uſui cedat? quantis quod præ amaritudine prius exhorreſcebant, uſu ipſo malè in dulcedinem converſum eſt: audi juſtum quid lamentetur de hujuſcemodi: quæ prius tangere nolebat anima mea, nunc præ anguſtia cibi mei ſunt. Primum quidem tibi importabile videbitur aliquid; proceſſu temporis ſi aſſueſcas, judicabis non adeo grave, paulo poſt & leve ſenties, paulo poſt nec ſenties, paulo poſt etiam delectabit.]

Regulæ ſumma diſcretio.

Opuſc. 13. cap. 17.

Quinta eſt, quod ſic omnia temperavit aptavitque S. Legiſlator, ut & ſit, quod fortes cupiant, & infirmi non refugiant; ſic nimirum cuncta diſpoſuit, ut nullus ſit, qui regulam facili negotio obſervare non poſſit. hinc S. Petrus Damiani [Regula Sancta, inquit, quaſi ampla quædam capax & ſpatioſa domus facta eſt ad omnia hominum genera capienda, pueros videlicet & ſenes, fortes & debiles, delicioſos & multimoda morum inæqualitate diverſos.]

SED ET SI QUID PAULULUM RESTRICTIUS DICTANTE ÆQUITATIS RATIONE PROPTER EMENDATIONEM VITIORUM ET CONSERVATIONEM CARITATIS PROCESSERIT; NON ILLICO PAVORE PERTERRITUS REFUGIAS VIAM SALUTIS. Quia qui mittit manum ad aratrum, & reſpicit retro, aptus non eſt regno cælorum; & pavidi in lege non admittuntur ad prælium, ne illi paveant, & alios pavere faciant. Viam verò ſalutis appellat Regulam ſuam, quia facientibus eam æterna regna patebunt juxta illud S. Fulgentii: [Omni voventi, & reddenti quod vovit, ipſe quoque Deus reddit cæleſtis regni præmia, quæ promiſit;] vel ſi vis viam ſalutis vocat vitam ipſam Monaſticam, quæ eſt compendioſa ad cælum via.

Lib. de fide cap. 3.

Initia vitæ religioſæ difficilia.

QUÆ NON EST NISI ANGUSTO INITIO INCIPIENDA. Poſtquam promiſit S. Benedictus nihil aſperum in Regula ſe conſtituturum; ne fortè inſolitæ vitæ aſperitas à Sancto propoſito delicatos tyrones deterreret, ſi præter conceptam ſpem diſciplinæ monaſticæ rigor nonnihil difficultatis faceſſeret, hos adversùs ſolitas novitiorum tentationes præmunit, aliquid moleſtiæ converſionis initio experturos aſſerens, cujus exemplo fortè permotus Guillelmus Abbas S. Theoderici, inter cetera inſtituendi novitii documenta iſtud, præſcripſit: [Præmuniendus eſt aſſiduè contra tentationes acriùs in ſolitarium novitium deſævientes

Ad fratres de Mon-

vientes

vientes, cùm ſervum Dei gratis Deo ſervientem non ceſſent ſollicitare vitia mercede oblatæ delectationis, diabolo ſuggerente, carne concupiſcente, ſæculo concupiſcenda ingerente.] Nos etiam operæ pretium fore exiſtimamus, ſi in gratiam novitiorum difficultatum tentationumque, quas initio converſionis experiri ſolent, cauſſas ob oculos poſuerimus, ut ipſi adverſus eas ſe præmuniant, ſi fortè aliquando inſurrexerint: hæ autem conſiderari poſſunt aut ex parte religionis, aut ex parte diaboli, aut ex parte ſæculi. PROLOGUS. *te Dei. c.* 7.

Ex parte religionis aſſuetos ſæculi deliciis novitios terret vitæ regularis auſteritas, quia ut dicit S. Auguſtinus, ſeu quivis alius, [Non ſine violentia fieri poteſt, ut de abundantia, & deliciis ad famem, & ſitim, ad abſtinentiam, & crucem tranſeat, ut ſomno priùs atque otio amicam carnem contritione vigiliiſque conficiat; non, inquam, ſine violentia fieri poteſt, ut unuſquiſque iracundiam patientia, ſuperbiam humilitate commutet, amore paupertatis divitiarum ac ſufficientiæ affluentiam ſuperet, vinolentiam ſobrietate, luxuriam caſtitate condemnet, & homo ſubitò in virum perfectum transformetur, & quodam modo alter credatur ex altero:] quæ tamen omnia præcipiunt, exiguntque ſacræ religionis leges; hinc S. Bernardus [primordia, inquit, noſtræ converſionis juxta communis quidem experientiæ rationem primus exagitat timor, quem intrantibus ſtatim horror vitæ ingerit arctioris, & inſuetæ auſteritas diſciplinæ;] & alibi: [Cùm aliqui ſimplices ad converſionem veniunt ſeveritatem Regulæ expaveſcunt: Si fiat eis ſermo de mundi contemtu, de virtutum vitiorumque conflictu, ſi anxietas vigilandi, aſſiduitas orandi, parcimonia jejunandi ab ipſis requiritur, dicunt conquerendo inter ſe: quid eſt hoc? quis tot & tanta implere ſufficiat?] hinc denique Petrus Bleſenſis ad R. Clericum, qui religionis voverat ingreſſum, ſcribens: [Quia te, inquit, mundi voluptatibus hactenus immerſiſti, importabilia tibi videntur ciborum mutatio, veſtimentorum aſperitas, jugum obedientiæ, cenſura ſilentii, regularitas morum, auſteritas diſciplinæ.]

Religionis aſperitas terret novitios. *Serm. 196. in append.* *Serm. 33. in cant.* *Serm. 93. de diverſ.*

Ex parte diaboli longè fortior ſuſtinenda eſt pugna; [quemadmodum enim latrones, verba loquor Chryſoſtomi, non ubi fœnum, & paleæ, & calamus; ſed ubi aurum, & argentum, ibi fodiunt, & continuò vigilant; ſic & diabolus his maximè inſtat, qui ſpiritalia attingunt negotia; ibi inſidiæ, ubi virtus.] At licet omnes omnino Monachos impugnet diabolica verſutia, multo tamen magis furit in noviter converſos, quos adoleſcentes, delicatoſque à ſe defeciſſe dolet: [Nequam hoſtes, inquit Petrus Venerabilis agens de noviciis Cluniacenſis monaſterii, quamvis univerſis generaliter inſidiarentur, noviter tamen converſis amplius infeſti inſtabant: dolebant quidem veteranorum profectibus invidentes; ſed tyronum ſuperaddita converſione, quaſi recenti ſuſcepto vulnere acrius indignabantur, & velut longi temporis deſperatione, prioris prædæ ſpolia poſtponentes, contra ea, quæ ab oculis rapiebantur, longè vehementiùs accendebantur, hinc adverſus

Major diaboli pugna in novitios. *Homil. 1. ad pop. Ant.* *Lib. 1. mir. cap. 15.*

Prologus. novitios bella valida commovebant, hinc tentamentorum diverſis telis armati, totis eis conatibus inſiſtebant.] Sic nimirum egredientem ex Ægypto Dei populum Pharao, vera dæmonis figura, vehementiùs excandeſcens perſequebatur, & Satanas ipſe exiens ab homine, quem ab infantia tenuerat, graviùs affligendo diſcerpebat. Sed lubet omnes hoſtis verſuti techinas ob oculos ponere; qua in re præ omnibus hîc audiendus eſt S. Johannes Climacus graphicè nobis eas repræſentans his verbis: [Suggerunt nobis dæmones poſt rerum humanarum abdicationem, ut beatos prædicemus eos, qui in egentes ſunt benigni, noſque miſeros dictitare, quod hujuſmodi omni virtute deſtituti ſumus: conſilium autem hoſtium eſt, ut nos per demiſſionis ſpeciem aut ad profanam ſæculi vitam retrahant, aut in religione perſeverantes ad deſperationis laqueum adigant;] & alibi: [Nec te iſte dolus, & aſtus latronum illorum lateat, ſuggerunt enim nobis ne ab hominum turbis ſecedamus, quod magnum gloriæ præmium ſimus relaturi, ſi feminam contemplati ab illa tamen nos abſtinemus.] Et ſub finem ejuſdem gradus: [Per inſomnia cacodæmones nos perturbare conantur, dum nobis domeſticorum imagines repræſentant, & vel lamentantes exhibent, vel morituros, vel cauſſa noſtra afflictos, & incommodis mactatos exhibent.] Ita planè referente S. Athanaſio S. Antonium tentabat [ſi quo modo poſſet ab arrepto eum inſtituto detrahere, immittebatque ei memoriam poſſeſſionum, ſororis defenſionem, generis nobilitatem, amorem rerum, fluxam ſæculi gloriam, eſcæ variam delectationem, & reliqua vitæ remiſſioris blandimenta, poſtremò virtutis arduum finem, & maximum perveniendi laborem, nec non & corporis fragilitatem ſuggerebat, & ætatis ſpatia prolixa] &c. vide anonym. Ratiſponenſem tom. 4. Analectorum, & librum de Doctrina S. Stephani Grandimontenſis.

Grad. 2. — *Grad. 3.* — *S. Athan. in vit. S. Antonii c. 4.*

Noviciis quantum certamen ſubeundum ex parte parentum. *Epiſt. 1.*

His planè non cedit quod ex parte ſæculi certamen procedit: hinc amici, illinc cognati, iſthinc fratres, parenteſque infirmum adhuc in bono propoſito tyronem aggrediuntur, modiſque omnibus revocare conantur, quorum inſultus egregiè admodum, & more ſuo eloquenter deſcribit S. Hieronymus ad Heliodorum his verbis: [Neque verò neſcio qua te dicas nunc compede præpediri: Non eſt nobis ferreum pectus, nec dura præcordia; non ex ſilice natos Hyrcanæ nutriere tigres, & nos per iſta tranſivimus: Nunc tibi blandis vidua ſoror hæret lacertis; nunc illi cum quibus adoleviſti vernulæ aiunt: Cui nos ſervituros relinquis? nunc gerula quondam jam anus, & nutricius ſecundus poſt naturalem pietatem pater clamitat: Morituros expecta pauliſper, & ſepeli: forſitan & laxis uberum pellibus mater arata rugis fronte antiquum referens mammæ lallare congeminet: dicant ſi volunt & Grammatici: In te omnis domus inclinata recumbit. Facilè rumpit hæc vincula amor Dei, & gehennæ timor.] Tales fuere olim, cùm fugit ad monaſterium, S. Blaitmaici Principis, & poſtea Abbatis Hiienſis, & Martyris labores; nam ut ſcribit Vvalfridus Strabus ejus vitam metricè referens;

Fama ut fortè volans patris pervenit ad aures, *Prologus. Sæc. 3. Bened. part. 2.*
Hinc ſtupor atque dolor mentem cinxere parentis.
Subtractum dolet heredem, mittitque ſenatum,
Agmina, Prætores, populum, præcepta, maniplos;
Duxque, Comeſque ibant, properanter Epiſcopus adſtat,
Abbatumque cohors, vicini carne propinqui;
Hoc ſolum nitente manu, ſi qualibet arte
Efficerent reducem vitata pericula mentem
Corde ſubire alio. O talis quàm cœca voluntas!

Talia fuerunt, eruntque in futurum multorum aliorum certamina; ſed ut aiebat præfatus S. Hieronymus ad ſuum Heliodorum: [Licet parvulus è collo pendeat nepos, licet ſparſo crine, & ſciſſis veſtibus ubera, quibus te nutrierat, mater oſtendat; licet in limine pater jaceat, percalcatum perge patrem, ſiccis oculis ad vexillum crucis evola, ſolum pietatis genus eſt in hac re eſſe crudelem.] Hujuſmodi crudelitate agebatur S. Columbanus cùm obſtanti matri, & limini oſtii inhærenti, poſtularet ut ſe ad monaſterium ire ſineret, illaque ejulans & pavimento proſtrata denegaret ſe permiſſuram; [ille enim limen matremque tranſiliens, popoſcit matrem ne mærore ſolveretur, dicens ſe numquam deinceps in hac vita videndum.] Ad hujuſmodi crudelitatem nos etiam hortatur Propheta cùm dicit: *Obliviſcere populum tuum & domum Patris tui, & concupiſcet Rex decorem tuum;* ad quod attendens S. Hieronymus exclamat: [Grande præmium parentis obliti: & concupiſcet Rex decorem tuum.] *Ionas in vit. S. Col. n. 8. Sæc. 2. Bened.* *Epiſt. 10. ad Furiam.*

PROCESSU VERO CONVERSATIONIS, ET FIDEI, DILATATO CORDE, INENARRABILI DILECTIONIS DULCEDINE CURRITUR VIA MANDATORUM DEI. Juxta illud Spiritus Sancti in Proverbiis: [Ducam te per ſemitas æquitatis, quas cùm ingreſſus fueris, non artabuntur greſſus tui, & currens non habebis offendiculum;] & Eccleſiaſtici. 6. [In opere ipſius (ſapientiæ) exiguum laborabis, & citò edes de generationis illius;] & apud Apoſtolum: [Omnis autem diſciplina in præſenti quidem videtur non eſſe gaudii, ſed mæroris, poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddet juſtitiæ.] Sed lubet hìc Sancti Benedicti textum excutere: *Proceſſu*, inquit, *converſationis & fidei:* Hæc verba duplicem ſenſum ſortiri poſſunt. nam primò *proceſſu converſationis* ita poteſt intelligi, ac ſi diceretur: ſucceſſu temporis, uſu, ac exercitio, bonaque regularis obſervantiæ conſuetudine faciliare peries, quæ difficilia; latiſſima, quæ priùs videbantur anguſta: [Nuditatem pedum, inquit Petrus Damiani, & exiguitatem veſtium, lecti duritiam, ciborum aſperitatem, aquæ potum, & cetera hujuſmodi incipientes quidem non ſine quadam formidine perhorreſcimus; perſeverantes autem, & longanimiter inſiſtentes, faciliora & tolerabiliora deputamus, aſperitatem quippe frequentia mitigat, rigorem conſuetudo commendat.] Et Petrus Bleſenſis ad Alexandrum novitium ſcribens: [Non te deterreant converſationis pri- *Conſuetudine dulceſcunt amara.* *Cap. 4.* *Heb. 12.* *Opuſc. 35. cap. 21.* *Epiſt. 137.*

PROLOGUS. mitiæ, novum obedientiæ jugum, inconſuetus ordinis rigor, & auſteritas diſciplinæ; quidquid aſperum nunc videtur, obedientia ſibi convertet ad lucrum, quæ nunc amariora ſunt, uſu mediante dulceſcent; his enim qui de tenebris progrediuntur ad lumen lux in primis moleſta eſt, donec oculi lumini aſſueſcant.] Eadem ratione Robertum nepotem excitabat S. Bernardus: [Subitò procedenti de umbra ad ſolem, de otio ad laborem, grave cernitur omne quod incipit; ſed poſtquam ab his diſſueſcere, & ad illa pauliſper aſſueſcere cœperit, uſus tollit difficultatem, invenitque facilè eſſe, quod impoſſibile ante putavit. Solent etiam fortiſſimi milites audita buccina ante congreſſum trepidare, at ubi ad prælium ventum fuerit; ſpes victoriæ, timor ne vincantur intrepidos reddit.] Denique idem docet Gloſſa Ordinaria cùm moraliter explicans Elizæi miraculum, quo per modicam farinulæ immiſſionem amarum ex coloquintide pulmentum dulcoraſſe dicitur, [per hoc, inquit, ſignificatur quod hominibus delicatè nutritis in ſæculo vita religioſa videtur amara in principio; ſed ſicut pulmentum per immiſſionem farinæ factum fuit ſapidum, ſic per Dei gratiam, & bonam aſſuefactionem vita religioſa quæ priùs dura videbatur, non ſolùm portabitur, ſed etiam ſuavis efficitur;] unde & S. Bernardus ad Hugonem Novitium ſcribens ait: [Non ætatem teneram ordinis aſperitas terreat; memento quod aſperior carduus pannum facit leviorem, converſatio conſcientiam, aderit Chriſti ſuavitas, & Prophetæ farinula pulmentum incommeſtibile condietur.]

Epiſt. 1. — *Epiſt. 331.*

Altero ſenſu *proceſſu converſationis*, ideſt virtutis, ſive cùm nonnihil in virtute profeceris. atque ita exponit Smaragdus: [Proceſſu, inquit, dicit converſationis augmentum virtutum, & profectum animæ, in quibus monachus quotidie augmentari debet, & creſcere;] & quidem rectè, neque enim ſolus exercitiorum regularium uſus, virtute deficiente, tollet religionis difficultatem, quam potiùs augebit languor & tepiditas. Proceſſu ergo virtutis nihil difficultatis ſenties, levia videbuntur omnia, cunctaſque cacodæmonum artes diſſipabis, qui & timidi longè fugient à te, ut egregia hac ſimilitudine docet S. Bernardus: [Aiunt floreſcentibus vineis omne reptile venenatum cedere loco, nec ullatenus novorum ferre odorem florum: quod volo attendant novitii noſtri, & fiducialiter agant, cogitantes qualem ſpiritum acceperunt, cujus primitias dæmones non ſuſtinent:] hæ nimirum primitiæ ſunt virtutum flores, quos in novitio perhorreſcit, ac refugit hoſtis antiquus.

Serm. 60. in cant.

DILATATO CORDE. Id eſt cum ipſa delectabit juſtitia; nam ut ait S. Auguſtinus, *cordis dilatatio eſt juſtitiæ delectatio:* dilatatur autem hoc modo cor Monachi, cùm Deo totus adhærens, unus fit cum eo ſpiritus, & habitantem in ſe per gratiam poſſidet creatorem. quid ni enim dilataretur, quem Deus magnus, infinitus, immenſus inhabitat?

In pſal. 118.

Dilectionis ſuavitas.

INENARRABILI DILECTIONIS DULCEDINE. Dilectionis, ait, dulcedine, quia *ubi amor eſt, ibi non labor, ſed ſapor eſt,* ut loquitur S.

Bernardus ; & quidem *inenarrabili*, quod eam liceat experiri, ſed à nullo poſſit exprimi : hac dulcedine recreatus Propheta totus in ſtupore pſallebat : Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine quam abſcondiſti timentibus te : hac dulcedine [hoc muſto inflammantur, & hoc præclaro poculo quotidie inebriantur etiam corda fidelium, & animæ convertentium, dicebat olim S. Auguſtinus, ſeu quivis alius, quod frequenter fieri videmus, quando pro deſiderio ſalutis ſuæ parentes & patriam fugiunt, exeunt nullo compellente de terra & cognatione ſua, & mortui huic mundo alios ſpiritaliter animarum inquirunt parentes, & liberi ſub jugo veniunt, & paulo ante elati atque ſublimes humilia affectant, ſuperba faſtidiunt, & cupiunt eſſe quod ante deſpexerant, & odiſſe incipiunt quod fuerant : Præſentium hoſpites, futurorum appetitores, æternam illam patriam contemta temporalium falſitate ſuſpirant. Hoc itaque muſto ſpiritales animæ inebriatæ, & penitus commutatæ abſtinentiam delitiis, vigilias dulcibus ſomnis, paupertatem divitiis anteponunt, arduum contra vitia laborem jocundiſſimam computant voluptatem, dulceſcunt eis vilia, & quæ priùs fuerant pretioſa vileſcunt, diligunt inimicos, & benefaciunt his qui ſe oderunt, non convincuntur indignantibus, non irritantur opprobriis, non franguntur injuriis ; prorſus horum nihil ſentiunt propter fervorem Spiritus Sancti.] Tanta eſt amoris divini ſuavitas, vis, potentia, ex qua etiam ſequitur.

Prologus.

In append. Serm. S. Auguſt. Serm. 181.

Ut ab ipsius magisterio numquam discedentes, in eius doctrina usque ad mortem in monasterio perseverantes. Quia nihil prodeſt bene incepiſſe, niſi in bono ad mortem uſque perſeveremus : unde apud Caſſianum Pinufius Abbas juvenem, quem in monaſterio ſuſceperat, inſtituens ait : [Bene cepiſſe nihil proderit, nec pleno fervore renunciationis arripuiſſe principia, ſi hæc congruus etiam finis ſimiliter non commendaverit, atque concluſerit, Chriſtique humilitas atque paupertas, quam nunc coram ipſo profeſſus es, uſque ad extremum vitæ quemadmodum arrepta eſt à te non fuerit cuſtodita.]

Perſeverantiæ neceſſitas.

Lib. 4. Inſtit. cap. 37.

Passionibus Christi per patientiam participemur. Ideſt cum Chriſto ſimul patiamur ; ubi oſtendit S. Pater proprium Monachorum eſſe pati & crucem ferre : ſi enim *tota vita Chriſtiani, ſi ſecundum evangelium vivat, crux eſt, & martyrium* ; quanto magis Monachi, cujus ſingularis ſcopus eſt, abnegare ſemetipſum, & omnes mortificare cordis voluntates.

Ut et regni eius mereamur esse consortes. Quia ſi compatimur, & conregnabimus ; & ſi ſocii fuerimus paſſionum, ſimul & conſolationis erimus. ô conſolatio ! [Multi multa patiuntur propter pecuniam perituram, & tu non vis pati propter vitam manſuram ? aiebat olim S. Auguſtinus, ſic recuſas laborare pro Dei promiſſis, quaſi non laborares pro cupiditatibus tuis ? quanta patiuntur pro ſua iniquitate latrones ? quanta patiuntur pro ſuis ſceleribus perditi, pro ſua

PROLOGUS. nequitia luxurioſi, pro ſua avaritia negotiatores mare tranſmeantes; ventis, tempeſtatibus corpus & animam permittentes, ſua relinquentes, ignota quærentes?] Et nos pro æterna felicitate, ut cum Chriſto in perpetuum regnemus, non patiemur? ergo ſequamur Chriſtum, ut ipſum aliquando conſequamur. Amen.

CAPUT I.

De generibus vel vita Monachorum.

CAPUT I. MONACHORUM quatuor eſſe genera manifeſtum eſt. Primum Cœnobitarum: hoc eſt, monaſteriale, militans ſub regula vel Abbate. Deinde, ſecundum genus eſt Anachoretarum, id eſt, Eremitarum, horum qui non [a] converſionis fervore novitio, ſed Monaſterii probatione diuturna [b], didicerunt contra diabolum multorum ſolatio jam docti pugnare: & bene inſtructi fraterna ex acie ad ſingularem pugnam eremi, ſecuri jam ſine conſolatione alterius, ſola manu vel brachio, contra vitia carnis vel cogitationum, Deo auxiliante, ſufficiunt pugnare.

Tertium verò Monachorum teterrimum genus, eſt Sarabaïtarum, qui nullâ regulâ approbati, experientiâ [c] magiſtri, ſicut aurum fornacis; ſed in plumbi natura molliti, adhuc operibus ſervantes ſæculo fidem, mentiri Deo per tonſuram noſcuntur. Qui bini, aut terni, aut certè ſinguli, ſine paſtore, non Dominicis, ſed ſuis incluſi ovilibus, pro lege eis eſt deſideriorum voluptas: cùm quicquid putaverint vel elegerint, hoc dicunt ſanctum; & quod noluerint, hoc putant non licere.

Quartum verò genus, eſt Monachorum quod nominatur gyrovagum, qui [d] tota vita ſua per diverſas provincias ternis aut quaternis diebus per diverſorum cellas hoſpitantur, ſemper vagi, & numquam ſtabiles, & propriis [e] voluptatibus, & gulæ illecebris ſervientes, & per omnia deteriores Sarabaïtis. [f] De quorum omnium miſerrima converſatione, melius eſt ſilere, quàm loqui. His ergo omiſſis; ad Cœno-

[a] Oxon. *converſationis.* [b] al. *qui didicerunt.* [c] al *magiſtra.* [d] al. *totam vitam ſuam.* [e] Oxon. *voluntatibus.* [f] al. *de horum omnium.*

bitarum fortiſſimum genus diſponendum, adjuvante Domi- Caput I.
no, veniamus.

COMMENTARIUS.

Monachorum: Monachus dicitur ille, qui ſegregatus ab omni hominum frequentia, in ſolitudine pœnitenti ælacrymis vacat, & Deo totus adhærens, unus cum eo ſpiritus efficitur, ut vel ipſa nominis ejus etymologia indicat: nam Monachus à verbo græco *μόνος* id eſt *unus* dicitur; hinc canon ille concilii Nicæni à Gratiano citatus: [Placuit omnibus reſidentibus in ſanĉta Nicæna ſynodo, ut Monachorum converſatio & vita ſecundùm etymologiam nominis ab omnibus diſcrepet. *Monachus* enim græcè, latinè *ſingularis* dicitur. unde Monachum per omnia ſingulariter agere oportet.] Et S. Hieronymus ad Heliodorum ſcribens: [Interpretare vocabulum Monachi, hoc eſt tuum; quid facis in turba, qui ſolus es?] & ad Ruſticum Monachum: [Quid deſideramus urbium frequentiam, qui de ſingularitate cenſemur?] & ad Paulinum: [Si cupis eſſe quod diceris, ideſt ſolus, quid facis in urbibus, quæ utique non ſunt ſolorum habitacula, ſed multorum?] Ex Eugenio etiam Papa à præfato Gratiano citato Monachus idem eſt, quod *unus triſtis*: [Agnoſcat, inquit, nomen ſuum; *μόνος* enim græcè, latinè eſt *unus*; *ἄχος* græcè, latinè *triſtis* ſonat: Inde dicitur, ideſt *unus triſtis*: Sedeat ergo triſtis, & officio vacet.] Cui interpretationi alludit S. Hieronymus adverſus Vigilantium hæc ſcribens: [Monachus non docentis, ſed plangentis officium habet, qui vel ſe, vel mundum lugeat, & Domini pavidus præſtoletur adventum.] Aliter etymologiam Monachi deducit auĉtor lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia, nimirum à verbo græco *μόνας* id eſt *unitas*, [quod ex pura ſervitute Dei, abdicata rerum temporalium diverſitate, debeat cum eo, quod unum eſt, unum fieri, & ad ſacram unitatem aggregari.] Simili modo & Sanĉtus Auguſtinus in pſalmum 1;2. ubi arguens Donatiſtas: [Merito, infit, illis diſplicet nomen Monachorum, quia illi nolunt habitare in unum cum fratribus, ſed ſequentes Donatum, Chriſtum dimiſerunt.] Alias Monachorum etymologias & appellationes videſis apud Menardum in notis ad Conc. Regul. capite tertio §. 1. & apud Haeftenum lib. 3. diſquiſ. monaſt. traĉt. 1. integro.

Margin: Monachi Etymon. — 16. q. 1. c. placuit. 1. — Epiſt. 1. — Epiſt. 4. — Epiſt. 13. — 16. q. 1. c. placuit. 2. — Cap. 6.

Quatuor esse genera manifestum est. Scilicet Cœnobitarum, Anachoretarum, Sarabaitarum, & Gyrovagorum; ex quibus tria priora agnoſcit S. Hieronymus ad Euſtochium ſcribens; quartum enim ejus tempore nondum exortum fuerat. Eadem etiam videtur indicaſſe S. Johannes Climacus cùm dixit: [Triplex omnino eſt omnis religioſæ vitæ ratio: ut vel ſolus & ſolitarius decertando vivas, vel

Margin: Monachorum diverſa genera. — Epiſt. 22. — Grad. 1.

Caput I. cum uno alterove ſodali, vel ut in cœnobio cum pluribus per patientiam conquieſcas:] primò enim dénotat Anachoretas, qui ſoli; ſecundò Sarabaïtas, qui bini aut terni; tertiò Cœnobitas, qui cum pluribus degunt. Sed & apud Caſſianum Abbas Piamon eadem tria Monachorum genera in Ægypto extitiſſe teſtatur; [quorum duo ſunt optima, inquit, tertium verò tepidum & omnimodis evitandum.] Quartum addit ejuſdem collationis cap. 8. ſuis temporibus exortum, eorum nempe, [qui in primordiis fervore quodam brevi cœnobii perfectionem videntur expetere, ſed continuò tepefacti, dum pristinos mores ac vitia reſecare contemnunt, nec jugum humilitatis ac patientiæ diutiùs ſuſtinere contenti ſunt, ſubdique ſeniorum imperio dedignantur, ſeparatas expetunt cellas, ac ſolitarii ſedere deſiderant, ut ita ſcilicet à nemine laceſſiti, patientes, manſueti, ac humiles poſſint ab hominibus æſti mari.] Quos etiam perperam cum Gyrovagis confundit Alardus Gazæus explicans hunc Caſſiani locum; nam Gyrovagi ſemper vagi, numquam ſtabiles exiſtunt; hi verò cellas expetunt, & ſolitariè ſedere deſiderant: propiùs ad Sarabaïtas accedere dixeris, à quibus in hoc tantùm diſcrepare videntur, quòd Sarabaïtæ nulla umquam Regula approbati, experientia magiſtri dicuntur; hi verò prius in monaſterio, cujus excuſſere jugum, vixerunt.

Collat. 18. cap. 4.

At verò S. Iſidorus Eremitas ab Anachoretis diſtinguens, ſex recenſet Monachorum genera, Cœnobitarum, Eremitarum, Anachoretarum, eorum qui Anachoretarum imagine ſibi blandiuntur, quos modo deſcribebat Caſſianus, Circellionum (hi ſunt Gyrovagi), & Sarabaïtarum.

Lib. 1. de offic eccleſ. cap. 15.

Septimum genus addit S. Valerius citatus à S. Benedicto Anianenſi in Concordia Regularum, eorum qui ex famulitio, & ſervitio Monaſterii, tondebantur inviti ab Abbatibus, paucis tunc ad converſionem accedentibus: quo in genere recenſeri poſſent ii, quos quidam Mediani monaſterii Abbas [circuiens civitates, quoſcumque invenire potuit, qui volebant monachari, ſecum adduxit, & eos tonſuratos non corde, ſed habitu tantùm monachavit,] ut ſcribit Richerus in vita S. Hidulfi cap. 18.

Cap. 3. §. 7.

In append. ad Sec. 3 Bened.

Octavum hìc ſubjungere poſſemus, eorum qui, ut dicit S. Fructuoſus in Regula monaſtica communi cap. 1. [ob metum gehennæ in ſuis ſibi domibus monaſteria componere ſolent, & cum uxoribus, filiis, & ſervis, atque vicinis cum ſacramenti conditione in unum ſe copulare, & in ſuis ſibi ut diximus villis ex Martyrum nomine eccleſias conſecrare, & eas falſo nomine monaſteria nuncupare: Nos tamen hæc non dicimus monaſteria, ſed animarum perditionem, & eccleſiæ ſubverſionem.] De quibus omnibus ſi Cœnobitas & Anachoretas exceperis, melius eſt ſilere quàm loqui, nam reliquos non tam Monachos, quàm Monachorum larvas & monſtra veriùs dixeris, unde etiam S. Auguſtinus duo tantùm Monachorum genera aſſignat.

Primum Monacho-

PRIMUM COENOBITARUM. A communi vita, quam profitentur, ſic

ſic dictorum; nam græce *κοινὸς* latinè *communis* exprimitur, & *βίος* *vita*.

rum genus cœnobitarum.

Primum inter Monachorum genera dicitur Cœnobitarum genus, ſive inſtitutione, ſive utilitate, ſive naturali rerum ordine.

Primum inſtitutione, ut pote quod à primis eccleſiæ temporibus ſumſiſſe dicitur exordium; nam ut tradit apud Caſſianum Abbas Piamon, [talis tunc erat omnis eccleſia, quales nunc perpaucos in cœnobiis invenire difficile eſt; Sed cùm poſt Apoſtolorum exceſſum tepeſcere cepiſſet multitudo credentium,.... hi quibus adhuc erat Apoſtolicus fervor, memores priſtinæ illius perfectionis, diſcedentes à civitatibus ſuis, illorumque conſortio, qui ſibi vel eccleſiæ Dei remiſſioris vitæ negligentiam licitam eſſe credebant, in locis ſub urbanis ac ſecretioribus commanere, & ea quæ ab Apoſtolis per univerſum corpus eccleſiæ generaliter meminerant inſtituta privatim exercere ceperunt; atque ita coaluit iſta, quam diximus diſcipulorum, qui ſe ab illorum contagio ſequeſtraverant, diſciplina; qui paulatim tempore procedente ſegregati à credentium turbis, ab eo quod à conjugiis abſtinerent, & à parentum ſe conſortio, mundique iſtius converſatione diſcernerent, Monachi ſive Monazontes, ſingularis ac ſolitariæ vitæ diſtrictione nominati ſunt; unde conſequens fuit ut ex communione conſortii Cœnobitæ; cellæque, ac diverſoria eorum cœnobia vocarentur. Iſtud ergo fuit antiquiſſimum Monachorum genus, quod non modo tempore, ſed etiam gratia primum eſt, quodque per annos plurimos ſolum inviolabile uſque ad Abbatis Pauli, vel Antonii duravit ætatem.] quamquam huic Caſſiani ſententiæ non ſubſcribent, qui S. Pachomium primum Cœnobitarum patrem faciunt. Sed Turrecremata altiùs repetens Cœnobitarum cunas, à cuneis Prophetarum exordium ſumſiſſe aſſerit, probatque hac S. Hieronymi autoritate: *Filii Prophetarum, quos Monachos legimus* &c.

Collat. 18. *c.* 5.

Tract. 8. *in Reg. S. Bened.*

Secundò Cœnobitæ primi ſunt utilitate, nam vita communis, ut poſtea demonſtrabimus, præſtat Anachoreſi, quæ quò ſublimior, eò periculoſior.

Tertiò naturali etiam rerum ordine primum eſt genus Cœnobitarum, quia non niſi prius in cœnobio probatos recipit eremus.

Hoc est monasteriale. Videtur hìc S. P. Benedictus cum cœnobiis monaſteria confundere: non nihil tamen inter utrumque diſcriminis affert apud Caſſianum Abbas Piamon: [Licet, inquit, à nonnullis ſoleant indifferenter monaſteria pro cœnobiis appellari: tamen hoc inter eſt, quod monaſterium nomen eſt diverſorii, nihil amplius quam locum, ideſt habitaculum ſignificans Monachorum: Cœnobium verò etiam profeſſionis ipſius qualitatem, diſciplinamque deſignat: & monaſterium poteſt etiam unius Monachi habitatio nominari; cœnobium autem appellari non poteſt, niſi ubi plurimorum cohabitantium degit unita communio.] Et ſanè monaſterii vocem ad ſolam unius Monachi habitationem deſignandam frequenter uſurpari in

Monaſteria & Cœnobia quid differunt. *Collat.* 18. *c.* 10.

CAPUT I. ſanctorum Patrum vitis conſtat: unde S. Athanaſius in vita S. Antonii:
Cap. 11. [Erant, inquit, in monte monaſteria tanquam tabernacula;] & Ruf-
Lib. 2. de vit. Pat. c. 23. finus refert fratres congregatos [ſub una die Monaſterium conſtruxiſſe,] quod de cœnobio quis credat? Et ibidem cuidam ſæculo nuncium remittere cupienti, & requirenti ab Abbate Ammonio cellulam vacantem; [tunc ille, inquit, ego inquiram, ſed donec inveniam hìc eſto in hoc monaſterio, ... & relinquens ei omnia pariter cum Monaſterio, ipſe procul ab eo parviſſimam cellulam reperit atque in ea ſe conſtituit, fratrique qui nuper advenerat, nec intelligenti ex integro cum omnibus, quæ in eo fuerant, ceſſit monaſterio.] Eodem ſenſu Monaſterii vocem uſurpat S. Nilus in hiſt. cædis SS. Patrum in Sina cap. 9. apud. Boll. 13. Januar.

MILITANS SUB REGULA, VEL ABBATE. Particula *vel* bifariam poteſt hìc ſumi; disjunctivè, & copulative: disjunctivè, quia ut ait Bernardus Caſſinenſis [quando Monachi non ſuper ſe habent Abbates, ſed Præpoſitos, & Decanos, & Priores; militant tamen ſub Regula, ſed ſequuntur Regulam ſecundùm Præpoſitorum imperia.] Et Hildemarus: [Forte, inquit, quod B. Benedictus plenus fuit ſpiritu prophetiæ, & vidit ſpiritu prophetiæ iſtud tempus, in quo ſunt multa monaſteria ſine Abbatibus Regularibus, ideoque poſuit: *Militans ſub Regula vel Abbate*,] fatetur tamen uterque particulam *vel* hìc ſumi poſſe copulativè pro *&*, quo ſenſu etiam eam capiunt reliqui interpretes communiter; & ſic nomine Abbatis intelligitur quicumque ſuperior quocumque nominetur vocabulo, ſive Præpoſitus, ſive Decanus, ſive Prior.

Anachoretæ. DEINDE SECUNDUM GENUS EST ANACHORETARUM. Anachoretæ, quorum principes Paulum & Antonium fecerunt S. Hieronymus & Caſſianus, & quorum in veteri teſtamento Elias & Elizeus, in novo autem teſtamento Johannes Baptiſta aliquas nobis exhibuerunt umbras, [hi ſunt qui habitant per deſerta] inquit S. Hierony-
Epiſt. 22. Collat. 18. cap. 4. mus, ſive ut ait apud Caſſianum Abbas Piamon, qui [priùs in cœnobiis inſtituti, jamque actuali converſatione perfecti, ſolitudinis ele-
Ibid. c. 6. gere ſecreta] qui [nequaquam contenti hac victoria, qua inter homines occultas inſidias diaboli conculcaverunt, aperto certamine, ac manifeſto conflictu dæmonibus congredi cupientes, vaſtos eremi receſſus penetrare non timent;] unde & Anachoretarum nomen acceperunt;
Epiſt. 22. [ab eo enim quod procul ab hominibus receſſerunt nuncupantur,] ut dicit S. Hieronymus; ἀναχωρεῖν enim græcè latinè *ſecedere* redditur; quamquam aliam hujus vocis etymologiam deducunt Boherius & Trithemius. Hi nimirum dictos volunt Anachoretas ab ἀνὰ *ſurſum* & χορὸς *chorus*, eo quod ſupernarum rerum contemplationi præcipuè deputentur, & [ad cæleſtium ſpirituum chorum reſpirare debeant] ut loquitur Trithemius. unde & apud Caſſianum Abbas Johannes [Eremitæ, inquit, perfectio eſt exutam mentem à curis habere terrenis, eamque quantum humana fragilitas ſinit, vivere cum Chriſto:] Addit Bohe-

Caput I.

rius dictos fuiſſe Anachoritas tanquam angentes cor ſuum ad Dominum jejuniis & abſtinentiis; cui interpretationi ſatis congruit, quod de Anachoretis ſcribit Severus Sulpicius : [Habitant plerique in eremo ſine ullis tabernaculis, quos Anachoretas vocant : vivunt herbarum radicibus, nullo umquam certo loco conſiſtunt, ne ab hominibus frequententur; quas nox coegerit, ſedes habent.]

Lib. 1. Dial. c. 9.

Idest Eremitarum. Cum Eremitis Anachoretas confundit S. P. Benedictus; aliquod tamen inter utroſque diſcrimen conſtituit S. Iſidorus. Vult nempe Eremitas eos eſſe, [qui procul ab hominibus recedentes, deſerta loca, & vaſtas ſolitudines ſequi, & habitare perhibentur] &c. Anachoritas autem illos, [qui jam cœnobiali converſationi perfecti, includunt ſemet ipſos procul ab hominum conſpectu remoti.] Veriùs tamen utroſque non niſi unum Monachorum genus efficere dixeris; nam & quos hic deſcribit S. Iſidorus Eremitas, hos S. Hieronymus, Severus Sulpicius, & Caſſianus Anachoretas appellant. Nec tamen inficias ibo, quin duas treſve in ſpecies hoc Monachorum genus dividi poſſit; nam, ut dicit B. Petrus Damiani, [Eremitarum Ordo bipartitus eſt, quorum videlicet alii cellulas incolunt, alii paſſim per eremi deſerta gradientes, certas ædes habere contemnunt; ſed qui per eremum ſpatiando diſcurrunt, Anachoretæ; qui verò cellulis contenti ſunt, uſitato vocabulo eremitæ dicuntur, quibus nomen commune factum eſt ſpeciale.] Atque hi etiam poſtremi in duplici extitere differentia, ut enim obſervat Menardus, [quidam infra Monaſterii ſepta in cellis includebantur, ut patet ex Juſtiniani Novella 5. *Niſi quidam illorum in contemplatione, & perfectione degentes, vitam remotam habeant in hoſpitio, quos vocare Anachoretas, ideſt diſcedentes, & Heſychaſtas, ideſt quieſcentes conſueverunt*: ubi hoſpitium ſumitur pro cella, ibi enim agitur de iis, qui in monaſteriis includuntur. Id etiam planum eſt ex canone 41. ſextæ ſynodi, quæ ait hujuſmodi incluſos ἀναχωρητικὴν παιδοτριβεῖσθαι διαγωγὴν, ideſt Anachoreticam exercere vitam. Quidam verò extra monaſterii ſepta incluſi erant, de quibus hoc capite agit S. Iſidorus.]

Et Eremitæ & Anachoretæ quid differant.

Lib. 2. de div. offic. c. 15.

Opuſc. 15. c. 52.

In Not. ad Conc. Regul. c. 3. §. 6.

Porro à primo recluſionis genere excluſæ non fuerunt ipſæ mulieres, quas in virorum monaſteriis incluſas vixiſſe non raro reperimus apud Autores : Talis erat apud Meldos Otgerii Ducis Carmentriacenſis ſoror *nomine Gibelina amoris Dei gratia* ſæculo XI. recluſa in Faroniano monaſterio, ex Fulcoudi Abbatis Notitia de præfato Otgerio. Talis apud Virodunum S. Popponis mater B. Adelvviif, quæ cùm impoſito ſibi velo, cœnobiticam primùm vitam profeſſa eſſet, [apud S. Vitonum ſuccedente etiam tempore *ſolitaria eſſe* cœpit, ibique recluſa curſum vitæ diabolo cum virium ſuarum copiis triumphato in pace peregit, ut de ea ſcribit Everhelmus in vita S. Popponis n. 18. Talis denique apud S. Gallum Sancta Vviborada, quæ quadriennio primùm juxta eccleſiam S. Georgii incluſa, poſtea ad S. Gallum ab Epiſcopo vocata, ibidem ad finem uſque vitæ, quam martyrio abſolvit, perſeveravit, [quam Epiſ-

Feminæ in Monaſteriis Monachorum incluſæ.

Sæc. 4. bened. part. 1. p. 659.

Apud Boll. 25. Ian.

Sæc. 5. Bened.

CAPUT I.

copus cum paucis proſequutus, & benedicens clauſulam obſeravit,] atteſtante Hartmanno Monacho S. Galli in ejus vita n. 15, Porro hujuſmodi Recluſæ ſub regimine & diſciplina Abbatis Monaſterii vivebant, ut probat noſter Mabillonius in obſervationibus præviis ad vitam S. Vviboradæ. quæ lex viros perinde ac mulieres æque conſtringebat, qui ſive intra, ſive extra monaſterium incluſi, aut alias ſolitariè viverent, proprio tamen monaſterii, unde egreſſi fuerant, Abbati ſubjecti remanebant, ut inter alia colligitur ex vita S. Ayberti Monachi Criſpinienſis n. 1. qui accepta à Lamberto Abbate licentia [recluſionem ingreſſus eſt, in qua quandiu vixit, ſub imperio Criſpinienſis Abbatis Domino militavit.] Qui autem perpetuæ recluſioni haud erant addicti, hi certis temporibus ad ſuum monaſterium accedere ſolebant, cujus rei luculentum habemus exemplum Adhegrini Cluniacenſis Monachi apud Johannem Monachum in vita S. Odonis, qui ex licentia Abbatis per triginta, & amplius annos in eremo degens, [Dominicis tantùm diebus, aut præcipuis feſtivitatibus ad monaſterium S. Petri, quod Cluniacum dicitur, quia duobus fere millibus prope eſt, deſcendere conſueverat.] Denique perpetuò recluſis ſolitariorum Regulam ſcripſit Grimlaicus, in cujus cap. 15. agit de modo & ordine recludendi Solitarii.

Boll. 7. April.

Lib. 1. n. 22. Sæc. 5. Bened.

Vide. vit S. Euthymii n. 89. tom. 2. Mon. eccl. græc.

Anochoreſis non ſtatim aſſumenda.

. HORUM QUI NON CONVERSIONIS FERVORE NOVITIO. Quod [eſt dicere, inquit Hildemarus, non tantùm vadunt ad eremum quando incidit illis cogitatio eundi ad eremum;] neque enim omni credendum eſt vento, aut omnis ex Deo ſpiritus eſt, nam & Satanas nonnunquam in Angelum lucis ſe transformans, multa quibus exequendis impares ſumus, ſub pietatis ſpecie ſuadere conatur. Vel converſionis fervore novitio, id eſt non initio converſionis, quo tempore fervere ſolent Monachi, talis quippe fervor valde ſuſpectus eſt, & mutationi obnoxius, nec Anachoreticæ vitæ idonei ſolent eſſe incipientes: unde & vitis Patrum legitur, quod [quidam frater renuntians ſæculo, & accipiens habitum Monachi, ſtatim recluſit ſe dicens: Solitarius eſſe volo. Audientes autem vicini ſeniores venerunt, & ejecerunt eum, & fecerunt circuire cellas fratrum, & pœnitentiam coram ſingulis agere, & dicere: Ignoſcite mihi quia non ſum ſolitarius, ſed adhuc initium Monachi nuper aſſumſi.]

Lib. 5. libello 10. n. 110.

Anachoretæ in cœnobio prius probandi.

Epiſt. 4.

SED MONASTERII PROBATIONE DIUTURNA. Hoc nimirum exigebat priſcorum Monachorum diſciplina, ut in eremo non admitterent, niſi diu probatos in cœnobio: [De ludo monaſteriorum hujuſmodi volumus egredi milites, quos eremi dura rudimenta non terreant,] inquit S. Hieronymus ad Ruſticum Monachum ſcribens. Idem docet apud Caſſianum Abbas Piamon ſupra citatus. Idem ſtatutum legitur in concilio Veneto anno 465. can. 7. in concilio Toletano 7. can. 5. in ſexta ſynodo canone 41. Idem videre eſt in vita S. Euthymii Abbatis n. 89. tom. 2. Monumentorum eccleſ. græcæ, & in vita S. Theodoſii Cœnobiarchæ cap. 2. apud Boll. x1. Januar. Et certè, ut pulchrè qui-

dam dixit, ſicut flos fructum, ita vita cœnobitica Anachoreticam præcedere debet. Caput I.

Sed quæret aliquis quanta & qualis fuerit iſthæc in cœnobio probatio, quam diuturnam ſolùm indefinitè præſcribit S. Benedictus? S. Iſidorus in libro de eccleſiaſticis officiis rem determinat his verbis: [Sed iſti examinatione cœnobiorum probati in omnibus diſciplinis monaſterii per *triginta annos* ad hanc contemplationem per obedientiam eliguntur.] At verò Franciſcus Georgius in libro de harmonia mundi loquens de Rachele & Lia uxoribus Jacob, probationis tempus ad annos decem & octo, aut viginti ad ſummum reſtringit: [Pro Rachele, inquit, ſuſpirat & ſervit Jacob, & tamen primò Liæ conjungitur, eo quod Spiritalis homo pro quiete & viſione, quæ eſt in contemplatione, ſuſpirat, pro qua ſubiit jugum ſervitutis Dei; nihilominus ut Liæ, & vitæ activæ conjungatur, primò neceſſe eſt antequam deveniat ad perfectionem contemplativam. Ideo Patres illi antiqui decreverunt, ne quis admitteretur ad vitam ſolitariam, & contemplativam, niſi exercitatus per decem & octo, vel viginti annos in operibus caritatis, & ſervitiis monaſterii.] Ex quo loco ſuſpicari licet ſcriptorum incuria apud Iſidorum irrepſiſſe mendum, & pro xx. poſitum fuiſſe xxx. nam & Poſſevinus lib. 5. bibliot. cap. 57. citans hunc Iſidori locum, abſolutè legit viginti. Illud etiam prolixum temporis ſpatium ad quadriennium reducit Sexta Synodus, edito hoc canone: [Qui ſive in urbibus, ſive in vicis in clauſuris ſolitariè volunt vivere, prius ingrediantur monaſterium, & ea perdiſcant, quæ ad hanc Anachoreticam converſationem requiruntur. Triennium integrum cœnobii Præpoſito in timore Dei ſubjaceant, & poſtquam in omnibus, uti decet, obedientiam expleverint, examinentur à Præſule, utrum ſponte ſua, & ex toto corde propoſitum hoc amplecti deſiderent, & ſic profeſſionem hujus inſtituti faciant, nec ſic tamen ſtatim includantur, ſed annum adhuc extra clauſam permaneant, ut eorum intentio certius innoteſcat.]

Quanto tempore.

Lib. 2. c. 15.

Can. 41.

Hujus inſtituti rationem familiari, ſed tamen apta ſimilitudine hanc reddit S. Johannes Climacus: [Ut periculum tyroni imperito militique gregario ſeipſum duello committere; ſic viro religioſo ante capta experimenta, & multam in edomandis animi affectibus exercitationem, plena periculi alea eſt in ſolitudinem ſecedere, ut enim ille de vita, ſic iſte de ſalute æterna periclitatur.] Eodem argumento utebatur S. Theodoſius Cœnobiarcha. Adde quod anachoreſis in jugi rerum cæleſtium contemplatione conſiſtit, ad quam, niſi prævia in cœnobiis activa vita, perveniri non poteſt, ut docet inter alios apud Caſſianum Abbas Neſteros collat. 14. c. 2. & in Regula Solitariorum Grimlaicus his verbis: [Ad faſtigium contemplativæ vitæ quiſquis conatur aſcendere, ſemetipſum debet prius per multa experimenta in activa vita probare.] Jam verò quia non omnes, qui in cœnobiis converſantur etiam multo tempore, ideo meliores evadunt, aut anachoreticæ vitæ

Grad. 4.

In ejus vit. cap. 2. Boll. XI. Ian.

Cap. 9.

Caput I. judicantur idonei ; nunc videndum eſt , qui & quales ad eam è cœnobiis rransferendi ſunt , id quod indicat S. Benedictus cùm addit :

Quales apti ſolitudini. Didicerunt contra diabolum multorum solatio jam docti pugnare. Quod perinde eſt ac ſi diceret , qui vitiis omnibus ſuperatis , virtutibus cunctis quantum patitur humana fragilitas imbuti , jam diabolum non timent ; tales enim contra diabolum didicerunt pugnare , & revera tales requirit eremus : [De ludo monaſteriorum hujuſmodi volumus ingredi milites , quos eremi dura rudimenta non terreant , inquit S. Hieronymus , qui ſpecimen converſationis ſuæ multo tempore dederint , qui omnium fuerint minimi , ut primi omnium fierent , quos nec eſuries aliquando , nec ſaturitas ſuperaverit , qui paupertate lætantur , quorum habitus , ſermo , vultus , inceſſus , doctrina virtutum eſt ;] & Caſſianus : [Qui in cœnobiis primùm diutiſſimè commorantes , omnique patientiæ ac diſcretionis regula diligenter edocti , humilitatis pariter , ac nuditatis virtute poſſeſſa , atque ad purum vitiorum univerſitate conſumta , duriſſimis dæmonum prœliis congreſſuri penetrant eremi profunda ſecreta ;] & alibi : [Eremum perfectos omnique vitio purgatos oportet expetere , & excoctis ad purum in congregatione fratrum vitiis , non puſillanimitatis perfugio , ſed divinæ contemplationis obtentu & deſiderio intuitus ſublimioris intrare , qui non niſi in ſolitudine à perfectis ſolummodo poterit apprehendi.] At omnium luculentiſſimè S. Johannes Climacus , [Signa , & argumenta , ſeu exercitationes eorum , qui non ſine cauſſa ſolitudinem ſequuntur hæc ſunt : mens nullis perturbationum fluctibus agitata , cogitationes caſtæ , raptus in Deum , ſuppliciorum æternorum præſens ſemper memoria , mortis inſtantis conſideratio , inexpetibile orandi ſtudium , cuſtodia ſui inexpugnabilis , veneris extinctio , appetitionum ignorantia , mundi mors , nullum cibi deſiderium , fons diſcretionis , lacrymarum facultas , loquacitatis exterminatio , & ſi quid hoc genus eſt , quod turbis eſt ingratum , & infeſtum.] Et ante hæc : [Nemo iræ , & elationi animi , & ſimulationi , ſeu hypocriſi (& aliis hujuſmodi vitiis) obnoxius audeat in ſolitudinem veſtigium ponere :] & iterum rationem reddens : [qui morbis animi laborat , & tamen vitam ſolitariam audet aggredi , perinde facit , ac qui in alto mari ex navi deſilit in fluctus , & in tabula exiſtimat ſe ſine periculo in portum evaſurum ;] & quia ut ait Caſſianus , Solitudo [eorum qui minùs emendati ſunt , vitia non ſolùm ſervare , verùm etiam exaggerare conſuevit.] Sed de his ſatis.

Epiſt. 4.

Lib. 5. Inſtit. c. 36.

Lib. 8. Inſt. c. 17.

Grad. 27.

Notanda ſunt autem ſancti Benedicti verba : *Multorum ſolatio* , non dicit eximii alicujus Patris , aut ſingularis alterius ſocii adjutorio , ſed *multorum* , inquit , *ſolatio* jam docti : quia ut dicebat apud Caſſianum S. Antonius : [Qui poſt cœnobitale propoſitum faſtigia nititur ſublimioris perfectionis attingere , & apprehenſo diſcretionis examine proprio jam potens eſt ſtare judicio , atque ad arcem Anachoreſeos pervenire , minimè debet ab uno quamvis ſummo univerſa virtutum genera ex-

Lib. 5. Inſt. c. 4.

petere ; alius enim ſcientiæ floribus exornatur , alter diſcretionis ratione robuſtius communitur , alter patientiæ gravitate fundatur, alius humilitatis] &c. exquibus inferebat [monachum ſpiritalia mella condere cupientem , velut apem prudentiſſimam debere unamquamque virtutem ab his, qui eam familiariùs poſſident , deflorare , & in ſui pectoris vaſe recondere.] CAPUT I.

ET BENE INSTRUCTI FRATERNA EX ACIE AD SINGULAREM PUGNAM EREMI &c. Ex hoc ergo loco conſtat quod diximus in prologo , & cœnobiticam & anachoreticam vitam perpetuam eſſe militiam , cum hoc tamen diſcrimine , quod iſta periculoſior ſit illa , facilior & tutior ; quod quidem diſcrimen eleganter deſcribit Petrus Venerabilis ad Giſlebertum Eremitam ſic ſcribens : [Clauſtralium communiter viventium cohabitatio caſtrorum ad pugnam ordinatorum multitudini videtur comparari , ubi quiſque tanto ſecuriùs adversùs adverſarium dimicat , quanto ſibi viciniùs adjutorium de commilitonis dextra ſperat ; in illo enim prælio non ſolum de ſua quilibet præliator virtute præſumit , ſed etiam de aliorum dextera lævaque compugnantium viribus quandoque magis , quàm de ſuis confidit : laborant ibi ſinguli , & ſaluti ſuæ inſidiantes perimere , & coadjutores modis omnibus defenſare ; nec minus intelligunt in morte ſociorum periculum , quàm in vita inimicorum ſentiunt detrimentum. At ſolitudinis ſingulare certamen tanto periculoſiùs agitur , quanto ſeriùs alienum auxilium dimicans præſtolatur ; quodque periculo accreſcit , non , ut in acie fieri ſolet , multi contra multos ; nec , ut in duello , unus contra unum , ſed inuſitato præliandi more ſolus contra plurimos , & numero, & virtute præſtantes dubia ſub ſorte contendit.]

Quales Cœnobitarum, quare Eremitarum pugnæ. *Lib. 1. epiſt. 20.*

Ex hoc etiam ſanctæ Regulæ teſtimonio infert B. Petrus Damiani S. Benedictum non modo permiſiſſe, ſed & ſuaſiſſe ſuis Anachoreſim ; nam poſtquam prædicta S. Regulæ verba retulit , ita concludit : [Exquibus manifeſtè colligitur, quia doctor almificus de monaſterio fratrem quemlibet ad eremum conſcendere non modo non prohibuit , verùm inſuper monuit , & docuit , inſuper etiam quibuſdam perſuaſionibus incitavit : auctoritatem quippe dat , ut diuturna priùs frater probatione diſcat in monaſterio qualiter in eremo contra callidi tentatoris argumenta confligat.... In illis itaque S. Regulæ verbis , quæ ſupra poſuimus , perſpicuè declaratur , quia S. Benedictus, dum in monaſterio hominem ponit , ad eremum dirigit ; hìc quidem collocat , ſed illuc cohortatus invitat] &c. quæ fuſe proſequitur. Et ſanè Camaldulenſis Ordo , & ipſe ſub Regula S. Benedicti militans , ſuos habet eremitas , quin etiam hodie in monte Serrato multæ viſuntur Anachoretarum cellulæ , quæ à Benedictinis inhabitantur ; ſed & multos olim in monte Voſago Anachoretas ex noſtris egiſſe colligimus ex vita S. Pauli Epiſcopi Virodunenſis. n. 2. ubi hæc leguntur : [Domino præduce tandem eremum , quæ Voſegus nominatur , Chriſti ſervus ... ingreditur. Hujus eremi ſolitudinem plurimi Anachoretarum cellulis di-

Eremiticam vitam non prohibuit S. Benedictus *Lib. 6. ep. 11.*

Sæc. 2. Bened.

Caput I.

viſi feruntur inhabitaſſe, præter ſabbatum, & Dominicam, mutuis viſibus & alloquiis disjuncti, niſi quos aut corporalis infirmitas, vel animæ ſalutis cauſſa viſitari per aliquos coegiſſet: quorum optabilem converſationem Paulus.... adipiſci ſatagebat.]

HancCœnobitæ non ſequebantur niſi de conſenſu Abbatis & fratrum.

Sac. 2. Bened.

Sac. 2. Ben.

Ad eremum tamen nullus ſecedebat, niſi prævia Abbatis licentia, fratrumque accedente conſenſu; utrumque enim requirebatur, ut multis poſſet exemplis probari: Luculentum nobis exhibet vita S. Bavonis Confeſſoris, qui veniens ad Frorbertum Abbatem [petiit eum ſibimet humiliter cellulam, in qua familiariter Domini miſericordiam pro facinoribus ſuis deprecaretur largiri: Ut verò pius pater monaſterii ejus petitionem audivit, cum gaudio eam ſuſcepit, & ejuſdem fratribus monaſterii juxta præceptum pii Patris Benedicti convocata omni congregatione ejus patefecit preces,] cujus votis fratres annuerunt. Similiter S. Barontus [ſui patrem cœnobii ſedulis depoſcere cœpit precibus, ut ejus permiſſu Gallicum genitale ſolum ſibi liceret deſerere... ſicque demum Anachoreticam vitam ducere. Poſt plurimam tandem indeſinentemque petitionis ſuæ inſtantiam, ejus paſtor cum omni grege, licet inviti ſuo ſatisfecere deſiderio.] Ita etiam S. Cuthbertus referente Beda [Poſtquam in monaſterio multa annorum curricula explevit, tandem diu concupita, quæſita, & petita ſolitudinis ſecreta, comitante præfati Abbatis ſui ſimul & fratrum gratia, multum lætabundus adiit.] Et S. Madalgiſilus [cupiens artiorem remotamque arripere vivendi formulam, cum magna humilitate expetiit, ut ſibi liceret remotum, & quietum locum perquirere.....quique quod devotè expetiit, gratuita fratrum benignitas ei cum magna dulcedine conceſſit,] ut ſcribit Hariulfus in ejus vita n. 5. Denique S. Vvilfridus Epiſcopus Eboracenſis, & Abbas Ripenſis Celino Præpoſito petendæ eremi conceſſurus licentiam, rem priùs fratribus retulit, ut auctor eſt Eddius in ejus vita. n. 60. Et ſanè æquum videtur, ut qui de conſenſu fratrum in monaſterio ſolent admitti, ab eo haudquaquam recedant niſi accedente totius congregationis benevola conceſſione: apud veteres tamen ſolùm Abbatis conſenſum ſatis fuiſſe probari poſſet ex Severo Sulpicio, cujus hæc verba: [Haud procul ab eremo Nilo contigua multa ſunt monaſteria: habitant in uno loco plerumque centeni.... Ex his ſi qui majorem virtutem mente conceperint, ut acturi ſolitariam vitam ſe ad eremum conferant, non niſi permittente Abbate diſcedunt:] Unus è noſtris S. Tillo Monachus Solemniacenſis abſque Abbatis aut fratrum voluntate *clandeſtino diſceſſu monaſterium deſeruit*, & eremum petiit.

In ejus vita cap. 17.

In append. ad ſac. 4.

Sac. 4. part. 1. p. 718.

Lib. 1. Dial c. 5.

In ejus v. t. n. 7. Sac. 2

Tertium verò Monachorum teterrimum genus. Nigris coloribus tertium Monachorum genus depingit S. Benedictus, unde & illud vocat *teterrimum*, ideſt [nigerrimum, obſcuriſſimum, horribile, agreſte, vel ferum,] inquit Smaragdus. Eodem modo S. Hieronymus: [Tertium genus eſt quod Remohoth dicunt teterrimum atque neglectum.] Et apud Caſſianum Abbas Piamon: [Emerſit poſt hæc illud deterrimum, & infidele Monachorum genus, vel potius

Epiſt. 22.

Collat. 18 cap. 7.

noxia

noxia illa plantatio rediviva concrevit, quæ per Ananiam, & Saphiram in exordio eccleſiæ Apoſtoli Petri ſeveritate ſucciſa eſt.] Ubi quod ait ab Anania & Saphira originem duxiſſe, idem aſſerunt S. Iſidorus lib. 2. de eccleſ. off. c. 15. & Venerabilis Beda in cap. 5. act. Caput I.

Est Sarabaitarum. Qui [ab eo quod ſemetipſos à cœnobiorum congregationibus ſequeſtrarent, ac ſigillatim ſuas curarent neceſſitates, Ægyptiacæ linguæ proprietate, Sarabaïtæ nuncupati ſunt,] inquit Caſſianus, cui concinere videtur illa lectio, quam ex Apologia Henrici IV. Imperatoris, ubi hìc locus citatur, profert Menardus: [Sarabaïtarum ideſt ſibi viventium;] & Smaragdus: [Sarabaïtæ autem interpretantur Renuitæ, eo quod majorum exempla, & virtutem ſequi renuant: [Hinc S. Odo Abbas Cluniacenſis [nos miſeri, aiebat, non ſumus Monachi, ut falſo nominamur; ſed Sarabaïtæ, ideſt Renuitæ, qui jugum regularis diſciplinæ renuimus;] & Bernardus Caſſinenſis: [Sarabaïtæ quaſi Renuitæ dicuntur, quoniam gloriam ſanctam reſpuentes militare renuunt ſub paſtore.] Sarabaïtæ. *Coll.* 18. *c.* 7. *In not. ad conc. Reg. c.* 3. *Collat.* 3. *n.* 22.

Qui nulla Regula approbati. Ut pote qui nullam approbant, ſed potius ne arguantur eam fugiunt, ut tradit Boherius. Quales.

Experientia Magistri. Nam & ipſi ſine paſtore vivunt, in quo omnem Cœnobitarum, qui ſub Regula & Abbate militant, diſciplinam abjicere noſcuntur, unde Caſſianus eorum mores apprimè deſcribens: [Cœnobiorum, inquit, nullatenus expetunt diſciplinam, nec ſeniorum ſubduntur arbitrio, aut eorum traditionibus inſtituti ſuas diſcunt vincere voluntates, nec ullam ſanæ diſcretionis regulam legitima eruditione ſuſcipiunt.]

Velut aurum fornacis. Id eſt monaſterii, inquo cœnobitæ igne obſervantiæ regularis probantur, ut inde puriores evadant.

Sed in plumbi natura molliti. Sarabaïtas plumbo ſimiles facit, quod applicatum igni non modo molleſcit, ſed & totum effluit; quia ſimul ac vel parvæ difficultatis ignem ſentiunt, omnino reſolvuntur, & in vanas effluunt voluptates, unde & pro lege eis eſt deſideriorum voluptas.

Adhuc operibus servantes sæculo fidem. Quem in locum Smaragdus: [Quid eſt enim adhuc operibus ſervare ſæculo fidem, niſi ea facere Monachum, quæ egit in ſæculo adhuc in ſæculari habitu poſitus? Sæculo fidem ſervat, quia ejus voluntatem facere non ceſſat; fidem ſæculo ſervat, quia ſe nec deſiderio, nec opere ab illo ſeparat; ſed tantùm per tonſuram, & religionis habitum Dei ſeſe mentitur filium; in habitu enim & religione exterius à neſcientibus Domino videtur eſſe mentitus.] quæ egregiè competunt Sarabaïtis; qui non aliter, ac in ſæculo vivunt.

Mentiri Deo per tonsuram noscuntur. Quia, ut dicit apud Caſſianum Abbas Piammon, [ad publicum tantummodo, ideſt ad hominum faciem renunciantes, aut in ſuis domiciliis ſub privilegio hujus nominis (ſcilicet Monachi) iiſdem obſtricti occupationibus per- *Coll.* 18. *c.* 7.

CAPUT I. ſeverant, aut conſtruentes ſibi cellulas, eaſque Monaſteria nuncupantes, ſuo in eis jure ac libertate conſiſtunt, nequaquam evangelicis præceptionibus ſuccumbentes, ut nulla ſcilicet quotidiani victus ſollicitudine, nullis rei familiaris diſtentionibus occupentur.]

Epiſt. 22. QUI BINI AUT TERNI AUT CERTE SINGULI. Similiter S. Hieronymus: [Hi bini, vel terni, nec multò plures ſimul habitant;] & apud Caſſianum Abbas Piammon: [Illi autem qui diſtrictionem, ut diximus, declinantes, bini vel terni in cellulis commorantur] &c. in hoc aliquam anachoreticæ, & cœnobiticæ vitæ ſpeciem præ ſe ferentes, neutram autem in rei veritate tenentes: non primam, propter ſocietatem, quam reſpuit anachoreſis; non ſecundam, defectu multitudinis, quam, ut verè & religiosè exerceatur, exigit cœnobica vita.

Improbantur minora monaſteria. *Epiſt. 254.* His autem Sarabaïtarum latibulis haud multum abſimiles ſunt cellæ extra cœnobia, ſeu prioratus, aut præpoſituræ, in quibus duo treſve fratres, ſine ordine, ſine diſciplina converſantur, quaſque ideo *Synagogas Satanæ* nuncupat S. Bernardus ad Guarinum Abbatem ſcribens, quemque quòd eas deſtrueret, magnopere commendat: & meritò quidem, nam ut dicit Johannes de Turrecremata, [in parvis prioratibus religio annihilatur; ibi enim vitio proprietatis appropinquatur, meritum obedientiæ minuitur, continentia facilè periclitatur. Qui ſolus eſt in prioratu, vel cum uno ſocio, ut frequenter, ferè eſt proprietarius, quæ habet pro majore parte habens ſibi. Obedientia ipſius minus meretur, cui nullus aliquid jubet, & ideo facit quod facere libet. Continentia etiam facilè periclitatur, quia opportunitas precandi habetur.] Hinc ſalubris illa cujuſdam Diaconi admonitio ad S. Leobinum Monachum & poſtea Epiſcopum Carnotenſem: [Præmoneo ne parvæ te ſocies cellulæ, quia dum ſinguli præponere ſibi cupiunt, nulli obedientia miniſtratur.] Cui periculo, ut obviarent congregati in concilio Aquiſgranenſi Abbates ſanxerunt, ut in hujuſmodi cellis [Abbas provideat, ne minus de Monachis ibi habitare permittat, quam ſex.] quem canonem extendere viſus eſt Petrus Venerabilis, cùm ſtatuit, [ut ubicumque facultas loci permiſerit, exceptis Decanis, duodecim fratres conſtituantur, addito tertio decimo Priore, plenumque ordinem teneant;] & Ciſtercienſes, cum definierunt, ut [duodecim Monachi cum Abbate decimo tertio ad cœnobia nova mittantur.] Ita in eorum Inſtitutis cap. 12. & in Inſtitutionibus diſt. 1. cap, 6. quod confirmant in libro Antiquarum definitionum diſt. 3. cap. 3. ubi ſtatuunt, [ut minora monaſteria tam Monachorum, quàm Monialium, in quibus non poſſunt congruè ſuſtentari ſaltem tredecim Monachi, vel Moniales, ibidem aſſiduè reſidentes, ut per omnia poſſint communia ſtatuta Ordinis obſervare, Patres Abbates conjungant, & uniant aliis de conſilio fundatorum, & capituli generalis.] Et Fulienſes in ſuis conſtitutionibus: [Ut teterrimum genus Monachorum, quod dicitur Sarabaïtarum, in hac congregatione vitetur, ſtatuimus, ut poſt hac nullum monaſterium congregationi oblatum recipiatur, aut extruatur, quod redditus

Tract. 13. in Reg. S. B.

In ejus vit. Sæc. 1. Bened.

Can. 44.

Duodecim ſaltem monachi ſint in monaſteriis.

Stat. 41.

Vide Caſarium homil. in 3. Dominicam poſt. oct. Epiph.

Conſtit Fulienſ. cap. 1.

ad tredecim, aut duodecim minimum fratres alendos non habeat, aut habiturum probabiliter ſperetur.] Similiter & Cartuſienſes in nova ſtatutorum collectione: [Quia ex levi, & indiſcreta receptione domorum novarum, minus ſufficienter dotatarum.... multa ſcandala, & vituperia noſtro novimus Ordini proveniſſe, & deteriora in poſterum, niſi ſalubre remedium apponatur, non immeritò formidamus; Statuimus, ut nulla domus recipiatur de cetero, niſi priùs pro ſuſtentatione Prioris ac duodecim Monachorum, ac pro aliis oneribus portandis, dotetur ſufficientibus redditibus, vel poſſeſſionibus aſſignatis.] Hunc numerum quem minimum hìc determinant, pro majori aſſignant ſtatuta Guigonis his verbis: [Numerum habitatorum hujus eremi Monachorum quidem tredecim eſt, non quod ſemper tot ſimùs; nunc enim non ſumus tot, ſed quod tot, ſi Deus miſerit, ſuſcipere inſtituimus. Sed & ſi talis aliquis unus, cujus utilitas, & honeſtas videatur vix poſſe recuperari, miſericordiam poſtulaverit, addetur & quartus decimus, ſi tamen facultas domus tolerare poſſe putabitur.] Idem habent antiqua Cartuſienſium ſtatuta cap. 25. Et certè ſcribit Hildemarus duodecim in deſerto ſufficere Monachos, quamvis in civitatibus minimè. Turrecremata verò congregationem non eſſe dicendam, ubi minus, quàm duodecim monachi habitant. Ceterùm concilium Epaonenſe vetat [cellas novas, aut congregatiunculas Monachorum abſque Epiſcopi notitia inſtitui.]

CAPUT I. *Parte 2. c. 11. n. 3.* *Cap. 78.* *In cap. 17. Reg. S. B.* *Cap 10.*

Porro ſi tantùm ſit periculum ubi tres quatuorve ſoli habitant Monachi, quantò majus ubi ſolus aliquis ſine ſocio, ſine teſte, ſine Priore, ſuis relictus voluntatibus converſatur? planè exiſtimari vix poteſt, quare ut huic malo remedium aliquod afferrent Summi Pontificis, Gregorius IX. in bulla ad Monachos Benedictinos, quæ extat apud Mattheum Pariſium; & nominatim in alia ad Cluniacenſes, quam non multo poſt renovavit Nicolaus IV. decernit, ut [nec in prioratu aliquo unus ſolus Monachus commoretur; ſed ei, qui ſolus eſt, unus vel plures ſocii adjungantur, ſi loci ſuppeditant facultates: Alioquin Monachus revocetur ad clauſtrum, proviſo quod in eo divina celebrentur honeſtè;] & iterum poſt eos Benedictus XII. in ſua Conſtitutione: [Ordinamus etiam, & volumus, Lateranenſis concilii de Monachis ſingulis per villas, vel oppida, & parrochiales eccleſias non ponendis, & ſupradictam Clementis prædeceſſoris editam in concilio Viennenſi conſtitutionem, ne ipſi ſinguli Monachi in ſingulis ſibi commiſſis adminiſtrationibus, vel Prioratibus habitare præſumant, firmiter obſervari.] Idem habet concilium Londonenſe anno 1200. Idem conſtitutiones Richardi Epiſcopi Sarum anno 1217. & Conſtitutiones Richardi Dunelmenſis Epiſcopi anno 1220. apud Spelmannum tom. 2. Conc. Angl.

Solus monachus non habitet. *Cap. 25.*

SINE PASTORE. Eo utique, qui dicit: *Ego ſum paſtor bonus*, à quo ſe carnaliter vivendo ſegregant. Vel ſine paſtore, [id eſt ſine Abbate, qui in monaſterio Chriſti vicem videtur agere, qui dicit: Ego ſum paſtor bonus,] inquit Smaragdus, ut poto cujus imperia & au-

Caput I. ctoritatem refugiunt *ſuo arbitratu ac ditione viventes*, ut loquitur S. Hieronymus.

Epiſt. 22.

Ovilia Domini.

Non Dominicis, sed suis inclusi ovilibus. Quem in locum Smaragdus: [Domini ovilia Sanctorum Monachorum ſunt monaſteria, qui rectè à Summo paſtore Chriſto reguntur, & in loco paſcuæ collocantur.] At nimis anguſta ſunt hæc immenſæ Sarabaïtarum mentis inſtabilitati: ideo non Dominicis ſe patiuntur includi ovilibus, ſed, ut ait S. Hieronymus, [habitant quàm plurimum in urbibus & caſtellis.] nam quod ait auctor Sermonum ad Fratres in eremo, eos habitare in cavernis, ſeu petrarum foraminibus, gratis confictum videtur: [Tales fuerunt, inquit, illi Sarabaïtæ, dequibus tertio ſcripſit nobis Pater Hieronymus, quorum genus eſt omni affectu vitandum. Ipſi denique in Ægypto erant in foraminibus petrarum habitantes, induti porcorum, & boum pellibus, tantùm cincti funibus, palmarum ſpinas ad calcaria portantes ad cinculum ligatas, diſcalceati & ſanguine cruentati, cavernas exeuntes ad feſtum cœnopægiæ pergebant Hieroſolymam, & Sancta ſanctorum intrantes paupertatem & abſtinentiam prædicabant animi affectu ſervare: barbas poſtmodum in conſpectu hominum ſine redemtione evellere feſtinabant, & ſic acquiſita fama & lucro, ad propria remeabant, ſolitariè gaudentes, & epulantes ſupra id quod explicare poſſumus.] Sanè nullum tunc temporis erat Hieroſolymis templum Judæorum, nec aliquid horum reperitur apud Hieronymum, aut Caſſianum, qui Sarabaïtarum mores ſatis accuratè deſcripſerunt. Idem tamen penè de verbo ad verbum videre eſt in antiquis Lectionibus Celii Rhodigini lib. 27. cap. 6.

Sarabaïtarum habitatio.

Serm. 21.

Sarabaïtarum mores.

Collat. 18. c. 7.

Pro lege eis est desideriorum voluptas. Ideo paſtorem habere refugiunt, ut liberiùs, quod libuerit, impleant, [non contenti Abbatis cura atque imperio gubernari, inquit apud Caſſianum Abbas Piammon, Sed hoc præcipuè procurantes, ut abſoluti à ſeniorum jugo, exercendi voluntates ſuas, & procedendi, vel quo placuerit evagandi, agendive quod libitum fuerit habeant libertatem.] Ex quo ſequitur quod ait S. Hieronymus: [Inter hos ſæpe ſunt jurgia, quia ſuo viventes cibo non patiuntur ſe alicui eſſe ſubjectos: revera ſolent certare jejuniis, & rem ſecreti victoriæ faciunt. Apud hos affectata ſunt omnia, laxæ manicæ, caligæ follicantes, veſtis craſſior, crebra ſuſpiria, viſitatio virginum, detractio Clericorum, & ſi quando dies feſtus venerit, ſaturantur uſque ad vomitum.]

Epiſt. 22.

Cùm quidquid putaverint, vel elegerint hoc putant sanctum, et quod noluerint, hoc putant non licere. Notanter S. Benedictus ait: *Quidquid elegerint*, non quidquid eis præcipitur: inquo iterum diſcrepant à Cœnobitis, quorum eſt alieno parere imperio; non quod placuerit eligere. Sed miſeri non advertunt, quod ait Abbas Piammon apud Caſſianum: *hos arbitrii ſui tepor vivos ad inferna demergit.*

Gyrovagi.

Quartum verò genus est Monachorum quod no-

minatur Gyrovagum. Hi ſunt, quos ementito Eremitarum nomine, nigris veſtibus indutos, capite comatos, urbes obeuntes, cum ſæcularibus ac mulieribus converſantes, in monaſteria retrudi, aut in ſolitudinem abigi præcepit ſexta ſynodus can. 42. quos S. Iſidorus *Circilliones*, S. Auguſtinus *Circelliones*, & *Circumcelliones*, Bernardus Caſſinenſis *Circumcellariones* appellant, eo quod cellas ſemper vagi, & nunquam ſtabiles, circumirent; dequibus Syneſius Epiſcopus: [Vagantur quidam apud nos Vacantivi. Hi certam quidem nullam legem habere volunt, qui quam habebant antea reliquerunt, eo vagantes, ubi majus compendium eſt.]

S. Iſid. lib. 2. de eccl. S. off. c. 15. Aug. in pſ. 132. Epiſt. 67.

Qui tota vita sua per diversas provincias. Ideſt per diverſas regiones, diverſaque regna; neque enim eos capere poſſunt anguſtiſſimi Cœnobiorum carceres; immo minus lata ſunt ſpatioſiſſima ſolitudinis loca: nec una ad vagandum provincia contenti, per diverſas diſcurrunt, ut veriſſimè cum Bernardo Caſſinenſi, de toto mundo clauſtrum ſibi feciſſe diceres. At verò quis eorum artes ſic vagando, ſic diſcurrendo explicet? Juvat hìc Auguſtinum graphicè omnino eas depingentem proferre: [Tam multos, inquit, hypocritas ſub habitu Monachorum uſquequaque diſperſit, hoſtis ſcilicet humani generis, circumeuntes provincias, nuſquam miſſos, nuſquam fixos, nuſquam ſtantes, nuſquam ſedentes. Alii membra martyrum, ſi tamen martyrum, venditant: alii fimbrias & phylacteria ſua magnificant: Alii parentes aut conſanguineos ſuos in illa, vel illa regione ſe audiſſe vivere, & ad eos pergere mentiuntur; & omnes petunt, omnes exigunt, aut ſumtus lucroſæ egeſtatis, aut ſimulatæ pretium ſanctitatis.]

Eorum artes diverſæ.

Lib. de Opere Monach. c. 28.

Per diversorum cellas. Cellæ vocabulum diverſimode poteſt accipi. 1. Pro eo omni, in quo aliquid reconditur, & abſconditur; nam cella dicitur à celando. 2. Pro ſecretiori aliquo templi loco, in quem ingredi non cuilibet fas erat, ut pote ubi Dei ſedes exiſtebat. Sic Varro: [Et ideo, inquit, in ædibus ſacris ante *cellam*, ubi ſedes Dei ſunt, Græci dicunt πρόδομον. 3. Pro loco, in quo dormire ſolent Monachi, ſicut in Regula S. P. Benedicti cap. 22. *Candela in eadem cella ardeat uſque mane.* 4. Pro cubiculis Monachorum, quæ ſingula ſingulis aſſignata fuiſſe, etiam apud veteres conſtat ex Juſtiniani Novella 5. de Monachis: unde conc. Turonenſe ſecundum: [Nec cellas eis liceat habere communes, ubi bini maneant, ſed ſingulares jaceant.] 5. Pro parvis Anachoretarum habitaculis, quia ibi remoti ab omni hominum commercio abſconditi latent, ut Deo revelent vias ſuas. 6. Pro monaſterio ſive cœnobio, unde Scholaſticam ſororem ſuam alloquens S. Benedictus [manere, inquit, extra cellam nullatenus poſſum;] & S. Gregorius lib. 1. Epiſt. 54. [Oratorium B. Mariæ, quod nuper in *cella* fratrum ædificatum eſt, ubi Marinianus Abbas præeſſe cognoſcitur.] 7. tandem pro parvo monaſterio, quod majori ſubeſt, & vulgò Prioratus, ſeu Præpoſitura nuncupatur, dequibus eſt canon 44. con-

Cellæ variæ acceptiones.

Lib. 4. de ling. lat.

CAPUT I. cilii Aquiſgranenſis : [Ut Abbatibus liceat habere *cellas*, in quibus; aut Monachi ſint, aut Canonici, & Abbas provideat, ne minus de Monachis habitare permittat quàm ſex.] Hìc verò cellæ vocabulum poteſt intelligi tribus poſterioribus acceptionibus ; certum eſt enim Gyrovagos illos, & Anachoretas viſitaſſe, & Cœnobitas, ſive in Majoribus Monaſteriis, ſive in minoribus egiſſent, quin & urbes circuiviſſe patet ex can. 42. ſextæ Synodi.

Gyrovagi ternis tantum diebus in monaſteriis hoſpitantur. *Lauſ. c. 7.*

TERNIS AUT QUATERNIS DIEBUS HOSPITANTUR. Ideſt quamdiu lautè, ut hoſpites pertractantur, ut exponit Boherius. Sciunt nimirum eam eſſe monaſteriorum conſuetudinem, ut hoſpites aliquantis poſt adventum diebus humaniùs, & ſolito lautiùs excipiantur : quibus evolutis ad communem fratrum vivendi rationem rediguntur, ut de Nitrienſibus narrat Palladius, apud quos [prope eccleſiam poſitum eſt xenodochium, in quo venientem hoſpitem toto tempore accipiunt, etiamſi biennium, aut triennium voluerit manere, donec velit ſponte ſua recedere, permittentes ei una ebdomada manere in otio, aliis deinceps diebus occupant eum in operibus, aut in horto, aut in piſtrino, aut in coquina.] Quamdiu ergo in otio remanere permittuntur, quamdiu lautioribus cibis excipiuntur, tamdiu hoſpitantur : at ubi ad communem cœnobii diſciplinam ſunt cogendi, valefaciunt, [& mox de vicinis Monachis, aut monaſterii poſitione interrogant, ubi cùm inde levaverint, ponant vel applicent velut laſſi,] ut loquitur Magiſter in Regula cap. 1.

Eorum inſtabilitas. *In Conſtit. Monaſt. c. 9.* *Ibid.*

SEMPER VAGI ET NUMQUAM STABILES. Sive ut dicit S. Baſilius, [Inſtabiles locum mutant identidem, modo ad hos, modo ad illos fratres ſe conferunt, & irrequieto acti impetu ſe in circum luſtrandis aſſiduè monaſteriis occupant :] quorum mens non magis corpore ſtabilis aut firma ſubſiſtit, ſed ut ait iterum S. Baſilius, [Horum volucris animus continenter flabris veluti quibuſdam pulſatur, horum conſilia aſſimilia veſpertilionum volatibus ſunt ; quippe qui in directum numquam feruntur, ſed tortuoſo & incerto volatu huc illucque temerè pererrant, ac circumaguntur.] Ac de his maximè intelligenda videntur illa S. Hildegardis in Regul. S. Benedicti verba : [Ante tempora B. P. Benedicti nulla certa Regula Monachi confirmati, diverſa incertitudine ac inſtabilitate hac & illac vagabantur, certo magiſterio, & certa locatione carentes ; qua propter ipſe vitia inſtabilitatis morum illorum deſcribens, ut vita eorum à fidelibus Monachis devitetur, monet.]

Gyrovagi gulæ addicti. *In Conſtit. Monaſt. c. 9.* *Cap. 1.*

ET PROPRIIS VOLUPTATIBUS, ET GULÆ ILLECEBRIS SERVIENTES. *Propriis voluptatibus*, ut pote, qui [per ſimulationem caritatis carnis libidinibus obſequuntur,] ut ait S. Baſilius. *Et gulæ illecebris :* Ideo enim ſemper diſcurrunt, nec plus ternis quaterniſve diebus in monaſteriis hoſpitantur, quia ſic [pro hoſpitum adventu, inquit Regula Magiſtri, à diverſis volunt quotidie noviter ſuſcipi ; & pro gaudio ſupervenientium exquiſita ſibi pulmentaria adparari, & animan-

tia pullorum ſibi curant quotidie à diverſis hoſpitibus pro adventu cultello occidi.... per occaſionem itineris inteſtinas ſuas latiori cœna, vel prandio inquinatas, infinitis poculis magis, quàm pedes fomentari deſiderant: Et poſt exinanitam à famelico hoſpite menſam, & miculas ipſas panis poſt viam deterſas, ſitim ſuam ſine verecundia hoſpiti ingerentes, ſi calix his caſu defuerit, rogatur hoſpes in ipſa patella ut miſceat, & poſtquam ex utraque parte nimietate cibi, & potus percalcati uſque ad vomitum fuerint, totum laborioſæ viæ imputant, quod gula lucravit.... Ideoque magis eligunt ambulare, & noviter per diverſos hoſpites mutatos, & varias refectiones, ut per occaſionem ſitientis viæ repropinata pocula ſumant. Hoc ergo agunt, ut gulæ ſuæ magis quotidie peregrinari videantur, quàm animæ.] Hatenus Magiſter, quæ gyrovago cuidam Philippo nomine exprobrat S. Iſidorus Peluſiota: [Loca ſubinde commutans pinguiorem potius, ut videtur, menſam, quàm firmiorem, ac ſolidiorem eruditionem quærens.]

CAPUT I.

Lib. 1. ep. 41.

Circa Sanctæ Regulæ textum obiter hìc notandum eſt, S. Patrem non ſimpliciter dicere Gyrovagos gulæ ſervire; ſed gulæ *illecebris*: dicitur autem [illecebra, inquit Hildemarus, eo quod illiciat in aliud peccatum v. g. ex gula naſcitur ſaturitas, ex nimia ſaturitate aliquando fornicatio.] Hac ergo loquendi ratione S. Benedictus indicat ſoli gulæ, niſi aliis etiam vitiis ſubjaceamus, ſervire nos non poſſe. unde & S. Gregorius: [De ventris ingluvie inepta lætitia, ſcurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo ſenſus circa intelligentiam propagatur.]

Illecebra unde dicta.

Et per omnia deteriores Sarabaïtis. Quia ut dicit Hildemarus, [Sarabaïtæ ſibi cellas ædificant; Gyrovagi verò non ædificant cellas, ſed diſcurrunt per diverſa loca: Sarabaïtæ quamvis mali, tamen labore manuum ſuarum vivunt; Gyrovagi labore aliorum: Illi non dant aliis malum exemplum; iſti verò, quia currunt per diverſa loca, ideo exempla mala tribuunt: Illi quia in uno loco ſtant, non vident bona exempla, iſti quia vadunt, vident bona exempla, & nolunt illa imitari: Sarabaïtæ multa neſcientes agunt; iſti verò ſcientes malum eſſe diſcurrere per loca propter gulam, & tamen non emendantur.]

Gyrovagi deteriores Sarabaïtis.

De quorum omnium. Scilicet Gyrovagorum, dequibus hìc ſermo eſt.

Miſerrima conversatione. Miſerrimam vocat Gyrovagorum converſationem, ut pote [quorum in animis nihil firmitatis, ut loquitur S. Baſilius, nihil ſolidi, nihil quod diſciplinæ conveniat Ordinis, nihil denique prudentiæ ineſt aut gravitatis: contraque ſumma curioſitas, motum perverſitas, levitas, inconſiderantia, dolus, hypocriſis, mendacis & veteratoriæ orationis pleniſſima oſtentatio in his redundat; hi enim & lingua rudes ſunt, & ventre intemperantes.]

Eorum miſerrima converſatio.

Conſt. Monaſt. c. 9.

Melius est silere, quam loqui. Ne fortè aliis veniat

Gyrovagi rejiciendi à

Caput I. in exemplum. Si ergo ſilentio obtegenda eſt miſerrima Gyrovagorum *Anachoretis.* converſatio, quantò magis fugienda? Sanè devitandos in primis eos ſuadet S. Baſilius in loco à nobis toties citato: immo expellendos ejiciendoſque cùm ad nos veniunt auctor eſt S. Johannes Climacus in Scalæ gradu. 27. ubi ſic loquitur: [Notavi ego dæmones ſæpe vagabundos ſolitarios, & qui nullo conſilio ſolitudinem ſunt ingreſſi excitare, ut ad veros & juſtos Anachoretas ſæpius adeant, & pugiles Chriſti per illos errones vel modicum à ſtudiis pietatis impediant. Hos tu vagones bone vir obſerva, nec recuſa hoſce inertes piè contriſtare; fortaſſe enim ex triſtitia hac circumcurſare & vagari deſinent.]

His ergo omissis. Scilicet Sarabaïtis, Gyrovagis, immo & Anachoretis.

Cœnobium eremo præferendum. Ad Coenobitarum fortissimum genus disponendum adjuvante Domino veniamus. Cœnobiticam igitur vitam aliis omnibus anteponit. Et ſanè tutiorem, utilioremque omnibus eam prædicant quotquot de rebus aſceticis ſcripſere Doctores & Magiſtri. Et quidem quod Sarabaïtas Gyrovagoſque attinet, nemo non videt iis longè præferendos eſſe Cœnobitas: De Anachoretis major apparet difficultas. enim verò cùm ex cœnobitica ad eremiticam tranſlationem non modo permittat, ſed & ſuadeat S. Benedictus, ut ex S. Petro Damiani ſuperius vidimus, conſequenter inferendum videtur, etiam Anachoreſim vitæ cœnobiticæ præcellere: qui enim ex perfecta ad minus perfectam vitam tranſitum perſuaſiſſet?

Reſpondet Bernardus Caſſinenſis S. Benedictum non perſuaſiſſe, ſed tantùm permiſiſſe è cœnobio ad eremum tranſmigrationem. Deinde licet ex naturæ ſuæ conditione perfectior videatur anachoreſis, ut pote quæ in jugi Dei contemplatione tota verſatur, communiter tamen loquendo tamquam magis periculoſa, minus ſecura, minuſque utilis, vitæ communi, quæ in monaſterio exercetur, poſtponenda eſt. Atque ita docere ſolent omnes S. Doctores, multis quidem fulti rationibus, quas hìc in gratiam Cœnobitarum deducere non erit fortaſſis otioſum.

Primò. Quia Dominicum illud de nihil cogitando de craſtino præceptum in cœnobio facillimè, in ſolitudine verò numquam adimpletur; immo ad neceſſaria corporis exquirenda, & præparanda vix ſibi *Reg. fuſ. c 7.* ſufficit Anachoreta: [Nemo quod corporis quidem neceſſitatem attinet ſibi ipſi ſufficiens eſt, inquit S. Baſilius, ſed ad neceſſariorum ſubminiſtrationem alii aliorum opera indigent.]

Secundò. Propriam Cœnobita non ſequitur voluntatem, ſed ad illius exemplum, qui pro nobis factus eſt obediens uſque ad mortem, humiliter Abbati ſubjectus in omnibus obtemperat: At verò Eremita cùm ſupra ſe neminem habeat cui ſubjiciatur, neminem imperantem cui obſequatur, obedientiæ merito privatur. Quas quidem duas rationes tanti faciebat Abbas Johannes, ut eas omnibus deſerti utilitatibus an- *Collat. 19. cap. 6.* te ferret, uti ipſe teſtatur apud Caſſianum ſic loquens: [Si mihi in cœnobio conſtituto ab illa puritate cordis aliquid fuerit imminutum,

ero

ero ſolius evangelici præcepti compenſatione contentus, quod certum eſt omnibus illis eremi fructibus non poſſe poſtponi, ut ſcilicet de craſtino nihil cogitem, & uſque ad finem ſubjectus Abbati illum aliquatenus videar æmulari, dequo dicitur: humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, merearque illius verbum humiliter dicere, quia non veni facere voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me Patris.] Et S. Cuthbertus & ipſe anachoriticam vitam ducens, teſte Venerabili Beda in ejus vita. c. 22. [hoc quoque fratribus ſolebat intimare, ne converſationem ejus quaſi ſingulariter celſam mirarentur, quia contemtis ſæcularibus curis ſecurus vivere mallet; ſed jure inquit eſt Cœnobitarum vita miranda, qui Abbatis per omnia ſubiiciuntur imperiis, ad ejus arbitrium cuncta vigilandi, orandi, jejunandi, atque operandi tempora moderantur, quorum plurimos novi parvitatem meam longè & munditia mentis, & culmine gratiæ prophetalis anteire.] CAPUT I. *Sæc. 2. Bened.*

Tertiò. [Dilectionis Chriſti ratio, inquit S. Baſilius, non permittit, ut quiſque quod ſuum eſt ſpectet; dilectio enim, inquit, non quærit quæ ſua ſunt: At ſolitaria vita unicum ſcopum habet, ut quiſque quod ſuum eſt quærat.] *Regul. fuſ. cap. 7.*

Quartò. Faciliùs in eremo cadit Monachus, quàm in cœnobio; libentiùs enim ad ſolitarium accedit cum omni dæmonum caterva tentator, eumque omni alieno deſtitutum auxilio facili ſuperat negotio. Hac potiſſimum ratione Sanctimonialem quamdam ab eremo deterret S. Bernardus, ad hanc ejus objectionem ſic reſpondens: [An non mihi mea pudicitia tutior erit in eremo, ubi in pace cum paucis, aut ſola converſans ſoli placeam cui me probavi? Nequaquam; nam volenti perperam agere, & deſertum abundantiam habet, & nemus umbram, & ſilentium ſolitudo; malum quippe, quod nemo videt, nemo arguit; ubi autem non timetur reprehenſor, ſecuriùs accedit tentator, licentiùs perpetratur iniquitas: In conventu verò bona, ſi qua facis, nemo prohibet; malum verò facere ſi vis, non licet; mox etenim à pluribus comperitur, arguitur, emendatur.] Accedit quod jam notavit Petrus Venerabilis: [non enim ut in acie fieri ſolet, multi contra multos, nec ut in duello unus contra unum, ſed inuſitato præliandi more ſolus contra plurimos & numero & virtute præſtantes dubia ſub ſorte contendit] Anachoreta. Hac ratione Victorianus Abbas Aſſanenſis in Hiſpania cùm quoſdam videret Monachos, qui [foris vitam ſolitariam degebant in diverſis oratoriis, celliſque, eos ad cœnobium revocavit, certamque eis vivendi regulam ac normam præſcripſit, bonum eſſe prædicans & jucundum, habitare fratres in unum, ubi ſit cor unum, & anima una; neceſſarium eſſe junctis viribus adverſus antiquum & vafrum hoſtem pugnare, plurimumque momenti adferre ſpiritalibus athletis, ſi mutuò ſeſe exhortationibus & exemplis ad ſtrenuè dimicandum excitent, magnas quidem hoſtis vires eſſe, ſed multum eas debilitari plurium ſimul repugnantium virtute, non facilè expugnari fidelium caſtra, quæ ſunt caritate vallata.] *Epiſt. 115.* *Lib. 1. epiſt. 20.* *In ejus vita. n. 19. Boll. 12. Ianuar.*

Caput I. Quintò. Tardius à peccato reſurgit Eremita. 1. quia multis obnoxius vitiis, ea non agnoſcit; 2. quia licet ea cognoſceret, non tamen facilè emendaret, cùm à quo reprehendatur habeat neminem: [In ſolitudine, inquit iterum S. Baſilius, & illud accedit, quod non facilè defectum & erratum ſuum agnoſcit, qui ſolus eſt, cùm non habeat à quo in manſuetudine, & affectu miſericordiæ arguatur, & corrigatur; reprehenſio enim ſæpè etiamſi ab inimico fiat, emendationis deſiderium affert viro bono.] At verò [qui inter multos peccat, à peccato facilè abducitur per condemnationem, quæ à pluribus concorditer infertur, magis veretur, ut competat illi illud Pauli: ſufficit illi, qui hujuſmodi eſt, increpatio, quæ fit à pluribus.]

Reg. fuſ. c. 7.

S. Baſil. ibid. Sextò. [Mandata Dei à pluribus unitis faciliùs perficiuntur, ab uno autem non ita; dum enim is unum exequitur, aliud impeditur; dum infirmos viſitat, à ſuſceptione hoſpitum retrahitur.]

Ibid. Septimò. [Qui ſolus eſt ſpiritualia dona recipere non valet, ſed ſecundùm proportionem fidei, quæ in unoquoque eſt, & ſubminiſtrationis ſpiritus, quæ eſt in vitæ communicatione, cujuſque proprium donum commune fit eis, qui unà converſantur; nam alii datur ſermo ſapientiæ, alii verò ſermo ſcientiæ, alii fides, &c. quorum quodque non magis qui accipit, ſui ipſius, quàm aliorum gratia habet; ut neceſſe ſit in vita communi Spiritus Sancti operationem, quæ in unoquoque eſt ad omnes pertingere. Qui igitur ſeparatus vivit unum aliquod donum habet, idque per otium in ſeipſo defoſſum inutile reddit.... qui verò multorum in convictu conſtitutus eſt, & proprio dono fruitur, licèt communicando illud multiplicet, etiam quæ aliorum ſunt velut propria lucrifacit.]

Ibid. Octavò. [Utilior eſt vita communis ad conſervationem eorum donorum, quæ à Deo donata ſunt,] infit iterum S. Baſilius, At verò in ſolitudine non modò gratuita dona, ſed virtutes multo labore in cœnobio acquiſitas facillimè deperdit, cujus rei periculum fecerat S. Bernardus, cùm diceret: [Quantos ex monaſteriis ſpiritu ferventes eremi ſolitudo ſuſcepit, & aut tepefactos evomuit, aut tenuit contra eremi legem non modò remiſſos, ſed etiam diſſolutos; ſicque apparuit vulpeculam affuiſſe ubi tanta facta eſt vaſtatio vineæ, ideſt vitæ & conſcientiæ hominis detrimentum: cogitabat ſi ſolus degeret multo ſe copioſores fructus ſpiritus percepturum, quippe qui in communi vita tantum ſpiritalis gratiæ fuiſſet expertus; & bona viſa eſt ſua cogitatio ſibi, ſed rei exitus indicavit magis eamdem illi cogitationem vulpem demolientem fuiſſe;] & ante ipſum S. Johannes Climacus: [Animadverti alios per obedientiæ diſciplinam perfectos, cura præſidis ad promtum peccatorum lugendorum ſenſum, ad miram manſuetudinem, continentiam, diligentiam, invictam conſtantiam, & ardorem ſpiritus redactos; quibus inſidiantes cacodæmones perſuadere ſtudent aptos jam illos eſſe ad ſolitudinem, per quam ad ſupremum virtutis & apathiæ gradum poſſint eniti, atque infelices iſti ſic deluſi, fida portûs reli-

Serm. 64. in cant.

Grad. 4.

gioſi ſtatione relicta, in altum ſolitudinis pelagus abrepti, ingruente tempeſtate, gubernatorum ope deſtituti, impuri demum ſalſique maris hauſti fluctibus, miſerandum in modum perierunt.] CAPUT I.

Nonò. Inter cetera præſertim ſuperbiæ obnoxius eſt ſolitarius: [In ſolitudine, inquit S. Hieronymus, facilè obrepit ſuperbia, ſi parumper jejunaverit, hominemque non viderit, putat ſe alicujus eſſe momenti, oblituſque unde, & quò venerit, intus corde, lingua foris vagatur;] & S. Baſilius: [Periculoſa eſt vita ſolitaria, quòd ſolitarius ſibi ipſi complacet; cùm enim neminem habeat, qui opus ejus probare queat, ad mandati Divini perfectionem ſe perveniſſe putat.] *Epiſt. 4.* *Reg. fuſ. c. 7.*

Decimò. Vix umquam Eremita ad ſummum perfectionis apicem aſcendiſſe poteſt; quia, ut dicit S. Baſilius, [Solitarius quantum in bonis operibus promoveat non intelligit, cùm omnis illi in mandatis Dei operandi materia ſublata ſit; ubi enim animi humilitatem oſtendet, cùm neminem habeat, quo ſe humiliorem poſſit exhibere?] &c. *Ibid.*

Undecimò. Nullum eſt ſolitudinis exercitium, quod in cœnobio implere non poſſis: unde Petrus Bleſenſis in libro contra depravatorem. [Habebas in clauſtro ſecretum ſolitudinis, locum pænitentiæ, pacem animæ, contemplationis arcanum, gaudium in ſpiritu ſancto, conſilium in hæſitatione, in tentatione remedium, in omnibus efficax beneficium medicinæ. Ibi virtutum ſchola eſt, ſummus ibi modeſtiæ uſus, morum regularitas, legendi libertas, fraternitatis affectio, omnium communicatio, diſciplinæ vigor, lex obedientiæ, vinculum caritatis, & mutua obſequela.]

Duodecimò. Tandem copioſior in cælo merces Cœnobitæ ſervatur, ut diſcimus ex viſione cujuſdam Patris, quam refert Ruffinus his verbis: [Quidam ex Patribus in ecſtaſi poſitus vidit quatuor ordines ante Deum: & primus quidem erat hominum infirmantium, & gratias agentium Deo: Secundus verò erat eorum, qui hoſpitalitatem ſectantur, & in hoc ſtant, & miniſtrant: Tertius verò illorum, qui ſolitudinem ſectantur, & non vident homines: Quartus verò illorum, qui propter Deum, & obedientiam, ſolliciti, & ſubjecti ſunt Patribus. Erat ergo tribus illis Ordinibus hìc ordo ſuperior, qui obedientiam exhibebat, & utebatur torque aurea, & majorem gloriam præ ceteris poſſidebat. Dixit autem ſenex ei, qui ſibi hoc in ecſtaſi demonſtrabat. Quare hìc ordo quartus majorem ceteris gloriam habet? Ille autem reſpondit ei dicens: quia omnes iſti alii habent aliquam requiem adimplendo quamvis in bonis operibus voluntates ſuas. Obediens autem propriam voluntatem relinquens pendet in Patris voluntate jubentis, & ideo majorem præ ceteris gloriam eſt ſortitus.] *Lib. 5. de vit. Pat. n. 141.*

His atque aliis hujuſmodi rationibus convicti aſceticæ vitæ magiſtri, anachoreſi non modò non inferiorem, ſed & longè utiliorem vitam cœnobiticam prædicarunt; unde & Abbas Johannes apud Caſſianum cùm viginti annos in ſolitudine exegiſſet, ad cœnobium libens & gaudens reverſus eſt: S. P. Benedictus & multi alii ab anachoreſi ince- *Coll. 19. c. 3.*

Caput I. perunt, in cœnobio vitæ finem fecerunt; eoſque, qui ita agerent, plurimum commendat S. Johannes Climacus, uti teſtantur hæc ejus verba: [Quiſquis in ſolitudine verſatus ſuam ipſius imbecillitatem cœpit recognoſcere, indeque ad cœnobium demigrans, ſeipſum ultro obedientiæ auctorat, & addicit; hìc cœcus ante, repente ſine labore cœpit Chriſtum reſpicere.] Qua propter cùm SS. Patres è cœnobio ad eremum tranſmigrare permittunt, aut ſuadent, non id omnibus indifferenter, etiam iis qui aliquantum in via virtutis profeciſſe videntur; ſed illis dumtaxat, qui ad tantum perfectionis gradum aſcenderunt, ut de eorum caſu timendi nulla vel leviſſima appareat umbra, permiſſum eſſe aſſerendum eſt: alioquin ſi vitiis obnoxii ſecreta ſolitudinis expeterent, non modò non permittendi, ſed & ſi jam petiiſſent revocandi ad monaſterium forent. Sic S. Johannes Climacus narrat, quod cùm aliquando quoſdam inviſeret Anachoretas, aliquoſque iræ obnoxios reperiſſet: [His ego, inquit, piè ſuaſi, ut è ſolitudine ad monaſteria migrarent, ne ex hominibus in dæmones verterentur;] & S. Iſidorus, qui ut ſupra vidimus in lib. 2. de Divinis officiis cap. 15. nullum antè permittit ad eremum tranſire, quàm viginti minimùm annos in monaſterio cum fratribus exegerit; in Regula ſua omnem prorſus recluſionem excludit: [Nullus, inquit, ſeparatam cellulam à cœtu remotus expetet, in qua ſub ſtudio recluſionis, aut latenti vitio ſerviat, & maximè vanæ gloriæ, aut mundialis opinionis famæ; nam plerique proinde recluſi latere volunt, ut pateant, ut qui viles erant aut ignorabantur, foris poſiti ſciantur, atque honorentur incluſi; nam revera omnis, qui propter vitæ quietem à turbis diſcedit, quanto magis à publico ſeparatur, tanto minus latet.]

Grad. 4.

Cap. 5.

CAPUT II.

Qualis debeat eſſe Abbas.

Caput II. ABBAS qui præeſſe dignus eſt Monaſterio, ſemper meminere debet, quod dicitur: & nomen Majoris, factis implere. Chriſti enim agere vices in Monaſterio creditur, quando ipſius vocatur [a] prænomine, dicente Apoſtolo: *Accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater.* Ideoque Abbas nihil extra præceptum Domini (quod abſit) debet aut docere, aut conſtituere, vel jubere: ſed juſſio ejus vel doctrina, [b] fermentum divinæ juſtitiæ in diſcipulorum mentibus conſpergatur.

Rom. 8.

[a] Oxon. *pronomine.* [b] Oxon. *fermento.*

[a] Memor ſit ſemper Abbas, quia doctrinæ ſuæ vel diſci- CAPUT II.
pulorum obedientiæ, utrarumque rerum in tremendo judicio Dei facienda erit diſcuſſio. Sciatque Abbas culpæ paſtoris incumbere, quicquid in ovibus paterfamilias utilitatis minus potuerit invenire. [b] Tantùm iterum liber erit, ut ſi inquieto, vel inobedienti gregi paſtoris fuerit omnis diligentia attributa, & morbidis earum actibus univerſa fuerit cura exhibita: paſtor [c] earum in judicio Domini abſolutus, dicat cum Propheta Domino: *Juſtitiam tuam non abſcondi in corde* *Pſal.* 39.
meo, veritatem tuam & ſalutare tuum dixi: ipſi autem contemnentes ſpreverunt me. Et tunc demùm inobedientibus curæ ſuæ ovibus pœna ſit eis prævalens ipſa mors.

Ergo cùm aliquis ſuſcipit nomen Abbatis, duplici debet doctrinâ ſuis præeſſe diſcipulis; id eſt, omnia bona & ſancta, factis ampliùs quàm verbis oſtendat: ut capacibus diſcipulis mandata Domini verbis [d] proponat: duris verò corde & ſimplicioribus, factis ſuis divina præcepta [e] demonſtret. Omnia verò quæ diſcipulis docuerit eſſe contraria, in ſuis factis indicet non agenda; ne aliis prædicans, ipſe reprobus 1. *Cor.* 9.
inveniatur: nequando dicat illi Deus peccanti: *Quare tu enar-* *Pſal.* 49.
ras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum?
Tu verò odiſti diſciplinam, & projeciſti ſermones meos poſt te. Et *Matt.* 7.
qui in fratris tui oculo feſtucam videbas, in tuo trabem non vidiſti.

Non ab eo perſona in Monaſterio diſcernatur. Non unus plus ametur quàm alius: niſi quem in bonis actibus, aut obedientia invenerit meliorem. Non præponatur ingenuus ex ſervitio convertenti, niſi alia rationabilis cauſa exiſtat. Quòd ſi ita juſtitia dictante, Abbati viſum fuerit, & de cujuſlibet ordine id faciat: ſin aliàs, propria teneant loca: quia 1. *Cor.* 12.
ſive ſervus, ſive liber, omnes in Chriſto unum ſumus: & ſub uno Domino, æqualem ſervitutis militiam bajulamus: *quia non eſt perſonarum acceptio apud Deum.* Solummodo in *Act.* 10.
hac parte apud ipſum diſcernimur, ſi meliores ab aliis in *Rom.* 2.
operibus bonis & humiles inveniamur. Ergo æqualis ſit ab *Gal.* 2. *Epheſ.* 6.
eo omnibus caritas: una præbeatur [f] in omnibus, ſecundùm merita, [g] diſciplina. In doctrina namque ſua Abbas Apoſto-

[a] al. omittit *ſit*. [b] al. *tantumdem*. [c] al. *eorum*. [d] al. *proponere*. [e] al. *monſtrare*. [f] al. *omnibus*. [g] Oxon. *diſciplinæ*.

CAPUT II. licam debet illam ſemper formam ſervare, in qua dicit: *Ar-*
1. Tim, 4. *gue, obſecra, increpa*, id eſt, miſcens temporibus tempora, terroribus blandimenta: [a] dirum magiſtri, pium patris oſtendat affectum: id eſt indiſciplinatos & inquietos debet duriùs arguere: obedientes autem, & mites, & patientes, ut in melius proficiant, obſecrare: negligentes autem, & contemnentes, ut increpet & corripiat, admonemus.

[b] Neque diſſimulet peccata delinquentium: ſed mox ut cœperint oriri, radicitus ea, ut prævalet, amputet: memor
1. Reg. 2. periculi Heli ſacerdotis de Silo. Et honeſtiores quidem atque [c] intelligibiles animos, prima vel ſecunda admonitione verbis corripiat: improbos autem, & duros corde, ac ſuperbos, vel inobedientes, verberum vel corporis caſtigatione in ipſo initio peccati coërceat: ſciens ſcriptum, *Stultus verbis*
Prov. 23. *non corrigitur.* Et iterum: *Percute filium tuum virga, & liberabis animam ejus à morte.* Meminere debet ſemper Abbas quod eſt, meminere quod dicitur: & ſcire, quia cui plus committitur, plus ab eo exigitur. Sciatque quàm difficilem & arduam rem ſuſcepit, regere animas, & multorum ſervire moribus. Et alium quidem blandimentis, alium verò increpationibus, alium ſuaſionibus, & ſecundùm uniuſcujuſque qualitatem vel intelligentiam, [d] ita ſe omnibus conformet & aptet, ut non ſolùm detrimenta gregis ſibi commiſſi non patiatur, verùm in augmentatione boni gregis gaudeat.

Ante omnia, ne diſſimulans, aut parvipendens ſalutem animarum ſibi commiſſarum, plus gerat ſollicitudinem de rebus tranſitoriis, & terrenis, atque caducis: ſed ſemper cogitet, quia animas ſuſcepit regendas, de quibus & rationem redditurus eſt. Et ne cauſetur de minore fortè ſubſtantia me-
Matt. 6. minerit ſcriptum; *Primum quærite regnum Dei, & juſtitiam*
Pſal. 33. *ejus: & hæc omnia adjicientur vobis.* Et iterum, *nihil deeſt timentibus eum.*

[e] Sciatque, quia qui ſuſcipit animas regendas, paret ſe ad rationem reddendam. Et quantum ſub cura ſua fratrum ſe habere ſcierit numerum, agnoſcat pro certo, quia in die judicii ipſarum omnium animarum redditurus eſt Domino rationem, ſine dubio additâ & ſuæ animæ: & ita ſemper ti-

[a] al. *diri magiſtri, pii patris.* [b] Hildem. *ante omnia neque diſſimulet.* [c] al. *intelligibiliores.* [d] Conc. *ſe omnibus.* [e] al. *ſciatque qui ſuſcipit animas regendas præparet.*

mens futuram diſcutionem paſtoris de creditis ovibus, cùm de alienis ratiociniis cavet, redditur de ſuis ſollicitus. Et cùm de [a] admonitionibus ſuis emendationem aliis ſubminiſtrat, ipſe efficitur à vitiis emendatus. CAPUT II.

[a] al. *monitionibus.*

COMMENTARIUS.

ABBAS QUI PRÆESSE DIGNUS EST MONASTERIO. Abbatis nomine S. Benedictus vocat eum, qui fratribus in monaſterio præficitur: quo nomine etiam, ut notat Boherius, [aliquoties appellantur Sacerdotes, quandoque Prælati:] immo etiam ipſi cœnobiorum antiquiores aut ſolitudinis incolæ, licet nullis præſint Monachis, ut paſſim videre eſt in vitis Patrum. atque ita S. Paulus primus Eremita *Abbas Paulus* dicitur. Eſt autem *Abbas* vox hæbrea, quæ latinè *Pater* ſignificat: [Siquæris quid ſit Abba, inquit S. Auguſtinus, reſpondetur tibi: Pater, Abba enim hæbraicè pater dicitur.]

Abbatis nomine quid intelligendum.

Serm. 156. de Script.

SEMPER MEMINERE DEBET QUOD DICITUR. Ut nominis ſignificationi reſpondeat vita conſimilis; & ſicut Pater vocatur, patrem revera erga inferiores ſe exhibeat, [paterno more filios, ideſt Monachos ſuos nutriat, paterno more diligat, & cùm neceſſe fuerit paterno more caſtiget, arguat, obſecret] &c. ſicuti loquitur Smaragdus.

ET NOMEN MAJORIS FACTIS IMPLERE. Ut enim ait S. Gregorius, [tantò debet actionem populi actio tranſcendere Præſulis, quantum diſtat à grege vita Paſtoris: Oportet namque, ut metiri ſe ſollicitè ſtudeat, quanta tenendæ rectitudinis neceſſitate conſtringitur, ſub cujus æſtimatione populus grex vocatur. Sit ergo neceſſe eſt cogitatione mundus, actione præcipuus, diſcretus in ſilentio, utilis in verbo, ſingulis compaſſione proximus, præ cunctis contemplatione ſuſpenſus, bene agentibus per humilitatem ſocius] &c. quæ fuſiùs ſequentibus capitibus proſequitur, quæque ultima verba pene iiſdem terminis repetit in libro. 1. Regiſtri cap. 24.

Abbas majoris nomen factis impleat. *Paſt. 2. part. cap. 1.*

CHRISTI ENIM AGERE VICES IN MONASTERIO CREDITUR. Ideſt Chriſti perſonam exhibere, ſeu ejus poteſtatem in ſubditos habere, & auctoritatem exercere, quia, inquit Richardus de S. Angelo, [quando in Abbates eliguntur, vocantur à Deo tanquam Aaron, & poſtquam ſunt vocati, recipiunt poteſtatem & vicem Chriſti à Papa, qui gerit vicem veri Dei.]

Chriſti vices agit.

QUANDO IPSIUS VOCANTUR PRÆNOMINE. Ideſt eodem quo Chriſtus vocatur nomine, nempe Abbatis & Patris. Non dixit ſimpliciter *nomine*; ſed *prænomine*, quod onus nominis, ſeu dignitatem ſignificat, ut exponit Bernardus Caſſinenſis.

Caput II. Dicente Apostolo. Paulo ſcilicet, qui ſemper intelligendus venit, quoties ſolùm *Apoſtolus*, aut *Magnus Apoſtolus*, ſine addito inter legendum occurrit: [Quis loquitur? inquit Petrus Venerabilis: Magnus Apoſtolus. Si interroges quis magnus? Reſpondeo non eſt interrogandum. Ubi Apoſtolus magnus additur, Paulus intelligitur.]

Lib. 6. ep. 24.

Accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba Pater. Cùm Pater & Abbas eamdem ſortiantur nominis ſignificationem, quæritur cur utrumque poſuerit Apoſtolus, cùm alterutrum haud dubium ſufficere poſſet. Reſpondet Hildemarus: [Abbas hæbraica & ſyriaca lingua eſt; græca verò & latina Pater dicitur. Quia cognovit B. Paulus gentes ſuas epiſtolas eſſe lecturas, ideo dicit: Abba Pater, ut unaquæque gens haberet hoc nomen, quod eſt Pater.] Fortè etiam, quia Chriſtus utrumque ſua in paſſione uſurpaverat, cùm orans ad Patrem dixit: Abba pater; nimirum loquutus eſt græcè, & hæbraicè; quia non eſt diſtinctio Judæi & Græci apud eum.

Ideoque. Si vicem Domini in monaſterio Abbas agere creditur.

Nihil extra præceptum Domini. Ideſt contra, ultra, vel præter præceptum Domini, quod divinis continetur in ſcripturis, in Regula, in vitis, & ſcriptis SS. Patrum.

Debet aut docere. Verbo vel exemplo; quia duplici debet doctrina ſuis præeſſe diſcipulis.

Ejus poteſtas in tribus ſita.

Aut constituere. Ideſt ſtatuta aut decreta ſancire.

Vel jubere. Ideſt imperare. Quæ tria poſuit S. Pater, [quia, ut dicit Bernardus Caſſinenſis, in iſtis tribus quaſi tota pendet poteſtas Abbatis, ut doceat ſana, conſtituat juſta, jubeat licita, poſſibilia, & honeſta.]

Sed jussio ejus, vel doctrina fermentum divinæ justitiæ in discipulorum mentibus conspergatur. Fermentum aliquando in bonam, aliquando in malam partem ſumitur; quia licèt corrumpat farinæ maſſam, eam tamen corrumpendo ſapidam reddit. Tunc ergo fermentum divinæ juſtitiæ in mentibus diſcipulorum Abbatis doctrina conſpergitur, cùm divinam juſtitiam ſapidam, ſuavem, & delectabilem diſcipulis reddit: vel ſi fermentum ſumatur pro caritate, & dilectione Dei, ut nonnullis placet, doctrina & juſſio Abbatis divinæ juſtitiæ fermentum fit, cùm divinam juſtitiam dura licèt imperantem amabilem facit.

Abbati timenda futuri judicii diſcuſſio.

Memor sit semper Abbas quia doctrinæ suæ, vel discipulorum obedientiæ, utrarumque rerum in tremendo judicio Dei facienda erit discussio. Ne contra præceptum Domini Abbas aliquid præſumat, hunc ſapienter omnino S. Pater admonuit, ut memor ſit ſemper quia doctrinæ ſuæ, vel diſcipulorum obedientiæ, ſimul in tremendo Dei judicio facienda erit diſcuſſio: quæ quidem verba, ut ait Smaragdus, non indigent expoſitione, ſed potiùs Abbatibus & Monachis fortiſſimum incutiunt pavorem;

pavorem! Tria nihilominus hic inquirit Hildemarus. Primum eſt, cùm Abbatis doctrinæ ſimul & diſcipulorum obedientiæ facienda erit diſcuſſio, cur ſolum Abbatem, & non ſimul diſcipulos monuit eſſe memores futuræ diſcuſſionis; dixit enim: *memor ſit ſemper Abbas*, nec addidit: *Et Monachi.* Reſpondet idem Hildemarus: [Dixit ſolummodo Abbatem memorem eſſe, ut ille ſollicitus ſit de doctrina ſua, & diſcipulos reddat ſollicitos de obedientia ſua. Altero verò modo idcirco dixit Abbatem ſolummodo memorem eſſe debere, eo quòd ille tam de doctrina ſua, quàm de obedientia diſcipulorum ſuorum redditurus eſt rationem Deo in die judicii, & propterea dixit obedientia diſcipulorum utrum ſit perfecta, an imperfecta obedientia, ſicut tota doctrina Abbatis ſi plus fuerit, an minor illa doctrina, quàm debet.] Caput II.

Secundum eſt cur *ſemper?* Reſponderque: [Quia voluit S. Benedictus, ut numquam à corde Abbatis diſcuſſio iſta recedat.] hinc tanta S. Patris ſollicitudo extremi judicii in memoriam Abbatis revocandi, ut vix umquam de eo loquatur in Regula, quin illud ejus menti intimet. & revera nihil ita præſumtionem Abbatis coercere, eumque intra ſui limites officii continere poteſt, ſicut jugis memoria futuræ diſcuſſionis: Præclarè admodum Xiſtus Philoſophus in libro ſententiarum Moralium ait: [Cùm præes omnibus, memento quia & tibi præeſt Deus, & judicare homines ſcito, quia & judicaberis à Deo: majus periculum judicantis, quàm ejus qui judicatur.] *Citatur à Boherio in 1. comm.*

Tertium eſt cur dixerit *tremendo*; ſatisfuiſſet enim dicere: *In die judicii?* Et Reſpondet: [Ideo dixit: tremendo, ut timorem incuteret legentibus hanc legem.] Et quia revera tremendum erit & terribile illud judicium: [quid enim tam pavendum, inquit S. Bernardus, tam plenum anxietatis, & vehementiſſimæ ſollicitudinis excogitari poteſt, quàm judicandum adſtare illi tam terrifice tribunali, & incertam adhuc expectare ſub diſtricto judice ſententiam?] Et S. Hieronymus: [Quis intrepidus vadit ad judicium Dei, habens conſcientiam peccatorum?] Sanè de ſeipſo S. Doctor loquens ait: [Quoties diem illum conſidero, toto corpore contremiſco;] ſi ergo ſanctus & juſtus pavebit, impius, & peccator ubi parebunt? *Serm. 8. in Pſal. 90.* *Lib. 1. cont. Pelag.* *In Matth.*

SCIATQUE ABBAS CULPÆ PASTORIS INCUMBERE QUICQUID IN OVIBUS PATER FAMILIAS UTILITATIS MINÙS POTUERIT INVENIRE. In quem locum Hildemarus [ac ſi diceret, inquit, ſicut paterfamilias inquirit diligenter paſtorem ovium ſuarum de negligentiis earum, inquirit quare mortua eſt ovis mea? quare lupus rapuit illam?... quod ſi paſtor illi potuerit mittere rationem de infirma, vel mortua ove, tunc liberabitur; ſi verò non potuerit, pænæ ſubjacebit: Ita & Dominus faciet cum Abbate: Paterfamilias eſt Dominus; Paſtor verò eſt Abbas; oves autem intelleguntur Monachi; tempus, quo miſſurus eſt rationem Abbas, intelligitur vita futura, in qua debet Abbas mittere rationem de negligentiis Monachorum ſuorum.]

CAPUT II. Quod autem dicit: *quidquid in ovibus* &c. [Ideſt non ſolùm de ſpiritali negligentia; verùm etiam de temporali eorum neceſſitate miſſurus erit rationem,] inquit iterum Hildemarus, & revera qui dicit: *quidquid*, omnino nihil omittit, nec minus Abbas ſuis temporalia providere tenetur, quàm ſpiritalia, cùm vix iſta ſine illis valeant exercere.

Abbates pro ſubditorum delictis puniendi.

Lib. 4. ep. 15.

UTILITATIS MINUS POTUERIT INVENIRE. Terribilis planè ſententia; ſi enim culpæ paſtoris incumbat quidquid in ovibus minus utilitatis paterfamilias invenerit, quid ſi ægras, quid ſi mortuas, aut à voraci lupi dente diſcerptas repererit? Pellem haud dubium pro pelle reddet. Scriptum eſt, quia filius non portabit iniquitatem patris; at pater profectò portabit iniquitatem filii, [hinc eſt, quod cùm Iſraeliticus ille populus initiatus eſſet Beelphegor in deſerto, inquit Petrus Damiani, & in ſcorta Moab turpiter corruiſſet; iratus furore Dominus adverſus Iſrael dixit ad Moiſen: Tolle cunctos principes populi, & ſuſpende eos in patibulis contra ſolem, ut avertatur furor meus ab Iſrael. Quid eſt quod populus in luxuriæ voraginem labitur, & in eorum Præpoſitos vindicatur? ſubditi delinquunt, & principes in patibulis ſuſpenduntur; ſcilicet alius eſt, qui peccat; alius ille, qui vapulat: cur hoc, niſi quia culpæ ſubditorum in Præpoſitorum redundant opprobrium, & quod ab ovibus erratur, negligentiæ paſtoris adſcribitur? Et vide quàm formidoloſa ſit conditio præſidentium, ut non modo pro ſuis, ſed & pro ſubditorum puniantur offenſis.] Attendant ergo Paſtores, omneſque animarum rectores ſaluberrimam Gregorii Magni ad Columbum Epiſcopum ſcribentis admonitionem: [Studeamus cor noſtrum terrenorum Paſtorum imitatione ſuccendere, qui hyemales noctes imbribus geluque conſtricti ducunt ſæpæ pervigiles, ne vel una ovis, & non fortè utilis pereat, quam etſi inſidiator ore voraci momorderit, quomodo ſatagunt? quibus cordis anhelant æſtibus? in quas voces, ut eruant captum pecus anguſtia ſtimulante proſiliunt, ne à gregis Domino quidquid per incuriam perdiderint exigatur? Vigilemus ergo ne quid pereat, & ſi captum fortè quid fuerit, vocibus divinorum eloquiorum ad gregem Dominicum reducamus, ut ille, qui paſtor paſtorum eſt, vigilaſſe circa gregem ſuum ſuo dignetur judicio comprobare.]

Lib. 1. Regiſt. cap. 33.

S. B. Abbates conſolatur de animarum regimine periculoſo.

Ezech. 33.

TANTUM ITERUM LIBER ERIT &c. Quem modo deterruit periculo futuræ diſcuſſionis, ac rationis de ſubditorum delictis reddendæ, hunc jam, ne deſpondeat animo, conſolatur dicens: Tantum iterum liber erit, ut ſi inquieto & inobedienti gregi paſtoris fuerit omnis diligentia attributa, & morbidis earum actibus univerſa fuerit cura exhibita; alludens ad illa Prophetæ verba: [Si autem annunciante te ad impium, ut à viis ſuis convertatur, & à via ſua non fuerit converſus, ipſe in iniquitate ſua morietur, porro tu animam tuam liberaſti.] Tantùm ergo liber, ideſt inculpatus erit; ſi inquieto, ideſt *improbo, & ingrato, & impatienti*, ut explicat Boherius; ſive in bono propoſito non

Grex inquietus quis.

permanenti; quemadmodum enim dicit Bernardus Caſſinenſis, [quies mentis eſt illa firmitas boni propoſiti, in qua Monachus perſeveranter intelligit, & quieſcit.] vel etiam inquieto, ideſt vagari, atque huc & illuc extra clauſtrum diſcurrere quærenti: nam ut hìc obſervant Commentatores Smaragdus, Hildemarus, & Bernardus Caſſinenſis, duplex eſt inquietudo; una mentis, quàm in inſtabilitate, & in non perſeverantia in bono propoſito conſtituit Bernardus Caſſinenſis; corporis altera, quæ in perpetuo intra vel extra monaſterium diſcurſu poteſt reponi. Si ergo inquieto, & inobedienti gregi paſtoris fuerit omnis diligentia attributa; *omnis*, inquit voce univerſali utens: [ut ſpiritalem & corporalem diligentiam plenè notet,] ait Bernardus Caſſinenſis & ante eum Hildemarus, utramque enim erga fratres exhibere tenetur Abbas; ſpiritalem, ut de virtute in virtutem proficiant, quantum in ſe eſt exhortationibus, increpationibus, bonis exemplis efficiendo; corporalem, victum & veſtitum ſufficientem & honeſtum providendo, loca vitæ ſolitariæ apta ad conſtructionem monaſterii ſeligendo, ipſas monaſterii officinas regulariter ædificando, omnia denique ſic diſponendo, ut nullus ſit fratribus murmurii locus. Hanc expoſitionem ſequitur in primo Commentario Petrus Boherius, licet eam in ſecundo reprobet his verbis: [Quidam exponunt hìc diligentiam in ſpiritalibus & temporalibus, propter univerſale *omnis*, quod non placet, quoniam de ſpiritali animarum cura hoc caput loquitur. Et nota planè quod hæc duo univerſalia ſigna, *omnis* ſcilicet & *univerſa* animum præſidentis excitant ad diligentiam.] CAPUT II.

ET MORBIDIS EORUM ACTIBUS. Ideſt negligentibus, nam [morbidi actus ſunt opera negligenter facta & cetera vitia,] ut loquitur Hildemarus. Sive, ut dicit Bernardus Caſſinenſis, [actus morbidi ſunt illi, qui ex mente procedunt infirma.]

UNIVERSA FUERIT CURA EXHIBITA. Quæ idem ſonant ac præcedentia verba: *Omnis diligentia attributa*: quæ tamen S. Benedictus [replicavit cauſſa exaggerationis verborum,] inquit Hildemarus. Porro rectè dixit *univerſa cura*, non *curatio*, quia ut notat appoſitè Bernardus Caſſinenſis, [Virtus curandi ægrum non ſemper eſt in medico, ut æger relevetur; & ideo dixit univerſa cura, non curatio; nam Deus qui curam commiſit, Abbati, ſibi curationem reſervavit.] &c. Abbas curam non curationem ſubditis debet.

PASTOR EARUM IN JUDICIO DEI ABSOLUTUS. A ſententia nimirum quæ debetur damnatis, aut à negligentiis Monachorum liberatus, ut exponit Bernardus Caſſinenſis. *Dicat.* Ideſt dicet. *Cum Propheta Domino: Juſtitiam tuam non abſcondi in corde, veritatem & ſalutare tuum dixi.* Juſtitiam hìc ſecundùm Hildemarum & Bernardum Caſſinenſem ſumit pro generali virtute, quæ ad omnes virtutes attinet; quamvis & pro ſpeciali virtute etiam ſumi poſſe iſte aſſerat. Porro S. P. Benedictus, juxta eumdem Bernardum, [tria hìc dicit, juſtitiam non abſcondere, veritatem proferre, & ſalutare dicere. Juſtitiam abſcondit, qui terrores ſacræ ſcripturæ, & comminationes prædicando ſubditis

Caput II. non oſtendit.... Dicit veritatem, qui promiſſa regna cæleſtia virtuoſis & bene agentibus infallibiliter adipiſcenda prædicat, & docet. Salutare etiam dicit, qui promiſſam ſalutem docet adipiſcere. Intellige hìc de ſalutari, in quo continetur ipſe Salvator Dominus Jeſus Chriſtus, dequo Pſalmiſta, ſalutare tuum da nobis] &c.

Ipsi autem contemnentes spreverunt me. Ideſt doctrinam meam.

Et tunc demum inobedientibus curæ suæ ovibus. Hæc verba duobus modis intelligi poſſunt 1. *Inobedientibus curæ ſuæ ovibus*, ideſt quæ factis non reſpondent curæ, quàm exhibet. 2. *curæ ſuæ ovibus*, ideſt ovibus, quæ ſunt ſub cura ejus.

Pæna sit eis. Ideſt erit eis. Hæc phraſis eſt hæbraica, perquam redundat ſæpe pronomen *is*, ut *cujus participatio ejus in idipſum.*

Gregis inobedientis pæna. Prævalens ipsa mors. Ideſt *divina vindicta*, ut exponit Richardus de S. Angelo; & hæc perpetua, quæ dicitur *prævalens*, ideſt *ultra iniquitates eorum pœnalitates valens*, inquit Bernardus Caſſinenſis. Unus eſt Boherius, qui in utraque expoſitione locum hunc non de æterna, ſed temporali morte intelligendum putat. Sic enim ad præfata *In 1. Comment.* S. Benedicti verba: [Ego, inquit, credo quòd magiſter vult dicere, quod prævalet mors temporalis inobedientibus, quàm pæna æterna, ut fiat tractus poſt verbum: *ſit eis.*] quæ quidem expoſitio non videtur omnino abjicienda, quia ut dicit idem Boherius, [quanto plus hæc vita prolongatur eis, tanto plus pæna æterna creſcit, & melius eis eſt mors feſtina, quàm contra bonum obedientiæ perdurare.] Alii tamen communiter interpretes mortem hìc æternam intelligunt. Et ſanè S. P. Benedictus hìc loqui videtur de pæna in futuro judicio retribuenda, quæ mortem temporalem ſupponit, & quàm ſequitur æterna. quidquid ſit, certum eſt inobedientes Monachos utramque, & temporalem, & æternam mortem promereri, ut pote qui Abbatem, ejuſque doctrinam contemnendo, non hominem, ſed Deum ipſum ſpernunt; ipſe enim dicit doctoribus: *Qui vos ſpernit me ſpernit*: & per Prophetam: *Nolunt te audire, quia nolunt audire me.* In quæ verba S. Bernar- *Serm. 42. in cant.* dus: [Vides, inquit, quæ majeſtas contemnitur? non te putes me ſolum ſpreviſſe; Dominus loquutus eſt, & dixit Prophetæ, dixit & Apoſtolis: Qui vos ſpernit, ait, me ſpernit. Non ſum Apoſtolus, non ſum Propheta; & Prophetæ tamen, & Apoſtoli vice fungor, & quibus non æquor meritis, eorum implicor & curis, etſi ad meam confuſionem, etſi ad grande periculum mihi, ſuper cathedram Moiſi ſedeo, cujus tamen non vindico mihi vitam, nec experior gratiam.]

Abbates verbis & exemplis prælucere debent. Ergo cùm aliquis suscipit nomen Abbatis, duplici debet doctrina suis præesse discipulis. Hoc eſt verbo clarere debet & exemplo, utrumque enim in Abbate, atque in omni Prælato requirit in primis S. Iſidorus: [Tam doctrina, quàm *Lib. 3. de Sum. bono.* vita clarere debet eccleſiaſticus doctor, nam doctrina ſine vitâ arrogantem reddit; vita ſine doctrina inutilem facit.] hinc planè Exodi

18. Sacerdoti jubetur portare ſuperhumerale & rationale ad invicem connexa atque conjuncta: id quod exponens S. Bruno Signienſis Epiſcopus ait: [Dicamus quid ſignificet quod ſic alterutrum junguntur, ut à ſe ſeparari non valeant; tunc enim rationale & ſuperhumerale ſibi junguntur, quando Pontificis prædicatio & operatio bene ſimul conveniunt; ſicut per rationale doctrina & prædicatio, ita per ſuperhumerale onus & operatio deſignatur. ſi enim Epiſcopus bene docet, & male operatur; aut ſi econtra bene operatur, & malè docet, ejus ſuperhumerale & rationale non junguntur.] Porro quod ille de Epiſcopo, id de Abbate, & quocumque alio Prælato aſſerendum eſt. unde S. Bernardus ad Balduinum Abbatem ſcribens: [In his duobus mandatis, inquit verbi ſcilicet & exempli ſummam tui officii, ac conſcientiæ ſecuritatem pendere intellige.] Et certè, ut optimè arguit S. Hieronymus: [Sancta ruſticitas ſolùm ſibi prodeſt; & quantùm ædificat exemplo, & vitæ merito eccleſiam Chriſti; tantùm nocet, ſi deſtruentibus non reſiſtat; & innocens abſque ſermone converſatio, quantùm exemplo prodeſt, tantùm ſilentio nocet; nam latratu canum, & baculo paſtorum deterrenda eſt rabies luporum.] Et econtra [nihil eſt turpiùs, quàm ſi bonum quod quiſque prædicat, explere opere negligat,] inquit S. Iſidorus. qua propter apud Ruffinum Abbas Pœmen dicebat: [Homo, qui alios docet, & non facit ea quæ docet, ſimilis eſt fonti alto, qui omnium res lavat, & omnes ſatiat potu, ſeipſum autem lavare non poteſt, ſed habet & immunditias, & ſordes limorum.] Ex quibus patet, quàm meritò celebratum ſæculo VII. Concilium Aurelianenſe ſtatuerit, [ut ſi quis Abbas cautus in regimine, & humilis, & caſtus, ſobriuſque, miſericors, & diſcretus non fuerit, ac divina præcepta verbis & exemplis non oſtenderit, ab Epiſcopo in cujus conſiſtit territorio; & à vicinis Abbatibus, & ceteris Dominum timentibus à ſuo arceatur honore, etiamſi omnis congregatio vitiis ſuis conſentiens Abbatem eum habere voluerit.]

Caput II. — Comm. in Exod. — Epiſt. 201. — Lib. 3. de Sum. Bono. c. 36. — Lib. 3. de vit. pat. n. 183. — Citatur in Excerptis Egberti Epiſc. Ebroac. c. 36. apud Spelm.

IDEST OMNIA BONA ET SANCTA FACTIS AMPLIUS, QUAM VERBIS OSTENDAT. Quod ita exponit Hildemarus: Utrumque vult S. Benedictus, ideſt doctrinam verborum & operum; ſed quia ſunt multi, qui non poſſunt utrumque peragere, ideſt doctrinam verborum & operum, idcirco dixit: Factis amplius; ac ſi diceret: utrumque debet peragere; ſed quamvis utroque modo debet præeſſe, tamen magis factis] &c. Rectè omnino Sapiens: Longum iter eſt per præcepta, breve & efficax per exempla; & S. Gregorius: [Sit Rector, ratione præcipuus, & viam vitæ ſubditis vivendo denunciet, & grex, qui paſtoris vocem moreſque ſequitur, per exempla melius, quàm per verba gradiatur;] & alibi: [Qui loci neceſſitate exigitur ſumma dicere, hac eadem neceſſitate exigitur ſumma monſtrare; illa namque vox libentius auditorum cor penetrat, quam dicentis vita commendat; quia quod loquendo præcipit, oſtendendo adjuvat, ut fiat; hinc enim per Prophetam dicitur: ſuper montem excelſum aſcende tu qui evan-

Factis tamen amplius quam verbis. — Lib. 2. Paſtor. cap. 3. — Lib. 1. Reg. cap. 14.

Caput II. geliſas Sion ;] & S. Baſilius agens de Monaſterii Præpoſito : [Animi *Reg. fuſ. c. 43.* humilitatem ita debet ex caritate Chriſti cuſtodire, ut etiamſi ipſe taceat, operum exemplum quovis ſermone potentius ad doctrinam fratrum ſit expoſitum.] Talem ſe exhibuit Chriſtus Dominus, dequo legimus quia cœpit facere & docere : talem ſe exhibuit & Apoſtolus, qui dicebat : Imitatores mei eſtote : Tales requirebat Prælatos, cùm ad Timotheum ſcribebat : In omnibus teipſum præbe exemplum bonorum operum in doctrina, in integritate, in gravitate.

Ut capacibus discipulis. Ideſt [memorioſis, accommodatis, intelligibilibus, qui ea, quæ à Magiſtris audiunt, velociter capiunt, & memoriter retinent, & operibus complent,] inquit Smaragdus.

Mandata Domini verbis proponat. Talibus enim, qui ſuapte ad Deum feruntur, verba ſufficiunt.

Duris veró corde. Ideſt [contumacibus, rigidis, & incorrigibilibus,] ut exponit iterum Smaragdus.

Et simplicioribus. Ideſt [illiteratis, & penè nullam in ſcripturis divinis vel memoriam, vel intelligentiam habentibus] uti proſequitur idem Smaragdus.

Factis suis divina præcepta demonstret. Præcepta hìc documenta ſive conſilia intelligit, [quia non ſemper præceptum hìc, vel in evangelio poſitum vim habet neceſſitatis,] inquit Boherius. Duris ergo corde non ſola verba ſufficiunt, ſed operibus inſuper ſunt *Opuſc. 15.* cogendi, juxta illud Petri Damiani : [Ad perfectionis culmen præcepta quidem movent, ſed exempla compellunt.]

Malus Prælatus homicida.

Omnia veró quæ discipulis docuerit esse contraria in suis factis indicet non agenda. Malo namque exemplo perverſos negligenteſque in malo confirmaret, & bonos facili negotio perverteret, immo utroſque, ut veriùs loquar verè occideret : [Sanæ & craſſæ oves perpaucæ ſunt, inquit S. Auguſtinus, *Lib. de Paſtor. c. 4.* ideſt ſolidæ in cibo veritatis utentes paſcuis bene de munere Dei ; ſed mali illi paſtores non parcunt talibus : parum eſt quod illas languentes, & infirmas, & errantes, & perditas non curant ; etiam iſtas fortes, & pingues necant quantum in ipſis eſt ; & illi vivunt de miſericordia Dei, tamen quantum ad malos paſtores attinet, occidunt : quomodo inquis occidunt ? malè vivendo, malum exemplum præbendo.... Attendendo enim ovis etiam fortis plerumque Præpoſito ſuo malè viventi, ſi declinet oculos ſuos à regulis Domini, & intendit in hominem, incipit dicere in corde ſuo : Si Præpoſitus meus ſic vivit, ego quis ſum, qui non faciam quod ille facit ?] &c. quæ fusè proſequitur S. Doctor oſtendens malum paſtorem etiamſi ovem ab incœpto bono opere non avertat, tamen verè cenſendum eſſe homicidam.

Ne aliis prædicans ipse reprobus inveniatur. Quæ verba duplicem ſortiri poſſunt expoſitionem. 1. ne fortè reprobus inveniatur, ideſt reprehenſibilis, alienus à Deo, ab ejus proinde glo-

ria æternaque felicitate excludendus. 2. Ne fortè reprobus inveniatur, idest ne fortè ejus doctrina à diſcipulis reprobetur; nam ut dicit S. Auguſtinus, [abundant qui malæ ſuæ vitæ defenſionem ex ipſis ſuis Præpoſitis & doctoribus quærunt, reſpondentes corde ſuo, aut etiam ſi ad hoc erumpant ore ſuo, atque dicentes: quod mihi præcipis cur ipſe non facis? ita fit ut eum non obedienter audiant, qui ſe ipſe non audit, & Dei verbum, quod eis prædicatur, ſimul cum ipſo prædicatore contemnunt.] hinc S. Hieronymus ad Nepotianum ſcribens [non confundant, inquit, opera ſermonem tuum, ne cùm in eccleſia loqueris, tacitus quiſque reſpondeat: cur hæc quæ dicis ipſe non facis?] Concinit Caſſianus in libro de ſpiritu iræ, ubi ſic loquitur: [Oportet illum, qui alterius vulneri mederi cupit, omni languoris morbo alienum ſanumque ſubſiſtere, ne illud evangelicum dicatur ei: Medice priùs cura teipſum, ac videns feſtucam in oculo fratris ſui trabem in oculo ſuo non videat;] & S. Cæſarius in Regula ad Sanctimoniales: [abſtinentiam, quàm lingua prædicat, proximæ fauces, vel vicinus ſtomachus ſentiat, ne forſitan ſubditæ audientes tacitis cogitationibus dicant: O quàm pulchrè abſtinentiam prædicat plenus venter.] Denique S. Bernardus ad Balduinum Abbatem ſcribens, poſtquam illum hortatus eſt, ut quod aliis onus portandum imponit, prior ipſe portet, rationem reddens ait: [alioquin ſubſannabit te ſapiens, ut pote pigrum illum, cui labor ſit manum porrigere ad os: arguet te & Apoſtolus dicens: tu qui alios doces teipſum non doces; ſed & notaberis vitio Phariſæorum, qui alligant onera gravia, & importabilia, & imponunt ea in humeros hominum, digito autem ſuo nolunt ea movere. Sermo quidem vivus & efficax exemplum eſt operis, facilè faciens ſuadibile, quod dicitur, dum monſtrat factibile quod ſuadetur.] His omnibus accedit quod ſcribit Petrus Damiani: [Optimè vigilias prædicat, qui poſt longum pſalmodiæ decurſum ſignum excitandis fratribus pulſat; eloquentiſſimè dum tacemus ſilentium commendamus; fructuosè de extremitate veſtium diſputat, qui ſe pannorum conſciſſione deformat; indumentorum verò juxta divitem nitore conſpicuus fruſtra cum Johanne pilos prædicat camelorum; ultor injuriæ patientiam non ſuadet; qui cumulandis pecuniarum quæſtibus inardeſcit, ignem avaritiæ in alieno pectore non extinguit; qui crebra vagatione raptatur, de remorandi cenſura frivolus diſputator habetur; qui autem cellulam perpetuus incolit, ad ſtabilitatis præconium de toto corpore linguam facit, & cùm os taceat, muta membra meliùs, quia & ſimpliciùs, clamant.]

Caput II. *Libro 4. de Doctr. Chriſt. cap. 27.* *Lib. 8. Inſtit. cap. 5.* *Cap. 7.* *Epiſt. 201. vide ejuſdem Serm. 36. de diverſ.* *Opuſc. 15. cap 27.*

Hac potiſſimum ratione quotquot ſcripſere vitæ cœnobiticæ leges, ante omnia irreprehenſibilem Abbatem, qui imponendam aliis regulam primus adimpleret, voluerunt. hac ratione Orientalis Regula ita orditur: [Ut neque ſeniores in regendis fratribus inaniter laborent, neque diſciplina juniorum vacillet, quæ Abbatis converſatione ſtabilita firma ſit, oportet Abbatem irreprehenſibilem eſſe, ſeverum, patien-

Abbas ſit irreprehenſibilis. *Reg. orient. cap. 1.*

Caput II. tem, jejunum, pium, humilem, ut doctoris & Patris locum impleat; ſeipſum præbens formam bonorum operum.] Hac ratione S. Fructuoſus Bracarenſis Epiſcopus inter alias Abbatis dotes, [tanta, inquit, debet ſermonis & vitæ conſonantia eſſe, ut id, quod docet verbis, confirmet operibus ſedulis, & bis acuto præcedens gladio, quidquid alios informat verbo, ipſe gerat ſtudio, ut nec ſermonem operatio deſtruat, nec econtra operationem bonam ſermo inconveniens frangat.] vide S. Cæſarii epiſtolam ad Oratoriam Abbatiſſam.

Cap. 20.

Si verò priori ſenſu iſta S. Benedicti verba : *ne forte aliis prædicans ipſe reprobus inveniatur* . ſumantur, quaſi diceret : ne fortè alios ſua prædicatione converſos ad æternam felicitatem perducens, ipſe ab ea rejiciatur, alludere videtur ad illud Chriſti Domini : Qui ſolverit unum de mandatis iſtis minimis & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regnum cælorum, ideſt nullus juxta SS. Patrum expoſitionem.

Nequando dicat illi Deus peccanti. Ideſt dicenti & non facienti, ut loquuntur Commentatores ; ſcienti enim bonum, & non facienti peccatum eſt illi.

Quare tu enarras justitias meas. Ideſt virtutem, viamque vitæ oſtendis, & prædicas.

Et assumis testamentum meum per os tuum. Teſtamentum Dei ſunt verba ſacræ ſcripturæ, quæ in vetus & novum teſtamentum dividitur, quæ ideo teſtamentum dicitur, quia teſtis eſt mentis, ſeu voluntatis divinæ.

Diſciplinæ variæ acceptiones.

Tu verò odisti disciplinam. Ideſt regularem obſervantiam, quia ut dicit Smaragdus, [Prælatus ſanctam diſciplinam odit, quando ſecundùm regularia præcepta vivere contemnit.] Vel odiſti diſciplinam, ideſt Chriſti doctrinam, quemadmodum exponit Boherius, cui concinit Hildemarus : [Diſciplina eſt omnium mandatorum Dei cuſtodia. [Vel diſciplinam, ideſt Correctionem, quæ à Deo infligitur, juxta Trithemium hunc Regulæ locum ita exponentem : [Qui ſuos ſubditos propter eorum exceſſus corrigit, & tamen vult ut patientes ſint ; ſed quàm citò ipſum à Deo propter ſua peccata corripi contigerit, non ſolùm non patiens non eſt, ſed etiam contra Deum murmurat ; hic talis abſque dubio diſciplinam odit, & ſermones Chriſti projicit poſt ſe, quia non vult videre vitam ſuam quaſi malam, ſed ſe reputat juſtum.] Addit Trithemius : [Secundò diſciplinam odit Prælatus, quando à ſubditis dedignatur aviſari.]

Et projecisti sermones meos post te. [Poſt ſe ſermones Domini projicit Prælatus, quando, quæ de divinis ſcripturis ſubditis prædicat, implere ipſe diſſimulat,] inſit Smaragdus. Vel etiam : Projeciſti ſermones meos poſt te, idem eſt, ac odiſti diſciplinam, ut modo exponebat Trithemius, [quod enim diligimus, inquit Bernardus Caſſinenſis, ante oculos mentis frequenter habemus juxta illud : Ubi ámor, ibi oculus ; quod verò odimus, libenter à nobis projicimus.]

Et qui in fratris tui oculo festucam videbas in

tuo

TUO TRABEM NON VIDISTI. Ideſt, qui minima in fratre videbas, & increpabas peccata, in te crimina non ſolùm non puniebas, ſed nec ab aliis videri patiebaris, cùm potiùs in alios benignus, in te rigidus eſſe debuiſſes: Audi ſalutare S. Johannis Chryſoſtomi monitum: [Circa vitam tuam eſto auſterus, circa alios benignus; audiant te homines parva mandantem, & magna facientem.] CAPUT II. *Homil. 43. in Matth.*

NON AB EO PERSONA IN MONASTERIO DISCERNATUR. Scilicet [an ſit antiquus vel juvenis, ſervus & liber,] inquit in 1. Commentario Boherius. ſive ut habet in ſecundo, [an ſit parvus & magnus, ſenex vel juvenis, vicinus vel advena, Clericus vel Laicus;] Chriſti enim vices in monaſterio agere creditur, apud quem non eſt perſonarum acceptio, ſed in omni gente in iis, qui timent illum, acceptum eſt illi. hinc S. Jacobus Apoſtolus in epiſtola ait: [Fratres nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Jeſu Chriſti gloriæ; etenim ſi introierit in conventum veſtrum vir aureum annulum habens in veſte candida; introierit autem pauper in ſordido habitu; & intendatis in eum, qui indutus eſt veſte præclara, & dixeritis ei: tu ſede hìc bene; pauperi autem dicatis: tu ſta illic, aut ſede ſub ſcabello pedum meorum; nonne judicatis apud voſmetipſos, & facti eſtis judices cogitationum noxiarum.] Quod quantum ſit malum, indicat S. Ambroſius ſuper Malachiam ſcribens in hæc verba: [inter omnia peccata Sacerdotum maximum eſt, quod non cauſſas, ſed perſonas conſiderant, & deſpecto juſto paupere, injuſtos divites honorant.] Ex quibus liquet quàm merito jure S. P. Benedictus vetuerit, ne perſonas in monaſterio Abbas diſcernat aut accipiat. Acceptio perſonarum vitanda. *Cap. 2.*

Acceptio autem perſonæ ſecundùm Hugonem à S. Victore [eſt quædam fatua reverentia exhibita alicui ſine cauſſa debita, ſed propter timorem vel utilitatem.] Quam deffinitionem ex S. Thoma ita explicare poſſumus: [Perſonarum acceptio opponitur juſtitiæ diſtributivæ; conſiſtit enim æqualitas juſtitiæ diſtributivæ in hoc, quod diverſis perſonis diverſa tribuuntur ſecundùm proportiones ad dignitates perſonarum: Si ergo aliquis conſideret illam proprietatem perſonæ, propter quam id, quod ei confertur, eſt ei debitum; non eſt acceptio perſonæ, ſed cauſſæ; unde Gloſſa ſuper illud ad Epheſios vi. Perſonarum acceptio non eſt apud Deum, dicit quod Deus judex juſtus cauſſas diſcernit non perſonas, puta ſi aliquis promoveat aliquem ad magiſterium propter ſufficientiam ſcientiæ, hìc attenditur cauſſa debita, non perſona: Si autem aliquis conſideret in eo, cui aliquid confert, non id propter quod id, quod ei datur, eſſet ei proportionatum, vel debitum, ſed ſolùm hoc, quod eſt iſte homo, puta Petrus, vel Martinus, hìc eſt acceptio perſonæ, quia non attribuitur ei aliquid propter aliquam cauſſam, quæ faciat eum dignum, ſed ſimpliciter attribuitur perſonæ: ad perſonam autem refertur quæcumque conditio non faciens ad cauſſam propter quam ſit dignus hoc loco, puta ſi aliquis promoveat aliquem ad prælationem vel magiſterium, quia eſt dives, velquia Quid ſit. *2. 2. q. 63. a. 1. in corpore.*

K

Caput II. eſt conſanguineus, eſt acceptio perſonæ] &c. Porro locum potiſſimum habet in tribus perſonarum acceptio; in affectu, puta cùm plus ceteris quis amatur, quia pulcher eſt, aut hilaris, non quia ſanctus, quod prohibet S. Benedictus cùm dicit: *Non unus plus ametur quàm alius.* In honoribus tam ſpiritalibus, quàm temporalibus exhibendis ut in 2. & 3. articulo ejuſdem quæſtionis probat S. Thomas, quod excludit S. Benedictus cùm decernit, ut *non præponatur ingenuus ex ſervitio convertenti.* In judiciis, ut videre eſt in 4. art. præfatæ quæſtionis, cui refragatur ſanctus Pater ſtatuens, ut *una præbeatur omnibus ſecundùm merita diſciplina.* Sed hæc paullò fuſiùs exponenda ſunt.

In quibus locum habeat.

Amicitia peculiaris reprobatur.

Non unus plus ametur quam alius. Hæc ſententia, ſicuti etiam ſequentes, ut notant Commentatores, præcedentem explicant; quod enim priùs quaſi generatim dixerat: *Non ab eo perſona in monaſterio diſcernatur*, jam quaſi explicando ſingulariter exponit dicens: *Non unus plus ametur quàm alius*, omnem omnino extrudens à monaſteriis amicitiam peculiarem, quæ ut loquitur S. Thereſia, tamquam *peſtis in prælatis* meritò reprobatur; hæc eſt enim fons & origo infinitorum prope malorum; invidentiæ janua, rixarum inter fratres fomes, dum alii ſe alteri ſæpe ſæpius indigno ab Abbate poſtponi non ferentes, pactum ſecum invicem ineunt, rixas, diſſenſioneſque adversùs Abbatem ejuſque familiares diſſeminant: alii de Abbatis amicitia ſibi ipſis plus æquo fidentes, fratres contemnunt; quod quantum ſit malum nemo non videt, ut meritò S. Ferreolus præſcripſerit, ut nullus Abbati ita familiaris exiſtat, ut ceteris plus aliquid præſumat. Ratio autem potiſſima hæc eſt, quod cùm Abbas omnes æqualiter amare teneatur, & ejus amor ſit finitus, quidquid amoris plus uni tribuit, alteri ſine dubio detrahit; habet enim hic locum celebris illa S. Bernardi ſententia: *Solet amorem amor expungere.*

Lib. de via perf. c. 4.

Reg. c. 37.

Serm. 13. in cant.

Porro quod in Abbate vetat hìc S. Pater, hoc multo magis in omnibus monachis prohibitum eſſe cenſendum eſt, idque ſatis indicat cum Regulæ cap. 69. cavet, nequis alium in monaſterio Monachum defendere præſumat, quod amicitiæ peculiaris proprium eſt, *quia exinde*, inquit, *graviſſima occaſio ſcandalorum oriri poteſt.* Et certè nihil antiquiùs fuit omnibus aſceticæ vitæ magiſtris, quàm hujuſmodi amicitias præſcindere: quorum monitis ut obſequamur, haud erit abs re, ſi aliqua hìc eorum dicta hanc in rem exprimamus.

Serm. 1. de Inſtit. Monach.

Inter alios S. Baſilius Monachos inſtituens ſic loquitur: [In communi verò contubernio amicitias partiales & ſodalitates non patitur caritatis lex; neceſſe enim omnino eſt diviſas affectiones communem concordiam in multis incommodare; quamobrem æqualiter ſe diligere inter ſe omnes debent, idemque adversùs univerſum fratrum cætum caritatis modus tenendus eſt: Si verò quis inventus fuerit majori propenſione Monachum fratrem, vel propinquum, vel alium quemvis quavis de cauſſa diligere, hunc caſtigare oportebit.] Et alibi: [Omnes æquali dilectionis menſura ſe debent diligere; injuſtitia quippe

Serm. 2. de Inſtit. Monach.

eſt in conventu privatas actiones & ſodalitates reperiri; qui enim unum præ aliis diligit, de ſe indicat, quod perfectam non habeat erga alios caritatem.... Ex amicitia ſingulari & ſodalitate ſuſpiciones & invidiæ oriuntur; ubique enim æqualitatis defraudatio, initium & occaſio odii & invidiæ iis eſt, qui ea defraudantur. propterea præceptum à Domino accipimus imitari bonitatem ejus, qui ſimiliter ſolem facit oriri ſuper juſtos & injuſtos; quemadmodum Deus æqualiter lumen omnibus communicat, ſic Dei imitatores æqualem & communem omnibus dilectionis radium præbent.] Baſilio ſubſcribit S. Dorotheus: [Bonum eſt, inquit, Monacho proficere cupienti non admodum affici erga coætaneum ſuum; ſolet enim hujuſmodi conſuetudo, & longa amicorum atque coætaneorum familiaritas fletum & fervens animi propoſitum plerumque extinguere.] & S. Cæſarius in exhortatione ad Cæſariam ſororem ſuam: [Attende ô anima ſancta, & diligenter intellige quanta mala de inordinata ſocietate naſcantur: familiaritas enim cujuſlibet, ſi frequens eſſe ceperit, non niſi corruptionem ſeminat, vitia pullulat, cupidinem concupiſcit, ignominiam parit, rabiem concitat, porrigit furiam, laſciviam paſcit, petulantiam nutrit, caſus exaltat, ruinas ædificat, ripas erigit, præcipitia aperit, periculis navigat, naufragiis velificat, perditioni gaudet, interitum fovet, confuſionem meretur] &c. quæ fusè proſequitur. His addo Petrum Bleſenſem: [Amicitia ſequens vagæ affectionis impetum ad illicita indiſcretè raptatur, nec modum tenens, nec ſerviens honeſtati, ſed ſpiritu vertiginis ducitur.] Vide Caſſiani Collat. 16. cap. 28. S. Laurentii Juſtiniani lib. de diſcipl. &c. cap. 22. S. Thereſiæ librum de via perfect. cap. 4. Julii Nigroni tractatum 13.

Capur II. — *Doctr. 11.* — *In append. ad codic. Reg. p. 73.* — *Lib. de amicit. c. 4.*

NISI QUEM IN OPERIBUS BONIS AUT IN OBEDIENTIA INVENERIT MELIOREM. Obedientiam hìc S. Benedictus ab operibus bonis disjungit. 1. quia obedientiam non ſemper ſequitur actus bonus, ut quando aliquid præcipitur impoſſibile, Monachus obediens aggreditur illud, ſed non perficit, unde nec bonum aliquod opus inde ſequitur. 2. quia obedientia exerceri poteſt non ſolùm exequendo mandatum, ſed etiam abſtinendo ab eo quod prohibitum eſt. 3. quia licèt omnis obedientia eſſet actus bonus, non tamen inde ſequeretur omnem actum bonum eſſe obedientiam, ſicuti ſunt actus omnes, quos electione propria efficimus abſque ullo majorum imperio, ut lacrymæ, compunctio, oratio, &c. his ſimilia.

Meliores in operibus bonis amplius diligendi.

Ergo licèt omnes æqualiter ab Abbate ſint diligendi; meliores tamen in obedientia, & in bonis actibus plus ceteris amari S. Pater permittit. Ita S. Vvandregeſilus S. Anſbertum Monachum ſuum [cœpit carius diligere, ſicut monaſtica docet norma, nitore religionis pollentem omnimodis diligendum,] inquit Aigradus; eoque reſpexiſſe videtur S. Petrus Venerabilis ſcribens ad Innocentium Papam: [Omnes quidem præcepto Dominico ſunt diligendi, ſed juxta quod vita & actus exigit, in amoris dilectione alii aliis ſunt præferendi.] Et certè,

In vita S. Anſberti n. 10. Sæc. 2. Bened. — *Lib. 2. epiſt. 3.*

CAPUT II. ut optimè hunc ad locum Smaragdus diſſerit, [Juſtè ille ab homine diligetur homo, qui bonis operibus & ſanctâ obedientia honoratur à Deo: neceſſe eſt, inquam, ut amore tali diligatur homo, qui ab immortali diligitur Deo.] Boherius tamen ſic hunc locum intelligit, quaſi ſolos actus bonos, non fratres illos exercentes S. Benedictus plus amari permitteret: [Excipit autem, inquit, quoad actus, non quoad perſonas; quia licèt meliores actus magis ſint diligendi, tamen omnem proximum puto æqualiter ut proximum diligendum; ad hoc videlicet, ad quod diligit quis ſeipſum: ſic è contra dici conſuevit quòd odio habentur peccata, non homines.] Verùm cùm actus bonus aliud nihil ſit, quàm homo illum exercens, nec aliquid ab eo diſtinctum videatur, non poteſt actus diligi, quin diligatur homo. & ſanè ſi cauſſa motiva dilectionis ſit bonitas; ubi plus bonitatis, ibi & dilectionis amplius aliquid reperiri oportet: Diligendus quidem eſt peccator ſecundùm id quod in eo bonum exiſtit, puta quia creatura Dei eſt, ad imaginem ejus factus, ejus ſanguine pretioſo redemtus, gratiæ & beatitudinis capax: at plus videtur juſtus diligendus, qui præter ea, multa etiam operatur bona, gratia Dei ornatus, & ab eo ſingulariter dilectus. In exhibitione tamen honoris ac gratiæ Abbas ſic ſe gerere debet, ut non tam perſonam, quàm virtutem reſpexiſſe videatur, ut omnem auferat à negligentibus invidentiæ occaſionem.

Nobilis in monaſteriis ſervo non præferendus.

NON PRÆPONATUR. Ideſt altiori non conſtituatur, quàm quo ingreſſus eſt loco, aut digniori præficiatur officio, vel miniſterio, ſive ut dicit Smaragdus, non præponatur *in ordine vel in miniſterio.*

INGENUUS. Nimirum [ille qui liber fuit ab initio,] inquit Richardus de S. Angelo, ſive nobilis.

EX SERVITIO. Ideſt [ex ſervili conditione nato, & ex ſervitute ad religionem veniente,] ut ait Boherius. quemadmodum enim ſuprà citatus notat hìc Richardus, [Nobilitas amittitur propter monachatum,] id quod ex hoc loco colligit Boherius hæc addens: [Ex iſto paragrapho colligitur quod propter ingreſſum religionis ſervitus & mundana nobilitas evaneſcunt, quia in ſede, in amore, vel officio nulli defertur niſi ſecundùm merita vitæ.] Et revera vera & ſincera libertas non tam in generis nobilitate, quàm in vitiorum extirpatione conſiſtit; bene enim Caſſianus: [Oportet nos quoque primùm libertatem noſtram carnis ſubjectione monſtrare.] hinc Diogenes dicere ſolitus erat: Inter ſervos & Dominos malos præter vocabula nihil intereſſe, niſi quod mancipia ſervirent Dominis, & Domini cupiditatibus.

Lib. 5. c. 13.

CONVERTENTI. Ideſt ad converſionem venienti, quaſi diceret: Si ſervus & ignobilis hora prima ad converſionem veniens monaſterium ingreſſus fuerit, huic nobilis & ingenuus hora ſecunda accedens non præferatur.

NISI ALIA RATIONABILIS CAUSSA EXISTAT. Rationabilis iſthæc cauſſa ex duplici capite repeti poteſt. 1° ex vitæ merito. 2° ex naturali aliqua induſtria, vel peritia in aliqua arte, vel officio, qua

quis præ alio pollet : nam v. g. ſi junior aliquis frater ſecundùm ſæculum ignobilis in cantu peritus exiſtat ; ad cantandum in eccleſia ſeniori & ingenuo minus in cantu perito præferri debet : vel ut Hildemari utar exemplo , ſi in monaſterio à græcis Monachis inhabitato inexiſtat omnium junior latinam linguam apprimè callens , & hoſpes latinus adveniat , hìc cùm hoſpite licèt omnium noviſſimus , loqui debet. In officiis autem ac miniſteriis exterioribus requiritur aptitudo & peritia ad hujuſmodi munia exequenda ; in ſpiritalibus inſuper vitæ meritum. CAPUT II.

SIN ALIAS PROPRIA TENEANT LOCA. Nam ut piè ac verè dicit devotus Girardus Belga Monachus , [Idolum in templo Dei , qui alio titulo in monaſterio honoratur , quàm quo quiſque alter ab altero coli præcipitur , aut pro vitæ ſanctitate præ aliis dignè ſuſcipitur.]

QUOD SI ITA JUSTITIA DICTANTE ABBATI VISUM FUERIT. Juſtitia hìc , ut obſervat Hildemarus , pro ſpeciali virtute , quæ unicuique reddit quod ſuum eſt accipitur. Vel ut dicit Boherius , dictante juſtitia , ideſt ratione , ſive etiam Deo , qui eſt vera juſtitia.

ET DE CUJUSLIBET ORDINE ID FACIAT. Notat hìc Hildemarus varios eſſe in monaſterio ordines. 1. eorum , qui laici ad converſionem veniunt. 2. Clericorum , & Sacerdotum. 3. Monachorum peregrinorum. Et de quolibet eorum ordine alios aliis præferre poteſt , nam Clerici etiam Presbyteris & Monachis peregrinis præponi poſſunt.

SIN ALIAS PROPRIA TENEANT LOCA. Prout nimirum convertuntur.

QUIA SIVE SERVUS SIVE LIBER , OMNES IN CHRISTO UNUM SUMUS. Alludit hìc S. Benedictus ad illa Apoſtoli verba : [Quicumque in Chriſto baptizati eſtis , Chriſtum induiſtis : non eſt Judæus neque Græcus : non eſt ſervus neque liber : non eſt maſculus neque fæmina ; ſed omnes vos unum eſtis in Chriſto Jeſu.] Omnes ergo in Chriſto unum ſumus , hoc eſt unum corpus , ut exponunt Hildemarus & Smaragdus , quod iſte confirmat ex illis Apoſtoli verbis : [In uno ſpiritu omnes nos , & in uno corpore baptizati ſumus , ſive Judæi , ſive gentiles , ſive ſervi , ſive liberi] &c. Cujus quidem corporis caput eſt ipſe Chriſtus , ſub quo nos invicem membra. Vel in Chriſto unum ſumus , conditione videlicet , creatione , redemtione , vocatione , ac cæleſtis gloriæ promiſſione. Præclarè S. Cæſarius : [Et nos , & omnis populus unius Domini ſervi ſumus , uno pretio redemti , pari conditione in hunc mundum intravimus , ſimili quoque exitu migraturi ſumus , & ſi bene agimus , ad unam beatitudinem pariter veniemus.]

1. Cor. 12.

Serm. 116. in append. Serm. S. Aug.

SOLUMMODO IN HAC PARTE APUD IPSUM DISCERNIMUR. Ad gratiam vel gloriam conſequendam.

SI MELIORES AB ALIIS IN OPERIBUS BONIS ET HUMILES INVENIAMUR. Juxta illud S. Auguſtini ſeu cujuſvis alterius : [Non eſt apud Deum niſi meritorum diſcretio , ... Apud Deum anima uniuſ-

Serm. 117. in append. Serm.

Caput II. *Lib 1. Reg. cap. 72. 1. Polit.*

cujuſque non eſt diſcernenda nobilitate, ſed opere; nec genere, ſed actione.] Et S. Gregorii: [Apud Deum non gradus elegantior, ſed vitæ melioris actio comprobatur.] unde & Ariſtoteles dicebat: [Virtus & malitia determinant ſervos & liberos, nobiles & ignobiles.] Porro S. Benedictus bonis operibus humilitatem adjungit, quia ut apprimè ſcribit S. Gregorius, [qui ſine humilitate virtutes congregat, quaſi in ventum pulverem portat;] & Smaragdus: [In his duabus rebus ſemper electi à reprobis diſcernuntur, ideſt in vera cordis humilitate, & boni operis actione.]

Quærunt hìc cur S. Benedictus ſuprà dixerit: non unus plus ametur, quàm alius, niſi quem in obedientia, & operibus bonis invenerit meliorem; hìc verò nos ſolùm à Deo diſcerni, ſi meliores aliis in operibus bonis, & humiles inveniamur; ubi pro obedientia ſuppoſuit humilitatem. Reſpondetur ab humilitate non diſtingui obedientiam, quæ primum ejus gradum conſtituit ex Regulæ cap. 5. aut ſi diſtinguantur, ita planè connexas, ut neutra alterius pati poſſit abſentiam.

Æqualis ſit omnibus caritas.

Ergo æqualis sit ab eo omnibus caritas. Simile eſt illud S. Orſieſii S. Pachomii diſcipuli in exhortatione ad Monachos: [Cunctis exhibeas æqualitatem, ne fortè quem tu diligis, Deus oderit; & quem odiſti, Deus diligat.] Unam hìc movent difficultatem, ex eo quod qui ſuperius bonos aliis plus diligi permiſit, æqualem hic omnibus eſſe caritatem velit. At difficultatis nodum ſolvere haud difficile eſt, duplicem cum Hildemaro, Bernardo Caſſinenſi, & Boherio caritatem diſtinguendo; unam cordis, alteram cordis ſimul & operis: Caritatem cordis erga omnes æqualiter habere Abbatem oportet, quia omnium ſalutem optare, & quantum in ipſo eſt procurare debet; at verò caritatem cordis ſimul & operis omnibus æqualiter impendere non tenetur; nam ut dicit Boherius: [Caritas operis aliter tractat bonum, & aliter ſecundùm merita tractat malum; aliter firmum, aliter debilem; aliter abundantem, aliter indigentem.] Aliam ad hanc difficultatem ſolutionem adhibet Hildemarus; ut nimirum omnibus æqualis ſit caritas, omnibus, inquam, æqualiter bonis: cui concinit Nicolaus de Fractura hunc locum ita exponens: [Hìc vult dicere, ſi omnes æquales fuerint in ſancta converſatione, omnibus æqualem exhibeat caritatem; ſin autem, prout unicuique opus erit.]

Una præbeatur omnibus secundùm merita disciplina. Ideſt correctio ſive punitio, ubi nimirum eadem eſt culpa, juxta illud S. Hieronymi. [Nullius accipias perſonam, non divitias, non potentias; quantumcumque ſit potens, vel nobilis, ſi peccaverit corripe eum, & comediſti azyma ſinceritatis in amaritudine.] Planè uſque adeo exoſa fuit priſcis Patribus in correptionibus & judiciis ferendis perſonarum acceptio, ut negligentem hac in re Præpoſitum, & judicantem non ſecundùm rei veritatem, ſed ſecundùm perſonas, de ſolio deponi præcipiat S. Pachomius, donec corrigatur.

De Miniſterio agnt. citatur à Boherio.

Regul. art. 94.

IN DOCTRINA NAMQUE SUA. Doctrina hîc pro correptione ſumitur. CAPUT II.

APOSTOLICAM ILLAM DEBET SEMPER FORMAM SERVARE, IN QUA DICIT: ARGUE, OBSECRA, INCREPA. Quæ verba ſic explicat citatus à Smaragdo S. Hieronymus: Argue peccantes, conteſtare ne peccent, increpa reſiſtentes; & S. Proſper: Argue coæquales, obſecra ſeniores, increpa juniores; Richardus de S. Angelo: Argue admonendo, obſecra comminando, increpa ad pœnam procedendo. At omnium optimam, ut exiſtimat Smaragdus, Apoſtolicæ ſententiæ expoſitionem tradit S. Benedictus, cùm ſubdit: Correctio ut facienda.

IDEST MISCENS TEMPORIBUS TEMPORA, TERRORIBUS BLANDIMENTA. [Acſi diceret, inquit Smaragdus, temporibus argutionis miſce tempora obſecrationis;] quamvis aliter hunc locum explicent Hildemarus & Bernardus Caſſinenſis: Abbas nimirum miſcet temporibus tempora, cùm propter furorem aut aliam alicujus fratris paſſionem, aliud in tempus differt increpationem, quam ille iratus, aut perturbatus ferre non poſſet, & tunc non modò non prodeſſe, ſed etiam obeſſe plurimùm poſſet. Egregiè enim citatus ab Hildemaro S. Gregorius: [Perturbati, inquit, quid audiant, ignorant; ſed ad ſe reducti tantò libentiùs exhortationis verba recipiunt, quantò ſe tranquilliùs toleratos erubeſcunt: Menti autem furore ebriæ omne rectum, quod dicitur, perverſum videtur: unde & Nabal ebrio culpam ſuam Abigail laudabiliter tacuit, quàm digeſto laudabiliter dixit.] Quapropter ſi quando tacere & parcere videntur Superiores, non ſemper negligentiæ, ſed aliquando prudentiæ eorum ſilentium adſcribendum eſt, juxta illud S. Odonis Abbatis Cluniacenſis: [Sanè qui propterea non objurgat, quia vel aptius tempus expectat, vel metuit ne increpati deteriores fiant, & invalidos pejus noceant; hoc non eſt negligentia, vel cupiditatis occaſio, ſed conſilium caritatis: nam, ut in x x. Moralium libro dicitur, Sancti viri cùm vident quoſdam ſua verba deſpicere, dum eos intelligunt divinitus deſeri, gementes conticeſcunt; unde eſt illud: quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena; ſcriptum eſt: noli arguere deriſorem, ne oderit te. Tacent ergo ſancti viri, non ut eorum odium timeatur, ſed ne illi odiendo pejores fiant.] His concinit S. Bernardus, ſeu quilibet auctor tractatus de paſſione Domini cap. 19. ubi ſic loquitur: [Sunt quandoque malorum vitia arguenda, quandoque tacitè ſufferenda, ſecundùm quod uniuſcujuſque, qui talis eſt, videris expedire; quia non omnes ægroti uno genere medicina curantur.] Verum ſi ſic miſcere debent Prælati temporibus tempora, ut correctionem in illud tempus differant, quo fructuosè eam ſuſtinere poſſint ſubditi; non minus tenentur & ipſi ea expectare tempora, quibus eam utiliter queant inferre, ut numquam perturbato adhuc animo peccantes puniant, ne fortè plus vindictæ, quàm rationi & juſtitiæ tribuere videantur: [Sanè quia mox ut infertur injuria, (egregium B. Petri Damiani monitum) perturbatur animus, vix rectum

Lib. 3. Collat. n. 44.

Opuſc. 18. Diſertat. 3. cap. 4.

CAPUT II. illico valet promulgare judicium: ſicut enim intuentis viſum aqua dum quieſcit admittit, ſi turbatur obtundit; ſic humanus animus in ipſo perturbationis articulo inoffenſam recti judicii regulam, & lineam non attendit, unde neceſſe eſt, ut in poſterum ſententia differatur, quatenus æquata juſtitiæ lance, judicium, quod perturbata nequiverat, mens quieta ſuſpendat.] Et rectè quidem; nam ut ait S. Baſilius, [qui animo commoto, & iracundo fratrem arguit, non illum peccato liberat, ſed ſeipſum delictis involvit.]

Reg. fuſ. c. 50.

Aliam etiam hujus loci expoſitionem tradit Boherius: miſcens temporibus tempora, ideſt habens rationem temporum, quibus committuntur culpæ: aliter enim Abbas corrigere debet æſtatis tempore, aliter quadrageſimæ: nam negligentiæ quadrageſimales duriùs emendari debent.

TERRORIBUS BLANDIMENTA. Rectè B. Petrus Damiani: [Si pectus tuum arca Dei eſt, ſicut profectò dignum eſt, non in eo ſola ſit virga, quæ feriat, ſed & manna, quod in fraternæ mentis palato dulceſcat; non in eo ſit zelus amaritudinis, qui deterreat; ſed zelus potiùs caritatis, qui ſalubriter corrigat, ſicque correptionis aculeus vulnus delinquentium pungat, ut & manſuetudinis oleum leniori quoque fomento dulceſcat.] Et certè eodem prorſus modo exhibere ſe debent Abbates erga ſubditos, quo Deus ipſe, cujus vices agunt, ſe gerit erga homines: Porro ipſe Deus, ut loquitur S. Odo Cluniacenſis Abbas, [modo nos aſperis incitationibus terret, modo blandis conſolationibus refovet; terrorem fomentis miſcet, fomenta terrori, ut & corda peccatorum indicatis terroribus ad humilitatem inclinet, & humilem mærorem enarratis conſolationum fomentis attollat, quatenus dum utraque circa nos mira arte magiſterii temperantur, nec deſperatè inveniantur territi, nec incautè ſecuri.] Vide S. Gregorii Papæ lib. 2. Paſtor. cap. 6.

Opuſc. 51. cap. 14.

Lib. 1. collat. n. 3.

DIRUM MAGISTRI, PIUM PATRIS OSTENDAT AFFECTUM. Juxta illud S. Gregorii: *Boni te dulcem, pravi ſentiant correctorem.*

Lib. 9. ep. 8.

IDEST INDISCIPLINATOS ET INQUIETOS DEBET DURIÙS ARGUERE. &c. Clara prorſus & perſpicua Apoſtolicæ ſententiæ expoſitio, cui proinde nihil ſupperaddendum videtur: Obiter tantùm hìc notabo Hildemarum, quem ſub Petri Diaconi Bernardus Caſſinenſis, ſub nomine Pauli Diaconi Boherius hunc ad locum citant, obſervare, indiſciplinatos eſſe tribus modis. 1. Alii nec intelligunt nec verecundantur diſciplinam, & in peccatum labuntur. 2. Alii intelligunt & verecundantur excommunicationem, ſed conſuetudine & cupidine peccati illud committunt. 3. Alii, qui ſive intelligant, ſive non, dicunt ſe nolle diſciplinam ſuſcipere: quaſi diceret alii ſunt indiſciplinati ex ignorantia, alii ex negligentia, alii ex contemtu.

Qui negat correctio-

NEQUE DISSIMULET PECCATA DELINQUENTIUM. Aliquando Abbas delinquentium peccata diſſimulat, ne fortè ſuis videatur minus

minus manſuetus aut dulcis; at in hoc maximè crudelem ſe demonſtrat: [Crudelis eſt, inquit, S. Baſilius, qui tacet, & non arguit, quemadmodum qui venenum ſineret in eo, qui morſus eſt à venenata beſtia, nec illud auferret;] & Auguſtinus [Scriptum eſt; qui abjicit diſciplinam infelix eſt. Bene poteſt addi ad iſtam ſententiam: Sicut qui abjicit diſciplinam infelix eſt; ſic diſciplinam qui negat, crudelis eſt.] Vide S. Baſil. Regul. fuſ. diſp. cap. 24. & 25. CAPUT II. nem crudelis. *Reg. Brev. interr. 4. Serm. 13. de ſcript.*

[SED MOX UT COEPERINT ORIRI, RADICITUS EA UT PRÆVALET AMPUTET. Appoſitè S. Johannes Climacus: [Dum vulnus recens eſt, & adhuc calet, facilem habet curationem; ubi verò tempore inveteraverit, & neglectum corruptumque eſt, difficilè curatur, multoque labore, igne, ferro, pharmaco, & cauterio indiget.] Idipſum mira arte ſuos olim diſcipulos docuit unus ex priſcis Patribus: Hic nimirum cùm aliquando unâ cum eis reſideret in loco multis variiſque cupreſſis conſito, uni ex eis præcepit, ut admodum parvam cupreſſum manu avelleret, quod ipſe nullo negotio unica tantùm manu admota præſtitit; dein majuſculam oſtendit, quam ambabus manibus avulſit; poſtea etiam tertiam, quam non ſine magno labore extraxit; quartam rurſus aliis majorem avelli præcepit, quod omni niſu omnique labore adhibito vix tandem præſtare potuit; quintam denique oſtendit, quam ipſe eradicare haud potuit; hinc alterum juſſit, ut fratrem adjuvaret, atque hanc ambo vix abſtraxerunt. Tunc ſenex converſus ad omnes diſcipulos ſuos dixit: Sic ſunt paſſiones & affectus noſtri, dum parvuli ſunt & recentes, ſumma facilitate & quiete eos excidere, & extirpare poterimus; ſi verò eos tanquam parvulos neglexerimus, paulatim convaleſcent; & quo magis convaluerint, eo majore opus erit labore. Vitia citò extirpanda. *Grad. 5.* *S. Doroth. Doct. 11. n. 5.*

MEMOR PERICULI HELI SACERDOTIS DE SILO. Ut omnem in arguendis puniendiſque culpis ab Abbate ſocordiam amoveret S. Benedictus, proponit Heli Sacerdotis exemplum, qui delinquentes filios redarguit quidem; ſed quia non eo, quo debuerat, modo punivit, arca Domini capta eſt, ipſe retro decidens occubuit; ex quo S. Petrus Damiani ita infert: [Si ergo Heli propter duos dumtaxat filios, quos non ea, qua digni erant; invectione corripit, cum eis ſimul, & cum tot hominum multitudine periit; qua arbitramur dignos eſſe ſententia, qui in aula eccleſiaſtica, & ſoliis judicantium præſident, & ſuper non ignotis pravorum criminibus tacent?] *Opuſc. 17. cap. 2.*

ET HONESTIORES QUIDEM ATQUE INTELLIGIBILES ANIMOS PRIMA ET SECUNDA ADMONITIONE VERBIS CORRIPIAT. Honeſtiores hìc Commentatores poſt Smaragdum intelligunt honorabiliores; honeſtus enim dicitur quaſi honoris ſtatus. Sed Hildemarus honeſtiores eos appellat, qui imitabilem vitam habent. Recta expoſitio; hìc enim honeſtiores & intelligibiles animos S. Benedictus opponit improbis, duris corde, ſuperbis, & inobedientibus, quorum vita non modò non imitabilis, ſed etiam penitus execranda.

Caput II.

Improbus quis.

In Not. ad Conc. Regul. c. 30. §. 1.

IMPROBOS AUTEM. Improbi ſecundùm Smaragdum ſunt [imprudentes, probitate mentis carentes;] ſecundùm Hildemarum ii, qui per ſex gradus aſcenderint, nempe 1. admonitionem ſecretam duplicem. 2. publicam correptionem. 3. excommunicationem. 4 jejunium nimium. 5. flagellum. 6. orationem fratrum; quos enim ſex iſta non emendant, meritò dixeris improbos. Menardo autem [improbus eſt Monachus impudens pertinax in malitia;] additque: [S. Fructuoſus apud Caniſium ſcribit improbum appellari à S. Benedicto contumacem; aliquando tamen improbum dici eum, qui etſi ſæpe corripiatur, non tamen contradicit regulari diſciplinæ.]

Duri corde.

In Comment. ad c. 23. Regul.

ET DUROS CORDE. Duri corde, & improbi nihil, aut vix inter ſe diſtant. Hildemaro [Duri corde ſunt, qui ſive admoneantur, ſive excommunicentur, non emendantur, neque etiam erubeſcunt, ſed obſtinata mente non timentes verecundiam atque excommunicationem, impetum ſui cordis ſequuntur.] Smaragdus verò duros corde vocat [pertinaces, vel contumaces, & incorrigibiles.] Boherius indomitos.

Cap 40.

ET SUPERBOS, ET INOBEDIENTES VERBERUM, ET CORPORIS CASTIGATIONE IN IPSO INITIO PECCATI COERCEAT. Juxta illud S. Aureliani: [Superbis verò, inobedientibus, & iracundiam protrahentibus numquam parcendum eſt donec corrigantur.] De verberum inflictione diximus in lib. 2. de antiquis Monachorum ritibus cap. 11. Corporis verò caſtigationem vocant nimia jejunia, incarcerationem, & his ſimilia; quamvis Smaragdus in excommunicatione, in verbis, & verberibus, caſtigationem corporis reponat.

SCIENS SCRIPTUM: STULTUS VERBIS NON CORRIGITUR. Nimirum Proverb. 18. ubi legitur: [Non recipit ſtultus verba prudentiæ, niſi ea dixeris, quæ verſantur in corde ejus.] Quem ergo non emendant verba, ſaltem emendent verbera.

ET ITERUM PERCUTE FILIUM TUUM VIRGA, ET LIBERABIS ANIMAM EJUS A MORTE. Nempe æterna, juxta illud Prov. 23. [Noli ſubtrahere à puero diſciplinam; ſi enim percuſſeris eum virga, non morietur: Tu virga percuties eum, & animam ejus de inferno liberabis.] Felix percuſſio, quæ tot percuſſionibus liberat.

Bonis mali ſemper inſerti.

Coll. 18. c. 16.

Porro ex hac bonorum & improborum in correctionibus diſcretione, colliges non locis ſanctificari homines, ſed hominibus loca; nullamque extare tam ſanctam congregationem, quæ ſuo in ſinu malos aliquos non complectatur; ut egregiè docet apud Caſſianum Abbas Piammon: [Nec perverſos, inquit, atque execrabiles quoſque ſanctorum virorum numero inſertos latitare miremur; quia dum in hujus ſæculi area conculcamur atque conterimur, neceſſe eſt etiam paleas igni perpetuo deputandas inter electiſſima frumenta miſceri. Denique ſi vel ſatan inter Angelos, vel Judam inter Apoſtolos, vel Nicolaum praviſſimæ hæreſeos inventorem inter Diaconos reminiſcamur electos; hoc quod nequiſſimi homines ſanctorum ordini deprehenduntur inſerti, mirum eſſe non poterit.] Idem docet S. Auguſtinus in Serm. 15. de ſcripturis,

ubi etiam inquirenti cur bonis & religioſis Deus malos miſceri permittat, ita reponit: [Reſponde mihi in fornace aurificis palea quid facit? puto non eſſe ibi ſine cauſſa paleam, ubi aurum purgatur: videamus quæ ibi ſint omnia; fornax eſt, palea eſt, aurum eſt, ignis eſt, artifex eſt; ſed illa tria aurum, palea, ignis in fornace; artifex ad fornacem: attende & iſtum mundum; mundus fornax eſt, palea homines mali, aurum homines boni, ignis tribulatio, artifex Deus: attende & vide, aurum non purgatur, ſi non palea uratur.] Caput II.

Meminere debet semper Abbas quod est, meminere quod dicitur. Duo hic dicit, meminiſſe debet Abbas quod eſt, ſcilicet homo, mortalis, fragilis, peccator &c. deinde quod dicitur, ideſt Abbas, Pater, Prælatus; primò tamen quod eſt, ut ex propriæ fragilitatis & miſeriæ recordatione humiliatus, de ſua non extollatur dignitate; deinde quod dicitur Abbas, Chriſti vices gerens, à quo ſingulares & ſpeciales gratias expectare debet, quarum adjutorio commiſſum ſibi officium exequatur, ut animum non deſpondeat.

Et scire quia cui plus committitur, plus ab eo exigitur. Cùm enim augentur dona, rationes etiam creſcunt donorum.

Sciatque quàm difficilem, et arduam rem suscepit regere animas. Quia ut dicit S. Gregorius, ars eſt artium regimen animarum. Et ſanè ſi quis vix ſuam poteſt animam regere, alienam quomodo reget? ſi corporalia aut temporalia tot exigunt curas, tot labores; quis ſufficiet animabus curandis?

Et multorum servire moribus. Hæc verba ex Commentatorum ſententia priorum ſunt expoſititia; ut idem ſit regere animas, & multorum ſervire moribus, ideſt ſic ſe aptare, & talem reddere ſubditorum moribus, ut bonos foveat, pravos corripiat, ſuperbos humiliet, infirmos confortet, fortes dirigat, errantes in viam veritatis & juſtitiæ reducat, ut loquitur Trithemius, *totque habeat animos, quot in ſuo regimine filios*, ut dicit Regula Cujuſdam ad Virgines cap. 1.

Porro ex hoc Regulæ S. Benedicti loco non malè deducitur, Abbates & alios quoſcumque Prælatos eorum verè dici debere ſervos, quorum ſibi cura commiſſa eſt, ut pote quorum *ſervire* moribus jubentur. Et ſanè ſi Prælati ſpiritales ſint animarum medici, meminiſſe omnino debent proprium medicorum eſſe non dominari, ſed ſervire ægrotis. hinc S. Baſilius [Præpoſitum, inquit, officii dignitas non extollat, ne & ipſe ab humilitatis & modeſtiæ felicitate decidat, & inflatus incidat in laqueum diaboli; ſed hoc certò ſciat, quia multorum cura ſuſcepta ſimul exigat, ut multis ſerviat.]

Abbates Monachorum ſervi.

Regul. fuſ. cap. 30.

Et secundùm uniuscujusque qualitatem vel intelligentiam ita se omnibus conformet et aptet. Quod utique præſtabit, [quando cum magno magnus, cum parvo parvus efficitur, quando infirmis efficitur infirmus, ut infirmos ſalvos

CAPUT II. faciat; quando forma factus gregi, humilibus humilitatis oſtendit formam, obedientibus obedientiæ præbet exempla, ſimiliter abſtinentibus, & vigilantibus, & orantibus, & in omnibus bonis virtutibus cunctis ſibi ſubjectis normam præbet ſalutis,] ut loquitur Smaragdus.

Non tam numero quàm virtute fratrum Abbas gaudeat.

UT NON SOLÙM DETRIMENTA GREGIS SIBI COMMISSI NON PATIATUR, VERÙM IN AUGMENTATIONE BONI GREGIS GAUDEAT. Gregis augmentum hìc intelligit non tam numero, quàm virtute ac bonis moribus; quid enim prodeſt multitudo Monachorum, ubi virtutum deficit numerus, pullulatque multitudo vitiorum? Multiplicaſti gentem, inquit Propheta Domino, ſed non multiplicaſti lætitiam; Sanè multò æquius eſſet paucos, ſed bonos habere Monachos, quàm plurimos malos, quorum exemplo corrumpuntur boni, omniſque regularis diſciplina peſſumdatur; ut meritò inter relaxationis in Ordine noſtro cauſſas, quorumdam Abbatum negligentiam, qui non quos, aut quales, ſed quot haberent Monachos curabant, aſſignarit Mabillonius noſter, quod erratum anno imperii XI. in edito brevi Capitularium reprehendit Carolus Magnus his verbis: [Quam utilitatem conferat eccleſiæ Chriſti, quod is, qui paſtor, vel magiſter, cujuſcumque venerabilis loci eſſe debet, magis ſtudet in ſua converſatione habere multos, quàm bonos, & non tam probis, quàm multitudine delectatur.] Non multitudo hominum, ſed multitudo bene viventium cœnobia ſanctificat: immo ſicut paucitas Monachorum obeſt quominus exactè regulæ diſciplina cuſtodiatur; ita non minus multitudo monaſticæ obſervantiæ nocet; vix enim in tanta multitudine fieri poteſt, ut aliqui non reperiantur mali, quorum perverſis moribus boni & religioſi corrumpuntur. Deinde ubi multi ſunt, nonnulli exiſtunt, quibus juſtis licet de cauſſis aliquæ exemtiones ſunt concedendæ, ex quibus ſenſim & ſine ſenſu rigor obſervantiæ regularis enervatur; quod præſenſiſſe videtur auctor vitæ S. Stephani Obazinenſis Abbatis libro I. n. 16. ubi hæc ſcribit: [Dum minima quæque prætendimus, majora negligimus; ſed & diuturna temporis longinquitate laſſati, & cohabitantium multitudine prægravati, à priſtino vigore defecimus, & remiſſiùs nos, negligentiuſque tractamus, dumque infirmis condeſcendere volumus, eorum potiùs negligentiam ſectari, quàm eos ad perfectionem trahere feſtinamus.] Adde quod in tanta fratrum multitudine vix Abbas omnium ſpiritalibus neceſſitatibus ſufficere poſſit, cùm præſertim eas per ſe cognoſcere ſibi haudquaquam vacet.

Præfat. ad Sæc. 4 part. 1. n. 140.

Tom. 4. Miſc. Baluz.

Signanter verò S. Benedictus dixit: *Gregis ſibi commiſſi*; quia, inquit Hildemarus, [non eſt ſuus ille grex, ſed Domini, & ſibi commiſſus; unde quia ſuus non eſt, ſed ſibi commiſſus, ideo debet diligenti cura illum tractare.]

ANTE OMNIA NE DISSIMULANS. Id eſt negligens; nam ut dicit Boherius, in multis locis ponitur diſſimulatio pro negligentia.

AUT PARVIPENDENS. Hoc eſt contemnens. Magnum noveris eſſe quod ſequitur, nam ut aiunt Smaragdus & Hildemarus, Parvi-

pendere idem eſt ac magnum aliquid animo ſuperbo deſpicere, ſeu parum æſtimare. Caput II.

Salutem animarum sibi commissarum. Magnum utique ſalus animæ, pro qua Chriſtus mortuus eſt.

Plus gerat sollicitudinem de rebus terrenis, ac transitoriis, atque caducis. Supple, quàm de animabus. Non omnem omnino curam rerum temporalium Abbati S. Pater adimit, ſed nimiam tantùm, ac ſuperfluam, de qua S. Auguſtinus, [Quid pejus ſollicitudine vitæ, quæ pervenire non permittit ad vitam? quid miſeriùs quàm curando vitam amittere vitam?] Hujuſmodi ſollicitudines hìc in Abbate reprobat, perverſorum quorumdam occurrens cupiditati, dequibus graphicè Petrus Bleſenſis: [Sunt Abbates, inquit, quærentes potiùs quæ ſua ſunt, quàm quæ Jeſu Chriſti; à fructibus eorum cognoſcetis eos. Hi animarum cura poſthabita, ſummam ſui officii reputant, ſi in ſuam & ſuorum perniciem poſſeſſiones eccleſiæ ſuæ per fas & nefas culturis & ædificiis magnificent; & dilatent; animarum verò curam, quæ à ſpiritu timoris conceperant fructum ſalutis, quaſi aborſum perniciosè procurant; ut eis meritò aptetur verbum Prophetæ dicentis: ſecuerunt prægnantes Galaad ad dilatandum terminos ſuos. Hi ſunt, quos agitat ſpiritus hujus mundi, ſpiritus vertiginis, & erroris. Meliùs eſt domum tuam augere moribus, quàm poſſeſſionibus, melius eſt cælum implere, quàm horreum.] Quod tamen non ſic dictum velim, quaſi liceret Abbati negligere temporalia, ſine quorum adminiculo nec ſpiritalia, nec æterna vix comparari poſſunt; unde & S. Thereſia dicebat: [Ut ſpiritalia de bono in melius ſemper proficiant, maximi eſt momenti etiam in monaſteriis indigentibus ac reditu carentibus, magnam rei temporalis curam gerere.] Rectè autem S. Gregorius: [Quiſquis regendis fratribus præeſt, vacare funditus à curis exterioribus non poteſt; ſed tamen curandum magnopere eſt, ne ab his immoderatè deprimatur; unde rectè per Ezechielem dicitur: Sacerdotes caput ſuum non radant, neque comam nutriant, ſed tondentes attondeant capita ſua. Quid ſignant capilli in capite niſi uberiores cogitationes in mente? qui dum ſuper cerebrum inſenſibiliter oriuntur, curas vitæ præſentis exprimunt, quæ ex neglecto ac torpenti ſenſu, quia inopportunè prodeunt, quaſi nobis non ſentientibus procedunt. Quia ergo cuncti, qui præſunt habere quidem ſollicitudines exteriores debent, nec tamen eis vehementer incumbere, Sacerdotes rectè & caput prohibentur radere, & comam nutrire, ut cogitationes carnis de vita ſubditorum nec à ſe funditus amputent, nec rurſus ad creſcendum nimis relaxent; unde bene dicitur: tondentes tondeant capita ſua, ut videlicet cura temporalis ſollicitudinis & ad quantum neceſſe eſt prodeant, & tamen recidantur citiùs, ne immoderatè excreſcant] &c. Immoderatas hujuſmodi curas abjecerat S. Gertrudis Abbatiſſa Nivialenſis, quæ ut ſcribit Anonymus in ejus vita cap. 3. [bonis ac fidelibus diſpenſatoribus foris de

Nimia temporalium cura in Abbate reprehenditur.

Serm. 101. de Scripț.

Epiſt. 134.

Amos. 1.

Ea tamen negligere non debet.

De modo viſit. Monaſt. n. 2.

Lib. 1. Regiſt. c. 24.

Sæc. 2. Bened. p. 465.

CAPUT II. fratribus, infra verò ſepta Monaſterii ſpiritualibus ſororibus curam familiarem commendavit, quatenus diebus ac noctibus in agone ſancto, vigiliis, ac orationibus, ſanctis lectionibus, & jejuniis contra ſpiritales nequitias potuiſſet dimicare.]

An liceat Monachis lites ſuſcipere.

Porro cùm Abbas non omnem rei temporalis curam abjicere teneatur, ſed tantùm ſuperfluam, ut diximus; quæritur an poſſit, & debeat uſque ad lites ad conſervationem bonorum monaſterii ſuſcipiendas eam extendere? Sanè ſicut in rebus majoris momenti raptoribus bonorum monaſterii cedendum non cenſeo; ſic pro minutiis ſervos Dei judicio contendere non probo. Lites in omnibus omnino damnare videtur S. Auguſtinus pluribus in locis. Eaſdem in monachis maximè improbat S. Bernardus: [Video alios, inquit, quod non ſine dolore videri debet, poſt aggreſſam Chriſti militiam rurſus ſæcularibus implicari negotiis, rurſus cupiditatibus terrenis immergi, cum magna cura erigere muros, & negligere mores, ſub prætextu quoque communis utilitatis verba vendere divitibus, & matronis ſalutationes; ſed & contra Imperatoris ſui edictum concupiſcere aliena, & ſua cum lite repetere, non audientes Apoſtolum ex imperio Regis tubicinantem: Hoc ipſum, inquit, delictum eſt in vobis, quod cauſſas habetis: quare non magis fraudem patimini? Itane mundum ſibi, & ſe mundo crucifixerunt, ut qui antea vix in ſuo vico vel oppido cogniti fuerant, modò circumeuntes provincias, & curias frequentantes, Regum notitias Principumque familiaritates aſſequuti ſunt.] Et iterùm ad Odonem Abbatem fratreſque Majoris monaſterii ſcribens: [Hoc autem dicimus tutiùs eſſe omni Chriſtiano, & maximè Monacho poſſidere quidpiam minus, quàm cum lite amplius;] & paulo ante: [Sed forſan dicitis: Nos nemini injuriàm facimus, tenemus noſtra, parati ſi quis ex adverſo eſt ſubire judicium. Rectè. Sed quid ſi alius reſponderit, & dixerit: Hoc ipſum delictum eſt in vobis, quod cauſſas habetis? Quare non magis fraudem patimini? Quid ſi legerit & alius? Si quis abſtraxerit tua, ne repetas; quin immo percutienti in dextram maxillam præbe & alteram: auferenti tunicam præbe & pallium.] Eadem erat mens Petri Bleſenſis cùm ad H. Radingenſem Abbatem ita ſcriberet: [Contra edictum cæleſtis Imperatoris eſt non ſolùm concupiſcere, aut rapere aliena; ſed ſua etiam cum lite repetere. Apoſtolus ad Timotheum dicit: Servum Dei non oportet litigare; & idem: Hoc ipſum delictum eſt in vobis, quod judicia habetis, & non potiùs fraudem patimini;] & alibi ad G. Abbatem Majoris Monaſterii, qui Priorem S. Coſinæ traxerat in judicium: [Si votum profeſſionis illius cui obligatus es diligenter attenderes, quæ ſurſum ſunt, non quæ ſuper terram propenſiore ſtudio procurares, juxta doctrinam Apoſtoli: Servum Dei non oportet litigare; cùm ipſe alibi dicat: Hoc ipſum delictum eſt in vobis, quod cauſſas habetis, & non potiùs fraudem patimini.] Unde poſtea epiſtolam concludens addit: [Ceſſa igitur, immo ceſſent omnes religioſi à talibus, quibus conſcientiæ

Homil. 4. ſup. miſſus eſt n. 10.

Epiſt. 387.

Epiſt. 102.

Epiſt. 117.

ſanctorum vulnerantur, denigratur bonorum opinio, ſcandalizatur Ordo, animæ jugulantur; qui enim pro terra litigant aut pro paſcuis, indigni ſunt in terra viventium aut loco paſcuæ collocari.] His accedunt antiquæ Regulæ Monachorum: Regula S. Poſthumio ab Angelo tradita n. 18. [Non patiaris conjugatum judicio contendere tecum; melius eſt enim Monacho fraudem, & injurias ſuſtinere, quàm ut audiatur vox militis Chriſti in clamore.] Regulæ fuſiùs diſputatæ à S. Baſilio: [Conteſtari oportet inſenſatos cognatos, (bona ſæculo renuntiantium injuſtè retinentes,) ne ſacrilegii peccatum committant, juxta mandatum Domini, quo dixit: ſi peccaverit adverſum te frater tuus, vade, argue ipſum &c. At judicio contendere contra ipſos apud extranea tribunalia, vetuit pietatis doctrina, ubi à Domino dictum eſt: Volenti tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte & pallium; & in Apoſtolo: Audet quiſquam veſtrum, negotium habens cum altero judicium experiri ſub injuſtis, & non ſub ſanctis.] Addit tamen; [Et ſub illis (ſcilicet ſanctis) in judicium vocare poterimus, ſed ita ut potior ſit ſalus fratris, quàm copia pecuniarum; nam & Dominus poſtquam dixit: Si te audierit, ſubjecit: lucratus es, non pecuniam, ſed fratrem tuum. Poteſt autem aliquando fieri, ut manifeſtandæ veritatis gratiâ, vocante nos ad præſcriptam judicii diætam eo, qui primus adverſum nos iniquè agere cœpit, conſentiamus; ſed tanquam provocationi obtemperantes, & non proprio iræ aut contentionis affectui obſecundantes, ſed veritatem patefacientes; nam hoc pacto & adverſarium etiam invitum à malis eripiemus, & ipſi mandata Dei non tranſgrediemur.] Regula S. Aureliani ad Monachos: [Lites nullas habeatis, obedientes præcepto Apoſtoli, ubi dicit: Servum Dei non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe.] Regula S. Stephani Inſtitutoris Ordinis Grandimontenſis: [Vobis præcipimus, ut de rebus vobis datis, vel dandis numquam ſcriptum cauſſa placitandi faciatis, nec etiam placitare præſumatis;] & infra: [Firmiſſimè vobis præcipimus, ut numquam propter veſtra, vel aliena cum aliquo placitare, ſive judicio contendere præſumatis, nec cauſſas, nec controverſias aliorum in manu veſtra recipiatis. quid plura? vobis præſentibus, vel abſentibus placita, vel hujuſmodi conflictus ſæculares nullatenus agantur in locis veſtris.] S. Patris præcepto pro votis paruere non diu poſt ejus mortem ſanctiſſimi illius diſcipuli, cùm [locum de Mureto, in quo Deo fideles ſerviebant, diuque cum ſanctiſſimo Patre ſuo ſervierant, Monachi vici de Ambaſiaco Abbatiæ S. Auguſtini de Lemovicis calumniari cœperunt; ſed qui potiùs auferenti tunicam pallium volebant dimittere, quàm inde ad placita, & litigandi conſuetudinem traherentur, habere locum alium vigilanter perquirere curaverunt, ubi caput religionis ſuæ convenienter conſtituerent.] Denique Cartuſienſes Monachi in tertia Statutorum compilatione inter ea, quæ reprehenſione digna exiſtimant, iſtud recenſent: [quia nonnulli ſunt in acquirendo nimis avidi, alii in alienando improvidi, alii verò ad litigia proni in

Caput II.

Refertur in ejus vita c. 8. l. 1. de vitis Patr.

Cap. 9.

Num. 39.

Cap. 24.

Cap. 31.

In ejus vita apud Labbeum tom. 2. Bibliot. nova pag. 621.

Cap. 3. n. 6.

Caput II. Num. 14. ſuum, & domorum ſuarum non modicum detrimentum.] Qua propter non multò infra hoc edunt ſtatutum : [Quantum poterimus lites & proceſſus fugiamus; Servos enim Dei litigare non licet; & ſi interdum ad id nos impellit neceſſitas, pacem cum adverſariis via amicabili, vel arbitrali, ſi fieri poterit, quæramus, vel oblatam amplectamur, ad vitandum diſcurſus varios, litis eventus dubios, & expenſas; ex his enim multa domibus, & perſonis Ordinis incommoda evenerunt.] Prætеrieram pene S. Fructuoſum qui in Regula monaſtica communi, *Cap. 3.* talem vult in Abbatem eligi, qui [omnem cauſſandi uſum radicitus à ſuo corde repellat, & ſi fas fuerit, per nullam occaſionem in judicio cum hominibus contendat: Sed ſi quis eum incitaverit, & tunicam tulerit, qualiter contendat ad vocem continuò Dominicam & pallium relinquat. Si certè aliquis inſecutor monaſterii acceſſerit, & aliquid auferre conatus fuerit, & per vim tollere voluerit; uni de laicis cauſſam injungat, & ipſi fideliſſimo Chriſtiano, quem vita bona commendat, & fama mala non reprobat, qui & res monaſterii abſque peccata judicet & quærat; & ſi uſus jurandi eſt, * hoc faciat ſine juramento & pœna, & non tantùm pro rerum lucro, ſed ut perſecutorem humilem & manſuetum ad veniam poſtulandam reducat. Quod ſi perſecutor in ſua perſeveraverit contumacia, & plus lucra dilexerit quàm animam: ſtatim cauſſator cum eò contendere dimittat: Abbas verò abſque ullo uſu cauſſandi, & eraſo rancore ſtomachi ſimpliciter in ſuo monaſterio cum ſuis Monachis vivat, & nullam cum ſæcularibus cauſſandi licentiam habeat.] His omnibus addi poteſt celebrati anno 813. concilii *Can. 12.* Moguntini iſta definitio : [Hoc tamen omnino volumus, ut monachi nullatenus ad ſæcularia placita veniant, nec ipſe Abbas ſine conſenſu Epiſcopi ſui cùm neceſſitas exigit; tunc per juſſionem, & conſilium Epiſcopi illuc vadat; nequaquam tamen contentiones, aut lites aliquas movere præſumat, ſed quidquid quærendum eſt aut reſpondendum, per Advocatos ſuos hoc agat.] Felices ſanè hujus temporis Monachi, cùm tales inveniunt Advocatos, quibus ſecurè credi poſſint res monaſterii; nec eos miſera cogit neceſſitas ſub faſce rerum temporalium, quas per ſemetipſos procurare oportet, gemere; cùm pro ſuis potiùs & alienis peccatis gemere deberent : quamvis nos ab hoc ſcrupulo relevet S. Anſelmus, qui aliquando conſultus, à quodam *In ejus vita. l. 2. apud Surium 21. April.* fratre, qui diceret: [Relicto ſæculo veni ad Ordinem Monachorum, ſperans me ibi poſſe penitus intendere vitæ perenni, & Deo. Ecce autem ex præcepto Abbatis mei ſæcularibus negotiis intendo; & dum res eccleſiæ contra ſæculares defendere tuerique deſidero, placito, litigo,] &c. Inter alia ita reſpondit : Monachus [Obedientiæ, quæ ſibi injuncta eſt, ita ſtudeat, ut & res eccleſiæ contra omnes viriliter juſteque tueatur, & protegat, & de alieno per injuſtitiam ſub dominium eccleſiæ nihil redigere ſatagat; ſi in hujuſmodi converſatur, & vivit, quamvis pro talibus miſſas perdat, nonnumquam loquatur cùm fratres in clauſtro tacent, & quædam ſimilia horum faciat, vel dimittat,

* *Vide vitam ſecundam S. Oſvaldi Epiſc. Eborac. n. 56 Sæc. 5. Bened. p. 752.*

mittat, quæ ipſum nec faciunt, nec dimittunt: Obedientiæ virtus, quam exercet, hæc cuncta conſumit, & vas ſuum integrum ſervans, farinam de ſua mola fluentem, quæ illum æternaliter paſcat, totam ac puram colligit, atque recondit] &c. Et hæc quidem ei, qui invito, ac repugnanti animo ſæcularibus negotiis applicatur. Addit verò: * [Et quid de illo ſentiendum eſt, qui ſe ultro ad diſpoſitionem villarum offert, atque ut id, quod cupit, ad effectum perveniat, clam ſibi adjutores advocat, munera pollicetur, gratiam ſpondet?] Refert Anſelmus: [Nihil hoc ad propoſitum Monachi pertinet.] Et quærenti: [Nonne hic talis licèt hoc, quod dixi, cupiat, tamen ſine licentia Prælati ſui nihil facere tentat?] Reſpondet: [Licentia multos decepit. Obedientia enim & inobedientia contraria ſunt; harum media licentia eſt. Is igitur, quem obedientia non conſtringit clauſtra monaſterii egredi, vult tamen exire, regulæque diſtrictionem licenter declinare, quamvis nolit ſine licentia id præſumere, & idcirco actum ſuum licentia, qua nititur, poſſit defendere, peccatum tamen habet ex illicita voluntate; nec enim poſtquam mortuus mundo clauſtrum ſubiit, ad mundi negotia vel voluntate ullatenus redire debuit: Quia tamen ipſum velle ſuum non niſi permiſſus, facto implere voluit, obedientia, quam in hoc amplexus eſt, ipſum factum excuſabit; ſed velle quod contra obedientiam habuit, periculoſum, niſi pænituerit, illi erit. Quod nonnulli minus attendentes, licentia, quam pro implenda voluntate ſua expetunt, ſæpe falluntur.] Hactenus Anſelmus, cujus mentem utinam omnes aſſequantur, & ſequantur. Quomodo verò ipſe in litibus & placitis ſe gereret, vide ſi lubet in ejuſdem vitæ lib. 1. pag. 792. apud Surium.

CAPUT II.

* *Vide S. Bern. ſerm. 3. de Aſſumtione. B. Mar.*

SED SEMPER COGITET QUIA ANIMAS SUSCEPIT REGENDAS, DE QUIBUS RATIONEM REDDITURUS EST. Simile eſt illud Orſieſii in exhortatione ad Monachos: [Diſcamus quod oportet nos ſtare ante tribunal Chriſti, & de ſingulis non ſolùm operibus, ſed & cogitationibus judicari, & poſt rationem vitæ noſtræ etiam pro aliis qui nobis crediti ſunt reddituros eſſe ſimiliter rationem.] Formidanda prorſus Prælatis omnibus ſententia, quæ vel ipſas vitæ monaſticæ columnas commovit, viros omni ſanctitate inſignitos terruit. Hac nimirum perculſus Petrus Venerabilis ad Guigonem Cartuſiæ Priorem ita ſcribebat: [Hoc plus quàm dicere poſſum metuens, & horrendum eſſe incidere in manu Dei viventis ſciens, gemino coarctor periculo, dum me mihique commiſſos attendo. Nam ſicut B. Gregorius ait: In illo tremendo judicii examine uniuſcujuſque teſtimonium vix ſibi ſoli ſufficiet, quanto minus ſibi & proximo? Quomodo ergo tot millibus ubique terrarum diffuſis, quos raro vel numquam videre datur, ante Chriſtum vivorum & mortuorum juſtum judicem adero? Qualiter ſecundùm B. P. Benedictum de numero commiſſorum rationem reddere prævalebo, qui de propriæ vitæ ſtudio requiſitus mutus forſitan apparebo?] &c. Hac etiam multò ſe magis commotum fuiſſe

Abbas Deo reddet rationem de animabus fratrum.

Lib. 1. ep. 24.

M

Caput II. *Serm. 3. de Adv.*

indicat S. Bernardus his verbis : [Longè graviori & periculoſiori debito tenentur adſtricti, qui pro multis animabus reddituri ſunt rationem. Quid ego infelix, quo me vertam, ſi tantum theſaurum, ſi pretioſum depoſitum iſtud, quod ſibi Chriſtus ſanguine proprio pretioſius judicavit, contigerit negligentius cuſtodiri? Si ſtillantem in cruce Domini ſanguinem collegiſſem, eſſetque repoſitus penes me in vaſe vitreo, quod & portari ſæpius oporteret, quid animi habiturus eſſem in diſcrimine tantò? Et certè id ſervandum accepi, pro quo mercator non inſipiens, ipſa utique ſapientia, ſanguinem illum dedit. Sed & habeo theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, & quibus multò plura, quàm vitreis imminere pericula videantur.]

Cauſari quid.

ET NE CAUSETUR DE MINORI FORTE SUBSTANTIA. Cauſari uti obſervat noſter Menardus nonnumquam accipitur pro excuſare & defendere. Ne ergo cauſetur de minori fortè ſubſtantia, quaſi diceret : non excuſet, aut defendat ſuam negligentiam erga animas, quas ſuſcepit regendas, aut nimiam rerum temporalium ſollicitudinem ſuam prætextu inopiæ aut minoris ſubſtantiæ.

MEMINERIT SCRIPTUM : PRIMUM QUÆRITE REGNUM DEI ET JUSTITIAM EJUS, ET HÆC OMNIA ADJICIENTUR VOBIS. Rectè igitur S. Baſilius : [Si enim ubi duo vel tres congregati ſunt in nomine Chriſti, in medio ipſorum eſt Chriſtus; multò magis ubi plures, & ubi multorum hominum congregatio: Aut igitur nihil nobis neceſſariorum præſente Chriſto deerit, quandoquidem neque Iſraelitis in ſolitudine neceſſaria defuerunt; aut ſi defuerit ad noſtri probationem, ſatius erit egere, & eſſe cum Chriſto, quàm ſine illius ſocietate omnibus hujus vitæ bonis abundare.] Iſta S. Baſilii verba ſequentem etiam ſententiam mirificè illuſtrant.

In Conſt. Monaſt. c. 35.

Prima ſollicitudo Monachorum quærere Deum. *Sæc. 5. Ben.* *Idem S. Guillelmus Abbas Divionenſis aſſerere ſolitus erat teſte Rodulfo Glabro lib. 3. hiſt. c. 5.* *Lib. 1. n. 19. tom. 4 Miſc. Baluz.*

ET ITERUM: NIHIL DEEST TIMENTIBUS EUM. Nam ut ait Smaragdus; [qui Deum habet per quem cuncta creata ſunt, & in quo manent & conſtant omnia, nihil minus de ſpiritali, aut terrena poteſt habere ſubſtantia.] Hujus rei periculum fecerat S. Hugo Æduenſis monachus, qui ut legimus in ejus vita n. 16. [aſſerebat ſub oſtentatione communis & veræ fidei, quoniam ſi in quocumque locorum obſervatus fuerit prædicti Patris (Benedicti) tenor regularis inſtitutionis, nullius indigentiæ paſſuros penuriam, qui ibi habitaverint. Quod etiam plurimis in locis, in quibus cuſtoditur, hodie dignoſcitur expertum; nec minus in illis, in quibus frigeſcendo tepuit, egeſtas & inquietudo cubile locavit.] Idipſum deplorabat Anonymus vitæ S. Stephani Abbatis Obazinenſis ſcriptor ejus diſcipulus, cùm ſcriberet: [Nunc autem dum pro terrenis, & caducis rebus plus quàm decet ſolliciti ſumus, & de cæleſtibus non cogitamus, fit ut nec iſtis, nec illis aliquatenus abundemus, quoniam cæleſtia bona primùm, ideſt potiſſimum quærere juſſi, ceterorum, quæ reſtant, ſollicitudinem divinæ providentiæ committere debuiſſemus.] Et hac quidem fortè ratione S. Guillelmus Abbas Divionenſis, ut ſcribit in ejus vita Glaber,

Rodulfus cap. 15. [tribus monaſteriorum utilitatibus Præpoſitis illud ſæpius inculcabat, ut in exactione ſibi commiſſorum forent providi, ne fortè nimis tenues pro cenſus reditu affligerentur ; dicebat enim ſe magis velle largiri egenti, quàm exigere quidpiam ab indigente.] Optima ſanè monitio iis, qui rei temporalis curam gerunt, quàm ut ſequantur plurimùm obſecramus. CAPUT II. *Apud Boll. 1. Ian.*

SCIATQUE QUIA QUI SUSCIPIT ANIMAS REGENDAS &c. Terribilis prorſus ſententia, & quæ plus timoris exigit quàm expoſitionis.

ET ITA SEMPER TIMENS FUTURAM DISCUSSIONEM PASTORIS DE CREDITIS OVIBUS, CÙM DE ALIENIS RATIOCINIIS CAVET, REDDITUR DE SUIS SOLLICITUS. &c. Sicque fit, ut quod ait S. Gregorius citatus à Petro Bleſenſi epiſt. 132. tot ſibi coronas multiplicat, quot Deo animas lucrifacit. *Paſtor. part. 3. Adm. 5.*

CAPUT III.

De adhibendis ad conſilium Fratribus.

QUOTIENS aliqua præcipua agenda ſunt in Monaſterio, convocet Abbas omnem Congregationem, & dicat ipſe unde agitur. Et audiens conſilium Fratrum, tractet apud ſe; & quod utilius judicaverit, faciat. Ideo autem omnes ad conſilium [a] vocari diximus : quia ſæpe [b] juniori Dominus revelat quod melius eſt. Sic autem dent Fratres conſilium cum omni humilitatis ſubjectione, ut non præſumant procaciter defendere quod eis viſum fuerit : ſed magis in Abbatis pendeat arbitrio; [c] ut quod ſalubrius judicaverit eſſe, ei cuncti obediant. Sed ſicut [d] diſcipulis convenit obedire magiſtro, ita & ipſum providè & juſtè condecet cuncta diſponere. CAPUT III.

In omnibus igitur omnes magiſtram ſequantur Regulam; neque ab ea temerè [e] declinetur à quoquam. Nullus in Monaſterio proprii ſequatur cordis voluntatem; neque præſumat quiſquam cum Abbate ſuo [f] protervè vel foris [g] Monaſterium contendere. Quòd ſi præſumpſerit, regulari diſciplinæ ſubjaceat. Ipſe tamen Abbas cum timore Dei & obſervatione Regulæ omnia faciat; ſciens ſe procul dubio de om-

[a] Flor. *vocare.* [b] Flor. *juniore.* [c] Flor. *& quod.* [d] al. *diſcipulos.* [e] al. *devictur.* [f] al. *protervè intus vel foris.* [g] al. *monaſterio.*

Caput III. nibus judiciis ſuis æquiſſimo judici Deo rationem reddituturum. Si qua verò minora agenda ſunt in Monaſterii utilitatibus, ſeniorum tantùm utatur conſilio, ſicut ſcriptum eſt: *Omnia fac cum conſilio; & poſt factum non* [a] *pænitebis.* Eccli. 32.

a al. *pæniteberis.*

COMMENTARIUS.

Quinque hoc capite complectitur S. Benedictus.

QUOTIENS ALIQUA PRÆCIPUA AGENDA SUNT IN MONASTERIO, CONVOCET ABBAS OMNEM CONGREGATIONEM, ET DICAT IPSE UNDE AGITUR; ET AUDIENS CONSILIUM FRATRUM TRACTET APUD SE, ET QUOD UTILIUS JUDICAVERIT ESSE, EI CUNCTI OBEDIANT. His in verbis, ut notat Boherius, quinque præſertim complectitur S. Legiſlator. 1. Ut in rebus dubiis majoriſque momenti congreget Abbas omnes Monachos: *Convocet Abbas omnem congregationem.* 2. Ut tractandas res ipſe exponat: *Et dicat ipſe unde agitur.* 3. Ut fratrum de re propoſita ſententiam depoſcat: *Et audiens conſilium fratrum.* 4. Audito fratrum conſilio, ipſe ſecum deliberet: *Tractet apud ſe.* 5. Quod melius judicaverit, opere exequatur: quæ quidem omnia ſigillatim expendenda ſunt.

In capitulo quænam fratribus proponenda.

QUOTIENS ALIQUA PRÆCIPUA AGENDA SUNT IN MONASTERIO. Præcipua vocant ea, quæ majoris ſunt momenti, ſpectantque ad totam congregationem, ex quibus quinque potiſſimum recenſet Hildemarus, ſuntque. 1. Suſceptio Novitiorum. 2. Ejectio è monaſterio. 3. Pænitentia ſive excommunicatio pro graviori culpa injungenda, qualis aut quandiu durare oporteat. 4. Donum rei cujuſcumque, quæ ſit alicujus pretii. 5. Mutatio gravis alicujus rei. Quibus addi poſſunt collationes beneficiorum, venditiones rerum monaſterii, conductiones ſive locationes immobilium bonorum, & alia hujuſmodi bene multa.

A deliberatione capitulari quinam excludendi.

CONVOCET ABBAS OMNEM CONGREGATIONEM. Congregationis nomine intelligitur cœtus monachorum ſub Abbate aut Superiore viventium; quibus non annumerantur Novitii, ut pote qui nondum ſunt congregationis corpori ſociati, & liberè ad ſæculum poſſunt reverti: Sed neque fratres Laici, ſive Converſi, ſive Commiſſi, ſive quovis alio nomine vocentur, qui ad exteriora tantùm Monachorum ſervitia ſunt recepti.

Porro licèt nullum ab hujuſmodi negotiorum tractationibus excludat S. P. Benedictus; omnem enim congregationem convocari præcipit: ad has tamen non ſolent, nec debent vocari interdicti, ſuſpenſi, excommunicati, incarcerati, & qui in pœnam gravis alicujus errati, aut aliquo qualicumque modò voce activa, & paſſiva privantur. De ab-

ſentibus verò major eſt difficultas. de his ita diſcurrit in 1. Comment. Bohcrius: [In contractibus faciendis de jure non vocantur abſentes; in electionibus Prælatorum, receptionibus, ſeu creationibus Monachorum, & collationibus beneficiorum abſentes ſunt vocandi, dummodo vocari poſſint commodè, & ſine periculo; & ſi neſcitur ubi moram trahant, citari debent per edictum publicum in eccleſia, vel loco, ubi morari conſueverunt; niſi tamen conſuetudo habeat ipſos ad capitulum non vocari. Et quod ſic vocandi ſunt, verum intellige, cùm præmiſſæ receptiones, creationes, ſive collationes ſimul ſpectant ad Abbatem, & conventum.] CAPUT III.

Convocabantur autem ſonitu alicujus inſtrumenti, puta crepitaculi, aut campanulæ, quæ apud Burſfeldenſes cum hoc pulſatur diſcrimine, [ut pro capitulo tractatuum duo fiant ſigna; pro capitulo verò quotidiano unum tantùm.] De notione autem capituli, in quo fiebant hujuſmodi convocationes videſis Bened. Haeftenum lib. 8. tract. 1. diſq. 1. *Cerem. Burſfeld. diſt. 1. cap. 15.*

ET DICAT IPSE UNDE AGITUR. Convocatis fratribus Abbas rem cujus cauſſa congregavit eos exponit; quia ut ait Plato, [in omni re conſulendi principium, noſſe id de quo conſilium inſtitutum; aut tota via aberrare neceſſum eſt.] Antequam verò tractandum negotium exponat, ex Hildemaro [oculis corporeis fixis in terra, & oculo cordis in Deum, rogare debet Deum dicens: Domine rogo clementiam tuam, ut per quem vis manifeſtare, dignare indicare.] Divino implorato auxilio, negotium explicet, allatis utrimque rationibus; ſic tamen ut ſuam ipſe non aperiat ſententiam, ut omnis tollatur adulationi, aut aſſentationi occaſio, ut libera & integra etiam timidioribus quid ſentiant exponendi licentia detur, & ne fortè inveniatur malè feriatus aliquis, maligno diſcordiæ ſpiritu agitatus, qui ut aliquam procreet Abbati moleſtiam, cognito ejus deſiderio, in contrariam abeat ſententiam: cui planè incommodo obviant Conſtitutiones congregationis Montis Oliveti decernentes, ut [caveat tam Generalis, quàm particularis Abbas, ne in proponendis in capitulo rebus, nutu, verbis, aut aliquo modo demonſtrent quid fieri ſibi magis placeat; ſed proponant tantùm, & audiant omnes, & communi conſilio prudenter omnia tractent, ac ſtatuant quod major pars utilius judicabit. Si ſecus, primò publicè corripiatur; ſecundò, per ſex menſes ſuſpendatur.] *In Phædro* In deliberatione capitulari Abbas quomodo gerere ſe debeat. *Part. 2. c. 3.*

ET AUDIENS CONSILIUM FRATRUM. Juxta illud Scripturæ: *Qui ſapiens eſt audit conſilia.* Non patiens ab aliis eorum interrumpi ſermones, qui cœperint loqui, donec ex integro conſilium expreſſerint; nec ipſe indignè ferens aliquos ſuæ contrariam promere ſententiam. *Prov. 12.*

TRACTET APUD SE. Licèt aliud nihil ab Abbate videatur deſiderare S. Benedictus, quàm ut fratrum exquirat, audiatque conſilia, liberam ei poſtea quidquid libuerit exequendi poteſtatem tribuens; idque ipſum exigere videatur natura conſilii; Antiquus tamen in Or- Fratrum ſententias cum ſenioribus librer.

CAPUT III. dine Benedictino mos invaluit, ut auditis Abbas fratrum ſententiis; eas non ipſe ſolus, ſed cum ſenioribus, ſive prudentibus quibuſdam fratribus expendat, quæve ſit ſanior diſcernat, ac tandem quid ſit faciendum dijudicet, ut patet ex antiquis Regulæ Commentatoribus Smaragdo, & Hildemaro: [Quod conſilium unuſquiſque dederit libenter audiat, & poſtea in ſecreto cum ſenioribus tantùm fratribus qui utilius, quive inutilius conſilium dedit, ſubtiliter & acutè diſcernat,] inquit Smaragdus. Rem pauló fuſiùs exponit Hildemarus. Hîc tradit in primis Abbatem auditis fratrum ſententiis, cum Senioribus tribus quatuorve diebus tractare debere, cumque illis fratrum expendere conſilia; deinde libratis omnium conſiliis, iterum convocatis in capitulo fratribus dicere: Tractavimus conſilia veſtra; nec potuimus invenire melius aliquod, quàm iſtud, quare volo ut fiat, cui omnes debent obedire: Aut ſi nullum ex omnibus fratrum conſiliis aptum potuerit invenire, ſuum ipſe proferre; cui ſi fratres non aſſentiant, tandem & ſuum & fratrum excutere conſilium, libratis utrimque rationibus, & tunc demum quod melius perſpexerit facere. In hujuſmodi autem examine expendat Abbas [quid liceat ſecundùm æquitatem, quid deceat ſecundùm honeſtatem, quid expediat ſecundùm utilitatem,] ut ait Innocentius Tertius.

x de vot. & vot. red. cap. magnæ.

Ex Regula Abbas conſilium non conſenſum requirere debet.

ET QUOD UTILIUS JUDICAVERIT ESSE FACIAT. Ita ut bono melius, meliori præferat optimum. Itaque conſilium fratrum in dubiis rebus ab Abbate expoſci jubet S. Benedictus, non conſenſum; reſque ita ſe habebat temporibus Smaragdi atque Hildemari, qui tantummodo volunt Abbatem cum ſenioribus librare, atque expendere fratrum conſilia, non expectato eorum, nec ſeniorum conſenſu. Idem docet S. Bernardus ad Monachos Majoris monaſterii ſic ſcribens: [Quid? quod Abbas ſtatuerit cùm conſilio ſeniorum ſtare non debet, ſi non omnes conſenſeritis? Itane in Regula veſtra manifeſtam ſuper hoc ſententiam aut non adtenditis, aut contemnitis? Mandat ſiquidem, ut fratres ad conſilium vocati ſinguli ſic reſpondeant quod ſenſerint, quatenus defendere non præſumant quod reſponderint, ſed Abbas auditis ſingulorum ſententiis, quàm potiſſimum elegerit ei omnes ſine contradictione acquieſcant.] &c. Poſtea tamen aliquos tam latæ Abbatum poteſtati limites apponere viſum eſt: unde nonnulli nunc occurrunt caſus, in quibus haud poteſt pro ſuo libito abſque fratrum aſſenſu quidquam diſponere. Octo præſertim recenſet Johannes Trithemius, in quibus ſine fratrum conſenſu poteſtas ejus nulla eſt. 1. Non poteſt res monaſterii immobiles, ut agros, prata, & hujuſmodi vendere, niſi conventus conſentiat. 2. Non poteſt res monaſterii abſque voluntate & conſenſu conventus alicui hereditario jure, & perpetuo concedere. 3. Non poteſt Monachum ad profeſſionem recipere, non conſentiente conventu. 4. Non poteſt gravare monaſterium cum pignoribus & aliis cautionibus, ſaltem magnam ſummam recipiendo pecuniarum ſuper aliqua bona monaſterii, abſque evidenti neceſſitate,

Epiſt. 387.

Ex jure tamen tenetur in certis caſibus.

& fratrum ſuorum conſenſu, ſicut nec res immobiles à monaſterio alienare. Quintum caſum aliqui addere volunt, quod non liceat Abbati dimittere Monachum ad aliud ejuſdem Ordinis monaſterium, ſe inibi ſtabiliendum abſque conſenſu conventus, dicentes quod ſicut congregationem augere ſine ipſorum voluntate non poteſt, ita nec minuere. 6. Non poteſt aliqua ſtatuta ipſis imponere, quæ ſe ultra Regulam extendant, niſi conſentiant illi. 7. Non poteſt aliquem ad confraternitatem totius monaſterii accipere ſpiritualiter. 8. Non poteſt Præbendarios perpetuos recipere ad monaſterium ſine voluntate conventus. Hactenus Trithemius: Sunt fortè & alii plurimi caſus, de quibus conſulendæ ſunt cujuſque congregationis Conſtitutiones. CAPUT III.

IDEO AUTEM OMNES AD CONSILIUM VOCARI DIXIMUS, QUIA SÆPE JUNIORI DOMINUS REVELAT QUOD MELIUS EST. Ut experimento ſe didiciſſe teſtatur S. Cyprianus his verbis: [Per *Epiſt.* 10. nocturnas enim viſiones, per dies quoque impletur apud nos Spiritu Sancto puerorum innocens ætas, quæ in ecſtaſi videt oculis, & audit, & loquitur ea, quæ nos Dominus monere, & inſtruere dignatur.] Ita Danieli duodecim dumtaxat annos nato ſenum Preſbyterorum fraudem & dolum Dominus revelavit. Hinc Paulus Apoſtolus, *Si juniori*, inquit, 1. *Cor.* 14. *revelatum fuerit, ſenior taceat.* Quia ergo juniori ſæpe Dominus revelat quod melius eſt, juniores etiam noviſſimos ad conſilium vocari voluit S. Benedictus: qua etiam ratione eos veteres monachi in ſuis colla- *Collat.* 16. tionibus, ut teſtatur Caſſianus, admittebant: quamvis in nonnullis *c.* 12. Monachorum congregationibus ſoli ſacris ordinibus initiati, ut minimùm Subdiaconi, capitularibus tractationibus interſint. Atque ita apud Cartuſianos ex nova collectione ſtatutorum. 2. parte cap. 4. ſed & hoc apud eos recens eſt, nam Statuta Guigonis cap. 37. antiqua Statuta. 2. parte cap. 7. omnes Monachos abſolutè convocari volunt.

SIC AUTEM DENT CONSILIUM FRATRES CUM OMNI HUMILITATIS SUBJECTIONE. Hactenus S. Pater Abbatem docuit quo pacto fratres ad conſilium adhibere debeat; jam veró qualiter ipſos proprium ſenſum exprimere deceat exponit, dicens: *Sic autem dent conſilium fratres:* Sub hac nimirum forma, quam tradit Hildemarus hunc Regulæ textum: *Dicat unde agitur* explicans: [Tunc debent reſpondere Monachi hoc modo: Autoritas veſtra eſt interrogandi, & nobis data eſt licentia reſpondendi; Nunc autem rogamus, ut quod dicturi ſumus non procaciter eſſe dictum recipiatis, quod reſpondebimus, quia cum veſtra licentia dicimus.] Quibus Abbas reſpondere debet: [Noſtra eſt licentia ut dicatis.] Tunc unuſquiſque quod ſentit exponat. Fratres qua dent ratione conſilium.

CUM OMNI HUMILITATIS SUBJECTIONE. Ideſt modeſtè, & Cum humilitate. humiliter; quod utique præſtabit quiſquis non niſi vocatus venerit, interrogatus loquutus fuerit, alios loquentes cum contemtu non irriſerit, eorum verba ſuperbè & tumultuosè non interruperit; quia ſuperbus, ut ait S. Bernardus, [primus in conventibus reſidet, in con- *De grad. humil. cap.* 16.

CAPUT III. ſiliis primus reſpondet, non vocatus accedit, non juſſus ſe intromittit, reordinat ordinata, reficit facta.] Vel etiam humilitatis ſubjectio, ut obſervat Haeftenus, in hoc potiſſimum ſpectatur, ſi interrogatus frater non abſolutè & auctoritativè, quaſi decretoriam proferens ſententiam dicat: Sic agendum eſt: Sic fieri debet: Hæc mea reſolutio; Sed: Ita mihi videtur: Credo quod ſic fieri poſſet &c. adjiciendo illud quod peritiſſimis quoque Theologis & Juriſperitis familiare eſt: Salvo meliori judicio.

Lib. 3. Tract. 5. diſq. 7.

UT NON PRÆSUMANT PROCACITER DEFENDERE QUOD EIS VISUM FUERIT. Hoc enim humilitati, cum qua dari conſilium juſſit, repugnat. [Quæ major poteſt eſſe ſuperbia, inquit S. Bernardus, quàm ſi unus ſuum judicium præferat univerſæ congregationis judicio, quaſi ſolus haberet ſpiritum Dei.] Neque verò ſic capienda ſunt S. Benedicti verba, quaſi omnino ſententiam ſuam tueri prohiberet; immo licet ad objecta reſpondere, quodque ſibi viſum fuerit ſanius, validiſſimis, quo ad fieri poteſt, rationibus firmare, dummodo omnis abſit obſtinatio, aut pertinatia. Sed quid ſi inſurgat loquenti contrarius aliquis? Audi Hildemarum: [Quod ſi alter è latere ſurgit dicens: quia hoc quod dicis nec bonum, nec verum eſt: Hic debet ille alter cautè vigilare, ne in procacitatem cadat; ideſt debet dicere Abbati: Si vobis placet, ego mittam rationem, quam de hac re ſentio, & non debet contra illum fratrem, qui ſibi contrariè dixit aliquid contrarium dicere. Quod ſi Abbas dederit licentiam; dicat rationem humiliter illius rei ita: tantas habet congruentias, & tantas contrarietates: Si autem Abbas non dederit licentiam dicendi rationem, ille verò taceat.]

Serm. 2. de Reſurrect.

Cum ſubjectione.

SED MAGIS IN ABBATIS PENDEAT ARBITRIO, UT QUOD SALUBRIUS ESSE JUDICAVERIT, EI CUNCTI OBEDIANT. Etſi contrarium ipſi ſenſerint; neque indignè ferant ſiquando ſuum viderint deſeri judicium, ſed potiùs aliorum prævalere gaudeant; ut tacitus quiſque illud ſibi apud ſe uſurpare queat S. Bernardi ad Ogerium ſcribentis: [Agnoſcens ſiquidem meæ ſapientiæ ſiccitatem, immo inſipientiæ meæ ſemper ſuſpectam habens temeritatem; cùm non fit quod fieri laudo, nec audeo, nec debeo indignari, deſiderans quemque conſultiùs agere. Quoties verò mea ſententia eligitur ac tenetur, gravi fateor onere me premi ſentio, rei finem ſemper pavidus, & numquam ſecurus expectans.] Eadem erat mens haud dubium Abbatis Pœmenis, de quo referunt, [quod numquam voluerit dare conſilium ſuum, poſt alterius ſenis reſponſum, ſed magis laudibus illud prorſus extulerit.]

Epiſt. 87.

Apophtegm. Pat tom. 1. Mon. Eccl. Græca p. 618.

SED SICUT DISCIPULIS CONVENIT OBEDIRE MAGISTRO, ITA ET IPSUM PROVIDE, ET JUSTE CONDECET CUNCTA DISPONERE. Quod adjicit, ne fortè Abbas quaſi libera utens poteſtate, ſpretis fratrum conſiliis, injuſtè diſponat aliquid. Sanè ſicut Abbatem fratrum adhærere ſententiæ non adſtringit, ſic non decet

eum

eum ab eorum ſententia, maximè cùm in unam conveniunt, facilè recedere. CAPUT III.

IN OMNIBUS IGITUR OMNES MAGISTRAM SEQUANTUR REGULAM. Hactenus Abbatem, & fratres ſingillatim; nunc utroſque ſimul admonet, ut in omnibus omnes magiſtram ſequantur Regulam, non ſolùm in dandis conſiliis, de quibus hic præſertim, ſed in omnibus aliis monaſticis obſervantiis. Porro qui dicit omnes, nullum excipit; ergo nec Abbates. Rectè omnino Petrus Bleſenſis: [Nulli Prælato aut ſubdito voluntatem ſequi licet; nam & Monachorum Legiſlator quaſi edicto præcipit generali, ut omnes magiſtram ſequantur Regulam, & ab hac lege nec Abbas, nec Prior excipitur;] & S. Bernardus: [Omnes, inquit, magiſtram ſequantur Regulam: nemo ergo ſuam voluntatem: ubi ſanè nec Abbatem excipi puto.] unde etiam congregati in concilio Aquiſgranenſi Abbates ſanxerunt, [ut Abbates Regulam per ſingula verba diſcutientes, pleniter legant; & intelligentes Domino opitulante efficaciter cum ſuis Monachis implere ſtudeant.] Neque verò hic ſolùm deſidioſos delicioſoſque Abbates, qui ſpreta communi fratrum vita, ſibi ipſis in cameris indulgent, S. P. Benedictus arguit; ſed illos inſuper, qui jure antiquitatis, aut alicujus, quod exercent, officii ſeſe à regulis exemtos exiſtimant: quaſi verò ætas, aut dignitatis gradus abſolveret, & non potiùs Monachos ſtringeret. Si juniores ea jubentur agere, quæ majorum cohortantur exempla, eos prorſus hac vivendi ratione majores abſolvunt à Regulæ obſervatione, eruntque inutiles omnes quæcumque Regulæ, quas nec ſeniores, nec ipſi juniores obſervare tenebuntur.

Omnes ſequantur Regulam.

Epiſt. 131.

De Præc. & diſp. c. 4.

Can. 1.

Quod verò S. Legiſlator ait *in omnibus*, intelligi debet non ſolùm in magnis, ſed etiam in parvis; qui enim dicit *in omnibus*, nihil omnino excipit: ubi tacitè redarguit eos, qui nonnullas obſervantias tanquam minimas deſpiciunt: quaſi verò parvum aliquid foret apud Deum; parvum, quo Deus honoratur; parvum, quo æternum gloriæ pondus adquiri poteſt. Præclarè S. Auguſtinus, [Quod minimum eſt, inquit, minimum eſt; ſed in minimo fidelem eſſe, magnum eſt. Nam ſicut ratio rotunditatis eſt, ut à puncto medio omnes lineæ pares in extremo ducantur, eadem eſt & in magno diſco, quæ in nummulo exiguo: Ita ubi parva rectè geruntur, non minuitur juſtitiæ magnitudo.] Audiant qui Regulæ obſervantias tamquam minimas contemnunt, audiant S. Bernardum ad Lotharium Imperatorem ſcribentem: [Verendum eſt ne minimorum neglectus impedimentum ſit maximorum;] & Scripturam: *Qui ſpernit modica paulatim decidet.* Nullus ergo dicat hæc regula nihil eſt, hæc obſervantia parva, iſtud præceptum feſtuca eſt. O feſtuca quidem initio, ſed quæ proceſſu temporis in trabem evadit! *Feſtuca nutrita fit trabes*, inquit S. Auguſtinus. Certè terret me Bernardus cùm dicit, [Cavete nequis parva reputet, quàmlibet parva ſcienter delinquere convincatur. Nemo dicat in corde ſuo levia ſunt iſta, non curo corrigere, non eſt magnum ſi in his maneam venia-

In omnibus etiam parvis.

Libro 4. de Doctr. Chriſt. cap. 18.

Epiſt. 139.

Serm. 49. de Script.

Serm. 1. in Conv. S. Pauli.

Caput III.

libus, minimiſque peccatis: Hæc eſt enim dilectiſſimi impænitentia; hæc blaſphemia in Spiritum Sanctum, blaſphemia irremiſſibilis.] Sed demus parva ſint peccata, numquid ideo ſpemenda? [Noli deſpicere peccata tua, quia parva ſunt, inquit S. Aug. ſeu quivis alius, nam & pluviarum guttæ ſunt, & flumina implent, & moles trahunt, & arbores cum ſuis radicibus tollunt. Tu qui dicis, quia parvum peccatum eſt, velim ſcire quoties tale peccatum admittis, ſi tot parvulas plagas in corpore tuo, tot maculas aut ſciſſuras in veſtibus tuis fieri velis? Cùm ergo nec in corpore tuo plagas, nec in veſte ſciſſuras vel maculas fieri acquieſcis; qua conſcientia hoc facere in anima tua non metuis? Ac ſic quicumque hoc fecerit, plus amat veſtem aut carnem tuam, quàm animam.] Et pauló poſt: [Et quia ſicut dixi in anima noſtra facti ſumus ad imaginem Dei; ſi in tabula aut lignea, aut lapidea faceres imaginem tuam; & aliquis impudens homo vellet illam imaginem aut lapidibus frangere, aut aliquibus ſordibus inquinare; velim ſcire ſi contra illum non moveretur animus tuus?] &c. Tandem ut hanc rem brevi abſolvam, unum his addo S. Bernardi verbum: [Hæc, inquit, nemo contemnat aut parvipendat. Impoſſibile eſt enim cum eis ſalvari, impoſſibile eſt ea dilui, niſi per Chriſtum Jeſum, & à Chriſto. Nemo, inquam, perniciosa ſecuritate dormitet, declinans in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis; quoniam niſi laverit ea Chriſtus, non habebimus partem cum eo.] Plura de hac materia qui deſideraverit, adeat ſi lubet Julium Nigronum tract. 10. inter aſceticos; Benedictum Haeftenum lib. 2. tract. 8. diſq. 8. Dionyſ. Cartuſianum de Refect. clauſt. cap. 6. Dacriani Speculum Monach. ſub finem.

Serm. 292. in append. Serm. S. Aug.

Serm. in cœna Domini.

Diſpenſatio quæ legitima.

· Nec ab ea temere declinetur a quoquam. Temerè, ideſt ſine cauſſa legitima. An veró ſola Abbatis diſpenſatio ſufficiens ſit à Regula declinandi cauſſa legitima? Reſpondeo legitimam eſſe, dummodo accedat neceſſitas, aut utilitas, alioquin illa diſpenſatio aliud nihil erit, quàm colorata prævaricatio. Ita docet S. Bernardus: [Ubi neceſſitas urget, inquit, excuſabilis diſpenſatio eſt; ubi utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt; utilitas dico communis, non propria; nam cùm nihil horum eſt, non planè fidelis diſpenſatio: ſed crudelis diſſipatio eſt.] Et Petrus Bleſenſis ad E. Priorem de Monaſteriolo ſcribens: [Si veró alleges te per Abbatem tuum à monaſticæ legis obſervantia relaxatum, ſcias quod licèt Abbati diſpenſatio credita ſit; ea tamen ſtatuere, aut ſuſtinere non permittitur, quæ lucrum impediunt caritatis.]

Lib. 3. de Conſider. c. 4.

Epiſt. 151.

Nullus in monasterio proprii sequatur cordis voluntatem. Hæc eſt enim quæ infernum creavit: *Tolle propriam voluntatem*, inquit S. Bernardus, *& infernus non erit*. Quod veró dixit: *In Monaſterio*, non ſic capiendum, quaſi extra monaſterium propriam liceret adimplere voluntatem; ſed monaſterium hìc ſumit pro ejus habitatoribus; illa ſcilicet figura, qua continens pro contento accipitur.

Serm. 3. de Reſurrect.

Neque præsumat quisquam cum Abbate suo proterve aut foris monasterium contendere. In nonnullis codicibus recentioribus legitur *protervè intus aut foris*; Sed *intus* non reperitur in codicibus Caſſinenſibus, neque in Oxonienſi, neque apud Hildemarum, neque apud Smaragdum; immo neque in codice quem propriis manibus ſcripſit S. Benedictus, ut docet idem Smaragdus, nec ſanè requiritur. Itaque juxta noſtram lectionem ſenſus eſt, quod non omnem in monaſterio contentionem S. Benedictus prohibuerit, ſed protervam, ſuperbam, & contumacem; extra monaſterium verò & protervam & amicam. Ita Smaragdus: [Sciendum eſt, inquit, quia cùm contentionem cum addimento *protervè* vetuit, amicam & pacificam contentionem conceſſit; eſt enim amica, & proficua contentio, quæ frequenter inter duos homines pro qualitate intervenientis cauſſæ efficitur: Sicut inter B. Benedictum & Maurum ejus diſcipulum pro puero Placido quondam fuiſſe legitur.... Foris nec protervam, nec amicam conceſſit, quia ſi in publico etiam amica contentio fiat, magiſtro inde nociva eſt deſpectio, & diſcipulo mortifera naſcitur elatio.] Et ſic fortè intelligendus eſt S. Odo Abbas Cluniacenſis, cùm ait: [Quod magiſtri à ſubditis reprehendi non debeant, bene bobus calcitrantibus inclinata illa teſtamenti, quæ Rectores ſignificat, arca figuravit: quàm quia caſuram credens Oza Levites erigere voluit, mox ſententiam mortis accepit in humero percuſſus, quo ex præcepto legis eam ferre debuerat; quia nimirum cùm ſubditi contra Prælatos, quorum imperia ferre debuerant, manum ſubmiſſionis mittunt, à ſorte viventium reprobantur.] Idem docet Gaufridus Vindocinenſis lib. 4. epiſt. 22.

Caput III. Contentio fugienda.

Lib. 1. Collat. n. 20.

Quod si præsumserit, regulari disciplinæ subjaceat. Simile eſt illud Regulæ S. Pachomii: [Si inventus fuerit unus ex fratribus aliquid per contentionem agens, vel contradicens majoris imperio, increpabitur juxta menſuram peccati.] Regularem autem diſciplinam in eo conſtituunt, ut is, qui deliquit, ſemel & iterum ſecretò admoneatur; deinde ſi non emendaverit objurgetur publicè; poſtea ſi neque ſic correxerit, excommunicationis vindicta plectatur; tandem non emendatus excommunicatione corporali, vindictæ ſubjaceat; denique ſi flagellum non emendaverit, adhibeatur oratio fratrum; poſtremo omnibus fruſtra tentatis, expellatur de monaſterio. Ita ferè Smaragdus, Hildemarus, & Bernardus Caſſinenſis, quorum ſententiam confirmare videntur conſuetudines S. Benedicti Anianenſis Tom. 4. Analectorum editæ; atque hoc vocabant *tranſire per gradus*. In Regula S. Donati ad Virgines Regulari ſubdi diſciplinæ idem eſt, ac carceri mancipari; nam capite 2. quod totum ex Regula S. Benedicti cap. 3. deſumſit, ſexu maſculino in femininum mutato, poſtquam dixit: *quod ſi præſumſerit diſciplinæ Regulari ſubjaceat*; quaſi explicans quid illud ſit, ſubjungit: *Ideſt in cella detrudatur, donec pœnitendo humilietur.* Erit fortè qui Regularem diſciplinam hìc accipiat pro flagelli verbere.

*Diſciplina Regularis quid.

Art. 118.

Caput III. *Boll. 4. Mart.* Ita Venuſinus Abbas in vita S. Petri Abbatis Cavenſis n. 28. [Ante altare eum ducens, Regulari diſciplinæ ſubdidit, atque tam acriter verberare cœpit, ut inter dolores exclamaret.] Certè diſciplinam in Regula S. Benedicti pro corporali aliqua vindicta ſumi patet ex ejuſdem Regulæ cap. 65. ubi vitioſum Præpoſitum verbis admoneri præcipit uſque quater, *& ſi non emendaverit*, addit, *adhibeatur ei correptio diſciplinæ Regularis.*

Ipse tamen Abbas cum timore Dei et observatione Regulæ omnia faciat. Primò cum timore Dei, quia ut dicit citatus à Boherio Caſſiodorus, [ſemper bene geritur, ſi cæleſtis metus humanis moribus apponatur.] Deinde cùm obſervatione Regulæ, ut oſtenderet non minùs Abbatem, quàm Monachos Regulæ ſubdi.

Sciens se procul dubio de omnibus judiciis suis æquissimo judici Deo rationem redditurum. Quod frequenter Abbati S. Pater ingerit, præſertim cùm aliquid ei poteſtatatis concedit, ut de accepto & conceſſo honore haud extollatur; ac ſemper cogitans quale ſuſcepit onus, in Dei timore permaneat.

Si qua verò minora agenda sunt in monasterii utilitatibus. Vel etiam detrimento. Minora vocat ea quæ ferè uſu quotidiano eveniunt, & ad omnem congregationem non pertinent, ſed ad ſpeciales tantummodo perſonas, eorumque officia, ſive ut vocabant Obedientias; ut ſunt eligere Præpoſitum, ſicut habetur Regulæ cap. 65. *cum conſilio fratrum ipſe ordinet ſibi Præpoſitum*, Decanum, Cellerarium &c. emere hoc aut illud ad ornandam eccleſiam, & alia hujuſmodi. Vel etiam minora poſſunt dici ea, quæ nunc ex jure abſque ullo fratrum conſenſu Abbas poteſt exſequi.

Seniores quales. Seniorum tantùm utatur consilio. Seniores hìc vocat non omnino decrepitos, aut ordine monaſterii primos, ſed prudentes, diſcretos, expertoſque fratres, quorum in electione non tam ætas, quàm maturitas conſideranda eſt: quamvis in iis non ſit ſpernenda ſenectus, maximè ſi cum judicio & diſcretione juncta ſit; nam ut dicit vulgatus S. Ambroſius: *In 1. Tim. 5.* [Apud omnes utique gentes honorabilis eſt ſenectus, unde & Synagoga, & poſtea Eccleſia ſeniores habuit, quorum ſine conſilio nihil agebatur in eccleſia:] Ubi ergo æqualis eſt morum maturitas, diſcretio, prudentia, & in ſene & in juvene; debet ſenex juniori præponi. Jam verò ſi quæras quænam potiſſimum virtutes in ſenioribus debeant requiri. Reſpondet Hildemarus: In iſtis Senioribus tria debent inquiri: fides, ſpes, caritas; fides, qua ſub ſilentio tegant omnia; ſpes æternorum præmiorum, qua roborati pro tuenda veritate omnia ſuſtineant; caritas, qua omnes idem ſapiant. His adde cognitionem boni & mali, qua poſſint illud proſequi, & iſtud perſequi; ſummam prudentiam, ſummamque diſcretionem.

Eorum numerus. De numero verò Seniorum Boherius exiſtimat duos ſufficere, &

revera ſatis eſſe in minori congregatione non negaverim: at verò in majori tres quatuorve conſulendos exiſtimarem. Atque ita ſe habuiſſe apud veteres Monachos colligitur ex his Hildemari verbis: [Cùm tres aut quatuor loquuti fuerint, alius inter illos ſine vocatione accedat abſque verecundia.] Apud Caſſinenſes Seniores ſunt: Prior Clauſtralis, Decani, Magiſter Novitiorum, & Cellerarius; in Congregatione Montis Oliveti: Vicarius, Cellerarius, Magiſter Novitiorum, Procurator, & Senior ſecundùm profeſſionem. Fulienſes verò in ſuis Conſtitutionibus hæc ſtatuunt: [Seniorum appellatione intelligimus præter Subpriorem cujuſque monaſterii duos Sacerdotes, ubi decem vocales ſunt; aut unum Sacerdotem, ubi minor eſt numerus, quos Superior tanquam virtute, judicio, uſuque rerum præſtantiores è conventu ſuo elegerit, ut eorum conſilio adjuvetur; quibus, quotieſcumque de rebus temporalibus agitur, accedet Cellerarius.]

Caput III. *Declar. Caſſ. in cap. 3 Reg.* *Conſt. 2. part. c. 3.* *Cap. 3.*

Sicut scriptum est: Omnia fac cum consilio, et post factum non pænitebis. Ita S. Baſilius: [In univerſo, inquit, generatim negotio meminiſſe debet antiſtes neceſſariò ſcripturæ dicentis: Cum conſilio fac omnia.] hinc S. Vitalis, Ordinis ejuſdem S. Baſilii Abbas, inter alia ad ſucceſſorem ſuum hortamenta, [quæ autem facienda contingunt, ait, tam ſpiritalia, quàm corporalia non ſecundùm proprium arbitrium & voluntatem; ſed cum conſcientia fiant, & conſilio majorum, & eorum qui digni ſunt reverentia.] Similiter & Petrus Bleſenſis ad Abbatem S. Launomari ſcribens: [Omnia cum conſilio fac; caſtorum enim conſiliorum mater ſapientia in libro nominis ſui dicit: Ego in conſiliis habito, & interſum cogitationibus eruditis. Probatos autem in religione tecum habeas in conſilio, in obſequio, in contubernio, tuæ cuſtodes honeſtatis & teſtes.] Hac in re laudant in primis S. Fulgentium, qui, ut dicit Anonymus ejus diſcipulus in illius vita cap. 29. [in omni conſilio Biſaceno de rebus majoribus ipſe primus conſulebatur; in monaſterio proprio de rebus etiam minimis Abbatem Felicem ſimpliciter conſulebat;] tum Venerabilem Eigilem Abbatem Fuldenſem, qui, teſte Candido in ejus vita n. 22. [audiebat libenter conſilium fratrum, & eorum conlocutionibus ſæpiſſime fruebatur; ſciebat enim ſcriptum: Omnia fac cum conſilio; atque ideo non ſe ſublimiorem, nec prudentiorem cæteris æſtimabat, neque etiam inani tumore tractabat ſe conſolatione alterius non indigere.] Sed inter alios maximè ſpectandus S. Stephanus Abbas Obazinenſis, qui, ut legitur in ejus vitæ lib. 2. n. 14. [Nihil quamvis parvum ſine alterius conſilio facere voluerit: quod ſi res in promtu eſſet, nec dilationem admitteret, ipſe verò in præſenti non haberet niſi aliquem ex ſimplicibus fratribus, aut unum fortè ex familia, non tamen vel ab illo conſilium quærere dubitabat.]

Omnia cum conſilio facienda. *Reg. Brev. Interrog. 104.* *In ejus vita n. 18. apud Boll. 9. Mart.* *Epiſt. 132.* *Apud Boll. 1. Ianuar.* *Sæc. 4. Bened. part. 1.* *Tom. 4. Miſc. Baluz.*

Ceterùm ut hoc caput paucis abſolvam, S. Benedictus res majoris momenti omnium fratrum conſilio; minora ſeniorum dumtaxat; ſed minima quæ omni ferè momento eveniunt, ſolius Abbatis prudentiæ ſubmittit.

CAPUT IV.

Quæ ſint inſtrumenta bonorum operum.

Caput IV. Luc. 10. 1. IN primis Dominum Deum diligere ex toto corde, totâ animâ, totâ virtute.
2. Deinde, proximum tamquam ſeipſum.
Matth. 5. 3. Deinde, [a] Non occidere.
Levit. 19. 4. Non [b] adulterari.
Exod. 20. 5. Non facere furtum.
Deut. 5. 6. Non concupiſcere.
2. Pet. 2. 7. Non falſum teſtimonium dicere.
Luc. 9. 8. Honorare omnes homines.
Tob. 4. 9. Et quod ſibi quis fieri non vult, [c] alii non faciat.
Matth. 7. 10. * Abnegare ſemetipſum ſibi, ut ſequatur Chriſtum.
1. Cor. 9. 11. Corpus caſtigare.
2. Petr. 2. 12. Delicias non amplecti.
Dan. 1. 13. Jejunium amare.
Tob. 4. 14. Pauperes recreare.
Iſai. 58. 15. Nudum veſtire.
Matth. 25. 16. Infirmum viſitare.
Tob. 1. 17. Mortuum ſepelire.
Eccl. 6. 18. In tribulatione ſubvenire.
Eccl. 7. 19. Dolentem conſolari.
1. Tim. 2. 20. A ſæculi actibus ſe facere alienum.
Matth. 10. 21. Nihil amori Chriſti præponere.
Matth. 5. 22. * Iram non perficere.
Epheſ. 4. 23. Iracundiæ tempus non reſervare.
Prov. 12. 24. Dolum in corde non tenere.
Pſal 27. 25. Pacem falſam non dare.
1. Pet 4. 26. Caritatem non derelinquere.
Matth. 5. 27. Non jurare [d], ne fortè perjuret.
Pſal. 14. 28. Veritatem ex corde & ore proferre.
1. Theſ. 5. 29. Malum pro malo non reddere.
1. Cor. 6. 30. Injuriam non facere; ſed & factam patienter ſufferre.

[a] Hild. *non occides.* [b] al. *adulterare.* [c] al. *alio.* [d] Hild. omittit *ne fortè perjuret.*

31. Inimicos diligere. CAP. IV.
32. Maledicentes ſe, non remaledicere, [a] ſed magis benedicere. *Matth. 5. 1. Petr. 3.*
33. Perſecutiones pro juſtitia ſuſtinere. *Matth. 5.*
34. * Non eſſe ſuperbum. *Tob. 4.*
35. Non [b] vinolentum. *1. Tim. 3.*
36. Non multum edacem. *Eccl. 37.*
37. Non ſomnolentum. *Prov. 20.*
38. Non pigrum. *Prov. 24.*
39. Non murmuroſum. *Sap. 1.*
40. Non detractorem. *Prov. 4.*
41. Spem ſuam Deo committere. *Pſal. 30.*
42. Bonum aliquod in ſe cùm viderit, Deo applicet, non ſibi. *Iac. 1.*
43. Malum verò, ſemper à ſe factum ſciat & ſibi reputet. *Oſee. 13.*
44. Diem judicii timere. *Iob. 31.*
45. Gehennam expaveſcere. *Luc. 12.*
46. Vitam æternam omni concupiſcentia ſpirituali deſiderare. *Pſal. 83.*
47. Mortem quotidie ante oculos ſuſpectam habere. *Matth. 24.*
48. Actus vitæ ſuæ omni hora cuſtodire. *Deut. 4.*
49. In omni loco DEUM ſe reſpicere, pro certo ſcire. *Prov. 5.*
50. Cogitationes malas cordi ſuo advenientes, mox ad Chriſtum allidere. *Pſal. 36.*
51. Et ſeniori ſpirituali patefacere. *Eccl. 9.*
52. * Os ſuum à malo vel pravo eloquio cuſtodire. *Pſal. 35.*
53. Multum loqui non amare. *Prov. 10.*
54. Verba vana aut riſui apta non loqui. *Matth. 12.*
55. Riſum multum aut excuſſum non amare. *Eccl. 7.*
56. Lectiones ſanctas libenter audire. *Luc. 11.*
57. Orationi frequenter incumbere. *Luc. 18.*
58. Mala ſua præterita cum lacrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri, de ipſis malis de cetero emendare. *Pſal. 6.*
59. [c] Deſideria carnis non perficere; voluntatem propriam odire. *Gal. 5.*
60. Præceptis Abbatis in omnibus obedire, etiam ſi ipſe ali- *Hebr. 13.*

[a] Hild. omittit *ſed magis benedicere.* [b] Narb. *violentum.* c Hoc inſtrumentum deeſt in textu Hildemari.

CAP. IV. ter (quod abſit) agat memores illud Dominicum
Matth. 5. præceptum, *Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite.*

Matth. 5. 61. Non velle dici ſanctum, antequam ſit: ſed prius eſſe [a] quod veriùs dicatur.

Eccli. 6. 62. Præcepta Dei factis quotidie adimplere.

1 Tim. 5. 63. Caſtitatem amare.

Luc. 19. 64. Nullum odire.

Gal. 5. 65. Zelum non habere; invidiam non exercere.

2. Tim. 2. 66. Contentionem non amare.

Pſal. 130. 67. Elationem fugere.

Levit. 19. 68. Seniores venerari.

1. Tim. 5. 69. Juniores diligere.

Matth. 5. 70. In Chriſti amore pro inimicis orare.

Eph. 4. 71. Cum diſcordante ante Solis occaſum in pacem redire.

Ezech. 18. 72. Et de Dei miſericordia numquam deſperare.

Ecce hæc ſunt inſtrumenta artis ſpiritualis: quæ cum fuerint à nobis die noctuque inceſſabiliter adimpleta, & in die judicii reconſignata; illa merces nobis à Domino recompenſabitur, quam ipſe promiſit: *quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit quæ præparavit Deus his qui diligunt eum.* Officina verò [b], ubi hæc omnia diligenter operemur, clauſtra ſunt Monaſterii, & ſtabilitas in Congregatione.

[a] Flor. *quo verius.* Narb. *qui & verius.* [b] deeſt apud Hild. *ubi hæc omnia diligenter operemur.*

COMMENTARIUS.

Nonnulla de hoc capite generatim.

ANTEQUAM ſingula capitis hujus inſtrumenta expendamus; nonnulla de his generatim præmittenda videntur. Et primò quidem illud notatu dignum occurrit, quod iſtud de bonorum operum inſtrumentis caput ſit veluti breviarium compendiumque ipſius Regulæ, totiuſque perfectionis, cujus nihil illi defecturum arbitror, quem hoc caput conſtiterit obſervaſſe: unde tot conſtat inſtrumentis, quot Regula capitibus; ut qui illud opere impleverint, omnia ſimul impleſſe videantur.

Deinde obſervandum eſt tanto apud veteres caput iſtud fuiſſe in pretio, ut illud de verbo ad verbum ſuæ ad Virgines Regulæ cap. 3. inſeruerit S. Donatus Biſuntinus Epiſcopus: quod & præſtitit Magiſter

giſter Regulæ etiam capite 3. ſub hoc titulo: *Quæ eſt ars ſancta quam docere debet Abbas diſcipulos in monaſterio*, verbis tamen ſubinde mutatis, & inſtrumentis nonnullis omiſſis. Similiter & Grimlaicus in Solitariorum Regula capite 25. cum hac præfatione: [Cùm ergo omnium ſanctarum ſcripturarum paginæ inſtrumentis bonorum operum ſint refertæ, & per earumdem ſanctarum ſcripturarum campos inveniri poſſint arma, quibus vitia comprimantur & virtutes nutriantur; neceſſe tamen eſt huic Regulæ ſententiam cujuſdam Patris inſerere de inſtrumentis bonorum operum; in qua ſub magna brevitate quid Solitariis agendum, quidve vitandum ſit continetur. Oportet enim eos in primis Deum diligere] &c. Hæc eadem inſtrumenta à S. P. Benedicto emendicata, ejus tamen nomine ſuppreſſo, & cum præfatione prædicta verbo tenus refert Theodulfus Aurelianenſis Epiſcopus in ſuo Capitulari cap. 21. Referuntur etiam in antiquo Ordine Romano ex Canone Theodori Anglorum Epiſcopi in Ordinatione Abbatiſſæ, uti Obſervat Menardus noſter. CAP. IV.

Tertiò, Petrus Boeherius, Menardus, & poſt utroſque Haeftenus, exiſtimarunt hæc omnia bonorum operum inſtrumenta ex Epiſtola prima S. Clementis in ſuam Regulam tranſlata fuiſſe à S. Benedicto. Idem credidit olim etiam Amalarius in ſupplemento ad libros IV. de Divinis officiis. Verùm non S. Benedictus à S. Clemente; ſed Clementis ſubornator Iſidorus Mercator ex Regula S. Benedicti totum hoc caput accepit, uti probat noſter Mabillonius in obſervationibus ad præfatum Amalarii ſupplementum. *Tom. 1. Analect. p. 142.*

Quartò occaſione tituli hujus capitis iſthæc occurrit difficultas: Cùm ea quæ hìc continentur, ſint ipſa bona opera, quomodo inſtrumenta bonorum operum dicuntur, nihil enim eſt ſui ipſius inſtrumentum? Ad hanc difficultatem multæ poſſunt adhiberi ſolutiones. Primò enim, ut obſervat Menardus, hìc per hujuſmodi bona opera, intelligere poſſumus certam methodum perfectionis acquirendæ, ſeu ut loquitur S. B. artem ſpiritualem, ad quam illa omnia, quæ hìc commemorantur viam muniunt: ac proinde rectè illius inſtrumenta dici poſſunt. 2. Virtutes & bona opera poſſunt etiam appellari inſtrumenta bonorum operum, quia ſeſe mutuò indigent, ſe invicem adjuvant. Ita [per amorem Dei amor gignitur proximi, & per amorem proximi amor Dei nutritur,] ut loquitur S. Gregorius. Ita oratio jejunium, & jejunium orationem adjuvat; & ſic unum alterius eſt inſtrumentum; licetque reſpectu ſui dici nequeat inſtrumentum bonorum operum, poteſt tamen reſpectu aliorum. 3. Quæcumque hoc continentur in capite, conſiderari poſſunt aut ut præcepta, vel ut conſilia: habita autem, ratione definitionis inſtrumenti, quæ eſt: Id quo utitur principalis cauſſa, hæc omnia conſilia vel præcepta poſſunt dici moralia inſtrumenta, quibus lectis vel auditis utitur Deus, vel ipſe S. B. ut nos ad bona opera exercenda moveat; & hac fortè acceptione Regulas, & Collationes Patrum appellarit *inſtrumenta virtutum* Regulæ cap. ultimo. 4. Si ipſam *Lib. 7. Moral. cap. 10.*

CAP. IV. inſtrumenti etymologiam expendamus, inſtrumentum dicitur ab eo quod inſtruit; & ſic hæc omnia dici poſſunt inſtrumenta bonorum operum, ut pote quæ nos bona opera edocent.

Quintò, Denique obſervat Hildemarus capitis hujus titulum duobus modis poſſe concipi. 1. Simpliciter dictum, quaſi diceret S. Benedictus: Hoc in capite diſſeremus, quæ ſint inſtrumenta bonorum operum. 2. Interrogativè *Quæ ſint inſtrumenta bonorum operum?* ad quam interrogationem reſpondetur: *In primis* &c.

Dilectionis Dei excellentia.

IN PRIMIS DOMINUM DEUM DILIGERE EX TOTO CORDE, TOTA ANIMA, TOTA VIRTUTE. Primùm inquit inſtrumentum diligere Deum, hoc eſt enim primum & maximum in lege mandatum: primum dignitate, primum utilitate, primum neceſſitate: Dignitate, quia ut dicit apud Caſſianum Abbas Chæremon, [nihil pretioſius, nihil perfectius, nihil ſublimius, nihil caritate perennius;] & Sanctus Cæſarius: [Caritas oleo comparatur; nam quomodo oleum omnibus humoribus ſuperius eſſe cognoſcimus, ita caritas omnibus virtutibus ſublimior comparatur.] Utilitate; quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum; bonum utique, Deum poſſidendum; ut enim ait S. Auguſtinus, [Deus vult ſe diligi, non ut ſibi aliquid, ſed ut eis, qui diligunt, æternum pretium conferatur, hoc eſt ipſe, quem diligunt.] unde & S. Ambroſius [Caritas eſt, inquit, quæ nos ſuperioribus nectit cæloque inſerit.] Tandem neceſſitate, & quidem æternæ ſalutis, quæ ſine Dei dilectione haudquaquam obtineri poteſt, Apoſtolo ad Corinthios ſcribente: [Etſi habuero prophetiam, & noverim omnia myſteria, & omnem ſcientiam; & ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam: caritatem autem non habuero, nihil ſum: & ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas; & ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam: caritatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.]

Coll. 11. c. 12.

Serm. 107. in append. Serm. S. Aug.

Lib. 1. de Doct. Chr. cap. 29.

Lib. 1. in hexam. c. 12.

Neceſſitas.

1. Cor. 13.

Ab hac verò dilectionis lege nullus eximitur, nullus aliquo poteſt excuſari prætextu: [Poteſt mihi aliquis dicere: Non poſſum jejunare, inquit S. Cæſarius, non poſſum vigilare; numquid poteſt dicere: non poſſum amare? Poteſt dicere: non poſſum res meas totas pauperibus dare, & in monaſterio Deo ſervire; numquid poteſt dicere: non poſſum diligere?] Et certè ut optimè obſervat S. Thomas, [diligere Deum ſuper omnia eſt quiddam connaturale homini, & cuilibet creaturæ, non ſolùm rationali, ſed etiam irrationali, & etiam inanimatæ ſecundùm modum amoris, qui unicuique creaturæ competere poteſt.] unde etiam appoſitè S. Baſilius [dilectio Dei, inquit, doceri non poteſt; neque enim luce gaudere, & vitam affectare ab alio quopiam didicimus; neque diligere parentes, aut nutritores alius nos docuit: ad hunc itaque modum, vel certè multo magis divinum hoc deſiderium non poteſt aliunde per externam doctrinam diſci; ſed conſtitutioni hominis ſeminaria quædam indita eſt ratio, quæ in ſe ipſa haberet cauſſas, & affectus familiariter diligendi.]

Serm. 125 in append. Serm. S. Aug.

1. 2. q. 109. a. 3.

Regul. fuſ. cap. 2.

Quia tamen nihil fit, aut fieri debet à rationali creatura ſine cauſſa; quibus ad amorem divinum rationibus moveri poſſimus, breviter explicandum eſt. CAP IV. Cauſſæ & rationes.

Primam rationem paucis exponit S. Bernardus cùm dicit: *Cauſſa diligendi Deum Deus eſt*, hoc eſt ſumma bonitas, ſummus amor, ſummè amabilis, quem diligere omni creaturæ connaturale eſt. *De dilig. Deo. c. 1.*

Secunda, eſt propter ſummum ejus erga nos amorem; nam ut dicit Gilbertus de Hoillandia, *improbus ſui provocator eſt amor:* nullo pretio, nulla mercede compenſari poteſt, uno rependitur amore; nec aliud à nobis exigit Deus, qui nos ad hoc unum dilexit, ut eum diligamus; [nam cùm amat Deus, non aliud vult quàm amari, inquit S. Bernardus, quippe non ad aliud amat, quàm ut ametur; ſciens ipſo amore beatos, qui ſe amaverint.] Cùm ergo prior ipſe dilexerit nos, [dignus planè eſt qui redametur, præſertim ſi advertatur, quis, quos, quantumque amaverit,] ut loquitur iterum idem S. Doctor. *Serm. 19. in cant.* *Serm. 83. in cant.* *De dilig. Deo cap. 1.*

Tertia diligendi Dei cauſſa procedit ex ſummis ejus in nos beneficiis, quibus ſuum S. Bernardus amorem ita excitabat. [Quid ergo ego, qui Deum meum teneo vitæ meæ non ſolùm gratuitum largitorem, largiſſimum adminiſtratorem, pium conſolatorem, ſollicitum gubernatorem; ſed inſuper etiam copioſiſſimum redemtorem, æternum conſervatorem, ditatorem, glorificatorem?] *Ibid. c. 5.*

Quarta inter alias, magnis nos urget ſtimulis gratia redemtionis, pretioſo Chriſti ſanguine comparata. [Sed eſt quod me plus movet, inquit idem S. Bern. plus urget, plus accendit, ſuper omnia inquam reddit amabilem te mihi Jeſu bone calix, quem bibiſti, opus redemtionis noſtræ; hoc omnino amorem noſtrum facilè vindicat totum ſibi; hoc inquam eſt, quod noſtram devotionem & blandiùs allicit, & juſtiùs exigit, & arctiùs ſtringit] &c. *Serm. 20. in cant.*

Quinta cauſſa eſt, quia qui Deum diligit unus cum eo efficitur. Præclarè iterum S. Bernardus, [Neminem ſuſpicit amor, ſed ne deſpicit quidem: omnes ex æquo intuetur qui perfectè ſe amant, & in ſeipſo celſos humileſque contemperat, nec modò pares, ſed unum eos facit: Tu Deum forſitan ab hac amoris regula excipi putas? Sed qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt. quid miraris? ipſe factus eſt tanquam unus ex nobis.] *Serm. 59. in cant.*

Sexta, cauſſa eſt, quia proprium Monachorum opus eſt Deum diligere: unde Gilbertus de Hoillandia ſuos alloquens ait: [Aliorum alia ſunt officia, veſtrum ſpeciale munus eſt amor.] *Serm. 19. in cant.*

His atque aliis hujuſmodi ſtimulis, qui paſſim occurrunt apud auctores, excitandus eſt in nobis amor Dei; quibus qui non excitatur, hunc non obdormire, ſed prorſus mortuum eſſe meritò dixeris; nam [dignus planè eſt morte, qui tibi Domine Jeſu recuſat vivere, & mortuus eſt: & qui tibi non ſapit, deſipit: & qui curat eſſe, niſi propter te, pro nihilo eſt, & nihil eſt,] inquit S. Bernardus. *Serm. 20. in cant.* Dilectionis modus. *De dilig. Deo cap. 1.*

Porro licèt modus diligendi Deum ſit diligere ſine modo, ut lo-

Cap. IV. quitur idem S. Doctor; aliquem tamen nobis hic præfixiſſe videtur S. Benedictus, cùm dixit Deum diligendum eſſe *ex toto corde, tota anima, tota virtute*; quem modum ita exponit S. Auguſtinus: [Hæc eſt regula dilectionis divinitus conſtituta: Diliges proximum tuum ſicut teipſum; Deum verò ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente; ut omnes cogitationes tuas, & omnem vitam, & omnem intellectum in illum conferas, à quo habes ea ipſa quæ confers. Cùm ait: Toto corde, tota anima, tota mente, nullam vitæ noſtræ partem reliquit, quæ vacare debeat, & quaſi locum dare, ut alia re velit frui; ſed quidquid aliud diligendum venerit in animum, illuc rapiatur, quo totus dilectionis impetus currit.] Aliter S. Bernardus hunc locum explicat: [Mihi, inquit, videtur, ſi alius competentior ſenſus in hac trina diſtinctione non occurrit, amor quidem cordis ad zelum quemdam pertinere affectionis; animæ verò amor ad induſtriam ſeu judicium rationis; virtutis autem dilectio ad animi poſſe referri conſtantiam vel vigorem. Dilige ergo Dominum Deum tuum toto & pleno cordis affectu: Dilige tota rationis vigilantia & circumſpectione: Dilige ex tota virtute, ut nec mori pro ejus amore pertimeſcas.] &c. Et infra: [Ergo nec abduci blanditiis, nec ſeduci fallaciis, nec injuriis frangi, toto corde, tota anima, tota virtute diligere eſt.] Neque certè minus amandus Deus; nam ut dicit Gilbertus de Hoillandia, [Si infra vires tuas amor ſe cohibet & contrahit, iniquus eſt; & ſi juxta vires, exiguus.] Quid ergo? Iterum cum eodem Gilberto dicat unuſquiſque noſtrum: [Diligam te bone Jeſu, diligam te virtus mea, quem non poſſum gratis diligere, nec poſſum tamen ſatis diligere; dirigantur in te ex integro ſtudia mea, nec alieno deducantur & diſtrahantur affectu. At quàm exigua ſunt etiam cùm integra ſunt in te ſtudia noſtra? quomodo ergo diminuam, quod cùm integrum eſt, tam exile eſt? totus in te Deus bone deſiderio ferar.]

Lib. 1. de Doct. Chriſt. c. 22. — *Serm. 20. in cant.* — *Serm. 19. in cant.* — *Ibid.*

Quis noſter proximus.

Deinde proximum tanquam seipsum. Ut hoc inſtrumentum breviter expediam; tria mihi inquirenda propono. 1. quis noſter proximus dicendus ſit. 2. quis noſter in eum affectus eſſe debeat, 3. quæ inſtrumenti hujus neceſſitas vel utilitas,

Primum explicat S. Auguſtinus, ſeu quivis alius his verbis: [Si fortè quilibet quærat quis ſit proximus; ſciat omnem Chriſtianum rectè proximum dici, quia omnes in baptiſmo filii Dei ſanctificamur, ut filii ſimus ſpiritaliter in caritate perfecta.] Anguſta proximi notio, quàm alibi paulo fuſiùs S. Doctor extendit: [Proximus, inquit, eſt omnis homo, proximus tuus eſt qui tecum natus eſt ex Adam & Eva: omnes proximi ſumus ratione nativitatis, & alter alteri frater, illa ſpe cæleſtis hæreditatis proximum tuum debes putare omnem hominem etiam antequam ſit Chriſtianus.] Neque his quoque dilectionis limitibus contentus, proximo notionem ad ipſos etiam Angelos extendit in libris de Doctrina Chriſtiana, ubi poſtquam ſtatuit eum dici proximum [cui præbendum eſt, aut à quo nobis præbendum eſt officium miſericordiæ;] ita infert: [Mani-

Serm. 108. in append. Serm. S. Auguſt. — *Lib. 1. c. 30.*

ſeſtum eſt hoc præcepto, quo jubemur proximum diligere, etiam S. Angelos contineri, à quibus tantæ miſericordiæ officia impenduntur.] Cap. IV.

Jam verò qualis debeat eſſe noſtra in proximum dilectio docet idem S. Auguſtinus his verbis: [Qui ergo diligit proximum, agit quantum poteſt, ut ſanus corpore, ſanuſque animo ſit; ſed cura corporis ad ſanitatem animi referenda eſt.] Et alibi: [Quiſquis ergo rectè proximum diligit, hoc cum eo agere debet, ut & ipſe toto corde, tota anima, tota mente diligat Deum.] Verùm cùm tanta ſit humanæ infirmitatis neceſſitas, ut qui omnes homines diligere tenemur, omnibus tamen ſubvenire non poſſimus; quid in tanta neceſſitate poſiti potiſſimum agere debeamus, ita deſcribit S. Doctor: [Omnes homines æquè diligendi ſunt; ſed cùm omnibus prodeſſe non poſſis, his potiſſimum conſulendum eſt, qui pro locorum, & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus conſtrictiùs tibi quaſi quadam ſorte junguntur. Sicut enim ſi tibi abundaret aliquid, quod dari oporteret ei qui non habet, nec duobus dari potuiſſet, ſi tibi occurrerent duo, quorum neuter alium vel indigentia, vel erga te aliqua neceſſitate ſuperaret, nihil juſtiùs faceres, quàm ut ſorte eligeres cui dandum eſſet, quod dari utrique non poſſet: ſic in hominibus quibus omnibus conſulere nequeas, pro ſorte habendum eſt, prout quiſque tibi colligatiùs temporaliter adhærere potuerit.]

Qualis dilectio proximi. *De mor. eccl. cathol. c. 28.* *De Doct. Chriſt. c. 22.* *Ibid c. 28.*

Neceſſitas hujus inſtrumenti repetitur ex neceſſitate amoris Dei, ejuſque legis ſervandæ; neque enim Deum diligere, ejuſque legem cuſtodire poterimus aliquando, niſi invicem dilexerimus. Hinc S. Bernardus: [Hæc eſt profeſſio fidei Chriſtianæ, ut qui vivit, jam non ſibi vivat; ſed ei qui pro omnibus mortuus eſt: nec mihi dicat quis: Ei vivam, ſed non tibi; quandoquidem non ſolùm pro omnibus vixit, ſed & pro omnibus mortuus eſt; quomodo enim ei vivit, qui negligit ſic ab eo dilectos? quomodo ei vivit, qui legem ejus non implet, qui mandatum ejus non ſervat? Quæris legem, quæris mandatum? Hoc eſt inquit præceptum meum, ut diligatis invicem ſicut dilexi vos; & Apoſtolus: Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. Noli ergo putare gratuitum bonum, quod exhibes proximo, ut liceat & diſſimulare, ſi velis: Debitor es, ſacramenti cautione, & propria profeſſione teneris.] Adde quod dilectio proximi dici poteſt inſigne diſcipulatus Chriſti, ſicuti ipſe ait: In hoc cognoſcent omnes, quod diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem: Ex quo S. Baſilius ita argumentatur: [Demonſtrationis loco, quo ipſius agnoſcamur diſcipuli, non miracula exigit, & virtutem portenta faciendi, (quamquam horum etiam in Spiritu Sancto largitus eſt operationem), ſed quid? In hoc inquit cognoſcent omnes, quod diſcipuli mei ſitis, ſi caritatem habueritis inter vos mutuam.]

Neceſſitas. *Serm. 35. de diverſ.* *Reg. fuſ. c. 3.*

Deinde non occidere. Appoſitè ad hæc verba Menardus, mirabitur, inquit, quiſpiam, cur Monachis, quorum profeſſio eſt perfectionis ſtudium, tam dira crimina prohibeantur. Sed quamvis rara

Gravia crimina perfectis Monachis

Cap. IV. cur prohibeat. S. B hæc ſint in monaſteriis; non tamen eſt abs re illa prohibuiſſe, ut ſuæ recordentur fragilitatis Monachi, nec ſe ob ſtatum religioſum jam perfectionem attigiſſe exiſtiment, ſeque ultra peccati metas perveniſſe. Et ſanè SS. Abbates Ermenoldus, Bercharius, Gerardus à parricidis Monachis, culeo & ſimia dignis, impiè trucidati ſunt; quin & S. P. Benedicto à perfidis filiis vinum veneno mixtum propinatum fuiſſe teſtatur S. Gregorius. Unde non ſine ratione inter canones ſub Edgaro Rege datos de modo imponendi pænitentiam apud Spelmannum, iſte legitur: [Si quis Miſſalis Sacerdos, vel Monachus hominem occiderit, ordinis amittat dignitatem, & jejunet decem annos, ſcilicet quinque annos pane & aqua, & per alterum quinquennium tres dies in qualibet ſeptimana; in reliquis autem cibo fruatur, & donec vixerit crimen lugeat diligenter.]

Num. 28. Tom. 1. conc. Angl. p. 465.

Homicidium multiplex. Verùm non unum eſt ferri homicidium, aut ſolus homicida cenſendus eſt, qui occidit corpora; ſed multò magis qui animas. Qui etiam odit fratrem ſuum homicida eſt, inquit Johannes; & Sapientia: Os quod mentitur occidit animam. Sed & ille qui detrahit fratri ſuo jure homicida cenſendus eſt: unde Grimlaicus in Regula Solitariorum quaſi explicans iſtud inſtrumentum ait: [Deinde non occidere, ideſt non detrahere, quia ut ait Apoſtolus, qui detrahit fratri ſuo homicida eſt.] & S. Bernardus: [Fugit vita quos odit, & quos vita fugit mori neceſſe eſt. Annon & ipſe moritur, qui venenum bibit, quod ei maleſuada lingua detractoris propinat? ſiquidem ei furtim dilectionis vita ſubtrahitur.] Denique & ille homicida eſt, qui alios ſive verbo, ſive exemplo ad peccatum impellit; nam [qui in conſpectu populi malè vivit, quantum in illo eſt, eum à quo attenditur, occidit,] ut loquitur S. Auguſtinus.

Cap. 25. *Serm. 17. de diverſ.* *Lib de Paſt c. 4.*

Adulterii ſeu fornicationis varia genera. Non adulterari. Adulterii nomine omne fornicationis genus prohibet, non ſolùm carnalis, ſed etiam ſpiritualis; cujus quinque ſpecies apud Caſſianum enumerat Abbas Neſteros, ſcilicet. 1. Idololatriam, de qua apud Jeremiam arguitur Jeruſalem, quod fornicata ſit in omni colle ſublimi, & ſub omni ligno frondoſo. 2. Omnem Gentilium ſuperſtitionem in auguriis & obſervationibus dierum & temporum. 3. Superſtitiones Judaicas in ceremoniis legalibus. 4. Hæreſim. 5. [quæ in cogitationum pervagatione conſiſtit: quia omnis cogitatio non ſolùm turpis, ſed etiam otioſa, & à Deo quantulumcumque diſcedens à perfecto viro immundiſſima fornicatio deputatur.] de qua S. Auguſtinus Deum alloquens: [Fornicatur anima cùm avertitur abs te, & quærit abs te quæ pura & liquida non invenit, niſi cùm redit ad te;] & alibi: [Eſt autem animæ fornicatio averſio à fœcunditate ſapientiæ, & ad conceptum temporalium illecebrarum corruptionumque converſio.] Sextam, ſpeciem addit S. Ferreolus, quam in verbo turpi reponit. [Interrogo vos, inquit, fratres, quid ille minus adulterio facit, cujus communicat lingua peccato? quid luxuria minus exercuit, qui os caſtum ſermonis corruptione violavit? Et ut hanc ſpurcitiam cunctis etiam cavere metus damnationis imponat; Statui-

Collat. 14. cap. 11. *Lib. 2. Confeſ. c. 6.* *Cont. Adim. c. 7.* *Reg. c. 25.*

mus hujus culpæ reum communionem Dominicam, vel oſculum fratrum ſex anni menſibus non habere.]

Si hæc ille pro verbo turpi, quid decernit pro lapſu carnali? nimirum ut *flagello*, ſubdatur. Regulæ cap. ultimo. Aliam pænam inſtituit Regula Cujuſdam ad Monachos: [Si quis, ait, ex fratribus lugubriori lapſu, ideſt fornicationis ceciderit; ejiciendus eſt de congregatione fratrum, & uſque ad diem mortis, ſive in alia regione pæniteat.] Et Concilium Agathenſe citatum in excerptis Egberti Eboracenſis Epiſcopi cap. 68. [Si quis Monachus adulterium, aut furtum fecerit, quod potiùs ſacrilegium dici poteſt; id cenſuimus ordinando, ut virgis cæſus tanti criminis reus, numquam officium Clericatus excipiat: Si verò jam Clericus in id facinus fuerit deprehenſus, nominis ipſius dignitate privetur.] Et Synodus Germanica in Liptinenſi confirmata cap. 6. [Quiſquis ſervorum Dei, vel ancillarum Chriſti in crimen fornicationis lapſus fuerit, in carcere pænitentiam faciat in pane & aqua: & ſi ordinatus preſbyter fuerit, duos annos in carcere permaneat antea flagellatus: ſi autem Clericus, vel Monachus in hoc peccatum inciderit, poſt tertiam verberationem in carcerem miſſus, unum annum pænitentiam ibi agat. Similiter & Nonnæ velatæ eadem pænitentia teneantur, & radantur omnes capilli capitis ejus.] Denique Canones ſub Edgaro Rege Angliæ dati de modo imponendi pænitentiam n. 30. [Si Miſſalis Sacerdos, ſive Monachus laſcivum coitum concupiſcat, vel conjugium violaverit; jejunet decem annos, & ſemper defleat.] & n. 31. [Si Miſſalis Sacerdos, ſive Monachus, vel Diaconus legitimam uxorem habuit, priuſquam ordinem induerat, & relicta ea, ſacros ordines ingrediatur; poſtea tamen libidine pruriens eam denuo clam ſuſceperit, jejunet eorum quilibet tanquam pro homicidio, & lugeat inſuper vehementius;] & n. 32. [Si Miſſalis Sacerdos, vel Monachus, vel Diaconus, vel Laicus, vel Clericus cum Moniali fornicaverit; jejunet quilibet pro ut ordini ſuo convenit tanquam pro homicidio; & quo ad vixerit à carne abſtineat: Monialis autem decem annos ſicuti & Sacerdos Miſſalis, & ſemper factum lugeat.] De Monialibus hæc ſingulariter ſtatuit S. Gregorius Papa ad Januarium Epiſcopum ſcribens: [Si qua autem earum vel per anteriorem licentiam, vel per impunitatis pravam conſuetudinem, ad lapſum adulterii deducta eſt, aut in ſtupri perducta fuerit voraginem; hanc poſt competentis ſeveritatem vindictæ, in aliud diſtrictius Virginum monaſterium in pænitentiam redigi volumus; ut illic orationibus atque jejuniis vacet, & ſibi pænitendo proficiat, & metuendum ceteris arctioris diſciplinæ præſtet exemplum.] Denique hìc præterire non poſſum factum Gaufridi Abbatis Vindocinenſis, cujus cùm quidam Monachus Cellæ S. Clementis de Credonio lapſus carne fuiſſet, ad dictæ Cellæ Priorem ita reſcripſit: [Præſentibus litteris tibi præcipimus, ut camerulam illam, in qua ſordidator ille & ſordidus pravam exercuit actionem, omnino & feſtinanter deſtruas, & extraneum à clauſtro, & à curte B. Clementis facias eum.] Ceterùm hæc

Pænæ.

Cap 18.

Apud Spelm. tom. 1. *conc. Angl.*

In vita S. Bonifacii auctore Othlono lib. 1. *cap.* 34. *Sæc.* 3. *Bened p.* 2.

Apud Spelman. Tom. 1. *conc. Angl. ad Ann.* 967.

Lib. 3. *Reg. cap* 9.

Lib. 4 *ep.* 4.

Cap. IV. mirari non debemus, cùm adulterium ſive apud Gentiles, ſive apud Judæos, ſive etiam apud Chriſtianos capite damnatum fuiſſe obſervet Gazæus ad Caſſiani collat. 13. cap. 5.

Furtum ut puniendum. NON FACERE FURTUM. Quia fures regnum Dei non poſſidebunt, ut ait Apoſtolus: unde & tam gravibus ſemper pœnis furtum damnaverunt antiqui Monachorum Patres. Pœnæ breves apud S. Baſilium ita decernunt: [Si quis tulerit aliquid à fratre, & occultaverit, careat benedictione.] Regula S. Pachomii: [Si quis tulerit rem non ſuam, ponetur ſuper humeros ejus, & aget pœnitentiam publicè in collecta, ſtabitque in veſcendi loco: ſi autem in furto deprehenſus fuerit; triginta novem verberabunt eum, & foris dabunt ei edere panem & aquam tantùm, & opertum cilicio & cinere per ſingula orationum tempora cogent eum agere pœnitentiam.] Cujus priorem periodum exſcribit Regula Orientalis. Similiter in furto deprehenſos ſubdit flagello Regula tertia SS. Patrum: [Si quis verò Monachus furtum fecerit, quod potiùs ſacrilegium dici poteſt, id cenſuimus ordinandum, ut jejunior virgis cæſus tanti criminis reus numquam officium Clericatus excipiat; ſi verò jam Clericus ad id facinus fuerit deprehenſus, nominis ipſius dignitate privetur: cui ſufficere poteſt pro actus ſui levitate, impleta pœnitentiæ ſatisfactione, communio.] quæ pene totidem verbis ex concilio Agath. citantur in excerptis Egberti Eboracenſis Epiſc. cap. 68. apud Spelmannum. Regula S. Cæſarii ad Virgines: [Si fortè ut ſe habet humana fragilitas, in tantùm nefas aliquæ de ſororibus auſæ fuerint diabolo inſtigante prorumpere, ut furtum faciant, aut in ſe invicem manus mittant; juſtum eſt ut legitimam diſciplinam accipiant, à quibus Regulæ inſtituta violantur; neceſſe eſt enim, ut in eis impleatur illud, quod de indiſciplinatis filiis per Salomonem prædixit Spiritus Sanctus: qui diligit filium aſſiduat illi flagellum; & iterum: Tu virga cùm cædis, animam ejus de inferno liberabis. Diſciplinam ipſam in præſentia congregationis excipiant, ſecundùm illud Apoſtoli: Peccantes coram omnibus corripe.] Hoc S. Cæſarii decretum explicare videtur Regula S. Ferreoli hoc ſtatuto: [Furti conſcium, ſi adhuc vocare Monachum poſſumus, quaſi adulterum ſecundum flagello ſubdi, & magna cenſeri afflictione jubemus, dantes illi unam cum fornicatione ſententiam; quia & ipſe luxuriatus eſt cùm furaretur.] Denique alii SS. Patres fures ex congregatione prorſus expellendos eſſe cenſuerunt, ut videre eſt in lib. 5. de vitis Patrum Libello 10. num. 18, & in vita S. Pachomii n. 58. apud Bollandum 14. Maii His omnibus adde Monachorum S. Andreæ Viennenſis conſtitutionem anno 1000. editam qua decernunt, [ut qui cœnobita deinceps ſacrilegium facere auſus fuerit, ſubripiendo de refectorio ſcyphum, aut cultellum, aut mantile, aut quodlibet utenſile refectorii, ultimus maneat ubique velut fur, & ſacrilegus, donec ſacrilegium emendetur, & inſuper talis ſatisfactio fiat, ut ceteri metum habeant. Similiter quicumque de dormitorio aut lænam, aut ſagum, aut capitale, vel quamlibet ſupellectilem

Num. 9. Art. 111. — Cap. 13. — Cap. 24. — Cap. 39. — Spicil. Tom. 13.

lectilem ſine licentia regulari ſubripuerit, in omni loco careat conſortio fratrum velut fur, & ſacrilegus, donec ſacrilegium reſtauretur; & præcipuè talis fiat ſatisfactio, ut ceteri metum habeant. Si verò hæc conſtitutio profanata fuerit, adhibeatur Epiſcopus, & conventus virorum boni teſtimonii, & audacia ſtultorum confringatur, & domus Dei ad obſequium ſacræ Regulæ reformetur.] CAP. IV.

Furti varia genera. Cùm autem furtum ſit contrectatio rei alienæ invito domino; non ſolùm furtum committit, qui pecunias aut res temporales ſurripit; [ſed etiam, ut ait Bernardus Caſſinenſis, qui vel ſe, qui Deo dedicatus eſt, ab ejus ſervitio ſubtrahit, vel etiam alium verbo vel exemplo retrahit, & ad diaboli ſervitium trahit, alienam rem invito domino contrectando, ſine dubio furtum facit.] Similiter ut loquitur Boherius in 1. Comm. [in monaſteriis furtum diſpenſator committit, ſi ſibi appropriet, quod debet fratribus miniſtrare; vel etiam ſi reſervat monaſterio ſuperflua pauperibus ea ſubtrahendo.] Denique ut dicit Hildemarus, [furtum facit qui rem ſibi ab Abbate delegatam, ideſt deputatam, vel datam, aliis ſine licentia tribuit.]

NON CONCUPISCERE. Concupiſcentia aliquando in bonam, aliquando in malam partem ſumitur; in bonam partem, ut cùm David canit: Concupivit anima deſiderare juſtificationes tuas; in malam, ut cùm dicitur: Concupiſcentia cùm conceperit parit peccatum. Atque poſtremo hoc ſenſu hìc à S. Benedicto prohibetur; quo nomine tamen non primos concupiſcentiæ motus, qui in nobis etiam cum gratia ad agonem relicti ſunt, ſed tantùm conſenſum ad illos intelligere debemus.

NON FALSUM TESTIMONIUM DICERE. Iſtud inſtrumentum violat non ſolùm, qui contra veritatem aliquid profert; ſed etiam qui, cùm falſum aliquid audierit in alterius præjudicium, tacet. Item qui aliter ea quæ audit, aut videt, interpretatur quàm ſunt. Iterum qui vitam ſanctam profitetur in publico, & iniqua agit in occulto. Denique qui ea quæ verbis promiſit, operibus implere negligit.

Falſidicus tribus perſonis obnoxius. Tribus autem perſonis obnoxium faciunt falſidicum teſtem: Deo, cujus præſentiam contemnit: Judici, quem mentiendo fallit: Innocenti, quem falſo teſtimonio lædit. [Propter hoc, inquit Richardus de S. Angelo, triplex pænitentia ei debetur: pro primo contemtu pænitentia ſeptem annorum, ut VI. quæſt. I. *quicumque:* pro ſecunda eluſione verberibus caſtigabitur. V. q. V. *Illi qui:* pro tertia læſione ſecundùm modum læſionis debet puniri. Argument. III. quæſt. IX. *Decernimus.*] Quæ tamen de falſo teſtimonio coram Judice publicè prolato intelligenda cenſeo.

Omnes homines honorandi. HONORARE OMNES HOMINES. Juxta illud Petri Apoſtoli: *Omnes honorate.* Sed cùm honor ſit propriè virtutis præmium, quo pacto omnes jubemur honorare homines, cum tot mali, totque improbi ubique terrarum exiſtant? Hanc difficultatem ſolvit Hildemarus, S. Benedicti verba ſumendo in ſuppoſitione accommoda, ut ſcilicet omnes

P

CAP. IV. homines honoremus, qui honorandi ſunt. Præterea obſervare licet cum S. Thoma, homines honorari poſſe ex quadruplici motivo 1. propter propriam virtutem. 2. propter virtutem alterius, ſcilicet Dei, ſeu communitatis. 3. propter ſignum virtutis, ut eſt ſenectus. 4. propter participationem divinæ bonitatis; & ſic omnes homines honorare debemus; quia nullus eſt in quo non inſit aliqua divinæ bonitatis participatio, ſaltem ſecundùm aliquid. Jam verò ſi quis quærat quid ſit honor, aut in quo conſiſtat; reſpondet S. Thomas eſſe [ſignum, & teſtimonium quoddam illius excellentiæ, quæ eſt in honorato.]

2. 2. q. 63. a. 3.

1. 2. q. 2. a. 2.

Monachi parentibus ſint mortui.

Pro eo autem quod S. P. Benedictus habet *Honorare omnes homines*, Magiſter legit *Honorare patrem & matrem*; quod S. Pater, qui alia hic recenſuit Decalogi præcepta, conſulto tacuit, quaſi doceret ita Monachos parentibus ſuis obmortuos eſſe debere, ut ne de iis quidem cogitarent. Sciebat nimirum inordinatum parentum amorem Monachis omnibus eſſe lapidem offendiculi, eos, in quos ceciderit, haud dubium contriturum; quemque propterea à ſuis cœnobiis arcere omni opera ſtuduerunt, quotquot pene fuerunt vitæ Monaſticæ Inſtitutores; ut numquam, aut vix umquam parentes viſere permittant, uti teſtantur præclaræ eorum hac de re leges, quas hìc referre otioſum non judicamus, Ita S. Antonius. [Neque reverteris, inquit, inviſere conſanguineos tuos carnales, nec faciem tuam illis videndam præbeas, nec adeas ad illos.] Regula tertia SS. Patrum: [Pro cuſtodienda fama ſpecialiter ſtatuimus, ut nullus Monachus in infirmitate poſitus relicto monaſterio parentum ſtudio commendetur; quia magis eum ſæcularium ſpectaculorum viſu, aut auditu pollui cenſemus, quàm ab ægritudine poſſe purgari.] Eodem modo Abbas Pœmen in Apophtegmatis Patrum: [Ne propter neceſſitates abieris ad domum paternam.] Et Evagrius in Monachicis n. 5. [Ne corripiaris curis parentalibus, aut cognatorum amicitiis; quin immo & aſſiduos cum eis congreſſus vita, ne fortè à cellæ quiete te auferant, & ad ſua traducant negotia.] Sed omnium maximè S. Baſilius pluribus in locis, præſertim verò in Conſtitutionibus Monaſticis, ubi inter alia hæc habet: [A cognatis ſanè, amicis, ac parentibus tantum affectu ſeparatum eſſe convenit, quantum mortuis videmus cum vivis nihil eſſe commercii;] & alibi: [Quibus ſemel in conſortio fratrum locus datus eſt, à Præpoſito permitti non debet, ut ad alia mentis intentum avertant, aut ſub prætextu viſendi cognatos à fratribus ſecedant, & ſine teſtium conſcientia vitam agant, vel curam cognatorum ſecundùm carnem ſuſcipiant;] & ad interrogationem. [Quomodo venientes ad nos domeſticos, aut parentes adſpiciamus]? Reſpondet: [Quemadmodum Dominus oſtendit, ac docuit, cùm nuntiaretur illi, ac diceretur: Ecce mater tua & fratres tui ſtant foris volentes te videre; quibus quaſi vehementer increpans reſpondit dicens: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?] & ad interrogationem ſequentem: [Si parentes rogaverint, ut domum ad ipſos adeamus, numquid ipſis auſcultandum]? Reſpondet: [Si hoc ad ædifi-

In Reg. c. 7.

Cap. 12.

Tom. 1. monum. Eccl. Græc. pag. 637.

Tom. 3 Monum. Eccl. Græc. pag. 107.

Cap. 21

Reg. fuſ. c 32.

Reg. Brev. Interr. 188.

cationem fidei petant; ſi quis talis ſit, qui poſſit cum illis ad hunc modum abire, cum approbatione mittatur. Si verò propter humanum aliquod officium præſtandum; audiat Dominum dicentem ad eum, qui dixerat: permitte mihi ire & renunciare iis, quæ domi ſunt: Nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei. Quod ſi de eo, qui renuntiare tantùm voluerat, tale judicium eſt; quid de hujus judicio dicendum eſt?] Multo ſeverior planè S. Stephani Ordinis Grandimontenſis cenſura: [Si fortè, inquit, pater veſter, vel quiſlibet amicus veſter ſæcularis prope cellam veſtram graviter ægrotans, & peccata ſua confiteri, & res ſuas diſponere in præſentia veſtra deſiderans, mandet vobis, ut eum viſitetis; ejus præſentiam nullatenus adeatis; ſi tamen Clericos neceſſitati ſuæ ſufficientes cum eo adeſſe contingat. Quod ſi illuc ire præſumentes in itinere moriamini; nequaquam Deo de vobis rationem reddemus.] His omnibus addo Cartuſienſium Monachorum Statuta: [Monachi cauſſa devotionis, pietatis, recreationis, viſitationis parentum, aut quavis alia cauſſa terminos ſuos nullatenus exeant;] & alibi: [Omnes perſonæ Ordinis vitent, & fugiant parentum viſitationes, & carnales affectiones, alioquin pro modo culpæ puniantur;] & iterum alibi: [Curas propinquorum ſuorum quorumlibet fratribus noſtris (converſis) interdicimus omnino, & ne ipſos ſine licentia Procuratoris, aut Prioris Mercenarios conducant.]

CAP. IV.

In Regul. c. 14.

In tertia compil. Statut. cap. 3. num. 3.

Nova Statut. part. 2. cap. 1. n. 11.

Antiq. Stat. 3. part. c. 18. n. 26.

Ex his omnibus liquet quantum Monachos à parentum conſpectu abhorrere voluerint SS. Patres. Rationem affert S. Baſilius his verbis: [Nam præterquam quod illis nihil utilitatis adferemus, noſtram etiam vitam tumultuatione, & diſturbatione complebimus, & peccatorum occaſiones inveniemus.] Quod clariùs & fuſiùs alibi S. Doctor explicat hoc modo: [Qui verò Sæcularium amicitiam diligenter complectitur, perpetuoque cum illis converſari deſiderat, affectus etiam illorum per continuum convictum animæ ſuæ familiares faciet, iterumque mundano ſenſu animum replens, à bona auſpicatione excidet, & ſpiritali ſenſu relicto, prioris vitæ vomitum animo remandet, atque ab inimico per carnalem cognationem ſpiritalem converſationem interturbante vulnerabitur.... Diabolus enim conſpicatus nos omnem exuiſſe hujus ſæculi curam, & ad cælum conſtanter properare; in eo ſedulus eſt, ut indita nobis de cognatis noſtris cogitatione hoc efficiat, ut curam illorum ſuſcipiamus; mentemque circa ſæcularia ſollicitam habeamus, ut pote quæ ſit illorum ſubſtantia, & an ſit ſufficiens vel minus, quidve lucri illis ex contractibus accedat, & quo uſque opulentiam ſuam auxerint, aut quid damni per vitæ hujus calamitates acceperint, & quantum de ſubſtantia facultatum deceſſerit; efficitque hoc pacto, ut ſucceſſibus illorum congratulemur, & ſi quid infortunii ſit, doleamus: ad hæc, ut inimico quoque animo erga inimicos illorum ſimus; cùm jubeamur nullum habere inimicum; congaudeamuſque amicis plerumque illis, qui nulla digni ſunt ſpiritali familiaritate, & lætemur propter injuſta & iniqua illorum lucra.... Accidit autem ſæpè

Converſatio parentum Monachis periculoſa.

Reg. fuſ. c. 32.

Cap. IV. numero, ut propter cogitationes curandis cognatis addictas auſit religioſus & ſacrilegium committere, ut cognatorum egeſtati medeatur; nam quæ in ſuſtentationem ſanctorum, qui Deo ſe conſecrarunt, reponuntur; ſacra & verè anathemata æſtimantur, & prophano uſui eximuntur: qui ergo aliquid ex illis ſuffuratur, ex eorum numero eſt, qui ſacrilegia committere non verentur.] Hactenus S. Baſilius, cujus textum licet prolixum relatu tamen digniſſimum judicavimus, ut inde pateret quàm aliena ſit à vitæ Monaſticæ propoſito incauta parentum converſatio. Hoc periculum agnoverat Paſchaſius Radbertus, cùm laudans S. Adalardum, quod parentes patriamque fugiſſet, ſubdit: [Audiant hujuſmodi virum noſtri concives Monachi, qui lenti requieſcunt umbrarum delibuti fuligine: audiant qui poſt ſe ſæcularium greges trahunt: audiant, inquam, quod non ſatis tutum ſit ſuorum ſe deliniri parentum affectibus. Chriſtus ergo matrem neſcit, & ignorat fratres, ut veram nobis mentis oſtendat fraternitatem: Si quis, inquit, fecerit voluntatem patris mei, qui in cælis eſt, ipſe meus frater, ſoror, & mater eſt: deinde revocat diſcipulum ab officio funeris, ne patrem liceat ſepelire debito carnis jure.] Noverat & Ludovicus Pius Imperator, homo ſæcularis, cùm in exhortatione ad Eigilem Abbatem Fuldenſem diceret: [Multi Monachorum juxta cujuſdam patris ſententiam ſæcularibus actibus, & forenſibus negotiis involuti, dum propinquitati prodeſſe cupiunt, ſuas animas perdiderunt.] Hæc verba quæ etiam citat S. Iſidorus in Regula ſua cap. 5. confuſionis rubore ſuffundere debent Monachos nonnullos, quibus plus cordi ſunt ſuorum res parentum, quàm parentibus ipſis; qui à ſæculo ſeparati cognatorum curis amplius implicari volunt, quàm in ſæculo exiſtentes aut feciſſent, aut facere potuiſſent, qui denique plus conſanguineos diligunt, quàm diligantur ab ipſis. Longè alia erat præſtantiſſimorum illorum Monachorum intentio, qui omnem prorſus parentum memoriam ita deleverant animo, ut de his nequidem cogitarent. Talis erat eximius ille Monachus, cui ut ſcribit Evagrius cùm denuntiata eſſet mors patris ſui; [Nuntianti dixit: deſine blaſphemare, meus quippe pater immortalis eſt;] quia Deus eſt. Talis & ille, qui ad percipiendam morientis patris hæreditatem, invitatus, Reſpondit: [Ego ante eum mundo mortuus ſum; mortuus viventis hæres eſſe non poteſt.] Talis Theodorus ille inſignis S. Pachomii diſcipulus, cujus cùm mater Epiſcopi litteris fulta, videndi filii gratia ad monaſterium veniſſet; Matri conſpectum conſtanter renuit. Talis denique Marcus Silvani Abbatis diſcipulus, qui aliquando juſſus ad matrem exire, [geſtabat veſtem è variis panni ſegmentis conſutam, eratque fuligine coquinæ tinctus. Igitur propter obedientiam exiens clauſit oculos & dixit: Salvos vos volo; nec vidit quemquam, nec mater eum agnovit.] Vide vitam S. Pachomii cap. 28. Ruffinum lib. 3. de Vitis Patrum n. 32. & 154. Caſſiani collat. 5. cap. 3. Vitam S. Vvulmari Abbatis n. 7. Sæc. 3. Bened. ubi ſimilia referuntur exempla.

In vita S. Adal n. 13. Sæc. 4. Bened. part 1.

In vita Eigilis n. 12. Sæc. 4. Bened. part. 1.

Tom. 3. mon. eccl. græc. p. 100.

Tom. 1. mon. eccl. græc. p. 513.

Vita S. Pach. c. 31.

Tom. 1. mon. eccl. græc.

Sed quia nonnulli ſpecioſo pietatis velamine prurientem viſendorum conſanguineorum cupidinem obtegunt; his non abs re erit funeſtiſſimum cujuſdam Monachi caſum ob oculos ponere. Rem narrat S. Bernardus teſtis oculatus in hæc verba: [Vidi ego hominem currentem bene; & ecce cogitatio (quidni vulpecula fuit): Quantis, inquit, bonum quo ſolus fruor, ſi eſſem in patria, poſſem utique impertiri fratribus, & cognatis, notis, & amicis; amant me, & facilè acquieſcent ſuadenti: Ut quid perditio hæc? Vado illuc, & ſalvo multos ex illis, & me pariter; nec verendum in loci mutatione, etenim dum bene faciam, quid prodeſt ubi, niſi quod illic procul dubio ſatiùs, ubi fructuòſiùs degam? Quid plura? It, & perit miſer, non tam exul ad patriam, quàm canis reverſus ad vomitum: Et ſe perdidit infelix, & ſuorum acquiſivit neminem.] Videſis S. Hieronymum de vita Malchi Monachi. Cap. IV. *Serm. 64. in cant.*

Jam verò ſi quis objiciat Apoſtolum dicentem: Si quis ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior. Reſpondet S. Baſilius: [Apoſtolus loquutus eſt ad ſæculares, ad eos qui divitias externas & craſſas habent, poſſuntque cognatorum egeſtatem ſolari.... Hæc ad viventes pertinent, non ad mortuos; ſunt enim mortui liberi ab univerſo debito iſto: Tu verò mortuus es, & crucifixus toti mundo; renuntians enim divitiis terrenis, paupertatem amplexus es, teque ipſum offerens Deo, illius factus es peculium. Ut mortuus igitur, liber es ab omni collatione in cognatos; ut pauper, nihil habes quod ſuppedites: Et ipſum quoque corpus, quod ex omnibus lucrifeciſti, nec ipſum eſt in tua poteſtate ſitum, & tanquam Deo oblatum ad humanos uſus transferri fas non eſt.] *Conſt. Monaſt. c. 21.*

Quid ergo parentibus dabimus? Reſpondet idem S. Baſilius: [Præcabimur cognatis optima, juſtitiam, pietatem, atque eadem, quæ nos pretioſa judicavimus; nam iſta nos decet illis precari, & illis utile eſt, ut per nos hæc acquirant.] Denique ut tandem inſtrumentum iſtud abſolvam, addit Petrus Bleſenſis: [Licèt debeam parentibus affectionem naturalem; illud tamen non debeo, ut pro eis me perdam, aut pro eis ab honeſtatis propoſito me reflectam. Vaccæ ſiquidem, quæ in Bethſames deferebant arcam Domini, licèt eas traheret naturalis quædam affectio vitulorum; ad eos tamen colla ſua minimè reflectebant.] Vide S. Hieron. epiſt. 1. ad Heliodorum. Parentibus quid debeat Monachus. *Ibidem.* *Epiſt. 20.*

ET QUOD SIBI QUIS FIERI NON VULT, ALII NON FACIAT. Et viciſſim, quod ſibi vult fieri, alteri faciat; utrumque enim hoc inſtrumento continetur, quod ideo affirmativum dici poteſt, & negativum, uti ait Bernardus Caſſinenſis, ſolumque illud obſervanti *ſufficere poteſt ad ſalutem*, quemadmodum docet apud Ruffinum quidam Pater; ut pote quod omnia dilectionis præcepta complectatur, ut fusè docet S. Gregorius Papa in lib. 10. Mor. cap. 4. hìc ab Hildemaro citatus. Porro tanti fuit non ſolùm apud Chriſtianos, ſed etiam apud Paganos iſtud effatum, ut in ædibus ſuis, & in publicis operibus illud inſ- *Lib. 3. de vit. Pat. n. 153.*

CAP. IV. culpi juberent; id quod de Alexandro Severo refert Lampridius in ejus vita.

§ Abnegare ſeipſum quid ſit. *Regul. fuſ. cap. 6.*

ABNEGARE SEMETIPSUM SIBI, UT SEQUATUR CHRISTUM. Quid ſit abnegare ſemetipſum diſcimus ex S. Baſilio.] Abnegatio noſtri, inquit, eſt omnimoda præteritorum oblivio, & à noſtris deſideriis ſeceſſus:] quod his verbis exprimit Grimlaicus in Regula Solitariorum cap. 2. [Ad perfectionem non ſufficit cuiquam ſua derelinquere, niſi etiam ſemetipſum abneget. Sed quid eſt ſemetipſum abnegare, niſi voluntatibus propriis renuntiare? Seipſum abnegare eſt, ut qui ſuperbus erat, ſit humilis, qui iracundus ſtudeat eſſe manſuetus, qui luxurioſus ſit caſtus, qui antea ebrioſus ſit ſobrius, qui invidus & malevolus ſit benignus & benevolus; nam ſi ita quiſque renunciat omnibus quæ poſſidet, ut ſuis non renunciet moribus, non eſt pro certo Chriſti diſcipulus; qui enim ſuis abrenunciat, ſua abnegat; qui verò pravis moribus abrenuntiat, ſemetipſum abnegat.] Vel etiam abnegare ſemetipſum eſt, non ſolùm illicita relinquere, pravos mores exuere; ſed etiam à licitis abſtinere, corpus caſtigare, crucem ferre; quo ſenſu intelligendus eſt Petrus Damiani, cùm relatis evangelii verbis: Si quis vult venire poſt me abneget ſemetipſum &c. dicit: [Audi conſilium, non præceptum; ſi enim præceptum eſſet, quicumque effectui non mancipârent, cruciatus poſſent expectare perpetuos: ſed cùm dicit: Si quis vult, in noſtra poſuit voluntate, utrùm ex æquo cum eo currere feſtinemus. Grandis profectò labor, ſed præmium incomparabile;] nam ſemper eſt præceptum pravos exuere mores, illicita fugere, vitia relinquere, nec umquam licebit contrarium agere.

Serm. 47.

Verùm non tantùm B. Benedictus dixit: *Abnegare ſemetipſum*, ſed addit *ſibi*: quod Menardus explicat [apud ſe, in ſua conſcientia, non coram hominibus.] Additque: [Et hæc phraſis eſt S. Benedicto familiaris, ut cap. 7. Regulæ: dicens ſibi cum Propheta; & cap. 52. ut frater, qui fortè ſibi peculiariter vult orare] &c. Vel etiam illud *ſibi* ſic poteſt intelligi, quia aliis abnegare ſemetipſum numquam licet, ſibi verò quantum diſcretionis leges patiuntur ſemper decet: totum ſe Deo, totum proximo ſe dare debet: at verò ſibi ſemetipſum negare poteſt & debet, ſi perfectè vivere deſiderat. Vel denique *ſibi* ideſt pro ſe, ad propriam utilitatem; quia quidquid præmii aut mercedis ex hac ſequitur abnegatione, *ſibi*, non aliis cedit.

Subdit S. Benedictus: *Ut ſequantur Chriſtum*, ideſt ut eum imitetur. Hic venit in mentem quod ait S. Bernardus: [Quidam ſunt qui non ſequuntur Chriſtum, ſed fugiunt; alii non ſequuntur, ſed præeunt; nonnulli ſequuntur, ſed non aſſequuntur; alii verò ſequuntur, & aſſequuntur. Non ſequuntur ſed fugiunt, qui nondum peccare deſiſtunt... Non ſequuntur ſed præeunt, qui magiſtrorum ſententiis ſuas præferunt... Sequuntur & non aſſequuntur, qui ſegniter ac remiſsè agunt, & uſque ad finem non perſeverantes de medio itinere revertuntur... Sequuntur & conſequuntur; qui viam humilitatis ejus devoto mentis

Serm. 61. de diverſ.

affectu perſeveranter imitantur: hujuſmodi verè ſequuntur Dominum. Qui mihi miniſtrat me ſequatur, ideſt me imitetur: quo fructu? ut ubi ſum ego, inquit, ibi ſit & miniſter meus: fructus itaque hujus imitationis manſio eſt æternæ beatitudinis.] *Cap. IV.*

Corpus Castigare. Delicias non amplecti. Summam hoc duplici inſtrumento S. Pater mortificationis perfectionem complectitur, quæ tota ſita eſt in ſuſtinentia laborum, & abſtinentia deliciarum, de quibus S. Auguſtinus: [Duo ſunt, inquit, quæ in hac vita veluti laborioſa præcipiuntur à Domino; continere, & ſuſtinere; Jubemur enim continere ab his, quæ in mundo dicuntur bona, & ſuſtinere ea, quæ in hoc mundo abundant mala. Illa continentia, iſta ſuſtinentia vocantur, duæ virtutes, quæ mundant animam, & capaces faciunt divinitatis.] *Serm. 38. de Script.*

Primò, itaque jubemur corpus caſtigare, ad inſtar Apoſtoli, qui uti ipſe dicebat, corpus caſtigabat, & in ſervitutem redigebat; cujus exemplum perfectè imitabatur B. Raingardis, mater B. Petri Venerabilis, de qua hæc ipſe refert: [Vigiliis & jejuniis immanem corpori perſecutionem indixit, & in tantùm his, & aliis laboribus vires & carnes exhauſit, ut carnibus exinanita, cute oſſibus inhærente, mihi poſt aliquos annos Marciniacum advenienti, ut filio mater alludens, ſecretò diceret: Gratias Deo, quia ſuperflua mundi amiſi; veteres carnes, quibus ſæculo ſervieram perdidi; jam novas induam, quibus nova Deo obſequia impendam.] *Corpus caſtigandum.* *Lib. 2. epi. 17.*

Notant autem hìc Commentatores rectè præcipi à S. P. Benedicto corpus caſtigare, non occidere; quia cum diſcretione eſt affligendum, ut poſſit reliquis vitæ monaſticæ exercitiis ſufficere. Sed iſta diſcretio non ex carnis prudentia, ſed ex Superioris caritate procedere debet; alioquin unicuique liceat illud uſurpare, quod Palladio quærenti, cur ita corpus maceratione attereret, reſpondit Senex Dorotheus Thebanus: [Illud me occidit, ego quoque ipſum occidam.] *Cum diſcretione.* *Pallad. in Lauſ. c. 2.*

Deinde delicias non amplecti; nam [alioquin diverſo itinere ambulat Chriſtianus miles, ſi gaudia & delectationes quærit, cui dux ſuus vias amaritudinis oſtendit.] inquit S. Odo. Neque deſunt variæ rationes, quibus ſervus Dei ab amplectendis deliciis avertatur, cui vel illud Grimlaici ſufficere debet: [Iis, qui militant Deo, fugiendæ ſunt deliciæ, quas qui habere volunt, ſine dolore non quærunt, ſine difficultate non inveniunt, ſine cura non ſervant, ſine anxia delectatione non poſſident, ſine gravi dolore non perdunt.] *Lib. 1. collat. n. 34.* *In Reg. Solit. c. 4.*

Delicias autem corporales, inquiebat Abbas Johannes, non ſolùm illas puteris, quibus homines ſæculi fruuntur; Sed abſtinenti deliciæ credendæ ſunt, omne quidquid cum cupiditate ſumſerit, etiamſi illud vile ſit, & quod in uſu abſtinentibus eſſe ſolet: aqua denique ipſa, vel panis, ſi cum cupiditate ſumantur, ideſt non ut neceſſitati corporis, ſed ut animi deſiderio ſatisfaciat, hoc etiam abſtinenti deliciarum vitio ducitur. *Ruffin. lib. 1. de vit. Pat. c. 1.*

Cap. IV. Verùm, ut optimè notat Hildemarus, S. Bened. hîc non omnino vetat delicias, ſed tantùm ne eas amplectamur; quia nonnumquam neceſſitatis, aut honeſtatis cauſſa iis utendum eſt, ut cùm quis in hoſpitio cum potenti aliquo reficit: at eas amplecti, ideſt diligere numquam licet. Iis uti debemus, ſed non frui; & quidem uti tanquam non utentes, ut perfectos illos imitemur de quibus S. Odo Abbas Cluniacenſis: [Sic utuntur temporali ſubſidio, ſicut viator utitur aut umbra, aut lecto: pauſat corpore, ſed mente ad aliud tendens recedere feſtinat. Sic & hi greſſum cordis in tranſitoriis figere refugiunt, ne delectatione itineris ſequeſtrentur à ſtatione æternæ manſionis; in propriis autem gaudere deſiderant, & idcirco in loco peregrinationis felices eſſe recuſant.]

Lib. 1. coll. n. 39.

Jejunium amandum

JEJUNIUM AMARE. Non dixit ſimpliciter *jejunare*; quia multi ſunt, qui caritatis cauſſa, v. g. propter hoſpitem, aut infirmitatis gratia nec poſſunt, nec debent jejunare. & iterum alii ſunt, qui ſine fructu; quia inviti, & cum murmure jejunant: Sed quod perfectum eſt, *jejunium amare*, & quidem non ſolùm carnis, ſed quod majus eſt cordis; [Oportet enim, ut ait Caſſianus, exteriore homine jejunante, interiorem quoque ſimiliter à cibis noxiis temperare.] Sed quia tunc verè jejunamus, cùm ea quæ ſubtrahimus corpori, pauperum cedimus refectioni, aptè omnino S. Benedictus addit.

Inſignis Monachorum in pauperes caritas.

PAUPERES RECREARE. Juxta illud ſcripturæ: *Pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio, & benedictio tua.* Quàm profuſi fuerint in recreandis pauperibus veteres Monachi, nec lingua dicere, nec intellectus capere poteſt. Præſertim verò non ſine aliquo animi ſtupore legere valemus, quod de egregiis illis ſub Serapione Abbate militantibus Chriſto refert Ruffinus: [Hoc autem, inquit, moris erat, non ſolùm ipſis, ſed & omnibus penè Ægyptiis Monachis, ut meſſis tempore elocent ad metendum operam ſuam, atque ex ea mercede octogenos unuſquiſque modios frumenti plus minus conquireret, & horum partem plurimam pauperum uſibus offerant, unde non ſolùm regionis ipſius indigentes alantur; ſed & Alexandriam naves frumento onuſtæ dirigantur, vel in carcere concluſis, vel reliquis peregrinis, atque egentibus prorogandæ. Neque enim intra Ægyptum ſufficiunt pauperes, qui poſſint miſericordiæ eorum fructus & largitates abſumere.] An verò ad hos, aut univerſim ad omnes Monachos reſpexerit S. Iſidorus, cùm agens de Monachis dixit: [Quidquid neceſſario victui ſupereſt ex operibus manuum, & epularum reſtrictione, tanta cura egentibus diſtribuitur, ut nihil remaneat, quod abundaverit.]

Eccli. 7. Lib. 2. de vit. Pat. c. 18. Idem ſcribit Pallad. in Lauſ. cap. 76.

Lib. 2. de Divin. officius c. 15.

Quanta autem ſollicitudine pauperum curam haberi voluerit S. Benedictus, patet non ſolùm ex hoc capite, & multis aliis ſanctæ Regulæ locis, ut cùm cap. 31. Cellerarium jubet omni ſollicitudine pauperum curam gerere; cap. 53. pauperum & peregrinorum ſuſceptioni ſollicitam curam adhiberi; cap. 55. vetera veſtimenta reponi in veſtiario propter pauperes; cap. 58. profeſſionem emiſſurum res quas habet

diſtribuere

diſtribuere pauperibus, vel Monachis; ſed etiam ex ejus vita c. 28.

CAP. IV.

Decimæ Monaſteriorum pauperibus datæ.

S. Patris in pauperes miſericordiam piè æmulati ſunt poſteri ejus filii, ut paſſim teſtantur eorum hac de re ſtatuta, ex quibus celebre eſt inter alia iſtud concilii Aquiſgranenſis: [Ut de omnibus in eleemoſynam datis tam eccleſiæ, quàm fratribus, decimæ pauperibus dentur.] Cujus canonis ſenſum aperit Hildemarus in Regulæ caput 53. hæc ſcribens: [Verùm quia de hoſpitibus diximus, dicendum eſt nunc unde hoſpites pauperes, aut unde divites paſci debemus: Omnia enim, id eſt quidquid venerit in monaſterium, id eſt aurum, argentum, æs, ferrum, arbores, vinum, poma, animalia, & reliqua, ſive de omnibus quæ in monaſterio laborantur, decimæ de his omnibus ad hoſpitale pauperum dari debent ſolummodo, id eſt ut non alii, hoc eſt ſervi, vel nobiles, ſed ſolummodo pauperes paſcantur.] Quod confirmat Petrus Damiani his verbis: [Ut copioſiora in pauperum alimenta proficiant, dantur in monaſteriis & eremis decimæ quorumcumque proventuum, & non modò pecorum, ſed & ornicum pariter, & ovorum;] & M. S. S. Benigni Divionenſis Conſuetudines de officio Eleemoſynarii: [Habet enim decimam totius annonæ, quæ defertur in granario, tam de prope, quàm de longinquo; & etiam de illa, quæ relinquitur Decanis, vel propter ſementem, vel propter illa quibus indigent: decimatur enim quando tota eſt inſimul, tam de illa quæ defertur, quàm de illa quæ remanet. Eodem modo habet decimam totius vini, quo dictum eſt de annona.] Denique vetus codex M. S. de obſervantia Regulæ juxta formam Cluniacenſium part. 3. cap. 24. ab Haefteno citatus: [Habet autem Eleemoſynarius, præter ea quæ propria ſunt Eleemoſynariæ, decimum panem de omnibus, qui coquuntur in furno monaſterii; decimam amam vini provenientis in vineis eccleſiæ; & ſimiliter de agnis, aliiſque pecoribus; nec non & de caſeis, qui fiunt per curtes decimam ipſe levat.] Verùm primam hujuſce piæ conſuetudinis originem non concilio Aquiſgranenſi debemus, quam potiùs confirmaſſe credendum eſt, non inſtituiſſe; nam longo ante tempore S. Filibertus Abbas Gemmeticenſis Monaſterii ſui [ſtudebat omnes ſpecies decimare .... ipſam igitur decimam in captivorum redemtionem & pauperum alimoniam deputabat; in tantum ut Monachos ſuos propter hoc cum onuſtis navibus partibus tranſmarinis tranſmitteret, & greges captivorum per eum redemti laudarent potentiam Chriſti,] ut loquitur Anonymus in ejus vita n. 21. Neque hîc ſtetit effuſa noſtrorum in pauperes & egenos pia miſericordia; quos longè alias, eaſque largiores in gratiam pauperum eleemoſynas in dies diſtribuiſſe facilè cognoſcet, qui vel antiqua S. Adalardi Abbatis Corbeienſis Statuta, & collectas ab Udalrico Cluniacenſis Monaſterii conſuetudines, aliaſque permultas levi ſaltem oculo contueri voluerit. Scribit etiam Antonius Yepezius in aliquibus Ordinis noſtri monaſteriis Hiſpaniæ non ſolùm decimam bonorum partem in uſus pauperum cedere, ſed etiam quintam; laudatque inter alia Gallæciæ & Aſturiæ Monaſteria,

Can. 49.

Opuſc. 33. cap. 7.

Cap. 45.

In not. ad conc. Aquiſg. ad calcem Diſquiſ. Monaſt.

Sæc. 2. Bened. pag. 822.

Stat. S. Adalardi. lib. 1. c. 4 & 5. Conſuet. Clun. l. 3. c. 23. Specil. Tom. 4.

CAP. IV

quæ in fame & lue graſſante ſunt vera & certa egenorum horrea. Certè in præcitatis S. Adalardi Statutis, præter multa alia, hæc lego: [Inſuper diſpoſuimus dare ipſi ſupra memorato Hoſpitalario de omni argento quidquid ad portam venerit quintam partem per manus Portarii Senioris.] Amphora etiam miſericordiæ viſcera erga pauperes oſtendit S. Iſidorus, cùm tertiam bonorum Monaſterii partem ad uſus egenorum aſſignat: [Omne, inquit, quod in monaſterium in nummo ingreditur, ſub teſtimonio ſeniorum accipiendum. Eadem pecunia in tribus partibus dividenda eſt; quarum una erit pro infirmis, & ſenibus, & pro aliquo coemendo in diebus ſanctis cultiùs ad victum fraternum; *alia pro egenis*; tertia pro veſtimentis fratrum & puerorum, vel quibuſque ad neceſſitatem monaſterii coemendis.] Inſuper capite ſequenti, & decimo, quidquid reſiduum menſæ fuerit, pauperum uſibus reſervandum præſcribit. Obtinuit & hæc in omnibus ferè Ordinis noſtri Monaſteriis conſuetudo. Certè noſtri Divionenſes S. Benigni ex M.S. Conſ. c. 45. & Cluniacenſes ex Udalrico lib. 2. c. 23. quidquid panis & vini menſæ redundabat, & de aliis cibis medietatem pauperibus diſpenſabant. Pietatem ſuam in omnibus omnino alimentis extendit poſtea Petrus Venerabilis, edito hoc Statuto: [Quidquid de menſa quotidiana à fratribus ſupereſt, eleemoſyna communis accipiat.] Idem ſtatutum anno 1200. ſub Hugone V. Abbate renovatum eſt, & anno 1444. in Capitulo Provinciali Anglorum Monachorum Northamptoniæ celebrato ſancitum. Idem etiam ſub graviſſimis pœnis reperimus in concilio Oxonienſi anno 1222. apud Spelmannum his verbis: [Omnia victualia Religioſis apponenda ſine ſubtractione aliqua eis apponantur, tam in conventu, quam alibi, ubi reficiuntur; & de omnibus appoſitis totum reſiduum ſine diminutione ita cedat in eleemoſynam, per Eleemoſynarium egentibus fideliter erogandum; ita quod nec Abbas, nec Prior, nec Eleemoſynarius poſſit contra hoc diſpenſare: Et quicumque ſtatutum iſtud, vel illud de indumentis admittere, vel obſervare noluerit; ſi Sacerdos fuerit, à celebratione divinorum; ſi minoris Ordinis, vel Monialis, à communione Dominici corporis uſque ad plenam ſatisfactionem ſuſpendatur.] Et Benedictus Papa XII. in ſua Conſtitutione cap. 18. [Quidquid de adminiſtratis (cibis) ſupererit eleemoſynæ applicetur per illum, qui ad hoc fuerit deputatus; nec aliquis alius per ſe, vel per alium de refectorio, ſeu infirmitorio, vel alio loco, in quo Monachi comedent, aliquid extrahere, vel alibi deferre, ſeu alteri uſui applicare præſumat: quod ſi fecerit, pro qualibet vice per duos dies panis & aquæ ſolummodo pœnitentiæ ſubdatur.]

At quid de ampliſſimis noſtrorum Cluniacenſium eleemoſynis referam, qui vel uno die ſeptemdecim egenorum millibus ſtipem erogaſſe memorantur? quid de aliis Germaniæ Monaſteriis? Sed ſatius eſt alienam hac in cauſſa linguam audire, quàm domeſticam: [Sunt in ſola Germania, inquit, Dominicus Gravina Ordinis S. Dominici, cœnobia Monachorum, quæ octo & decem millia aureorum in pauperes

Lib. 1. c. 5.

Reg. c. 18.

Ciborum reliquiæ pauperibus diſtribuendæ.

Stat. 33.

Tom. 2. conc. Angl. p. 189.

Udalr. l. 3. c. 11.

De Florent. Statu Relig. in congemina voce turturis.

erogant: Xenodochia paſſim occurrunt, quorum infirmi eorum expenſis paſſim recreantur. Ter generales eleemoſynæ ſexcentis & amplius diſtribuuntur; uberiores verò anniverſariorum tempore juxta fundatorum intentionem profunduntur. certis quoque anni temporibus quinque vel ſex millia hominum, ſæpe quatuor millia etiam foventur. Quis ſecretas recenſeat iis ſecretò datas, qui mendicare erubeſcunt, virginibus præſertim nobilibus, viduis afflictis, pauperrimis ſed nobilibus viris? In iis quoque caritatis affectus propenſior, quorum fortunæ vel dejectione, vel flammis, aliiſve innumeris calamitatibus abſumtæ.] Hæc ille in laudem noſtrorum. Non vacat hic omnes omnium cœnobiorum, multò minus ſingularium Abbatum erga pauperes eleemoſynas recenſere; at certè nonnulla quorumdam facta prætermittere non poſſum, quorum exemplum poſteris ad ædificationem inſervire poteſt, & utinam ad imitationem. CAP. IV.

Hos inter excellit in primis S. Anſbertus Abbas Fontanellenſis, qui ut ſcribit Aigradus in ejus vita n. 21. [In præfato Venerabili Fontanellenſi Monaſterio, inter felicia bonitatis ſuæ geſta, etiam Xenodochium imbecillium, ac decrepitorum pauperum, ad inſtar duodeni Apoſtolici numeri conſtituit, deputatis eiſdem rebus, quæ ſufficienter præberent alimoniam: alias quoque duas conſtituit in eodem monaſterio pauperum Chriſti debilium manſiones, quos in octogenario ex multis ſacrato numero ſingillatim octonos habitare fecit, quibus ſine indigentia quotidianum largiri victum perenniter cenſuit: Horum vacatio nulla erat alia, niſi horis conſtitutis diurnis nocturniſve in domo Dei reſidere, orationi, ac vacationi divinæ devotè inſiſtere, & tempore S. Sacrificii pro ſalute, & ſalvatione populi Chriſtiani, eccleſiaque catholica ubique diffuſa victimam ſalutarem offerre.] Huic accenſendus videtur S. Petrus Abbas Cavenſis, qui teſte Venuſino in ejus vita n. 7. Egenos [catervatim paſcere ac veſtire conſueverat, ac veſtiendos, ac alendos tanto ſtudio quærere, ut etiam pro inveniendis civitates exploraret.] Nec minoris cenſendum eſt pretii, quod de ſuis Centulenſibus ſcribit Hariulfus in Chron. lib. 2. cap. 2. [Morum quidem divitiis plenam; ſed rebus ſæculi non valde locupletem vitam ducebant: non quod eis prædiorum, ac redituum, ſeu villarum à S. Richario collata deeſſet copia; ſed quod omnes redhibitionum impenſas in pauperum magis, quàm in ſuas utilitates conferebant.] At omni prorſus laude dignum exiſtimamus Guillelmi Abbatis S. Benigni Divionenſis factum, quo tumbam S. Martyris undique auro atque argento veſtitam, ob recreationem pauperum famis tempore diſſipaverit, capſam auream mirificè gemmis, ornatam cum tribus tabulis, & duobus thuribulis argenteis, crucibuſque, atque omne ornamentum in auro & argento vendidit. Simile aliquid narrat Matthæus Pariſius de Leofrico decimo Abbate S. Albani in Anglia, [Iſte, inquit, invaleſcente fame miſerabili in omnibus partibus Angliæ, theſaurum ad fabricam eccleſiæ diu ante reſervatum, cum columnis tabularibus in terra, ut dictum eſt,

Sec. 2 Bened. pag. 1054.

Boll. 4. Mart.

Specil Tom. 4.

Eccleſiæ vaſa in gratiam pauperum vendita.

Chron. S. Benig Tom. 1. Specil p. 438.

In vitis viginti trium Abbat S. Albani.

CAP. IV. inventis, cum materie etiam, & vaſis aureis & argenteis, tam ſuæ menſæ, quàm eccleſiæ deputatis, in pauperum expendit ſuſtentationem.... dicebat enim fideles Chriſti, maximè pauperes Dei eſſe eccleſiam, & templum; & ipſum ſpecialiter ædificandum, & conſervandum.] Conſimili etiam pietate Gaufridus Abbas decimus-ſextus ejuſdem monaſterii [feretrum B. Martyris Albani, quod ipſe operuerat auro, & argento, & gemmis pretioſis diſcooperuit, ut eiſdem ſpoliis pretioſis miſerias pauperum alleviaret.] His addo S. Odilonis Abbatis Cluniacenſis exemplum, qui referente Jotſaldo Monacho in ejus vita cap. 7. [In uſus pauperum confregit plurima vaſa eccleſiaſtica, & ornamenta inſignia; inter quæ etiam imperialem Henrici Imperatoris coronam; * indignum judicans talia denegare pauperibus Chriſti, pro quibus effuſus eſt ſanguis Chriſti.] Eadem erat mens & animi propenſio in pauperes S. Hugonis Abbatis item Cluniacenſis, cùm diceret, aurum & argentum [melius impenſa, quàm ſervata rutilare; & juxta Ambroſii teſtimonium, tunc verè calicem eccleſiæ, cùm calix à fame, vel ab hoſte redimit, quos ſanguis calicis à morte liberavit.] Vide acta S. Euſebiæ n. 12. Sæc. 2. Bened. p. 988. & vitam S. Athelvoldi cap. 29. Sæc. 5. ubi ſimilia facta referuntur. Supereſt ut hanc de caritate noſtrorum in egenos materiam concludat ſingularis Divionenſium S. Benigni conſuetudo, quæ Cluniacenſibus etiam communis extitit, oſtenditque non ſolùm diffuſam in pauperes eorum curam, ſed ſollicitam etiam mulierum præcautionem: [Hoc quoque pertinet ad Eleemoſynarium, inquiunt M. S. Conſ. S. Benigni cap. 45. ut ſemel in hebdomada totam villam perluſtret, aſſumtis ſecum famulis ſuis, viſitans illos, qui pauperes alicubi jacent ægroti; & ſi maſculus eſt, ipſe viſitaturus intrat; ſi fœmina, ſtat ad oſtium, & famulum ſuum mittit ad eam; & dato eiſdem quod melius poteſt, conſolatur ipſos; & ſi quidlibet deſiderat præter quod dedit eis, ſi commodum ullo modo eſt, ei inquirit, & poſtea mittit per famulos ſuos. Eſt autem conſuetudo, quatenus mulieres quæ in domibus ſunt, ubi infirmi jacent, mox ut viderint eum venientem, exeant omnes; numquam enim quandiu quælibet mulier intra domum fuerit, ingredietur.] Denique nullis poteſt exprimi verbis quanta majorum noſtrorum caritas effulſerit in ſublevandis egenis, recipiendis peregrinis, redimendis captivis, conſolandis ægrotis, quandiu liberam bonorum, ſuorum diſpenſationem habuerunt, hoc eſt ad uſque ſæcularium Abbatum tempora, qui ſibi hæc omnia uſurparunt. Ex quibus patet quàm exitialis bono publico ſit hujuſmodi ſæcularium Abbatum inſtitutio, qui in privatum commodum convertunt, quod infinitæ miſerorum multitudini eſſet profuturum.

Ibidem.

Bolland. 1. Ianu.

** Hanc coronam ob ſui memoriam Henricus ei deſtinaverat, ut ſcribit Petrus Damiani.*

Porro quod S. P. Benedictus hic jubet pauperes recreare, ad eos potiſſimum ſpectat, quibus hæc provincia demandata eſt; ceteri enim qui nec proprii corporis habent poteſtatem, nihil niſi precibus valent. In diſtribuendis autem eleemoſynis, probarem maximè quod præſcribit S. Cæſarius in Regula ad Sanctimoniales: [Hoc etiam moneo, inquit,

Cap. 39.

propter nimiam inquietudinem, ad januam monaſterii quotidianæ vel aſſiduæ eleemoſynæ non fiant; ſed quod Deus dedit ut poſſit uſibus monaſterii remanere, Abbatiſſa per proviſorem ordinet pauperibus diſpenſari.] Idem ſtatuiſſe videtur S. Aurelianus in Regulæ cap. 44. CAP. IV.

Ceterùm, ut obſervat Smaragdus, eſt & aliud duale eleemoſynæ genus, quo debent maximè Monachi pauperes recreare; quorum unum infirmis & tribulatis, aliud verò ſtultis & neſcientibus eſt adhibendum: Qui enim infirmo per compaſſionem communicat, & tribulato conſolationis conſilium ſubminiſtrat, ſine dubio pauperes recreat. Similiter & qui doctrinam ſtultis, & ſcientiæ verbum miniſtrat ignaris, eleemoſynarii dignus eſt laudari præconiis. Aliter Richardus de S. Angelo: Pauperes recreare, inquit, hoc eſt unum genus eleemoſynarum: ſecundum eſt dimittere à quo læſus fueris: tertium eſt delinquentes corrigere, & errantes ad viam reducere veritatis. Quod idem extat in Regula Solitariorum cap. 55. Alia eleemoſynarum genera.

NUDUM VESTIRE. Inſtrumentum iſtud, ſicut & prius, non eſt omnium, ſed Abbatis tantummodo, & eorum quibus id muneris ab eo commiſſum eſt; quamvis in cœnobiis in quibus certis ſtatis temporibus nova fratribus veſtimenta diſtribuuntur, veteribus in pauperes erogandis, qui ſua veſtimenta poſtea pauperibus danda ſollicitè conſervat, is quantum in ſe eſt, nudum veſtire cenſendus eſt. Nudum ut veſtiat Monachus.

Verùm ut optimè obſervat Smaragdus, non una eſt corporis nuditas; eſt & alia multò periculoſior & pejor, animæ ſcilicet, cujus veſtimenta ſunt virtutes, de quibus Iſaias: Induit me veſtimento ſalutis: & ſic nudum ſpiritualiter veſtit, qui vitioſum virtutibus nudum, ut exuat vitia, & induat virtutes caritativè admonet, inquit Bernardus Caſſinenſis.

INFIRMUM VISITARE. Hoc inſtrumentum de infirmis intra monaſterium exiſtentibus maximè eſt intelligendum; nam ut obſervat Hildemarus, officina ubi hæc omnia operanda ſunt clauſtra ſunt monaſterii, & ſtabilitas in congregatione, neque ad omnes pertinet, ſed ad Infirmarium, cui infirmorum cura ſpecialiter commiſſa eſt; ad Cellerarium, cui ex Regulæ cap. 31. hæc caritatis officia incumbunt; & ad Abbatem, qui ex eadem Regula curam maximam habere debet, ne à ſervitoribus negligantur infirmi: ceteri verò cum omnes diurnas horas alicui exercitio adſignatas habeant, abſque Superioris licentia viſitare non debent infirmos. Atque hæc fuit antiqua veterum Monachorum praxis, quam exprimit Regula S. Pachomii his verbis: [Ægrotantem abſque conceſſu Majoris nullus audeat viſitare.] Abbas tamen ut ait Hildemarus, cùm frater aliquis valdè infirmus eſſe nunciatur, [dicat in capitulo: qui vult infirmum viſitare, vadat hodie, & viſitet;] fortè loquens juxta ſui temporis morem. Infirmos viſitare cujus ſit. *Art.* 24.

Viſitantem verò iſtud in primis obſervare debet, quod tradit S. Ephræm: [Si ægrotum viſitas, vide ne inimicus inter vos otioſiloquium ſuggerat, aut detractiones, ne tuæ mercedis jacturam patiaris; In infirmi viſitatione quid obſervandum.

CAP. IV. cùm moris ſit diabolo uni nocere per auditum, alteri veró per linguam; ſed ex ſacris ſcripturis conſolari oportet potiùs laborantem, & paſſione Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti.] Et hæc erat pia Farfenſium noſtrorum praxis, quàm ex M.S. eorum conſuetudinibus in ſpecimen aliorum hìc deſcribere non erit fortaſſis otioſum: [Si aliquis frater de clauſtro voluerit infirmum aliquem viſitare, requirat à Priore licentiam: ſine qua nullus debet intrare, cùmque licentiam habuerit, incipiat pſalmum: *Domine ne in furore* 1. ipſumque dicat in itinere. Poſt pſalmum dicat: *Pater noſter: Salvum fac ſervum tuum: Mitte ei Domine.* Oratio: *Omnipotens ſempiterne Deus ſalus æternæ.* Cùm pervenerit ad infirmum, dicat: *Benedicite.* Deinde interroget eum de infirmitate ſua, qualiter laboret, & qualem patientiam habeat, & bonam exercitationem adhibeat; de corporalibus veró nihil interroget. Si autem frater infirmus de aliqua neceſſitate complanxerit; ad Priorem veniens dicat: Per veſtram licentiam ad infirmum illum veni; ſed de talibus rebus querimoniam audivi. Ad Priorem autem pertinet de talibus, ſi viſum fuerit, providentiam habere.]

Tom. 2. in doct. var. cap. 35.

Porro docet Smaragdus quatuor potiſſimum de cauſſis infirmos viſitari debere: [Viſitare, inquit, debemus infirmos, quia in ipſis Dominum viſitamus; ipſe enim inter cetera nobis dicturus eſt miſericordiæ opera: Infirmus fui & viſitaſtis me. Viſitemus & cauſſa compunctionis infirmos, & cum Paulo: Quis infirmatur, & ego non infirmor? dicere poſſimus. Viſitemus & cauſſa viciſſitudinis, ut cùm fuerimus infirmi, viſitemur à ſanis. Viſitemus & cauſſa dilectionis, quia ſcriptum eſt: Non te pigeat viſitare infirmos.]

Regul. Solit. cap. 25.

Denique quomodo qui corporaliter non poteſt, ſpiritaliter infirmos viſitare queat, explicat his verbis Grimlaicus: [Infirmum, vel in carcere poſitum ille proculdubio viſitat, qui in lecto, vel in tenebris vitiorum videt aliquem jacere, & morbo ſuæ iniquitatis laborare, eumque ſuæ exemplo operationis, atque antidoto ſalubris exhortationis roborat, quem in bona actione titubare, ac debilitari cernebat.]

Mortuum ſepelire ut debeat Monachus.

Cap. 25.

MORTUUM SEPELIRE. Hoc inſtrumento non ea tantùm caritatis officia, quæ ad defuncti fratris ſepulturam ſingulariter ſpectant, præcipiuntur; ſed etiam ea, quæ præcedere, aut ſubſequi ſolent orationum piorumque operum ſuffragia: unde Grimlaicus in Regula Solitariorum hoc inſtrumentum explicans dicit: [Mortuum ille ſepelit, qui pro eo devotè ſeduleque preces ad Dominum fundit.] Deinde oſtendens quo pacto etiam ſpiritaliter mortuos ſepelire poſſimus, addit: [Non ſolùm mortuum ſepelit; ſed & eum, ut ita dicam, à morte quodammodo ſuſcitat, quando videt aliquem funibus peccatorum ſuorum obſtrictum, & in tenebris ſuæ iniquitatis quodammodo ſepultum, eumque ad confeſſionem, ac pænitentiæ lamenta per ſacræ admonitionis ſtudium provocat, atque, ut ad viam ſalutis redeat, ſalubriter inſtigat.] Mortuum etiam ſpiritaliter ſepelit Monachus, cùm foras non vagans, intra cellæ limites ipſe ſe recondit: Ex eorum enim numero

cenſeri poteſt, quibus Apoſtolus ait: *Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.* Et cellam eſſe ſepulcrum docet Petrus Venerabilis, ad Gilbertum Monachum ſcribens in hæc verba: [Tu autem ut verè te mundo oſtendas mortuum, ipſum adhuc vivens intraſti ſepulcrum.] Et hoc maximè attendere debent omnes Monachi; qui ſi cellæ anguſtiis nimis arctati foras prorumpere præſumunt, mortuum ſepulcro extrahunt, nec minus intolerabilem omnibus, quàm putridum cadaver extra ſepulcrum, inſpirant odorem. CAP. IV. *Lib. 1. ep. 20.*

IN TRIBULATIONE SUBVENIRE. Tribulatio ſuſcitatur aliquando exterius ab homine, aliquando à dæmone, aliquando à proprio corpore, ut dicit Smaragdus: ex quacumque autem oriatur cauſſa, tribulato celerrimè ſubveniendum eſt.

DOLENTEM CONSOLARI. Alii dolent & affliguntur pro peccatis præteritis; alii pro vitandis futuris; alii ut afflictione liberati laudes decantent Redemtoris; alii & in hoc & in futuro ſæculo dolent, ut fusè ac doctè demonſtrat S. Odo Abbas Cluniac. in lib. 1. collat. cap. 5. Quibus autem verbis afflictum adoriri atque conſolari valeamus, ex eodem libro capite 4. colligere poſſumus, ubi etiam docet Deum nos juſtè, miſericorditer, & utiliter affligere.

A SÆCULI ACTIBUS SE FACERE ALIENUM. Nam ut dicebat S. Pachomius, [nimis anima illa probatur infelix, & omni lacrymarum fonte plangenda, quæ ſæculo renuncians, iterum ſæculi actibus implicatur, & inutilibus dudum curis exuta, rurſum redit ad duræ ſervitutis obſequia.] hinc S. Auguſtinus, [cujus animus, inquit, non moritur huic ſæculo, neque incipit configurari veritati, in graviorem mortem morte corporis trahitur, neque ad communionem cæleſtis beatitudinis, ſed ad luenda ſupplicia reviviſcet.] Et Petrus Bleſenſis: [Converſationem eorum damnabilem reputa, qui pro clauſtro ſæculum deſerunt, & in clauſtro mores ſæculi deferunt.] Et alibi: [Certè Achan filius Charmi, quia tulit de anathemate Jerico, lapidatus eſt; cujus expreſſam ſimilitudinem gerunt hi, qui ſæcularia abdicantes, etſi non opere, tamen affectu & deſiderio ſæcularibus ſe immergunt.] Et paulò poſt: [Quantumcumque efficiaris Religioſus, in clauſtro totum perdis, ſi aliquid retinuiſti de ſæculo.] Hinc etiam S. Bernardus ad Monachos S. Bertini ſcribens, ait: [Bene feciſtis alienando vos magis ac magis ab actibus ſæculi hujus, quæ eſt munda & immaculata religio: Modicum quippe fermentum, fratres, totam maſſam corrumpit, & muſcæ morientes exterminant oleum ſuavitatis. Quid prodeſt tanti corporalis pariter, & ſpiritalis laboris, atque exercitii fructum viliſſima aliqua conſolatione, immo deſolatione minus acceptabilem fieri, aut certè periclitari?] &c. Et ſanè, ut optimè dicebat S. Johannes Climacus, [fieri non poteſt, ut altero oculorum cælum, altero terram reſpiciamus.] *In ejus vita cap. 46.* *Lib. 1. de Doctr. Chriſt. cap. 20.* *Epiſt. 137.* *Serm. 42.* *Epiſt. 341.* *Grad. 3.*

Hujus autem inſtrumenti ratio eſt 1. quia qui ſæcularium actus exercet, ad eorum pravos mores, habitus, & vitia facilè devolvitur.

Cap. IV. 2. quia major ipſis ſæcularibus eoſdem actus perpetrandi præbetur occaſio, ne dicam audacia; dum ea vident à Monachis incunctanter fieri, quæ priùs nec contingere audebant. 3. quia ſæculares actus in habitu religioſo viventibus in ſæculo viris probis virtutis faſtidium generant, atque à recto propoſito retrahunt: qua de re vide Petri Damiani lib. 6. epiſt. 32. 4. quia implicitus actibus ſæculi Monachus contemtui ſe præbet mundo; nam ut dicit S. Ambroſius, [quomodo poteſt obſervari à populo, qui nihil habet diſcretum a populo, diſpar à multitudine? quid enim in te miretur, ſi ſua in te recognoſcit? ſi nihil in te aſpiciat, quod ultra ſe inveniat? ſi quæ in ſe erubeſcit, in te quem reverendum arbitratur, offendat?] 5. quia ut dicit S. Johannes Climacus [per fugam patriæ nos cæleſtium rerum ſtudio vendidimus.] non ergo decet actibus cæleſtibus venditos actibus ſæculi mancipari. Vide Caſſianum lib. 4. de Inſtitutis Renunc. cap. 34. & ſequentibus. & vitam S. Thereſæ cap. 37.

Epiſt. 6.

Grad. 3.

Nihil amori Christi præponere. Iſtud inſtrumentum neceſſariam habet cum primo connexionem; qui enim Deum ex omni corde, omni anima, omni virtute dilexerit, hic nihil amori Chriſti præponere poterit.

Iram non perficere. Quod ait iram non perficere, oſtendit varios eſſe gradus iræ., quos recenſent Caſſianus collatione 5. cap. 11. & Johannes Climacus gradu 8. Plura etiam de ira diſputat idem Caſſianus in libro 8. de Spiritu iræ, quem vide ſi lubet. quomodo etiam fieri poſſit, ut non iraſcatur Monachus, docet S. Baſilius in brevibus Regulis interrogatione. 2. Plura de ira dicere ſuperſedemus, cum rarò videas Monachos in ſchola humilitatis huic vitio ſubjacere. [Si autem quis iracundus frequenter iraſcitur ſine cauſſa, inquit S. Pachomius, & propter rem inanem & vacuam, per ſex vices commonebitur, & in ſeptima facient eum ſurgere de ordine ſeſſionis ſuæ, & inter ultimos collocabitur, docebuntque eum, ut ab hac mentis perturbatione mundetur: Cùmque tres teſtes dignos teſtimonio adduxerit, qui pro eo polliceantur nequaquam ſimile quid eſſe facturum, recipiet ſeſſionem ſuam; alioquin ſi permanſerit in vitio, moretur inter ultimos, perdito priore loco.]

Ira ut punienda. *Art. 85.*

Ira & iracundia quid differant.

Iracundiæ tempus non reservare. Iracundia ab ira diſcernitur ſicut habitus ab actu; neque enim qui ſemel iraſcitur, eo ipſo poteſt dici iracundus, licèt ſit verè iratus. Iracundus autem dicitur, qui ſemper iraſcitur, & ad levem reſponſionis auram velut folium à vento commovetur. Porro iracundiæ tempus ille reſervat, qui certum aliquod temporis ſpatium ſtatuit animo, quo poſſit ulciſci, injuriæ illatæ memoriam mente retinens.

De morib. eccl. cath. cap 16.

Dolum in corde non tenere. Quia ut dicit S. Auguſtinus, *ubi dolus, caritas nulla eſt.* Quid autem ſit dolus ſupra explicuimus in prologo.

Pacem falsam non dare. Sed veram; quia falſa pax non eſt

pax;

pax; & ſi veri pacifici filii Dei vocabuntur, falſi pacifici filii diaboli meritò appellandi ſunt.

Cap. IV.

Caritatem non derelinquere. Quid ſit caritas, docet S. Auguſtinus cùm dicit: [Caritatem voco motum animi ad fruendum Deo propter ipſum, & ſe atque proximo propter Deum.] Porro qui caritatem derelinquit, Deum ipſum amittit, quia Deus caritas eſt, & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.

Caritas quid ſit. *Lib. 3. de Doctr. Chriſt. cap. 10.*

Non jurare, ne forte perjuret. Hunc Regulæ locum allegavit olim Halynardus ex Monacho & Abbate S. Benigni Divionenſis Epiſcopus Lugdunenſis, ne Henrico Imperatori fidei ſibi debitæ ſacramentum præſtaret, recuſans potiùs Epiſcopatum, quàm emittere juramentum. Quod autem hîc vetat S. P. Benedictus, vetant & alii Monachorum Patres: Ita S. Antonius [ne jurato, inquit, penitus vel veritatem vel dubium.] S. Cæſarius: [Non jurent, quia Dominus dixit: nolite jurare omnino, ſed ſit ſermo veſter, eſt eſt, non non.] S. Aurelianus: [Non juretis, quia Dominus dixit: Nolite jurare; & alia Scriptura: vir multum jurans implebitur iniquitate, nec diſcedet de domo ejus plaga.] Juramentum etiam prohibent S. Ferreolus in Regula c. 23. Regula Tarnatenſis c. 19. Regula Cujuſdam ad Monachos c. 8. S. Cæſarius iterum in Regula ad Virgines. cap. 2. S. Leander in lib. de Inſtitutione Virgin. cap. 19. Concilium Aquiſgran. cap. 43. Sed & lib. 2. legis Longobardorum titulo 47. prohibetur Epiſcopis, Preſbyteris, Clericis, Monachis, & Sanctimonialibus jurare etiam in judicium citatis, ut obſervat noſter Menardus in notis ad Conc. Reg. cap. 7. §. 13. Quin immo S. Fructuoſus non patitur Laicos bonorum monaſterii ſui defenſores & patronos in judicium vocatos jurare. Vide ſecundam vitam S. Oſvvaldi num. 56. Sæc. 5. Benedict. pag. 752.

Jurare Monachis prohibitum. *Chron. S. Benigni Spec. tom. 1 pag. 466. Regul. c. 19. Regul. ad Monach. c. 4 In Regul. cap. 9. Regula Monaſt. comm. c. 3.*

Quare autem à Monachis vitari juramentum voluerit S. P. Benedictus, ipſe indicat dicens: *Ne fortè perjuret:* qua etiam ratione S. Auguſtinus, referente Poſſidio. [Ne quiſquam facili juratione etiam ad perjurium decidiſſet, & in eccleſia populo prædicabat, & ſuos inſtituerat, ne quis juraret, nec ad modicum quidem. Quod ſi prolapſus fuiſſet, unam de ſtatutis perdebat potionem; numerus erat enim ſuis ſecum commorantibus, & convivantibus poculorum præfixus.] Unde & S. Doctor objicienti quare Dominus, qui juravit, ipſe juramentum nihilominus prohibuerit; ita Reſpondet: [Non eſt peccatum verum jurare, ſed quia grande peccatum falſum jurare, longè eſt à peccato falſum jurandi, qui omnino non jurat: Propinquat falſæ jurationi, qui vel verum jurat; Dominus ergo, qui prohibuit jurare, ſupra ripam noluit te ambulare, ne pes tuus in anguſto labatur, & cadas. Sed Dominus juravit, inquis: Securus jurat, qui mentiri neſcit: Non te moveat, quia Dominus juravit, quia fortè non debet jurare niſi Dominus. Tu autem quando juras quid facis? Teſtem Deum adhibes; tu ipſum, ipſe ſeipſum; ſed homo, quia in multis falleris, plerumque adhibes teſtem veritatem ad tuam falſitatem.] Quid ergo? [Juramentum aliud nullus

Poſſid. In vit. S. Aug. cap. 25. *Serm. 307.* *Ordo converſ. Monaſt. c. 5.*

Cap. IV. proferat niſi *crede mihi*, quod in evangelio legimus Dominum mulieri Samaritanæ affirmaſſe, aut *certè*, ſeu aliud, quod Monachorum eſt conſuetudo jurandi,] inquit Ordo converſationis Monaſt. vide S. Auguſt. ſerm. 182. de ſcripturis, & S. Thom. 2. 2. q. 89.

Mentiri numquam licet.

VERITATEM EX CORDE ET ORE PROFERRE. Quod hic S. Pater dicit, non ſic capiendum eſt, quaſi veritatem aliquando tacere non liceret; illud enim nonnumquam non modò expedit, ſed etiam neceſſarium ad bonum & utilitatem aliorum judicatur. Verùm hoc præſertim inſtrumento mendacium interdicitur, quod numquam fuit, nec erit aliquando licitum; quamvis contrarium cenſuerint Plato lib. 3. de Repub. hac in re planè non divinus, Origenes lib. 6. Stromatum, & apud Caſſianum Abbas Joſeph Collat. 17. cap. 17. quorum doctrinæ refragantur S. Auguſtinus in lib. de Mendacio, & in lib. contra Mendac. S. Thomas. 2. 2. q. 110. a. 3. & multi alii. Et certè ita exoſa fuit Abbatis Joſephi ſententia, ut hanc ob rem, alioſque errores Caſſiani, Collationem XVII. cenſura affecerit olim facultas theologica Pariſienſis, ut ex veteri M. S. obſervat Adalardus Gazæus in commentario ad prædictæ Collationis caput 22. Sed & graviſſimi monaſticarum legum conditores duriſſimis volunt pœnis mendacium in Monachis multari. Ita S. Pachomius: [Qui, inquit, mentitur, & odio quemquam habere deprehenſus fuerit.... audiet Pater monaſterii, & vindicabit juxta menſuram, opuſque peccati.] S. Cæſarius in Regula ad Monachos. [Mentiri qui inventus fuerit, diſciplinam legitimam accipiat.] S. Columbanus: [Si aliquis contendens mendacium, & diſtinctionem confirmat, duos dies unum paximatium & aquam.] Et infra: [Si quis dixerit mendacium neſciens, quinquaginta verbera; ſi ſciens & audax, in pane & aqua; ſi denegatur mendacium ejus, & ille contendit, ſeptem dies in pane & aqua.] S. Fructuoſus: [Mendacem, furem, percuſſorem quoque, & perjurum, quod Dei ſervum non decet, corripi primùm à ſenioribus verbis oportet, ut recedat à vitio. Poſt hæc, ſi nec ſic ſe emendare diſtulerit, tertiò coram fratribus convenietur, ut deſiſtat tantiſper errare. Si nec ſic ſe emendaverit, flagelletur acerrimè, & trium menſium ſpatio excommunicationis vindictam ſuſcipiens, ſub pænitentiæ diſtrictione ſolus recludatur in cella; de veſpere in veſperi ex hordeacii panis ſex unciis, & aquæ menſura parvula ſuſtentandus.] Denique Regula Cujuſdam ad Monachos: [Mendacium, & juramentum, ſive verbum otioſum per omne corpus fraternitatis damnandum eſt: Si quis ex fratribus cum quo aliquid horum inventum fuerit, mittendus eſt in carcerem, & pæniteat uſquequo à vitio corrigatur, quia os quod mentitur occidit animam.... Si quis ex fratribus poſt examinationem carceris carere hæc vitia non poterit; ejiciendus eſt à fratribus, & damnandus eſt.]

Mendacium ut puniendum. *Art. 119.* *Cap. 5.* *In Pœn. n. 22.* *Num. 16.* *In 1. Reg. cap. 16.* *Cap. 8.*

Jam verò ſi quæras quid ſit mendacium? Reſpondet S. Auguſtinus, [eſſe falſam cum voluntate fallendi ſignificationem!] Ex quo colliges non omnes, qui veritatem non dicunt aut fallunt, mentiri; ſed eos ſolos, qui voluntatem habent fallendi.

Lib. cont. Mendac. c. 12.

MALUM PRO MALO NON REDDERE. Quia ut citatus ab Hildemaro Origenes ait: [Pejor eſt ille , qui vicem reddit , quàm ille, qui malum in primis facit.] Hoc inſtrumentum perfectè implevit S. Hugo Abbas Cluniacenſis , qui proprii fratris interfectori non modò pepercit ; ſed etiam ad mortem quæſitum in monaſterio ſuſcepit , & ſanctæ Converſionis habitum induit. *Cap. IV. Vita S. Hugonis auct. Raynaldo n. 28. apud Boll. 19. April.*

INJURIAM NON FACERE, SED ET FACTAM PATIENTER SUFFERRE. Injuria duplex eſt, alia quæ ad probationem , alia quæ ad contumeliam & famæ detrimentum. Hanc vetat S. Benedictus ut malam ; illam præcipit ut bonam, utilem , & neceſſariam , cum venientem ad converſionem injuriis affici , & ad probationem admiſſum probari in omni patientia mandat : quamvis non omnium ſit illam inferre, ſed Abbatis, aut eorum cui hoc munus ab eo commiſſum eſt, qui & ipſi ſumma prudentia & diſcretione , habita ratione temporum , locorum , & perſonarum in irrogandis injuriis uti debent. Injuria duplex.

Utraque tamen undecumque tandem accedat , patienter toleranda eſt , ut hìc , & cap. 7. S. Benedictus præcipit , jubens ut Monachus *quibuslibet irrogatis injuriis tacita conſcientia patientiam amplectatur* ; quemadmodum eximius ille Monachus , qui , ut refert Ruffinus , [quanto plus eum aliquis injuriabatur , aut deridebat ; tanto plus ille gaudebat , dicens : Iſti ſunt , qui nobis occaſionem præbent ad profectum noſtrum ; qui autem beatificant nos , conturbant animas noſtras : ſcriptum eſt : quoniam hi , qui beatificant vos , decipiunt vos.] Et S. Benedictus Abbas Anianenſis, qui [injuriam ſibi facientibus munera deſtinabat.] Sanè apud Athenienſes ſapientiæ ſtudio non putabantur idonei , qui injurias æquo animo ferre non poſſent : unde & ad portam civitatis ſedebat ſenex ſapientiæ ſtudioſus , qui omnes ingredientes experiendi cauſſa conviciis affligebat : potiori ergo jure Monachi veræ , ut pote divinæ ſapientiæ devoti , injurias illatas patienter ſuſtinere debent , ſi quod profitentur reipſa eſſe deſiderant. Qua propter Abbas Zacharias coram fratribus aliquid ad morum ædificationem dicturus , projectum in terram pallium conculcavit , dicens : [Niſi quis ſic fuerit conculcatus, Monachus eſſe non poteſt.] Vide Ruffinum l. 3. de vit. Pat. n. 77. & ſequentibus. Patienter toleranda. *Lib. 3. de vit. Pat. n. 80. In ejus vita n. 31. Sac. 4. Bened. Rufin lib. 3. de vit. Pat. n. 84. Ibid. n. 86.*

INIMICOS DILIGERE. Ad plenam hujus inſtrumenti explanationem, inquirendum 1. quis noſter inimicus cenſendus ſit. 2. quid à nobis exigat inimicorum dilectio. 3. quibus induci poſſimus rationibus ad eos diligendos. 4. aliquas adverſus inimicorum dilectionem objectiones ſolvere oportebit.

Quis dicendus ſit inimicus noſter diſcimus ex S. Baſilio : [Proprium , inquit , inimici eſt nocere , & inſidiari : quiſquis ergo quocumque modo cuiquam nocet , inimicus ritè dicatur ; propriè verò qui peccat ; nam quantum in ipſo eſt , variis ille modis nocet , & inſidiatur tam conjuncto ſibi , quàm ei , cui intercidit aliquid cum ipſo commercii.] Quis inimicus noſter. *Reg. brev. Int. 176.*

Quid etiam inimico debeamus , docet idem Baſilius eodem loco ſub- Quid ini-

Cap. IV. mico debeamus.

jiciens : [Quoniam verò ex corpore & anima compoſitus eſt homo ; ſecundùm animam quidem diligamus tales, arguentes eos, & admonentes, & quovis modo ad converſionem inducentes : Juxta corpus verò benefaciamus illis, ſi neceſſariorum penuria laboraverint.]

Inimicus cur diligendus.

Præcipua autem & potiſſima ratio hujus inſtrumenti repetitur ex Chriſti præcepto, & præmio inimicorum dilectioni promiſſo. ait enim : Diligite inimicos veſtros, ut ſitis filii patris veſtri, qui in cælis eſt ; quod expendens S. Cæſarius : [Elige, inquit ; modo quod tibi placuerit ; ſi inimicos dilexeris, non ſolùm amicus, ſed etiam filius Dei eſſe mereberis.]

Serm. 225. in append. Serm. S. Auguſt.

Altera ratio procedit ex minis adversùs eos, qui non diligunt inimicos. ſi enim non dimiſeritis hominibus, inquit iterum Chriſtus, nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra : [Ad tam magnum tonitruum, qui non expergiſcitur ; non dormit, ſed mortuus eſt,] ait S. Auguſtinus.

Enchir. c. 74.

Quod ſi quis objiciat præceptum iſtud eſſe impoſſibile ; reſpondet S. Baſilius : [Non hoc nobis præcepiſſet bonus ac juſtus Dominus, niſi ſimul & vires perficiendi dediſſet ; quod & in natura neceſſariò reconditum eſſe patefecit : nam benefactores ſuos & beſtiæ naturaliter diligunt : quid autem habet amicus quo tantùm afferat utilitatis, quantum adferunt inimici ? Conciliant enim nobis felicitatem illam, de qua Dominus dicit ; Beati eſtis cùm perſecuti vos fuerint, & probris affecerint, dixerintque omne malum adversùm vos mentientes propter me : gaudete & exultate, quoniam merces veſtra multa eſt in cælis.]

Reg. brev. Inter. 176.

Quod ſi quis adjiciat animas interfectorum in Apocalypſi cap. 6. ad Deum clamare vindictam effuſi ſanguinis ſui ; Reponit S. Aug. ſeu quivis alius : [Sciendum eſt quia illi Sancti jam in conſpectu creatoris ſui conſiſtentes, vident voluntatem illius, & ideo ab ipſo accipiunt, quod ipſum velle noverunt, & de ipſo bibunt, quod de ipſo ſitiunt : Petunt autem vindictam duobus modis, & hoc cauſſa caritatis, ut ſcilicet qui ad vitam æternam prædeſtinati ſunt, convertantur à malo ad bonum : qui verò præſciente Deo damnandi ſunt, moriantur, & peccare deſiſtant, & per hoc minorem pœnam in inferno habeant]

Serm. 221. in append. Serm. S. Aug.

Benedictio pro maledictione reddenda.

Maledicentes se non remaledicere, sed magis benedicere. Juxta illud Petri Apoſtoli : *Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto ; ſed è contrario benedicentes* ; quod & Paulus feciſſe ſe teſtatur dicens : *Maledicimur, & benedicimus.* Et certè cùm os Monachi divinis ſit laudibus & benedictionibus conſecratum, nihil indignius quàm ex eo maledictionis verbum audire : nam ut rectè ratiocinatur Magiſter, [ſicut non poteſt fons uno foramine aquam proferre ſimul amaram & dulcem, ſic nec os : cùm de lingua noſtra benedicimus Domino, quomodo poſſumus per eamdem linguam maledicere homines ?] Deinde ut ait S. Dorotheus : [Te credere oportet antidota quædam eſſe, & pharmaca medicinalia contra animæ tuæ ſuperbiam, quidquid ignominiæ, infamiæ, opprobrii, quidquid de-

1. Pet. 3.

In Reg. c. 11.

Doctr. 17. n. 6.

nique contumeliæ, & injuriæ tibi evenerit, & pro conviciantibus, proque injuriam inferentibus Deum precare non aliter, quàm pro medicis, veriſſimè perſuaſus, eum qui contumeliam & ignominiam odio habet, odio quoque humilitatem habere.] CAP. IV.

PERSECUTIONES PRO JUSTITIA SUSTINERE. Non dicit ſimpliciter *perſecutionem ſuſtinere*, nam multi malefici, ut homicidæ & latrones, perſecutionem patiuntur ſine prœmio; ſed addit *pro juſtitia*, quod proprium eſt juſtorum, quibus propterea Chriſtus in evangelio regnum cælorum promittit. Sanè ſi illius membra ſumus, qui injuſtè pro injuſtis, & per injuſtos perſecutionem paſſus eſt, eadem & nos libenter ſuſtineamus, alioquin *recuſat eſſe in corpore, qui odium non vult ſuſtinere cum capite*, inquit S. Cæſarius. *Serm. 214. in append.*

NON ESSE SUPERBUM. Quia ſuperbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam: unde etiam ſuperbos montibus Gelboë, ſuper quos nec ros, nec pluvia cadit; & collibus, quos ſponſus cæleſtis tranſilit, eleganter comparat S. Bernardus. Eoſdem etiam *per calamum foris quidem nitentem, ſed intus vacuum* deſignari aſſerit S. Odo Abbas Cluniacenſis; & S. Johannes Climacus ait Monachum ſuperbum alio dæmone non indigere, ipſe enim jam ſibi dæmon eſt, & hoſtis factus. Ex quo apparet quàm probè Petrus Bleſenſis dixerit, quod [cùm deteſtabilis ſit ubique ſuperbia, deteſtabilior eſt in profeſſore humilitatis; quod enim eſt rubigo in ferro, quod in veſte tinea, quod fel in lacte, quod venenum in melle, hoc eſt ſuperbia in habitu Monachali.] *Serm. S. Aug. Serm. 54. in cant. Lib. 2. Collat. n. 14. Grad. 23.*

Eſt autem ſuperbia [perverſæ celſitudinis appetitus: perverſa autem celſitudo eſt deſerto eo, cui debet animus inhærere, principio ſibi quodammodo fieri, atque eſſe principium,] inquit S. Auguſtinus. Additque: [Hoc fit cùm nimis ſibi placet, cùm ab illo bono immutabili deficit, quod ei magis placere debuit, quàm ipſe ſibi.] Superbia quid. *Lib. 14. de Civit. Dei. c. 13.*

NON VINOLENTUM. Vinolentus ex Bernardo Caſſinenſi eſt, [qui nimia aviditate, vel nimia frequentatione, vel nimia quantitate, non contentus temperantiæ parcitate, vinum potat vinoſius.] Vel ut ait Smaragdus, [vinolentus dicitur, qui & ſatis bibit, & difficile inebriatur:] quod omnino vetat S. P. Benedictus, quia ut ait Propheta *fornicatio, vinum, & ebrietas, auferunt cor:* Et Salomon in Proverbiis *luxurioſa res vinum*; ut meritò Apoſtolus dixerit: *Nolite inebriari vino*, niſi fortè vino amoris divini [beatus enim quem introduxerit in cellam vinariam, & ordinaverit in eo caritatem. Porro ex 10. excerpto lib. 2. pœnitent. Egberti Epiſcopi Eboracenſis [Si quis Clericus, aut Monachus ebrioſus fuerit, tribus menſibus in pane, & aqua pœniteat.] Vinolentus quid. *Apud Spelm tom. 1. conc. Angl*

NON MULTUM EDACEM. Hoc S. Benedictus inſtrumento prohibet non modò exceſſum in cibo, ſed & omnem ſuperfluam alimentorum ſumtionem: non enim dicit: *Non nimis edacem*, ſed *non multum*, neceſſaria naturæ concedens, reſecans ſuperflua. Immo omnia damnat hìc gulæ vitia, quæ quinque numero recenſet S. Gregorius his verbis: [Quinque modis nos gulæ vitium tentat: Aliquando namque indigentiæ Gulæ vitium damnatur. *Lib. 30. Mor. c. 13.*

Cap. IV. tempora prævenit; aliquando veró tempus non prævenit, ſed cibos lautiores quærit; aliquando quælibet ſumenda ſint, præparari accuratiùs expetit; aliquando autem & qualitati ciborum, & tempori congruit, ſed in ipſa quantitate ſumendi menſuram moderatæ refectionis excedit; aliquando in ipſo æſtu immenſi deſiderii deteriùs peccat.] Quibus omnibus occurrit S. Benedictus in Regula. Primò enim ne quis canonicam horam edendi præveniat cap. 43. vetat. 2. Lautioribus cibis interdicit, dum abſtineri à carnibus voluit ab omnibus cap. 36. & 39. 3. Accuratè præparatos cibos cavet, cùm ab omnibus, etiam coquorum ſubtilitates ignorantibus hebdomadatim exerceri coquinæ officium ſancivit cap. 35. 4. Exceſſum in quantitate damnat capite 39. & 40. 5. Denique nimium abſcindit deſiderium, cùm rebus neceſſariis deficientibus, Deum benedicendum eſſe aſſerit, non murmurandum. cap. 40. Vide Guillelmi Abbatis S. Theoderici librum de vita Solit. ad fratres de monte Dei cap. 11. n. 32. Caſſianum toto libro 5. Inſtitutionum, & Johannem Climacum Grad. 14.

Non somnolentum. Somnolentos vocat plus æquo ſomno indulgentes; quæ res non modò in Monachis damnanda, ſed in omni penitus homine reprobanda: quia, ut dicit S. Johannes Climacus, *Grad.* 20. [multus ſomnus improbus eſt convictor, qui dimidium vitæ tempus, vel eo amplius ignavis & inertibus ſubducit, & furatur:] unde & S. *Ruff. lib. 3. de vit. Pat. n. 211.* Arſenius ſomnum vocabat *malum ſervum*, contra quem maximè [in ipſo religionis & tyrocinii exordio pugnandum] eſſe docebat præfatus *Grad. 19.* Johannes Climacus.

Somnolentiæ cauſæ. *Ibid.* Porro ſomnolentia cauſſas habet, alias phyſicas ſeu naturales, alias morales. Phyſicas recenſet idem ſanctus his verbis: [Una quidem eſt ratio ſomni, ſed plurimas veluti cupiditas habet cauſſas: ex natura, inquam, ex cibis, à dæmonibus, aut fortaſſe etiam ex ſumma & nimia jejunii inedia, qua debilitatum corpus per ſomnum deinceps conatur ſe reficere, & recreare. Quemadmodum frequens & larga epotatio ex conſuetudine nata eſt, ita multus & longus ſomnus.]

Regul. brev. Interr. 32. Morales deſcribit S. Baſilius, cùm ad interrogationem: [Quæ cauſſa eſt intempeſtivæ & immodicæ dormitionis; & qua ratione poterimus eam à nobis depellere?] Reſpondet: [Sanè hujuſmodi dormitatio naſcitur quotieſcumque animum noſtrum in contemplatione rerum divinarum ſinimus lenteſcere, ac Dei judicia contemnimus.] Deinde remedium proferens ſubjungit: [Ipſam verò depellimus, quotieſcumque ejuſmodi, ut par eſt, de Dei majeſtate cogitationem concipimus, & deſiderium illius perficiendæ voluntatis.] Et S. Johannes Climacus: *Grad. 7.* [Quando vadis cubitum, ſit tibi ipſe cubitus in lectulo tuo forma habitus corporis in ſepulcro jacentis, & minus dormies.... Sempiterni inferorum incendii memoria tecum veſperi proficiſcatur cubitum, tecumque mane conſurgat, & numquam ſomnolentia te occupabit tempore precum & pſalmorum.]

Pigritia expellenda. Non pigrum. Licèt piger dicatur quaſi *pedibus æger*, ut obſervat

Smaragdus, tanquam tardus ad incedendum; pigritia tamen non tam in corporis otio ac torpore, quàm in animæ deſidia, & ſalutis negligentia attenditur: unde idem Smaragdus [rectè, inquit, pigri vocabulo denotatur, qui vult regnare cum Chriſto, & non vult operari pro illo.] Sanè Chriſtus non quietos & otioſos, ſed laborantes, & oneratos ad ſe reficiendos vocat; & ſi *Monachi*, ut ait Gerardus Belga, *ſint jumenta Chriſti; ad quid pigrum jumentum, quod nec pabulum meretur, nec ſtabulum?* CAP. IV.

NON MURMURIOSUM. Ita etiam Regula S. Ferreoli cap. 7. decernit [ut nullius in congregatione murmur, ſeu detractio, quod familiariſſimum habent Monachi, contra Abbatem, aut quemlibet alium de fratribus audiatur: ne ira Dei, quæ ſæpe ob hanc culpam miſerabilem populum condemnavit, in perditionem ſimiliter murmurantium turbæ excitetur; & terram repromiſſionis, quam nos rectè accipimus, locum futuræ beatitudinis perdat murmuratio propria, quæ debeatur ſponſione divina.] Eadem ratione murmurium prohibent S. Iſidorus in Reg. cap. 6. & S. Fructuoſus in Regula Monaſtica communi cap. 5. Illud etiam ſub graviſſimis pœnis vetant aliæ Monachorum Regulæ. Regula ſancti Macarii cap. 12. [Si quis autem murmuraverit.... dignè correptus ſecundùm arbitrium ſenioris, vel modum culpæ, tamdiu abſtineat, quandiu vel culpæ qualitas popoſcerit, vel ſe pænitendo humiliaverit, vel emendaverit, ita ut correptus non audeat uſquam recidere.] Regula S. Pachomii: [Qui habet conſuetudinem murmurandi, & quaſi gravi opere ſe opprimi queritur, docebunt eum quinquies quod ſine cauſſa murmuret, & oſtendent perſpicuam veritatem. Si poſt hæc inobediens fuerit, & eſt perfectæ ætatis, ita eum habebunt, ut unum de ægrotantibus, & ponetur in loco infirmorum, ibique aletur otioſus, donec redeat ad veritatem.] Denique Regula Cujuſdam ad Monachos: [Si quis frater murmurans inventus fuerit, hic ipſe mittendus eſt in carcerem, & opus ejus abjiciatur: Pænitentiam agat ſecundùm examen ſenioris: ſi permittatur, ei ſatisfaciet; ſi autem hoc frequenter facit, ejiciendus eſt de Monaſterio.] Adeo illi grave peccatum murmurium reputabant. Certè ſi vel debitas peccatis noſtris pœnas penſaremus, non eſſet quod quereremur aliquando: [Quis ergo grunniet amplius, inquiebat olim S. Bernardus, dicens: nimiùm laboramus, nimiùm jejunamus, nimiùm vigilamus, cùm nec milleſimæ, immo nec minimæ parti debitorum ſuorum valeat reſpondere?] Et S. Odo Abbas Cluniac. [Si æquitas judicii conſideretur, murmuratio ceſſabit, quia valdè injuſtum eſt, ut reus judicem incuſet, cùm digna factis æquè receperit.] Et Grimlaicus in Regula Solitariorum cap. 65. [Diſcat non murmurare qui mala patitur, etiamſi ignorat cur mala patitur; & per hoc juſtè ſe pati arbitretur, quod ab illo judicatur, cujus numquam judicia injuſta ſunt.]

Murmurium ſub gravi pœna vetitum.

Art. 164. in Cod. Regul.

Cap. 6.

Sum. 21. de diverſ.

Lib. 3. collat. n. 37.

NON DETRACTOREM. Non ſine cauſſa S. Bernardus detractores comparat vulpibus, quæ demoliuntur vineas; & Petrus Damiani lo- In detractionem.

Cap. IV. cuſtis, quæ alienas fruges corrodunt, cùm detractio aliud nihil ſit; quàm reſpectu alterius gloriæ minuendæ mordax in alium delatio; unde & Caſſianus *pernicioſam fratrum devorationem* eam vocat. Quantum verò ſit illa vitium ac peccatum, nec melius nec eloquentius aperire poſſumus, quàm S. Bernardi verbis: [Numquid non vipera eſt lingua iſta? ferociſſima planè, nimirum quæ tam lethaliter tres inficiat uno flatu. Numquid non lancea eſt iſta lingua? profectò & acutiſſima, quæ tres penetrat uno ictu: lingua eorum gladius acutus, gladius equidem anceps, immo triceps eſt lingua detractoris. Non verò hujuſmodi linguam ipſo etiam mucrone, quo Dominicum latus confoſſum eſt, crudeliorem dicere verearis; fodit enim hæc quoque corpus Chriſti, & membrum de membro, nec jam exanime fodit, ſed facit exanime fodiendo. Ipſis quoque nocentior ſpinis, quas illi tam ſublimi capiti furor militaris impoſuit; ſed etiam clavis ferreis, quos ſanctiſſimis manibus illis, & pedibus conſummata Judaicæ gentis iniquitas infixit? niſi enim hujus, quod nunc pungitur & transfoditur, corporis vitam ſui vitæ corporis prætuliſſet, numquam illud pro iſto mortis injuriæ, crucis ignominiæ tradidiſſet.] His concinere videntur illa Gilberti de Hoillandia verba: [Horret magis Chriſtus aſperitatem morum, & *linguæ ſtimulos*, quàm aculeos ſpinarum; in his præſertim, qui in ſilentii vocati ſunt ſimplicitatem, in caritatis negotium, & otii quietem, in humilitatis ſcholam, in ſubjectionis votum & vinculum unitatis.]

S. Bern. Serm. 63. in cant. Pet. Dam. Opuſc. 44. cap. 10. Caſſ. lib. 5 cap. 21. Serm. 17. de diverſ.

Serm. 20. in cant. Vide S. Bern. Serm. 24. in cant.

Detractio ut punienda

Nemo ergo jure miretur, ſi ad tam graves pœnas detractores olim damnarunt antiqui Monachorum Patres, quales eæ ſunt, quas eorum in Regulis legimus. Nam v. g. S. Pachomius ſtatuit, ut [qui facilis eſt ad detrahendum, & dicit quod non eſt, qui in hoc peccato deprehenſus fuerit, monebunt eum ſecundò; & ſi audire contemſerit, ſeparabunt eum extra conventum ſeptem diebus, & panem tantum cum aqua accipiet, donec polliceatur atque confirmet ſe ab hoc vitio receſſurum, & ſic dimittetur ei.] S. Baſilius facta interrogatione: [Qui detrahit fratri vel detrahentem auſcultat, qua animadverſione dignus eſt?] Reſpondet: [Exterminandi ſunt ambo à ceterorum ſocietate.] Et pœnæ incerti Auctoris apud eumdem Baſilium: [Si quis inventus fuerit detrahens aliquibus, vel audiens detrahentem, & non increpans eos, aut indicans Archimandritæ, excommunicetur.] S. Columbanus in Pænitentiali hæc habet: [Si quis detraxerit Abbatem ſuum, ſeptem dies unum paximatium, (Ideſt habebit pro victu, cùm ſolerent duo paximatia per diem habere, ut obſervat Menardus noſter); ſi fratrem, ſuum, viginti quatuor pſalmos; ſi ſæcularem, duodecim pſalmos.] Denique Regula Cujuſdam ad Monachos: [Si quis ſeniori ſuo detraxerit, non ſeniori detrahit, ſed Domino, cui opus facit ſenior: Si verò hoc frequenter faciat, abſcindatur à fraternitate, ac ſollicitudine fraterni corporis; ſi verò pæniteat, remittenda ſunt peccata ſua.]

Art. 84. Idem ſtatuitur in conc Agath. apud Ivonem 13. p. dec. c. 64. Regul. brev. Interr. 26. Num. 35. In not. ad Conc. Regul. c. 31. §. 17.

Cap. 26.

Quia verò non modò detrahentes, ſed eos etiam libenter audientes

pænitentiæ

pœnitentiæ ſubjiciebant; nec ita raró hoc virus irrepat etiam apud ſervos Dei, ſaluberrimum hìc S. Bernardi conſilium proponere non erit forſitan abs re: [Facilè, inquit, lingua labitur, nec minus facilè illabitur cordi, ita ut multis inter loquendum minus profuerit quod propriam prohibuerint, dum non caverint alienam. Utilis eſt frater qui tibi loquitur, ſapiens eſt, religioſus, ac timens Deum; plus dico Angelus eſt, & Angelus lucis: etiam ſic cave tibi ne audias unde lædaris: Nec perſonam tibi velim eſſe ſuſpectam, ſed linguam, præſertim in ſermocinatione communi. Bona quidem perſonæ ſimplicitas, ſed in hac parte ſerpentis aſtutiam non amittas.] CAP. IV. *Serm. 17. de diverſ.*

Neque tamen eo ipſo detrahere ſemper aliquis dicendus eſt, quo malum de alio refert; occurrunt enim aliquando caſus, in quibus & licet, & opus eſt: Duos præſertim notat S. Baſilius his verbis: [Duo ergo exiſtimo tempora, in quibus liceat aliquid mali de altero dicere; Scilicet quando neceſſe habet aliquis conſultare unà cum aliis, qui ad hoc idonei ſunt judicati, quo pacto corrigendus ſit is, qui peccatum commiſit; Et rurſum cùm neceſſitas poſcit, ut periculo conſulatur aliquorum, qui ſæpenumero ex ignorantia commiſceri poſſent cum malo tanquam cum bono; cùm Apoſtoli præceptum ſit, ne quis cum hujuſmodi ſe commiſceat, nequando capiat quis laqueos animæ ſuæ] &c. Malum de alio dicere non ſemper detractio. *Reg. brev. Inter. 25.*

SPEM SUAM DEO COMMITTERE. Bonum eſt enim ſperare in Domino, quàm confidere in homine. Sed quid à Domino ſperare? [Eſt ſpes veniæ, gratiæ, & gloriæ,] inquit S. Bernardus. Quo motivo? [Huic ſecurus me credo, qui ſalvare me velit, noverit & poſſit,] addit idem S. Doctor. Quo fructu? [Quemcumque locum calcaverit pes veſter, veſter erit. Pes veſter utique ſpes veſtra eſt, quantumcumque illa proceſſerit, obtinebit; ſi tamen in Deum tota figitur, ut firma ſit, & non titubet,] reponit iterum S. Bernardus. *Serm. 46. de diverſ. Serm. 20. in cant. Serm. 16. in pſal. 90 & Serm. 32. in cant.*

BONUM ALIQUOD IN SE CÙM VIDERIT, DEO APPLICET, NON SIBI. Huc referenda ſunt quæ ſupra dixi in prologum: ne tamen iſtud inſtrumentum intactum reliquiſſe videar, illud exponam præclaris his S. Bernardi verbis: [De magnis bonis mala oriri non minima ſolent, cùm facti eximii de bonis Domini, utimur donis tanquam non datis, non damus gloriam Deo. Ita profectò qui maximi videbantur pro accepta gratia, pro non redhibita minimi reputantur apud Deum. Ego autem vobis parco; uſus ſum modeſtioribus vocibus *maximo*, *minimoque*; ſed quod ſentio non expreſſi. Diſcrimen involvi, ipſe nudabo; *optimum*, *peſſimumque* dixiſſe debueram; Nam verè & abſque dubio eo quiſque peſſimus, quo optimus eſt, ſi hoc ipſum quo optimus eſt adſcribat ſibi: Nempe peſſimum eſt hoc. Quod ſi dicat quis: Abſit, agnoſco, gratia Dei ſum id quod ſum; ſtudeat autem captare gloriolam pro gratia quàm accepit, nonne fur eſt & latro? audiat qui ejuſmodi eſt: Ex ore tuo te judico ſerve nequam. Quid nequius ſervo uſurpante ſibi gloriam domini ſui.] Eadem eſt doctrina S. Gregorii Papæ, quam etiam præclara hac ſimilitudine illuſtrat: [Qui vitia Bona noſtra Deo adſcribenda. *Serm. 84. in cant.* *Lib. 19. Moral. c. 17.*

CAP. IV. ſuperant, cùm de victoria ſuperbiunt, ipſo hoſte ſuper ſe ruente intereunt. Eleazar namque in prælio elephantem feriens ſtravit, ſed ſub ipſo quem extinxit occubuit: quid ergo iſte ſignificat, quem ſua victoria oppreſſit, niſi eos, qui vitia ſuperant; ſed ſub ipſis quæ ſubjiciunt ſuperbiendo ſuccumbunt? quaſi enim ſub hoſte, quem proſternit, moritur, qui de culpa, quam ſuperat, elevatur.]

Mala nobis. *Lib. 2. epiſt. 11.*

MALUM VERÒ SEMPER A SE FACTUM SCIAT, ET SIBI REPUTET. Ita Petrus Damiani ad Deſiderium Abbatem Caſſinenſem ſcribens: [Noli, inquiebat, quod plerique faciunt, tantummodo ſi quid eſt in te virtutis attendere, ut vitia quaſi poſt tergum poſita negligas judicare: Imitare naturalis in Pavone diverſitatis exemplum, qui nimirum pullinos, & velut ignobiles pedes præ oculis ſemper habet; inſignem verò caudæ pulcritudinem poſt ſe ſpectabilem præbet; videt in pedibus ruſticum aliquid, quod deſpiciat: poſt tergum verò gerit, unde valeat quaſi præ ceteris avibus ſuperbire. Te quoque quodammodo quod in te virtutis eſt lateat. Si quid verò vitioſum & correctionis eſt dignum ab aſpectus tui judicio non recedat.]

Serm. 154. in append. Serm.

DIEM JUDICII TIMERE. Qui judicii diem non timet, hic judicio carere meritò dicendus eſt, & reprobatus: [Irremediabile namque periculum eſt, inquit S. Auguſtinus ſeu quivis alius, ſic aliquem vitiis, & cupiditatibus fræna laxare, ut ſe rationem Deo non meminerit redditurum: puto quia magna ſit jam peccati pœna metum ac memoriam futuri perdidiſſe judicii.]

Serm. 16. in cant.

GEHENNAM EXPAVESCERE. Et quis non expaveſceret, cùm vel quique ſanctorum etiam maximi ſola gehennæ cogitatione toti tremuerunt? quis noſtrûm S. Bernardo ſanctior? & tamen quis non contremiſcens eum contremiſcentem audire poteſt? [Contremiſco, inquit, à dentibus beſtiæ infernalis, à ventre inferi, à rugientibus præparatis ad eſcam: Horreo vermem rodentem, & ignem torrentem, fumum & vaporem, & ſulfur, & ſpiritum procellarum: horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, ut præveniam fletibus fletum, & ſtridorem dentium, & manuum pedumque dura vincula, & pondus catenarum prementium, ſtringentium, urentium, nec conſumentium?] Simili pavore pravas cogitationes pellebat S. Pachomius, ut legimus in ejus vita cap. 29.

Serm. in feſto S. Martini.

VITAM ÆTERNAM OMNI CONCUPISCENTIA SPIRITUALI DESIDERARE. Quia ut dicit S. Bernardus, Deus [propterea rectum fecit hominem etiam ipſo corpore, & os homini ſublime dedit, cum prona utique ſpectent animantia cetera terram, ut adtollens ad ſydera vultus, illò ſuſpiret, ubi tam beatam, & perennem conſpicit manſionem: Nonne enim piè, & fideliter intuentibus nobis vehementiſſimum quoddam incentivum amoris, & provocatio flagrantiſſimi deſiderii eſt viſio ipſa tam lucidiſſimæ manſionis] &c. Vide ejuſdem Serm. 12. & 19. de diverſis, & 33. in Cantica.

Meditatio mortis utilis.

MORTEM QUOTIDIE ANTE OCULOS SUSPECTAM HABERE.

Quàm utilis ſit quotidiana frequenſque meditatio mortis, quam mortem quotidianam vocat S. Johannes Climacus, idem ipſe deſcribit elegantibus his verbis: [Quemadmodum ex omni genere ciborum panis eſt maximè neceſſarius, ita ex omnibus actionibus mortis meditatio. Mortis recordatio in his, qui in communi fratrum converſantur, parit labores & pias exercitationes, immò verò contemtus deſiderium & dulcedinem: His verò, qui extra turbas in ſolitudine degunt, affert curarum omnium neglectum, & ſuggerit perpetuas preces, mentiſque cuſtodiam..... Vera mortis & efficax meditatio gulam omnino necat, gula autem victa, jacent ſimul omnia vitia victa.] Et ſub finem ejuſdem gradus: [Fieri non poteſt, inquit nonnemo, fieri non poteſt, ut præſentem diem ſatis piè religioſeque tranſigamus, niſi illum ipſum diem totius vitæ ſupremum ultimumque exiſtimemus: Et ſanè permirum eſt quomodo & * pagani ſcriptores aliquid id genus pronuntiarint, qui ſtudium ſapientiæ nihil aliud eſſe dixerunt, quàm meditationem mortis.] Eadem videtur fuiſſe mens & ſententia Evagrii, cùm dixit: [Ita ſemper paratus eſſe debet Monachus, quaſi ſequenti die ſit moriturus; ruſuſque ita corpore ſuo uti, ac ſi per multos annos cum eo victurus.] Eadem & S. Antonii cujus Regula n. 41. hæc ſcribit: [cogita apud te ipſum, & dicito: utique non manebo in hoc mundo, niſi præſenti hac die, & non peccabis Deo.] Eadem leguntur in Regula Abbatis Iſaiæ n. 12. S. Pachomius etiam mortis memoriam frequenter commendabat, dicebatque: [Qui ſemper hæc cogitat, puritatem mentis obtinet, humilitatem cordis acquirit, vanam gloriam reſpuit, omni ſæculari prudentia carere contendit.]

Cap. IV. Grad. 6. * Plato & Seneca. Tom. 3. Mon. eccl. Græc. p. 93. In ejus vita c. 46.

Planè uſque adeo neceſſariam mortis memoriam duxerunt antiqui Patres noſtri, ut quo firmius Monachorum menti adhæreret, in eccleſia aut clauſtro apertum ſemper haberi ſepulcrum voluerint, quod olim Ordini Benedictino in uſu fuiſſe teſtatur Haeftenus. Vide Johannem Clim. Grad. 7. & Petr. Dam. Opuſc. 35. c. 23.

In com. ad vit. S Ben. c. 37.

Actus vitæ suæ omni hora custodire. Hoc inſtrumentum ſequitur ex præcedenti, fieri enim haud poteſt, ut mortem cogitans, vitam tuam non cuſtodias. Porro quàm neceſſaria ſit noſtri cuſtodia, pulcrè omnino docet S. Bernardus, cùm explicans illud Canticorum: *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*, ait: [Quod ſi lilium eſt ipſa anima juxta ſponſi verbum, videat quàm vigilem ſollicitamque eſſe oporteat ſuper cuſtodia ſui, ſepta undique ſpinis hinc inde aculeos intendentibus..... plenus eſt mundus ſpinis, in terra ſunt, in aere ſunt, in carne tua ſunt:] vide ergo quomodo cautè ambules inter ſpinas. Et iterum alibi: [Solent dicere homines hujus ſæculi: bonum caſtellum cuſtodit, qui corpus ſuum cuſtodit; nos autem non ſic; ſed ſterquilinium vile cuſtodit, qui corpus ſuum cuſtodit.... cuſtodiendum magis animæ caſtrum, quoniam æterna ex ipſo vita procedit; ſed caſtrum in terra inimicorum ſitum undique impugnatur, & idcirco omni cuſtodia, ideſt ex omni parte vigilanti ſollicitudine eſt munien-

Cuſtodia ſui quàm neceſſaria. Serm. 48. in cant. Serm. 82. de diverſ.

Cap. IV. dum, inferius, ſuperius, ante & retro, à dextris & à ſiniſtris. Inferius impugnat concupiſcentia carnis, quæ militat adversùs animam, quia caro concupiſcit adversùs ſpiritum. Superius imminet judicium Dei horrendum; horrendum eſt enim incidere in manu Dei viventis. . . . Retro mortifera delectatio eſt, quæ oritur ex recordatione peccatorum præteritorum. Ante inſtantia tentationum. A ſiniſtris verò arrogantium fratrum murmurantium inquietudo. A dextris obedientium fratrum devotio: poſſunt enim hi quoque, niſi caveatur, duobus nocere modis: aut bonis eorum actibus invidendo, aut ſingularem gratiam æmulando] &c.

De præſentia Dei. *Serm. 1 in pſal. 90.* In omni loco Deum se respicere pro certo scire. Nihil efficacius ad omnes vitæ actus cuſtodiendos, quàm Deum in omni loco ſe reſpicere pro certo ſcire; [quando enim negligens poterit fieri, qui intuentem ſe Deum numquam deſinit intueri, qui ſic eum ſuper ſe videt intentum, ut omnia interiora ejus, & exteriora omni hora conſiderare non ceſſat, omnes non ſolùm actus, ſed etiam ipſos ſubtiliſſimos animæ motus perſcrutetur atque dijudicet?] inquit S. Bernardus. Hinc & S. Baſilius: [Qui hoc facit, (hoc eſt à Deo ſe reſpici cogitat,) vel horum ſimilia, neque vagabitur umquam, neque habebit otium vanis cogitationibus indulgere, vel aliquid cogitare, quod non ad ædificationem fidei pertinet, & ad aliquam animæ utilitatem ſpectet; quanto magis nihil audebit, quod adverſum ſit Deo, & non ei placeat cogitare?] *Reg. brev. Inter. 21.*

Poteſt tamen aliter hic Regulæ locus intelligi, ut Deum nos reſpicere idem ſit, ac noſtra curare, noſtræ ſaluti intendere, ut illi ſoli intendamus, qui nobis tam amanter intendit, juxta illud Apoſtoli Petri: *Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes in eum, quoniam ipſi eſt cura de vobis.* Quanta verò ſit illa ejus cura optimè explicat Auctor tractatus de Caritate c. 23. apud S. Bern. tom. 5. *1. Petr. 5.*

Cogitationes malas cordi suo advenientes mox ad Christum allidere, et seniori spiritali patefacere. Cogitationes malas cordi noſtro advenientes allidere ad Chriſtum, eſt [contra illarum illecebras Chriſti auxilium implorare, ut victor poſſit exiſtere; ſpem ſuam Chriſto committere, in illo fideliter credere, & firmiter ſperare, & de triumphi victoria non ſibi placere, ſed Chriſto gratias agere,] inquit Smaragdus. vel ut ait Bernardus Caſſinenſis, allidere ad Chriſtum [per memoriam paſſionis ejus, & per orationem devotam;] ipſe enim eſt ſerpens æneus, quem qui reſpexerit, mortifero ſerpentis infernalis morſu haudquaquam peribit. Quod autem S. Benedictus addit: *Seniori ſpiritali patefacere* explicabimus ad cap. 7. hìc ſolùm annotaſſe ſufficiat ſeniorem illum ſpiritalem intelligendum eſſe cum Boherio cujuſque monaſterii ſuperiorem, qui licèt aliquando ſit minor ætate, major tamen & Senior ratione juriſdictionis meritò eſt dicendus: quamvis Richardus de S. Angelo Seniorem ſpiritalem interpretetur Sacerdotem confeſſarium.

OS SUUM A MALO VEL PRAVO ELOQUIO CUSTODIRE. Quia os juſti meditari debet juſtitiam. Porro [malum eloquium eſt, quod non eſt bonum; pravum, quod plus eſt nocivum quàm malum,] inquit Hildemarus. Cap. IV.

MULTUM LOQUI NON AMARE. Nam in multiloquio non effugies peccatum: Non tamen hîc omnino prohibet multum loqui; nonnulli enim aut caritatis lege, aut ratione officii, ut Abbates, & Cellerarii ad hoc vel inviti coguntur, ſed MULTUM LOQUI NON AMARE, peſtiferam illam damnans loquendi aviditatem, quam Abbas Agatho magno comparabat incendio, quod cùm excandeſcit, omnes ab aſpectu ſuo procul abire compellit. *Apud. S. Doroth. doctr. 4. n. 9.*

VERBA VANA AUT RISUI APTA NON LOQUI. Ut enim piè ac devotè, & quidem veraciter dixit Gerardus Belga monachus, [numquam inſulsiores joci etiam lepidiſſimi, quàm in ore Monachi, quando neque ſic quidquam indignius, aut abominabilius, quàm in veſtitu tam lugubri geſtus mimici, & mores ſimii.] Hinc Regula Tarnatenſis cap. 18. [Qui joculare aliquid vel riſui aptum in conventu fratrum proferre præſumſerit, vel qui cum junioribus verba otioſa narrare voluerit, aut habere amicitias ætatis infirmæ, increpationi, ut dignus eſt, ſubjacebit.] Joci improbantur.

RISUM MULTUM AUT EXCUSSUM NON AMARE. Multo magis Monachos decent lacrymæ, quàm riſus; unde & Magiſter in Regula ſua: [Si viderit fratrem ſatis promtum in riſum, moneat eum præſens Præpoſitus dicens: quid agis frater? cum gravitate fac quod facis, quia converſionis tempus non eſt lætitiæ ad ridendum, ſed pœnitentiæ ad lugenda peccata.] Similiter ante eum S. Baſilius: [Cùm Dominus eos damnet, qui in hac vita rident, admodum perſpicuum eſt, nullum omnino locum dari fideli, in quo rideat, & maximè in tam magno numero eorum, qui per tranſgreſſionem legis Deum inhonorant, & in peccato moriuntur, ſuper quos mœrere, & gemere oportet.] Et poſt eos Smaragdus in hunc locum: [In valle lacrymarum ſumus, & ideo non ridere, ſed lugere debemus; lacrymas enim pro peccatis noſtris, lacrymas pro diſſolutione corporis, lacrymas pro deſiderio Redemtoris, & ſocietate omnium Angelorum, & omnium habere debemus ſanctorum, lacrymas ut à pœnis inferni, & à laqueis liberemur diaboli.] Et riſus excuſſus. *In Regul. cap. 11.* *Reg. brev. Interr. 31.*

Neque tamen omnem omnino riſum prohibet hoc loco S. P. Benedictus, ſed nimium aut excuſſum, tanquam *animi negligentis, & diſſoluti ſpiritus indicium*, ut loquitur S. Bernardus; nam *ſubridere placidè, & animi lætitiam judicare indecorum non eſt*, inquit S. Baſilius, *quod ſcriptura illa oſtendit: quæ dicit: Corde exhilarato vultus floret.* Qualis ergo debet eſſe Monachorum riſus? Profectò qualem in S. Malachia deſcribit S. Bernardus: [Riſus aut indicans caritatis, aut provocans; rarus tamen & ipſe, equidem interdum eductus, excuſſus numquam, qui ita nuntiaret cordis lætitiam, ut ori gratiam non minueret, ſed augeret; tam *De prac & diſp. c. 8.* *Reg. fuſ. c. 17.* *Serm de S. Malach.*

Cap. IV modeſtus, ut levitatis non poſſet eſſe ſuſpectus; tantillus tamen, ut hilarem vultum ab omni triſtitiæ nævo vel nubilo vindicare ſufficeret.] Adde quod ait S. Dorotheus: [Cùm ridendum eſt, cave ne in tuo riſu dentes exeras.]

Doctr. 19. n. 24.

Hujuſmodi ergo riſum permittit S. Benedictus, quemcumque alium prohibet, vetantque cum eo non ſolùm S. Baſilius, & Magiſter à nobis ſupra citati; ſed etiam Regula Pauli & Stephani, tanquam diſcordiarum & ſcandalorum occaſionem cap. 37. S. Johannes Climacus Grad. 7. n. 6. & Grad. 26. n. 35. & S. Leander in libro ſeu Regula de inſtitutione Virginum, in qua integrum cap. 11. inſcribit *quod peccatum ſit Virgini ridere*. Sed & olim in Ordine noſtro [Circatores hoc obſervabant, ſi aliquem ridentem, vel aliquid ſuſurrantem conſpexerant, ſtatim tabulis notabatur, & benigniſſimè corripiebatur tempore opportuno,] ut in conſuetudinibus S. Benedicti Anianenſis legitur.

Tom. 4. Analect. p. 462.

Porro notat hìc Trithemius quatuor præſertim hominum genera riſum dedecere; virgines propter verecundiam; mulieres propter honeſtatem; infirmos propter defectum, quia validus riſus eos offendit; & Monachos propter eminentiam ſtatus.

Delectione ſpirituali.

Lectiones sanctas libenter audire. Non dixit libenter legere; ſed libenter audire, quia ut notat Bernardus Caſſinenſis, nonnulli ſunt, qui propter defectum viſus, aut aliam infirmitatem non poſſunt legere. Vel etiam, ut ait Trithemius, quia tempore S. P. Benedicti aliqui admittebantur ad habitum, litterarum penitus ignari, qui omnes ne ſacræ lectionis fructu privarentur, eas ſaltem aliis legentibus jubentur audire. Vel etiam libenter audire, liberum & voluntarium cordis aſſenſum his quæ leguntur præbendo, eaque opere exequendo: quid enim prodeſt multa legere, multaque diſcere, niſi multa faciamus? Scienti bonum, & non facienti peccatum eſt illi.

Hìc autem non quaſlibet S. Benedictus Monachis lectiones permittit, ſed *ſanctas*, hoc eſt ſacram ſcripturam, paſſiones SS. Martyrum, vitas, & collationes Patrum, ſcripta SS. Doctorum, quæ ad morum ædificationem conducunt, quorum omnium lectio Monachis ſummæ eſt utilitatis, maximè juvenibus, quibus eam commendat Guillelmus Abbas S. Theoderici ad fratres de Monte Dei ſcribens in hæc verba: [Tutius proponuntur legenda & meditanda Redemtoris noſtri exteriora; & oſtenditur in eis exemplum humilitatis, provocatio caritatis, & affectus pietatis; & de ſcripturis ſanctis, & SS. tractatibus Patrum moralia quæque & planiora: Proponenda ſunt ei geſta & paſſiones Sanctorum, ubi nec laborandum ſit in planitie hiſtoriali, & ſemper aliquid occurrat, quod novitii animum excitet ad amorem Dei, & contemtum ſui: Porro aliæ hiſtoriæ delectant quidem dum leguntur, ſed non ædificant, quin potiùs mentem inficiunt, & in tempore orationis, vel ſpiritualis meditationis, inutilia quæque vel noxia faciunt ſcaturire de memoria] &c.

De vit. Solit. cap. 14.

Procul ergo à manibus noſtris Gentilium libri, procul Poetarum, aut Philoſophorum fallaciæ, ut pote quæ mentem à vera beatitudine avertunt, niſi fortè ad eorum ineptias confutandas, & ad myſteria noſtræ fidei confirmanda, juxta illud S. Auguſtini: [Philoſophi autem qui vocantur, ſi qua fortè vera & fidei noſtræ accommoda dixerunt, maximè Platonici, non ſolùm formidanda non ſunt, ſed ab eis etiam tanquam injuſtis poſſeſſoribus in uſum noſtrum vindicanda;] cui concinit Petrus Damiani his verbis: [Theſaurum tollit Ægyptiis, unde Deo tabernaculum conſtruat, qui Poetas & Philoſophos legit, quibus ad penetranda myſteria cæleſtis eloquii ſubtiliùs convaleſcat.] Sed hæc omnium non ſunt, ſed Doctorum dumtaxat, & eorum quidem non etiam omnium; ſed quibus id ab Abbate præcipitur. Ceterum ſimplici Monacho iis næniis operam danti meritò cum Petro Venerabili ad Petrum Pictavienſem ſcribente dicere poſſemus: [Quid inani ſtudio cum Comœdis recitas, cum Tragœdis deploras, cum Metricis ludis, cum Poetis fallis, cum Philoſophis falleris? Quid jam non philoſophiæ, ſed quod pace tua dictum ſit, tantam ſtultitiæ operam impendis? Stultitiæ inquam, nam & hoc veri Philoſophi dictum eſt: Nonne ſtultam fecit Deus ſapientiam mundi? Curre ergo fili mi ad propoſitum tibi à cæleſti magiſtro totius philoſophiæ unicum fructum, regni cælorum beatitudinem, quam adipiſci non poteris, niſi per veram ſpiritus paupertatem.... nam ſi ſecundùm Apoſtolum volueris eſſe ſapiens, ſtultus eſto ut ſis ſapiens, neque te Logicæ garrulitatem, Phyſicæ curioſitatem, vel aliud quodlibet ſcire glorieris, niſi Chriſtum & hunc crucifixum.] Vel cum Paſchaſio Ratberto ad Odilmannum: [Non noſtri operis eſt, frater & conſenex, falſas Poetarum fabulas jam volvere, vel mileſias, quoniam noſtra inſtitutio alios repoſcit mores; neque Philoſophorum perſcrutari libros, quia in altero ludus & oblectatio eſt, in altero verò difficultas & ſudoribus admixtus labor; verùm magis threnis nos decet, & lamentis indeſinenter inſiſtere.] Sanè de B. Alcuino referunt, quod [legerat juvenis libros antiquorum Philoſophorum, Virgiliique mendacia, quæ nolebat jam nec audire, nec diſcipulos ſuos legere; ſufficiunt, inquiens, Divini Poetæ vobis, nec egetis luxurioſa ſermonis Virgilii vos pollui facundia;] quæ totidem verbis de S. Maiolo ſcribit Syrus in ejus vita lib. 1. c. 14. vide vitam S. Odonis Sæc. 5. Bened. & S. Hugonis Abbatis Cluniac. auctore Hildeberto Cœnoman. n. 18. apud Bollandum 29. April. & Regul. S. Iſid. cap. 9.

Cap. IV. Gentilium libri à Monachis rariùs legendi.

Lib. 2 de Doct. Chr. cap. 40.

Opuſc. 32. c. 9.

Lib. 1. ep. 9.

Præf. lib 3. ſuper Thren. Ieremiæ.

In ejus vita n. 19. Sæc. IV. Bened.

Orationi frequenter incumbere. Exemplo S. Martini, dequo Severus Sulpitius ſcribit, quod [numquam hora ulla vel momentum præteriit, quo non aut orationibus incumberet, aut inſiſteret lectioni; quamquam etiam inter legendum, aut ſi quid aliud fortè agebat, numquam animum ab oratione laxabat; nimirum, ut Fabriferrarii mos eſt, qui inter operandum pro quodam laboris levamine incudem ſuam feriunt, ita Martinus etiam dum aliud agere videretur, ſem-

De oratione.

In ejus vita lib. 1.

Cap. IV. per orabat.] Et certè, ut optimè dicebat Evagrius, [ſemper quidem operari, vigilare, jejunare non fuit nobis præceptum; at ſine intermiſſione orare lex ſanxit.]

Tom. 3. Mon. eccl. græc. p. 95.

Quia verò oratio proprium eſt Monachorum negotium; haud erit fortaſſis eis injucundum, breviter hic demonſtrare, quid ſit, quæ ejus vis & efficacia, quæ neceſſitas, quæ ad eam diſpoſitiones, quove ſit facienda modo.

Quid ſit. *Serm. 73 in append. Serm.* Quid ſit oratio, docet S. Auguſtinus ſeu quivis alius his verbis: [Oratio eſt aſcenſio animæ de terreſtribus ad cæleſtia, inquiſitio ſupernorum, inviſibilium deſiderium.] Et S. Johannes Climacus: [Oratio *Grad. 28.* ſi ejus naturam ſeu qualitatem ſpectes, eſt familiaris converſatio, & conjunctio hominis cum Deo.] Similiter Guillelmus S. Theoderici: *De vit. Solit. c. 14.* [Oratio eſt hominis Deo adhærentis affectio, & familiaris quædam & pia collocutio, & ſtatio illuminatæ mentis ad fruendum quandiu licet.] Denique Auctor tractatus de Interiori Domo apud S. Bernar- *Cap 27.* dum: [Oratio eſt mentis devotio, ideſt converſio in Deum per pium & humilem affectum; humilem ex conſcientia infirmitatis propriæ; pium ex conſideratione divinæ clementiæ.]

Ejus efficacia. *Grad. 28.* Orationis efficaciam elegantiùs deſcribere haud poſſumus, quàm S. Johannis Climaci verbis: [Oratio, inquit, ſi vim & efficaciam ejus ſpectes, eſt mundi conſervatio, Dei reconciliatio, mater lacrymarum & iterum filia, propitiatio peccatorum, propugnaculum adversùs impetum afflictionum, bellorum oppreſſio & extinctio, officium Angelorum, omnium ſpirituum alimentum, futura lætitia, actio ſempiterna, virtutum ſcaturigo, gratiarum divinarum conciliatrix, profectus ſpiritualis, nutrimentum animæ, mentis illuſtratio, ſecuris deſperationis, ſpei demonſtratio, triſtitiæ ſolutio, divitiæ Monachorum, theſaurus ſolitariorum, iræ diminutio, ſpeculum religioſi profectus] &c.

Neceſſitas. *Exercit Spirit. Monach. conſ. 6.* Neceſſitatem ejus præſertim in Monacho paucis demonſtrat Johannes Trithemius, cùm dicit: [Sicut nobis neceſſarius eſt ſemper halitus ad vitam carnis, ſic omnino neceſſaria eſt continua oratio ad ſanitatem mentis.] Hinc Johannes Baptiſta de Lezana [facilius, inquit, crederem hominem ſine anima, quàm religionem perfectam ſine ora- *De diſcip. Mon c. 3.* tione conſiſtere; nec minus impropriè cadaver hominem, quàm regularem ſine oratione perfectum Religioſum appellare licet.]

Diſpoſitiones ad orationem. Ad diſpoſitiones quod ſpectat; aliæ ſunt remotæ, aliæ proximæ: remotæ ſunt cordis munditiès, ſæcularium negotiorum fuga, paſſionum & affectionum mortificatio: proximæ, locus, tempus, attentio, &c. quæ paucis ex Patribus probanda ſunt.

Serm. 17. in cant. Primò ergo ad bene orandum requiritur ſincera cordis puritas; nam licèt oratio ſit Dei donum, & [divini muneris largitatem ſub regula concludere noſtrum non ſit, ut ait Gilbertus de Hoillandia; ſi quid tamen ad hæc poteſt humana induſtria cooperari, illud primùm obſervate: Lavamini, mundi eſtote.] Et ſanè ſi oratio ſit familiaris cum Deo conjunctio, qua ratione orare poterit, qui peccato ab eo avertitur.

Rectè

Recte equidem Petrus Damiani ad Alexandrum Papam ſcribens : [Si quilibet ignotus cubiculum Regis irrumpat, eique præſens tanquam familiaris aſſiſtat ; Regis tamen alloquio non perfruitur, quia carus ei per anterioris notitiæ gratiam non habetur ; ita & nos infelices & miſeri, quod quidem de mei ſimilibus loquor, ſæpe ſoli in anguſtæ cellæ remotione conſiſtimus, ſolis divinæ majeſtatis obtutibus trementes adſtamus, peccatis tamen obſtantibus, vel intimi ſplendoris igniculum, vel compunctionis gratiam non meremur ; ſic itaque velut ante Regis videmur adſtare præſentiam ; ſed quia per vitæ rectitudinem ſibi noti non ſumus, collocutionis internæ dulcedinem non guſtamus.] CAP. IV. Lib. 1. ep. 15.

Secundò, ad bene orandum diſponit ſæcularium negotiorum abdicatio, ut ſcribamus [ſapientiam in tempore otii, nam qui minoratur actu, inquit præfatus Gilbertus, recipiet eam.] unde & Petrus Damiani : [Mens terrenis obtenebrata negotiis, fruſtra ſe in contemplationis culmen attollere nititur, dum actionum ſæcularium meritò quaſi congeſtis lapidum ruderibus aggravatur ; ſicut enim aluta calcei, poſtquam per limoſa luti fluenta tranſierit, non admittit arvinam ; ſic mens humana, niſi ab humore fuerit curæ ſæcularis exuta, non percipit ſupernæ pinguedinis gratiam.] &c. & Gilbertus de Hoillandia ſcribens in illud Canticorum *In lectulo meo per noctes quæſivi quem diligit anima mea* : [In turba, inquit, in publico vix tangitur Jeſus ; ideo ſponſa, quæ non tantùm tangere, ſed amplexari, & attrectare deſiderat, devitans publicum, elegit ſecretum & lectuli, & noctis.] *Loco citato.* *Loco ſupra citato.* *Serm. 1. in cant.*

Tertiò, ſincera paſſionum & carnis mortificatio, ut familiari hac ſimilitudine demonſtrat Petrus Damiani : [Sicca chorda clarum harmoniæ ſonitum, humida reddit obtuſum. tympanum quoque ſurdum ſonat, ſi quilibet eum humor humectat ; ſic neceſſe eſt, ut mens humana à carnis voluptate ſit arida, quatenus in Dei omnipotentis auribus ejus oratio ſit arguta.] *Loco cit.*

Quartò, aptus quærendus eſt locus ad orandum, nimirum remotus, & ab omni tumultu ſecretus ; nam & Chriſtus orare volentem intrare cubiculum, oſtiumque claudere jubet.

Quintò, [non modò locum, inquit S. Bernardus, ſed & tempus obſervare oportet eum, qui ſibi orare voluerit. Tempus feriatum commodius aptiuſque ; maximè autem cùm profundum nocturnus ſopor indicit ſilentium, tunc planè liberior erit puriorque oratio : Conſurge in nocte, inquit, in principio vigiliarum tuarum, & effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini Dei tui. Quàm ſecura aſcendit de nocte oratio, ſolo arbitro Deo, ſanctoque Angelo, qui illam ſuperno altari ſuſcipit præſentandam ; quàm grata & lucida verecundo colorata rubore, quàm ſerena & placida nullo interturbata clamore, vel ſtrepitu] &c. *Serm. 86. in cant.*

Sextò, ſumma requiritur attentio, nam ut ait S. Cyprianus, [quæ eſt iſta ſegnitia alienari & rapi cogitationibus ineptis & profanis cùm Dominum deprecaris, quaſi ſit aliud quod magis debeas cogitare, quàm *De Orat. Dominica.*

CAP. IV. quod cum Deo loqueris? quomodo te audiri poſtulas, cùm te ipſe non audias? Vis eſſe Deum memorem tui cùm rogas, quando tu ipſe memor tui non ſis? hoc eſt ab hoſte in totum non cavere, hoc eſt quando oras Deum, majeſtatem Dei negligentia orationis offendere.]

Denique quod proprium eſt hujus inſtrumenti, ad bene orandum, oratio debet eſſe frequens & aſſidua, ut multis nos Scriptura locis edocet: Et certè [perparum orat, quiſquis illo tantùm tempore, quo genua flectuntur, orare conſuevit,] inquit Abbas Iſaac apud Caſſianum. *Collat. 10. cap. 14.*

MALA SUA PRÆTERITA CUM LACRYMIS, VEL GEMITU QUOTIDIE IN ORATIONE DEO CONFITERI, DE IPSIS MALIS DE CETERO EMENDARE. Simile aliquid præſcribit S. Antonius: [Contriſtare, infit, diu noctuque pro peccato tuo, accende lampadem oleo oculorum tuorum, nempe lacrymis.] Et iterum: [Ne glorieris, neque rideas omnino: Da operam ut lugeas ob peccatum tuum, ſicut luget is penes quem aliquis mortuus eſt.] Et item: [Coge teipſum ut ores perpetuò cum lacrymis, ut fortè miſereatur tui Deus, & exuat te veteri homine.] Sed S. Benedicti textum expendamus. *In Regul. n. 25. Num. 30. Num. 44.*

Confeſſio peccatorum. Quinque potiſſimum hìc præcipit S. Pater. Primò peccatorum confeſſionem, quæ ut dicit S. Bernardus, [peccatoris eſt vita, juſti gloria, & peccatori neceſſaria, & juſtum nihilominus decet.] *Epiſt. 113.*

Secundò vult confeſſionem illam peccatorum eſſe præteritorum, cupit enim non eſſe præſentia: Præterita autem vocat ea, quæ in ſæculo ante converſionem commiſſa ſunt, qua ſemel facta, nullum ab eo committi voluit, cujus Angelica prorſus eſſe vita debuiſſet, ut obſervat Hildemarus. Vel etiam quia, ut loquitur Bernardus Caſſinenſis, [utilis eſt memoria præteritorum peccatorum, quia ex illa tollitur præſumtio, & humilitas conſervatur, & virtus bonæ operationis acquiritur, ſicut ex appoſitione fimi terra magis fœcundatur & fructificat.] Eadem ſimilitudine utitur Candidus in vita Eigilis Abbatis Fuldenſis n. 26. *Sæc. 4. Bened. part. 1.*

Cum lacrymis. Tertiò, idque cum lacrymis vel gemitu, quod Deum ſummæ bonitatis & infinitæ clementiæ offenderit, quod diaboli ſervum per peccatum ſe conſtituerit, quod æterna cæli gaudia per modicam momentaneamque delectationem amiſerit, & numquam finienda gehennæ incendia meruerit. Et bene cum lacrymis; quia [ſicut ignis ſtipulam depaſcit, ita lacrymæ ſinceræ quidquid ſordium vel apparet vel non apparet abluunt & delent,] ut dicit S. Johannes Climacus. *Grad. 7.*

Vel gemitu. Neque verò S. Benedictus ſimpliciter dixit *cum lacrymis*; ſed appoſitè addidit *vel gemitu*; quia multi ſunt, quos lacrymarum gratiâ Deus non donat, qui interim tamen ſalubriter gemere poſſunt, quemadmodum B. Alcuinus, qui [ſecretiſſimam orationem ſemper in die... cum manuum diutina crucis extenſione..... multis cum gemitibus, (nam lacrymas perraro habere poterat) fundebat.] E contra verò S. Benedictus Abbas Anianenſis, de quo Smaragdus ſcribit: [Quis umquam ſolùm niſi flentem reperit? quis ad eum ſubitò ingrediens ſiccas ejus *In ejus vita n. 14. Sæc. 4. Bened. part. 1. In ejus vita n. 56. ibid.*

reperit genas? & non prorſus aut humi proſtratum, aut cælo erectis manibus ſtantem; aut ne ſacri voluminis nimiis humectarentur fletibus paginæ, pugnis recipientem lacrymas invenit?] Vide vitam S. Filiberti n. 6. & 12. S. Anſberti n. 9. S. Cuthberti cap. 16. Sæc. 2. Bened. S. Adalardi auctore Paſchaſio n. 25. & Valæ ejus fratris l. 1. cap. 10. ubi ſimilia referuntur. Cap. IV.

Quartò, id fieri *quotidie* S. Benedictus præcipit, quia [nec reis in carcere gaudium ullum, nec veris monachis in terra lætitia debet eſſe.] In his tamen aliqua diſcretione utendum eſt: unde ſuos alloquens S. Bernardus dicebat: [Suadeo vobis amicis meis reflectere interdum pedem à moleſta & anxia recordatione viarum veſtrarum, & evadere in itinera planiora ſerenioris memoriæ beneficiorum Dei; ut qui in vobis confundimini, ipſius intuitu reſpiretis. Volo vos experiri illud, quod Propheta conſulit dicens: Delectare in Domino & dabit tibi petitiones cordis tui. Et quidem neceſſarius dolor pro peccatis, ſed ſi non ſit continuus; ſanè interpoletur lætiori recordatione divinæ benignitatis, ne fortè præ triſtitia induretur cor, & deſperatione pereat: Miſceamus abſinthio mel, ut ſalubris amaritudo ſalutem dare tunc poſſit, cùm immixto temperata dulcore bibi poterit] &c. *S. Iohan. Climac. Grad. 7.* *Serm. 11. in cant.*

Quintò, denique *de ipſis malis de cetero emendare*: quia [iſta eſt vera pænitentia, quando ſic convertitur quis, ut non revertatur, quando ſic pænitet, ut non repetat,] inquit S. Aug. ſeu quivis alius. Et certè, ut ait ad hunc locum Smaragdus, [Qui plangit peccatum, & iterum admittit peccatum, quaſi ſi quis lavet laterem crudum, quem quanto magis laverit, tantò ampliùs lutum facit.] Appoſitè omnino Petrus Dam. [Serpens cum bibere concupiſcit ante venenum evomit; hauſta verò ſufficienter aqua, ad locum ubi vomuerat redit, vomitumque reſumit: Nos etiam cum cæleſtis eloquii fluenta deſideramus haurire, per conatum puræ confeſſionis omnia vitiorum & lapſuum venena debemus evomere, ſed abſit ut revertamur ad vomitum.] *Serm. 117. in append.* *Opuſc. 12. c. 22. Vid. lib. 2. epiſt. 13. & S. Bern. Ser. 3. in cant.*

DESIDERIA CARNIS NON PERFICERE. Juxta illud Petri Apoſtoli: *Cariſſimi obſecro vos tanquam advenas, & peregrinos, abſtinere vos à carnalibus deſideriis, quæ militant adversùs animam.*

VOLUNTATEM PROPRIAM ODIRE. Voluntas propria, ut ait Smaragdus, & citatus à Bernardo Caſſinenſi & Boherio Petrus Diaconus, eſt ea, quæ privata, & ſingulariter ſua eſt, quam nullus alius approbat, nullus juſtam eſſe proclamat. Vel ſecundùm S. Bernardum, [voluntatem dico propriam, quæ non eſt communis cum Deo & hominibus, ſed noſtra tantùm, quando quod volumus non ad honorem Dei, non ad utilitatem fratrum; ſed propter nos metipſos facimus, non attendentes placere Deo, & prodeſſe fratribus, ſed ſatisfacere propriis motibus animorum.] Hujuſmodi voluntatem hic jubemur odiſſe, & quidem meritò, nam ut ait S. Petrus Damiani ſeu quivis alius, [nullum aliud onus eſt gravius homini, quàm homo ipſe: quis enim tyrannus crudelior, quæ ſævior poteſtas homini, quàm hominis ipſius Voluntas propria quid. *Serm. 2. Temp. Paſch.* Quàm exitialis. *Serm. de S. Bened.*

Cap. IV. voluntas ? Numquam ab ea requieſcere , numquam ſedere licet ; & quo amplius te ad obediendum ſibi noverit fatigari , eo magis urget, inſtigat , & onerat , pietatis immemor , miſericordiam neſciens : hoc enim proprium habet propria voluntas , ut quo obediens obedientior fuerit ſibi , eo amplius eum crudelioribus vinculis innectat.] Neque hìc ſolùm præſenti hoc in ſæculo ſuam in nos tyrannidem exercet propria voluntas , ſed multò amplius in futuro, ut pote quæ æternam nobis damnationem acquirat : unde S. Bernardus : [Caveamus à propria voluntate tanquam à vipera peſſima & nequiſſima , quæ ſola deinceps damnare poſſit animas noſtras ;] & alibi : [Ceſſet propria voluntas , & infernus non erit.] Et apud Caſſianum Abbas Abraham : [Perditio noſtra eſt oblectatio vitæ præſentis, & ut expreſſiùs dicam , executio deſideriorum voluntatumque noſtrarum.]

Serm. 11. de diverſ. *Serm. 2. temp. Paſch.* *Coll. 24 c. 23.*

Præceptis Abbatis in omnibus obedire. &c. Juxta illud Scripturæ : [Facies quodcumque dixerint, qui præſunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus , ſequeriſque ſententiam eorum , nec declinabis ad dexteram , neque ad ſiniſtram ; qui autem ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio , qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo , & decreto judicis , morietur homo ille , & auferes malum ex Iſrael.] Et ſanè quemadmodum ratiocinatur S. Baſilius : [Si qui artifici cuipiam manuario ex illis, qui ad præſentem vitam nobis uſui ſunt, ſeipſum commiſit, omnibus modis illi obtemperat , nec aliqua in re juſſis illius contradicit , neque vel modicè illum deſerit , ſed perpetuus eſt in oculis præceptoris , & cibum ac potum reliquamque diætam non aliter expectat, quàm juxta illius definitum præſcriptum ; quanto magis qui ad pietatis, & ſanctimoniæ diſciplinam accedentes ſemel hoc ſibi ipſis perſuaſerunt , quod apud iſtum præceptorem talem ſcientiam acquirere valeant , omnem obtemperantiam & exactiſſimam obedientiam Præpoſitis ſuis exhibebunt ; & non exigent præceptorum rationem , ſed opus illorum perficient , niſi fortè quantum eos quidquid ad ſalutem conducat ignorant , honeſta & competenti reverentia interrogare , & inſtrui decet ?]

Deuter. 17. *Conſtitut. Monaſt. c. 20.*

Quibus in rebus Abbati non tenetur obedire Monachus.

Quod autem S. Benedictus ait *in omnibus obedire* cautè eſt intelligendum. Nam primò , quo ad peccata nulla debetur Prælatis ea præcipientibus obedientia , ut docent inter alios S. Baſilius in Regulis brev. interr. 114. S. Bernardus Serm. 41. de diverſis , & Epiſtola. 7. Petrus Bleſenſis Epiſt. 131. & S. Thereſa in fundationibus ſuorum monaſteriorum cap. 17.

Secundò , nec poteſt Abbas Monachis quidquam quod non ſit in Regula , aut ſaltem ſecundùm Regulam imperare , nec ei eo caſu tenentur fratres obedire. Ita docet Petrus Venerabilis ad S. Bernardum ſcribens in hæc verba : [Sicut eos , qui oblectamenta mundi fugientes , ejus aſpera ob majus meritum diſcretè amplectuntur , omnino ſcimus eſſe laudandos ; ſic illos , qui alios ad id quod non propoſuerunt , & quod non expedit , violenter cogere volunt , dicimus non eſſe prorſus

Lib. 1. ep. 28. ſub finem.

audiendos.] Et S. Bernardus in epiſtola ad Simonem Abbatem S. Nicolai: [Invitandi ſunt ad arctiorem vitam, non cogendi, quibus utique ſemel in Ordine Cluniacenſi præeſſe conſenſiſti.] Rationem alibi hanc reddit S. Doctor: [Non parum Prælati præſcribitur voluntati, quod is qui profitetur, ſpondet quidem obedientiam, non tamen omnimodam, ſed determinatè ſecundùm Regulam, nec aliam quàm S. Benedicti, ut oporteat eum, qui præeſt, non fræna ſuæ laxare voluntati ſuper ſubditos; ſed præfixam ex Regula ſibi ſcire menſuram, & ſic ſua demum imperia moderari circa id ſolùm, quod rectum eſſe conſtiterit, neque quodlibet rectum, ſed hoc tantùm, quod prædictus Pater inſtituit, aut certè quod ſit ſecundùm quod inſtituit: Sic ſe quippe habet profeſſio: Promitto, non quidem Regulam, ſed obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti, non ſecundùm voluntatem Præpoſiti] &c. Cap. IV. *Epiſt.* 84. *De Præc. & diſp. c.* 4.

Tertiò, ſicut nihil ultra, ita nihil contra aut citra Regulam Abbas jubere poteſt v. g. ſano manducare carnes, à nocturnis abeſſe vigiliis, aut aliquid hujuſmodi, nec tali fratres tenentur obtemperare mandato: [Ergo nec Prælati juſſio, inquit iterum S. Bernardus, vel prohibitio non prætereat terminos profeſſionis: Nec ultra extendi poteſt, nec contrahi citra: nihil me Prælatus prohibeat horum quæ promiſi, nec plus exigat quàm promiſi: Vota mea non augeat ſine mea voluntate, nec minuat ſine certa neceſſitate.] Ratio eſt quia [abſque neceſſitate remiſſio voti non diſpenſatio, ſed prævaricatio eſt,] ut loquitur idem S. Doctor. *De Præc. & diſp. c.* 5.

Etiamsi ipse, quod absit, aliter agat. Obedientes Apoſtoli Petri præcepto: *Servi ſubditi eſtote in omni timore Dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam diſcolis:* in his enim jus & poteſtas imperandi reſidet, à qua nec malis moribus excidunt; nec minùs quàm boni, Chriſti in nos vices gerunt: unde appoſitè ad hunc locum Petrus Damiani: [Nolite, ait, de veſtrorum Priorum perperam fortè viventium meritis diſputare, & non qua via gradiuntur, ſed cujus vice funguntur adtendentes, illis in Chriſto humiliter obedite.] Malis Prælatis obediendum. *Opuſc.* 13. *c.* 20.

Memores illud Dominicum præceptum: Quæ dicunt facite; quæ autem faciunt facere nolite. Quo reſpexiſſe videtur Petrus Bleſenſis, cùm dixit: [Si autem vitæ nequioris eſt Abbas, ei tamen ex caritate obedire oportet; ſcriptum eſt enim, quæ dicunt facite, quæ autem faciunt facere nolite.] *Epiſt.* 131.

Non velle dici sanctum antequam sit, sed prius esse quod verius dicatur. Sanctitatem appetere, bona opera exercere omnes debemus, cùm id ante omnia Deus juſſerit: *Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum*; at verò velle dici ſanctum non eſt Chriſtianorum, multò minus Monachorum, ſed Paganorum; niſi fortè fraternæ caritatis intuitu; [eſt enim cùm utiliter humanas laudes recipimus, inquit S. Bernardus, fraternæ dumtaxat caritatis intuitu, & ad ſalutem eorum, qui nobis propterea faciliùs acquieſcunt,] ſicut fecit Apoſtolus qui prædicationes & revelationes ipſe prædicavit: at verò extra *Serm.* 83. *de diverſ.*

Cap. IV. *Doctr. 2.* cauſſas hujuſmodi, qui laudes humanas appetit, ſimilis eſt nudo cuidam, qui laceram & attritam veſtem, aut quodvis aliud tandem invenire cupit, quo nuditatem & ignominiam contegat, inſit S. Dorotheus.

Quod verò additur *ſed prius eſſe quod veriùs dicatur*, non ſic capiendum eſt, quaſi poſt acquiſitam ſanctitatem appetere laudes humanas licitum eſſet; ſed nos voluit prius eſſe ſanctos, ut ſi quando vel inviti tales prædicemur, verum tunc dicatur.

Præcepta Dei factis quotidie adimplere. Quid per præcepta Dei hìc debeamus intelligere, eleganter explicat Petrus Venerabilis ad S. Bernardum ſic ſcribens: *Lib. 1. ep. 28.* [Divina mandata dicimus non ſolùm ea quæ per ſeipſam in carne Divinitas apparens hominibus tradidit, aut ea quæ per Apoſtolos teneri conſtituit, ſive illa quæ ante ſuſceptam carnem per Patriarchas vel Prophetas mandavit; ſed etiam illa quæ poſt Apoſtolos viri Apoſtolici Apoſtolica veſtigia ſecuti unanimi multorum conſenſu ſervari præceperunt: idem enim Divinus Spiritus, qui priorum Patrum cordibus ſe infundens humanæ ſaluti congruentia per eos dedit præcepta, per hos quoque, qui recentiores videntur, hominum ſalutem operari ſalubria jubendo non deſtitit.]

Caſtitas virtus Angelica. *Grad 15.* Castitatem amare. Propter ſummam ejus excellentiam, quæ [Deo nos familiares, & quantum humana natura patitur ſimiles efficit,] ut loquitur S. Johannes Climacus, aut ſaltem Angelis ipſis juxta vulgatam Patrum ſententiam, in primis S. Bernardi Abbatis ad Henricum Senonenſem Epiſcopum de caſtitate ita ſcribentis: *Epiſt. 42.* [Quid caſtitate decorius, quæ mundum de immundo conceptum ſemine, de hoſte domeſticum, Angelum denique de homine facit? differunt quidem inter ſe homo pudicus & Angelus, ſed felicitate non virtute; ſed & ſi illius caſtitas felicior, hujus tamen fortior eſſe cognoſcitur.] Idem ſentiebat Petrus Venerabilis, qui in epiſtola ad Margaritam & Pontiam neptes ſuas ſic diſſerit: *Lib. 6. ep. 39.* [Non patientia, non humilitas, non caritas, non quælibet alia virtus ſoror dicitur Angelorum, ſed virginitas; hinc B. Hieronymus: Bene ad virginem Angelus mittitur, quia ſemper Angelis eſt cognata virginitas; profectò in carne præter carnem vivere, non terrena vita eſt, ſed cæleſtis; unde in carne angelicam gloriam acquirere, majus eſt meritum, quàm habere; eſſe enim Angelum felicitatis eſt, eſſe verò virginem virtutis eſt.] Et infra: [Quid pluribus exequar laudem caſtitatis? Caſtitas etiam Angelum fecit, & qui eam ſervavit Angelus eſt.]

Notandum verò S. Benedictum non præciſè dixiſſe *virginitatem amare*, ſed *caſtitatem*; quia paucorum eſt illa virtus, quam in omni non modò corporis, ſed etiam cordis incorruptione reponunt. Et ſanè S. Baſilii, cujus caſtitatem tantopere commendat S. Gregorius Nazianzenus in orat. funebri ad ejus laudem, dictum fertur: *Apud Caſſian. lib. 6. c. 19.* *Et mulierem ignoro, & virgo non ſum*; & ipſe ad Chilonem diſcipulum ſcribens ait: [Et quidem flagitium vitavi fornicationis, at munditiæ virginalis florem

arcana cordis cogitatione fœdavi.] At verò caſtus eſſe etiam poſt amiſſam virginitatem nullus non poteſt. Cap. IV.

Porro quod jubemur *amare*, ſummo proinde ſtudio jubemur cuſtodire; in quo planè redarguendus venit error quorumdam, qui ut ſcribit Boherius, cùm nullibi in Regula de caſtitate aliquid legant, Monachum Caſtitatem haud vovere affirmaverunt. quaſi verò Monaſtica profeſſio caſtitatis, ut paupertatis & obedientiæ votum non includeret: Et nonne nos puderet in caſtris Chriſti morantes non caſtè vivere, cùm in antiquis militum, maximè Romanorum, caſtris caſtitas ſervaretur, ut ſcribit Bernardus Caſſinenſis: unde & *caſtr.* nomen ortum, quod milites in eo degentes caſtrati viderentur.

Ad ſervandum autem pretioſum caſtitatis theſaurum plurima conferunt, quæ iſthic etiam congerere non erit fortaſſis penitus otioſum. In his recenſent in primis jejunium, otioſitatis fugam, noviſſimorum recordationem, frequentem Euchariſtiæ perceptionem, orationem, humilitatem, Dei præſentiam, patientiam, & ſolitudinem fugamque mulierum: de quibus pauca ſubjicio. Qua ratione ſervanda.

Primò ergo, qui incorruptam ſervare caſtitatem deſiderat, jejunio ante omnia corpus affligere debet, vulgare eſt enim proverbium, Sine Cerere & Baccho friget venus, & è contra. hinc S. Ambroſius: [Libido, inquit, gravis ignis eſt, & ideo non debemus illi alimenta præbere: Luxuriæ paſcitur libido conviviis, nutritur deliciis, vino accenditur, ebrietate flammatur.] Et S. Johannes Climac. [Qui ſervit ventri ſuo, & interim conatur ſpiritum luxuriæ vincere, perinde facit atque is, qui incendium vult oleo ſuperare.] Qua propter, [Sanctiſſimi Principes Monachorum cupientes amputare libidinis cauſſas, victum nobis parcum & tenuem conſtituerunt ad certam menſuram, quo corpus ſuſtentetur ad neceſſitatem, & non incraſſetur ad libidinem,] ut ſcribit Trithemius. Jejunio. *Lib. 1. de Pœn.* *Grad. 14.* *Homil. 21.*

Jejunii autem nomine cuncta macerationis genera vulgo intelligunt, quibus uſi perſæpe leguntur ſancti, ut fœdos libidinis æſtus exſtinguerent. Ita Monachus quidam omnes ad lucernæ flammam ſibi digitos incendiſſe dicitur, ne libidinis flamma cor ſuum ardere permitteret: Ita S. Benedictus carnis tentatione afflictus, in ſpinas & vepres corpus nudum provolvit: Ita S. Bernardus, quod curioſius feminam aſpexiſſet, ſtagno gelu conſtricto collo tenus ſe immerſit. Alii flagellis, ciliciis, vigiliis, chamëunis, ferreis catenis carnis tentationes impugnarunt, & vicerunt. Vide Regulam B. Aelredi ad Virgines cap. 26. & 27. *Lib. 5. de vit. Pat. Libello 5. n. 37* *S. Greg. l. 2. Dialog. c. 1.* *In ejus vita l. 1. c. 3.*

Secundò, quia non minus caſtitati, quàm ipſi animæ inimica eſt otioſitas; [qui theſaurum magnum in fragili corpore portatis, inquit Trithemius, otium fugite, ſemper aliquid boni facite, ut quoties tentator diabolus acceſſerit, utiliter vos occupatos inveniat. Enim verò qui otioſus eſt, inſidiis patet tentantis; qui autem occupatur in opere bono, aditum clauſit omnem inſidiis.] Certè terrere nos debet quod ſcribit S. Johannes Climacus: [Multos vidimus in ſæculo præ curis, Fugâ otii. *Homil. 21.* *Grad. 2.*

CAP. IV. ſollicitudinibus, nugis, vigiliiſque, corporis ſui furioſam tyrannidem fugiſſe, qui poſtquam ad religioſæ quietis, & ſecretæ vitæ ſilentium ſe contulerunt, per refractarios corporis motus miſerè ſunt inquinati, & polluti.]

Noviſſimorum meditatione. *Lib. 5. de vit. Pat libello. 5. n. 30.*

Tertiò. ad tuendam ſervandamque caſtitatem plurimum valet noviſſimorum maximè inferni meditatio: id quod ſordida cogitatione impugnato alicui fratri familiari hac ſimilitudine edocuit quidam ſenex: Mulier quando vult ablactare filium ſuum; aliquid amarum ſuperungit uberibus ſuis, & cùm venerit infans ex conſuetudine lac ſugere, ſentiens amaritudinem refugit: mitte ergo & tu amaritudinem in cogitatione tua. Petenti verò fratri, quam amaritudinem poneret; Reſpondit cogitationem mortis & tormentorum, quæ in futuro ſæculo peccatoribus reſervantur.

Communione frequenti. *Lib. 4. in Iohan. cap. 17. Serm. in cœna Domini.*

Quartò, inter alia ſervandæ caſtitatis media, ſuadent frequentem ſacroſanctæ Euchariſtiæ perceptionem, ut pote quæ ſit frumentum electorum, vinum germinans virgines. [Sedat enim, cùm in nobis manet Chriſtus, ſævientem membrorum legem, pietatem corroborat, perturbationes animi extinguit,] inquit S. Cyrillus: undè & S. Bernardus ſuos alloquens, [ſi quis, ait, veſtrùm non tam ſæpe modo acerbos ſentiat iracundiæ motus, invidiæ, *luxuriæ*, aut ceterorum hujuſmodi; agat gratias corpori & ſanguini Domini, quoniam virtus ſacramenti operatur in eo.] [Vide Caſſiani collat. 22. cap. 6.]

Oratione. *Sap. 8. Trith. Homil. 21. In Regul. c. 25.*

Quintam ſervandæ caſtitatis rationem ſuo exemplo edocet Sapientia, cùm dixit: [Cognovi quod non poſſim eſſe continens, niſi Deus det: adii Dominum & deprecatus ſum.] Quotiens ergo motum carnis inordinatum ſenſeris, quotiens hoſtem adeſſe inviſibilem ad nocendum perceperis, mox ad pendentem in cruce filium Dei confugito. Hortatur etiam Aelredus, ut ad B. Virginem Mariam potiſſimum recurramus.

Humilitate. *Lib. 6. Inſtit. c. 18. Lib. 6. Moral. cap. 23. Lib. de Amore Dei. n. 30. tom. 3.*

Sextò. Caſtitatem [Seniores aiunt apprehendi non poſſe, niſi priùs in corde humilitatis fundamenta fuerint collocata,] inquit Caſſianus. Et S. Gregorius [nullam dicit eſſe caſtitatem, quam non commendat humilitas mentis:] cui concinit illud S. Bernardi: [Caſtitas ſuperba non caſtitas eſt, ſed ornatum diaboli proſtibulum.]

Præſentia Dei. *Lib. 6. Inſt. c. 21.*

Septimò. Perfectæ caſtitatis ſtatum perpetuò tenere poterimus ex Caſſiano, [ſi Deum non ſolùm ſecretorum noſtrorum actuum, verùm etiam cogitationum cunctarum diurnum pariter, nocturnumque inſpectorem eſſe & conſcium cogitemus, ac pro omnibus, quæ in noſtro corde verſantur, ſicut pro factis & operibus noſtris rationem nos ei reddituros eſſe credamus.]

Patientia. *Caſſi. collat. 12. cap. 6.*

Octavò. [Quantum quis in lenitate ac patientia cordis, tantum in corporis puritate proficiet; quantòque longiùs iracundiæ propulerit paſſionem, tantò caſtitatem tenaciùs obtinebit: non enim æſtus corporis declinabit, niſi qui animi motus ante compreſſerit, quod apertiſſimè Salvatoris noſtri ore laudata beatitudo declarat: Beati mites quoniam

niam ipſi poſſidebunt terram. Non ergo aliter noſtram poſſidebimus terram, ideſt non alias ditioni noſtræ rebellis hujus corporis terra ſubdetur, niſi mens noſtra priùs fuerit patientiæ levitate fundata, nec poterit adversùs carnem ſuam libidinis bella comprimere, niſi priùs armis manſuetudinis inſtruatur.] CAP. IV.

Denique caſtitas amans eſt ſolitudinis, nec efficacius aut magis præſens adversùs omnes carnis impreſſiones remedium exiſtimaverunt SS. Patres, quàm fuga mulierum, ut hoſtem quaſi fugiendo vincamus; tutam caſtitatem non credentes hoſte præſente. Ita S. Cæſarius: Contra libidinis impetum [apprehende fugam, ſi vis obtinere victoriam; nec tibi verecundum ſit fugere, ſi caſtitatis palmam deſideras obtinere. Unde fratres cariſſimi ab omnibus Chriſtianis, præcipuè tamen Clericis, ſive Monachis indigna, & inhoneſta familiaritas fugienda eſt, quia ſine ulla dubitatione qui familiaritatem non vult vitare ſuſpectam, citó dilabitur in ruinam.] Et paulo poſt: [Quod autem libidinem fugiendam eſſe ſuggerimus, Apoſtolus Paulus evidenter oſtendit, qui cùm omnibus vitiis prædicaverit reſiſtendum, dum contra libidinem loqueretur, non dixit reſiſtite, ſed fugite fornicationem, ac ſic contra reliqua vitia Deo auxiliante debemus in præſenti reſiſtere, libidinem veró fugiendo ſuperare, licèt alibi in ſcripturis divinis legimus: noli, inquit, in faciem virginis intendere, ne te ſcandaliſet vultus ejus.] Idem docent S. Hieronymus ſcribens adversùs Vigilantium ſub finem, & Caſſianus lib. 6. Inſtitutionum cap. 3. quibus concinit illud Goffridi Abbatis Vindocinenſis: [Ubi inordinatè ſæcularis eſt aſſiduitas, diu deeſſe non creditur grandis iniquitas, maximè in loco in quo ſexus femineus habitare permittitur, per quem etiam religioſæ perſonæ ſuſpectæ habentur.] At conſtantiores etiam animos terrere debent hæc S Bernardi verba: [Cùm femina ſemper eſſe, & non cognoſcere feminam, nonne plus eſt quàm mortuum ſuſcitare?] Nec me minùs movent, quæ nonnullus ex priſcis Monachis dicebat: [Filioli ſal ex aqua eſt, & ſi appropinquaverit aquæ, continuò ſolvitur, & deficit; & Monachus ſimiliter ex muliere eſt; itaque ſi appropinquat mulieri, ſolvitur & ipſe, atque in id deſinit, ut jam Monachus non ſit.] Et Petrus Damiani: [In quodam monte Orientis lapides ſunt igniferi, qui maſculus & femina nuncupantur, & dicuntur pyroboli, qui nimirum cùm à ſe invicem procul ſunt, non accenduntur. Si veró femina appropinquatur maſculo, protinus ex eis ignis egreditur, ita ut omnia quæ circa montem ſunt flammis vaporantibus exurantur. Ab ipſis ergo lapidibus edocemur, ut ſi conſumi libidinis incendio nolumus, muliebris aſpectus faciem declinemus, ne de conſpecta forma flamma proſiliat, quæ in nobis non montis, ſed mentis fruteta pervadat.]

Solitudine & fuga mulierum.

Serm. 293. in append. Serm. S. Auguſt.

Lib. 4. ep. 44.

Serm 65 in cant.

Iohan. Moſchus in Prato ſpirit. c. 227.

Opuſc. 52. cap. 5.

Nemo ergo jure miretur tantam in priſcis Monachis feminas vitandi ſollicitudinem, ut non ſolùm eis monaſterii ſui, ſed nec oratorii ingreſſum permitterent, immo nec ſui conſpectum aut congreſſum facilè concederent.

V

Cap. IV. Monaſteriorum aditus feminis denegatus. *Cap. 4.*

Certè prohibitum olim in virorum Monaſteria feminis aditum paſſim teſtantur antiquæ Monachorum Regulæ : Regula tertia SS. Patrum [familiaritatem omnium mulierum, inquit, tam parentum, quàm extranearum pro cuſtodienda vita, vel cavendis laqueis diaboli ab omnibus monaſteriis, vel culturis Monachorum ; ſeu frequentationem Monachorum à Monaſteriis puellarum, ſicut Regula edocet, prohibere cenſemus ; neque ulla mulier in interius atrium Monaſterii ingredi audeat: Quod ſi cum conſilio vel voluntate Abbatis monaſterium, vel cellulas Monachorum quædam fuerit ingreſſa; meritò ipſe Abbas & nomen Abbatis deponat, & inferiorem ſe omnibus Preſbyteris recognoſcat ; quia talis Sancto gregi præponi debet, qui eos immaculatos Deo offerre procuret, non per quaſlibet familiaritates diabolo ſociare feſtinet.] S. Baſilius : [Mulieres à Monaſteriorum ingreſſu prorſus arceantur.] S. Cæſarius in Regula ad Monanachos cap. 11. [Mulieres in monaſterio numquam ingrediantur.] Regula S. Ferreoli : [Nulla penitus mulier ad monaſterium, etiamſi pro dilectione expetere videatur, accedat. Similiter eam etiam religioſis feminis vel puellis, ne qua fortè occaſio minus intelligentibus relinquatur, accedendi licentiam amputamus : quia non poteſt habitatio in longum eſſe ſecura inimico proximo, & hoſte vicino.] Denique Regula Tarnatenſis Monaſterii : [Feminæ veſtrum non frequentent habitaculum, ſed cùm pro devotione ſua, vel pro amore religionis veſtræ expetierint monaſterium, non eis concedatur interiores monaſterii januas introire ; ſed in oratorio, aut in hoſpitali domo reddatur illis honor, & gratia.] Hanc veterum Monachorum diſciplinam confirmant concilium Turonenſe 1. his verbis: [Mulier intra ſepta monaſterii nullatenus introire permittatur ; ſi Abbas in hac parte, aut Præpoſitus negligens apparuerit ; qui eam viderit, & non ſtatim ejecerit, excommunicetur.] Conſilium Antiſſiodorenſe : [Si quis Abbas mulierem in monaſterio ſuo ingredi permiſerit, aut feſtivitates aliquas ibi ſpectare præceperit ; tribus menſibus in alio monaſterio recludatur, pane & aqua contentus.] Similiter Romanum ſub S. Gregorio cavet [ne in ſervorum Dei receſſibus, & eorum receptaculis ulla popularis conventus præbeatur occaſio, vel mulierum fiat novus introitus, quod omnino non expedit animabus eorum.] Idem jubet S. Pontifex ad Caſtorium Ariminenſem Epiſcopum ſcribens ; & ad Valentinum Abbatem, qui feminas in ſuo admiſerat monaſterio, [Hujus te præcepti ſerie, inquit, commonemus, ut neque mulieres in monaſterio tuo deinceps, qualibet occaſione permittas aſcendere, neque Monachos tuos commatres ſibi facere ; nam ſi hoc denuo ad aures noſtras pervenerit, ſic te ſeveriſſimæ noveris ultioni ſubdendum, ut emendationis tuæ qualitate, ceteri ſine dubio corrigantur.] In antiqua etiam formula condendi privilegii ſtatuitur, ut [mulierum acceſſus intra portas monaſterii nullatenus fiat.] His omnibus accedunt civiles Imperatorum leges, Juſtiniani Novella 133. [Non ingredientur omnino neque mulier in monaſterio virorum, neque vir in muliebre, vel obtentu memoriæ

Serm. 1. de Inſtit. Monach. — *Cap. 4.* — *Cap. 20.* — *Conc. Turon. 1. c. 17.* — *Can. 26.* — *Apud Baron. ann. 601.* — *Lib. 4. Reg. cap 43.* — *Ibid. lib. 3. cap. 40.* — *Extat. Sæc. 4. Bened. part. 1 pag. 744.*

defuncti illic reconditi, vel ob aliam cauſſam; & maximè ſi quis fratrem fortè, aut ſororem, aut quempiam ex genere conjunctis ſe in monaſterio habere dicat; Monachis etenim cognatio in terra non eſt, ut pote qui cæleſtem vitam affectent.] quam legem etiam ad defunctos extendit, decernens [ne virum recunduntor in muliebrium monaſteriorum ſepulcris, neque mulieres in virorum monaſteriis ſeu aſceteriis defodiuntor.] CAP. IV.

Dicta hactenus confirmat antiqua Monachorum praxis, quos numquam in monaſterio feminas introduxiſſe conſtat, ut infinitis prope exemplis demonſtrari poſſet: immo nonnulli eo progreſſi ſunt, ut nec animalia ſexus feminini puta vaccas, capras, & alia hujuſmodi nutriri in monaſteriis ſuis paterentur; qualis fuit S. Plato Sacundionis monaſterii Hegumenus, teſte Theodoro Studita in ejus vita n. 23. qualis & ipſe Theodorus Studita, ut videre eſt in ejus teſtamento, quod refert Baronius ad ann. 826. *Boll. 4. April.*

Eamdem diſciplinam ultro amplexi ſunt poſteriores Monachorum Ordines, aliæque religioſæ congregationes. Hanc ſuis Guigo Carthuſienſis Prior præſcribit his verbis: [Mulieres, terminos intrare noſtros nequaquam ſinimus, ſcientes nec Sapientem, nec Prophetam, nec Judicem, nec hoſpitem Dei, nec filios, nec ipſum Dei formatum manibus protoplaſtum potuiſſe blanditias evadere, & fraudes mulierum.... Nec poſſe hominem aut ignem in ſinu abſcondere, ut veſtimenta illius non ardeant, aut ambulare ſuper prunas plantis illæſis, aut picem tangere, nec inquinari.] Et nova Carthuſienſium Statuta: [Omnibus perſonis Ordinis inhibemus, ne infra domorum noſtrarum clauſuras, vel clauſurarum limitationes foſſatis vel ſignis quibuſcumque deſignatas mulieres ingredi permittant; ſed potiùs quantum poterunt ſe opponant, & defendant quantum in eis eſt, ne intrent; qui verò culpabiles, vel negligentes fuerint in præmiſſis; ſi Priores fuerint, ſint extra ſedes ſuas ubique in conventu uſque ad ſequens capitulum generale, in quo etiam clament culpas ſuas; alii verò de Ordine uſque ad idem capitulum ſint in diſciplina generali, & obedientias, ſi habent, amittant.] Idem renovant in nova collectione ſtatutorum Pariſiis impreſſa anno 1582. prohibentque auctoritate Summorum Pontificum Julii II. & Pii V. [ſub pœnis privationis officiorum, quæ in præſentia obtinent, & inhabilitatis in poſterum ad illa, & ad alia omnia, & ſuſpenſionis à Divinis ipſo facto ſine alia declaratione incurrendis.] Nec minùs ſeveri videntur Ciſtercienſes, cùm in antiquis definitionibus hæc ſcribunt: [Ingreſſus mulierum intra ſepta Abbatiarum noſtrarum omnino interdicitur, niſi ſuper hoc Domini Papæ privilegium habuerint ſpeciale, excepto quod, cùm major eccleſia noviter dedicatur, per novem dies cauſſa devotionis eccleſiam viſitare poterunt; ſed numquam tunc, vel alias occaſione aliqua intra ſepta monaſterii pernoctare: ſicubi contra præſumtum fuerit, diſcooperiantur altaria, & divinum officium minimè in eccleſia celebretur, quandiu ibidem fuerint

In ſtat. c. 21. *Secunda part. c. 6. n. 22.* *2. part. c. 20. n. 3.* *Diſt 3. cap. 5.*

Cap. IV. mulieres: Faciens autem, vel conſentiens, & procurans per litteras apoſtolicas, vel quoquo modo, ſi Abbas fuerit, omni feria ſexta ſit in pane & aqua uſque ad ſequens capitulum generale ibidem veniam petiturus, & graviter puniendus: Si verò Prior, vel Subprior, vel Cellerarius fuerit, ab officio deponatur, & tribus diebus uno eorum in pane & aqua peragat levem culpam: Alii verò Monachi, & converſi pœnam ſimilem ſortiantur, & ultimi omnium ſint per annum.] Hujus decreti praxim ſaltem aliqua ex parte videre eſt in Capitulo Generali Ciſtercienſis Ordinis anni 1205. in quo hæc recitantur: [Abbas de Pontiniaco, qui contra formam Ordinis Reginam Franciæ cum aliis ejuſdem ſexus non paucis in ſuum monaſterium introduxit ad audiendum ſermonem in capitulo, ad proceſſionem in clauſtro, ad reficiendum, & pernoctandum duabus noctibus in infirmitorio, ſumta occaſione quod ex reſcripto Domini Papæ, & ex permiſſione Domini Ciſtercii eidem Dominæ patebat aditus illius monaſterii, cùm eo uſque procedendum nec Dominus Papa, nec Abbas Ciſtercii indulſerint, ſed nec etiam aliquid tale cogitaverint: Et quia tam enorme factum ſuſtinuit in totius Ordinis Ciſtercienſis injuriam; licèt abſque omni retractatione depoſitionem mereretur in inſtanti; tamen ad inſtantiam & petitionem Domini Remenſis, cui negare quicquam nec volumus, nec debemus, & aliorum etiam Epiſcoporum, ei parcitur in præſenti. Verùm ne omnino impunita remaneat tanta præſumtio, extra ſtallum Abbatis maneat uſque ad Paſcha, nec celebret niſi de neceſſitate ſui officii, & ſex diebus ſit in levi culpa, tribus ſcilicet diebus in Ciſtercio, & tribus in Pontiniaco, uno eorum in pane & aqua hinc & inde.] Caſſinenſes etiam ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, prohibent duci, aut recipi intra ſepta regularia monaſterii mulieres, ſive laicas, ſive Religioſas. Cæleſtini ſub pœna privationis officiorum, perpetuæ inhabilitatis ad illa & alia in poſterum obtinenda, & aliis pœnis in Canonicis ſanctionibus & Rom. Pontif. bullis expreſſis. Denique Conſtitutiones congregationis Montis oliveti pauca hæc habent: [Mulieres numquam (inviolabiliter ſervata bulla Pii V. ſuper hoc edita) in monaſterium ab Abbate admittantur.]

Extat. in Nomaſtico Ciſter. p. 500.

Caſſin. Declar. in Reg. S. B. cap. 53.

In conſt. c. 11. §. 3.

Part. 2. c. 53.

Monaſteria feminarum viris inacceſſa.

Porro quæ hactenus à nobis dicta ſunt de mulierum in monaſteria virorum ingreſſu prohibito; idem è converſo aſſerendum de viris in cœnobia Virginum; illis nimirum interdictum fuiſſe omnem aditum, ut patet ex ſupra citata Juſtiniani Novella 133. ex S. Iſidoro in lib. 2. de Eccl. officiis. cap. 15. ex vita S. Liobæ cap. 1. in quo refertur duo in Angliæ loco, qui dicitur Vvinbrunno, fuiſſe cœnobia, virorum unum, feminarum alterum, [quorum ab initio fundationis ſuæ utrumque ea lege diſciplinæ ordinatum eſt, ut neutrum eorum diſpar ſexus ingrederetur; numquam enim virorum congregationem femina, aut virginum contubernia quiſquam virorum intrare permittebatur, exceptis ſolummodo Preſbyteris, qui in eccleſias earum ad agenda miſſarum officia tantùm ingredi ſolebant, & conſummata oratione ſtatim ad ſua

Sec. 3. Bened. part. 2.

redire.] Et cap. 2. S. Tetta ejuſdem monaſterii Abbatiſſa dicitur [non tantùm Laicis, aut Clericis; verùm etiam ipſis quoque Epiſcopis in congregationem earum] negaſſe ingreſſum, excepto nimirum altaris officio. Idem videre eſt in privilegio Johannis Papæ IV. pro Sanctimonialibus cujuſdam cœnobii B. Mariæ in Gallia, in quo inter alia Summus Pontifex vult, ut [Epiſcopus, quem mater ſpiritalis, Paterque Monaſterii, vel cuncta congregatio voluerit, ad celebranda miſſarum ſolemnia in congregatione Abbatiſſæ vel etiam reliquarum juniorum, ſacrandi etiam tabulas altaris, in quibus miſſæ debeant celebrari, habeat facundiam in eodem monaſterio ingrediendi, ad officium ſcilicet ſacerdotalis miniſterii, & tales ſecum ipſe Pontifex introducat, quales vita & religio ſancta commendat: quo peracto officio, nihil contingens, nihilque ambiens per concupiſcentiæ ſtimulum, vel rapinæ pravitatis ingenia, ſed gratis per omnia agens, ad propria mox regredi non moretur.] Ubi quod ait: *Tales ſecum ipſe Pontifex introducat* &c. intelligendum videtur de aliis altaris miniſtris, ut colligimus ex Regulis S. Cæſarii ad virgines c. 33. & S. Donati cap. 55. in quibus hæc lego: [Nullus virorum in ſecreta parte in monaſterio & in oratoriis introeat, exceptis Epiſcopis, Proviſore, & Preſbytero, Diacono, Subdiacono, & uno vel duobus Lectoribus, quos & ætas & vita commendet, qui aliquoties miſſas facere debeant. Cùm verò aut tecta reſtauranda ſunt, aut oſtia, vel feneſtræ ſunt componendæ, aut aliquid hujuſmodi reparandum, artifices tantùm, & ſervi ad operandum aliquid ſi neceſſitas exegerit, cum Proviſore introeant; ſed nec ipſi ſine licentia aut permiſſu matris.] Addit S. Cæſarius cap. 34. [matronæ etiam ſæculares, vel puellæ, ſeu reliquæ mulieres, aut viri adhuc in habitu laico ſimiliter introire prohibeantur.] Quid quod nec medicos Virginum monaſteria ingredi permittat S. Gregorius Papa? Vide conc. Matiſconenſe 1. cap. 2. Forojulienſe ann. 791. cap. 12. & noviſſimè Tridentinum. ſeſſ. 25. de Regul. c. 5.

Marginalia: Cap. IV. — *Ext st. Sæc. 4. part. 1. pag. 747.* — *Lib. 4. Regiſt. cap. 48.*

Quæ autem ex Regulis S. Cæſarii & Sancti Donati, ex Privilegio Johannis Papæ IV. & ex vita S. Liobæ modò protulimus, ea non ſolùm probant denegatum prorſus in aſceteria virginum viris aditum, ſed etiam, quod majus eſt, in earum oratoria ſeu eccleſias, quod confirmatur ex concilio Epaonenſi anno 517. cap. 38. Arelatenſi anno 813. cap. 7. Turonenſi III. eodem anno cap. 29. Idem vice verſa de Monachorum eccleſiis aſſerendum eſt, in quas nullus omnino Mulieribus quibuſcumque, etiam religioſis patebat ingreſſus, ut colligitur tum ex Regula S. Aureliani ad Monachos cap. 15. quæ feminas ſive conſanguineas, ſive notas, aut alias ad *Orationem ingredi* non permittit, immo nec viris laicis ex cap. 14. ex Concilio Antiſſiodorenſi can. 26. quod cavet, ne Abbas in monaſterio mulierem admittat, aut *feſtivitates aliquas ibi ſpectare* præcipiat; ex concilio Romano in quo S. Gregorius Papa prohibet, ne Epiſcopus miſſas in cœnobio Monachorum celebret, ne fortè [in ſervorum Dei receſſibus & eorum receptaculis ulla popu-

Marginalia: Oratoria virginum viris inacceſſa. — Virorum feminis. — *Apud Baron. ad ann. 601*

CAP. IV. laris præbeatur occaſio conventus, vel mulierum fiat *novus* introitus, quod omnino nec expedit animabus eorum;] ex ſupra citata Juſtiniani novella, quæ nequidem ad celebrandum tertium, nonum, quadrageſimum, & annuum defunctorum diem ad monaſteria virorum feminis permittit ingreſſum; ex Gregorio Turonenſi referente S. Romanum Abbatem Condatiſcenſem, ut mulieribus ad ſuum ſepulcrum, quod Deo revelante noverat miraculis coruſcaturum, pateret acceſſus, voluiſſe extra propriam eccleſiam ſepultura donari, [non poteſt fieri, inquiens, ut ego in monaſterio ſepulcrum habeam, à quo mulierum arceatur acceſſus.] Atque hic fuit communis Ordinis Benedictini uſus, generaliſque pene omnium monaſteriorum noſtrorum conſuetudo: quod ne quis à nobis gratis confictum eſſe exiſtimet, quaſi ſingularem quorumdam, & quidem paucorum cœnobiorum praxim, pro generali conſuetudine traducere vellemus, rem ſi non de omnibus, ſaltem de præcipuis, & inſignioribus monaſteriis certiſſimis teſtimoniis demonſtrare non erit fortaſſis ingratum, & utinam aliquando utile.

Maximè apud Benedictinos.

In Italiæ monaſteriis.

Atque ut à monaſteriis ab ipſo S. P. Benedicto conſtructis exordium ducamus; quamvis non legamus S. Patrem mulieres ab ingreſſu eccleſiarum excluſiſſe, nihilominus tamen cum neque in ejus vita, neque in ejus Regula hunc illis permiſiſſe ſcribatur, non levis conjectura eſt, ejus eccleſias mulieribus penitus inacceſſas fuiſſe: ſaltem id ſibi perſuaſiſſe videntur olim Ciſtercienſes, cùm exemplo S. Legiſlatoris oratorii aditum feminis denegarunt, uti ipſi teſtantur in Exordio parvo Ciſtercienſi cap. 12. Conjecturam noſtram corroborat ſupra citatum à nobis S. Gregorii decretum, quo interdicitur Epiſcopis in Monachorum eccleſiis miſſas celebrare, ne fortè hac occaſione mulierum fieret in eas *novus introitus*, quæ verba denotant rem ante prorſus inauditam, alioquin non diceretur *novus*. Certè inacceſſam feminis tempore Conſtantini Papæ hoc eſt initio Sæculi VIII. Romanam S. Anaſtaſii ad Aquas Salvias eccleſiam conſtat ex actis, quæ refert Baronius ad ann. 613. ubi S. Martyris reliquiæ extra monaſterium in aliam S. Johannis eccleſiam energumenæ liberandæ gratia delatæ dicuntur, eo quod *in ipſum monaſterium*, ideſt monaſterii Baſilicam, *mulier non ingreditur*. Sed quidquid ſit de monaſteriis à S. Benedicto inſtitutis, de eo quod poſt mortem pretioſo corporis ſui theſauro ditare dignatus eſt, Floriacenſi ſcilicet, nulla controverſia eſſe poteſt, poſt Adrevaldi teſtimonium in lib. 1. Mirac. S. Benedicti cap. 28. ubi agens de reliquiis SS. Dionyſii & Sebaſtiani Floriacenſi monaſterio conceſſis, ſic loquitur: [Porro quia antiqua auctoritate ſancitum erat feminas extra exteriores portas monaſterii haudquaquam tranſitum introrſus habere; hi qui à longè Sanctorum memorias ſecuti fuerant, ad preces convertuntur, ut permitteretur eis poſcentibus cauſſa orationis eccleſiam, in qua SS. Reliquiæ depoſitæ erant, ingredi, votaque ſua perſolvere: Quod quia adverſum erat religioni monaſticæ, nullo omnino pacto impetrare valuerunt. Illis verò in prece perdurantibus, cœpere etiam quique Nobiliores cauſſa

In Floriacenſi.

Sæc. 2. Bened. pag. 384.

tanti rumoris excitati, ad tam venerabile undequaque confluere ſpectaculum; junctiſque precibus, vix extorquere quoquo modo ab Abbate, & fratribus potuerunt, ut extra portam monaſterii, ad occidentalem plagam, in loco nemoribus conſito tentorium extendi juberet, quo memoriæ SS. certo tempore, hoc eſt vigilia Dominici diei deferentur] &c. Hæc verba *Ex antiqua conſuetudine*, & : *quia adverſum erat religioni monaſticæ* non obiter tranſcurrenda ſunt. CAP. IV.

Eandem fuiſſe Caſtrenſis S. Benedicti monaſterii Galliæ Narbonenſis conſuetudinem diſcimus ex Aimoino lib. 2. de Tranſl. S. Vincentii c. 4. ubi refert S. Martyris corpus illuc tranſlatum non ſtatim in Baſilica S. Benedicti fuiſſe repoſitum, ſed [ſervandum, inquit, venerandumque in eccleſia almæ Genitricis Dei ante ipſius cœnobii portam collocaverunt, ob devotam maximè feminarum frequentiam, quibus monaſterii ipſius aditus ex antiqua Patrum ejuſdem loci conſuetudine denegatur.] Additque : [Decreverunt tamen novam baſilicam in ejus honorem monaſterio vicinam extruere, ad quam utriuſque ſexus perſonis devotis liber ſit acceſſus.] Vide ejuſdem libri cap. 17. In Caſtrenſi. *Sæc. 4. Bened. part. 1.*

Idem inſtitutum in monaſteriis à ſe inſtitutis, qui eodem cum S. Legiſlatore noſtro gaudebat nomine, eodemque agebatur ſpiritu, S. Benedictus Abbas Anianenſis propagavit, ut colligimus ex Anonymi cujuſdam Sermone, ubi agens de baſilica Anianenſis monaſterii, hæc dicit: Hic locus [in tanta prioribus habitus eſt religione, ut mulieribus ad ipſum arceretur acceſſus, ne quælibet occaſio ſanctos regularis obſervantiæ corrumperet mores.] &c. Quem locum ideo referimus, quia cùm plurima Anianenſi cœnobio monaſteria fuerint ſubdita, haud dubitamus ſimilem in omnibus viguiſſe diſciplinam. Idem judicium ferendum eſt de cunctis monaſteriis à S. Columbano fundatis, aliiſque, ad quæ è ſuis colonias Monachorum tranſmiſit, ut pote quem Theodoricus, agente Brunechilde, Luxovio expulit, eo quod ſæculares homines in interiora monaſterii recuſaret admittere, teſte Jona in ejus vita. n. 33. ſive ut ait Anonymus in vita S. Agili Abbatis Reſbacenſis cap. 7. [eo quod acceſſum feminarum à præfato monaſterio propellebat ;] quamvis poſtea ejuſdem S. Agili gratiâ, uterque, Theodoricus ſcilicet & Brunechildis [teſtamenta nihilominus de præfato cœnobio Regali conſcripſerunt munificentia, quibus deinceps quietè Servi Dei per labentia manerent tempora in divini cultus perſeverantia *amoto feminarum acceſſu*.] Quam diſciplinam ſervarunt poſtea uſque ad medium ſæculum nonum, quo [Hucbertus Clericus, Boſonis filius, Monaſterium in commemoratione B. Petri Luxovio conſtitutum, cujus clauſtri aditus mulieribus numquam patuerat, hoſtili modo ingreſſus, cum illicitis mulieribus per aliquot dies remorari non trepidavit.] qua de re eum arguit Benedictus Papa III. in epiſtola ad Epiſcopos in regno Caroli conſtitutos. In Anianenſi. *Extat in append. ad vit. S. Bened. Abb. Ania. sæc. 4. part. 1.* Luxovienſi. *Sæc. 2. Bened. pag. 119.*

S. Columbano præiverat S. Johannes Reomenſis, qui ut legimus in ejus vita n. 10. nequidem ſæculares viros ſacris myſteriis intereſſe ſinebat Reomenſi.

Cap. IV. *Sac. 1. Bened. pag. 635.* *Ibidem.*

ret, multominus feminas; perſeveravitque hic ritus, ſaltem quoad feminas, uſque ad ſecundam S. Johannis tranſlationem tempore Caroli Magni factam, quo [ipſa rei novitate ſexus uterque promiſcuè ingredi permittebatur eccleſiam,] ut ſcribit Anonymus in hiſtoria præfatæ tranſlationis n. 8. [Proceſſu verò temporis, addit idem Scriptor, ejus loci fratres religioſo ſancivere conſilio atrium cœnobii à frequentia feminarum perpetuo coercere, regulari profeſſioni non integrum fore arbitrantes, muliebri frequenter vel aſpectu inſueſcere, vel alloquio implicari.]

Beſuenſi. *Spec. tom. 1. pag. 503.*

Haud procul à Reomenſi diſtat Beſuenſe S. Petri cœnobium, quod temporibus Pippini Regis Anglæ cujuſdam Theodardi uxori non tam cuſtodiendum, quàm diripiendum traditum cùm fuiſſet, *ab ingreſſu Sacroſanctæ baſilicæ Apoſtolorum* prohibentibus Monachis *aliquandiu temperavit* poſtea verò audacior facta, temeritatis pœnas divinitus dedit. Auctor Johannes Monachus in chronico Beſuenſi.

Calmeliacenſi. *Sac. 3. Bened. p. 1.* Garactenſi.

Conſimilis extitit in Calmeliacenſi cœnobio religio, agente potiſſimum S. Theofredo Abbate, ut tradit Anonymus in ejus vita n. 9. [Oratorium tanta honeſtatis cautela providebat, ut.... feminei acceſſus procul haberent ſedem circa templi januam.] Ita etiam Monaſterii [Garactenſis eccleſia Sarcophagum cum cineribus almi tenet Parduli, quæ ad teſtimonium illius caſtiſſimæ vitæ feminam nullam admittit,] ut ſcribebat anno 1183. Gaufredus Prior Voſienſis. Hæc in memoriam revocant id quod de S. Fiacrio referunt, ſcilicet [ab illo tempore, quo mulier virum Dei accuſavit apud Epiſcopum, mulieres in ejus monaſterium,] hoc eſt monaſterii eccleſiam, non intraſſe, quod quidem hactenus ſaltem aliqua ex parte obſervatur, nulla cancellos ſacelli Sancti confeſſoris tranſgredi impunè præſumente.

S. Fiacrii *Vita S. Fiacr. n. 6. Sac. 2.*

Turonenſi majori & S. Martini. *Sac. 4. Bened. parte 1.* *Extat in Spec. tom. 2. pag. 375.*

Quid de Majori monaſterio dicam? cujus baſilicam feminis penitus inacceſſam docet hiſtoria tranſlationis S. Gorgonii n. 8. ubi S. Reliquiæ [in aperto extra mænia monaſterii loco pro utrinſque ſexus concurſu ad tempus] delatæ deſcribuntur. Idem de Turonenſi S. Martini eccleſia dicendum eſt, in qua Canonici eam, quam à Monachis acceperant diſciplinam, aliquandiu etiam abjectis Monaſticis inſtitutis retinuerunt, uti apparet ex epiſtola Leonis Papæ ſeptimi ad Hugonem Principem & Abbatem.

Aniſolenſi. *S. Siviardus in vita S. Carileſi n. 28. Sæc. 1. Bened. pag. 649*

Stupenda prorſus atque omni admiratione digna videtur hac in re S. Carileſi conſtantia. cùm enim ejus conſpectu aliquando frui deſideraſſet Ultrogoda Regina; miſſis eam ob rem ad S. virum nuntiis, hoc retulit reſponſi: [Ite optimi juvenum, & Dominæ veſtræ hæc mea verba referte. Si quid prævaleo, pro ea exorabo; certum tamen habeat quandiu in corpore fuero, faciem me mulieris nequaquam viſurum; neque hoc cœnobium, quod Domino præcipiente conſtruxi, ingreſſui mulieris umquam patebit.] Quod de eccleſia intelligendum eſſe manifeſtum eſt ex lib. mirac. n. 12.

Landevenecenſi.

In Landevenecco etiam monaſterio idem viguit feminis interdictum, teſtante

teſtante S. Vvinvvaloëi vita tertia apud Bollandum, in cujus n. 4. hæc leguntur : [Hujus loci hoc privilegium fuit, ut ex quo tentus eſt primùm à Sanctis Dei lege à S. Guingaloco ſancita, femineus illum numquam temeraret introitus.] Idem de Deenſi cœnobio conſtat ex Ermentario in hiſtoria tranſlationis S. Filiberti, ad prædictum monaſterium circa medium ſæculum nonum factæ, in qua [dubitatur utrùm femineus ſexus cum ceteris fidelibus admitti debeat, nec ne, ut pote cujus frequentatio poſtquam Monachi ibi habitare cœperant, nulla omnino extitiſſet. Decerniturque ſaniori conſilio quatenus acceſſus eis communis tribuatur uſque ad expletionem unius anni,] inquit Ermentarius n. 30. vide n. 72. CAP. IV. *Boll. 3. Mart.* Deenſi. *Sæc. IV. Bened. part. 1.*

Jam verò ſi gradum faciamus ad noſtra Normanniæ & Picardiæ monaſteria, idem inſtitutum in præcipuis receptum fuiſſe non minus conſtabit, ut in Fontanellenſi S. Vvandregiſili, in Madriacenſi S. Leufredi, in Flaviacenſi S. Geremari. De Fontanellenſi etſi non ita eluceat, tamen non obſcurè colligitur ex lib. Mir. S. Vvandregiſili cap. 1. in quo mulier ex pago Caletenſi ob violatum feſti diei S. Vvandregiſili religionem divinitus punita, [popoſcit ſe flebili cum voce ad S. Mariæ baſilicam, quæ vicina erat Fontanellæ cœnobio, ejuſque ditionis perduci,] cumque S. Confeſſoris eccleſiam aſpexiſſet ſanata eſt. ut quid enim S. Vvandregiſili patrocinium rogatura, non ejus in eccleſiam, ſed in B. Mariæ vicinam ſe duci poſcit, niſi quia feminis erat inacceſſa. De Madriacenſi res citra controverſiam eſſe debet ex Mir. S. Leufredi cap. 4. ubi [femina cæca juxta monaſterium adveniens, cùm cognoviſſet nullum aditum feminis illuc ingrediendi patere, miſit candelam ad memoriam viri Dei per quemdam hominem.] Et in ejus vita n. 6. in loco poſſeſſionis ſuæ oratorium adhuc laicus ſtatuiſſe dicitur, [ubi nullus introitus, nec acceſſus feminis dabatur.] Similiter de Flaviacenſi, in quo S. Geremarus eccleſiam ex juſſu Angeli conſtruxit, hac conditione, ut [mulieribus nullus umquam ad eam acceſſus patebit,] inquit vitæ ſcriptor n. 24. Similem diſciplinam in ſuo monaſterio inſtituiſſe Elizachar Abbatem Centulenſem auctor eſt Anonymus in lib. 1. Mir. S. Richarii n. 4. & Hariulfus in Chron. Centul. lib. 3. cap. 4. Fontanellenſi. *Sæcul. 2. p. 547.* Madriacenſi. *Sæc. 3. part. 1. p. 593.* *Ibid. pag. 584.* Flaviacenſi. *Sæc. 2. pag. 482.* Centulenſi.

Sed jam tempus eſt ut in Belgium pertranſeamus. Ibi inſigniora haud dubium monaſteria cenſeri debent Elnonenſe S. Amandi, Sithivenſe S. Bertini, & Laubienſe, in quibus omnibus olim eccleſiæ feminis handquaquam patebant. De Elnonenſi luculentum habemus teſtimonium in ſupplemento Milonis de vita S. Amandi cap. 6. ubi S. Præſulis corpus tranſlatum dicitur ex S. Petri baſilica, [quæ quoniam pro ſui parvitate tanti Præſulis tumulo viſa fuit incongrua, atque etiam ſecundo ſexui propter Monachorum habitacula inacceſſa, frequenti religioſorum virorum conventu viſum eſt aliam magnitudine præſtantem debere ædificari, quæ ex utroque ſexu à confluenti illo ſufficeret multitudini populari, nimirum extra monaſterii ambitum. De Sithivenſi nihilominus conſtat ex lib. 2. Miracul. S. Bertini cap. 12. à tempore *Sæc. 2. pag. 215.* *Specil. tom. 4.* Elnonenſi. *Sæc. 2. Bened. pag. 726.* Sithivenſi.

Cap. IV. *Sæc. 3. Bened. part 1.* S. Abbatis uſque ad annum 938. quo Adala Flandriæ Comitiſſa [cùm ſæpiſſimè magnis infirmitatibus eſſet aggravata, deſiderare cœpit, ut in hoc monaſterio ei licentiam Monachi darent intrare, ut coram altari S. Bertini pro ſalute deprecatura liceret ſe proſternere.] Qua licentia à Monachis obtenta, [feria ſecunda Paſchæ introduxerunt eam Epiſcopi in eodem monaſterio non ſine tremore maximo, quoniam hoc illa prima facere præſumſerat, quod antea Reginarum nulla concupiſcere vel audebat.] Nec deinceps id permiſſum eſt ad ſæculum uſque decimum quartum. Denique de Laubienſi teſtatur Folcuinus in libro de Geſtis Abbatum Laubienſium cap. 4. in principalem S. Petri Baſilicam illicitum fuiſſe, niſi certo tempore, feminis acceſſum, id quod Folcuini tempore, qui obiit anno 990. adhuc uſus obtinebat: qua propter S. Urſmarus aliam in montis verticem, ad quam populus confluere poſſet, conſtruxit.

Laubienſi. *Specil. tom. 6.*

In Angliæ monaſteriis. Eamdem in Anglia viguiſſe conſuetudinem, agente præſertim S. Cuthberto, egregio Turgotti teſtimonio comprobatur in libro 2. Hiſtoriæ Dunelmenſis cap. 17. in quo ſic loquitur: [In nullam pene eccleſiarum quas Confeſſor Beatus (S. Cuthbertus) ſive ante, ſive in tempore fugæ, vel poſt ſui ſacri corporis præſentia illuſtravit, ulla uſque hodie feminis eſſe conſtat intrandi licentia.] Deinde cauſſam reddit; tum ſubdit: [Omnibus ergo & viris & feminis conſentientibus omne ſuis & in præſenti, & poſt futuris temporibus muliebre interdixit conſortium, earumque ab eccleſiæ ſuæ ingreſſu penitus amovit introitum. Unde in inſula ſedis Epiſcopalis ejus facta eccleſia,... juſſit ut illò miſſas & verbum Dei audituræ mulieres convenirent, ne propius eccleſiæ, in qua ipſe cum Monachis converſabatur, umquam accederent. Quæ conſuetudo uſque hodie diligenter obſervatur, in tantùm, ut niſi metus hoſtilis vel concrematio loci compellat, nec in cœmeteria quidem ipſarum eccleſiarum, ubi ad tempus corpus ejus requieverat, mulieribus introire liceat.] Hæc Turgottus ſub finem ſæculi XI. ſcribebat. Sed præclara ſunt ea quæ de Thorneienſi monaſterio refert Guillelmus Malmeſburienſis: [Ibi ſolitudo ingens ad quietem data Monachis, ut eo tenaciùs hæreant ſuperis, quo caſtigatiùs mortales conſpicantur. Femina ſi ibi videtur, *Monſtro* habetur; maribus advenientibus quaſi Angelis plauditur. ceterum ibi nullus niſi momentaneè converſatur.]

Lib. 4. de Pont. Angl. ſub fin.

In Fuldenſi. Quam in Anglia hauſerat diſciplinam S. Bonifacius, hanc in Germaniam profectus, in monaſteriis à ſe conſtructis ibidem refudit, eccleſiarum aditu feminis prorſus interdicto, maximè verò in Fuldenſi omnium nobiliſſimo, cujus baſilica uni S. Liobæ ob reverentiam S. Martyris patebat, ut teſtatur Rudolfus Monachus in vita S. Liobæ cap. 22. his verbis: [Interdum etiam & ad Monaſterium Fuldenſium Monachorum cauſſa orationis venire ſolebat, quod nec priùs, nec poſtea ulli umquam feminarum concedi potuit, quia loco illi, ex quo à Monachis habitari cœptus eſt, femineus negabatur ingreſſus; tantùm au-

Sæc. 3. Bened. part. 2. pag. 256.

tem huic ſoli conceſſus eſt propter hoc quod S. Martyr Bonifacius eam Senioribus eorum commendavit, corpuſque illius ibi ſepeliendum decrevit.] Scribitque Brouverus hoc caput à majoribus tam ſanctè cultum fuiſſe, [ut privilegiis à Marino Papa ſæculo IX. Abbati Hadamaro, & à Silveſtro ſæculi X. ætate Erkembaldo, & à Johanne Richardo ſubinde, aliiſque ab aliis Pontificibus poſtea conceſſis, & nominatim inſertum ſit, & religiosè à poſteris obſervatum.] Id quod probat tum de Lotharii Regis uxore, cui die S. Pentecoſtes ſacris intereſſe in primario monaſterii templo non licuit; tum etiam de conjuge Frederici Imperatoris, [cui, quia Regina in comitatu ejus erat, urbem Fuldam intrare non licuit.] Addit Brouverus emollita ſemel illa diſciplina per Bonifacium Papam IX. rogatu Johannis Merlavii Abbatis, [anno 1398. templum Fuldenſe fulmine de cælo tactum, VII. die Junii conflagraſſe, id quod in pœnam violatæ diſciplinæ accidiſſe poſteri crediderunt.] Hæc tamen Summi Pontificis conceſſio non niſi feſtum S. Bonifacii, alioſque dies feſtos nonnullos reſpiciebat, alioqui etiam Trithemii tempore necdum feminis patebat in eccleſia Fuldenſi aditus, uti ipſe teſtatur in vita Rabani. Cap. IV. *Lib. 1 Antiq. Fuld. c. 8.*

Hanc circa templa Monachorum religionem omnibus in locis, ut potuit, S. Bonifacius induxit: unde rogatus à B. Altone eccleſiam ſui Monaſterii conſecrare, [cùm illo adveniens *more ſo ito* vellet ita conſecrare, ut nulla mulier deberet illud intrare, poſtulavit B. Alto, ne tali pacto ſuum oratorium conſecraret. Dixit maximè opus viris ſæpius ad opera varia procul egreſſis, ut uxores eorum domi remanentes orent pro ſe, ſuiſque viris; cui petitioni conſentiens, mox S. Bonifacius eccleſiam quidem conſecrando tam feminis, quàm viris fecit eſſe communem; ſed fontem quemdam in eodem loco juxta eccleſiam poſitum ea benedixit ratione, ut mulieri nulli liceret ad eum accedere, & haurire.] *Sæc 3. part. 2. p. 218.*

His omnibus duo ſuperaddo exempla, unum de Stabulenſi monaſterio ex lib. Mir. S. Remacli Epiſcopi Trajectenſis cap. 20. in quo mulier contracta ad Sancti Reliquias adducta dicitur, quæ [quia non facilè apud nos niſi certa ex cauſſa feminæ admittuntur, ante fores cœnobii deponitur,] inquit Anonymus ſcriptor. Alterum de Andaginenſi cœnobio eruitur ex lib. Mirac. S. Huberti cap. 6. ubi hæc lego: [Tunc temporis ſub Venerabili Sevoldo tanta in loco erat religionis reverentia, ut quibuſque ſæcularibus difficilis eſſet ibi conveniendi licentia, nulluſque ingrediendi aditus concederetur feminis, niſi in annuali feſto ipſius Pontificis.] Sevoldus porro Andaginenſe monaſterium rexit annis XIX. ab an. 836. Stabulenſi. *Sæc. 2. pag. 501.* Andaginenſi. *Sæc. 4. part. 1 p. 298.*

Ex dictis hactenus ſatis demonſtratum puto, non ſingularem quorumdam, ſed generalem pene omnium monaſteriorum fuiſſe conſuetudinem feminas à templis Monachorum arcendi; quam in ipſo naſcentis Ordinis ſui exordio arripuerunt Cartuſienſes, Ciſtercienſeſque Monachi, retinentque etiam nunc ſumma cum laude ubique Cartuſienſes,

Cap. IV. in ipſo verò Ciſtercienſi cœnobio, aliiſque forſitan nonnullis Ciſtercienſes, nam paſſim nunc eorum eccleſiæ patent feminis, quas in Pontiniacenſi ſolis Anglicanis mulieribus ob reverentiam S. Edmundi olim aperiebant, teſte Matthæo Pariſio ad annum 1250.

Apud Boll. 7. Feb.

Camaldulenſes non modò eccleſiam claudunt feminis, ſed nec acceſſum quidem ad ſilvam, in qua ſita erat, permittunt: [In circuitu autem dictæ eremi (Camaldulenſis), inquit Hieronymus Monachus Camald. in Serm. de S. Romualdo n. 63. eſt pulcherrima ſilva lignorum abietum per ſpatium unius milliaris Italici, quàm ſilvam abietum nulla mulier poteſt ingredi ſub pœna excommunicationis latæ per Dominum Papam ſententiæ.]

Feminas ad colloquium non admittebant antiqui Monachi.

In ejus vita cap. 36.
In ejus vita n. 28. Sæc. 1.
Lib. 11. c. 17.

At non modò Monaſterii, aut oratorii introitum feminis olim denegarunt veteres monachi; ſed nec eas etiam ad colloquium admittendas eſſe cenſuerunt: unde rogatus aliquando S. Pachomius à quodam, ut filiam energumenam liberaret, reſpondiſſe fertur: [Non eſt nobis conſuetudo cum mulieribus loqui.] Et S. Carileſus ad miſſos ab Ultrogotha Regina ejus conſpectu frui deſiderante: [Certum habeat quandiu in corpore fuero, faciem me mulieris nequaquam viſurum.] Et apud Caſſianum [Hæc eſt antiquitus Patrum permanens nunc uſque ſententia.... Omnimodis Monachum fugere debere mulieres, & Epiſcopos] &c. Epiſcopos quidem propter manuum impoſitionem; feminas propter periculum. Sed quia nonnumquam aliud ſuadet neceſſitas; tunc quidem non niſi breviter, idque raro cum eis loqui permittit S. Baſilius in Conſtitutionibus Monaſticis cap. 4. & quidem præſente ſocio, [ſolùm enim ad ſolam accedere, inquit, nulla religionis ratio permittit: melius eſt enim eſſe duo quàm unus; ſimul enim & fideliùs, & tutiùs res geritur.] Idem decernit Regula S. Ferreoli his verbis: [Quemlibet fratrum evidens cauſſa colloquium cum feminis dumtaxat honeſtis habere compulerit, ſciente vel permittente Abbate, & adhibitis teſtibus, ideſt junctis duobus ex fratribus, accipiant licentiam colloquendi; ita tamen ut Abbas cauſſam, de qua collocutio extiterit, non ignoret.] Idem etiam ſub graviſſimis pœnis S. Columbanus: [Qui ſolus cum ſola femina, ſine perſonis certis, familiariter loquitur, maneat ſine cibo, vel duobus diebus in pane & aqua, vel ducentis plagis,] Et S. Fructuoſus: [Quod ſi de ſupra taxatis quiſpiam ſolus cum ſola fabulare deprehenditur; centum ictibus extenſus publicè verberetur; & qui talia facere præſumit, cum cautione admoneatur. Quod ſi abuſivè habuerit Monachorum præcepta, & hanc ſecundò geminaverit, culpam, verberatus denuo carceri mancipetur; aut ſi pænitere noluerit, foras projiciatur.] Eumdem morem etiam viguiſſe apud noſtros Cluniacenſes colligitur ex Johanne Monacho in lib. 1. de vita S. Odon. n. 36.

Niſi fortè ſocio præſente.

In Regul. ex verſione Ruffini inter. 174.
Cap. 4.
In Pœnitent. n. 31.
In Reg. Monaſt. comm. cap. 15.

Et ab eis remoti.

Tom. 1. Mon. Eccl.

Denique his omnibus addendum eſt quod inter Patrum apophtegmata legimus: [Hæc in Sceti conſuetudo invaluerat, ut ſi acceſſiſſet mulier ad loquendum fratri, vel alteri neceſſario ſuo procul invicem

ſedentes colloquerentur.] Vide quæ ſupra retulimus ex M. S. Conſuetudinibus S. Benigni Divionenſis de officio Eleemoſynarii, p. 124. & in lib. 5. de antiq. Monachorum ritibus de fratribus in viam directis. quæ omnia declarant, quàm horrerent Patres noſtri quarumcumque feminarum vel leviſſimam converſationem, & quantum nos ab earum colloquio, quod quidem prodeſſe nihil, obeſſe plurimum poteſt, timere debeamus; & utinam æquè abhorreamus, ac S. Johannes Abbas Gorzienſis, qui adhuc laicus [tantùm pudicitiæ virtus mentem ejus totam pervaſerat, ut quo fortè loco mulierem ſediſſe conſpexerat, nullo pacto, illa recedente, eodem ipſe vel fatigabundus ſuccederet.] Sed de his ſatis, ſi tamen hac de re ſatis dici poteſt. Vide S. Baſil. Regulam ex verſione Ruffini interrogat. 197. & 198. vitam S. Paterni Epiſcopi n. 9. Sæc. 2. Bened. pag. 1102. & S. Hugonis Epiſcopi Gratianopolit. n. 15. apud Boll. 1. April.

Cap. IV. Græc. pag. 517.

In ejus vita n. 16 Sæc. 5. Bened.

Nullum odire. Rectè enim S. Baſilius, [Si Deus, ut dicit Johannes, caritas eſt; neceſſe eſt omnino diabolum eſſe odium: Quemadmodum igitur, qui caritatem habet, is Deum habet; ſic & qui odium habet, diabolum in ſe ipſo nutrit.] Quare de Monachis Monaſterii Alexandriæ narrat Johannes Climacus, [quod ſi quis ex illorum contubernio aliorum oſor deprehenderetur, hunc paſtor in ſejunctum ab aliis cœnobium, tanquam reum in exilium amandabat; cùmque convitiatus eſſet aliquando quidam frater alteri, ex templo convitiatorem ejici præcepit, dicens non debere duos dæmones eſſe in cœnobio, unum viſibilem, & alterum inviſibilem.]

Serm. 2. de Inſtit. Mon.

Grad. 4.

Zelum non habere, Invidiam non exercere. Zelum ſcilicet amaritudinis malum, qui ſeparat à Deo & ducit ad infernum, de quo cap. 72. Et invidiam, per quam mors intravit in orbem terrarum. Vid. Caſſ. coll. 18. cap. 17. & Regulam S. Ferreoli cap. 9.

Contentionem non amare. [Contentio ex S. Baſilio eſt, quandocumque quis ne altero inferior videatur, facere aliquid ſtudet.] Hanc idem S. Doctor tanquam *meditationem & viam ad rebellionem*, à monaſteriis amandari jubet; unde & in pœnis, quæ ſub ejus nomine extant inter ejus opera n. 21. iſta habetur: [Si quis de ſcripturis contentioſè diſputat, careat benedictione.] Et in Regula S. Pachomii lego: [Si inventus fuerit unus è fratribus aliquid per contentionem agens, vel contradicens majoris imperio, increpabitur juxta menſuram peccati ſui.] Quæ totidem verbis extant in Regula Orientali cap. 14. Quid ergo? [Si quis loquutus fuerit de qualibet re, aiebat Abbas Matoës, ne contendas cum eo: ſed ſi rectè diſſerit, dic: Etiam. ſi verò malè, dicito: Tu ſcis quomodo loquaris; neque concerta cum illo de rebus quas protulit; atque hæc eſt humilitas.] Hinc S. Columbanus in Pænitentiali: [Qui fratri, inquit, aliquid judicanti reſponderit: Non ita eſt ut dicis, præter Seniores junioribus dicentes ſimpliciter, ſuppoſitione ſilentii, aut quinquaginta percuſſionibus (ſupple plectatur.) Niſi hoc tantùm licet coæquali fratri ſuo, ſi veraciùs eſt aliquid

Contentio vitanda.

Regul brev. Interr. 66.

Serm. 2. de Inſtit. Mon. Art. 118.

Tom. 1. Mon. Eccl. Græc. pag. 561.

Cap. IV. quàm ille dicit, & recordatur: Si bene recolis frater; & alter hoc audiens non affirmet ſermonem ſuum, ſed humiliter dicat: Spero quod tu melius recorderis, ego per oblivionem in verbo exceſſi, pænitet me quod malè dixi. Ecce verba filiorum Dei.... Ceterùm qui ſe excuſaverit, non filius Dei ſpiritalis, ſed Adam carnalis judicetur. Qui ſi non citò ad portum requiei humilitatis Dominicæ confugerit, nimiarum contradictionum aliis aperiens, in ſuperbia perſiſtens, de libertate ſanctæ eccleſiæ in cellula ob pænitentiam agendam ſeparetur.]

Elationis 4. ſpecies. *Lib. 28. Moral. c. 7.* ELATIONEM FUGERE. Cujus quatuor ſpecies enumerat S. Gregorius Papa 1. eorum, qui bonum à ſeipſis habere exiſtimant. 2. eorum, qui bonum quidem ſibi datum agnoſcunt, ſed de ſuo datum, & pro ſuis meritis accepiſſe credunt. 3. eorum, qui ſe jactant habere quod non habent. 4. eorum, qui deſpectis ceteris ſingulariter videri appetunt habere quod habent.

Veneratio ſeniorum quid. *SENIORES VENERARI.* Seniores vocat non ſolùm decrepitos, ſed antiquiores, & primos ordine, dignitate, officio, meritis, & virtute, quos omnes venerari jubet. [Veneratio autem ſeniorum, ex Smaragdo, debet eſſe in verbis & in factis: in verbis, ut eis pauca & rationabilia verba humiliter loquatur, & cum reverentia: in factis autem, ut illo tranſeunte junior ſurgat, illo iterum jubente ſedeat, illo loquente audiens taceat, interroganti humiliter reſpondeat, jubenti obediat, inclinato capite benedictionem petat, & in omnibus, ubi rationabiliter res poſtulat, junior Monachus ſeniori obediat.] juxta illud Regulæ SS. Pauli & Stephani cap. 3. [Juniores ſenioribus ſincera ſubjectione obediant, neque tumenti cervice in quocumque reſpondeant, aut faſtidienti animo & negligente aure imperantibus obedire detrectent, ſed unanimiter, & concorditer tam in ſpiritali opere, quàm in terreno labore omnes fideli intentione occurrant.]

Dilectio junioribus debita. JUNIORES DILIGERE. Duplici ratione junioribus exhibendam eſſe dilectionem hic docet Smaragdus. 1. Quia fratres. 2. Quia ſenioribus ſunt obedientes, eiſque humiliter ſerviunt; ſcriptum eſt enim: Servus ſenſatus ſit tibi dilectus quaſi anima tua, quaſi fratrem ſic eum
Cap. 2. tracta. hinc Regula SS. Pauli & Stephani [Seniores, inquit, junioribus affectum paternum impendant, & cùm imperandi neceſſarium fuerit, non tumenti animoſitate, & clamoſis vocibus; ſed fiducialiter, tranquilla ſimplicitate, & auctoritate bonæ vitæ ad peragendam communem utilitatem quæ fuerint opportuna injungant.]

IN CHRISTI AMORE PRO INIMICIS ORARE. Simile aliquid
Cap. 49. in Regula Abbatis Iſaiæ legitur: [Si dum ſederis in cella tua memineris quod aliquis tibi mala fecerit; ſurge ſtatim, & ora pro illo in corde tuo, ut parcat illi Deus: ita enim paſſio, quam ejus cauſſa patieris, evaneſcit.]

Reconciliatio ante ſolis occaſum. CUM DISCORDANTE ANTE SOLIS OCCASUM IN PACEM REDIRE. Hic S. Pater alludit ad illud Apoſtoli ad Epheſ. 4. *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram.* Quem locum tribus modis interpretari

poſſumus. 1. Litteraliter, ut ante materialis ſolis occaſum cum diſcordantibus in pacem redeamus, ne fortè interveniente nocte, diabolus aptum tempus nactus, ea quæ contigerunt magis ac magis inflammet, atque ita Apoſtoli locum exponunt S. Ambroſius in pſalm. 4. S. Iſidorus Peluſiota lib. 2. epiſt. 189. Evagrius in tom. 3. Monum. eccl. Græcæ pag. 72. 2. Allegoricè, per ſolem intelligendo Chriſtum Dominum verum juſtitiæ Solem, qui tunc nobis occidere dicitur, cùm gratiæ ſuæ radios in pœnam diſcordiæ ſubtrahit. Ita Caſſianus lib. 8. de ira cap. 9. 3. Tropicè, ſolem ſumendo pro ratione, [quæ pro eo quod omnes cordis cogitationes diſcretioneſque perluſtret, ſol meritò nuncupatur, ut loquitur Caſſianus loco citato, Iræ ergo vitio non extinguatur, ne ea occidente, perturbationum tenebræ cum auctore ſuo diabolo univerſum cordis noſtri occupent ſenſum.] — *Cap. IV.*

Quocumque ſenſu ſumatur, certè nihil indignius in ſervo Dei diſcordia: nam [ſicut factus eſt in pace locus Domini, ſic in diſcordia locum fieri diabolo manifeſtum eſt,] ut S. Bernardi verbis utar: unde & qui monachis leges tradiderunt, nihil antiquius habuiſſe videntur, quàm ut diſſenſiones etiam ſub graviſſimis pœnis à clauſtris eliminarent. Ita S. Cæſarius [Si, inquit, fortè, ut ſe habet fragilitas humana, in tantùm nefas aliqui de fratribus auſi fuerint diabolo inſtigante prorumpere, ut.... in ſe invicem convitium mittant, juſtum eſt ut legitimam diſciplinam accipiant, à quibus Regulæ inſtituta violantur.] Per diſciplinam autem intelligit flagellationem. S. Ferreolus: [Illos igitur Monachos, quos vel unius diei finis diſcordes invenerit, qui uſque ad veſperam lites trahunt, & ante non excludunt odium, quàm ſol cognoſcat occaſum, qui dicenti Apoſtolo per inobedientiam contradicunt, ſtatuimus tandiu abſtinentia macerandos, quandiu ad veram ſe concordiam ultronea ſatisfactione convertant.] S. Columbanus: [Si quis iracundiam, vel triſtitiam, vel invidiam tenet contra fratrem ſuum, ut tempus tenuerit, (ideſt quandiu ſervaverit iracundiam) erit pœnitentia ejus in pane & aqua: ſi verò prima die confeſſus fuerit, viginti quatuor pſalmos.] Scribit etiam S. Johannes Climacus de Monachis monaſterii Alexandrini, [quod qui ſe reconciliari non paterentur, ab menſa tantiſper arcebantur, quoad poſitis odiis amicitiam redintegrarent, aut omnino à contubernio ſodalitatis ejiciebantur.] Caſſinenſes verò ſimultates inter ſe exercentes, & reconciliari invicem recuſantes à divinis ſuſpendunt, officio & gradu privant, ac tandem in ſimultate pertinaciter remanentes carceri mancipant.

Serm. 3. de dedic. eccl. — *Regul. ad Monachos c, 24.* — *In Reg. c, 39.* — *In Pænit.* — *Grad. 4.* — *In Declar. ad cap. 70.*

Et de Dei misericordia numquam desperare. Appoſitè omnino S. Benedictus præmiſſa pro inimicis oratione, & cum diſcordantibus reconciliatione, dixit de Dei miſericordia numquam deſperare: hanc enim haud dubium obtinebunt, qui aliis miſericordiam impenderint: Beati miſericordes, inquit ipſa miſericors veritas, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Ut autem de miſericordia Dei non deſperemus, multæ nos movere poſſunt rationes, quas videre

CAP. IV. eſt apud S. Bernardum in epiſt. 385. & Serm. 38. in cantica.

ECCE HÆC SUNT INSTRUMENTA ARTIS SPIRITUALIS. Hactenus inſtrumenta artis ſpiritalis S. Pater expoſuit, ſed quia opifici non ſatis eſt optima reperiſſe inſtrumenta, niſi tandem iis ad opus ſibi propoſitum utatur; [ob hoc enim, inquit Caſſianus, quis ferramenta cujuſlibet artis inſtituere ſibi ac præparare feſtinat, non ut ea poſſideat otioſa, nec ut emolumenti illius fructum, qui ſperatur ex ipſis, in nuda inſtrumentorum poſſeſſione conſtituat; ſed ut eorum miniſterio peritiam finemque illius diſciplinæ, cujus hæc adjumenta ſunt, efficaciter apprehendat.] Ideo nos hac S. Benedictus clauſula, ut prædictis inſtrumentis opus nobis commiſſum exequamur, hortatur dicens: Ecce hæc ſunt inſtrumenta artis ſpiritalis, quæ vobis propoſui, propriiſque, ut ita dicam, in manibus tradidi.

Collat. 1. cap. 7.

QUÆ CUM FUERINT A NOBIS DIE NOCTUQUE INCESSABILITER ADIMPLETA. Die noctuque, ideſt ſemper, vel ut exponit Trithemius, proſperitatis & adverſitatis tempore.

ILLA MERCES NOBIS A DOMINO RECOMPENSABITUR, QUAM IPSE PROMISIT, QUOD OCULUS NON VIDIT &c. O merces! quis mihi det ocius ea perfrui? certè ſi ejus intuitu pro viribus in arte ſpiritali haud enitamur proficere, meritò in nos hæc S. Odonis verba retorqueri poterunt: [Omnes qui ad uſum hujus vitæ quaſlibet artes exercent, ſic eas utique gerunt, ſicut à magiſtris didicerunt; & illis utenſilibus utuntur, quæ illi actui cui ſunt intenti conveniunt, ut Nautæ, Sutores, & Fabri; at nos ſoli monachi inſtrumenta bonorum operum, quæ S. Benedictus ad percipiendam cæleſtem vitam conſtruxit, abjicimus; ſoli profeſſionis noſtræ deſertores, lineas, quas per magiſtros nobis oſtendit, nunc ad dextram, nunc ad ſiniſtram tranſgredimur; nec bonorum operum inſtrumentis, ſicut à magiſtris tradita ſunt, uti dignamur.]

Collat. 5. n. 18.

Grad. 26. OFFICINA AUTEM UBI HÆC OMNIA DILIGENTER OPEREMUR. De hac officina S. Johannes Climacus: [Officinam, inquit, fullonicam appellamus religioſum cœnobium, quod ſordes animæ, & craſſitudinem, & deformitatem dedolat, & abſtergit.]

CLAUSTRA SUNT MONASTERII. Ut non ſit neceſſitas Monachis ſub pietatis velamine vagandi foras, ut hæc omnia diligenter operentur, cùm non expediat animabus eorum.

ET STABILITAS IN CONGREGATIONE. Ideſt perſeverantia in cœnobio. quibus verbis perſtringit levitatem eorum, qui de loco ad locum, de monaſterio ad monaſterium, vel etiam de communi vita tranſeunt ad ſolitariam, in qua ex his inſtrumentis plurima haud valent exerceri.

CAPUT

CAPUT V.

[a] *De Obedientia.*

PRIMUS humilitatis gradus, eſt obedientia ſine mora. Hæc convenit his, qui nihil ſibi à Chriſto carius aliquid exiſtimant [b] propter ſervitium ſanctum quod profeſſi ſunt, ſeu propter metum gehennæ, vel gloriam vitæ æternæ; [c] mox ut aliquid imperatum à majore fuerit, ac ſi divinitus imperetur, moram pati [d] neſciunt in faciendo. De quibus Dominus dixit: *In auditu auris obedivit mihi.* Et iterum dicit doctoribus: *Qui vos audit, me audit.* *Pſal.* 17. *Matth.* 10.

Ergo hi tales relinquentes ſtatim quæ ſua ſunt, & voluntatem propriam deſerentes, mox exoccupatis manibus, & quod agebant imperfectum relinquentes; vicino obedientiæ pede, jubentis vocem factis ſequuntur: & veluti uno momento prædicta magiſtri juſſio, & perfecta diſcipuli opera in velocitate timoris Dei, ambæ res communiter citiùs explicantur; quibus ad vitam æternam gradiendi amor incumbit. Ideo anguſtam viam arripiunt: unde Dominus ait, *Anguſta via eſt, quæ ducit ad vitam:* ut non ſuo arbitrio viventes, vel deſideriis ſuis & [e] voluptatibus obedientes, ſed ambulantes alieno judicio & imperio, in cœnobiis degentes, Abbatem ſibi præeſſe deſiderant. Sine dubio hi tales illam Domini imitantur ſententiam, qua dicit: *Non veni facere voluntatem meam, ſed ejus qui miſit me.* *Matth.* 7. *Ioan.* 5.

Sed hæc ipſa obedientia tunc acceptabilis erit Deo, & dulcis hominibus, ſi, quod jubetur, non trepidè, non tardè, non tepidè, aut cum [f] murmure, vel cum reſponſo nolentis efficiatur: quia obedientia quæ majoribus præbetur, Deo exhibetur. Ipſe enim dixit: *Qui vos* [g] *audit, me audit.* Et cum bono animo à diſcipulis præberi oportet, quia *hilarem datorem diligit Deus.* Nam cum malo animo ſi obediat diſcipulus, & non ſolùm ore, verùm etiam in corde ſi mur- *Matth.* 10. 2. *Cor.* 9.

[a] al. *de obedientia diſcupulorum.* al. *de obedientia diſcipulorum qualis ſit.* [b] Lyr. *& propter.* [c] Caſſ. & Flor. *mox aliquid.* [d] Caſſ. & Flor. *neſciant.* [e] Oxon. *voluntatibus.* [f] al. *murmurio.* [g] Caſſ. cum quibuſdam MSS. *obedit.*

Y

Cap. v. muraverit; etſi impleat juſſionem, tamen acceptum jam non erit Deo, qui cor reſpicit [a] murmurantis. Et pro tali facto nullam conſequitur gratiam, immo pœnam murmurantium incurrit, ſi non cum ſatisfactione emendaverit.

[a] Oxon. & Flor. *murmurantem.*

COMMENTARIUS.

Obedientia quomodo primus humilitatis gradus.

PRIMUS HUMILITATIS GRADUS EST OBEDIENTIA SINE MORA. Non levem hæc verba continent difficultatem: qui enim capite ſeptimo obedientiam in tertio humilitatis gradu collocavit, hìc eam in primo conſtituit. Difficultatis nodum duobus modis extricat Petrus Boherius dicendo. 1. Obedientiam rectè dici primum humilitatis gradum, non quidem ordine, ſed excellentia, & dignitate: quam ſolutionem etiam adhibet Bernardus Caſſinenſis. Et ſanè tanta eſt Obedientiæ virtus, ut etiam victimis præferatur. 2. Obedientiam eſſe primum humilitatis gradum extrinſecum, timorem verò intrinſecum: quam reſponſionem hauſit ex Smaragdo hanc ad quæſtionem ita reponente: [Timor eſt primus in corde, obedientia in actione.] Tertiam ſolutionem adinvenit Menardus noſter: [Obedientia, inquit, non eſt primus humilitatis ordine, ſed utilitate potior.] Et certè teſte S. Gregorio [Obedientia ſola virtus eſt, quæ menti ceteras virtutes inſerit, inſertaſque cuſtodit.] Quartam ſubminiſtrat Johannes Craeſbeeck cùm dicit obedientiam primum eſſe humilitatis gradum, non quidem abſolutè, ſed primum inter eos, quos Religioſus in monaſterio exiſtens exercere, & aſcendere incipit: nam duos primos ante converſionem, ſive antequam corpori congregationis ſociaretur aſcendiſſe debuit; quod probat auctoritate S. Bernardi in tractatu de gradibus humil. gradu 10. Quintam ſuperaddo, ſcilicet humilitatis nomine aliud nihil à S. Patre intelligi, niſi ipſam obedientiam, quam humilitatis vocabulo nuncupat, quod duæ illæ virtutes ita invicem ſint connexæ atque concatenatæ, ut neutra ſine altera poſſit exiſtere. atque ita S. Benedictum videtur intellexiſſe Hildemarus, ad hunc locum hæc ſcribens: [Videndum quare dicit humilitatis, cùm clavis illius capituli *de obedientia* dicit; potuit enim dicere: Primus obedientiæ gradus eſt; ſed ideo dixit *Humilitatis*, quia iſtæ tres virtutes, ideſt caritas, humilitas, obedientia adeo ſunt conjunctæ, ut una ſine altera eſſe nequeat: nam ubi obedientia eſt, ibi eſt humilitas, & caritas.] Et hoc ſenſu *Primus humilitatis gradus* idem ſonat, atque *Unus obedientiæ gradus*; quæ expoſitio videtur antiquiſſima, teſtante Hildemaro, *primum* hìc pro *ſolo* ſecundùm quorumdam ſententiam accipi. Et ſanè ſecundum tertiumve obedientiæ gradum deinceps S. Pater non aſſignat; ſed neque SS. Patres

aliam admiſiſſe videntur obedientiam, præter eam, quæ moræ eſſent Cap. V.
impatiens; unde & eam definierunt *perſuaſionem ſine diſcuſſione*, reum- *S. Antioch.*
que inobedientiæ cenſuerunt eum, qui vel minimam in exequendo *Homil. 39.*
mandato moram faceret: [Si quis, inquit S. Columbanus, verbum au- *Regul. c.*
diens ſtatim non ſurrexerit, inobediens judicandus eſt.] Simile aliquid *1.*
legitur in Regula cujuſdam ad Monachos: [Si quis ad vocem compul- *Cap. 29.*
ſoris ſive invitantis ad aliud quodcumque, non ſtatim ſurrexerit; hic inobedientiæ reus eſt: Petat veniam, & iterare non præſumat, quoniam oportet unumquemque ad propriam vocem invitantis adſurgere, velut ſi carbo ignis ardentis deſcendiſſet ſuper eum: Si obedientia hæc non fuerit, quam diximus, mortua eſt, & non acceptabilis apud Deum.] Alia, ſed magis lepida ſimilitudine demonſtrat S. Baſilius, quàm promta & velox debeat eſſe Monachorum Obedientia: interrogatus enim [cum quali affectione obedire oportet ei, qui ad mandati executionem nos ſollicitat & urget?] Reſpondet: [Cùm tanta, quanta parvulus vocanti ſe ad refectionem nutrici obedit, & quilibet, cui vita cara ſit, ei qui ſibi ea, quæ ad vivendum neceſſaria ſunt, largiatur obedit; immo multó majore, quo vita æterna nobilior eſt ea, quæ nunc eſt.]

Hæc, nimirum obedientia ſine mora; [CONVENIT HIS QUI NIHIL SIBI A CHRISTO CARIUS ALIQUID EXISTIMANT. Quis enim niſi divino ſuccenſus amore ita ad nutum ſuperioris obedientiam exhibeat, ut nulla interpoſita mora obtemperet?

PROPTER SERVITIUM SANCTUM QUOD PROFESSI SUNT Tres
&c. Hic tres proponit rationes, quibus quaſi totidem ſtimulis excita- promtæ
tur Monachus ad obediendum ſine mora. Prima eſt *propter ſervitium* obedientiæ
ſanctum quod profeſſi ſunt, ideſt propter profeſſionem, qua ſe coram al- rationes.
tari in perpetuos ſervos ſupremo omnium Domino addixerunt. Eodem ſtimulo ſuos S. Bernardus excitabat ad repellendas illicitas cogitationes,
[Tunc, inquiens, hæc debes cogitare, qui Sacerdos es, qui Clericus *Serm. 31.*
es, qui Monachus es? Cultor juſtitiæ debet in ſe quidquam iniquum *de diverſ.*
admittere? Decet ſervum Chriſti, amatorem Dei, tale aliquid vel ad modicum meditari?] Eadem oratione Gilbertum Eremitam ad perfe-
ctionem hortabatur Petrus Venerabilis: [Cellam tibi propono, ut ſe- *Lib. 1. ep.*
cundùm antiqui cujuſdam Patris dictum ipſa ſola eloquentiùs omnibus *20.*
magiſtris tacendo te doceat; hanc certè non audire non poteris, quando eam quotidianum ſalutis tuæ monitorem habebis.] Porro S. Benedictus profeſſionem monaſticam non ſimpliciter *Servitium*, ſed *Servitium ſanctum* appellat; tum quia ſanctum efficit Monachum, tum quia per eam Sancti ſanctorum Domini ſervitio conſecratur, tum etiam [quia ſancto propoſito ex Spiritu Sancto inchoatum eſt,] ut dicit Trithemius. Secunda ratio eſt *propter metum gehennæ*; quo nomine non modò æternam, ſed inſuper temporalem pœnam intelligit Hildemarus; quamquam de ſola ſempiterna gehenna dictum S. P. Benedicti capiendum cenſeant Bernardus Caſſinenſis & Boherius. Tertia ratio eſt

CAP. V. *propter gloriam vitæ æternæ*, quæ quantos hominibus ad rectè vivendum, & Monachis ad obediendum ſtimulos addere poſſit, nemo non videt.

MOX UT ALIQUID IMPERATUM A MAJORE FUERIT. A majore, inquit, quia non ſolùm Abbati, aut Præpoſito; ſed etiam prioribus ſive antiquioribus obedire debent; præmiſſo tamen Abbatis, aut Præpoſitorum imperio, ut notat Boherius; quamvis hìc Majoris nomine Abbatem propriè intelligendum eſſe exiſtimarem.

AC SI DIVINITÙS IMPERETUR MORAM PATI NESCIUNT IN FACIENDO. Ad inſtar Ægyptiorum Tabennenſiumque Monachorum, de quibus Caſſianus: [Sic univerſa complere quæcumque fuerint ab eo præcepta, tanquam ſi à Deo ſint cælitus edita, ſine ulla diſcuſſione feſtinant, ut nonnumquam etiam impoſſibilia ſibimet imperata ea fide ac devotione ſuſcipiant, ut tota virtute, & ſine ulla cordis hæſitatione perficere ea, aut conſummare nitantur.] Ex Regula etiam SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii, Superiori tanquam Domino cum omni lætitia obediendum eſt.

Lib. 4. Inſtit. c. 10.

Cap. 4.

DE QUIBUS DOMINUS DICIT: OB AUDITU AURIS OBEDIVIT MIHI. Ideſt, ſtatim ut audivit, obedivit.

ET ITEM DICIT DOCTORIBUS: QUI VOS AUDIT ME AUDIT. Doctoribus, inquit, ne fortè quis ſolis Apoſtolis aut diſcipulis hæc dicta exiſtimaret.

ERGO HI TALES. Qui nihil ſibi Chriſto carius aliquid exiſtimant.

RELINQUENTES STATIM QUÆ SUA SUNT. Ideſt quæ ad propriam utilitatem ſibi ab Abbate & Regula conceſſa ſunt, ut exponit Hildemarus; nam Monachi ſuum nihil habent, cùm nec corpora, nec voluntates in ſua illorum poteſtate. Vel quæ ſua ſunt ſcilicet *opere vel cuſtodia*, ut loquitur Boherius in ſecundo Commentario, ideſt quæ agebant, ſuæque tradita erant cuſtodiæ. Vel tandem quæ ſunt, hoc eſt *quæ ſibi magis eligunt, magiſque placent* juxta Bernardum Caſſin. & Boherium in 1. Comm.

ET VOLUNTATEM PROPRIAM DESERENTES. Per voluntatem propriam hìc delectationem & voluptatem, quam in operando percipimus, intelligit Hildemarus: unde etiam Bernardus Caſſinenſis hæc verba præcedentium eſſe expoſititia aſſerit, ut idem ſit, *Et voluntatem propriam deſerere*, & *quæ ſua ſunt relinquere.*

MOX EXOCCUPATIS MANIBUS, ET QUOD AGEBANT IMPERFECTUM RELINQUENTES. Ita Marcus Monachus, ut jubentis pareret imperio, litteram O imperfectam dereliquit, multaque hujuſmodi exempla in Sanctorum actis paſſim occurrunt: ſed numquam perfectius opus efficitur, quàm cùm propter obedientiam imperfectum relinquitur.

Obedientia ſine diſcuſſione.

VICINO OBEDIENTIÆ PEDE JUBENTIS VOCEM FACTIS SEQUUNTUR. &c. Hæc verba expoſitione non indigent, ſed praxi.

Ex dictis porro hactenus de obedientia ſine mora, ſatis damnata manet Monachorum quorumdam agendi ratio, qui ante diſcutere volunt Superiorum juſſa, quàm adimplere; de quibus S. Bernardus: [Multos videmus poſt præcipientis imperium multas facere quæſtiones: Cur, quare, quamobrem ſæpius interrogare, crebras ingeminare querelas: quærere quare hoc præcepit? unde hoc venit? quis hoc adinvenit conſilium? Inde murmuratio; inde verba murmurationem & indignationem ſonantia, & redolentia amaritudinem; inde frequens excuſatio, ſimulatio impoſſibilitatis, advocatio amicorum.] Cùm tamen, ut ait Guillelmus Abbas S. Theoderici, [perfecta obedientia ſit, maximè in incipiente, indiſcreta, hoc eſt non diſcernere cur vel quare præcipiatur; ſed hoc tantùm niti, ut fideliter, & humiliter fiat, quod à majore præcipitur.] Hinc Petrus Bleſenſis: [Sine omni delectu, ſine omni exceptione faciat Regulæ profeſſor quod injungitur ſibi: Quid veró, vel quale, vel quantum ſit, quod injungitur non diſcernat; alioquin præſumit comedere de ligno ſcientiæ boni & mali; cenſura enim diſcretionis eſt penes patrem ſpiritalem, qui omnia dijudicat, & ipſe à nemine judicatur: Nihil ergo diſcernat, ſit indiſcretus ut intelligat, ſit ſtultus ut ſapiat.] Nam ut idem alibi dicit: [Species contumaciæ eſt de modo mandati inquirere, hæſitare, diſcernere, aut differre; in contractu enim obedientiæ non habet diſputatio, aut diſceptatio locum: nam ſi in diſcuſſionem ſeu ſuſpicionem ea, quæ tibi ſunt mandata, deduxeris, ad lignum ſcientiæ boni & mali manum prævaricationis extendis. Nimis delicata eſt hæc obedientia, tranſiens in deliberativum genus cauſſæ: non eſt hoc in auditu auris obedire; non eſt hoc regularis obedientia ſine mora, ſed aſtutia tergiverſatrix, & aperta ſuperbia.] Longè aliter ſentiebat Abbas Pynuſius, cùm adoleſcentem fratrem inſtituens diceret: [Stultum te ſecundùm Apoſtoli ſententiam facias in hoc mundo, ut ſis ſapiens: nihil ſcilicet diſcernens, nihil adjudicans ex his quæ tibi fuerint imperata, ſed cum omni ſimplicitate & fide obedientiam ſemper exhibeas; illud tantummodo ſanctum, illud utile, illud ſapiens eſſe judicans, quidquid tibi vel lex Dei, vel ſenioris examen indixerit: tali namque inſtitutione fundatus, ſub hac diſciplina poteris durare perpetuò, & de cœnobio nullis tentationibus inimici, nullis factionibus devolveris.]

Cap. V. — *Serm. 41. de diverſ.* — *De vit. Solit. n. 14.* — *Epiſt. 134.* — *Epiſt. 131.* — *Apud Caſſian. lib. 4. cap. 41.*

Quibus ad vitam æternam gradiendi amor incumbit. Hæc verba non ad præcedentem periodum, ſed ad ſubſequentem referunt Smaragdus, & Hildematus.

Ideo angustam viam arripiunt. Cujus ſigna & indicia demonſtrat S. Johannes Climacus his verbis: [Anguſtæ viæ veſtigia tibi prodet ventris afflictio, ſtatio pernox, aquæ etiam bibendæ modus, panis ſeu menſæ frugalitas, ignominiæ poculum repurgans animum, ſarcaſmorum, irriſionum, ludibriorum tolerantia, voluntatum propriarum abdicatio, offenſionum patientia, nulla adversùs noſtri contemtum obmurmuratio, exantlatus contumeliarum impetus; ſi læden-

Anguſta via. — *Grad. 2.*

CAP. V. tem te fortiter toleres, ſi obtrectantem æquo animo ſuſtineas, ſi contemtus non iraſcaris, ſi damnatus te humilies.] Breviùs S. Benedictus viam anguſtam oſtendit, cùm ſubdit:

UT NON SUO ARBITRIO VIVENTES, VEL DESIDERIIS SUIS, ET VOLUPTATIBUS OBEDIENTES, SED AMBULANTES ALIENO JUDICIO ET IMPERIO, IN COENOBIIS DEGENTES. Quibus verbis ut obſervat Boherius tria profeſſionis noſtræ vota incendit. In eo enim quod dicit: *nec deſideriis ſuis vel voluptatibus obedientes*, morum converſionem deſignat. Sequentia: *Ambulantes alieno judicio & imperio*, obedientiam denotant. *In cœnobiis degentes*, ſtabilitatem.

ABBATEM SIBI PRÆESSE DESIDERANT. Hauddubitantes, eos valde deceptos, qui ſibi præſidentes, nullo viæ duce ſibi opus eſſe exiſtimant, ut loquitur S. Johannes Climacus: unde & S. Dorotheus dicebat: [Nihil miſerabilius, nihilque quod facilius decipi & expugnari queat, his qui nullum habent ducem, nullumque in via Dei moderatorem, & inſtitutorem quærent: quid enim ait Scriptura divina? Ii quibus non eſt gubernatio decidunt ut folia.] Eadem erat mens S. Bernardi ad Ogerium ita ſcribentis: [Qui ſe ſibi magiſtrum conſtituit, ſtulto ſe diſcipulum ſubdit: Et quidem quid alii ſentiant ignoro; ego de me expertus ſum quod dico: Et faciliùs imperare, & ſecuriùs poſſum præeſſe aliis multis, quàm ſoli mihi.] Vide notas ad hunc Bernardi locum in editione Mabillonii.

Grad. 1
Doct. 5. n. 1.
Epiſt. 87.

SED HÆC IPSA OBEDIENTIA TUNC ACCEPTABILIS ERIT DEO &c. Perfectæ deinceps obedientiæ conditiones S. Pater deſcribit, ex quibus prima eſt, ut Monachus *non trepidè* obediat: ubi Smaragdus [trepidare, inquit, eſt timere, & dubitare.] ex quo concludit: [Ille obedientiam facere trepidat, qui in Domini adjutorio firmiter non ſperat;] hoc eſt qui de futuro, aut rei eventu formidat & dubitat. Non ſic planè Abraham non ſic, qui proprium juſſus immolare filium, in ſpem contra ſpem credens divini mandati executionem fortiter eſt aggreſſus. Hujus & nos exemplo nihil terreat, nihil moveat, & ut verbis S. Bernardi utar, [Si tribulatio intonat, ſi perſecutio reſultat, ſi peccatores tibi laqueum ponunt, ſi maligni tuum iter impediunt, tu obedientiæ viam ne deſeras; ſed dic: Paratus ſum & non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua. Quid enim ſuperius enumerata pariunt utilitatis, ſi fortitudo deſit, quæ in arce conſtantiæ virtutes collocat, & eo vallo munit, quo furentium impetus aſpirare non poſſit? Manum tuam miſiſti ad fortia? agendum eſt inſtanter, & conſtanter obediendum.]

Perfectæ obedientiæ conditiones.
Serm. 41. de diverſ.

Secunda perfectæ obediêntiæ conditio eſt obedire *non tardè*; quia ut dicit S. Bernardus, [velociter currit ſermo Dei, & velocem habere deſiderat ſequentem. Vides quanta velocitate currat ille qui dicit: Viam mandatorum tuorum cucurri? Fidelis obediens neſcit moras, fugit craſtinum, ignorat tarditatem, præripit præcipientem, parat oculos

Ibidem.

viſui, aures auditui, linguam voci, manus operi, itineri pedes, totum ſe colligit, ut imperantis colligat voluntatem.] Cap. V.

Tertia, *non tepidè*: tepidos enim Deus evomit ex ore ſuo. hinc Gilbertus de Hoillandia [mortuus eſt, inquit, qui vel tædii, vel deſperationis mole obruitur, inquo nihil eſt vividæ devotionis, fervidi ſpiritus, qui etſi legis præcepta non deſerat, & intra Regulæ gremium ſe concludat; frigido tamen & moribundo languet affectu, in opere ſancto nihil ſuave ſentiens.] *Serm. 17. in cant.*

Quarta, *non cum murmure*; qui enim murmurat operis boni mercedem perdit.

Quinta, ne *cum reſponſo nolentis* efficiatur. Hinc S. Macarius: [Non reſponſionem contra præceptum uſurpes.] Et S. Baſilius: [Sicut faber, aut ædificator unoquoque artis ſuæ inſtrumento pro ſuo utitur arbitrio; nec dicit inſtrumentum, quod nolit implere uſum, ad quem ab artifice uſurpatur; ſed obſequitur manui ducentis; ita addecet Religioſum velut inſtrumentum ſuo artifici ad conſummationem ſpiritalis ædificii in omnibus obedire, quæ præceptor bene ab ipſo adminiſtrari poſſe arbitrabitur.] Et alibi: [Detrectare, & contradicere multorum malorum ſpecimen habet, ut pote fidei morbidæ, ſpei hæſitantis, faſtus, ac morum arrogantium.] *Reg. c. 4. Conſtitut. Monaſt. c. 23. Reg. fuſ. c. 28.*

Quia obedientia quæ majoribus præbetur, Deo exhibetur. &c. [Quidquid ergo (verba ſunt Bernardi) vice Dei præcipit homo, quod non ſit certum tamen diſplicere Deo, haud ſecus accipiendum eſt, quàm ſi præcipiat Deus. Quid enim intereſt utrùm per ſe, an per ſuos miniſtros, ſive homines, ſive Angelos, hominibus innoteſcat ſuum placitum Deus?] &c. *De præcepto & diſp. cap. 9.*

Et cum bono animo a discipulis præberi oportet, quia hilarem datorem diligit Deus. Hinc S. Bernardus [Serenitas in vultu, dulcedo in ſermonibus multum colorant obedientiam obſequentis; unde & Gentilis ille Poeta ſic ait: Super omnia vultus acceſſere boni. Quis enim locus obedientiæ, ubi triſtitiæ cernitur ægritudo? Oſtendunt plerumque voluntatem animi ſigna exteriora, & difficile eſt ut vultum non mutent, qui mutant voluntatem: nubiloſa corporis compoſitio, & facies tenebris obfuſcata devotionem ab animo receſſiſſe deſignant.] Hilarem planè datorem ſe exhibebat Gerardus Cluniacenſis, de quo Petrus Venerabilis [Expertus ſum, inquit, ipſe magnam in hac virtute ejus conſtantiam, cui cùm ſæpe gravia, quæ aliis vix injungere auderem, facillimè imponerem, alacriter injuncta ſuſcipiebat, & alacrius adimplebat.] *Serm. 41. de diverſ. Lib. 1. Mir. c. 8.*

Nam cum malo animo. Ideſt triſti, invito, aut murmuranti.

Obediat discipulus. &c. hæc plana ſunt.

Et pro tali facto nulla consequitur gratiam. Hinc colliges quantum ſit murmuratio peccatum, cujus cauſſa præmio & mercede privantur ipſa etiam optima obedientiæ opera. Murmurantium pœnæ.

Immo et poenam incurrit murmurantium. &c. Quin-

CAP. V. tuplici in Scripturis pœna reperitur Deus mulctaſſe murmurium. 1. Lepra, ut in Maria ſorore Moſis. 2. Igne cœleſti, tabernacula murmurantium devorante. 3. Hiatu terræ, Core, Datan & Abiron abſorbente. 4. Ignito ſerpente, murmurantes filios Iſrael occidente. 5. Excluſione à terra promiſſionis. Quorum [terrorem cum evacuatione præmii obedientiæ incutit B. Benedictus murmurantibus,] inquit Bernardus Caſſinenſis; cujus expoſitionem rejicere videtur Boherius hunc in locum ſic differens: [Quidam hoc exponunt de quintuplici pœna, quam quidam murmurantes acriter pertulerunt in veteri teſtamento, ut fuit lepræ incurſio &c..... ſed abſit quidem quod Magiſter, qui dulcem nobis aſſignavit Regulam, rigorem veterem & non gratiam in hoc tempore gratiæ fuerit imprecatus] &c. Ejus ſententiæ adſtipulari videtur Richardus de S. Angelo ita ſcribens: [Pœna iſtorum erit ad arbitrium Abbatis, cùm hìc non ſit ſtatuta. vel dicas, quod procedet contra iſtos ſecundùm modum poſitum infra de excommunicatione culparum. Similiter Nicolaus de Fractura: [Pœna erit iſta: ſecundùm Domini noſtri præceptum debet admoneri ſemel & iterum, & ſecundò ſecretè à ſenioribus ſuis; ſi non emendaverit, objurgetur publicè coram omnibus; ſi verò neque ſic correxerit, ſi intelligit qualis pœna ſit, excommunicationi ſubjaceat; ſin autem improbus eſt, vindictæ corporali ſubjaceat: ſic definit Magiſter infra de Excommunicatione culparum.] Videtur tamen hìc S. Benedictus loqui de pœna à Deo inferenda, ſicut de mercede ab eo eroganda, qua murmurioſi privantur, ac proinde Bernardi ſententia præferenda, quam ab Hildemaro & Smaragdo accipere potuit. Et certè S. Pater hìc agit de pœna murmurantibus non ſolùm ore, ſed etiam corde debita: at unus Deus cordis ſecreta agnoſcit, non Abbas, aut quivis alius homo: non ergo de pœna regulari Superiori arbitraria hic locus intelligendus eſt; ſed de vindicta Dei juſta, occultiora quæ lumen oculorum ejus non latent judicantis; quod tamen non ſic capi velim, quaſi Deus omne murmurium lepra, igne cœleſti, terræ hiatu, &c. puniret; ſed horum tantùm terrorem incutit S. Benedictus, ut ait Bernardus Caſſin. Neque tamen inficias ibo pœna regulari plectendum eſſe murmurium cùm foras prorumpit; nam & illud excommunicatione ferit S. Benedictus infra cap. 23. variiſque pœnis illud affecerunt antiqui Monachorum Patres, ut patet ex ſupra dictis ad cap. 4. & inſuper ex Caſſiano, S. Baſilio, & S. Columbano.

Lib. 4. de Inſt. c. 6. Caſſiani verba hæc ſunt: [Sin verò quoddam ex eo murmurationis vitium, vel pravæ cujuſlibet inobedientiæ culpam proceſſiſſe deprehenderint, exuentes eum monaſterii quibus indutus fuerat veſtimentis, *Reg. fuſ. c. 29.* & antiquis reveſtitum, quæ fuerant ſequeſtrata, depellunt.] S. Baſilius murmurantium opus ab aliorum laboribus ſeponi graviſſimis imperat verbis, vetatque illud in communem fratrum uſum converti. Similiter S. Columbanus *Reg. c. 3.* [Si quis, inquit, murmuraverit; & ipſe tanquam non ex voto obediens, inobediens putandus eſt; idcirco opus ejus abjiciatur, donec bona illius voluntas agnoſcatur.] Et octava Synodus

hìc

hic à Boherio citata: [Alienus ſit ab unitate fratrum, qui murmuraverit; & opus ejus abjiciatur, qui murmurans extiterit, ne pœnam murmurantium incurrat, de qua ait Apoſtolus: Neque murmuraveritis ſicut quidam murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore;] quibus concinit S. Johannes Chryſoſtomus his verbis: [Melius fuerit nihil operari, quàm operari cum murmuratione: ſæpe malumus miniſterio privari, quàm murmurantem ſuſtinere; gravis enim, gravis inquam eſt murmurator, & vicinus blaſphemiæ.]

Cap. VI.

Homil. 8 in epiſt. ad Phil.

CAPUT VI.

De Taciturnitate.

FACIAMUS quod ait Propheta: *Dixi, Cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea: poſui ori meo cuſtodiam: obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis.* [a] Hìc oſtendit Propheta, ſi à bonis eloquiis interdum propter taciturnitatem debet tacere; quantò magis à malis verbis propter pœnam peccati debet [b] ceſſare? Ergo quamvis de bonis & [c] ſanctis & ædificationum eloquiis, perfectis diſcipulis propter taciturnitatis gravitatem, rara loquendi concedatur licentia, quia [d] ſcriptum eſt: *In multiloquio non* [e] *effugies peccatum.* Et alibi: *mors & vita in manibus linguæ.* Nam loqui & docere, magiſtrum condecet; tacere & audire, [f] diſcipulo convenit.

Pſal. 38. *Prov. 10.* *Prov. 14.*

Et ideo, ſi qua requirenda ſunt à Priore, [g] cum omni humilitate & ſubjectione reverentiæ requirantur, [h] ne videatur plus loqui quàm expedit. Scurrilitates verò vel verba otioſa & riſum moventia, æterna clauſura in omnibus locis damnamus: & ad talia eloquia diſcipulum aperire os non permittimus.

[a] al. *hinc oſtendit.* [b] al. *ceſſari.* [c] Narb. *ſanctæ ædificationis.* Hild. *ſanctis ad ædificationem.* [d] apud Hild. *ſcriptum eſt.* deeſt. [e] Narb. *effugietur.* [f] al. *diſcipulum* [g] Oxon. *cum ſumma reverentia* MS. Conch. *cum omni humilitate & ſubjectione* Lyr. Faron. *cum omni humilitate & reverentia* Affl Andr. Hadr. Ebrul. Parii. 1. *cum omni humilitate, & ſubjectione, & reverentia.* Narb. *cum modo in ſumma reverentia.* [h] hæc verba *ne videatur plus loqui quàm expedit*, quæ extant in Oxon. deſiderantur pene in omnibus MSS. Sed & Hildem. hunc locum exponens ait: *non eſt in Regula, ſed ſubauditio eſt.*

COMMENTARIUS.

FACIAMUS QUOD AIT PROPHETA. Acutè obſervat hìc Hildemarus, & poſt eum Bernardus Caſſinenſis & Nicolaus de Fractura S. Benedictum ſuos diſcipulos alloquentem non ſimpliciter dixiſſe *faciatis*, ſed *faciamus*; Nimirum miſcet ſe fratribus ſuis, nec aliud ab ipſis requirit, quod ipſe primus ante alios non paratus ſit exequi.

DIXI CUSTODIAM VIAS MEAS. Id eſt omnes vitæ actus, de quorum cuſtodia diximus cap. 4.

Lingua ſummopere cuſtodienda. *Serm 17. de diverſ.*

UT NON DELINQUAM IN LINGUA MEA. Difficile ergo membrum hominis lingua, quæ ne delinquat tali indiget cuſtodia; difficile prorſus: [quis enim, ut S. Bernardi verbis utar, numeret quantas modicum linguæ membrum contrahat ſordes, quàm multiplex in labiis incircumciſis immunditia coaguletur? quanta ſit pernicies oris incircumſcripti? Eſt enim lingua diſſoluta in ſermonibus otioſis, eſt lingua impudica, eſt & magniloqua; quarum prima laſciviæ, ſequens arrogantiæ famulatur. Eſt etiam lingua doloſa, & item lingua maledica; quarum altera in falſiloquam & adulatoriam ſubdividitur; altera verò nunc in facie contumeliam irrogat, nunc detrahit in occulto.] Et Petrus Damiani: [Dicit Apoſtolus: Omnia ſiquidem ferarum genera in lingua reperiuntur. Ibi quippe eſt levitas volucrum, ibi ferocitas beſtiarum, ibi fraus virulenta ſerpentium. volatiles enim ſunt, qui proferunt in cælum os ſuum, & quorum os loquutum eſt vanitatem, quaſi volucrum levitatem; feroces ſunt beſtiæ, qui exacuerunt ut gladium linguas ſuas; ſerpentes poſtremò ſunt, dequibus dictum eſt: quia venenum aſpidum ſub labiis eorum.]

Opuſc. 9. c. 27.

POSUI ORI MEO CUSTODIAM. Non parietem, ſed cuſtodiam, ſive oſtium, aut janua, quæ [aliquando clauditur, aliquando aperitur..... ut tempore ſuo taceat, & tempore ſuo quæ dicenda ſunt dicat,] inquit Hildemarus. Vel etiam ut ait Bernardus Caſſinenſis [Cuſtodia dici poteſt ſilentii clauſura, ſive oſtium in quo virtus taciturnitatis eſt ad cuſtodiam quædam clavis; unde majores noſtri ſolent dicere, quòd ſilentium eſt clavis religionis.]

OBMUTUI ET HUMILIATUS SUM. Quæ duo, ut notat Hildemarus, ſimul conjunxit, quaſi diceret: *Non ſuperbè tacui*: ſunt enim nonnulli aut per ſuperbiam, aut per iram tacentes, de quibus S. Gregorius: [Aliquando ſuperbi proterva quæ ſentiunt, nequaquam produnt; & hi quorum loquacitas vix compeſcitur, nonnumquam ex ſola amaritudine intimi rancoris obmuteſcunt, qui per dolorem mentis procacitatis ſuæ verba ſubtrahentes cùm malè loqui ſoleant, pejus tacent; quia cùm peccantes aliquid de correctione audiunt, indignantes etiam reſponſionis verba ſuſpendunt.]

Lib. 34. Moral. cap. 10.

Et silui a bonis. Ex quo S. Benedictus infert. Cap. VI.

Hic ostendit Propheta si a bonis eloquiis interdum propter taciturnitatem debet tacere, quantò magis a malis verbis propter poenam peccati debet cessare. Prophetæ verba ad ſilentii commendationem adaptat S. Pater, licèt in proprio & genuino ſenſu de prædicatoribus, peccatorum vitia cum coercere nequeunt, ſilentibus intelligenda videantur: verùm, ut ait S. Gregorius, [In intellectu Sacræ Scripturæ reſpui non debet quidquid ſanæ fidei non reſiſtit; ſicut enim ex uno auro alii murenulas, alii annulos, alii dextralia ad ornatum faciunt; ita ex una Scripturæ ſcientia expoſitores quique per innumeros intellectus quaſi varia ornamenta componunt, quæ tamen omnia ad decorem cæleſtis ſponſæ proficiunt.] *Lib. 2. Regiſt. c. 101.*

Duo verò ex Prophetæ verbis concludit S. Pater; unum, à bonis eloquiis propter taciturnitatem, id eſt ſilentii dignitatem, eſt enim cultus juſtitiæ; alterum, à malis verbis propter pœnam peccati ſilendum; ſi enim de verbo otioſo reddituri ſumus in die judicii rationem, quanto magis de malo.

Ergo quamvis de bonis et sanctis et ædificationum eloquiis. Quænam ſint hujuſmodi eloquia aliquo modo diſcere poſſumus ex his quæ ſcribit Petrus Venerabilis ad Petrum Pictavienſem in hæc verba: [O quoties januis clauſis, nullo nobiſcum admiſſo mortalium, illo tantùm teſte, qui de ſe cogitantibus aut conferentibus numquam deeſt, formidoloſus ſermo habitus eſt de cordis humani cæcitate atque duritia, de diverſis peccatorum laqueis, de variis dæmonum inſidiis, de abyſſo judiciorum Dei, quàm terribilis in conciliis ſuper filios hominum, quod quibus vult miſeretur, & quos vult indurat, & quod neſcit homo utrùm amore an odio dignus ſit, de incerta & formidabili vocatione noſtra, de diſpenſatione ſalutis humanæ per incarnationem filii Dei ac paſſionem facta, de tremendo ultimi judicii die, de incomprehenſibili divini examinis ſeveritate, qua in perpetuum malos punit, & de inenarrabili miſericordia, qua æterna bonis præmia reddit. Horum & ſimilium à mundano ſtrepitu ſemota collatio mihi quodam modo in medio hominum eremum refebat, & Domini tabernaculum repræſentabat, ad quod à mundi tumultibus veluti Moyſes à Judæorum lapidibus confugiebam.] Et ad Pontium fratrem ſuum: [Fuerat cohabitatio tua mecum ferè decennalis, quo tempore quanta inter nos de divinis collata, quàm fervens de ſpiritalibus ſermo, quàm frequens de præſentium contemtu collatio, qualis de æternorum appetitu cohortatio fuerit, & ipſe noſti, & ego non in toto oblitus ſum. Efferbuerat inter nos eo ardore fervor caritatis, ut qui te ſolo impulſu naturæ cœperam diligere, jam te non noſſem niſi ex Deo, & in Deo amare.] Hæc & hujuſmodi dicuntur bona & ſancta, & ædificationum eloquia. Hæc decent ſervos Dei colloquia, & ut Gerardi Belgæ Monachi verbis utar, [hæc una re-

Eloquia ſancta quæ.

Lib. 2. ep. 22.

Lib. 1. ep. 16.

In Comm. ſuper Reg.

Cap. VI. creatio digna Monachis in Patrum exemplis; cui autem nihil videtur
S. Ben. cap. 42. æque delitioſum, quàm audire de ſæculi rumoribus, profectò ille verè dignoſcitur terræ etiamnum eſſe & ſæculi filius.] Bellè omnino Gilbertus de Hoillandia, [Memento, aiebat, os tuum cæleſtibus oſculis & oraculis conſecratum; ſacrilegium puta, ſi quid non dulce, non divinum, non de divina pagina ſonet.]

Serm. 18. ſup. cant.

Qui perfecti diſcipuli.

Perfectis discipulis. Perfectis, inquit. Imperfectis ergo & ſtultis nulla umquam præterquam in neceſſariis tum ſpiritalibus, tum corporalibus loquendi licentia concedenda eſt, ut exponit Hildemarus. Quinam veró perfecti diſcipuli cenſendi ſint declarat Boherius his verbis: [Perfecti dicuntur, qui renuntiant omnibus ſubſtantiis ſuis, & vitam Chriſti ſequuntur, quales debent eſſe utique Cœnobitæ.... Vel etiam dicuntur perfecti, qui jam tentationum pericula evaſerunt, apud quos non eſt niſi gratiarum actio, & vox laudis. Deinde qui etiam non utuntur conceſſis à lege perfecti probantur.] Diſcipulorum autem nomine Nicolaus Bravus intelligit [maximè juniores, & eos qui vel canitie, vel officii auctoritate diſcipulatum nondum exceſſiſſe videntur.] Sed abſit, ut dum juniores ſub ſilentio tenemus, liberam ſenibus, aut alias ad aliquod officium evectis loquendi licentiam permittamus; cùm ipſi potiùs ſilentii, aliarumque virtutum exempla adoleſcentioribus demonſtrare debeant. Adeo ineptam explicationem revincit ipſe S. B. in fine hujus capitis, ubi prohibens ſcurrilitates, *& ad talia*, inquit, *eloquia diſcipulum aperire os non permittimus.* ubi ſicut & capite 3. ſub diſcipuli nomine complectitur omnes omnino monachos, quos hìc perfectos diſcipulos appellat, quia non modò perfectionem ſed perfectionis perfectionem voverunt.

Propter taciturnitatis gravitatem. Id eſt eminentiam, dignitatem, & utilitatem ſilentii.

Rara concedatur loquendi licentia. In quem locum S. Hildegardis: [Scilicet tunc cùm aliqua in conciliis, aliqua in negotiis, ſeu in majoribus neceſſitatibus agenda ſunt in invicem, & non ſingulatim loquendo data licentia, & modicè, ac breviter quæ opus; & deinde facto ſigno omnes in ſilentio ſecundùm conſuetum morem ſileant. Quoniam idem Benedictus licentiam hanc ſtatuta hora in qualibet die non præfixerat, ſed eam in poteſtate ſua, quemadmodum oportuit, habebat; nam licentiam hanc non dabat ſine juſta aliqua neceſſitate, ſeu aliqua pia utilitate compulſus. Attamen quia inhumanum eſt hominem in taciturnitate ſemper eſſe, & non loqui; idem Pater in poteſtate & diſcretione Abbatis dimittit, quemadmodum alia plurima ei concedit, ut diſcipulis ſuis horam competentem provideat, qua ipſi hæc quæ honeſta & neceſſaria ſunt ad invicem loquantur, & ne in indiſcreto ſilentio tædio afficiantur; quoniam poſt hujuſmodi loquendi invicem permiſſionem, convenientiùs & ſeveriùs ad taciturnitatem admoneri, & coerceri poterunt.] Hactenus S. Hildegardis, cujus ex verbis tria colligere poſſumus.

Cap. VI.

S. B. nullum ad colloquium tempus aſſignavit.

Primum nullum ex Regula fixum ac ſtatum eſſe mutui colloquii tempus aſſignatum, ſed quaſi perpetuum Monachis indictum eſſe ſilentium; unde Gilbertus de Hoillandia [Monachorum eſt, inquit, non colloquium, ſed ſilentium.] Et ſanè Ægyptiorum Monachorum veſtigiis quantum potuit S. Pater inhæſit, qui ut teſtatur Caſſianus, perpetuò ſilebant; nam [finitis, inquit Caſſianus, pſalmis, & quotidiana congregatione ſicut ſuperiùs commemoravimus abſoluta, nullus eorum vel ad modicum ſubſiſtere, *aut ſermocinari audet cum altero*; ſed ne quidem per totum diei ſpatium è cella ſua progredi, aut deſerere opus quod in ea ſolitus eſt exercere, præſumit; quod ita explent fores ingreſſi, ut *nulla inter eos ſermocinatio penitus audiatur.*] Refert etiam Palladius de Abbate Theona, quod triginta quinque annis ſiluerit; & de quadam virgine, quod annis viginti quinque nemini colloquuta ſit. [Dicebant etiam de Abbate Agathone per tres annos illum lapidem ore geſtaſſe donec ſilere didiciſſet.] Sed hos omnes ſuperavit Johannes cognomento Silentiarius, qui ex Epiſcopo factus Monachus, totos quadraginta ſeptem annos in ſilentio exegit. Quid de virgine Deipara loquar, quæ ut notat Doctor mellifluus, non niſi quater in toto evangeliorum decurſu loquuta legitur? Hujuſmodi exempla ad imitationem propoſita diſcipulis haud dubium voluit eſſe Sanctus Pater, cùm nullum in Regula tempus loquendi propoſuit: cujus votis ut obſecundarent dilectiſſimi filii continuum pene in cœnobiis ſilentium obſervare ſtuduerunt. Hos inter enituere præ omnibus Cluniacenſes Monachi, qui ſibi quaſi in perpetuum ore præcluſo, manus in linguas commutaſſe videbantur, adinventis ſignis *, quibus dum lingua taceret, quæ neceſſariò requirenda erant invicem exprimebant. At non ſine admiratione legere poſſumus quod de Ciſtercienſium ſilentiò ſcribit Guillelmus Abbas S. Theoderici in libro 1. de vita S. Bernardi cap. 7. [Denique in valle illa plena hominum, in qua nemini otioſum eſſe licebat, omnibus laborantibus, & ſingulis circa injuncta occupatis, media die mediæ noctis ſilentium à ſupervenientibus inveniebatur præter laborum ſonitus, vel ſi fratres in laudibus Dei occuparentur. Porro ſilentii ipſius ordo & fama tantam etiam apud ſæculares homines ſupervenientes ſui faciebat reverentiam, ut & ipſi non dicam prava, vel otioſa, ſed aliquid etiam, quod ad rem non attineret, ibi loqui vererentur.] Hæc confirmat ipſe S. Bernardus cùm ſuos hortatus, ut bonum ſibi invicem darent conſilium, & hac ſibi propoſita objectione: [Quod ego conſilium dabo fratri, cui nec unum quidem verbum dicere fas eſt abſque licentia?] Reſpondet, ut conſulant fratri [non verbo, neque lingua; ſed opere, & veritate,] bono ſcilicet exemplo. Simili ferè ſilentii ſeveritate hujuſce ſæculi principio ſe devinxerunt ſtrictioris obſervantiæ in Hiſpania Sanctimoniales Ordinis Ciſtercienſis. Sed omnem prorſus hominum cogitationem ſuperare videtur, quod de Fontis-Ebraldi ſanctimonialibus ſcribit Vuillelmus Malmeſburienſis: [Præter cæterarum illecebrarum abdicationem, quantulum illud eſt, quod in nullo

Serm. 7. in cant.

Lib. 2. c. 15.

Lauſ. cap. 50. & 85.

Tom 1. Mon. eccl. Græc. pag. 177.

Serm. in Dominic. infra oct. Aſſumt.

* *Hæc ſigna habes in libro 5. de Antiquis Mon. ritibus c. 18.*

Lib. 5. de Regibus Angl.

Cap. VI. loco loquantur præter in capitulo, propoſitâ à magiſtro perennis taciturnitatis Regulâ, quia ſemel laxato ſilentio fœminæ pronæ ſunt ad muſſitandum frivola;] quamvis poſtea, hoc eſt anno 1450. hæc ſilentii diſtrictio auctoritate Summi Pontificis ita temperata eſt, [ut liceat loqui poſt preces, ut vocant, primas; deinde poſt ſignum ad laborem factum,] quemadmodum obſervat Johannes Picardus in notis ad cap. 15. lib. 1. Hiſt. Neubrig. Vide S. Stephani Obaz. vitam lib. 1. n. 9.

Expedit aliquando loqui.

Secundum, Quamvis nullum Regula determinatè deſignet tempus, quo fratres inter ſe conveniant; convenientius tamen ipſis interdum mutuis colloquiis animi relaxandi indulgentiam eſſe concedendam; *inhumanum eſt enim hominem in taciturnitate ſemper eſſe, & non loqui*, inquit S. Hildegardis, atque ita ſenſerunt S. Antonius, & S. Baſilius, inſignes ambo vitæ monaſticæ cultores: [Utile fuerit loqui, ſi de virtute opportuno tempore diſſeratur,] inquit S. Baſilius. Et S. Antonius, referente S. Athanaſio, [dicebat ad omnem quidem mandatorum diſciplinam Scripturas poſſe ſufficere, ſed & hoc optimum fore, ſi mutuis ſe invicem fratres ſermonibus conſolarentur.] Atque eam fuiſſe S. Benedicti mentem patet, tum ex hoc capite, quo aliqua, licèt *rara* concedit eloquia, vultque ori exemplo Prophetæ apponi cuſtodiam ſive oſtium *quod aliquando aperitur, aliquando clauditur*, ut ait Hildemarus; tum ex capite 48. in quo mentionem facit *horarum incompetentium*, quibus fratri ad fratrem ſe adjungere haudquaquam liceat, quod ſupponit *horas competentes*, quibus fratribus loqui indultum ſit. & revera capite 31. jubet, ut *horis competentibus dentur quæ danda ſunt, petantur quæ petenda ſunt*, quod de hujuſmodi mutui colloquii horis intellexerunt Antiqui Patres noſtri; unde & Cellerarius, & Camerarius iis intereſſe tenebantur, cùm fratres in clauſtro invicem loquebantur, ut qui aliqua re indigerent, præſentes eos haberent, & liberè ab eis petere & accipere valerent. Atque hunc eſſe Regulæ genuinum ſenſum patet ex S. Adalardo tum in lib. 2. Statutorum c. 6. ubi hæc habet: [Cùm verò horæ incompetentes tranſierint, & tam loquendi quàm conjungendi tempus advenerit] &c. tum ex ejuſdem capitulis de admonitionibus in Congregatione, in quibus 43. eſt, [de horis incompetentibus, ideſt de ſilentio.] competentibus ergo licebat loqui. Nec eſt quod aliquis dicat, ex eo quod S. B. prohibeat, ne frater jungatur ad fratrem horis incompetentibus, haudquaquam erui poſſe, dandas eſſe horas competentes, quibus licitè poſſint fratres invicem jungi & miſcere colloquia, quaſi idem eſſent *jungi*, & *loqui*. cùm & S. Pater utrumque diſtinguat infra cap. 26. ubi de communicantibus cum excommunicatis ita habet: [Si quis frater præſumſerit ſine juſſione Abbatis fratri excommunicato quolibet modo *ſe jungere, aut loqui cum eo*, vel mandatum ei dirigere, ſimilem ſortiatur excommunicationis vindictam.] Non, inquam, id obſtat. Nam ſi quod ſit diſcrimen; illud unum eſt, quod *jungi* de longa & prolixa confabulatione dicatur; *loqui* verò de tranſeunte & brevi ſicut de longa intelligatur. Et ſanè S. B. qui illo

In Conſtit. Monaſt. c. 11.

In ejus vita c. 15.

Eam eſſe S. B. mentem demonſtratur,

Tom. 4. Specil.

Sæc. 4. Bened. part. 1. p. 758.

capite omne cum excommunicatis colloquium prohibet, capitis titulum ita effert: *De his qui ſine juſſione Abbatis junguntur excommunicatis*; non dicit *junguntur vel loquuntur*; quia utrumque ſub verbo *junguntur* intelligitur. Addet aliquis locum ex cap. 49. de obſervatione Quadrageſimæ, in qua S. Pater præcipit aliquid ſubtrahi *de loquacitate* aliorum temporum; confirmaturque ex perpetua Ordinis praxi, cujus exemplum videre eſt in vita S. Frodoberti AbbatisCellenſis, ubi quandoque *cum diſcipulis colloquium familiare* habuiſſe dicitur. Hinc fit ut tædio non afficiantur Monachi, & ſeverius poſt hæc ſilentium obſervetur, ut docet S. Hildegardis. Pertimeſcendumque eſt ne ſi diutiùs aut ſilentio, aut orationi occupetur animus, tandem deficiat, ſicut arcus, qui cùm nimis, aut diutiùs diſtenditur, vel debilitatur, vel frangitur. Nec refert quod Regula cap. 42. jubet omni tempore ſilentio ſtudere Monachos; nam multùm differunt *ſemper ſilere*, & *omni tempore ſilentio ſtudere*; ſemper ſilere eſt numquam loqui; at verò poteſt aliquis etiam loquendo ſilentio ſtudere; puta neceſſaria dumtaxat proferendo, idque breviter, & ſubmiſſa voce: Quamvis laudemus, beatoſque prædicemus eos, qui poſſunt valentque ita perpetuo ſilere, ut nullo hominum conſortio indigeant; atque ut hoc nobis aliquando donum Deus concedat, obnixè deprecamur.

Cap. VI.

Sæc. 2. Bened. p. 630.

Tertium, ex Abbatis pendere arbitrio aſſignare dies, horas, tempus ſeu ſpatium, locum, modumque colloquii. Communis tamen Ordinis uſus obtinuit, ut non niſi privatis diebus Abbas colloquium permitteret; Dominicis feſtiſque diebus duodecim lectionum continuo ſilentio conſecratis. Et certè inter quinque capitula, quæ receptis concilii Aquiſgran. capitulis addiderunt Centuriatores, quartum ita habetur: [Ut in hebdomada Paſchæ in clauſtro non loquantur, ſed lectio divina ab omnibus teneatur, ſimiliter in hebdomada Pentecoſtes, & in omnibus diebus Dominicis, ſeu in Natali Domini, & in omnibus SS. feſtis præcipuis.] Similiter Antiquæ Conſuetudines MS. S. Benigni Divionenſis: [Per octo dies Paſchæ, & Pentecoſtes, & Natalis Domini, & in Rogationibus, & in omni ſecunda, quarta, & ſexta feria Quadrageſimæ, & in omnibus XII. lectionibus nulla fit locutio in clauſtro.] Quæ totidem verbis extant in veteri Corbeienſi Ordinario M.S. quibus concinit liber Uſuum Beccenſium, loquelam in clauſtro privatis dumtaxat diebus indulgens. E contra Statuta Guigonis Dominicis colloquium poſt Nonam permittunt; quibus antiqua Cartuſienſium ſtatuta adjiciunt feſta capituli; Sed in nova ſtatutorum collectione excipiuntur Nativitas, Cœna Domini, Paſcha, & Pentecoſtes cum feſtis infra hebdomadam in quadrageſima contingentibus: Præterea ſingulis ſeptimanis ſpatiamentum concedunt.

Colloquium aſſignare ad Abbatem pertinet.

Tom. 2. Capitul. Baluz. p. 1092.

Cap. 64.

Stat. Guig. c. 7. n. 9. Prima part. cap. 34. Part. 2. c. 15. n. 1.

Horam duplicem in die ad colloquium deſignatam eſſe apud Cluniacenſes diſcimus ex Uldarico, ſcilicet æſtate poſt capitulum & Nonam; hieme poſt Capitulum & Sextam. Idem videre eſt in antiquis S. Benigni Divionenſis conſuetudinibus, & Ordinario Corbeienſi paſſim.

Quæ hora colloquii apud noſtros.

Lib. 1. cap. 18. & 40.

Cap. VI. Stat. 21. At ſecundam poſtea ſubtraxit Petrus Venerabilis, edito ſtatuto, [ut de uſitatis in clauſtro binis locutionibus ſecunda omni totius anni tempore ſubtrahatur.] Uſus Beccenſes habita temporum ratione volunt, ut [Omnibus privatis diebus, quibus poſt capitulum Tertia dicitur, ſemel tantùm, ideſt poſt capitulum loquantur in clauſtro, niſi ab Octavis Paſchæ uſque ad Idus Septembris; quo tempore privatis diebus poſt Nonam loquuntur in clauſtro: Quando verò Tertia ante capitulum dicitur bis in clauſtro loquuntur poſt capitulum, & poſt Sextam.] In quibuſdam verò Angliæ Monaſteriis hora ad colloquium ſtata erat poſt prandium, ſed [cùm quidam poſt prandium proniores ſunt ad loquendum quod non prodeſt, quàm quod ædificat audientes; ad ampliandum cultum juſtitiæ, qui in ſilentio reperitur, ſtatutum eſt, quod parlamentum, quod poſt prandium in quibuſdam clauſtris fieri conſuevit, penitus Interdicatur; & loco ipſius vacetur uberius meditationibus, & lectionibus repetendis,] inquiunt Abbates Ordinis noſtri in editis anno 1249. ſtatutis. Caſalini Jejunii diebus poſt veſperas, diebus prandii poſt cœnam loquebantur. Plurimi nec diem, nec horam aſſignatam habebant, quorum res omnes ex uno Abbatis nutu pendebant.

Apud Matth. Pariſ. in Addit. p. 111.

In Conſtit. cap. 51.

Quantum tempus.

Quanto verò temporis ſpatio mutui colloquii hora protraheretur, non una fuit omnium conſuetudo monaſteriorum. De Cluniacenſibus, qui binas in die locutiones habebant, audiendus in primis Udalricus. De prima quæ fiebat poſt capitulum ſic diſſerit: [Eo tempore quo primum ad Monaſterium veni, Sacerdos qui privatam miſſam cantare voluit, potuit eam interim finire; quod tamen modo raro contingit, quia multitudo fratrum acervavit; à quibus dum ad utramque miſſam offertur, dum pax datur & accipitur, dum in capitulo de uno aut altero hoc & illud reclamatur, dum tantis in refectorio ſervitur, non minima pars expenditur diei; quæ tamen ſingula, ordine noſtro ſalvo & integro, remanere non poſſunt; propter quod hora loquendi neceſſario magis eſt brevis; & ſi minus aliquantulum loquimur, in hoc Ordinis quidem nemo ſenſit ullum eſſe detrimentum.] Cum ergo nullus exiſtat, qui infra mediam horam privatam miſſam cantare haud queat, ultra hoc temporis ſpatium, quod poſtea etiam abbreviatum eſt, prima locutionis hora non extendebatur. Secunda etiam ex eodem Udalrico longè brevior erat: [Nona autem, inquit, ad quam ſunt ſe levaturi, adeo tarda erit, ut poſtquam in refectorio biberint, & iterum loquendi licentiam habuerint; eamdem loquendi horam, & hoc intervallum ante veſperas non immerito potiùs dixerim nullum quàm parvum: Sæpius autem priuſquam omnes in clauſtro conſideant, & aliquis fratrum vel unum verbum faciat, pulſatur ſignum ad veſperas, & ecce loquendi finis.] Et alibi de eadem locutione, cum fieret poſt Sextam: [Non ſolùm poſt capitulum; ſed etiam poſt Sextam habemus loquendi licentiam; quamquam illud ſpatium ſoleat eſſe breviſſimum; nam non ampliùs erit, quam ut Sacerdos, & ceteri ad majorem miſſam ſervituri lavent manus, & ſint ſe ad induendum parati.]

Lib. 1. cap. 18.

Ibidem.

Lib. 1. cap 40.

Ciſtercienſes

CAP. VI.

Ciſtercienſes ex Jacobo de Vitriaco integram in colloquio horam inſumebant : [Silentium , inquit, per totam ferè diem obſervantes , mutuis collocutionibus & collationibus unam ſibi horam reſervant , invicem conſolantes , & invicem inſtruentes.] quod ita explicat Julianus Varnier , non quaſi ſingulis diebus unam horam ad mutuam collocutionem reſervarent ; ſed quod , cùm Abbas fratribus loquendi licentiam indulgeret , integram in id exercitii horam impenderent. Et da hac hora intelligendus S. Bernardus , ubi ſuperbum Monachum deſcribens hæc habet : [Cùm autem pulſato ſigno neceſſe eſt interrumpi colloquium , *horam longam* breve queritur intervallum.] His in colloquiis, ut id obiter obſervem, aliquando ſermo agebatur de litteris : *Si de litteris ſermo exoritur* , inquit S. Bernardus , *vetera proferuntur & nova , volant ſententiæ , verba reſonant ampulloſa ;* aliquando de religione : *Quod ſi de religione agitur , ſtatim viſiones , & ſomnia proferuntur , deinde laudat jejunia* &c. aliquando de rebus jocoſis : *Si ad ludicra ſermo convertitur, in his quantò aſſuetior, tantò loquacior invenitur.* Ex hinc colliges hujuſmodi colloquia non fuiſſe communia , hoc eſt omnibus ſimul in unum coeuntibus ; ſed inter ſe ad proprium libitum diviſis , aut ad nutum Abbatis ; alioquin S. Bernardus , qui fuiſſet præſens , ſi communia extitiſſent , ludicra nequaquam paſſus fuiſſet. Quàm frequenter autem illa hora occurreret nos latet : Sanctimoniales Strictioris obſervantiæ Ordinis Ciſtercienſis in Hiſpania ſemel in hebdomada extra Adventum aut Quadrageſimam junctæ recreationem habent ante vel poſt veſperas ad nutum Abbatiſſæ ; dummodo dies ille non ſit communionis. Similiter in antiquis Fulienſium Conſtitutionibus cap. 6. [ſemel tantùm in hebdomada die feſto fratribus aliquod ex his intervallis , quibus abſunt à choro , pio & religioſo colloquio conſumere] permittitur *.

Lib. 2. Hiſtor. Occid. cap. 14.
De Ant. Praxi Regul S. B. cap. 16.
In Tract. de Grad. Humil. c. 14.
In Conſtit. c. 2. & 11. apud Henriq. in Lilus Ciſt. pag. 26.

Idem ferè vigebat apud inſignes illos Eremitas , quibuſcum vivebat S. Dominicus Loricatus. Hi nimirum , teſte Petro Damiani , [tenebant per totam hebdomadam diſtricta cenſura ſilentium , quod utique Dominica die poſt veſperum , cibumque ſolventes, habebant loquendi invicem uſque ad completionis officium libertatem.]

** In editis verò an. 1631 ſingulis diebus per ſpatium unius circiter horæ à Superiore aſſignandæ.*
In vit. S. Domin. c. 6.

Tantam indulgentiam ſuis non videntur indulſiſſe Caſſinenſes , quorum Declarationes in Regulæ cap. 6. hæc habent : [Ad effugiendam enervationem , Prælati & alii Superiores non concedant ſolatia , aut recreationes , niſi alternis hebdomadibus , excepta tamen Quadrageſima & Adventu , quibus temporibus nefas eſt talia cogitare , nedum permittere.] In impreſſis tamen anno 1642. Declarationibus pro *alternis hebdomadibus* , habetur *ſingulis hebdomadibus* ; & inſuper tam novæ quàm antiquæ Declarationes ad cap. 48. hortantur Superiores , ut benigni ſint ad recreationes fratribus præcipuè ſolemnitatibus duplicibus , quæ non occurrunt in Adventu aut Quadrageſima , concedendas.

Camaldulenſes cùm diſpenſant à ſilentio per mediam dumtaxat horam per viridarium , aut aliquam aliam monaſterii partem , in qua perpetuum non vigeat ſilentium , colloquium permittunt. Caſalini quo-

Lib. 1. Conſtit. Camald.
In Conſt. cap 51.

Cap. VI. tidie à cœna ad completorium, vel diebus jejunii à veſpera etiam ad completorium colloquebantur, ita tamen ut illo tempore poſſent ad cellas ſecedere, & lectioni atque orationi vacare: Poſt prandium verò ſub ſilentio per mediam horam deambulabant in horto.

Bursfeldenſes nec diem, nec horam, nec tempus ſeu ſpatium colloquii determinatum habuiſſe videntur, ſed in Ceremoniali hoc tantùm decernunt: [A ſolo Abbate, & Priore, ſeu etiam Subpriore in Prioris abſentia loquendi licentia in monaſterio aut extra concedatur, niſi fortè alicui alteri pro vice aliqua ſpeciali ſuper hoc ab Abbate & Priore fuerit conceſſa poteſtas. Dans loquendi licentiam fratribus dicat: *Benedicite*; & illi reſpondeant: *Deus*: Et ex tunc licitum erit de permiſſis ad invicem conferre uſque ad iteratam ſilentii impoſitionem, quæ fieri ſolet per hæc verba: *Adjutorium noſtrum in nomine Domini*. Nulli ergo abſque licentia loqui fas eſt, ſed habita licentia, aut facultate loquendi, non loquatur niſi præmiſſo: *Benedicite*, & reſponſo: *Dominus*.]

Diſt. 3. cap. 10.

Colloquii locus. De colloquii loco variæ fuerunt monaſteriorum conſuetudines; nam S. Adalardus in Statutis lib. 2. cap. 6. dormitorium aſſignat; Cluniacenſes, Divionenſes, Pariſienſes, Beccenſes, & alii communiter Monachi cum Cartuſienſibus loquebantur in clauſtro; Camaldulenſes in viridario. At raró extra monaſterium recreationis gratiâ deambulantes Monachos veteres offendes.

Modus. Quod ſpectat ad modum ſive ordinem in colloquio tenendum, 1. illud non incipiebant niſi præmiſſo: *Benedicite*. [Poſt capitulum, inquit MS. S. Petri ſupra Divam Ordinarium, ſedeant omnes in clauſtro ad colloquium. Audito itaque tympano pergant ad Sextam: qua cantata, revertantur ad colloquium, dicatque ultimus in ordine Novitius: *Benedicite*, & ſic loquantur de conſuetudinibus, de bonis, & ædificationis eloquiis.] Apud Bursfeldenſes, & Cartuſianos non ultimus; ſed ipſe, qui colloquio præerat, *Benedicite* dicebat. Hi etiam antequam quidquam loqui inciperent aliquam lectionem præmittebant. [Quando poſt Nonam in eccleſia dictam diebus Capituli in clauſtro convenimus, inquiunt in nova collectione Statutorum; tunc antequam ſedeamus, qui præeſt conventui dicit: *Benedicite*. Deinde ſequitur lectio de Statutis vel evangeliis; qua finita, colloquium habemus, in quo nullus conſulere debet ſecretò, vel ſuſurrare, vel dicere aliquid quod nolit ab omnibus intelligi vel audiri. Eamdem diſciplinam obſervare videntur Sanctimoniales ſtrictioris obſervantiæ Ordinis Ciſtercienſis in Hiſpania, quarum Conſtitutiones volunt, ut [ubi Abbatiſſa licentiam recreandi, vel colloquendi dederit, ſint colloquia religioſa, ad quod ſervire poterit pius aliquis liber.]

1. part. c. 15. n. 4.

Cap. 11.

Data autem ſemel loquendi licentia, vel duo, tres, pluresve ſimul à Superiore jungebantur; quibuſcum, non cum aliis, de rebus honeſtis & piis ſermonem invicem miſcebant. Ita præſcribunt antiqua S. Adalardi Statuta: [Quando loqui licet, quia locutio ſemper ibi (in dormitorio) ſervanda eſt, ſive duo, ſeu tres, ſeu etiam plures, ſicuti fieri

Lib. 2. cap. 6. tom. 4. Specil.

ſolet quando de capitulo ſurgunt , conjungantur.] Vel promiſcuè , ut ferebat animus , quibuſcum cupiebat unuſquiſque loquebatur: & hæc videtur fuiſſe Cluniacenſium, Cartuſienſium, immo & Ciſtercienſium, ut ſupra collegimus ex S. Bernardo , conſuetudo. Tunc qui aliqua re indigebant , hanc potiſſimum eo tempore petebant , ut de Cluniacenſibus ſcribit Udalricus, & Cartuſienſibus ſuis præſcribit Guigo his verbis : [Poſt Nonam convenimus in Clauſtro de utilibus loquuturi : In hoc ſpatio incauſtum, pergamenum, pennas, cretam, libros ſeu legendos ſeu tranſcribendos à Sacriſta ; à Coquinario verò legumina , ſal, & cetera hujuſmodi poſcimus, & accipimus.] Vel denique omnes uno in loco reſidentes , ſe invicem loquentes auſcultabant, ut velle videtur S. Hildegardis. Atque ad hos potiſſimum ſpectat præclara illa S. Baſilii admonitio : [Inutilis ſermo , & quæ ex mutuis colloquiis oritur importuna elatio non proferatur , ſed ſi quid utile ad ædificationem animarum , hoc ſolùm convenit loqui ; & hæc ipſa quæ utilia ſunt, cum ordine, & decenti tempore , & ab his à quibus dici oportet : Si quis de inferioribus ſit, expectet donec invitetur ad loquendum à Superiore ; Suſurrationes verò atque ad aures loquutiones , & per nutus ſignificationes ſubmoveantur, quia ſuſurratio ſuſpicionem detractionis habet, & quæ per nutum fit ſignificatio , dolum alicujus rei latere indicat : fratri porro ex his talibus naſcuntur odia & ſuſpitiones. Quoties verò inter ſe colloquium habere neceſſe eſt , modum vocis neceſſitas definiat, ut ſcilicet illi, qui prope eſt, dulciori voce loquantur ; eum autem, qui longè eſt, altiori voce appellent , ut qui dat alicui conſilium, aut aliquam de re aliqua exhortationem habet, majori & aſperiori voce utatur, ut nihil contumelioſum in conventu reperiatur.] An verò de hujuſmodi colloquio intelligendus ſit hic locus ex vita S. Pachomii : [Conſuetudo autem illis erat jam inde ab initio , circa veſperam, manuali opere , ac cœna peractis , in unum ſimul conſidere ad ſcrutandas ſcripturas , ab omni alia ſollicitudine tunc liberi , præterquam ab ea, quæ ſalutem eorum concernebat.]

Cap. VI.

In Statut. c. 7. Idem habetur in Antiquis Statut. Cart. 1. p. 14.

Serm. 2. de Inſtit. Monach.

Num, 79. apud Boll. 14. Maii.

Porro utrum iſthæc colloquia recrationes, aut alio nomine appellare liceat, parum refert, cùm non tam ad delectationem , quàm ad infirmorum ſolatium indulta ſint. certè ſicut corpus recreare dicimus , cùm poſt longum jejunium viliſſimis cibis veſcimur, ita cùm poſt prolixum ſilentium de bonis & ad ædificationem eloquiis loquimur , hoc exhauſtum animum recreare , nihil vetat appellare ; dum modo abſit omnis de ſæculo , de Regibus, Principibus , Prælatis, aliiſque hujuſmodi , quæ paſſim vetant omnes tam veteres , quàm recentes Monachorum Conſtitutiones, ſermo. Rectè omnino MS. liber de doctrina Novitiorum : [Numquam loquaris de ſæculo, vel de guerris ; nec audias referentes, cùm illud ſit venenum mortiferum animarum.] Vide Petri Damiani Opuſc. 49. cap. 10.

Cap 14. extat poſt. Conſ. Guillel. Pelliſer.

Ceterùm extra hujuſmodi colloquia , de quibus hactenus fusè diſſeruimus , quæque erant rara, perpetuum Monachi ſilentium ſervabant,

Pœnæ in ſilentii

Cap. VI. violatores decretæ. graviſſimis etiam ſubjicientes pænis illud temere violantes. De his pænis adverſus ſilentii infractores Regula Cujuſdam ad Monachos ita decernit: [In omnibus nihil loquendum, niſi quod neceſſitas popoſcerit.
C. p. 16. Si quis præter hanc diſciplinam, cum clamore & acerbiore ſermone reſponderit, notetur uſquequo corrigatur. Si autem hoc vitio curari non poterit, ejiciatur ab unitate fratrum.] Pœnæ incerti Auctoris apud S. Baſilium n. 15. [Si quis veſperi poſt *pater noſter* inveniatur colloquens, excommunicetur.] Liber antiquarum definitionum Ordin. Ciſtercienſis:
Diſt. 7. c. 5. [Qui ſcienter de ſilentio infra Abbatiam intus vel foris rupto ſe recognoverit, & culpabilis inventus fuerit, uno die ſit in pane & aqua, & in capitulo verberetur; qui verò paſſim & ex conſuetudine illud fregerint; ſi ſæpius correpti non emendaverint, omni ſexta feria ſint in pane & aqua uſque ad congruam emendationem, & ad nutum proprii Abbatis ultimi omnium habeantur.] Similiter Conſtitutiones Sancti-
Cap. 12. monialium ſtrictioris obſervantiæ ejuſdem Ordinis in Hiſpania: [Pænitentia injungenda illi, quæ ſilentium ſolverit, eſt diſciplina, & aqua
In Auctario Addit. Matth. Pariſ. pag. 170. & panis humi, in quo Abbatiſſa rarò diſpenſet.] Statuta vetuſtiſſima gallica pro Monialibus B. Mariæ Sopvvell in Anglia à Michaele S. Albani Abbate ante annos trecentos renovata: [*Pur ceo que vous eſtes tenus par la reule de Seint Beneyt à la ſilence tenir en l'Egliſe, en l'encloiſtre, en le refeytour, & en le dortour: vous commendoms que la ſilence ſoit tenuë en les lieux avant dits: Et ſi nulle enfreigne la ſilence, preigne ſa veyne en chapitle, & preigne diſcipline regulere, reconnoiſſaunte ſa coulpe. Et ſi tiele que enfreyne ſilence ne voille de gree prendre ſa veyne, ſoit clame par gardeyne del ordre, & miſe à plus rude penaunce. Et ſi avygne que aſcune tenſe, one autre deſordinement, ſoit celle miſe en ſilence par tice, & teigne la penaunce tres jour.* Denique Cartuſienſes in nova collectione Statuto-
1. part. c. 14. n. 7. rum: [Qui abſque licentia ſilentium fregerit, culpam ſuam recognoſcat, & diſciplinam cum virgis accipiat in Dominica proximè ſequenti.... Si aſſuetus fuerit in frangendo, vino privetur, aut ad terram comedat, vel alia pœna arbitrio Prioris puniatur.] Et alibi: [Di-
Cap. 8. n. 5. centes autem culpas ſuas de fractione ſilentii debent exprimere locum, vices, & qualitates perſonarum; & tenentur diſciplinas cum virgis à præſidente recipere... Et omnes Priores ſervent, & ſervare faciant iſtud ſtatutum de diſciplinis pro fractione ſilentii dandis; alias Viſitatores ſuper hoc provideant.]

In multiloquio peccatum, & quid illud ſit. QUIA SCRIPTUM EST: IN MULTILOQUIO NON EFFUGIES PECCATUM. [Nam multiloquium ut ait S. Johannes Climacus, ſedes eſt vanæ gloriæ, per quam ſeipſam oſtentare, & in ſcenam ac theatrum ſolet deducere. Multiloquium eſt ignorantiæ argumentum,
Grad. 11. feneſtra obtrectationis, ſcurrilium nugamentorum magiſtra, miniſtra mendacii, compunctionis abſterſio, auctrix & conciliatrix ignaviæ, ſomni nuncia, meditationis diſtractio, cuſtodiæ cordis abolitio, fer-
Lib. 3. contra Creſc. cap. 1. voris divini frigidarium, orationis languor ſeu potiùs extinctio.] Quid autem ſit multiloquium explicat S. Auguſtinus his verbis: [Multilo-

quium eſt ſuperflua loquutio, vitium ſcilicet loquendi amore contra-ctum. Plerumque autem loqui amant etiam qui neſciunt quid loquantur, vel quomodo loquantur.] Et alibi: [Abſit ut multiloquium deputem, quando neceſſaria dicuntur, quantalibet ſermonum prolixitate dicantur.] Oſtendens eum ſolùm multiloquii vitio laborare, qui multa ſine neceſſitate; non eum qui juſta ex cauſſa, ratione ſui officii, aut alterius neceſſitatis loquitur multa. Cap. VI. *Lib. 1. Retract. in prol.*

Et alibi : Mors et vita in manibus linguæ. Poteſt enim occidere, aut vivificare, & eum qui loquitur, & eum cui loquitur, & eum de quo loquitur.

Nam loqui et docere magistrum condecet. Illi enim per Prophetam dicitur: Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum, & domui Jacob peccata eorum. Appoſitè autem S. Benedictus ait *loqui & docere*; [Ideſt ad hoc debet loqui ut doceat, inquit Bernardus Caſſinenſis: neque enim verba magiſtri debent eſſe niſi doctrina; quia qui alios admonet ad taciturnitatem, debet habere ſermonem ædificativum, ratione comtum, & ſuo tempore ſuaque congruitate prolatum; unde non dixit B. Benedictus tantùm: *Magiſtrum loqui condecet*; ſed *loqui & docere*, ut ſit ſua loquela inſtructio diſcipuli, & doctrina ædificatio ejus.] *Iſaiæ 58.*

Tacere et audire discipulo convenit. Hinc ſcriptura *Audi*, inquit, *tacens, & pro reverentia accedet tibi bona gratia*. Planè primus Philoſophiæ nuncupator & creditor Pytagoras accedentes diſcipulos nihil ante docuit quàm tacere; primaque apud eum meditatio futuro ſapienti erat linguam omnem coercere: unde & quinquennii ſilentium diſcipulis imponebat; quod illi, ut prophanam diſcerent philoſophiam, muti cum gaudio perſolvebant. Multo nos potiori jure, utpote cæleſtis philoſophiæ diſcipulos tacere condecet; niſi fortè Monachi mores & profeſſionem exuere animus ſit: [Vita enim Monachi, inquit Johannes Monachus, uſque adeo eſt aliquid donec ſub ſilentio eſſe ſtuduerit: eo veró remoto, quidquid bene & honeſtè ſe agere putaverit, ſecundùm inſtitutionem Patrum nihil erit.] *Eccli 32.* *Lib. 2. vitæ S. Odonis n. 11. Sæc. 5.*

Et ideo si qua requirenda sunt. Corporalis, ſpiritaliſve neceſſitatis.

A Priore. *Ideſt ſuperiore*, infit Nicolaus de Fractura, ſive Abbate, qui nomine Prioris intelligitur in omnibus Regulæ locis, in quibus vox *Prior* ſumitur ſingulariter, & abſolutè, & non reſpectivè, ut probat Menardus: Hic tamen Prioris vocabulum non ſolùm pro Abbate, ſed etiam [pro quocumque ſeniore, vel Priore tempore] uſurpari æſtimat Boherius; Johannes veró Craeſbrecx pro eo, qui prior eſt ordine, loco, ætate, doctrina, alicujus artis peritiâ, quilibet ſcilicet ſenior, prudentior, doctior; Nicolaus Bravus pro eo, qui præeſt conventui, ſive ſit Abbas, aut Præpoſitus, aut quivis alius profeſſione antiquior. Poſſet etiam intelligi de Præpoſito, juxta illud Regulæ Cujuſdam ad Virgines: [Nulla Monacharum per ſemetipſam de propria *Prior in Regula S. B. quid ſignificet.* *In notis ad Conc. Reg. c. 47. §. 1.* *Cap. 22.*

CAP. VI. neceſſitate Abbatiſſæ ſuggerat, ſed omnes per Præpoſitam quicquid neceſſitatum fuerit Abbatiſſæ ſtudeant intimare.]

Tria in verbis utilibus obſervanda. CUM OMNI HUMILITATE ET SUBJECTIONE REVERENTIÆ REQUIRANTUR. Ad quem locum Bernardus Caſſinenſis [Tria, inquit, ponit in verbis utilibus obſervanda, videlicet humilitatem, ſubjectionem, & reverentiam: Humilitas interius Monachum diſponit; ſubjectio ſubditum eſſe in geſtis exterioribus oſtendit, ordinat, & diſponit; & reverentia ſermonem debito condimento componit.] Vel etiam cum humilitate & ſubjectione reverentiæ, ideſt ut quidquid reſponderit, ratum fixumque teneatur, nihil prorſus objiciens. Ex M. S. autem Regula incerti Auctoris cap. 8. [Horis tibi ad opus exercendum deputatis quidquid miniſtris tuis, & tibi neceſſe fuerit; invicem brevi ſermone definienda eſt quærimonia.... Cùm autem tibi neceſſitas incumbit loquendi, auctoritas cujuſdam ſancti Patris jubet, ut dicas priùs tertiò: Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam: quo perdicto, mox cum omni celeritate, feſtinanter, cum fervore caritatis redde reſponſum leviter, & ſine riſu, humiliter, & pauca verba, & rationabilia loquaris.]

Scurrilitas quid ſit. *In epiſt. ad Epheſ. c 5.* SCURRILITATES VERÒ. Quid ſit ſcurrilitas diſcimus ex S. Hieronymo, ſtultiloquium inter & ſcurrilitatem diſcrimen ita explicante: [Inter ſtultiloquium & inter ſcurrilitatem apud Paulum hoc intereſt, quod ſtultiloquium nihil in ſe ſapiens, & corde hominis dignum habet. Scurrilitas de prudenti mente deſcendit, & conſultò appetit quædam vel urbana verba, vel ruſtica, vel turpia, vel faceta; quam nos jocularitatem alio verbo poſſumus appellare, ut riſum moveat audientibus.] Ex quibus habemus ſcurrilitatem poſſe in bonam malamque partem accipi, ut pote quæ & in urbana, & in turpia verba ſe effundat. Sed hìc à S. Benedicto ſumi in malam partem conſtat ex communi & univerſali omnium ſententia; unde Bernardus Caſſinenſis ſcurrilitatem deſcribens ait: [Scurrilitas eſt verbum turpe, turpiſque joci, vel improbum, vel irriſione dignum.]

Scurrilitas damnatur. *Conſt. Monaſt. c. 13* Hujuſmodi ſcurrilitates æterna clauſura damnat S. Benedictus, & ante eum S. Baſilius, S. Hieronymus, S. Nicetius, & alii. S. Baſilius, [Vitandæ ſunt, inquit, omnes omnino in ſermone facetiæ, & ſcurrilis dicacitas; ſiquidem fieri ſolet plerumque, ut qui ſe ſe in rebus hujuſmodi occupant, ii rectam rationem deſerant; quippe cum ex eo illud fiat, ut animus ad ridicula diffundatur, & in tacita ſecum cogitatione gravitatis ſeveritatiſque nervos omnes elidat.] Sanctus Hieronymus ad Nepotianum ſcribens: *Epiſt. 2.* [Omnes delicias, & lepores, & riſu dignas urbanitates, & ceteras ineptias amatorum, in comœdis erubeſcimus, in ſæculi hominibus deteſtamur; quantò magis in Monachis & in Clericis, quorum & ſacerdotium propoſito, & propoſitum ornatur ſacerdotio.] S. Nicetius Abbas & poſtea Epiſcopus: *Apud Gregor. Turon. l. de vit. Pat. c. 17.* [Cavenda eſt ſcurrilitas, dilectiſſimi, & omne verbum otioſum, ut ſicut corpus omne purum exhibere debemus Deo, ita etiam & os non ad aliud

niſi ad laudem Dei.] His adde graviſſimam S. Bernardi ſententiam : [Inter ſæculares nugæ, nugæ ſunt; in ore Sacerdotis, (nec minus Monachi) blaſphemiæ: Interdum tamen ſi incidant, ferendæ fortaſſis, referendæ numquam. Magis interveniendum cautè & prudenter nugacitati. Prorumpendum ſanè in ſerium quid, quod non modo utiliter, ſed libenter audiant, & ſuperſedeant otioſis. Conſecraſti os tuum evangelio, talibus jam aperire illicitum, aſſueſcere ſacrilegium eſt] &c. CAP. VI. *Lib. 2. de Conſid. c. 13.*

Non mirum eſt igitur, ſi graviſſimis pœnis tam in Monachis quàm in Clericis damnatas ſcurrilitates legamus; nam v. g. Concilium Carthaginienſe IV. *Clericum ſcurrilem, & in verbis turbibus jocularem* ab officio retrahendum edicit; & inter excerpta ex lib. 2. Pænit. Egberti Epiſcopi, vigeſimum ſeptimum ita habetur: [Si quis Preſbyter, Diaconus, aut Monachus ocioſitatem, ſtultiloquium, ſcurrilitatem, garrulitatem, ſomnum, pigritiam, torporem, & his ſimilia dilexerit, triduo pæniteat.] Quibus accedunt antiquæ Monachorum Regulæ; quas inter Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii ita decernit: [Si aliquis deprehenſus fuerit in riſu, vel in ſcurrilitate ſermonis, ſicut ait Apoſtolus, quæ ad rem non pertinet, jubemus hujuſmodi duarum hebdomadarum ſpatio, in nomine Domini omni flagello humanitatis coerceri.] Regula Tarnatenſis: [Qui joculare aliquid, vel riſui aptum in conventu fratrum proferre præſumſerit, vel qui cum junioribus verba otioſa narrare voluerit, aut habere amicitias ætatis infirmæ, increpationi ut dignus eſt ſubjacebit.] Regula S. Ferreoli poſtquam jocos, plauſus, & cachinnos prohibuit, maximè in oratorio & ad menſam, addit: [Quod ſi quis non cuſtodierit, præſenti denunciatione commonitus, triduani eum jejunii mulctatio caſtiget.] Denique Regula S. Donati ad Virgines: [Fabulas otioſas proferens ad alteram, & ſtatim ſemetipſam reprehendens, venia tantùm ſufficit. Si autem ſe non reprehenderit, tractantes eas ſuperpoſitione ſilentii, aut quinquaginta percuſſionibus pæniteant.] His addere poſſemus graviſſimas pœnas, quibus ſcurrilitates aliquando Judex juſtus Dominus mulctavit, ex quibus lugubre prorſus exemplum nobis exhibet Durandus, ex Monacho Cluniacenſi Epiſcopus Toloſanus, quod videre eſt in vita S. Hugonis auctore Raynaldo n. 18. apud Bollandum. 29. Aprilis. Sub gravibus pœnis. *Can. 60.* *Apud Spelman. tom. 1. conc. Angl.* *Cap. 15.* *Cap. 13.* *Cap. 24.* *Cap. 28.*

Porro ad vitandam omnem ſcurrilitatis occaſionem Caſſinenſes vetant teneri aves, aut animalia ad jocum & levitatem promoventia; omne quoque ludi genus interdicunt. [Ludos etiam cujuſcumque ſint generis, jocos, & fabulas, & verba obſcœna, & choreas ita prohibent Cæleſtini, ut ſi quis ſecus fecerit, per menſem in carceribus detineatur, & alias pro culpæ merito ad arbitrium Superioris corrigatur.] Fulienſes vero aves, canes, aut aliud animal ad delicias comparatum alentes jejunio in pane & aqua plectunt; qua etiam pæna diſſolutiones, manuum injectiones, impulſiones, & hujuſmodi jocos puniunt Caſſinenſes. *In d. cl. ad cap. 6. Regul.* *In Conſt. c. 11. §. 3.* *In Conſt. c. 6.*

Cap. VI. Joci honeſti non vetiti.

Scurrilitatum tamen nomine non prohibentur honeſti joci, quibus nonnumquam uſos fuiſſe pios viros legimus, & quales erant Petri Venerabilis, quos laudat S. Bernardus ad eum ſic ſcribens: [Placet fateor jocus, eſt enim & jucunditate gratus, & ſerius gravitate; neſcio ſiquidem quomodo inter jocandum ita diſponitis ſermones veſtros in judicio, ut & jocus levitatem non redoleat, & auctoritas conſervata hilaritatis non minuat gratiam.]

Otioſum verbum quid. *Regul. brev. cap. 23. In Matth. 12. In Paſtorali. 3. parte cap. 15.*

Et verba otiosa. Verbum otioſum S. Baſilio eſt [omne verbum quod ad propoſitum in Domino uſum non facit.] S. Hieronymo [quod ſine utilitate & loquentis dicitur & audientis; ſi omiſſis ſeriis, de rebus frivolis loquamur, & fabulas narremus antiquas.] S. Gregorio [quod ratione juſtæ neceſſitatis, aut intentione piæ utilitatis caret.] Hujuſmodi verba una cum ſcurrilitatibus ſub eadem clauſura damnat S. Benedictus; à quibus nos aliunde ſatis deterrere deberet terribilis Chriſti ſententia dicentis, quoniam *omne verbum otioſum, quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii.* quam ad ſententiam adtendens Petrus Damiani, [dum hæc, inquit, evangelii verba conſidero, quid aliud quàm quoddam nobis commercium propoſitum eſſe perpendo? quia nimirum & momentaneo riſu perpetuus fletus eruitur, & temporali fletu perpetua lætitia comparatur.] Hac ſententia deterrebantur Pachomiani, apud quos, teſte Ruffino, *impoſſibile* erat aliquem verbum otioſum loqui: hac deterrebantur SS. Serapion, Macarius, Paphnutius, & alter Macarius, quorum in Regula lego: [Si quis ex fratribus ſermonem in congregatione otioſum emiſerit, ne reus ſit concilii, præcipimus eum triduo à fratrum congregatione, vel colloquio eſſe alienum, ut nullus cum eo jungatur.] Multò ſeverior videtur Regula Cujuſdam ad Monachos: [Mendacium, inquit, & juramentum, ſive verbum otioſum per omne corpus fraternitatis damnandum eſt. Si quis ſit ex fratribus, cum quo aliquid horum inventum fuerit, mittendus eſt in carcerem, & pœniteat uſquequo à vitio corrigatur.... Si quis ex fratribus poſt examinationem carceris cavere hæc vitia non poterit, ejiciendus eſt à fratribus, & damnandus eſt.]

Lib. 5. ep. 2. *Lib. 3. de vit. Patr. 35.* *Cap. 15.* *Cap. 8.*

Et risum moventia. Inter quæ & Scurrilitatem hoc diſcriminis afferunt Hildemarus & Bernardus Caſſinenſis, quod ſcurrilitas ad laſciviam pertineat, verba riſum moventia etiam aliquando ad ſapientes ſpectant. De his egimus ſupra ad cap. IV.

Æterna clausura in omnibus locis damnamus &c. Hìc iterum cum Hildemaro Bernardus Caſſinenſis & Boherius obſervant verbis utilibus à S. Benedicto appoſitam fuiſſe cuſtodiam, ſcurrilibus, otioſis, & riſum moventibus murum, perpetuum velut obicem. Quod addit: *In omnibus locis*, oſtendit utilia ac neceſſaria verba non omnibus eſſe in locis damnata, quamvis nec in omnibus licita; quare pro capitis hujus clauſula operæ pretium fortaſſis erit, quibus potiſſimum in locis loqui Monachis eſſet prohibitum brevi diſſerere.

Silentium omnibus in locis ſervandum.

Duo præſertim loca apud veteres Monachos adeo ſacra erant, ut in

jis

iis ſolvere ſilentium nemini liceret; oratorium ſcilicet & refectorium. Ita S. Euthymius referente Cyrillo [ſuadebat honeſtum amplecti ſilentium in templo Domini, neve quis loqueretur in ſynaxi fratrum dum ſacra peraguntur myſteria; ſed nec in refectorio fratribus ad cœnam collectis linguam laxare, verùm in utriſque manere in eodem ſilentio.] Ita Regula Cujuſdam ad Monachos: [Silentium, inquit, in omnibus ſectandum eſt, & tacendi diſciplina per omnia facienda eſt, maximè autem juxta miſſam, & menſam.] Ita etiam S. P. Benedictus ſummum ad menſam ſilentium præſcribit cap. 38. & ad oratorium cap. 52. ubi ſub nomine Oratorii intelligenda eſt etiam ſacriſtia: unde inter S. Adalardi capitula tertium habetur *De ſilentio in ſecretario, ſeu in eccleſiis.* Exiſtimat etiam Benedictus Haeftenus ſilentium à S. Benedicto inſtitutum fuiſſe in dormitorio, quod ex eo colligit quod nemini poſt completorium loqui permittat S. Pater, & vix alio tempore ſolerent fratres dormitorium habitare. Contrarium tamen videtur in Statutis S. Adalardi Lib. 2. cap. 6. Sed neque id apparet ex conſuetudinibus S. Benedicti Anianenſis, in quibus decernitur [in oratorio ſummum ſilentium.... in ſacrario magnum ſilentium.... in refectorio ſummum ſilentium.... in clauſtris hora lectionis ſummum ſilentium,] nulla dormitorii facta mentione. De nonnullis tamen monaſteriis ibidem additur: [Vidimus etiam & illud obſervabile: Si quis ad perfectionem taciturnitatis venire deſideret, quod nullus fratrum in quolibet loco loqui aliquid præſumebat; præter duo ad hoc deputata.] quænam porro eſſent illa duo loca locutioni deſtinata ibidem non exprimitur, ſed obſervatu digniſſimum prorſus exiſtimo quod ſubjicitur: [In eccleſia nullum præter officium divinum, & verba orationis. Si alicui cuilibet loqui neceſſitas erat, tacto veſtimento Abbatis, vel cujuſlibet fratris, annuit ad illa loca; expoſitiſque pauciſſimis verbis, vel rationabilibus, ſtatim abſceſſerunt, timentes ne propter neceſſaria verba, in nociva & inutilia inciderent.] Cujus obſervantiæ praxim, ſi bene memini, videre eſt in vita Notkeri Balbuli Sæc. 5. hancque fortaſſe reſpicit locus ex libro Mirac. S. Dunſtani n. 20. [Ille ſciens moris non eſſe Monachos in oratorio loqui, digitis innuit ipſum ibi nequaquam debere loqui.] &c. quæ obiter dicta ſint. Venio ad Cluniacenſes, quorum antiquas conſuetudines deſcribens Udalricus, ſic loquitur: [Tales in clauſtro ſunt officinæ, in quibus traditum eſt à patribus noſtris & præfixum, ut perpetuum ſilentium teneatur; in eccleſia, dormitorio, refectorio, & in coquina regulari; in his locis tam in die quàm in nocte, ſi vel unum verbum quoquo audiente loquitur, non facilè veniam abſque judicio meretur.] Eadem leguntur in M.S. S. Benigni Divionenſis Conſuetudinibus cap. 31. At multo plura ſilentio addicta fuiſſe loca patet ex ſequenti Petri Venerabilis Statuto: [In infirmaria Cluniacenſi, quæ quinque habitaculis ſub uno tecto diviſis diſtinguitur, tali diſcretione ſilentium teneatur, ut in ea parte in qua fratres defunguntur, quæ media eſt, & in illa, quæ ſuperior à parte meridiana eſt, ſilentium & collocutio an-

Cap. VI. *In ejus vita n. 17. tom. 2. Monum. Eccl. Græc.* *Cap. 16.* *Tom. 4. Analect.* *Lib. 2. c. 3.* *Stat. 19.*

B b

Cap. VI. tiquo more ſervetur; in tribus verò aliis clauſtri regularis ſilentium teneatur. Sic in cella Novitiorum, & adjacenti clauſtro, ſive officinis, exceptis Novitiis & eorum magiſtro, qui ubi, & quando loqui ſolent, loquentur; exceptis etiam Epiſcopis, & Abbatibus ſupervenientibus, Majori Priore, & Subprioribus Ordinis cuſtodibus, qui in partibus ipſius cellæ Novitiorum, & ipſi loqui poterunt, & in præſentia tantummodo eorum alii. In operatoriis verò univerſis continuum teneatur ſilentium, excepto uno tantùm Magiſtro uniuſcujuſque operatoriæ domus, & exceptis operatoriis novæ eccleſiæ, & operatoriis ipſorum. Teneatur inſuper clauſtri ſilentium in cimiterio, & clauſtro cimiterii, in ſacriſtaniis omnibus, & via quæ ad domos ſuperiores ducit, quæ juxta majorem eccleſiam ſunt, & in adjacentibus locis, exceptis ſupradictis Abbatibus & Prioribus, quibus in partibus illis loqui ſupradicto modo licebit.] Tantam tamen ſilentii diſtrictionem in parvis cellis ſeu Prioratibus, ut vocant, haud exigebat idem Petrus Venerabilis; nam Statuto 42. decemit, [ut ubi duodecim fratres eſſe non potuerint, ſaltem in refectorio, & dormitorio ſemper; in clauſtro verò ab hora veſpertina uſque ad horam tertiam alterius diei perfectum ſilentium teneatur. Nam quod univerſaliter in omnibus eccleſiis ſemper & ubique teneri debeat, certum eſt.]

In Anglicano S. Albani monaſterio poſt medium ſæculum XI. Paulus Abbas ejuſdem loci [Silentium omnimodum in eccleſia, in clauſtro, in refectorio, & maximè in dormitorio inviolabiliter obſervari conſtituit,] ut ſcribit Matthæus Pariſius, qui etiam paulo poſt addit: [In infirmaria ſilentium, præcipuè autem in capella, & ubique poſt completorium teneri conſtituit.] Eadem loca, infirmitorio excepto, ſilentio perpetuo deputant Summi Pontifices Innocentius III. & Gregorius IX. in editis pro Benedictinis Conſtitutionibus. Similiter S. Stephanus Ordinis Grandimontenſis inſtitutor in Regula cap. 47. id quod poſt Innocentium IV. renovavit Clemens V. ſtatuta pœna, ut [quicumque frater fractione dicti ſilentii conſideratè facta reus inventus fuerit, pro tranſgreſſione qualibet, ſine miſericordia & diſpenſatione, ſit una die in pane & aqua, & in capitulo verberetur, niſi priùs completa parte pænitentiæ potus aquæ, & aliorum cibariorum abſtinentiæ de vera humilitate pænitentis, & de ipſius firmo propoſito emendandi Priori vel ejus locum tenenti fore cum eo ſuper reſiduo pænitentiæ videbitur diſpenſandum; & ſi ſæpius ſic correctus non emendaverit, ex tunc proqualibet tranſgreſſione per duos dies in ſolo refectorii, aliis comedentibus, ſedens pane groſſo familiæ & aqua contentus exiſtat; ac illis duobus diebus in capitulo vapulet; nec ſuper iis à Priore vel alio præſidente valeat diſpenſari, majori pœna per Priorem ulteriùs puniendus, ſi hoc meruit protervitas contumacis.] Prædictis quatuor locis ſilentio deſtinatis Ciſtercienſes addunt Scriptoria, ubicumque ex conſuetudine ſcribunt Monachi. Addendus inſuper focus communis, in quo ex antiquo Ordinis noſtri more inviolabile ſilentium ſervabatur, ut patet ex Hildemaro antiquiſſimo Regulæ Commentatore in

In vitis viginti trium Abbatum S. Albani.

Lib. antiq. definit. diſt. 7. cap. 5.

hoc caput ita ſcribente : [Si hiemis tempus fuerit , & propter frigus convenerint omnes in unum ad calefaciendum ſe , ſilentium debet ibi eſſe , & nullus debet ibi loqui.] & ex S. Dunſtani Concordia : [A Calendis Novembris concedatur fratribus acceſſus ad ignem dum neceſſitas compulerit , & frigoris nimietas incubuerit , quod tamen ſub ſilentio fiat.] *Cap. VII.*

Quod ſpectat ad recentiores Congregationes , Caſſinenſes volunt, ut [Servetur ſemper ſilentium in choro , in dormitorio , & in refectorio , etiam extra horam refectionis , & in quadam parte clauſtri circa capitulum , excepto ſi in dictis locis oporteret aliqua loqui breviter , & ſubmiſſa voce. Hujuſmodi etiam ſilentium ſervetur ad ignem communem fratrum.] Caſalini renovant Innocentii Papæ III. Conſtitutionem, qua præcipitur [ſilentium obſervari in quatuor locis regularibus ſcilicet in eccleſia , clauſtro , refectorio , & dormitorio.] Idem videre eſt in editis anno 1536. Statutis reformatoriis pro Monaſterio S. Porciani , & anno 1549. pro Monaſterio S. Columbæ. Fulienſium Conſtitutiones cap. 42. addunt : *In capitulo*. Denique in nova collectione Statutorum Cartuſienſium decernitur , ut [ſilentium ubique , ſed maximè in eccleſia , capitulo , refectorio , clauſtro , & raſura ſtrictiùs ſervetur.] *Declar. Caſſin. ad Reg. c. 52.* *Conſt. Caſal. c. 51.* *Parte 2. c. 14. n. 9.*

CAPUT VII.

De Humilitate.

CLAMAT nobis divina ſcriptura , Fratres , dicens : *Omnis qui ſe exaltat , humiliabitur ; & qui ſe humiliat , exaltabitur.* Cùm hæc ergo dicit , oſtendit nobis omnem exaltationem genus eſſe ſuperbiæ : quod ſe cavere Propheta indicat , dicens : *Domine , non eſt exaltatum cor meum , neque elati ſunt oculi mei , neque ambulavi in magnis , neque in mirabilibus ſuper me.* Sed quid ? *Si non humiliter ſentiebam , ſed exaltavi animam meam , ſicut* [a] *ablactatus ſuper* [b] *matre ſua , ita retribues in animam meam.* *Luc. 14.* *Pſal. 130.*

Unde , fratres , ſi ſummæ humilitatis volumus culmen attingere , & ad exaltationem illam cæleſtem , ad quam per præſentis vitæ humilitatem aſcenditur , volumus velociter pervenire : actibus noſtris [c] aſcendentibus , ſcala illa erigenda eſt , quæ in [d] ſomnio Jacob apparuit , per quam ei deſcen- *Gen. 28.*

[a] al. *ablactatum.* [b] al. *matrem ſuam.* [c] deeſt apud Hild. *aſcendentibus.* [d] al. *ſomno.*

CAP. VII dentes & aſcendentes Angeli monſtrabantur. Non aliud ſine dubio deſcenſus ille & aſcenſus à nobis intelligitur; niſi exaltatione deſcendere, & humilitate aſcendere. Scala verò ipſa erecta, noſtra eſt vita in ſæculo: quæ humiliato corde à Domino erigitur ad cælum. Latera enim ejuſdem ſcalæ, dicimus noſtrum eſſe corpus & animam; in [a] qua latera diverſos gradus humilitatis vel diſciplinæ [b] evocatio divina aſcendendos inſeruit.

Primus itaque humilitatis gradus eſt, ſi timorem [c] Dei ſibi ante oculos ſemper ponens [d], oblivionem omnino fugiat: & ſemper ſit memor omnium quæ præcepit Deus: [e] & qualiter contemnentes Deum, [f] in gehennam pro peccatis incidunt; & vitam æternam quæ timentibus Deum præparata eſt, animo ſuo ſemper [g] evolvat. Et cuſtodiens ſe omni hora à peccatis & vitiis, id eſt cogitationum, linguæ, [h] oculorum, manuum, pedum, vel voluntatis propriæ: ſed & deſideria carnis [i] amputare feſtinet.

Æſtimet ſe homo de cælis ſemper à Deo reſpici omni hora, & facta ſua [k] in omni loco ab aſpectu Divinitatis videri, & ab Angelis omni hora renunciari. Demonſtrat nobis hoc Propheta, cùm in cogitationibus noſtris ita Deum
Pſal. 7. ſemper præſentem oſtendit, dicens: *Scrutans corda & renes*
Pſal. 93. *Deus.* Et iterum: *Dominus novit cogitationes hominum*, [l] *quo-*
Pſal. 138. *niam vanæ ſunt.* Et item dicit: *Intellexiſti cogitationes meas à*
Pſal. 138. *longe*: &, *Quia cogitatio hominis confitebitur tibi.* Nam ut ſolicitus ſit circa cogitationes ſuas perverſas, dicat ſemper
Pſal. 17. utilis frater in corde ſuo: Tunc ero immaculatus coram eo, ſi obſervavero me ab iniquitate mea.

[a] al. *in qua latera.* al. *inter qua latera.* al. *in quibus.* al. *in quibus lateribus.* [b] ita omnes MSS. ſed Hild. cum editis *vocatio.* [c] deeſt apud Hild. & in uno MS. *Dei.* [d] Hild. *oblivionem præceptorum Dei omnino fugiens.* Afflig. *elationem omnino fugiat Monachus.* [e] Oxon Concord. Flor. *ut qualiter.* [f] Oxon. *gehennam de peccatis incedunt.* Flor. *in gehenna de peccatis incidunt.* Caſſin. Conc. Regula Magiſtri MS. *gehenna de peccatis incendat*; quam lectionem præfert Menardus. Boherius tamen ita ſcribit: *Smaragdus & Italici habent: Gehennam de peccatis incendunt. Prima littera magis plana, minori indiget gloſſa.* Nihilominus Italica nihil habet difficultatis, nec ſine fundamento vulgatam lectionem rejicit Menardus, tanquam ab imperito correctore profectam. [g] recentiores *revolvat.* [h] deeſt *oculorum* in Conc. Flor. & MSS. Caſſin. [i] Menardus hæc verba *amputare feſtinet* amputanda exiſtimat. exſtant tamen in cod Oxon. [k] al. *omni loco.* [l] hæc verba *quoniam vana ſunt* deſunt in Oxon. Caſſin. Conc. Hild. Lyr. Compend. & aliis: Ea tamen exponit Hildemarus.

Voluntatem verò propriam, ita facere prohibemur, cùm CAP. VII.
dicit Scriptura nobis: *Et à voluntatibus tuis* [a] *avertere.* Et ite- *Eccli.* 18.
rum: Rogamus [b] Deum in oratione, ut fiat illius voluntas *Matt.* 6.
in nobis. Docemur ergo meritò non facere noſtram volun-
tatem; cùm cavemus illud, quod dicit [c] ſancta Scriptura:
Sunt viæ quæ [d] *videntur hominibus rectæ; quarum finis uſque ad* *Prov.* 16.
profundum inferni demergit. Et cùm item [e] cavemus illud,
quod de negligentibus [f] dictum eſt: *Corrupti ſunt, & abo-* *Pſal.* 52.
minabiles facti ſunt in [g] *voluntatibus ſuis.* In deſideriis verò
carnis ita nobis Deum credamus ſemper eſſe præſentem,
cum dicit Propheta Domino: *Ante te eſt omne deſiderium* *Pſal.* 37.
meum. Cavendum ergo ideo malum deſiderium; quia mors
ſecus introitum delectationis poſita eſt. Unde Scriptura præ-
cipit, dicens: *Poſt concupiſcentias tuas non eas.* Ergo ſi oculi *Eccli.* 18.
Domini ſpeculantur bonos & malos, & Dominus de cælo *Pſal.* 33.
ſemper reſpicit ſuper filios hominum, ut videat ſi eſt intel-
ligens, aut requirens Deum: & ſi ab Angelis nobis deputa-
tis quotidie die noctuque Domino [h] factori noſtro opera
noſtra nunciantur; cavendum eſt ergo omni hora, Fratres,
ſicut dicit in Pſalmo Propheta, ne nos declinantes in ma- *Pſal.* 52.
lo, & inutiles factos, aliqua hora aſpiciat Deus, & par-
cendo nobis in hoc tempore, quia pius eſt, & [i] expectat
nos converti in melius, ne dicat nobis in futuro [k]: *Hæc fe-* *Pſal.* 49.
ciſti, & tacui.

Secundus humilitatis gradus eſt, ſi propriam quis non
amans voluntatem, deſideria ſua non delectetur implere:
ſed vocem illam Domini factis imitetur, dicentis: *Non ve-* *Iohan.* 6.
ni facere voluntatem meam, ſed ejus qui miſit me. Item dicit Scri-
ptura: [l] *Voluntas habet pœnam, & neceſſitas parit coronam.*

Tertius humilitatis gradus eſt, ut quis pro Dei amore,
omni obedientia ſe ſubdat Majori, imitans Dominum, de
quo dicit Apoſtolus: *Factus eſt* [m] *obediens uſque ad mortem.* *Phil.* 2.

Quartus humilitatis gradus eſt, ſi in ipſa obedientia du-

[a] Oxon. *averte.* [b] deeſt *Deum* in Conc. & Flor. [c] deeſt *ſancta* in Caſſ. Conc. & Flor. [d] al. *videntur ab hominibus.* Hild. Sabin. Conchenſ. Lyr. *putantur ab hominibus.* Oxon. *putantur hominibus.* [e] Caſſ. *pavemus.* Flor *paveamus.* [f] Oxon. *ſcriptum eſt.* [g] quinque MSS. cum quibuſdam editis *voluptatibus.* [h] Caſſ. *factorum noſtrorum.* [i] Smar. *expectans.* Lyr. & Ebrul. *expectando.* [k] Conchenſ. *hæc feciſtis.* [l] Caſſ. Regula Magiſtri, Flor. Conc. Conch. Comp. Dunſtanus *voluptas.* [m] Oxon. & alii MSS. addunt *patri.*

Cap. VII. ris & contrariis rebus, vel etiam quibuſlibet irrogatis injuriis [a], tacita conſcientia patientiam amplectatur: & ſuſti-
Matt. 24. nens, non laſſeſcat vel diſcedat, dicente Scriptura: *Qui*
Pſal. 26. *perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Item, *Confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum.* Et oſtendens [b] fidelem pro Domino univerſa etiam contraria ſuſtinere debere, dicit ex
Pſal. 43. perſona etiam ſufferentium: *Propter te morte tota die afficimur: æſtimati ſumus ut oves occiſionis.*

Et ſecuri de ſpe retributionis divinæ, ſubſequuntur gau-
Rom. 8. dentes, & dicentes: *Sed in his omnibus ſuperamus, propter eum*
Pſal. 65. *qui dilexit nos.* Et item alio loco Scriptura: *Probaſti nos*, inquit, *Deus: igne nos examinaſti, ſicut* [c], *igne examinatur argentum: Induxiſti nos in laqueum: poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro.* Et ut oſtendat ſub Priore debere nos eſſe, ſubſequitur, dicens: *Impoſuiſti homines ſuper capita noſtra.* Sed & præceptum Domini in adverſis & in injuriis, per patientiam adimplentes, qui percuſſi [d] in maxillam, præbent & aliam:
Matt. 5. Luc. 6. auferenti tunicam, dimittunt & pallium: [e] angariati millia-
2 Cor. 11. rio, vadunt & duo: cum Paulo Apoſtolo falſos fratres ſuſtinent, [f] & perſecutionem: & maledicentes ſe, benedicunt.

Quintus humilitatis gradus eſt, ſi omnes cogitationes malas cordi ſuo advenientes, vel mala à ſe abſconsè commiſſa, per humilem confeſſionem [g] Abbati non celaverit
Pſal. 36. ſuo. [h] Hortatur nos de hac re Scriptura, [i] dicens: *Revela*
Pſal. 105. *Domino viam tuam, & ſpera in eum.* Et item dicit: *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia*
Pſal. 31. *ejus.* Et item Propheta: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitias meas* [k] *non operui: Dixi pronunciabo adverſum me injuſtitias meas Domino: & tu remiſiſti impietatem* [l] *cordis mei.*

Sextus humilitatis gradus eſt, ſi omni vilitate vel extremitate, contentus ſit Monachus: & ad omnia quæ ſibi in-

[a] Oxon. *tacitè conſcientiam amplectatur.* Narb. *tacitè conſcientiâ amplectatur:* Flor. *tacita conſcientia patientiam amplectatur.* Sabin. *tacita conſcientia per patientiam amplectatur.* quidam MSS. cum editione Pariſienſi & Guidone Juvenali *tacita conſcientiam amplectatur*, omiſſo *patientiam* quod etiam reprobat Hildemarus, aſſerens verbum *amplector* tam ſervire dativo caſui, quam accuſativo, & ita rectè dici *amplecti injuriis* atque *amplecti injurias*: quare nec *patientiam* hic amplectitur. [b] Narb. *fidem.* [c] deeſt in quibuſdam *igne.* [d] Caſſ. *in maxilla.* [e] Flor. *angarianti.* [f] al. deeſt *& perſecutionem.* [g] Flor. *Abbatem... ſuum.* [h] al. *hortans.* [i] al. *dici.* [k] al. *non abſconſi.* [l] al. *peccati mei.*

junguntur, velut operarium malum, & indignum ſe judicet, dicens ſibi cum Propheta: *Ad nihilum redactus ſum, & neſcivi: ut jumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum.* Cap. VII. *Pſal.* 72.

Septimus humilitatis gradus eſt, ſi omnibus ſe inferiorem & viliorem, non ſolùm ſua lingua pronunciet, ſed etiam intimo cordis credat affectu, humilians ſe, & dicens cum Propheta: *Ego autem ſum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abjectio plebis: exaltatus ſum, & humiliatus, & confuſus.* Et item: *Bonum mihi, quod humiliaſti me, ut diſcam mandata tua.* *Pſal.* 21. *Pſal.* 87. *Pſal.* 118.

Octavus humilitatis gradus eſt, ſi nihil agat Monachus, niſi quod communis Monaſterii regula, vel Majorum cohortantur exempla.

Nonus humilitatis gradus eſt, ſi linguam ad loquendum prohibeat Monachus: & taciturnitatem habens uſque ad interrogationem non loquatur, monſtrante Scriptura: Quia *in multiloquio non* [a] *effugitur peccatum.* Et quia *vir linguoſus non dirigitur ſuper terram.* *Prov.* 10. *Pſal.* 139.

Decimus humilitatis gradus eſt, ſi non ſit facilis ac promtus in riſu, quia ſcriptum eſt: *Stultus in* [b] *riſu* [c] *exaltat vocem ſuam.* *Eccli.* 21.

Undecimus humilitatis gradus eſt, ſi cùm loquitur Monachus, leniter & ſine riſu, humiliter cum gravitate, vel pauca [d] verba & rationabilia loquatur: & non ſit clamoſus in voce; ſicut ſcriptum eſt: *Sapiens verbis innoteſcit paucis.*

Duodecimus humilitatis gradus eſt, ſi non ſolùm corde Monachus, ſed etiam ipſo corpore humilitatem videntibus ſe ſemper indicet; id eſt, [e] in opere, in Oratorio, in Monaſterio, in horto, in via, in agro: vel ubicumque ſedens, ambulans, vel ſtans, inclinato ſit ſemper capite, defixis in terram aſpectibus, reum ſe omni hora de peccatis ſuis exiſtimans, jam ſe tremendo [f] judicio Dei repræſentari æſtimet; dicens ſibi in corde ſemper illud, quod publicanus ille evangelicus, fixis in terram oculis, dixit: *Domine non ſum dignus, ego peccator, levare oculos meos ad cælos.* Et iterùm cum Propheta, *incurvatus & humiliatus ſum uſquequaque.* *Luc.* 13. *Pſal.* 118.

[a] al. *effugietur.* edit *effugies.* [b] Oxon. *in riſum.* [c] Narb. *exaltavit.* [d] deeſt in Oxon. *verba.* [e] Caſſin. Flor. Conc & quidam alii, *in opere Dei.* [f] Sabin. *judicii die.* Caſſ. & Flor. *judicio* omiſſo *Dei.*

CAP. VII. Ergo his omnibus humilitatis gradibus aſcenſis, Monachus mox ad caritatem [a] Dei perveniet illam, quæ perfecta [b] foras mittit timorem: per quam univerſa, quæ priùs non ſine formidine obſervabat, abſque ullo labore velut naturaliter [c] ex conſuetudine incipiet cuſtodire; non jam timore gehennæ, ſed amore Chriſti & conſuetudine ipſa bona & [d] delectatione virtutum, quæ Dominus jam in operarium ſuum mundum à vitiis & peccatis, Spiritu ſancto dignabitur demonſtrare.

a deeſt apud Hild *Dei*. b al. *foris*. c Conc. & Flor. *& conſuetudine*. d Hild. *dilectione*.

COMMENTARIUS.

Hoc Regulæ caput quanto in pretio habitum.

In ejus vita cap. 4. Sæc. ſexto danda

Acta S. Aldrici n. 50. tom. 3 Miſc. Baluz.

Cap. 57.

HOc caput, quod S Benedictus ſubjungit ſilentio, Prophetæ ſecutus exemplum, qui ait: *Obmutui & humiliatus ſum*, quanto apud veteres fuerit in pretio, exinde patet, quod & S. Donatus & Magiſter ſuis in Regulis illud integrum inſeruerint; quod Venerabilis Benedictus Cluſenſis S. Michaelis monaſterii ſæculo XI. Abbas illud [ut unuſquiſque memoriæ commendaret perſuaderet, dicens ibidem virtutum ſummam conſtare, unde quis facilè queat ad celſitudinem cæleſtem ſcandere,] teſte Vuillelmo ejus diſcipulo; quod in pleno concilio Cariſiaco anno 838 præſentibus S. Carileſi Monachis lectum ſit, ut ad meliorem frugem reducerentur; denique quod Grimlaicus poſtquam multa de humilitate in Solitariorum Regula diſſeruit, ſic tandem concluſerit: [Si cui de humilitate altiùs libuerit perſcrutari, ad Regulam S. Benedicti percurrat, ibique duodecim humilitatis gradus ſatis luculenter expoſitos inveniet.] Eſt autem humilitas virtus, qua quis veriſſima ſui cognitione ſibi ipſi vileſcit, ſive, ut citatus à Boherio S. Auguſtinus ait, [Virtus, per quam animus in nullo ſe efferens, nihilque boni ſibi adſcribens, exteriùs etiam dejecti præfert habitum.]

CLAMAT NOBIS DIVINA SCRIPTURA FRATRES. Clamat, non ſimpliciter admonet; ſurdos enim noverat homines ad humilitatis & abjectionis prædicationem, quos ad alta ſemper ferri probè ſciebat.

Superbi humiliantur.

Serm. 22. de Script.

QUI SE EXALTAT HUMILIABITUR. Ut præclara hac ſimilitudine explicat S Auguſtinus: [Sicut deficit fumus deficiant. Qui ſunt, qui ſicut fumus deficiunt, niſi ſuperbi non confitentes peccata ſua, ſed defendentes? Quare fumo comparati ſunt? quia fumus erigit ſe, extollit ſe tanquam in cælum, ſed quantò fit ſuperior, tanto facilius evaneſcit & diſperit. Rurſus conſiderate quod dixi: ſolidior eſt fumus igni proximus, & terræ proximus, nondum ſic evaneſcit, nondum ſic

eſt

eſt diſperſus in ventos: Quando autem attenuatur, evaneſcit, & diſperit? quando ſe multum extulerit. Quia ergo ſuperbus ſic ſe erigit contra Deum quomodo fumus contra cælum, reſtat ut ita deficiat, ut tanquam in ventos ſuæ vanitatis elatione diſſipatus intereat, quemadmodum diſperit fumus elatus tumida non ſolida magnitudine inflatus. Sic eſt enim fumus: Vides magnam molem, habes quaſi quod videas, & non habes quod teneas.] Quomodo autem humilientur qui ſe exaltant, & viciſſim exaltentur qui ſe humiliant, Hildemarus & poſt eum Bernardus Caſſinenſis ita intelligunt, ut qui hoc in ſæculo ſe exaltant, humilientur in futuro; & viciſſim: verùm non ſolum in futuro, ſed etiam in præſenti Deus ſuperbos humiliat, in grave aliquod peccatum eos cadere permittens, [ſicut medicus ſapiens in remedium majoris morbi patitur infirmum in leviorem morbum incidere,] ut Angelici doctoris exemplo utar; frequentiùs autem in luxuriam: & viciſſim etiam humiles hoc exaltat in ſæculo: hinc piè Petrus Venerabilis [Sancti, infit, inter abdita latibulorum opera ſua ſemper celare laborant; ſed ea ſi homines taceant, lapides clamant.]

Cap. VII. — 2. 2. q. 161. a. 6. ad 3. — *Lib. 1. mir. cap. 10.*

Cùm hæc ergo dicit, ostendit omnem exaltationem genus esse superbiæ. Supponit hìc S. Benedictus plura eſſe ſuperbiæ genera, & revera quatuor aſſignare videtur doctor mellifluus his verbis: [Eſt ſuperbia cordis, ſuperbia oris, ſuperbia operis, & ſuperbia habitus. Superbia cordis eſt, quando homo in oculis ſuis Magnus eſt, contra quam ſapiens orat dicens: Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi; & alibi: væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris. Superbia oris vel linguæ, quæ & jactantia dicitur, eſt quando homo non ſolùm magna de ſe ſentit; ſed etiam loquitur; unde & Pſalmiſta: Diſperdat Dominus univerſa labia doloſa, & linguam magniloquam. Superbia operis eſt, quando homo exteriori quadam ſuperbia, ut magnus appareat, agit, de qua idem Pſalmiſta ait: Non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam. Superbia habitus eſt, quando homo ut glorioſus videatur, pretioſis ſe ornat veſtibus; unde Paulus: Non in veſte pretioſa; & Dominus: Qui in mollibus veſtiuntur in domibus Regum ſunt, ubi ſuperbia abundat.]

Plura ſuperbiæ genera. — *Serm. 47. de diverſ.*

Superbia autem quæ Caſſiano eſt [ſæviſſima beſtia, & ſuperioribus cunctis (vitiis de quibus loquutus fuerat) immanior, perfectos maximè tentans, & prope modum jam poſitos in conſummatione virtutum morſu diriore depaſcens,] à verbo ſuperco dicitur, ut ſuperbire idem ſit ac ſuper ſe, ſuper alios, ſuper menſuram debitam ire: unde S. Iſidorus [Superbus, inquit, dictus eſt, qui ſuper vult videri quàm eſt: qui enim vult ſupergredi quod eſt, ſuperbus eſt.]

Superbia unde dicta. — *Lib. 12. cap. 1.* — *De Sum. Bono. cap. 38.*

Quod se cavere Propheta indicat, dicens &c. Ut nos humilitatis ſequi veſtigia, ſuperbiamque fugere perſuaderet, ad Chriſti comminationem Prophetæ ſubjungit exemplum de ſe dicentis: *Domine non eſt exaltatum cor meum* &c. quibus verbis, ut obſervat Bernardus Caſſinenſis, duplicem declarat habere ſe humilitatem; interio-

Cap. VII rem cùm dicit : Non eſt exaltatum cor meum ; exteriorem cùm addit : Neque elati ſunt oculi mei &c. quod ex Smaragdo [eſt dicere : Nihil meis meritis reputavi , nihil ſcientiæ meæ contuli ; ſed ſi aliquid boni habui , totum gloriæ Dei dedi , nolui quaſi mirabilis innoteſcere hominibus ; & nec quæſivi aliquid ſuper vires meas , unde me apud imperitos jactarem. Aliter : In magnis enim ambulare eſt magna de ſe unumquemque ſentire. In mirabilibus eſt, mirabile de ſe aliquid exiſtimare.]

Sed quid ? si non humiliter sentiebam &c. Quod ait : *Sicut ablactatus* &c. duobus modis intelligit Hildemarus. 1. Sicut puer ablactatus cùm ſolidum cibum comedere non poteſt , mortis ſubit periculum ; ita & ego pro tuæ beatitudinis dulcedine mortis amaræ diſcrimen incurram , ſi non humiliter ſenſero : quam expoſitionem ſequitur Bernardus Caſſin. 2. Sicut mater infantem ablactatura , mamillis amaritudinis aliquid imponit , ut ea deguſtata lactare refugiat ; ita mihi pro felicitatis dulcedine amaritudinem tribuas.

Unde fratres. Fratres vocat , non ſolùm Monachos , inquit Boherius , ſed omnes etiam fideles , quos ad cæleſtem patriam venire peroptat.

Humilitas magnum aliquid. *Serm. 18. in cant. Serm. 43. in cant. Epiſt. 42.*

Si summæ humilitatis volumus culmen attingere. Summæ dicit humilitatis , Magnum aliquid humilitatis virtutem eſſe demonſtrans. Et revera *humilitas pro Christo ſuſcepta Regiam præfert dignitatem* , ut loquitur Gilbertus de Hoillandia , cujus etiam magnitudo ex ipſo Chriſti exemplo , & in hanc virtutem amore colligi poteſt , ut merito S. Bernardus dixerit : [Magna humilitatis virtus , cui etiam Deitatis majeſtas tam facilè ſe inclinat.] Et iterum : [Neſcio quo pacto familiariùs ſemper humilitati propinquare ſolet Divinitas. Denique illa ſe induit , ut appareret hominibus , ſubſtantiam , formam , habitumque geſtavit humilem , ipſius nobis commendans virtutis excellentiam , quam ſpeciali ſui voluit honorare præſentia.] Culmen autem humilitatis Bernardo Caſſ. eſt caritas perfecta , quæ foras mittit timorem , de qua ad 12. gradum ; Boherio vel caritas , vel cæleſtis patria , vel ipſe Deus , qui eſt exemplum & doctrina totius humilitatis.

Et ad exaltationem illam cælestem. Hæc verba priorum poſſunt eſſe expoſititia , exaltatio enim cæleſtis , & ſummæ humilitatis culmen idem ſonant , nempe cæleſtem patriam , ut mox explicabat Boherius.

Ad quam per præsentis vitæ humilitatem pervenitur &c. Hæc eſt enim ad eam via , quæ ſicuti ſola , ita & ſecuriſſima ; unde Johannes Climacus dicebat : [Si ſuperbia ex Angelis dæmones quoſdam effecit ; haud dubiè etiam humilitas ex dæmonibus facere poteſt Angelos.] *Grad. 25.*

Scalæ Jacob myſtica explicatio.

Actibus nostris ascendentibus scala illa erigenda est. &c. Hac in ſcala aſcendentes , aut deſcendentes Angeli dicuntur, nulli ſubſiſtentes, aut reſidentes ; [quatenus , inquit S. Ber-

nardus ad Garinum ſcribens, palam daretur intelligi, inter profectum& defectum in hoc ſtatu mortalis vitæ nihil medium inveniri; ſed quomodo ipſum corpus noſtrum continuè aut creſcere conſtat, aut decreſcere; ſic neceſſe ſit & Spiritum aut proficere ſemper, aut deficere.] Cap. VII. Epiſt. 254.

Non aliud sine dubio descensus ille et ascensus a nobis intelligitur, nisi exaltatione descendere, et humilitate ascendere. Quibus quadrat illud S. Cypriani: [Humilitate ad ſumma creſcimus.] Et S. Hieronymi ad Deſiderium ſcribentis: [Scis dogma noſtrum humilitatis tenere vexillum, & per ima gradientes ad ſumma ſcandere.] denique S. Auguſt. ſeu cujuſvis alterius: [Humilitatis paſſibus ad cæli culmina conſcenditur; quia Deus excelſus non ſuperbia, ſed humilitate attingitur, de quo ſcriptum eſt: Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam; unde & in pſalmis dicitur: Excelſus Dominus, & humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit. alta poſuit pro ſuperbis; humilia verò reſpicit, ut attollat; alta ideſt ſuperba cognoſcit, ut dejiciat.] *De zelo & livore.* *Epiſt. 154.* *Serm. 297. in append. Serm.*

Latera verò ejusdem scalæ dicimus nostrum esse corpus et animam. Quem in locum Smaragdus [Sapienter, inquit, noſtrum corpus & animam hujus ſcalæ duo dicit eſſe latera; quia ex utroque omnis homo compoſitus conſtat, & pro amore Chriſti & vita æterna, ex utraque ſubſtantia quæ prævalet, agit bona; & ut in reſurrectionis gloria in utraque ſubſtantia laboris ſui recipiat præmia, in utraque ſubſtantia ſollicitè ſatagit Domini cuſtodire mandata.] Ut autem hæc duo coaptentur latera, dolari debent; dolatur autem anima, ut poſt Bernardum Caſſinenſem ait Boherius, cùm corpori ſuo compatiens de ſua voluntate ſubtrahit, quod ejus impenditur neceſſitati ac ſuſtentationi; dolatur & corpus, cùm ſubtrahit ſibi de potu, de cibo, de ſomno, de neceſſitate.

In qua latera diversos humilitatis gradus. Varios humilitatis gradus varii aſſignaverunt, quos ſi lubet vide apud Haeftenum lib. 6. tract. 4. diſq. 64. Sed in iis recenſendis aſſignandiſve nullus S. P. Benedicto feliciùs, aut melius ſcripſit; qui ſuam de humilitate doctrinam à Caſſiano lib. 4. cap. 39. acceptam prooemio ornavit, debitum in ordinem diſpoſuit, ſinguloſque gradus illuſtravit, quibus undecimum duodecimumque gradum adjecit. Cujus ſcalam tanti fecere poſteriores, ut variis eam Commentariis illuſtrarint.

Divina evocatio ascendendos inseruit. Recentiores legunt *Divina vocatio*, atque ita Bernardus Caſſinenſis, cui [Divina vocatio eſt electio, qua Deus eligit per gratiam, quos per fructum boni operis miſericorditer perducit ad gloriam.] Sive ut loquitur Boherius, [Prædeſtinatio, quia quos vocavit, hos & prædeſtinavit; per hos enim gradus tantùm prædeſtinati aſcendunt ad ſuperos.] Et hac fortè de cauſſa S. Johannes Climacus dixerit ſolam eſſe virtutem humilitatis, quam dæmoniorum nullus queat imitari. Noſtra verò lectio omnium eſt antiquorum, uno fortè excepto Hildemaro. Quid autem *Grad. 25.*

Cap. VII. ſit evocatio, ita explicat Smaragdus: [Evocatio dicitur quando ad ſummum bellum non ſolùm milites, ſed etiam ceteri vocantur; unde evocare, educere ſeu provocare intelligitur; quod verbum aptè ſatis hoc loco eſt poſitum; quia ut ad bellandum contra diabolum duodecim gradibus humilitatis armati fortiter conſurgamus, quotidie à Domino evocamur, educimur, & provocamur] &c.

Aliæ ejuſdem ſcalæ explicationes.

Lib. 5. Moral. cap. 22

Hactenus viſionem Jacob myſticè expoſuit S. Benedictus, eamque humilitati adaptavit, quod alii cum ipſo feciſſe reperiuntur. Alias ejuſdem viſionis apud alios expoſitiones offendes. S. Gregorius hanc exhibet: [In itinere dormire, inquit, eſt in hoc præſentis vitæ tranſitu à rerum temporalium amore quieſcere.... Angelos vero deſcendentes & aſcendentes cernere, eſt cives ſupernæ patriæ contemplari, vel quanto amore auctori ſuo ſemetipſos tranſcendendo inhæreant, vel quanta compaſſione caritatis noſtris infirmitatibus condeſcendant. Et notandum valde eſt, quod ille dormiens Angelos conſpicit, qui in lapide caput ponit.... Caput quippe in lapide ponere, eſt mente Chriſto inhærere] &c. Aliter Hildemarus: [Per ſcalam intelligitur Scriptura divina, per Angelos aſcenſores & deſcenſores intelliguntur prædicatores ſancti; tunc enim aſcendunt ſancti, quando de divinitate prædicant, ſicut Johannes facit dicendo: In principio erat verbum. Et deſcendunt cùm de humanitate prædicant, ut cùm idem Johannes dicit: Et verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis] &c. Aliter etiam Petrus Boherius in primo Commentario: [Poteſt intelligi hæc ſcala religio Monachalis.... latera cujus ſunt clauſtrum monaſterii, & ſtabilitas collegii: gradus ſunt vita, inſtituta, & doctrinæ ſanctorum Patrum; Angeli aſcendentes ſunt boni Monachi, qui per obſervantiam regularium mandatorum recto curſu perveniunt ad celſitudinem perfectionis; deſcendentes quoque Angeli ſunt mali Monachi, qui per præmiſſorum tranſgreſſionem ad ima mundi, & utinam non inferni deſcendunt.]

De Primo humilitatis gradu.

De timore Dei.

PRIMUS ITAQUE HUMILITATIS GRADUS EST, SI TIMOREM DEI SIBI ANTE OCULOS SEMPER PONENS. Primus ergo humilitatis gradus, cui S. Bernardus peccandi conſuetudinem opponit, S. P. Benedicto eſt timor Dei: [Primus, infit Smaragdus, ordine, quia primus eſt in cogitatione, in corde, & voluntate.] Primus quia initium ſapientiæ omniſque virtutis timor Domini, ut loquitur Propheta. Primus denique quia, ut dicit Caſſianus, [principium noſtræ ſalutis, ejuſdemque cuſtodia timor Domini eſt; per hunc enim & initium converſionis, & vitiorum purgatio, & virtutum cuſtodia his qui imbuuntur ad viam perfectionis, acquiritur; qui cùm penetraverit hominis mentem, contemtum rerum omnium parit, oblivionem parentum, mundique ipſius gignit horrorem.]

Lib. 4. cap. 39.

Timor triplex.

Hunc vulgò diſtinguunt in ſervilem, mercenarium, & filialem. [Pri-

mus S. Bernardo eſt ne cruciemur in gehenna, ſecundus ne excluſi viſione Dei privemur tam ineffabili gloria, tertius timor replet animam omni ſollicitudine timidam, ne fortè deſeratur à gratia.] Utrumque hìc indicat S. Benedictus; primum cùm ait: *qualiter contemnentes Deum in gehennam pro peccatis incidunt*; ſecundum cum addit: *Et vitam æternam, quæ timentibus Deum præparata eſt*; tertium cùm præmiſit: *Semper ſit memor omnium, quæ præcipit Deus* Atque hunc præſertim hoc loco præſcribit S. Benedictus, pro primo utilitatis gradu aſſignans non ſimpliciter *timorem*, ſed *timorem Dei*; quod ideo dixit, infit Hildemarus, *quia eſt & timor aliorum*, eſt timor ignis, eſt timor morbi, eſt timor mortis &c. licetque Dei timorem in ſervilem, mercenarium, & filialem diſtinguant; propriè tamen loquendo unus eſt filialis; nam ſervilis aut mercenarius ad timorem aliorum rectiùs reduci poſſunt; nec tam timere Deum, quàm gehennam, aut gloriæ amiſſionem videntur. Cap. VII. *Serm. 1. Dom. poſt oct. Epiph.*

Oblivionem omnino fugiat. [Hoc eſt illud peccatum fugiat, quod eſt oblivio, inquit Hildemarus, cujus medicina eſt jugis meditatio... quaſi diceret aliis verbis, non ſit obliviosus,] omnium ſcilicet, quæ jugi memoria mandare debet, timoris perpetuæ pænæ, gaudii cæleſtis patriæ, laboris præſentis vitæ &c.

Et semper sit memor omnium quæ præcipit Deus. Memor inquam, ſed recordatione efficaci, quæ timori filiali propria eſt; nam *qui timent Dominum cuſtodiunt mandata illius.*

Et qualiter contemnentes Deum in gehennam pro peccatis incidunt. Contemnitur Deus aut in ſe, aut in ſuis; in ſe, quia ei pro beneficiis gratia non redditur, quia ſicut Dominus non timetur, quia ſicut pater non amatur, quia ſicut Deus & Creator non adoratur, quia debitum ſervitium non impenditur ſibi, quia contra ipſum continuè peccatur: In ſuis, quia Prælato non obeditur, quia dixit: qui vos ſpernit me ſpernit; & aliis modis quando caritatis opera immiſericorditer omittuntur, inquit Bern. Caſſ.

Et vitam æternam quæ timentibus Deum præparata est &c. De qua Pſalmiſta: Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, quam abſcondiſti timentibus te.

Et custodiens se omni hora a peccatis et vitiis &c. Quamvis *peccatum* & *vitium* ad idem ſignificandum promiſcuè ſoleant uſurpari; aliquid tamen inter utrumque diſcriminis, qui rectiùs loquuntur, afferre norunt. Ita peccatum ad boni omiſſionem, vitium ad commiſſionem mali referunt Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, & Boherius: Hic etiam illam inter utrumque differentiam adducit, quod tam omiſſum bonum, quàm commiſſum malum ad peccatum ſpectet; ad vitium verò peccandi conſuetudo. brevius & melius dici poſſent actus eſſe peccata; habitus vitia. Sed Smaragdus hunc locum exponens ita habet: [Quod dicit à peccatis cuſtodire ſe omni hora, ſubauditur à pravis operibus, quæ fiunt cogitatione, locutione, & opere.... Quod verò dicit cuſtodire à vitiis, ſubauditur à ſeptem principalibus, Peccatum & vitium quid differant.

CAP. VII. ideſt à gula, fornicatione, avaritia, ira, triſtitia, acedia, vana gloria, & ab octava eorum genitrice ſuperbia, & ab omnibus prorſus illorum nocivis ramuſculis] &c.

Lib. 2. Collat. n. 6. SED ET DESIDERIA CARNIS AMPUTARE FESTINET. Quia, ut ait S. Odo, [omnimodis execrabilius videtur, ſi religionis profeſſores, quibus, ut ait Apoſtolus, eloquia Dei credita ſunt, carnalibus deſideriis contigerit ancillari; relictis cæleſtibus, terrenis inhiare; contemto Deo, mammonæ ſervire.]

ÆSTIMET SE HOMO DE CÆLIS SEMPER A DEO RESPICI OMNI HORA &c. Ut divinum nobis incutiat timorem, divinam nobis incutit & omni hora, & in omni loco præſentiam; quia *videri ſic, & à tali, & ſemper, & ubique, magnus terror eſt*, inquit Bernardus Caſſinenſis. Probatque verbis Prophetæ dicentis: *ſcrutans corda & renes Deus.* Ubi per corda cogitationes, per renes cogitationum rimas, ſive initium & intentionem unde ipſæ cogitationes oriuntur intelligi vult Hildemarus; ſed rectiùs cum Smaragdo, Bernardo Caſſin. Boherio, & Trithemio per corda cogitationes, per renes corporeas delectationes interpreteris; vigent quippe in renibus delectationes venereæ. Aliter etiam Boherius: [Scrutans corda & renes, ideſt fideles & Judæos: Judæi dicuntur renes; à quibus Chriſtus deſcendit ſecundùm carnem; unde in pſalmo: Uſque ad noctem increpuerunt me renes mei, ideſt Judæi, à quibus deſcendi ſecundùm carnem, perſecuti ſunt me uſque ad mortem.]

ET ITERUM DOMINUS NOVIT COGITATIONES HOMINUM QUONIAM VANÆ SUNT. Quem in locum Hildemarus: [Numquid ſolummodo homo cogitationes habet malas & non bonas? Quid eſt cùm bona meditatur, cùm Deo placere cogitat, numquid non eſt bona cogitatio? Verè bona eſt hæc cogitatio, ſed Propheta dixit: Hominum quoniam vanæ ſunt, ac ſi diceret quantum ad homines attinet, vanæ ſunt, quia hominum ſunt; nam quantùm ad Deum attinet, bonæ ſunt, quia ex Deo ſunt; quoniam homo nihil boni habet à ſe, ſed ſi aliquid boni habet, à Deo habet.]

ET ITEM DICIT: INTELLEXISTI COGITATIONES MEAS A LONGE. Ideſt antequam fiant; neque enim hìc attenditur loci diſtantia, ſed temporis.

ET QUIA COGITATIO HOMINIS CONFITEBITUR TIBI. Ideſt cognoſcetur à te. Nam [quia cogitatio nota eſt Deo, inquit Hildemarus; ipſa notitia dicitur Deo confiteri.] quam expoſitionem ſequitur Bern. Caſſinenſis, & confirmat Guido Juvenalis hunc Regulæ textum ita gallicè reddens: *La pensée de l'homme ſe montrera à toy, & te ſera hommage, car elle ne peut faire ta connoiſſance.* Aliter tamen Smaragdus: [Cogitatio hominis, ait, tunc Deo confitetur, quando peccata præterita humili ſatisfactione ab illo damnantur; quia dum unuſquiſque divina illuminatione prævenitur, ſtatim moleſtiis turpium cogitationum pulſatur, ſed eas Domino confiteri humiliter non veretur.]

Nam ut sollicitus circa cogitationes suas perversas. Ut nempe non exeant in deliberationem, ſicuti ait Hildemarus. Cap. VII.

Dicat semper utilis frater in corde suo. Utilis frater Trithemio [ille eſt, qui omnibus prodeſſe, & nulli deſiderat obeſſe, qui nihil ſapit, niſi quod Deo placere cognoſcit, qui totam ſpem ſuam ponit in Domino, ſine cujus auxilio ſe nihil poſſe facere certiſſime credit.] Et Nicolao de Fractura [quem pænitet de cogitationibus ſuis perverſis, dicitur utilis frater.] Utilis frater quis.

Tunc ero immaculatus coram eo si observavero me ab iniquitate mea. Licet iniquitas vulgò pro peccato ſumatur, hìc tamen pro ſola cogitatione prava debere accipi cenſent Smaragdus & Bernardus Caſſ. idque poſtulare videtur ſenſus verborum S. P. Benedicti; nam ut ſollicitus ſit utilis frater circa cogitationes pravas, vult eum ſemper dicere: Tunc ero immaculatus coram eo, ſi obſervavero me ab iniquitate mea, quaſi diceret, infit Smaragdus, [tunc immaculatam potero ducere vitam, ſi me non maculaverit cogitatio prava; neque enim poteſt ſine macula vivere, cujus iniqua cogitatio polluit mentem, ſed ille tantùm bene immaculatus vivit, qui ſe ab iniquitate pravæ cogitationis cuſtodit.]

Voluntatem vero propriam ita facere prohibemur, cùm dicit Scriptura nobis: Et a voluntatibus avertere. Quod tam de bona, quàm de mala intelligunt voluntate Hildemarus & Bernardus Caſſin. Et certè ipſa bona voluntas ceſſat eſſe bona, cùm efficitur propria, etiamſi bona appetere videatur; unde & Dominus illa reprobat jejunia, in quibus repetitur voluntas noſtra.

Et iterum rogamus Deum in oratione, ut fiat ejus voluntas in nobis. Ideſt in noſtra, inquit Hildemarus. Rectè omnino ad B. Benedicti mentem S. Auguſtinus ſeu quivis alius: [Certè cùm dicimus: Fiat voluntas tua, docemur ſemper ad Dei, non ad noſtram reſpicere voluntatem; quia in noſtra voluntate aliquoties contraria ſunt; in Domini voluntate vita eſt ſemper & bonitas.] *Serm. 65. in append. Serm.*

Sunt viæ quæ videntur hominibus rectæ &c. Hunc Scripturæ locum ita explicat citatus à Boherio Abbas Moyſes: [Scripturæ Judæorum vel Gentilium inducunt Monacho quamdam complacentiam pluſquàm codices fidei Chriſtianæ, expoſitiones etiam Sacræ Scripturæ novum dantes intellectum videntur ei rectæ, multiplicata jejunia, & orationes ultra uſum communem cœnobii rectè dijudicat; perſequi verò extra cœnobium pias cauſſas, puta monaſteriorum, Monachorum, deſolatorum, Monialium, rectum ei videtur & ſanctum; quod tamen illuſione ſæpe diabolica procuratur; & ideo iſtæ viæ quæ videntur rectæ uſque ad infernum demergunt.] Sed Smaragdus textum illum intelligi poſſe exiſtimat de illis, [qui nunc electi eſſe videntur, ſed quia non ſunt à Domino, reprobantur.] additque: [Poteſt & de

unde & angeli id eſt nuncii dicuntur, non quaſi neſciat ille, ſed [ut officium ſuum & miniſterium impleant, quia nuncii ſunt,] inquit Haimo Halberſtatenſis. Vel ut ait Origenes : [Offerunt ſancti Angeli Dei, non quaſi neſciat is, qui omnia novit antequam fiant, ſed ut teſtes efficiantur ſanctitatis, atque pietatis juſtorum. Iterum tanquam deflentes impietates & injuſtitias injuſtorum, atque etiam ipſius diaboli; hæc namque demonſtrans atque ſignificans Dominus dicit de illis bonis ſervis, hoc eſt Angelis: Venientes autem nunciaverunt Domino ſuo omnia quæ facta fuerant.] Vel etiam, ut addit Menardus noſter: [Nuntiant opera noſtra mala, ut à Deo accipiant quomodo, & quando ſunt caſtiganda ad emendationem; & ideo renuntiatio illa Angelorum timenda, & congrua emendatione eorum correptio prævenienda.

Cap. VII. opera noſtra Deo dicuntur. *In cap. 4. epiſt. ad Phil. Lib. 1. Comm. in iob.*

Modum annunciandi exponit Hildemarus his verbis: [Cùm unuſquiſque Angelus ſive bonus ſive malus gaudet de noſtris bonis, vel triſtatur de noſtris malis, ipſum gaudium, quia Deo notum eſt, vel ipſa triſtitia, quia cognita eſt Deo, ipſius gaudii vel triſtitiæ notitia Deo dicitur ab Angelis noſtra facta nunciare.]

Porro cùm de Angelis nobis deputatis hic in plurali loquatur S. P. Benedictus, videtur in ea fuiſſe ſententia, quæ duos unicuique hominum Angelos deputatos fuiſſe tenet, quorum unus bonus ad cuſtodiam datus, alter malus ad exercitium. Planè de bono Angelo nulla eſt apud Catholicos controverſia; conſtat enim multis Scripturæ teſtimoniis ſuum quemque hominum habere Cuſtodem; de malo verò non ita pro certo habetur, tum quia parum ſolidum hæc ſententia fundamentum in Scriptura habere videtur, tum quia liber Paſtoris, cujus auctoritate hanc opinionem acceperunt veteres ſcriptores, inter apocrypha à Gelaſio recenſetur, tum etiam quia ſi Deus malos deputaſſet hominibus Angelos, auctor peccati aliquo modo cenſeretur.

An boni & mali Angeli ſint hominibus deputati.

Non defuere tamen ex antiquis Patribus qui ita docerent. Ita Origenes homilia 10. in Lucam, Gregorius Nyſſenus in vita Moſis, Caſſianus Collatione 8. cap. 17. & Collat. 13. cap. 12. Beda in cap. 12. Actuum Apoſt. Hildemarus & Bernardus Caſſin. in hunc locum, ſed & multi haud ignobiles Theologi, quos inter Petrus Lombardus lib. 2. Sent. diſt. 11. Et ſanè Apoſtolus datum ſibi Angelum ſatanæ, qui ſe colaphizet, teſtatur. Vide Maldonatum in cap. 18. Matthæi.

Quandonam verò illi nobis deputentur varias fuiſſe opiniones ſcribit Hildemarus: [Unuſquiſque, inquit, homo habet Angelum bonum & malum ſibi deputatum; malum quippe à die nativitatis, bonum autem Angelum ſecundùm quorumdam opinionem à die nativitatis; alii autem dicunt à die Baptiſmatis; nonnulli verò dicunt à die diſcretionis boni & mali unumquemque hominem bonum Angelum habere,] Idem habent Bernardus Caſſin. & Boherius. Ex his tribus opinionibus prima probabilior videtur, quam Smaragdus his verbis, quæ deſumſit ex S. Hieronymo, tuetur: [Magna dignitas animarum, ut unaquæque

Quandò deputantur.

In cap. 18 Matth.

Cap. VII anima habeat ab ortu nativitatis in cuſtodiam ſuam Angelum delegatum.

Cavendum est ergo omni hora fratres. &c. Hæc omnia plana ſunt, nec expoſitione indigent, ſed meditatione.

De ſecundo humilitatis gradu.

De odio propriæ voluntatis. Secundus humilitatis gradus est, si propriam quis non amans voluntatem. Secundus humilitatis gradus, cui libertatem peccandi opponit S. Bernardus, eſt ut quis propriam non amet voluntatem; ut quid enim amaret, cui abrenuntians Domino Chriſto vero Regi militaturus obedientiæ fortiſſima atque præclara arma aſſumſit, quam in monaſterio ſequi prohibetur, quam odio habere præcipitur, cujus poteſtatem ſe haudquaquam habere cognoſcit? Meritò autem inter humilitatis gradus odium propriæ voluntatis reponitur; quia ut dicit S. Johannes Climacus, [humilis corde ſuam voluntatem ſemper tanquam deceptricem execratur.] Et poſtea: [Crux eſt, & grave onus humili, quando ſibi credere cogitur, uti ſuperbo quando alterius ſententiæ ſtare jubetur.] hinc præclara illa ſenioris cujuſdam ſententia à Bolierio in ſecundo Comm. relata: *Mea namque triſtitia eſt, ſi propriam fecero voluntatem.* *Grad. 25*

Desideria sua non delectetur implere. Rectè inde conſequitur, ut qui propriam non amat voluntatem, is deſideria ſua non delectetur implere. Implentem verò deſideria rectè Onagro comparat S. Odo Abbas Cluniac. explicans illud Scripturæ: *Quaſi pullum onagri liberum ſe putat*: [Onager, inquit, dicitur aſinus agreſtis; agreſtia autem animalia libertatem amant, & ire quo volunt, & quieſcere quando volunt: qui ergo implere mala quæ deſiderat per effrenatam libertatem quærit, pullo onagri ſimilis eſſe concupiſcit; talis videlicet; quia ad aliud non reſervatur, ſub diſciplina quaſi agreſtis beſtia non reſtringitur.] Porro ad odium propriæ voluntatis triplici nos ſtimulo excitat S. P. Benedictus, Exemplo Chriſti, Comminatione pœnæ propriam voluntatem ſequentis, & Corona quam illius abnegandæ felix parit neceſſitas. *Lib. 1. Collat. n. 33.*

Exemplo Chriſti. Sed vocem illam Domini factis imitetur dicentis: Non veni facere voluntatem meam, sed ejus qui misit me. [Idcirco enim, ut ait apud Caſſianum Abbas Abraham, Dominus noſter ac Salvator, ut nobis amputandarum voluntatum noſtrarum formam traderet, Non veni, inquit, facere voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me; & iterum: Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu: quam virtutem illi ſpecialiter exercent, qui in cœnobiis commorantes ſenioris reguntur imperio, qui nihil omnino arbitrio ſuo agûnt, ſed voluntas eorum ex voluntate pendet Abbatis.] Quapropter, ut hìc Hildemari verbis utar, [debet Monachus, cùm aliquid durum aut contrarium ſibi imperatum fuerit, dicere: Non veni *Coll. 24. c. ultimo.*

facere voluntatem meam, ſed ejus qui miſit me, ideſt: non veni adimplere voluntatem carnis, ſed Dei, cujus inſtinctu huc miſſus ſum. Sive etiam: Non veni facere voluntatem meam, id eſt carnis, hoc eſt quod mihi leve & ſuave eſt, ſed Abbatis mei, qui me miſit in hanc obedientiam.]

Et item Scriptura dicit: Voluntas habet poenam et necessitas parit coronam. Hic locus nullibi in veteri aut novo teſtamento reperitur; ſed Scripturæ vocabulum ad alias etiam, quàm ſacras Scripturas ſignificandas nonnumquam uſurpant ſcriptores. Ita S. Valerius: [Quoniam Scriptura teſtatur, quòd omne peccatum, quòd remiſſus indiſciplinatuſque admiſerit frater, ad negligentem protinus revertatur ſeniorem.] Petrus Venerabilis: [Accedat & peccator Theophilus, qui, ut Scriptura apud plures jam uſitata narrat, poſt quadraginta dierum pœnitentiam Chriſti corpore ſuſcepto facie refulſit ut ſol.] Milo Epiſcopus Mindenſis ad Gorzienſes Monachos ſcribens: [Nam licet in Divina pagina legatur, quod exhibitio operis probatio ſit veræ dilectionis.] quæ verba ſunt ex S. Gregorio, non ex Scriptura ſacra: Eodem ergo ſenſu Scripturæ vocem uſurpat hìc Sanctus Benedictus; quamvis ea quæ profert implicitè variis in ſacræ Scripturæ locis reperiantur. ſed reperiatur necne, ſanè præclara & omnium Monachorum mentibus altiùs inſculpenda ſententia eſt, Voluntas habet pœnam, & neceſſitas parit coronam.

Citatur à S B. Anian. in Concord. cap. 3.

Lib. 2. ep.

In Obſervat præviis ad Tranſlat. S Gorgon. Sæc. 3.

Voluntas habet poenam. Quod duobus modis ex Hildemaro poteſt intelligi. 1. Voluntas abnegata habet pœnam tam ex parte naturæ, cui ad amputandas voluntates magnus ſuperandus eſt labor; quàm ex parte falſorum fratrum, qui obedientem Monachum infeſtare non ceſſant. 2. Voluntas propria ſuperiori haud ſubjecta habet pœnam, & quidem perpetuam: eſt enim *murus ferreus, qui hominem à Deo ſeparat atque divellit*, ut dicebat apud S. Dorotheum Abbas Paſtor. Vel etiam temporalem, primò ab eo, qui eam implere delectatur, quem juſto Dei judicio propria inde conſcientia cruciat. nam, ut ait S. Bernardus, [Hoc ad æternam juſtamque Dei legem pertinuit, ut qui à Deo noluit ſuaviter regi, pœnaliter à ſe ipſo regeretur; quique ſponte jugum ſuave & onus leve caritatis abjecit, propriæ voluntatis onus importabile pateretur invitus.] Secundò à Prælato, qui propriam in ſubdito plectit voluntatem: quo ſenſu locum iſtum Regulæ videtur intellexiſſe Richardus de S. Angelo, in eum ita ſcribens: [In hoc habet pœnam, quia nos renunciamus propriæ voluntati in ipſa ſuſceptione Ordinis; poſt modum promittimus obedientiam; & renunciationem ſive promiſſionem noſtram ſervare debemus; ſi verò contrarium facimus, pœnam habet, & erit arbitraria, cùm hic non ſtatuatur.]

Voluntas habet pœnam quid ſignificet.

Doctr. 5. n. 4

Epiſt. 11.

Et necessitas parit coronam. Neceſſitas ſcilicet propriæ voluntatis amputandæ tam in rebus malis, ut non peccemus; quàm in bonis, quas ſine benedictione Patris ſpiritalis facere prohibemur, parit coronam, quam reddet nobis aliquando juſtus judex.

CAP. VII. Porro hunc gradum humilitatis non ſcandunt, qui aut importunitate, aut puſillanimitate licentiam à Superiore extorquent ea faciendi etiam bona quæ deſiderant; nam *extorta ſeu coacta licentia, licentia non eſt, ſed violentia*, inquit S. Bernardus, fruſtraque ſibi de Abbatis permiſſione blandiuntur, qui non tam vocem, quàm voluntatem adtendere debuerant. Vide Petri Vener. epiſtolam ad Giſlebertum Eremitam lib. 1. epiſt. 20.

Epiſt. 87.

De tertio humilitatis gradu.

Explicatio hujus gradus.

TERTIUS HUMILITATIS GRADUS EST, UT QUIS PRO DEI AMORE OMNI OBEDIENTIA SE SUBDAT MAJORI. Rectè enim ſequitur, ut qui propriam non amans voluntatem, deſideria ſua haud delectatur implere, omni obedientia ſe ſubdat majori: quod duobus modis ex Hildemaro intelligi poteſt. 1. referendo vocem univerſalem *omni* ad *Obedientia*, ut ſenſus ſit, quæcumque juſſerit Abbas, ſive contineantur in Regula, ſive non, ea impigrè Monachus exequatur. Atque ita hunc S. Benedicti locum intellexit S. Bernardus: [In eadem Regula, inquit, tertius gradus humilitatis præſcribitur, ut omni obedientia Monachus ſe ſubdat majori: Dicens quippe *Omni*, non vult nos in obediendo menſura eſſe contentos profeſſionis, non attendere promiſſi debitum, non de pacto ſumere modum; ſed tranſire alacriter etiam votum, & obedire in omnibus.] Similiter Petrus Boherius in 2. Comm. [Omni obedientia, ideſt nihil ſuæ diſcretioni; ſed judicio ejus univerſa committat, ac monita ejus ſitiens libenter auſcultet.] Eodem modo etiam Menardus. 2. Referendo terminum *Omni* ad *Majori*, quaſi diceret, Omni majori ſe ſubdat & obediat. Majoris autem nomine non ſolùm Abbas, qui *Major Monaſterii* in Conc. Carth. 4. can. 13. appellatur, intelligendus eſſet; ſed etiam quicumque alius ſupra ſe poſitus, ut Præpoſitus, Decanus, alicujus obedientiæ ſeu miniſterii præfectus, v. g. Sacriſta, Cellerarius, aut alicujus artis magiſter. vel etiam antiquior ordine profeſſionis; immo etiam inferior, quem ſibi ex humilitate ſuperiorem arbitratur. Atque hunc eſſe Hildemari ſenſum, quem Bernardus Caſſinenſis & Boherius in 1. Comm. ſequuntur, ſatis indicat his verbis: [Altero modo intelligitur, ideſt ut in omni obedientia cupiat, vel habeat Majorem, ideſt magiſtrum.]

De Præc. & Diſp. cap. 6.

IMITANS DOMINUM, DE QUO DICIT APOSTOLUS: FACTUS EST OBEDIENS USQUE AD MORTEM. Eamdem obedientiæ formam præſcribit Monachis S. Baſilius, cùm facta interrogatione: [Uſque ad quem modum obedire oporteat, qui placendi Deo Regulam implere cupit?] Reſpondet: [Apoſtolus hoc oſtendit, ubi nobis obedientiam Domini, qui factus eſt obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis ita propoſuit, ut præmiſerit illud; Hoc autem ſentite in vobis, quod & in Chriſto Jeſu.] Idem ergo ſentire debet humilis Monachus, quod & in Chriſto Jeſu, atque ejus exemplo obedire

Reg. Brev. Interr. 116.

etiam uſque ad mortem: id quod duobus item modis cum Hildemaro accipere poſſumus. 1. Uſque ad mortem ideſt toto vitæ tempore, quo ſenſu S. Bernardus ait: [Eſt ſanè quidam obedientiæ limes ſecundum tempus, ipſa temporis extremitas, ut is ſit terminus obedientiæ, qui & vitæ: Hunc nobis maximè unigeniti Dei commendat exemplum, qui factus eſt Patri obediens uſque ad mortem.] 2. Uſque ad mortem, ut ſi neceſſe ſit obedientiæ cauſſa ipſam mortem ſubire, non refugiat. Uterque ſenſus optimus eſt, & Monachum in primis decet; ſed hic ſolis his competit, qui nihil ſibi à Chriſto carius aliquid exiſtimant, & pro ejus amore omni obedientia ſe ſubdunt majori, *in amore enim Chriſti nec modus ponitur nec menſura*, ut loquitur Boherius in 1. Comm. Porro huic humilitatis gradui, decimum ſuperbiæ, Rebellionem opponit S. Bernardus. CAP. VII. *De Præcepto & Diſp. cap. 6.*

De quarto humilitatis gradu.

QUARTUS HUMILITATIS GRADUS EST, SI IN IPSA OBEDIENTIA DURIS, ET CONTRARIIS REBUS, VEL ETIAM QUIBUS LIBET IRROGATIS INJURIIS TACITA CONSCIENTIA PATIENTIAM AMPLECTATUR. Supremam obedientiæ perfectionem hoc in quarto humilitatis gradu S. Benedictus conſtituit. In ſecundo quidem propriæ voluntatis odium jubens, ad obedientiam Monachum diſpoſuerat; in tertio omni ſe majori ſubdere docens, obedientem reddiderat; hic verò dura, contraria, irrogataſque injurias in obedientia æquo animo amplecti præcipiens, obedientem omni ex parte perficit. Porro quamvis dura, contraria, irrogatæ injuriæ, ad idem ſignificandum promiſcuè nonnumquam uſurpentur; hic tamen aliquid inter utrumque diſcriminis proferunt antiqui Regulæ Commentatores. Hildemaro [dura ſunt illa, quæ ad materiam rei attinent. v. g. ſicuti eſt petram levare, aut aliquid immenſæ magnitudinis portare vel agere.] Idem docent Bernardus Caſſinenſis & Boherius. Turrecremata verò dura intelligit res graves & difficiles ad exequendum: ſic nimirum leges & imperia dicuntur dura, in quibus occurrit major difficultas: hinc populus Roboam rogabat, ut minueret aliquid de imperio patris ſui *duriſſimo*. Dura quoque locum habent in imponendis pænitentiis, ut ſunt humi cubare, jejuniis corpus atterere, flagris cædere &c. Perfectus obedientiæ gradus. Dura contraria & injuriæ quid differant.

Contraria ex præfato Hildemaro [ſunt quæ ad voluntatem attinent, ſi hoc quod ſibi imperatur, non ſibi placuerit.] Sive ut ait Bernardus Caſſinenſis, & ex eo Boherius, [contraria ſunt, quæ ab ipſius facientis voluntate diſcordant.] Paulò fuſiùs Benedictus Haeftenus: [Contraria, inquit, duobus modis intelligo. 1. quæ rationi repugnare videntur, ut ſi jubearis veſtem ſuere & rurſum diſſuere, plantare herbas, pangere arbores & denuo evellere, ire cubitum & mox ſurgere è ſtrato, aquam haurire & fundere in ſole. 2. quæ repugnant inclinationi obedientis, ut ſi ſolitudinis & cellæ cultori imponatur cura hoſpitum *Lib. 6. tract. 5. diſq. 7.*

CAP. VII officium cellarii ; aut contrà pronus ad diſcurrendum per domum, & garriendum cum hoſpitibus, mandatum accipiat in cella reſidendi, tacendi, & ſtudendi.]

Injuriæ verò ſunt opprobria, irriſiones, verba contumelioſa, & his ſimilia.

In his tota eſt vita Monaſtica. Atque his in tribus tota pene, immo tota abit Monachorum vita, ut vel minimam rerum aſceticarum notitiam habenti exploratum eſt: Audiendus hanc in rem Petrus Damiani: [Sæpe, inquit, frater de cella ad cellam jubetur habitaturus abſcedere, nec aliquid utenſilium quæ ſuo etiam labore paraverat permittitur aſportare; ſæpe optantes in remotione quieſcere, ad peragendum opus compelluntur exire; aliquando claves cellarum foribus ſubtrahuntur, & quàm longo tempore niſi per ſingulos dies Dominicos, non redduntur; aliquando diſtrictam ſibi victus continentiam indicentes coguntur remiſſius vivere, volenteſque reficere compelluntur è contrario jejunare; ſæpe poſt ſagmarios frater procul ire præcipitur; ſæpe diſtrahendi vel emendi gratiâ ad nundinas deſtinatur.] Hinc Abbas Zacharias projectam ſub pedibus cucullam conculcans dicebat: Niſi ita conculcatus fuerit homo, non poteſt eſſe Monachus. Hinc S. ipſe Benedictus venientem ad converſionem injuriis appeti voluit, nec antè admitti in clauſtro monaſterii quàm irrogatas ſibi injurias patienter ſufferre viſus fuerit, admiſſo omnia dura & aſpera prædicari, eumque in omni patientia probari; à qua lege nec ipſos ægrotos aut moribundos aliquando ſolvebant; cujus rei inſigne habemus exemplum in vita S. Bernardi, qui poſitum in extremis quemdam Fratrem Converſum Clarevallenſis monaſterii, virum miræ ſimplicitatis & innocentiæ, de proximè ſibi retribuenda gloria coram omnibus præſidentem, ita adorſus legitur: [Signa cor tuum frater, ſigna cor tuum: quid eſt quod loquutus es? unde tibi ſubrepere potuit tantæ præſumtionis audacia? Enim verò tune ille pauperculus & miſerabilis homo, qui cùm nihil aut prope nihil haberes in ſæculo, neceſſitate forſitan magis, quàm timore Dei cogente, ad nos confugiſti, multis precibus tandem aditum impetrando? Nos verò cauſſa Dei collegimus inopem, & parem te fecimus in victu, & veſtitu, ceteriſque commoditatibus, his qui nobiſcum ſunt ſapientibus atque nobilibus viris; & factus es quaſi unus ex illis. Quid igitur tribuiſti Domino pro omnibus iſtis? Et ecce non ſufficit ingratitudini tuæ gratis te accepiſſe tot beneficia de manu Domini, niſi & regnum ipſius hereditario jure vindices tibi, quod nullus umquam Regum vel Principum quantiſlibet auri & argenti molibus potuit comparare.] Quod ſi ita moribundum S. Abbas impetebat; quomodo putas ſanes & valentes? Certè ſuam mentem & morem ſatis indicat, cùm fratribus ſuis congratulans, quod ſub increpationis velamine eorum virtutes tegerentur, ait: [Si ſcire vultis quantum in hac abſconſione lucramur; credo nullum hic eſſe, qui ſi quartam partem eorum quæ facit, in ſæculo actitaret, non adoraretur ut ſanctus, reputaretur ut Angelus; nunc autem

Opuſc. 15. cap. 18.

Lib. 7. cap. 26.

Serm. 4. in Pſal. 90.

quotidie tanquam negligens arguitur, & increpatur,] Longè ergo ab eorum erat ſententia, qui viros pios & ſanctos ſine fictione aut mendacio increpari à Superiore non poſſe affirmant: quæ ſi vera forent; omnes ironiæ, allegoriæ, & metaphoræ dicenda eſſent mendacia: nam qui fratrem v. g. legentem ſolito altiùs in refectorio increpando vocat declamatorium, ſuperbum, minus honeſtè legentem, non magis mentiri cenſendus eſt, quàm is qui virum peſſimum ironicè appellat optimum; hæc enim omnia non aſſertivè proferuntur, ſed increpativè. hæc obiter dicimus, de quibus qui plura deſideraverit, adeat librum de officiis & perfectione Monachorum cap. 12. Redeo ad S. Benedicti textum, qui, ut notat Hildemarus, non ſimpliciter jubet, ut dura, contraria, injuriaſque patienter perferamus; ſed quod majus eſt *amplectamur*, ideſt cum gaudio & amore ſuſcipiamus; [nos enim eam rem, inquit, quam diligimus amplectimur, quia non ſolùm Monachus debet adverſa ſufferre aut tolerare; ſed etiam cum gaudio ſufferre.] Talis erat inſignis illa Sanctimonialis Tabennenſiotarum Monaſterii, quæ teſte Palladio, [Non murmuravit, non parvum vel magnum quid eſt loquuta, etſi contumeliis afficeretur, & pugnis tunderetur, & maledictis appeteretur, & plurimi eam abominarentur.] Talis S. Vvillelmus Gellonenſis monaſterii fundator & Monachus, qui [interdum cæſus, & injuriis læſus, neque reſiſtebat, neque comminabatur, gaudebat planè in ſubjectione.] Talis Benedictus Cluniacenſis Monachus, de quo Petrus Venerabilis: [Multas à quibuſdam, quia inferre verbera non audebant, verborum injurias tolerabat. Recordor ego ſæpius falſis aut quaſi nullis accuſationibus in communi fratrum conventu à talibus impetitum innumeris vocibus, quaſi reus exiſteret in terra proſtratum, cùm nihil prorſus deliquiſſet, culpabilem ſe tantummodo reſpondiſſe; hunc enim morem habebat, ut quandocumque culparetur, numquam ferè culpam diffiteretur.]

Cap. VII.

Injuriæ cum amore ferendæ.

Lauſ. cap. 41.

Lib. 1. *Mirac. c.* 20.

Et sustinens non lassescat. Ideſt animo ne deſpondeat. [Neceſſe eſt enim, verba ſunt Hildemari, ut iſtud *laſſeſcat* ad animam referatur, non ad corpus; quia perfectus Monachus licèt laſſetur corpore pro fragilitate; tamen mente deſiderat ſemper implere.]

Vel discedat. Sed iſtud diſcedat ex Bernardo Caſſinenſi [pertinet ad utrumque, ad corpus videlicet vel ad mentem; quia ſi propter prædicta monaſterium dimittit, vel opus injunctum prætermittit; hoc eſt diſcedere corporaliter. Item ſi murmurans in corde ſuo proponit obedientiam non implere; hoc eſt diſcedere mentaliter.] Brevius Boherius, non diſcedat à Deo, vel à patientia.

Dicente Scriptura: qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Et item: confortetur cor tuum, et sustine Dominum. Quem in locum Bernardus Caſſinenſis, [ſuſtine, inquit, Dominum, quaſi diceret: non eſt quodlibet aliud pondus quod portas; ſed ipſum Dominum obediendo toleras & portas; ipſe verò dulce pondus eſt, quia onus ejus leve, & ju-

Cap. VII. gum ejus ſuave: Ipſum ergo ſuſtine, ipſum patienter porta; nam tu ab ipſo ſuſtentaris, tu ab ipſo ſalvaris.]

Exemplo Martyrum.

Et ostendens fidelem pro Domino. &c. Ut nos magis ad quartum hunc humilitatis gradum ſcandendum, & universa etiam contraria alacriter ſuſtinenda excitaret, ad Scripturæ teſtimonium addit exempla, voceſque ſanctorum Martyrum, quorum verba Scriptura nobis eorum nomine proponit dicens: *Propter te morte afficimur*, quod ita gallicè reddit Guido Juvenalis: *nous penſons en la mort, & mortifions nos membres.* *Tota die*, ideſt omni vitæ tempore, ut exponit Hildemarus. *Æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis.* Tribus præſertim de cauſſis ovibus ſe ſancti Martyres comparant. 1. quia ſicut ovis occidenti non reſiſtit, ita nec ipſi reſiſtunt, nec malum pro malo rependunt. 2. quia ſicut ovis ſuis etiam percuſſoribus lanam tribuit; ita & S. Martyres ſuos adverſarios, ubi ſe locus obtulerit, adjuvant beneficiis. 3. quia ſicut ovis lac de viſceribus impertit; ita & illi viſcera miſericordiæ & compaſſionis ſuis exhibent inimicis. Horum hìc nobis proponit exemplum S. Benedictus, ut illud imitemur in adverſis, & ſicut oves coram tondente obmuteſcamus: unde lepidè hunc in locum Bernardus Caſſinenſis, & poſt eum Boherius. [Sicut ovis quæ deputata eſt occiſioni, ad hoc nutritur, ad hoc paſcitur, ad hoc conſervatur, ut poſtmodum occidatur; ſic & Monachus ab aliis æſtimatur, & in ſe debet æſtimare quòd non ob aliud paſcatur in refectorio, non ob aliud ſibi ſerviatur in infirmitorio, non ad aliud conſervetur in clauſtro, niſi ut ſit Chriſti hoſtia, Chriſti victima, & ſub obedientiæ gladio moriatur.]

Et securi de spe retributionis divinæ subsequuntur gaudentes &c. Proſequitur S. Pater voces SS. Martyrum, in quibus novum patientiæ ſtimulum advertimus in proxima ſpe retributionis divinæ; qua excitati *ſubſequuntur, gaudentes*; [grata eſt enim ignominia crucis ei, qui crucifixo ingratus non eſt,] ut dicebat S. Bernardus. *Et dicentes: ſed in his omnibus*, ſcilicet duris, contrariis, irrogatiſque injuriis. *Superamus*, ideſt uſque ad mortem perſeveramus ex Hildemaro, & Boherio. *Propter eum qui dilexit nos*, cùm adhuc illius eſſemus inimici; & in hoc novum patientiæ ſtimulum agnoſce; ſi enim eum, qui nos tanto proſequutus eſt amore, tantiſper dilexerimus; quid ejus cauſſa non tolerabimus adverſi?

Serm. 25. in cant.

Et item alio loco Scriptura, probasti nos inquit Deus. Et iſtæ voces ſunt adhuc SS. Martyrum. *Probaſti nos Deus*, inquiunt, non ſimpliciter *probati ſumus*; quia nulla accedit hominibus probatio, niſi à Deo volente, aut permittente. *Igne nos examinaſti ſicut igne examinatur argentum.* O pietas! o clementia! igne nos examinaſti, non conſumſiſti; ad hoc enim tribulationis ignem immittit Deus, non ut pereamus, ſed ut puriores evadamus, & ut ab omnibus ſordibus mundati, venire mereamur ad diadema regis æterni, ut loquitur Smaragdus.

Induxisti

INDUXISTI NOS IN LAQUEUM, POSUISTI TRIBULATIONES IN DORSO NOSTRO. Quem in locum Smaragdus : [Induxiſti nos in laqueum propter exaggerationem dicit tribulationis, ut intelligas omne genus tribulationis in hoc ſæculo ſuper electos venire ; quia omne genus gloriæ à Domino in futuro ſperant recipere.] Laqueus iſte SS. Martyrum eſt carcer, & vincula quibus conſtringuntur. Porro has SS. *ſufferentium* voces meritò ſibi vindicare poſſunt Monachi, & dicere Chriſto : Induxiſti nos in laqueum. Laqueus eorum ex Bernardo Caſſ. & Boherio, eſt clauſtrum monaſterii, in quo per ſtabilitatem & profeſſionem monaſticam non minùs ſtringitur Monachus, quàm captum animal laqueo ; [ſed hujuſmodi quidem vinculum libertatem animæ operatur, & claudit inferni oſtium,] inquit Boherius. Iſto nos Chriſtus Dominus (gratias Deo) laqueo illaqueavit, cùm nos inextricabili ſæculi laqueo liberavit. Cap. VII.

ET UT OSTENDAT SUB PRIORE DEBERE NOS ESSE. *Sub Priore*, ideſt ſub Abbate ſecundùm Smaragdum, Hildemarum, & Bernardum Caſſinenſem : hic tamen addit : [vel ſub Priore, ideſt ſub Præpoſitis, Decano, & aliis locum tenentibus prioratus.]

SUBSEQUITUR DICENS : IMPOSUISTI HOMINES SUPER CAPITA NOSTRA. Et iſtæ iterum Sanctorum ſunt Martyrum voces, quas hìc ad propoſitum explicans Bernardus Caſſinenſis ; [Nota, inquit, quod non dicit tantùm : poſuiſti homines ſuper nos ; ſed ſuper capita noſtra : poſuiſti homines, non Angelos, natura juſtos, puros, ſtabiles, & à Deo confirmatos ; ſed homines de limo terræ plaſmatos, de vili ſemine conceptos, fragiles, peccatores, aliud docentes, & aliud facientes. Super capita noſtra : In capite eſt imaginatio rationalis, & memorativa, ut & ſic omnia ſint ſub ejus imperio captivata. Item in capite ſunt quinque ſenſus corporis, qui per veram obedientiam & Superioris imperium captivantur : hoc eſt enim imponere hominem ſuper capita noſtra, videlicet ille homo, qui eſt Capitaneus Monachorum.]

SED ET PRÆCEPTUM DOMINI IN ADVERSIS ET INJURIIS PER PATIENTIAM ADIMPLENTES, QUI PERCUSSI IN MAXILLAM, PRÆBENT ET ALIAM. Ubi Smaragdus : [Qui in injuriis irrogatis non reddit malum pro malo, ille maxillam percutienti unam præbet & aliam. Apud Caſſianum Abbas Joſeph per *aliam* intelligit, non *ſiniſtram maxillam* ; ſed aliam *dextram maxillam*, interiorem ſcilicet ; ita [ut ſi exterior dextra tua impetum ferientis exceperit, interior quoque homo per humilitatis aſſenſum dextram ſuam præbeat verberandam, compatiens exterioris hominis paſſioni, & quodammodo ſuccumbens atque ſubjiciens ſuum corpus ferientis injuriæ, ne exterioris hominis cæde, vel tacitus intra moveatur interior.] Hildemarus quoque locum iſtum explicat de animi præparatione ad ſufferendum percuſſorem, ejuſque ſi ita placuerit plagas iterato excipiendas ; aliaſque hujus loci myſticas expoſitiones adducit, ſicuti & Boherius, quas *Collat. 16. cap. 22.*

Cap. VII conſultò prætermittimus : Poteſt tamen & in ſenſu litterali accipi, magnamque indicat perfectionem, dummodo non ex ſuperba mente, & quaſi aliis inſultandi & provocandi gratiâ, ut illi de quibus Caſſianus Collat. 16. cap. 20. ſed humili corde ſuam ipſius abjectionem ſitiente exerceatur.

Auferenti tunicam dimittunt et pallium. Quod ita exponit Smaragdus : [Ille qui maledictum non reddit pro maledicto, auferenti tunicam dimittit & pallium.] Aliter Bernardus Caſſinenſis : [Hoc eſt, ſubtrahenti ſibi de utilibus ſeu ſuperfluis dimittit etiam de ſibi neceſſariis ; dimittit dico, ideſt ad dimittendum paratus eſt.] Sed Hildemarus hunc locum ad litteram capiens, [ſi quis, inquit, adverſator, & probator patientiæ ſive impatientiæ noſtræ voluerit à nobis aliquid noſtrum tollere, & de noſtro jure in ſuum jus transferre ; nos non ſolùm debemus illi relinquere ea, quæ improbè petiit ; ſed etiam illa, quæ ipſe non petierat, dimittere.] Vide vitam S. Macarii Ægypt. Abbatis cap. IV. apud Boll. 15. Januar.

Milliarium quid. Angariati milliario vadunt et duo. *Angariati milliario*, ideſt milliarium facere coacti, ſive mille paſſus ; nam milliarium mille paſſus terminat ; paſſus autem quinque pedes continet, ut notat Hildemarus. *Vadunt & duo*, ita ut tria vadant milliaria. Tria poſuit ; quia ternarius numerus pro perfectione ponitur in Scripturis, ob honorem ſanctæ Trinitatis, ut oſtendat perfectam debere eſſe Monachorum perfectionem, inquit Hildemarus. At verò ſecundùm Smaragdum, [qui non vincitur à malo, ſed vincit in bono malum, angarianti milliario voluntariè pergit duo.]

Cum Paulo Apostolo falsos fratres sustinent, et persecutionem. Falſi fratres Bernardo Caſſinenſi [ſunt mala opera facientes, ad peccatum ſuis ſuggeſtionibus, ſuorum exemplorum corruptionibus ſimpliciores, vel minores inducentes, murmuratores, detractores, conſpiratores] &c. qui tamen portandi, eorumque ſive corporum, ſive morum infirmitates patientiſſimè tolerandæ ſunt.

Et maledicentes se benedicunt. Benignè reſpondendo, Deum pro eorum converſione orando, & bonum eis exemplum præbendo.

Porro huic quarto humilitatis gradui S. Bernardus opponit nonum ſuperbiæ, ſcilicet fictam confeſſionem, qua quis reum ſe confitetur, non quidem humilitatis ergo, ut puniatur ; ſed ut Sanctus reputetur, ſive ne ab aliis arguatur.

De quinto humilitatis gradu.

Quintus humilitatis gradus est, si omnes cogitationes malas cordi suo advenientes, vel mala a se absconse commissa per humilem confessionem Abbati non celaverit suo. Unde & apud Caſſia-

num Abbas Moiſes [humilitatis, inquit, hæc erit prima probatio, ſi unicuique non ſolùm quæ agenda ſunt; ſed etiam quæ cogitantur ſeniorum reſerventur examini.] Et quidem rectè omnino poſtquam in quarto humilitatis gradu patientiam in duris, contrariis, & irrogatis injuriis repoſuit S. P. Benedictus; in quinto humilem conſtituit confeſſionem; quia difficile eſt, ut qui patitur injuriam, aliquo indignationis aut murmurationis motu adversùs inferentem non feratur, ad quem ſuperandum non parum confert humilis confeſſio. Cap. VII. *Coll.* 2. c. 10.

At gravis hìc oritur difficultas, qua de confeſſione loquatur S. Benedictus; de Sacramentali, an de uſitata illa & laudata à ſpiritalis vitæ Magiſtris, quæ conſilii cauſſa à Monachis uſurpatur. Qua in re ſatis diviſas video Commentatorum ſententias. Nam Bernardus Caſſinenſis, Richardus de S. Angelo, Boherius, Johannes de Turrecremata, Matthias Lambertus, Columbanus Uranx, de Sacramentali confeſſione Sanctum Benedictum interpretari videntur. Quidam de utraque loquutum fuiſſe exiſtimant. Atque ita Theobaldus Artaldus Cæleſtinus in gallica expoſitione Regulæ Benedictinæ, Johannes Craeſbeecx, Antonius Perez, ad quam ſententiam inclinat Benedictus Haeftenus, ita tamen ut magis in eam propendeat, quæ de ſola, quæ conſolationis aut directionis gratia fit, confeſſione textum Regulæ intelligit. Et hanc ſolam ſanioremque opinionem amplectitur Menardus; [nam in confeſſione ſacramentali, inquit, non ſolùm occulta mala; ſed aperta revelanda ſunt.] Et ſanè hanc confeſſionem ſolis Abbatibus (neque enim alios nominat) faciendam eſſe S. P. Benedictus præcipit, ex quibus illius ætate, & etiam multò pòſt permulti haud erant Sacerdotes, nec proinde Sacramentalem poterant excipere confeſſionem. Adde, quod notat Nicolaus Bravus, omnia quæ hìc S. Pater adducit Scripturæ teſtimonia, ad confirmandam confeſſionem hanc, deſumta eſſe ex veteri teſtamento, nec poſſe ad litteram intelligi de confeſſione Sacramentali. An de confeſſione Sacramentali hic gradus ſit intelligendus.

Porro quæ hìc S. Benedictus inſtituit de humili ad Abbatem conſcientiæ manifeſtatione, eadem præſcripta offendes in Regula S. Antonii n. 25. in ejus vita cap. 29. in Regula Abbatis Iſaiæ cap. 6. in Regulis fuſius diſputatis S. Baſilii cap. 26. Apud Caſſianum lib. 4. Inſtitut. cap. 9. & Collat. 2. cap. 10. apud S. Dorotheum Doctrina. 5. in Regula vivendi Monachis à S. Davide præſcripta apud Bollandum 1. Martii, in Regula S. Iſidori cap. 14. in Regula S. Fructuoſi cap. 13. in Regula Magiſtri cap. 15. in Regula S. Donati cap. 23. in Regula Cujuſdam ad Virgines cap. 6. Et quidem hac in Regula ter ſingulis diebus fieri præſcribitur, ſcilicet poſt ſecundam, poſt Nonam, & ante Completorium; quod uſu receptum fuiſſe olim in Virginum monaſterio Evoriacas dicto, vulgo Faræ-monaſterio, teſtatur relata à S. Benedicto Anianenſi hiſtoria in Concordia Regularum cap. 15. §. 12. Vide vit. S. Pachomii n. 85. apud Boll. 14. Maii. Confeſſio ad Abbatem laudata in antiquis Monachorum Regulis.

Eadem praxis apud noſtros paſſim laudata & commendata reperitur, maximè verò in vita S. Benedicti Abbatis Anianenſis n. 33. in *Sæcul.* 4. p. 1.

CAP. VII vita B. Alcuini n. 8. & in vita S. Adalardi auctore S. Gerardo n. 41. ubi omni prorſus admiratione dignum videtur, quod de eo ibidem ſcribitur: [Ipſe verò, ſcilicet S. Adalardus, tantam memoriam filiorum habebat in viſceribus paternis, ut non ſolùm mores inſpiceret; ſed etiam numerum, & nomina eorum ſemper haberet deſcripta in manibus ſuis, quatenus non ſibi excideret pro quibus rationem redditurus eſſet Deo, & pro quantis. Ideo maximam gerens curam eorum, nullum ex eis in hebdomada relinquebat inallocutum, ne ſcilicet inimicus inveniens vacantes zizania ſuperſeminaret cordibus eorum.] Erant verò Corbeiæ Monachi ſub S. Adalardo non minùs trecentis, nec ampliùs quadringentis.

Hujus confeſſionis conditiones.

HORTATUR NOS DE HAC RE SCRIPTURA DICENS: REVELA DOMINO VIAM TUAM ET SPERA IN EUM. Hac in Scripturæ auctoritate quatuor hujuſce confeſſionis conditiones S. P. Benedictus indicat. 1. ut ſi clara, aperta, abſque ulla verborum obſcuritate, cùm dicit *Revela*; hoc enim revelari dicitur, quod apertè declaratur. 2. ut fiat Abbati non tanquam homini; ſed tanquam Deo, aut ejus vicario; Chriſti enim vices in monaſterio agere creditur, cùm addit *Domino*, 3. ut fiat de propriis delictis, tentationibus, pravis cogitationibus, nulla facta aliorum mentione, cum ſubjungit *viam tuam*. 4. cum firma ſpe obtinendæ veniæ, *Et ſpera in eum*.

ET ITEM DICIT: CONFITEMINI DOMINO QUONIAM BONUS, QUONIAM IN SÆCULUM MISERICORDIA EJUS. In qua proinde firmiter ſperandum.

ET ITEM PROPHETÆ: DELICTUM MEUM COGNITUM TIBI FECI, ET INJUSTITIAS MEAS NON OPERUI: DIXI PRONUNTIABO ADVERSÙM ME INJUSTITIAS MEAS DOMINO, ET TU REMISISTI IMPIETATEM CORDIS MEI. Quibus in verbis quatuor iterum denotat obſervanda hac in confeſſione. 1. ut nihil omnino Superiorem celet, quia vix congruum medicus ægroto poteſt afferre remedium, niſi integram morbi cognitionem habeat, *Non operui*. 2. ut priuſquam ad Superiorem accedat, morbi ſui qualitatem conſideret, ejus cauſſas, naturam, effectuſque perquirat, ut ampliorem de eo Abbati notitiam tribuat, quod colligitur ex verbo *Dixi*, ideſt mecum ſtatui. 3. ut id faciat cum voluntate, & intentione ſe accuſandi, *Pronunciabo adversùm me*. 4. idque cum humilitate, quod indicat vox *Injuſtitias*.

Abbas quomodo debeat ſe gerere hac in confeſſione.

Et hæc quidem S. Benedictus ex parte illius, qui conſcientiam Superiori manifeſtat: quid verò ex parte ipſius Superioris, cui perverſæ cogitationes & mala abſconsè commiſſa revelantur, exigat, prætermiſit; quia humilem hic dumtaxat intendit reddere diſcipulum; ſed illud aliunde repetere lectoribus haud erit fortaſſis ingratum.

In Regul. cap. 13.

Itaque S. Fructuoſus quatuor potiſſimum ex parte Abbatis requirit, ſcilicet, ut [conſolatione, oratione, caſtigatione, ſive etiam exercitatione idonei operis] fratri tentato, aut aliàs afflicto medeatur: quæ

pene eadem videre licet in Regula Magiſtri, in qua præſcribitur, ut [cùm de aliquo fratre nunciatum fuerit à * Præpoſitis Abbati; convocet mox univerſam congregationem, & dicat omnibus Abbas: Venite fratres ſubveniamus per dilectionem invicem nobis apud Dominum... Ergo unanimes pro hoc fratre noſtro oremus ad Dominum, ut dignetur in eo ſignaculo crucis ſuæ, vel juſſione potentiæ ſuæ diaboli tentationes compeſcere.] Ecce Abbatis totiuſque congregationis pro fratre tentato orationem, cujus praxeos egregium habemus exemplum in vita S. Anaſtaſii Perſæ Monachi, qui aliquando recordatione artis magicæ, quam in ſæculo exercuerat, tentatus, cum rem Abbati manifeſtaſſet; ille [admonebat eum, & confortabat in Domino ſecundùm, quæ data illi fuerat, in Domino gratiam; & faciens orationem pro eo coram omnibus fratribus in eccleſia, effugavit ab eo pugnam diabolicam.] Addit Magiſter: [Cùm ergo oratum pro eo ab omnibus diutiſſimè fuerit; ſurgens Abbas cum] omnibus, & complens, mox exeuntes ſinguli opus, quod faciebant, reprehendant; & retento apud ſe illo ſolo fratre, qui malo cogitationis laborat, proferat codices, & adverſus neceſſitatem vulneris ejus ſimilis divina medicina legatur. Nam & per dies, quibus ille frater interrogatus ab Abbate fortè reſponderit non tranſiſſe, illis horis quibus contingit legi ſive per hyemem, ſive per æſtatem pertinentia codicum ad ipſam cogitationis neceſſitatem legatur ipſa decada, de qua eſt ipſe frater. v. g. Si ſuaſerit fornicationem; legatur illi ex diverſis codicibus, ubi caſtitatem diligit Deus; ſi mentionem ſuadet frequenter, legatur illi in diverſis, ubi præcepit veritatem.... Unde oportet Abbatem multum de lege inſtructum, aut ut teſtimoniis omnia doceat, aut pertinentia ad locum legenda conſignet.] Ecce conſolationem: Ideo enim dimiſſis omnibus fratribus ſolùm tentatum retineri apud ſe juſſit: ideo congruentes ejus morbo lectiones indicavit faciendas: ideo inſtructum lege divina Abbatem requiſivit, qui Scripturæ teſtimoniis omnia doceat, ideſt conſoletur. Deinde paucis interjectis ſubjungit: [Alia die mane interrogetur ab Abbate, ſi cogitatio inimica ceſſavit, aut non; quod ſi reſponderit non ceſſaſſe; ſupponatur jejunium ab omnibus. Quod item ſi alia die reinterrogatus reſponderit non tranſiſſe; reficientibus omnibus menſis ſubtrahatur vinum.... Si tertio die reinterrogatus reſponderit non tranſiſſe, item oleum menſis ſubtrahatur cum vino, ut multorum labore, & abſtinentiæ cruciatione nullus pereat, ſed omnes evadant.] Ecce corporis afflictionem, quam inter alia tentationis remedia aſſignaverunt quot quot de vita ſpiritali, moribuſque dirigendis tractavere Scriptores, cujus eximiùm habemus documentum in vita S. Eupraxiæ Virginis, quæ ineunte ſæculo v. vivere deſiit in Virginum monaſterio inferioris Thebaïdis: [Hæc autem erat conſuetudo in monaſterio, inquit anonymus Scriptor n. 14. ſi quando contigerat aliquam ſororem tentari à diabolo per ſomnum, mox Diaconiſſæ (ideſt Abbatiſſæ) pandebat; illa verò cum lacrymis Deum poſtulabat, ut diaboli tentatio ab

Cap. VII.
Cap 15.
** Non enim ipſi per ſe, ſed mediantibus Præpoſitis malum cogitatum Abbati prodebant.*
Apud Boll. 22. Iann.
Boll. 13. Mart.

Cap. VII. ea recederet, jubebatque ut lapides portaret, & ſub ſtratum ſuum ſupponeret, & cinerem ſuper cilicium ſpargeret, & ita dormiret uſque ad decimum diem.] Denique ita concludit Magiſter: [Et hoc debet frater moneri, ut cùm cogitatio aliqua ei advenerit, mox fixis in terra cum cervice genibus, vel ſigno crucis in fronte depicto, debet ad Dominum convolare, ut dignetur ſuos milites à diabolo defendere.] Solebant veteres Monachi ſigno crucis technas diaboli diſſipare, ut paſſim occurrit in eorum actis. His omnibus addendum, quod præ-

Cap. 8. ſcribit Tarnatenſis Monaſterii Regula: [Qui cogitationum impugnationes conſolationis ſuæ cauſſa ſecretius confitetur, non oportet eum deſpici, nec aliis publicari; ſed quantum in ipſo eſt blanda exhortatione foveri.] Et Regula Cujuſdam ad Virgines: [Abbatiſſa vel Præpoſita.... crimina minora vel maxima nullatenus manifeſtent, niſi ſolo juſto judici, qui omnium confitentium crimina lavat. Illa enim quæ confeſſa eſt ſua vulnera verecundè non ad opprobrium recipiendum; ſed ad ſalutem reintegrandam confeſſa eſt, juſtum habens teſtem Deum, à quo & mederi expectat. Ea verò Senior, quæ recipit (confeſſionem) cum gravitate & moderatione penes ſe occultando, honeſtiſſimè teneat, ne dum alterius vulneri medicinam infundit, ſuæ mentis corrumpat nitorem.] Et hæc maximè attendere debent Abbates, ut ſi quam in ſe fiduciam ab inferioribus deſiderent, ſibi revelata perpetuo tegant ſilentio.

De ſexto humilitatis gradu.

SEXTUS HUMILITATIS GRADUS EST, SI OMNI VILITATE ET EXTREMITATE CONTENTUS SIT MONACHUS. Ut aliquem ex humili ad Abbatem confeſſione, de qua ſuperiori gradu, fructum percipiat Monachus, ad omnia debet eſſe paratus: unde conſequenter S. P. Benedictus in ſexto humilitatis gradu requirit, ut *omni vilitate & extremitate* contentus ſit. quibus in verbis tria nobis in præſenti inveſtiganda occurrunt. 1. quid ſit: *vilitas*. 2. quid *extremitas*. 3. cur S. Pater non ſimpliciter vilitate, aut extremitate contentum eſſe debere dixerit; ſed præmiſerit *Omni*.

Etſi vilitas & extremitas promiſcuè ſoleant uſurpari, ut ea accepiſſe videtur S. Gregorius Papa in l. 4. Dialog. cap. 55. aliquid tamen inter utrumque diſcriminis afferunt inſigniores Regulæ Commentatores Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, Boherius, & Turrecremata: Nam vilitas ex Bernardo Caſſinenſi [pertinet ad omnem utilem ſeu neceſſarium uſum, extremitas ad omnem ſtatum, gradum, opus, & locum.]

Vilitas quid ſit. Vilitas ergo attenditur in omni utili ſeu neceſſario uſu, ſive ut diſtinctius loquitur Hildemarus, [attinet ad cibum, vel potum, & veſtitum, calceamentum, ad lectum, vel etiam ad habitationem.] Ubi vilitatem ad tria potiſſimum redigit, da victum, ad veſtitum, ad habi-

tationem; quæ paſſim laudantur apud auctores aſceticos. De vilitate in victu dicemus infra ad caput 35. aut 39. de vilitate in veſtitu ad cap. 55. & interim videſis S. Greg. homil. 40. in Evangelium, & S. Bernardum hom. 4. ſuper *Miſſus eſt* n. 10. De vilitate habitationis non ſine magno animi dolore hîc dicere cogor, conſiderans quàm procul diſſiti ſumus ab his temporibus, quibus non alias Monachi domos inhabitabant, præter eas quas propriis ſibi manibus paraverant, eaſque vel uno die conſtructas; adtendens ad magni tot Monachorum Patris, Sancti ſcilicet Martini exemplum, qui referente Severo Sulpicio, [ipſe ex lignis contextam cellulam habebat, & multi quidem ex fratribus in eumdem modum, plerique ſaxo ſuperjecti montis cavato receptacula ſibi fecerant;] recolens felices illos dies, quibus S. Ebrulfus Abbas Uticenſis una cum ſociis [nomen Domini invocantes, pro quantitate habitantium de virgultis & frondibus conſtruxere tugurium, quod clauſtro parvulo ejuſdem materiæ circumcingentes, manſerunt ibi;] quibus S. Sigirannus Abbas Longoretenſis parvulum ex lignis habitaculum ædificaſſe legitur; quibus noſtri Floriacenſes tecta monaſterii ſtipula cooperiebant. Sed O tempora! O mores! quis jam aliqua nonnullorum monaſteriorum ædificia contuens, ea Monachorum, hoc eſt pauperum, ſæculi vanitatibus renunciantium habitacula crederet, & non Principum palatia? Sed non hac primùm ætate hoc virus Monachorum cordibus irrepſit; cùm inter præcipuas, quibus olim Ordo Monaſticus occubuit, Regulariſque diſciplinæ obſervantia labefactata eſt, cauſſas, recenſeatur nimia ædificiorum magnificentia: cui morbo mederi cupientes Monachi Fuldenſes, porrecto ad Carolum Magnum Imperatorem libello ſupplici, poſtularunt, [ut ædificia immenſa, atque ſuperflua, & cetera opera inutilia omittantur, quibus fratres ultra modum fatigantur, & familiæ foris diſpereunt; ſed omnia juxta menſuram, & diſcretionem fiant.] Unde Ludovicus Pius Imperator, Caroli filius & ſucceſſor, in exhortatione ad Eigilem Electum Fuldenſis monaſterii Abbatem: [Immenſa, inquit, ædificia, Pater, & opera non neceſſaria, quibus familiæ foris, & intus fratrum congregatio fatigatur, ex hinc penitus ad menſuram dimitte; & memento quàm ſæpe hujus nimietatis querimonia genitoris mei, ac noſtras aures inquietabat.] Longè modeſtior erat in conſtruendis Monachorum ædificiis Magnus Benedictus Abbas Anianenſis: [non enim ornatis parietibus, teguliſque rubentibus, vel pictis laquearibus, ſed ſtramine, vilique materia cooperire, vel facere domos decreverat: licèt enim multiplex numerus fratrum augeretur, ille ſemper viliora, & humiliora appetebat,] inquit Ardo in ejus vita n. 14. Scio tamen aliquos ſanctiſſimos viros ſumtuoſa olim ſibi conſtruxiſſe cœnobia; ſed hæc Magnatum aut Principium frequentiùs ſumtibus, atque in hoc *compaſſum eſt animalibus*, ut loquitur Guillelmus Abbas S. Theoderici ad fratres de Monte Dei ſcribens, ubi præclara, & lectu quidem digniſſima dicit, quæ prætermittimus, ne longius materias protraxiſſe videamur. Hæc retuliſſe hacte-

[Margin notes:]
Cap. VII.
Superba ædificia improbantur.
Ruffin. lib. 2. de vitis Pat. c. 23.
Lib. 1. de vit. S. Mart.
In ejus vita n. 8. Sec. 1. Bened.
In ejus vit. n. 10. Sec. 2.
Tortarius in lib. de Mir. S. B. c. 27.
Mabil. præf. ad Sec. 4.
Num. 12.
In vita Eigilis n. 12. Sec. 4. Bened.
Sec. 4. Bened. parte 1.
De vita Solitar. c. 12.

CAP. VII. nus ſufficiat ad memoriam antiquæ illius ſimplicitatis & humilitatis, quam in ædificiis præferebant, quos imitari tenemur, Patres noſtri; quæ tamen in eos cadere nolumus, qui pene emortuam excitantes in cœnobiis regularem diſciplinam, collapſa reſtaurant ædificia, quatenus ſolida atque in æternum, ſi fieri poſſit, duratura pietati ædificia, & congruas locorum dignitati ac celebritati ædes reſtituant; congruas inquam locorum dignitati. Neque enim decorum fuerit baſilicis Auguſtiſſimis, quas Regum aliorumque fidelium pietas Monachis erexit, ac ſuperbiſſimis Principum Mauſolæis, rudes circumponere caſas: quamquam ab his etiam locis longè abeſſe debeat vana & inanis ornamentorum oſtentatio, alioquin meritò redundabit in nos illud Hieronymi ad Heliodorum: [Filius hominis non habet ubi caput reclinet, & tu amplas porticus, & ingentia tectorum ſpatia metiris.] Et certè nulla umquam à nobis delere debet oblivio, quod ſcribit præcitatus Guillelmus Abbas S. Theoderici: [Credite fratres, & utinam vobis experiri non contingat; quia pulcritudines iſtæ & forenſes honeſtates cito virile propoſitum enervant, & maſculinum animum effæminant. Nam etſi ipſo ſæpe uſu ſopiuntur earum delectationes; etſi ſint aliqui, qui utantur hujuſmodi quaſi non utentes; tamen contemtu meliùs, quàm uſu extirpantur, & vincuntur hujuſmodi affectiones;] Vixque dici poteſt quantum vanitatis ſuperba ædificia inſpirent humilitatis profeſſoribus. Planè id aliqua ex parte expertus eſt olim S. Pachomius, qui cùm oratorium ædificari feciſſet, [porticibus & columnis ſuper baſes diſpoſitis inſigniter ornatum, non parum amabat illud ædificium, ſibique plaudebat, quod inſigne opus ad finem perduxiſſet; ſed cùm hanc animi ſui affectionem animadvertiſſet ex diabolica fraude ortam, ut propter extructi oratorii pulcritudinem lætitia efferretur, funes parari, eoſque columnis aptari juſſit, & inſtituta primùm oratione, fratrum uſus opera, columnas omnes ad terram inclinari, atque ut ſic curvæ manerent imperavit. Ad fratres deinde converſus, oro, inquiebat, vos fratres ne manuum veſtrarum opera ad oſtentationem pulcra admodum eſſe umquam velitis.] Simile periculum pertimeſcebat haud dubium S. Vvlſtanus Epiſcopus Vvigornienſis, qui ut ejus in vita legimus, [Cùm monaſterii Vvigornienſis novam eccleſiam perfeciſſet, & veterem eccleſiam, quam S. Oſvvaldus conſtruxerat, ſubrui videret; lacrymas fundendo dixiſſe fertur: Nos miſeri Sanctorum opera deſtruimus, ut nobis laudem comparemus: Non noverat illa felicium virorum ætas pompaticas ædes conſtruere; ſed ſub qualicumque tecto ſeipſos Deo immolare, ſubjectoſque ad exemplum attrahere: Nos è contra nitimur, ut animarum negligentes curam accumulemus lapides.] Vide Petri Damiani lib. 8. epiſt 2. Vitam S. Roberti Abbatis Moliſmenſis n. 8. Hieronymum Camaldul. in Serm. de S. Romualdo n. 12. apud Boll. 7. Febr.

Epiſt. 1.

Loco citato.

Paralippomena de S. Pach. apud Boll. 14. Maii.

Apud Boll. 19. Feb.

Extremitas quid ſit. Extremitas ex Bernardo Caſſinenſi pertinet ad quatuor, ad ſtatum, gradum, opus, locum. Ad ſtatum, ut extrema omnium conditione, hoc

hoc eſt ſua, quæ ſi bene attendatur eſt omnium humillima, ſit contentus; ut in ſua profeſſione perſeverans Eccleſiæ dignitates, aut miniſteria non ambiat; à quibus non dicam recedere; ſed abhorrere, ſi ſic loqui fas eſt, debet quiſquis vel minimum humilitatis gradum attigerit. Nota eſt omnibus antiqua priſcorum Monachorum ſententia: *Omnimodis Monachum fugere debere mulieres & Epiſcopos*, ne ſcilicet ab eis aſſumti in clerum, ad eccleſiaſtica munia proveherentur. Cap. VII. *Caſſ. lib. 11. cap. 17. vid. cap. 14. & lib. 7. de vit. Pat. c. 33.*

Ad gradum, ut Monaſterii dignitates & officia non requirat, juxta illud S. Baſilii: [Dignitates planè non competit appetere Religioſum; ſi namque in hac vita laborum ac virtutum præmia requirit, miſeram ſciat eſſe mercedem, ubi æterna temporaneis commutata amittit: Si veró maluerit hìc quidem certare, in cælo autem coronas reportare, debet non ſolùm non affectare dignitates; ſed oblatas quoque recuſare ac ſpernere, ne dignitas hujus vitæ futuram imminuat] &c. Sed hæc doctrina minùs ſapit ſuperbo Monacho, qui ut ait S. Bernardus, [Si cùm tempus advenerit, non promoveatur ad prioratum; Abbatem ſuum aut invidum judicat, aut deceptum.] Hujuſmodi homines alibi deflet idem S. Bernardus his verbis: [Video quod magis doleo, poſt ſpretam ſæculi pompam nonnullos in ſchola humilitatis ſuperbiam magis addiſcere, ac ſub alis mitis humiliſque magiſtri graviùs inſoleſcere, & impatientes amplius fieri in clauſtro, quàm fuiſſent in ſæculo; quodque magis perverſum eſt, plerique in domo Dei non patiuntur eſſe contemtui, qui in ſua non niſi contemtibiles eſſe potuerunt: ut quia videlicet, ubi à pluribus honores appetuntur, ipſi locum habere non meruerunt, ſaltem ibi honorabiles videantur, ubi ab omnibus honores contemnuntur.] *In Conſt. Monaſt. c. 25.* *De grad. humil. cap. 16.* *Homil. 4. ſup. Miſſus eſt.*

Ad opus, ut abjectiſſimas artes, & obedientias, v. g. in coquina ſervitoribus miniſtrare, ſordidos pannos lavare, cloacam purgare, non modò non refugiat; ſed & libens amplectatur, attendens ad illam S. Baſilii ſententiam: [Decet Religioſum etiam viliora opera cum multa diligentia, & animi promtitudine amplecti, ſcientem non eſſe exigui, ſed magni momenti, & ſpiritale, cæloque dignum, & cæleſtem nobis mercedem adferre, quidquid propter Deum geritur. Proinde etiamſi ſequenda ſint jumenta oneraria, communi neceſſitati ſervientia, contradicere non debet, ſi cogitet quàm alacriter Domino obedierint Apoſtoli pullum adducere jubenti; ac reputet fratres eſſe Domini, quorum gratia nos curam jumentorum ſuſcipimus.... tantùm hujuſmodi miniſterium negligentiæ cauſſam non faciat; ſed in omni diligentia ſeipſum cuſtodiat, ut & ſibi ipſi & iis, cum quibus agit, proſit. Ubi verò aliquid viliorum operum obeundum eſt, ſcire oportet, & Servatorem miniſtraſſe diſcipulis, nec humilia opera dedignatum eſſe. Denique magni eſſe momenti, ſi homo fiat imitator Dei, & per humilia illa ad ſublimitatem humiliationis hujus aſcendat: quis autem dixerit etiam humile eſſe, cujus operationem Deus ipſe uſurpavit.] Ita planè ſentiebat S. Radegundis, quæ ex potentiſſima Franciæ Regina Monaſticen *In Conſt. Monaſt. c. 24.*

Ff

Venant. Fortunat. in ejus vita n. 23. Sæc. 1 Bened.

in Pictavienſi virginum cœnobio profeſſa, [vicibus ſuis ſcopans monaſterii plateas, ſimul & angulos, quidquid erat fœdum purgabat, & ſarcinas quas alii horrent videre, non abhorrebat evehere, ſecretum etiam purgare, opus non tardans, ſed occupans; ferens fœtores ſtercoris credebat ſe minorem ſibi, ſi ſe non nobilitaret vilitate ſervitii, ligna ſupportans brachiis, focum flatibus & forcipibus admovens, calens, nec læſa ſe retrahens, extra ſuam hebdomadam infirmantibus

Sæc. 2. Bened.

ſerviens] &c. quibus ferè ſimilia de Eaſtervino Abbate Vviremutenſi ex miniſtro Egfridi Regis refert Beda in lib. 1. de vita S. Benedicti Biſ-

S. Bern. de grad. humil. c. 16.

copi. n. 8. Sed iſta non capit ſuperbus, qui [ſi mediocris ei aliqua obedientia injuncta fuerit, indignatur, aſpernatur, arbitrans ſe non eſſe minoribus occupandum, qui ſe ad majora ſentit idoneum.]

Denique ad locum, ut ſi juſſerit Abbas antiquiorem aliquem in ultimo congregationis ordine & loco ſedere, libens aſſentiatur; futurum eſt enim aliquando, ut ſint noviſſimi primi & primi noviſſimi; quod certè maximè pertimeſcere debet ſuperbus, qui ut loquitur S. Bernar-

Ibidem.

dus, [primus in conventibus reſidet, in conſiliis primus reſpondet, non invitatus accedit, non juſſus ſe intromittit.]

Jam verò cur non ſimpliciter vilitate aut extremitate; ſed omni vilitate & extremitate contentum eſſe debere Monachum dixerit; ita explicant Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, & Turrecremata; quia nimirum nonnulli ciborum, non veſtimentorum vilitate ſunt contenti; nonnulli veſtimentorum, ſed non ciborum; nonnulli utrorumque, ſed non habitationis. Item nonnulli vilitatem tolerant, at extremitatem pati non queunt. Vel etiam [omni vilitate & extremitate dixit, inquit Hildemarus; quia & corpus & mentem comprehendit, ideſt ſicut in corpore exiſtit vilis vel extremus, ita debet eſſe & in mente: nam ſi corpore videtur vilis & extremus, & non in mente, jam non eſt Monachus, ſed hypocrita.] Et certè id ſatis indicat vox *contentus*, quæ interiorem mentis inclinationem, & voluntatis aſſenſum deſignat: unde Hildemarus [Si Abbas, inſit, Præpoſito juſſerit ut ſedeat in ultimo loco, & ille cum triſtitia ierit; prævaricator hujus præcepti eſt: Et quia prævaricator hujus præcepti eſt, perfectus Monachus non eſt:]

Epist. 150.

de ſua enim abjectione *& non gaudere, & non gloriari. minus eſt à perfecto*, ut dicit S. Bernardus. Porro ad conſervandam vilitatem duos nobis verſiculos hoſce proponit alter Bernardus, ſcilicet Caſſinenſis.

Spernere mundum, ſpernere nullum, ſpernere ſe ſe,
Spernere ſe ſperni, quatuor iſta beant.

Et ad omnia quæ sibi injunguntur velut operarium malum et indignum se judicet. Non modò vilitate & extremitate contentum vult eſſe Monachum S. P. Benedictus; ſed ipſa etiam vilitate & extremitate indignum ſe reputare; ita ut quæcumque ſibi vilia in victu, veſtitu, &c. miniſtrentur; etiam viliora ſibi deberi exiſtimet: quocumque conſtituatur loco licèt humili; etiam altiori quàm mereatur conſtitutum reputet: quæcumque injungatur obedientia

vel abjectior ; digniorem tamen meritis agnoſcat. Sicut enim qui à Furca redimitur, (exemplum eſt Hildemari) ſi ab eo, à quo redemtus eſt, Domino vilis ei aliqua opera injungatur; non audet reſpondere ſe nolle, adeo vili ſe non occupandum labore, majoribus dignum ; ſed cum omni animi demiſſione mandatum ſuſcipit : ita & Monachus à ſæculi vinculis divina benignitate ereptus, quodcumque juſſerit Abbas in nomine Domini, cujus vices gerit, quodcumque opus humile injunxerit, non ſecus ac magnum favorem ſuſpiciat. CAP. VII.

DICENS SIBI CUM PROPHETA : AD NIHILUM REDACTUS SUM ET NESCIVI. [Id eſt neſcientem me eſſe cognovi, ſtultum & parvulum deputavi, & velut inſipientem deſpexi,] inquit Smaragdus. Vel ut loquitur Turrecremata, Neſcivi, [ideſt abſcondi, quia vera humilitas bona ſua ſibi abſcondit.]

UT JUMENTUM FACTUS SUM APUD TE. Quæcumque vel viliſſima ſuſcipiens & deferens onera. Pulcra equidem comparatio jumenti & Monachi : [Es quidem & tu jumentum Domini, inquiebat olim Petrus Venerabilis ad Giſlebertum Incluſum ſcribens ; ſed clauſus ſtabulo ejus recubas, & ruminas pabula ejus. Sunt illi (cœnobitæ) equi fortes parati in diem belli, in quibus eques cæleſtis reſidens fortiter expugnat, & perimit Principem mundi ; aguntur iſti fræno obedientiæ, concitantur ſtimulis diſciplinæ, anheli & ſæpe latera cruentati viam mandatorum Dei diſcurrunt, nec, niſi curſu conſummato bravium comprehendant, quieſcunt. Hi pondus diei & æſtus tolerant, jugum obedientiæ forti cervice ſuſtentant, jacula iracundiæ fortiter ab hoſtibus & proximis intorta patientiæ ſcuto repellunt.] Et hoc quidem apprimè noverat Abbas Noſteros, qui in vitis Patrum de ſeipſe dicit : [Quando intravi in initio in congregationem, dixi animo meo : Tu & aſinus unum eſtote ; ſicut enim aſinus vapulat & non loquitur, injuriam patitur & non reſpondet ; ſic & tu quemadmodum in pſalmo legitur : Ut jumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum.]

Monachus jumento comparatus.

Lib. 1. ep. 20.

Libro 5. Libello 15. n. 30.

ET EGO SEMPER TECUM. *Id eſt in operibus tuis*, inquit Richardus de S. Angelo ; vel ego ſemper tecum ſim *per conformitatem voluntatis, & per infatigabilem conſtantiam*, ut loquitur Turrecremata cum Bernardo Caſſinenſi & Boherio.

Porro ad hunc humilitatis gradum, cui S. Bernardus ſeptimum ſuperbiæ, ſcilicet præſumtionem opponit, aſcendendum, non parum adjumenti confert ſeptimus humilitatis gradus de quo nunc agendum eſt.

De ſeptimo humilitatis gradu.

SEPTIMUS HUMILITATIS GRADUS EST, SI SE OMNIBUS INFERIOREM ET VILIOREM NON SOLÙM SUA LINGUA PRONUNCIET ; SED ETIAM INTIMO CORDIS CREDAT AFFECTU. In hoc potiſſimum gradu SS. Patres humilitatis virtutem conſtituunt. Ita nimirum S. Baſilius : [Humilitas eſt, inquit, omnes ſeipſo

Hoc in gradu SS. Patres humilitatem conſtituunt.

Cap. VII. Reg. brev. Inter. 198. In Admon. Lib 2. de offic. c. 27. Homil. 33. ſuper Geneſ.

ſuperiores exiſtimare.] Et alibi: [Humilis omnes terrenos honores reſpuens ultimum ſe judicat.] S. Ambroſius: [Hæc eſt enim humilitas, ſi nihil ſibi quis arroget; ſed inferiorem ſe eſſe exiſtimet.] S. Johannes Chryſoſtomus: [Non eis tantùm, qui ætate nobis ſunt majores vel etiam æquales, honorem exhibeamus: non enim eſt humilitas quod facere debes neceſſitate; vera autem eſt, quando cedimus iis, qui nobis videntur eſſe minores, & eos veneramur, qui videntur magis indigni quàm nos: quod ſi rectè ſapimus, nullos etiam nobis minores arbitrabimur; ſed nos excelli ab omnibus hominibus dicemus.] Denique S.

Serm. in oct. Epiph.

Bernardus: [Sicut enim grandis & gravis eſt ſuperbia, præferre ſe æquali, aut æquare prælato; ita magnæ humilitatis eſt, inferiorem ſe exhibere etiam ipſi inferiori: ſicut enim ſumma & intolerabilis ſuperbia eſt, ſuperiori ſe præponere; ita inferiori ſe ſubdere ſumma & plena juſtitia eſt.] Quibus ex verbis S. Bernardi habemus, non ſolùm veram humilitatis virtutem; ſed ſummam, & ut ita dicam virtutum virtutem, ſanctorum perfectionem, ſummam & plenam juſtitiam hoc in

Serm. 13. in cant.

gradu conſtitui: unde idem alibi S. Doctor ait: [Magna & rara virtus profectò eſt, ut magna licèt operantem, magnum te neſcias, & manifeſtam omnibus tuam te ſolum latere ſanctitatem; mirabilem te apparere, & contemtibilem te reputare: Hoc ego ipſis virtutibus mirábilius judico.]

Epiſt. 143

Et alibi ad Monachos Alpenſes ſcribens: [Recta facere, & inutilem ſe reputare apud paucos invenitur; ideo multi admirantur: hoc inquam, hoc prorſus de illuſtribus reddit illuſtriores, ſanctiores de ſanctis:... hæc virtus me judice præfertur protractis jejuniis, anticipatis vigiliis, omni denique corporali exercitio, tanquam verè pietas, quæ ad omnia valet.

An illæſa veritate quis poſſit ſe maximis peccatoribus inferiorem prædicare. Conſt. Monaſt. c. 2. Homil. 33. in Geneſ

Ad hæc fortè ſtupebit aliquis, quærens num, illæſa veritate, ita de ſe ſentire & prædicare queat, & qua tandem ratione id fieri poſſit, ut Monachus Deo charus, Deo ſemper intentus, virtutum gratia ornatus, homicidæ, adultero, blaſphemo, & Apoſtatæ inferiorem & viliorem ſe judicet. Cui reſpondebit S. Baſilius: [Non mendacium dices, ſi te peccatorem eſſe dixeris; nam ſi rectè intellexeris, eo ipſo peccabis, ſi te ſine peccato eſſe dixeris.] Et S. Johannes Chryſoſtomus: [Si rectè ſapimus, nullos etiam nobis eſſe minores arbitrabimur; ſed nos excelli ab omnibus hominibus dicemus: Et hoc dico non de nobis; qui innumeris ſubmerſi ſumus peccatis; ſed etiam ſi quis ſibi plurimorum bene geſtorum conſcius ſit, niſi apud ſe ſentiat quod omnium ſit poſtremus, nulla ei futura utilitas eſt ex omnibus ſuis bonis operibus.]

Quomodo autem illæſa id veritate fieri queat duobus modis explicant Regulæ Commentatores Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, & Boherius. Primò nimirum propter latentia in nobis mala, & latentia in

2. 2. q. 161. a. 6 ad. 1.

aliis bona; quibus concinit S. Thomas his verbis: [Poteſt aliquis abſque falſitate ſe credere, & pronunciare omnibus viliorem ſecundùm defectus occultos, quos in ſe cognoſcit, & dona Dei, quæ in

aliis latent : unde Auguſtinus dicit in lib. de virginitate : Exiſtimate *Cap. VII.*
alios in occulto ſuperiores , quibus eſtis in manifeſto meliores.] Et certè ut hic citatus dicit alibi S. Auguſtinus : [Illud cogitandum nullum eſſe hominem , qui non poſſit habere aliquod bonum etiamſi lateat, in quo poſſit eſſe ſuperior : quæ cogitatio ad contundendam & edomandam ſuperbiam valet : Nec arbitreris quoniam bona tua eminent & apparent , & ideo alterum nulla habere , quæ lateant majoris fortè ponderis , quibus te ſuperat neſcientem.] Et hac fortè ratione ſuos S. Bernardus alloquens inter alia hæc dicit : [Tu ergo non magnopere cogites quæ tibi videris habere , niſi fortè interdum , ut gratias agere poſſis, & te noveris debitorem ei qui dedit ; ſeu gratia conſolationis , cùm id neceſſe fuerit, ne qualibet ex cauſſa triſtior ſias. De cetero ea ſemper magis adtende , quæ alius habet , tu non habes ; quod hæc cogitatio te in humilitate cuſtodiat , & à deſcenſu tepiditatis elonget, magis autem & accendat deſiderio proficiendi. Vide autem quanta è regione mala cogitatio illa parturiat , qua ſedulè verſas in animo quod tibi habere videris , & alterum quempiam æſtimas non habere : hinc enim elevaris in ſuperbiam , dum te præponis alteri : hinc proficere negligis, dum te magnum quempiam arbitraris : hinc demum incipis deficere, dum tibi alterius comparatione etiam nimis egiſſe videris.] Eadem etiam fortè mente interroganti cuidam fratri Abbatem Pœmenen. [Quomodo poſſum me minorem videre ab eo qui homicida eſt ?] Reſpondit : [Si videns hominem , qui fortè occidit alium , dicis in temetipſo : Iſte quidem hoc ſolùm peccatum fecit ; ego autem omni hora homicidium committo , meipſum interficiens. Et cùm frater requireret quomodo hoc poſſit fieri , reſpondit : Hæc ſola juſtitia hominis , ut ſemetipſum reprehendat ; tunc enim juſtus eſt , cùm ſua peccata condemnat.]

Lib. 83. quæſt. 71.

Serm. 36. de diverſ.

Lib. 3. de vit. Pat. n. 131.

Secundò , propter incomprehenſibilia judicia Dei. Terribilis enim Deus in conſiliis ſuper filios hominum , ut quos ſæpe ſanctiores exiſtimamus , hos à Deo reprobatos ; deteriores verò prædeſtinatos infallibilis ſcientia Dei cognoſcat. Nam quis v. g. Saülem à Deo electum , ejuſque mandato in Regem conſecratum ; Saulum autem minas ſpirantem ac necem intuens ; illum de libro vitæ delendum , iſtum vas electionis Deo factum crediſiſſet. Cùm ergo nullus hominum ſciat utrùm amore an odio dignus ſit ; nulli ſe præferat , quin immo Coriarii illius Alexandrini æmuletur virtutem , qua celeberrimum toto orbe Antonium Abbatem ſuperavit. Cùm enim vir ſanctus in cella aliquando oraret, cæleſtis ad eum vox advenit dicens : [Antoni necdum ad menſuram Coriarii iſtius, qui in Alexandria eſt perveniſti.] Quo audito venerabilis ſenex Alexandriam properat , ad dictum Coriarium ſe confert , eum rogat , ut opera ſua ſibi denunciet ; cui ille reſpondens ait : [Neſcio aliquando me aliquid boni perpetraſſe ; unde & ex cubili proprio mane conſurgens, antequam in opere meo reſideam dico , quod omnis hæc civitas à minore uſque ad majorem ingrediatur in regnum

Ruffin. lib. 3 de vit. Pat. n. 130.

Cap. VII. Dei propter juſtitias ſuas; ego autem ſolus propter peccata mea pœnam ingrediar ſempiternam, quod verbum antequam ſerò quieſcam ex cordis veritate recenſeo.] Quod audiens S. Antonius addidit: [In veritate fili, ſicut bonus artifex ſedens in domo tua, cum requie regnum Dei adeptus es; ego autem velut ſine diſcretione omne tempus meum in ſolitudine terens, necdum verbi tui aſſumſi menſuram.]

Secundam hanc rationem eleganter illuſtrat S. Bernardus his verbis: *Serm. 37. in cant.* [Quid ſi in eo diſcordaret à veritate, ut minorem ſe inferioremque putaret, quàm veritas haberet? Excuſaret eum ſua procul dubio ignorantia, & minimè reputaretur ſuperbus, nec tam inveniretur iniquitas ejus ad odium, quàm humilitas fortaſſis ad gratiam. Si enim in quonam ſtatu unumquemque noſtrum habeat Deus liquidò cognoſceremus; nec ſupra ſanè, nec infra ſecedere deberemus, veritati in omnibus acquieſcentes: Nunc autem quia conſilium hoc poſuit tenebras latibulum ſuum, & ſermo abſconditus eſt à nobis, ita ut nemo ſciat ſi dignus ſit amore an odio; juſtiùs tutiùſque profectò juxta ipſius veritatis conſilium noviſſimum nobis locum eligimus, de quo poſtmodum cum honore ſuperius educamur, quàm præſumimus altiorem, unde cedere mox oporteat cum rubore. Non eſt ergo periculum quantumcumque te humilies, quantumcumque reputes minorem quàm ſis, hoc eſt quàm te veritas habeat. Eſt autem grande malum horrendumque periculum, ſi vel modicè plus vero te extollas, ſi vel uni videlicet in tua cogitatione te præferas, quem fortè parem tibi veritas judicat, aut etiam ſuperiorem. Quemadmodum enim ſi per oſtium tranſeas, cujus ſuperliminare (ut ad intelligentiam loquar) nimium baſſum ſit, non nocet quantumcumque te inclinaveris; nocet autem ſi vel tranſverſi digiti ſpatio plus quàm oſtii patitur menſura erexeris, ita ut impingas, & capite quaſſato collidaris; ſic in anima non eſt planè timenda quantalibet humiliatio; horrenda autem nimiumque pavenda vel minima temere præſumta erectio. Quamobrem noli te homo comparare majoribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli uni. Quid ſcis enim o homo ſi unus ille, quem fortè omnium viliſſimum atque miſerrimum reputas, cujus vitam ſceleratiſſimam, ac ſingulariter fœdiſſimam horres, & propterea illum putas ſpernendum, non modò præ te qui fortè jam ſobriè, & juſtè, & piè vivere te confidis; ſed etiam præ ceteris omnibus ſceleratis tanquam omnium ſceleratiſſimum: quid ſcis, inquam, ſi melior illis & te & illis mutatione dexteræ excelſi in ſe quidem futurus ſit; in Deo verò jam ſit? Et propterea non mediocrem, non vel penultimum, non ipſum ſaltem inter noviſſimos eligere locum nos voluit; ſed recumbe inquit in noviſſimo loco, ut ſolus videlicet omnium noviſſimus ſedeas, teque nemini non dico præponas; ſed nec comparare præſumas.]

Lib. 6. Tract. 6. diſq. 5. Tres alias rationes addit Benedictus Haeftenus, ob quas vel ſceleratiſſimis nos inferiores judicare debemus, ex quibus prima repetitur ex gratiis & beneficiis nobis collatis, quibus ſi alter donatus fuiſſet, longè

ſanctior nobis evaſiſſet ; nos verò illo multò pejores, ſi iiſdem, quibus ille afflicti fuiſſemus tentationibus. 2. Ex conſideratione ſummorum atque virtute clariſſimorum virorum : ſi enim ſepoſitis malorum vitiis, inſignes tantummodo bonorum virtutes adtendamus, quanto nos pietatis ſuperant intervallo, quotque nobis deſint virtutes, jam non auſi oculos levare, omnibus nos inferiores facilè judicabimus. Hac potiſſimum ratione Petrus Venerabilis Gilbertum Eremitam ad humilitatem hortatur in l. 1. epiſt. 20. 3. Ex reddenda pro acceptis beneficiis ratione : dum enim augentur dona, rationes etiam creſcunt donorum. Si ergo conſideremus quanta pro acceptis à Deo beneficiis rependere teneamur, & quàm pauca revera rependamus, quomodo nos vel omnium minimos non exiſtimabimus? Cap. VII.

His de hoc ſeptimo humilitatis gradu ſatis prolixè tractatis, ad alios gradus gradum accelerare deceret, ni gradum hic ſiſtere nonnulla cogerent, quæ circa S. Regulæ textum ſuperſunt expendenda, Non enim ſimpliciter dicit, ut *ſe omnibus inferiorem & viliorem pronunciet* ; ſed ut id inſuper ita eſſe credat; quia multos videas, qui ſe omnium peccatores maximos prædicant, ad infernum uſque deprimunt ; quos ſi vel minimo tetigeris verbo, excandeſcentes injuriam ſibi fieri conqueruntur ; quos non tam humiles, quàm humilitatis larvas dixeris. Talis erat Monachus ille apud Caſſianum, qui cùm ſe plurimum verbis depreſſiſſet, ita ut nec communem ſpirare aërem dignum ſe clamaret ; admonitus à Serapione ne vagaretur otioſus, ſed in cella conſiſteret, ferre haud potuit, nec diſſimulare dolorem. Notat porro S. Bernardus alios eſſe, qui jactanter & impudenter vitia & malefacta confitentur ; alios qui doloſè & quaſi pænitendo ea commemorant ; ſed gloriam intentione captantes ; alios denique qui non quia ſunt humiles ; ſed ut humiles appareant ſua aliis peccata declarant, quos omnes S. Doctor reprobat, & damnat.

Fucatam humilitatem S. B. noluit.

Collat. 18. *c.* 11.

Serm. 16. *in cant.*

Deinde S. P. Benedictus non ſolùm dixit, *ut omnibus inferiorem & viliorem ſe credat*, ſed *intimo*, inquit, *cordis credat affectu*. hoc eſt talem ſe foris exhibeat, qualem ſe intus exiſtimat ; talem ſe ab aliis tractari gaudeat, qualem ipſe ſe prædicat : hæc enim eſt vera cordis humilitas, quam adeo commendavit Chriſtus, cùm dixit : Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde. *Corde* dixit ; non verbo aut lingua ; *corde* dixit, non judicio aut cognitione ; *corde* dixit, qualis ipſe fuit, cui, ut loquitur S. Bernardus, *placuit minimum reputari, qui ſe ſummum non ignorabat.* Et ſanè quid prodeſt ſe peccatorem prædicare ? quid omnibus inferiorem & viliorem ſe credere ? Talem & ipſi dæmones habere poſſunt humilitatem, quam ipſa noſtri cognitio exigit, & habere nos cogit veritas, humilitatem ſcilicet oris & intellectus, non humilitatem cordis ; humilitatem veritatis non humilitatem amoris. Quid igitur ? [Vera eſt humilitas cordis retinenda, inquit apud Caſſianum Abbas Piammon, quæ non de affectata corporis atque verborum ; ſed ex intima mentis humiliatione deſcendit, quæ tunc demum evidentiſſimis patien-

Serm. 42. *in cant. quem vide.*

Collat. 18. *c.* 11.

Cap. VII. tiæ ſuæ fulgebit indiciis, cùm quis non ipſe de ſe crimina ab aliis non credenda jactaverit; ſed ab aliis arroganter ingeſta, & irrogatas injurias manſueta cordis æquanimitate toleraverit.] Talem à Cælantia S. Hieronymus requirebat, cùm diceret: [Humilitatem ſequere, non quæ oſtenditur, aut ſimulatur geſtu corporis, aut fracta voce verborum; ſed quæ puro affectu cordis exprimitur: aliud eſt enim virtutem habere, aliud virtutis ſimilitudinem; aliud eſt rerum umbram ſequi, aliud veritatem. Multo deformior eſt ſuperbia, quæ ſub quibuſdam humilitatis ſignis latet; neſcio enim quomodo turpiora ſunt vitia, cùm virtutum ſpecie celantur.] Vide S. Doroth. Doctrinam 2.

Epiſt. 50.

Humilians se. Non ſolùm lingua, ſed inſuper cordis affectu.

Et dicens cum Propheta: Ego autem sum vermis. Sicut enim omnibus vilior animalibus vermis, naſcens ex putredine, & in putredine, ſine ſtrepitu graditur, & vilipenditur, & conculcatur; ſic ego omnium viliſſimus, ex peccato & in peccato natus, ex peccato & in peccato vivens, ab omnibus contemni & conculcari deſidero.

Et non homo. Quis enim hominem dixerit eum, qui tot ſe peccatis commaculans ratione ſe caruiſſe demonſtrat?

Opprobrium hominum. Ut pote totus ex peccato, totus in peccato. Vel opprobrium hominum, ideſt quia vermis ſum & non homo, opprobrium hominum eſſe cupio, & abjectio plebis, ſicuti S. Arſenius, quem cùm Theophilus Epiſcopus una cum Judice interrogaſſet, ſermonem ab eo audire cupiens; pauliſper tacuit; deinde, ſi dixero, infit, cuſtodietis? quod cùm ſpopondiſſent: *Ubicumque*, ait, *audietis Arſenium, nolite appropinquare.*

Exaltatus sum. Scilicet in ſæculo, ubi honoratus vixi, uti exponunt Hildemarus, & Bernardus Caſſinenſis. Vel ut dicit Richardus de S. Angelo, Exaltatus *in ſuperbia: vel in baptiſmo recepta peccatorum remiſſione.*

Et humiliatus et confusus. Cognita vilitate propria & peccatis, quæ poſtea miſer commiſi.

Et item bonum mihi quia humiliasti me, ut discam mandata tua. Sed licèt humiliatus confundar; gratias tibi tamen, o bone Jeſu, quia cùm me humiliaſti, didici mandata tua, quæ olim elatus ſpernebam.

De octavo humilitatis gradu.

Communis Monaſterii Regula quomodo intelligatur.

Octavus humilitatis gradus est, si nihil agat Monachus, nisi quod communis monasterii Regula. Hic locus multos poteſt ſortiri ſenſus. Primò enim Hildemarus contendit vocabulum *Communis* ad vocabulum *Monaſterii* referri; & ex Bernardo Caſſinenſi commune monaſterium eſt cœnobium, in quo vivitur in communi à multis. Et ſic hoc ſenſu octavo humilitatis gradu præcipitur,

præcipitur, ut Monachus ſive Cœnobita ſuo contentus ſtatu, temerè non appetat Anachoretarum vivendi rationem: Superbus enim, ut ait Caſſianus, [ipſam diſciplinam cœnobii perhorreſcit, ac veluti fratrum conſortio de perfectione retrahatur, ac de bono patientiæ atque humilitatis aliorum vitio & impedimento revocetur, habitationem ſolitariæ cellæ deſiderat,] quam ſupra vires ſuas proſpiciens humilis, in aliis quidem veneratur, ſed pro ſe appetere non præſumit. Cap. VII. *Lib.* 12. *c.* 30.

Secundò, verbum *communis* cum *regula*, uti vulgo accipitur, conjungendo; & regulas communes in cœnobio, quæ toti congregationi proponuntur, diſtinguendo à particularibus, quæ quibuſdam tantùm ſcriptæ ſunt, ut cap. 21. de Decanis, cap. 31. de Cellerario, cap. 65. de Præpoſito, cap. 66. de Oſtiario; ſenſus hujus loci eſſe poteſt, ut Monachus communibus adhærens regulis, particularibus ſe non intromittat, v. g. ut privatus aliquis frater, cui nulla ab Abbate commiſſa eſt Obedientia, ad portam monaſterii non pergat reſponſa venientium accepturus aut redditurus, quod eſt Oſtiarii; utilitates neceſſitateſque monaſterii non curet, quod ſpectat ad Cellerarium; hoſpitii lecta non præparet &c. hujuſmodi, quæ non leves aliquando ſimultates in monaſteriis generant.

Tertiò, ſi per *Regulam monaſterii* intelligatur non ſolùm ea, quæ à S. Legiſlatore ſcripta eſt; ſed cum Boherio in 2. Commentario *commune ſtatutum, vel uſus cœnobii:* (Habita enim ratione regionum, ac locorum, in quibus ſita ſunt monaſteria, multa obſervare neceſſe eſt, quæ non ſunt hac in Regula contenta, ut ſatis innuit S. P. B. cap. 40. 48. & 55.) hujuſce loci ſenſus erit, ut Monachus monaſterii ſui ritus, & uſus receptos, probatoſque ſequens, aliorum cœnobiorum ſtatuta non ambiat; ut v. g. ubi cerviſia defectu vini miniſtratur, vinum ſibi nolit dari; aut ubi vinum datur, cerviſiam ſibi miniſtrari haud requirat, atque hunc ſenſum huic loco aptare videtur S. Bernardus in lib. de Præcepto & diſpenſatione cap. 16.

Quartus denique hujus loci ſenſus eſt, ut non ſolùm aliorum ritus & uſus monaſteriorum non ſectetur; ſed ita ſuæ Regulæ adhæreat, ut communibus fratrum exercitiis contentus, nihil contra aut ſupra eam faciat, omnem omnino vitans ſingularitatem: quo ſenſu S. Benedictum hic intellexit Nicolaus de Fractura: [Hoc, inquit, vult dicere littera iſta, Monachus in congregatione poſitus non aliter pauperem vitam gerat, vel etiam pompoſam in victu, vel in veſtitu, quàm alii fratres gerunt; ſed in omnibus illorum moribus ſe conformet: dummodo à ſemitis Regulæ non recedant; quia turpis eſt illa pars, quæ ſuo non congruit univerſo.] Et quia nihil perniciosius eſt in cœnobiis ſingularitate, nihilque adeo execrati ſunt quot quot extiterunt vitæ monaſticæ veri cultores; nonnullas hic rationes, quibus ab ea deterreri poſſimus breviter ſubjungere non erit fortaſſis otioſum. Singularitas cur vitanda.

Prima ratio petitur ex illo celebri S. Leonis Papæ effato: [Sacratius eſt, quod publica lege celebratur, quàm quod privata inſtitutione *Serm. 3. de Iejun. VII. menſis.*

CAP. VII dependitur. Nihil in tali populo inordinatum, nihilque diverſum eſt, ubi ad unum pietatis vigorem omnia ſibi totius corporis membra conſentiunt.]

Collat. 18. cap. 3. *Serm. 33. in cant.* Secunda ratio eſt, quia quidquid contra communis monaſterii Regulam præſumitur, à maligno ſpiritu eſſe dignoſcitur, ut docet inter alios Caſſianus, eleganterque deſcribit S. Bernardus his verbis: [Quoties v. g. ſuggeſſit anticipare vigilias, quo ad ſolemnia fratrum illuderet dormitanti? quoties produci jejunia, ut divinis obſequiis eo inutilem redderet, quo imbecillem? quoties bene proficientibus in cœnobiis invidens, obtentu quaſi majoris puritatis eremum petere perſuaſit, cognoverunt miſeri tandem, quàm verus ſit ſermo, quem fruſtra legerant: Væ ſoli quoniam ſi ceciderit non habet ſublevantem? quoties ad opus manuum plus quàm opus fuerat incitavit, & fractum viribus ceteris regularibus exercitiis reddidit invalidum?] &c.

Lib. 5. cap. 23. Tertiam rationem indicat Caſſianus his verbis: [Quidquid extra conſuetudinem præſumitur uſumque communem, ut vanitatis, & gloriæ, atque oſtentationis morbo pollutum antiquiſſima Patrum traditio notavit; nec quemquam ex his, quos merito ſcientiæ ac diſcretionis enituiſſe pervidimus, vel quos ad imitandum gratia Chriſti velut ſplendidiſſima luminaria omnibus prælocavit, eſu panis, qui apud eos vilis habetur & facilis, abſtinuiſſe cognovimus; nec eorum quempiam, qui hanc regulam declinantes prætermiſſo panis uſu, leguminum, vel olerum, ſeu pomorum refectionem ſectati ſunt, inter probatiſſimos habitum aliquando conſpeximus; ſed ne diſcretionis quidem aut ſcientiæ gratiam conſequutum.] Eamdem rationem adducit lib. 1. cap. 3. & lib. 11. cap. 18. & S. Baſilius Regul. brev. Interrog. 138. & S. Bern. de grad. humil. cap. 14.

Quarta ratio ſecundùm Boherium eſt, quod ſingularis Monachus abnegatam in profeſſione propriam voluntatem iterum ſibi vindicat, contra id quod promiſit; quo nomine apud ſuos conqueritur S. Bernardus: [Non vultis eſſe communi contenti vita, non ſufficit vobis regulare jejunium, non ſolemnes vigiliæ, non impoſita diſciplina, non menſura quam partimur vobis in veſtimentis & alimentis: privata præfertis communibus; qui veſtri curam nobis credidiſtis, quid rurſus de vobis vos intromittitis? Nam illam, qua toties Deum conſcientiis veſtris teſtibus offendiſtis, propriam ſcilicet voluntatem ecce nunc iterum magiſtram habetis, non me; illa vos naturæ docet non parcere, rationi non acquieſcere, non obtemperare ſeniorum conſilio vel exemplo, non obedire nobis.] Eadem ratione ſingularitatem in ſuis damnabat S. Euthymius ex ejus vita n. 17. tom. 2. Mon. Eccleſiæ Græcæ, S. Baſilius in brevibus Regulis Interrog, 137. & 138. & iterum S. Bern. Serm. 71. in cant.

Serm. 19. in cant.

Quinta ratio eſt, quod totam ſingularitas perturbat congregationem: unde cùm de B. Simeone Stylita fratres ad Abbatem queſti eſſent, quod per continuos ſeptem dies jejunaſſet; hic illum increpans

ait: [Unde nobis advenit iſte homo deſtruere volens regulam monaſterii? Fili, quid dicunt fratres de te? non tibi ſufficit jejunare ſicut nos?] &c. Vide S. Bern. ſermone de Humberti Monachi obitu, & Petr. Bleſenſ. Serm. 50.

Cap. VII. *In vita S. Sim. Stylit. cap. 3.*

Sextò denique, Petrus Damiani exemplo Chriſti hortatur [ne peregrinæ adinventionis præſumas ſuperinducere novitatem; nam & ipſe, qui magiſter eſt angelorum in cælo, morem in terra tenuit quem invenit; nec dedignatus eſt terrenam ſervare conſuetudinem, qui venerat exhibere cæleſtem: Nam ut infinita prætercam, cur ſibi caput ac pedes unguento conſpergi muliebri miniſterio paſſus eſt, niſi quia Palæſtinæ atque Judaicæ regionis mos erat, ut ejus accolæ crebrius ungerentur?]

Opuſc. 47.

Vel majorum cohortantur exempla. Majorum nomine Smaragdus intelligit Patres tam veteris, quàm novi teſtamenti, ut Monachus [exemplum accipiat humilitatis à Chriſto, devotionis à Petro, caritatis à Johanne, obedientiæ ab Abraham, patientiæ ab Iſaac, tolerantiæ à Jacob & Job] &c. Eamdem in ſententiam abit Petrus Diaconus; ſed & Hildemarus majores intelligit eos, [quorum vitam ſancta ſcriptura manifeſtat.]

Majorum nomine qui intelligendi.

Secundò, majorum exempla idem Hildemarus dicit eſſe [de quibus in ultimo capitulo dicit, ideſt Regula Baſilii, Collationes Patrum, atque Inſtituta Monachorum;] in quibus non nihil, quo ad exteriorem hominis mortificationem, amplius quàm in Regula S. P. Benedicti reperitur.

Tertiò, nonnulli, ut notat præfatus Hildemarus, à quorum ipſe ſententia non recedit, majorum nomine interpretantur Eremitas, quorum exemplis in ſolitudinem ſecedere, ibique variis pietatis officiis, diverſis pænitentiæ operibus ſe ſe exercere, poſt ſufficientem in cœnobio probationem & Abbatis benedictionem, ſingularitas non eſt: Soli namque ſingulares hac in parte cenſendi ſunt, qui cùm ipſas monaſteriorum obſervantias numquam bene expleverint, temerè majora viribus aggrediuntur, & ad ſingulare certamen etiam Abbate reluctante prodeunt.

Quartò, Boherius [hic autem, inquit, intelligo majores Abbates, & alios ſeniores viventes, vel etiam dormientes in Chriſto.] Et ſanè Abbates Superioreſque monaſteriorum apud antiquos frequenter appellari majores pro comperto eſt. Et hanc etiam ſequi expoſitionem videntur Richardus de S. Angelo, & Turrecremata.

Quintò, Menardus majores intelligit ſeniores & antiquiores ejuſdem congregationis Monachos; [quia, inquit, ſeniores ex longo vitæ regularis uſu ſunt in ea magis obfirmati, & ut ait D. Hieronymus, Bos laſſus fortiùs figit pedem; ineſt in eis morum gravitas & maturitas, animi motus pacatiores, carnis ardor & ceterorum ſenſuum pene ſopitus, nec præcox, ut in juvenibus, ſed concocta prudentia. Sunt præter ea veteris diſciplinæ, regularis obſervantiæ, & eorum quæ ab

Cap. VII antiquis Patribus ſtatuta ſunt tenaciores, quod ſummum eſt in vitâ, religioſa bonum] &c.

Sextò, majores etiam dici queunt ii, in quibus majora refulgent virtutum exempla, quorum ſenectus venerabilis, non diuturna, neque annorum numero computata, quorum cani ſunt ſenſus & vita immaculata. Atque ita ſentire videtur Bernardus Caſſinenſis, qui poſtquam docuit poſſe Monachum media panis libra abſtinere, vinum aqua multa diluere, ad nocturnos ſurgentem ante lectum ſilenter orare, frequenter confiteri, cum lacrymis Deo preces effundere; ſic tandem concludit: [Hic non facit, nec contra Regulam, nec extra Regulam, & in iſtis *major eſt* iſta non faciente.] Quamquam exiſtimet ſecuriùs eſſe talia Superiori ſuggerere; quæ quidem non accedente ejus benedictione ſine præſumtione fieri haud poſſe cenſet Boherius. In his tamen quæ minoris ſunt momenti, nec fiunt in conſpectu fratrum, Superioris licentia haberi præſumitur. Poſtremo hoc ſenſu majoris verbum accepiſſe videntur Petrus Damiani mox citandus, & Johannes Caramuel.

Ceterùm poſteriora hæc S. Benedicti verba, quibus imitanda proponit SS. Patrum exempla, duobus modis dicta eſſe docet Hildemarus. 1. Humilitatis gratiâ, ſicuti ultimò capite, ubi tendenti ad perfectionem proponit doctrinam SS. Catholicorum Patrum, Regulam S. Baſilii, Vitas, & Inſtituta Patrum; quamvis deſideranti perfectè vivere omnino nihil deſit in ejus Regula. 2. Quia licèt interiorem hominis mortificationem integram præſcribat; quoad exteriorem tamen ampliùs aliquid in ſanctorum relucet exemplis.

Hæc ſunt præcipua, quæ gradum hunc humilitatis octavum ſpectant, cui S. Bernardus quintum ſuperbiæ ſingularitatem opponit, ubi certè notandum eſt, eos ſingularitatis nota haud eſſe culpandos, qui in eis cœnobiis degentes, in quibus ſtrictior Regulæ obſervantia non nihil relaxatur, præter communem aliorum fratrum vivendi rationem Regulæ ſtatuta generoſa pertinacitate cuſtodiunt: quin potiùs ceteros omnes meritò ſingulares eſſe dicendos, ut pote præter communem Regulam agentes.

Aliquid ad Regulam addere cum licentia Abbatis non eſt ſingularitas. *Reg. brev. Inter.* 138.

Sed neque eos, qui cum Abbatis benedictione aliquid ſupra Regulam facere tentant, cùm id conſulat ipſe S. P. B. noſque ad id hortentur SS. exempla, & dicta. [Si verò, inquit S. Baſilius, quiſquam putet ſe pluribus opus habere, vel in jejunando, vel in vigilando, ſive quacumque alia in re; cauſſam ſuam patefaciat iis, quibus communis fratrum concredita eſt cura, & quod ab illis decretum fuerit cuſtodiat.] Et Petrus Damiani: [Illud te præcipuè, & ſub diſtricta prorſus animadverſione præmoneo, ne quorumlibet te fratrum offendant privata jejunia; Novi enim quorumdam mihi ſimilium vitia: Nonnulli enim aliis jejunantibus tanto livoris atque invidiæ felle torquentur, ut illorum ſalutem ſibimet in perniciem vertant, & ut ita loquar, per alieni profectus ſcalam ipſi in præcipitium corruant: Non, inquiunt, licet

agere niſi quod communis monaſterii Regula vel majorum cohortantur exempla. Quibus facilè reſpondetur, quia ſi Regula à regendo dicitur, potiùs ad diſtrictionem jejunii, quàm ad diſſolutionem vel ventris pertinere videtur ingluviem; atque ideo illi inter eos non immeritò *majores ſunt judicandi*, eorumque exempla ſectanda, qui per anguſtam gradientes portam, ſub ſobrietatis legibus & arctioris crucis Chriſti noſcuntur vivere diſciplina.] Hactenus Petrus Damiani; quæ utinam in cœnobiis aliquando experiri non liceat: nunc enim eo devenimus, ut ſingularitatis nota inurantur ii, qui ad majora pietatis & pænitentiæ opera aſſurgere ſtudent; è contra Regulam prævaricantes, atque à Patrum inſtitutis recedentes, licèt aliquas nonnumquam à Superiore extorqueant diſpenſationes, veri utique ſingulares, patientiſſimè tolerantur, caritative ſeu potiùs immiſericorditer excuſantur, aliquando etiam laudantur, cùm in hos magis inclamandum fuiſſet. CAP. VII.

Ceterum, quos ad majora ſupra Regulam aggredienda Deus vocat, duo monet hìc Menardus. 1. ut totam ad amuſſim Regulam cuſtodiant; neque enim ferendus eſt ille, qui [vigilat in lecto, dormit in choro; cùmque aliis pſallentibus ad vigilias tota nocte dormitet; poſt vigilias aliis in clauſtro quieſcentibus, ſolus remanet in oratorio.] 2. ut occultè quantum fieri poteſt, aliorum fugiens oculos, quæ ſibi permittuntur, faciat. *S. Bern. de grad. Humil. c. 14.*

De nono humilitatis gradu.

NONUS HUMILITATIS GRADUS EST, SI LINGUAM AD LOQUENDUM PROHIBEAT MONACHUS. Poſtquam ſuperiori humilitatis gradu Monachorum actus repreſſit S. P. Benedictus, conſequenter in præſenti eorum verba compeſcit: Et quidem ad humilitatis virtutem pertinere ſilentium pro comperto eſt; nam cùm ſuperbiæ proprium ſit, peccata ſua excuſare, bene ſive malè acta jactare, indulta ſibi à Deo talenta prædicare; ad humilitatem è contra pertinet peccata propria agnoſcendo, nihil in ſe boni perſpiciendo, ſemper latere deſiderando, linguam ad loquendum prohibere; unde Grimlaicus [taciturnitas, inquit, virtus eſt humilitatis, & indicium gravitatis, nutrix virtutum, & cuſtos animarum.] *In Reg. Solit. c. 61.*

ET TACITURNITATEM HABENS USQUE AD INTERROGATIONEM NON LOQUANTUR. Ita etiam S. Baſilius: [Interrogatus decenti & humili voce reſponde; non interrogatus tace. Si alter interrogetur, os tuum comprime; ne à procaci corde impulſa lingua tua feriat aliquem eorum, qui ſe in pietate exercent, & te vinculis criminum conſtringat.] Sed & in Monaſterio Hermopolim dicto, [tanta erat taciturnitas cum abſtinentia, ut nullus auderet niſi cum juſta interrogatione, vel recto reſponſo reddere verbum,] ut teſtatur Paphnutius in vita S. Onuphrii cap. 3. Fuitque lex iſta communis apud omnes ferè veteres Monachos, quam videre eſt in Regula S. Ferreoli cap. Ante interrogationem non loquendum. *Serm. de abdic. rerum.* *Lib. 1. de vit. Pat.*

CAP. VII. 29. in prima Regula S. Fructuoſi cap. 12. & in ſecunda cap. 5. in Regula Magiſtri cap. 8. in Regula Solitariorum cap. 61. apud Ruffinum in lib. 3. de vitis Pat. n. 186. & in lib. 5. de vitis Patrum libello 10. n. 58.

Sed huic S. Benedicti decreto duplicem alium Regulæ locum opponit Hildemarus; unum ex cap. 6. ubi abſque ulla interrogatione neceſſaria à Priore requiri S. Pater permittit; alterum ex quinto humilitatis gradu, quo perverſas cogitationes & mala abſconsè commiſſa per humilem confeſſionem Abbati non interroganti revelare jubemur.

Interrogatio quadruplex.

Difficultatis nodum ſolvit idem Hildemarus cum Bernardo Caſſinenſi & Boherio, quadruplicem diſtinguendo interrogationem. *Eſt enim interrogatio mentis, in conſcientiæ reprehenſione*, de qua quinto humilitatis gradu. *Et eſt interrogatio neceſſitatis, quæ fit in corporali proviſione*, de qua cap. 6. *Et eſt interrogatio utilitatis, quæ fit in morum vel conſcientiæ inſtructione.* Tandem *eſt interrogatio Superioris pro ſubditi obeditione, vel rei alicujus inquiſitione.* Ergo ubi reprehendit conſcientia, ubi inſurgit aliqua neceſſitas, ubi gravis exoritur utilitas, interrogatus cenſetur Monachus, & licitè poteſt loqui.

Duas alias ad hanc objectionem ſolutiones adhibuit Boherius, ſcilicet 1. ut Monachus *non loquatur in conventu ſeu in præſentia ſeniorum* ad ſpiritalem collationem congregatorum; quod maximè decet juvenes, *& quod vidi*, inquit, *à multis regularibus obſervari*. 2. Ut non interrogatus, ideſt non juſſus non loquatur publicè per verbi Divini prædicationem; quod Monacho non licet, ut diſcimus, ex hoc ſynodi Conſtantinopolitanæ decreto à Gratiano relato: [Monachorum vita ſubjectionis habet verbum & diſcipulatus, non docendi, vel præſidendi, vel paſcendi alios.] Et ex hoc Alexandri Papæ II. Canone: [Juxta Chalcedonenſis tenorem optimi concilii, Monachis quamvis religioſis ad normam S. Benedicti intra clauſtrum morari præcipimus; vicos, caſtella, civitates peragrare prohibemus, & à populorum prædicatione omnino ceſſare cenſuimus.] Et noviſſimè Concilium Tridentinum: [Regulares cujuſcumque Ordinis, niſi à ſuis Superioribus de vita, moribus, & ſcientia examinati, & probati fuerint, etiam in eccleſiis ſuorum Ordinum prædicare non poſſint: Cum qua licentia perſonaliter ſe coram Epiſcopis præſentare, & ab eis benedictionem petere teneantur antequam prædicare incipiant. In eccleſiis verò, quæ ſuorum Ordinum non ſunt, ultra licentiam ſuorum Superiorum, etiam Epiſcopi licentiam habere teneantur, ſine qua in ipſis eccleſiis non ſuorum ordinum nullo modo prædicare poſſint.] His accedit S. Bernardi auctoritas: [Publicè prædicare nec Monacho convenit, nec novitio expedit, nec non miſſo licet.] Gilberti de Hoillandia: [Nemo prædicationis officium adſumat, nemo ſibi ſumat honorem niſi vocatus à Deo.] Et certè rectè argumentatur auctor ſermonum ad fratres in Eremo, cum dicit: [Officium veſtrum eſt non ſolùm carnem jejuniis, abſtinentiâ eſcæ & potus affligere, quantum valetudo naturæ permittit; ſed etiam mundum contemnere, & *non doctoris*

Monachus ab Epiſcopo non juſſus prædicare non debet. C. 7. q. 1. C. 16. q. 1.

Seſſ. 5. in decret de Ref. c. 2.

Serm. 64. in cant.

Serm. 18. in cant.

Serm. 23.

appetere cathedram; ſed in cilicio & cinere perſeverare in eremo debe- CAP. VII.
mus,] Vide Petri Bleſenſis Epiſt. 13. Ceterùm quam hìc tradit hujus loci Regulæ explanationem Petrus Boherius, eamdem ſequitur Julianus *Vuirnier* in eo, quem conſcripſit, libro de Antiqua & vera Regulæ S. Benedicti praxi cap. 35.

MONSTRANTE SCRIPTURA QUIA IN MULTILOQUIO NON EFFUGITUR PECCATUM. Hanc ſententiam ſupra expoſuimus.

ET QUIA VIR LINGUOSUS. Vir linguoſus ex S. Auguſtino dicitur ille, qui ſine juſta loquitur neceſſitate: [Neceſſitas ſit in lo- *In pſal.* quutione tua, & non eris vir linguoſus ne non dirigaris,] inquit 139. S. Doctor.

NON DIRIGITUR. Ideſt non proſperabitur.

SUPER TERRAM. Videlicet viventium, nam in terra morientium mali ſæpius proſperantur,

De decimo humilitatis gradu.

DECIMUS HUMILITATIS GRADUS EST, SI NON SIT FACILIS, AC PROMTUS IN RISU. Cùm levitas manifeſtum ſit ſuperbiæ ſignum, riſumque ex inani gloria naſci doceat S. Johannes Climacus; meritò inter humilitatis gradus S. P. Benedictus reponit, ut non *ſit facilis ac promtus in riſu* Monachus. Ubi obſervat Hildemarus, quòd licèt *facilis* ac *promtus* idem ferè ſignificent; hoc tamen inter utrumque diſcriminis afferri poſſit, quòd *facilis* ſit ille, qui citò movetur; *promtus*, qui intentus eſt riſui vel paratus, ideſt qui totam ad riſum mentem applicat, quales ſunt ſcurræ, qui aliud nihil cogitant, quàm ridere, aut riſum excitare: Valde autem differunt citò moveri in riſum, quod ſæpe contingit invitis; & riſui eſſe intentum, quod ſummæ ſignum eſt levitatis. Notat præterea Nicolaus de Fractura, non ſimpliciter prohibitum hìc à S. B. riſum, cùm homo natura ſit riſibilis; ſed facilem ac promtum, qui, ut ait S. Ferreolus * *publicanum commutat ex Monacho*, quemque ideo triduano jejunio mulctat. Et certè terrere nos debet quod ſcribit S. Læander in lib. de Inſtitut. Virginum cap. 11. [Quale ſit cor virginis plerumque in riſu monſtratur; neque enim impudenter rideret, ſi cor caſtum haberet; ſpeculum cordis facies hominis; non ridet laſcivè, niſi quæ corde laſciva eſt.] De riſu jam multa diximus, quæ hìc non repetimus, pluraque addi poſſent, quæ viris pænitentibus, & mundo crucifixis haud credimus neceſſaria.

Grad. 26. — Promtus & facilis quid differant. — *Cap. 24. Regulæ.* — * *Menardus non Publicanum ſed planum ideſt ſcurram legendum cenſet.*

QUIA SCRIPTUM EST: STULTUS IN RISU EXALTAT VOCEM SUAM. Unde & citatus hìc à Boherio Socrates dicebat: [Non rideas, neque iraſcaris multùm; quia iſta duo ſunt opera fatuitatis.] Et S. Ephræm: [Noli diſſolutis labiis riſum proferre; amentia namque eſt cum ſtrepitu ridere.]

Riſus ſtultitiæ ſignum.

Cap. VII.

De undecimo humilitatis gradu.

UNDECIMUS HUMILITATIS GRADUS EST, SI CUM LOQUITUR MONACHUS. Interrogatus ſcilicet, eo quo diximus modo.

LENITER. Ideſt *ſuave*, inquit Nicolaus de Fractura, ſive ut dicit Smaragdus, [temperatè vel placidè. Lenitas enim, de fonte dulcedinis pariter procedit & pacis; hinc Salomon verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos.] Richardo autem leniter loqui, eſt loqui [plano modo, vel breviter, quia prolixitas inducit confuſionem.] Hildemaro verò, cùm quis ita loquitur, ut ab eo ſolo, quem alloquitur, audiatur.

S. Iohan. Clim. Grad. 7. SINE RISU. Quia [ſi nihil ita competit humilitati, quàm luctus animi; certum eſt nihil illi adeo adverſari, quàm riſum.]

HUMILITER. Magna, tumida, & ampulloſa verba devitans: [Humilitate enim comprimitur verborum amplioſitas,] ut loquitur Bernardus Caſſinenſis, pro qua lectione Boherius habet *ampulloſitas*.

CUM GRAVITATE. Sive honeſtè, [in gravitate enim continetur honeſtas,] inquit præfatus Bernardus. Vel cum gravitate, ideſt ita ut pondus inſit ſermonibus, juxta illud Eccli 28. *Verbis tuis facito ſtateram.*

VEL PAUCA VERBA. Qui enim multis utitur verbis, lædet animam ſuam. Idem præcipit S. Ferreolus in Regul. cap. 29.

ET RATIONABILIA LOQUATUR. Quia qui inconſideratus eſt ad loquendum ſentiet mala. Inconſideratus autem cenſetur ille, qui abſque neceſſitate, aut juſta utilitate loquitur.

Clamor ſuperbiæ ſignum. *Lib. 1. de Offic. c. 17.* ET NON SIT CLAMOSUS IN VOCE. Juxta illud S. Ambroſii: [Ipſum vocis ſonum libret modeſtia, ne cujuſquam offendat aurem vox fortior.] Meritò autem inter humilitatis gradus S. Benedictus inſeruit, ne Monachus clamoſus ſit in voce; nam & SS. Patres clamorem inter ſuperbiæ ſigna reponunt. Ita Caſſianus ſuperbum *Lib. 12. c 27.* deſcribens: [Iræquoque ſtimulis acrius inſtigatur; deinde poſt hæc excelſa vox, ſermo rigidus, amara & turbulenta reſponſio] &c. Et *Ibid. cap. 29.* iterum: [Ineſt primitus in loquela ejus clamor.] Et S. Gregorius: *Lib. 34. Moral cap. 20.* [cunctis apud ſe cogitatione tumentibus ineſt clamor in loquutione.]

Quid ſit. *Reg. brev. Inter. 151.* Quid autem ſit clamor, eleganter explicat S. Baſilius his verbis: [Vocis modum audientium neceſſitas ipſa definit. Igitur ſi ſubmiſſior ſit, tanquam ſegnior prope accedit ad ſuſurrum, ac propterea damnanda eſt: Si verò ſupra neceſſitatem ſit altior, quàm is qui audit ſubmiſſius loquentem poſſit audire; tunc clamor exiſtit, qui damnatus eſt, excepto ſi lentitudo audientis tanta ſit, ut neceſſariò cogamur uti clamore.] Quibus autem pænis ſit damnatus, ibi non exprimit; *In Regul. cap. 15.* ſed S. Fructuoſus Bracarenſis Epiſcopus, [qui hujuſmodi eſt, inquit, & ſæpe caſtigatus non fuerit emendatus; flagellis verberibuſque curandus

randus eſt, & acriter emendandus.] Et Regula Cujuſdam ad Monachos: [Si quis præter hanc diſciplinam cum clamore, & acerbiore ſermone reſponderit, notetur uſquequo corrigatur. Si autem hoc vitio curari non poterit, ejiciatur ab unitate fratrum.] Cap. VII. *Cap. 16.*

Sicut Scriptum est. Non quidem in ſacra Scriptura, niſi fortè quo ad ſenſum; ſed ut obſervat Menardus extat in ſententiis Sixti ſent. 134.

Sapiens verbis innotescit paucis. Quem in locum Johannes Caramuel. [Aliquando, inquit, non ſine acumine exponebam ſic: Sapiens ex ſolis verbis innoteſcit paucis hominibus; ſed ex operibus nulli non innoteſcit.] Contra manifeſtum Regulæ ſenſum, quæ hìc pauca nos verba loqui jubet, ut ſimus veloces ad audiendum, tardi ad loquendum; nam & natura quæ duas quidem conceſſit hominibus aures, unicam dedit linguam, quò daretur intelligi duplo ampliùs eſſe audiendum, quàm loquendum, uti obſervat S. Baſilius in lib. de vera Virgin.

De duodecimo humilitatis gradu.

Duodecimus humilitatis gradus est, si non solùm corde Monachus; sed etiam corpore humilitatem videntibus se semper indicet. Humilitatis ſcalam duodecimo tandem gradu S. Pater abſolvit: quo non ſolùm corde, ſed etiam corpore humilitatem indicari jubet. Et quidem *corde* propter Deum; *corpore* propter proximum, qui ex motu corporis exteriori, de interiori animi, quem non videt, ſtatu, judicat humilem aut ſuperbum; humilem, cùm omnes corporis actus ad modeſtiam compoſitos apprehendit; ſuperbum, cum inconditos ſuſpicit. Vide Juliani Pomerii lib. 3. de vita contemplativa cap. 8. & Caſſian. lib. 12. cap. 27. Humilitas etiam corpore exhibenda.

Idest in opere, in oratorio &c. Diſtinctiùs hìc exprimit, quod quaſi generatim præmiſerat, ut humilitatem corpore videntibus ſe ſemper indicet, ſcilicet *In opere*, ſive humano ſive divino; *In oratorio*, etiam extra divini curſum officii; *In monaſterio* &c. *vel ubicumque*, in omni ſcilicet loco; *Sedens, ambulans, ſtans*, in omni ſcilicet corporis actu; *Semper*, & non tantùm aliquando; *Inclinato ſit capite, defixis in terram aſpectibus:* fixam enim animo ſuperbiam demonſtrat, qui fixis in terram oculis incedere contemnit. Terram autem hìc Bernardus Caſſinenſis myſticè intelligit corpus noſtrum, [in quo, inquit, debemus attendere carnis vilitatem, noſtram fragilitatem, & peccandi pronitatem: hoc eſt enim in terram aſpectus figere, prædicta oculata fide conſiderare.] Nicolaus de Fractura myſticè & litteraliter. Et quidem myſticè ſecundùm eum [debemus in terram aſpectus figere, pro eo quod de terra, ideſt de B. Maria veritas, ideſt Chriſtus orta eſt. . . . vel debemus oculos in terram ſemper affigere, ut conſideremus mate-

Cap. VII.

riam de qua ſumti ſumus, & ad quam reſolvi finaliter debeamus.] Litteraliter verò, ut inclinato capite hanc, quam terimus pedibus, terram ſemper adſpiciamus. Et hic videtur eſſe genuinus S. Regulæ ſenſus, à SS. Patribus adeo commendatus, & à perfectis Monachis toties ad praxim redactus: [Monachum oportet oculos ad terram habere dejectos, animum ad cælum erectum,] inquit S. Baſilius. Et S. Dorotheus: [Honeſta, ac modeſta, Deoque & hominibus grata Monachi compoſitio hæc eſt: Primùm oculos tuos cohibe, ne huc illucque circumferantur; ſed quæ ante te ſunt tantùm intueri ac ſpectare velint.] Quod adeo religiosè obſervabat Silvanus Monachus, ut hortum rigaturus, cucullo caput tegeret ad pedes tantùm adtendens, ne arbores aſpiceret. Plurima hujuſmodi occurrunt exempla apud auctores, quale eſt illud Abbatis Iſidori, qui profectus Alexandriam ad Theophilum Archiepiſcopum, reverſuſque & interrogatus à fratribus quomodo ſe haberet civitas, reſpondit: *Ego hominis faciem non vidi præterquam Archiepiſcopi*: Item Elladii Monachi, qui cùm annos viginti in cella exegiſſet, ſurſum oculos non levavit, ut videret tectum ejus. Notum eſt omnibus quod de S. Bernardo legitur in ejus vita lib. 3. cap. 2. At ſtupendum prorſus videtur, quod de Sara virgine referunt, eam nimirum annos ſexaginta ſuper fluminis alveum habitaſſe, nec umquam inclinatam, ut flumen ipſum adſpiceret.

Oculos ad terram figendo. *Serm. de Aſceſi.* *Doctr. 19.* *Lib. 5. de vit. Pat. Libello 11. n. 28.* *Tom. 1. Mon. Eccleſ. græcæ.* *Lib. 5. de vit. Pat. Libell. 4. n. 16.* *Lib 5. de vit. Pat. Libell. 7. n. 19.*

Reum se omni hora existimans. &c. Quia verò ſtupidè, ſtatuarum aut animalium inſtar oculos ad terram defixos habere Monachum non ſapit; jam qua mente iſtud Regulæ præceptum obſervare debeamus deſcribit, nonnullas inſerens rationes, quibus quaſi totidem ſtimulis ad illius praxim excitari poſſimus. Primam proponit his verbis: *Reum ſe omni hora de peccatis ſuis exiſtimans.* Quomodo enim, inquit S. Bernardus, non verè humiliabitur anima, cùm ſe perceperit oneratam peccatis, intricatam curis, carnalium deſideriorum fæce infectam, curvam, infirmam &c. unde huic extollentia oculorum? unde levare caput?] Hinc pia illa Regis Manaſſis oratio: [Domine multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, & non ſum dignus intueri altitudinem cæli præ multitudine iniquitatum mearum.]

Intuitu ſuorum peccatorum. *Serm. 16. in cant.*

Timore judicii.

Secunda ratio continetur his verbis: *Jam ſe tremendo Dei judicio repræſentari æſtimet.* Quis enim coram diſtricto judice erecta cervice judicandus appareat? Certè [Si mente cernerent homines quale judicium immineat mundo; ſenſus humanus non vanitate diſpergeretur,] inquit S. Hieronymus.

Exemplo Publicani.

Tertia repetitur ab exemplo Publicani, in quo etiam Phariſæi propter ſuperbiam includitur humiliatio: Quare ſi cum Phariſæo nolumus humiliari, cum Publicano fixis in terram oculis dicamus: *Domine non ſum dignus ego peccator levare oculos meos ad cælos.* Quod duobus modis intelligit Hildemarus. 1. levare oculos in cælum, æthereum ſcilicet, ſive ſidereum. 2. in cælum ideſt in ſanctos, qui cæli nomine ſæpiſſimè vocantur, ad quorum contemplationem ſe dignum non credebat.

Quartò, ad Publicanum S. Benedictus Regii Prophetæ adjicit exemplum, de ſe ipſo perhibentis teſtimonium, quia *incurvatus & humiliatus ſum uſquequaque.* Incurvatus ſum corpore, humiliatus mente; quia nihil proficit exterioris hominis incurvatio, niſi accedat interior mentis humiliatio. Vel ut dicit Nicolaus de Fractura: [Incurvatus ſum, per peccatorum accumulationem; humiliatus ſum, per peccatorum confeſſionem.] Cap VII. Et Prophetæ.

Plures hiſce aliæ rationes poſſent addi, quibus ab inconſiderato revocemur intuitu, de quibus videſis Benedictum Haeftenum lib. 6. tract. 7. diſq. 4. Obiter hic obſervo quod in MS. S. Benigni Divionenſis Conſuetudinibus legitur cap. 5. ubi de Novitio inſtruendo: [Quocumque incedit, ſemper demiſſo capite incedit; & ſi aliquando viſus fuerit erecta cervice, non negligitur innotatus.] Idem habet Uldaricus lib. 2. cap. 11. Quamvis, ut ait S. Bernardus, [duabus ex cauſſis inculpabiliter oculos levas, vel ut petas auxilium, vel impendas. Levavit oculos David in montes ut peteret; levavit & Dominus ſuper turbas ut impenderet; alter miſerabiliter, alter miſericorditer, ambo inculpabiliter. Tu quoque ſi locum, tempus, & cauſſam conſiderans, tua vel fratris neceſſitate oculos levas, non ſolùm non culpo; ſed & plurimum laudo; hoc enim excuſat miſeria, illud commendat miſericordia. Sin aliàs, non Prophetæ, non Domini; ſed Dinæ, aut Evæ, immo ipſius ſatanæ imitatorem te dixerim.] Oculos inculpabiliter levare quando poſſumus. *De Grad. humil. cap. 10.*

ERGO HIS OMNIBUS HUMILITATIS GRADIBUS ASCENSIS, MONACHUS MOX AD CARITATEM DEI PERVENIET ILLAM. Ergo via ad caritatem humilitas. Via utique vera & ſola; unde S. Auguſtinus: [Cogitas magnam fabricam conſtruere celſitudinis? de fundamento priùs cogita humilitatis, . . . hoc in te fode fundamentum humilitatis, & pervenies ad faſtigium caritatis.] S. Bernardus: [Ut caſtitas ſeu caritas detur, humilitas meretur] &c. Et quidam ex Antiquis Patribus: [Humilitas præcurſor eſt caritatis; ſicut Johannes erat præcurſor Jeſu, omnes trahens ad eum; ita & humilitas adtrahit ad caritatem, ideſt ad ipſum Deum, quia Deus caritas eſt.] Humilitas via ad caritatem. *Epiſt. 41.* *Ruffin. Lib. 3 de vit. Pat n. 116.*

QUÆ PERFECTA FORAS MITTIT TIMOREM. [Dedignatur enim caritas timoris commercium, cogi neſciens, quæ neſcit compeſci, inquit Gilbertus de Hoillandia. Ideo caritas perfecta foras mittit timorem, velut inutilem & ſupervacuum; ſed non timorem illum, qui caſtus permanet in ſæculum ſæculi. Eſt enim timor quem foras mittit caritas; & eſt timor quem foras mittit veritas; & eſt timor quem intromittit & caritas & veritas. Primus cautus; ſecundus caſtus; ſed non permanens in ſæculum ſæculi; tertius & caſtus, & permanens. Primus veretur pœnam, ſecundus offenſam, tertius totus libera quædam & ſecura reverentia eſt] &c. *Serm. 19. in cant.* Timor triplex.

PER QUAM UNIVERSA, QUÆ PRIÙS NON SINE FORMIDINE OBSERVABAT, ABSQUE ULLO LABORE, ET VELUT NATURALITER EX CONSUETUDINE INCIPIET CUSTODIRE.

CAPUT VIII. *De S. Viduitate.*

Deſcribit hic effectus perfectæ illius caritatis, quæ foras pellit timorem, perquam ſcilicet univerſa, quæ priùs non ſine formidine pœnæ aut laboris obſervabat, jam abſque ullo labore incipiat cuſtodire, *qui enim amat aut non laborat, aut ipſum amat laborem*, inquit S. Auguſtinus. Et iterum: [Nullo modo ſunt onerosi labores amantium; ſed ipſi delectant, ſicut venantium, aucupantium, piſcantium.]

NON JAM TIMORE GEHENNÆ. Quem expulit caritas.

SED AMORE CHRISTI, ET CONSUETUDINE IPSA BONA, ET DELECTATIONE VIRTUTUM, quam intromittit ipſa caritas.

QUÆ DOMINUS IN OPERARIUM. Quem quæſivit in multitudine populi, ut in officina monaſterii ſpiritalem artem inſtrumentis bonorum operum munitus exerceret; *mundum à vitiis & peccatis*, igne nimirum caritatis, ad cujus culmen pervenit; *Spiritu ſancto* prævenien-te & adjuvante; *dignabitur demonſtrare*, & poſtmodum æternam gloriam retribuere. Faxit Deus.

CAPUT VIII.

De Officiis divinis in noctibus.

HIEMIS tempore, id eſt, à Calendis [a] Novembris uſque [b] ad Paſcha, juxta conſiderationem rationis, octava hora noctis ſurgendum eſt; [c] ut modicè amplius [d] de media nocte [e] pauſetur, & jam digeſti ſurgant. Quod verò reſtat poſt Vigilias à Fratribus, qui pſalterii vel lectionum aliquid indigent, meditationi inſerviatur. A Paſcha autem uſque ad ſupradictas Calendas [f] Novembris, ſic temperetur hora Vigiliarum agenda; [g] parviſſimo intervallo, quo Fratres ad neceſſaria naturæ exeant, cuſtodito, mox Matutini, qui incipiente luce agendi ſunt, ſubſequantur.

[a] Caſſ. Flor. *novembribus*. [b] Caſſ. Flor. Hild. Conch. Comp. *in Paſcha*. [c] Comp. *ut in ea modicè* [d] al. *dimidia*. [e] Flor. Conch. *pauſentur*. [f] Caſſ. Flor. *novembres*. [g] recentiores *ut parviſſimo*.

COMMENTARIUS.

Quatuor anni tempeſtates quando incipiant.

HIEMIS TEMPORE &c. Licèt annum quatuor in partes æquales ſive tempeſtates dividere ſoleant, hiemem ſcilicet, quæ juxta S. Iſidorum VIII. Calendas Decembris incipit; juxta Græcos & Romanos, [quorum, inquit Hildemarus, in hujuſmodi diſciplinis potiùs,

quàm Hiſpanorum auctoritas ſequi conſuevit,] VII. Idus Novembris: Ver, quod juxta prædictum Iſidorum VIII. Calendas Martii; juxta Græcos & Romanos VII. Idus Februarii: Æſtatem, quæ juxta Iſidorum VIII. Calendas Junii, juxta Græcos & Romanos VII. Idus Maii: Et Autumnum, qui juxta Iſidorum VIII. Calendas Septembris; juxta Græcos & Romanos VII. Idus Auguſti exordium ducit. Tamen ex juſta rationis conſideratione, convenientiùs exiſtimavit S. P. B. in ordinandis Divinis officiis duas tantùm in partes annum dividere, ſcilicet à Calendis Novembris uſque ad Paſcha, & à Paſcha uſque ad prædictas Calendas. Priorem partem hiemem vocat, *hiemis tempore*, inquit; licèt in ea aliquid autumni veriſque contineatur, vel quia aliarum tempeſtatum non niſi aliquæ partes; hiems verò tota & integra in ea comprehenditur, & à majori parte denominatur totum. Vel quia à Calendis Novembris incipit, quo menſe hiems initium capit. CAPUT VIII.

IDEST A CALENDIS NOVEMBRIS. Calendæ propriè loquendo ſunt primi menſis cujuſque dies: ſed cùm Calendæ à decimo quarto, aut decimo ſexto die menſis præcedentis incipiant numerari; meritò hìc quæri poſſet qua ratione iſte locus: *à Calendis Novembris* intelligendus ſit; an ſcilicet à die 16. Octobris, quo incipiunt numerari Novembres Calendæ, eo nimirum modo, quo cap. 48. Calendas Octobris pro die 14. Septembris uſurpat; an verò à prima die Novembris, in quem incidunt ipſæ Calendæ. Hildemarus ad uſum fortè ſui temporis reſpiciens, exiſtimat per Calendas Novembris, intelligendam eſſe Dominicam primo menſis Novembris diei proximiorem, ſive primo Novembris die, ſive ante, ſive poſtea contingat; ita ut ſi feria II. III. aut IV. Calendæ eveniant, inſtitutus à S. Benedicto ordo Dominica præcedente incipiat: Si verò feria V. VI. aut Sabbato, à Dominica ſequente. Optima ſanè explicatio, dummodo tempore S. P. Benedicti is fuerit in Eccleſia officii divini recitandi uſus, qui ab ævo Hildemari ad noſtrum uſque perſeverat. At cùm nobis id non conſtet, nec aliunde appareat S. Benedictum diem Octobris 16. hìc intellexiſſe; Calendas Novembris in naturali, & genuino ſenſu accipientes, primum hujus menſis diem intelligendum cenſemus.

Calendæ Novembris ut intelligendæ.

USQUE AD PASCHA. [Paſcha, inquit Hildemarus, antiquitus Eccleſia quarta decima luna celebrabat, quocumque die occurreret; quem ritum SS. Patres in Nicæna Synodo prohibuerunt, conſtituentes non ſolùm lunam Paſchalem & menſem inquirere; ſed etiam & diem Reſurrectionis Dominicæ obſervare] &c. Hic locus ſi in rigore ſumatur, fœdè allucinatur Hildemarus in eo quod ait, 14. luna, quacumque accidiſſet die, antiquam Eccleſiam celebraſſe Paſcha. Et quidem in ipſis eccleſiæ naſcentis primordiis, Judæis ad fidem converſis priſcum 14. luna Martii Paſcha celebrandi morem ſequi permiſſum eſt; at ob honorem Dominicæ Reſurrectionis ſubſequente 14. Martii lunam Dominica ſemper in eccleſia Paſchalis feſtivitas celebrata eſt. Certè ante concilium Nicænum illud in Arelatenſi can. 1. decretum fuerat,

Paſcha quo die celebrandum.

CAPUT VIII. ut eodem die, hoc eſt Dominica per univerſum orbem Paſchæ Domini feſtum celebraretur; id quod longè antea Victor Papa, coacto Romæ concilio, mandaverat ſub pœna excommunicationis, reclamantibus licèt Aſianis, maximè Policrate Epheſino Epiſcopo. Quod decretum de celebrando Paſcha die Dominico in concilio Antiocheno anno 341. can. 1. inſtauratum, plurimas in Hibernia turbas, quæ ſæculis ſecutis contigerant ea de cauſſa, minimè prohibuit, de quibus vide Præfation. ad Sæc. III. Bened. parte 1.

Hora noctis octava ut intelligenda.

JUXTA CONSIDERATIONEM RATIONIS OCTAVA HORA NOCTIS SURGENDUM EST. Quænam ſit hora iſta noctis octava non conſentiunt Commentatores. Bernardus Caſſinenſis reſpiciens ad uſum ſui temporis, diem naturalem in horas 24. dividendi, mentem ſuam ita explicat: [Iſtud quod dicit Pater, ſcilicet juxta conſiderationem rationis, tempus æquinoctii attendiſſe videtur, quod poſt medium Septembris menſis eſſe dignoſcitur; & ita poſt illud æquinoctium Septembris November habet in nocte horas 14. Conſiderato ergo quod November habet 14. horas in nocte, ut dixi, dividas noctem per medium, & remanent in qualibet parte noctis ſeptem horæ; facta autem jam hora octava modicum erit amplius de media nocte, quando ſurrexerit horologio excitante qui habet horologium cuſtodire, & accenſis lucernis eccleſiæ, quæ poterant propter prolixitatem noctis fuiſſe obſcuratæ, ac pulſatis campanis ad dormientium fratrum excitationem, potuit tranſire dimidia octavæ horæ antequam ſurrexerint fratres. Et ſecundùm intellectum iſtum poteſt accipi quod dixit: Juxta conſiderationem rationis octava hora noctis ſurgendum eſt; & ideo ſequitur, ut magis quod dixerat declaretur: ut modicè amplius de media nocte pauſetur: Satis eſt modicum amplius hora dimidia, vel parum plus.] Hactenus Bernardus Caſſinenſis, ex cujus mente hora poſt noſtram duodecimam media ſurgendam foret: Vult enim ut facta ſive incipiente hora octava noctis, quæ menſe Novembri ſtatim poſt mediam noctem currere incipit, horologii cuſtos excitatus ſurgat, in oratorium pergat, lampades fortè extinctas aut ſaltem valdè obſcuratas accendat, tandemque ad excitandos dormientes fratres ſignum pulſet, atque in eo dimidiæ horæ ſpatium inſumat, poſt quam excitati fratres ſurgant, media ſcilicet poſt noſtram duodecimam elapſa; quod confirmat exponens illa verba: *Ut modicè amplius de media nocte pauſetur*, ubi ait: [Satis eſt modicum amplius hora dimidia, vel parum plus.]

In eamdem abit ſententiam Guido Juvenalis in verſione Gallica Regulæ S. B. horam noctis octavam tempore hiemis circiter intra mediam noctem & horam primam conſtituens.

Sed neque multum ab ea recedere videtur Johannes de Turrecremata, qui etiam octavam noctis horam ſecundùm proportionem ad tempus Calendarum Novembris ſumendam exiſtimat; quo tempore, ut modò dicebat Bernardus Caſſinenſis, octava noctis hora à noſtra duodecima incipiens ad noſtram primam deſinit. In hoc ſolùm differt à Ber-

nardo, quod non aſſignet qua parte horæ octavæ, initio, an medio ſpatio, an verò in fine ſurgendum ſit: Bernardus verò ſtatim poſt mediatam octavam ſurgendum eſſe aſſerit. CAPUT VIII.

Neutri tamen S. Benedicti ſenſum attigiſſe videntur; quem etiam multò amplius fugit Hiſpana congregatio Valliſoletana, quæ, referente & probante Antonio Perezio, horam noctis octavam ad mediam noctem ſtatuit, eo quod à Calendis Novembris à quarta pomeridiana ad mediam noctem horæ octo intercipiuntur. Quamvis haud improbet eorum praxim, qui duabus tantùm poſt horis ſurgunt.

Hos omnes decepit ſui temporis uſus, diem naturalem in horas viginti quatuor æquales dividendi; cùm tamen veteres maximè Judæi, Romani, & Itali, ut hiſtoriæ & Mathematicorum libri teſtantur, artificialem diem, hoc eſt totum illud ſpatium temporis, quod ab ortu ſolis ad occaſum intercipitur, & noctem, ſive tempus illud quod ſolis inter occaſum & ortum elabitur, in horas ſive partes duodecim æquales partirentur, modò breviores, modò prolixiores, pro brevitate aut prolixitate noctis aut diei: nam æſtate, qua breviores ſunt noctes, horæ diurnæ prolixiſſimæ, nocturnæ breviſſimæ, & è converſo hiemis tempore; unde horas illas vocabant inæquales non quòd inter ſe non eſſent æquales; ſed quòd reſpectu diei ſequentis vel præcedentis, aut diurnæ horæ reſpectu nocturnarum, excepto æquinoctio, eſſent inæquales: quam conſuetudinem per ſæcula duodecim in eccleſia viguiſſe ſcribit Paulus *Lefort*, Ciſtercienſis Monachus, eo in libello, quem de antiquis & modernis horis conſcripſit cap. 2. §. 3. Immo auctor eſt Julianus Pariſius horis inæqualibus uſos fuiſſe Ciſtercienſes uſque ad annum 1429. quo in generali Capitulo conſtituerunt, ut in ſingulis Ordinis monaſteriis feriatis diebus hora poſt mediam noctem ſecunda; ſolemnibus & Dominicis diebus primâ vigilias Sacriſta pulſet.

De prima vivendi ratione Ciſterc. part. 3. cap. 1. §. 1.

Quæ cùm ita ſe habeant, octava noctis hora modò citiùs modò tardiùs incipiebat pro noctium diverſitate: Et quidem menſe Novembri, quo nox juxta præſentem noſtrum horarum uſum, horas habet quatuordecim, hora noctis octava ſecundùm ritum antiquum incipiebat paulò ante quadrantem poſt noſtram horam primam, & deſinebat paulò poſt quadrantem noſtram horam ſecundam ſubſequentem. Menſe Decembri quo prolixiores noctes horas ſexdecim habent, hora octava incipiebat paulò poſt quadrantem poſt horam noſtram primam, & deſinebat paulò ante tertium quadrantem poſt noſtram horam ſecundam.

Jam verò quia, ut ait Hildemarus, [dubium eſt an inchoante octava, an media, an prope finem ipſius horæ octavæ ſurgendum ſit,] ut fixum aliquod tempus, quo diebus ſingulis regulariter ſurgatur, (talem namque fuiſſe S. P. Benedicti voluntatem exiſtimandum eſt) aſſignetur; cum eodem Hildemaro aſſerendum videtur, [quanto minores ſunt noctes, tanto prope finem ipſius horæ debere ſignum tangi,]

CAPUT VIII.

& è contra quanto majores, tanto prope initium; ita ut circa menſem Martium, quo octava noctis hora circiter horâ noſtrâ primâ evolutâ incipit, & elapsâ ſecundâ deſinit, octava mediata ſurgendum ſit ad ſignum Vigiliarum primum, poſt quadrantem pulſetur ſignum ſecundum, elapſa verò integra hora octava tangatur tertium & ultimum; inter ſignorum enim intervalla mediam horam explicari vult Smaragdus, qui, ut dicit Johannes Bona, monaſtici ſpiritus puriſſimos latices in ipſo fonte potarat. Menſe autem Decembri, quo majores ſunt noctes, & tardiùs incipit hora octava, pauló poſt eamdem inceptam ſurgatur, primumque vigiliarum ſignum tangatur, ultimum verò octava hora mediata, hoc eſt circa horam noſtram ſecundam, qua communiter in omnibus Ordinis noſtri Monaſteriis nocturni celebrantur. Et ſic intelligendum puto, quod ait S. P. Benedictus *juxta conſiderationem rationis*, ut citiùs quando prolixiores ſunt noctis horæ, tardiùs cùm breviores ſurgatur: unde quando Smaragdus dicit, ut dormiatur [hora ſeptima noctis tota, & octava dimidia; tunc pulſato ſigno omnes pariter ſurgant, & ſic illa, quæ reſtat, dimidia hora de octava inter ſignorum explicetur intervalla, ut ab hac hora nona noctis inchoetur pſalmi laus ipſa nocturna,] ita capiendum eſt: cùm breviores ſunt noctis horæ, puta menſe Martio; nam quando prolixiores exiſtunt, ut menſe Decembri, octava inchoante, aut ſaltem pauló pòſt ſurgendum eſt, & elapſa media, quæ in noſtram horam ſecundam incidit, dato ultimo ſigno, incipienda nocturna laus, ſi tamen S. B. media ante ultimum vigiliarum ſignum fratres ſurgere voluerit, quos veſtitos dormire jubet, ut ſint parati, & facto ſigno abſque mora ſurgentes, feſtinent ſe prævenire ad opus Dei; quamvis id haud negaverim tum propter Smaragdi auctoritatem, tum quia id colligitur ex antiquo Ordine converſationis monaſticæ S. Benedicto perperam adſcripto, ſed tamen vetuſto, tum quia id non obſcurè inſinuat ipſa Regula cap. 48. plura ad horas divini officii ſigna præſcribens. Et ſanè modicè amplius de media nocte dumtaxat pauſare debent Monachi, quod modicum non jam modicum, ſed jure maximum videbitur; ſi ultra integram horam cum dimidia extendatur, cùm ad hoc ſuffic. re mediam aſſerat Bernardus Caſſinenſis. Et hæc nobis certior videtur de aſſignata à S. P. B. hora ſurgendi ſententia, quam confirmat Hildemarus iterum, cùm ſibi objiciens, quod Decembri & Januario nox horas decem, & octo habeat; reſpondet S. Patrem ad æquinoctium, quo diebus pares ſunt noctes, reſpexiſſe.

De Divin. pſalmod c. 4. § 3. n. 2.

UT MODICE AMPLIUS DE MEDIA NOCTE PAUSETUR. Ex hoc loco manifeſtum eſt eos à præſtituta Regulæ hora recedere, qui media nocte ſurgunt, ut ſunt Burſfeldenſes in Allemania, Valliſoletani in Hiſpania: nam quod ait Antonius Perez, modicum pro nihilo reputari; modicum eſt, & pro nihilo reputari debet.

Digeſti ſurgant quid.

ET JAM DIGESTI SURGANT. Quod ait *digeſti*, interpretantur nonnulli *decoctis cibis*, juxta illud Hieronymi ad Euſtochium: [Ad orationem

tionem tibi ſurgenti nocte non indigeſtio ructum faciat, ſed inanitas.] At cùm S. B. hic loquatur de tempore hyemis, quo fratres unicam ad nonam refectionem accipiunt, hæc præcautio non videtur fuiſſe neceſſaria. Itaque *digeſti* hoc loco ſignificare videtur, ut ſufficienti ſomno refecti, jam læti & alacres ſurgant. CAPUT VIII.

QUOD VERÒ RESTAT POST VIGILIAS, A FRATRIBUS QUI PSALTERII VEL LECTIONUM ALIQUID INDIGENT, MEDITATIONI INSERVIATUR. Hic locus ſua difficultate non caret; unde & variè à variis intelligitur; nam quod ait: *Meditationi inſerviatur*, Bernardus Caſſinenſis tribus modis exponit [1°. pro ſtudio & Scripturarum pertractatione. 2°. pro pſalmorum ſilenti ſibimet decantatione. 3°. ſi Deus dederit, pro attenta contemplatione gehennæ ad timendum, gloriæ ad deſiderandum, Dei ad amandum, ſanctorum ad imitandum, peccatorum ad fugiendum.] Intervallum poſt vigilias ut tranſigendum.

Ex tribus hiſce expoſitionibus primam & tertiam admiſiſſe videtur S. Hildegardis, hunc in locum ſic ſcribens: [Poſt noctis vigilias, ideſt pſalmis nocturnis finitis, intervallum habere per meditationem orationum, aut lectionum deſignavit.]

Aliter Johannes Craeſbeeck hunc locum explicat, ſcilicet, [ut quem fortè imprudentem & negligentem aliquid de pſalmis, vel alia divini officii pars in communi ſynaxi præteriit: id privatim ſuppleat.] Nova quidem explicatio, & ſua novitate meritò rejicienda. Addit tamen: [Vel qui cupit aliquam lectionem publicè recitandam diſcere, ſeu cogitatione aut memoria percipere, vel ſacræ Scripturæ ſtudere, vel alia ratione ſpiritum ad pietatem exercere, id faciat ſecum meditando, non cum aliis conferendo, quia tempus ſilentii eſt.]

At verò Nicolaus Bravus meditationem hic interpretatur non de ſpiritus contemplatione; ſed [de exercitio circa pſalmos, & lectiones, aliaque ſimilia addiſcenda.] Attendens ſcilicet ad uſum & morem ſuæ congregationis, quem fuſiùs deſcribit Johannes Caramuel his verbis: [Tempore quod intereſt Laudibus & Primæ, licitum eſt ſenioribus ad ſuas cellas reverti; novitii verò & juniores, (tales audiunt, qui non habent quinque profeſſionis annos) quia creduntur pſalterii lectione indigere, congregati in cubiculo prope calefactorium præparato (quod Hiſpanicè vocant *La Lamparilla*) meditantur pſalmos, mandantque memoriæ. Iſte juniorum conventus actus communitatis eſt; cui præſidet majoris miſſæ hebdomadarius, ſine cujus licentia nullus poteſt diſcedere ex illo loco. Cùm auditur ſignum præparatorium ante Primas, advenit magiſter novitiorum, qui lectiones eorum recipit, & videt quantum ſinguli memoriæ tradiderint. Ecce ad litteram praxi mandatur Regulæ textus.]

Menardus etiam meditationem hic exponit pro ſtudio pſalterii, & lectionum, [ut diſcant rudiores rectè legere, & pronunciare lectiones, & pſalterium, atque etiam interpretari, immo & ipſum pſalterium memoriæ mandent ſi poſſint,] quod confirmat ex vita S. Goſvini Cantum poſt vigilias diſcebant Patres noſtri.

CAPUT VIII. Abbatis Aquiſcinctenſis, qui inſtituit ut poſt vigilias pueri ad lucernam pſalmos, & lectiones, & ſimilia ediſcerent; & ex Concordia Dunſtani cap. 2. Poſſetque inſuper ſtabiliri ex antiquis Germaniæ Conſuetudinibus M. S. in quibus n. 30. hæc habentur: [Quod verò reſtat poſt vigilias à fratribus, qui pſalterii & lectionum, ſeu *cantus* aliquid indigent, meditationi inſerviatur, ſicut præcipit Regula, uſquequo aliquod indicium lucis appareat;] ex Statutis Lanfranci, quæ decernunt, *Cap. 1.* ut poſt Nocturnos [infantes cum luminaribus in capitulo diligenter à magiſtris cuſtodiantur, canentes quod neceſſarium erit;] ex Conſuetudinibus Cluniacenſis monaſterii, in quibus Udalricus exprimens quid per intervallum ageretur, [pueri, inquit, ſedent in capitulo, & per aliquem præcinentem cantum addiſcunt;] denique ex vita S. Gildaſii *Sæc. 1. Bened. pag. 150.* Abbatis Ruyenſis n. 42. [Nocte quadam dum pueriles Monachi ad menſam ſederent, & pſalmos firmarent, adverſarius adfuit.]

Tandem Guido Juvenalis in Gallica verſione Sanctum Benedictum ita intelligit, ut qui legere, prævidere, & quærere aliquid opus habent id exequantur: alii verò contemplationi ſeu rerum divinarum meditationi vacent, Regulæ textum contra fidem omnium M. S. ita corrumpens: *Quod verò reſtat poſt vigilias, à fratribus (niſi qui pſalterii, vel lectione aliquid indigent) meditationi inſerviatur.*

Ut autem in tanta opinionum varietate etiam quid ſentiam aperiam. Primò, exiſtimo S. Benedictum eam non præſcripſiſſe meditationem, quæ in rerum Divinarum contemplatione conſiſtit, quam vulgò orationis mentalis nomine intelligimus; tum quia non videtur credibile eum tanto temporis intervallo mentes diſcipulorum applicaſſe, qui in conventu omnino breviari orationem jubet; tum quia ſi ita eſſet, his qui pſalterio, & lectione indigent, aliud tempus ad meditationem adſignandum fuiſſet, quod tamen haud facit; tum denique quia in antiquis Monachorum Regulis nullam orationi mentali horam indictam fuiſſe legimus, cùm in omni loco & tempore cæleſtia jugiter meditarentur.

Secundò, exiſtimo S. P. Benedicti ſenſum hìc loci non eſſe, ut qui in pſalmis, aut lectionibus ſua negligentia in communi ſynaxi aliquid omiſerit, poſt vigilias omiſſum repetat; quamvis id non omittendum foret: nam hæc ſententia ſua novitate deſtruitur.

Tertiò, nec puto S. Patrem præcepiſſe, ut cantum ignari tunc temporis diſcerent, propter ſilentii nocturni religionem, quam ea ratione non violare impoſſibile fuiſſet, niſi cum Bernardo Caſſinenſi intelligamus de *pſalmorum ſilenti ſibimet decantatione*; licèt eam fuiſſe communem & pene generalem Ordinis noſtri per x. xi. & xii. ſæculum conſuetudinem pro comperto habeatur.

Quartò, dico S. Benedictum hoc loco duo attigiſſe, lectiones & pſalmos: multum autem in eam propendeo ſententiam, quæ tenet S. Patrem præſcripſiſſe, ut rudiores cantandas ſive recitandas publicè lectiones privatim præviderent, & pſalterium ipſum memoriter diſce-

rent, maximè cùm nondum inventa arte typographica, M. S. codices multis referti mendis in infinitos errores inter legendum juniores & imperitos inducerent, moriſque fuerit apud veteres Monachos pſalterium memoriter diſcere; nam *meditari* apud antiquos ſæpe ſumitur pro ſimplici lectione, ut in ſecunda Regula SS. Patrum cap. 5. ſive pro ſtudio; unde antiqua verſio Gallica M. S. Conchenſis Monaſterii hunc Regulæ textum ita vertit: *Le temps qui reſte aprés Vigile ſoit occupé à dire pſeautier, ou à etudier.* CAPUT VIII.

Quintò, non ſolùm pſalterium; ſed alios inſuper Scripturæ libros ex mente S. B. memoriæ commendandos eſſe exiſtimo, maximè cùm nonnullas lectiones ad opus Dei memoriter recitari voluerit, communiſque apud veteres Monachos uſus obtinuerit, Scripturam memoriæ mandandi. Addo præterea occultos illius varioſque ſenſus eſſe rimandos: nam Scripturæ ſacræ ſtudium apud eos præcipuum fuiſſe conſtat; unde etiam Hildemarus nolenti vigilare fratri, & nihil ſe adjuvante Domino indigere dicenti, [Abbas, inquit, talem propoſitionem debet proponere, quam ille frater non poſſit ſolvere, ut humilietur,] aliquem ſcilicet Scripturæ locum perdifficilem cujus ſenſum frater ille negligens, & ſuperbus ignoret.

Sextò, denique non ſic credo Scripturæ ſtudium aliaque quæ diximus à S. B. præcipi, ut orationi vacare valenti, quod Deus dat exequi, permiſſum non fuerit, maximè cùm prolixiùs orare volentem in oratorio remorari infra permittat. Atque ita Oddo Æduenſis Monachus uſu habuiſſe dicitur [poſt expletionem matutinalis ſynaxis, ut B. permittit Benedictus, in oratorio peculiaris orationis gratia remorari.] *In vita S. Hugon. n. 11. Sæculo 5.*

Quod verò S. Pater ait *à fratribus qui pſalterii vel lectionum aliquid indigent*, ſic intelligit Menardus, ut fratres qui pſalterio aut lectione non indigent, liberas hoc per intervallum horas habeant, quia non omnia diei momenta S. Pater minutatim proſecutus eſt, neque ordinavit quid inter Laudes & Primam fieri deberet, neque tempore jejunii quid à veſperis ad collationis lectionem. Sed Hildemarus, ut modò dicebamus, cenſet ei, qui nihil ſe indigere credit, talem ab Abbate Scripturæ quæſtionem eſſe proponendam, quam ille difficile ſolvat. Verùm cùm Regulæ textum non ſolùm de prævidendis lectionibus, & pſalterio memoriter addiſcendo; ſed etiam de ſtudio, ſcrutandiſque Scripturæ locis difficilioribus explicuerimus; nulluſque ſit, qui his non indigeat, omnes æqualiter hic Regulæ locus tangere dicendus eſt; poſſetque ita intelligi: à fratribus, qui omnes indigent pſalterio & lectione, meditationi inſerviatur: nam verba illa *qui indigent* notant cauſſam hujus præcepti. An verò ita intellexerit Nicolaus de Fractura, cùm facta ſibi objectione, [quod ſi non indigeat pſalmis, vel lectione intendere, numquid in lectis ad pauſandum ſe ponent?] Reſpondet: [Dicas quod non, quia etſi non indigeant pſalmis, vel lectionibus, ſeu orationibus quoad doctrinam eorum, indigent tamen ipſis

Caput VIII. quoad ſalutem animarum ipſorum ; & propterea dicit Hieronymus ad Ruſticum Monachum : numquam de manu tua cadat pſalterium.] Ceterùm hìc prætcrire non poſſum, quod de piis Sanctigallenſis monaſterii Notkero, Ratperto, & Tutilone Monachis ſcribit Ekkehardus junior: [Erat tribus illis inſeparabilibus conſuetudo, permiſſo quidem Prioris, in intervallo Laudum nocturno, convenire in ſcriptorio, collationeſque tali horæ aptiſſimas de Scripturis facere.]

In vita Notkeri. n. 4. Sæc. 5. Bened.

Regula ſomnum poſt vigilias non permittit.

Ex dictis hactenus conſtat perfectum S. B. diſcipulum poſt nocturnas vigilias lectum non poſſe repetere; id quod tum antiquis, tum recentioribus Monachis ſub magna diſtrictione cautum videmus : nam S. Chryſoſtomus Monachorum ſui temporis vitam deſcribens, [cùm matutinas orationes & hymnos celebraverint, inquit, ad Scripturarum lectionem convertuntur.] Idem de Ægyptiis Monachis aſſerit Caſſianus in lib. 2. cap. 12. Refert etiam Ruffinus nonnullos fratres, quatuor nocte horis ſomno, quatuor pſalmis, quatuor labori manuum operam dediſſe. S. Cæſarius in Regula ad virgines, qualis eſt apud Bollandum Jan. XII. præſcribit, ut [ipſæ vigiliæ ſic temperentur, ut quæ ſanæ ſunt poſt vigilias ſomno non opprimantur.] & S. Aurelianus [poſt matutinas orationes, infit, ad ſomnum reverti non liceat.] In antiquo etiam Ordine converſationis monaſticæ legitur : [Poſt expletionem verò nocturnæ laudis, in illo intervallo ſummum ſilentium fiat tam in voce, quàm in inceſſu, ſive ſono alicujus rei, ut liceat unicuique ſine alterius inquietudine peccata Domino confiteri, & veniam & remiſſionem pro ipſis flendo Deum poſtulare.] Et in Conſuetudinibus S. Benedicti Abbatis Anianenſis : [Poſt matutinas horas non redeatur ad lectulos, niſi quando plenarium officium celebratur, vel contigit ante horam ſurrexiſſe, excepto infirmis, vel pro laſſitudine non valentibus, quorum imbecillitas à Priore conſideranda eſt.] Crodegangus etiam Mettenſis Epiſcopus, nequis poſt nocturnas vigilias, niſi fortè infirmus, & hoc cum licentia, dormiat ſub pœna excommunicationis vetat in Regula Canonicorum cap. 15. S. Romualdus uſque adeo poſt nocturnas vigilias ſomnum exoſum habuit, ut, Petro Damiani referente, [ſiquis ei confiteretur poſt duodecim pſalmorum vigilias, vel maximè circa diluculum obdormiſſe ; nequaquam poſſet eo die cum ejus licentia miſſarum ſolemnia celebrare.] Idem Petrus Damiani hanc ſuis legem præſcripſerat : [Poſt nocturnum officium repetere accubitum omnino non licet; unde nos, ut hæc regularis obſervantia poſſet faciliùs cuſtodiri, hoc inſtituimus, ut quotidie ſignum primitus ad vigilias ſonet ; deinde expleto ex more pſalterio, vel quantum ratio temporis conſiderata permittit, ſonante iterum ſigno, nocturnale peragatur officium, ut juxta diluculum, quo videlicet tempore graviùs incumbit acedia, ſtantes nos & canonicis inveniat occupatos officiis.] Statuta Lanfranci decernunt, ut poſt nocturnas vigilias fratres in choro ſedeant, infantes in capitulo cum ſuis magiſtris cantum addiſcant, atque interim Prior accenſa lucerna, videat num omnes ordinatè

Homil 59. ad popul. Antioch.

Lib. 3. de vit. Pat. n. 199.

Regul. cap. 28.

Cap. 2.

Tom. 4. Anal.

Spec. tom. I.

In vit. S. Rom.

Opuſc. 15. cap. 17.

Cap. I. §. I.

ſedeant, omniaque monaſterii membra perluſtrans, ſi quem dormientem reperiat, excitatum ſigno reverti in chorum præcipiat. Eadem pene diſciplina vigebat apud Cluniacenſes, quorum antiquæ Conſuetudines apud Udalricum præſcribunt, ut privatis diebus, ſi nullæ ſint octavæ, poſtquam ſemel ſurrexerint, ad lectos non redeant; deinde factæ interrogationi quandiu duraret ipſum intervallum? reſpondetur ſic temperari, ut per illud Prior Clauſtralis omnes monaſterii officinas percurrere poſſit; tum ut fratres de eccleſia B. Mariæ ſimul exeuntes, poſtquam corporeis naturæ neceſſitatibus, ſi qui indigeant, providerint, in chorum revertantur; ubi caput cooperti ſedeant; ibique quidquid voluerint aut potuerint faciant: nihil enim tunc temporis fratribus agendum præſcribitur. Poterant autem ſi vellent ſurgere, altaria circuire, & ibi peculariter orare. Ubi meritò corrigas Haeftenum, qui ex eo quod conqueritur Petrus Venerabilis, quod multa adhuc nocte in hymnis Laudum cantetur: *Aurora lucis rutilat: Aurora jam ſpargit polum*, & ſimilia; exiſtimat *jam olim Cluniacenſes intervallum illud non ſervaſſe.* Non enim queritur Petrus Venerabilis quod nullum ſervaretur intervallum; ſed quod auroram uſque non extenderetur. Ait autem Udalricus fuiſſe aliquando cùm intentiùs oraret, aliquando pſalmos ruminaret, aliquando ſomno oppreſſus vellet nollet dormitaret; additque non multos Cluniaci fuiſſe diſſimiles. Hæc in memoriam revocant, qua arte S. Johannes Gorzienſis ſomnum hoc in intervallo fugaret, ſcilicet [in morem apis pſalmos tacito murmure continuè revolvendo, nunc circa altaria, nunc paululum reſidendo mox exſurgere, & aliquandiu ſtare; itemque egreſſus cella tempus noctis inſpicere; deinde lucernis aut emungendis, aut reficiendis aſſiſtere; tum etiam ſcholas canentium reviſere; interdum retibus texendis quod noctis ſupereſſet expendere.]

CAPUT VIII.
Lib. 1. cap. 41.
Lib. 7. tract. 7. diſq. 1.
In ejus vita n. 80. Sæc. 5. Bened.

Ciſtercienſes etiam conſtat poſt nocturnas vigilias lectos non repetiiſſe ex libro Uſuum Ciſt. c. 74. quo ſtatuitur, ut [poſt vigilias, vel poſt officium defunctorum, ſi dicendum fuerit, accenſo lumine à ſervitore eccleſiæ ante armarium & in capitulo, ſedeant fratres in ipſo capitulo, & legant qui voluerint, nec ſedeant in angulis niſi legentes: qui taliter habeant caputia in capitibus, ut poſſit agnoſci, ſi dormiant, an non.] Et hæc quidem hieme; nam æſtate in clauſtro ſe ſe recipiebant ex cap. 84. unde S. Bernardus ſingularem Monachum deſcribens, *aliis in clauſtro quieſcentibus*, inquit, *ſolus remanet in oratorio.* ubi quod dicit *quieſcentibus* non de corporea, ſed de ſpiritali quiete intelligendum eſt, ut patet ex Aelredo Abbate hom. de duobus diſcipulis euntibus in Emmaus, & ex Gilberto de Hoillandia Serm. 23. in Cant. Denique apud primos B. Stephani Abbatis Obazinenſis diſcipulos [illud quod poſt vigilias intervallum reſtabat, non quieti aut ſomno deputabatur; ſed peculiaribus orationibus, aut operibus manuum inſerviebat,] ut legitur in ejus vita n. 7.

De grad. humil.
Tom. 4. Miſc. Baluz.

Iſtud autem inſtitutum antiquis Monachis, ut vidimus hactenus, in-

Quare poſt no-

Caput VIII.

turnos non dormirent veteres Monachi.

Lib. 2. cap. 13.

violabile duplici ex cauſſa commendat Johannes Caſſianus. 1. ne purificationem noſtram nocturnis orationibus acquiſitam invidus hoſtis illuſione ſomni contaminet. 2. ne ſomnus ille inertiam in Monacho parturiat, ac per totum diem vigorem ejus obtundat, cordis pinguedinem exhauriat, & debilem reddat eum adverſùs inſidias inimici. Adde quod ait Smaragdus: [Scriptum eſt in lectulo meo quæſivi quem diligit anima mea; quæſivi eum & non inveni eum: non enim in lectulo carnalium voluptatum dilectus Chriſtus invenitur; ſed in laboribus ſanctis, excubiis ſacris, & orationibus invenitur crebris: non in ſomni torpore; ſed in vigiliarum oratione, & orationis invenitur compunctione.] Et illud Petri Damiani: [Abſit tunc nos ſopori vel ignaviæ cedere, qua videlicet hora conſtat Redemtorem noſtrum deſtructo mortis imperio ſurrexiſſe, ne ſi tunc dormiamus, quando oriente ſole corporeo etiam interior noſter homo lucem debet inocciduam exſpectare, quod abſit, irriſio nobis videatur illa congruere: diſcipuli ejus nocte venerunt, & nobis dormientibus furati ſunt eum.]

Opuſc. 15. cap. 17.

Quidam tamen etiam Benedictini lecta repetierunt.

Sæc. 1. Bened.

Sæc. 2.

Sæc. 2.

Non defuerunt tamen ex priſcis Monachis, quamvis pauci, qui poſt nocturnum officium ſomno indulgere permiſerunt, puta S. Iſidorum in Regulæ cap. 6. & Magiſtrum item Regulæ cap. 44. Idque uſu receptum fuiſſe circa finem ſæculi ſexti in Reomenſi S. Johannis monaſterio colligimus ex libro de Tranſlatione & miraculis ejus n. 1. ſed & S. Galli Abbatis diſcipulos *poſt laborem matutinalis officii quieſcendi gratia lectos* reviſiſſe auctor eſt Vvalfridus in vita S. Galli cap. 26. Similiter S. Geremarus Abbas Flaviacenſis *completo officio revertens in dormitorium in ſtratu ſuo collocare ſe conſueverat*, ut habent ejus acta n. 14. Idem viguiſſe in Longoretico monaſterio diſcimus ex viſione Baronti n. 7. Sæculo 2. Bened. In Pauliacenſi Sanctimonialium ex vita S. Auſtrebertæ n. 15. Sæc. 3, part. 1. In Lindisfarnenſi ex Carmine Ethilvulfi Monachi cap. 10. 21. 22. In monaſterio S. Corbiniani ex ejus vita auctore Aribone n. 3. Denique in Sueſſionenſi B. M. Parthenone aliis in eccleſia vigiliis & orationibus inſiſtentibus, aliæ poſt nocturnum officium dormire permittebantur ex vita S. Drauſii Epiſc. n. 17. apud Bolland. 5. Martii. Sed hæc meræ indulgentiæ, & præter Regulam S. Benedicti, quæ nullum poſt vigilias ſomnum concedit.

De intervallo Laudes inter & Primam.

De tempore quod Laudes inter & Primam intercipitur, aliqua poſſet eſſe difficultas: nam S. Pater nullum tunc definivit exercitium. Item de Dominicis diebus, in quibus maturiùs ad vigilias Monachos ſurgere juſſit, Laudeſque vigiliis immediatè ſubjungit; num privatis diebus ſaltem brevi illo ſpatio, quod eſt inter Laudes & Primam, ac diebus Dominicis poſt nocturnum officium ex mente S. Benedicti lectum reviſere poſſimus.

Sed cùm eæ rationes & cauſſæ, propter quas ſomno poſt vigilias interdixere Patres noſtri; adverſùs eum, qui poſt Laudes capi poſſet, militare conſtet; æqualiter utroque tempore prohibitum eſſe aſſerendum eſt. Et ſanè cùm matutinæ Laudes ad ſolam auroram celebrari de-

beant, nec minus hora dimidiata abſolvi queant, tam breve à finitis Laudibus ad Primam (quæ orto jam ſole incipitur) ſpatium intercedit, ut vix dormiendi locum reperias. Quapropter S. Benedictus Abbas Anianenſis [tempore ſiquidem æſtatis poſt expletum matutinorum officium, mox egredi ab eccleſia propter ſomnolentiam juſſit, ſeſeque calceantes lotis faciebus ad eccleſiam concitè redeant, & juxta præfatum ordinem * altaria cum reverentia circumeant, ſanctiſque ſe aquis perfundant, & ſic deinceps ad loca conſtituta accedant, diurnum expleturi honeſtè officium.] In capitulis etiam Monachorum Sangallenſium anno 817. editis præſcribitur, [ut intervallum poſt matutinos, & ante Primam hiemis vel æſtatis tempore eo protelетur ſpatio, quo ſe fratres aptè parare, & convenienter orando altaria circuire poſſint, ut clara luce vel orto ſole, exeuntes à Prima, vel lectioni vacent, vel injunctam ſibi obedientiam ſubeant.] In antiquo Ordine converſationis monaſticæ, ut [ex hac matutina laude ſummum & præcipuum fiat ſilentium in orando & legendo.] Concordia Dunſtani cap. 2. à Calendis Octobris ad Paſcha matutinis laudibus ad lucis crepuſculum perſolvendis Primam ſine ullo vacuo intervallo ſubjicit; & cap. 5. decernit, ut à Paſcha tota æſtate, finitis matutinis, [egredientes eccleſiam fratres calcient, ſe lavent, peractiſque in eccleſia tribus orationibus, ſedentes in clauſtro vacent lectioni uſque dum Primæ ſignum auditum fuerit:] quamvis, ſi nondum dies illuxerit, de licentia Prioris lectum repetere permittat. Statuta etiam Lanfranci à Calendis Novembris ad Paſcha matutinis laudibus, & ſubſequentibus SS. commemorationibus Primam ſubjiciunt, ſic ut clareſcente die omnia finiantur; ſi verò quid noctis ſuperfuerit, nullus præter ſanguine minutos, ad lectum revertatur; ſed ſicut primo intervallo vigilias inter & matutinas laudes, ita ſe gerant. Eadem fortè diſciplina vigebat apud Cluniacenſes, quorum antiquæ Conſuetudines de tempore hiemis apud Udalricum ita habent: [In privatis diebus, & ſi nullæ fiant octavæ, poſtquam ſemel ſurgimus, non redimus ad lecta.] Denique liber Uſuum Ciſtercienſium decernit hieme, ut [ſi fortè poſt matutinas dies nondum claruerit, accenſo lumine à fratribus, fiat intervallum; & fratres qui voluerint ſedeant in clauſtro, ſed non legant:] Æſtate verò [poſt matutinas dicant laudes pro defunctis, quibus dictis, & facto intervallo ſicut feſtis diebus, calcient ſe diurnalibus, & ſumant cultellos, quod & faciant quoties calciant ſe diurnalibus conſuetè; deinde aſperſi aqua, & facta oratione, ſecundùm tempus dicant Primam.] E contra autem Regula B. Aelredi ad virgines à Calendis Novembris ad caput quadrageſimæ *matutinas laudes cum hora prima hymnis* conſequenter perſolvendas *albeſcente aurora*, præſcribit; à Paſcha verò ad prædictas Calendas, matutinis expletis uſque ad plenum ſolis ortum orationibus vacent & pſalmis, & tunc dicatur Prima.

Caput VIII. — *In ejus vita n. 52.* — * *Quem ſcilicet ante vigilias inſtituerat.* — *Cap. 31.* — *Cap. 1. 5. 1.* — *Lib. 1. cap. 41.* — *Cap. 74.* — *Cap. 84.* — *Cap. 14. & 15.*

Neque tamen inficias ibo aliam fuiſſe nonnullorum conſuetudinem & praxim. Inter alios Magiſter æſtate matutinas Laudes una cum

Reg. c. 44.

CAPUT. VIII. vigiliis jungi juſſit, ut iis celebratis, qui vellent ad Primam uſque pauſarent: Statuta Lanfranci à Calendis Octobris uſque ad Calendas C. 1. §. 1. Novembris decernunt, ut [privatis diebus poſt matutinas revertantur ad lectos ſuos.] Idemque tota æſtate uſu receptum fuiſſe patet ex eo quod indulgent, ut [diebus Rogationum, dictis matutinis pro defunctis, fratres ad lectos redeant, & qui volunt plus ſolito dormiant.] Ergo ſolebant æſtate dormire; nam hieme id prohibitum ſupra vidi- *Lib. 1. cap. 22.* mus. Idem reperimus etiam apud Udalricum in antiquis Cluniac. Conſuetudinibus, in quibus idem de Rogationibus ſtatutum legitur, & inſuper, ut per octavas S. Martini, Nativitatis Domini, & Epiphaniæ dormiatur: quo fortè reſpexit S. Bernardus cùm Roberto nepoti, qui *Epiſt. 1.* ad Cluniacenſes tranſierat, exprobrans ait: [Securus nunc, projectis armis, capis matutinos ſomnos, cùm illa hora Chriſtus reſurexerit.]

Verùm præterquam quod hoc ſpeciale fuit illis congregationibus, idque pro æſtate tantùm, atque ut plurimùm ad libitum; manifeſtum eſt à communi in hoc regula diſpenſatum fuiſſe; quam diſpenſationem tamen numeroſo pſalmorum decurſu, quos præſcripto à S. B. officio adiiciebant, ſatis compenſabant.

Dominicis diebus non eſſe dormiendum poſt nocturnos. De Dominicis diebus major videtur difficultas. Ut quid enim maturiùs ſurgere, & matutinas Laudes cum vigiliis uno tenore decurrere, niſi ut poſtea feſſis corporibus aliqua concedatur requies? Adde quod veteres monachi, teſte Caſſiano, quos in multis S. B. æmulatus eſt, ſabbato poſt nocturnas vigilias duabus circiter horis dormirent; & ex *Lib. 1. cap. 8.* Regula Pauli & Stephani, [mane dicta Prima nullus ſe in lecto recu- *Cap. 10.* bitet, *excepto die Dominico, aut feſtis diebus*, in quibus vigiliarum labore, & præteriti diei ſolito amplius fatigati paululum poſt Primam qui ex vobis voluerint membra ponant in lectulis, quod non omni tempore idipſum; ſed tantùm æſtivis menſibus liceat.] His accedit ſuffragium S. Hildegardis, quæ illa S. Regulæ verba commentans: *Data benedictione incipiant matutinos* ſic loquitur: [Hic intervallum ad meditationem orationum ſeu lectionum non oſtendit; nec in his diebus fratres finitis matutinis ad quieſcendum ad lectos redire prohibet; ſed ſi tempus permiſerit, ita ut maturiùs ſurrexerint, quia in prolixitate nocturni & divini ſervitii fatigati ſunt, in arbitrium eorum ut ad lectos redeant ſilenter ponit.]

Nihilo tamen minus cùm eædem pro omnibus pariter diebus valeant rationes, quas ſupra adduximus; Dominicos dies ſub eadem lege comprehenſos eſſe, nec in iis ſomno poſt vigilias indulgendum eſſe ex mente S. P. Benedicti aſſerendum eſt. hinc canon 5. concilii Aquiſgranenſis, [ut nullo umquam tempore poſt vigilias cauſſa dormiendi, niſi contigerit eos ante horam conſtitutam ſurgere, ad lectos redeant *Lib. 2. Antiq. Fuld. cap. 16.* ſuos.] narratque Brovverus Ludovicum Pium Imperatorem apud Gregorium Papam obtinuiſſe Monachis in civitatibus, & matricularibus eccleſiarum locis conſiſtentibus, qui cum magno labore & ſtudio divinum ſervitium toto anni tempore peragunt, poſt vigilias æſtivalium

noctium

noctium atque in feſtis XII. lectionum ſomno reficere corpus. Porro ſi id ex Regula licuiſſet, à Summo Pontifice diſpenſationem requirere haudquaquam neceſſe fuiſſet. Quapropter quod S. Benedictus Dominicis diebus nocturnis vigiliis ſine ullo intervallo jungit matutinos, non ſic capiendum eſt, quaſi Laudes accelerare voluiſſet, & conſuetam illarum horam mutare; ſed potiùs nocturnos ad auroram uſque produxiſſe dicendus: nam matutini, quos Laudes appellamus, ſemper ad auroram, ſive ut loquitur S. P. B. *incipiente luce* dicendi ſunt: unde & matutini dicti ſunt à voce *matuta*, ideſt aurora, eo quod ad auroram celebrari debeant: quare Hildemarus illum S. Regulæ textum, *qui incipiente luce agendi ſunt* commentans, hæc ſcribit: [In hoc loco manifeſtat B. Benedictus cùm dicit: matutini qui incipiente luce agendi ſunt; quia omni tempore, ideſt tam quotidianis diebus, quàm in Dominicis & feſtis diebus matutini incipiente luce agendi ſunt.] Idem docet ad cap. 11. idem cum eo etiam Bernardus Caſſinenſis, & Nicolaus de Fractura ad cap. item 11. quorum ſententiam confirmat praxis, quam videre eſt apud anonymum Sangermanenſem, qui principatu Caroli Magni tranſlationem S. Germani Pariſienſis Epiſcopi deſcribebat, in qua n. 7. refert contractum quemdam [*mane facto*.... Clericis, (ideſt monachis) juxta morem diei Dominici matutinorum officia conſummantibus] curatum fuiſſe; apud Aimonium in lib. 2. mirac. S. Germani cap. 10. ubi fratribus [matutinale, *orto jam crepuſculo*, Paſchalis ſacroſanctæ feſtivitatis officium celebrantibus,] Normanni adeſſe dicuntur; apud Hildegarium in vita S. Faronis cap. 113. [Nocte quadam cùm jam *nova aurora claro ſuo crepuſculo dilucidaret*, ac concinentes Monachi reſonarent eccleſiam quodam verſu: Deus miſereatur noſtri & benedicat nobis] &c. qui verſus dicitur ad matutinos: hìc tamen locus non prorſus evincit pro die Dominica: clarior eſt ille, qui deſumitur ex lib. 1. de Geſtis SS. Rotonenſium cap. 6. [Cùm *aurora diei clareſceret*, & monachi matutinas pſallerent, & Dominum una voce laudarent, ventum eſt ad illum pſalmum qui appellatur Deus Deus meus ad te de luce vigilo] &c. qui pſalmus ad ſolas Dominici diei Laudes, aut in feſtis XII. lectionum dicitur. At nihil luculentius hanc in rem proferri poteſt, quàm locus ex vita S. Adonis ex Abbate Epiſcopi Viennenſis, quam ex Antiquo breviario Viennenſi edidit noſter Mabillonius, cujus in n. 8. hæc leguntur: [Temporiùs fratres ad vigilias nocturnas ſurgere compellebat, ubi & ipſe ſolitò præſens lectiones, & reſponſoria protrahendo decantari faciebat, quouſque diei luce appropinquante matutinæ laudes agerentur.] Eodem modo Venerabilis Benedictus Abbas Cluſenſis monaſterii, ut ſcribit Vvillelmus ejus diſcipulus in ejus vita cap. 5. [obſervabat lectiones terminando, proceſſioneſque protrahendo, ut *ad diem uſque* divinum opus procederet; ne quid poſt matutinas ad lectum revertentibus invida hoſtis fraus ſurriperet, quod caſtitatis floſculos ſuaveolentes adureret, & ita ſollemne gaudium fœdando à ſacra communione abſterreret.] His omnibus ac-

CAPUT VIII.

Nocturnæ vigiliæ diebus Dominicis ad uſque auroram producendæ.

Sæc. 3. Bened. part. 2.

Sæc. 2.

Sæc. 4 part. 2.

Sæc. 4. Bened. part. 2.

Sæc. 6. danda.

CAPUT VIII. cedit Johannis monachi egregium teſtimonium in vita S. Odonis lib. 1. n. 10. [Ecce enim ſunt evoluti haud pluſquam ſex anni, dum ante ejus corpus (nempe S. Martini) vigiliarum excubias diverſus ordo eccleſiæ celebraret; contigit ut ipſe ibidem intereſſet: Verùm quia ejuſdem officii antiphonæ, uti omnibus patet, breves ſunt, & ejus temporis longiores noctes, volentes officium ad *lucem uſque* protendere, unamquamque antiphonam per ſingulos pſalmorum verſus repetendo canebant] &c. Hæc omnia confirmant antiquæ Conſuetudines Germaniæ M S. in quibus n. 24. decernitur; ut in Cœna Domini, [nocturni ita temperentur, ut in tenebris compleantur:] ex quo colligas alio tempore non completos in tenebris; ſed ad lucem uſque productos fuiſſe, alioquin fruſtra diceretur, ut nocturni in tenebris complerentur. Et liber Uſuum Ciſtercienſium cap. 68. [ſolet Sacriſta, cùm ſe viderit temporiùs quàm debuerat ſurrexiſſe, Cantorem ſigno præmonere, ut duodecimam lectionem faciat prolongare; & tunc qui eam legerit, non eam finiat uſque ad nutum Sacriſtæ, vel ſonitum horologii.] quare enim lectio duodecima prolongaretur non video, niſi quia nondum ſolita matutinorum hora adveniſſet.

Nec refert quod S. P. B. Dominicis feſtiſque diebus temporiùs ad vigilias ſurgere præcipiat, & prolixiſſimæ ſint hiemis noctes. Nam primò iſtud de maturiùs ſurgendo præceptum, ſolas ex Hildemaro reſpicit æſtatis noctes; hieme enim citiùs ſolito non eſſe ſurgendum aſſerit; ſed [ita conſiderandum eſt, inquit, in hiemali tempore, ut ita ſurgant juxta numeroſitatem fratrum, & prolixitatem lectionum, ut incipiente luce agantur matutini.] Et Bernardus Caſſinenſis: [Hoc tamen quod dicit Dominicis diebus citiùs eſſe ſurgendum, attinet propriè ad tempus æſtivum, in quo ſi ita tardè ſurgeretur, ſicut quando grandes ſunt noctes, eſſet negligentia magna, nec inciperentur matutinæ laudes incipiente luce, quia in lectionibus ſecundæ vigiliæ appareret aurora: tempore verò hiemali ſatis ſufficit octava ſurgere hora, quia tunc XII. lectiones, cum XII. reſponſoriis, cum pſalmodia XII. pſalmorum, & tribus canticis, cum hymno Te Deum laudamus, & evangelio cum debita modulatione dicto, matutinæ Laudes incipiente luce poterunt inchoari.]

In cap. 11.

In cap. 11.

Deinde etiamſi media hora citiùs ſolito ſurgeretur, cùm diebus ſollemnibus majori cum gravitate & modulatione divinum celebretur officium, facili negotio totum illud intervallum licèt hieme prolixum poterant implere; maximè ſi conſideremus, quantæ prolixitatis apud majores noſtros lectiones cantarentur: nam v. g. S. Cæſarius in Regula ad Monachos cap. 20. ad ſingulas lectiones *tria folia* legi præcipit. Similiter S. Aurelianus in ordine pſallendi [*unus frater legat paginas aut tres, aut quatuor*, inquit, quomodo menſura fuerit libri; ſi minutè ſcriptus aut majora forma, ternas paginas; ſi minor, quatuor.] qua propter, ne ſomnus in tanta lectionum prolixitate ſubreperet, aliquid operis *de ſparta aut de canape*, aut aliquis hujuſmodi labor

CAPUT VIII.

manuum exerceri; diebus verò Dominicis Feſtiſve ſtare præcipit in Regula cap. 29. quod item præſcribunt Regula S. Cæſarii ad virgines cap. 13. & Tarnatenſis cap. 6. ex quo apparet non adeo breves fuiſſe eorum lectiones; alioquin fruſtra eo tempore arreptum eſſet opus continuò dimittendum. Et ut de noſtris etiam aliquid dicamus; apud Cluniacenſes adeo magnæ erant hiemali tempore vigiliarum lectiones, ut in una Septuageſimæ hebdomada integrum Geneſeos librum in choro percurrerent, totamque Iſaiæ Prophetiam intra ſex privatas vigilias, teſte Udalrico, quo etiam referente diſcimus, fratrem, qui lectiones terminaret, cùm unam tantùm ad duas privatas vigilias epiſtolam ad Romanos legi feciſſet, increpatum fuiſſe in capitulo, quod lectiones breviores feciſſet. At quod de S. Johanne Gorzienſi ſcribit Johannes Mettenſis omnem nunc excederet fidem, niſi id referret teſtis oculatus & ſincerus; cum ſcilicet [ſub una quondam lectione Danielem totum, dum tertiùs lecturus aſſurrexiſſet expleviſſe.] His omnibus ſuffragari videtur Boherius in 1. Commentario ad cap. 11. ſic ſcribens: [In majoribus noctibus majores lectiones recitari conſueverunt, & pſalmi, ac reſponſoria ſpatioſiùs decantari.

Lib. 1. cap. 1.

Orationes in fine pſalmorum.

Præterea docet Menardus S. Benedictum ad ſingulos pſalmos Ægyptiorum Monachorum more orationes interpoſuiſſe; id quod etiam decernunt S. Iſidorus in Regula 7. S. Fructuoſus cap. 3. & Magiſter cap. 33. Adde quod S. Pater pſalmos cum antiphonis cantari præcipit: quod de inſerendis ſingulis pſalmorum verſiculis antiphonis, ut ſupra vidimus in eccleſia Turonenſi, non ſine fundamento interpretari poſſet aliquis. Quæ cùm ita ſe habeant, nemo jam non videt, qua ratione etiam in nocte prolixiori vigilias ad auroram uſque producere poſſent; alioquin ſi matutinas laudes una cum nocturnis mediis adhuc in tenebris perſolviſſent, non ſepties exemplo Prophetæ; ſed ſexies laudem Deo dixiſſent, ut notat iterum Hildemarus ad cap. 11. Unde nec S. Hildegardis abſolutè dicit diebus Dominicis indultum fuiſſe à S. P. B. poſt matutinas ſomnum; ſed tantùm *ſi tempus permiſerit, ita ut maturiùs ſurrexerint*; quo caſu, ut dicit Hildemarus, [tunc ſi dies non fuerit, debet Prior ſignum tangere, ut dormiant;] tuncque, ut exiſtimo, Laudes à nocturnis ſeparabant; quia non niſi incipiente luce ex Regula dicendæ ſunt. Atque ex dictis hactenus patet, quod diebus Dominicis *vigiliæ prolixiores, & nocturni ſynaxis in lucem uſque producta matutinum ſoporem non admittunt*, ut ſcribebat Stephanus Tornacenſis ad novitium Pontiniacenſem, qui Ciſtercienſe inſtitutum deſerere cogitabat.

In Conc. Regul. cap. 26. §. 1.

Epiſt. 1.

Lib. 3. cap. 8

Ceterùm nemini durum aliquid, aut auſterum nimis his in vigiliis videri debet, conſideranti antiquum veterum Monachorum fervorem, qui, ut docet Caſſianus, ſabbati & Dominicæ noctes ferè inſomnes agebant, ſi fortè duas poſtremas horas excipias, in quibus qualicumque requie corpus reficiebant; quas nec Monacho indulgendas eſſe cenſebat S. Arſenius, dicens ei *ſufficere unam horam dormire, modò is pugilis nomen mereatur*. Cujus rei veſtigium aliquod in Cluniacenſi Mo-

Vide Regulam Cujuſdam ad Mon. cap. 30.

Tom. 1. Monum. Eccleſ. Græc.

Caput VIII. naſterio olim advertimus, ubi in die natali SS. Petri & Pauli vigiliæ nocturnæ pridie clara adhuc die incipiebantur, nec niſi poſtridie orto jam ſole abſolvebantur.

Vdalr. l. 1. c. 41.

A PASCHA AUTEM USQUE AD SUPRADICTAS CALENDAS NOVEMBRIS SIC TEMPERETUR HORA VIGILIARUM AGENDA: PARVISSIMO INTERVALLO, QUO FRATRES AD NECESSARIA NATURÆ EXEANT CUSTODITO, MOX MATUTINI, QUI INCIPIENTE LUCE AGENDI SUNT, SUBSEQUANTUR.

Hiemis tempore octavam noctis horam ad ſurgendum S. Benedictus aſſignat; quod verò æſtatem ſpectat nullum tempus fixum determinat; ſed ſic horam temperari imperat, ut parviſſimo cuſtodito intervallo, mox incipiantur matutini: Verùm cùm breviores ſint æſtatis vigiliæ, nec niſi breve præſcribat intervallum, in eamdem circiter horam omni tempore incidebant.

Tom. 2. c. Baluz.

Quantum verò eſſe debeat illud intervallum, S. Pater non dicit, *breviſſimum* tantùm requirens: Porro in cap. 6. Monachorum Sangallenſium decernitur, [ut intervallum poſt nocturnum in æſtivo tempore uſque dum pſalmi quinque dici poſſunt protelетur.] Et in M. S. Germaniæ Conſuetudinibus n. 28. [ab octavis Paſchæ uſque in Calendis Novembris.... matutini mortuorum ad parviſſimum intervallum inter nocturnum, & regulares matutinos compleantur; niſi fortè lux prævenerit, & tunc differendi erunt, uſquequo de omnibus ſanctis perficiantur.] Ex Regula autem ſufficere debet, ut fratres ad naturæ neceſſaria exire poſſint, hoc eſt ad purgandum ventrem; ubi Boherius in 1. Commentario [nota, inquit, quod intrantes domum neceſſariarum vultus ſuos debent abſcondere cum caputiis quantum valent, nec intrantes dormitorium abſque caputiis eſſe convenit in capite, ut Patres noſtri aſſeruerunt, & Ordo ſervat Præmonſtratenſium.]

Denique quare incipiente luce matutini agendi ſunt docet Regula M S. incerti auctoris, quam ex codice bibliothecæ Reginæ Sueciæ eruit noſter Mabillonius, in cujus cap. 3. hæc leguntur: [Matutinorum ſolemnitas incipiente luce celebranda eſt, quia matutina luce radiante Dominus & Salvator noſter ab inferis reſurrexit.

CAPUT IX.

Quanti Pſalmi dicendi ſint nocturnis horis.

Pſal. 69. [a] HIEMIS tempore, [b] præmiſſo in primis Verſu, *Deus in adjutorium meum intende*, *Domine ad adjuvandum me*

[a] Oxon. Flor. *hiemis tempore ſupraſcripto.* [b] Oxon. *In primis verſum, in ſecundum*; *dicendum* cn ſſis pſalmi 69. verbis. Flor. *in primis verſus, ideſt, Deus in in adjutorium &c. cum gloria.* In multis deeſt. *Domine ad adjuvandum me feſtina.*

Cap. IX. *Pſal.* 50.

feſtina : in ſecundo [a] ter dicendum eſt : *Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam.* Cui ſubjungendus eſt tertius Pſalmus, & *Gloria.* Poſt hunc, Pſalmus nonageſimus quartus [b] cum Antiphona, aut certè [c] decantandus. Inde ſequatur [d] Ambroſianum : deinde ſex Pſalmi cum Antiphonis. Quibus dictis, dicto Verſu, benedicat Abbas. Et ſedentibus omnibus in ſcamnis, legantur viciſſim à fratribus in codice ſuper analogium tres Lectiones, inter quas & tria Reſponſoria [e] cantantur. [f] Duo Reſponſoria ſine *Gloria* dicantur : poſt tertiam verò Lectionem, qui cantat, dicat [g] *Gloria.* Quam dum incipit Cantor dicere, mox omnes de ſedilibus ſuis ſurgant ob honorem & reverentiam ſanctæ Trinitatis.

Codices autem legantur in vigiliis tam veteris Teſtamenti, quàm novi divinæ auctoritatis : ſed & expoſitiones earum, quæ [h] à nominatiſſimis Doctoribus orthodoxis, & catholicis Patribus factæ ſunt. Poſt has verò tres Lectiones cum Reſponſoriis ſuis, ſequantur [i] reliqui ſex Pſalmi [k] cum *Alleluia* canendi. Poſt hos Lectio Apoſtoli ſequatur [l] ex corde recitanda, & Verſus, & ſupplicatio [m] Litaniæ, id eſt, *Kyrie eleiſon :* & ſic finiantur Vigiliæ nocturnæ.

[a] al. *tertio.* al. *tertium.* [b] Oxon. cum ſeptem MSS. addit *venite exultemus.* [c] Caſſ. *decantando* Haeft. *indirectum decantandus.* [d] Sabin. Dion. *Ambroſianus hymnus.* [e] al. *cantentur*, in Oxon. deeſt. [f] hæc verba *duo reſponſoria ſine gloria dicantur* deſunt in multis MSS. [g] al *gloriam.* [h] Oxon. *à nominatis doctorum, & orthodoxis, catholiciſque Patribus.* Flor. *à nominatis, & orthodoxis, catholiciſque patribus.* Caſſ. *à nominatiſſimis, & orthodoxis, catholiciſque patribus.* Ita etiam S. Germ. ma. Ebrul. Faron. Vict. ma. ſed omiſſo *patribus.* Comp. *à nominatiſſimis doctorum orthodoxis patribus.* [i] Oxon. *Qui.* [k] Ebrul. *cum albis.* [l] Oxon. *inde.* [m] Vict. ma. *& litania.*

COMMENTARIUS.

De verſu *Deus in adjutorium.*

HIEMIS TEMPORE PRÆMISSO IN PRIMIS VERSU DEUS IN ADJUTORIUM &c. Hic eſt verſiculus ille à priſcis Monachis adeo celebratus, quem ad univerſa, quæ aggrediebantur, opera uſurpabant, cujus vim & efficaciam deſcribit Caſſianus Collat. 10. cap. 10. Hunc S. P. B. ad omnia divini curſus officia præmitti primus inſtituit; quem ritum ab eo acceptum pontificia auctoritate poſtea firmavit, atque ab univerſali eccleſia recipi curavit S. Gregorius Magnus, ut docent Pamelius annot. 15. in Cypr. lib. de Orat. Dominica, & Po-

CAP. IX. lydorus Virgil. lib. 6. de Invent. rerum c. 2. quamquam ritus hujus auctorem Damaſum ſuaſu S. Hieronymi faciat Navarrus de Orat. c. 3. n. 64. Sed epiſtola illa S. Hieronymi, unde id deſumit, quæ tom. 1. concil. habetur, ut commentitia, & adulterina jure exploditur.

Hunc verſiculum, quem ad implorandum divinum auxilium adhibere ſolemus, meritò S. Benedictus nocturnis vigiliis præmitti voluit; quia hoc potiſſimum tempore variis cacodæmonum infeſtationibus agitati, illo præſertim opus habemus. [Cùm enim inſonuerit ſignum ſpiritalis tubæ ad orationem vocans, inviſibiliter conveniunt inimici. Et alii quidem cùm experrecti fuerimus, nos ut iterum decumbamus lectulo hortantur: Expecta inquiunt dum compleantur principales hymni, ſicque demum proficiſceris. Alii cùm ad orationem aſſiſtere cœperimus, nos in ſomnum præcipitant. Alii ſuadent, ut in eccleſia colloquamur. Alii præter conſuetudinem ventrem immodicè ſtimulant. Alii mentem noſtram in turpes cogitationes pertrahunt. Alii ſuper parietem reclinare nos ut debiles admonent; nonnumquam etiam oſcitare immodicè faciunt. Nonnulli riſum nobis movent, ut per hunc ad indignationem contra nos Deus provocetur. Alii per ſummam deſidiam feſtinare nos in verſuum pronunciatione impellunt. Alii contra pſalmodiam protrahere voluptatis cauſſa hortantur. Nonnumquam verò ori etiam aſſidentes noſtro; ita illud claudunt, ut vix aperiri poſſe videatur.]

S. Iohan. Clim. Grad. 18.

De verſu Domine labia.

IN SECUNDO TER DICENDUM EST DOMINE LABIA MEA APERIES. &c. Quia, ut dicit S. Auguſtinus, *nemo poteſt laudare Deum, niſi Deus aperiat labia.* Sed cùm oratio plus cordis ſit quàm labiorum, cur labia & non corda petimus aperiri? Reſpondet Johannes Bona labiorum uſum non eſſe tantùm ad eloquium; ſed etiam ad oſculum: unde [eccleſia, dum dicit *Domine labia mea aperies*, non tam petere videtur divinum auxilium ad laudes ejus dignè annunciandas, quàm myſticam labiorum purificationem ad caſtiſſimum dilecti oſculum recipiendum.]

Lib. 2. contra duas epiſt. Pelag. cap. 8. De divin. pſalm. cap. 16. §. 4.

Illum autem verſiculum ter repeti S. B. inſtituit, idque vel ob majorem nocturni officii majeſtatem & ſolemnitatem. vel ob memoriam ternæ illius orationis, quam in horto tertiò Chriſtus oravit. vel ad excitandum pietatis affectum, orationiſque vehementiam & perſeverantiam. vel ad honorem SS. Trinitatis, & imitationem cæleſtis illius triſagii, quo Deum trinum & unicum cælites adorant: quæ omnia fusè proſequitur Haeftenus lib. 7. tract. 6. diſq. 2. vel etiam propter neceſſitatem divini auxilii ad laudes Deo debitè concinendas. vel tandem ad demonſtrandum, quàm ſtricto labia ſilentio claudere debeamus, quæ non niſi poſt trinam divini numinis invocationem, idque ad laudandum Deum aperiri neceſſe ſit.

Porro hunc verſum pronunciando, digito ſignum crucis in os formamus, ut eadem aperiatur clavi, qua pridie obſeratum fuerat. Narrat enim Beletus primis eccleſiæ temporibus Sacerdotes crucis ſignaculo ſe ſe muniiſſe, vocem comprimentes ad tempus uſque matutinum, quo in laudem Dei prorumpebant: unde Honorius Auguſtodunenſis [ſigna,

In explic. divini offic. cap. 24. Gemm. animæ lib. 2. cap. 1.

inquit, militibus per tubas dantur, Chriſtianis ſigna campanis dantur, qui quaſi milites convenientes Imperatorem ſalutant, dum per verſum *Domine labia mea aperies* laudes Chriſti inchoant. Dum enim in nocte dormitum eunt, ſignaculo crucis quaſi ſigillo ſe muniunt, quæ nunc aperiunt, dum ora in nocte clauſa ad laudem Dei ſolvunt.] Cap. IX.

Cui subjungendus est tertius psalmus et gloria. Hunc etiam pſalmum nocturnis præmitti voluit S. Benedictus, vel quia *de ſomni ſurrectione dicit*, ut aiunt Hildemarus, & Durandus, vel quia de reſurrectione Domini agens, dum illum audit Monachus, pervigilem ſe & devotum ad vigilias cuſtodit, ut docent Bern. Caſſ. & Turrecremata, vel quia per illum [contra adverſantes dæmones, mundum videlicet & carnem, divinum invocatur auxilium,] ut addit idem Bernardus. Ipſum etiam præmitti voluit, ut negligentioribus tempus ſit occurrendi ad invitatorium, ſicuti ad Laudes pſalmum 66. præmiſit, ut omnes occurrant ad quinquageſimum. De pſalmo tertio.

Et gloria. Quæ meritò pſalmo tertio, in quo agitur de Chriſti reſurrectione, ſubjungitur, quia in ea Dei gloria ſpecialiter prædicatur, inquit Bernardus Caſſinenſis. Porro circa hunc glorificationis hymnum tria ſunt obſervanda. 1. à quo ſit compoſitus. 2. quis illius pronunciandi modus. 3. quis illius uſus. De verſu *Gloria Patri.*

Quod ſpectat ad primum, [Illud certiſſimum eſt, hymnum glorificationis ab Apoſtolis compoſitum à Patribus Nicænis auctum, ab univerſa eccleſia receptum, omni reverentia cantandum eſſe,] inquit Cardinalis Bona. Manavit ergo ad nos Apoſtolica traditione: atque erraverunt, qui ex Theodoreto l. 2. hiſt. eccleſ. cap. 24. Sozomeno lib. 3. cap. 19. Tripartita lib. 4. cap. 35. clarius ex Nicephoro lib. 9. cap. 24. Flavianum Monachum Antiochenum hujus hymni faciunt auctorem. Cùm enim Catholici imperante Conſtantio Patrem cum Filio pari gloria celebrarent; & Ariani ambiguis locutionibus Filium Patre inferiorem oſtendere conarentur; Flavianus, ut aiunt iſti, coacta Monachorum caterva, primus omnium clara voce cantavit *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.* Sed hunc hymnum Flaviano antiquiorem evincunt SS. Athanaſiii, & Baſilii auctoritates. S. Athanaſius in lib. de virg. [Cùm ſurrexeris à menſa, inquit, rurſum gratias agendo ter dicas: Miſericors & miſerator Dominus eſcam dedit timentibus ſe: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto:* rurſumque poſt peractam glorificationem preces tuas abſolves.] S. Baſilius verò in libro de Spiritu Sancto. cap. 7. [Qua propter glorificationis hymnum Patri ſimul cum Filio offerimus; ſed nonne hoc nobis ſufficit, quod hæc Patrum ſit traditio?] Idem docet cap. 27. & 29. ejuſdem libri, ubi agit de traditionibus Apoſtolicis. Ejuſdem quoque hymni fit mentio in vita S. Eugeniæ, quæ ſub Commodo Imperatore floruit: [Et Angeli tranſeuntes hymnum Deo dicebant: Hoc ſolum intelligebatur, quod nomen Jeſu Chriſti, & Spiritus Sancti in ipſis laudibus reſonabat: *Gloria & honor Patri, & Filio, & Spiritui Sancto; & nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.*] *De Div. pſalm. cap. 16. §. 6.*

CAP. IX. Qua propter quod Vvalfridus in libro de rebus eccleſ. cap. 25. aſſerit à magno Nicæno concilio compoſitum fuiſſe, intelligendum eſt de appendice *Sicut erat* &c. quam re vera eo in concilio additam fuiſſe docet Cardinalis Bona, idque ad obſtruendum ſacrilegum os Arianorum blaſphemantium, & aſſerentium fuiſſe tempus cùm filius non erat cum Patre; id quod teſtari videtur concilium Vaſenſe, ſeu Vaſatenſe, veriùs Vaſionenſe. 1. in Gallia paulò poſt Nicænum, tempore Conſtantii Imperatoris, ſub Julio Papa celebratum, licèt ejus canones exiſtant cum Vaſionenſi 11. ſub Leono Magno hac ſanctione edita: [Quia non ſolùm in ſede Apoſtolica; ſed etiam per totum Orientem, & totam Africam, vel Italiam, propter hæreticorum aſtutiam, qua Dei Filium non ſemper cum Patre fuiſſe, ſed à tempore cœpiſſe blaſphemant, in omnibus clauſulis poſt *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, Sicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſecula ſæculorum amen* dicitur: Etiam nos in univerſis eccleſiis noſtris hoc ita dicendum eſſe decernimus.] Quamquam hæc verba *totum Orientem* addititia eſſe exiſtimet Menardus, cùm nuſquam repereris apud Græcos *Sicut erat in principio* fuiſſe in uſu: Sed & Vvalfridus cap. 25. ait, Græcos non dicere *ſicut erat in principio*, ſed hoc modo *Et nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum amen.*

Modus illum exprimendi varius fuit, & multiplex. 1. *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.* 2. ex S. Baſilio lib. de Spir. Sancto cap. 27. *Gloria Patri, & Filio, cum S. Spiritu.* 3. *Gloria, & honor Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*: qui modus exprimitur in vita S. Eugeniæ ſupra citata, & decernitur in concilio Toletano I V. can. 14. his verbis: [in fine pſalmorum non ſicut à quibuſdam huc uſque *Gloria Patri*; ſed *Gloria, & honor Patri* dicatur, David Propheta dicente: *Afferte Domino gloriam & honorem.*] 4. Ariani verbis Apoſtoli ad ſuæ hæreſeos patrocinium abutentes, ita efferebant: *Gloria Patri per Filium in Spiritu Sancto*, ut conſtat ex Theodoreto l. 1. hiſt. eccl. c. 24. ubi Leontius Patriarcha Antiochenus, ut diſſimularet hæreſim, cùm eſſet in Synaxi, hæc ejuſdem hymni verba *Gloria Patri per Filium in Spiritu Sancto* ſubmiſsè dicebat; reliqua verò *in ſæcula ſæculorum* clarè & diſtinctè. 5. Vigilius Papa epiſt. 1. etiam quorumdam reprehendit errorem, qui ſubducta una conjunctiva ſyllaba, perfectum SS. Trinitatis vocabulum minuere conabantur, dicentes *Gloria Patri & Filio Spiritui Sancto.*

De Divin. pſalm. cap. 16. §. 6. Quod ſpectat ad appendicem, Johannes Bona aſſerit à Nicæno concilio additum *Sicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum amen*; quod etiam vidimus ſtatutum in concilio Vaſionenſi. Et tamen in vita S. Eugeniæ, in Liturgia S. Johan. Chryſoſt. & apud Johannem Moſchum in Prato ſpiritali c. 119. ſola hæc habetur clauſula: *Nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum, amen*; quam ſolam apud Græcos in uſu fuiſſe auctor eſt Vvalfridus cap. 25. Quidam etiam hæc verba tantùm addebant: *In ſæcula ſæculorum amen*, ut videre eſt in conc. Tolet. I V.

Nunc

Cap. IX.

Nunc de uſu hujus verſiculi aliquid proferendum. In fine cujuſque pſalmi à nobis decantari ſolet, huncque ritum S. Hieronymo quidam perperam adſcribunt, cùm illa epiſtola, unde id deducunt, tanquam falſa ab eruditis viris meritò explodatur: nam in ea dicitur ita cani in Oriente, quod falſum eſſe convincit iſtud Caſſiani teſtimonium: [illud autem quod in hac provincia (Maſſilienſi) vidimus, ut uno cantante in clauſula pſalmi omnes aſtantes concinant cum clamore, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*, nuſquam per omnem Orientem audivimus; ſed cum omnium ſilentio, ab eo qui cantat finito pſalmo orationem ſuccedere.] Aliquando prolixiores pſalmi dividebantur ut præcipit S. B. & in fine cujuſlibet diviſionis addebatur *Gloria Patri*; id quod decernit concilium Narbonenſe his verbis: [In pſallendis Ordinibus per quemque pſalmum Gloria dicatur omnipotenti Deo, per majores verò pſalmos, prout fuerint prolixiores, pauſationes fiant, & per quamque pauſationem Gloria Trinitatis Domino decantetur.]

Lib. 2. cap. 8. — *Anno. 589. Can. 2.*

Aliquando duo ſub una *gloria* dicebantur pſalmi, ut præſcribit Regula S. B. ſed id fieri prohibet Regula Magiſtri cap. 33. In Oriente hac Trinitatis glorificatione antiphonas tantummodo terminare ſolebant, ut ſcribit Caſſianus. Denique in fine ultimi reſponſorii cujuſcumque nocturni à S. B. decernitur dici, atque in reſponſoriis crebrius à Romanis uſurpari aſſerit Walfridus cap. 25. De hoc verſiculo tractatum Anagogigum edidit Johannes *Gerſon* quem conſule ſi lubet tom. 3. de Hymno gloriæ.

De pſalmo venite exultemus.

Post hunc psalmus nonagesimus quartus. Invitatorius appellari ſolitus, quem Regula Magiſtri *Reſponſorium hortationis*, S. Iſidorus in officio Mozarabo *Sonum* vocat. Hunc in ipſo divini officii exordio ante S. Benedicti tempora recitatum fuiſſe conſtat ex S. Athanaſio, teſtante Chriſtianos ad precum principium invitantes invicem & adhortantes, clamare ſolitos verba hujus pſalmi.

Serm. de Deipara.

De illius uſu ita ſcribit Cardinalis Bona: [Marcus Gazæus Diaconus, qui vivebat anno Domini 430. proceſſionem deſcribit Chriſti fidelium pſalmum Venite exultemus concinentium, & in verſiculorum pſalmi intercisione dicentium alleluia; quæ modulatio quamdam invitatorii ſpeciem repræſentat. Scribit quoque Amalarius hunc pſalmum ſe audiſſe Conſtantinopoli in eccleſia S. Sophiæ in principio miſſæ celebrari. Solet eccleſia Romana invitatorium omittere in ſolo officio Epiphaniæ; qui ritus antiquiſſimus eſt, teſte Alcuino, & Hugone; tum quia totum officium eſt de vocatione gentium, ut docet Bonaventura, & ea verba frequentius iterantur: Venite adoremus eum; tum quia idem pſalmus in tertio nocturno cantatur; inconveniens autem eſſet bis in eodem officio eumdem pſalmum recitari. Nos verò, qui ex præſcripto Regulæ noſtræ in tertio nocturno tria cantica è veteri teſtamento pſallimus, ipſa etiam Apparitionis die invitatorium more ſolito decantamus.] Hactenus Cardinalis Bona. Conſtat tamen ex Amalarii Supplemento omiſſum fuiſſe olim etiam apud Benedictinos in

De Divin. pſal. cap. 16. §. 8. — *Analect. tom. 2.*

CAP. IX. Epiphania hunc pſalmum, & in ſecundo nocturno decantatum.

De invitatorio. *Radulf. Tung. de obſerv. can. Propoſit. 12. Amal. de Ord. Ant. cap 69. & 70.*

CUM ANTIPHONA. Antiphonam hic vocat invitatorium huic pſalmo præmitti ſolitum, v. g. *Regem Confeſſorum Dominum venite adoremus*, quod Amalarius vocat invitatoriam antiphonam: id quod confirmat Ordo Rom. in quo ad vigilias Paſchæ legitur: *infra albas Paſchæ ſuper Venite dicitur antiphona: Surrexit Dominus verè.* Repetitur autem aut ex toto, aut ex parte ad ſingulos pſalmi verſiculos; idque à tempore S. B. ut ſcribit Boherius in 2. Commentario.

AUT CERTE DECANTANDUS. Particula *aut* copulativè pro *&* hìc ſumi videtur, quaſi diceret *cum antiphona, & certè decantandus*: nam pſalmus iſte omnino moroſè pronunciari debet ex Regulæ cap. 43. & ſemper in eccleſia magna cum ſolemnitate fuit decantatus. Exiſtimat tamen Bernardus Caſſinenſis in directum eſſe dicendum: ſic enim ad hunc locum ſcribit: [aut certè decantando, ſupple in directum, & ſine antiphona, ſicut tertius pſalmus; quod in æſtate faciunt in partibus Gallicanis.] Similiter in Petri Diaconi textu legitur: [Aut certè decantando ſine antiphona in directum.] Confirmat Amalarius in ſupplemento ad lib. 4. de offic. divinis: [Invitatorium æſtivis diebus hebdomadalibus ſine modulatione antiphonæ ſolet dici.] Et certè Paulus Auguſtinus à Janua obſervat in Regul. cap. 12. particulam *de* interdum eſſe negativam, ut idem ſit decantare, ac non cantare, ſed ſimpliciter ſine vocis modulatione recitare.

Analect. tom. 2.

De Hymno.

INDE SEQUATUR AMBROSIANUM. Ideſt hymnus, quem S. Pater Ambroſianum nuncupat, tanquam aliquid verè Ambroſianum, ſive divinum, ac cæleſte, divinituſque inſpiratum, ut exponit Smaragdus, & poſt eum citatus à Bernardo Caſſinenſi Petrus Diaconus. vel ab Ambroſio Præſule hymnorum Magiſtro, ut item exponit idem Smaragdus, quia hymni à S. Ambroſio compoſiti ejus tempore frequentius cantari cœperunt, uti ipſe teſtatur in fine concionis de Baſilicis non tradendis hæreticis. Poſtremam explicationem illuſtrat Amalarius in præfato Supplemento ſic ſcribens: [Certùm autem probatur quodammodo S. Benedictus conſuetum morem S. Ambroſii in nonnullis eccleſiaſticis elegiſſe, v. g. de hymnis, quos Ambroſianos appellat.] Et Vualfridus in lib. de rebus eccleſ. S. B. hymnos [Ambroſianos nominans, vel illos vult intelligi, quos confecit Ambroſius, vel alios ad imitationem Ambroſianorum compoſitos:] unde Cardinalis Bona de Ciſtercienſibus ſuis loquens, [quod D. Benedictus hymnos Ambroſianos vocet, inquit, hymnos omnes ab Ambroſianis accepimus, iiſdemque prorſus omni tempore quibus & illi, quorum catalogum inveniet curioſus lector apud Radulfum Tungrenſem.] Plura de hymnis habes apud eumdem Cardinalem in lib. de divin. pſalm. cap. 16. §. 9.

Cap. 25. *De Divin. pſalm. cap. 18. §. 4.*

De Antiphonis. *Ration. lib. 5. cap. 2.*

DEINDE SEX PSALMI CUM ANTIPHONIS. Guillelmus Durandus antiphonam dici putat per reſpectum ad pſalmum, ideſt *ante pſalmum ſonans.* Sed propriè antiphona eſt cantus reciprocus, à voce græca ἀντιφωνεῖν, quod eſt contra clamare, aut viciſſim, & ex adverſo

reſpondere. Porro [inter reſponſorios, & antiphonas hoc differt; quod in reſponſoriis unus dicit verſum; in antiphonis autem verſibus alternant.] id quod aliquis ita explicare poſſet: Ad ſingulos pſalmorum verſus antiphonas cantant; quia revera ita in uſu fuiſſe apud veteres docet eruditus vir Joſephus Thomaſius. CAP. IX *S. Iſid. lib. 6. Orig. c. 19.*

An verò ita intellexit Hildemarus? cùm ſcribit: [Antiphonas primum Græci compoſuerunt, duobus choris alternatim concinentibus, quaſi duo Cherubim.... Apud latinos autem primus idem B. Ambroſius antiphonas inſtituit, Græcorum exempla imitatus, ex hinc in cunctis occiduis regionibus earum uſus crebuit.]

QUIBUS DICTIS, DICTO VERSU. Verſus à vertendo dicitur, vel quia ab officio pſalmorum ad lectiones vertimus, vel quia [quando verſum audimus, faciem illico vertimus ad altare, ut omnis cogitatio, quæ foras exivit per evagationem, revertatur ad Deum per devotam introverſionem,] ut loquitur Cardinalis Bona. De Verſu. *De Divin. pſalm cap. 16. §. 13.*

In nono autem capitulo Monachorum Sangallenſium decernitur [ut verſus in unoquoque concurſu altius, & diſtinctius, atque protractius honeſtè dicantur.] [Dicitur autem clara & acuta voce, inquit præfatus Cardinalis, ut eo audito excitentur pigri, & revertantur ad cor. Dicitur noctu ante lectiones, ut qui pſallendo laboravit, ſedeat jam, & requieſcat, & ad lectionum doctrinam vigilanter audiendam elevetur, ne fortè ſedenti importuna irrepat dormitatio.] &c. *Ibid.*

BENEDICAT ABBAS. Non ſigno quidem crucis, inquit Boherius, ſed verbo benedictionis. Quæ autem ſint illa benedictionis verba explicat Smaragdus his verbis: [Ideſt poſt verſum à cantante dictum, dicat Abbas precibus omnium SS. ſuorum ſalvet, & benedicat nos Dominus, vel aliquam aliam ejuſmodi benedictionem.] Hæc eſt brevis illa precatio, quam abſolutionem vocamus, & præcedit oratio Dominica, ſequiturque benedictionis petitio à lectore: quæ omnia ſub benedictionis nomine complecti videtur Bernardus Caſſinenſis hunc in locum ſic ſcribens: [Nam Abbas antequam legantur lectiones Dominicam præmittit orationem. Poſtmodum aliquam aliam orationem præmittit, videlicet: A vinculis peccatorum noſtrorum &c. Lectore verò benedictionem poſtulante per illud, ſcilicet Jube Domne benedicere, tunc dat benedictionem Abbas.] quæ quidem omnia minutatim S. Benedictus haud expoſuit, quia ex uſu ſatis nota eſſe exiſtimavit; ſi tamen uſus fuerit S. Benedicti tempore lectionibus præmittere orationem Dominicam, quam Boherius uti & abſolutionem præter Regulæ præſcriptum additas eſſe cenſuit. Et certè Ciſtercienſes utramque omittunt, ut ſcribit Johannes Bona de Divina pſalm. c. 18. §. 4. Videtur tamen uſus ille antiquiſſimus, ad quem fortè reſpexit capitulum 5. Monachorum Sangallenſium decernens, [ut dictis ſex pſalmis primis ad nocturnum, genua non inflectant; ſed ſtantes orent.] De Benedictione ante lectiones.

Lector autem benedictionem petens dicit *Jube Domne benedicere*, cujus ritus antiquitatem probat Gretſerus tom. 2. de cruce in orat. De

Cap. IX *Lib. de Dominus vobiſcum cap. 2.*

hac petendæ benedictionis formula ita ſcribit Petrus Damiani: [Lecturus magnæ humilitatis gratia non à Sacerdote; ſed ab eo, cui Sacerdos juſſerit, ſe poſtulat benedici dicens: Jube Domne benedicere. Sacerdos autem ut tantæ humilitatis vicem reddat, non ſubjecto cuiquam benedicendi delegat officium, non per ſemetipſum benedictionem dare præſumit; ſed prius ut à Deo, qui eſt ſuper omnia benedictus, prærogetur, expoſcit.]

Sedentibus omnibus in scamnis. Nota quam vilem & humilem velit eſſe oratorii ſupellectilem, qui ſedentibus non ſuperba ſubſellia, ſed ſola concedit ſcamna. Ita veteres Monachi *ſedilibus humillimis inſidentes ad vocem pſallentis* à Caſſiano deſcribuntur. Ita etiam de noſtris legimus in lib. 2. de geſtis SS. Rotonenſium cap. 5. Porro licèt Petrus Boherius hunc locum exponens dicat, in hac expreſsè Regula non contineri, num ſtandum an ſedendum ſit quando pſalmi cantuntur: ex his tamen S. Benedicti verbis ſatis appoſitè intulit Menardus, inſtituti noſtri Monachis inter pſallendum eſſe ſtandum: qui enim jubentur ſedere dum leguntur lectiones, priùs ſtetiſſe pſallendo neceſſe eſt, quod confirmat ex Reg. cap. 60. *concedatur ei poſt Abbatem ſtare, & benedicere*, & ex cap. 63. *ſic accedat ad pacem, ad communionem, ad pſalmum imponendum, in choro ſtandum.* nam licèt ſtare non ſemper pro corporis erectione, ſed pro præſentia aliquando ſumatur, ut cùm dicitur *ſunt de hìc ſtantibus*; nihil tamen vetat hìc illo ſenſu accipi: ſi enim ſediſſent, naturali loquendi ratione dixiſſet: *concedatur ei poſt Abbatem ſedere*, & *ſic accedant ad pacem.... in choro ſedendum* &c. atque hæc fuit veterum Monachorum praxis, quam videre eſt apud S. Athanaſium in libro de virginitate: [Media nocte ſurgito, & pſalmos dicito, quantum potes *ſtans*;] apud S. Johannem Chryſoſtomum de vita Monachorum ſui temporis ita ſcribentem: [Cùm ante lucem gallus emittit vocem, omnes cum reverentia diſcuſſo ſopore conſurgunt, à ſuo excitati prælato; *adſtantque* ſacro choro, protinus expanſis manibus ſanctos concinunt hymnos;] apud Caſſianum referentem, eum qui pſalmos, aliis audientibus & ſedentibus, pſalleret, ſtando decantaſſe; in Regula Magiſtri [oportet pſallentem immobili corpore, inclinato capite *ſtare*, & laudes Domino moderatè canere;] apud S. Vincentium Ferrerium: [Pulſatis matutinis, & factis veniis, & inclinationibus, pſallendo *ſta* ſuper pedes tuos, non appodiatus.] Teſtatur etiam Boherius in hunc locum in Monaſterio Sublacenſi & Specus, ubi S. Benedictus primò pænitentiam egit, fratres in pſalmis omnino non ſediſſe, ut ſe vidiſſe pluries aſſerit: quamquam dicat in magnis Galliæ cœnobiis advertiſſe dum pſalmi explentur fratres ſedere; interdum fratrum medietatem in uno pſalmo ſediſſe, aliam alternatim in alio. Quod de Sublacenſi Boherius, hoc de Caſſinenſi aſſerit Bernardus Caſſinenſis: [Uſque hodie, inquit, in pſalmis canendis non ſedent fratres in monte Caſſinenſi, licèt alibi videam ſedentes alternatim per vices, quod & ego non vitupero: Iſtud tamen ut pote magis conſonum intentioni P. N. Benedicti magis laudo.]

Lib. 2. cap. 12.

Stando pſallendum eſt.

Homil. 14. in 1. Timoth.

Lib. 2. cap. 12.

Cap. 47.

De vit. Spir. cap. de ſomno & vigil.

Inter magna illa Galliæ monaſteria, in quibus fratres ſedentes in choro vidiſſe ſe Boherius affirmat, recenſeri meritò poſſet Cluniacenſe, in quo ſiquis [ſedere voluerit inter pſalmodiam, infit Udalricus, obſervat ne ſedeat juxta alium ſedentem ; ſed ita ut unus ſtet, & ſedeat alter, & invicem exhibere debent occaſionem ſedendi ;] Divionenſe S. Benigni cujus antiquæ Conſuetudines M S. eamdem cum Udalrico præſcribunt, hoc ſolùm addito, quod unus *per duos pſalmos* ſedeat, & alter ſtet ; & Ciſtercienſe in cujus libro Uſuum decernitur, ut [nec ſedeat aliquis ex quo incipitur Deus in adjutorium uſque poſt hymnum, & tunc plicatis manibus ſuper genua ſedeant ſimul primum pſalmum, & ſecundum ſtent, & ſic percurrant ceteros.] Bursfeldenſes etiam ad pſalmos alternatim ſedent. Nos verò ad omnes horas diurnas ſemper ſtamus, quod magis conſonum eſt intentioni S. Benedicti ut dicit Bernardus Caſſinenſis. De non ſedendo ad opus Dei integrum edidit Petrus Damiani Opuſculum 39. quod ſi lubet conſule.

Cap. IX. *Lib. 1. cap. 7. Cap. 31. Cap. 68.*

Legantur vicissim a fratribus in codice super analogium tres lectiones. Cùm S. P. Benedictus lectiones in codice legi præcipiat, rectè ex hoc loco Haeftenus infert pſalmos ſine libro memoriter ex mente S. Legiſlatoris eſſe cantandos : Optimè enim diſtinxit inter duos hoſce loquendi modos ; *legantur*, & *dicantur*. Priori utitur S. Pater, cùm de pſalmis ; poſteriori, cùm de lectionibus agit. Et ſanè id evincit antiqua veterum Monachorum conſuetudo, pſalterium alioſque ſacræ paginæ libros memoriæ commendandi : [Volens renuntiare ſæculo, inquit S. Pachomius, ... manebit paucis diebus foris ante januam, & docebitur orationem Dominicam, & pſalmos quantos potuerit diſcere.] Et alibi : [Omnino nullus erit in monaſterio, qui non diſcat litteras, & de ſcripturis aliquid teneat, quod minimum eſt, uſque ad novum teſtamentum, & pſalterium.] S. Baſilius : [Si quis integra corporis valetudine orationes facere, aut pſalmos memoriæ mandare neglexerit, excuſans excuſationes in peccatis ; hic à ceterorum conſortio ſegregetur, aut hebdomadam unam jejunet.] S. Ferreolus : [Omnis qui nomen vult Monachi vindicare, litteras ei ignorare non liceat ; quin etiam pſalmos totos memoriter teneat ; neque ſe quacumque excuſatione defendat, quominus ſancto hoc ſtudio capiatur.] S. Hieronymus Ruſticum Monachum inſtituens : [Numquam de manu & oculis tuis recedat liber ; diſcatur pſalterium ad verbum.] Et alibi de Ægyptiis Monachis loquens : [Quotidie aliquid de Scripturis diſcitur.] Et iterum : [Solent Monachi hoc interſe habere certamen, ut plures ediſcant ſcripturas & in eo putent ſe eſſe meliores, ſi plures edidicerint.] Et certè Sæculo IV. in quodam parthenone S. Eupraxiæ ſe ſuſcipi roganti, reſpondit Abbatiſſa : [Filia ſi vis hìc permanere litteras habes diſcere, & pſalterium.] S. Apollinaris, quæ Sæculo V. obiit, in Monacham conſecrari deſiderans, parentes rogavit, [unam adducerent Monacham, ut eam doceret pſalterium, & legere ;] qui [paucis poſt diebus adduxerunt ad eam Mo-

De Pſalmis memoriter cantandis. *Lib. 7. tract. 4. diſq. 2. In Regul. art. 26. Art. 80. In animadv. num. 1. Cap. 11. Epiſt. 4. Epiſt. 22. In pſal. 133. In ejus vita Boll. 13. Mart. In ejus vit. apud Boll. 5. Ianu.*

Cap. IX

nachas, quæ eam docuerunt pſalterium, & legere ſcripturas.] S. Sabas in monaſterio Flavianæ admiſſus, [brevi tempore pſalterium, reliquaſque didicit cœnobiacæ regulæ conſtitutiones.] Anaſtaſius Perſa Monachus ad converſionem veniens, cuidam fratri traditus legitur, [qui docuit eum litteras, ſimul & placitam Dei doctrinam, ſimul cum pſalterio.] De noſtris patet ex dictis cap. ſuperiori, & in lib. 1. de antiquis Monach. rit. c. 6. Sed quid quod ab ipſis Presbyteris, & Epiſcopis exigeretur, ut pſalterium diſcerent. Certè S. Gregorius Ruſticum Diaconum electum in Epiſcopum, eo quod pſalmos ignoraret, noluit ordinari, niſi priùs diligenter inquiſitum eſſet quantos pſalmos minùs teneret. Idem S. Doctor Andreæ Scholaſtico ita ſcribit: [Sed nec Johannem Presbyterum pſalmorum neſcium præſumſimus ordinare; hæc enim res minus ſui profectus habere ſtudium demonſtrabat.] Unde mirari ſubit, quod ſcribit Vvalfridus Strabus, pſalmodiæ memoriter exercendæ ante ſua tempora uſum rariorem fuiſſe, [ut de noviſſimis pene Romanorum Præſulibus, inquit, & qui nec ducentis annis noſtra tempora præceſſerunt, quaſi memorabile quiddam & ſingulare ſcribatur, ſi qui eorum prædictis in rebus eminentiores ceteris viderentur.... De Gregorio autem tertio velut inauditum quiddam, & novum refertur, quod omnes pſalmos memoriter tenuerit.]

In ejus vit. n. 4. tom. 3. mon. eccl. græc.
In ejus vit. n. 12. Boll. 22. Ianuar.
Lib. 12. Regiſt. ep 6.
Lib. 4. ep. 45.
Lib. de reb eccl. cap. 25.

Ut autem ad propoſitum revertamur, cùm omnes veteres Monachi pſalterium ex corde diſcerent, ut hactenus demonſtratum eſt, & alioquin rariores illo tempore forent codices manu exarati, nam v. g. in Centulenſi Monaſterio, in quo trecenti minimum erant Monachi cum centum pueris, non niſi ſeptem pſalteria habebantur, ut conſtat ex librorum ejuſdem Monaſterii catalogo anno 831. facto; manifeſtum eſt pſalmos à noſtris ex corde decantatos fuiſſe: unde etiam antiquæ Germaniæ Conſuetudines M S. præſcribunt, ut lectori provideatur ab oratorii Proviſore candela, Abbati ab Armario, eo quod priùs pſalmos in tenebris ſine lumine, ac proinde ſine libro cantarent.

Chron. Centul. l. 3. cap. 3. Spicil. tom. 4.
Num, 13.

De Lectionibus.

Lectiones autem à fratribus *viciſſim* recitari voluit S. B. [ideſt per vices, alternatim, vel mutuò, Ideſt tunc iſte, tunc ille; nunc hinc, nunc inde,] inquit Smaragdus. ſive ut ait Bernardus Caſſinenſis, [alternativè ſibi ſuccedendo,] ita ut numquam duas unus & idem legat lectiones, unde & ad ſingulas petitur benedictio, quam iterare neceſſe non eſſet, ſi unus & idem plures conſequenter legere deberet lectiones. Et certè id poſtulabat ſumma S. Patris diſcretio, ne fortè nimium laborarent in legendo, maximè cùm prolixiores tunc temporis eſſent lectiones, nec ita facile eſſet legere in codicibus manu ſcriptis. vide lib. 2. de antiquis Monachorum ritibus cap. 1.

De Analogio quid ſit.

Super analogium. Quid ſit analogium deſcribit in 1. expoſitione Boherius his verbis. [Vocatur hìc analogium locus altus ſupra chorum, ubi ſtant libri ſanctæ prædicationis, ut ſunt legendarii, ſive lectionarii, qui continent ſermones SS. Doctorum.] Aptè omnino ſi no-

minis etymon attendamus; ἀνὰ græcè *ſurſum* latinè, & λόγος *ſermo* dicitur; unde etiam S. Iſidorus, [analogium, inſit, inde dictum eſt, quod ſermo inde prædicetur, nam λόγος græcè *ſermo* dicitur, quod & ipſum altius ſitum eſt.] Aliis tamen analogium eſt pulpitum, quod ſupponitur libro. Gloſſæ Iſidori: [Lectrum analogium ſuper quo legitur.] Et rurſum: [Pulpitum, analogium, lectrum.] unde Gregorius Turonenſis deſcribens analogium baſilicæ S. Cypriani Martyris: [Analogius, in quo libro ſuperpoſito cantatur, aut legitur.] In antiqua delineatione Monaſterii S. Galli tria habebantur in choro analogia; duo ex utraque parte ad legendum in nocte, & tertium pauló inferius in medio choro ad evangelium. CAP. IX. *Lib. 15. Orig. c. 4.* *Lib. 1. de gloria Martyr. c. 94.*

INTER QUAS ET TRIA RESPONSORIA CANANTUR. De reſponſoriis ita ſcribit S. Iſidorus: [Reſponſoria ab Italis longo ante tempore ſunt reperta, & vocata hoc nomine, quod uno canente chorus conſonando reſpondeat: ante autem id ſolus quiſque agebat; nunc unus, interdum duo, vel tres communiter choro in plurimis reſpondente.] Ruperto veró [reſponſoria dicuntur, quia reſpondent lectionibus, triſtia triſtibus, læta lætis; vel quia choro reſpondente cantantur.] Ita etiam ferè Nicolaus de Fractura. De Reſponſoriis. *Lib. 1. de offic. eccl. cap. 8.* *Lib. 1 cap. 15.*

Quod autem dicit S. Iſidorus reſponſoria ab Italis fuiſſe inventa; auctor eſt tamen Sozomenus S. Johannem Chryſoſtomum reſponſorias cantiones inſtituiſſe ad æmulationem Arianorum, qui in cœtus diſtributi, alternatim, & ad modum reſponſoriorum canebant, & corollaria adjiciebant in gratiam ſuæ ſectæ compoſita. *Lib. 8. cap. 8.*

DUO RESPONSORIA SINE GLORIA DICANTUR. POST TERTIAM VERÓ LECTIONEM, QUI CANTAT DICAT GLORIA. [Priſcis temporibus non cantabatur gloria poſt verſum; ſed repetebatur reſponſorius,] inquit Amalarius, ſed B. Benedictus ſaltem in tertio reſponſorio decantari voluit, narratque Vvalfridus crebrius à Romanis in reſponſoriis uſurpatum fuiſſe; ſed & concilium Toletanum IV. redarguit eos, qui in reſponſoriis non adhibebant *Gloria Patri*; ſtatuitque cum hac diſcretione eſſe canendum, [ut in lætis ſequatur gloria, in triſtioribus repetatur principium; id quod eſt adhuc in uſu, unde nec dicitur in officio defunctorum ex conc. Aquiſg. c. 66. nec à Dominica Paſſionis uſque ad Paſcha; quia tunc temporis vituperium & injuriæ Trinitatis in perſonam Filii recitantur, inſit Boherius; licèt hoc contra Regulam eſſe aſſerat Hildemarus in cap. 14. aitque in ſuo Monaſterio ſemper dici gloria in fine reſponſorii, præterquam in triduo ante Paſcha, quo juxta definitionem concilii in Francia celebrati, Romanum dicebant officium. *De Ordine Antiph. cap. 2.* *De rebus eccl. c. 25.* *Can. 15.*

CODICES AUTEM LEGANTUR IN VIGILIIS TAM VETERIS TESTAMENTI, QUAM NOVI DIVINÆ AUCTORITATIS. Hìc aperit S. P. unde lectiones in nocturnis recitandæ deſumi debeant, ſcilicet à codicibus veteris ac novi teſtamenti divinæ auctoritatis: divinæ inquit auctoritatis, ideſt quos tanquam verè canonicos Lectiones unde deſumi debeant.

CAP. IX. agnoſcit eccleſia, quales ſunt ii quorum indicem contexuit Tridentina *Seſſione 4.* ſynodus. Horum per anni circulum legendorum ordinem diſtribuiſſe fertur Gelaſius Papa in concilio Romano cum ſeptuaginta Epiſcopis, quod *Epiſt. ad Carol. magn.* probant ex Gratiani decreto diſt. 15. cap. *Sancta Romana eccleſia.* Ea tamen, quæ hac de re habentur in dicto Gratiani decreto, in ejus MSS. haud reperiuntur; ſcribitque Theodemarus ante Gregorium Papam in eccleſia Romana ſcripturas non eſſe lectas.

SED ET EXPOSITIONES EARUM, QUÆ A NOMINATISSIMIS DOCTORIBUS ORTHODOXIS ET CATHOLICIS PATRIBUS FACTÆ SUNT. [Non dixit à nominatis, inquit Hildemarus, ſed à nominatiſſimis; quia fuerunt multi nominati, & tamen in eorum libris inventus eſt error; & ideo dixit à nominatiſſimis, ac ſi diceret illorum Doctorum legant expoſitiones, quorum in libris non invenitur error, ſicut eſt Auguſtinus, & Gregorius, ſive Ambroſius, & ceteri alii Patres Catholici.] Nicolao de Fractura doctores nominatiſſimi ſunt Gregorius, Auguſtinus, Hieronymus, Ambroſius. addit tamen: [Alii enim doctores, ut eſt Hilarius, Baſilius, Johannes Chryſoſt. Gregorius Nazianzenus, Beda Preſbyter, nominatiſſimi ſimiliter poſſunt dici, ex eo quod eorum dicta ſunt ab eccleſia approbata] &c.

Hujuſmodi expoſitiones in eccleſia legi, dummodo ſincerus & optimus fiat earum delectus, tanquam pium & utile ſatis approbat S. *Lib. 10. c. 22.* Gregorius, Johanni Ravennenſis eccleſiæ Subdiacono ſic ſcribens: [Illud quod ad me quorumdam relatione perlatum eſt, quia reverendiſſimus frater & coepiſcopus meus Marianus legi commenta B. Job publicè ad vigilias faciat, non gratè ſuſcepi; quia non eſt illud opus populare, & rudibus auditoribus impedimentum magis quàm provectum generat. Sed dic ei, ut commenta pſalmorum legi ad vigilias faciat, quæ mentes ſæcularium ad bonos mores præcipuè informant.] Ex quibus verbis obſervare licet nondum in eccleſia ordinata fuiſſe lectionaria, ut vocant, ex SS. Patrum homiliis compilata; ſed in arbitrio Epiſcoporum, & Prælatorum fuiſſe, aſſignare libros unde lectiones deſumerentur. Primus id feliciter aggreſſus eſſe videtur Carolus Magnus Imperator, qui per manum Pauli Diaconi Caſſinenſis duo volumina ex SS. Patrum homiliis & Sermonibus per anni circulum legenda confecit, cum hoc titulo: [Opus præclarum omnium homeliarum & poſtillarum venerabilium ac egregiorum doctorum Gregorii, Auguſtini, Hieronymi, Ambroſii, Bedæ, Herici, Leonis, Maximi, Johannis Epiſcopi, atque Origenis integraliter de Tempore & de Sanctis per totius anni circulum, cum quibuſdam eorum ſparſim interpoſitis ſermonibus hinc inde ſuis locis collectis, & coaptis temporibus in partem hiemalem ac æſtivalem diviſum.] Quod quidem opus ab Alcuino adornatum *Tom. 1. Anal.* Paulus Diaconus juſſu Caroli Magni elimavit. Extat ea de re epiſtola Caroli omnibus religioſis lectoribus ſuæ ditionis, quam publici juris fecit noſter Mabillonius, in qua aſſerit [ad nocturnale officium compilatus quorumdam caſſo labore, licèt recto intuitu, minus tamen

idonèe

idonèe lectiones.] Antequam verò prædictum lectionarium Paulus concinnaret, auctorum eorum, quorum homiliæ recitabantur in divinis officiis, nomina haud præcinebantur, uti Carolus in præfata epiſtola eſt auctor. Cap. IX.

De Paſſionibus SS. Martyrum ne quidem mentionem facit S. Benedictus. Uſus tamen in nonnullis eccleſiis jam invaluerat ante ejus tempora eas in eccleſia publicè legendi; cujus rei præclarum habemus S. Auguſtini teſtimonium in Serm. 2. de S. Stephano, ubi ſic loquitur: [Cùm aliorum martyrum vix geſta inveniamus, quæ in ſolemnitatibus eorum recitare poſſimus; hujus paſſio in canonico libro eſt.] Et certè in concilio Carthaginenſi III. ſub finem ſæculi IV. celebrato permiſſum fuerat [legi paſſiones martyrum, cùm anniverſarii dies eorum celebrantur.] In Regula etiam S. Cæſarii ad virgines apud Boll. n. 69. decernitur, ut [quando feſtivitates martyrum celebrantur, prima miſſa de evangeliis legatur; reliquæ de paſſionibus martyrum.] Idem habetur in Regula S. Aureliani in Ordine pſallendi; & in Regula S. Ferreoli cap. 18. Gravis igitur exiſtit error Agobardi Epiſcopi Lugdunenſis, qui in opuſculo de veteri ritu canendi pſalmos, & de correctione Antiphorarii nihil divinis, in officiis audiri debere propugnat, niſi ſacram Scripturam, ne, inquit, ignem alienum offeramus Deo. Errandi occaſionem præbere potuit concilii Laodiceni canon 59. quo prohibetur alios quàm ſacros & canonicos libros, quos ſigillatim recenſet, legi. *Serm. 315.* *Cap. 47.* *Ian. 12.*

POST HAS VERÒ TRES LECTIONES CUM RESPONSORIIS SUIS, SEQUANTUR RELIQUI SEX PSALMI CUM ALLELUIA CANENDI. Ad inſtar ſancti illius Angeli, qui cùm in conventu Ægyptiorum Monachorum undecim pſalmos decantaſſet, duodecimum ſub alleluia reſponſione conſummans, ab univerſorum oculis repente ſubtractus eſt. *Caſſian. Lib. 2. cap. 5.*

POST HOS LECTIO APOSTOLI. Pauli ſcilicet, qui ſemper intelligendus eſt, cùm vox *Apoſtoli* ſine addito auditur.

EX CORDE RECITANDA. Ideſt memoriter, & ſine codice, [in hoc oſtendens, inquit S. Hildegardis, quod cùm fratres lectionibus & meditationibus inſerviunt, ea quæ in divina ſcriptura neceſſaria habent, memoriæ commendent, ita ut cùm opportunum tempus inſtiterit, aut cùm neceſſitas ſe immerſerit, abſque materialiter ſcripto illa in medium proferant, quemadmodum & prædictas lectiones (ſcilicet quæ cap. 9. & 10. præſcribuntur) ex corde & memoriter, ideſt ſine libro; quoniam breves ſunt, recitabunt, ne in brevitate earum impedimentum ſuſtineant, ſi aut codicem ad legendum, aut lumen ad videndum in promtu non habuerint] &c. cujus expoſitionem confirmat Regula Magiſtri cap. 44. [Lectionem verò cui juſſum fuerit, ut ex animo recitet non ex codice legat, niſi in vigiliis ſolummodo, hoc eſt quod conſtituimus, ut frequentius aliqua meditentur, & memoria teneant ſcripturas fratres, ut quando in quovis loco, quod ex deeſſe *Lectiones breves memoriter dicendæ.*

Caput X. textum lectionis vel paginæ, ſi opus fuerit, memoria recitetur.] Ex quibus patet quàm malè quidam exponant *ex corde*, ideſt *cum magno devotionis affectu*, maximè cùm contrarium ex ſequenti capite eluceat.

De Kyrie eleiſon. Supplicatio litaniæ. Per ſupplicationem Bernardus Caſſinenſis & Boherius in utraque expoſitione inclinationem aut genuflectionem intelligunt, fortè quia ad litaniam olim genua flectebant, ſicuti præſcribitur in capitulo 7. Monachorum Sangallenſium, [ut finitis curſibus, incœpturi Kyrie eleiſon genua flectant, & non ante ſurgant, quàm SS. Trinitatis vocabulis perdictis, preſbyter dicat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.]

Quid autem ſit litania exponit ipſe S. P. B. cùm ſubjicit, *ideſt Kyrie eleiſon*; quo ſenſu ſumitur in græcis SS. Jacobi, Baſilii, & Chryſoſtomi liturgiis. De hac voce ita definit concilium Vaſionenſe ſub Leone

Can. 1. Magno: [Et quia tam in ſede Apoſtolica, quàm etiam per totas Orientales, atque Italiæ provincias dulcis & ſalubris conſuetudo intromiſſa eſt, ut Kyrie eleiſon frequentiùs cum grandi affectu ac compunctione dicatur; placuit etiam nobis, ut in omnibus eccleſiis noſtris iſta conſuetudo ſancta, & ad matutinum, & ad miſſas, & ad veſperam Deo propitiante intromittatur.] Vide Johan. Bona de Divina pſalmod. cap. 14. §. 4.

Et sic finiantur vigiliæ nocturnæ. Per collectam ſive orationem, quæ ſemper divinum terminabat officium.

CAPUT X.

Qualiter Æſtatis tempore agatur nocturna laus.

A Pascha autem uſque ad Calendas [a] Novembris, omnis (ut ſuprà dictum eſt) pſalmodiæ quantitas teneatur: [b] excepto, quòd Lectiones in codice, propter brevitatem noctium, minimè legantur: ſed pro ipſis tribus lectionibus, una de veteri teſtamento [c] memoriter dicatur, quam breve Reſponſorium ſubſequatur: & reliqua omnia, ut dictum eſt, impleantur; id eſt, ut numquam minus à duodecim Pſalmorum quantitate, ad Vigilias [d] nocturnas [e] dicatur; exceptis tertio & nonageſimo quarto [f] Pſalmo.

[a] Caſſ. *novembres.* [b] Sabin. *excepto quod lectiones ſine codice legantur.* [c] Oxon. *memoria legatur.* [d] Oxon. *noctis.* [e] Ita Oxon. ſed alii ferè omnes codices MSS. *dicantur.* [f] al. *pſalmis.*

COMMENTARIUS.

A PASCHA AUTEM USQUE AD CALENDAS NOVEMBRIS &c. A Paſcha, inquit, ſcilicet Reſurrectionis, ad differentiam aliarum ſolemnitatum Domini noſtri Jeſu Chriſti, inquit Boherius, quas etiam quædam provinciæ Paſchata vocant. Ita in antiquis Germaniæ Conſuetudinibus M S. Feria v. in Cœna Domini Paſcha appellatur.

PRO IPSIS TRIBUS LECTIONIBUS UNA DE VETERI TESTAMENTO MEMORITER DICATUR. Huc ſpectare videtur illud Guigonis Carthuſiæ Prioris ſtatutum: [A Pentecoſte uſque ad Novembris Calendas, una, niſi feſtum interſit, lectione ſicut ceteri Monachi contenti ſumus.] Quod dicit *à Pentecoſte*, oſtendit toto tempore Paſchali plures recitatas fuiſſe lectiones, & revera tres olim in omnibus paſſim monaſteriis legebantur, uti obſervavimus in lib. 3. de antiquis Monachorum ritibus cap. 18. quod etiam exemplo Romanæ eccleſiæ tota æſtate præſtitiſſe Caſſinenſes conſtat ex Theodemari Abbatis epiſtola ad Carolum Magnum. Scribit etiam Amalarius in Supplem. quod [in quibuſdam Monaſteriis Monachorum propter conſuetudinem Romanam, ne penitus ab ea diſcrepent, ut hiſtoriam veteris inſtrumenti plenius in eccleſiis legant, æſtatis tempore feria tantùm II. IV & VI. tres lectiones aguntur; & aliis tribus diebus niſi ſancti alicujus memoria fuerit, propter obſervationem Regulæ S. B. una contentum eſt.] Sed Ciſtercienſes adeo mordicus S. Regulæ legibus adhæſerunt, ut toto æſtatis tempore nullum omnino trium lectionum feſtum habeant, ut ſcribit Cardinalis Bona.

Unica æſtate ad nocturnos lectio. Cap. 5.

De Divina pſalm. cap. 18. §. 4.

Hæc lectio, quam pueri apud Cluniacenſes legebant ex Udalrico l. 3. c. 8. apud Carthuſienſes Cantor Hebdomadarius ex nova collect. Statut. part. 1. c. 16. ex Regulæ præſcripto memoriter, hoc eſt ex corde, ſine libro recitanda eſt; adeoque brevis eſſe debet, brevior tamen aut prolixior pro brevitate aut prolixitate noctium. [Si quem autem movet, inquit Theodemarus, quare B. Benedictus in æſtatis tempore quotidianis diebus ad nocturnale officium unam tantùm de veteri teſtamento lectionem legi præceperit: cognoſcat necdum eo tempore in Romana eccleſia, ſicut nunc leguntur, ſacras Scripturas legi morem fuiſſe; ſed poſt aliquod tempus hoc inſtitutum eſſe ſive à Papa Gregorio, ſive ut ab aliis affirmatur ab Honorio.]

Epiſt. ad Carolum Magn.

Unicam hic quæſtionem movet Hildemarus, & poſt eum Bernardus Caſſ. Boherius, & Turrecremata, cur nimirum S. Pater unicam dumtaxat lectionem menſibus Septembri & Octobri præſcripſerit, qui tamen æquales cum Martio & Aprili, in quibus tres inſtituit lectiones, habent noctes: aiuntque hoc potiſſimum factum eſſe ad ſublevandos

CAP. XI. fratres ab illis magnis laboribus, quos in colligendis frugibus & vindemiis ſubire coguntur. Adde quod quadrageſimale tempus, in quod Martius & Aprilis ſolent incidere, ad ſolitum penſum aliquid addi poſtulabat: quamquam, ſi S. B. attendatur intentio, nihil præter Regulam egerint bonæ voluntatis fratres, qui tres Septembri & Octobri lectiones in codice recitant, ſicuti prædicti Commentatores ſentiunt.

QUAM BREVE RESPONSORIUM SUBSEQUATUR. Breve utique, quod ex uno alicujus pſalmi verſiculo componi ſolet, ut notat Boherius.

De duodecimo pſalmorum numero ad vigilias.

UT NUMQUAM MINUS A DUODECIM PSALMORUM QUANTITATE AD VIGILIAS NOCTURNAS DICATUR. Eumdem pſalmorum numerum tanquam ſacratum & cælitus acceptum etiam in Dominica S. P. B. retinuit: Eumdem præſcribit concilium Turon. II. can. 18. Eumdem perſolvebant ad vigilias & ad veſpertinam Synaxim Ægyptii Monachi ex Caſſian. l. 2. cap. 5. & 6. Eumdem S. Pachomio pro ſuis Monachis ab Angelo injunctum fuiſſe tradit Palladius in Lauſ. c. 38. Eumdem & alii Monachi obſervabant ex Regula Solitariorum. Deinde etiam, ut docet Hildemarus, obtinuit conſuetudo per eccleſias Africanas, & Occidentales, ut duodecim pſalmos ad vigilias nocturnas decantarent.

CAPUT XI.

Qualiter Dominicis diebus Vigiliæ agantur.

[a] DOMINICO die [b] temporiùs ſurgatur ad Vigilias. In quibus Vigiliis teneatur menſura; id eſt, modulatis, ut ſuprà diſpoſuimus, ſex Pſalmis & Verſu, reſidentibus cunctis diſpoſitè, & per ordinem in ſubſelliis, legantur in codice, ut ſuprà diximus, quatuor Lectiones cum reſponſoriis ſuis. Ubi tantùm in quarto Reſponſorio dicatur à cantante *Gloria*: quam dum incipit, mox omnes cum reverentia ſurgant. Poſt quas Lectiones, ſequantur ex ordine alii [c] ſex Pſalmi cum Antiphonis ſicut anteriores, & [d] Verſus. Poſt quos iterum [e] legantur aliæ quatuor Lectiones cum Reſponſoriis ſuis, ordine quo ſuprà. Poſt quas dicantur tria Cantica [f] de Prophetis, quæ inſtituerit Abbas: quæ Cantica [g] cum

[a] Oxon. *Dominicis diebus*. [b] Ita in Oxon. Narb. S. Germ. ma. Bern. Caſſ. Boher. Sed alii communiter *temperius*, quam vocem etiam uſurpant aliquando quidam Scriptores non infimæ latinitatis. [c] in Oxon. deeſt *ſex*. [d] al. *verſu*. [e] Oxon. *dicantur tria cantica* omiſſis intermediis. [f] al. *Prophetarum*. [g] Ebrul. *cum albis*.

Alleluia pſallantur. Dicto etiam Verſu, & benedicente Abbate, legantur aliæ quatuor Lectiones de [a] novo teſtamento, ordine quo ſuprà. CAP. XI.

Poſt quartum autem Reſponſorium, incipiat Abbas Hymnum, *Te Deum laudamus.* Quo [b] perdicto, legat Abbas Lectionem de Evangelio, cum honore & [c] tremore ſtantibus omnibus. Qua perlecta, reſpondeant omnes, *Amen.* Et ſubſequatur mox Abbas Hymnum, *Te decet laus.* Et data benedictione, [d] incipiant Matutinos. Qui ordo Vigiliarum, omni tempore, tam æſtatis quàm hiemis æqualiter in die Dominico teneatur: niſi fortè (quod abſit) tardius [e] ſurgant, aliquid de Lectionibus breviandum eſt aut Reſponſoriis: quod tamen omnino caveatur, ne proveniat. Quòd ſi contigerit, dignè inde ſatisfaciat Deo in Oratorio, per cujus evenerit neglectum.

[a] Flor. *veteri.* [b] al. *dicto.* [c] Caſſ. Flor. Affl. *timore.* [d] Flor. Ebrul. Faron. Lyr. Affl. editio Veneta *incipiat*, quam lectionem probat Menardus. In codice Narb. hæc periodus ita effertur. *Et ſubſequatur mox Abbas hymnum: Te decet hymnum, te decet laus. Et de benedictione incipiant* &c. [e] al. *ſurgatur.*

COMMENTARIUS.

SPeciale ſacris Dominicarum vigiliis caput conſecravit S. P. B. Hoc nimirum decebat noctes illas *reverendiſſimas*, ut eas vocat S. Columbanus: hoc poſtulabat præcipua inter alias hujus diei ſolemnitas & prærogativa; hæc eſt enim dies quam fecit Dominus, in qua lætari & exultare omnes Chriſti fideles David invitat. [In hac die, inquit Boherius in 1. Comm. mundus ſumſit exordium, in hac per reſurrectionem & mors interitum, & vita accepit principium. Hæc eſt dies conſecrata, dies Domini vocata, dies plena gratia, dies felix, dies cara, dies dulcis, non amara.] De ea pluribus in Serm. 167. & 280. in Appendice S. Aug. ubi quanta hac die hominibus beneficia collata ſint plenè oſtenditur, ac proinde quali cum reverentia celebrari debeat. *Cap. 7.*

DOMINICO DIE TEMPORIUS SURGATUR AD VIGILIAS. Quia ſolemnius prolixiuſque eſt Dominicarum vigiliarum officium, fratres ſolito citius ſurgere præcipit S. P. B, maximè propter brevitatem noctium æſtivalium, in quibus, ſi conſueta vigilias hora celebrarent; matutinas non *incipiente luce*, uti præſcribit Regula; ſed clara jam die decantarent: Neque enim omne tempus iſtud S. Benedicti de maturius ſurgendo ſtatutum reſpicit; ſed ſi credimus Hildemaro, Bernardo Caſſinenſi, & Johanni de Turrecremata, ſolam æſtatem: Unde etiam S. Pater poſtquam præcedenti capite de vigiliis aſtatis *Dominico die temporius ſurgendum ad vigilias.*

CAP. X I. egit; hoc decretum conſequenter edidit, in quo vigiliis eodem tenore ſubjungit matutinos incipiente luce dicendos, ad quod ſufficit hieme octava noctis hora ſurgere.

Quanto temporius. Quantum verò ſolito temporius fratres ſurgere debeant S. P. non aperit: At ſi mens ejus & intentio adtendantur, habita ratione brevitatis aut prolixitatis noctium, ita temperanda accelerandaque eſt hora ſurgendi, ut matutini nocturnis vigiliis abſque ullo medio intervallo conjungendi, incipiente luce agantur. In Pariſienſi autem S. Germani monaſterio ante mediam noctem fratres olim ſurrexiſſe colligimus ex Aimonio ejuſdem loci Monacho in lib. 2. Mir. S. Germani cap. 1. ubi quædam mulier dicitur [permiſſa in atrio ejuſdem eccleſiæ ipſa nocte requieſcere; ſed priuſquam mediæ noctis ſpatium tranſmitteretur, evigilans, quaſi quodam medicamine delibuta, per ſeipſam aggreditur eccleſiam, fratribus jam ex more vigiliarum ſolemnia celebrantibus.] Quæ quidem verba de aliquo die Dominico, aut feſto intelligi neceſſariò debent; cùm aliis diebus non ita citò ſurgerent. Idem ferè de Floriacenſi colligitur ex Adelerio in lib. Mir. S. P. Benedicti. In Centulenſi etiam S. Richarii tempore Gervini Abbatis piiſſimi, quidam Prior, Revenardus nomine, antea infirmus in feſtivitate S. Vigoris confeſſoris [cum fratribus hora noctis duodecima in nocte intravit in chorum ſanus & hilaris,] quemadmodum ſcribit Johannes de Capella in vita S. Gervini n. 7. Hancque olim fuiſſe communem monaſteriorum conſuetudinem diſcimus ex Amalarii Supplemento, in quo hæc habet: [Omnibus enim Dominicis Reſurrectionis diebus rectè à Monachis circa mediam noctem ſurgitur.] Et priùs dixerat S. P. Benedictum id accepiſſe à S. Ambroſio, [cui, inquit, ſemper conſuetudo fuit Dominicis diebus ante horam noctis mediam ſurgere: quod hymnus ejus demonſtrat: Surgamus omnes ociùs, & nocte quæramus pium.] In Ciſtercienſi verò anni 1429. Capitulo generali ſtatutum eſt, ut Dominicis feſtiſque diebus una hora citius ſolito ſurgatur. Burſfeldenſes, qui privatis diebus hora duodecima, hoc eſt media nocte ſurgunt, Dominicis feſtiſque XII. lectionum hora undecima aut etiam maturius id præſtant ex Cerem. cap. 3. Similiter Caſalini Dominicis feſtiſque ſimplicioribus media circiter ante mediam noctem: in majoribus autem & ſummis hora undecima præciſè ex Ceremoniali MS. cap. 3.

Sac. 2. Bened. p. 392.

Boll. 3. Mart.

Citatur à Iulia. Pariſ. l. de prima vivendi ratione p. 3. c. 1. §. 1.

Menſura in omnibus habenda. IN QUIBUS VIGILIIS TENEATUR MENSURA. [Quæ in omnibus habenda eſt, inquit Nicolaus de Fractura, ſine qua nemo rectè vivit; unde dantur quidam verſus magiſtrales ſculpti in corona Regis Franciæ.

Sicut in omne quod eſt, menſuram ponere prodeſt,
Sic ſine menſura non ſtabit regia cura.

Modulatio, quid ſit. Et dicitur menſura quaſi mentis cura.] Quid autem ſit *teneatur menſura*, exponit dicens:

IDEST MODULATIS UT SUPRA DISPOSUIMUS SEX PSAL-

MIS ET VERSU. *Modulatis*, ideſt ſuaviter decantatis; nam ut ait Smaragdus, [modulatio dicitur dulcedo vel ſuavitas cantus, quæ fit in modulata canora vocis.] Vel etiam *modulatis* ſecundùm Bernardum Caſſinenſem, ideſt ad antiphonæ tonum decantatis: [Hæc autem modulatio, infit, eſt quædam modi illatio, quæ habet fieri ſecundùm tonum antiphonæ competentem.] Voluit ergo S. B. ad opus Dei cantum adhiberi, non ad aurium delectationem, ſed ad excitandam in ſuis devotionem. De cantu eccleſiaſtico hìc plura dicendi locus foret; at ſolùm id obſervare libet quod refert Rabanus: [Primitiva eccleſia ita pſallebat, ut modico flexu vocis faceret reſonare pſallentem, ita ut pronuncianti vicinior eſſet, quàm pſallenti: Propter carnales autem non propter ſpirituales conſuetudo cantandi eſt inſtituta, ut quia verbis non compunguntur, ſuavitate modulaminis moveantur.] De utilitate cantûs eccleſiaſtici vide Johannem Bona de divina pſalmodia cap. 17. CAP. XI. *Lib. 2. de Inſtit. Cleric. c. 48.*

RESIDENTIBUS CUNCTIS DISPOSITE ET PER ORDINEM IN SUBSILLIIS. [Ideſt in humilibus ſellis, quæ etiam ſcamna dicuntur,] inquit Boherius. Hìc autem Smaragdus aliquam videtur ponere diſtinctionem inter ſedes, cathedras, & ſubſellia; ut ſedes ſint Regum, cathedræ doctorum, ſubſelia ceterorum hominum.

IN QUARTO RESPONSORIO DICATUR GLORIA. In antiquis Germaniæ conſuetudinibus MS. præſcribitur, ut [uniuſcujuſque nocturnæ quartum reſponſorium poſt Gloria à capite repetatur, & excelſiùs cantetur.]

QUAM DUM INCIPIT MOX OMNES CUM REVERENTIA SURGANT. Quid ſit cum reverentia ſurgere, explicat Hildemarus his verbis: [non debent feſtinanter ſurgere, ſed honorificè & inclinato capite tandiu debent incurvi ſiſtere, quoadusque dicat Cantor *Spiritui Sancto.*] Eodem modo Bernardus Caſſinenſis reverentiam illam explicat de ſupplicatione & inclinatione, quæ quidem talis eſſe debet, ut manus ſuper genua poni poſſint; & [qui plus aut minus fecerit, inquit Hildemarus, debet duci per gradus.] Quid ſit duci per gradus diximus alibi.

POST QUAS LECTIONES SEQUANTUR EX ORDINE ALII SEX PSALMI &c. [B. Benedictus ad perfectioris vitæ culmen aſpirans, inquit Johannes Belethus, ſex pſalmos in nocturno primo cantari, & quatuor lectiones cum quatuor reſponſoriis inſtituit, totidemque in ſecundo, ut per hoc nobis duplicem vitam contemplativam, & activam apertè innueret; nam ſenarius numerus pſalmorum vitam nobis indicat activam, in qua ſanè conveniens eſt ſex opera miſericordiæ exercere, ſi ad perfectionem vitæ contemplativæ feliciter pervenire velimus, quæ itidem ut per quatuor evangelia, ita hìc per quatuor exprimitur lectiones.] *Explic. Divini offic. c. 23.*

TRIA CANTICA DE PROPHETIS, QUÆ INSTITUERIT ABBAS. Addit Nicolaus de Fractura: *Cum conſilio ſui capituli.* quæ cantica tempori aut feſtivitati, quæ celebratur, debent congruere; aliquando De Canticis.

CAP. XI. tamen canticorum loco pſalmos decantatos fuiſſe reperimus. Ita in MS. Conſuetudinibus S. Germani à Pratis in feſto Dedicationis, ubi pro canticis aſſignantur pſalmi: *Lætatus ſum: Niſi Dominus*, & *Lauda Jeruſalem*. Quid autem differant canticum & pſalmus docet S. Iſidorus his verbis: [Canticum vox humana eſt; pſalmus verò qui canitur ad pſalterium.] Vide Johannem Bona de Divina pſal. cap. 16. §. 12.

Lib. 1. de Offic. eccl. c. 4.

DICTO VERSU, ET BENEDICENTE ABBATE, LEGANTUR ALIÆ QUATUOR LECTIONES DE NOVO TESTAMENTO ORDINE QUO SUPRA. Non tamen de evangelio, alioquin fratres ſtare præciperet.

De hymno *Te Deum laudamus.*

INCIPIAT ABBAS HYMNUM: TE DEUM LAUDAMUS. Cujus auctores Ambroſium & Auguſtinum vulgus facit, dum hic ab illo baptizaretur, ſicuti prænotatur in Dacii Chronico lib. 1. cap. 10. Verùm cum illud chronicon ſtilo Dacii tempora non redoleat, & alioquin falſa plurima contineat; illius fœtus non eſſe apud eruditos quoſque pro certò habetur, ac proinde quæ de compoſito ab Ambroſio & Auguſtino hymno *Te Deum laudamus* narrantur, dubiæ omnino, ne dicam nullius ſunt fidei. Quis autem illius ſit auctor hactenus incompertum eſt. Solus à Smaragdo & aliis quibuſdam creditur Ambroſius. Sed in Abbonis Abbatis Floriacenſis epiſtola nondum edita tribuitur S. Hilario, ut docuit me, qui ex noſtris novæ operum hujus ſancti editioni adornandæ laborat.

Hujus hymni præter S. Benedictum meminere S. Cæſarius in Regula ad Monachos c. 21. & S. Aurelianus in Ordine pſalm. qui illum ad matutinas laudes decantari decernunt. Hunc vulgatus Alcuinus in lib. de offic. per ferias vocat *hymnum Dominicalem*; fortè quia à S. Benedicto & antiquis Monachis omnibus omnino Dominicis, ne quidem adventus & Quadrageſimæ exceptis, præter communem eccleſiæ conſuetudinem decantaretur: quod cùm Epiſcopi in Galliæ & Italiæ conciliis congregati minimè probarent, interpellarentque Abbates Monachoſque nonnullos cur in Dominicis Adventus & Quadrageſimæ *Te Deum laudamus* ad vigilias pſallerent; [reſponderunt ſe pro nulla re illud agere, niſi ex B. Benedicti nominatiſſimi atque excellentiſſimi Patris præceptione, cujus etiam actus ſimulque dicta à ſummo Romanorum Pontifice videlicet Gregorio haberentur deſcripta, ac laudabiliter roborata. His denique comperti Epiſcopi uſus Monachorum autentico ex more viguit,] quemadmodum ſcribit Rodulfus Glaber. Neque tamen id ſolis S. Benedicti Monachis ſingulare extitit, cùm talem conſuetudinem *à quibuſdam Canonicorum eccleſiis* obſervatam fuiſſe doceat Amalarius in Supplemento ad lib. 4. de divinis officiis; qui tamen in libro de Ordine Antiph. cap. 2. dicit, ſe interrogaſſe Romanæ eccleſiæ Magiſtrum, [ſi canerent per Dominicas noctes *Te Deum laudamus*;] reſponſumque ſibi eſſe: [Tantùm in Natalitiis Pontificum *Te Deum laudamus* canimus.]

Lib. 3. hiſt. cap. 3.

Tom. 2. Anal.

De Lectione

QUO PERDICTO, LEGAT ABBAS LECTIONEM DE EVANGELIO.

GELIO. Idque cum planeta, orario, duobus candelabris, & thuribulo ex Hildemaro, & Ruperto l. 2. in Regulam S. B. cap. 7. quem ritum retulimus in l. 2. de antiquis Monach. rit. c. 1. Lectionem etiam S. evangelii Abbati, aut eo abſente Præpoſitis per vices committit Magiſter in Regulæ cap. 46. qua de obſervatione laudatur Gervinus Abbas Centulenſis ab Hariulfo in chron. l. 4. c. 26. Multis tamen jam ab hinc ſæculis uſus invaluerat, ut non Abbas, ſed Sacerdos hebdomadarius evangelium legeret: cujus conſuetudinis rationem reddit Smaragdus his verbis: [Dicit enim: Incipiat Abbas hymnum, lectionemque evangelii legat. Tamen non hæc omnes debent valentque facere Abbates: ſunt enim qui aut impediente culpa non debent, aut impoſſibilitate nocente non valent. Igitur ſunt Abbates, qui nec Sacerdotis nec Levitæ funguntur miniſterio, & ideo nec ſacroſanctum legere poſſunt evangelium; Cantoris non geſtant officium, & ideo non poſſunt Ambroſianum altè boando hymnum incipere, gregem tamen cum ſuperno juvamine poſſunt gubernare ſibi commiſſum, & propterea eliguntur ad Abbatis miniſterium peragendum.] An verò ita ſe res habuerit apud primos vitæ Monaſticæ patres, aut tempore S. Benedicti, nos latet: conſtat tamen eos in ſynaxi frequenter evangelium legiſſe, ut pote qui privatis diebus unam de novo teſtamento, Dominicis & ſabbato duas lectiones haberent, nec ita frequentes apud eos eſſent Sacerdotes, aut Levitæ. An etiam abſolutè neceſſaria ſit ad legendum in vigiliis evangelium ordinatio, quæſtio eſſe poſſet; quam ſolvit Boherius dicens: [hæc lectio, quæ fit in vigiliis, poteſt competere non ſolùm non ordinato, immo & mulieri;] & citat. art. ext. de pœnit. & remiſſ. cap. *Nova* & 20. q. 1. *Sanctimoniales.* vide 16. c. q. 1. CAP. XI. Tom. 4. Specil.

Quare autem ad vigilias S. evangelium legi juſſerit S. Pater, declarat S. Hildegardis his verbis: [Dominicis autem diebus, & in aliis ſolemnitatibus poſt nocturnos evangelium legi præcipiens, intelligi vult, quod omni tempore videlicet tam in nocte quàm die nuncium Dei audiri, & compleri, & per illud Deo ſerviri debet; & ut etiam audito evangelio Monachi illius evangelii recordarentur: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*; & etiam hoc intendit, ut ſiquis pro raritate Sacerdotum, ſeu præ occupatione alicujus impedimenti eo die miſſam habere, vel miſſæ intereſſe non poterit, lectum & auditum evangelium ſibi ſufficiat.]

CUM HONORE, ET TREMORE STANTIBUS OMNIBUS. Hæc verba *cum honore, & tremore* poſſunt referri ad hæc præcedentia: *legat Abbas lectionem de evangelio*: vel ad ſubſequentia *ſtantibus omnibus.* Ad priora referunt Hildemarus & Boherius in 1. Comm. Ad poſteriora Bernardus Caſſinenſis & Nicolaus de Fractura: [cum honore, inquit, Nicolaus, quia omnes debent ſtare pedibus rectis, & caputiis amotis de capite, dum legitur lectio de evangelio: Cum tremore, quia cum magno tremore debemus intelligere, & audire pœnas & præmia, quæ nobis per evangelium promittuntur.] Boherius è contra [cum honore,

Cap. XI. inſit, quia indutus veſtimentis ſacerdotalibus, quia capite diſcooperto, quia in pulpito contra altare erecto, & cum lumine, & incenſo.] Similiter Hildemarus: [cum planeta, orario, & candelabris duobus, & thuribulo.]

De ſtando ad evangelium. STANTIBUS OMNIBUS. Juxta antiquam, atque ab Apoſtolis traditam conſuetudinem, cujus meminit liturgia S. Marci: [State audiamus S. evangelium.] Miſſa S. Baſilii: [Legitur evangelium ſtantibus omnibus cum timore & reverentia.] Conſtitutiones Apoſtolicæ apud Clementem: [Cùm legitur evangelium, Presbyteri, & Diaconi, univerſuſque populus magno cum ſilentio ſtent.] S. Germani Theoria Myſtica: [Verbum Dei eſt, audiamus recti S. evangelium.] Rodulfus in vita Rabani n. 42. [Cùm in eccleſia publicè miſſarum agerentur ſolemnia, & lectio legeretur evangelii ſtantibus omnibus juxta morem cum ſilentio & reverentia.] Idipſum ab Anaſtaſio Papa auctoritate Apoſtolica firmatum ſcribit Anaſtaſius Bibliothecarius in illius vita, & Micrologus in lib. de obſerv. eccleſ. c. 9. Extat hac de re ejus conſtitutio in Gratiani Decreto his verbis concepta; [Apoſtolica auctoritate mandamus, dum ſancta evangelia in eccleſia recitantur, Sacerdotes & ceteri omnes præſentes non ſedentes, ſed venerabiliter curvi in conſpectu S. Evangelii ſtantes, Dominica verba attentè audiant, & fideliter adorent.]

Lib. 2. cap. 57.

Sæc. 4. part. 2.

De conſ. diſt. 1. c. Apoſtolica.

Hujus ritus rationes eſſe poſſunt. 1. honor & reverentia S. evangelii. 2. quod non deceat alios ſedere ſtante S. evangelii lectore, [qui ſive Abbas ipſe, ſive alius quilibet Sacerdos ille ſit, Domini noſtri Jeſu Chriſti perſonam gerit,] ut loquitur Rupertus. 3. ut hac noſtri corporis diſpoſitione demonſtremus, nos tanquam veros Dei ſervos ad ejus, quæ proferuntur, exequenda mandata ſemper eſſe paratos.

Lib. 2. in Regul. S. B.

De voce *Amen.* QUA PERLECTA, RESPONDEANT OMNES AMEN. Quæ vox eſt hæbraica, duplicem habens ſignificationem; unam optantis, ideſt *fiat*; quo ſenſu ſumitur ab eccleſia in fine collectarum; alteram affirmantis, ideſt *verum eſt*; qua in ſignificatione à S. P. B. uſurpatur, [quia, inquit Boherius, omnes debent ad verba Dei attendere, & ea per *amen* aſſerere vera eſſe, ut mens audientis concordet voci docentis.] Unde meritò cum Smaragdo poſſis redarguere eos, qui impudenti temeritate S. Patrem inſimulare auſi fuerunt, quaſi omnino ineptè & incongruè *amen* in fine evangelii præcepiſſet dici. Certè in miſſa Mozarabum in fine epiſtolæ, Prophetiarum, & evangelii reſpondetur *amen*. Sed & Alexander Alenſis de eadem praxi ita ſcribit: [Perlecto evangelio, dicunt aſſiſtentes *Amen*, faciat nos Deus perſeverare in doctrina evangelii; alii dicunt *Deo gratias*, in gratiarum actionem pro beneficio tantæ doctrinæ, & tam ſalutaris.] Et Johannes Belethus doctor Pariſienſis, qui quingentis circiter ab hinc annis vivebat: [Lecto jam evangelio, quiſque debet dicere *amen*; vel ut alii volunt recitato evangelio ſtatim dicamus oportet *Deo gratias*, quemadmodum poſt quamlibet lectionem ſive capitulum; ſed melius eſt ut dicatur *amen*. [Obi-

De offic. miſſæ in 4. parte Sum.

In explic. Divini Officii c. 39.

ter hic referre juvat quod notat Boherius in 2. Comm. S. Iſidorum Hiſpalenſem Epiſcopum in officio miſſæ inſtituiſſe, ut ad quamlibet petitionem Orationis Dominicæ clerus reſponderet *Amen*; ſed ad hanc: *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, reſponderet *Qui es Deus.* Cap. XI.

Et subsequatur mox Abbas hymnum *Te decet laus.* Qui idem eſſe creditur cum illo, qui apud Clementem Romanum in Conſtitutionibus Apoſtol. exprimitur his verbis: *Te decet laus, te decet hymnus, te decet gloria, Deum Patrem per Filium in Spiritu Sancto in ſæcula ſæculorum amen.* Et tamen appellatur Ambroſianus hymnus in lib. 1. Mir. S. Richarii Abbatis cap. 6. ab auctore antiquo deſcripto. *Lib. 7. cap. 49.* *Sæc. 2. Ben.*

Et data benedictione incipiant matutinos. Quid ſit illa benedictio non conſentiunt interpretes. Primò enim, Columbanus Uranx ſignificari exiſtimat benedictionem, quæ datur cùm incipiendo matutinos dicitur: Deus in adjutorium, quòd tum ſignum crucis formetur, per quod benedictio dari conſuevit; poſtea verò ait hac benedictione deſignari pſalmum LXVI. in cujus principio & fine dicitur *Benedicat nos Deus.* Quod ſine fundamento profertur. Secundò, [quidam equidem, inquit in 2. Comm. Boherius, & etiam Gratianus in canone voluerunt hanc benedictionem intelligere de illa, quæ datur ingredientibus & egredientibus coquinæ officium; ſed illa nempe datur finitis matutinis, ut patet infra de ſeptimanariis coquinæ.] Tertiò, [dabatur tunc forſan, addit idem Boherius, benedictio, quæ hodie Epiſcopis, vel Privilegiatis Abbatibus eſt jure ſpecialiter reſervata; nam tunc etiam magis erat communis.] Sed huic ſententiæ refragatur Bernardus Caſſinenſis his verbis: [Benedictio non eſt illa, quam Pontifices ſolemniter faciunt; quia cuilibet Abbati non competit illam dicere vel dare; ſed benedictio illa appellatur oratio, quæ poſt evangelium dici conſuevit.] Aliud tamen à collecta eſſe benedictionem videtur indicare Amalarius in Supplemento ſic ſcribens: [Benedictio autem, quæ poſt collectam recitante Abbate evangelium dicitur, & ſic incipiunt matutinos, oſtendit orationes noſtras] &c. Sed vereor ut legendum ſit *per collectam*, non *poſt collectam*: Nam benedictionis nomine orationem ſive collectam intelligendam eſſe contendunt S. Hildegardis, Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, Boherius in 1. Comm. Johannes de Turrecremata, Antonius Perez, Theobaldus Artaldus, Nicolaus Bravus, Benedictus Haeftenus, denique, Johannes Bona Cardinalis, qui mentem ſuam ita exprimit: [Dubitavi ſæpius, fateor, quidnam intelligeret B. Pater per benedictionem, quam dari vult, antequam Laudes incipiantur. Nam omnes Monachi collectam currentis officii legunt, poſt quam immediatè ſubſequuntur Laudes. Sed inveni tandem qui nodum ſolveret Amalarium Fortunatum: Epiſcopus, inquit, vel Sacerdos dicit: Oremus, ac deinde ſubſequitur *benedictio.* Utroque nomine benedictionis, & orationis vocatur oratio Sacerdotis. De benedictione dicit Apoſtolus: Si benedixeris ſpiritu, qui ſupplet locum idiotæ, quomodo dicit amen ſuper tuam benedictionem, quia

De Benedictione in fine nocturnorum.

Tom. 2. Anal.

De Divin. pſal. cap. 16. §. 17.

Lib. 2. cap. 9.

CAP. XI. neſcit quid dicas? Hanc benedictionem vocat Ambroſius orationem dicens: Imperitus audiens quod non intelligit, neſcit finem orationis, & non reſpondet, amen, ideſt verum, ut confirmetur *benedictio.*] Idem paulò pòſt confirmat auctoritate S. Auguſtini benedictionem pro oratione uſurpantis: [An quis Sacerdotem ſuper fideles Dominum invocantem ſiquando dixit: Da illi Domine in te perſeverare uſque in finem, non ſolùm voce auſus eſt; ſed ſaltem cogitatione reprehendere, ac non potiùs ſuper talem ejus *benedictionem* & corde credente, & ore confitente reſpondit, amen.] Certè ipſe S. Pater Benedictus preces & orationes ſuper coquinæ hebdomadarios infra c. 35. & ſuper Lectorem menſæ dicendas cap. 38. benedictionem appellat. An vero iſta benedictio dicenda ſit ab Abbate S. Pater non exprimit, quare in congregatione Montis Oliveti dicitur ab Hebdomadario.

De Dono perſever. c. 23.

Conſtit. Mont. oliv. 1. part. c. 11.

QUI ORDO VIGILIARUM OMNI TEMPORE TAM ÆSTATIS QUAM HIEMIS ÆQUALITER IN DIE DOMINICO TENEATUR. Quod dicit *æqualiter*, intelligi debet quoad numerum lectionum, pſalmorum, reſponſoriorum, &c. non verò quo ad quantitatem ſeu moroſitatem rerum dicendarum, ut exponunt Bernardus Caſſinenſis & Boherius; nam licèt duodecim dici lectiones tam æſtate quàm hieme debeant; non tamen ita prolixæ æſtate, atque hieme.

De abbreviandis aut protrahendis & terminandis lectionibus.

NISI FORTE QUOD ABSIT TARDIUS SURGANT, ALIQUID DELECTIONIBUS BREVIANDUM EST, AUT RESPONSORIIS. Idem ferè decernitur in Regula S. Cæſarii ad Virgines apud Bollandum: [Si verò evenerit, ut tardius ad vigilias conſurgant, ſingulas paginas, aut quantum viſum fuerit Abbatiſſæ legant, in cujus poteſtate erit, ut quando ſignum fecerit, quæ legit ſine mora conſurgat, ut canonicus miſſarum numerus poſſit impleri.] Quæ totidem penè verbis etiam extant in Regula S. Aureliani in ordine pſallendi. Sed ſicut lectiones breviabant, ſi quando tardius ſurrexiſſent; ita è converſo, cùm citius, prolongabant; unde liber Uſuum Ciſtercienſium [Solet Sacriſta, cùm ſe viderit temperius quàm debuerant ſurrexiſſe, Cantorem ſigno præmonere, ut duodecimam lectionem faciat prolongare.] Atque inde facilè colligas lectiones olim ſicuti nunc extant in noſtris breviariis diſtinctas non fuiſſe; ſed neque earum prolixitatem, aut brevitatem definitam: Verùm proferebatur Sacræ Scripturæ, aut alicujus S. Patris codex, in quo continuatim ita legebant, ut ubi unus deſiviſſet, alter legere inciperet. Ita antiquæ Germaniæ Conſuetudines MS. A Calendis Novembris, inquiunt, privatis diebus ad nocturnos [tres lectiones *continuatim* agant ex Prophetis, & ceteris bibliothecæ libris conſuetum eſt: Si natalitia SS. ſupervenerint, non aliud ob id agant.] Ergo Scripturam alioſque bibliothecæ libros *continuatim* legebant, hoc eſt ſine ulla diviſione, aut diſtinctione lectionum, quas ad nutum Abbatis terminabant, ut modò legebamus in Regulis S. Cæſarii & S. Aureliani: [Quantum Abbati viſum fuerit, tantùm legatur; quando ſignum fecerit, qui legit ſine mora conſurgat.] Quale eſſet illud ſignum

Ian. 12.

non declarat. Veteres Monachi in Ægypto, qui majores pſalmos intercidebant, plauſu manus ſuper ſedem edito finem cantandi faciebant: [Si quiſpiam juniorum, inquit Caſſianus, vel pro fervore ſpiritus, vel pro eo quod necdum inſtitutus eſt, cœperit modum decantationis excedere, pſallentis progreſſio ſenioris interciditur plauſu, quem dans manu ſua in ſedili quo ſedet, cunctos facit ad orationem conſurgere.] Nec dubito quin eodem prorſus modo lectiones terminarent. In Regia Caroli Magni baſilica lectiones terminabantur ad ſonum gutturis ab ipſo Imperatore prolatum, ut videre eſt in lib. 1. de eccleſiaſtica Cura Caroli Magni, in cujus cap. 7. hæc leguntur: [Finem verò lectionis ſono gutturis deſignavit, (Carolus Imperator) ad quem univerſi ita intentè ſuſpenſi erant, ut ſive finita ſententia, ſive in media diſtinctione, ſive ſubdiſtinctione ſignificaret, nullus ſequens ſuperius, aut inferius inciperet quantumcumque incongruum initium vel finis videretur.] In plurimis tamen monaſteriis uſus obtinuerat, ut pridie lectiones terminarentur ab uno aliquo, cui hæc cura demandata erat; qui ſingulis indicabat lectoribus quid, quantumque, quis legere deberet. Hic erat ut plurimum Cantor ſive Armarius: [Lectiones ab Armario pridie ante ſint terminatæ & correctæ.] inquiunt MS. Conſuet. Germaniæ. Et lib. Uſuum Ciſterc: [Prima Dominica Septuageſimæ.... incipiatur lectio Geneſis, vel aliorum librorum, ut diximus, ibi ubi Cantor lectiones vigiliarum uſque ad quadrageſimam debere finire præviderit.] Et infra: [Librum Jeremiæ Prophetæ his diebus tam in eccleſia, quàm in refectorio dividat Cantor.] Vide Udal. l. 1. c. 1. Finem verò lectionum aut cera appoſita, aut ungue codici impreſſo notabant: [Nullus ad terminum vel ceram appoſuit, vel ſaltem unguinibus quantulumcumque ſignum impreſſit; ſed cuncti omnia, quæ legenda erant, ita ſibi nota facere curaverunt, ut quando inopinato legere juberentur, irreprehenſibiles apud eum invenirentur,] inquit præfatus lib. de Cura eccleſ. Caroli Magni: quæ verba indicant contrariam apud alios conſuetudinem.

Cap. XI. — *Lib. 2. cap. 11.* — *Num. 10.* — *Cap. 11.* — *Cap. 16.*

Redeo ad S. Benedicti textum, qui non modò lectiones; ſed etiam reſponſoria breviari imperat: quod qui fieri poſſit, non facile eſt diſſerere. Exiſtimat Bernardus Caſſinenſis breviari poſſe minus protrahendo, & cum minori nota, aut etiam in directum ſine cantu recitando, addens tamen: *qui melius videt, melius dicat.* Eadem eſt ſententia Nicolai de Fractura. Cenſet nihilominus Boherius futurum nihil incommodi, ſi his in caſibus lectionum, aut reſponſoriorum minuatur numerus. Sed refragatur Hildemarus his verbis: [Non adtinet ad numerum lectionum *brevietur*, ſed ad quantitatem lectionum, ut quamvis duodecim ſint; tamen breviores ſint quàm debet.] Duodecimum ergo ſacratum numerum lectionum retinere voluit S. P. B. quem etiam olim obſervabant eccleſiæ Gallicanæ, ut patet ex liturgia Gallic. l. 2. p. 106.

Reſponſoria quomodo brevianda.

QUOD SI CONTIGERIT DIGNE INDE SATISFACIAT DEO IN ORATORIO PER CUJUS EVENERIT NEGLECTUM. Qualis

Quæ pæna non excitantium

Cap. XII. hora competenti fratres ad nocturnos.

eſſe debeat illa ſatisfactio ſubticuit S. Benedictus ſed eam aperiunt aliquo modo Commentatores : [Poſtquam completum fuerit matutinum , inquit Hildemarus , & poſtquam exierint , ſive intraverint hebdomadarii coquinæ ; ille per cujus evenerit neglectum , tandiu debet ſtare in curvum ante altare , quo ad uſque fratres exeant foras.] Et Boherius : [Erit ibi proſtratus in terram tandiu , donec arbitrio Abbatis fuerit ſatisfactum. Vel non imponet in choro utique pſalmum , & antiphonam donec &c. Vel erit forſan hæc oratorii punitio , quia non ſtabit in ordine ſuo in choro , ſed in loco in quo aſpici valeat ab omnibus confuſivè.] in MS. libro Uſuum Beccenſis monaſterii decernitur ; [Si contigerit ut tam tardè ſurgatur ad vigilias , ut collecta de laudibus poſſit dici luce diei ; debent omnes Sacriſtæ ſatisfacere ibi in oratorio , ubi Beatus jubet Benedictus. Dum dicitur ad laudes *Kyrie eleiſon* proſternantur in choro , & jaceant ibi donec dicat Sacerdos poſt collectam *Per Dominum*. Poſt hanc ſatisfactionem non faciant aliam , quam qui facere voluerit , in capitulo debet emendari.] Bernardus Caſſinenſis , & Nicolaus de Fractura exiſtimant hoc in Abbatis arbitrio eſſe relictum. Quidquid ſit , certè duo hic dicit S. B. 1. ut digna ſit ſatisfactio , *dignè inde ſatisfaciat* , ideſt ſecundùm gravitatem aut levitatem negligentiæ ; nam cujus major eſt negligentia , ex Hildemaro non ſolùm ad matutinum ; ſed etiam ad Primam , vel Tertiam ſatisfacere debet : cujus minor , ad matutinum dumtaxat. Gravitas autem negligentiæ ex eodem Hildemaro repetitur vel ex temporis prolixitate , quo tardiùs ſurrexerunt , vel ex affectu , & intentione fratris negligentis. 2. ut ſatisfactio fiat *in oratorio* , [ut quia in omnibus fratribus negligenter agens deliquit , infit Smaragdus , ab omnibus ſatisfaciens videatur , & pro ejus delicto omnibus cunctipotentis imploretur miſericordia.]

CAPUT XII.

Quomodo Matutinorum ſolemnitas agatur.

IN Matutinis Dominico die in primis dicatur ſexageſimus ſextus Pſalmus ſine Antiphona in directum. Poſt quem dicatur quinquageſimus cùm *Alleluia*. Poſt quem dicatur centeſimus ſeptimus decimus : & ſexageſimus ſecundus. Inde *Benedictiones* & *Laudes* : lectio una de Apocalypſi ex corde , & Reſponſorium , [a] & Ambroſianum : [b] Verſus , Canticum de evangelio , [c] Litania : & completum eſt.

[a] Particula *Et* deſideratur in Flor. & duobus MSS. [b] Oxon. *verſum*. [c] Oxon. *litania*. Narb. *letania*. Caſſ. Flor. & quidam alii *letania*. Nonnulli ab hac voce *lectio* reliquum caput exprimunt in accuſativo.

COMMENTARIUS.

IN MATUTINIS. Ideſt Laudibus, quas matutinorum nomine appellabant veteres, à voce matuta, hoc eſt aurora, eo quod ea oriente inciperentur. Nunc verò matutinorum nomine intelligimus vigilias nocturnas, quas etiam ita appellatas olim fuiſſe probat Menardus noſter ex conc. Turon. 2. can. 18. & Mabillonius in lib. 2. de antiqua Liturgia Gallicana. Atque ita Beda in vita S. Cuthberti cap. 45. [omne, inquit, nocturnæ ſive matutinæ pſalmodiæ tempus ſtando perſolvit;] Anonymus in vita S. Auſtrebertæ n. 15. [Quadam die matutinis expletis, cum ſorores feſſis corporibus poſt laborem ſe in lectis collocaſſent.] *Sæc. 2. Bened.* *Sæc. 3. part. 1.*

DOMINICO DIE IN PRIMIS DICATUR PSALMUS SEXAGESIMUS SEXTUS. Nulla hìc mentio verſus *Deus in adjutorium*, quem ideo juxta Regulam prætermittendum cenſent Menardus & Haeftenus lib. 7. tract. 7. diſq. 2. moti præſertim hac loquendi ratione S. Benedicti *In primis.* Crediderim tamen cum Boherio eſſe præmittendum; nam etſi de eo taceat S. Pater; cùm tamen omnibus illud horis præmiſerit, in animum inducere meum non queo, ad ſolos matutinos prætermiſiſſe, præſertim cùm nulla ratio id perſuadeat; nam quod dicunt implicitè contineri in duobus primis verſiculis pſalmi ſexageſimi ſexti, ſimiles rationes de aliis horis proferri poſſent. An S. B. ℣ *Deus in adjutorium* ad Laudes præſcripſerit.

PSALMUS SEXAGESIMUS SEXTUS. Hunc pſalmum, quo à Deo illuminari ſuper nos vultum ſuum rogamus, in primis dici voluit, ut ſicut corporeo tunc ſole incipimus illuſtrari; ita à vero ſole juſtitiæ Deo mens noſtra illuminetur ad cognoſcendam, & ſequendam viam veritatis & juſtitiæ. Et quia præcipuum animæ noſtræ lumen in SS. Trinitatis fide præſertim ſitum eſt; hanc in tribus perſonis invocamus dicentes: *Benedicat nos Deus*, ſcilicet Pater, *Deus noſter*, ſcilicet Filius, *benedicat nos Deus*, ſcilicet *Spiritus Sanctus.* ubi obiter notandum eſt Filium inter alios dici *noſtrum*; quia licèt Pater, ac Spiritus Sanctus verè noſter ſint Deus; tamen propriiſſimè filius eſt noſter per naturæ aſſumſionem, qua caro noſtra & frater noſter fieri dignatus eſt, uti obſervat Bernardus Caſſinenſis.

SINE ANTIPHONA IN DIRECTUM. Quid ſit dici ſine antiphona, exponit dicens *in directum*, ut ibi nulla fiat certi toni modulatio, inquiunt præfatus Bernardus & Boherius.

POST QUEM DICATUR QUINQUAGESIMUS CUM ALLELUIA. Pſalmum quinquageſimum cum alleluia decantari præcipit, eodemque modo ſequentes alios dicendos eſſe cenſet Hildemarus, licèt id tacuerit S. P. B. cùm omnes pene ſint alleluiati. Nec myſterio vacat quod pſalmum quinquageſimum ad pænitentiam & luctum perti-

Cap. XII. nentem cum alleluia, voce utique exultationis & lætitiæ, præcantari voluerit: Hoc namque indicat pœnitentiæ lamentum habere ſemper annexum interioris lætitiæ jubilum, ut docet Bernardus Caſſinenſis. Vel etiam reſpexit ad ſequentes pſalmos, qui cum ſint omnes ferè alleluiati, noluit quinquageſimum ab iis diſcrepare: atque ita ſentire Paulum Diaconum aſſerit idem Bernardus, quamvis quem ſub nomine Pauli Diaconi citare ſolet, Hildemarus id omnino taceat.

Post quem dicatur centesimus septimus decimus. Qui agit de Chriſti reſurrectione, quam die Dominica colimus; ac proinde ſicut à S. Benedicto, ita à SS. Cæſario, & Aureliano in matutinis Dominicarum dici præcipitur.

Et Sexagesimus secundus. Qui, ut notat Bernardus Caſſinenſis, duo continet huic horæ maximè congrua, nempe *Deus Deus meus ad te de luce vigilo, & in matutinis meditabor in te.* Qua fortè ratione eumdem ſanctis Virginibus mane recitandum præſcribit S. Athanaſius in lib. de virginitate, uti & Clemens in Conſtit. l. 2. c. 59. & S. Aurelianus in Ordine pſallendi. Eumdem mane ſolitos fuiſſe decantare veteres Monachos auctor eſt Caſſianus lib. 3. c. 3.

Quid *benedictiones* in Laudibus. Inde benedictiones. Benedictiones etiam ad matutinos dici decernunt S. Cæſarius in Regula c. 21. S. Aurelianus in Ordine pſallendi, & Magiſter in Regula c. 39. *Benedictionis* etiam ad matutinos dicendæ fit mentio apud Greg. Turon. l. de vit. Pat. c. 6. Quid autem ſint benedictiones, explicat Bernardus Caſſinenſis his verbis: *Benedictiones ſunt cantica trium puerorum in Daniele.* Hoc eſt canticum illud, quod virginibus illuceſcente die cantandum S. Athanaſius inſtituit, quod Alcuinus hymnum hymnorum vocat in lib. de pſalmorum uſu.

Quid *Laudes.* Et Laudes. Quid hìc ſint laudes aliquo modo colligitur ex S. Aureliano in Ordine pſallendi, ubi præſcribitur, [poſt benedictionem Laudate Dominum de cælis: Cantate Domino canticum novum: Laudate Dominum in ſanctis ejus.] Et revera tres hoſce pſalmos ſub una gloria dicendos hìc à S. B. per Laudes intelligi docent Commentatores; eoſque in plurali *Laudes* appellat, ſive quia plures ſunt pſalmi, ut dicit in 1. Comment. Boherius; ſive quia pluries ad Laudes Creatoris invitamur. Hos pſalmos manè recitabant Ægyptii Monachi, teſtante Caſſiano lib. 3. c. 6. Sed & S. Cæſarius in Regula ad Monachos c. 2. præſcribit, ut ad Matutinos dicant *Benedictionem. Laudate Dominum de cælis.*

Explicatio myſtica Ordinis hìc à S. B. inſtituti. *Opuſc.* 10. *cap.* 2. Circa hancce S. Benedicti inſtitutionem ita ſcribit Petrus Damiani: [Matutinum quinque laudibus conſtat, quatuor videlicet pſalmis, & uno cantico; & congruè dum diurna lux erumpit, Deo laudes offerimus; quia ſub exterioris lucis ſpecie ſolem juſtitiæ noſtris diluceſcentem cordibus expectamus, & tanquam advenienti ſponſo tota gaudens atque tripudians occurrit eccleſia, ſic quinque laudibus, ac ſi totidem acceptis lampadibus adornata; & velut ultimæ jam exultationis clamore in cordis aure concepto: *Ecce ſponſus venit exite obviam ei*, con-

ſequenter

ſequenter ſpecie tenus impleatur: *Tunc ſurrexerunt*, inquit, *omnes virgines illæ & ornaverunt lampades ſuas.* Quod autem in hujus matutinæ laudis officio canticum quotidie pſalmis adjungitur; utriuſque vitæ, contemplativæ ſcilicet & activæ, myſterium redolere videtur. Pſalterium quippe vas in modum deltæ factum per decem cordas plectro pulſante criſpatur; canticum verò ſolo dumtaxat vocis organo exprimitur. Quapropter illud, quia manibus indiget, operationem, ac per hoc denotat vitam activam; iſtud verò, quia ad jubilum pertinet, contemplativam: Et quoniam contemplationi pauliſper, & raptim vix ad momentum inſiſtere poſſumus; jugiter autem in activæ converſationis adminiſtratione verſamur, jure pluribus pſalmis unum tantummodo canticum interponimus: ſicut autem à piæ operationis exercitio ad contemplationis culmen adſcendimus, & poſt ſpeculationis intimæ breviſſimum punctum, mox ad ejuſdem vitæ activæ miniſterium declinamus, nimirum ut contemplatio noſtra ab activa vita incipiat, & in eadem neceſſariò terminetur; ſic pſalmis canticum nec præponimus, nec omnino ſupponimus; ſed altrinſecus poſitis hoc ſemper penultimum collocamus. Porro autem quia per quatuor totius videlicet anni tempora, corpus noſtrum ex quatuor nihilominus compoſitum elementis actionis exercitio fatigamus; idcirco quatuor pſalmos in hujus matutinalis officii celebratione concinimus. Quia verò in ſpeculationis exceſſu unum ſolummodo, quod profectò Deus eſt, quærimus; unum æquè canticum decantamus.] Cap. XII.

Lectio una de Apocalypsi ex corde. Id eſt memoriter, ſine codice recitanda: quæ lectio, ut docet Hildemarus, ſemper in omnibus Dominicis quacumque ſolemnitate in eas incidente, etiam Nativitatis, aut Paſchæ debet eſſe de Apocalypſi. Quod ſi quis objiciat lectionem dierum ac temporum ſolemnitati reſpondere debere: fatetur quidem rem ita eſſe, ſed tamen ex Apocalypſi facili negotio poſſe erui lectiones cuilibet feſtivitati congruentes. Idemque eſſe intelligendum cum S. Pater lectionem ex Apoſtolo recitandam inſtituit. De lectione in laudibus.

Et responsorium. An dicendum cum gloria S. Pater non aperuit; quapropter varius fuit hac in re diverſorum uſus. De Ciſterciensibus ſuis ita loquitur Johannes Bona: [Ad reſponſoria poſt capitulum non adjungimus *Gloria Patri*; horum enim nullam Regula mentionem facit.] Verùm etſi Regula taceat, ad mentem tamen S. P. Benedicti dicendum eſſe aſſerit Hildemarus; quia S. Benedictus ſemper in fine ultimi reſponſorii *gloria* dici voluit: cùm autem iſtud reſponſorium ſolum ſit & unicum, cenſetur eſſe & primum, & ultimum, ac proinde cum *gloria* decantandum, ita ferè ratiocinatur Hildemarus ad cap. 14. De Reſponſorio. *De Divin. pſalm. cap.* 18. § 4.

Canticum de evangelio. Quodnam ſit iſtud canticum, Zachariæ an Mariæ, S. Benedictus non declarat; & licèt communis jam uſus & univerſalis eccleſiæ invaluerit dicendi canticum *Benedictus* ad matutinos, à quo recedendum non cenſeo; invenio tamen apud veteres Monachos etiam cantatum fuiſſe *Magnificat*. Ita S. Aurelianus in De cantico Benedictus.

Oo

CAPUT XIII

Ordine pſallendi præſcribit ad matutinos cum multis aliis dici [poſt benedictionem Laudate Dominum de cælis, Cantate Domino canticum novum : Laudate Dominum in Sanctis ejus , cum alleluia , Magnificat anima mea Dominum, aut cum antiphonæ, aut cum alleluia , hymnum Gloria in excelſis Deo , & capitellum.] Ubi obiter notandum eſt hymnum Angelicum Gloria in excelſis Deo etiam à S. Cæſario præſcribi in Regula Monachorum cap. 21 & antè ab Athanaſio in libro de Virginitate. Similiter Alexander Acoemetus Abbas inſtituiſſe dicitur , ut [officii abſoluta Acoluthia , lectionibus ſervatis, miniſteriis peractis , hymnologiam SS. Angelorum nocte ac die ſeptuagies ſepties decantarent : ea eſt autem Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas.]

Boll. 15. Ian.

ET COMPLETUM EST. [Scilicet cum benedictione , ideſt benedicamus ; aliter enim populus , vel Monachorum cœtus non debet juxta Agathenſe concilium ab eccleſia relaxari ,] inquit Boherius in 2. expoſitione.

CAPUT XIII.

Privatis diebus qualiter Matutini agantur.

DIEBUS autem privatis Matutinorum ſolemnitas ita agatur , [a] ideſt ut ſexageſimus ſextus Pſalmus [b] dicatur ſine Antiphona, ſubtrahendo modicè ſicut [c] Dominica : ut omnes occurrant ad quinquageſimum, qui cum Antiphona dicatur. Poſt quem alii duo Pſalmi dicantur ſecundùm conſuetudinem ; id eſt, ſecunda feria, quintus, & triceſimus quintus : tertia feria quadrageſimus ſecundus, & quinquageſimus ſextus : quarta feria , ſexageſimus tertius , & ſexageſimus quartus : quinta feria , octogeſimus ſeptimus, & octogeſimus nonus : ſexta feria, ſeptuageſimus quintus , & nonageſimus primus : Sabbato autem , centeſimus quadrageſimus ſecundus, & Canticum Deuteronomii, quod dividatur in duas *Glorias*. Nam ceteris diebus Canticum [d] unumquodque die ſuo ex Prophetis, ſicut pſallit Eccleſia Romana, dicatur. Poſt hæc ſequantur *Laudes* ; deinde lectio una [e] Apoſtoli memoriter recitanda , Reſponſorium , Ambroſianum, Verſus, Canticum de evangelio, [f] Litania :

[a] deeſt *ut* in Flor. Hild. & Comp. [b] deeſt *dicatur* in Hild. [c] Oxon. *die Dominico*. [d] Flor. *unumquemque*. [e] Sabin. *Apocalypſi*. [f] Oxon *litania*. al. *letania*.

& completum eſt. Planè agenda Matutina vel Veſpertina non [a] tranſeat aliquando niſi in ultimo per ordinem Oratio Dominica, omnibus audientibus, dicatur à Priore, propter ſcandalorum ſpinas, quæ oriri ſolent, [b] ut conventi per ipſius Orationis ſponſionem, qua dicunt, *Dimitte nobis* [c] *ſicut & nos dimittimus*; purgent ſe ab hujuſmodi vitio. Ceteris verò agendis ultima pars ejus Orationis dicatur: ut ab omnibus reſpondeatur, *Sed libera nos à malo.* CAPUT XIII.

[a] Oxo 1 *tranſeant.* [b] quinque MSS. *ut converſi.* Bern. Caſſ *ut convicti.* Sabin. *ut cùm venerint ad ipſius* &c. [c] Flor. Conch. Dion. Boher. addunt *debita noſtra.*

COMMENTARIUS.

DIEBUS AUTEM PRIVATIS MATUTINORUM SOLEMNITAS ITA AGATUR, ID EST UT SEXAGESIMUS SEXTUS PSALMUS DICATUR SINE ANTIPHONA, SUBTRAHENDO MODICE SICUT DOMINICA. Subtrahendo modicè, ideſt non ita celeriter, ſeu etiam minus altè cantando, inquit Bernardus Caſſinenſis. Nimirum ſicut ad vigilias pſalmum *94.* protrahendo & moroſè voluit dici; ita ad matutinos pſalmum *66.*

UT OMNES OCCURRANT AD QUINQUAGESIMUM. Non quidem jam inceptum, ſed inchoandum; ita ut finita gloria pſalmi *66.* omnes jam occurrerint; tardiuſque venientes ſatisfaciant, uti poſt Hildemarum exponit Bernardus Caſſinenſis.

QUI CUM ANTIPHONA DICATUR. De antiphonis ad reliquos pſalmos nihil dicit S. P. Benedictus: hinc Johannes Bona de Ciſtercienſibus ſuis loquens, [ad Laudes, inquit, unam dumtaxat dicimus antiphonam, ad cujus tenorem omnes pſalmos modulamur.] *De Divin. pſalm. cap. 18. §. 4.*

POSTQUEM ALII DUO PSALMI DICANTUR SECUNDUM CONSUETUDINEM. Quam ipſe inſtituit, ſive ut loquitur Bernardus Caſſin. [Secundùm conſuetudinem Monachorum, qui tunc in ipſo monaſterio Caſſinenſi erant;] non autem aliarum eccleſiarum.

ID EST FERIA SECUNDA &c. Feriæ apud antiquos erant dies feſti, à feriendis victimis, quas his diebus offerebant, ſic dicti. Sed B. Benedictus per ferias hìc intelligit dies privatos, ſicuti à Silveſtro Papa ordinatum legimus in lectionibus, quæ ad vigilias ejus feſti recitantur. [Sabbati & Dominici diei nomine retento, reliquos hebdomadæ dies feriarum nomine diſtinctos, ut jam ante in eccleſia vocari cœperant, appellari voluit; quo ſignificaretur quotidie clericos, abjecta ceterarum rerum cura, uni Deo prorſus vacare debere.] De Feriis.

QUINTUS ET TRIGESIMUS QUINTUS &c. Hìc quærunt cur interturbato pſalmorum ordine, hos diverſis è locis pſalmos S. Pater elege-

CAPUT XIII.

rit. Reſpondet Bernardus Caſſin. & ex eo Boherius. 1. auctoritatem ſtatuentis ſufficere, cùm homo ſpiritu omnium juſtorum plenus non ſine rationabili cauſſa ac myſterio hos præſertim ad matutinum pſalmos elegerit. 2. cum Hildemaro in quolibet iſtorum pſalmorum aut expreſsè, aut ſub myſterio aliquid contineri; quod ad horam matutinalem pertineat: id quod fuſiùs demonſtrat Hildemarus.

NAM CETERIS DIEBUS CANTICUM UNUMQUODQUE DIE SUO SICUT PSALLIT ECCLESIA ROMANA DICATUR. Ideſt eadem cantica, quæ pſallit ecclesia Romana dicantur: vel ſicut eccleſia Romana aliquod canticum quotidie pſallit; ita & nos, ſive eadem, ſive alia.

LECTIO APOSTOLI MEMORITER RECITANDA. Quanti ſit meriti huic Regulæ ſtatuto obtemperare, diſces ex lib. 3. Revelat. S. Gertrudis c. 82.

Agenda quid.

PLANE AGENDA MATUTINA VEL VESPERTINA &c. Quid ſit agenda docet Boherius his verbis: [Agenda nomen eſt ſubſtantivum; ſic enim appellantur horæ canonicæ in quibuſdam regionibus.] Et Menardus: [Agenda eſt officium alicujus horæ, officium divinum, curſus divini officii, anniverſaria celebritas, opus Dei, ut infra hoc capite: *ceteris agendis*; S. Gregorii Antiphonarius: *In agenda mortuorum antiphona*: *Requiem æternam*; Anaſtaſius Bibliothecarius in Leone ſecundo: *Sed & ne Mauri Epiſcopi anniverſitas ſeu agenda celebraretur.*]

De oratione Dominica.

NON TRANSEAT ALIQUANDO, NISI IN ULTIMO PER ORDINEM ORATIO DOMINICA OMNIBUS AUDIENTIBUS DICATUR &c. Plurima hìc & notatu digniſſima præſcribit S. P. Benedictus. Primò, ut ad omnes canonicas horas ſub finem officii dicatur oratio Dominica, idque propter excellentiam haud dubium hujus orationis, quam tribus potiſſimum momentis commendat Boherius. 1. à dignitate, quia magiſter magiſtrorum eam compoſuit. 2. à brevitate, & hoc multiplici, inquit de cauſſa; nam ideo eſt brevis, ut meliùs ſciatur, ut faciliùs retineatur, ut ferventiùs dicatur, ut dicentem non tædeat, ut per ignorantiam nemo ſe excuſet, ut Dominum citò audire innuat, ut plus affectu quàm voce deſignetur orationem debere fieri. 3. à fœcunditate, quia omnes petitiones in ſe comprehendit. Quod ultimum caput ita exponit S. Auguſt. ſeu quivis alius: [Hæc oratio compendioſis verbis, ideſt ſeptem petitionibus omnes ſpecies orationis comprehendit, quibus Deum interpellamus aut pro appetendis bonis, aut pro vitandis malis, aut pro delendis commiſſis.] Quæ tria fusè & aptè ex SS. Patribus explicat Alardus Gazæus ad Caſſiani Collat. 9. c. 18. Et has fortè ob prærogativas [mos Apoſtolorum fuit, inquit S. Gregorius, ut ad ipſam ſolummodo orationem (Dominicam) oblationis hoſtiam conſecrarent.] S. Clemens in Conſtit. Apoſt. l. 7. c. 25. monet Chriſtianos, ut eam ter in die recitent. In concilio Toletano 4. can. 9. jubentur Preſbyteri, ac ceteri clerici orationem Dominicam, quia quotidiana eſt oratio, quotidie dicere. Denique in Concilio Remenſi

Serm. 64. in append.

Lib. 7. ep. 63.

c. 2. legimus : [Nulli Chriſtiano licere orationem Dominicam aut non tenere memoriter, aut non intelligere, aut non frequentare.] CAPUT XIII.

Secundò, præſcribit S. Benedictus ut oratio Dominica alta dicatur voce ad Laudes & veſperas : id quod in Concilio Gerundenſi anno 517. celebrato decretum legitur his verbis : [Item nobis ſemper placuit obſervari, ut omnibus diebus poſt matutinas, & Veſperas oratio Dominica à Sacerdote proferatur ;] aitque Durandus in primitiva eccleſia poſt quamlibet horam abſque alia oratione alta voce pronunciatam fuiſſe ; quod adhuc inquit eccleſia Lateranenſis dicitur obſervare. Eamdem alta voce in eccleſia cantatam fuiſſe innuit Abbas Iſaac apud Caſſianum, cùm exponens illa verba *Et dimitte nobis debita noſtra* &c. ſic loquitur : [Tantum remittitur nobis, quantum nos remiſerimus eis, qui nobis quacumque malignitate nocuerant ; quod formidantes nonnulli cum in eccleſia hæc oratio ab univerſa plebe concinitur, hunc locum taciti prætermittunt, ut ſemetipſos obligare potiùs quàm excuſare ſua profeſſione videantur.] Ubi quod dicit orationem ab univerſa plebe concini, reſpicere videtur illud S. Gregorii : [Oratio Dominica apud Græcos ab omni populo dicitur, apud nos autem à ſolo Sacerdote,] ſcilicet in miſſa.

Alta voce dicenda. *Can.* 10. *Lib.* 5. *Ration. cap.* 2. *Collat.* 9. *cap.* 22. *Lib.* 7. *ep.* 63.

Tertiò, ut dicatur *à Priore*, [ideſt Abbate, inquit Boherius, vel ipſo etiam abſente à Priore Clauſtrali, vel ab ipſo tandem, qui facit majus officium in altari ; quia nimirum ille eſt prior omnium in officio altaris.] Ita etiam Alardus Gazæus in ſuo ad Caſſianum Comm. lib. 5. cap. 8. per Priorem intelligit Sacerdotem hebdomadarium : ſed verius cum Bernardo Caſſinenſi Abbatem ſeu chori præſidem intellexerim, qui hoc in Caſſinenſi monaſterio ſuo tempore abiiſſe in diſſuetudinem aſſerit.

A Priore.

PROPTER SCANDALORUM SPINAS QUÆ SOLENT ORIRI. Quid ſint ſcandalorum ſpinæ explicat Smaragdus his verbis : [Scandalorum autem ſpinæ hoc in loco intelliguntur iræ, rixæ, diſſenſiones, detractiones, æmulationes, vel aliquæ contentiones, commotiones, quæ inter fratres ſolent oriri ; à quibus inter ſe pacem habentes, caritatemque continuam conſervantes, mane & in veſpere Monachi ſe debent purgare.]

Quare.

UT CONVENTI. Ideſt [perſuaſi vel attracti,] inquit Smaragdus. vel ut dicit Hildemarus : [Conventi, ideſt victi, fracti, ſuperati, compulſi.] Vel tandem ut ait Menardus : [Conventi, ideſt interpellati, nempe per orationis pactum & ſponſionem ; nam convenire eſt interpellare.] quod probat auctoritate Nonii Marcelli c. 4.

PER IPSIUS ORATIONIS SPONSIONEM, &c. Ideſt pactum, quod Deus nobiſcum, & nos cum Deo quaſi feciſſe dicimur, ut ipſe dimittat nobis, ſi dimiſerimus, non dimittat, ſi non dimiſerimus. Hìc reſpexiſſe videtur S. Benedictus ad eos, qui ut dicebat modò Abbas Iſaac apud Caſſianum, cùm Dominica oratio ab univerſa plebe concineretur, locum hunc taciti prætermittebant, ne ſemetipſos obligare potiùs, quàm excuſare ſua profeſſione viderentur.

CAPUT XIV. Porro circa hanc orationis Dominicæ petitionem notandum, quod Pelagiani, qui ſe juſtos exiſtimabant, orationem quidem Dominicam recitabant; ſed hanc petitionem: *Dimitte nobis debita noſtra* non pro ſe, ſed pro aliis dicebant; aut ſi dicebant, tantùm humilitatis cauſſa; quos ideo damnavit concilium Milevitanum ſeu potiùs Carthagin. can. 7. & 8. & meritò quidem. quis enim juſtificabitur in conſpectu Domini vivens? [Quotidie vel cogitatione, vel verbo delinquimus, inquiunt Patres Concil. Toletani 4. can. 9. quotidie hanc orationem effundere in conſpectu Dei debemus. Quiſquis ergo Sacerdotum, vel ſubadjacentium Clericorum hanc orationem Dominicam quotidie aut in publico, aut in privato officio præterierit; propter ſuperbiam judicatus honoris ſui ordine privetur.] Vide S. Aug. epiſt. 157. 176. 178. novæ editionis.

PURGENT SE AB HUJUSMODI VITIO. Scilicet rancoris, iracundiæ, diſſidii, contentionis, ſicuti locum iſtum explicat Hincmarus Remenſis Epiſcopus ad Rotrudem ſic ſcribens: [Scitis quia Regula, quam profeſſæ eſtis, propter ſcandalorum ſpinas, quæ oriri in monaſterio ſolent, orationem Dominicam in matutinis & veſpertinis officiis, ita ut omnes illam audiant, à Priore orari præcipit, ut timentes convenientiam qua dicimus: dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, omnem rancorem de corde noſtro pellamus.] Duabus porro de cauſſis orationem Dominicam alta voce decantari voluiſſe S. Benedictum poſt Hildemarum docet Durandus, ſcilicet propter plices, & aſtutos. Propter ſimplices, ut audientes orationem Dominicam, illam memoria retineant: ſed hanc rationem meritò refellit Haeftenus l. 7. tract. 8. diſq. 3. Propter aſtutos, qui ſi taciti orationem Dominicam recitarent, petitionem de dimittendis peccatis prætermitterent, ne fortè duplici ſe vinculo ligarent.

Apud Flodoard. l. 3. Hiſt. Rem. cap. 27.

Lib. 3. Ration. cap. 3.

CETERIS VERÒ AGENDIS. ideſt horis canonicis.

ULTIMA PARS EJUS ORATIONIS DICATUR, UT AB OMNIBUS RESPONDEATUR, SED LIBERA NOS A MALO. Solis matutinis veſpertiniſque horis orationem Dominicam altè pronuntiari voluit, quia nec oriri, nec occidere ſolem ſuper iracundiam noſtram deſiderabat.

CAPUT XIV.

In natalitiis Sanctorum qualiter agantur Vigiliæ.

IN ſanctorum verò feſtivitatibus, vel omnibus ſolemnitatibus, ſicut diximus Dominico die agendum, ita agatur: excepto quòd Pſalmi aut Antiphonæ vel Lectiones, ad ipſum diem pertinentes, dicantur. Modus autem ſuprà ſcriptus teneatur.

COMMENTARIUS.

NAtalitia ſanctorum vocat hìc S. P. Benedictus feſtivitates eorum; quas tribus potiſſimum de cauſſis in eccleſia celebramus. Primam aſſignat S. Auguſtinus ſeu quivis alius his verbis: [Quotieſcumque ſanctorum Martyria celebramus, toties laudes Salvatoris edicimus; & quoties eorum aſſerimus paſſiones, toties Chriſti gloriam prædicamus.] Ita propheticum votum adimplentes: Laudate Dominum in ſanctis ejus. Alteram cauſſam indicat S. Cæſarius, cùm dicit: [Solemnitates Martyrum exhortationes ſunt Martyriorum, ut imitari non pigeat, quod celebrare delectat.] Tertia cauſſa eſt ad eorum apud Deum imploranda patrocinia; quæ tria videtur notaſſe S. Bernardus cùm in SS. feſtivitatibus tria nobis eſſe conſideranda docet, ſcilicet *auxilium Sancti, exemplum ejus, confuſionem noſtram.* Feſta SS. cur celebrentur. *Serm 220. in append.* *Serm. 225. in append. Serm. S. Aug.* *Serm. in vigil. SS. Petri & Pauli.*

Quare autem obitus ſanctorum vocentur natalitia eorum, omnibus notum; nempe, quia [tunc incœperunt naſci ad vitam, cùm vitam depoſuerunt pro vita,] ut loquitur Petrus Damiani. *Serm. 23.*

IN SANCTORUM VERÒ FESTIVITATIBUS VEL OMNIBUS SOLEMNITATIBUS. Licèt feſtivitas & ſolemnitas idem ferè ſonent, ac promiſcuè pro invicem ſoleant uſurpari; hoc tamen inter utrumque diſcriminis afferri poſſe cenſet Hildemarus, quod feſtivitas ad natalitia Sanctorum: ſolemnitas ad Chriſti myſteria adtineat: ubi etiam obſervat haud vacare myſterio, quod S. Benedictus ſolemnitatibus præmiſerit terminum univerſalem *omnibus*, ad feſtivitates prætermiſerit: *In SS. feſtivitatibus*, inquit, *vel omnibus ſolemnitatibus*; quia non omnes Sanctorum feſtivitates, ſed tantùm præcipuæ; omnes verò Chriſti ſolemnitates debent ab eccleſia celebrari. [Solemnitates autem Chriſti, ex eodem, ſunt Nativitas, Circumciſio, Apparitio, Præſentatio in templo, Cœna Domini, Paraſceven, Sabbatum Sanctum, Paſcha, Aſcenſio, Pentecoſten. Feſtivitates verò SS. quæ præcipuæ habentur, ſunt duodecim Apoſtolorum, S. Johannis Baptiſtæ, S. Laurentii, S. Mariæ in medio Auguſti, S. Martini, S. Cæciliæ, & S. Agathæ, & Agnetis, & S. Benedicti in Quadrageſimæ diebus, & in Calendis Novembris celebratur feſtivitas omnium SS. Iſtæ omnes, quia per totum mundum celebrantur, ideo ſunt præcipuæ. Deinde præcipuæ ſunt omnium SS. qui in illa civitate requieſcunt, ubi eorum corpora humata ſunt.] Hactenus Hildemarus. Aliter Bernardus feſtivitates à ſolemnitatibus ita videtur diſtinguere, ut ſolemnitates ad Chriſti ſive ſanctorum feſta præcipua; feſtivitates verò ad alia minus præcipua, de quibus officium XII. lectionum celebratur, pertinere videtur. Sed Hildemari ſententiam, quam ſequuntur Boherius & Menardus, quam etiam indicat Amalarius in Supplemento, præferrem. Feſtivitates & ſolemnitates quid differant.

Caput XIV. Sicut diximus Dominico die agendum, ita agatur. Quem in locum Boherius [Hoc, inquit, adverbium *Sicut* notat identitatem in principiis, & finibus Vigiliarum; in mediis verò ſimilitudinem, ut ſequitur; quia ad numerum, & dicendi modum refertur.] Quaſi diceret hoc idem ſit principium vigiliarum quod in Dominica; nempe *Deus in adjutorium: Domine labia mea aperies:* pſalmus tertius, & nonageſimus quartus; idem ſit finis nimirum *Te Deum: Te decet laus.* Pſalmi verò, antiphonæ, lectiones, reſponſoria, non ad Dominicam; ſed ad ipſam diem pertinentes dicantur; ita tamen, ut ſicuti Dominica duodecim pſalmi, totidemque lectiones dicuntur; totidem etiam in SS. feſtivitatibus, omnibuſque ſolemnitatibus dicantur.

An pſalmi feriales in vigiliis ſanctorum dici debeant. Excepto quod psalmi, aut antiphonæ, vel lectiones ad ipsum diem pertinentes dicantur. Hæc verba *ad ipſum diem pertinentes* duplicem ſortiri poſſunt explicationem, ſcilicet ad ipſum diem feſtum, qui celebratur & colitur. vel ad ipſum diem ferialem, in quem incidit tale feſtum. Atque hunc poſtremum ſenſum, teſte Bernardo Caſſinenſi, magna animorum contentione defenderunt olim nonnulli Monachi, hoc præcipuè nixi fundamento, quod integrum in ſeptimana pſalterium recitari jubeat S. B. Sed huic opinioni duo opponit idem Bernardus Caſſ. 1. contrariam conſuetudinem, quæ legum optima eſt interpres. 2. quod S. B. præcisè non præcipiat dici integrum per hebdomadam pſalterium; ſed centum quinquaginta pſalmos, uti ſe ipſe explicat. Potuiſſet addere S. Benedictum, cùm pſalterium omni hebdomada decurri præcepit, non abſolutè loquutum fuiſſe, ſed hypotheticè; poſito ſcilicet quod feſta non eveniant, quæ illis temporibus rariora erant.

Ceterùm hæc Bernardi ſententia, quæ vulgaris eſt, & pene omnium, his poſſet inſuper argumentis firmari. 1. quod non magis dicendi ſunt pſalmi feriales, quàm lectiones, & antiphonæ; nam eodem prorſus modo de his loquitur S. Benedictus. Porro quod nec lectiones, nec antiphonæ feriales dici debeant in vigiliis Sanctorum, facili negotio demonſtrari poteſt. Nam quoad lectiones: duodecim in feſtis præſcribit S. Legiſlator, ita ut quatuor ultimæ ſemper ſint ex novo teſtamento: In feriis verò hiemalibus tantùm tres; in æſtivis unicam dumtaxat ex veteri teſtamento. quæro itaque ubi quatuor accipientur lectiones ex novo teſtamento in iis feriis, in quibus vetus legi teſtamentum conſuevit. Similiter quoad antiphonas, quas S. Pater Dominicis ad primum ſecundumque nocturnum aſſignat; in feriis tantùm ad primum: unde ſi antiphonæ feriales in Sanctorum vigiliis dicantur, non reperio dicendas in ſecundo nocturno ſicut in Dominica, cujus tamen modum omnino ſervari S. Pater inſtituit. *Modus autem ſupradictus teneatur.* 2. Quod Ciſtercienſes, qui Regulam S. Benedicti ad litteram ſibi ſervandam propoſuerant, in feſtis SS. ad omnes horas diurnas pſalmos quidem feriales retinuerunt; ſed ad nocturnos auctoritate hujus capitis convicti mutaverint: unde Cardinalis Bona [in veſperis, inquit,

numquam

numquam pſalmos feriales mutamus ad mentem Regulæ, quæ in feſtivitatibus pſalmorum mutationem pro nocturnis tantùm vigiliis permittit.] 3. Quod cùm Aquiſgranenſe concilium, nimis facilem quorumdam Abbatum ordinem à S. Benedicto in officio inſtitutum mutandi libertatem cohibere deſiderans, ſtatuerit, *ut officium, quod in Regula S. Benedicti continetur, celebrent Monachi*: feriales tamen pſalmos haud retinuerit, ut facili negotio poteſt colligi ex Amalarii Supplemento pauló poſt prædictum concilium ſcripto. 4. Quod cùm Pontifices diſpoſitum à S. P. Benedicto ordinem pſalmodiæ haud mutare voluerint, ut docet Vvalfridus Strabo lib. de reb. eccl. c. 23. nullo tamen probari poteſt exemplo aut facto pſalmos feriales in aliquo ordinis Benedictini monaſterio ad vigilias nocturnas Sanctorum aliquando fuiſſe decantatos. Ad vigilias dico, nam de ſolis vigiliis agitur hoc capite, non de horis diurnis, in quibus feriales pſalmos cantant Ciſtercienſes. Iſthæc argumenta alicujus mihi videntur eſſe ponderis, quæ nihilominus libero cujuſque judicio, haud gravatim committo.

Cap XV. Can. 3.

Modus autem supra scriptus teneatur. In numero ſcilicet rerum dicendarum. Ex quo patet ad mentem Regulæ nulla de SS. trium lectionum feſta celebrari debere, ſed tantùm duodecim. Rectè ergo Boherius in 2. Commentario ſcripſit: [Quidam faciunt tres de quibuſdam ſanctis, & licèt lectiones, & reſponſoria recitentur de ſanctis; pſalmi tamen feriales dicuntur; ſed talis quidem mixtura huic non concordat Regulæ; nec etiam probatur SS. feſtivitas niſi dicantur XII. lectiones, ut in Dominica, ad quam hìc magiſter notanter remittit, qui etiam cupiunt hanc ad litteram ſervare Regulam, habent hoc modis omnibus emendare.] Et hac fortè ratione in Caſſinenſium Declarationibus anno 1520. ſcriptis legimus [de ſanctis non debere fieri aliter, quam XII. lectiones aut commemorationem, præter quàm infra octavas, quo tempore tres debent lectiones tantùm dici.] Quandonam verò apud noſtros incœperint feſta trium lectionum nos latet.

Nulla feſta trium lect. ex Regula.

CAPUT XV.

Alleluia *quibus temporibus dicatur.*

A Sancto Paſcha uſque [a] ad Pentecoſten, ſine intermiſſione dicatur *Alleluia*, tam in Pſalmis, quàm in Reſponſoriis. [b] A Pentecoſte autem uſque [c] ad caput Quadrageſimæ omnibus noctibus cum ſex poſterioribus Pſalmis tantùm ad Nocturnas dicatur. Omni verò Dominica extra

[a] al. *pentecoſten* omiſſo. *ad* [b] plures MSS. *à pentecoſten.* c al. *in caput*, al. *caput.*

Cap. XV. Quinquageſimam Cantica, [a] Matutini, Prima, Tertia, Sexta, Nonaque, cum *Alleluia*, dicantur: Veſpera verò, cum [b] Antiphona: Reſponſória verò numquam dicantur cum *Alleluia*, niſi à Paſcha [c] uſque ad Pentecoſten.

[a] Oxon. *à matutinis*, Flor. *matutinos*. Notat etiam Hildem. quoſdam codices legere *ad matutinos*, quod ipſe reprobat. Comp. *matutina*, al. *matutina* [b] Oxon. *ante ſana* [c] al. *uſque pentecoſten*.

COMMENTARIUS.

De voce *alleluia*.

SPeciale S. B. caput inſtituit de *Alleluia*, tanquam de voce divina, vereque angelica, nec niſi ab Angelis, aut certè ab hominibus vitæ puritate Angelicos ſpiritus imitantibus decantanda. Hac nimirum voce cæleſtes illi ſpiritus Deum in cælis perpetuò collaudant, ſicuti qui audivit eos, teſtatur Johannes Evangeliſta. *Apocal. c. 19.* Hanc inter homines primus decantaſſe perhibetur Aggæus Propheta, qui ut ſcribit Epiphanius, *Alleluia*, cantavit anno ante Chriſtum 517. cùm novam templi ſtructuram vidit, ut adimpleretur quod venerabilis ille Tobias prophetico ſpiritu prædixerat, [ex lapide candido & mundo omnes plateæ Jeruſalem ſternentur, & per vicos *Alleluia* cantabitur.] *Epiph. e vit & mort. Proph. Tob. 13.* Hanc in nova lege non modò Clerici, aut Monachi celebrarunt; ſed ipſi etiam reliqui Chriſti fideles, teſtante S. Hieronymo: [Quocumque te verteris, arator ſtivam tenens *Alleluia* decantat.] *Epiſt. 17.* Hoc ſigno Sanctimoniales ad collectam vocabantur, ut ſcribit idem S. Hieronymus. *Epiſt 27.* Quin & ipſi infantes in hanc vocem linguam primùm ſolvere docebantur, ut ex eodem colligitur. *Epiſt. 7.*

Quid ſignificet.

Quid autem ſit *Alleluia*, quidve ſignificet paucis docet S. Auguſtinus ſeu quivis alius: [Quid eſt *Alleluia*? inquit, verbum hæbræum eſt. *Alleluia*, Laudate Dominum, *Alleluia* Laudate Deum.] *Serm. 243. in append.* Hæbraicam tamen vocem retinuit eccleſia, idque [propter ſanctiorem auctoritatem quamvis interpretari potuiſſet,] ut loquitur idem S. doctor. *Lib. 2. de Doct. Chr. cap. 11.* Quæ quamvis adeo celebris apud Chriſtianos extiterit, atque à SS. Patribus tantopere commendata; perverſorum tamen jacula non latuit, ſuos paſſa adverſarios, maximè verò Vigilantium, qui ut ſcribit S. Hieronymus, *numquam niſi in Paſcha alleluia cantandum* eſſe dicebat; *Adverſ. Vigil.* cujus fortaſſis in erroris odium toto ferè anno *Alleluia* decantari voluerit S. Benedictus edito hoc capite.

Quando dicenda.

A Sancto Pascha usque ad Pentecosten. Quaſi diceret ab initio Paſchæ uſque ad finem Paſchæ: totum enim paſchale tempus, ut ſcribit Hildemarus, *Paſcha* dicebatur.

Usque ad Pentecosten. Et ejus octavam, ut interpretatur idem Hildemarus.

SINE INTERMISSIONE DICATUR ALLELUIA TAM IN PSALMIS. Hoc eſt in fine pſalmorum, inquit Boherius. Cap. XV.

QUAM IN RESPONSORIIS. Atque etiam in antiphonis, & verſibus, nam eadem eſt ratio, quam confirmat praxis, ubi quod antiphonas ſpectat, aliquando in fine, aliquando initio ponebatur *Alleluia*, v. g. *Alleluia. Sancti tui Domine* &c. *Alleluia. In velamento* &c. ſolemne autem fuit toto hoc temporis interſtitio ob Chriſti reſurrectionem per univerſam eccleſiam alleluia cantare, ut patet ex his S. Auguſtini verbis: [Ut autem *Alleluia* per hos ſolos dies quinquaginta cantetur non uſquequaque obſervatur; nam aliis diebus variè cantatur alibi, atque alibi; ipſis tamen diebus ubique.] *Epiſt. 55.*

A PENTECOSTE AUTEM USQUE AD CAPUT QUADRAGESIMÆ. Hoc eſt ad Dominicam primam Quadrageſimæ, qua incipiebat Quadrageſimalis obſervatio, ſaltem in Occidente; necdum enim quatuor illis præcedentibus diebus ſervabant jejunium. quod ex S. Gregorii Papæ inſtitutione originem ducere creditur.

OMNIBUS NOCTIBUS CUM SEX POSTERIORIBUS PSALMIS TANTÙM AD NOCTURNAS DICATUR. Scilicet privatis diebus, ſicuti præſcribitur cap. 9. Nam Dominicis ſex poſteriores pſalmi cum antiphona ſunt dicendi ex cap. 11. ſola cantica cum *Alleluia* cantanda.

OMNI VERÒ DOMINICA EXTRA QUADRAGESIMAM CANTICA, MATUTINI, PRIMA, TERTIA, SEXTA, NONAQUE CUM ALLELUIA DICANTUR. Quem in locum Hildemarus [Sunt, inquit, qui intelligunt *Matutini* genitivum caſum eſſe, ut ſenſus ſit *Cantica in Matutino*; quia cantica pro pſalmis eſſe dicta intelligunt, & dicunt. Illa verò cantica quæ ad vigilias juſſit dici in Dominica nihil impediunt, eo quod jam dixerat ſuperiùs; ſed melius eſt ut *Cantica* ſit nominativus; ſimiliter ſit nominativus etiam *matutini*.] Notandum verò eſt quod ait S. B. *Extra Quadrageſimam*; quia mos ſemper obtinuit, ut in Quadrageſima non caneretur. *Alleluia*, [quod univerſalis eccleſiæ conſenſio in cunctis terrarum partibus roboravit,] inquit conc. Tolet. 4. can. 10. Extra Quadrageſimam verò variæ fuerunt eccleſiarum conſuetudines; nam in Africa, teſte S. Iſidoro, ſolis Dominicis ac quinquaginta poſt Reſurrectionem diebus *Alleluia* cantabatur pro ſignificatione futuræ reſurrectionis & lætitiæ. Additque: [Verùm apud nos ſecundùm antiquam Hiſpaniarum traditionem præter dies jejuniorum & Quadrageſimam, omni tempore canitur alleluia.] S. Benedictus autem ne quidem jejuniorum dies excipit. Nunc verò generalis eccleſiæ conſuetudo eſt, ut in Septuageſima dimittatur. *Alleluia*; id quod inde factum exiſtimat Hildemarus, quia olim Quadrageſimale jejunium inciperet à Septuageſima; ex quo acciderit, ut ceſſante conſuetudine hac Dominica incipiendi jejunii, antiquus tamen in Septuageſima dimittendi Alleluia ritus remanſerit. Idem aſſerit Bernardus Caſſinenſis, aitque nonnullos ſuo adhuc tempore obſervare *Lib. 1. de divin. Offic. c. 13.*

CAP. XV. jejunium Quadrageſimale à Septuageſima, quod tamen de ſola carnis abſtinentia intelligendum eſſe indicant ſequentia hæc ejus verba: [Quibus aliis temporibus licet comedere carnes, & extunc incipiunt abſtinere.] Et revera inceptum fuiſſe à Septuageſima Quadrageſimale jejunium, patet ex Alcuini epiſt. ad Carolum Magnum.

In Septuageſima an dimittenda. Vulgò tamen hujus conſuetudinis auctorem faciunt Gregorium Magnum, qui ut habet de eo breviarium Romanum, [conſtituit, ut extra id tempus quod continetur Septuageſima & Paſcha, *Alleluia* diceretur.] In Synodo etiam Aquiſgranenſi ſtatutum eſt, [ut *Alleluia* in Septuageſima dimittatur] à Monachis; quod tamen non ita ſemper uſquequaque receptum fuit, ut ab omnibus in Septuageſima dimitteretur. Illud enim retinuiſſe Ciſtercienſes conſtat ex lib. Uſuum Ciſt. cap. 10. & 13. & ex illa Petri Abaelardi exprobratione: [*Alleluia* nec in Septuageſima communi eccleſiæ more intermittitis, ſed uſque ad Quadrageſimam retinetis.] Retinuerunt certè uſque ad annum 1601. quo, ut ſcribit Johannes Craeſbeeck, decreto Capituli generalis illud deponere cœperunt; quamvis Ciſtercienſes reformatæ Congregationis in Hiſpania in capitulo generali anni 1557. illud jam dimiſiſſent, ut docet nos Angelus Manrique in ſerie Abbatum Palatiolenſis Monaſterii, ad Abbatem LIV. Retinebant & alii Benedictini Monachi adhuc tempore Radulfi Tungrenſis, auctoris non ita antiqui, uti ipſe teſtatur his verbis: [Benedictini autem, & Ambroſiani ſervant *Alleluia* uſque ad Dominicam Quadrageſimæ.] Retinuere & Burſfeldenſes ex eorum Ordinario cap. 15. Neque hoc mirum videri debet in ſtrictioris obſervantiæ æmulatoribus Monachis, cùm Ambroſiani, & nonnullæ eccleſiæ temporibus Gregorii ſeptimi Papæ, uti obſervat Menardus noſter, *Alleluia* ad Quadrageſimam uſque cantarent. Sanè in noviſſimo breviario Ambroſiano à S. Carolo edito legitur Sabbato ante Dominicam I. Quadrageſimæ dimittendum eſſe *Alleluia*, & ejus loco aſſumendum, *Laus tibi Domine*. Scribit porro Amalarius in Supplemento S. P. Benedictum hanc conſuetudinem traxiſſe ab officio Ambroſiano.

Can. 30. *Epiſt. 5.* *Analect. Tom. 2.*

In Quadrageſima cur dimiſſa. Quare autem in Quadrageſima dimittatur *Alleluia*, docet concilium Toletanum IV. his verbis: [Cognovimus quoſdam Hiſpaniæ Sacerdotes, qui in Quadrageſimæ diebus *Alleluia* decantant; quod deinceps interdicimus fieri, ſtatuentes, ut in omnibus prædictis Quadrageſimæ diebus, quia tempus eſt non gaudii, ſed mœroris, *alleluia* non decantetur.]

Can. 11.

Sed quæret aliquis, cur dimiſſo *Alleluia*, decantemus *Laus tibi Domine*, quod idem ſignificat. Reſpondeo benedicendum eſſe Dominum in omni tempore: nos autem retinere latinum idioma, quia, ut dicit Amalarius, lingua latina humilior eſt hæbrea, convenientior proinde temporibus luctus & pænitentiæ. Sanè *Alleluia* vox eſt lætitiæ & exultationis, nihil in ea niſi gaudium redolet: unde refertur in lib. 4. Revelat. S. Gertrudis cap. 27. omnes hac in dictione vocales reperiri, præter ſolam vocalem O, quæ dolorem ſignificat. De hac voce videſis

Menardum, Haeſtenum lib. 7. tract. 8. diſq. 1. & Johannem Bona de Divina pſalm. cap. 16. CAPUT XVI.

VESPERA VERÒ CUM ANTIPHONA. RESPONSORIA VERÒ NUMQUAM DICANTUR CUM ALLELUIA NISI A PASCHA USQUE AD PENTECOSTEN. Sive ſit feſtum alicujus ſancti, ſive quælibet alia ſolemnitas; qui enim dicit *numquam*, nullo tempore permittit. Ergo nec die Nativitatis Dominicæ, nec in ejus Apparitione. [unde nos, inquit Hildemarus, ipſum reſponſum, quia in Epiphania canitur cum *Alleluia*, ob hoc dimiſimus; quia Regula præcipit, ut numquam dicantur reſponſoria cum *Alleluia*] &c. Præſcribit tamen Regula Magiſtri, ut [in Natali Domini uſque ad Epiphaniam omnes antiphonæ, vel reſponſoria die noctuque cum *Alleluia* pſallantur.] *Cap. 45.*

CAPUT XVI.

Qualiter divina opera per diem agantur.

UT ait Propheta, *Septies in die laudem dixi tibi.* Qui ſeptenarius ſacratus numerus, à nobis ſic implebitur, [a] ſi Matutini, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Veſperæ, Completoriique tempore, noſtræ ſervitutis officia perſolvamus, quia de his Horis [b] diurnis dixit: *Septies in die laudem dixi tibi.* Nam de nocturnis Vigiliis idem ipſe Propheta ait: *Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi.* Ergo his temporibus referamus laudes Creatori noſtro ſuper judicia juſtitiæ ſuæ; id eſt, Matutinis, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſpera, [c] Completorio, & nocte ſurgamus ad confitendum ei. *Pſal. 118.* *Pſal. 118.*

[a] al. *ſi matutino.* [b] deeſt in Oxon. & quibuſdam aliis *diurnis.* [c] Narb. *completoria.*

COMMENTARIUS.

De numero horarum Canonicarum apud Monachos.

AGit præſertim hoc capitulo S. P. Benedictus de Canonicarum horarum numero, de quibus priuſquam Regulæ textum expendamus, nonnulla præmittenda ſunt. Certè mos ſemper in eccleſia viguit, certis ſtatiſque horis Deo quotidie laudes perſolvendi, licèt diverſas diverſa tempora aut loca habuerint conſuetudines. Nam bis tantùm in

CAPUT XVI. die conveniebant Ægyptii Monachi, pro nocturnis ſcilicet vigiliis, & pro veſperis ex Caſſiani lib. 2. c. 2. reliquum diei tempus in cella manibus operando tranſmittentes, nec tamen pſalmodiam intermittentes. Idem in monaſterio S. Juliani cognomento Sabæ vigebat inſtitutum ex Theodoreti Philotheo cap. 2. In monaſterio etiam S. Publii Zeugmatenſis die incipiente cantabant matutinos, eodemque deſinente veſpertinos.

Tabennenſes Monachi tres quotidie perſolvebant horas canonicas, Vigilias nocturnas, Nonam, & Veſperas, ut docet Palladius in Lauſiaca c. 38. Totidem Sabbato & Dominica celebrabant Ægyptii Monachi, in quibus præter nocturnas vigilias, & veſperas, *hora tertia ſacræ communionis obtentu*, ut ſcribit Caſſianus, conveniebant. *Lib. 3. cap. 2.*

Boll. 13. Mart. In vita S. Eupraxiæ, quæ ſæculo IV. florebat, fit mentio nocturnæ pſalmodiæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, & Veſperæ. Eaſdem horas etiam perſolvebant Afri, ut teſtatur S. Cyprianus, quamvis in iis expendendis poſtea remiſſiores extiterint, ut eorum hac in re ſegnitiem illis exprobrarint Donatiſtæ, uti obſervat S. Auguſtinus. Eaſdem quoque ab Apoſtolis celebratas fuiſſe patet ex Caſſiano. *De Orat. ſub fin. Epiſt. 55. Lib. 3. cap. 3.*

In Conſtitutionibus Apoſtolorum ſex horæ canonicæ recenſentur, ſcilicet matutinum, Tertia, Sexta, Nona, Veſpera, & Gallicinium. Totidem recenſet S. Hieronymus in Epitaphio Paulæ: [Mane, hora tertia, ſexta, nona, veſpere, noctis medio per ordinem pſalterium cantabant.] per mane autem intelligit diluculum, ut patet ex his ad Euſtochium verbis: [Horam Tertiam, Sextam, Nonam, Diluculum quoque, & Veſperam nemo eſt, qui neſciat.] Eumdem ſtatuit numerum in epiſtola ad Lætam de inſtitutione filiæ: [Aſſueſcat exemplo ad orationes & pſalmos nocte conſurgere, mane hymnos canere, Tertia, Sexta, Nona hora ſtare in acie quaſi bellatricem Chriſti, accenſaque lucerna reddere ſacrificium veſpertinum.] Denique Regula Cujuſdam ad Monachos decernit, ut [tribus conventibus diei, totidemque noctis tempore in eccleſia] conveniatur. *Cap. 30.*

S. Aurelianus ad Regulæ calcem ſcripſit Ordinem pſalmodiæ à ſuis Monachis ſervandum, in quo ſeptem notat horas canonicas, mentionemque facit Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Lucernarii, Duodecimæ, Nocturnorum, & Matutinorum. Eumdem numerum horarum licèt diverſis temporibus perſolvendarum in ſuo monaſterio obſervatum fuiſſe docet Caſſianus; celebrabant enim Nocturnas vigilias, Matutinos, qui ad auroram dicebantur; alios matutinos, qui noſtræ Primæ reſpondebant, quoſque ſuo tempore inſtitutos fuiſſe teſtatur, Tertiam, Sextam, Nonam, & Veſperas. Similem etiam numerum in Monachis ſui temporis agnovit Caſſiodorus, cùm ſcribens in pſalmum 118. exponenſque illum verſiculum: Septies in die laudem dixi tibi, ſic loquitur: [Si ad litteram hunc numerum velimus advertere; ſeptem illas ſignificat vices, quibus ſe Monachorum devotio conſolatur, ideſt Matutinas Tertiam, Sextam, Nonam, Lucernarium, Completorios, Nocturnos.] *Lib. 3. cap. 3. 4. & 5.*

Similes horas inſtituit Regula S. Iſidori cap. 7. Denique S. Baſilius ſeptem etiam horas recenſet in Serm. 1. de Inſtitutione Monachorum, ubi ſic diſcurrit: [Is maximè horarum modus tenendus eſt, qui à ſanctis viris ad orationem deſcriptus eſt. Etenim eximius ille David ait: Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi ſuper judicia juſtitiæ tuæ; quem ſanè quoque Paulus & Silas ſecuti reperiuntur, qui in carcere poſiti, circiter mediam noctem Deum ambo collaudarent. Addit deinde idem Propheta: veſpere mane & meridie. Quin & Spiritus Sanctus circiter horam diei tertiam adfuit, ſicut in Actis accipimus.... Porro Nona Dominicæ paſſionis memoriam refert.... Verùm quoniam item hoc eſt apud eumdem David: Septies in die laudem dixi tibi ſuper judicia juſtitiæ tuæ; tempora autem illa, quæ diximus orationis, ſeptenarium numerum non conficiunt, bipartito dividenda eſt oratio meridiana, ita videlicet, ut pars una cibum præcedat, altera ſubſequatur, quo perpetua hæc nobis formula ſit Deum ſepties per ſingulas dierum converſiones laudibus celebrandi.] Hactenus S. Baſilius, qui licèt videatur horas ſeptem admittere, revera tamen non niſi ſex agnoſcit; nam ſextam, quam meridianam vocat, in duas dividit, nulla facta Primæ aut Completorii mentione. Alibi verò quinque per diem aſſignat horas, tres per noctem, ſcilicet per diem Matutinum ſive diluculum, Tertiam, Sextam, Nonam, & Euchariſtiam completa die; per noctem verò petitionem noctis initio, mediam noctem, & ante diluculum; quæ fortè tribus vigiliarum noſtrarum nocturnis reſpondent. Nulla facta Primæ aut Completorii mentione, niſi fortè quis cum Menardo dicat petitionem de qua hìc S. Baſilius eſſe Completorium; quæ tamen completa jam die, incœptaque nocte dicebatur, cujus nec meminit in ſupra citato Serm. de Inſtitutione Monach. nec quiſquam, ſaltem quem ſciam, ante eum in Oriente. Quidquid ſit, certè ex dictis hactenus patet ante S. Benedictum à nullis celebratas fuiſſe ſeptem ſimul horas canonicas, quas nunc obſervat eccleſia; nam licèt eſſent omnes jam inſtitutæ, non omnes tamen eodem dicebantur in loco, aliis Primam, aliis Completorium prætermittentibus. Septem horas in die naturali perſolvebant nonnulli, ex quibus ſex ut plurimùm in die artificiali, ſeptimam nocte decantabant. At verò S. P. Benedictus Prophetæ ſequutus exemplum, ſeptem in die artificiali horas inſtituit, & nocte ad confitendum Deo fratres ſurgere voluit. Qui autem poſt eum ſupervenere Legiſlatores, hunc etiam numerum auxerunt; nam S. Fructuoſus Epiſc. Bracarenſis in 1. Regula undecim horas conſtituit, Primam, Secundam, Tertiam, Sextam, Nonam, Duodecimam, Veſperam, initium noctis, Synaxim ad mediam noctem, Synaxim poſt mediam noctem, & Matutinum. In 2. quindecim, Primam, Secundam, Tertiam, Quartam, Quintam, Sextam, Septimam, Octavam, Nonam, Decimam, Undecimam, Veſperam, Mediam noctem, Gallicinium; Decimam quintam non expreſſit, attamen tot inſtituiſſe patet ex textu.

Caput XVI. *Regul. Fuſior. c. 37.* *Cap. 1. & 5.* *Cap. 10.*

Denique prætermittere hìc nequeo quod de inſtituta pſallendi ra-

CAPUT XVI. *Boll. 15. Ian.* tione ab Alexandro Acœmeto in monaſterio ad Euphratem ædificato ſcribit Anonymus : [Primum in Regula ſanctæ inſtitutionis normam Apoſtolicam ſuſcipit , ſtatuitque III. VI. IX. & ſimul nocturnum. Deinde expendit quid Deus exigat , & invenit ubique ſeptimum numerum prædicati , quemadmodum dicitur : Septies in die laudem dixi tibi ; & illud ſtatuit exequi ; quod & perfecit , ſepties interdiu , & noctu ſepties concipiens preces , ſeptennio hunc ſecutus eſt tenorem.] Poſtea verò nec his contentus jugem pſalmodiam inſtituit ; quam etiam in pluribus Ordinis noſtri Monaſteriis viguiſſe próbat noſter Mabillonius. *Præfat. ad Sæc. 4. part. 2.*

Ex dictis hactenus ſatis refutata manet Neocæſarienſis eccleſiæ Clericorum temeritas , qui Baſilio Magno aliquando vitio vertere auſi ſunt , quod ſtatis certiſque horis Deo laudes perſolveret , dicentes moris id non fuiſſe magno Gregorio , Thaumaturgo appellato ; quos ille epiſt. 63. confutat. Sed & impietas Lampetii hæretici , ex cœno Maſſalianorum exorti , eos qui definitis horis divina celebrarent officia adhuc legi ſervire aſſerentis , uti videre eſt in Bibliotheca Photii n. 52. de Synodo Sidetana. Sed ad Regulæ textum veniamus.

UT AIT PROPHETA SEPTIES IN DIE LAUDEM DIXI TIBI. Quaſi ſemetipſum aut alium quemlibet interrogando S. P. Benedictus in hujus capitis titulo dixerat : *Qualiter*, ideſt quoties , *divina opera per diem agantur?* Poſtea quaſi reſpondendo , inquit Hildemarus , & poſt eum Bernardus Caſſinenſis , reponit : *Ut ait Propheta : ſepties in die laudem tibi*, prophetica verba , ſicuti aiunt prædicti auctores , non ſenſum ſuo adaptans propoſito : nam Propheta numerum definitum pro indefinito adſignat , ut idem ſit *ſepties* quod ſemper , è contra verò S. P. Benedictus.

Septenarius numerus ſacratus. QUI SEPTENARIUS SACRATUS NUMERUS &c. Septenarium numerum ſacratum appellat , ob innumera, quæ in ſe ſe includit ſacramenta ; ex quibus aliqua revelat S. Bruno Signienſis Epiſcopus his verbis : [Conſtat non ſolùm apud nos , verùm etiam apud ſæculi ſapientes ſeptenarium numerum ſacratiſſimum ac perfectiſſimum eſſe , quoniam & omnia tempora , & omnes numeri in eo continentur. Conſtat enim ex pari ideſt quatuor , & ex primo impari ideſt tribus : Omnis autem numerus aut par eſt , aut impar : Omnis ergo numerus ex ſeptenarii partibus conſtituitur , & per hoc alii numeri in hoc uno numero continentur. Hinc eſt quod Judæi ſeptem diebus comedunt azyma , hinc eſt quod ſeptem diebus celebrant feſtivitates , hinc eſt quod manus Sacerdotum quando ordinantur ſeptem diebus unguntur & conſecrantur , hinc eſt quod Pontifex tangens in ſanguine digitum ſepties projicit contra propitiatorium & fores tabernaculi , hinc eſt quod leproſus concluditur ſeptem diebus , hinc eſt quod Maria ſoror Moiſi ſeptem diebus manſit extra caſtra , hinc eſt quod muri Jericho ſepties circumdantur & corruunt , hinc eſt quod ſepties in die laudem Domino dicimus , hinc eſt quod non ſolùm ſepties , ſed etiam ſeptuagies *Lib. 4. Sent. c. 13. Serm. 2.*

ſepties

ſepties noſtris debitoribus dimittere jubemur, hinc eſt quod templum Salomon ſeptem annis ædificatur, & ſeptem diebus dedicatur. Hoc ſeptem Eccleſiæ, ſeptem candelabra, ſeptem lucernæ, ſeptem ſigilla, ſeptem Angeli tuba canentes, ſeptem panes turbam multam in deſerto reficientes, & ſeptem gratiæ Spiritus Sancti ſignificare videntur.] Vide Menardum ad hunc locum, & Johannem Bona de Divina Pſalmod. cap. 2. §. 5. CAPUT XVI.

QUIA DE HIS HORIS DIURNIS DIXIT: SEPTIES IN DIE LAUDEM DIXI TIBI. Quem Prophetæ verſiculum de die artificiali latè ſumto, prout aurora & crepuſculo circumſcribitur, S. Pater intelligit; hunc de die naturali, qui lucem & tenebras ſimul involvit, exponunt S. Baſilius Serm. 1. de Inſtitutione Monach. Caſſianus, & alii.

NAM DE NOCTURNIS VIGILIIS IDEM IPSE PROPHETA AIT: MEDIA NOCTE SURGEBAM AD CONFITENDUM TIBI. Nocturnas vigilias auctoritate divina confirmat, Prophetæ adducens exemplum, qui media nocte ſurgebat ad confitendum Deo: quod tamen S. Pater non ſic proponit, quaſi nos vellet media nocte ſurgere, quibus modicè amplius de media nocte permittit; ſed tantùm ut oſtenderet Monachos nocte ſurgere debere, ut exponunt Hildemarus, & Bernardus Caſſinenſis. vid. l. 1. de antiq. Monach. ritibus cap. 1.

ERGO HIS TEMPORIBUS REFERAMUS LAUDES CREATORI NOSTRO. Non ſolùm ore, ſed etiam corde, immo corde amplius: nam ut ait Hildemarus, [Ille laudes Deo refert, qui hoc quod ore dicit, corde cogitat. Et propterea vigilanter S. Benedictus ſubjunxit, cùm dicit *his temporibus referamus laudes*; & ſtatim adjecit *Creatori noſtro*, ac ſi diceret: Ita laudes referamus, ut Creator noſter cognoſcatur: nam ſunt multi, qui videntur laudes referre, ſed non referunt Deo; quia hoc quod ore dicunt, corde non intendunt.]

SUPER JUDICIA JUSTITIÆ SUÆ. *Super*, ideſt *propter*, infit Hildemarus; his enim verbis *quare Deo referre laudes debeamus tam in die, quàm in nocte manifeſtat*; nimirum propter judicia Dei: quænam ſint autem illa judicia non aperit, ſed dicit eſſe incomprehenſibilia, attamen juſta; ſunt enim *judicia juſtitiæ ſuæ*; quæ cùm clara & aperta Boherio non videantur, judicia juſtitiæ Dei aſſerit eſſe judicia filii Dei, qui eſt juſtitia Patris: Et revera quæ paſſus eſt à Judæis Chriſtus judicia juſtitiæ Dei ſeptem canonicis horis eccleſia honorare intendit, ut patet ex his verſibus, quos refert Boherius. Quænam Chriſti myſteria horis canonicis colantur.

In matutino damnatur tempore Chriſtus:
Quando ſurrexit Primam canit Ordo fidelis:
Tertia cùm canitur, tunc eſt cruciamina paſſus:
Sexta ſunt tenebræ per mundi climata factæ:
Emiſſus Nona eſt Divinus ſpiritus hora:
Veſpere clauduntur Chriſti ſacra membra ſepulcro:
Chriſto bis ſena cuſtodia ponitur hora:

Hos tamen tanquam hiſtoricæ veritati minus conformes haud omnino *De Div. pſalm. cap. 2. §. 3.*

CAPUT XVII. probat Cardinalis Bona; nam Reſurrectio ante primam horam facta eſt, & quod de hora duodecima dicunt, in evangelio non legitur: Præferendi ſunt ergo vulgatiſſimi illi gloſſæ in cap. 1. de Celebr. Miſſarum:

Hæc ſunt ſeptenis propter quæ pſallimus horis:
Matutina ligat Chriſtum, qui crimina purgat:
Prima replet ſputis: Cauſſam dat Tertia mortis:
Sexta cruci nectit: Latus ejus Nona bipertit:
Veſpera deponit: Tumulo Completa reponit.

Multas alias pias inſtitutionis ſeptem horarum canonicarum adducunt cauſſas, qui de officiis eccleſiaſticis tractatus ediderunt auctores, quas omnes hìc referre præſentis non eſt otii; unam dumtaxat pro capitis Opuſc. 10. cap 1. hujus concluſione proferam ex Petro Damiani: [Septem ſunt levia minimaque peccata, inquit, in quibus non ſolùm peccator, ſed etiam juſtus quiſque quotidie labitur; etiamſi in excelſo jam perfectionis culmine ſtare videatur; quæ profectò ſunt: Cogitatio, ignorantia, inconſtantia, neceſſitas, infirmitas, oblivio, ſubreptio.... Propter hæc igitur ſeptem levia parvaque peccata, quæ pro fragilitatis humanæ debilitate cavere non poſſumus, hoc ex magiſterio Spiritus Sancti à piis eccleſiæ doctoribus inſtitutum eſt, ut vota noſtra per unumquemque diem ſepties perſolvamus. Hæc ſanè ſeptem canonicarum horarum officia quaſi ſeptem baptiſmatum lavacra in ſanctæ eccleſiæ ſunt gremio conſtituta, ut ſeptem offenſionum maculas, quas ex quotidiana vitæ hujus converſatione contrahimus, totidem, ut ita loquar, orationis quotidianæ fluentis expiare curemus, quatenus aſſiduum corruptibilis vitæ pulverem ſatisfactionis aura decutiat, & mundanæ converſationis lutum ſuperfuſæ orationis frequens unda detergat.]

CAPUT XVII.

Quot Pſalmi per eaſdem horas [a] *canendi ſunt.*

JAM de Nocturnis vel Matutinis digeſſimus ordinem pſalmodiæ: nunc de ſequentibus Horis videamus. Primâ horâ dicantur Pſalmi tres, ſingillatim, & non ſub una *Gloria.* [b] Hymnus ejuſdem Horæ, poſt Verſum *Deus in adjutorium meum* [c] *intende*; antequam Pſalmi incipiantur. Poſt expletionem verò trium Pſalmorum, recitetur Lectio una, Verſus, & *Kyrie eleiſon*, [d] & miſſæ ſint. Tertia verò, Sexta, & Nona, [e] eodem ordine celebretur Oratio, id eſt, [f] Ver-

[a] al. *dicendi.* [b] al. *Hymnum.* [c] deeſt in Oxon. Caſſin. & Flor. *intende.* [d] Oxon. Narb. Flor *& miſſas* Vict. p. *& miſſa eſt* [e] Oxon. Flor. *idem eo ordine.* Lyr. Comp. *item eo ordine.* [f] Oxon. *verſum hymnus.*

ſus, Hymni earumdem Horarum [a] terni Pſalmi, Lectio & Verſus, *Kyrie eleiſon:* & [b] miſſæ ſint. Si major congregatio fuerit, cum Antiphonis: ſi verò minor, in directum [c] pſallantur. CAPUT XVII.

Veſpertina autem ſynaxis, quatuor Pſalmis cum Antiphonis terminetur, poſt quos Pſalmos lectio recitanda eſt, inde Reſponſorium, [d] Ambroſianum, Verſus, Canticum de Evangelio, [e] Litania, & Oratio Dominica, & fiant miſſæ. [f] Completorium autem, trium Pſalmorum dictione terminetur. Qui Pſalmi directanei ſine Antiphona dicendi ſunt: poſt quos [g] Hymnus ejuſdem Horæ, lectio una, Verſus, *Kyrie eleiſon*, [h] benedictio, & poſt Miſſæ fiant.

[a] Narb. *ternos pſalmos, lectionem Kyrie eleiſon, & miſſas* [b] Oxon Narb *miſſas.* Flor *miſſa ſunt.* [c] Narb *pſalletur.* Hild. Conch. *pſallantur.* Vict. una *canuntur.* [d] Flor. *Ambroſianus.* [e] Oxon. *litania* Caſſ. *letania.* Flor. cum aliis quibuſdam *letania.* [f] Narb. *completorius.* Flor. *completorios.* [g] Narb *hymnum, .. lectionem unam, verſum, Kyrie eleiſon, benedictionem.* in Flor. etiam legitur *hymnum. . . . lectionem unam.* [h] al. *benedictiones.*

COMMENTARIUS.

JAM DE NOCTURNIS VEL MATUTINIS DIGESSIMUS ORDINEM PSALMODIÆ, NUNC DE SEQUENTIBUS HORIS VIDEAMUS. PRIMA HORA DICANTUR TRES PSALMI SINGILLATIM, ET NON SUB UNA GLORIA. Sed ſub triplici, ut ad quemque pſalmum glorificetur Trinitas. Totidem pſalmos ad Tertiam, Sextam, Nonam, & Completorium, quinque ſcilicet horas S. Pater aſſignat, [ut quinque ſenſus noſtri corporis tribus animæ virtutibus excellere ammoneamur, ut ex toto corde, tota anima, tota mente diligamus Deum,] inquit Amalarius in Supplemento. *Tom 2. Anal.*

HYMNUS EJUSDEM HORÆ &C. KYRIE ELEISON ET MISSÆ SINT. Hæc omnia clara & aperta ſunt, nec quicquam in ſe difficultatis continent, niſi fortè duo extrema verba *Miſſæ ſint*, in quibus exponendis non conſentiunt omnes. Ut autem in re dubia & obſcura lucis aliquid afferamus, prænotandum *miſſæ* vocabulum valde eſſe æquivocum, & ad multa ſignificanda uſurpari. *Variæ miſſæ ſignificationes.*

Primò enim, miſſa vulgò ſumitur pro incruento Chriſti ſacrificio, quod in altari offerunt Sacerdotes; quo ſenſu accipitur infra cap. 35. *In diebus autem ſolemnibus uſque ad miſſas ſuſtineant*; & cap. 38. *Poſt miſſas & communionem* ingrediatur lector ad legendum.

Secundò, miſſa ſumitur pro feſto alicujus Sancti. Ita Statuta S. Ada-

CAPUT XVII. lardi : [Iſti ſunt dies in quibus eis ab opere Dominico parcendum eſt.. : Nativitas Domini. . . . *Miſſa* Domnæ Balthildæ ;] antiquæ Germaniæ conſuetudines MS. n. 30. [Diebus Dominicis & feſtis ab ipſis Calendis Octobris uſque in *miſſam* S. Martini.] Et infra : [A *miſſa* verò S. Martini uſque in Purificationem S. Mariæ] &c. Vide vitam S. Gutlaci n. 32 ſæc. 3. part. 1.

Specil. tom. 4.

Tertiò , miſſa ſumitur pro hora canonica , ſive pro curſu divini officii : ſic apud Caſſianum : [Quare poſt miſſam nocturnam dormire non oporteat.] Et alibi : [Miſſa canonica celebrata , uſque ad lucem poſt hæc vigilias extendunt.] Et concilium Agathenſe [Hymni Matutini vel veſpertini diebus omnibus decantentur , & in concluſione matutinarum vel veſpertinarum miſſarum poſt hymnos capitella de pſalmis dicantur.]

Lib. 2. cap. 13. Lib 3. cap. 5. Can. 30.

Quartò , miſſa ſumitur pro lectione. S. Aurelianus in Ordine pſallendi : [In Natali Domini & in Epiphania tertia hora noctis ſurgite : dicite unum nocturnum , & facite ſex miſſas de Iſaia Propheta : Iterum dicite ſecundum nocturnum , & legantur aliæ ſex de evangelio. In Epiphania ita : In primo unum nocturnum ; deinde de Daniele Propheta facite illas ſex miſſas. . . . In Martyrum feſtivitatibus tres aut quatuor miſſæ fiant : primam miſſam de evangelio legite , reliquas de paſſionibus martyrum] &c. Magiſter in Regula : [Eo ordine quo miſſæ à Clericis celebrantur , ideſt cùm minor Clericus Apoſtolum perlegerit , ſequitur major Diaconus evangelia ſancta lecturus.]

Cap. 46.

Quintò , miſſa apud antiquos dicta reperitur pro oratione ſeu collecta , eo quod mittatur ad Deum. Ita in concilio Milevitano : [Placuit etiam & illud , ut preces , vel orationes , ſeu miſſæ , quæ probatæ fuerint in concilio , ſive præfationes , ſive commendationes , ſeu manus impoſitiones ab omnibus celebrentur.] In concilio Toletano 4. can. 13. [Componuntur ergo hymni , ſicut componuntur miſſæ ſive preces vel orationes.] Et apud Caſſianum : [Qui necdum bene finito pſalmo , in orationem procumbere feſtinamus , ad celebritatem miſſæ quantociùs properantes.]

C. 12. Lib. 2. cap. 7.

Sextò , denique miſſa pro dimiſſione dicitur , ſicut apud Tullium 5. de Orat. collecta pro collectione , apud Tertull. l. 3. cont. Marc. proba pro probatione , apud Cyprianum remiſſa pro remiſſione.

Quonam ſenſu hìc ſumatur.

Ex illis ſex miſſæ ſignificationibus controverſia hìc tantùm eſſe poteſt de duabus poſtremis. Nam 1. certum eſt hìc miſſam non ſumi pro ſacrificio euchariſtico , ut voluit aliquando vir quidam doctus , quem meritò refellit Menardus hunc in locum ; neque enim , ſaltem ex conſuetudine miſſa poſt completorium dicebatur. 2. Certum eſt etiam non ſumi pro feſto , nam dies feſti neque quotidie , neque ad horas ſingulas eveniunt. 3. Neque pro integra hora canonica , alioquin peracto divino officio , S. Benedictus jam celebratum iterum celebrari præciperet. 4. Neque pro lectione ; nam cap. 48. poſt Primam & poſt Nonam non lectioni , ſed operi manuum vacandum eſſe inſtituit.

Tota ergo difficultas verſatur circa duas poſtremas miſſæ acceptiones, an ſcilicet orationes dicendas S. Benedictus his verbis præceperit, an abſolutionem ſeu dimiſſionem faciendam; utraque enim ſententia ſuos aſſertores habuit, ut diſcimus ex Hildemaro: [Miſſæ ſint, inquit, duobus modis intelligunt ſapientes. Fiant miſſæ ideſt abſolutiones. Sive alio modo dicuntur miſſæ miſſiones, ut attineant ad illam orationem, eo quòd per officium Sacerdotis orationes populi diriguntur ad Deum; unde dicit Sacerdos: Exaudi Domine vocem populi tui, & reliqua.] Ex duabus hiſce opinionibus poſteriori ſuffragatur Hildemarus, cum poſtrema hujus capitis verba *Et miſſæ fiant* commentans, addit: [Ideſt orationes, ſive ſupplicationes Monachorum ad Deum tranſmiſſæ.] Hildemarum ſequuntur inſigniores Regulæ commentatores pene omnes: Smaragdus: [Quod in aliis locis dicit & completum eſt, hac in clauſula *& miſſæ ſunt* dicit. *Et miſſæ ſunt* repetit, orationes enim officii, quæ à nobis ſunt completæ, Deo ſunt miſſæ, quia in illius honore ſunt celebratæ. Aliter orationes ideſt collectæ, quæ in fine curſus à Sacerdote dicuntur, miſſæ ideſt Deo tranſmiſſæ, vocantur.] Bernardus Caſſinenſis: [Quod verò ait: *miſſæ ſint* ſic intelligas, quod quando oramus ad Deum orationes mittimus, & ab iſta miſſione dicitur *miſſa*. Unde quod dicit *miſſæ ſint*, idem eſt ac ſi diceret: Poſt Kyrie eleiſon dicatur oratio, quæ mittatur ad Deum. Unde cùm agit de veſperis in hoc capitulo, dixit duas orationes faciendas, puta quando dicit in littera oratio Dominica, ideſt Pater noſter, & *miſſæ fiant*.] Nicolaus de Fractura: [*Et miſſæ ſunt*. ſupple orationes, & pſalmodiæ miſſæ ſint ad Dominum.] Boherius in 1. Comment. [Quotieſcumque Deum oramus, orationes noſtras ad Deum mittimus, & à tali miſſione orationes, quas in fine horarum dicimus, ut ſunt preces, oratio Dominica, verſus ſubſequens, oratio ſpecialis ipſius horæ vel diei, cum concluſione debita, miſſæ nominantur, ut hìc; unde quando dicit *Et miſſæ fiant*, idem eſt ac ſi diceret: Poſt Kyrie eleiſon orationes fiant, quæ ad Deum mittantur.] Et in 2. Comm. [Miſſæ, ideſt orationes, quæ mittuntur ad Dominum, ut Pater noſter, illiuſque horæ oratio.] Johannes de Turrecremata: [*Et miſſæ ſint*, ideſt dicantur orationes, quæ miſſæ dicuntur hìc à S. Patre, eo quod in illis ad Deum expreſſè preces mittamus dicentes: Oremus. Omnipotens ſempiterne Deus. vel Deus qui. vel hujuſmodi] Theobaldus Artaldus Cæleſtinus in Gallica expoſitione Regulæ Benedictinæ hæc verba *Et miſſæ ſint* ita reddit: *Et ſoient dites Meſſes, c'eſt à dire l'Oraiſon Dominicale, le Credo, les prieres, & la collecte propre à icelle heure, leſquelles par ſinguliere efficacité ſont envoyées à Dieu le Souverain* &c. Johannes Craeſbeeck: [*Miſſæ ſint*, hoc eſt orationes fiant, & mittantur ad Deum tum à ſingulis privatim, & ſubmiſſè dicentibus Pater noſter &c. tum communiter uno Sacerdote collectam clarè recitante; dicuntur enim orationes noſtræ miſſæ] &c. Hugo Menardus: [Miſſæ hoc loco collectæ ſunt ſeu orationes, quæ juxta Caſſianum ad finem cujuſque pſalmi dicebantur à Sacerdote, qua-

CAPUT XVII.

CAPUT XVII. rum mentionem tantùm facit in fine horarum S. P. Benedictus brevitatis cauſſâ, tanquam rei ſuis Monachis vulgaris & tritæ, quemadmodum poſtea agit de brevi oratione veluti obiter & per tranſennam, tanquam de re Monachis nota, quæ majori explicatione non indigeat. Vel certè dicendum S. P. Benedictum juxta aliorum morem quem ſupra declaravimus rejeciſſe ejuſmodi collectas ad finem cujuſque horæ, ita ut plures dicendæ ſint non una, atque ob eam rationem dixiſſe: *Miſſæ ſint*, non miſſa ſit.] Johannes Caramuel: [Miſſæ ſunt orationes illæ, quas in fine dicimus ante Benedicamus Domino.] Et infra: [Miſſæ ſunt collectæ illæ ultimæ officii, nempe oratio correſpondens diei, & ſi quæ tunc fiebant Confeſſorum aut Martyrum commemorationes.] Idem habet in Nomenclatore. Denique Carolus Cointius in tom. 1. Annalium Eccleſ. Francorum: [Horæ igitur Prima, Tertia, Sexta, & Nona ſic clauduntur: Poſt Kyrie eleiſon dicitur oratio Dominica, eo quo ſupra expoſitum eſt modo, tum miſſæ, ſeu collectæ.]

Ann. 544. n. 32.

Miſſa pro collecta.

Hanc tot graviſſimorum auctorum ſententiam confirmat uſus ac praxis *miſſæ* vocabulum uſurpandi ad ſignificandas collectas ſive orationes, ut videre eſt in ſecunda Regula SS. Patrum cap. 6. ubi agens de Divinis officiis hæc habet: [Operam verò dabunt ſinguli fratres, ut tempore quo *miſſæ* fiunt ſive die ſive nocte, quando diutius ſtandum eſt ad *orationem*, non deficiant.] quem locum explicat alius textus ex Regula S. Macarii cap. 15. [Operam Deo dabunt ſinguli tempore quo *miſſæ* in vigiliis obſervandis fiunt, quando omnes conveniunt, ne deficiant.] Ita etiam Caſſianus lib. 2. cap. 7. [Nedum bene finito pſalmo in orationem procumbere feſtinamus, ad celebritatem *miſſæ* quantociùs properantes.] Ita S. Cæſarius quod in Regula ad Virgines præſcripſerat, ut à Calendis Octobris ad Paſcha duo fiant nocturni, & [poſt nocturnos legantur orationes tres;] in Regula ad Monachos cap. 20. ſic exprimit: [Vigilias menſe Octobri duos nocturnos faciant, & tres *miſſas*: Ab una miſſa legat frater folia tria, & orate; legat alia tria, & orate; legat alia tria, & levet ſe.] quaſi diceret: *Duos faciant nocturnos & orationes tres: poſt primam orationem legat tria folia, & fiat ſecunda oratio; legat alia tria folia, & fiat tertia oratio; legat alia tria, & levet ſe.* Eodem ſenſu miſſam accepiſſe videtur Gregorius Turonenſis, cùm dixit Chilpericum Regem quædam confeciſſe [opuſcula, vel hymnos, ſive *miſſas*, quæ nulla ratione ſuſcipi poſſunt.]

Apud Boll. 12. Ian.

Lib. 6. hiſt. Franc. cap. 46.

Cùm igitur conſtet miſſæ vocabulum apud antiquos ſcriptores, maximè auctores Regularum monaſticarum uſurpatum fuiſſe ad ſignificandas orationes; nihil vetat hìc eo ſenſu à Sancto Patre Benedicto acceptum fuiſſe, præſertim cùm conſtet eum ad opus Dei orationes admiſiſſe, ut patet ex capite 57. ubi præſcribit, ut *ſemper ad orationem ultimam operis Dei commemoratio omnium abſentium fiat*; quæ verba non ſolùm orationes eum admiſiſſe probant, ſed etiam plures; unde etiam hìc non ſimpliciter dicit, ut *miſſa ſit*, ſed ut *miſſæ ſint*, & *miſſæ fiant*. Quapropter his aſſentiri non poſſum, qui miſſam hoc capite à S. Be-

nedicto pro dimiſſione dictam velint; quæ ſi vera eſſent, non *miſſæ ſint*, aut *miſſæ fiant* dixiſſet, ſed *miſſa ſit*, aut *miſſa fiat*, neque enim miſſæ vocabulum in plurali ab aliquo auctore adhibitum videmus ad ſignificandam dimiſſionem, ſed ſemper in ſingulari. Multò minus probare poſſum S. Hildegardis, Antonii Perez, & Benedicti Haefteni ſententiam, qua dicunt præter Dominicam, aliam à S. Benedicto orationem admiſſam non fuiſſe. Nam præter quàm quod ſemper ad orationem ultimam operis Dei omnium abſentium commemorationem fieri juſſit; vigilias diebus Dominicis, feſtiſque duodecim lectionum *benedictione* terminari voluit; quæ benedictio ex S. Hildegarde, Perezio, & Haefteno collecta erat. Præterea ſcribit Amalarius in Supplemento, quod [in omnibus officiis tam Clerici quàm Monachi perſolutis, orationem Domino rectè offerunt ultimam, quæ per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Deo Patri commendatur.] Cujus rei praxim videre eſt apud noſtros Æduenſes, quibus Regulæ Benedictinæ obſervantiam tanto ſtudio commendarat S. Leodegarius, in concilio Auguſtodunenſi; ſcilicet in vita S. Mederici Abbatis, qui ſæculo ſeptimo florebat, in cujus num. 7. Anonymus agit de quodam Monacho, qui [ſtatim ut ſynaxis oratione conſueta finienda eſſet, & antequam genua flecteret ab eccleſia exiret.] Et certè credibile non eſt S. Benedictum à communi veterum Monachorum conſuetudine receſſiſſe, qui omnes ad officium Divinum orationes adhibebant, ut de Ægyptiis conſtat ex Caſſiano l. 2. c. 7. de Pachomianis ex Palladio Lauſi. c. 38. quibus Angelus [conſtituit, ut per totum diem facerent duodecim orationes, & cum ad veſpertinum lumen venirent, & in nocturnis vigiliis duodecim, & hora Nona tres;] tot ſcilicet quot pſalmos. Orationes etiam præſcribit S. Cæſarius in Regul. ad Monachos cap. 20. S. Aurelianus in Ordine pſallendi. S. Iſidorus in Reg. c. 7. S. Fructuoſus cap. 3. Magiſter in Reg. cap. 33. 35. 36. 37. S. Columbanus in Pænitentiali, S. Macharius in Regula c. 15. Vide Concil. Milevit. c. 12. Carthag. III. c. 23. & Agathenſe can. 30. in quibus agitur de Collectis, quæ proinde ante S. Benedicti tempora in eccleſia erant in uſu.

CAPUT XVII.

Tom. 2. Anal.

Sæc. 3 Bened part. 1.

Vide vitam S. Pach. c. 22. & Reg. cap. 111. & 126.

Hactenus dicta confirmare poſſem ex lectione, quæ reperitur in vetuſtiſſimis Regulæ S. Benedicti manuſcriptis codicibus, Oxonienſi ante annos mille exarato, Narbonenſi ante nongentos, & Floriacenſi ante octingentos, in quibus non legitur *& miſſæ ſint*: ſed tantùm *& miſſas*, quaſi diceret S. Benedictus poſt tres pſalmos *recitetur lectio una, verſus, Kyrie eleiſon, & orationes ſeu miſſas*. Nec eſt quod dicat aliquis miſſas ibi exprimi in accuſandi caſu, cum reliqua ſcribantur in caſu nominandi: nam id frequenter occurrit in illis codicibus, maximè in Narbonenſi & Floriacenſi, in quibus ſæpe legimus *hymnum* pro *hymnus*; *lectionem* pro *lectio*.

Nec me multum movet quod dicit S. Hildegardis; nullam à S. Benedicto collectam eſſe deſignatam, [quatenus faſtidium orantibus tollatur, & ne præmiſſa oratio Dominica in neglectum ducatur.] Cùm

CAPUT XVII. contrarium experientia conſtet, nec breviſſimæ collectæ faſtidium generare queant, niſi ei quem totius tædet officii. Quapropter ſi quod oppoſitæ ſententiæ argumentum aliud magis urgeat expendendum eſt.

Fundamentum eorum qui *miſſam* pro dimiſſione ſumunt.

Unicum dumtaxat habet fundamentum ex cap. 9. & 12. deſumtum, in quorum primo S. Benedictus nocturnarum vigiliarum ordinem inſtituens, poſtquam de pſalmis & lectionibus diſſeruit, ſic tandem concludit: *Verſus, & ſupplicatio litaniæ, ideſt Kyrie eleiſon, & ſic finiantur vigiliæ nocturnæ.* In altero verò, ubi agit de Matutinis, poſt canticum de evangelio additur: *litania, & completum eſt*, ex quibus ita inferunt: Eodem modo ſumitur hoc capite *Et miſſæ ſint*, quo capite 9. *Et ſic finiantur vigiliæ nocturnæ*, & cap. 12. *Et completum eſt*: Porro his loquendi formulis nullæ præſcribuntur orationes aut collectæ: Ergo nec cùm dicit *Et miſſæ ſint.*

Refellitur.

Huic objectioni ut fiat ſatis, Reſpondeo primò ſatis probabile eſſe S. Benedictum Ægyptiorum Monachorum morem ſequutum fuiſſe, qui ad ſingulos pſalmos orationes interponebant, ut conſtat ex Caſſiano; quem morem licèt non explicitè, tamen implicitè Sanctus Pater, ut docet Boherius, præſcripſit in eo quod eorum adinſtar ad vigilias duodecim pſalmos cum alleluia in fine decantari præcepit: quo decreto eorum ritum approbaverit, iterumque approbare videtur cap. 20. ubi de reverentia orationis. & hæc quoad vigilias. [Quod autem inter ipſos matutinos, inquit iterum Boherius, vel in fine ipſius ſolemnitatis orationum fieret interjectio, per Patres ordinatum, ut puto, reperit; ſicque etiam nec inſtituere procuravit.] Igitur ſatis probabile eſt S. Benedictum ad nocturnos, & ad Laudes orationes pſalmis inſeruiſſe, quas ad alias horas diurnas in finem officii rejecerit, ac propterea ad vigilias nulla facta orationum mentione, dixiſſe *ſic finiantur vigiliæ nocturnæ*, ad matutinos ſeu Laudes *Et completum eſt*; ad alias verò horas *Et miſſæ ſint*, & *miſſæ fiant.* Hanc opinionem aliquo modo roborat Regula Magiſtri, quæ magna ex parte conſtat ex Regula S. Benedicti, ritibuſque Benedictinis, in cujus cap. 33. vetat ne duo pſalmi ſub una dicantur gloria, ne fortè orationes inter ipſos dicendæ omittantur: [Caveatur, inquit, ne pſalmi aliquando combinentur, quod non licet; ſed ſingulos debere definiri cum gloria, ut nec orationes inter ipſos agendæ perdantur.] Idem etiam præſcripſit S. Iſidorus, cùm Regulæ cap. 7. hæc ſtatuit, [recitantibus Monachis poſt conſummationem ſingulorum pſalmorum proſtrati omnes humi pariter adorabunt.]

Reſpondeo ſecundò S. Benedictum plura ſubticuiſſe, tanquam uſu quotidiano fratribus ſatis nota: Nam v. g. cap. 9. & 10. in quibus agit de vigiliis nocturnis, nullam facit mentionem orationis Dominicæ; ſed neque cap. 12. in quo matutinorum diei Dominicæ Ordinem inſtituit. Nullam etiam hoc capite mentionem facit commemorationis faciendæ pro abſentibus ad Primam, Tertiam, Sextam, &c. Quod ſi quis dicat alibi hæc præſcribi, nimirum cap. 13. ut ad matutinos & veſperas alta voce dicatur oratio Dominica, in cæteris verò agendis

ſubmiſſa

ſubmiſſa voce; & cap. 57. commemoratio abſentium: Repono & ego plures ibidem orationes S. Benedictum indixiſſe, cùm dixit: *Semper ad orationem ultimam operis Dei commemoratio omnium abſentium fiat.* Certè ſi orationes aut collectas à S. P. Benedicto admiſſas fuiſſe negemus, eo quod nullam earum videatur feciſſe mentionem, cùm divini officii ordinem diſponit; dicendum erit pariter ſex primas orationis Dominicæ petitiones prætermiſiſſe in omnibus horis, præter Laudes & veſperas, quod eas explicitè non præſcribat S. Pater. CAPUT XVII.

Reſpondeo tertiò, iſtas loquendi formulas: *Finiantur vigiliæ nocturnæ*, & *completum eſt*. duobus modis accipi poſſe: præcipitur enim aliquid finiri, vel ita ut nihil amplius addatur; vel ita at pauca dumtaxat dictis, aut factis adjiciantur; ſic quotidie alicui multa nimis loquenti dicimus ut finiat, non quaſi velimus eum nulla inſuper verba facere; hoc enim ſæpe nec expedit, nec etiam vellemus. Atque poſtremo hoc ſenſu accipienda eſſe verba S. Benedicti, *Et ſic finiantur vigiliæ nocturnæ* manifeſtum eſt; ſi quidem his, quæ ſupra aſſignavit, adjicienda eſt oratio Dominica. Idem de aliis, *Et completum eſt*, debet dici. Et certè ea duobus modis intellexerunt, qui ex fratribus noſtris novam S. Auguſtini editionem adornarunt, in prævia admonitione ad ſecundam Regulam S. Auguſtini, quam in appendice primi tomi rejecerunt: [Completum eſt, inquiunt, ideſt peractum ſic erit officium, vel addetur finalis oratio, qualis ea ſcilicet, quæ in antiquis miſſalibus *ad complendum* vocitatur.] Hæc tamen omnia pro noſtro modulo ſatis malè digeſta aliorum ſaniori judicio ſubjicimus.

TERTIA VERÒ, SEXTA, NONA EODEM ORDINE CELEBRETUR ORATIO. Oratio hìc pro hora canonica ſumitur, uti obſervavit Boherius; ut ſenſus ſit: Oratio Tertia, Sexta, & Nona eodem ordine celebretur, quo Prima, cujus ſeriem modò diſpoſuit, quod clarius exprimit antiqua editio Veneta, quæ ita legit [Tertiæ, Sextæ, Nonæ eodem ordine celebretur oratio.] & S. P. Benedictus amplius exponit addens.

ID EST VERSUS, Scilicet *Deus in adjutorium* &c.

HYMNI EARUMDEM HORARUM, TERNI PSALMI &c. Hæc omnia ex dictis hactenus plana ſunt.

SI MAJOR CONGREGATIO FUERIT. Quid ſit congregatio exponit Hildemarus his verbis: [Congregatio eſt ubi duodecim fratres ſunt: bene congregatio duodecim fratres ſunt, quia poſſunt illi ſuam legem implere; verumtamen & hoc in deſerto; nam prope civitatem non eſt bonum tantùm duodecim Monachos ſub uno Abbate; quia ſi miſeris eos ad ſingula officia, non etiam plenè ſufficiunt ad honeſtatem diverſorum hominum, qui ad monaſterium veniunt.] Similiter Bernardus Caſſinenſis congregationem conſtituit in XII. fratrum conventu, [quia, inquit, decem ſecundùm jura faciunt populum; ſuper decem verò ponitur Decanus, & ſuper Decanum ordinatur Præpoſitus,] & ſuper utrumque Abbas. Idem aſſerit Boherius, aitque talem fuiſſe Quid ſit congregatio.

CAPUT XVII.

primam congregationem Monachorum, ſcilicet Apoſtolorum, [in qua fuit Abbas Salvator noſter, Præpoſitus Simon Petrus, Decanus Judas Scarioth.]

Quæ major quæve minor.

Jam verò quæ ſit major congregatio, quæve minor inquirendum eſt. [Si plures quàm duodecim ſunt, inquit Bernardus Caſſin. ideſt tredecim, aut quatuordecim, aut ultra, major congregatio eſt; ſi verò infra duodecimum numerum, minor congregatio dici debet.] Similiter Nicolaus de Fractura ad hæc verba: *Si major congregatio fuerit*, addit: [Ut puta tredecim, vel quatuordecim, vel plures, quia duodecim faciunt congregationem, etſi interdum quo ad jus eligendi duo tantùm faciant congregationem.] Boherius autem triplicem diſtinguit congregationem; ſimplicem, quæ eſt duodecim Monachorum; majorem, quæ ſupra duodecim; & minorem, quæ infra deſcendendo uſque ad duos non computato Prælato. Eodem modo Theobaldus Artaldus & Johannes Craeſbeeck eam congregationem majorem agnoſcunt, quæ duodecimum Monachorum numerum ſuperat. At verò Cardinalis de Turrecremata: [Major congregatio, inquit, dicitur ab aliquibus à triginta & ſupra; minor verò congregatio, ſi minus à triginta fuerint fratres deſcendendo uſque ad duodecim, nam minus à duodecim non videtur congregatio regularis.] Hæc ſententia magis arridet. Nam S. Benedictus in Regulæ c. 21. Decanos in ſola majori congregatione inſtituit, verùm ſupra duodecim, aut quindecim Monachos, vel circiter ſufficiunt Abbas & Præpoſitus. major ergo congregatio haud poteſt eſſe, niſi ubi duo minimùm exiſtunt Decani, ſinguli ſupra denos Monachos conſtituti, & ſuper utroſque Abbas, & Præpoſitus, hoc eſt viginti quatuor. Atque ita ſentit Hildemarus in cap. 21. ſcribens; additque ſecundùm uſum eam eſſe majorem congregationem, in qua ſunt quadraginta, & triginta Monachi.

Cum antiphona pſallere quid ſit. *Lib.* 7. *tract.* 4. *diſq.* 3.

CUM ANTIPHONIS; SI VERÒ MINOR IN DIRECTUM PSALLANTUR. Quid ſit cum antiphona pſallere, quid in directum, explicat Haeftenus his verbis: [Voluit S. Benedictus per pſalmodiam cum antiphona deſignare eam divini officii partem, quæ fit cum nota, & melodico concentu; quod ipſe ſatis indicat: cùm enim dixiſſet modulatis ut ſupra diximus ſex pſalmis; idipſum paulò pòſt exprimens ait: Poſt quas lectiones ſequantur ex ordine alii ſex pſalmi cum antiphonis, ſicut anteriores. Unde manifeſtum eſt cum antiphona pſallere idem S. Benedicto eſſe atque pſalmos modulari... Jam verò haud erit difficile explicatu quid ſit in directum pſallere, ſive directanèe; quod ipſe S. Pater exponit ſine antiphona, hoc eſt ſine notis, modulatione, aut tono; ita ut æquali vocis tenore rectè omnia abſque aſcenſu, vel deſcenſu pronuntientur.] Et certè S. Benedictus hìc opponit pſalmodiam cum antiphona pſalmodiæ in directum: niſi fortè quis dicat pſallere cum antiphona idem eſſe ac ſingulis pſalmis, immo etiam ſingulis pſalmorum verſiculis antiphonas interponere; pſallere verò in directum eaſdem omittere, pſalmoſque uno tenore cantare. Utram-

que hanc loquendi rationem diſtinguit Boherius ad hunc locum ſic ſcribens: [Ne nimio labore paucos opprimat in pſallendo, hìc eos relevat à duobus, ſcilicet brevitate, quia ſine antiphonis; & à cantus proclamatione, quia in directum pſalmi pſalluntur.] Simul indicans orationem & cauſſam cur minorem congregationem ab antiphonis & cantu exemerit, nempe ne nimio labore pauci opprimantur; quod enim fit à multis, faciliùs adimpletur. Et certè in minori congregatione, ubi minor ſolet eſſe ſubſtantia, neceſſe eſt quoſdam frugibus colligendis foras exire, aliiſque monaſterii utilitatibus vacare, paucis in choro remanentibus, quibus grave eſſet has horas cantu ſolemni perſolvere. Poſſunt tamen, ſi hanc eis Deus dederit voluntatem. Neque enim hoc ſancti Benedicti de minoribus horis in directum dicendis decretum præceptivum eſt, ut cum Hildemaro adnotarunt Bernardus Caſſ. Boherius, & Turrecremata; ſed tantùm permiſſivum: quod etiam ſolas diei minores horas reſpicit; unde nocturnas vigilias, matutinum, & veſperas minor congregatio perinde ac major cum cantu perſolvere debet; quia tunc omnes congregati ab externis officiis liberi hæc faciliè poſſunt implere. CAPUT XVII.

VESPERTINA AUTEM SYNAXIS. Ideſt veſpertinum officium, quod ſynaxis nomine ab antiquis Monachis nuncupatum fuiſſe conſtat ex Caſſiano l. 2. c. 11.

QUATUOR PSALMIS CUM ANTIPHONIS TERMINETUR. Quinque ut ad matutinos, decurrunt Clerici juxta illud concilii Bracarenſis: [Placuit omnibus communi conſenſu, ut unus atque idem pſallendi ordo in matutinis, vel veſpertinis officiis teneatur, & non diverſæ, atque privatæ, neque monaſteriorum conſuetudines cum eccleſiaſtica ſint permixta.] Quare autem quinque à Clericis, quatuor verò à Monachis pſalmi explicentur, exponit Petrus Damiani his verbis: [Veſperum non eumdem pſalmorum modum apud diverſos ordines habet: nam apud Clericos quidem quinque pſalmos amplectitur; apud Monachos autem quatuor ſolis expletur. Neutrum tamen ratione vacare dignoſcitur, ſi dignæ diſcuſſionis indagine perquiratur. Nam de quinque veſperæ pſalmis, hæc eadem non abſurdè redditur ratio, quæ & ſuperius abſoluta de matutinis habetur. Nam quia humani generis judex nocte venturus ſit ipſo docente cognoſcimus, ſed qua noctis hora, videlicet utrùm media nocte, an galli cantu, an mane veniat, quia ipſo perhibente ſicut fur venturus eſt, ignoramus. Rectè ergo ſicut in matutinæ, ita & in veſpertinæ laudis officio ſponſum ſuum ſancta electorum eccleſia præſtolatur, quæ per numerum eſt quinque prudentum virginum congruè deſignata; cui nimirum cùm quinque pſalmos bonis operibus ornata conjubilat, accenſis quaſi totidem lampadibus in ejus occurſum lætabunda feſtinat. Qui verò quatuor pſalmos inſtituit, ad hoc niſi fallor ſpectaſſe credendus eſt, quia ſicut ſunt quatuor vigiliæ militares, ita nihilominus & quatuor principales noſcuntur eue virtutes, juſtitia ſcilicet, fortitudo, temperantia, atque pru- Quare quinque Clerici, quatuor tantùm Monachi ad veſperas pſalmos concinant. *De conſ. diſt.* 5. c. convenit. *Opuſc.* 10. *cap* 4.

CAPUT XVII. dentia; in quibus utique per nocturnam mortalis hujus vitæ caliginem jugiter vigilandum eſt, & in procinctu ſpiritalis militiæ, in cujus arma juravimus pro caſtris noſtris longanimiter ſtandum, & infatigabiliter decertandum. In hoc igitur veſpertinæ laudis officio per quatuor quos modulamur pſalmos inſtruimur, ut erga quatuor virtutum cuſtodiam pervigiles excubemus.] Aliter Johannes Belethus: [In veſperis, inquit, à nobis cantantur quinque pſalmi, qui ſumus imperfecti; ut videlicet quod per quinque ſenſus corporeos commiſſum eſt, per quinque pſalmorum cantionem penitus dimittatur.... Monachi verò, in quo ſe perfectiores eſſe oſtendunt, tantùm quatuor dicunt. Quidquid enim quadratum eſt in quamcumque partem vertatur, manet ſemper idem firmum ac ſolidum. Ad eumdem ſanè modum perfectus quocumque loco, aut quocumque tempore ſemper idem atque immobilis permanet.]

Explic. Divin. offic. c. 52.

POST QUOS PSALMOS LECTIO RECITANDA EST. Ex corde ſcilicet ſicut ad Laudes, alioquin non *recitanda* diceret, ſed *legenda*.

CANTICUM DE EVANGELIO. Nempe *Magnificat*, ut eſt probabile; de quo Petrus Damiani ſic diſcurrit: [Canticum quoque B. Genitricis non incongruè veſpertino copulatur officio: illa ſiquidem velut emenſo jam longo præteriti ſæculi die, ſub ipſo ſcilicet mundi veſperaſcentis occaſu, mox ut lumen æterni verbi felicis vulvæ flore concœpit, protinus in vocem divinæ laudis erupit, Magnificat inquiens anima mea Dominum. Adinſtar ergo illius quæ mater eſt Domini, & tota univerſalis eccleſia, quæ Chriſtianorum utique mater eſt, quæ & idipſum lumen portat in mente, quod illa dudum geſtavit in ventre, adveſperaſcente jam die digna Deum laude magnificat, & de collatis beneficiis gratias agens, ſpiritus ejus in Deo ſalutari ſuo gratulabunda exultat.]

Opuſc. 10. cap. 4.

De Completorio.

COMPLETORIUM AUTEM. Ita ultimam diei horam canonicam S. Benedictus appellat, qua cuncta diei complemus officia. Ita etiam S. Iſidorus in Regul. c. 7. Sed in lib. 1. de offic. eccleſ. cap. 21. *completas* vocat, nonnulli Patres *completam*. S. Columbanus Regul. c. 7. *initium noctis*; Fructuoſus Bracar. Epiſc. *primam noctis horam*, fortè quia dicebatur *in crepuſculo veſpertino*, ut videre eſt apud Eddium in vita S. Vvilfridi c. 64. ſive *inſtante noctis articulo*, ut in hiſt. Tranſlat. S. Genulfi n. 25. Et hæc forſitan erit hora, quam S. Baſilius *petitionem* appellat.

Sæc. 4. part. 1. Sæc. 4. part. 2.

TRIUM PSALMORUM DICTIONE TERMINETUR. Appoſitè ad hunc locum S. Ambroſius: [Quis, infit, ſenſum hominis gerens non erubeſcat ſine pſalmorum celebritate diem claudere; cùm etiam minutiſſimæ aves ſolemni devotione, & dulci carmine ortus dierum & noctium proſequantur?] Quare autem trium pſalmorum dictione terminetur, ita explicat Petrus Damiani: [Ex debito reddendæ rationis ſuper tribus pſalmis ſancta nos Trinitas expedit, ſub cujus nimirum ſignaculo peractum diem completorium claudit: ſicut enim Primæ horæ

lib. 5. in Hexam. c. 12.

Opuſc. 10. cap. 5.

officium, ut prætaxatum eſt, SS. Trinitatis fidei dedicatur; ita & completorium in ejuſdem SS. Trinitatis aſſertione concluditur, ut cui totius diei curſus militare dignoſcitur, in eum peractæ tandem lucis clauſula terminetur.] CAPUT XVIII.

QUI PSALMI DIRECTANEI SINE ANTIPHONA DICENDI SUNT. Ideſt ſine cantu, aut ſine antiphonarum inter pſalmos, aut pſalmorum verſiculos interpoſitione, aut ſine utroque ſimul, ut ſupra diximus. idque vel quia non ſatis ſupereſt temporis ad completorium antequam cubitum eant ſolemniter celebrandum, vel quia tempus illud eſt tempus fletus & mæroris, juxta illud: ad veſperum demorabitur fletus; cui non competit lætitia cantus.

POST QUOS HYMNUS EJUSDEM HORÆ, LECTIO UNA. An ex corde recitanda, aut in codice legenda?

VERSUS, KYRIE ELEISON, BENEDICTIO &c. de quibus vide lib. 1. de Antiquis Monachorum ritibus c. ultimo.

CAPUT XVIII.

Quo ordine ipſi Pſalmi dicendi ſunt.

INPRIMIS [a] ſemper diurnis horis dicatur Verſus, *Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me feſtina: & Gloria.* Inde [b] Hymnus uniuſcujuſque Horæ. Deinde Primâ horâ Dominicâ [c] dicenda quatuor capitula Pſalmi centeſimi octavi decimi. Reliquis verò horis, id eſt, Tertia, Sexta, vel Nona, terna capitula ſupraſcripti Pſalmi centeſimi octavi decimi dicantur. Ad Primam autem ſecundæ feriæ, dicantur tres Pſalmi, id eſt, primus, ſecundus, & ſextus: & ita per ſingulos dies ad Primam, [d] uſque ad Dominicam, dicantur per ordinem terni Pſalmi, uſque [e] ad nonum decimum Pſalmum. Ita ſanè, ut nonus Pſalmus & ſeptimus decimus [f] dividantur in binas *Glorias.* [g] Et ſic fiat ut ad Vigilias [h] Dominicâ ſemper à viceſimo incipiatur.

Ad Tertiam verò, Sextam, & Nonam ſecundæ Feriæ novem capitula, quæ reſidua ſunt de centeſimo decimo octavo Pſalmo, ipſa terna per eaſdem Horas dicantur. Ex-

[a] Caſſ & quidam alii omittunt hæc verba *ſemper diurnis horis.* [b] Flor. *hymnum.* [c] Oxon. *dicenda ſunt.* [d] al. *uſque Dominica.* al. *uſque Dominicam.* [e] al. *uſque nonum.* [f] Flor. *partiantur in binos.* al. *partiantur in binas glorias.* [g] al. *& ſic ſit.* al. *& ſic ſit.* [h] Oxon. Caſſ. 1. Pariſ. *Dominicas.*

CAPUT XVIII. penſo igitur Pſalmo centeſimo octavo decimo duobus diebus; id eſt, Dominico & ſecundâ feriâ: tertiâ feriâ jam ad Tertiam, Sextam, vel Nonam pſallantur terni Pſalmi, à centeſimo nono decimo uſque ad centeſimum viceſimum ſeptimum; ideſt, Pſalmi novem. Quique Pſalmi ſemper [a] uſque ad Dominicam per eaſdem horas [b] itidem repetantur: Hymnorum nihilominus, Lectionum, vel Verſuum [c] diſpoſitione uniformi, cunctis diebus ſervatâ. Et ita ſcilicet [d], ut ſemper Dominicâ à centeſimo octavo decimo [e] incipiatur.

Veſpera autem quotidie quatuor Pſalmorum modulatione canatur. Qui Pſalmi incipiantur à centeſimo nono, uſque ad centeſimum quadrageſimum ſeptimum: exceptis his, qui in diverſis Horis ex eis ſequeſtrantur; id eſt, à centeſimo ſeptimo decimo, uſque ad centeſimum viceſimum ſeptimum, & centeſimo triceſimo tertio, & centeſimo quadrageſimo ſecundo. Reliqui omnes in Veſpera dicendi ſunt. Et quia minùs veniunt tres Pſalmi: ideo dividendi ſunt qui [f] in numero ſupraſcripto [g] fortiores inveniuntur; ideſt, centeſimus triceſimus octavus, & centeſimus quadrageſimus tertius, & centeſimus quadrageſimus quartus. Centeſimus verò ſextus decimus, quia parvus eſt, cum centeſimo quinto decimo conjungatur. Digeſto ergo ordine Pſalmorum Veſpertinorum, reliqua, id eſt, Lectiones, [h] Reſponſoria, Hymni, Verſus, vel Cantica, ſicut ſuprà taxavimus, impleantur. [i] Ad Completorium verò iidem Pſalmi repetantur quotidie; id eſt, quartus, nonageſimus, & centeſimus trigeſimus tertius.

Diſpoſito ordine pſalmodiæ diurnæ, reliqui omnes Pſalmi, qui ſuperſunt, æqualiter dividantur in ſeptem noctium Vigilias, partiendo ſcilicet qui inter eos prolixiores ſunt Pſalmi, & duodecim per unamquamque [k] conſtituantur noctem. Hoc præcipuè commonentes, [l] ut ſi cui fortè hæc diſtributio Pſalmorum diſplicuerit, ordinet, ſi meliùs aliter judicaverit: dum omnimodis id attendatur, ut omni hebdomada Pſalterium ex integro, numero centum quinquaginta Pſal-

[a] al. *uſque Dominica.* al. *uſque Dominicam.* [b] Narb. *iidem.* [c] Flor. *diſpoſitionem uniformem.....ſervatam.* [d] Oxon. Caſſ. Conch. *ſemper.* [e] Oxon. *incipietur.* [f] al. *ex numero.* [g] Oxon. *potiores.* [h] Flor. *reſponſum, hymnus, verſus vel canticum.* [i] Flor. *completorios,* & ita antiquiores Caſſ. [k] Oxon. Flor. *conſtituens.* [l] al. *ſi cui.*

morum pſallatur, Et Dominico die ſemper à capite [a] repetatur ad Vigilias : quia nimis [b] iners devotionis ſuæ ſervitium oſtendunt Monachi, qui minùs à Pſalterio cum Canticis conſuetudinariis per ſeptimanæ circulum pſallunt; [c] cùm legamus ſanctos Patres [d] noſtros uno die hoc ſtrenuè impleſſe, [e] quod nos tepidi utinam ſeptimanâ integrâ perſolvamus. CAPUT XVIII.

[a] Hild. *repetantur.* Flor. *reprendatur.* [b] Flor. *inertem.* [c] al *dum legamus.* al. *quia legimus.* al. *quando legamus.* al. *dum quando legamus* al. *dum quanti legimus.* [d] deeſt in Hild. *noſtros.* [e] deeſt in Oxon *quod nos tepidi.*

COMMENTARIUS.

IN PRIMIS SEMPER DIURNIS HORIS DICATUR VERSUS DEUS IN ADJUTORIUM &c. Ab hoc verſiculo omnes, ſive diurnas, ſive nocturnas horas S. P. Benedictus incipit; cùm tamen Clerici, uti obſervat Boherius, tribus modis horas ſuas ſoleant incipere; idque ut triplici quod vulgò committitur occurratur peccato; nempe vigilias nocturnas à verſu *Domine labia mea aperies* contra peccata oris; Completorium à verſu *Converte nos* contra peccata cordis; reliquas horas à verſu *Deus in adjutorium* contra peccata operis. Clerici tribus modis incipiunt horas canonicas.

PRIMA HORA DOMINICA DICENDA QUATUOR CAPITULA PSALMI CENTESIMI OCTAVI DECIMI. Octonarios pſalmi CXVIII. S. Benedictus *capitula* appellat; Caſſianus l. 2. c. 11. *intercisiones*; Amalarius l. 4. de eccleſ. off. c. 2. *repetitiones*; Petrus Damiani Opuſc. 1. cap. 3. *inciſiones.* Huic pſalmo Dominica ad Primam Symbolum S. Athanaſii vulgò appellatum, quod Euſebio Vercellenſi nonnulli adſcribunt, adjicimus; illudque quotidie recitant Monachi Cartuſienſes ex nova collectione Statutor. part. 1. cap. 15. n. 12. olimque in aliquibus eccleſiis ſingulis diebus cantabatur ex Honorio Auguſtod. l. 2. de Gemma animæ cap. 59. De hoc Symbolo vide quæ diximus in l. 1. de antiquis Monachorum ritibus cap. 4. De Symbolo S Athanaſii.

AD PRIMAM AUTEM SECUNDÆ FERIÆ DICANTUR TRES PSALMI, IDEST PRIMUS SECUNDUS ET SEXTUS. [Prima Monachorum, inquit Petrus Damiani, præter Dominicam diem convenienter à capite videtur inchoare pſalterii, ut cum libri principio aptè concordet diei quoque naſcentis origo.] *Opuſc. 19. cap. 3.*

ET ITA PER SINGULOS DIES AD PRIMAM USQUE AD DOMINICAM DICANTUR PER ORDINEM TERNI PSALMI &c. De inſtituto toto hoc capite à S. Benedicto ordine plura digeſſit Amalarius in Supplemento tom. 2. Analect. quod ſi lubet conſule. Quare autem adeo celebratum à Clericis pſalmum CXVIII. S. Pater ad Primam quo-

CAPUT XVIII tidie decantari non præceperit, has Haeftenus rationes ſive conjectu-ras adfert: [Prima quod pulcherrimum pſalmum, ut pluris fieret, noluerit quotidie repeti, ſicut pretioſiora ornamenta non ponuntur in dies. Secunda, vitare voluerit illud, quod ex repetitione ſubnaſci poſſet faſtidium, & nonnulla eſſet hìc variatio. Tertia, hoc pacto pſalmodiam fecerit breviorem.] fuit nihilominus etiam hic pſalmus à Monachis celebratus, ut videre eſt in vita S. Benedicti Anianenſis; Et Vvetino Monacho inter alia ab Angelo commendatus ex ejus viſione n. 4. Sæc. 4. part. 1.

Lib. 7. tract. 7. diſq. 3.

QUIQUE PSALMI SEMPER USQUE AD DOMINICAM PER EASDEM HORAS ITIDEM REPETANTUR, HYMNORUM NIHILOMINUS, LECTIONUM, VEL VERSUUM DISPOSITIONE UNIFORMI CUNCTIS DIEBUS SERVATA. [Quantum ad numerum, inquit Boherius, quia quantum ad qualitatem aliquoties talia immutantur.] [Ac ſi diceret, addit Hildemarus, quot pſalmos, quot hymnos, quot verſus, quot lectiones in uno die dico, tot dico in alio.] ex quibus, maximè ex Boherii teſtimonio apparet, mutatos olim ad minores diei horas canonicas hymnos pro varietate temporum ac feſtorum, id quod obſervant etiam nunc Ciſtercienſes ad Tertiam & Completorium, teſte Cardinali Bona.

Hymni ad minores horas mutati.

De Divin. pſalm. cap. 18. §. 4.

VESPERA AUTEM QUOTIDIE QUATUOR PSALMORUM MODULATIONE CANATUR. Ideſt *dulci decantatione*, ut loquitur Boherius: nam modulatio eſt cantus dulcedo; quæ quidem modulatio debet fieri ſecundùm tonum præincœptæ antiphonæ competentem.

ET QUIA MINUS VENIUNT TRES PSALMI, IDEO DIVIDENDI SUNT, QUI IN NUMERO SUPRA SCRIPTO FORTIORES INVENIUNTUR. *Ideſt longiores, aut prolixiores, vel majores*, inquit Boherius. Hanc porro pſalmorum dividendorum conſuetudinem S. Benedictus ab Ægyptiis Monachis accepit, qui ut refert Caſſianus, pſalmos [pro numero verſuum duabus vel tribus interciſionibus, cum orationum interjectione diviſos diſtinctim particulatimque conſummabant.] Hujuſmodi etiam diviſiones præſcripſit Concilium Narbonenſe anni 589.

Diviſio pſalmorum.

Lib. 2 cap. 11.

Can. 2.

AD COMPLETORIUM VERÒ IIDEM PSALMI REPETANTUR QUOTIDIE, IDEST QUARTUS, NONAGESIMUS, ET CENTESIMUS TRIGESIMUS TERTIUS. Ut pote nocturno tempori magis competentes.

DISPOSITIO ORDINE PSALMODIÆ DIURNÆ, RELIQUI OMNES PSALMI, QUI SUPERSUNT, ÆQUALITER DIVIDANTUR.... ET DUODECIM PER UNAMQUAMQUE CONSTITUANTUR NOCTEM. Cujus inſtituti rationem hanc reddit Petrus Damiani: [Quoniam ad continuæ orationis inſtantiam excitat nos evangelica tuba dicens: Quia oportet ſemper orare & numquam deficere; & Apoſtolus: Sine intermiſſione orate; ut hoc non ſolùm in die, ſed & in nocte præceptum evangelica impleat diſciplina, diligentiſſimè procuratum

Cur duodecim pſalmi ad nocturnas vigilias.

Opuſc. 10 cap. 1.

ratum eſt, ut duodenis pſalmis nocturnæ vigiliæ tranſigantur. Durum quippe fuerat, ut ægroti, ſive prægnantes, ac quælibet ætatum ſexuumve diverſitas, ſicut in die per nocturna quoque horarum intervalla conſurgeret, atque ad eccleſiam feſtinaret. Ut ergo laborem eccleſiæ magiſtra diſcretio temperaret, exquiſitum atque altioris conſilii diſpenſatione ſtatutum, ut juxta nocturnarum horarum numerum, nihilominus ad vigilias duodenus decurreret ordo pſalmorum; ut quodammodo tota nox in oratione videretur expenſa, dum totidem pſalmos orando perſolveret, quot videlicet horis & ipſa conſtaret.] CAPUT XVIII.

Notat porro Hildemarus quoſdam olim hujus occaſione textus: *Duodecim pſalmi per unamquamque conſtituantur noctem*, aliquo præoccupatos impedimento, v. g. exiſtentes in via, illis in vigiliis quibus prolixiores occurrunt pſalmi, hos in breviores mutare voluiſſe, dicendo v. g. pſalmos Graduales, etiam ſe hoc audere aſſerentes juxta Regulæ præceptum ſcribentis: *Duodecim pſalmi per unamquamque conſtituantur noctem.* Sed [hi tales, inquit Hildemarus, conveniuntur in eo quod digeſto ordine pſalmodiæ diurnæ, reliqui omnes pſalmi, qui ſuperſunt, æqualiter dividantur in ſeptem noctium vigiliis, partiendo ſcilicet qui inter eos prolixiores ſunt pſalmi; qui cùm mutant, non dividunt; & cùm non dividunt, tranſgreſſores ſunt hujus præcepti.]

HOC PRÆCIPUE COMMONENTES, UT SI CUI FORTE HÆC DISTRIBUTIO PSALMORUM DISPLICUERIT, ORDINET SI MELIUS ALITER JUDICAVERIT. Egregium ſanè humilitatis exemplum, quod vir omnium juſtorum ſpiritu plenus inſtitutum à ſe cum tanta diligentia ac diſcretione ordinem alieno ſubjiciat judicio. Sed [ſive cauſſa humilitatis, ſive cauſſa conceſſionis hoc verbum dixit magiſter noſter; tutius eſt, ut nullus Abbas, vel Monachus illam ſibi præſumtionem aſſumat, quod aliter diſponat ipſum ordinem pſalmodiæ, quàm ipſe hìc diſpoſuit, qui Spiritu Dei plenus erat,] inquit Bernardus Caſſinenſis. Et certè ſi magnum eſt in S. P. Benedicto humilitatis indicium, quod inſtitutum à ſe ordinem aliter permittat diſponi; non minus ſuperbiæ ſignum id præſumere: unde nec Summi Pontifices illum umquam mutare voluerunt, uti obſervat Walfridus in lib. de eccl. rebus c. 23. Et quia nonnulli novitatum amatores id aliquando præſumſerant, in concilio Aquiſgran. anno 802. celebrato ſtatutum eſt, [ut in monaſteriis S. Benedicti Regulam ſervantibus officium S. Benedicti facerent ſicut Regula docet.] Et in altero anni 817. [Ut officium quod in Regula S. Benedicti continetur celebrent Monachi.] Cujus ſtatuti mentionem facit Chronicon Moiſacenſe his verbis: [Anno tertio Ludovici factum eſt concilium magnum Aquiſgrani in menſe Auguſto; & præceptum eſt, ut Monachi omnes curſum S. Benedicti cantarent ordine Regulari.] Sed & Paulus V Pontifex Maximus; qui noſtra ætate breviarium pro omnibus ſub Regula S. P. Benedicti militantibus inſtituit, eandem pſalterii diſpoſitionem illibatam ſervari voluit; ut meritò eos increpet Hildemarus, qui ordina-

An expediat mutare inſtitutam à S. B. pſalmorum diſtributionem.

Chron. Moiſ. apud Cheſnium tom. 3.

Can. 3.

In MS cod. Reg. Bibliot.

CAPUT XVIII. tam à S. Patre pſalmorum diſpoſitionem mutare præſumſerant; qua de re etiam queritur Vualfridus in lib. de eccleſ. reb. c. 25. quamvis pauci tantùm Monachi, & non omnes Romanum ſuſcepiſſent officium, ut conſtat ex Supplemento Amalarii ejuſdem ætatis ſcriptoris, qui Monachorum officia à Clericalibus diverſa tum fuiſſe teſtatur. Vid. Bened. Haefteni l. 7. tract. 5. diſq. 4. & 5. Ceterùm obſervo hìc cum Hildemaro, & quibuſdam aliis verba S. Benedicti ſolam pſalmorum diſpoſitionem tangere; non autem hymnorum, verſuum, lectionum, &c.

DUM OMNIMODIS ID ADTENDATUR, UT OMNI HEBDOMADA PSALTERIUM EX INTEGRO NUMERO CENTUM QUINQUAGINTA PSALMORUM PSALLATUR. Notat hìc Bernardus Caſſinenſis & poſt eum Boherius S. P. Benedictum abſolutè non præſcripſiſſe, ut pſalterium integrum, hoc eſt ut quilibet pſalmus omni hebdomada pſallatur; ſed addidiſſe, *Ex integro numero centum quinquaginta pſalmorum;* quia propter occurrentes feſtivitates aliqui ſunt pſalmi, qui per hebdomadam decantari non poſſunt, licèt à numero pſalmorum numquam recedendum ſit. Ita illi ad ſuum propoſitum. Sed breviùs & faciliùs dixiſſe potuiſſent, iſtud S. Benedicti decretum de pſalterio hebdomadatim recitando hypotheticè eſſe intelligendum, poſito ſcilicet quod feſta, quæ ejus tempore non ita frequènter occurrebant, non eveniant: quod autem adjecit *ex integro numero centum quinquaginta pſalmorum* aliò reſpicere videtur, pſalmorumque numerum dedita opera deſignaſſe, ne quis ſuppoſititios, peregrinos, & apocryphos pſalmos interjiceret, juxta concilii Laodiceni can. 59. *non oportet pſalmos privatos in eccleſia dici:* nam fuerunt olim pſalmi ſub titulo Salomonis, & quorumdam aliorum, inquit Theodorus Balſamon, quos quidem privatos concilium appellat, quod non eſſent auctoritate eccleſiæ recepti. Pſalmos & Odas Salomonis inter apocryphas ſcripturas recenſet S. Athanaſius in Synopſi ſacræ Scripturæ: de quibus etiam agit Nicæphorus Patriarcha Conſtantinopolitanus in canone, & collocat inter ſcripturas quibus contradicitur. Sed & ipſe Athanaſius in Synopſi inter Davidicos pſalmos mentionem facit centeſimi quinquageſimi primi, qui reperitur etiam in antiquis pſalteriis MSS. extatque editus in Polyglotta. Multi etiam hæretici pſalmos compoſuerunt, inter quos Hierax, quemadmodum docet S. Epiphanius l. 2. Panarii. hæreſi 67. Valentinus quoque, ut videre eſt apud Tertullianum lib. de Carne Chriſti. Denique Donatiſtæ pſalmos humano ingenio elaboratos in ſuis eccleſiis canebant, ut docet S. Auguſtinus in epiſt. 55. novæ editionis.

De numero pſalmorum.

Ex hoc porro S. Benedicti loco Hildemarus eos, qui Benedictinum officium in Romanum mutare præſumunt, ut Regulæ violatores arguit, eo quod non omni hebdomada totum pſalterium perſolvunt, puta in hebdomada Paſchæ & Pentecoſtes, in quibus Romani ſolito brevius decantant officium.

QUIA NIMIS INERS DEVOTIONIS SUÆ SERVITIUM

Caput XVIII.

OSTENDUNT MONACHI. Immo obligationis; nam quod erat devotionis ante clauſtri ingreſſum, obligationis ac debiti evaſit poſt monaſticam profeſſionem, uti obſervat Boherius.

Pſalterium omni die recitatum.

QUI MINUS A PSALTERIO CUM CANTICIS CONSUETUDINARIIS PER SEPTIMANÆ CIRCULUM PSALLUNT, CUM LEGAMUS SS. PATRES UNO DIE HOC STRENUE IMPLESSE. Quod ait *uno die* non ſic capiendum eſt, quaſi ſemel & uno tantùm die pſalterium recitaſſent., *ſed cum dicit uno die*, inquit Hildemarus, *quaſi diceret per ſingulos dies*, aut ſaltem frequenter. Quem SS. Patrum fervorem æmulatos fuiſſe non paucos reperimus. Ita S. Vvinvvaloëus [ter quotidie quinquagenos pſalmos pſallebat, modò in crucis figuram, modò flexis genibus.] Ita S. Neotus Abbas in Anglia immerſus fonti, [ſolitus erat ad rigoris incrementum totum ex integro pſalterium perſolvere.] Idem de S. Aldelmo referunt in ejus vita n. 4. Ita Ceolfridus Abbas Romam etiam proficiſcens, [exceptis canonicis orationum horis, quotidie bis pſalterium ex ordine decantare curavit,] ut ſcribit Beda in vita S. Benedicti Biſcopi l. 2. n. 21. Ita S. Sequanus Abbas ex ejus vita n. 2. S. Auſtrudis Abbatiſſa Laudunenſis ex ejus item vita n. 18. nihil cibi aut potus prægustare ſolebant, quia integrum pſalterium recitaſſent, qua de re etiam laudatur Gervinus Abbas Centulenſis in Chron. Cent. l. 4. c. 26. Ita denique S. Maurus, teſte Fauſto in ejus vita. S. Albericus Abbas Ciſtercienſis, teſte Henriquez in ejus vita n. 3. etiam ante vigilias nocturnas ſæpe pſalterium percurrebant. Quid integras congregationes commemorem, quibus ſolemne fuit ſingulis diebus pſalterium decantaſſe? id quod de Hoemburgenſibus S. Odiliæ Sanctimonialibus legimus in ejus vita n. 21. [Evenit & ut quadam die, ſicut conſuetudo in eodem monaſterio erat, ſcilicet ut quotidie ſecundùm ordinem virium jejunarent, & pſalterium decantarent.] qualem etiam diſciplinam apud omnes S. Romualdi Eremitas viguiſſe diſcimus ex Hieronymo Camaldul. Monacho in ſermone de S. Romualdo n. 67. apud Boll. 7. Februarii: [Convocatis Pater S. Romualdus omnibus & ſingulis Eremitis, docebat eos, ut per totum anni circulum tribus diebus in ſeptimana in ſolo pane & aqua jejunarent, pſalterium cum canticis quotidie dicerent, ſilentium inviolabiliter ſervarent, diſciplinas flagellorum in cella facerent.] De Eremitis quoque Fontis Avellani ita ſcribit Petrus Damiani: [Conſuetudo eſt ut cùm duo fratres ſimul commorantur in cella, duo perſolvant in die pſalteria, unum pro vivis, alterum pro defunctis. Et illud quidem quod eſt vivorum, cum illis dicitur additamentis, quæ B. Romualdus appoſuit. Quod verò pro defunctis, cum novem lectionibus dicitur; tribus nimirum per quinquagenos pſalmos. Qui autem ſolus moratur, pſalterium quidem vivorum totum per ſingulos dies adimplet; defunctorum autem ſive medium, ſive totum, juxta quod virium poſſibilitas adminiſtrat. Horarum autem Canonicarum pſalmodia omnino, ſicut fit in monaſterio, ita hìc per ordinem tota nihilominus adimpletur.] Sed

In 3. ejus vita Boll. 3. Mart.

Sæc. 4. Bened. part. 2.

Specil. Tom. 4.

Boll. 26. Ian.

Vide vit S. Salaberga n. 26. Sæc. 2 Egberti Sæc. 3. part. 1. S. Vulflani c. 2. apud Boll. 19. Ian.

Ethelvolfum in carmine de Abbat. & viris piis Lindisfarn. cap. 13. Sæc. 4. part. 2.

Opuſc. c. 14. Vide Opuſc. 15. cap. 9. & Regulam S. Ferreoli cap. 12.

CAPUT XVIII.

quod de S. Dominico Loricato refert idem Petrus Damiani omnem pene ſuperat fidem: [Eſt inter nos, qui nonnumquam uno die continuato cum nocte novem pſalteria meditando decurrat; & interim pene ſemper utraque manu ſcopis armata nudum corpus afficiat.... Hic mihi aliquando fraterna familiaritate conqueſtus eſt, quia cum novem ſic pſalteria ſæpe modulando perficeret, ad decimum numquam potuerit pervenire.] Denique generalis olim in toto Ordine Benedictino uſus obtinebat integrum in die Paraſceves pſalterium recitandi, uti oſtendimus in l. 3. de antiq. Monach. rit. c. 14.

QUOD NOS TEPIDI UTINAM SEPTIMANA INTEGRA PERSOLVAMUS. Quibus poſtremis verbis, paternaque increpatione S. Benedictus ſtimulos addit diſcipulis, ut aliquid ad ſolitum ſuæ devotionis ſervitium addant: unde ſatis mirari non poſſum quoſdam Monachos, eo quod parvum B. Mariæ officium aliquando recitare cogantur, conqueri, quaſi nimis prolixa graventur pſalmodia, cùm vix ulla olim extiterit Monachorum congregatio, quæ quotidie illud perſolvendum non ſuſceperit, tantaque olim apud noſtros augendi officii increverit devotio, [ut in quibuſdam monaſteriis ultra tria in quantitate pſalteria] ad inſtitutum à S. Patre divini operis curſum adjecerint, ut ſcribit Boherius: quod certè patet ex his quæ retulimus in l. 1. de antiq. Monachor. ritib. c. 2. 3. 4. 9. & 11. Scio equidem aliquos prolixitatem illam in pſalmodia non ita probaſſe, ut ſunt Guillelmus Abbas S. Theoderici in epiſtola ad fratres de monte Dei, & Petrus Bleſenſis ad Monachum quemdam Cartuſianum, quem ad Cluniacenſes tranſire meditantem ita dehortatur: [Quid quæſo dulcedinis aut devotionis invenies apud eos, quibus verſa eſt in nauſeam numeroſa, atque confuſa iteratio, atque farſura pſalmorum. Paulus dicit: Pſallam ſpiritu, pſallam & mente. Si pſallentibus non adſit devotio, licèt eumdem pſalmum millies repetant, non eſt hic pſalmus jucunda decoraque laudatio.] Sed poſtea zeli ſui fervorem paulò temperavit, ad M. Abbatem de Eveſham ſic ſcribens: [Fateor quod pſalmodiæ prolixitas, ſi ex devotione procedit, ſaluberrima eſt; ſi acediam habet ſociam, occupatio tamen eſt honeſta; ſi vagos excurſus mentis omnino non reprimit, per eam ſaltem ſtudiis honeſtioribus aſſueſcit.] Ceterùm longè alia erat mens Petri Damiani, cujus unum teſtimonium ſufficere poteſt ad obſtruendum os adverſariorum. Ita porro ſeſe explicat ad Cluniacenſes Monachos ſcribens: [Cùm tam diſtrictum atque ferventem ſanctæ veſtræ converſationis ordinem recolo, non adinventionis humanæ ſtudium, ſed S. Spiritus magiſterium ineſſe perpendo: nam tanta eſt in ſervandi ordinis continua jugitate prolixitas; tanta præſertim in eccleſiaſticis officiis protelabatur inſtantia, ut in ipſo Cancri ſive Leonis æſtu, cùm longiores ſunt dies, vix per totum diem unius ſaltem vacaret horæ dimidium, quo fratribus in clauſtro licuiſſet miſcere colloquium. Hoc autem tam continui laboris exercitium ad hoc eſt, ut reor, ſolerti ſatis ac provida magiſterii arte proviſum, ut levium, at-

Pſalmodiæ prolixitas improbata.

Epiſt. 86.

Epiſt. 97.

A Petro Damiani probata. *Lib.* 6. *ep* 5.

que infirmorum fratrum fragilitatem reprimat, & delinquendi propemodum occaſionem tollat, quatenus etiamſi velint, præter cogitationem peccare vix poſſint. Fragilium igitur imbecillitati conſulitur, dum in perſolvendo continui ordinis penſo totum non modò diurni, ſed & nocturni temporis ſpatium profligatur.] CAPUT XIX.

Antequam caput iſtud abſolvam, obſervabo cum Boherio in 2. Comm. hujus capitis initio, quoſdam olim exiſtimaſſe S. Patrem Benedictum Gallicano uſum eſſe pſalterio; quod ex iis locis colligebant, quæ S. Pater citat ex pſalterio in Regula, in quibus variæ reperiuntur lectiones, quæ non extant in Romano, bene autem in Gallicano.

CAPUT XIX.

De diſciplina pſallendi.

UBIQUE credimus divinam eſſe præſentiam, & oculos Domini [a] in omni loco ſpeculari bonos & malos: maximè tamen hoc ſine aliqua dubitatione credamus, cùm ad opus divinum aſſiſtimus. Ideo [b] ſemper memores ſimus quod ait Propheta: *Servite Domino in timore.* Et iterum, *Pſallite ſapienter.* Et *In conſpectu Angelorum pſallam tibi.* Ergo conſideremus, qualiter oporteat [c] nos in conſpectu divinitatis & Angelorum ejus eſſe: & ſic ſtemus ad pſallendum, ut mens noſtra concordet voci noſtræ.

[a] in Oxon. & Hild. deeſt *in omni loco.* [b] deeſt in Hild. *ſemper.* [c] al. deeſt *nos.*

COMMENTARIUS.

HActenus de divinis officiis ſatis fusè S. Benedictus, ſingulas illius horas aſſignando, ſingulas horarum partes diſtribuendo, pſalmorum ordinem diſponendo: unum reſtare videbatur, quod eſſet horum omnium velut anima, & ſine quo vix aut ne vix quidem cuncta prodeſſent; qua ſcilicet pſallendum ſit diſciplina; idque præſenti hoc capite exequitur. Iſthæc autem pſallendi diſciplina in duobus potiſſimum ſita eſt, ex quibus unum exteriorem hominis compoſitionem ſpectat, alterum interiores animi dirigit affectus. De hoc ſecundo præſertim agitur hoc capitulo, de primo plurima jam tetigimus tum in ante dictis hactenus, tum in libro 1. de antiq. Mon. rit. cap. 2. Unum hìc ſolùm addo Benedicti Papæ XII. decretum, ut in Monachorum De exteriori pſallendi diſciplina.

CAPUT XIX

In Conſt. pro Bened. cap 27.

[eccleſiis, monaſteriis, ſive locis cum gravitate, & modeſtia, humiliter, & devotè, horis debitis ad divina officia univerſi & ſinguli Monachi debeant convenire; ipſaque cum devotione ſincera, tractim, diſtinctè, convenienter, & debitè celebrent; non tranſcurrendo, aut ſyncopando, & quoad alia, quæ his impedimentum afferrent, ſervando ſilentium; quin immo ad divina intentis præcordiis adtendendo: tranſgreſſores verò præmiſſorum debitæ ſubjaceant diſciplinæ.]

Serm. 47. in cant.

Huc referri poteſt præclarum S. Bernardi monitum: [Vos moneo dilectiſſimi, purè ſemper & ſtrenuè divinis intereſſe laudibus. Strenuè quidem, ut ſicut reverenter, ita & alacriter Domino aſſiſtatis, non pigri, non ſomnolenti, non oſcitantes, non parcentes vocibus, non præcidentes verba dimidia, non integra tranſilientes, non fractis & remiſſis vocibus muliebre quiddam balba de nare ſonantes; ſed virili, ut dignum eſt, ſonitu & affectu voces S. Spiritus depromentes.]

Epiſt. 311. Vide notas ad hanc epiſt in edit. Mabil.

Et alibi: [Cantus ſi fuerit, plenus ſit gravitate, nec laſciviam reſonet, nec ruſticitatem: ſic ſuavis, ut non ſit levis: ſic mulceat aures, ut moveat corda. Triſtitiam levet, iram mitiget: ſenſum litteræ non evacuet, ſed fœcundet. Non eſt levis jactura gratiæ ſpiritualis levitate cantus abduci à ſenſuum utilitate, & plus ſinuandis intendere vocibus, quàm inſinuandis rebus.] Rectè omnino; nam ab humili prorſus & ſimplici Monachorum pſallendi diſciplina alieni ſunt omnes cantus figurati, muſicorum voces ſeu potiùs clamores, muſicalia omnia inſtrumenta, à quibus abhorruere quotquot umquam ſolidæ pietati & religioſæ ſimplicitati ſtuduerunt Monachi;

Organorum uſus apud Monachos improbatus.

Conſtit. MS Caſalis Ben. c. 66. Ad cap. 19. Reg.

unde meritò à ſuis olim eccleſiis organa extruſerunt noſtri Caſalini; edito hoc ſtatuto: [Prohibemus etiam in noſtra congregatione organa, interdicentes fratribus noſtris tam organorum, quàm aliorum inſtrumentorum pulſationem; quibus inhibemus ut nec addiſcant, nec doceant eorum uſum. Similiter caveatur omnis cantus figuratus.] quod decretum à Caſſinenſi congregatione accepiſſe videntur, ſiquidem in ejus antiquis declarationibus prohibentur de novo fieri organa ſine licentia capituli generalis, nec niſi in præcipuis diebus pulſari permittuntur; & hoc per alios quàm per Monachos, quibus tam organorum, quàm aliorum muſicorum inſtrumentorum, pulſationem interdicunt; inhibentque ne addiſcere, nec alios docere poſſint.

Cap. 19.

In Conſtitutionibus etiam Monachorum Fulienſium hæc leguntur: [In nulla divini officii aut miſſarum parte liceat cantu figurato, aut ſymphoniaco, vel muſico uti, nec organis aut alio quovis genere inſtrumenti. Longiſſimeque abſint hæc omnia à Monaſteriis noſtris, nec in ea re diſpenſari poſſit.]

Sæc. 5. Bened. p. 630. Chron. Rameſ. 2. part. cap. 28. Sæc. 5. pag. 756.

Certè organorum uſus apud veteres Monachos raró invenies. Aliqua in novo Vvintonienſi monaſterio Elfegus conſtruxiſſe dicitur in vita metrica S. Athelvoldi; ſed hoc in Cathedrali eccleſia, quæ Monachis Benedictinis olim Vvintoniæ commiſſa erat. Similiter Rameſienſi Baſilicæ Comes Aldermannus [triginta libras ad fabricandos cupreos organorum calamos erogavit, qui in alveo ſuo ſuper unam cochlearum denſo ordine fo-

taminibus inſidentes, & diebus feſtis follium ſpiramento fortiore pulſati prædulcem melodiam & clangorem longius reſonantem ediderunt.] Sed hoc Comitis liberalitate non Monachorum expenſis. Denique in MS. Chronico Cavenſis Monaſterii organorum mentionem reperi in dedicatione eccleſiæ ab Urbano II. facta; ſed hoc in ſumma feſtivitate, & præſente ſummo Pontifice. Ceterùm in noſtris Galliis dubito an viſa fuerint in Monachorum eccleſiis organa ante trecentos aut ad ſummum quadringentos annos. Porro erravit Navarrus dum aſſeruit tempore S. Thomæ Aquinatis organorum uſum nondum receptum fuiſſe: nam præter ea quæ diximus, anno 757. [delata ſunt organa de Græcia, miſſa ab Imperatore cum certis muneribus Domno Pippino Regi,] ex Chronico S. Benigni Divion. Sed de his, quæ obiter dicta ſint, ſatis: venio ad Regulæ textum.

CAPUT XIX. *Apud Boll. ad vit. S. Pet. Abbatis Cavenſ. 4. Mart.* *Spic. tom. 1. p. 395.*

UBIQUE CREDIMUS DIVINAM ESSE PRÆSENTIAM. Licèt Deum ubique præſentem eſſe ſit res per ſe nota, ut vix Deum concipiamus, quin eum ubique præſentem intelligamus; non defuere tamen, qui vel ipſo naturæ lumine deſtituti, divinam immenſitatem limitibus circumſcribere voluerunt. De Platonicis & Stoïcis ita ſcribit Tertullianus: [Deum poſuerunt extra mundum Stoïci, qui figuli modo extrinſecus torqueat molem hanc; intra mundum Platonici, qui gubernatoris exemplo intra mundum remaneat, quem regat.] Judæi quoque referente S. Hieronymo, aut ſaltem rudiores inter ipſos, Deum concludebant in templo Jeroſolymitano. Hæretici quoque non pauci divinam immenſitatem impugnarunt, ſcilicet Valentiniani, Gnoſtici, Manichæi, & alii, ut referunt Irenæus, Tertullianus, Epiphanius, Auguſtinus: Noſtra verò ætate Vorſtius Calvinianus in eumdem ſcopulum impegit; Deumque voluit ſubſtantialiter ſolo in cælo eſſe; in aliis veró virtute tantùm, & potentiâ: immo refert Eraſmum dubitaſſe ſitne Deus in antro Scarabæi, aliiſque obſcænioribus locis; quamvis id in operibus Eraſmi nullibi revera legatur. Quibus omnibus reclamat Deus: *Cælum & terram ego impleo.*

Dei ubique præſentia impugnata. *In Apolog.* *In Iſaia c. 66.*

Quomodo autem Deum ubique præſentem intelligamus, præclarè exponit S. Gregorius, hìc ab Hildemaro citatus his verbis: [Deus autem ubique eſſe dicitur, quia ipſe manet intra omnia, ipſe extra omnia, ipſe ſuper omnia, ipſe infra omnia. Et ſuperior per potentiam, & inferior per ſuſtentationem: Exterior per magnitudinem, & interior per ſubtilitatem. Surſum regens, deorſum continens, extra circumdans, interius penetrans. Nec alia ex parte ſuperior, alia inferior; aut alia ex parte exterior, atque ex alia manet interior; ſed unus idemque totus ubique, præſidendo ſuſtinens, circumdando penetrans, penetrando circumdans, unde ſuperius præſidens, inferius inde ſuſtinens; & unde exterius ambiens, inde interius replens; ſine inquietudine ſuperius regens, ſine labore inferius ſuſtinens; interius ſine extenuatione penetrans, exterius ſine extenſione circumdans. Eſt itaque inferior, & ſuperior ſine loco, eſt amplus ſine latitudine, eſt ſubtilis ſine attenuatione.]

Caput XIX.

Et oculos Domini. [Oculus Dei, inquit Hildemarus, dicitur illa vis Divina, qua cuncta videt, ſicut auris dicitur illa vis Divina, qua cuncta audit.] Sive ut ait Bern. Caſſ. [Oculorum ejus ſpeculatio eſt infallibilis, & pleniſſimæ ſcientiæ ipſius cognitio.]

Speculari bonos et malos. Bonos ut corrigantur, aït iterum Hildemarus, ſicut reſpexit Petrum; malos ut puniantur, & condemnentur, ſicut reſpexiſſe legitur caſtra Ægyptiorum, ſolis adinſtar, qui & ceram liquefacit, & lutum indurat.

Maxime tamen hoc sine aliqua dubitatione credamus. Quod ait *maximè* non ſic capiendum eſt, quaſi Deus magis uno eſſet in loco, quàm alio; ſed ad nos referri debet, non ad Deum ipſum, ut poſt Hildemarum docet Bernardus Caſſin. Et certè [licèt ſemper videamur, ſed tunc etiam præſentamus & oſtendimus nos quaſi facie ad faciem cum Deo loquentes,] inquit alter Bernardus Abbas Clarevallenſis. *Serm. 25. de diverſ.*

Cùm ad opus Divinum assistimus. Ad opus Divinum, ait, [quo quidem nomine, ut loquitur iterum S. Bernardus, laudum ſolemnia, quæ Deo in oratorio quotidie perſolvuntur, P. Benedictus ideo voluit appellare, ut ex hoc clariùs aperiret quàm nos operi illi velit eſſe intentos.] *Serm. 47. in cant.*

Pſallere ſapienter quid ſit.

Ideo semper memores simus quod ait Propheta: Servite Domino in timore; et iterum: Psallite sapienter. Quid ſit Pſallere ſapienter variè à variis exponitur. Primò enim S. Baſilius [ſi quis, inquit, ita animam ſuam intendat ad ſingula verba pſalmorum, ſicut guſtus intentus eſt ad diſcretionem ſaporis ciborum, iſte eſt qui complet hoc quod dicitùr: Pſallite ſapienter.] Baſilio concinere videtur Hildemarus his verbis: [Ille pſallit ſapienter, qui quod ore dicit, corde cogitat.] Et Bernardus Caſſinenſis: [Pſallite ſapienter, hoc eſt ſapidè, ideſt cum devotionis ſapore, ut toto poſſe cogitetur quod pſallendo habetur in ore. Quidam enim pſallunt, ſed inſipienter, quia corde vagante, ſolus eſt in eis ſtrepitus labiorum. Ille etiam inſipienter pſallit, qui modulatione vocis ſolùm audientibus placere intendit.] Idem habet Boherius. Huc etiam faciunt illa S. Bernardi verba: [Laudem ergo cum cæli cantoribus in communè dicentes, ut pote cives ſanctorum & domeſtici Dei, pſallite ſapienter. Cibus in ore pſalmus in corde ſapit; tantùm terere non negligat fidelis & prudens anima quibuſdam dentibus intelligentiæ ſuæ, ne ſi fortè integrum glutiat, & non manſum, fruſtretur palatum ſapore deſiderabili & dulciori ſuper mel & favum.] Et certè ſi juxta eumdem Bernardum *ille ſapiens eſt, cui Deus ſapit*, ille pſallere ſapienter dicendus, cui Deus pſallendo ſapit. Eamdem explicationem etiam ſequi videtur Magiſter in Regula cap. 47. *In Regul. apud Rufin. cap. 57.* *Serm. 7. in cant.* *Serm. 85. in cant.*

Aliter Regula Patrum à S. Benedicto Anianenſi, & à Smaragdo hic citata: [Sapienter pſallit, qui voci laudanti noxiis operibus non contradicit, & qualiter oporteat Divinæ potentiæ famulari ſollicita cura *In Conc. Reg. c. 26. §. 5.*

cura omnique ſtudio proſequitur.] Cui conſonat illa Proſperi Aquitanici ſententia 72. [Rectè in Dei laudem pſallit, cujus opera cum voce concordant. Nam finito carmine vox tacet ; vita autem in bonis actibus permanens numquam reticet ejus gloriam, quem in ſe gaudet operari.] CAPUT XIX.

Denique Nicolaus de Fractura : [Nemo, inquit, ſapienter facit quod non intelligit : ideo cùm pſallimus, ſapienter pſallamus, ideſt cum omni puritate animi, & intellectu eorum, quæ ſurſum ſunt.]

ET: IN CONSPECTU ANGELORUM PSALLAM TIBI. Quem locum duobus modis explicat Hildemarus. [Uno modo, inquit, intelligitur, quia cùm pſallimus Deo, adſiſtentibus Angelis pſallimus, quia Deus non eſt ſine ſuis nunciis, atque miniſtris. Altero modo intelligitur, quod ſi nos intendimus corde quod ore dicimus, noſtra intentio intentioni Angelorum jungitur.]

ERGO CONSIDEREMUS QUALITER OPORTEAT NOS IN CONSPECTU DIVINITATIS ET ANGELORUM EJUS ESSE. Ne fortè cadat in nos terribilis illa S. Bernardi exprobratio : [Doleo aliquos veſtrûm gravi in ſacris vigiliis deprimi ſomno, nec cæli cives revereri, ſed in præſentia principum tanquam mortuos apparere, cùm veſtra ipſi alacritate permoti veſtris intereſſe ſolenniis delectentur : vereor ne veſtram deſidiam quandoque abominantes cum indignatione recedant, & incipiat unuſquiſque veſtrum ſero cum gemitu dicere Deo : Longè feciſti notos meos à me, poſuerunt me abominationem ſibi. Quapropter attendite principes veſtros cùm ſtatis ad orandum, vel pſallendum, & ſtate cum reverentia, & diſciplina.... Uſurpemus officium, quorum ſortimur conſortium : ut in ore infantium & lactentium perficiatur laus, dicamus eis, pſallite Deo noſtro, pſallite ; atque audiamus eos viciſſim reſpondentes : Pſallite Regi noſtro, pſallite.] *Serm. 7. in cant. Vide epiſt. 78. ad Sugerium Abbatem.*

ET SIC STEMUS AD PSALLENDUM. Quem in locum Bernardus Caſſinenſis [Non dixit ſedeamus ad pſallendum ; ſed ſtemus dixit, ut indicet corpus erectum eſſe debere, ut erectam etiam notet mentem : unde uſque hodie in pſalmis canendis non ſedent fratres in Monte Caſſinenſi] &c. ſed de his ſuperius diximus ad cap. 9.

UT MENS NOSTRA CONCORDET VOCI NOSTRÆ. Et hoc eſt potiſſimum quod toto hocce capitulo intendebat S. Benedictus ; ideo enim præmiſit divinam adeſſe præſentiam cùm ad opus divinum aſſiſtimus, in conſpectu Angelorum nos pſallere, Deo ſerviendum eſſe cum timore, pſallendumque ſapienter, ut tandem concluderet : ſic ſtemus ad pſallendum ut mens noſtra concordet voci noſtræ. Idem monent S. Baſilius : [Ne diſſonans ſit à ſono vocis tuæ ſenſus tuus ; ſed in linguæ verba vigil intendat.] S. Auguſtinus : [Pſalmis & hymnis cùm oratis Deum, hoc verſetur in corde, quod profertur in voce.] S. Iſidorus : [Quando celebrantur pſalmorum ſacramenta ſpiritualia, refugiat Monachus riſus, & fabulas ; ſed hoc meditetur corde, quod pſallitur ore.] Regula Magiſtri : [Quod ſonat in voce, ipſum ſit in mente *De attentione ad opus Dei. In Admon. In Regul. cap. 9. Regul. cap. 7. Cap. 47.*

CAPUT XX

pſallentis.] S. Bernardus: [Nihil aliud dum pſallitis, quàm quod pſallitis cogitetis.] Talis erat S. Adalardus Abbas Corbeienſis, qui referente Paſchaſio Ratberto in ejus vita n. 27. [Si ad Dei intraſſet officium, ut idem jucundo animo ſolitus erat dicere, mox omnes cogitationes, & cauſſas rerum temporalium ante oſtium reponebat, & ſecum totus ingrediebatur, ut totus Deo ac ſibi adeſſet.] Tales erant noſtri Meldenſes S. Faronis, quorum probata ad Deum attentio Otgerii militis converſionem perfectam operata eſt, uti habetur in ejus vita n. 19. Tales Sancti-Gallenſes, quorum devotionem ad opus Dei experimento didiciſſe leguntur Imperatores Ottho & Conradus apud Exkehardum in lib. de caſibus S. Galli. Talis denique in Cluniacenſi Benedictus Monachus, [qui pſalterium gloſſatum ſemper circumferebat, quoniam pſalmos non perfunctoriè, ut quibuſdam moris eſt, ſed ſumma cum intentione atque devotione cantabat. Ubi ſi quid quod non intelligeret offendiſſet, ad gloſſas ſtatim oculum convertebat.]

Sæc. 4. part. 1.

Ibidem.

Pet. Ven. lib. 1. Mir. cap. 20.

CAPUT XX.

De reverentia Orationis.

SI cùm hominibus potentibus volumus aliqua ſuggerere, non præſumimus niſi cum humilitate, & reverentia: quantò magis Domino Deo [a] univerſorum, [b] cum omni humilitate, [c] & puritatis devotione ſupplicandum eſt? Et non in multiloquio, ſed in puritate cordis, & compunctione lacrymarum nos exaudiri ſciamus. Et ideo brevis debet eſſe & pura oratio, niſi fortè ex affectu inſpirationis divinæ [d] gratiæ protendatur. In Conventu tamen, omnino brevietur oratio; & facto ſigno à Priore, omnes pariter ſurgant.

[a] Flor. *omnium ſanctorum.* [b] al. *cum omni humilitatis.* al. *cum cordis humilitate.* [c] Hild. & Hadr. *& puritate devotionis.* [d] al. deeſt *gratia.*

COMMENTARIUS.

SI CÙM HOMINIBUS POTENTIBUS VOLUMUS ALIQUA SUGGERERE &c. Familiaris quidem comparatio, ſed eo ad perſuadendum efficacior, quo familiaris magis ac nota. Eadem utuntur Tertullianus in lib. de Orat. S. Baſilius in Regul. brevior interrog. 201. Caſſianus Collat. 23. c. 7. Evagrius in Monachicis n. 11. tom. 3. Mo-

num. Eccl. Græc. S. Eligius hom. 9. Haymo Halberſtatenſis l. de varietate c. 20. Magiſter in Regula c. 48. Grimlaicus in Regula Solit. c. 31. ubi etiam integrum ferè hoc caput deſcribit. CAPUT XX.

QUANTÒ MAGIS DOMINO DEO UNIVERSORUM CUM OMNI HUMILITATE, ET PURITATIS DEVOTIONE SUPPLICANDUM EST. Cum omni, inquit, humilitate, *id eſt corporis, & animæ*, ait Hildemarus: addit Bernardus Caſſinenſis, *& oris*; utraque enim neceſſaria eſt, utramque etiam laudat S. P. Benedictus cap. 7.

Meritò autem orare volenti S. Pater virtutem commendat humilitatis; quia Deus reſpicit in orationem humilium, & non ſpernit preces eorum: unde S. Johannes Climacus: [Dum das operam precibus; ſta coram judice tremebundus, non ſecus ac reus; ut humili corporis ſtatu foris, & animi intus, juſti judicis iram extinguas: Non enim poteſt animam tanquam viduam dolenter coram ſe ſtantem, & importunè, quamvis ipſe infatigabilis, precibus fatigantem ſpernere.] Addit S. Benedictus *Et puritatis devotione*, quam in cordis ſimplicitate conſtituit Bernardus Caſſ. juxta illud: *In ſimplicitate cordis quærite illum.* Et certè [nulla debet eſſe in oratione duplicitas; non unus in ore, alter in corde inveniatur,] inquit, in Regula Magiſter, ſed pura ad Deum intentio, [ut qui orat præſentis Chriſti videatur pedes tenere,] ut loquitur idem Magiſter. Oratio ſit humilis, & devota. *Grad. 7. Vide S. Bern. Serm. 25 de diverſ.* *Cap. 48.*

ET NON IN MULTILOQUIO. Idem docet S. Baſilius: [Ne longitudinem verborum protrahas ante eum; quia non in multiloquio, ſed in puriſſima mente placabitur Deus.] Et Abbas Macarius à fratribus interrogatus quomodo eſſet orandum, reſpondit: [Non ſunt neceſſaria nobis ſuperflua verba, ſed extendere tantùm manus, ac dicere debemus: Deus quomodo vis, & ſicut tibi placet, ita fiat. Si autem tentatio irruerit, aut impugnatio, dicendum: Deus auxiliare nobis; ipſe enim ſcit quæ nobis expediant.] Quin & ipſe Chriſtus in evangelio, [Orantes, inquit, nolite multum loqui ſicut Ethnici; putant enim quod in multiloquio ſuo exaudiantur, nolite ergo aſſimilari eis.] Quid autem ſit in multiloquio orare, & quid differant multiloquium, & diuturna precatio, eruditè admodum docet S. Auguſtinus his verbis: [Neque enim, ut nonnulli putant, hoc eſt orare in multiloquio, ſi diutius oretur. Aliud eſt ſermo multus, aliud eſt diuturnus affectus: nam & de ipſo Domino ſcriptum eſt, quòd pernoctaverit in orando, & quòd prolixius oraverit: ubi quid aliud quàm nobis præbebat exemplum in tempore precator opportunus, cum Patre exauditor æternus?] Et paulò pòſt: [Abſit enim ab oratione noſtra multa locutio, ſed non deſit multa precatio, ſi fervens perſeverat; nam multum loqui eſt in orando rem neceſſariam ſuperfluis augere verbis: multum enim precari eſt eum quem precamur diuturna & pia cordis excitatione pulſare; nam plerumque hoc negotium plus gemitibus, quàm ſermonibus agitur; plus fletu quàm affectu.] Et ſanè, ut præclarè docet Hugo de S. Victore: [Homo qui rogatur per narrationem noſtram docetur, ut Multiloquium in oratione vitandum. *In admonit. Ruffin. Lib. 3. de vit. Pat. n. 107.* *Epiſt. 130.* *De modo orandi cap. 4.*

CAPUT XX. ſciat quid velimus; per ſupplicationem pulſatur, ut annuat quod petimus. Sed in illa quæ ad Deum fit oratione narratio neceſſaria non eſt, niſi fortè homo ad hoc narret, ut ipſe petitionem ſuam melius intelligat; ut & per orationem ſuam admonitus, quid petat conſideret, & per conſiderationem petitionis ſuæ exercitatus, devotius oret.]

Neceſſaria ad orandum in puritate cordis. *Collat. 9. c. 3* *Vide c. 4.*

SED IN PURITATE CORDIS. Quia ſoli mundo corde Deum videbunt. [Ut autem eo fervore ac puritate qua debet, emitti poſſit oratio (ita loquitur Caſſianus) hæc ſunt omnimodis obſervanda. Primùm, ſollicitudo rerum carnalium generaliter abſcindenda eſt. Deinde nullius negotii cauſſæve non ſolùm cura, ſed ne memoria quidem penitus admittenda; detractiones, vaniloquia, ſeu multiloquia, ſcurrilitates quoque ſimiliter amputandæ; iræ præ omnibus ſive triſtitiæ perturbatio funditus eruenda; concupiſcentiæ ac philargyriæ noxius fomes radicitus evellendus: Et ita his ac ſimilibus vitiis extruſis penitus & abſciſſis, quæ hominum quoque poſſunt patere conſpectibus, talique, ut diximus, reſpurgii emendatione præmiſſa, quæ ſimplicitatis & innocentiæ puritate perficitur, jacienda ſunt primùm profundæ humilitatis inconcuſſa fundamenta, quæ ſcilicet turrim intraturam cælos valeant ſuſtinere; deinde ſuperponenda virtutum ſpiritualium extructio; ab omni diſcurſu atque evagatione lubrica animus inhibendus, ut ita paulatim ad contemplationem Dei ac ſpiritualis intuitus incipiat ſublimari. Quidquid enim ante orationis horam anima noſtra conceperit, neceſſe eſt ut orantibus nobis per ingeſtionem recordationis occurrat. Quamobrem quales orantes volumus inveniri, tales nos ante orationis tempus præparare debemus.] &c.

Compunctio quid ſit. *De Spiritu & anima cap. 50.* *C. 10.* *Serm. 66 in cant.* *Cap. 30.* *Lib. 23. Moral. cap. 13.*

ET COMPUNCTIONE LACRYMARUM. Quid ſit compunctio, docetur apud S. Auguſtinum his verbis: [Compunctio eſt quando ex conſideratione malorum ſuorum cor interno dolore tangitur.] Aliter liber de modo vivendi inter opera S. Bernardi: [Compunctio cordis eſt humilitas mentis, veniens de recordatione peccati, & timore judicii. Illa compunctio perfecta, quæ pellit à ſe omnem delectationem carnalium rerum, & toto ſtudio mentis figit intentionem in contemplatione Dei.] Quibus verbis quaſi duo diſtinguit compunctionis genera, quorum unum eſt *in mœrore pro noſtris exceſſibus, alterum in exultatione pro divinis muneribus*, ut loquitur S. Bernardus: quæ Grimlaicus in Regula Solitariorum vocat irriguum ſuperius, & irriguum inferius.

Porro ex S. Gregorio [quatuor ſunt qualitates quibus viri juſti anima in compunctione vehementer afficitur; cùm aut malorum ſuorum reminiſcitur, conſiderans ubi fuit; aut judiciorum Dei ſententiam metuens, & ſecum quærens cogitat ubi erit; aut cùm mala vitæ præſentis ſolerter adtendens, mærens conſiderat ubi eſt; aut cùm bona ſupernæ patriæ contemplatur; quæ quia necdum adipiſcitur, lugens conſpicit ubi non eſt.] Idem videre eſt in præfato libro de modo vivendi cap. 10. & in Regula Solitar. cap. 29. Alias compunctionis cauſſas

enarrat Caſſianus. Collat. 9. cap. 26. Vide Petri Damiani Opuſc. 15. cap. 26. CAPUT XX.

ET IDEÒ BREVIS ESSE DEBET ET PURA ORATIO. Quantum ad tempus & quantum ad verba, inquiunt Bernardus Caſſin. & Bohertius. Idem monet vulgatum Syntagma doctrinæ S. Athanaſii ad Monachos : [Per diem frequenter ora, & aſſiduè ; attamen ſine longa orationis extenſione, ſine clamore, aut multiloquio inani.] Idque Monachorum Ægyptiorum exemplo, qui ut dicit Caſſianus, utilius cenſebant *breves quidem orationes, ſed creberrimas fieri* ; de quibus etiam S. Auguſtinus in epiſtola ad Probam : [Dicuntur fratres in Ægypto crebras quidem habere orationes, ſed eas tamen breviſſimas, & raptim quodammodo jaculatas, ne illa vigilanter erecta, quæ oranti plurimum neceſſaria eſt, per productiores moras evaneſcat, atque hebetetur intentio ; ac per hoc etiam ipſi ſatis oſtendunt hanc intentionem ſicut non eſt obtundenda, ſi perdurare non poteſt ; ita ſi perduraverit, non citò eſſe rumpendam.] Oratio ſit brevis. *Lib. 2. cap. 10.* *Epiſt. 130.*

Quare autem ita brevibus delectarentur orationibus, præter eam quam modò protulit S. Auguſtinus rationem, addit Caſſianus : [ut inſidiantis diaboli jacula, quæ infligere nobis tunc præcipuè cùm oramus inſiſtit, ſuccincta brevitate vitemus.] Et apud eumdem Abbas Iſaac : [Frequenter quidem ſed breviter eſt orandum, ne immorantibus nobis inſerere aliquid noſtro cordi inſidiator poſſit inimicus.] Duas hujuſce brevitatis rationes profert Magiſter, quas illius ſuppreſſo nomine hic exſcribit Smaragdus : [Ideo diximus brevem fieri orationem, ne quis per occaſionem prolixæ orationis obdormiat ; aut fortè diu jacentes diabolus eis ante oculos diverſa ingerat, vel in corde aliud ſubminiſtret.] Addit S. Hildegardis : [Ne fortè pſalmodiæ poſtea inſiſtentes minus ipſi pſalmodiæ intendant, cùm per præmiſſam ac prolixam orationem fatigati fuerint.] *Lib. 2 cap. 10.* *Collat. 9. cap. 36.* *Cap. 48.*

Verùm ex S. Benedicto non modò brevis, ſed etiam pura debet eſſe oratio. Pura autem illa eſt, quæ Deum ipſum petit, aut aliquid propter Deum, cujuſmodi ſunt ea quæ recenſet S. Bernardus, in Sententia 17. Vide ejuſdem Serm. 107. de diverſis.

NISI FORTE EX AFFECTU INSPIRATIONIS DIVINÆ GRATIÆ PROTENDATUR. Sicut enim non eſt obtundenda animi intentio, ſi perdurare non poteſt ; ita ſi perſeveraverit non eſt citò rumpenda, ut modò dicebat S. Auguſtinus : quapropter [tandiu debemus in oratione proſtrati jacere, donec Domino juvante cogitationes vanas comprimamus. Si autem videmus nos ſuperari agitationibus, etiam non delectamur in oratione jacere ; ſurgendum eſt, deinde legendum, aut pſallendum, aut operandum eſt,] inquit Hildemarus. Porro S. Benedicto concinit Aelredus in Regula cap. 14.

IN CONVENTU TAMEN OMNINO BREVIETUR ORATIO, ET FACTO SIGNO A PRIORE, OMNES PARITER SURGANT. Hic locus difficilis & obſcurus eſt, quo in explicando non conſentiunt au- Quid ſit in conventu breviare orationem.

CAPUT XX. ctores, quorum proinde opiniones diverſas, ut quæ arriſerit poſſit eligi, referre animus eſt.

In primis Smaragdus S. Benedictum intellexiſſe videtur de ritu Monachorum Ægyptiorum, qui pſalmis orationes interponebant, quod vel ex eo maximè patet, quod ad hunc Regulæ textum exponendum, aliud nihil quàm ipſa Caſſiani verba, quibus ille ritus exprimitur, proferat. Hildemarus antiquus Regulæ Commentator mentem ſuam ita explicat: [In conventu omnino brevietur oratio; non enim dicit de illa oratione, quam Presbyter dicit, vel capitula; ſed de oratione uniuſcujuſque, qua in conventu unuſquiſque Monachus orat; nam ſtatutum eſt quanta capitula debet Presbyter dicere, vel orationem in conventu.] Poſtea verò explicans ſequentia verba: Et facto ſigno à Priore omnes pariter ſurgant, duas refert ſententias: [Sunt enim, inquit, qui intelligunt illud ſignum eſſe cùm dicit Presbyter per omnia ſæcula ſæculorum, quatenus tu ſurgens reſpondeas amen, ſive ſit in te inſpiratio divina, qua poſſis diutius orare, ſive non.... Iterum ſunt alii, qui iſtud ſignum, ad quod præcipit Regula eſſe ſurgendum, intelligunt iſtud ſignum eſſe ultimum, quod tangitur ad vigilias, ad matutinum, ad Primam, ad Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperum atque Completorium; quatenus, cùm tactum fuerit, paratus ſit Monachus ſtans in choro ad reſpondendum dicto Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me feſtina.] Moris quippe fuit in Ordine noſtro, ut inter divini officii ſigna fratres orando circuirent altaria, quod ad vigilias nocturnas maximè præſtabant, uti oſtendimus in l. 1. de antiq. Mon. ritibus c. 1. ac de illa oratione ſanctæ Regulæ textum illi capiebant. Eo etiam ſenſu Bernardus Caſſ. & Richardus de S. Angelo intellexiſſe videntur, uti & S. Hildegardis quæ hunc in locum ſic ſcribit: [Quoniam ante ſingulas horas canonicas orationem dici admonebat, quia cùm in ſequentibus jubeat quod hoſpiti pacis oſculum non prius offeratur niſi oratione præmiſſa; multo magis cùm omnipotens Deus ſalutandus eſt oratio præmittenda eſt, & brevis, ne fortè pſalmodiæ minus intendant, cùm per præmiſſam & prolixam orationem fuerint fatigati.] His accedit Theobaldus Artaldus Cæleſtinus in ſua expoſitione Gallica Regulam ſic reddens: *L'Oraiſon qui eſt faite au Convent, c'eſt à dire de puis que apres le ſon de la cloche les Freres ſont aſſemblez en l'Egliſe pour accomplir le Divin Service, ſoit du tout abregiè, ſans avoir regard à l'affection devote d'aucuns particuliers, qui ſe doit rendre commune en la preſence de la religieuſe Communauté.*

Priorem tamen ſententiam ſequutus fuiſſe videtur Paulus Auguſtinus à Janua Monachus Caſſinas, cùm prolato Regulæ textu: Et facto ſigno à Priore omnes pariter ſurgant, ita infert: [Ergo in ultima parte officii genua flectebant.] Ab hac ſententia non multum recedit Cardinalis de Turrecremata, S. Benedictum exponens [de oratione uniuſcujuſque, quam unuſquiſque apud ſe orat cum toto conventu, ſicut in fine officii Religioſi proſtrati, aut inclinati ſoliti ſunt facere orationem

aliquam uſque ad ſignum quod fit à Prælato;] cujus ſententiæ adſtipulatur Matthias Lambertus in Gallico Commentario; eaque Hildemaro magis arriſit. CAPUT XX.

Nicolaus Bravus ex utraque expoſitione [integrat unam, quæ tam de principio, quàm de fine horarum intelligat Regulam,] hoc eſt de oratione quæ præmitti ſolet officio, & de ea quæ illud ſequitur. Et certè præmiſſam fuiſſe orationem, eamque completo officio repetitam, verò ſimile eſt: an verò de ea oratione hic loquatur S. P. Benedictus; non ita liquet.

Alter Nicolaus, de Fractura dictus mentem ſuam non ſatis explicat, cùm ait Regulam non eſſe intelligendam de pſalmodia, aut de aliis quæ ad Divina officia ſunt ordinata, [ſed de oratione, qua orat unuſquiſque in conventu.]

Petrus Boherius in 1. Comment. diverſorum relatis ſententiis in eam propendet, quæ S. Benedictum intelligit de brevi & ſecreta oratione, quæ præmitti ſolebat horis canonicis: At verò in 2. Commentario mentem ſuam clarius exprimens ita diſcurrit: [Intelligo ſi quidem hunc textum de communi oratione, quæ inter pſalmos intercidit more Patrum Ægypti, Thebaïdis, & Palæſtinæ provinciarum. Has inquit orationes hoc modo incipiunt, atque conſummant; ut finito pſalmo non ſtatim ad curvationem genuum corruant; ſed antequam flectant genua pauliſper orant, & ſtantes in ſupplicatione majorem temporis partem expendunt; itaque poſt hoc puncto breviſſimo projicientes ſe humi, velut adorantes tantùm divinam clementiam, ſumma velocitate conſurgunt, ac rurſus erecti expanſis manibus eodem modo, quo prius ſtantes oraverant, ſuis precibus immorantur: humi namque diutius procumbentes non ſe ſolùm cogitationibus, aiunt, verùm etiam ſomno gravius impugnari. Et de illa nimirum oratione etiam hunc textum intelligo, quæ fit in horis diurnis non utique inter pſalmos, ſed poſt Kyrie eleiſon, quæ miſſæ aliter nuncupantur.] Hactenus Boherius ex cujus ſententia S. Benedictus ad nocturnas vigilias, & laudes orationes pſalmis Ægyptiorum Monachorum more interpoſuerit; quas ad horas diurnas in finem officii rejecerit, uti jam ſupra vidimus, de qua oratione S. P. Benedictum hic fuiſſe loquutum exiſtimat. *Caſſianus lib. 2. c. 6.*

Eamdem ſententiam amplectitur Menardus noſter, probatque his duobus argumentis. 1. quod S. P. Benedictus veterum Monachorum inſtituta ut plurimum ſequutus ſit, maximè quæ à Caſſiano deſcripta ſunt, quorum aliqua aut penitus tacuit, aut velut obiter tetigit, tanquam omnibus magis nota, qualis eſt ille Ægyptiorum Monachorum ritus, quem commendat S. Athanaſius in lib. de virginitate: [Ad quemlibet pſalmum preces & genuum flexio cum lacrymis addatur.] Et S. Pachomius in Regul. art. 126. [Per domos ſingulas veſpere ſex orationes pſalmoſque complete.] 2. quod iſdem ritus aliis etiam Monachis communis extiterit, ut pote quem præſcribunt S. Iſidorus in Regulæ c. 7. S. Fructuoſus in Regulæ c. 3. Magiſter in Regulæ c. 33. quæ quidem

CAPUT XX. Regulæ magna ex parte ex Benedictina conflatæ fuerunt. His adjiciendum eſt S. Columbani Pænitentiale, in quo inter alia hæc præſcribuntur : [In communi autem omnes fratres omnibus noctibus in tempore orationum in fine omnium pſalmorum, genua in oratione, ſi non infirmitas obſuerit, flectere æquo animo debent, ſub ſilentio dicentes, Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me feſtina; quem verſiculum poſtquam ter in oratione decantaverint, æqualiter à flexione orationis ſurgant.] 3. Addere poſſet quod in antiquis pſalteriis MSS. in fine ſingulorum pſalmorum habentur etiam orationes deſcriptæ. Extat hujuſmodi pſalterium in noſtro Pariſienſi S. Germani monaſterio : tale etiam erat, quod Moliſmo Ciſtercium detulit S. Robertus, ſervaturque hactenus in Monaſterio Ciſtercienſi. 4. Quod narrat S. Gregorius Papa de negligenti illo Monacho, quem caſtigavit S. Benedictus, qui quotidie *cùm conſtituta hora expleta pſalmodia ſe ſe fratres in orationem dediſſent*, exibat ab opere Dei, foraſque vagabatur. *Lib. 2. Dialog. cap. 4.* hic enim locus non poteſt intelligi de integro opere Dei, ut vult Haeftenus, nam expleto opere Dei omnes cum ſummo ſilentio egredi oratorio jubentur infra c. 52. ſed aut de ſingulis pſalmis quibus ſubjungebatur oratio, ut ad nocturnos & laudes ; aut de omnibus quidem pſalmis in quorum fine S. Benedictus orationes rejecerit, quæ totum officium terminarent, quo tempore frater ille negligens exire ſolebat. Et certè huic vitio videntur obnoxii fuiſſe olim aliqui Monachi, cui mederi voluerit Regula ſecunda SS. Patrum decernens, [ut tempore quo miſſæ fiunt, ſive die, ſive nocte, quando diutius ad orationem ſtandum eſt, non deficiant, vel ſuperfluò foras recedant.] Idem habet Regula S. Macarii c. 15. & Regula S. Pachomii : [Quando in collecta orant fratres, nemo egredietur abſque juſſione majorum.] Sed hujuſmodi leges non magni pendebat negligens ille Monachus, S. Mederici Abbatis diſcipulus, qui [ſtatim ut ſynaxeos oratio conſueta finienda eſſet, & antequam genua flecteret, ab eccleſia exiret ;] cujus ille morbum pane benedicto ſanavit.

Cap. 6. — *Art. 11. in cod. Regul.* — *In ejus vita n. 7. Sæc. 3 Bened. part. 1.*

Denique Benedictus Haeftenus hunc locum intelligit de oratione mentali & ſecreta, quæ expleto opere Dei fieret in conventu, nixus maximè S. Gregorii teſtimonio, quod modò retulimus, & explicuimus ; eamque una hora integra perduraſſe exiſtimat in ſuo ad vitam S. Benedicti Commentario c. 4. quod an ſit orationem breviare, judicare quilibet poteſt. Ejus ſententia hoc argumento ſtabiliri poteſt, quod S. Benedictus ſuperiori capite egiſſe videatur de toto officio Divino ; hìc verò de oratione, quæ non in multiloquio, ſed in compunctione lacrymarum petagitur. Quamvis ipſe alibi aliter cenſuiſſe videatur : nam referens varia divini officii nomina, [dicitur inquit, Divinum officium *conventus*, quod nimirum ad illud fratres conveniant.... Et hoc modo intelligendum crediderim S. Benedictum, cùm ait : In conventu tamen omninò brevietur oratio.] Quæ verò adversùs Menardi ſententiam, cui favet Smaragdus, profert, non magni videntur momenti, & facili negotio reſolvi queunt.

Catechiſm. Monaſt. part. 1. diſq. 6. §. 2. — *Lib. 7. tract. 1. diſq. 1.*

Ceterum

Ceterum non eſt hìc prætereundum quod notat Hildemarus, nimitum in eo quod dicitur *In conventu autem omnino brevietur oratio* ſatis oſtendi, aliis temporibus eſſe Monachis orandum pro ſua cuique devotione; brevius, aut prolixius, prout Deus dederit, quod cùm negligerent Monachi, ſtatuta fuerunt in ſingulis congregationibus tempora, quibus omnes fratres orationi vacarent: unde Boherius [Puto, inquit, ad relevandum noſtri Magiſtri intellectum, introductam inde illam trinam orationem, quæ in pavimento chori poſitis terræ genibus ante inceptionem horæ nocturnæ, ac Primæ, ac poſt finem completorii in certis Galliæ Monaſteriis celebratur, quæ communiter trium Pater noſter interſtitio terminatur.] Quæ ex Benedicti Anianenſis inſtituto proceſſiſſe patet ex ejus vita n. 52.

CAPUT XXI.

De Decanis Monaſterii.

SI major [a] fuerit Congregatio, eligantur de ipſis [b] Fratres boni teſtimonii & ſanctæ converſationis, & conſtituantur Decani: qui ſolicitudinem gerant ſuper Decanias [c] ſuas in omnibus, ſecundùm mandata Dei & præcepta Abbatis ſui. Qui Decani, tales eligantur, in quibus ſecurus Abbas [d] partiatur onera ſua. Et non eligantur per ordinem, ſed ſecundùm vitæ meritum & ſapientiæ doctrinam. Quique Decani ſi ex eis aliquâ fortè quis inflatus ſuperbiâ repertus fuerit reprehenſibilis, correptus ſemel, & iterum, & tertiò, ſi emendare noluerit, dejiciatur: & alter in loco ejus, qui dignus eſt [e] ſubrogetur. Et de Præpoſito eadem conſtituimus.

[a] al. *eſt.* [b] Oxon. Conc. Hild. *fratribus.* [c] Oxon. & Conch. deeſt *ſuas.* [d] Conc. Flor. Lyr. Comp. *partiat.* [e] Oxon. Sabin. cum aliis ſex MS. *ſuccedat.*

COMMENTARIUS.

EA eſt virorum prudentiſſimorum agendi ratio, ut in rebus duris & arduis propriis diffidant viribus, & oneris quod ſibi portandum ncumbit, ſaltem partem aliquam in alienos deponant humeros: Quapropter cùm ars artium ſit regimen animarum, nihilque tam arduum ac difficile exiſtat, quàm multorum ſervire moribus; Præpoſitum in

CAPUT XXI.

monaſterio, alioſque, ubi fratrum major eſt numerus, Decanos S. P. Benedictus una cum Abbate eligi curavit, quibus ille ſecurus onera partiretur, ut ab iis adjutus, & ipſe æquo animo impleret officium ſibi commiſſum. Horum de nomine primùm, deinde Regulæ textum exponendo de muniis agendum.

De nomine Decani. Veget de re. milit. cap. 8. Lib. 3. Orig. c. 3. Epiſt 22. Lib. 1 de Mor. eccl. c. 31. Lib. 4. cap. 7.

Itaque *Decani* vocabulum nomen eſt militiæ, à caſtris in clauſtra tranſlatum; nam [erant Decani decem militibus præpoſiti, qui nunc caput contubernii vocantur;] inquit Vegetius: unde S. Iſidorus [Et Decani eo quod decem militibus præficiantur.] In monaſteriis verò Decanus dicebatur, qui novem Monachis decimus præeſſet, ut docet S. Hieronymus; vel potiùs qui eſſet denis præpoſitus, ut habet S. Auguſtinus, & maximè junioribus uti colligitur ex hoc Caſſiani loco: [Alii traditur ſeniori, qui decem junioribus, præeſt; quos ſibi creditos ab Abbate inſtituit pariter & gubernat ſecundùm illud, quod ordinatum in Exodo legimus per Moiſen.] Et hac fortè ratione Guido Juvenalis in Gallica verſione Regulæ S. Benedicti hujus capitis titulum ita reddidit: *des Maiſtres des Novices ou des Maiſtres des mœurs.* Idem etiam vocabulum tranſlatum eſt ad judicia; nam Decanus eſt judex ut oſtendit Menardus ex l. 2. leg. Viſigoth. tit. 1. l. 26. Decani quoque in eccleſia dicebantur, qui ſepeliebant defunctorum corpora, ut probat idem Menardus ex Juſtiniani Novell. 43. & 59. Inter Canonicorum dignitates etiam celebre eſt nomen Decani, qui totius eſt capituli caput. Apud Cluniacenſes etiam Decani dicebantur Majoris Prioris ſuffraganei in temporalibus, qui erant villarum proviſores, de quibus Udalricus l. 3. c. 5.

An verò Decanorum officium prout hìc à S. P. Benedicto inſtituitur, viguitque apud antiquos, diu remanſerit in noſtro Ordine, omnino nos latet. De illis quidem eſt articulus 11. libelli ſupplicis Monachorum Fuldenſium ad Carolum Imperatorem, item concilii Aquiſgr. can. 55. & 56. at verò nulla eorum mentio in Concordia Dunſtani, Statutis Lanfranci, aut Cluniacenſis Monaſterii Conſuetudinibus, quæ agunt tantùm de Abbate, Priore Majore, Decanis villarum proviſoribus, Priore clauſtrali, Circatoribus, & puerorum Magiſtris. In ordine etiam Ciſtercienſi Decani nomen inauditum fuit, inquit, Johannes Craeſbeeck, officium tamen, quod in Priore Conventuali reſidere videtur, non inuſitatum. Apud Caſſinenſes olim unus dumtaxat poſt Abbatem erat Decanus: & poſt hunc Vice-Decanus, ut ſcribit Nicolaus de Fractura: ſed cùm Cæleſtinus Papa V. Suos in Caſſinenſi Monaſterio introduxiſſet, [mutavit nomen Decani, qui poſt ipſorum adventum vocatus eſt Prior,] inquit Richardus à Paulo Auguſtino à Janua citatus ad Regulæ c. 55. Et certè in Foſſatenſi S. Mauri Monaſterio Priores etiam appellabantur Decani, ut patet ex lib. Mirac. S. Baboleni Abbatis c. 5. ubi Robertus ejuſdem monaſterii modò Prior, modò Decanus appellatur. Sed hi propriè non erant Decani, prout à S. P. Benedicto ordinati ſunt, quos tandem reſtituerunt Caſſinenſes edito hoc

Sæc. 2. Bened. p. 595.

ſtatuto : [In unoquoque monaſterio pro denis quibuſque Monachis unus tantùm conſtituatur Decanus, ut eorum numerus rectè ſit nomini competens.] In novis tamen Declarationibus non pro denis, ſed pro quinis quibuſve Monachis profeſſis viventibus unum conſtituunt Decanum, ita tamen ut ipſi Decani numerum ccc. non excedant, ſicuti præſcribitur in brevi Pauli v. dato die 21. Martii anno 1608. Notat inſuper Haeftenus pro Decanorum nomine alia ſubintroducta vocabula, nam [apud alios uſus obtinuit, ut Decani dicantur Priores Ordinis. Primus dicitur abſolutè Prior, ſecundus Subprior, alii deinceps Priores, Prior tertius, Prior quartus.] Et certè in antiqua verſione Gallica Regulæ S. Benedicti, quæ eſt monaſterii S. Petri de Conchis, principium hujus capitis ita vertitur : *Se il eſt en Monſtier grant congregation de Moignes, ſoient eſleux aucun d'eulx, qui ſoient de bonne conſcience & de ſainte converſation, & ſoient eſtablis Doyens, c'eſt à dire Prieurs.* Hos Regula magiſtri cap. 11. vocat *Præpoſitos*; S. Benedictus ſequenti cap. 22. *Seniores.*

CAPUT XXI.

Declar. Caſſ. ad cap. 21.

Lib. 3. tract. 6. diſq. 4.

SI MAJOR CONGREGATIO FUERIT. Quid ſit major Congregatio diximus cap. 17.

ELIGANTUR. Ab Abbate, ſimul & conventu, inquit Boherius; quia cùm per Decanos ordinetur omnis utilitas monaſterii, eorum electio inter præcipua, quæ cùm agenda occurrunt, tenetur Abbas omnem convocare congregationem, cenſenda eſt. Vel potiùs à ſolo Abbate, ad quem pertinet omnis ordinatio ſui monaſterii, qui cum poſſit eligere per ſe Præpoſitum; multo magis Decanum. Et planè ſi in Decanorum electione fratrum teneretur aſſenſum requirere; tales aliquando eligerentur, quibus non confidens, nec ſecurè partiretur onera ſua.

Decani à quo eligendi.

Eligebantur autem Decani, uti & Præpoſiti, non ad vitam, ſed ad tempus ſolùm, ut patet ex vita S. Liobæ c. 3. ubi de monaſterio S. Tettæ : [Erat in illo virginum monaſterio Sanctimonialis quædam propter diſciplinæ ſtudium, & artioris vitæ obſervantiam, qua ceteris præeſſe videbatur, ſæpe Præpoſita ordinata, frequenter autem Decana ex more conſtituta.] &c. poſtea tamen in conc. Aquiſgr. ſtatutum eſt, [ut Præpoſitus, Decanus, Cellerarius de eorum miniſterio niſi cauſſa utilitatis, aut neceſſitatis non removeantur.] quibus tamen verbis non tam perpetuitatem in officiis ſtabiliri, quam nimis facilem mobilitatem amoveri exiſtimo. Vide Innoc. III. Conſtitut. c. cùm ad Monaſterium.

Sæc. 3. Bened. part. 2.

Can. 56.

DE IPSIS. Fratribus ſcilicet, in quo [manifeſtat, inquit Hildemarus, quia non debent eſſe aliunde.] Validam tamen fore electionem, ſi de alieno fieret monaſterio, cenſet Richardus de S. Angelo, quamquam non expediat.

FRATRES BONI TESTIMONII. Quod [locum habet quando illi debent eligi, qui non ſunt de gremio, inquit præfatus Richardus, quia non ſunt eligendi, niſi eos reddat notos laudabile teſtimonium.]

Caput XXI. Et Sanctæ conversationis. Quod [locum habet, addit idem Richardus, quando eliguntur illi de gremio, quia ex tranſacta vita ſua poſſumus ſcire, quid de ſequenti converſatione præſumamus.] Sed ſive de gremio, ſive aliunde, & boni teſtimonii & ſanctæ converſationis. Boni autem teſtimonii Nicolaus de Fractura intelligit *quantum ad actus*; Sanctæ converſationis *quantum ad mores*.

Ordinatio Decanorum. Cap. 11.

Et constituantur Decani. Ideſt ordinentur. Ordinationis verò formulam deſcribit in Regula Magiſter his verbis: [Convocatis eiſdem decem fratribus ab Abbate, præſente omni congregatione, in oratorio ſuſceptione virgæ decem illis præponantur voce Abbatis, teſtimonio ſcripturæ dicentis: Reges eos in virga, ideſt in timoris vigore. Item dicente Apoſtolo: Quid vultis? in virgâ veniam ad vos an in caritate? Nam & Moiſes Divinæ virga virtutis commiſſo ſibi populo per profundum maris ſalutis viam oſtendit.] Ubi obſervare licet antiquum morem ordinandi Decanos per virgæ traditionem; quo modo etiam ipſi Abbates, & Præpoſiti omnes, atque Prælati ordinabantur, ſicuti obſervat Menardus in Conc. Regul. c. 28. §. 2.

Qui sollicitudinem gerant super Decanias suas. Ideſt ſuper decem fratres, quibus præponuntur: quamvis ſecundùm uſum etiam quindecim fratribus unus Decanus præfici poſſit juxta Hildemarum; immo etiam paucioribus quàm decem, uti obſervant etiam nunc Caſſinenſes. Magiſter duos decem fratribus præponit in Regul. cap. 11.

In omnibus. Non ſolùm quæ placent; ſed etiam quæ propriis repugnant affectibus.

Secundùm mandata Dei, et præcepta Abbatis sui. Ne fortè exutos ſe credant ab ejus poteſtate, à quo quidquid habent poteſtatis obtinent; cui ſemper ſubjiciuntur, quem in arduis conſulere, & ei ſuæ ſollicitudinis rationem debent reddere. Sicut ergo ſuperius Abbati frænum impoſuit, ne quoſlibet eligeret pro nutu, ſed fratres boni teſtimonii; ita hìc Decanis, ut non ea quæ libuerit agant, ſed quæ Deus mandat, & Abbas præcipit. Atque [in rebus novis præceptum Abbatis debet expoſcere; in aliis verò quotidianis ſive communibus commiſſio officii habetur pro præcepto Abbatis ſine licentia,] inquit Boherius. Sed juvat hìc aliunde hanc Decanorum ſollicitudinem ex Regulis & SS. Patrum inſtitutis ac ſcriptis repetere.

Decanorum munia.

Primò itaque ſecundùm Smaragdum [Decani ſollicitudo & eruditio hæc erit erga unumquemque, quem ſibi ab Abbate traditum ſuſceperit, ut doceat eum primitus ſuas vincere voluntates; in quibus illum diligenter exercens, illa ei ſemper de induſtria imperet, quæ ſenſerit animo ejus eſſe contraria; quia multis experimentis hoc doctum eſt, numquam poſſe Monachum ſuas concupiſcentias refrænare, niſi prius per obedientiam mortificare didicerit ſuas voluntates.] Ita Smaragdus Caſſianum exſcribens. Simili modo S. Fructuoſus: [Decani, qui ſuper Decanias ſunt conſtituti, tantam ſollicitudinem gerant ſuper quos dele-

Cap. 12.

gatos habent fratres, ut nullas proprias faciant voluntates, non loquantur niſi interrogati, ſuo arbitrio nihil faciant niſi mandati, alibi non pergant non ordinati] &c. CAPUT XXI.

Secundò, [cùm decem numero fratres ſub ſua cura ſuſcipiant, inquit Magiſter, hanc eis debent ſollicitudinem exercere, ſive in die, ſive in nocte, ſive in quovis opere, cum eis ut ſint primò præſentes, & cum eis operantes in quovis opere, ut cùm ſedent, ambulant, vel ſtant, diligenti ſua obſervantia, vel curioſo intuitu diaboli ab eis debent actus compeſcere] *Cap. 11.*

Tertiò, addit Magiſter: [propter quod omni hora fratribus præſentes ſunt, os eorum & geſtum à peccato cuſtodiant, & diverſa in eis vitia vel prava compeſcant, ideſt ſi audierit præpoſitus fratrem non interrogatum loqui, moneat eum dicens: quid agis frater quod Regula prohibet? habeto taciturnitatem uſque ad interrogationem.] *Ibidem.*

Quartò, Decanorum muneris erat fluctuantes fratres viſitare, conſolari, inſtruere, ut docet S. Hieronymus: [Manebant ſeparati, ſed junctis cellulis uſque ad horam nonam: ut inſtitutum erat, nemo pergebat ad alium, exceptis his Decanis quos diximus, ut ſi cogitationibus fortè quis fluctuaret, illius conſolaretur alloquiis.] hinc S. Fructuoſus [non celent, inquit, fratres Decanis ſuis quidquid per ſingulos dies cogitaverint; Decani verò ſint eis quaſi rectores & cuſtodes, tanquam pro ipſis Domino reddituri rationem.] *Epiſt. 22.* *Cap. 12.*

Quintò, incorrigibiles ad Abbatem deferebant, vel ad Præpoſitum, qui & ipſe eos deferebat ad Abbatem: [Decanorum officium, inquit Hildemarus, eſt ſolummodo cuſtodire ſubditos; & ſi per ſuam admonitionem non poſſunt corrigere, tunc debent nunciare Abbati.] Et S. Fructuoſus: [Negligentias cunctorum ipſi prævideant, & emendandi poteſtatem habeant, & quod ipſi non valuerint emendare, Præpoſito non morentur accuſare; qui & ipſi Præpoſiti ſic hoc diſtinctè & rationabiliter agant, ut Abbates ſuos nullo modo præſumant inquietare, excepto quod utrique non valuerint emendare.] *Cap. 12.*

Sextò, menſis edentium fratrum præerant. Ita decernit Magiſter: [Menſæ eorum præſentes ſint, ut tacitè cum eis & moderatè manducent.] Et Caſſianus de Ægyptiis & Tabennenſiotis: [Tantum ſilentium ab omnibus exhibetur, ut cùm in unum tanta numeroſitas fratrum refectionis obtentu conſederit, nullus nec mutire quidem audeat, præter eum, qui Decaniæ ſuæ præeſt.] Quem in locum Alardus Gazæus ita ſcribit: [Hinc apparet in uno refectorio fuiſſe diſtinctas, & diviſas fratrum decurias ſive decanias; & unicuique decaniæ ſuum aſſediſſe & præſediſſe Decanum aut Decurionem; quod & S. Hieronymus indicat ad Euſtochium ſcribens: Unaquæque inquit decuria cum ſuo parente pergit ad menſam, quibus per ſingulas hebdomadas viciſſim miniſtrant.] *Cap. 11.* *Lib. 4. cap. 17.* *Epiſt. 22.*

Septimò, veſtimenta fratribus providebant: [Veſtiaria fratrum ſub ſua cura Præpoſiti contineant,] inquit Magiſter. Et Caſſianus: [Indu- *Lib. 4. cap. 10.*

CAPUT XXI. menta vicaria Præpoſitus unuſquiſque ſuæ Decaniæ ſubminiſtrat, cùm illa, quibus veſtiti ſunt, ſorduiſſe conſpexerit.] Vicaria autem hìc vocat alterna, quæ per vices mutabantur.

Epiſt. 22. Octavò, ſuorum operibus præerant, ut patet ex S. Hieronymo: [Opus diei ſtatutum eſt, quod Decano redditum fertur ad œconomum.] Et ex S. Auguſtino: [Operantur manibus ea quibus & corpus paſci poſſit, & à Deo mens impediri non poſſit; opus autem ſuum tradunt eis, quos Decanos vocant.] *Lib. 1. de Mor. eccl. cap 31.*

Cap. 11. Nonò, ad ſuos nocte decumbebant: [Lectis eorum, inquit Magiſter, lectos Præpoſiti habeant prope, propter aliquam, ut diximus, vitiorum culpam in eis emendandam, & ut reverentiùs præſente majore dormiant.] Et ſic capiendus ſequenti cap. 22. S. Benedictus: [Deni aut viceni cum ſenioribus ſuis, qui ſuper eos ſolliciti ſint, pauſent.]

Declar. Caſſ. ad c. 21. Denique Caſſinenſes declarant ad officium Decanorum [pertinere eſſe ſollicitos quod regularis obſervantia teneatur in monaſterio, fratrum ſibi per Prælatum deputatorum confeſſiones audiant, officinas monaſterii horis competentibus viſitent, ipſorum fratrum etiam corrigant exceſſus, niſi notabiles inveniant Prælato reſervandos, eis etiam particulares licentias juxta facultatem eis à Prælato traditam concedant: Diligentem inſuper curam habeant quod ceremoniæ congregationis, & ordinata per capitulum, ſeu Prælatum obſerventur: Invigilent ut divinum officium devotè dicatur, ſtudeant communibus fratrum exercitiis, aut capitulo culparum intereſſe.]

Decanorum quales dotes. QUI DECANI TALES ELIGANTUR, IN QUIBUS SECURUS ABBAS PARTIATUR ONERA SUA. Hìc tria occurrunt notanda. Primùm, quod ut tales eligantur, quibus Abbas ſecurus partiatur onera ſua, ſex in eis requirunt Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis & Boherius, quæ ſunt [1. bonum teſtimonium, & hoc quantum ad affabilitatem & amicabilitatem. 2. bona converſatio, & hoc quantum ad munditiam, vitæ puritatem, & ſanctitatem. 3. ardor in profectu animarum. 4. diſcretio in regimine fratrum. 5. obtemperantia in mandatis Dei, & obedientia, & reverentia in præceptis Abbatis ſui. 6. ut propter obedientiam Abbatis præcepta Dei nullatenus parvipendat.] Quibus adde vitæ meritum, & ſapientiæ doctrinam, quæ prædicta ſex continent, ut docet Hildemarus; quibus ſi quid defuerit in Decano, jam non ſecurus Abbas ei partietur onera ſua. Adde etiam humilitatem; nam ſi repertus fuerit ſuperbus, jubetur dejici. Porro prædicta ſex Nicolaus de Fractura ad tria reducit; ætatis maturitatem, gravitatem morum, & ſcientiam litterarum.

Secundùm, Permittit quidem S. P. Benedictus Abbati partiri onera ſua, ſed non deponere: [Minimè ſecurum Abbatem hìc facit & liberum à laboribus, inquit Gerardus Belga Monachus, ſed tales eligere jubet, ut ſecurus ſit in collaborantibus, in quos quidem præcipit ut partiatur onera ſua, id eſt quæ unus ipſe neceſſariò perfert omnia, etiam aliis credat, vel ſingula, vel plura ſubinde pro ſalute ſingulorum feli-

cius procuranda. Interim in omnibus paſſim Abbati pertertibilem judicem & tribunal minatur, ne ſufficere putet ſi bonus Decanus, ſi diligens Præpoſitus à ſe conſtituatur.] &c. CAPUT XXI.

Tertiùm, Partiatur onera ſua, inquit S. Benedictus, non honores; quia revera *plus onerantur, quàm honorantur*, infit Bernardus; *aliiſque præeſſe pondus eſt oneris, non honoris*, ut cum Hildemaro loquar.

ET NON ELIGANTUR PER ORDINEM ſcilicet quo ingreſſi ſunt monaſterium. Idem olim legibus civilibus prohibitum eſt in electione Abbatis C. L. 46. De Epiſcopis & Clericis &c. Igitur etiamſi ultimi omnium ſint, modò digni, poſſunt eligi; nam & Abbates fieri poſſunt. Debent tamen annum ætatis vigeſimum quintum attigiſſe, & ſacerdotium ſuſcepiſſe ex Benedicti XII. Conſtitut. c. 29.

SED SECUNDÙM VITÆ MERITUM, ET SAPIENTIÆ DOCTRINAM. Debet ergo Decanus litterarum ſcientia eſſe inſtructus, nec minori fortè quam Abbas, cujus idem ferè pondus ſuſtinet & hac fortè ratione Magiſter Decanos à laboris parte eximit Regul. c. 11.

QUIQUE DECANI SI EX EIS ALIQUA FORTE QUIS INFLATUS SUPERBIA REPERTUS FUERIT REPREHENSIBILIS. Sed ſi tales eligantur quales deſcripſimus & requirit S. Benedictus, quomodo aliquis ex eis aliqua inflatus ſuperbia reperietur? Reſpondet Hildemarus duobus modis id fieri poſſe. 1. quia quidam ſunt hypocritæ, qui ſanctitatis ſpeciem præ ſe ferentes privati, poſt modum ad dignitates, aut officia adſumti larvam deponunt, & quales intus fuerint palam faciunt. 2. Quoſdam revera tales eſſe ante adeptum honoris gradum, quales requirit S. Benedictus; ſed in primaria humilitate ac ſanctimonia non permanere; quia nimirum difficile eſt attolli, & non extolli; & quia honores mutant mores.

CORREPTUS SEMEL ET ITERUM ATQUE TERTIÒ. Neque enim judicari debet ſuperbia inflatus, qui poſt trinam ammonitionem corrigitur, ut aiunt Bernardus Caſſinenſis & Boherius. Ita verò præcedere debet correptio trina, ut ſecundùm Hildemarum bis ſecretè, tertiò publicè ammoneatur, vel juxta Boherium ter publicè, & ſervato inter utramque monitionem intervallo; magno, vel parvo ſecundùm criminis gravitatem, & Superioris arbitrium.

SI EMENDARE NOLUERIT DEJICIATUR. &c. Si tamen reprehenſibilis ſit in his quæ ad officium ejus ſpectant, ex Hildemaro. nam ſi in aliis quæ ad ipſum ſpeciatim pertineant reperiatur reprehenſibilis, cenſet Hildemarus adhibendam eſſe correptionem diſciplinæ regularis; tum fratrum pro eo orationem, ac tandem dejiciendum. Sed Boherius exiſtimat etiam in obedientia ſua non offendentem, contra Regulam alias peccantem eſſe ejiciciendum, ſicuti de Præpoſito ſtatuit S. Legiſlator.

ET DE PRÆPOSITO EADEM CONSTITUIMUS. Cum proportione tamen; nam Præpoſitus quater præmonendus, poſtea diſciplinæ regulari ſubdendus, ac tandem à miniſterio expellendus.

CAPUT XXII.

Quomodo dormiant Monachi.

SINGULI per [a] ſingula lecta dormiant. [b] Lectiſternia pro modo converſationis, ſecundùm diſpenſationem Abbatis ſui accipiant. Si poteſt fieri, omnes [c] in uno loco dormiant: [d] ſi autem multitudo non ſinit; deni, aut viceni cum Senioribus, qui ſuper eos ſolliciti ſint, pauſent. Candela jugiter in eadem cella ardeat uſque manè.

Veſtiti dormiant, & cincti [e] cingulis aut funibus; & cultellos ſuos [f] ad latus ſuum non habeant dum dormiunt, ne fortè per ſomnium [g] vulnerentur dormientes: [h] & ut parati ſint Monachi ſemper; & facto ſigno abſque mora ſurgentes feſtinent invicem ſe prævenire ad opus Dei, cum omni tamen gravitate, & modeſtia. [i] Adoleſcentiores Fratres juxta ſe non habeant [k] lectos, ſed [l] permixti cum ſenioribus. [m] Sùrgentes verò àd opus Dei, invicem ſe moderatè cohortentur, propter ſomnolentorum excuſationes.

[a] Oxon. *ſingula lectula* recentiores *ſingulos lectos.* [b] Narb *lectis ſtramina.* [c] Hild. in *unum.* Narb. cum pluribus MSS. *in unum locum* [d] al. *ſin autem.* [e] Oxon. & Regula Donati *cingellis* [f] Oxon. *ad latus eorum.* Narb. *ad latos ſuos.* [g] Oxon. *vulneret dormientes.* Narb. *vulnerent dormientem* Flor. *vulnerantur dormientem.* [h] particula & in ſenſu ſuperflua eſt, inquit Hild. [i] deeſt apud Hild. integra hæc periodus *Adoleſcentiores fratres juxta ſe non habeant lectos, ſed permixti cum ſenioribus.* [k] al. *lecta.* [l] al. *mixti.* al. *mixtim.* al *permixtim* [m] Narb. addit *jaceant.*

COMMENTARIUS.

QUoniam dormientibus nobis vigilat adverſarius, arteſque prope infinitas exercet, ut fidelibus Monachis feſſis quieſcentibus noceat; ſeptem hoc capitulo cautelas adversùs inſidias verſipellis adhibet S. Benedictus, uti notavit Bernardus Caſſinenſis. Prima eſt ſingularitas lectorum. 2. vicinitas bene converſantium fratrum. 3. multitudo fratrum in eodem loco dormientium. 4. Sollicitudo & vigilantia ſeniorum. 5. accenſio lucernæ ardentis. 6. quod veſtiti jaceant, & non nudi. 7. ſeparatio minorum, & permixtio ſeniorum: quæ omnia conſequenter exponenda ſunt.

SINGULI

Caput XXII.
De lectorum ſingularitate.

Singuli per singula lecta dormiant. Hæc prima eſt cautela, quam cum S. Benedicto adhibent S. Athanaſius: [Dum dormiunt, unuſquiſque ſeorſim diſcumbat, ac ſuum quiſque habeat ſticharium; ſacculum ſcilicet abſconditum, ut quando per noctem preces fundendæ, parati promtique ſint.] Abbas Iſaias: [Ne cubes cum alio ſub eodem ſtragulo.] S. Aurelianus: [Omnes diviſis maneant lectulis.] S. Ferreolus: [Duo quamlibet proximi & amici propter ſecretam orationem, quæ melius ad Dominum nullo teſte dirigitur, ut animo & uno lectulo non teneantur.... Quiſque ſtrati ſui, ut ſupra diximus, erit ſolus ipſe poſſeſſor, habens ſecum meliori commutatione pro dormitorio fratrum Dominum vigilantem.] S. Iſidorus: [Duobus in lecto uno jacere non liceat.] S. Fructuoſus: [Duo in uno lecto non jaceant; nec dormire extra cubile proprium cuiquam licentia pateat. Intervallum ſingulorum lectorum ſingulis cubitis intercedat, ne dum ad invicem proximant corpora, nutriant libidinis incentiva.] Magiſter: [Singulos præcipimus non binos per lectum dormire.] Quibus accedit conc. Turonenſe II. [Ut ſiniſtræ exiſtimationis aditus amputetur, nullus Sacerdotum, aut Monachorum colligere alium in ſuo lecto præſumat.] Ex quo mirari ſubit qua ratione Regula Cujuſdam ad Virgines præſcribat, [ut binæ & binæ præter infirmas & ſeniores in lectulis dormiant:] quamquam hujus ſtatuti periculis providiſſe videatur adjiciens: [Sic tamen ut ad invicem non loquantur, neque ad invicem, ideſt facie ad faciem reſpiciant, ſed una poſt aliam quieſcens dormiat... ut una ex illis ſemper ſenior ſit, de cujus religione non dubitetur. Juvenculas verò nullatenus ſimul quieſcere cenſemus.]

Syntagma Doctr. ad Mon. & Cler. — *Cap.* 18. — *Cap.* 33. — *Cap.* 14. — *Cap.* 17. — *Cap.* 11. — *Can.* 14. — *Cap.* 14.

Notat porro hìc Bernardus Caſſinenſis iſtis S. Benedicti verbis: *Singuli per ſingula lecta dormiant*, ſupplendum eſſe *vel quieſcant*, quia perfectus Monachus non ſemper in lecto jacens dormit, ſed lacrymis interdum ſtratum ſuum rigat, ut Prophetæ ad inſtar nos hortatur S. Ferreolus in Regula c. 33. Et certè Sancti nocturnas vigilias orationibus & precibus prævenire ſolebant, ſicut de S. Mauro refert Fauſtus in ejus vita, quod aliquando quinquagenos, aliquando centenos pſalmos, aliquando pſalterium integrum recitaret ante nocturnæ orationis ſynaxim; & Gervinus Abbas Centulenſis piiſſimus, ubi ſomni parum percepiſſet, de grabato ſeſe excutiens, domum orationis intrabat, omnes aras orando, gemendo, genuaque flectendo circuibat; atque ut vigiliarum horam advenire ſentiret, ne ab Æditiuis, aut janitoribus obſervaretur, lectum ullo ſine ſtrepitu repetebat.

Sæc. 1. Bened. — *Chron Centul l. 4. c. 26.*

Lectisternia quid ſint.

Lectisternia. Quid ſint lectiſternia non conſentiunt Regulæ Commentatores. Hildemarus [Sternia, inquit, duobus modis dicuntur; ideſt domus ubi lecti ſternuntur, ſeu etiam locus ubi unus lectus ſtratus exiſtit.] Similiter Smaragdo [Lectiſternia dicuntur ubi homines jacere ſedereque conſueverunt.] Ita etiam Nicolaus de Fractura: [Lectiſternia, ideſt loca, in quibus jacere ſolent Monachi;] & Cardinalis de Turrecremata: [Lectiſternia autem, ideſt loca, vel locellos,

Caput XXII. in quibus lecti ſternendi ſunt:] quibus conſentit Bernardus Caſſinenſis ita ſcribens: [De hoc vocabulo lectiſternia, dicunt quidam, quod idem eſt, quod lectus ſtratus, hoc eſt lectus cum ſuo ſtramento: alii dicunt lectiſternium eſſe domum, in qua lecti ſternuntur: Sed rei veritas eſt, quod lectiſternia ſunt loca in quibus ſedere & jacere ſolemus: nam regulariter Monachus & lectum in quo quieſcat, & locellum in quo ſedendo legat habere debet.] Bernardum in 1. Comment exſcribit Boherius; in 2. verò [Lectiſternia, inquit, ideſt lectorum ſtramenta,] de quibus c. 55. ad quod remittit, [Stramenta lectorum matta, ſagum, lena, & capitale.] Denique Richardus de S. Angelo [Lectiſternia ideſt ordines, ſeu ordinationes lectorum:] ad quem accedit Theobaldus Artaldus hunc locum gallicè ita reddens: *Ils doivent avoir, & garder les lieux, & ſituations de leurs couches.*

Ex his omnibus ſententiis duæ omnino videntur probabiles. Prima, quam refert Bernardus Caſſinenſis, qua lectiſternia dicuntur lecti ſtrati, ſeu lecti cum ſuo ſtramento. Eam ſequitur Menardus hunc in locum ita ſcribens: [Lectiſternia ſunt lecti. Sidonius epiſt. 15. l. 4. *Epulum multiplex & capaciſſima lectiſternia para.* Acta S. Findani c. 4. *Pro lectiſterniis lapides velatos inter fratres pauſans occultè corpori ſuppoſuit.*] Concinit antiqua verſio Gallica Regulæ S. Benedicti: *Les lits ſoient appareillés comme il apparient à leur converſation;* & verſio Guidonis: *Et ayent les couches garnies de ce qu'il faut ſelon la maniere de leur converſation;* aliæque plures expoſitiones Gallicæ. Secunda eſt quam tradit in 2. Comment. Boherius, ubi lectiſternia interpretatur *lectorum ſtramenta*; quo ſenſu eam vocem aliquando uſurpat S. Gregorius: [Ancillis Dei, quas vos græca lingua monaſtrias dicitis, lectiſternia emere diſpoſui; quia in lectis ſuis gravi nuditate in hujus hiemis vehementiſſimo frigore laborant.] Et alibi ad Johannem Abbatem de monte Sina ſcribens: [Cognovimus lectos, vel lectiſternia in Gerontocomio, quod illic ab Iſauro conſtructum eſt, deeſſe; propterea miſimus lænas xv. rachanas xxx. lectos xv.] Atque ita Johannes *de Precis* Abbas S. Germani à pratis hunc Regulæ locum gallicè reddidit: *Et doivent prendre tels draps, & tels couvertures comme l'Abbé établira.* Utraque expoſitio proba eſt & probanda; ſed rejicienda videtur utraque Hildemari interpretatio, Smaragdi, Bernardi Caſſinenſis, Nicolai, & Cardinalis Turrecrematæ: nam S. Benedictus nec domum in qua multi ſternuntur lecti ſingulis Monachis concedit; nec ſingulis ſingulas domos, in qua unus lectus ſternant indulget; ſed omnes uno vult dormire in dormitorio.

Lib. 11. ep. 16.

Pro modo conversationis. Obſcura locutio, quam diverſimodè reddunt Commentatores. Hildemarus pro modo converſationis intelligit *Secundùm qualitatem vitæ uniuſcujuſque:* quod clariùs exponit Bernardus Caſſinenſis *ſecundùm illum modum, in quo ipſi converſantur in monaſterio bene vel malè, tepidè vel ferventer.* Et in hoc ſecundam adverſùs inſidias inimici cautelam conſtituit, ut nimirum malis boni, tepidis ferventiores vicini dormiant, ut horum exemplo illi eruditi ad

meliorem frugem ſe transferant. In eamdem ſententiam abit Nicolaus de Fractura: cui Boherius in 1. Comm. aliam adjicit, ut pro modo converſationis idem ſit, ac *ſecundum qualitatem loci, in quo converſantur*; quia revera in frigidis regionibus pluribus; in calidis paucioribus indigetur ſtramentis. Turrecremata pro modo converſationis explicat pro modo *vitæ antiquitatis, debilitatis, aut neceſſitatis, ſeu alterius cauſſæ.* quæ omnes expoſitiones bonæ videntur & legitimæ; Sed his non cedit ea, quam profert Johannes Cracſbeeck, qua lectiſternia pro modo converſationis intelligit, *quæ converſationi & inſtituto Monachorum conveniunt*: id quod quædam verſio Gallica reddit *à la Monaſtique*; & altera *conformément à leur profeſſion*; ac proinde cùm monaſticum inſtitutum omnes carnis illecebras abdicet, vitæ auſteritatem prædicet, [lectiſternia Monachorum, inquit, eſſe debent non mollia, non pretioſa, quæ ſenſibus blandiuntur, carnem delectant, alliciunt, & ad longos iteratoſque ſomnos invitant; ſed dura & vilia, quæ naturæ quidem & neceſſitati ſufficiunt, carnem domant, laſcivire prohibent.] Et certè tales fuiſſe veterum Monachorum lectos exploratum habent, qui vel minimam rerum aſceticarum notitiam conſequuti ſunt. Notat porro Gazæus viros olim religioſos. 1. aut humi cubare ſolitos. 2. aut in ſtratis junceis. 3. aut in ciliciis: quos tres dormiendi modos videre eſt in una S. Antonii vita, qui ut ſcribit S. Athanaſius [quieti membra concedens, junco contexto, atque cilicio utebatur; nonnumquam etiam ſupra nudam humum jacebat.] De S. Hilarione etiam refert S. Hieronymus, quod [ſuper nudam humum, ſtratumque junceum uſque ad mortem cubitavit.] Et de ſe ipſo S. Doctor [Si quando repugnantem ſomnus imminens oppreſſiſſet, nuda humo vix oſſa hærentia collidebam.] denique de S. Martino ita canit S. Paulinus.

CAPUT XXII.

Lectus Monachorum debet eſſe durus.

Comm in in Caſſ. Coll. 1. cap. 23.

In ejus vita.

Epiſt. 22.

At ſi quando brevi ceſſiſſent lumina ſomno,
Nuda humus ad tenuem ſat erat ſubjecta ſoporem.

Lib. 4.

Plurima hujuſmodi exempla offendes in actis SS. & maximè noſtrorum, ut in vita S. Mauri auctore Fauſto n. 8. S. Placidi auctore Gordiano n. 5. S. Marculfi n. 13. S. Paterni, S. Samſonis, S. Radegundis auctore Fortunato n. 22. S. Severi n. 13. & S. Fidoli n. 10. Sæc. 1. Bened. S. Bavonis n. 11. S. Vandregeſili n. 8. S. Tillonis n. 8. Sæc. 2. & aliorum prope infinitorum. Atque ita ſuadet Syntagma doctrinæ S. Athanaſii ad Monachos & Clericos: [Te Monachum, te Sacerdotem adhortor humi ut dormias, ſi vales.] Vide infra c. 55.

Si potest fieri omnes in uno loco dormiant. Juxta veterum Monachorum morem, quem in omnibus pene eorum Regulis advertere licet. Ita Regula S. Poſthumio ab Angelo tradita, quæ refertur in ejus vita c. 8. [Procul ab invicem contextas vites ſternite. cùm ad dormiendum ſeceditis: interſtitium unius habeatur cubitus, nedum ad invicem proximant corpora, nutriantur libidinis incentiva.] S. Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus: [nulli liceat ſemotam eligere manſionem, nec habebit cubiculum, aut armariolum, aut aliquid hujuſ-

Veteres Monachi omnes in uno loco dormiebant.

Lib. 1. de vit. Pat.

Regul ad Virg c. 7.

CAPUT XXII. modi, quod peculiarius claudi poſſit; ſed omnes diviſis lectulis in una mancant cellula: quæ verò ſenes ſunt & infirmæ, ita illis convenit obtemperari vel ordinari, ut non ſingulæ ſingulas cellas habeant; ſed in una recipiantur omnes, ubi & maneant.] S. Aurelianus: [Nulli liceat cellam, aut armariolum, aut aliquid hujuſmodi, quod peculiarius claudi poſſit, habere.] S. Ferreolus: [Totam congregationem manſio & domus una concludat.] S. Iſidorus: [Fratres omnes, ſi poſſibile eſt, in uno conclavi commorari decet. Quod ſi difficile fuerit certè vel decem, quibus unus eſt præponendus Decanus quaſi rector & cuſtos.] S. Fructuoſus: [Intervallum ſingulorum lectulorum ſingulis cubitis intercedat, ne dum ad invicem proximant corpora, nutriant libidinis incentiva.] Magiſter: [In uno atrio, vel in triclinio lecta in ordine circuitu ordinent; in quo circuitu lectum Abbas in medio habeat, ut omnem taciturnitatem, vel reverentiam in circuitu conſiderans, omnium ovium ſuarum gregem intra unum ovile collectum quaſi diligens vel ſollicitus paſtor attendat.] Regula. Cujuſdam ad Virgines: [Omnes, ſi fieri poteſt, una domus ad dormiendum capiat, præter ſi infirmitas, aut ſenilis ætas popoſcerit, aut culpa damnaverit, aut novitas probata non fuerit, ut in cella ſeparentur.]

Regul. ad Mon. c. 8. ad Virg. c. 6.
C. 16.
C. 14.
C. 17.
C. 29.
Cap. 14.

Can. 14. Idem conſtat ex concilio Turon. II. [nec liceat Monachis cellulas habere communes, ubi aut bini maneant, aut peculiares reponi poſſint: ſed ſchola labore communi conſtruatur, ubi omnes jaceant, aut Abbate, aut Præpoſito gubernante.] Ex Juſtiniani Imperatoris Novella 5. [Neque enim volumus in ullo monaſterio ſub ditione noſtra conſtituto, ſive plurimorum hominum eſt, ſive paucorum, Monachos qui ibi ſunt, diviſos ab alterutris eſſe, & propriis habitationibus uti; ſed communiter quidem eos comedere ſancimus, dormire etiam omnes in communi, unoquoque quidem in propria ſtatura jacente, in domo verò una collocatos; aut ſi fortè non ſufficit ob multitudinem Monachorum domus una, in duas forſan, aut plures; non tamen ſeorſim, & & apud ſemetipſos; ſed in communi teſtes alterutri ſint honeſtatis & caſtitatis.] Et ex novella 133. Monachi [neque clam teſtibus vivant, ſed & communiter cibum capiant, & in communi loco cubent, & undique bene compoſitam perſequantur vitam, teſteſque ſint invicem mutuæ honeſtatis.] Atque ex vita S. Eugendi Abbatis Jurenſis, qui [deſtructis manſionum ædiculis, uno cunctos ſecum xenodochio quieſcere fecit.]

Num. 11. Sæc. 1. Bened p. 575.

Apud Spelm tom. 2. Conc. Angl. Idem poſtea renovavit anno 1222. concilium Oxonienſe, edito hoc decreto: [Provida deliberatione cenſemus, ut tam Monachi, quàm Canonici Regulares, & Moniales in uno dormitorio pariter dormiant & quieſcant, ſingulis perſonis ſingulis propriis lectis aſſignatis.] Et Benedictus Papa XII. [Omnes Monachi, vel ſi multitudo non ſinit eorum, ſaltem quando plures ex ipſis commodè poterunt, in una domo dormiant & jaceant, juxta regularia & canonica inſtituta, non per ſeparatas cameras vel per cellas, exceptis his, quibus in cameris & cellis

infirmitorii permittetur propter ſenectutem, vel invaletudines corporales, vel ex aliis rationabilibus cauſſis.] Caput XXII.

Neque verò id ſolis extitit Monachis ſingulare; nam & Canonicis idem olim præſcriptum legimus in Concilio Turonenſi: [Canonici, & Clerici civitatum, qui in Epiſcopiis converſantur, conſideravimus ut in clauſtris habitantes ſimul omnes in uno dormitorio dormiant, ſimulque in uno refectorio reficiantur.] In Meldenſi ſub Sergio II. [Canonici in civitate, vel monaſteriis, ſicut conſtitutum eſt, in dormitorio dormiant, & in refectorio comedant.] Et apud Chrodegangum in Regula Canonicorum cap. 13. [Omnes in uno dormiant dormitorio, præter illos, quibus Epiſcopus licentiam dederit.] — *Ipſi etiam Canonici.* — C. 13. — C. 52. — *Specil. tom. I.*

Ex dictis hactenus habemus. 1. Monachos olim uno ſimul in loco dormiſſe, quem ideo dormitorium appellabant. 2. Ita tamen ut ſe invicem non tangerent, ut ex Regulis S. Poſthumii, & S. Fructuoſi manifeſtum eſt. Et certè diviſis dormiebant lectulis. 3. Nullos niſi fortè propter infirmitatem aut neceſſitatem extra commune dormitorium pernoctaſſe: qui enim dicit *omnes* nullum excipit. 4. Ergo nec Abbatem, qui in Regula Magiſtri medius inter fratres tanquam paſtor inter gregem dormire jubetur; & in antiquis conſuetudinibus Cluniacenſis Monaſterii apud Udalricum, [in medio dormitorii eſt lectus ejus prope murum, ſonitum ipſe facit, quo fratres diluculo ad ſurgendum excitantur.] In Regula etiam S. Aureliani decernitur, ut [Sanctus Abbas extra congregationem non maneat.] In Regula S. Iſidori: [Abbatem cum fratribus pariter in congregatione commorari oportet.] Ex Concilio quoque Francofordienſi, [Abbas cum ſuis dormiat Monachis ſecundùm Regulam S. Benedicti.] Et ex Concilio Londonienſi anno 1102. [in eadem domo cum ſuis Monachis manducet, aut dormiat.] Et certè S. Benedictum in turri fratrum dormitorio contigua quieviſſe conſtat ex l. 2. Dial. S. Greg. Papæ c. 35. S. Mummolus Abbas Floriacenſis in communi fratrum dormitorio recubuiſſe legitur apud Adrevaldum in hiſt. Tranſl. S. Benedicti n. 15. Sæc. 2. Idem de Eaſtervino Abbate Vviremutenſi ſcribit Beda in vita S. Benedicti Biſcopi n. 8. — *Lib. 3. cap. 11.* — *C. 33.* — *C. 14.* — *Can. 13.*

Cauſſæ hujus inſtitutionis tres aſſignari poſſunt; ex quibus prima repetitur ex ratione vitæ cœnobiticæ, quæ nihil ſingulare permittit, ſed omnia vult eſſe communia: unde Juſtinianus Imperator: [nullus omnino quidquam habeat proprii, ſed diu noctuque in communi vivat, & noctes eamdem inter ipſos cum diebus obſervantiam habeant.] Secunda *ut teſtes alterutri ſint honeſtatis & caſtitatis*, ut loquitur idem Imperator. Tertia eſt propter furentes dæmonum inſultus, nocturno maximè tempore Monachis infeſtorum, & horribili ſpecie aliquando apparentium; quorum aſpectus vix ferre poſſet ſolitarius, fratrum ſocietate & precibus deſtitutus. Quibus fortè de cauſſis manſiunculas olim Monachorum deſtruxit S. Eugendus Abbas Jurenſis, deſtruique præcepit Juſtinianus Imperator in Novella 133. ac noviſſimè Benedictus Papa XII. in ſua Conſtitutione pro Monachis Benedictinis c. 26. — Inſtituti hujus rationes. — *Novel. 133.* — *Novel. 5.* — Cellulæ ſingulares deſtructæ.

CAPUT XXII. cui paruerunt Anglicani Monachi ex ſtatuto capituli anni 1341. Bursfeldenſes ex Cerem. diſt. 3. c. 22. & Cluniacenſes in capitulo ann. 1458. ſub Johanne Borbonio celebrato.

Quas reædificarunt recentiores congregationes.

Nunc verò per univerſas ferè Monachorum congregationes uſus invaluit dormitoria plures in cellas dividendi, ſuamque unicuique Monacho aſſignandi. Idque ad vitandam ſæcularium curioſitatem, qui nonnumquam per noſtra pervagantur dormitoria; ut fratres orationi ac ſpiritali lectioni liberius vacent; variis pœnitentiæ operibus, quæ oculos hominum fugiunt, ſe ſe exerceant; tum etiam propter honeſtatem majoremque ſilentii ac ſolitudinis obſervantiam; ſive etiam ut aliquam cæleſtis domus imaginem monaſteria referant, ſicuti de Cartuſianis bellè dicebat Petrus Bleſenſis: [Ad exemplar ſiquidem domus illius, de qua ſcriptum eſt: In domo Patris mei manſiones multæ ſunt; habet unuſquiſque cellulam & manſiunculam ſuam, ut contemplationi & orationi liberius vacet.]

Epiſt. 86.

Iiſque uſi ſunt ex priſcis Monachis non pauci.

Neque verò ita recens, aut nova eſt iſthæc inſtitutio, quaſi antiquis Monachis non fuerit in uſu, nam Ægyptii, teſte S. Hieronymo, [manebant ſeparati, ſed junctis cellulis:] unde Caſſianus, [cùm fuerint, inquit, canonicarum orationum functiones ex more finitæ, unuſquiſque ad ſuam recurrens cellulam, quam aut ſolus, aut cum alio tantùm inhabitare permittitur] &c. Idem inſtitutum imitati ſunt in Galliis Lerinenſes Monachi; ut diſcimus ex Eucherii Epiſt. ad Hilarium de laude vitæ Solitariæ, ubi inter alias Lerinenſis inſulæ laudes hæc ſcribit: [hæc nunc habet ſanctos ſenes illos, qui diviſis cellulis Ægyptios Patres Galliis noſtris intulerunt.] Eamdem diſciplinam arripuiſſe Agaunenſes Monachos patet ex vetuſtiſſimo ſcriptore vitæ S. Romani Abbatis Jurenſis apud Bollandum, in cujus præfatione, quam Johanni & Armentario Monachis Agaunenſibus inſcribit, poſtquam Johannem præfatum Johanni Baptiſtæ, & Evangeliſtæ comparavit; de Armentario ita ſubdit: [Alter verò in modum natatilis arcæ dum illic in cœnobio etiam *clauſtro peculiaris cellæ* contentus, mundi turbines impactus irridet.] De Jurenſi monaſterio conſtat ex vita S. Eugendi ejuſdem loci Abbatis, qui [refutato Archimandritarum more, utilius omnes univit in medium: deſtructis namque manſionum ædiculis, uno ſecum xenodochio quieſcere fecit.] Ergo prius ibidem erant manſionum ædiculæ, in quibus quiſque manebat, quas ille deſtruxit. Sed eas poſtea reparatas fuiſſe colligimus ex Monacho Fontanellenſi in vita S. Vandregiſili, qui eo in monaſterio agens, [quadam nocte attentiſſimè precibus inſiſteret divinis auribus offerendis in *cella ſibi conſtituta*.] Similiter in Eliſangienſi à ſe conſtructo monaſterio [quadam nocte juxta morem cilicio obvolutus *in cella ſua* dum ad refocillandum quieti membra dediſſet, in exceſſum mentis ſubitò raptus] legitur. De diſcipulis S. Martini audiendus eſt Gallus in dialogo. 3. apud Severum Sulpicium: [Contigua flumini habebamus habitacula.] clariùs idem Sulpicius in lib. 1. [Tunc ille (S. Martinus) convocatis fratribus, refert

Epiſt. 22. *Lib.* 2. *cap.* 12.

28. *Feb.*

Sæc. 1 *Bened.*

Cap. 12. *Sæc.* 2. *Bened.*

Ibid. c. 9.

Lib. 3. *de vit S. Mart.*

quid diabolus indicaſſet, ſollicitoſque eſſe præcepit *per cellulas ſingulorum* quiſnam hoc caſu fuiſſet affectus.] In Regula etiam Tarnatenſis monaſterii lego : [Cellulam alterius præter Abbatem & Præpoſitum, niſi dato ſigno, eſt illicitum introire; quia ipſi stantùm conceditur fratrum ſecreta cognoſcere, & qualiter ſe unuſquiſque agat occulta inſpectione perquirere.] S. Gallus oratorium conſtruxiſſe dicitur [Manſiunculis per gyrum diſpoſitis ad commanendum fratribus.] S. Vvillibrordus [venit ad ſuum gratia viſitandi Monaſterium, & poſt orationes & ſalutationes fraternas, & admonitiones pacificas, circuiens *ſingula fratrum habitacula*, ſi quid in illis emendandum fuiſſet, pius paſtor explorare voluit,] inquit Alcuinus in ejus vita. Denique Trithemius de prima Hirſaugienſis Monaſterii fundatione anno 830. facta, de cellis agens, [Monachorum tabernacula, inquit, per gyrum clauſtri diſpoſita, quantum ad conſuetudinem iſtius temporis attinebat, ſatis pulcra, & ordinata fuerunt; quamquam ſi noſtri Monachi ſimilibus includerentur cellulis, ſe mancipatos vinculis & tenebris clamitarent. Factum hoc autem priſcorum imitatione.] Hujuſmodi cellas habent noſtra ætate Cartuſienſes Monachi, quibus illi fortè non tam ad dormiendum, quàm ad legendum utebantur. Vide Menardi notas ad Concord. Regul. cap. 55. § 1. Nihil dico de Sinaitis Monachis, de quibus S. Nilus : [faciunt autem habitationes ſuas non ſibi invicem propinquas; ſed ſatis procul diſtantes, ut qui viginti & eo amplius ſtadia abſint alius ab alio:] nam hi propriè erant Eremitæ. De Pachomianis veró illud ſolum decernitur in Regula ab Angelo tradita : [Facies autem diverſas cellulas, & ternos per unam cellulam habitare conſtituas.] Ceterùm variis incommodis quæ ex cellarum ſeparatione naſci poſſunt, ac periculis ſatis occurrunt, quæ eas noviſſimis temporibus invexerunt Monaſticæ congregationes, de quibus vide Haeften. lib. 12. tract. 3. diſq. 3. 4. & 5.

Cap. 7. — *Vvalfrid. in vit. S. Galli c. 26.* — *Alcuin. in ejus vit. n. 18.* — *Chron. Hirſaugienſe.* — *Hiſt. cædis SS. Pat. in Sina c. 5.* — *Apud Boll. 14. Maii,*

SIN AUTEM MULTITUDO NON SINIT DENI AUT VICENI. Idem habet Regula S. Iſidori c. 14. & Juſtiniani Novella 5. Sed multo plures in Gemmeticenſi Monaſterio ſub S. Filiberto Abbate capiebant dormitoria : ibi enim [duplex vergens ad auſtrum ducentorum nonaginta pedum longitudine, quinquaginta in latitudine, eminebat domus quieſcendi obtentu.]

Vita S. Fili. n. 7. Sæc. 2. Bened.

CUM SENIORIBUS. *Ideſt Decanis*, inquit Richardus de S. Angelo : id quod confirmat Nicolaus Bravus ex Regula S. Iſidori c. 14.

QUI SUPER EOS SOLLICITI SINT. Vigilias noctis cuſtodientes, uti exponunt Hildemarus Bernardus Caſſ. & Boherius; quia [cùm dicit ſolliciti ſint, inquit Hildemarus, præcipit illos vigilare in dormitorio; quia nemo poteſt eſſe ſollicitus in nocte, niſi vigilaverit; quia nos cùm ſolliciti eſſe volumus pro aliqua re vigilamus.] Cui concinit Juſtinianus Imperator : [Neque enim ſemper omnes dormiunt, ſed manifeſtarium eſt, quod dum hi dormiendo occupati ſunt, illi vigilant, & prorſus quidam dormientes inſpiciunt.] Sed Nicolaus de Fractura

Novel. 133. Vide l. 1. de antiq. Mon. rit. cap. 1.

CAPUT XXII. hanc ſollicitudinem in eo conſtituit, [ut ſurgant de nocte videre ſi veſtiti, cincti cingulis & funibus, vel alias regulariter dormiant fratres.]

De candela in dormitorio accendenda. CANDELA JUGITER IN EADEM CELLA ARDEAT USQUE MANE. Simili prorſus modo S. Eugendus ſtatuerat olim, [ut lumen Dei ſicut in oratorio, indeficiens] arderet in dormitorio. Et S. Iſidorus: [Lux nocte dormientium locum illuſtret, ut depulſis tenebris teſtimonium pateat ſingularis quietis.] Et Regula cujuſdam ad Virgines: [In ſchola qua dormitur per totam noctem lucerna ardeat.] Idem etiam præſcribit Regula Magiſtri c. 29.

In ejus vit n. 21. *C. 14.* *C. 14.*

Candelæ autem nomine hìc intelligitur [Vel lampas cum oleo accenſa; vel cereus cum cera & lychno, vel etiam ſepum in quodam vaſe aptatum,] inquit Bernardus Caſſinenſis; cui concinit Nicolaus de Fractura.

Porro licet unius dumtaxat candelæ mentionem facere videatur S. Benedictus; duæ tamen vel plures, ubi non ſufficit una toti illuſtrando dormitorio, debent accendi, *ut clarè fratres in lectis ſingulis videantur.*, inquit Bernardus Caſſin. Immo tradit Boherius in Caſſinenſi Monaſterio, ubi centum Monachi reſidere conſueverant, ſeptem lampades tota nocte in dormitorio ardere conſueviſſe; quod etiam aſſerit Nicolaus de Fractura: Neque id in dormitorio tantùm, ſed & in *cella*, ut vocant, *neceſſariarum*, ad quam fratres ventris purgandi gratia pergunt; & in omnibus omnino locis, in quibus fratres de nocte tranſire neceſſe eſt, ut tam corporis quàm animæ offendicula vitentur: id quod in multis Galliæ Monaſteriis obſervatum vidiſſe ſe teſtatur Boherius: [Nam in clauſtro, inquit, in ingreſſu dormitorii, & oratorii poſt completorium, & in prima pulſatione nocturnarum vigiliarum certæ accenduntur candelæ.] Sanè in Pariſienſi S. Germani Monaſterio [antiquitus erant quinque lampades in dormitorio, ut omnibus fratribus cellis carentibus ſervirent, præter alias quatuor lampades in diverſis locis diſpoſitas: harum una erat in cella Magni Prioris, altera in cella Subprioris, tertia in valetudinario, & quarta in collocutorio,] id quod anno 1377. confirmavit curia Parlamenti Pariſienſis. In Croylandenſi etiam Monaſterio unum in capitulo, tria in clauſtro, quatuor in dormitorio erant luminaria ex Ingulfi ſtatuto mox citando. Ea etiam fuit Ordinis Benedictini conſuetudo, ut pueri, novitii, aliique juniores Monachi noctu ſine accenſis lucernis, & comitibus Magiſtris incedere non permitterentur, quemadmodum hìc ſcribunt Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis & Boherius, patetque ex diverſis Monaſteriorum Conſuetudinariis.

Iacob. Brol. in add. ad MS. hiſt. S. Germ. à pratis.

A quo accendenda. Porro ex Regula Orientali c. 28. & ex Regula Magiſtri cap. 29. ad Hebdomadarios pertinebat accendere candelam. Hebdomadarios verò intelligo coquinæ: unde & Udalricus agens de pueris; ait: [Quando in coquina obſequuntur, Magiſtri eorum ſolent providere, ut opportunè accendant luminaria dormitorii, & neceſſariarum, & ad nocturnos.]

Lib. 3 cap. 8.

accendendi

Accendendi horam aſſignat Magiſter his verbis: [In quo atrio pendeat cicendelus, qui quotidie à Cellerario factus, ab hebdomadariis ad ſeram ante completorios incendatur, ut videant diverſi quomodo ſe collocent.] Hildemarus verò habitâ temporum ratione, æſtate quidem, qua majores ſunt dies, poſt capitulum, ideſt poſt collationis lectionem; hieme autem, quando incipiente jam nocte completur capitulum, dum ibidem ſedent, lucernam vult accendi. Smaragdus quotidie ante completorium, Bernardus Caſſinenſis quando propter ſolis occaſum dormitorium incipit obſcurari. Sed juvat hìc Ingulfi Abbatis Croylandenſis decretum hanc in rem referre: [Hieme accedente à feſto S. Bartholomæi ad feſtum S. Michaelis ſtatim poſt terminatam campanam collationis famuli eccleſiæ accendant tria luminaria in clauſtro, & quatuor in dormitorio; videlicet duo in dormitorio, & alia duo in neceſſariarum domo. Sed luminare in capitulo antequam campana collationis incipiat pulſari, debet accendi, & continuè ardere uſquequo matutinis finitis dormitorium aſcenderint Monachi univerſi. Hieme verò recedente à feſto Purificationis B. Mariæ uſque ad feſtum S. Guthlaci idem modus illuminationis univerſorum luminarium prædictorum in omnibus obſervetur. A feſto verò S. Michaelis uſque ad feſtum Purificationis accendantur omnia iſta luminaria prædicta antequam Monachi ad regularem potationem refectorium ingrediantur; & ſic maneant accenſi omni tempore anni uſque ad ortum ſolis, præter lampadem pendentem in capitulo, qui debet extingui poſtquam conventus dormitorium aſcenderit, matutinis in eccleſia conſummatis. A feſto quippe S. Guthlaci uſque ad feſtum S. Bartholomæi per totam æſtatem in ipſo ſolis occaſu Sacriſta, ſeu Subſacriſta in dormitorio debet accendere luminaria ſupradicta, ita quod ſæcularis tempore nocturno non habeat occaſionem dormitorium introeundi; & ſic debent ardere uſque clarus dies illuceſcat. Quod ſi de negligentia Sacriſtæ aliqua dictorum luminarium defecerint ſtatutis temporibus inaccenſa, ipſe Sacriſta ſit in craſtino in refectorio ad panem & aquam abſque miſericordia. Quod ſi parvipendens hanc juſtiſſimam noſtram ordinationem defecerit in illuminatione, vel continuatione de aliquo luminarium prædictorum, comedat in refectorio per quindenam integram ſextis feriis in eiſdem ſeptimanis pane & aqua tantùm contentus. Quod ſi tertiò contigerit aliquis defectus luminarium prædictorum, ab officio amoveatur, & per biennium ſequens maneat inhabilis ad omne officium exequendum. Quod ſi de famulorum negligentia id accidiſſet, pro qualibet vice debent amittere corrodia ſua per hebdomadam. Quod ſi bis vel ter acciderit, ſeverior accedat correptio, ſeu duplicetur pœnitentia antè dicta.] Hactenus Ingulfus cujus integrum ſtatutum referre libuit, ut inde pateret omnibus quanti majores noſtri res vel minimas facerent.

CAPUT XXII. Et qua hora. C. 29.

Hiſtor. Croyl. Monaſt. ad ann 1083.

Ardere autem candela debet uſque mane, ideſt *quouſque de die videri valeat tota domus*, ut exponunt Bernardus Caſſ. & Nicolaus de Fractura. Et tamen Magiſter in Regula ſtatuit, ut [poſtquam ſe omnes per-

Quandiu ardere debeat. C. 29.

CAPUT XXII.

Status. 49.

collocaverint, à ſupradictis tuetur, ſi fortè indigentia olei in monaſterio ſentiatur.] At longè aliter ſenſit Petrus Venerabilis, cùm decrevit [ne quis fratrum noſtrorum, in propriis ſaltem locis ſine lumine noctibus dormiat. Qui ſi adeo pauper fuerit, ut propriam lucernam in dormitorio ſuo providere non poſſit; illam, quæ in eccleſia fuerit, accipiat, & in dormitorio transferat.]

Hujus inſtitutionis cauſſas tres affert Richardus de S. Angelo, Primò, [ut Decanus quando accedit viſurus utrùm Monachi honeſtè dormiant ſive jaceant, ut moris eſt, apertè valeat hoc inſpicere. Secundò, ut Monachi liberè accedant ad requiſita ventris cùm egent. Tertiò, ut oſtendatur ſub iſto typo luminis temporalis illa lux, de qua legitur in Johannis 1. cap. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.]

VESTITI DORMIANT. Veſtitos olim dormiiſſe Monachos conſtat non ſolùm ex Regula S. Benedicti, ſed etiam ex Regula S. Pachomio ab Angelo tradita, ex Regula Magiſtri c. 11. ex Regula Cujuſdam ad virgines cap. 14. ex Regula Solitar. cap. 50. S. Benedicti Statutum renovarunt Gregorius IX. & Benedictus XII. in ſuis Conſtitutionibus pro Monachis Benedictinis.

Quibus induti veſtibus dormiebant veteres Monachi.

In ejus vit. cap. 22.

Supplem. Sæc. 1. ad calcem Sæ 2.

In ejus vita apud Boll. 1. Ianu.

Sed quæret fortaſſis aliquis quibus induti veſtibus dormirent? Non una fuit omnium hac in re conſuetudo; nam in præfata Regula S. Pachomii decernitur, ut [induantur noctibus lebitones lineos, præcincti lumbos, habeantque ſinguli melotem, ideſt caprinam pellem confectam albam, ſine qua neque comedant, neque dormiant.] S. Paternus primùm Monachus, poſtea Epiſcopus, [veſte tantummodo qua in die uſus eſt, ea per noctem contentus eſt,] ut ſcribit Fortunatus Epiſcopus in ejus vita n. 9. Similiter S. Fulgentius in Epiſcopatu vitam Monachi retinens, [nec depoſito ſaltem cingulo ſomnum petivit; .... & in qua tunica dormiebat, in ipſa ſacrificabat; & in tempore ſacrificii mutanda eſſe potiùs corda, quàm veſtimenta dicebat.] S. Benedictus nihil hoc capitulo definit; ſed ex cap. 55. ſaltem tunica & cuculla indutos quieſcere debere Monachos Benedictinos colligimus: ſufficere enim, ait, Monacho, *duas tunicas & duas cucullas habere propter noctes & propter lavare ipſas res.* Quamvis Turrecremata illum in locum ſic ſcribat: [Licèt nobis prima facie ita videatur; nihilominus quia hoc grave eſt, & durum; antiquæ conſuetudini Ordinis, quæ ut interpres legis habenda eſt, ſtandum in hac parte conſulimus.] Verùm præterquam quod iſtud non decernit S. Benedictus, niſi quia grave eſt, certum eſt non unam fuiſſe Ordinis conſuetudinem. S. Hildegardis hoc caput exponens, [veſtiti, inquit, dormiant, ſcilicet ſimplici & ſola veſte, quæ proxima ad cutem hominis eſt, ne nudi jaceant, quæ lanea fuit, & non duplici veſte induti, quia hoc pati non poſſent: cincti cingulis aut funibus; ne veſtis, qua induti dormiunt, ab eis diffluat, & ne ita nudi appareant.] Quæ explicatio videtur laxior. Ex

Cap. 81. lib. Uſuum Ciſterc. [ſine cuculla, tunica, caligis jacere non debent.]

Burſfeldenſes ita decernunt : [Omnia obſervent quæ capitulum Regulæ 22. tradit obſervanda , dormientes videlicet veſtiti ; ita tamen ut pro qualitate loci vel temporis hujuſmodi poſſit temperari veſtitus ; locis videlicet & temporibus frigidis pluribus ; calidis verò paucioribus , ſeu levioribus utendo indumentis. Pro habitu autem ſuperiori cuculla utantur regulari , clauſa ſine manicis , niſi fuerint itinerantes , quibus conceditur ſcapularibus uti dormitionis tempore , non minus tamen omnes quieſcentes tunica & caligis veſtiantur ſub habitu regulari.] Caſſinenſes declarant [hoc modo veſtitos dormire fratres , cum ſcapulari ſcilicet cum caputio ſicut in die ſuper tunicellam propter munditiam , quod habet quaſi formam cucullæ ſecundùm Clementinam.] Conſtitutiones Montis Oliveti : [Nocturno tempore inſpiciat Abbas ſi Monachi cum biretulis laneis induti tunicella , ſcapulari , cinguloque cincti dormiant ; iiſque nocturnum ſcapulare conficiendum curet ; ſecus dormientem primùm aqua & pane jejunare præcipiat ; ſecundò arctiori pœna emendare procuret.] Pauló laxiores ſunt Conſtitutiones Cæleſtinorum , quæ ſolùm volunt , ut [Monachi ipſi nudi non dormiant , ſed veſtiti & cingulo accincti , & ſine cultello juxta Regulæ diſpoſitionem ; & propter evitandam immunditiam , & in æſtate calorem , lanea ſaltem interula , & parvo ſcapulari ſint induti ;] & Fulienſium , ut [nemo ſine cuculla & caputio dormiat (cùm ex iis conſtet veſtitus Monachi) nec diſcinctus.] Non prætereundi ſunt Cartuſiani , qui [veſtiti cilicio , tunicella , caligis , cingulo , & parva cuculla ,] hoc eſt minimo ſcapulari dormiunt ex nova Collectione Statutorum. De pedum indumentis audiendus eſt Hildemarus : [Sciendum eſt , quia ſi neceſſitas eſt caloris , poteſt ille Monachus ſine pedulibus jacere ; ita tamen , ut ad nocturnas ſtatim ut ſurgit debeat illos induere , & ſic cum illis ire debet in eccleſiam.... Si poteſt fieri antè debet ſine fœmoralibus jacere , quàm ſine pedulibus.] Hìc venit in mentem quod de S. Hugone Epiſcopo Gratianopolitano ſcribit Guigo in ejus vita n. 31. [Dolebat nonnullos in religioſo habitu ad ſanctitatis injuriam tibiis dormire nudatis.]

[Margin: CAPUT XXII. — Cerem. diſt. 3. c. 23. — Cap. 22. — 2. part. 1. 21. — Cap. 10. §. 13. — Cap. 21. — Part. 2. c. 23. n. 34. — In cap. 55. — Boll. 1. April.]

ET CINCTI CINGULIS AUT FUNIBUS. Quid ſit cingulum , quid funis , explicat his verbis Hildemarus : [Funis eſt qui de canaba fit vel lino in rotundum ; cingulus autem corrigia eſt de lana vel lino , ſed non in rotundum ſicut funis , ſed in latum ſicut tricia.] Et revera S. Stephanus Abbas Obazinenſis laneo utebatur cingulo ex ejus vitæ l. 2. n. 34.

[Margin: Tom. 4. Miſc. Baluz.]

ET CULTELLOS AD LATUS SUUM NON HABEANT DUM DORMIUNT , NE FORTE PER SOMNUM VULNERENTUR DORMIENTES. Ergo cultellos ſeu gladiolos ad latus olim deferebant Monachi per diem , quos ad ſeram antequam lecto decumberent , deponebant , & mane ſurgentes reſumebant , ut videre eſt in antiquis Cluniacenſis Monaſterii Conſuetudinibus : [Ad ſonitum qui diluculo fieri ſolet in dormitorio ad excitandos fratres , facit (Novitius) id ipſum quod ad ſignum nocturnorum ; quantocius ſurgit ,... cultelli ſui ſecum portandi cavet oblviſci.] Et poſtea : [Quoties poſt veſperas cœnatur ,

[Margin: De cultello Monachorum. — Lib. 2. cap. 10.]

CAPUT XXII. cœna facta, dormitorium aſcendit, cultellum deponit, diurnalibus calceis detractis, nocturnales induit,] &c. Quod de parvis cultellis ad panem, aliaque comeſtibilia, aut aliquid hujuſmodi ſecandum, eſt intelligendum: nam [magnos gladios nobis habere non licet, inquit Boherius, immo tenentes inter ſepta Monaſterii ſunt eo ipſo excommunicati, niſi licentiam expreſſam habuerint ſuorum prælatorum,] ex Decretali Clementis v. *Ne in agro Dominico.* Porro ad hunc S. Benedicti locum reſpicit Magiſter cùm dicit: [Bracile fratrem in nocte uti ideo prohibemus, ne dum ſe regyrat, per ſomnum exiens per thecam mucro cultelli carni ejus figatur.] *Cap. 11.*

ET UT PARATI SINT MONACHI SEMPER. Ad opus Dei ſcilicet, Hæc periodus ad ſuperiora verba refertur *Veſtiti dormiant, & cincti*; eſt enim hìc verborum tranſpoſitio, quibus rationem reddit, quare veſtitos dormire velit Monachos, ſcilicet ut parati ſint ſemper ad opus Dei feſtinare. Porro licèt unicam hanc rationem afferat, aliò tamen reſpexiſſe cenſent interpretes. Magiſter tres adducit. 1. [Ideo, inquit, veſtitos & cinctos dormire diximus fratres, ut cùm hora operis Dei advenerit, & oratorii index ſonaverit, noctu mox conſurgant... 2. Inde ergo veſtiti & cincti debent fratres dormire, quia non licet fratrem nuda membra ſua contegere, nam exinde immunditiæ libidinum in animam ingeruntur, cùm membrorum nuditas tactu contingitur, fœminarum illico cordi deſideria titillantur, unde per ſomnum coinquinantur membra ſorditate. 3. Et maximè ideo veſtiti & cincti debent fratres dormire, ne quærentes in obſcuro res ſuas, vel cingula, ab ingredientibus oratorium ſollicitis, vel paratis fratribus, cùm adhuc illi lectos ſuos per negligentiam in obſcuro ſubvertendo & diſſipando revolvunt, aliquot orationes perdant, aut pſalmos.] *Cap. 11.*

ET FACTO SIGNO ABSQUE MORA SURGENTES. Sicuti præſcribit Regula S. Pachomii: [Audito ſigno excitantis, aut voce pſallentis, omnes ſurgant, currentes ad orationem.] *Art. 73.*

FESTINENT INVICEM SE PRÆVENIRE AD OPUS DEI, CUM GRAVITATE TAMEN ET MODESTIA. Quæ [notabilem greſſum & inceſſus levitatem refrænet;] inquit Bernardus Caſſinenſis.

ADOLESCENTIORES FRATRES JUXTA SE NON HABEANT LECTOS, SED PERMIXTI CUM SENIORIBUS. A quibus gravitatem & honeſtatem addiſcant. Simile aliquid decernit S. Baſilius: [Quandocumque capiendi ſomni cauſſa cubandum, cave ne veſtimenta inter ſe mutuò ſibi veſtra propinquent, potiuſque medius inter vos aliquis ſenex ſemper adhibeatur.] Et rectè quidem: nam ut ait Gerardus Belga Monachus piiſſimus: [Sicut carbonis ad carbones, ſic incendii motus inter juvenes; proin miſceri oportet (ſed frigidos) ſenes, non qui ſunt ipſi ſicut oleum ad ignes. Illos autem cenſeo temperatè frigidos, quos conſtat verè exſangues eſſe, verè mortificatos.] *Serm. de abdic. rerum.*

SURGENTES VERÒ AD OPUS DEI, INVICEM SE MODERATE COHORTENTUR PROPTER SOMNOLENTORUM EXCUSATIO-

NES. Nullum tamen verbum ore proferentes, quia hoc prohibetur cap. 42. [Sed aut ſonitu oris, aut pedis in terra, aut tactu lecti abſque eo quod dormiens tangatur,] inquit Turrecremata. Appoſitè autem ad hunc locum Regula Abbatis Iſaiæ: [Si pigritetur corpus tuum dum ad orationem ſurgendum eſt, dicito illi: Viſne requiem capere modico hoc tempore, deinde abire ad longum ſupplicium; nonne præſtat ut parum hic labores, tum requieſcas illic cum ſanctis in æternum? tunc enim recedit à te pigritia, & adveniet tibi divinum auxilium.] Porro quàm benignè excitantes nos ad vigilias excipere debeamus, docet S. Baſilius in Regul. Brev. interrog. 43. & 44.

CAPUT XXIII.

Cap. 57.

CAPUT XXIII.

De excommunicatione culparum.

SI quis frater contumax, aut inobediens, aut ſuperbus, aut murmurans, vel [a] in aliquo [b] contrarius exiſtens ſanctæ regulæ, & præceptis Seniorum ſuorum, contemptor repertus fuerit: hic ſecundùm Domini noſtri præceptum admoneatur ſemel, & ſecundò [c] ſecretè [d] á Senioribus ſuis. Si non emendaverit, objurgetur publicè coram omnibus. Si verò neque ſic correxerit, ſi intelligit qualis pœna ſit, excommunicationi ſubjaceat. Si autem improbus eſt, vindictæ corporali ſubdatur.

[a] Hild. *in aliqua cauſſa.* [b] Oxon. *contrarie conſiſtens.* [c] al. *ſecreto.* [d] al. *à majoribus.*

COMMENTARIUS.

SI QUIS FRATER CONTUMAX, AUT INOBEDIENS, &c. Sex aut quinque cauſſas caſuſve pro diverſa lectionum interpunctione aſſignat, in quibus excommunicationis pœna inuri debeat. Prima eſt, ſiquis frater contumax ſit. Quid verò ſit contumax ita exponunt auctores: Hildemarus [Ille, inquit, eſt contumax, qui contemnit facere in prima fronte quod imperatur: v. g. cùm dicitur illi fac hoc, & ille contumax dicit non facio.] Bernardus Caſſinenſis, & Boherius: [Contumacia dicitur illa, qua quis citatus ut veniat, non comparet; aut ſi comparuerit, in judicio non procedit: hìc autem aliter aſſumitur contumacia, quando videlicet correptus de aliqua ſpecie mali, ſuperbè reſpondet, & reſiſtit in facie corrigenti.] Nicolaus de Fractura: [Scien-

Quibus de cauſſis inurenda excommunicatio.

Contumax qui ſit.

CAPUT XXIII. dum eſt, quod multiplex eſt contumacia, & multipliciter quis dicitur contumax, cùm juſſus reſtituere non reſtituit. Item ſi citatus ternis edictis, vel uno peremtorio pro omnibus, ad judicium non venit; vel ſi venit, illicentiatus diſceſſit. Item ſi juſſus reſpondere, non reſpondit; vel quia reſpondit, ſi obſcurè reſpondit; quod idem eſt ac ſi non reſponderet. Item ſi venit ad judicium, & non comparet, ſeu latitat poſt columnas; habetur ac ſi non veniſſet. Hìc verò aliter accipitur contumacia, videlicet cùm quis ſecretè correptus reſiſtere nititur corrigenti.] Richardus de S. Angelo: [Tribus modis aliquis dicitur contumax. 1. ſi vocatus non venit. 2. ſi venit & non velit obedire. 3. ſi recedit illicentiatus.] Ita illi ſecundùm jura. Denique Benedictus Haeftenus: [Dictum autem volunt contumacem ſive à contemnendo, ſive ut aliis placet à tumore, hoc eſt ſuperbia. Juriſconſultis contumax dicitur, qui tribus propoſitis edictis, vel uno pro tribus, quod vulgo peremtorium appellatur, judiciſque litteris evocatus, præſentiam ſui facere contemnit. Apud Monachos autem qui non tantùm non comparet; ſed qui non paret.]

Lib. 8. tract. 4. diſq. 3.

Secunda, *aut inobediens*. Quem à contumace diſtinguit Hildemarus, in eo quod omnis contumax eſt inobediens, ſed non è converſo omnis inobediens eſt contumax; nam etſi juſſionem aut præceptum non impleat, non tamen ſuperbè reſpondet, aut reſiſtit in facie. Hæc verò inobedientia qua de hic agit S. Benedictus, [illa eſt, inquiunt Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, & Boherius], qua quis non vult facere ſatisfactionem ſibi ſecretè injunctam.] Non verò illa, addit Boherius, [quæ contradictione opponitur obedientiæ profeſſionis, quia per illam totaliter receditur à Deo.] Inobedientem ergo bis ſecretò admonitum & tertiò publicè objurgatum S. Benedictus excommunicari præcipit; E contra S. Pachomius, ſi perfectæ ætatis ſit, decies admoneri ut à vitiis deſiſtat; poſt hæc audire nolentem monaſterii legibus increpari; S. Baſilius inobedientiæ rationem nolentem reddere è fratrum contubernio ejici. Simile aliquid habetur apud Caſſianum. Et certè [Si quis non obedit verbo noſtro per epiſtolam, inquit Apoſtolus, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo.] Sed S. Columbanus ſolùm decernit, ut [ſiquis frater inobediens fuerit, duos dies unum paximatium & aquam] tantum accipiat.

Inobediens ut puniendus.

Art. 89.

Reg. fuſ. c. 47.

Lib. 4. cap. 6.

2. Theſſ. 3.

Panit.

Tertia, *aut ſuperbus* quocumque ſuperbiæ genere.

Quarta, *aut murmurans*; hoc eſt, qui [non tantùm ſuperbo & præfracto animo tacitè inobediens eſt; ſed per apertum murmur virus ſuum in alios diffundit, & eorum animos ad contradictionem excitat,] inſit Haeftenus. ſed Bernardus Caſſinenſis, & Boherius S. Benedictum hìc intelligunt de levi & quaſi conſueto murmurio, non de illo, quod alios ad commotionis peccatum trahit. De murmurio quod S. Benedictus excommunicatione ferit, & poſt eum Regula Magiſtri c. 12. & Cujuſdam ad virgin. c. 18. diximus ad cap. 4. & 5. ubi varias, quibus apud veteres Monachos plecteretur, pœnas retulimus.

VEL IN ALIQUO CONTRARIUS EXISTENS S. REGULÆ ET PRÆCEPTIS SENIORUM SUORUM, CONTEMTOR REPERTUS FUERIT. Quintum hic ſextumque caſum reponit Bernardus Caſſinenſis, in quibus excommunicationis medela adhibenda eſt: ſcilicet 5. Si in aliquo contrarius exiſtat quis S. Regulæ. 6. Si præceptis ſeniorum ſuorum contemtor repertus fuerit, ſub hac interpunctione Regulæ textum ſcribens: *Vel in aliquo contrarius exiſtens S. Regulæ, & præceptis ſeniorum ſuorum contemtor repertus fuerit.* Cui favent nonnulli codices MSS. & antiqua verſio gallica, quæ hunc locum ita reddit, *ou qu'il ſoit contraire en aucune choſe à la ſainte rieule, & qu'il ſoit trouvé deſpiſant les commendemens de ſes enciens.* Sed ſi valeret talis interpunctio, non *præceptis*, ſed *præceptorum ſeniorum ſuorum contemtor* legendum eſſet. Similiter Turrecremata quintum caſum, ſi quis contrarius exiſtat Regulæ & præceptis; ſextum in contemtu ſeniorum conſtituit, cum hac interpunctione Regulæ textum ſcribens: *Vel contrarius exiſtens S. Regulæ & præceptis. ſeniorum ſuorum contemtor repertus fuerit;* cui concinit verſio Gallica Guidonis Juvenalis. Sed non ita recte. Melius qui cum Menardo, & Haefteno ita legunt: *Vel in aliquo contrarius exiſtens S. Regulæ, & præceptis ſeniorum ſuorum, contemtor repertus fuerit.* Quibus in verbis unam & quintam excommunicationis cauſſam conſtituunt. Atque ita S. Columbanus in Pænitentiali: [Qui verò ſuum Præpoſitum aut Regulam blaſphemaverit, foras repellendus eſt, niſi ipſe dicat pænitet me quod dixi. Si autem non ſe humiliaverit, quadraginta diebus pæniteat, quia ſuperbiæ morbo detinetur.] Et iterum: [Si quis contradicit mandatum, aut Regulam frangit, duos dies unum paximatium.] Regula verò S. Pachomii ita habet: [Qui contemnunt præcepta majorum, & Regulas Monaſterii, quæ Dei præcepto conſtitutæ ſunt, & parvipendunt ſeniorum conſilia, corripientur juxta ordinem conſtitutum donec corrigantur.] Idem legitur in Regula Orientali cap. 19.

CAPUT XXIII. — *Art.* 91.

HIC SECUNDUM DOMINI NOSTRI PRÆCEPTUM ADMONEATUR SEMEL ET SECUNDÒ SECRETE A SENIORIBUS SUIS. Si tamen honeſto & intelligibili animo ſit; nam duros corde in ipſo initio peccati durius coercere oportet, ut ex Regulæ cap. 2. hic obſervat Hildemarus.

SI NON EMENDAVERIT OBJURGETUR PUBLICE CORAM OMNIBUS. A Prælato ſcilicet, qui ſolus habet poteſtatem publicè delinquentes corripiendi: aut etiam à ſenioribus cum ejus poteſtate. Regula Cujuſdam ad virgines præſcribit, ut [ſecretò à ſenioribus ſemel vel bis corripiatur. Si non emendaverit, tunc ſimul ab omni congregatione objurgetur.] *C.* 18.

SI INTELLIGIT QUALIS POENA SIT. Sive ut loquitur Regula Cujuſdam ad virgines: *Si ejus antea intellectus viguit, excommunicationi ſubjaceat.* Igitur S. Benedictus poſt trinam admonitionem incorrigibilem excommunicationi ſubjicit. Eamdem diſciplinam inſtituit S. Baſilius in

CAPUT XXIII.

Regulis brev. interrog. 3. in Conſtitut. Monaſt. c. 30. Regula Orientalis cap. 32. Regula Magiſtri c. 12. & Regula Cujuſdam ad virgines cap. 18.

Quid excommunicationis nomine hìc intelligat.

Quid verò excommunicationis nomine hìc intelligat S. Benedictus, ita exponunt Commentatores. Hildemarus: [Cùm dicit excommunicationi, ſubaudiendum eſt ſimplici tantùm; ideſt illi excommunicationi ſubjaceat, quæ à menſa ſeparat Monachum.] Similiter Bernardus Caſſinenſis: [Hæc excommunicatio non dicitur major, neque ſeparatio à ſacramentis; ſed ſeparatio à menſæ participatione, de qua dicetur in ſequenti capitulo; quia iſtæ culpæ non computantur inter graviores.] Et Boherius: [Nota quod iſta excommunicatio non eſt anathema, quæ à ſolo fertur Epiſcopo cum certa ſolemnitate; nec major excommunicatio, quæ ſeparat à corpore Chriſti & Eccleſia, ideſt communione fidelium; quia illa non debet fieri pro minoribus culpis, de quibus hìc; nec etiam minor excommunicatio, quæ ſeparat à ſacramentis eccleſiæ; ſed eſt iſta excommunicatio ſeparatio à menſa fratrum, & chori eccleſiæ communi participatione, de qua loquitur ſequenti capite.] Econtra Menardus: [Hæc eſt propria excommunicatio, quam majorem vocant Theologi; nam ex parte excommunicati præcedit contumacia, & contemtus, & gravitas culpæ; ex parte excommunicantis trina admonitio.] Cui conſentit Johannes Craeſbeecx. Vetus verſio Gallica ita reddit textum: *Soit excommunié: c'eſt à dire mis hors de la Communauté des autres.* Sed mea quidem ſententia S. Benedictus hoc capite loquitur de excommunicatione in genere; de eadem in ſpecie dicturus duobus capitibus conſequentibus. An verò pro gravioribus culpis excommunicatione, quæ propriè ſit eccleſiaſtica cenſura, fratres ſuos inuri voluerit, diſcutiendum erit ad caput 25. Interim antiquam excommunicandi formulam ex Regula Magiſtri accipe:

Excommunicationis formula. Cap. 13.

[Cùm ſuggeſtum fuerit Abbati meritum inobedientis, jam non dicendus frater, ſed hæreticus legis; jam non dicendus filius Dei, ſed operarius dæmonis, qui diſſipando ſanctorum facta, velut quædam ſcabies eſt procreata in grege. Convocet eum Abbas præſentibus ſuis Præpoſitis, vel cetera congregatione circumſtante; & interrogati ab Abbate Præpoſiti ejus, quid peccaverit, vel quoties monitus de ipſo vitio non emendaverit, reſpondeant quid eum accuſant. Quo audito vitio, talem Abbatis contra ſe audiat vocem: O miſera anima, quod es reſponſum datura Deo, quem per inobedientiam quotidie irritas, cùm acceſſeris adorare eum? quare ſub dominio Dei ſervis potiùs mammonæ? quid mentiris Deo alter Judas? Ille Judas iniquitatis pretio juſtitiam vendidit, tu Chriſtianum nomen laceras malefactis. Ille Judas per pacem falſam Domino ſcandalum generavit, tu ſub nomine ſancti ſervitii Deo magis rebellis exiſtis. Ille Judas falſus tradidit Magiſtrum diſcipulus, tu ſub nomine ſancto magis diabolum factis ſequeris Chriſtianus. Adſtare enim habet noſtra monitio, vel tuus ſpiritus, cui cum carne per propriam voluntatem repugnas, Deo ante tribunal tremendi judicii dicens: Domine noluit intel-

ligere

ligere ut bene ageret; iniquitatem meditatus eſt, adſtitit omni viæ non bonæ, malitiam autem non audivit, ſed magis gloriatus eſt in ea; potens fuit in iniquitate. Cùm hæc accuſatus fueris in judicio, poſt noſtram ſimul & ipſius tremendi judicis audias vocem dicentis tibi: Tu es qui odiſti diſciplinam, & projeciſti ſermones meos poſt te. Si videbas furem ſimul currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Os tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnavit dolum. Sedens adversùs fratrem tuum detrahebas, & ponebas ſcandalum. Tota die injuſtitiam cogitavit lingua tua; ſicut novacula acuta feciſti dolum: dilexiſti malitiam ſuper benignitatem; iniquitatem magis quàm loqui æquitatem. Dilexiſti omnia verba præcipitationis in lingua doloſa. Hæc feciſti & tacui: Exiſtimaſti iniquitatem quia eram tibi ſimilis; arguam te, & ſtatuam illam contra faciem tuam, ut deſtruat te Deus in finem: evellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viventium. Tunc etiam & omnes juſti de ſua gloria in judicio videbunt te, cùm ab eis fueris ſequeſtratus ad ſiniſtram inter hœdos, & ſuper te ridebunt ipſi dicentes: Ecce homo qui non poſuit Deum adjutorem ſibi, ſed prævaluit in vanitate ſua, & non fuit timor Dei ante oculos ejus; quoniam doloſè egit in conſpectu ejus, & dixit ut inſipiens in corde ſuo: non requiret Deus, avertit faciem ſuam ne videat uſque in finem. Et ignoravit quia inimici qui mentiuntur Domino, erit tempus eorum in pœnam æternam. Quid ad hæc dicturus es Deo? quas adferre ei habes miſer excuſationes in peccatis? cùm tua te primò impugnaverint mala, & gehenna expectaverit ut incendat. Poſt hanc increpantis vocem ante congregationem Abbatis, ſtatim exigi jubeatur ab oratorio, & communi menſa; & extraneus deputetur: & cùm inimicus Dei deſignatur, non debet ex illa hora jam fratribus eſſe amicus.] CAPUT XXIII.

SIN AUTEM IMPROBUS EST. Improbus Bernardo Caſſinenſi eſt [protervus, aut in malitia perſeverans.] Boherio [improbus dicitur faciens contra legem, vel importunus, vel in malo perſeverans.] Johanni Craeſbeeck, quem nec opprobria, nec animæ pericula movent. Johannes de Precis Abbas S. Germani Pariſienſis hunc locum gallicè ita reddit: *S'il ne l entend, & eſt rebelle.* Verſio MS. S. Petri Concheuſis: *S'il eſt obſtine.* Verſio Guidonis Juvenalis: *S'il eſt deshonné ne tenant conte de cela.* Recentiores: *S'il eſt endurci. Vindictæ corporali ſubdatur.* [Quod duobus modis intelligitur; ideſt jejuniis nimiis, aut certè flagellis, inquiunt Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis & Boherius. Jejunii autem nomine omnis corporalis caſtigatio capienda eſt ex S. Hildegarde, quæ hunc locum ita exponit: [Vindictæ corporali ſubdatur, ideſt verberibus, aut aliis corporalibus caſtigationibus caſtigetur.] Et meritò quidem; nam, ut ait Johannes Craeſbeeck, [Improbi quos nec opprobria, nec animæ pericula movent, non excommunicatione, ſed verberum acerbitate ad inſtar irrationabilium pecorum, quæ nullo rationis judicio ducuntur, ſed flagello impelluntur, cogendi ſunt; ut qui Improbus quis ſit.

CAPUT XXIV. malitia ſua excæcati, & obdurati nullis rationibus cedunt, illos corporum afflictio, & cruciatus commoveat, & ad mentem revocet.] Conſonat Regula Magiſtri: [Excommunicati verò fratres, ſi ita ſuperbi extiterint, ut in ſuperbia cordis perſeverantes, in tertia die hora nona ſatisfacere Abbati noluerint; cuſtoditi uſque ad necem cædantur virgis; & ſi placuerit Abbati de Monaſterio expellantur.] &c.

CAPUT XXIV.

Qualis debeat eſſe modus excommunicationis.

SECUNDùM modum culpæ, excommunicationis vel diſciplinæ menſura debet extendi: qui culparum modus, in Abbatis [a] pendeat judicio. Si quis tamen Frater in levioribus culpis invenitur, à menſæ participatione privetur. [b] Privati autem à menſæ conſortio, iſta erit ratio: ut in Oratorio Pſalmum, aut Antiphonam non [c] imponat, neque Lectionem recitet, uſque ad ſatisfactionem. Refectionem autem [d] cibi, [e] poſt Fratrum refectionem [f] ſolus accipiat. Ut ſi verbi gratiâ, Fratres [g] reficiunt ſextâ horâ, ille Frater nonâ; ſi Fratres nonâ, ille [h] veſperâ, uſque dum ſatisfactione congrua veniam conſequatur.

[a] Conc. Comp. *pendet judicio* Sabin. Conch. *pendeat arbitrio.* [b] Narb. *privato.* al. *privatis.* al. *privatus.* [c] Narb *imponat, neque reſponſorium dicat, neque lectionem.* [d] al. *ſibi.* [e] Hild. deeſt *poſt fratrum refectionem.* [f] Hild Conc. *ſolus percipiat.* Editi addunt *menſura vel hora, qua præviderit Abbas ei competere* quæ verba deſiderantur in omnibus MSS. [g] Conc. deeſt *reficiunt.* [h] Oxon. *veſpertina.*

COMMENTARIUS.

SECUNDùM MODUM CULPÆ EXCOMMUNICATIONIS, VEL DISCIPLINÆ MENSURA DEBET EXTENDI. De excommunicatione quaſi in genere dixit ſuperiori capite S. P. Benedictus, de eadem velut in ſpecie iſto & ſequenti, in quibus agit de levioribus & gravioribus culpis; neque enim unam eamdemque omnium culparum pœnam vult eſſe, uti contendebant olim Stoici, qui cùm omnia hominum peccata eſſe æqualia aſſererent; æquali etiam vindicta cenſebant eſſe perſtringenda; quorum errorem à Joviniano hæretico poſtea ſuſcitatum confoderunt S. Hieronymus l. 2. adversùs Jovinianum, & S. Auguſtinus epiſt. 167. quorum etiam doctrinam ſequutus S. Benedictus

Omnia peccata non eſſe æqualia.

ait : *Secundùm modum culpæ* , ideſt juxta quantitatem , aut qualitatem culpæ ; à quibus pœnæ modum repetendum eſſe docent Hildemarus , Bernardus Caſſinenſis , Nicolaus de Fractura , Richardus de S. Angelo , & Boherius. *Excommunicationis vel diſciplinæ debet extendi menſura.* Ideſt quantitas vel qualitas pœnæ ; ut tandiu maneat excommunicatus , quandiu deliquit , idque majori vel minori excommunicatione pro delicti gravitate. Et bene S. Pater ait *Excommunicationis* , *& diſciplinæ* , quas licèt idem eſſe afferat Richardus ; ab excommunicatione tamen diſciplinam diſtinguunt Hildemarus , Bernardus Caſſ. & Boherius : nam diſciplinæ nomine virgam intelligit Hildemarus ; jejunium & virgam ſimul Bernardus & Boherius. CAPUT XXIV.

QUI CULPARUM MODUS IN ABBATIS PENDEAT JUDICIO. Quæ verba non ſic capienda ſunt , quaſi ex Abbatis penderet judicio , ut culpa levis ſit gravis , aut gravis levis ; tales ſunt enim eo ipſo quo commiſſæ ſunt independenter ab ejus judicio : ſed quod ejus ſit prudentiæ & judicii diſcernere , & æſtimare an talis culpa , tali aut tali circumſtantia affecta , gravis ſit aut levis. Item non ſic capienda quaſi ex Abbatis penderet voluntate pro ſuo libito culpis pœnas injungere ; ſed quod ejus ſit agnoſcere , & dijudicare qualis ſit culpa , gravis an levis ; qua ſemel cognita , indictam à S. Benedicto inferat pœnam , non aliam. Atque ita S. P. Benedictum explicare videtur Hildemarus. Porrò huc referri poſſet quod ſtatuit etiam S. Baſilius : [Illius qui in aliquo delicto deprehenſus fuerit pœna ſit ſecundùm modum peccati ; ſcilicet ut vel non permittatur cum aliis intereſſe ad pſalmodiam ; vel non ſuſcipiatur ad communionem orationis ; vel repellatur à participatione menſæ ; qua in re qui erit communis diſciplinæ moderator pœnam etiam commetietur.]

Ad Abbatem pertinet dijudicare de gravitate culparum.

Serm. 1. de Inſtit. Mon.

SIQUIS TAMEN FRATER IN LEVIORIBUS CULPIS INVENITUR , A MENSÆ PARTICIPATIONE PRIVETUR. S. Benedictus ne leviſſimas culpas inultas reliquit , ne fortè neglectæ tandem graves evaderent , noverat enim quod ait S. Chryſoſtomus : [Parum deficiens , multum in progreſſu deficiet ; etenim ſi corpus gladio vulnus accipit , corrumpitur ; ædificium ſi parum dehiſcit , diſſolvitur ; ſi radix parum ſcinditur , inutilis eſt ; quare hoc parum non eſt parum , ſed prope totum eſt. Cùm igitur parum deliquerimus vel torpuerimus , ne ſpernamus illud parum , quoniam id quod neglectum eſt magnum fit : Veſtimentum frangi incipiens & neglectum , tandem ſcinditur ; & tectum cùm paucæ tegulæ ceciderunt , neglectum integram domum peſſumdat : hæc igitur conſiderantes numquam parva ſpernamus , ne in magna dilabamur.] Ut autem S. Benedicti mentem plenius attingamus , inquirendum eſt quænam leves culpæ cenſeri debeant ; nam graviores ſequenti capitulo inveſtigabimus. Itaque [levioris culpæ reus eſt , inquit S. Iſidorus , qui otioſus eſſe dilexerit , qui ad officium , vel ad collationem , vel ad menſam tardius venerit ; qui in choro horis riſerit , fabuliſve vacaverit , qui relicto officio vel opere , extra neceſſitatis

Serm. 8. in 1. Cor.

Quæ culpæ leves cenſeri debeant.

Cap. 16.

CAPUT XXIV. cauſſam foras diſceſſerit, qui torporem aut ſomnum amaverit, qui ſæpius juraverit, qui multiloquus fuerit, qui miniſterium cujuſlibet operis injunctum ſibi ſine benedictione ſuſceperit, ac peracto opere benedictionem minimè poſtulaverit, qui injunctum opus negligenter & tardius expleverit, qui caſu vas aliquod fregerit, qui damnum rei parvæ intulerit, qui codice negligenter uſus fuerit, qui alicubi ad momentum ſeceſſerit, qui occultè litteras ab aliquo vel quodlibet munus acceperit, vel epiſtolam ſuſcipiens occultaverit, qui ſine Abbatis conſenſu reſcripſerit, vel quemlibet parentum vel ſæcularium ſine juſſu ſenioris aut viderit, aut cum eo loquutus ſit, qui ſeniori inobediens fuerit, qui contumaciter ſeniori reſponderit, qui erga ſeniorum linguam non repreſſerit, qui laſcivus in lingua fuerit, qui inhoneſtè inceſſerit, qui jocaverit, qui ſatis riſerit, qui cum excommunicato loquutus fuerit, oraverit, aut comederit; qui illuſionem nocturnam Patri non patefecerit. Hæc igitur & ſimilia triduana excommunicatione emendanda ſunt.] His ferè ſimilia ſunt ea quæ refert Caſſianus l. 4. cap. 16.

In cap. 13. Hildemarus verò & Bernardus Caſſin. inter leviores culpas ſpiritualia peccata recenſent; inter graviores carnalia: Spiritualia autem peccata vocant ea, quæ ſuperiori capite retulit S. Benedictus, contumaciam, inobedientiam, ſuperbiam, murmurium &c. carnalia fornicationem, adulterium, & his ſimilia.

Boherio leviores culpæ ſunt peccata venialia: Turrecrematæ [tranſgreſſiones Regulæ aut Conſtitutionum quoad ea quæ non ſunt de eſſentia religionis, nec ad actus pertineant virtutum, ſed quæ ad cerimonias pertineant, ut eſt fractio ſilentii, tardè venire in chorum & refectorium, & ſimilia; aut ſunt de numero eorum, quæ de ſuo genere ſunt levia peccata, ſicut eſt verbum otioſum, vaniloquium, riſus immoderatus, & ſimilia.] Certè de S. Benedicto Anianenſi Abbate referunt, quod [tanta erat ejus ſollicitudo, ut ſi vel modica grana leguminum, vel exiguæ porri comæ, cauliumque folia ab eo neglecta invenirentur; mox digna excommunicationis animadvertebatur ſententia, cujus probaretur eſſe delictum.] Qualis autem eſſet illa excommunicationis ſententia pro levioribus, explicat S. Pater, ſcilicet *à menſæ participatione privetur*, non autem ab oratorio; nam *dum fratres in refectorio comedunt, ipſe ſit in eccleſia*, ex ſtatutis Lanfranci cap. 17. Ejuſdem pœnæ meminerunt S. Baſilius in Serm. 1. de Inſtitutione Monach. S. Cæſarius in Regul. ad Virg. c. 11. Regula Cujuſdam ad Virg. c. 19. & Regula Magiſtri cap. 13.

Ardo in ejus vita n. 31. Sæc. 4. part. 1.

PRIVATI AUTEM A MENSÆ CONSORTIO ISTA ERIT RATIO, Ideſt *rationabiliter iſto modo procedetur*, inquit Bernardus Caſſinenſis, ſive ut ait Hildemarus, *Rationabilis cauſſa eſt.*

UT IN ORATORIO PSALMUM, AUT ANTIPHONAM NON IMPONAT. Sed neque aliquid ſimile, ut ſunt reſponſoria, hymni &c. quia idem judicium eſt in ipſis, infit Boherius.

Neque lectionem recitet. Neque miſſam celebret, ſi preſbyter; neque ad eam offerat, ſi ſolùm Monachus ſit, ut poſt Hildemarum docent Bernardus Caſſin. Nicolaus de Fractura & Boherius, quia, inquiunt, cui minus prohibetur, prohibetur & majus; quorum ſententiam confirmant Statuta Lanfranci his verbis: [Ad levis culpæ ſatisfactionem adjudicatus frater à communi menſa ſeparatur,... *In eccleſia miſſam non celebret*, epiſtolam, vel lectionem, evangelium non legat, reſponſorium non canat, antiphonam ſuper pſalmos non imponat, nec aliquid hujuſmodi niſi cum ceteris agat, ad candelabrum, vel ad thuribulum non ſe reveſtiat, *ad offerendam*, vel ad pacem non accedat.] Et Ceremoniale Burſfeldenſium [Miſſus in culpam leviorem ita ſe habere debet quemadmodum ipſa ſibi Regula præſcribit. In quam tamen nullus mittatur, niſi tale quid commiſerit, quod pro ſui enormitate videatur diſtrictiori animadverſione puniendum. Itaque exiſtens in pænitentia hujuſmodi, antiphonam aut pſalmum non imponat, lectionem non recitet, neque invitatorii officium faciat, non oſculetur textum evangelii, *nec communicet, aut celebret*, vel miniſtret publicè in conventu, quæ tamen in privato facere non prohibetur.] Antiquæ Conſuetudines Cluniacenſis Monaſterii apud Udalricum l. 2. c. 18. & MS. S. Benigni Divionenſis c. 32. ſolùm habent: [Non offert, non oſculatur textum evangelii, non accedit ad pacem.] Sed ab hac pænitentia abſtinebant in feſtis XII. Lectionum, ex prædictis Lanfranci Statutis, Conſ. Cluniac. & S. Benigni, donec privati dies redirent; in quibus privatis diebus etiam privatim miſſas celebrare poterant, ut habet Cerem. Burſfeldenſium & docet Petrus Boherius in primo Commentario.

Caput XXIV. Excommunicati pro culpa levi nec miſſam celebrabant, nec ad eam offerebant. Cap. 17. Diſt. 1. c. 8.

Usque ad satisfactionem. Ideſt donec ab excommunicatione ſolvatur; quomodo autem ſolveretur dicemus poſtea ad cap. 44.

Refectionem autem cibi post fratrum refectionem solus accipiat. Ideſt, ſine ſervitore ſibi miniſtrante, ſine conſortio fratris ſecum comedentis, in aliquo diverſorio à communi fratrum refectorio ſeparato, vel in communi refectorio poſt fratrum refectionem, uti exponit Bernardus Caſſinenſis. Ex antiquis etiam definitionibus Ciſterc. [extra refectorium ubi Abbati viſum fuerit ſecundùm Regulam comedant. Nec poſt refectionem Servitorum cum aliis eant ad biberes.] Et tamen Hildemarus aſſerit quod S. Benedictus *non tollit illi locum in ordine*. quod non de refectorio intelligendum puto, ſed de choro, in quo tandiu debet in loco ſuo ſtare, inquit Hildemarus, uſque dum fratres genuflectunt ad ſupplicationem litaniæ: quo tempore in deputatum ab Abbate locum pergens, ibidem proſtratus jacet dum completur opus Dei, ut dicemus infrà ad cap. 44. quamvis Lantfranci Statuta decernant, ut [in Monaſterio, & in capitulo, in loco ubi ſolet eſſe, ſit aut ultimus omnium, aut inter utrumque ſecundùm quod culpa fuerit, & Abbas præceperit.

Soli comedebant. Diſt. 7. c. 5. Cap. 17.

Editi ferè omnes addunt: *Menſura, vel hora qua præviderit Abbas ei.*

CAPUT XXV. *competere.* Quia ſi improbus ſit, non ſolùm virgis caſtigandus, ſed nimiis etiam jejuniis affligendus: alioquin ſi verè ſit delicti pœnitens, eodem cibo & potu, quo alii reficere debet: neque enim S. Benedictus [tollit illi locum in ordine, inquit Hildemarus, vel cibum, aut potum, præter ſi ille jam ex hac excommunicatione non ſe emendaverit.] unde & Statuta Lanfranci: [Ad levis culpæ ſatisfactionem adjudicatus frater à communi menſa ſeparatur, uſurus cibo & potu, quibus alii fratres, niſi ei nominatim fuerit interdictum.] Et Boherius in 1. Commentario aſſerit talem vino non eſſe privandum; in 2. verò ita ſcribit ad cap. 25. [In leviori autem culpa ciborum non mutatur menſura, ſed hora retardatur.]

Cap. 17.

Ut si v. g. fratres reficiunt sexta hora, ille frater nona; si fratres nona, ille vespera. Similiter Regula Magiſtri: [Quod ſi fortè propter levitatem culpæ non ei voluerit Abbas duplicare jejunia; ſi fratres ſexta reficiunt, ille ad nonam horam de uno pulmento, & panis cibarii ſibi fragmentum & aquæ à Præpoſito ſuo pro miſericordia porrigatur. Si inculpabiles fratres hora nona reficiunt, illius ſupradicta refectio protrahatur in veſperum, ut ſentiat quid ei malorum culpa contulit, quid per negligentiam bonorum amiſit.]

Cap. 13.

Usque dum satisfactione congrua veniam consequatur. Congrua autem ſatisfactio ex Hildemaro & Smaragdo tunc erit, quando ſecundùm modum culpæ peracta fuerit pœnitentia; qua in re ſemper adtendendum eſt qua intentione, aut quomodo deliquerit, aut quo animo pœniteat; citiùs abſolvendus, ſi humiliter ac verecundè ſatisfacit; tardiùs, ſi negligenter ac tepidè.

CAPUT XXV.

De gravioribus culpis.

IS autem Frater qui gravioris culpæ noxâ tenetur, ſuſpendatur à menſa ſimul & ab Oratorio. Nullus ei Fratrum [a] in ullo jungatur conſortio neque in colloquio. Solus ſit ad opus ſibi injunctum, perſiſtens in pœnitentiæ luctu, ſciens illam terribilem Apoſtoli ſententiam dicentis, [b] traditum hujuſmodi hominem [c] ſatanæ [d] in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit [e] in die Domini. Cibi autem refectionem ſolus percipiat menſurâ vel horâ [f] qua prævideritt

[a] al. *ullo.* al. *in nullo.* [b] Hild. *tradite.* [c] Oxon. & Lyr. deeſt *ſatana.* [d] al. *in interitu.* [e] al. *in diem Domini.* Hild. *in die judicii.* [f] al. quam *viderit.* al. *qua prædixerit.*

Abbas ei competere. Nec à quoquam benedicatur tranſeunte, nec cibus qui ei datur. Caput XXV.

COMMENTARIUS.

DE pœnis quibus excommunicati pro gravioribus culpis plecterentur dicturis ante videtur inquirendum quænam graviores pœnæ cenſeri debeant. Et quidem eo in numero primùm reponi poſſe eas exiſtimo, quas veteres Monachi plagis emendabant, aut expulſione purgabant, quaſque refert Caſſianus his verbis: [Reſidua verò quæ apud nos indifferenter admiſſa, à nobis quoque reprehenſibilius ſuſtinentur; ideſt aperta convitia, manifeſti contemtus, contradictiones tumidæ, libera & effrenata proceſſio, familiaritas apud fœminas, iræ, rixæ, ſimultates, & jurgia, operis peculiaris præſumtio; philargyriæ contagio, affectus atque poſſeſſio rerum ſuperfluarum, quæ à ceteris fratribus non habentur, extraordinaria ac furtiva cibi refectio, & his ſimilia, non illa increpatione quam diximus, ſpiritali; ſed vel plagis emendantur, vel expulſione purgantur.]

Graviores pœnæ quæ cenſeri debeant.

Lib. 4. cap. 16.

Secundò, quas enumerat in Regula S. Iſidorus ſic ſcribens: [Graviori autem culpæ obnoxius eſt, ſi temulentus quiſque ſit, ſi diſcors, ſi turpiloquus, ſi fœminarum familiaris, ſi ſeminans diſcordias, ſi iracundus, ſi altæ & erectæ cervicis, ſi mente tumidus, vel jactanti inceſſu immoderatus, detractor, ſuſurro, vel invidus, ſi præſumtor rei peculiaris, ſi pecuniæ contagio implicatur, ſi aliquid præter regularem diſpenſationem ſuperfluum poſſideat; ſi fraudator rei acceptæ, vel commiſſæ ſibi, aut minus commiſſæ. Inter hæc ſi ſe de rebus ſecum allatis extulerit; vel de iis per inobedientiam murmuraverit, ſi rei majoris damnum intulerit, ſi furatus fuerit, ſi perjuraverit, ſi falſum dixerit, ſi contentiones & rixas amaverit, ſi manifeſtum convitium fratri intulerit, ſi perſonam innocentis falſo crimine maculaverit, ſi contumaci animo ſeniorem deſpexerit, ſi rancorem adversùs fratrem tenuerit, ſi peccanti in ſe & poſtea ſupplicanti veniam non conceſſerit, ſi cum parvulis jocaverit, ſi cum altero in uno lecto jacuerit, ſi extra communem menſam privatim vel furtim quippiam ſumſerit, ſi alicubi extra conſultum Præpoſiti vel Abbatis diſcedens medio die vel amplius commoratus fuerit, ſi ut otioſus ſit falſam infirmitatem prætenderit. Hæc & ſimilia juxta arbitrium Patris diuturna excommunicatione purganda ſunt, ut qui graviter peccare noſcuntur, acriori ſeveritate coerceantur.]

Cap. 16.

Tertiò, ſi Regulæ Commentatores conſulamus, Hildemarus in cap. 22. & 24. graviores culpas docet eſſe peccata carnalia, ut ſunt fornicatio, homicidium, furtum & ſimilia, & in cap. 25. mortalia delicta, criminalia peccata. Similiter Smaragdus, Bernardus Caſſinenſis, Ni-

CAPUT XXV. colaus de Fractura, Turrecremata & Guido Juvenalis per graviores culpas, intelligunt peccata mortalia, quia nullus ſecundùm canones, niſi peccato mortali obnoxius, majori excommunicatione feriendus eſt; nihilque addunt ſpecialius, niſi quod Bernardus Caſſinenſis ait: [Ego tamen ſic teneo quod indiſtinctè hìc loquitur Pater de illis mortalibus peccatis, quæ per actum & perpetrationem cognoſcunt, & quæ judicat Abbas non leviores, ſed graviores eſſe culpas.]

Gal. 5. Denique Johanni Craeſbeeck [graviores culpæ ſunt trium votorum Monaſticorum violatio, & alia graviora peccata; quæ hominem æternæ mortis reum conſtituunt, cujuſmodi multa recenſet Apoſtolus: Manifeſta ſunt autem, inquiunt, opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum ſervitus,] &c.

Tales ergo culpæ quomodo emendandæ ſint, declarat hoc capitulo S. Pater his verbis.

IS AUTEM FRATER QUI GRAVIORIS CULPÆ NOXA TENETUR, SUSPENDATUR. Ideſt excommunicetur.

An de excommunicatione ecclesiaſtica loquatur hoc capite S. B. A MENSA SIMUL ET AB ORATORIO. *Ideſt à Sacramentis & hominum pariter participatione* inquit Boherius in 2. Comm. ex cujus mente dicendum foret S. P. Benedictum non regulari ſimpliciter & monaſtica; ſed verè eccleſiaſtica excommunicatione percutere voluiſſe gravioribus culpis obnoxios: quam quidem opinionem ſequentibus argumentis quis confirmare poſſet.

Argumenta pro parte affirmativa. Primò, S. Benedictus eodem prorſus modo, quo eccleſia adversùs excommunicandos procedit; nam ex parte excommunicandi requirit contumaciam, contemtum, & gravitatem culpæ: ex parte excommunicaturi trinam monitionem præviam, ut patet ex Regulæ c. 23. quamvis, ut notant aliqui Commentatores, non ſemper præcedere debeat trina monitio; nonnulla enim ſunt crimina in quibus lapſus ipſo facto eſt excommunicatus.

Secundò, S. Benedictus excommunicatum hoc præſertim capite iiſdem omnino privat, quibus eccleſiaſtica ligati excommunicatione privantur; qua fortè ratione aſſeruit Hildemarus ſacros canones, qui hominem ab eccleſia ſeparant, ex hoc capite tractos fuiſſe. Et certè excommunicato negat communem menſam, oratorii ingreſſum, fratrum colloquium, benedictionem tranſeuntium, alicujus conſortium ſive cohabitationem; à quibus excommunicatione nodatos prohibet eccleſia; ut patet ex duobus hiſce verſibus, quos refert S. Thomas.

Si pro delictis anathema quis efficiatur,
Os, orare, vale, communio, menſa negetur.

Et licèt communio, quatenus ſacramentorum participationem involvit, minus expreſsè hoc nominetur in capitulo; ab ea tamen ſatis privari intelligitur, cùm ab oratorio in quo ſolet ſuſcipi ſuſpenditur. Et planè ſi pro levioribus culpis excommunicati nec celebrare nec communicare publicè poterant, ut ſuperiori capite vidimus ex Hildemaro, Statutis Lanfranci, Bernardo Caſſin. &c. à fortiori majori perculſus excommunicatione

municatione nec publicè, nec privatim celebrare, aut communicare poterit. CAPUT XXV.

Tertiò, de excommunicatione tanquam de maxima omnium pœna loqui videtur S. Benedictus cùm ait: *Si intelligit quanta ſit pœna, excommunicationi ſubjaceat.* C. 23.

Quartò, Hujuſmodi *traditum ſatanæ in interitum carnis* aſſerit. Quid verò ſit tradi Satanæ explicat S. Auguſtinus his verbis: [Omnis Chriſtianus qui à Sacerdotibus excommunicatur, ſatanæ traditur. Quomodo? Quia extra eccleſiam diabolus eſt, ſicut in eccleſia Chriſtus; ac per hoc quaſi ſatanæ traditur, qui ab eccleſiaſtica communione removetur; unde illos, quos tunc Apoſtolus ſatanæ traditos prædicat, excommunicatos à ſe eſſe demonſtrat.]

Quintò, cum excommunicato communicantem ſimilem cum eo excommunicationis vindictam ſortiri voluit, quod tantùm cavendum conſtat cum majori excommunicatione devincto.

Sextò, accedit communis Commentatorum aliorumque ſententia, qui S. Benedictum hoc præſertim capite de eccleſiaſtica excommunicatione loquutum cenſent. Ita Hildemarus, Bernardus Caſſin. Boberius in utroque Comm. Turrecremata, Guido Juvenalis, Matthias Lambertus in cap. 25. Johannes Craeſbeeck in cap. 23. Alardus Gazæus in Comment. ad Caſſiani l. 2. c. 16. Antonius Perezius, in cap. 25. Theophilus Raynaudus l. de monitoriis eccleſ. p. 2. c. 1. n. 6. Hugo Menardus ad Concord. Regul. c. 30. §. 1. & c. 32. §. 1. & c. 34. §. 1. Benedictus Haeftenus l. 8. tract. 4. diſq. 1. quibus addere potuiſſemus S. Bernardum ſerm. 44. in Cant. in quorum omnium referendis teſtimoniis nimius eſſem: unus omnium ad inſtar ſufficiet Hildemarus, ut pote antiquiſſimus; nec infimus inter Regulæ Commentatores. Itaque ſcribens in hoc caput ſic loquitur: [Hoc capitulum generavit illam ſententiam Pauli Apoſtoli, in qua dicit: Tradite hujuſmodi hominem ſatanæ in interitum carnis; inde etiam ſacri canones qui hominem ab eccleſia ſeparant tracti ſunt.] Et iterum: [Sciendum eſt quia iſtud capitulum de canonica auctoritate tractum eſt; nam in veteri teſtamento ita præcipitur, ut ſi leproſus fuerit, maneat extra caſtra; ſi autem non fuerit, maneat in caſtris. Illa lepra ſignificat illa peccata pro quibus extra eccleſiam fieri debet. Similiter & pollutio majorum peccatorum tenet figuram ſicut lepra; per caſtra autem intelligitur eccleſia.] Et ad cap. 27. [Magnum ſtudium debet eſſe Abbati de illo excommunicato, ne contingat ante mori, quàm reconcilietur; quia ſi antè, quod abſit, mortuus fuerit, ſecundùm canonicam auctoritatem pro eo ſacrificium offerri non debet] &c. quod confirmari poſſet exemplo Sanctimonialium, quas S. P. Benedictus excommunicavit.

E contra tamen S. Hildegardis, Columbanus Uranx in MS. Comm. Silvanus Razzi Camaldulenſis Monachus, Julianus Pariſius in libro de prima vivendi ratione Ciſterc. part. 2. c. 6. ſect. 1. Nicolaus Bravus, Johannes Bona Cardinalis de Divina pſalmod. c. 3. §. 4. n. 1. cenſent

CAPUT XXV. S. Benedictum non de eccleſiaſtica, ſed de Regulari tantùm excommunicatione loquutum fuiſſe, his præcipuè nixi fundamentis.

Argumenta pro negativa.

Primò, S. Benedictus licèt non Presbyter excommunicaſſe legitur in l. 2. Dialogor. S. Gregorii Papæ. Sed hoc non urget, cùm ſimplex Abbas etiam non Presbyter, nec benedictus, modò ſit legitimè inſtitutus & confirmatus, poſſit excommunicare. Quid? quod ſimplex Monachus Theodoſium Juniorem Imperatorem excommunicaſſe legitur, cujus excommunicationem certè non contemſit Imperator, licèt omnino eam improbet S. Odo Abbas Cluniacenſis lib. 1. Collat.

Caſſiod Hiſtor eccleſ. Tripart. l. 10. c. 27.

Secundò, Regula S. Benedicti non fuit ab initio approbata ab eccleſia, cujus eſt hujuſmodi excommunicandi potentiam dare. Huic argumento reſpondet Haeftenus tacitè approbatam fuiſſe ab eccleſia Regulam S. Benedicti, nec opus fuiſſe tunc expreſſo Apoſtolicæ ſedis diplomate, quod necdum hoc ſibi reſervaſſet eccleſia, ſed ſatis fuiſſe Epiſcopi, in cujus diœceſi monaſteria ædificabantur, approbationem. Certè longè alia eſt hodierna eccleſiæ diſciplina à diſciplina illorum temporum.

Tertiò, gravior eſſet Monachorum conditio, ſi pro quavis graviori culpa, hoc eſt pro quovis mortali peccato excommunicentur. Sed non eo ipſo quo quis in graviorem culpam incidiſſet, niſi fortè ob materiæ gravitatem, excommunicatione feriebatur; nam triplex ex parte excommunicantis præcedere debet monitio; & ex parte excommunicandi contumacia, & contemtus. Deinde hoc Statuto non præceptum Abbati dedit S. Pater, ſed poteſtatem; qua ille cum ſumma diſcretione ac prudentia debet uti, nec pro quolibet peccato mortali ſtatim excommunicare, maximè, cùm olim eo ipſo quo fuiſſet quis excommunicatus, ad ſacerdotium inhabilis evaderet. Quapropter Abbatem monet Hildemarus prudenter attendere, num ille, qui deliquit, ſit Presbyter, aut poſſit tandem aliquando ad Sacerdotium evectus, aliquam eccleſiæ conferre utilitatem; eo enim caſu, niſi fortè talis eſſet ejus culpa, quæ redderet inhabilem ad ſacrum ordinem, abſtinere deberet ab excommunicatione, [quia, inquit, ſi in majori culpa excommunicatus fuerit, ſi Presbyter eſt, non debet miſſam cantare; ſi autem non eſt Presbyter, nec debet eſſe.] Idem docet in cap. 23.

Quartò, S. Benedictus tam Sanctimonialibus quàm Monachis Regulam ſcripſit, quarum tamen Abbatiſſæ non poſſunt excommunicare. Sed non omnia, quæ Regula Sancta præſcribit, Sanctimonialibus conveniunt, ut ſunt ea quæ de Sacerdotibus, & de excommunicatione leguntur, quod tamen non impedit, quo minus ea quæ ſuo ſtatui conveniunt, in delinquentes decernere queant earum Abbatiſſæ, ut ſunt privare à menſa, à Sororum conſortio excludere, &c. hujuſmodi, quæ in Bethleemitico Monaſterio Paulam egiſſe memorat S. Hieronymus his verbis: [Quam linguoſam, garrulam, procacem, rixiſque perſpexerat delectari; & ſæpius commonitam nolle converti, inter ultimas, & extra conventum Sororum ad fores triclinii orare faciebat, & ſeparatim cibum ſumere, ut quam objurgatio non correxerat, emendaret

Epitaph. Paulæ.

pudor.] In Regula Cujuſdam ad Virgines decernitur, ut [hæ ſorores quæ pro gravibus culpis in pœnitentia detinentur, in eccleſia cum ceteris quæ communicant non ſtent, ſed in alia eccleſia ſecretè curſum cantent.] Sed de his ſatis : Utriuſque ſententiæ argumenta proponimus, ut liberum ſit unicuique quam voluerit amplecti ſententiam. Ad Regulæ textum revertor. CAPUT XXV. Cap. 6.

NULLUS EI FRATRUM IN ULLO JUNGATUR CONSORTIO NEQUE IN COLLOQUIO. Nam [cùm inimicus Dei deſignatur, non debet ex illa hora jam fratribus eſſe amicus,] ut loquitur Magiſter. Cap. 13. Ita etiam S. Aurelianus. [Nulli liceat loqui cum illo, qui fuerit excommunicatus, præter eum quem S. Abbas cuſtodem dederit.] Cap. 36. S. Iſidorus : [Ad excommunicatum nulli liceat ingredi citra imperium ſenioris : cum excommunicato neque orare, neque loqui cuiquam licebit.] Cap. 17. S. Fructuoſus Bracarenſis Epiſcopus in 1. Regula : [Cum excommunicato nullus loquatur, neque qualibet cum compaſſione vel miſeratione refoveat.] Cap. 14. Et in 2. [Abſque ullo ſolatio vel colloquio fratrum jaceat, niſi quem Abbatis vel Præpoſiti cum eo præceperit auctoritas ut loquatur.] Cap. 14.

SOLUS SIT AD OPUS SIBI INJUNCTUM. Solus, inquit; & quidem incarceratus; hanc enim inter alias delinquentium graviter pœnas fuiſſe, ut peccans carceri manciparetur, conſtat ex Juſtiniani Imperatoris Novella 133. Excommunicati incarcerati. [Si quis delinquat, hunc quidem ſi mediocre delictum ſit, & admoneto, & *ſeorſim includito*, tempuſque illi pœnitentiæ aſſignato; ut meliore ratione percepta ad ſeipſum redeat, neque depenſos jam & exhauſtos labores amittat; ſin verò major lapſus fuerit, pro modo peccati adhibetor etiam emendationis diligentia, & item vehementiorem admonitionem, & fortiorem pœnitentiam expetito;] ex S. Johanne Climaco cujuſdam monaſterii carcerem ita deſcribente : [Locus erat ab ipſo monaſterio uno dumtaxat lapide ſeu milliari ſejunctus, carcer dictus, omni conſolatione deſtitutus : nullus ibi culinæ fumus cernebatur, non vinum, non oleum in cibum adhibebatur; non aliud quid præter panem & minuta oluſcula. Grad. 4. In hoc qui poſt religioſam profeſſionem in peccatum prolapſi erant, ita concludebat (Abbas) ut pedem efferre numquàm poſſent, nec plures ſimul jungebat, ſed ſingulos ſeorſim, aut ut plurimum binos, manebantque ibi, donec præſes de ſingulis divinitus edoceretur.] Idem conſtat ex Regula S. Cæſarii ad Monachos : [Qui pro aliqua culpa excommunicatus fuerit; in una cella recludatur, & cum uno ſeniore ibi legat, donec jubeatur ad veniam venire;] C. 25. ex Regula Monaſtica communi S. Fructuoſi Epiſcopi : [Cùm excommunicatur aliquis pro culpa, mittatur ſolitarius in cellam obſcuram in ſolo pane & aqua;] C. 14. ex Regula Cujuſdam ad virgines : [Excommunicata verò ſoror, quæ culpis gravioribus exiſtentibus, aut cellula recluditur, aut à conſortio congregationis ſeparatur;] Cap. 19. ex concilio Aquiſgranenſi, in quo decernitur, ut his, qui quolibet modo, tamen graviter delinquunt, [domus ſemota... habeatur, quæ in hieme Can. 40.

CAPUT XXV. ignis poſſit accendi, & atrium juxta ſit, in quo valeant quod eis injungitur operari;] ex Statutis Lanfranci, quæ præſcribunt, ut gravioris culpæ reus accepta diſciplina, depoſito cultello, capite caputio cooperto, ad locum huic negotio deputatum pergat, præcedente fratre qui clavem ipſius loci ſervat; ex Petro Venerabili, de Matthæo Priore S. Martini de Campis & poſtea Epiſcopo Albanenſi ita ſcribente: [Delinquentes *Cluniacenſi more* prout juſtum videbatur ſanguinolentis verberibus, ferro, compedibus, & diverſi generis vinculis coercebat: *tenebroſo pleroſque* carceri mancipabat, fame valida & ſiti, carnis ac ſpiritus ſuperbiam conterebat; aliquando quoque, quod ſemel tantùm, quia ſic oportuit, feciſſe dicitur, ſepultura perpetua cohibebat. Hoc tunc fecit quando cuidam ſpiritaliter mortuo *caveam ſubterraneam velut ſepulcrum paravit*, in quo concludens eum] &c. ex Bernardo Caſſinenſi ſub finem hujus capitis: [In nonnullis monaſteriis frater qui ſic excommunicatur pro gravioribus culpis, in aliquo loco includitur, & nulli eundi ad eum patet acceſſus, & talem locum carcerem appellant, excommunicatis taliter deputatum.] Idem ex eo ſcribit Boherius in 1. Comment. additque: [Apud nos verò non omnes ſic excommunicatos incarceramus, nec omnes non excommunicatos à carceribus eximimus; ſed cùm videntur hujuſmodi culpabiles eſſe incorrigibiles, vel fugitivi, eos incarceramus aliquando, vel in perpetuum, vel in longum, vel in breve tempus.

Cap. 17.

Lib. 2. Mirac. c. 9.

In carcere opus aliquod manibus exercentes.

Ne tamen interim manerent otioſi, ſic incluſis aliquid operis injungebatur, ſicuti ſtatuit Concilium Aquiſgran. can. 40. patetque ex S. Johanne Climaco loco à nobis ſuprà relato hæc addente: [Præfecit autem eis virum quemdam eximium, cui Iſaacus nomen, qui à ſibi commiſſis precum aſſiduarum penſum exigebat, & prope numquam à votis ceſſare permittebat. Suppeditabat eis magnam palmarum copiam, è quibus ad vitandum otium calathos texebant.] Et ex Regula Magiſtri: [Ab hac excommunicationis hora ſoli poſito & ſequeſtrato ei aliqua opera propter otioſitatem à Præpoſito ſuo conſignetur.... Quidquid verò extra opus aſſignatum peculiariter vel ultro effecerit, diſpergatur, vel diſſipetur.] Ita Hugo Dervenſis Monachus propter fugam ab aliis ſemotus, juſſus eſt *formam crucis Dominicæ.... formosè componere* ex lib. mirac. S. Bercarii Abbatis n. 22. Et hoc eſt quod S. Benedictus ait: *ſolus ſit ad opus ſibi injunctum.*

Grad. 4.

C. 13.

Sæc. 2. Bened.

PERSISTENS IN PÆNITENTIÆ LUCTU. Luctum pænitentiæ jungit S. Pater, ut cognoſcatur, inquit Bernardus Caſſinenſis, quia illa eſt pænitentia fructuoſa, qua quis lacrymis & gemitibus lavat peccata.

SCIENS ILLAM TERRIBILEM APOSTOLI SENTENTIAM DICENTIS TRADITUM HUJUSMODI HOMINEM SATANÆ IN INTERITUM CARNIS, UT SPIRITUS SALVUS SIT IN DIE DOMINI. Cujus ſententiæ tres affert expoſitiones Hildemarus. Prima eſt eorum, qui tradi Satanæ intelligunt detrudi in carcerem; eo quod ſa-

tan contrarius interpretetur, & carcer omnino carni contrarius cognoſcatur. Secunda eorum, qui dicunt Apoſtolum hujuſmodi hominem tradidiſſe in poteſtatem diaboli, ut illius vexandi haberet potentiam. Tertia eorum, qui tenent Paulum hominem illum juſſiſſe occidi. Ex quibus ſola ſecunda ad mentem Apoſtoli eſſe videtur; nam interitus carnis, hìc non mortem, ſed afflictionem ac pœnalitatem ſignificat, ut docet Bernardus Caſſinenſis. CAPUT XXV.

CIBI AUTEM REFECTIONEM SOLUS PERCIPIAT, MENSURA VEL HORA, QUA PRÆVIDERIT ABBAS EI COMPETERE. Menſura hìc non pro quantitate ſolùm, ſed etiam pro qualitate ciborum accipienda eſt; ſolebant enim graviter delinquentibus, & excommunicatis non ſolùm de annona aliquid ſubtrahere, ſed & alios à communi fratrum refectione viliores cibos præbere, puta panem & aquam. Ita S. Pachomius facilem ad detrahendum, & ſecundò monitum, non ſe corrigentem ſeptem diebus cum pane & aqua ſeparat à fratrum conventu S. Iſidorus decernit, ut [cujus biduana vel triduana fuerit illata excommunicationis ſuſpenſio, ſola panis & aquæ in veſpertinum ſit adhibenda refectio.] S. Fructuoſus in 1. Regula: [Trium menſium ſpatio excommunicationis vindictam ſuſcipiens, ſub pænitentiæ diſtrictione ſolus recludatur in cella, de veſpere in veſperi ex hordeacii panis ſex unciis, & aquæ menſura parvula ſuſtentandus.] Et in 2. Regula: [Cùm excommunicatur aliquis pro culpa, mittatur ſolitarius in cellam obſcuram in ſolo pane & aqua, ut in veſpera poſt cœnam fratrum medium accipiat paximatium, & non ad ſatietatem aquam.] Regula Magiſtri: [Quod ſi fortè propter levitatem culpæ non ei voluerit Abbas duplicare jejunia, ſi fratres ſexta reficiunt, ille ad nonam de uno pulmento, & panis cibarii ſibi fragmentum & aqua à Præpoſito ſuo pro miſericordia porrigatur.] Concilium Tarraconenſe. 1. [Si verò Religioſus, vel Monachus in cella monaſterii incluſus pænitentiæ lamentis incumbat, ubi ſingulari afflictione panis & aquæ victum ex Abbatis ordinatione percipiat.] Ex quibus omnibus colligitur conſuetam excommunicatorum refectionem fuiſſe in ſolo pane & aqua; ſolo inquam pane, & quidem vili, cibario, hordeaceo, aqua verò permodicè idque ad veſperam ſolùm. Pane & aqua refecti. *Art.* 84. *Cap.* 17. *Cap.* 16. *Cap.* 14. *Cap.* 13. *Can.* 1.

NEC A QUOQUAM BENEDICATUR TRANSEUNTE. Similiter Regula Magiſtri: [Tacito omnium pertranſeatur aſpectu, petenti benedictionem nullus reſpondeat: *Deus*.] *Cap.* 13.

NEC CIBUS QUI EI DATUR. Ita etiam Magiſter: [Quidquid ei porrigitur à nullo ſignetur.] Et S. Fructuoſus in Regula Monaſtica communi: [Medium accipiat paximatium, & non ad ſatietatem aquam, & hoc ab Abbate exſufflatum, non ſanctificatum.] *Ibidem.* *Cap.* 14.

Hæ ſunt pœnæ præcipuæ quas in delinquentes S. Benedictus infligi voluit. Fuere in uſu & aliæ apud Monachos quàmplurimæ; ut ſunt flagellatio, & è monaſterio ejectio, de quibus poſtea; abraſio coronæ ſeu capitis decalvatio, conſpurcatio ſputamenti in facie, ut in Regula Aliæ in delinquentes pœnæ.

CAPUT XXVI. *Præf. in Sæc. 4. Bened. part. 1. n. 139.*

S. Fructuoſi Bracarenſis Epiſcopi cap. 16. Immo notat Mabillonius noſter quoſdam extitiſſe Abbates, qui cùm eorum judicio Regula culparum remedia credat ac pœnas, errata Monachorum ſuorum orbatione oculorum, ac membrorum mutilatione punirent; unde Carolus Magnus in Capitulari anni 789. pro Monachis edito cap. 16. præcepit, [ut diſciplina Monachis regularis imponatur, non ſæcularis; ideſt non orbentur, non mancationes alias habeant, niſi ex auctoritate Regulæ.] Et concilium Francofurtenſe anno 794. cap. 18. [Abbates qualibet culpa à Monachis commiſſa, nequaquam permittimus cœcare, aut membrorum debilitatem ingerere, niſi regulari diſciplinæ ſubjaceant.]

CAPUT XXVI.

De iis qui ſine juſſione [a] *Abbatis* [b] *junguntur excommunicatis.*

SI quis Frater præſumpſerit ſine juſſione Abbatis, Fratri excommunicato quolibet modo ſe jungere, aut loqui cum eo, vel mandatum [c] ei dirigere; ſimilem ſortiatur excommunicationis vindictam.

[a] deeſt in Flor. Comp. & Lyr. *Abbatis.* [b] al. *jungunt ſe.* [c] deeſt in Conc. *ei.*

COMMENTARIUS.

INter alias quas ſuperiori capite deſcripſerat excommunicatorum pœnas, S. Benedictus dixerat, ne quis ei fratrum in ullo jungeretur conſortio, neque in colloquio. Igitur ne quis falſa pietate, aut commiſeratione indiſcreta motus contra aliquid præſumeret, ſapienter ſubjunxit.

Communicantes excommunicatis excommunicandi. *Lib. 2. cap. 16.*

SI QUIS FRATER PRÆSUMSERIT SINE JUSSIONE ABBATIS FRATRI EXCOMMUNICATO QUOLIBET MODO SE JUNGERE, AUT LOQUI CUM EO, VEL MANDATUM EI DIRIGERE, SIMILEM SORTIATUR EXCOMMUNICATIONIS VINDICTAM. Quod ex antiqua veterum Monachorum diſciplina deſumſit, apud quos [ſiquis, ut ait Caſſianus, pro admiſſo quolibet delicto fuerit ab oratione ſuſpenſus, nullus cum eo prorſus orandi habet licentiam, antequam ſubmiſſa in terram pænitentia reconciliatio ejus, & admiſſi venia coram fratribus cunctis publicè fuerit ab Abbate conceſſa; ob hoc namque tali obſervantia ſemetipſos ab orationis ejus conſortio ſegregant atque ſecernunt, quod credunt eum, qui ab oratione ſuſpenditur, ſecundùm Apoſtoli ſententiam tradi ſatanæ; & ſi quis orationi ejus antequam recipiatur à ſeniore inconſiderata pietate permotus commu-

nicare præſumſerit, complicem ſe damnationis ejus efficiat, tradens ſcilicet ſemetipſum voluntariè ſatanæ, cui ille pro ſui reatus emendatione fuerat deputatus, in eo vel maximè gravius crimen incurrens, quod cum illo ſe vel confabulationis, vel orationis communione miſcendo, majorem illi generet inſolentiæ fomitem, & contumaciam delinquentis in pejus enutriat.] Idem etiam poſtea ſtatuit Magiſter in Regul. c. 13. eamdemque eccleſia ſervavit ſeveritatem adversùs communicantes cum excommunicatis, ut patet ex can. Apoſtolorum, ex Callixti Papæ epiſt. 2. ad Epiſcopos Galliæ, ex concilio Antioch. an. 341. can. 2. ex conc. Carthag. 4. can. 74. ex conc. Later. ſub Innocentio 11. can. 3. Vid. Grat. 11. q. 8. CAPUT XXVI.

Notat verò Hildemarus quinque modis fieri poſſe ut aliquis cum excommunicato communicet. 1. Ignorans eum eſſe excommunicatum. 2. Ignorans legem prohibentem communionem cum excommunicato. 3. Ei participans animo provocandi eum ad humilitatis ſatisfactionem. 4. Communicans cum eo, ut eum in malitia confirmet. 5. Ut det illi fugiendi conſilium, & medium exequendæ fugæ ſubminiſtret. Ex quibus caſibus qui primo & ſecundo modo participant, ut immunes à culpa, ita etiam immunes eſſe debent à pœna; ſic tamen ut Novitiorum Magiſter, qui probationis tempore legem non edocuit diſcipulos, indictam hìc pro illis ſubeat pœnam. Qui verò tertio modo cum excommunicato participavit, ſi Preſbyter eſt aut eſſe poteſt, in minori culpa judicari debet (ſi enim majorem ſubiret excommunicationem inhabilis eſſet ad ſuſcipiendos, aut exercendos ſacros ordines) Sin minus eamdem excommunicationis vindictam ſortiri debet; ſed ita ut paucis diebus v. g. duobus vel tribus maneat excommunicatus. Qui verò quarto & quinto modo communicant, eamdem omnìno excommunicationis vindictam ſuſtineant; hoc eſt tandiu excommunicentur, quandiu ille, quocum communicaverunt, fuit & debet eſſe excommunicatus, ita ut illo excommunicationis vinculo ſoluto, ipſe remaneat ligatus. Ita Hildemarus temporis ſui diſciplinam repræſentans. Similiter Bernardus Caſſinenſis & Bohetius obſervant tribus modis aliquem participare cum excommuuicato. 1. Simpliciter cum eo loquendo, bibendo, comedendo, conſedendo, operando. 2. ut communicet ei cooperatione & conſilio. 3. ut communicet ei auctoritate vel defenſione. Quibus duobus poſtremis modis qui participant excommunicato, eamdem ſortiuntur excommunicationis vindictam; qui verò primo tantum modo, minorem dumtaxat incurrit excommunicationem. Sed in hoc illi loquuntur ſecundùm recentiora jura; nam tempore S. P. Benedicti nulla niſi major agnoſcebatur excommunicatio, à qua poſteris ſæculis nonnihil relaxavit eccleſia, prædicto caſu minorem tantum inferens excommunicationem, quæ nec à ſuffragiis, nec à conſortio fidelium, nec à conferendis alteri ſacramentis excludit, ſed à ſola ſacramentorum participatione. Immo alia etiam acceſſit ex concilio Conſtantienſi moderatio, ut excommunicationi etiam minori non ſit locus ex participatione cum excommunicato, niſi ille fuerit publicè, & nominatim denunciatus.

Quinque modis poteſt aliquis excommunicato communicare.

CAPUT XXVII. Nec mirum videri debet eccleſiam aut Monachos tantam in communicantes excommunicatis adhibuiſſe ſeveritatem; hoc enim exigebat rectus ordo diſciplinæ, ſive ad incutiendum aliis excommunicationis timorem, ſive ad excommunicatos rubore ſuffundendos, atque hac confuſione ad humilitatis ſatisfactionem provocandos. Alioquin ſi aliorum perfrui poſſent conſortio, magis ac magis indurati excommunicationis pœnam ſpernerent, immo alios ſibi communicantes pervertere poſſent. [Perniciosum namque ſolatium tribuens, inquit Caſſianus, cor ejus magis ac magis faciet indurari, nec humiliari eum ſinet, ob quod fuerat ſegregatus: & per hoc vel increpationem ſenioris non magni pendere, vel diſſimulanter de ſatisfactione & venia cogitare.] *Lib. 2. cap. 16.*

Notat tamen in 2. Comment. Boherius hanc legem à S. Benedicto non ſic latam fuiſſe, quaſi vellet ut jungens ſe excommunicato excommunicationis pœnam ipſo facto incurreret, [ſed, inquit, oſtendit textus qua pœna reus dignus ſit, & plecti meritò poſſit.] Similiter Richardus de S. Angelo [non credo, ait, quod ipſo facto incurrat ipſam dictam vindictam excommunicationis, cum iſtud verbum *ſortiatur* tempus futurum deſignet; propter quod dico quod debet excommunicari per Abbatem.] Addit tamen: [Vel dicas quod ipſo facto incurrat ipſam vindictam, ut magis timeantur, quæ hìc dicuntur.]

Sunt etiam nonnulli caſus in quibus licitè quis poteſt participare cum excommunicato, qui hoc comprehenduntur verſiculo.

Utile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

Cujus explicationem videre eſt apud auctores, qui ea de re tractaverunt.

CAPUT XXVII.

Qualiter debeat Abbas ſollicitus eſſe circa excommunicatos.

OMNI ſollicitudine curam gerat Abbas circa delinquentes Fratres: quia *non eſt opus ſanis Medicus, ſed* [a] *malè habentibus.* Et ideo uti debet omni modo, ut ſapiens Medicus, immittere quaſi occultos [b] conſolatores [c] Sympectas, id eſt, Seniores ſapientes Fratres, qui quaſi ſecretè conſolentur Fratrem fluctuantem, & provocent [d] eum ad humilitatis ſatisfactionem. [e] Et conſolentur eum, ne abun- *Matth. 9.*

[a] Naib. *mala.* [b] tres MSS. *conſiliatores.* [c] al. *Sempetas.* al. *Senpectas.* al *Sempectas.* al. *Scpectas.* al. *Sinpectas.* al. *Sempectas.* editiones recentiores *Senipetas.* quidam antiqui editi *Senipectas.* [d] Oxon. & Caſſ. deeſt *eum.* [e] Hild. deeſt *& conſolentur eum.*

dantiori

dantiori triſtitia abſorbeatur: ſed ſicut ait idem Apoſtolus, *confirmetur in eo caritas; & oretur pro eo ab omnibus.* CAPUT XXVII. 2. Cor. 2.

Magnopere enim debet ſollicitudinem gerere Abbas; & omni ſagacitate & induſtria [a] curare, ne aliquam de ovibus ſibi [b] creditis perdat. Noverit enim ſe infirmarum curam ſuſcepiſſe animarum, non ſuper ſanas tyrannidem: & metuat Prophetæ comminationem, per quem dicit [c] Deus: *Quod craſſum videbatis, aſſumebatis: & quod debile erat projiciebatis.* Ezech. 34. [d] Et paſtoris boni pium imitetur exemplum; qui relictis nonaginta novem ovibus in montibus, abiit unam ovem quæ erraverat, quærere: cujus infirmitati in tantum compaſſus eſt; ut eam in ſacris humeris ſuis [e] dignaretur imponere, & ſic reportare ad gregem. Luc. 19.

[a] Oxon. Flor. Hild. Boher. *currere.* [b] al *ſubjectis.* [c] al. *Dominus.* [d] Sabin. *Et paſtor bonus pium miſit exemplum, qui* [e] Hild. *imponeret.*

COMMENTARIUS.

OMNI SOLLICITUDINE CURAM GERAT ABBAS CIRCA DELINQUENTES FRATRES. Propter delictum excommunicatos, ut appoſitè ſupplet Richardus de S. Angelo. Attendant hic Abbates quanta ſollicitudine S. P. Benedictus velit eos fratris excommunicati ſalutem curare, circa quam non ſimpliciter curam, aut ſollicitudinem habere præcipit; ſed uti poſt Hildemarum & Bernardum Caſſinenſem obſervat Boherius, omnem omnino ſollicitudinem exhibere, idque [per ſe, per alios, verbis, exemplis, monitionibus, terroribus, blandimentis, afflictionibus, conſolationibus, remiſſionibus ſpiritualibus & temporalibus, ne nimis remiſsè tractatus ſimilia vel pejora iterum committendi materiam habeat, aut nimis crudeliter afflictus de miſericordia deſperare contingat,] inquit Bernardus Caſſinenſis.

QUIA NON EST OPUS SANIS MEDICUS, SED MALE HABENTIBUS. Hic oſtendit S. P. Benedictus Abbates alioſque Prælatos non tam propter bonos, quàm propter perverſos imperfectoſque Monachos, immo ferè unicè propter tales eſſe ſuperiores; & in hoc præcipuum eorum onus eſſe, quod talibus præfecti ſint, uti egregiè docet S. Bernardus ad Rainaldum Abbatem de prælationis munere nimis anxium ſcribens in hæc verba: [Hoc autem onus animarum eſt, & infirmarum; nam quæ ſanæ ſunt portari non indigent, ac per hoc nec onus ſunt. Quoſcumque igitur de tuis inveneris triſtes, puſillanimes, murmuroſos, ipſorum te Patrem, ipſorum te noveris eſſe Abbatem. Conſolando, exhortando, increpando agis opus tuum, portas onus

Abbates non tam propter bonos quàm propter malos prælati.

Epiſt. 73.

Caput XXVII. tuum, & portando ſanas, quos ſanando portas. Si quis verò ita ſanus eſt, ut magis juvet te, quàm juvetur à te; hujus te non Patrem, ſed parem & comitem, non Abbatem cognoſcas. Quid igitur cauſaris te aliquorum qui tecum ſunt magis gravari conſortio quàm frui ſolatio, cùm ſolus omnium datus ſis ſolatium tanquam omnibus ſanior, omnibus fortior, qui omnibus ſufficias per Dei gratiam ſolariari, & à nemine omnium indigeas confortari. Denique in quantum gravaris, in tantum lucraris; in quantum juvaris, in tantum tua tibi præmia minuis] &c.

Et ideo uti debet omni modo ut sapiens medicus. Eamdem comparationem inſtituit S. Baſilius in Regulis brev. Interrog. 23. Sapiens verò medicus, inquit Boherius, ille reputatur, [ſi morbos noverit prævidere, & qui propter multiplicata recidiva in deſperationem patientem hujuſmodi non inducit; & qui ſecundùm diverſitatem perſonarum & temporum diverſam medicinam novit propinare, quia novis morbis nova convenit antidota præparari.]

De voce *Sympæcta*. Immittere quasi occultos consolatores sympæctas. Sympæcta vox obſcura & explicatu difficilis, qua in exponenda variant Commentatores. Nonnulli enim vulgatam lectionem retinentes, *Senipetas* intelligunt ſenium petentes, ſicuti Romam proficiſcentes *Romipetas* vocat Callixtus Papa q. 24. c. 3. & Dæmones noctipetæ dicuntur in vita S. Poſthumii, quam expoſitionem confirmare videtur S. Pater cùm ſubjicit: *Ideſt ſeniores ſapientes fratres.* Verùm cùm huic lectioni refragentur omnes codices MSS. antiqui, qui non *Senipetas*, ſed *Senpectas*, *Sempectas*, *Simpectas* legunt; & celebriores Regulæ Commentatores Smaragdus, Bernardus Caſſin. Boherius in utroque Comment. qui vocem hanc non latinam, ſed græcam eſſe aſſerunt: manifeſtum eſt in recentioribus editis corruptum eſſe Regulæ textum; idque inſcitia aut incuria amanuenſium, qui cùm ignorarent quid ſit *Sympæcta*, ſive ut legitur in MSS. *Sempecta*, exiſtimaverunt ex duabus litteris *ni* unicam à ſcriptoribus *m* factam fuiſſe, quod facilè credi potuit ex nonnullis MSS. in quibus *m* vix diſtinguitur à *ni*; cùmque neſcirent quid ſibi vellet Senipectas, additam fuiſſe litteram *c* exiſtimaverunt, legeruntque *Senipetas*. Verùm *Senipeta* non eſt verbum græcum, ſed *Sympæcta*.

Quid verò per Sympæctas intelligit S. Benedictus. [Nec alibi quoque poſitum, aut expoſitum valui reperire,] inquit Boherius. Attamen συμπαικτης vox græca interpretatur *colluſor*, cujus mentio eſt apud Palladium in vita Serapionis Sindonitæ: [Narrant verò Patres quod aſſumens quemdam Sympæctem Monachum συμπαίκτην ἀσκητὴν, vendidit ſe in quadam civitate mimis gentilibus.] Ex quo loco Benedictus Haeftenus infert S. P. Benedictum voluiſſe [ſubmitti aliquos ſocios & familiares, cum quibus olim forſitan colludere fuerat ſolitus (frater excommunicatus), & qui actionum ejus fuerint conſortes, ut ita grati & amici efficaciorem ei exhibeant conſolationem.] Sed hæc parum concinere videntur ſequenti S. Patris expoſitioni; *ideſt ſeniores ſapientes*

Lib 8. tract. 4. diſq. 5.

fratres. Rectius forſan per Sympæctem aliquis intelligeret ſeniorem aliquem fratrem, qui cum Abbate conſpiraret ad excommunicatum colludendum, dolo bono capiendum, & ad debitum officium reducendum. atque ita intelligit Paulus Auguſtinus à Janua. Porro ex Ingulfi Hiſtoria *quinquagenarius in Ordine ſempecta vocandus eſt.* CAPUT XXVII. *Hiſt. Croyl. an.* 974.

IDEST SENIORES SAPIENTES FRATRES. Ita nimirum vocem illam S. Pater interpretatur, perſonæ potiùs quàm vocis rationem habens, quia, inquit Menardus, hoc nomen quocumque modo legatur, non poteſt hæc tria nomina ſignificare. Immittat ergo ſeniores ſapientes fratres, ut maturitas ſit in ſene, amor in fratre, cautela debita ſive diſcretio in ſapiente, ut aiunt Bern. Caſſ. & Boherius.

QUI QUASI SECRETE CONSOLENTUR FLUCTUANTEM FRATREM. Julianus Paris in lib. de prima vivendi ratione Ciſterc. eam tradit fuiſſe conſuetudinem, ut cùm aliquis pœna culpæ gravioris plecteretur, Abbas omnibus indiceret faciendam pro eo orationem, deſignaretque unum aut alterum qui eum viſitarent, conſolarentur, & ad humilitatis ſatisfactionem provocarent. Verùm huic conſuetudini, quæ fuit Ciſtercienſium, repugnant antiqui Regulæ Commentatores Hildemarus, Bernardus Caſſin. Boherius, qui hæc verba *quaſi ſecretè* exponunt *tanquam ab Abbate non miſſi* [Quaſi non ab Abbate, ſed à ſe ipſis veniſſe illi fratri excommunicato loquantur,] inquit Hildemarus. Et Bernardus Caſſinenſis: [Iſtud ſecretè hic importat quod non videantur ab ipſo miſſi ſpecialiter Abbate, ne fortè frater nimis de miſericordia præſumens in ſua duritia perſeveret.] Idem fere iiſdem verbis habet Boherius. Verum cùm haud lateat excommunicatum neminem niſi ex Abbatis licentia ſecum loqui poſſe, ne de Abbatis clementia præſumat, hujuſmodi Sympæctæ erit diſcretionis piè ac ſapienter decipere incautum. [Poteſt autem, inquit Bernardus Caſſ. dicere ſic: Frater ego multum compatior tibi, & multum deſiderarem ſalutem animæ tuæ, & diligo te in Chriſto Jeſu; & ideo compatiendo tibi ego obtinui à Domno Abbate, quod liceat me loqui tibi. Hæc autem quæ dicturus ſum dico ex me, & rogo te quod ſi tu aliquando loquaris Abbati reconciliatus, ſibi non dicas quod tibi dixerim verba iſta, & tunc incipiat ſuas conſolationes, & alia verba ad animam lucrandam apta.] Hanc autem ſollicitudinem Cellerario ſi prudens ſit committi poſſe aſſerit Hildemarus, in cujus Monaſterio illius erat excommunicatis cibum miniſtrare. *Part.* 2. *c.* 6. *ſect.* 5.

ET CONSOLENTUR EUM NE FORTE ABUNDANTIORI TRISTITIA ABSORBEATUR. Ne ſic deſperans in æternum pereat.

SED SICUT AIT APOSTOLUS, CONFIRMETUR IN EO CARITAS. Quod Bernardus Caſſinenſis exponit *eum caritate firmare.* Similiter Haeftenus [ita, inquit, in caritate confirmetur, ut non vacillet circa ſtatum ſuum immutandum, aut à bono propoſito deficiat, & præfractè rebellis efficiatur; quæ ex conſolationis defectu ſuboriri poſſunt.] Sed hæc expoſitio ſupponit excommunicatum eſſe in caritate, *Lib.* 8. *tract.* 4. *diſq.* 5.

Caput XXVII. quod eſſet probandum. Rectius Hildemarus confirmetur in eo caritas, inquit, [ideſt habeatur, & teneatur erga illum caritas, ne frangatur;] ſive ut ait Richardus de S. Angelo, confirmetur in eo caritas [diligendo fratrem, & non ipſius vitia;] & Boherius in 2. Comm. [confirmetur in eo caritas, ſcilicet fraternitatis, ut dignus ſit aliorum conſortio.] Hanc caritatem erga illum nos habere demonſtrabimus, ſi quod ſequitur exequamur.

Et oretur pro eo ab omnibus. Ut convertatur ad Dominum, quam orationem diſtinctam ab illa de qua ſequenti capite S. P. Benedictus, aſſerunt Hildemarus, Bernardus Caſſ. Boherius. Ita etiam Haeftenus. [Id non de publica oratione, ſed de privata intelligendum, aut vult ut omnes pro excommunicato apud Prælatum intercedant, ut ab excommunicatione abſolvatur.] *Lib. 8. tract. 4. diſq. 5.*

Porro ſicut immittebantur ad conſolandum excommunicatum ſeniores fratres; ita etiam aliquando ad increpandum, & probandum ſi vera eſſet ejus pœnitentia, ut patet ex Regula S. Fructuoſi Epiſcopi cap. 14.

Magnopere enim debet sollicitudinem gerere Abbas circa deliquentes fratres. Ut cognoſcant Abbates quanti redemtas pretioſo Chriſti ſanguine facere debeant animas, repetit quod hujus capitis initio dixerat: Omni ſollicitudine curam gerat Abbas circa delinquentes fratres.

Et omni sagacitate et industria curare, ne aliquam de ovibus sibi creditis perdat. Ac proinde ſi de alicujus fuga timeat, eam in carcerem mittat, catenis, compedibus, aut vinculis ſtringat, ut ex hoc loco infert Hildemarus. Notat autem Bernardus Caſſ, quoſdam codices non *curare* ſed, *currere* ſcribere; Et revera ita legunt codex Anglicanus, Smaragdus Floriacenſis, Hildemarus & Boherius, & quidem recte; nam proprium paſtoris eſt poſt ovem errantem currere; debet autem [non corpore, ſed mentis & intelligentiæ greſſibus currere, ne aliquam de ovibus ſuis perdat per ſuam negligentiam, tarditatem, vel ſegnitiem,] ut loquitur Smaragdus.

Noverit enim se infirmarum curam suscepisse animarum, non super sanas tyrannidem. Ita etiam de Prælatis eccleſiæ S. Auguſtinus: [Non enim ſanatis magis quàm ſanandis hominibus præſunt.] Additque: [Perpetienda ſunt vitia multitudinis ut curentur, & prius toleranda quàm ſedanda peſtilentia.] Et S. Bernardus bonos deſcribens prælatos: [Medicos ſe, non dominos agnoſcentes, parant confeſtim adversùs phrænesim animæ non vindictam, ſed medelam.] *De Mor. eccleſ. cathol. c. 32.* *Serm. 25. in cant.*

Et metuat Prophetæ comminationem &c. Hæc non indigent expoſitione.

CAPUT XXVIII.

De iis qui ſæpius correpti [a] *non emendaverint.*

SI quis Frater frequenter correptus pro qualibet culpa, ſi etiam excommunicatus, non emendaverit; acrior ei accedat correptio; id eſt, ut verberum vindicta in eum procedat. Quòd ſi nec ita correxerit, aut fortè (quod abſit) [b] in ſuperbiam elatus etiam defendere voluerit opera ſua, tunc Abbas faciat quod ſapiens Medicus.

Si exhibuit fomenta, [c] ſi unguenta adhortationum, ſi medicamina Scripturarum divinarum, ſi ad ultimum [d] uſtionem excommunicationis, [e] vel plagas virgarum, etiam ſi viderit nihil ſuam prævalere induſtriam; adhibeat etiam (quod majus eſt) ſuam & omnium Fratrum pro eo orationem: ut Dominus, qui [f] omnia poteſt, operetur ſalutem circa infirmum Fratrem. Quòd ſi nec iſto modo ſanatus fuerit: tunc jam utatur Abbas ferro abſciſſionis, ut ait Apoſtolus: *Auferte malum ex vobis.* Et iterum: *Infidelis ſi diſcedit, diſcedat: ne una ovis morbida omnem gregem* [g] *contaminet.* 1. Cor. 5. 1. Cor. 7.

[a] al. *emendare noluerint.* [b] al. *in ſuperbia.* [c] Hild. *ſive unguenta* [d] Narb. Sab. *ultionem.* [e] Oxon. Flor *vel plagarum virga.* Caſſ. *plagarum virgas.* Conc. *plagas virga.* [f] Oxon. Caſſ. *omnipotens eſt.* [g] Flor. *contagiet.* Hild *contagiet, id eſt contaminet.*

COMMENTARIUS.

SI QUIS FRATER FREQUENTER CORREPTUS. Hoc eſt bis ſecretè monitus, & tertiò publicè objurgatus, ut exponunt Hildemarus, Bernardus Caſſ. & Boherius. Licèt ex Nicolao de Fractura. *Frequentia in duabus vicibus conſiſtere videtur.*

PRO QUALIBET CULPA. Minori ſcilicet vel majori, ut loquuntur Bern. Caſſ. Richardus de S. Angelo, & Boherius. Levis enim culpa, ut ait Bernardus, per contemtum gravis efficitur.

SI ETIAM EXCOMMUNICATUS. Minori aut majori ſententia, inquit Boherius in 2. Comment. & indicare videntur iſta verba, *pro qualibet culpa.*

ACRIOR EI ACCEDAT CORREPTIO. Ubi quærunt Interpre-

Caput XXVIII.

Incortigibilis acrius puniendus.

tes, quomodo excommunicato acrior accedere poſſit correptio, cùm maxima omnium pœna ſit excommunicatio. Quam difficultatem duobus modis ſolvere poſſumus. 1. Dicendo verberum vindictam unà cum excommunicatione acriorem eſſe pœnam, quàm ſolam excommunicationem: & hoc voluerit Bernardus Caſſinenſis, cùm ait: [Quidquid additur acrius, judicatur: non quod ſit periculoſius, vel majus; ſed quia magis timentur diverſæ pœnæ, quàm una.] 2. Quia [verberum vindicta eſt acrior, & ſenſibilior corpori.] inquit Boherius, ſive ut ait Richardus de S. Angelo, [dicas quod S. Benedictus vertit ſe ad conditiones delinquentium, qui magis dolent ſi percutiuntur externis, id eſt, in corpore, quàm ſi percuſſi ſunt internis, id eſt, anima per excommunicationem.]

Id est ut verberum vindicta in eum procedat. De verberibus, ſive ut nunc loquuntur, de diſciplina diximus in lib. 2. de antiq. Monach. ritib. c. 11.

Quod si nec ita se correxerit, &c. tunc Abbas faciat quod sapiens medicus. Hìc obſervat Hildemarus ſapientis prudentiſque eſſe medici non ſtatim mutare, aut multiplicare temerè remedia; ſed iiſdem ſemper uti donec inutilia reddantur, atque ad alia tranſeundi cogat neceſſitas. Ex quo infert Abbati tanquam ſapienti animarum medico non ita properè tranſeundum ab uno gradu ad alium, nec v. g. ſtatim ut aliquem privatim monuit, hunc publicè objurgare debere; aut ut publicè objurgavit, ſtatim excommunicare; ſed aliquandiu expectare, ſi fortè ſua patientia delinquentem ad pænitentiam adducat.

Gradus ad expulſionem.

Vide Conſ. Bened. tom. 4. Anal.

Si exhibuit fomenta, si unguenta exhortationum, &c. Quoſdam hìc veluti gradus deſcribit per quos ad ferri præciſionem, hoc eſt, ad ejectionem è monaſterio medicus ſpiritalis tandem aſcendere debeat. Sex præcipuè numerant Hildemarus, Bern. Caſſ. & Boherius, ſcilicet 1. binam admonitionem ſecretam. 2. publicam objurgationem. 3. excommunicationem. 4. jejunium. 5. verberum vindictam. 6. orationem; quos omnes hìc aſſignatos eſſe aſſerunt. Primum gradum his aiunt verbis contineri, *Si exhibuit fomenta, ſi unguenta exhortationum*; nam fomenta levia ſunt medicamenta, quæ ſæpe cum oleo fiunt; ſimiliter & unguenta, quæ odorem reddunt, unde hìc pro monitionibus ſecretis, quæ nihil aſperi, nihil duri, nihil niſi leve continent, ponuntur: [Caſtigationes cum pietate & manſuetudine rectè fomenta vocantur; exhortationes verò cum dulcedinis lenitate unguenta dicuntur,] inquit Smaragdus. Sed tamen Richardus de S. Angelo per fomenta medelam, quam pro gravioribus culpis c. 25. præſcribit ſanctus Benedictus; per unguenta exhortationum conſolationes per immiſſos ſympæctas, qui provocent ad humilitatis ſatisfactionem, intelligit, hoc eſt lenitatem cum aſperitate.

Si medicamina Scripturarum divinarum. Hæc quia terrent non incongruè objurgationem publicam ſignificant, ſecundumque gradum repræſentant,

SI AD ULTIMUM USTIONEM EXCOMMUNICATIONIS. En tertius gradus, quem ſanctus Pater *uſtionem excommunicationis* appellat, quia revera urit animam; [ſed uſtio iſta à peccati rubigine humilem purgat animam, ſuperbam verò in plumbi convertit naturam,] inquit Smaragdus. De triplici hoc gradu ita diſcurrit ſanctus Bernardus: [Neceſſarium habet ſpiritalis medicus etiam vinum fervidi zeli cum oleo manſuetudinis, cui ſanè convenit non modò conſolari puſillanimes, ſed etiam corrigere inquietos: ſi enim viderit illum, qui vulneratus eſt, id eſt qui peccavit, blandis ac lenibus hortamentis, quæ in eum prærogata ſunt, minimè emendatum; magis autem abutentem ſua manſuetudine, & patientia negligentiorem fieri, & in peccato ſuo etiam ſecurius obdormire; fruſtrato tam ſuavium oleo monitionum, oportebit ſanè mordacioribus uti medicamentis, & vinum compunctionis infundere, duris videlicet cum eo increpationibus agere; & ſi cauſſa requirit, & duritia tanta eſt, etiam cenſuræ eccleſiaſticæ baculo percellere contemtorem.] CAPUT XXVIII. *Serm. 44. in Cant.*

In tertio autem gradu quartum ſcilicet jejunium contineri docent. & certè una cum excommunicatione ſolet jungi; nam S. P. Benedictus excommunicatos cibi refectionem menſura vel hora, qua prævideri Abbas eis competere ſumere præcipit.

VEL PLAGAS VIRGARUM. En quintus gradus, de quo in lib. 2. de antiquis Monachorum ritibus.

ADHIBEAT ETIAM QUOD MAJUS EST SUAM, ET OMNIUM FRATRUM PRO EO ORATIONEM. Sextum gradum tanquam efficaciſſimum omnium remedium præſcribit orationem omnium Fratrum, quia, ut ait S. Leo [Pleniſſima peccatorum obtinetur abolitio, quando totius Eccleſiæ una eſt oratio, & una confeſſio; ſi enim duorum vel trium ſanctorum pio conſenſu omnia quæ popoſcerint Dominus præſtanda promittit, quid negabitur multorum millium plebi unam obſervantiam pariter exequenti, & per unum Spiritum concorditer ſupplicanti.] *Serm. 3 de jejun ſept. menſis.*

Eoſdem ferè gradus correctionis offendes in Regula cujuſdam ad virgines cap. 20. Vide Regulam Orientalem cap. 32. & ſequentibus.

QUOD SI NEC ISTO MODO SANATUS FUERIT, TUNC JAM UTATUR ABBAS FERRO ABSCISSIONIS. Ita etiam ſanctus Baſilius: [Qui ad obediendum mandatis Dei ſegniter eſt affectus, principio tanquam infirmo membro condolendum eſt ab omnibus, & à Præpoſito tentandum an ſuis ipſum laudibus ab ea infirmitate reſtituere valeat; perdurantem verò in ea inobedientia emendationemque reſpuentem ſeverius coram omnibus Fratribus arguere oportet, & cum omni adhortatione ut medelam ſuſcipiat inducere. Quod ſi poſt multam correptionem nec pudorem induerit, nec ſeipſum curaverit, tanquam (ut in proverbio eſt) ſui ipſius corruptorem, & veluti corruptum, ac prorſus inutile membrum multis cum lacrymis ac lamentis ad exemplum medicorum à communi corpore amputetur; etenim illi ſi Incorrigibiles tandem ejiciendi. *Regul. fuſ. c. 28.*

CAPUT XXVIII. quod membrum incurabili morbo corruptum invenerint, ne ad ulteriora malum illius proſerpat, propter vicinitatem proxima quæque corrumpens, inciſionibus illud & uſtionibus auferre ſolent; quod & nobis erga eos neceſſariò faciendum eſt, qui inimico animo prædici, ut impedimento ſint mandatis Domini, juxta mandatum Domini dicentis: Si oculus dexter tibi obſtaculo fuerit, erue eum, & projice abs te.]

UT AIT APOSTOLUS, AUFERTE MALUM EX VOBIS. Apoſtolico confirmat teſtimonio quod hìc ſtatuit, ejuſque verba ſuo propoſito adaptat: Auferte malum ex vobis, ejiciendo ſcilicet extra monaſterium: ita enim placuerat antiquis illis vitæ monaſticæ Patribus, eos qui nulla arte emendari poterant, expellere Monaſterio, ut patet ex loco ſancti Baſilii modo relato, & ex Regul. brev. interrog. 44. & ex Caſſian. l. 4. c. 16. Ita etiam Regula Orientalis decernit, ut [ſi quis fuerit tam durus, tam alienus à timore, ut tot caſtigationibus, & tot remiſſionibus non emendet, projiciatur de Monaſterio.] Regula ſancti Fructuoſi: [Si ſe corripere non permiſerint, foras projiciantur.] Et iterum: [quod ſi in malo perſeverans perduraverit, & propria voluntate pœnitentiam agere noluerit, & ſæpè ac ſæpè contumax, & murmurator patulè contra ſeniorem vel fratres in facie perſtiterit, & cum propinquis ſe vindicare maluerit, in collationem deductus exuatur Monaſterii veſtibus, & induatur quas olim adduxerat ſæcularibus, & cum confuſionis nota à Monaſterio expellatur.] Et item: [Verberatus denuò carceri mancipetur, aut ſi pœnitere noluerit, foras projiciatur.] Regula tertia S. Auguſtino attributa: [Convictus debet emendatoriam ſuſtinere vindictam, quam ſi ferre recuſaverit, etiamſi ipſe non abſceſſerit, de veſtra ſocietate projiciatur; non enim hoc fit crudeliter, ſed miſericorditer, ne contagione peſtifera plurimos perdat.] Ita etiam Juſtinianus Imperator: [Si delictum atrocius ſit, quàm quod medela reparari poſſit, tunc prorſus Monaſterio ipſum expellito.] Denique Gregorius Papa IV. in epiſt. ad Epiſcopos Galliæ, &c. de privilegiis Floriacenſis Monaſterii: [Permittimus etiam, ut ſi alicujus de ipſis fratribus oneroſa converſatio fuerit, ipſe potiùs cum ſuo detrimento diſcedat, quàm alios inquinet.] Hujuſce rei praxim videre eſt in vita S. Sabæ n. 41. & 44. tom. 3. monum. Eccleſ. Græc. in vita ſancti Aigulfi Abbatis & Martyris, n. 13. Sæc. 2. Bened. & alibi paſſim apud Auctores. Imino juxta ſextam Synodum cap. 12. ipſe Abbas vitioſus Monaſterio ejici poterat.

Cap. 35. Cap. 8. Cap. 14. Cap 15. Cap. 23. Novell. 133. Miſc Baluz. tom 2. Vide tom 1. Mon Eccl. Græc. p 588 & 608.

Porro circa ejuſmodi ejectionem duo veniunt obſervanda. Primùm non eam ſemper fuiſſe perpetuam, ſed aliquando ſolùm ad tempus, ut notat Menardus noſter ad Concord. Regul. c. 31. §. 5. Secundùm ejectum ejuſmodi Monachum ſub Epiſcopi cura remanſiſſe, uti præſcribitur in Concilio Meldenſi c. 59. [Monachus de Monaſterio ſine conſultu & præſcientia Epiſcopi aut Vicarii ejus ad hoc regulariter deductus non ejiciatur; cujus diſpoſitione & auctoritate de cetero vita & converſatio

tio ejecti, ne perditus perpetuò fiat, ſi aliquo modo ſalvari poteſt, ordinari debet atque decerni.] CAPUT XXVIII.

Nunc verò alia viget in monaſteriis conſuetudo, ſcilicet non ejiciendi rebelles incorrigibileſque Monachos, ſed ſolùm incarcerandi; id quod olim præſcripſerat ſanctus Iſidorus his verbis: [Quamvis frequentium graviſſimorumque vitiorum voragine ſit quiſquam immerſus, non tamen à monaſterio projiciendus; ſed juxta qualitatem delicti coërcendus eſt; ne fortè qui poterat per diuturnam pœnitudinem emendari, dum projicitur, ore diaboli devoretur.] Et Regula Cujuſdam ad Virgines: [Quod ſi nec ſic corrigi voluerit; intra ſepta monaſterii ſub pœnitentiæ tenore ab omnibus præter cuſtodibus ſegregata, tandiu caſtigetur diverſis correctionibus, uſque dum ejus humilitas omnibus vera credulitate patefiat, quoniam & invitis ſæpè ſalus præſtatur.] Idem approbaſſe videtur S. Gregorius, ſeu quivis alius in libros Regum ita ſcribens: [Qui ſunt in monaſteriis tepidi, medendi ſunt quaſi ægri, non ſunt ejiciendi ut mortui.] Accedunt nova ſtatuta Cartuſianorum: [Nullus pro quocumque crimine de Ordine expellatur, ſed pro modo criminis & delicti, carceri perpetuo vel ad tempus intrudatur.] Atque ita Paulus ſæculo XI. Abbas S. Albani in Anglia [Contumacibus carcerem tetrum & fortem conſtituit præparari,] ut ſcribit Matth. Pariſ. in lib. de vit. 23. Abbatum S. Albani. Eadem lex fuit Sanctimonialibus poſita, quarum cùm una ex monaſterio Metenſi S. Petri, detracto velo ejecta eſſet, recipi juſſa eſt, & intra monaſterium in ergaſtulo poni decreto ſynodi Metenſis anni 888. Can. 9. Poſſunt tamen etiam nunc incorrigibiles, ſervatis ſervandis, ex Bulla Urbani VIII. expelli ex monaſteriis.

Nunc incarcerantur.

Cap. 15.

Cap. 10.

Lib. 4. Cap. 9.

Part. 2. Cap. 9. n. 5.

ET ITERUM INFIDELIS, SI DISCEDIT, DISCEDAT. Hæc dicit Apoſtolus de infideli cum conjuge fideli matrimonio conjuncto, quam ſi propter fidem relinquat, diſcedere permittit. Ejus verba ſuo propoſito S. Benedictus adaptat: Infidelis ſi diſcedit, aut ſponte de monaſterio egrediens, aut invitè projectus, uti exponit Hildemarus, diſcedat.

NE UNA OVIS MORBIDA TOTUM GREGEM CONTAMINET. Sive, ut loquitur Juſtinianus Imperator: [Ut cùm ſeipſum à melioribus ad deteriora contulerit, ipſe ſolus improbitatis ſuæ fructum capiat, neque vitiorum ſuorum aliquid ceteris contagione affricet, quemadmodum peſte laborantia, & incurabiliter ægrotantia ſolent pecora.] *Novel. 133.*

CAPUT XXIX.

Si debeant iterum recipi Fratres exeuntes de monaſterio.

FRATER, qui proprio vitio egreditur, aut projicitur de Monaſterio; ſi reverti voluerit, ſpondeat priùs omnem emendationem vitii pro quo egreſſus eſt: & ſic in ultimo gradu recipiatur, ut ex hoc ejus humilitas comprobetur. Quòd ſi denuo exierit, uſque tertiò ita recipiatur. Jam poſtea ſciens omnem ſibi reverſionis aditum denegari.

COMMENTARIUS.

FRATER, QUI PROPRIO VITIO EGREDITUR AUT PROJICITUR DE MONASTERIO. Cùm nullus ſit adeò ſceleſtus, aut tam grandis peccator, quem victrix tandem gratia ad meliorem frugem revocare non poſſit; quemque verè revertentem ad Deum omninò abjicere, non modò durum, ſed & impium foret: cùm ſuperiori capite S.P. Benedictus incorrigibiles expelli è monaſterio præſcripſiſſet, ſtatim docet, an, quoties, & quomodo recipi debeant, qui proprio vitio egrediuntur aut projiciuntur de monaſterio. Proprio autem vitio egredi, Richardo de S. Angelo idem eſt, ac *propria voluntate*; Bohe-rio in 2. Comm. *Sua quidem vitioſa voluntate occaſione proprietatis in ejus forſan pectore bullientis*; minus quidem, uti videtur, propriè: melius & rectius in 1. Comment. [Scias, inquit, quod ideò dicit proprio vitio, ut excludatur egreſſus virtuoſus, qui fit quando petita licentia, licèt non obtenta, quando ſpiritu Dei ducitur frater ad arctiorem religionem intrandam; & ut excludatur tranſitus à monaſterio in eremum: Sed loquitur quando frater timore diſciplinæ, vel animi inconſtantia, vel levitate, vel propter mundanas voluptates egreditur ſine licentia de monaſterio ad ſæculum redeundo, ut ſe celet Abbati, & talis dicitur fugitivus.] Aliter Hildemarus proprium vitium exponit, quod ita fugitivo aut projecto eſt proprium, ut nulli ſit alteri commune: [Proprium, inquit, vitium eſt illud, ubi cùm perpetratur, alius non intermiſcetur, ſed ſolus unus illud malum peragit.] Si enim vel alterum ſecum vitii conſcium habeat, jam non erit proprium, ſed commune: atque ideo à Bernardo Caſſinenſi *Contagioſum* appellatum, de quo ex eodem Bernardo, & Hildemaro tacet hoc capite ſanctus Benedictus. Hic nimirùm quinque diſtinguit cauſſas, pro quibus aliquis egredi de monaſterio poteſt. 1. Quidam propter relaxatam in proprio cœnobio

Proprium vitiū quid.

Quinque de cauſſis

vitæ regularis diſciplinam exeunt, ad aliud obſervantiæ ſtrictioris tranſituri. 2. Alii ſtudio majoris perfectionis, aut contemplationis eremum appetunt. 3. Alii levitate, & inconſtantia, aut timore diſciplinæ egrediuntur. 4. Alii propter ſuperbiam, contumaciam, aut aliud vitium projiciuntur, aut propria temeritate exeunt. 5. Denique propter vitium contagioſum, hoc eſt commune, pro quo cum alio expelluntur. Et primi quidem, & ſecundi non ſolùm ſi revertuntur ſuſcipiendi, ſed etiam cum honore, & amore amplectendi, ut eorum exemplo alii ædificentur. Tertii & quarti eo modo recipiendi, quem hic deſcribit S. Benedictus. De contagioſis omnino ſilere S. Benedictum docent Hildemarus & Bernardus Caſſinenſis: de quibus idem ferendum judicium, etſi id non ſcribat ſanctus Pater, ac de tertiò egreſſis, aut projectis: hoc eſt, ut etiam poſt primam egreſſionem aut ejectionem revertentes non recipiantur; aut ſi motus Abbas miſericordia ſuſcipiendos cenſuerit; recipiat quidem, ſed habitaturos in tali loco, hoc eſt in monte, aut locis, ubi haud queant alios ad peccatum trahere & maculare, & [ſi ita voluerint agere, inquit, ut ſupra diximus, recipiantur tandiu, donec poſſit illos cognoſcere Abbas, & eis credere ſine difficultate.] alioquin, ſi ita noluerint, nec recipiantur. Fatetur tamen idem Hildemarus maximam monaſteriorum Franciæ partem hunc locum aliter intellexiſſe, nec inter proprium aut commune vitium diſtinxiſſe; ſed ſimpliciter pro qualicumque vitio egreſſos uſque tertiò recepiſſe, nec eos, quos poſt ſecundam aut tertiam fugam reciperent, in ea, qua ante fugam digni erant, pœnitentia detinuiſſe; [Sed tamen, addit, illi faciunt melius, qui ſecundùm priorem ſenſum faciunt; eo quod ſapientiores & acutiores ſunt, qui ita intelligunt; nam & ego ita facio in noſtro monaſterio, & ita hortor ut ceteri faciant, ſicuti ſapientiores intelligunt, & faciunt.]

CAPUT XXIX. egreditur quis monaſterio.

Porro crimina capitalia propter quæ meretur Monachus, ſi non emendaverit, è monaſterio ejici, ex Nicolao de Fractura ſunt [Sacrilegium, homicidium, adulterium, fornicatio, falſum teſtimonium, rapina, furtum, ſuperbia, avaritia, concupiſcentia; & ſi longo tempore tenetur iracundia; & ebrietas, ſi aſſidua ſit, in eorum numero computantur.] Cartuſienſes in antiquis ſtatutis] confeſſum coram teſtibus vel convictum de incontinentia, de manu violenta, de furto, de proprietate, rebellione, inobedientia, infamatione criminis, quod quis objicit alteri, nec probare poteſt, de magiſterio conſpirationis, necnon de frequenti ſeminatione diſcordiæ.] etiam profeſſum à toto Ordine faciunt alienum.

Crimina pro quibus ejiciendus Monachus.

Part. 2. cap. 32. n. 2.

Spondeat quidem omnem emendationem vitii pro quo egressus est. Iſthæc autem [omnis emendatio comprehenditur ſpecialiter in duobus, ut debita fiat ſatisfactio, & vitii non ſit iteratio,] inquit Bernardus Caſſinenſis. Idem habet Hildemarus. Vult ergo S. Benedictus non ſimplicem in redeunte vitæ in melius de cetero inſtituendæ ſponſionem, ſed etiam ſinceram pro culpis ante

Emendatio vera.

CAPUT XXIX. & poſt fugam aut ejectionem commiſſis ſatisfaciendi voluntatem: unde Hildemarus hunc locum exponens: *Spondeat omnem emendationem vitii pro quo egreſſus eſt*, idem eſſe aſſerit [ac ſi diceret, in ipſa pœnitentia ſuſcipiatur, quam dignus erat habere quando projectus eſt, vel egreſſus eſt,] &c. Immo etiam majori propter fugam & delicta, quæ eam comitari ſolent.

Fugitivi revertentes ultimo ordine collocandi

ET SIC IN ULTIMO GRADU RECIPIATUR, UT EX HOC EJUS HUMILITAS COMPROBETUR. Ita etiam Regula S. Pachomii: [Qui abſque commonitione Fratrum receſſerit, ac poſtea pœnitentia venerit, non erit in ordine ſuo abſque majoris imperio;] *Art. 79.* Regula ſancti Fructuoſi: [Si certè ipſi Apoſtatæ ab omnibus fuerint *Cap. 20.* expulſi, & huc illucque vagantes diverſis locis inſtabiles, atque vacillantes, ſuo monaſterio reverti ſe petierint neceſſitate compulſi; in fornace probentur; & cùm probati fuerint, ſuo monaſterio reformen- *Cap. 21.* tur; & non prima, ſed ultima cathedra recipiantur.] Regula cujuſdam ad Virgines: [In extremo loco inter pœnitentes recepta tandiu examinetur, *Cap. 77.* uſque dum probabilis ejus vita inveniatur;] Statuta Guigonis: [Si quis habitatorum loci hujus vel aufugerit, vel pulſus fuerit; & ductus pœnitentia redierit, promittens ſuarum emendationem perverſitatum, & ejus propriè vitii, propter quod pulſus fuerat, vel aufugerat; tractabit Prior cauſſam ejus communi conſilio, & ſicut vel Fratrum numerus, vel domus utilitas, vel etiam ſalus ipſius poſtulare videbitur, faciet ei: & ſi conſilium recipiendi placuerit, ad probationem humili- *Part. 2 c. 32. n. 26.* tatis in ultimo conſtituetur loco.] Antiqua ſtatuta Cartuſianorum: [Omnes autem criminoſi clerici vel laici poſtquam reconciliati fuerint, omnium quos invenerint, ſemper ultimi erunt, ſine ſpe reſtitutionis in primum gradum.] Paulò indulgentiores in nova collectione *Part. 2. c. 25. n. 31.* ſtatutorum: [Qui cùm ſemel reconciliati fuerint, inquiunt, amittent quantum ad locum annos, quos extra Ordinem noſtrum expenderunt; illique tantùm anni, quos in Ordine fecerant, reddentur eis. Si autem bis reconciliati fuerint, omnium quos invenerint, ultimi ſemper *Cap. 64.* erunt.] Inſtituta Capit. general. Ord. Ciſterc. [Fugitivus, ſi infra undecim dies redierit, reſtitui poteſt in Ordine, quem prius habuerat. Si verò ultra undecim dies redierit, recipi quidem poteſt, ita tamen quod in eo gradu, in quo ultimus recipitur, ſemper permanebit.] Hanc mulctam nonnihil augent Inſtitutiones Cap. gener. ejuſdem Ord. *Diſt. 10. cap. 5.* in quibus hæc lego: [Omnes fugitivi, qui modò extra Ordinem ſunt, vel à modò exierint, niſi infra ſeptem dies poſt egreſſum redierint, omnium quos invenerint ultimi ſemper erunt; & Monachi, qui bis exierint, numquam promoveantur in Abbates. Fugitivi verò, qui infra ſeptem dies redierint, ultimi erunt ad minus per annum.]

Ordo recipiendi fugitivos.

Quia verò hìc agitur de receptione fugitivorum ſponte revertentium, haud erit fortaſſis ingratum lectoribus antiquum Ordinem eos in monaſterio recipiendi hìc referre, quem tam ex mſſ. libris, quàm ex editis depromemus.

Caput XXIX.

Ex mſſ. Conſuetudinibus Romani S. Pauli & Farfenſis monaſterii.

FRater fugiens de monaſterio, dum reverti voluerit, nudus & diſcalciatus veniat in capitulum, in brachia tenens cucullam, & manu virgam ferens, * acceptoque judicio, eat foras in aliquo loco, & veſtiat ſe, & calciet, revertenſque in capitulum, petat veniam ante Abbatem, & ipſo jubente, eat ſedere ſicut Regula præcipit. Si Abbas deeſt, ipſi reſervetur judicium. Cùm autem ventus fuerit, ipſe frater ſubducat ſe à conſpectu ejus donec tali in loco veniat, ubi petat veniam ſuam ſatisfaciendo; & quod ei præceperit, id faciat: una nocte jaceat in hoſpitale antequam recipiatur. Si fugerit de aliqua cella, & ibi reverſus fuerit, recipiatur ut eſt ſupradictum; & quando venerit ad caput monaſterii, ſimiliter id faciat. Si fugerit de aliqua cella, & ibi non reverſus fuerit, & venerit ad caput monaſterii recipiatur, ut eſt ſuperius prænotatum, donec vocetur Prior de cella, & audiantur quærelæ amborum, & ubicumque fuerit culpa inventa, emendetur; poſt hæc, ſi Priori videtur, revertatur ipſe frater ad ipſam cellam.

* Id eſt accepta flagelli diſciplina.

Ex mſſ. Conſuetudinibus S. Benigni Divionenſis cap. 32.

FUgitivi verò monaſterii cùm redierint, hoc modo debent ſatisfacere: Si veniunt poſt capitulum, debet Eleemoſynarius eos ſuſcipere donec in craſtino fratres fuerint in capitulo: quibus congregatis, poſtquam aliquantulum de Ordine ſuo loquuti fuerint, mittitur Eleemoſynarius, ut eos adducat. Illi autem in auditorio nudati, & diſcalciati, cuculla plicata in ſiniſtra, acceptoque manipulo virgarum in dextera, ſic debent venire in medium capituli, poſitiſque cucullis ad ſiniſtram, & virgis ad dexteram, coram Domno Abbate, vel Priore humiliter venias petant in medio eorum: Deinde dicto eis, ut ſurgant, ſedent ad terram, reſumtis cucullis tantùm ſuper genua, tunc ſi Domnus Abbas affuerit, quale illi judicium placuerit dabitur eis; ſi verò non adeſt, non dabitur eis judicium; ſed dicet eis, qui tenet capitulum: iſtud judicium Domni Abbatis eſt, ille expectandus eſt, ite, & circumdate vobis veſtimenta veſtra, ac redite. Quo facto, petunt iterum venias ſuas, & præcipitur eis, ut eant ſeſſum ultimi omnium; & ſic ſemper ſunt & in choro, & in capitulo, & in omnibus locis, extremi videlicet omnium, etiam Novitiorum, quo uſque Domnus Abbas faciat eis miſericordiam. Qui autem habitum abjecerunt, eodem quidem modo ſuſcipiuntur, excepto quod habitum ſecum in capitulo non deferunt, ſed ponitur ante pedes ejus, qui tenet capitulum; & poſtquam, ut dictum eſt, nudi ſatisfecerint; dicitur eis à præſidente, ut ſi volunt habitum, quem voluntate propria reliquerunt, ſponte ſua accipiant. Quando autem Domnus Abbas venerit, ſi, ut dictum eſt, eo abſente ſuſcepti ſunt; tam illi quàm iſti non debent

CAPUT XXIX. venire in præſentia illius, donec ipſe præcipiat; ſed vel in infirmaria, vel in alio loco manere, donec ipſe pro eis mittat; & tunc non nudantur, neque diſcalceantur, ſed ſtamineas ſuas præparant, ut ſi Domno Abbati placuerit, nudi ſuſcipere judicia parati inveniantur. Cùm autem capitulum ingrediuntur, non ad ſedes ſuas, ſed recto tramite ante Domnum Abbatem gradiuntur, & venias petere non morantur.

Eadem ferè leguntur in mſſ. Conſuet. Cluniac.

Ex mſ. libro Vſuum Beccenſium.

QUando frater, qui proprio vitio egreſſus fuerat, vel de monaſterio projectus, pœnitens revertitur. Si Abbas & Conventus eum ſuſcipere voluerint, quandiu foris erit, in eleemoſynæ hoſpitio erit, de Cellerario victum habebit. Si pannos non habet, Camerarius inveniet. Cùm verò recipi debuerit, in capitulum veniet nudus, & diſcalceatus, ſuccinctus ſtaminia, ferens cucullam plicatam ſuper ſiniſtrum brachium, & virgas in manibus. Et accipiens veniam proſtratus, ponet ex una parte virgas, ex altera cucullam: juſſus ab Abbate ſurgat, ſtatimque redibit ad ſuſcipiendam diſciplinam, & trahet cucullam ſuper genua ſua. Poſt judicium veſtiet ſtaminiam ſuam, & cucullam; & reducetur ubi induatur ceteris veſtimentis ſuis: poſteà reveſtitus revertetur in capitulum ad locum, ubi fuit prius, & accipiet plures venias proſtratus toto corpore per ſingulas dicens: *Mea culpa*, donec Abbas dicat, Sufficit. Tunc ſuſcipiet ſententiam gravis culpæ, & exibit capite operto capitio. Et frater ſibi deputabitur, qui eum ducet ad locum ad hoc deſtinatum, ubi erit quandiu Abbas ſecundùm modum culpæ judicaverit: quando verò vocatus in capitulum venerit, nihil cuiquam dicet, nec quiſquam ſibi; ſed accipiet veniam, & ſurget injuſſus; & mox præparabit ſe ad ſuſcipiendum judicium, & ſic reducetur in priorem locum. Die quo in capitulum veniet, habebit omnes cibos, quos Conventus habuerit; ſi non venerit, non habebit præter panem & aquam, niſi Abbas juſſerit. Ad omnes horas nocte & die ſedebit foris ad oſtium oratorii, & in fine horæ jacebit in terra, ſicut S. Benedictus jubet, operto capite, pronus omnium pedibus exeuntium. Similiter faciet ad prandium, & ad cœnam, quando Conventus venerit de refectorio, & quando poſt verſum exierit de oratorio; & cùm omnes exierint, revertetur in locum ſuum. Ad capitulum, & ad collationem non ſatisfaciet, nec ad introitum, nec ad exitum; ſed erit in loco ſuo uſque in ſequentem horam. Cùm verò Abbas de tam gravi pœna dimiſerit, veniens in capitulum, accipiet veniam, & quæret judicium. Poſt hæc cùm Abbas dixerit quod dimittet eum de gravi culpa, accedens frater diſcooperiet caput, & corruet ad pedes ejus; & abſolutus ſedebit ultimus in capitulo, & choro; & erit in levi culpa: antiphonam non imponet, reſponſorium non cantabit, lectionem non leget, nec manducabit cum fratribus; ad omnes canonicas

horas proſtrabit ſe in choro ante gradus, ubi benedictio accipitur, dum incipitur *Kyrie eleiſon*, & ſurget Sacerdote dicente in fine collectæ *Per Dominum*. Feſtis duodecim Lectionum, ſi concedat Abbas, non faciet ſatisfactionem iſtam. Quando verò Domnus Abbas eum de levi culpa in capitulo dimiſerit, proſternet ſe ad pedes ejus, & denuo abſolutus ſedebit ubi Abbas juſſerit. Si ultimus fuerit inter benedictos fratres, & eos ſi qui ſunt, qui nondum ſunt profeſſi ſedebit, quandiu Abbas juſſerit. Hoc totum de utraque culpa fiet de fratre, qui in monaſterio, vel extra fecerit quod talibus pœnis debet emendari. Si autem Abbas tam longè abfuerit à provincia, ut ejus reditus ad præſens non expectetur, & aliquis frater hujuſmodi redierit; Prior conſilio fratrum poterit eum ſuſcipere eo ordine, quo dictum eſt. Nam aliter non debet abſque notitia & juſſu Abbatis præſumere cuiquam gravis vel levis culpæ pœnam imponere. Nullus alius hoc ullo modo attentare audeat, nec fratrem quilibet verberari à duobus jubere debet, niſi ſolus Abbas, & hoc in præſentia ſua. CAPUT XXIX.

Ex Statutis Lanfranci. Cap. 17.

FUgitivus de monaſterio Monachus, ſi reverſum ad monaſterium ſuſcipiendum eum eſſe Abbas judicaverit, hoc modo ſuſcipiatur: In hoſpitali domo aliquantis diebus primùm maneat; ad clauſtrum, vel ad officinas clauſtri, vel ad Monaſterium niſi juſſus nullatenus accedat, ut interim pœnitudinis ſuæ, & humilitatis, & patientiæ aliquod documentum oſtendat; nullus frater ſecum converſetur, nullus ei in aliquo conſortio vel colloquio conjungatur, niſi ei ab Abbate, vel à Priore, vel ab eo, qui ſervat ordinem, jubeatur. Ea verò die qua in capitulum intraturus eſt, in locutorio veſtimentis ſuis ſe exuat, ſtaminia, ſi habitum non reliquit, circumpoſito cingulo ſe circumcingat, ſiniſtro brachio cucullam plicatam, & in dextera manu virgas ſumat; & ſic nudis pedibus, nudo deſuper corpore, ducente eum fratre cui injunctum fuerit, in capitulum veniat: quo ingreſſus in loco, ubi proſterni ſolet, ſtatim ſe proſternat: Interrogatus more ſolito, culpam dicat; dehinc ſedens corporalem diſciplinam ad imperium Abbatis ſuſcipiat: qua ſuſcepta, cuculla tantùm ibi induta, ſicut venit, ſed non ferens virgas, in loquutorium redeat; ibi ſe calceet, & regulariter induat, & in capitulum rediens, tandiu ſe proſternat, donec ab Abbate dicatur ei: Sufficiat. Injungatur ei ſatisfactio gravis culpæ, & in ipſa ſatiſfactione habeat ſe, ſicut ſuperius dictum eſt, cùm de gravi culpa ageretur. Si abjectis Monachi veſtimentis in ſæculari habitu ad monaſterium redit, ſervatis circa eum ceteris, quæ ſuperius dicta ſunt, ſæculari veſte, in qua reverſus eſt, circumcinctus ſicut ſupra de ſtaminia dictum eſt, & non portans cucullam, capitulum ingrediatur, & poſt ſuſceptam diſciplinam, cuculla à Camerario ante ipſum poſita ab eo ſuſcipiatur, & ibi ſtatim induatur.

Ex Conſtitutione Benedicti Papæ XII. cap. 24.

AD Eccleſias etiam, vel monaſteria, ſeu loca hujuſmodi redeuntes, ad communionem aliorum Monachorum ſeu fratrum donec ſatisfactionem hujuſmodi fecerint, nullatenus admittantur; quæ ſubjicitur eſſe talis, videlicet quod à porta regulari, parlatorio, ſeu alio loco conſueto per clauſtrum cum magiſtro Novitiorum, vel alio ad hoc deputato, ad capitulum veniat in ſtaminea, vel nudus, ſecundùm quarumdam Eccleſiarum, Monaſteriorum, & locorum religioſorum morem, femoralia & caligas ſine pedalibus tantùm habens; cucullam, ſeu ſcapulare vel flocum in brachiis, ac ferulam in manibus ſuis ferens, cum quibus, ibi prius venia recepta, & ſua recognita culpa, coram omnibus publicè verberetur. Demum verò per Abbatem vel alium Prælatum principalem, ſi ſit ibi, aut Priorem, vel alium poſt Abbatem, ſeu per principalem Prælatum hujuſmodi pœnitentia ſeu pœna levis aut gravis culpæ ſibi qualitate demeriti imponatur ſecundùm morem cujuſlibet Eccleſiæ, monaſterii, ſeu loci laudabiliter obſervatum. Proviſo attentius, quod modum peccati modus correctionis nequaquam excedat.

Ex antiquis Cartuſienſium Statutis. part. 2. cap. 31. num. 30.

IN reconciliatione fugitivorum qui non ſunt criminoſi, talis forma ſervetur: Redeuntes in primis clament culpam ſuam præſente conventu miſericordiam poſtulantes, & emendationem promittentes, & tam Monachi quàm Converſi, ſi infra quinque dies redierint, ſtatim reconcilientur Ordini & Conventui, & quindecim in capitulo recipiant diſciplinas, & quindecim diebus comedant ad terram in refectorio ſuper aſſerem nudum, cum exceptionibus ſupradictis, & ſint novitii: Prior tamen ſuus cum concilio conventus poſſit eos reſtituere, quando ſibi videbitur, in priſtinum gradum. * Si verò ultra quinque dies redire diſtulerint, ad minus per hebdomadam ſuſtententur extra cellam, & extra conventum: qua completa, Prior cum conſilio conventus poterit eos, quando ſibi placuerit, conventui plenariè reconciliare. Porro iſti à prima die ſuſtentationis per quadraginta dies ſuſtineant in vi-

* In nova Statutorum collectione part. 2. cap. 25. ita habetur: Qui verò ultra quinque dies redire diſtulerint, de cetero quandocumque redierint non recipiantur niſi ad carceres; à quibus tamen, ſi criminoſi non fuerint, nec ſecundò jam fugerint, Priores eorum de conſilio conventus poterunt illos educere, quando videbitur expedire: Educti verò viginti in capitulo recipiant diſciplinas, & per viginti dies comedant ad terram, & per annum generalem Ordinis ſuſtineant diſciplinam, niſi ex aliqua cauſſa rationabili Prior has pœnas moderandas judicaverit.... Fugitivi autem criminoſi, qui vel crimine commiſſo fugerint vel in fuga crimen commiſerint, quandocumque redierint, nunquam niſi ad carceres recipiantur, à quibus non poſſunt niſi per Capitulum generale, aut R. Patrem educi. Educti verò criminoſorum pœnam, de qua dictum eſt, ſuſtineant.

ctualibus diſciplinas; poſtquam verò conventui ſociati fuerint, per viginti dies diſciplinentur: Monachi ſcilicet poſt veſperas; laici diebus ferialibus poſt matutinas, & feſtivis poſt veſperas, ut dictum eſt de criminoſis, & per viginti die s comedant ad terram in refectorio, ſicut criminoſi, & per annum ſuſtineant prædictam generalem Ordinis diſciplinam, nec habeant obedientiam, nec vocem in conventu, nec contra aliquem, ut ſupra dictum eſt de criminoſis, donec per capitulum generale concedatur. Qui cùm ſemel reconciliati fuerint, amittent quantum ad locum annos, quos extra ordinem noſtrum expenderunt, illique tantùm anni, quos in ordine fecerant, reddentur eis. Si autem bis reconciliati fuerint, omnium, quos invenerint, ſemper ultimi erunt. Poſt tertiam reconciliationem, ſciant omnes tam Clerici, quàm laici, omnem ſibi reconciliationis aditum ſecundùm B. Benedicti dicta denegari. CAPUT XXIX.

Ex mſſ. Statutis S. Stephani Grandimontenſis, aliorumque ejus ſucceſſorum Paſtorum à Gutllelmo Pellicerii primo Abbate Grandimontenſi collectis. cap. 11.

QUicunque frater Ordinis noſtri ultra dies tres exiverit de Ordine, numquam recipiatur ulterius in Ordine, niſi per capitulum generale. Et novitii, qui infra annum ſuæ probationis à noſtro Ordine exiverint, ulterius in noſtro Ordine minimè admittantur, niſi de conſenſu capituli generalis. Fugitivi ab Ordine per annum verberentur in capitulo omnibus diebus Dominicis, & in omni ſexta feria ſint in pane & aqua, & ſedeant in * ſolio refectorii refectionis tempore, & in Eccleſia ad horas, & in capitulo dum capitulum tenebitur, in inferioribus ſedibus ſtent per annum.

* *f.* ſolo.

Ex mſ. Conſtitutione Clementis V. Papæ pro Ordine Grandimontenſi.

FUgitivi autem de dicto Ordine, ſi ad Ordinem ipſum reverti fuerint, per triennium ad aliquam adminiſtrationem, vel officium in eodem Ordine habere non poſſint, nec Prior, vel definitores ſecum ſuper hoc durante dicto triennio valeant diſpenſare.

Ex Conſtitutionibus Fulienſium cap. 29.

QUod ſi redire voluerint, ſic accipiantur: Carcere concluſi per quantum tempus Superiori Congregationis viſum fuerit, triduum ſingulis hebdomadis in pane & aqua jejunent, & ſemel quaque hebdomada virgis cædantur. Egreſſi verò de carcere ad infimum locum abjiciantur; ſi Clerici ſunt, Clericorum; ſi Converſi, Converſorum, omni præciſa ſpe reſtitutionis in priſtinum locum, & ſimul jure ſuffragii

CAPUT XXIX quinquennium priventur. Quas pœnas Superior Congregationis pro ratione circumſtantiarum, & perſonæ, poſſit augere, vel mitigare, &c.

Ex dictis hactenus de ordine ſuſcipiendorum ejectorum, aut fugitivorum conſtat. 1. Aliquod ante tempus in eleemoſynaria aut hoſpitio exegiſſe, quàm in monaſterium admitterentur. 2. Admiſſos in capitulo nudos virgarum plagas excepiſſe. 3. Gravioris culpæ pœnas poſteà ſuſtinuiſſe, ac proinde aut in carcere, aut in cella ſaltem à communi fratrum conſortio ſemota permanſiſſe; cujus rei praxim videre eſt in vita S. Sabæ, qui Jacobo cuidam, quem ut homicidam ſui, eo quod ſibi tentationis ſuperandæ gratia teſticulos amputaſſet, laura ejecerat, poſteà tamen pœnitenti [in mandatis dedit, ut in propria cellula quietem ſilentiumque teneret, numquam prodiret, neque neminem reciperet, cum nemine congrederetur, niſi cum uno illo, qui ei miniſtraturus eſſet. [In lib. Mirac. S. Bercharii Abbatis Dervenſis; in quo Hugonem Monachum, monaſterio fuga elapſum & reverſum Abbas cum fratribus [in remoto diverſorio cum ſibi neceſſariis manere conſtituerunt, ubi ad votum cuncta ei, etiam ſuperflua, quod dictu grave eſt, miniſtrantes, formam crucis Dominicæ jubent, ut noverant eum poſſe, formoſè componere.] Et ex lib. 1. Mir. S. Bertini cap. 3. ubi de quodam Monacho Benjamin dicto refertur, quod poſt fugam, pœnitentia ductus, ad portam Eccleſiæ humiliter accedebat quotidie; [at Pater monaſterii videns ejus humilitatem, à Domino cor ejus intellexit viſitatum, & ad portam eum collocavit, præbendo victum quotidianum.] Poſteà veró probata ejus pœnitentia, ſinceraque virtute ex miraculo ſancti Bertini, fratres [ſtatim ſine mora eum in priorem revocavere locum.]

Fugitivi revertentes ſeparati à conventu manebant. — *N. 41. tom. 3. Mon. Eccl. Græc.* — *Sæculo. 2. Bened.* — *Sæculò. 3. Bened.*

Porró licèt habitu monaſtico ſtatim ut redierant reveſtitos fuiſſe appareat; aliquibus tamen ſaltem in locis eis denegabatur, ut patet ex præfato lib. Mir. S. Bercharii, ubi prædictus Hugo Dervenſis Monachus, tandem morbo correptus, [auxilium fratrum ſtatim revocare cœpit, ut eum quàm citiſſimè habitu monaſtico renovarent.] Antiqua etiam Cartuſienſium ſtatuta decernunt, ut [omnibus expulſis & fugitivis, ſi fieri poteſt commodè, habitus auferatur, vel ad minus detruncetur, exceptis fugitivis, qui ad alium Ordinem litteras accipiunt de non repetendo: Clericus ergo cucullam, laicus caputium deponat & barbam.] Sed ex tertia Statutorum compilatione [Apoſtatæ ante omnia ad reaſſumendum habitum Ordinis compellantur.] In Synodicis etiam Canonibus Nicephori P C. decimus-quartus ita habetur: [Monachum, qui habitum dimiſit, & poſteà converſus eſt, oportet iterum veſtimento monachiali, quod exuit, induere abſque precibus conſtitutis.]

Habitu monaſtico privati. — *Part. 2. cap. 31. n. 41.* — *Cap. 10. n. 6.* — *Tom. 3. Mon. Eccl. Græc.*

Quæret aliquis quid de rebus ab hujuſmodi in ſæculo acquiſitis faciendum eſſet? Rem definit Juſtinianus, ad monaſterium pertinere; ſed Petri Abbatis Cavenſis exemplum proponere malumus. Hic, ut ſcribit Venuſinus Abbas in ejus vita n. 24. Monachum Apoſtatam revertentem

[cum magno gaudio recepit, ea verò omnia, quæ attulit, contemſit; ingentem foveam fieri juſſit, in qua delata omnia igne concremavit.] ſed de his ſatis ad Regulæ textum revertor.

CAPUT XXIX.

Boll. 4. Martii.

QUOD SI DENUO EXIERIT, USQUE TERTIO RECIPIATUR; JAM VERO POSTEA SCIAT SIBI OMNEM REVERSIONIS ADITUM DENEGARI. Idem habetur in Regula Cujuſdam ad Virgines cap. 21. Hæc lex fugitivum quidem conſtringit, non Abbatem; ita ut ille quartam receptionem exigere non poſſit, licèt illam ei miſericorditer concedere iſte queat. Atque ita docent, explicantque ſanctum Benedictum Hildemarus, Bernardus Caſſ. Boherius in 2. Comm. Turrecremata, Theobaldus Artaldus, Matthias Lambertus, Johannes Craeſbeecx, Nicolaus Bravus, quibus accenſendus eſt Petrus Venerabilis, qui ad ſanctum Bernardum ſcribens idem argumentum fusè & eleganter proſequitur, ac tandem relato Regulæ textu: *Sciat ſibi omnem reverſionis aditum denegari*, ita concludit: [Non, inquit, denegetur: ſed ſciat ſibi denegari. In qua ſententia cùm nihil præcepti inveniatur, non obicem miſericordiæ poſuiſſe, ſed terrorem temerariis intentaſſe cognoſcitur. Ergo deſinite talia loqui, & non ſcripturas veſtro ſenſui, ſed ſenſum veſtrum ſcripturis applicate, & converti veraciter cupientes abſque ulla retractatione etiam millies ſuſcipite, alioquin Deo contrarii, & Regulæ adverſarii inveniemini.] Sed hæc ſubtiliora exiſtimat Menardus, ſimplicioremque S. Benedicti ſenſum eſſe, ut ei qui tertiò de monaſterio exiverit, revertenti omninò negetur ingreſſus; id quod confirmat ex Regula Magiſtri, qui S. Benedicti mentem explicans ait: [Frater, ſi exierit frequenter de monaſterio, uſque ad tertium reverſus reſuſcipiatur: amplius non jam; quia talis apud Dominum ejus agnoſcitur divini ſervitii fides, qualis apud homines pedum inſtabilitas conſtitit: & ut quid in monaſterio jam opus ſit, quem Deus non poſſidet? Ideoque poſt tertiam correptionem juſtè monaſterio ſit ut Ethnicus & Publicanus.] Et ex Petro Bleſenſi, qui epiſt. 88. aſſerit S. Benedictum miſericordiam ad ternarium numerum coarctaſſe. Eamdem ſententiam ſequitur Benedictus Haeftenus l. 8. tract. 4. diſq. 8. Id quod obſervant etiam nunc Cartuſienſes, quorum in Statutis ita legitur: [Decernimus & declaramus Apoſtatas criminoſos poſt tertiam apoſtaſiam non eſſe amplius requirendos, ſed nec in Ordine recipiendos.] Eremitæ ſancti Auguſtini ex eorum Conſtitut. p. 6. c. 14. Carmelitæ diſcalceati ex eorum item Conſtitut. part. 3. c. 35. n. 9. Nec miſericordiæ janua hujuſmodi revertenti omninò præcluditur, cùm Abbas poſſit poſt trinam remiſſionem ejecto fratri caritatis officia extra monaſterium exhibere, inquit Menardus, maneatque ejectus ſub cura Epiſcopi, qui ſalutem illius curare debeat. Ciſtercienſes tamen recipiebant quidem, ſed non ad habitum: [Fugitivi, inquiunt inſtitutiones Capit. gener. Ord. Ciſterc. qui juxta Regulam uſque tertiò recipiuntur, ſi plus quam ter exierint nullatenus ad habitum Monachi, vel Converſi admittantur in Ordine. Abbas transgreſſor hujus ſenten-

Poſt tertiã fugam reverteutibus poteſt aditus denegari.

Lib. 1. Epiſt. 28.

Nova Collect. Stat. part. 2. cap. 25. n. 28.

Receptis poſt tertiã fugam habitus denegandus.

Diſt. 10. c. 4.

CAPUT XXIX. tiæ omni ſexta feria ſit in pane & aqua uſque ad Capitulum generale, & inde veniam petat.] Et Antiquæ Definitiones ejuſdem Ordinis: [Fugitivi, qui juxta Regulam uſque tertiò recipiuntur, ſi pluſquam ter apoſtataverint, & pœnitentes redire voluerint, & ſatisfacere pro delicto, omninò recipiantur vel in domibus propriis, vel in locis aliquibus earum, ſi aliud canonicum non obſiſtat, ſemel tantùm ad victum, & non ad habitum regularem; ſed ad alium ſicut Abbati viſum fuerit expedire, quem quidem habitum ſi recipere noluerint aut portare, eiſdem temporalia denegentur. Si verò ſuſcepto illo habitu, iterùm ad ſæculum regreſſi fuerint, vel aliquid tale commiſerint, pro quo Monachus teneatur emitti, nullus eis de Ordine teneatur ulterius providere. Eis autem in habitu ſibi conſtituto vel tradito exiſtentibus, horis vigiliarum venire teneantur ad Eccleſiam extra chorum, & jejunia Conventus proſequantur. Converſi verò in familiarium habitum redacti teneantur ad obſervantias Converſorum.] Atque ita etiam recipiendos eſſe aſſerit Boherius: [Intellige, inquit, quod hìc dicitur de non recipiendo fugitivum ultra tertiam vicem, ſcilicet in communi conſortio fratrum, ſed bene in ergaſtulo.]

Diſt. 11. c. 3.

Hactenus de fugitivis aut ejectis Monachis ſponte redeuntibus: quid verò de obſtinatis, in peccato perſeverantibus, & reditum ne quidem cogitantibus? De his nullum hìc protulit verbum S. P. Benedictus: unde apparet hanc in illos ſervari legem voluiſſe, quam ſuperiori capite ſancivit *Infidelis ſi diſcedit, diſcedat.* Et certè ſi putridæ carnes abſciſſionis ferro ſunt reſecandæ, multo minus repetendæ videntur.

Fugitivi etiam olim requiſiti.

Conſtat nihilominùs jam olim ab ipſo ferè S. Benedicti tempore, ne dicam antea, requiſitos, & ad proprium monaſterium reductos fuiſſe: [Fugitivum Monachum, inquit ſanctus Ferreolus, deferentem diſciplinam, & perdentem ſe, velut contemtorem placuit revocare.] Et S. Fructuoſus: [Cùm aliquis per vitium elapſus fuerit à monaſterio, in aliud non recipiatur cœnobium, neque in humanitatis caritatem, neque in pacis oſculum; ſed continuò vinctis poſt tergum manibus reducatur proprio.] Ita quoque Juſtinianus Imperator: [Si quis Monachus monaſterium reliquerit, & ad ſæcularem vitam tranſierit; hic militia primùm & honore, ſi quem habet, denudatus, per locorum Epiſcopum, & Provinciæ Præſidem in monaſterium remittitor; & res quas poſteà habere monſtratus fuerit, ad monaſterium in quod immittitur, pertinento. Si denuò quoque monaſterium relinquat, tunc Præſes eum provinciæ, in qua inventus fuerit, detineto, & ſubjectæ ſibi cohorti connumerato.] Idem decernunt Concilia, Aurelianenſe 1. [Ipſi autem Monachi, qui fuerint pervagati, ubi inventi fuerint, cum auxilio Epiſcopi tanquam fugaces ſub cuſtodia revocentur; & reum ſe ille Abbati futurum eſſe cognoſcat, qui hujuſmodi perſonas non regulari adverſione diſtrinxerit, vel etiam qui Monachum ſuſceperit alienum.] Toletanum VII. [Quicumque ex Sacerdotibus

Regul. c. 10. *Regul. c. 10.* *Novel. 123.* *Can. 9. Hunc Canonem citat Egbertus Epiſcopus Eborac. in excerptis n. 62.*

vel miniſtris vagantes Monachos repererit, aut ſi fas eſt, in propriis locis cœnobio ſuis rectoribus eos reformet, aut ſi difficile eſt, pro ſola honeſtate vigore ſuæ poteſtatis erudiendos inclinet.] Conſtantinopolitanum II. [Si quis qui præeſt monaſterio, eos qui ei ſubjecti ſunt, Monachos cum multa diligentia non requirat, vel inveniens non recipiat, ſtatuit Synodus eum ſegregationi ſubjici.] Quem canonem de fugitiuis intelligit Balſamon. Vide Concilium Lambethenſe an. 1281. apud Spelmannum. His adde Gregorii Papæ IX. Conſtitutionem pro Monachis Benedictinis: [Statuimus ut Præſidentes capitulis celebrandis ſecundùm ſtatutum concilii generalis, ſeu Patres Abbates, ſeu Priores fugitivos & abjectos de Ordine ſuo requirant ſollicitè annuatim. Qui ſi in monaſterio ſuo recipi poſſunt, ſecundùm ordinem regularem Abbates ſeu Priores eorum, monitione præmiſſa, eccleſiaſtica cenſura compellantur ad receptionem eorum, ſalva Ordinis diſciplina. Quod ſi hoc regularis Ordo non patitur, auctoritate noſtra provideatur, ut apud idem monaſterium in locis competentibus, ſi abſque gravi ſcandalo fieri poterit; alioquin ex aliis religioſis domibus ejuſdem Ordinis ad agendam ibi pœnitentiam talibus vitæ neceſſaria miniſtrentur. Si verò hujuſmodi fugitivos inobedientes invenerint, eos excommunicent, & tandiu faciant eccleſiarum Prælatis excommunicatos publicè denuntiari, donec ad mandatum ipſorum humiliter revertantur.] Denique Conſtitutiones Richardi Epiſcopi Sarum anno 1217. editæ: [Cùm quidam Apoſtatæ ſalutis ſuæ immemores abjecto timore Dei, de Ordine ſuo egredi ſine licentia ſuorum Prælatorum, & in ſæculo ſæculariter converſari, abjecto religionis habitu, non verentur; præcipimus Archidiaconis, Decanis etiam, monitione præmiſſa competenti, ut tales ad clauſtrum per eccleſiaſticam cenſuram redire compellant: quod ſi nec ſic ad reaſſumendam religionem induci poſſint; jubemus eos comprehendi, & ad pœnitentiam in carcerem retineri.] Tandem canones ſynodici Nicephori P. C. n. 25. [Si Monachus habitu Sancto depoſito carnem comederit, uxorem duxerit; oportet eum converti nolentem anathemati ſubmitti, & invitum monaſticis veſtibus indui, atque in monaſterio concludi.] Ceterum antiquam hujus rei praxim videre eſt apud Johannem Diaconum in lib. 1. de vita Sancti Gregorii Papæ cap. 14. & apud Ardonem in vita S. Benedicti Anianenſis n. 24.

Caput XXIX. *Can. 5.* *Can. 3.* *Apud Spelm tom. 2. Conc. Angl.* *Tom. 3. monum. Eccleſ. Græc.*

CAPUT XXX.

De pueris minori ætate, qualiter corripiantur.

OMNIS ætas vel intellectus proprias debet habere menſuras. Ideoque quotiens pueri, vel adoleſcentiores ætate, aut qui minùs intelligere poſſunt quanta pœna ſit

CAPUT XXX. excommunicationis; hi tales dum delinquunt, aut jejuniis [a] nimiis affligantur, aut [b] acribus verberibus coërceantur, ut [c] ſanentur.

[a] Flor. cum quibuſdam antiquis mſſ. *nimis.* [b] Conc. Caſſ. Flor. Hild. Conch. Comp. *acris.* Ebrul. Lyr. *acrius.* [c] Narb. *Salventur.*

COMMENTARIUS.

OMNIS ÆTAS VEL INTELLECTUS. Hìc notat Menardus ætatem ab intellectu, ſeu capacitate intelligendi diſtingui: nam etſi pueris mens ſit immaturior, ſunt tamen nonnulli grandiores, aut duræ cervicis, aut imbecillioris intellectus, quos virga agere ſolet, non ratio, nec excommunicationis vis.

PROPRIAS DEBET HABERE MENSURAS. [Ideſt judicii diſciplina non uniformiter eſt omnibus exhibenda, ſed ſecundùm uniuſcujuſque ætatem vel intellectum cum magno eſt moderamine inferenda. Aliter enim parvuli, aliter adoleſcentes & juvenes, aliter ſenes, aliter verò in decrepita poſiti debent judicari ætate,] inquit Smaragdus.

Pueritia. IDEOQUE QUOTIENS PUERI. Pueritia à ſeptimo anno incipit; & decimoquarto completo deſinit.

Adoleſcentia. VEL ADOLESCENTIORES ÆTATE. Adoleſcentia ab anno decimo-quarto ad vigeſimum octavum peragitur. Porro acutè notat hìc Bernardus Caſſinenſis S. P. Benedictum duas hìc ætates comprehendiſſe; integram unam ſcilicet pueritiam; inceptam alteram nempe adoleſcentiam; nec ſimpliciter dixiſſe *adoleſcentes*, ſed *adoleſcentiores*; quia ætas pueritiæ proxima de pueritiæ levitate magis retinet.

AUT QUI MINUS INTELLIGERE POSSUNT QUANTA POENA SIT EXCOMMUNICATIONIS. [Ille, inquit Hildemarus, non intelligit, qui non verecundatur, nec turpitudinem habet pro excommunicatione.] Ubi S. Pater [omnem comprehendit ætatem, uti obſervat Bern. Caſſ. & iſtos in capite 23. ſupra improbos appellavit, quos vindictæ corporali ſubjacere decrevit.]

HI TALES DUM DELINQUUNT. Et delictum exigit.

Pueri delinquentes jejuniis. AUT JEJUNIIS NIMIIS AFFLIGANTUR. Quod ex Hildemaro duobus modis fieri poteſt; aut aliquid de cibo & potu ſubtrahendo eadem, qua ceteri, hora reficientibus; aut eamdem, quam alii ſumunt refectionem in veſperam, aut alterum diem differendo. Additque quoſdam eſſe qui nimium jejunium [intelligunt mediam libram panis ſolum modo, & unum ſtaupponem aquæ in hieme, in æſtivo tempore duos; alios verò quartam partem libræ panis, & aquam ſicut ſuperiores. Sed iſti, inquit, qui quartam partem libræ panis dicunt, non bene diſcernunt.] Verùm iſtud *nimiis* non ſtrictè pro exceſſu in jeju-

niis accipiendum reor; ſed latè, quaſi diceret *duris jejuniis*, ſervata tamen diſcretione. CAPUT XXX.

AUT ACRIBUS VERBERIBUS COERCEANTUR. Ita etiam ſanctus Pachomius: [Omnes pueri qui non timent confundi pro peccato, & correpti verbo non emendaverint, verberentur quandiu diſciplinam accipiant, & timorem.] S. Iſidorus: [In minori ætate non ſunt coercendi ſententia excommunicationis, ſed pro qualitate negligentiæ congruis emendandi ſunt plagis, ut quos ætatis infirmitas à culpa non revocat, flagelli diſciplina compeſcat.] Magiſter: [Infantulos uſque ad quindecim annos non excommunicari, ſed præcipimus vapulari pro culpis.] S. Fructuoſus: [Quod ſi in aliquo, quæ diximus deprehenſi fuerint, continuò ab ipſo ſuo Decano virga emendentur.] Sed S. Baſilius pueros ita puniri præſcribit: [Cibum, inquit, uſurpavit intempeſtivè? majore diei portione jejunus maneat. Immodeſtè & turpiter comedit? tempore refectionis cibo prohibitus, cogatur alios ſcitè veſcentes contueri, ut & abſtinentia puniatur, & gravitatem diſcat. Otioſè quid loquutus eſt? Convitium dixit proximo ſuo? Mentitus eſt? Aut aliorum quid eorum dixit, quæ prohibita ſunt? & jejunio, & ſilentio caſtigetur.] Aut flagellis puniendi. Art. 97. Cap. 17. Cap. 14. Cap. 6. Regul. fuſ. cap. 15.

UT SANENTUR. Nam ut ait Scriptura, *ſtultitia colligata eſt in corde pueri, & virga diſciplinæ effugabit eam.* Prov. 22.

CAPUT XXXI.

De Cellerario Monaſterii [a] *qualis ſit.*

CELLERARIUS [b] monaſterii eligatur de congregatione ſapiens, maturis moribus, ſobrius, non multùm [c] edax, non elatus, non turbulentus, [d] non injurioſus, non tardus, non prodigus, ſed timens Deum, qui omni congregationi ſit ſicut pater. Curam gerat de omnibus: ſine juſſione Abbatis nihil faciat. Quæ jubentur, cuſtodiat: Fratres non contriſtet. Si quis Frater ab eo fortè aliqua irrationabiliter poſtulat, non ſpernendo eum contriſtet, ſed rationabiliter [e] cum humilitate malè petenti deneget.

Animam ſuam cuſtodiat, [f] memor ſemper illud Apoſtolicum, quia *qui bene miniſtraverit, gradum bonum ſibi acquirit.* 1. Tim. 4. Infirmorum, infantium, hoſpitum, pauperumque cum omni ſollicitudine curam gerat, ſciens ſine dubio, quia pro his

[a] Oxon. Narb. *qualis debeat eſſe.* [b] al *Cellararius.* [c] al *audax.* [d] al. *non jurgioſus.* [e] Hild. deeſt. *cum humilitate.* [f] Narb. *memoret.* al. *memorans.*

Caput XXXI. omnibus [a] in die judicii rationem redditurus eſt. Omnia vaſa monaſterii cunctamque ſubſtantiam, ac ſi altaris vaſa ſacrata conſpiciat. Nihil ducat negligendum: neque avaritiæ ſtudeat, neque prodigus ſit, [b] aut extirpator ſubſtantiæ monaſterii: ſed omnia menſuratè faciat, & ſecundùm juſſionem Abbatis.

Humilitatem ante omnia habeat: [c] & cui ſubſtantia non eſt quæ tribuatur, ſermo reſponſionis [d] porrigatur bonus, ut ſcriptum eſt: *Sermo bonus ſuper datum optimum.* (Eccli. 18.) Omnia quæ ei injunxerit Abbas, ipſa habeat ſub cura ſua: à quibus prohibuerit, non præſumat. Fratribus conſtitutam annonam [e] ſine aliquo typo vel mora offerat, ut non ſcandalizentur; memor divini eloquii, quid mereatur *qui ſcandalizaverit unum de puſillis.* (Matth. 18.) [f] Si Congregatio major fuerit, ſolatia ei dentur, à quibus adjutus, & ipſe æquo animo impleat officium ſibi commiſſum. Horis competentibus [g] dentur quæ danda ſunt, & petantur quæ petenda ſunt: ut nemo perturbetur, neque contriſtetur in domo Dei.

[a] Caſſ. Narb. Flor. *in diem.* [b] Flor. Hild. *& ſtirpator.* Conch. Comp. Lyr. & quidam alii. *aut ſtirpator.* [c] al. *& cum ſubſtantia.* [d] Hil. *tribuatur.* edit. Pariſ. *dirigatur.* [e] Oxon. Hild. Haëft. *ſine aliquo typho.* Conc. *ſine aliqua typho.* al. *ſine aliquo verbo.* [f] Caſſ. addunt *iſtis: expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* [g] al. *& dentur.*

COMMENTARIUS.

Cellerarius monasterii. Ita nimirum S. Pater vocat eum, cui curam & adminiſtrationem rerum temporalium committit, à cella, ſeu cellario, in quo reſervantur, ac celantur ea, quæ ad vitæ ſuſtentationem pertinent. Nonnulli Cellarium, Cuſtodem cellarii appellant, alii Oeconomum, quidam Proviſorem, aliqui Procuratorem nominant, cujus vocis ſit mentio in tripartito libro mir. S. Roberti Abbatis Caſæ-Dei auctore Bertrando. diſt. 1. n. 3.

Eligatur. Non ait: ponatur ad libitum Abbatis; ſed eligatur, ideſt conſtituatur, qui melior ex omnibus repertus fuerit; aliàs perſonarum eſſet acceptio, non electio: [Quid eſt enim electio, inquit Hildemarus, niſi ſeparatio optimi à meliore, vel melioris à bono, aut boni à malo.]

De congregatione. [Quia, ut ait idem Hildemarus, non aliunde debet eligi:] Ubi [laicos excludit, & illos qui mores, & actus

actus religionis, & fratrum ignorant,] inquit Bernardus Caſſinenſis, atque, ut addit Nicolaus de Fractura, [Clericis ac Religioſis oppidò ſunt infeſti.] Nihil tamen vetat aliquando piis laicis ac Deum timentibus uti ad exequenda ſervorum Dei extra monaſterium negotia, ut non ſit neceſſe Cellerariis toties progredi foras, & cum ſæcularibus converſari, quia non omnino expedit animabus eorum. Vide vitam S. Johannis Abbatis Gorzienſis. n. 85. & 86. *Sæc.* 5. CAPUT XXXI.

Sed quæret aliquis à quo fieri debeat hujuſmodi Cellerarii electio, quando, & quomodo? Reſpondet Boherius: [Per Abbatem pariter & conventum, cùm hujus officium ſit de præcipuis cauſſis.] Atque ita Regula S. Fructuoſi: [Eligatur Cellerarius bonæ patientiæ probatus, quem communis elegerit collatio.] Sed Bernardus Caſſinenſis hanc electionem aſſerit fieri non debere [ſecundùm ordinem juris, ſed ſecundùm diſcretionem Abbatis, convocato aliquo conſilio ſeniorum aliquorum.] Eodem modo Nicolaus de Fractura, Turrecremata, Matthias Lambert, Johannes Craeſbeeck maturo dicunt judicio ab Abbate eligendum *cum conſilio ſaltem ſeniorum.* Sicque obſervant Caſſinenſes, ad verbum *Eligatur* ita declarantes: [A Prælato ſcilicet de conſilio ſeniorum Patribus proponendus; ſit autem Decanus, & omnino moribus gravis.] Sed Conſtitutiones montis Oliveti præſcribunt, ut Cellerarii monaſteriorum eligantur in Banchetto per vota ſecreta, de conſenſu majoris partis ipſius. Generalis verò Abbas pro quolibet monaſterio ad hoc munus duos idoneos nominabit, ex quibus electus cenſeatur, qui plura vota habuerit.] A quo facienda. *Cap.* 6. *Declar. Caſſ. c.* 31. *Part.* 2. *Cap.* 31.

Iſthæc autem electio ſingulis olim annis apud noſtros celebrabatur, ut docet nos Mabillonius his verbis: [Officium iſtud (Obedientiam vocabant veteres) in annum committi antiquus mos eſt in Ordine noſtro uſitatus.] Cujus ſententiam confirmat anonymus in vita S. Salabergæ: [Famulaque Chriſti, cui obedientiæ cauſſa eodem anno juxta tenorem Regulæ ad Cellarium cuſtodiendum ſororibuſque miniſtrandum ordo evenerat.] Idem colligitur ex vita S. Johannis Gorzienſis. n. 73. Auctor eſt tamen Hildemarus Decanos, & Cellerarios plures in annos continuari debere: [Cellerarius, inquit, & Decanus non dicit ut per vicem ſibi ſuccedant, ſed uſque dum non poteſt meliorem invenire, ſemper ille debet eſſe in Decania ſua, aut ille in Cellario ſuo, etiamſi per decem annos meliorem non poteſt invenire, ille ſolus agat illud miniſterium.] Bernardus etiam Caſſinenſis & Boherius docent Cellerarios, Decanos, Præpoſitoſque non ſibi ſuccedere per vices. Sed ex Conſtitutionibus Cong. Montis-Oliveti Cellerarius, [per quadriennium tantùm duret, quo elapſo, per alios quatuor annos idem munus in eodem monaſterio exercere non poſſit.] De aliis Obedientiis dicemus ſequenti capite. Quando. *Præf. ad Sæc.* 4. *Ben. Part.* 1. *n.* 126. *Sæc.* 2. *Ben. In cap.* 32.

Electionis modus erat omnino ſolemnis: eadem enim benedictione, qua Prior, ordinabatur abſolvebaturque Cellerarius, ut patet ex Udalrico. l. 3. c. 18. & ex MS. Conſuet. S. Benigni, c. 38.

CAPUT XXXI

SAPIENS. Ut domus Dei à ſapientibus ſapienter adminiſtretur, ubi ſapiens ex Bernardo Caſſinenſi, [& prudentiam, & ſcientiam, & intelligentiam importat, nec ſolum modo debet eſſe ſapiens in rebus ordinandis humanis; ſed & maximè Philoſophus, ideſt amator ſapientiæ in divinis.] Quid verò ſit eſſe Philoſophum in divinis, ita explicat Hildemarus : [Philoſophia cæleſtis eſt diſcernere inter vitia & virtutes; deinde amare virtutes, & odire vitia, ac deinceps ipſas virtutes, quas cognovit, operibus exercere ſtudeat, eo quód nihil valet ſapere, & cognoſcere bonum, & illud non diligere, atque amando non operari : talis enim eſt, qui ſapit bonum, & illud non diligendo operatur, qualis eſt ille qui portat panem & vinum, & exinde nec manducat, nec bibit.] Et tamen Richardus de S. Angelo ait : [Non credo quod requiratur in iſto ſcientia divinarum ſcripturarum, ſed ſcientia ſolum modo naturalis, ut ſit maturus moribus, & ſobrius, prout hìc ſequitur.]

Cellerarii dotes.

MATURUS MORIBUS. Moribus, inquit, non ætate; quia ut hìc notant Bernardus Caſſinenſis & Nicolaus de Fractura, cùm Cellerarius per monaſterium frequenter diſcurrere debeat, & ſingulas ejus officinas perluſtrare; ægrè injunctum ſibi officium impleret, ſi multa foret gravatus ætate. Ex Conſtitutionibus verò Montis-Oliveti debet eſſe [ſaltem viginti octo annorum, & decem ante annos in religione profeſſus.]

Par. 2. cap. 31.

SOBRIUS. Sobrius Smaragdo [intelligitur cautus, vel conſideratus, in cibo & potu frugalis, & parcus, verbo & opere temperatus;] à Boherio [temperatus in victu & in aliis,] à Menardo [non temulentus.] Aliter Hildemaro [ille dicitur ſobrius, qui temperatus eſt, ideſt nec plus, nec minus quàm oportet agit.] Eodem modo S. Benedictum interpretantur Bernardus Caſſinenſis & Nicolaus de Fractura. Et certè quod parcitatem in cibo & potu S. P. non hìc intelligat ex ſequentibus verbis *non multum edax* colligitur. Sit ergo Cellerarius ſapiens, maturus moribus, & ſobrius; [ut per ſapientiam cuncta diſponat, per maturitatem morum levitatem indebitam fugiat, & per ſobrietatem ſeipſum temperet in actibus & in verbis,] inquit Bernardus Caſſinenſis.

Vitia à Cellerario vitanda.

NON MULTUM EDAX. Et hoc potiſſimùm vitium in Cellerario vitari volebant veteres Monachi; unde Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii. Abbas, inquit, [decernere debet quomodo debeat eſſe qui Cellarium fratrum contineat, debet talis tantummodo eligi, qui poſſit in omnibus gulæ ſuæ ſuggeſtionibus dominari, & evangelico ordine fratribus ſuis victum gubernare.] Et Regula Magiſtri : [Cellerarius verò ipſe frater ordinatur, qui probatus fuerit ab Abbate fidelis, & abſtinens eſſe, quem numquam vicit aliquando aliqua deſideriorum gula; vel qui non multum amat manducare, aut bibere.] Id tamen maximè vitare debet, cùm extra monaſterium cum ſæcularibus manducat: qua de re vide Johannis Gorzienſis exemplum.

Cap. 12.

Cap. 16.

Non elatus. [Elatus dicitur in ſuperbia elevatus, audax, jactans, & arrogans,] inquit Smaragdus. In hoc tamen ſuperbiam ab elatione diſtinguit Hildemarus, quod elatio in ſpiritalibus, ſuperbia in ſpiritalibus ſimul & temporalibus fiat. Caput XXXI.

Non turbulentus. Turbulentus ex Hildemaro [dicitur obſcurus, non ſincerus, non hilaris, furibundus; veluti aër dicitur turbulentus cùm non eſt ſerenus, id eſt lucidus. Sive aqua dicitur turbulenta cùm non eſt limpida & lucida; ita homo dicitur turbulentus cujus vultus obſcurus eſt, id eſt non hilaris aut ſuavis.] Eodem ferè modo Bernardus Caſſin. Nicolaus de Fractura, & Turrecremata.

Non injuriosus. Ad injurias inferendas contumeliaſque irrogandas promtus.

Non tardus. In obediendo ſcilicet mandato Superioris, nec in conſtitutam annonam fratribus etiam tribuendo,] inquit Boherius.

Non prodigus. Id eſt, nimis largus, aut profuſus, conſumtor, & dilapidator bonorum monaſterii, ne fortè ex ejus profuſione totius monaſterii ruina manaret. Ita autem ſe gerere debet, ut annui ſumtus monaſterii non excedant reditum; quin immo nec totum expendat, ut ſemper ſuperſit aliquid pauperibus erogandum, fortuitiſque caſibus opportunè poſſit occurri.

Sed timens Deum. Quod eſt veluti antedictorum corollarium, ad quod illa omnia referri debent. qui enim Deum timuerit, prædicta omnia facili negotio obſervabit.

Qui omni Congregationi sit sicut Pater. Ut cum caritate cuncta adminiſtret, omnes fratres tanquam filios diligat, eiſque neceſſaria affatim ſubminiſtret, nullum negligens, nullum ſpernens; & quia Patris eſt omnium, quæ familiam ſpectant, curam ſuſcipere, appoſitè ſubjungit.

Curam gerat de omnibus, sine jussione Abbatis nihil faciat. Quæ duo licèt inter ſe pugnare videantur; nam curam gerere de omnibus haud poteſt, cui nihil ſine juſſione facere permittitur; facilè tamen conciliantur ex conſequentibus.

Quæ jubentur custodiat. Quod idem eſt, inquit Smaragdus, [ac ſi diceret: quod ſuperiùs dixi de omnibus illum curam agere; de his, quæ cuſtodire juſſus fuerit, curam gerat; de ceteris verò rebus, ſine juſſione Abbatis nihil faciat] Eodem modo ratiocinatur Boherius in 2. Comm. Quænam verò ſint illa, quorum curam Abbas Cellerario committere debet, colligi poteſt ex Regula S. Iſidori, in qua hæc ſcribuntur: [Ad eum qui Cellario præponitur pertinebit ſollicitudo eorum, quæ in promtuario ſunt. Iſte præbebit Hebdomadariis quidquid neceſſarium eſt victui Monachorum, hoſpitum, & infirmorum. Iſto præſente diſpenſantur ea quæ menſis deferenda ſunt. Is etiam quidquid reſiduum ſumtui fuerit pro pauperum uſibus reſervabit: Huic quoque Hebdomadarius expleta hebdomada vaſa ſibi tradita exhibebit, ad perſpiciendum utique ſi negligenter habita non

Quænam ſub Cellerarii cura.

Cap. 19.

CAPUT XXXI ſunt; ac denuo ſuccedenti Hebdomadario coram iſto tradantur. Ad hunc quoque pertinent horrea, greges ovium & pecorum, lana, & linum, aviaria; ſollicitudo cibaria adminiſtrandi piſtoribus, jumentis, bobus, & avibus; induſtria quoque calceamentorum, cura paſtorum ſeù piſcatorum.] Et ex Regula Orientali quæ decernit, ut Cellerarius

Cap. 25. [omnia utenſilia, quæ in monaſterio ſunt, id eſt veſtem, vas, ferramentum, & quidquid uſibus quotidianis neceſſarium eſt, cuſtodiat, & unamquamque rem proferens cùm fuerit neceſſarium, ab eo iterum ad reponendum cui utendo conſignaverit recepturus. Ad victum verò fratrum proferat & tradet ſeptimanariis, ad condiendos cibos det neceſſaria ſecundùm quotidianæ expenſæ conſuetudinem, neque profusè, neque avarè; ne vitio ipſius vel monaſterii ſubſtantia gravetur, & fratres patiantur injuriam. Sed & neceſſitatem infirmorum fratrum ac laborem conſiderans, nihil ægrotantium deſideriis neget ex his quæ habuerit, quantum illis neceſſe fuerit: advenientibus diverſis fratribus eſcas parabit. Hæc erit cura Cuſtodis cellarii, recurrens ſemper ad ſeniorum conſilium, & requirens de omnibus, & præcipuè de his, quæ proprio intellectu non potuit adimplere.] Quæ poſtrema verba hunc ſanctæ Regulæ locum illuſtrant, ut ſcilicet in his quæ dubia ſunt, nec proprio poteſt adimplere intellectu, ſive ut loquitur Lan-

Stat. c. 9. francus *in majoribus cauſſis* ſine Abbatis juſſione nihil faciat. Optimum quoque erit quod ait Bernardus Caſſinenſis, ſi ſcripturam ei tradat, in qua diſtinctè contineantur ea, quorum ei curam committit; ſive ut loquitur Hildemarus: Quæ curare habet, [debet illi Abbas conſtituere iſto modo. v. g. Sub cura tua ſint infantes, hoſpites, infirmi, pauperes; ſervi etiam, qui ad uſum horti, vel coquinæ ſunt deputati, fleuſtomati, & illa generalitas Monachorum. Deinde debet illi conſtituere hoſpitum curam iſto modo. v. g. Si venerint Epiſcopi, aut Abbates, aut Comites, tali modo illis ſervire ſtude; ſi autem venerint Clerici, Canonici, tali modo ſervitium eis exhibe. Si certè venerint Monachi, tali modo illos recollige Et poſtremò debet illi dicere: Si in his tibi dubietas venerit, me interroga] &c. Additque ſi talis ſit Cellerarius, qualem hìc deſcribit S. Benedictus, poſſe Abbatem cuncta ejus arbitrio committere.

Cellerarius rationē ſibi commiſſorum reddat. Ut autem poſſit Abbas agnoſcere, an quæ jubentur fideliter cuſtodiat Cellerarius, debet ab eo certis temporibus rerum geſtarum & & adminiſtratæ ſubſtantiæ rationem repetere; id quod ſingulis menſibus faciendum præſcribit ſanctus Fructuoſus: [Quod per ſingulos menſes expenſum fuerit, per omnium capita menſium rationem ſuo Abbati faciat (Præpoſitus, qui ſubſtantiam monaſterii diſpenſandam accipiebat;) & hoc cum tremore, & ſimplicitate, & vera cordis humilitate tanquam redditurus Domino rationem.] Et inſtituta Capitul. gener.

Cap. 78. Ord. Ciſtercienſis: [Major Cellerarius ſemel in menſe, vel ſæpius, ſi Abbas voluerit, de omnibus, quæ accipit, Abbati, vel quibus juſſerit, computet.] Sed Inſtitutiones eorum indefinitè tantùm decernunt,

ut [major Cellerarius, quando Abbas voluerit, de omnibus quæ accipit, & expendit, Abbati, vel quibus juſſerit computet.] Caſſinenſes vero volunt ut quilibet Cellerarius computa, rationes, debita, & credita monaſterii quater in anno, hoc eſt per ſingulos quoſque tres menſes oſtendat Prælato, & Superioribus, qui omnes eadem manu ſua ſubſcribant Idque juxta Gregorii Papæ IX. Conſtitutionem, in qua hæc lego : [Ut domorum ſtatus certior habeatur, ſingulis tribus menſibus coram Abbate ſeu Priore, ſi ibi non eſt Abbas, & ſenioribus reddant Officiales de ſuis officiis rationabilem computationem de omnibus expenſis, & fideliter facientes Abbates & Priores bis in anno, ſcilicet in Calendis Octobris, collectis annuis fructibus; & in Calendis Aprilis, ſtatum domus ſuæ in capitulo, vel coram ſenioribus, & etiam coram viſitatoribus cùm venerint plenariè manifeſtent. Abbas autem, vel Prior, ſive Præpoſitus, qui in prædictis ratiociniis gravia debita ſuppreſſerit fraudulenter, ab adminiſtratione, quam obtinet, penitus repellatur.] Ex Conſtitutione etiam Benedicti Papæ XII. cap. 3. Abbates, Priores, ſeu Adminiſtratores ſingulis annis in capitulo generali rationem debent reddere; Cellerarii verò & alii Officiales ter in anno coram Abbate & conventu. Simile aliquid habetur in Statutis nigrorum Monachorum anno 1238. Londini editis. Vide Ottobonis Legati in Anglia Conſtitutiones apud Spelmannum ad annum 1248. Ad Regulæ textum revertor.

CAPUT XXXI.

Diſt. 8. c. 3.

Decl. Caſſ. c. 31. n. 6.

Matth. Paris. in Hiſt. p. 321.

Fratres non contriſtet. Quod ita exponit Hildemarus : [Nulli debet acrius reſponſum dare, ſed eis bonum ſermonem in omnibus tribuere :] Sive ut ait Bernardus [Nihil faciat vel dicat, per quod poſſint rationabiliter contriſtari.] v. g. [In denegando quæ debet dare, vel in dando tardius quàm debeat,] ut loquitur Boherius.

Si quis autem frater ab eo forte aliquid irrationabiliter poſtulet, non ſpernendo eum contriſtet, &c. Ita S. Benedictus, in monaſterio S. Sequani Cellerarius, & poſteà Abbas Anianenſis, [juxta præceptum Regulæ totis viribus ſeſe componere, ac licita petentibus ſine mora ſtudebat largiri; malè petentibus denegare, impoſſibilia exquirentibus blandè excuſare.] Et ante eum ſanctus Leobinus factus Cellerarius [ita ſe reddidit providum; ut nec ſuperpetenti daret aliquid ſuperfluum, nec indigenti congruum ſubtraheret alimentum.] Quid autem ſive petendo, ſive diſtribuendo obſervari deceat, docent ſequentes verſiculi ex Boherii 1. Comm.

In ejus vita n. 9. Sæc. 4.

Sæc. 1. Bened.

Petendo & diſtribuendo obſervanda.

In poſcente novem, ſex in donante notanda,
Cauſſa, fides, modus, locus, & penuria, tempus,
Ætas, nobilitas, cum conditione petentis,
Mens hilaris, feſtina manus, adſitque facultas,
Dulcior affatus, diſcretio dantis, & ordo.

Animam ſuam cuſtodiat Quæ verba ita exponit Smaragdus : Non offendat in his quæ non ſunt danda dando, aut quæ reſ-

Cellerarius animã ſuã cuſtodiat.

CAPUT XXXI. pondenda non ſunt reſpondendo.] Cui concinere videtur Bernardus Caſſinenſis his verbis: [Hoc attinet ad fidelitatem ſpecialiter, ut videlicet ſit fidelis conſervator & dator; aliàs enim animam ſuam malè cuſtodiret. Additque: [Præterea animam ſuam benè cuſtodit, quando nec ipſe in officio ſibi commiſſo peccat, nec alios peccare permittit. Hoc autem verbum ad omnia illa, quæ contra Deum ſunt vitanda, & cum Deo ſunt facienda, largè poteſt extendi.] Unde etiam Caſſinenſes in ſuis declarationibus ad hæc verba: [Cellerarii, inquiunt, non ſic ſe immergant temporalibus, quin vacent ſpiritualibus; ſed ſic tranſeant per bona temporalia, ut non amittant æterna.] Et Bursfeldenſes: *Diſt. 2. cap. 5.* [Cellerarius quamvis exemplo Marthæ, cujus ſuſcepit officium, circa multa ſollicitari & turbari neceſſe habeat, non tamen ſe prorſus à conventualibus alienare, aut ſilentium & quietem cellæ penitus abjicere, & abhorrere; ſed potiùs quantum ſinit opportunitas, neceſſariis expeditis ad opus Dei & conventum, ſed & ad cellam quaſi ad quietiſſimum & tutiſſimum portus ſinum recurrat, ut legendo, orando, meditando, turbulentos animi ſui motus ex cura & diſpoſitione exteriorum ſurgentes ſedare poſſit, & ſpiritualibus conſolationibus refrigerari.] *Cap. 31.* Similiter Conſtitutiones Fulienſium: [Ne cura temporalium rerum ſic obrui ſe ſinat Cellerarius, ut in ſpiritualibus langueat; cùm illæ his tanquam adminiſtræ ancillari debeant. Quare det operam, ut quàm rariſſimè abſit à choro, & officio divino, à meditatione, & aliis exercitiis regularibus, quæ quidem illius officium non impediant.] *Cap. 16.* Eadem ratione Regula Magiſtri præſcribit, ut [quotidie Cellerarius cum Septimanariis coram Abbate in oratorio cum congregatione communicet,] ne fortè prætextu rerum gerendarum à cæleſti pane ſumendo abſtineret; quo magis omnibus indiget, ut in fortitudine cibi illius ambulet feliciter per invia & inaquoſa rerum temporalium, neve contabeſceret cor illius intra ſe, ſi obliviſceretur comedere panem ſuum.

MEMOR ILLIUS APOSTOLICI, QUIA QUI BENE MINISTRAVERIT GRADUM BONUM SIBI ACQUIRIT. Ita etiam Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii: *Cap. 12.* [Studere debet qui huic officio deputatur, ut audiat, quia qui bene miniſtraverit, bonum gradum ſibi acquirit, & animæ ſuæ lucrum facit.]

Præcipuã gerat curam infirmorum. INFIRMORUM, INFANTIUM, HOSPITUM, PAUPERUMQUE CUM SOLLICITUDINE CURAM GERAT. Quatuor hìc potiſſimum curæ ac ſollicitudini Cellerarii S. P. Benedictus committit. Primò infirmos, quorum curam ante omnia & ſuper omnia adhiberi voluit, ut ſicut revera Chriſto, ita eis ſerviatur; præcipitque Abbatem attendere, ne a Cellerariis, aut ſervitoribus negligantur. Eadem *Cap. 25.* mente Orientalis Regula præſcribit, ut Cellerarius [nihil ægrotantium deſideriis neget, ex his quæ habuerit, quantum neceſſe fuerit.] *L. 3. c. 18.* Et antiquæ Cluniacenſis monaſterii conſuetudines apud Udalricum:] Si quis fratrum adeo eſt infirmus, ut de lecto ſurgere non poſſit, ad hunc

quotidie ſummo diluculo ſimul cum Infirmario venit Cellerarius, & de omnibus quæ habere poteſt ſciſcitatur ab eo, quid ſit, quod ſibi videatur, ut præparet ad ejus recreationem.] Et iterum: [Si quis dederit nobis decem ſolidos, aut pauciores; hi ſemper Cellerario ſunt deputati ad hoc tantùm, ut fratribus infirmioribus, vel aliquantulum delicatis, abſque hoc quod generaliter omnibus datur, aliquam poſſit impendere caritatem.] Mirum prorſus eſt quanta ſollicitudine hanc regulæ partem obſervaret B. Raingardis in Marcinianenſi monaſterio olim Sanctimonialis, & celleraria, quæ ut ſcribit venerabilis ejus filius Petrus Abbas Cluniacenſis,] Scripſerat in mente ſua quo unaquæque corporali incommodo laboraret, & morbos earum, vel qualitatem ſollicita annotaverat, ut poſſit unicuique abſque errore ſubvenire, cùm nihil eam talium contingeret ignorare. Noverat eas ut nobiles & delicatas. ut fragiles & infirmas, pro ſexu, pro loco, pro uſu multis egere; & ideo mentem, ne quid eis deeſſet, multo ſollicitabat angore. Occupabat eam ſervilium cura officiorum, & ancillarum Dei ſe famulam eſſe gaviſa, vilia quæque miniſteria procurabat. Variabat in corde ſuo diverſos apparatus ciborum, & talium inexperta coquinæ diſciplinam addiſcere cogebaur. Huic aſſa, illi elixa, ſalſa iſti, inſulſa alteri providere, ſollicita circa frequens miniſterium ſatagebat; præparabat ipſa, coquebat ipſa, inferebat ipſa; & ut nihil ſibi de mercede periret, nihil ſibi de labore imminui patiebatur. Collegerat uno ſuo in corde animos ſingularum, & quod unaquæque magis affectaret agnoſcens, effectu operis omnium affectibus conſonabat.]

CAPUT XXXI.

L. 3. c. 11.

L. 2. ep. 17.

Secundò, infantes [ut conſiderans in eis ætatis fragilitatem, & corporis teneritudinem, quæ neceſſaria ſunt paterno miniſtret affectu,] uti loquitur Smaragdus. Infantum.

Tertiò, Hoſpites quibus advenientibus *eſcas parabit* ex Regula Orientali cap. 25. Sive ut præſcribit S. Iſidorus [ipſe præbebit Hebdomadariis quidquid neceſſarium eſt victui Monachorum hoſpitum, & infirmorum.] Obſervat etiam hìc Hildemarus moris fuiſſe apud veteres Monachos, ut Cellerarius hoſpitum curam gereret; ſucceſſu verò temporis propter nimiam eorum multitudinem, alios ad id muneris conſtitutos fuiſſe, illudque, quod Regula S. Benedicti Cellerariò injungit de cura hoſpitum, intelligendum eſſe quando dicuntur in refectorium manducaturi. Cujus ſententiam confirmare videntur Statuta S. Adelardi lib. 2. cap. 3. Hoſpitum. Cap. 19.

Quartò, pauperes quibus ex Regula S. Iſidori *quidquid reſiduum fuerit* reſervabit. Sed & juxta Regulam Magiſtri, [Cellerarius eleemoſynam faciat cum juſſu Abbatis in præſentia ejus. In abſentia verò liceat ei petenti pauperi eleemoſynam exhibere, propter præceptum Domini, quod dicit: Omni petenti te tribue; & item: Da, ne cui non dederis, ipſe ſit Chriſtus. Pauperum. Cap. 19. Cap. 16.

Utrorumque autem & hoſpitum & pauperum omni prorſus admiratione dignam ſollicitudinem gerebat B. Raingardis; [Hos honori-

CAPUT XXXI. ficè ſuſcipiens, iſtis ſollicitè providens; ut nec illis congrua, nec iſtis deeſſent neceſſaria. Cura tamen propenſior circa pauperes erat, quorum egeſtas in corde mulieris ſanctæ præponderabat, ut quos major premebat indigentia, major illis adhiberetur præ aliis diligentia. Ea de cauſſa ſi quid de commiſſa obedientia ſupereſſe poterat, in uſus eorum devotè expendebat. Erogabantur frequentes eleemoſynæ, veſtes pro poſſe parabantur, aut emebantur novæ, aut veteres ſororibus ſubreptæ dabantur, omnibus ſecundùm evangelium petentibus abſque quæſtione quidquid cibi, vel indumenti undequaque corrodere poterat, tribuebat: quoſdam verò, quos filios ludens vocabat, quotidiano victu, & ſumptibus reficiebat: pauſabat in eis mens dedita Deo, & velut ab antiquis mundi laboribus requieſcebat, nunc tandem reputans inveniſſe ſe locum Domino, tabernaculum Deo Jacob; quidquid enim in pauperes diſpergebat, ſibi totum congregari gaudebat, ſciens proprium lucrum eſſe, quod ab aliis credebatur ſubſtantiæ detrimentum.] Egregium planè caritatis in pauperes ſanctæ Mulieris exemplum duoq utinam bene imitentur Cellerarii.

Petr. vener. lib. 2. ep. 17.

Res monaſterii ut Deo ſacratas conſpiciat.

OMNIA VASA MONASTERII CUNCTAMQUE SUBSTANTIAM, AC SI ALTARIS VASA SACRATA CONSPICIAT. Hæc verba non ſecundùm omnimodam ſimilitudinem accipienda eſſe docent antiqui Regulæ Commentatores Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, & Boherius, *Sed reſpectivè, ut ſic tractentur ſecundùm ſui valorem, ſicut ſacra vaſa ſecundùm ſui dignitatem* Verùm, ut mihi videtur, non ita rectè ad mentem S. P. Benedicti, veterumque Monachorum, qui res monaſterii habebant non tanquam indifferentes, ſed ut ſanctificatas ac Deo verè ſacratas, ſicuti patet ex Regula SS. Patrum Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii: [Noſſe debent etiam fratres, quia quidquid in monaſterio tractatur, ſive in vaſis, ſive in ferramentis, vel cetera omnia eſſe ſanctificata. Si quis de fratribus aliquid negligenter tractaverit, partem ſe habere noverit cum illo Rege, qui in vaſis domus Dei ſanctificatis cum ſuis bibebat concubinis, & qualem meruit vindictam.] Ita etiam S. Baſilius ad interrogationem, [Quomodo qui opus faciunt, curam gerere debent inſtrumentorum ſibi commiſſorum?] Reſpondet: [Ut eorum quæ dedicata, & conſecrata ſunt Deo.] Et ad interrogationem [Si quid ex incuria amiſerit aliquis, aut ex contemtu abuſus fuerit?] Reſpondet: [Prorſus qui abuſus fuerit tanquam ſacrilegus: qui verò amiſerit, tanquam ſacrilegii auctor judicetur, cum omnia Domino ſint dedicata, & Deo conſecrata.] Eadem omnino mens erat aliorum Ægyptiorum Monachorum, qui referente Caſſiano, [non ſolùm ſeipſos non eſſe ſuos; ſed & omnia quæ ſua ſunt, credunt Domino conſecrata; propter quod ſi quid fuerit monaſterio ſemel illatum, ut ſacroſanctum cum omni decernunt reverentia debere tractari:] & item utenſilia ac vaſa coquinæ [tanta ſollicitudine curaque ſuſcipientes cuſtodiunt, ne quid ex eis imminuatur & pereat, ut credant pro minimis quibuſque vaſis tanquam pro ſacroſanctis rationem non ſolùm diſpenſatori præſenti;

Cap. 12. *Regul. brev. interr. 143* *Ibid. interr. 144.* *Lib. 4. c. 20.* *Cap. 19.*

ſenti; ſed etiam Domino reddituros, ſi fortè aliquid eorum negligentia fuerit imminutum.] Hæc omnia confirmat Concilium Aurelianenſe cap. 7. [Omnia quæ Deo offeruntur conſecrata habentur in vineis, terris, ſilvis, utenſilibus, veſtimentis, pecoribus & reliquis poſſeſſionibus; & quæ eccleſiis, ſine dubio Chriſto, qui ſponſus earum eſt, offeruntur.] Ex hac porro doctrina rectè infertur quod ſequitur. CAPUT XXXI. *Apud Burchard. l. 3. c. 119.*

NIHIL DUCAT NEGLIGENDUM. Ex vaſis ſubſtantiaque monaſterii tanquam parvum, nulliuſve momenti. Certè vix cogitari poteſt quàm religioſi fuerint in rebus minimis priſci Monachi, quod vel uno exemplo à Caſſiano relato ſtupebit aliquis. Narrat ſiquidem quod cùm quidam frater coquinæ miniſterio deputatus, tria lenticulæ grana ad terram decidere ſiviſſet, ad Abbatem delatus ab Oeconomo, [velut inverſor, neglectorque ſacri peculii judicatus, ab oratione ſuſpenſus fit.] Nec minus profectò movet quod de Benedicto Anianenſi Abbate ſcribit Ardo ejus diſcipulus: [Tanta erat ejus ſollicitudo, ut ſi vel modica grana leguminum, vel exiguum porri comæ, cauliumque folia ab eo neglecta invenirentur, mox digna excommunicationis animadvertebatur ſententia, cujus probaretur eſſe delictum. Sin autem quis ei aquam ad lavandum porrigeret, & ut ſolet largius quàm decet effunderet, peccatum incurrere fatebatur, eo quòd diſcretionis non incederet calle.] Simile aliquid legimus de ſancto Stephano Abbate Obazinenſi in ejus vita lib. 2. n. 53. [Si verò per porticum ambulans, vel in quocumque loco olera ſive legumina per incuriam elapſa, terræque ſparſa conſpiceret; mox ea incurvus granatim, quantumque modica colligebat; vocatiſque quorum culpa deciderant, pro ſua eos negligentia durius arguebat.]

Nihil ut parvum negligendū. *Lib. 4. Cap. 10.* *In ejus vita n. 32. Sæc. 4. Bened.* *Tom. 4. miſc. Baluz.*

NEQUE AVARITIÆ STUDEAT. Huc ſpectat quod in Concilio Francofordienſi ſub Carolo-Magno decernitur: [Ut Cellerarii in monaſteriis avari non eligantur; ſed tales electi ſint, quales Regula S. Benedicti docet.] Huc etiam referri poteſt quod præſcribit Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii: Cellerarius [debet talis eligi, qui poſſit in omnibus gulæ ſuæ ſuggeſtionibus dominari; & evangelico ordine fratribus ſuis victum gubernare, qui timeat Judæ ſententiam, qui ab initio fuit fur.] *Can. 4.* *Cap. 11.*

NEQUE PRODIGUS SIT AUT EXTIRPATOR SUBSTANTIÆ MONASTERII. Dando quæ dare non debet.

SED OMNIA MENSURATE FACIAT. Media incedens via avaritiam inter & prodigalitatem, uti etiam præſcribit Regula Orientalis: [Ad victum verò fratrum proferat ac tradat ſeptimanariis ad condiendos cibos, det neceſſaria ſecundùm quotidianæ expenſæ conſuetudinem, neque profusè, neque avarè, ne vitio illius vel monaſterii ſubſtantia gravetur, vel fratres patiantur injuriam.] Regula Cujuſdam ad virgines: [Avaritiæ & cupiditatis peſtem omninò fugiat. Similiter ſicut non avara, ſic non ſit prodiga, id eſt ſicut dono omnipotentis Dei ſub avaritiæ vitio occultando ſubtrahere non debet; ſic nec ſine

Avaritia & prodigalitas æqualiter vitanda. *Cap. 25.* *Cap. 4.*

CAPUT XXXI. juſta diſpenſatione nimis fœnerando communem ſubſtantiam non debet diripere, ſed omnia per diſcretionem temperando penſare.] Denique Petrus Damiani: [Cellerarius debet officium ſibi commiſſum tanta diſpenſationis arte peragere, ut manum & aperiendo ſubſtringat, & ſtringendo diſcretus aperiat: quatenus in eo & parca ſit largitas, & parcitas larga. Summopere cavendum eſt ne parcitatem tenacitas, largitatem effuſio mentiatur; ſæpe enim vitium virtutis ſe ſpecie palliat, quantoque quaſi bonum eſſe quod malum eſt cernitur, tanto difficilius emendatur. Bonus autem adminiſtrator ſic diſpenſat neceſſaria corporum, ut ſaluti etiam conſulat animarum, quia & parcendo ſobrietatem nutrit, & largiendo murmurationis vitium ne oriatur obſiſtit.]

Opuſc. 13. c. 19.

HUMILITATEM ANTE OMNIA HABEAT. Cujus ut exemplum aliquod omnibus demonſtraret, antiqua fuit Ordinis noſtri conſuetudo, ut cùm in capitulo hoc regulæ caput legeretur, Cellerarius pronus coram omnibus veniam peteret de omnibus exceſſibus in commiſſa ſibi obedientia perpetratis: [Lecta verò in capitulo & expoſita prædicta ſententia, inquit Lanfrancus, cùm dictum fuerit à Priore, loquamur de ordine noſtro, ſtatim proſtratus in loco ubi mos eſt dicat: Iſtam obedientiam, quæ mihi injuncta eſt, mea culpa negligenter & tepidè, & multa aliter quàm oportet tracto, & in ea in multis offendo Dominum & noſtros ſeniores, mea culpa, & requiro inde abſolutionem veſtram & ſeniorum. Quo dicto abſolvat eum qui capitulum tenet de his offenſis quas ibi enumeravit, & de omnibus reliquis, quæ in eo ſunt, ad cujus abſolutionis finem reſponſo ab omnibus cum omni devotionis affectu, ut mos eſt, amen; vadat ad pedem ejus, & deinde jubeatur ire ſeſſum,] &c. Idem ſed in ſequenti capitulo præſtabant Cluniacenſes, ut patet ex Udalrico: [In ſequente rurſus capitulo veniam petit, ſeque reum de multis negligentiis per occaſionem obedientiæ confitetur. Abſolvit eum Prior, & imperat ut pſalmum quinquageſimum cum collecta pro eo ad ſanctam Mariam communiter ab omnibus cantetur.] Eodem ferè modo loquuntur mſſ. Conſuetudines S. Benigni Divionenſis c. 38.

Pia & laudabilis conſuetudo.

In Stat. c. 9

ET CUI SUBSTANTIA NON EST QUÆ TRIBUATUR, SERMO RESPONSIONIS PORRIGATUR BONUS. Idem præſcribit Regula Cujuſdam ad virgines, cap. 4. & ſanctus Dorotheus in doctrina 4. n. 46. & meritò quidem [quia ſermo ſuperbus & malus etiam bonos viros convertit ad malum; ſermo verò humilis & bonus etiam malos mutat in melius,] ut dicebat Abbas Macarius. Debet ergo Cellerarius manſuetus eſſe & lenis, ut libera ſit omnibus ad eum accedendi facultas; multi enim maximè juniores ſunt timidi, qui ad moroſum & iracundum vix auderent accedere, ac proinde multam rerum neceſſariarum penuriam ferre cogerentur. Egregium hujuſce lenitatis exemplum præbuit B. Raingardis: nam [cùm ſæpe paupertas caritatis ejus divitiis non reſponderet, triſtabatur, dolebat; & quia ſatisfacere univerſis pro voto non poterat, magno tormentorum ſupplicio torque-

Sermo reſponſionis bonus.

Apud Ruffin. l. 3. de vit. Pat. n. 117.

Petrus Vener. lib. 2. epiſt. 17.

batur : & cùm à non habente multa exigerentur, ſecundùm Regulam patientiam ſervabat in corde, manſuetudinem referebat in ſermone; nec inanis ab ea recedere poterat, quam mentis hilaritate ac verborum jucunditate replebat. In qua virtute ita præcelluit, ut ſorores omnes ea defuncta atteſtarentur, numquam per viginti ferè annos, quibus inter eas converſata eſt, verbum aliquod durum ab ejus ore vel leviter ſe audiſſe. Sic ſemper hilaris, ſemper jucunda, non ſolùm nihil nubilum præferebat; ſed & ſi quas triſtitiæ nebulas in perturbatis mentibus aliquando offendiſſet, ſereno verborum lumine exturbabat.] Vide vitam S. Antonini Abbatis Surrentini n. 8. Sæc. 4. Porro in Regula Cujuſdam ad virgines præſcribitur, ut [quamvis quod petitur non ſit unde tribuatur, nullatenus reſpondeat ſe non habere, ſed dicat fideli voce : *Dominus dabit.*] CAPUT XXXI. *Cap.* 4.

SERMO BONUS SUPER DATUM OPTIMUM. Quod cum mala voluntate, aut cum triſtitia, vel iracundia tribuitur.

FRATRIBUS CONSTITUTAM ANNONAM. Quid hìc ſit annona explicat Smaragdus his verbis : [Annonam dicit alimoniam ciborum, & omnem victum Monachorum : hora enim nona veteres comedere ſolebant, & ideò à tempore ipſo horæ nonæ, quo illi cibos ſumebant, omnis victus hominis non incongruè nomen accepit annona; ab actu enim & tempore multa derivantur nomina.] Eodem ferè modo loquuntur Hildemarus, Bernardus Caſſin, Petrus Diaconus, citatus ab Auguſtino à Janua, Richardus, & alii. Annona quid.

SINE ALIQUO TYPO ET MORA OFFERAT. Typus, ſive, ut legit Hildemarus, [typhus dicitur lanugo, id eſt, herba viridis, aquæ quæ ſupernatat, quæ neque in radicibus, neque in cremento aliquid habet, ſed tantummodo aſpectum habere dignoſcitur, vel oſtenditur;] & quæ, ut ait Smaragdus, [ſe ab aqua inflat, unde etiam ambitioſorum, & ſibi placentium tumor typus vocatur.] Typus etiam ſi vim nominis attendamus, idem eſt ac figura : [τύπος enim græcus eſt ſermo, quem nos figuram dicimus, ſeu formam,] inquit Smaragdus. Et Hildemarus : [Interpretatur tumor vel figura :] Ex quibus Bernardus Caſſinenſis ita infert : [Conſiderari poſſunt tria, videlicet quod non debet cum tumore ſeu inflatione ſuperbiæ; & quod non debet ſub aliqua indecenti figura verborum; & quod moram noxiam, vel notabilem, vel ſcandaliſantem in dando evitet. Hoc enim eſt ſine typo & mora dare.] In Regula etiam SS. Pauli & Stephani ſtatuitur, ut [hi quibus in ſingulis rebus cuſtodia commiſſa eſt, convenienti devotione & cariſſima humilitate quæ neceſſaria ſunt ſine mora & faſtidio jubente ſeniore miniſtrent; nec per ſuperbam inflationem differendo occaſiones faciant querelarum, per quas murmuratio contra eorum laborem, qui nobis in aſſignatis rebus caritate deſerviunt, non debet excitari.] Typi etiam dicuntur febres frigidæ; eòque fortè reſpexit verſio gallica quæ Conſtitutionibus Sanctimonialium Vallis-Gratiæ præmittitur, hunc locum ita reddens, *ſans agir avec froideur chagrine &* Typus quid.

CAPUT XXXI. *dédaigneuſe*; Guido Juvenalis vertit, *ſans faſcherie*; altera verſio, *ſans chagrin*: alia verò, *ſans arrogance*. Non deſunt etiam qui typum hìc pro excuſatione interpretantur; alii qui typum & moram idem eſſe exiſtimant.

MEMOR DIVINI ELOQUII, QUID MEREATUR, QUI SCANDALIZAVERIT UNUM DE PUSILLIS. Nimirum expedit ei, ut ſuſpendatur in collo ejus mola aſinaria, & demergatur in profundum maris. Terribile prorſus judicium! quamvis haud minus terrere debeat
Regul. brev. quod reſpondet ſanctus Baſilius ad interrogationem [Quod ſi ex negligentia res neceſſarias fratri non tribuerit?] Scilicet [Perſpicuum eſt hoc judicium ex verbis Domini cùm dixit: Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt diabolo, & angelis ejus; eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare; ſitivi, & non dediſtis mihi potum, & quæ ſequuntur; & quoniam maledictus, qui facit opus Dei negligenter.].

Solatia Cellerarii. SI CONGREGATIO MAJOR FUERIT, SOLATIA EI DENTUR. Ita etiam Regula Tarnatenſis: *Ubi utilitas popoſcerit, ſolatium non denegetur*. Solatium hìc vocat adjutores fratres, unum aut plures, à quibus nonnihil levaminis accipiat Cellerarius. Hic in ſtatutis S. Adalardi l. 2. c. 3. Cellerarius junior appellatur. Apud Cluniacenſes Cellerarius
L. 3. c. 18. tres quatuorve habebat ſuffraganeos, ut patet ex Udalrico: [Hi ſunt quos Cellerarius ſuffraganeos habet. Primus, qui per omnia vices agit ejus abſentis, & de omnibus reſpondet, de quibus ſolet & ipſe reſpondere. Secundus eſt, qui annonam recipit quem & Granatarium vocamus.] Et cap. ſequenti: [Tertius eſt ſuffraganeus ejuſdem Celleraii, qui vinum recipit & cuſtodit.] Et ſequenti capite: [Et Hortulanus debet Cellerario eſſe ſubjectus.] Eodem ferè modo loquuntur mſſ.
Cap. 38. Conſuetudines S. Benigni Divionenſis; ſcilicet: [Hi autem ſunt quos habet ſuffraganeos: Granetarius, Cuſtos panis & vini, & Hortolanus. Eſt quoque primus horum quidam frater, qui ad ſolatium ei datus eſt, & per omnia vicem agit ipſius abſentis; & de omnibus reſpondet, de quibus & ipſe ſolet reſpondere. Frater etiam, qui piſces comparat, ſub eo eſt. Hic poteſt poſt veſperas de monaſterio exire, & ad obedientiam illam ire, quæ huic negotio deputata eſt. Hi omnes nequaquam debent obſiſtere præcepto, & voluntati Cellerarii, niſi tale quid præcipiat, quod ſit damnum eccleſiæ.] Horum omnium officia deſcripta habes tum in prædictis Conſuetudinibus, tum apud Udalricum.

Horæ cōpetentes. HORIS COMPETENTIBUS, &c. Horæ competentes Smaragdo ſunt [horæ convenientes, & congruentes, quando utrumque licet utriſque, id eſt, & petenti petere, & dare donanti. Nam quando vel lectioni, vel orationi debent vacare, ſilentiumque tenere (inquit) niſi cauſſa neceſſitatis nec petere uni, nec donare licebit alteri.] Simili ferè modo Bernardus Caſſinenſis horas competentes vocat, [quando fratres non ſunt in aliis valde neceſſariis occupati; non enim ſunt

horæ competentes ad petenda neceſſaria de nocte; vel quando fratres pſalmodiæ, vel lectioni vacant; unde illis horis, niſi neceſſitas urgeat, non debet Cellerarius, aut alii officiales inquietari.] Additque: [Dicunt antiqui Patres noſtri quod Cellerarius debet habere certam ſedem, & ibi debent eum invenire ſubofficiales ſui, ut non quæratur per monaſterium.] Ubi reſpicere videtur ad illa verba Hildemari: [Ferunt quia apud antiquos mos fuerit, quia Cellerarius in cathedra in loco ſuo noto ſedebat, & habebat diſcipulos, quos dirigebat ad ſingulis aliquid dandum. Ideo enim in uno loco ſedebat, ut omnes, qui neceſſe habebânt aliquid ab illo petere, ſemper præſentem invenirent.] Apud Cluniacenſes illæ dicebantur competentes horæ, quibus animi relaxandi gratia mutuis ſeſe colloquiis fratres recreare debebant. Ita diſcimus ex Udalrico, cujus hæc verba: [Quoties loquuntur in clauſtro, Camerarius, vel ejus junior, qui clavem cameræ portat, numquam debet deeſſe; tunc enim auditurus eſt à ſingulis quid ille, aut ille opus habeat; & nec ad ipſos pueros venire negligit, ut ab eis ſi quid ſit, quo indigeant, ſciſcitetur. Ergo ea vice dat quidquid eſt dandum, ne ſi fratres, qui ab eo ad aliam horam, qua ſilentium eſt, quæſierint, ſilentium tenere non poſſint.] Et alibi agens de his quæ non licet facere niſi ad horam loquendi; ita habet: [Si quid opus habet à Camerario quærere tunc maximè quærit.] Idem præſcribunt Divionenſes S. Benigni Conſuetudines c. 43. Quod nec obſcurè inſinuant Hildemarus, & præcitati Smaragdus, & Bernardus Caſſinenſis, cùm horas competentes eſſe aſſerunt, quando ſilentium tenere fratres non debent, ſive legere, aut orationi vacare: idem ſit judicium de tempore laboris, & comeſtionis; quo ſtrictum fratribus ſilentium indictum eſt.

Caput XXXI. L. 3. c. 11. L. 2. c. 10.

Dentur quæ danda sunt; et petantur quæ petenda sunt. Hic tacitè omnia ſuperflua ac ſtatui monaſtico contraria S. P. Benedictus reſecat, Cellerarium aſtringens ad ſolas res neceſſarias diſtribuendas; *dentur quæ danda ſunt*; & fratres ad petenda, *quæ petenda ſunt*, & non alia.

Superflua reſecanda.

Ut nemo perturbetur neque contristetur in domo Dei. Hoc eſt in monaſterio; [Verè enim monaſterium domus Dei eſt, inquit Richardus de ſancto Angelo, quia ibi ſemper oratur.] Addit Nicolaus de Fractura: [In quo Deo ſervimus.] Vel etiam [domus Dei bonorum Monachorum ſanctiſſima corda, & eorum ſunt puriſſima habitacula, in quibus mundiſſimum Domino ſuo præbent habitaculum,] ut loquitur Smaragdus.

CAPUT XXXII.

De ferramentis, vel rebus Monaſterii.

[a] SUBSTANTIÆ Monaſterii in ferramentis, vel veſtibus, ſeu quibuſlibet rebus [b] provideat Abbas fratres, de quorum vita & moribus ſecurus [c] ſit: & eis ſingula, ut utile judicaverit, conſignet [d] cuſtodienda, atque recolligenda. Ex quibus Abbas [e] brevem teneat: ut dum ſibi in ipſa aſſignata fratres [f] viciſſim ſuccedunt; ſciat quid dat, aut quid recipit. Si quis autem ſordidè aut negligenter res monaſterii tractaverit, corripiatur: ſi non emendaverit, diſciplinæ regulari ſubjaceat.

[a] Oxon. Conc. Flor Caſſ. *Subſtantia.* [b] Oxon. & Lyc. *pravideat.* [c] Hild. deeſt *ſit.* [d] Oxon. *Conſtituenda.* [e] al. *breve.* [f] Oxon. Caſſ. Conc. Conch Hadr. *vicibus.*

COMMENTARIUS.

Subſtantia quid.

SUBSTANTIÆ MONASTERII. Quid ſubſtantiæ nomine hìc intelligatur, explicat Bernardus Caſſinenſis his verbis: [Subſtantia pro rebus illis, quibus vivimus & ſubſiſtimus, vel quæ ad noſtram ſubſtantiam ſunt cooperativa intelligitur.] Quod quaſi exponens Richardus de ſancto Angelo ait: [Puta granum, milenum, hordeum, & ſimilia.] Rectiùs tamen meo judicio Boherius in 2. Comm. ſubſtantiam hìc interpretatur [pro rebus mobilibus monaſterii;] quod & in conſequentibus fatetur ipſe Bernardus; indicatque haud obſcurè ſanctus P. Benedictus cùm ſubjicit.

Quid Ferramenta.

IN FERRAMENTIS. [Videlicet utilibus ad laborandum,] inquit Richardus de S. Angelo. Ubi ferramentorum nomine omnia intelligit inſtrumenta, quibus inter laborandum fratres utuntur, [ſive ſint ex ferro, ſive ex ære, ſive etiam ſint vaſa de lignis,] ait Bernardus Caſſinenſis. Et Hildemarus: [Ferramenta attinent ad ſappam, ad ſecurem, ſeu dolatoria, & reliqua his ſimilia.

VEL VESTIBUS. Hunc locum non ita rectè videtur intellexiſſe Hildemarus, cùm dicit: [Veſtes attinent ad veſtimenta illa, quæ debent in operam habere, quando operantur aliquid, quod eis à Priore injunctum fuerit;] nam S. Benedictus hìc loquitur de quibuſlibet veſtibus.

SEU QUIBUSLIBET REBUS. [Ut privilegiis, & aliis muni-

mentis, vaſis argenteis, libris, ornamentis eccleſiaſticis, bladis, vinis, & aliis pretioſis, quæ non debent extra monaſteria poni,] infit Boherius. Rectè Caput XXXII.

Provideat Abbas fratres, de quorum vita, et moribus securus sit. Quos Magiſter vult [fide divina conſtringi, ut timore vel teſtimonio Dei fideliter poſſint commiſſa implere;] & quorum ex Regula Cujuſdam ad virgines [& ſollicitudo animi vigeat, & conſcientiæ firmitas ſit probata.] Et certè quod de his, poſtquam egit de Cellerario S. Pater immediatè pertractat, haud obſcurè inſinuat, [quia iiſdem omnino qualitatibus eos eſſe conſtitutos convenit, quibus ille, ut loquitur Gerardus Belga Monachus, hoc eſt, ut ſint ſapientes, maturis moribus, &c. Cuſtodes eorum quales. *In Regul. cap.* 17. *Cap.* 15.

Et eis singula ut utile judicaverit. Utile, inquam, *monaſterio quidem non ſibi*, infit Boherius; & hoc, [habito ſcilicet conſilio cum omnibus fratribus, vel ſaltem cum ſenioribus;] uti idem explicat juxta ſui temporis morem.

Consignet custodienda atque recolligenda. Finito ſcilicet labore manuum. Vult igitur ſanctus Benedictus hoc capite primo unum ab Abbate inſtitui Cuſtodem inſtrumentorum; idque juxta priſcorum Monachorum conſuetudinem, quam videre eſt in Regula ſancti Pachomii, quæ id munus ei, qui poſt Præpoſitum ſecundus eſt, committit. [Cùm ad domos ſuas pervenerunt, ferramenta, quibus opus fecerant, & gallicas tradent ei, qui ſecundus eſt poſt Præpoſitum domus; & ille inferet ea veſperè in cellulam ſeparatam, ibique concludet.] In Regula SS. Pauli & Stephani: [Euntes in qualecumque opus, ferramenta neceſſaria is, qui inter ipſos vadit Prior, à cuſtode ferramentorum manè adnumerata ſuſcipiat; & uni de minoribus ex his qui cum eo ituri ſunt, quem ad hoc idoneum viderit, cuſtodienda aſſignet. Quo opere completo, ab ipſo ſollicitè ipſe recipiat; & cuſtodi contradat, ut nihil depereat oblivione ſolita, & negligentia plurimorum.] In Regula ſancti Iſidori: [Strumentorum cuſtodia & ferramentorum ad unum, quem pater Monachorum elegerit, pertinebit; qui ea operantibus diſtribuat, receptaque cuſtodiat.] In Regula ſancti Ferreoli: [Ferramenta vel utenſilia quælibet artificum ſub uno recondenda ſunt conclavi, & cuſtodia unius fratris induſtrii & providi; quique ſegregatim illa idoneo collocans loco, prout res expetit, poſcentibus ad operandum fratribus tribuet, atque ad veſperum ſuis ea colligens locis, curam habebit, ne quid de his aut pereat, aut per negligentiam æruginet, vel qualibet occaſione vileſcat.] Denique in Regula Magiſtri: [Ferramenta monaſterii in uno contineantur cubiculo, & uni fratri cujus diligentiam Abbas agnoverit, eorum conſervandorum curam committat; qui quotidie fratribus ad facienda opera conſignet ad numerum; & à disjungentibus ſimiliter munda ipſe recipiat & reponat.] Sanctus verò Baſilius de cura ferramentorum ſive utenſilium ita decernit: [Cura inſtrumentorum utenſilium præcipuè Antiqui cuſtodes inſtrumentorum inſtituebant. *Art.* 66. *in eod. Regul.* *Cap.* 35. *Cap.* 19. *Cap.* 7. *Cap.* 17. *Regul. fuſ. cap.* 41.

CAPUT XXXII. quidem uniuſcujuſque operis artificem concernit, ut arti ſuæ deputata cuſtodiat. Si verò contigerit aliquando ut aliquid illorum negligatur, tanquam commune omnium bonum ab iis competenter colligatur, quorum primum conſpectui objectum fuerit: licet enim illorum uſus ſit ſeparatus, & quibuſdam peculiariter deputatus, utilitas tamen ipſorum communis eſt: nam ſi quiſquam tanquam ad ſe nihil pertinentia aliarum artium inſtrumenta contemſerit, animi alienati notam habebit. Neque tamen convenit artifices inſtrumentorum ſuorum dominium ſibi ipſis vindicare; ita ut nolint ipſorum uſum Præpoſito fratrum ad quamcumque rem ille velit permittere; vel ſibi ipſis id poteſtatis uſurpare, ut illa vel vendant, vel commutent, aut alio quocumque modo abjiciant, vel alia ad ea quæ habent acquirant.]

Cuſtos veſtium Camerarius dictus. *Cap.* 4.

Deinde vult S. Benedictus alterum ab Abbate conſtitui fratrem, qui curam gerat veſtimentorum: cujus exemplo ſanctus Fructuoſus hæc ſtatuit: [Quidquid in veſte vel cultu eſt Monachorum, non peculiariter apud unumquemque habendum; ſed ſub manu unius fratris ſpiritualis in una cella recondendum eſt; quique cùm neceſſitas popoſcerit, petenti cuique congrua ſtaturæ mutatoria tribuat.] Hic apud noſtros dictus eſt Camerarius, cujus officium ex antiquis Farfenſis monaſterii Conſuetudinibus mſſ. accipe:

Ejus officium.

[Ipſe Camerarius debet procurare cum alio fratre omnium veſtimenta fratrum, emere, atque invenire, & diſtribuere ad unumquemque prout condecet, & in loco eſt conſtitutum: videlicet ut omnibus fratribus det per ſingulos duas ſtaminias, ſimiliter femoralia, duas tunicas, & duas cucullas cum latis manicis, duas pelliculas cum ſtrictis manicis, & tertiam cum largis; caligas diſtribuat nocturnales & diurnales, pedules ad arcendum frigus. Duo paria dentur ex nocte, & duo ex die, & ad unumquemque vagina cum cultello, præter ſcriptores, qui duo habeant, & corrigia ad cingendum. Tabulæ, acus, pecten, cum indumento, capellum in capite, qui alio nomine capitium vocatur. In lectulo ad unumquemque deputetur lena cum pellicula inveſtita, ſagum laneum, capitale. Veſtimenta ſive calciamenta dum rumpitur, ſeu ſuitur, unuſquiſque frater lavet in primis; deinde ante oſtium auditorii deferat, & Camerarius accipiat, & deportet ad ſartores, ut emendent. De fratribus nullus debet pergere ad ipſos, nec aliquam emendationem facere de veſtimentis ſecundùm ſuum libitum, niſi quæ conſueta fuerit monaſterii, & Camerarius ordinaverit: qui aliùm fecerit, diſtrictè dijudicetur ab omnibus fratribus, ut ceteri metuant; nam & ipſe frater ſemper ſollicitus ſit, ut cuicumque viderit veſtimentum, & ex fratribus quod aliquam reprehenſionem habeat, ut emendetur, vel auferatur; quia ad ipſum reſpicit, ſi neglexerit. Lecta cum Priore frequenter provideat, ne alicui aliquid veniat. Paleas vel fœnum ipſe cum ſartoribus habere faciat octo dies ante feſtum Principis Apoſtolorum in ſingulos lectos. Linteamina opportuna manibus ſive pedibus ipſe provideat: ſimiliter mantiles refectorii. Videat ut ſemper

præcepta

præcepta Abbatis cuſtodiat: Similiter faciat Prioris, vel Decani, ſeu illius qui ordinem tenuerit, quando Abbas abſens fuerit: & nulla habeat ſub ſua cura abſconſa tam ille, quàm Secretarii, vel Cellerarii, quæ non ſint præcognita Priori vel Decano: ſimiliter de omnibus obedientiis; quia ſi ad judicium venerit, & aliquid inventum fuerit ab aliquibus ex ipſis fratribus, ipſi proprium deputabitur, & in pœna mergitur, ſicut ex monaſterio beati Gregorii Papæ contigit de Juſto Monacho; & ex multis aliis cœnobiis jam experti ſumus. In coquina regulare, ſive familiare, omnia utenſilia, ſive caccavi præparentur ab ipſo, præter bancos, & ſcutellas, quæ dentur à Cellerario & Præpoſito.] Ejuſdem etiam officium deſcriptum habes in mſſ. Conſuetudinibus ſancti Benigni c. 43. in Statutis Lanfranci c. 7. & apud Udalricum l. 3. c. 11. Ex quo etiam diſcimus ad eum quoque pertinuiſſe monaſterii pecunias ſervare: id quod confirmat Hildemarus, cum explicans illud ſancti Benedicti, *Ne diſſimulans aut parvipendens ſalutem animarum*, hæc ſcribit: [Abbas habet veſtiarium plenum divitiis, & videt fratrem neceſſitatem habentem: iſte talis timens ne ſuum veſtiarium minoretur, non ſuccurrit fratri patienti neceſſitatem, aut cellas infirmorum non reſtaurat propter avaritiam; hic talis manifeſtat ſe plus ſtudere rebus terrenis, quàm de ſalute fratris.] Et Johannes Diaconus in lib. 1. de vita ſancti Gregorii Papæ c. 10. ubi referens inſignem in naufragum pauperem ſancti Patris caritatem, hæc habet: [Cui liberaliſſimus Pater, accerſito *veſtiario*, alia ſex numiſmata dari præcipiens, cognovit in *veſtiario* nihil numiſmatum, unde poſſet conſolari naufragum remanſiſſe.] Idem videre eſt in Regula ſancti Iſidori c. 19.

CAPUT XXXII.

Pecunias ſervabat.

Comm. in Regul. S. B. cap. 2.

Sæc. 1. Bened.

Præter ferramentorum veſtiumque Cuſtodes, alteri etiam committebatur cura conſervandorum diplomatum, privilegiorum, chartarumque monaſterii; qui omnia debito in ordine diſpoſita, tutiſſimo in loco incluſa ſervabat: apud Floriacenſes quidem in *turricula*, ex Tortarii lib. de Mirac. S. Benedicti c. 27. in Croylandenſi monaſterio in Chartaria *arcu lapideo per totum contecta* ex Ingulfi hiſtoria Croylandenſi: quorum exemplaria pluribus in locis aliquando deponebant, ut videre eſt in Chronici Rameſienſis parte ſecunda cap. 7. In typico ſeu Regula Irenes Auguſtæ cap. 17. hæc cura committitur vaſorum ſacrorum cuſtodi.

Cuſtos chartarũ.

Sæc. 4. Bened.

Ad ann. 1091.

Sæc. 5 Bened. p. 746.

Alteri inſuper libri cuſtodiendi dabantur. Huic obedientiæ Cuſtodem ſacrarii ſanctus Iſidorus deputat, præſcribens, ut [omnes codices Cuſtos ſacrarii habeat deputatos, à quo ſingulos ſinguli fratres accipient, quos prudenter lectos vel habitos ſemper poſt veſperam reddent.] Apud noſtros hoc officium Præcentori demandari ſolebat, quem propterea Armarium, ab Armario in quo libri recondebantur, appellabant. Illud in Fuldenſi monaſterio olim exercuit Gerhohus Preſbyter ex Rabani carmine 16. in Toloſano B. Mariæ S. Geraldus poſteà Epiſcopus Bracarenſis, qui [quia divinæ ſcripturæ pabulo refici magnoperè exoptabat, armarii, in quo libri divini reponebantur, Cuſtos factus

Item librorum.

In Reg. c. 9.

Miſc. Baluz. tom. 3.

CAPUT XXXII

eſt, in cujus officii obedientia annis multis perduravit.] inquit Bernaldus in ejus vita n. 1. Sed ex Regula Magiſtri cap. 17. Cuſtos ferramentorum & libros, & diplomata ſub ſua cura habebat.

Obedientiarii ſingulis annis renovati.

Quod de ſancto Geraldo ſcribit Bernaldus eum in Armarii obedientia *annis multis* perduraſſe, non ſic capiendum eſt, quaſi ad vitam officia Monachis eſſent commiſſa; cùm potiùs ſingulis annis renovata fuiſſe conſtans ſit traditio, quam colligere licèt ex ſancto Hieronymo de Tabennenſibus referente, quod ſingulis annis menſe cui vocabulum eſt meſore, id eſt Auguſto [diſponuntur monaſteriorum Capita, Diſpenſatores, Præpoſiti, Miniſtri, prout neceſſitas poſtulaverit;] ex Leone Oſtienſi docente morem fuiſſe apud Caſſinenſes, ut pridie Calendas Septembris omnium in circuitu Monachorum conventus fieret, in quo [ſequenti die ordinabantur, & deſcribebantur, atque deſtinabantur in obedientias per ſingulas prout opportunum erat provincias;] ex vita ſancti Johannis Gorzienſis, quem Einoldus Abbas *diverſis exercere mutationibus* non deſtitit; cujus etiam diverſa officia deſcribit Johannes Abbas Mettenſis his verbis: [Juſſus Præpoſitus, paret (continuò.) Præpoſitura depoſita, Decanus eſto; jugum quietus admittit. Eo abiens Cellarium cura, manum illico profert. Alio ibi ſuccedente, veſtes fratrum ſerva; nihilo plus reluctatur. Sic hoſpitibus, ſic, ſi ita contigit, infirmis, ſic quibuſque aliis imperatis ſumma cum alacritate moræ neſcius miniſtravit;] ex vita ſancti Guidonis Abbatis Pompoſiani, quem Guillelmus Abbas [per omnia officia monaſterii per ſeries temporum conſtituit,] uti ſcribit Anonymus in ſecunda illius vita n. 5. ex Fulcuino de geſtis Abbatum Laubienſium cap. 19. ubi obedientiarum commutationem annuam aliquid *Regulare* eſſe aſſerit; ex Exkehardo in lib. de Caſibus ſancti Galli cap. 15. ubi hæc ſcribit: [Quot annis more Romano officia apud nos mutari ſolent.] Denique ex Hildemaro, qui fratres in inferioribus miniſteriis ſibi per vices ſuccedere debere aſſerit. Poterant tamen, ſi ita probaſſet Abbas, plures per annos in eodem officio continuari, præſertim Cellerarii, Decani, & Præpoſiti, ut docet idem Hildemarus, decerniturque in Statutis reformatoriis Monachorum Benedictinorum Provinciæ Narbonenſis à Gregorio IX. approbatis cap. 1. his verbis: [Et renuntient abſolutè, omni excuſatione, dilatione, ac contradictione remotis, etiam non requiſiti (ſcilicet ſingulis annis poſt redditam ſuæ adminiſtrationis rationem) in manu Abbatis amminiſtrationibus ſuis, nihil penes ſe, vel alium penitus retinentes. Abbates tamen eos reſtituant, quos invenerint fideliter, & fideliter miniſtraſſe, ut ſic ſervetur & devota humilitas in ſubjectis, & utilis providentia in Prælatis.]

Præfat. in Reg. ſancti Pach. n. 8.

Chron. Caſſ. l. 1, c 31.

N. 73. Sæc. 5. Bened.

Boll. 31. Mart.

Specil. tom. 6.

Specil. t. 6.

In oratorio inſtituti.

Porrò iſthæc Officialium inſtitutio ab antiquis Monachis in oratorio celebrata fuiſſe videtur: nam & claves obedientiæ ſuæ deſuper altare accipiebant, quemadmodum præſcribit ſanctus Aurelianus in Regula ad Monachos, in cujus cap. 21. ſic lego: [Quibus claves de cellario, cannava, horreo, poſticio, & oratorio tradenda ſunt, pro-

ſtatæ ſint perſonæ, & deſuper altari, vel evangelio vas accipient, ſcientes ſe reddituros Deo rationem de miniſterio ſibi credito.] quæ verba deſumſiſſe videtur ex Regula ſancti Cæſarii ad Virg. cap. 30. ubi hæc leguntur: [Quæ cellario, ſive cannavæ, ſive veſtibus, vel codicibus, aut poſtitio, vel lanipendio præponuntur, ſuper evangelium claves accipiant, & ſine murmuratione ſerviant reliquis.] Eadem verba ſuæ item ad virgines Regulæ cap. 62. inſeruit ſanctus Donatus. His accedit Typicum ſeu Regula Irenes Auguſtæ pro Sanctimonialibus; quæ ritum inſtituendi officiales deſcribens, ita habet: [Quoties opus fuerit quamdam inſtitui ad quodlibet officium, claves quidem ante ſacrum adytum ponentur, & unà cum illis verba ejuſdem officii ex præſenti Imperii mei typico tranſſumta. Triſagio autem dicto, accedet quæ ad illud officium deſignata eſt; & facta triplici genuflectione, acceptiſque clavibus, caput poſtea Præfectæ inclinabit, priùs procedens ad pedes ejuſdem, & poſtea ſurgens. Illa verò eam inſtituet hæc verba dicens: *Immaculata, & gratia plena Deipara deſignat te ad officium illud.* In quibus verò officiis claves non ſunt, ad inſtitutionem ſufficient ejuſdem inſtitutionis verba à Præfecta prolata, & acceptio deſcriptorum de ſingulis officiis Statutorum ex loco, qui ante ſanctum adytum ſitus eſt, ut dictum eſt. Oportet autem, ut unaquæque officialium ſpecialia Statuta commiſſi ſibi officii è loco ante ſanctum adytum ſito accipiat; ut conſideret, & unde officium deſumat, & cui polliceatur ſe illud adminiſtraturam.] CAPUT XXXII. *Cap. 18. tom. 1. Anal. græc.*

Iſtas autem obedientiæ ſuæ claves ad zonam appenſas deferre ſolebant, ut colligimus ex vita S. Maximini Abbatis Miciacenſis n. 25. [Cùm ergo, ut jam præfatum eſt, ſanctus vir *à cingulo ſolutis clavibus* januas aperuiſſet.] &c. ſed de his ſatis ad Regulæ textum revertor. *Sæc. 1. Ben. p. 587.*

Ex quibus Abbas breve teneat. Breve hoc loco [appellatur ſcriptura memorialis, quam debet Abbas habere in chartulario ſuo,] inquit Bernardus Caſſinenſis. Hujuſce vocis apud veteres variæ fuerunt acceptiones, de quibus audiendus eſt Baronius: [Ea vox, ait, penes antiquos diverſæ reperitur eſſe ſignificationis: nam apud Optatum Milevitanum brevis dicitur charta illa, in qua conſcripta eſſent bona eccleſiaſtica, quam nos uſitatius dicere ſolemus inventarium: alio nomine idem Optatus vocat Commemoratorium. Eamdem vocem in eumdem ſenſum uſurpat ſanctus Auguſtinus contra Creſconium, & Gregorius Papa. Sed & Caſſiodorus pro regiis juſſionibus; nam Theodoricus ad Gemellum ſcribens, ait: Admonitio noſtra non deerit, ut inſtructior reddaris dum infraſcriptis brevibus definita ſuſceperit. Verùm apud Lampridium eadem vox pro matricula, ſeu catalogo, in quo nomina ſcriberentur, accipitur, ſicut & in codice Juſtinianeo, & citatis aliis locis ſuperiùs.] Hactenus Baronius. Breves etiam, ſeu brevia dicuntur Romanorum Pontificum litteræ, apoſtolica auctoritate datæ. Prætereà in monaſteriis brevis dicebatur charta, in qua altaris miniſtri aliique officiales chori notabantur, quo ſenſu ſumitur in cap. 3. *Breve quid. Ad ann. 141. n. 10.*

Caput XXXII. Monachorum ad Augiam directorum, [ut ſint equidem quotidie ſex per *brevem* deputati fratres ſacram offerentes oblationem] &c. Denique brevis dicebatur ſchedula illa, quam ad annunciandum fratrum defunctorum obitum ad diverſa mittebant monaſteria, atque ita paſſim accipitur apud Udalricum, & in antiquis Ordinariis, Ritualibuſque mſſ. Sed hoc loco brevis ſive ut loquitur S. Benedictus breve ſignificat chartam bonorum monaſterii memorialem, de qua hæc declarant Caſſinenſis: [Quilibet officialis intra menſem à die publicationis ſuæ faciat inventarium de rebus monaſterii, quæ pertinent ad ſuum officium. Et Prælatus habeat apud ſe inventarium univerſale omnium rerum, tam mobilium, quàm immobilium monaſterii, ne perdantur; quod etiam Viſitatoribus exhibeatur.] Et Benedictus Papæ XII. in ſua pro Monachis Benedictinis Conſtitutione præſcribit, ut ab omnibus Superioribus fiant inventoria, & regiſtra [in quibus ſcribatur quot Monachi in quolibet loco ipſarum adminiſtrationum juxta ipſius loci facultates poſſint, & debeant commorari; & in quo ſtatu quilibet recipit eccleſiam, monaſterium, vel prioratum, ſeu adminiſtrationem, & inter alia quæ extent, vel deficient animalia, & qualia, quanta blada, vina, & cetera victualia, & moneta, vaſella aurea, vel argentea; & quæ, & quot, & quibus eccleſia, monaſterium, Prioratus adminiſtratio, ſeu locus hujuſmodi debent; & qua, & quot, & à quibus debentur eiſdem, & ſub quibus obligationibus debent, & debetur eiſdem; & quæ, & quot, alia bona mobilia, vel vaſa ſive ornamenta, vel ſuppellectilia & ſimilia inibi fuerint.]

Decl. Caſſ. in cap. 32. — *Cap. 13.*

Ut dum sibi in ipsa assignata fratres vicissim succedunt. Hæc verba confirmant annuam, quam ſuprà diximus, Obedientiarum mutationem, quæ etiam amplius patet ex cap. 53. quo præſcribitur, ut ad hoſpitum coquinam *ad annum ingrediantur duo fratres*. Ex Bernardo tamen Caſſinenſi [Cellerarius, ſeu Decani, aut Præpoſiti non ſuccedunt per vices.] Ita ille habita ratione ad uſum ſui temporis.

Si quis autem sordide aut negligenter res monasterii tractaverit, corripiatur; si non emendaverit, disciplinæ regulari subjaceat. Hoc eſt ducatur per ſex gradus, de quibus ſuprà, ex Hildemaro in cap. 3. ex Bernardo Caſſ. & Nicolao de Fractura hìc. In Regula verò Orientali decernitur, ut [in qualicumque omnino arte, quæ exercetur à fratribus, ſi quid perierit, & per negligentiam fuerit diſſipatum, increpetur à Patre miniſter operum; & ipſe iterum increpet alium, qui opus perdiderit; dumtaxat juxta voluntatem, & præſcientiam Principis, abſque quo nullus increpandi fratrem habebit poteſtatem.] In Regula S. Cæſarii ad virgines: [Si quæ verò veſtimenta, calceamenta, utenſilia negligenter expendenda vel cuſtodienda putarint, tanquam interverſores rerum monaſterialium ſeveriùs corrigantur.] Denique in Regula Magiſtri: [Qui verò frater non mundum ferramentum à terra de agro revocaverit, accuſa-

Cap 15.

tus ad menſam à Cuſtode ferramentorum, pœnæ nomine in refectionè in portionem panis ſui unam quadram minus accipiat uſque ad ſatiſfactionem, vel emendationem promiſſam; quia exinde æruginat ferramentum, cùm mundum non fuerit poſitum.] CAPUT XXXII.

CAPUT XXXIII.

Si quid debeant Monachi proprium habere.

PRæcipuè hoc vitium peculiare radicitus amputandum eſt de monaſterio, ne quis præſumat aliquid dare aut accipere ſine juſſione Abbatis, neque aliquid habere proprium, nullam omnino rem; neque codicem, neque tabulas, neque graphium, ſed nihil [a] omnino: quippe quibus nec [b] corpora ſua, nec voluntates liceт habere in propria [c] poteſtate. Omnia verò neceſſaria à Patre monaſterii ſperare; nec quicquam liceat habere, quod Abbas non dederit, aut permiſerit.

Omniaque omnibus ſint communia, ut ſcriptum eſt: nec quiſquam ſuum aliquid dicat aut præſumat. Quòd ſi quiſquam huic nequiſſimo vitio deprehenſus fuerit delectari, admonitus ſemel, & iterum: ſi non emendaverit, correptioni ſubjaceat. *Act. 4.*

[a] Oxon. deeſt *omnino*. [b] Hild. *propria corpora*. [c] Oxon. Hild. Ebrul. Faron. Vict. uterque *voluntate*.

COMMENTARIUS.

CUm ea ſit pecuniæ aliarumque rerum temporalium natura, ut picis ad inſtar vix tangi poſſint, quin hæreant manibus; appoſitè omnino ſanctus Benedictus poſtquam de Cellerario, aliiſque ſubſtantiæ monaſterii adminiſtris egit, ne fortè prætextu adminiſtrationis, commiſſæque ſibi obedientiæ, aliquid ſibi proprium vindicare præſumerent; de amputanda à Monachis proprietate conſequenter tractat: quam hoc capite primùm à corde, deinde ab opere, tandem ab ore eliminare conatur. Sibi enim in titulo quaſi proponens, *ſi quid debeant Monachi proprium habere?* Reſpondet.

PRÆCIPUE HOC VITIUM RADICITUS AMPUTETUR DE MONASTERIO. Radicitus id eſt à corde, quod eſt fons, radix, & Proprietatem à cor-

CAPUT XXXIII. de S. B. amputat. origo omnis mali omniſque cupiditatis; [ut nec in intentione, nec in voluntate remaneat aliquid de proprietate, per quod poſſit ad actum aliquem pullulare,] inquit Bernardus Caſſin. Et rectè omnino: nam ut ait Caſſianus, [non ſolùm pecuniarum eſt cavenda poſſeſſio, verùm etiam voluntas ipſa ab animo penitus extrudenda: non enim tam effectus philargyriæ vitandus eſt, quàm affectus ipſius radicitus amputandus eſt; nihil enim proderit pecunias non habere, ſi voluntas in nobis fuerit poſſidendi.] Verùm non ſolùm voluntas deſideriumque habendi; ſed etiam vel minimus in his, quæ nobis ad uſum conceduntur, affectus reſecandus eſt. Quis enim non irrideat Monachos poſt amplas ſæculi divitias abjectas næniis detineri, tantoque his affectu inhærere, quanto, ſi non majori, avarus theſauris? Et tamen id jam de nonnullis ævi ſui Monachis deplorabat Caſſianus his verbis: [Nonnullos mundi hujus maximas facultates, & non ſolùm multa auri atque argenti talenta; verùm etiam prædiorum magnificentiam contemnentes, poſt hæc vidimus pro ſcapello, pro graphio, pro acu, pro calamo commoveri..... Nam & plerumque nonnulli tanto zelo codicem ſervant, ut eum ne leviter quidem vel contingi ab aliquo patiantur, & inde occaſiones impatientiæ ac mortis incurrunt: unde monentur ſtipendia caritatis ac patientiæ acquirere: Cúmque omnes divitias ſuas pro Chriſti amore diſperſerint, priſtinum tamen affectum in rebus minimis retentantes, & pro ipſis nonnunquam mobiliter iraſcentes, veluti qui non habet Apoſtolicam caritatem ex omnibus infructuoſi ſterileſque inveniuntur.]

Collat. 1. c. 6.

Item ab opere. Monachis dare nihil licet. NE QUIS PRÆSUMAT ALIQUID DARE AUT ACCIPERE SINE JUSSIONE ABBATIS, NEQUE ALIQUID HABERE PROPRIUM. Tria hìc prohibet S. Legiſlator. Primùm aliquid ſine juſſione Abbatis cuiquam *dare*: id quod, ne falſa pietas deciperet, etiam erga pauperes intelligendum eſſe docet illud S. Iſidori: [Non eſt præſumendum ſine conſcientia Abbatis egenis vel quibuſlibet conferre de eo, quod regulari diſpenſatione noſcitur Monachus poſſidere,] immo nec de his quæ ab Abbate pauperibus eroganda conſtituta ſunt, ex Regula S. Baſilii: [Dare aut accipere etiam ſecundùm mandatum non eſt cujuſlibet; ſed illius cui commiſſum eſt cum approbatione munus diſpenſandi. Proinde hic erit, qui ſive vetus, ſive novum (veſtimentum) habita ratione temporis cujuſque dabit & accipiet.] Et alibi interrogatus [venientes ad oſtium, & petentes quomodo dimittemus? Et ſi debet unuſquiſque porrigere panem, vel quodcumque aliud, aut oportet ad eum, qui præeſt pertinere?] Reſpondet: [Is cui diſpenſatio credita eſt cum conſideratione debet hoc facere. Si quis autem præter illius voluntatem facere hoc præſumit, tanquam inquietus, & indiſciplinatus confundatur, uſquequo diſcat loci ſui ordinem, cuſtodire ſecundùm quod Apoſtolus dixit unuſquiſque in quo vocatus eſt, in eo permaneat,]

Cap. 5.

Regul. brev interrog. 87.

Interrog. 100.

Nec per- Porro hoc nomine S. Pater vetat non ſolùm quidquam dare; ſed

& permutare, aut mutuo commodare; idque juxta priſcorum Monachorum diſciplinam, quam videre eſt in Regula S. Pachomii: [Mutare de his quæ à Præpoſito acceperit cum altero nemo audebit; nec accipiet melius, & dabit deterius; aut è contrario dans melius, deterius accipiet.] In pœnis incerti auctoris apud S. Baſilium: [Siquis permutet aliquid cum aliquo, aut quid largiatur præter voluntatem Archimandritæ, careat benedictione. [In Regula Tarnatenſi: [Nihil de his, quæ perceperit, ei ſit licitum commutare, nec pro abjectiore viliora, nec pro commodo meliora; ſed qualiacumque fuerint attributa, cum gratiarum actione ſuo tantùm uſui vindicabit.] In Regula S. Iſidori: [Cum alio quoque fratre quippiam commutare, niſi Abbas vel Præpoſitus juſſerit, nulli licebit.] Et in Regula Cujuſdam ad virgines: [Ea quæ ſibi fuerint ab Abbatiſſa commendata, id eſt neceſſitatem præſentem, aut in veſtimento, aut in qualibet re, nihil exinde aut dare aut commodare cuiquam præſumat, niſi tantùm ab Abbatiſſa illi fuerit ordinatum.] In rebus tamen minoris momenti poſſunt fratres ſibi invicem commodare, v. g. acum, cultellum, tabulas, &c. hujuſmodi, quemadmodum docet Hildemarus.

CAPUT XXXIII.

mutare, nec mutuo cōmodare.

Art. 58.

Idem habetur in Reg. Orient. c. 9. N. 14.

Cap. 1.

Cap 5.

Cap. 17.

Secundò, prohibet S. Pater quidquam *accipere* ſine juſſione Abbatis: Ita etiam S. Pachomius: [Nemo ab altero accipiet quidquam niſi Præpoſitus juſſerit.] Regula Orientalis: [Sine ſeniorum verbo, & auctoritate, nullus fratrum quidquam agat, neque accipiat aliquid, neque det.] Pœnæ incerti auctoris apud S. Baſilium: [Si quis foras dederit aliquid, aut acceperit præter voluntatem Archimandritæ, excommunicetur.] Et S. Fructuoſus: [Munus quodlibet, ſive epiſtolas nemo Monachus accipiat.]

Nec accipere.

Art. 58.

Cap. 31.

Idem habetur in 2 Regula SS. Patr. c. 1. N. 38.

Hoc etiam nomine S. Benedictus vetat quidquam ab alio mutuare ſine Prælati licentia: id quod ſimiliter prohibet Regula SS. Pauli & Stephani his verbis: [Nec inter ſe fratribus liceat, ut id quod de communi quiſquam acceperit, niſi permiſſu Prioris, cum alio fratre quaſi peculiari amore mutuare; ne hac occaſione naſcatur amor illicitus.]

Cap. 8.

Cap. 27.

Tertiò, S. Benedictus prohibet ne quiſquam aliquid habeat poſſideatque proprium: quod certè adeo monaſticæ profeſſioni eſt annexum, ut ſine proprietatis abjectione Monachus eſſe non poſſit, uti ſentiebat olim ſanctus Fulgentius. Nam [dicebat frequenter, nec debere, nec poſſe Monachum judicari, cui voluntas habere privatum peculium perſuaſerit.] Et S. Iſaac apud ſanctum Gregorium, [Monachus qui in terra poſſeſſionem quærit, Monachus non eſt.] Eadem mente S. Baſilius, ad Senatorem quemdam, qui ſæculo renuntians aliquid ſibi de propriis facultatibus retinuerat, dixit: *Et Senatorem perdidiſti, & Monachum non feciſti.* Et revera quotquot extiterunt aliquando veri monaſticæ vitæ cultores, quotquot Regularum conditores de abdicanda proculque amandanda proprietate leges aut ſanxerunt, aut ſervaverunt. Præclarum hanc in rem exemplum habemus in diſcipulis ſancti Geraſimi Abbatis, qui, ut ſcribit Cyrillus in vita ſancti Euthymii, [nihil

Proprietatis abdicatio monaſticæ profeſſioni annexa.

In ejus vita Boll. Ian. 1.

Lib. 3. dial. c. 14.

Apud Caſſ. l. 7. c. 19.

Hæc exempla veterū commendant.

CAPUT XXXIII. poſſidere tantæ eis erat curæ, quantæ nihil aliud ...... erantque adeo remoti ab omni ſollicitudine, & à negotiis humanis ita disjuncti; ut nihil haberent præter ea, quibus induebantur, adeo ut non eſſet ſecundus amictus ...... Hæc autem lex eſt optimè tradita à Geraſimo, ut exeuntes cellas dimitterent apertas, ut liceret ei qui vellet ingredi, & quod vellet accipere ex illis vilibus, & ad uſum neceſſariis, nemine prohibente.] Et in diſcipulis ſancti Martini, de quibus Severus Sulpicius: [Nemo, inquit, ibi quidquam proprium habebat, omnia in medium conferebantur, non emere, aut vendere, ut pleriſque Monachis moris eſt, cuiquam licebat.] Denique in Tabennenſibus Monachis, de quibus in vita ſancti Pachomii n. 38. [Auri argentive nullus inter eos uſus. Quin etiam reperti ſunt, qui cùm finem facerent vivendi, quid aurum, argentumve omninò eſſet ignorarent. Soli videlicet, quibus adminiſtrandi neceſſaria officium erat impoſitum, pecuniæ rationes noverant: & hi ipſi poſtquam ad monaſterium erant reverſi, nihil retinuiſſent in manibus, ne ad diem quidem unum, ſed redditam ſibi pecuniam ſervabat œconomus, donec eos rurſus contingeret egredi. Hujuſce inſtitutionis decreta videre eſt in ipſa S. Pachomii Regula, qua præſcribitur ut [nemo in cella ſua habeat, præter ea quæ monaſterii lege præcepta ſunt, nec paucos nummos, nec proprium aliquid extra habitum ſuum. Si quid inveneris abſque contradictione auferes.] Et iterùm: [Nihil in cella ſua abſque Præpoſiti juſſione quidquam condet, nec poma quidem.] Item ad amputandam omnem proprietatis occaſionem: [Si quis transfertur de domo in alteram domum, excepto ea quæ uſui quotidiano ad habitum neceſſaria ſunt, ſecum transferre non poterit.] Similia Statuta in aliis Monachorum Regulis advertere licet, quas hìc ſingulatim referre etſi videatur prolixum, haud erit fortaſſis lectoribus ingratum. Itaque Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii decernit: [Si dives eſt, & habens multas divitias in ſæculo, & converti voluerit; debet primò Dei voluntatem implere, & conſequi præceptum illud præcipuum, quod adoleſcenti diviti dicitur: Vende omnia bona tua, & da pauperibus, & tolle crucem tuam, & ſequere me. Deinde inſtruendus eſt ab eo, qui præeſt patre, ut nihil ſibi relinquat niſi crucem Chriſti, quam tenet.

Tom. 2. monum. eccleſ. græc. — *In ejus vit. c. 7.* — *Apud Boll. 14. Maii.* — *Et Regulæ. Art. 47.* — *Art. 63.* — *Art. 46.* — *Cap. 7.*

Cap. 1. Regula ſecunda SS. Patrum: [Ante omnia habentes caritatem, humilitatem, patientiam, manſuetudinem, vel cetera quæ docet ſanctus Apoſtolus, ita ut nemo quidquam ſibi vindicet, ſed ſicut ſcriptum eſt in actibus Apoſtolorum, habeant omnia communia.]

Cap. 2. Regula tertia SS. Patrum: [Abbati nulli liceat ſibi quidquam propriè vindicare (multo minus Monachis) cum omnia Deo propitio in illius maneant poteſtate. Si quis verò quod in Regula junioribus prohibetur, ſibi aliquid ex ſucceſſione parentum, ſeu quolibet donato retinere præſumpſerit, & non omnia in communi poſuerit, à fratribus arguatur. Si in vitio perſtiterit, in notitiam Epiſcopi deferatur; qui ſi ab Epiſcopo correptus, nec ſic emendaverit, deponatur.]

Regula

Regula S. Macarii: Novitius [Si aliquam in cellula voluerit inferre ſubſtantiam, in menſa ponatur coram omnibus fratribus, velut Regula continet. Qui ſi ſuſceptus fuerit, non ſolùm de ſubſtantia, quam intulit; ſed etiam nec de ſeipſo ab illa judicabit hora. Nam ſi aliquid priùs erogavit pauperibus, aut veniens in cellulam aliquid intulit fratribus, ipſi tamen non eſt licitum, ut aliquid habeat in ſua poteſtate.] CAPUT XXXIII. *Cap.* 24.

Regula Orientalis: [Nemo ſuum quicquam vindicet, neque ullus aliquid peculiariter uſurpet, ſed habeant omnia communia.] *Cap.* 3.

S. Baſilius interrogatus, [Si oportet aliquid habere proprium in communi fratrum ſocietate?] Reſpondet: [Hoc contrarium eſt teſtimoniis illis, quæ habentur in actis de his qui crediderunt, in quibus ſcriptum eſt: Neque quiſquam eorum quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat; quare qui ſuum eſſe dicit aliquid: is ſeipſum reddit alienum ab eccleſia Dei, & à caritate Domini, qui quidem & verbo, & re docuit ponendam eſſe animam ſuam pro inimicis ſuis, nedum res externas.] Vide ejuſdem Conſtitutiones Monaſt. c. 35. *Reg. brev. interrog.* 85.

Doctrina ſancti Orſieſii Abbatis de inſtitutione Monachorum: [Cui miniſterium aliquod & diſpenſatio eſt credita monaſterii; etſi ex ea lucrum faciat, ſcelus putetur & ſacrilegum quidquam ex ea contingere, & in propriam vertere requiem, quaſi deſpiciens eos qui non habent, & felici paupertate ſunt divites, ut non ſolùm ipſe perierit, ſed & ceteros provocet ad pereundum.] Et infrà: [Qui autem vixerunt in cœnobio, & de communi in ſuos aliquid averterunt uſus; væ eis cùm de corpore exierint, dicetur illis: Mementote quia recepiſtis bona in vita veſtra.] *Cap.* 22.

Conſenſoria Monachorum: [Non poterit propriè retinere quod per pactum ad omnes pertinet, & Deo utique eſt conſecratum.] *Cap.* 8.

Regula incerti auctoris: [Nemo ſibi aliquid vindicet proprium, ſive in veſtimento, ſive in quacumque re: apoſtolica enim vita optamus vivere.] *Cap.* 2.

Regula ſancti Cæſarii ad Virgines: [Nemo ſibi aliquid judicet proprium, ſive in veſtimento, ſive in quacumque alia re.] *Cap.* 15.

Regula ſancti Aureliani ad Monachos: [Nihil occultè accipiatis, ſed ſi propinquus aut amicus aliquid in veſtimento, aut in auro, vel aliud quodcumque dederit aut tranſmiſerit, in poteſtate ſit Abbatis; & ſi illi cui tranſmittitur neceſſe fuerit, tribuatur; ſin verò ille nihil indiget, in commune redactum cui neceſſarium eſt, tribuatur.] *Cap.* 5. *Idem habetur in Reg. ad virg. c.* 3.

Regula S. Ferreoli: [Illud etiam ſtatui debere perſpeximus, ut nullus Monachorum aliquid ſibi proprium abſque ſocietate fratrum audeat vindicare; ita ut etiam in his quæ ſua ſunt, nihil amplius credat ſibi juris eſſe, quàm ceteris; quia cùm ſeipſum alterius ſubdidit poteſtati, omnia ſecum in alienam poteſtatem tranſmiſit. Quidquid ergo ſecum rerum detulerit expetito conſortio Monachorum, ac ubi corpori congregationis membrum factus adhæſerit, ſtatim cognoſcat omnia in *Cap.* 10.

Hhh

CAPUT XXXIII. non mihi debita poteſtas conceſſa manet, neque voluntas ſui relaxatur arbitrii.]

Pater monaſterii, quis.

OMNIA VERO NECESSARIA A PATRE MONASTERII SPERARE. Plurima hunc in locum obſervanda occurrunt. Primò per monaſterii Patrem. 1. Intelligi poſſe Deum ipſum, qui communis omnium pater eſt, in quo oculi omnium ſperant, & dat eſcam illorum in tempore oportuno, aperitque manum ſuam, & implet omne animal benedictione. 2. Abbatem, qui vices ejus in monaſterio agit, ipſius vocatur prænomine, dicente Apoſtolo: Accepiſtis ſpiritum adoptionis in quo clamamus, Abba Pater: quo ſenſu monaſterii Patrem hìc intellexit Richardus de S. Angelo. 3. Cellerarium, qui ex Regulæ cap. 31. *omni Congregationi ſit ſicut Pater.*

Ab eo neceſſaria ſperanda.

Secundò, per *omnia neceſſaria*, hìc non ſolùm intelligi victum, aut veſtitum, ſi ſtrictè ſumantur; ſed ea omnia quæ ad vitam monaſticam decenter convenienterque agendam requiruntur: quæ ſanctus Pater expoſuiſſe videtur, cum cap. 55. ait: [Et ut hoc vitium peculiare radicitus amputetur; dentur ab Abbate omnia quæ ſunt neceſſaria, id eſt cuculla, tunica, pedules, caligæ, bracile, cultellus, graphium, acus, mappula, tabulæ; ut omnis auferatur neceſſitatis excuſatio.]

In quibus dandis ſit ſollicitus.

Cap. 16.

Tertiò, Abbatem & Cellerarium in neceſſariis adminiſtrandis valdè ſollicitos eſſe debere; quia [ſicut ſancitum eſt, ut nihil proprium habeant; ita juſtum eſt, ut omnes quæ neceſſaria fuerint à ſancto Abbate accipiant,] inquit ſanctus Cæſarius in Reg. ad Monachos. Et citatus hìc ab Hildemaro Gregorius: [Si vult paſtor ſuis diſcipulis proficere; magnum ſtudium debet habere de temporalibus neceſſitatibus præbendis.] In quibus etiam diſtribuendis attendere debet, quod ait Trithemius: [Quæ ſine culpa poteſt concedere, non debet cum periculo denegare: ſuſcepit enim infirmorum curam, non fortium.]

De Propr. Monach. cap. 9.

Superflua reſecanda

Ibid. c. 5.

Quartò, quòd ſicut omnia neceſſaria à Patre monaſterii ſperare, ita ſuperflua reſecare oportet: [Ab Abbate igitur neceſſaria ſperanda ſunt, infit Trithemius, non ſuperflua; quia ubi neceſſitas ad uſum Monachorum permittitur, ſuperfluitas ut crimen condemnatur; & ſicut Abbas neceſſaria fratribus denegans, graviter à Deo reprehenditur; ita ſi conceſſerit ſuperflua, tanquam prævaricator ſancti Ordinis condemnatur.] Hinc Concilium Tridentinum: [Mobilium uſum ita Superiores permittant, ut eorum ſupellex ſtatui paupertatis quam profeſſi ſunt, conveniat; nihilque ſuperflui in ea ſit, nihil etiam quod ſit neceſſarium eis denegetur.] Jam verò ſi quæras quid ſit ſuperfluum? Reſpondet Joannes de Fano: [Superfluum eſt illud, quo ſublato, reliquum ſufficit. Duarum altera ſuperfluit, quando una illarum ſufficit: multum ſuperfluit, quando parum ſatis eſt: pretioſum abundat, ſi vile ſatisfacit.]

Seſſ. 25. de Regul. c. 2.

In diſcurſu ſuperobſerv. paupert. Fratr. Minor.

In neceſſariis ad parentes non recurrendum.

Quintò, obſervat Hildemarus ſanctum Patrem Benedictum non dixiſſe omnia neceſſaria *à parentibus, vel ab amicis ſed à Patre monaſterii* ſperanda eſſe. Et certè indignum eſt abjectis ſæcularibus curis, relictis

ſæcularibus caris, Monachum quaſi faſtidientem monaſticam paupertatem, ad parentum aut amicorum theſauros recurrere; quos pauperibus diſtribuendo in cæleſtes theſauros recondere deberet. CAPUT XXXIII.

NEC QUICQUAM LICEAT HABERE QUOD ABBAS NON DEDERIT AUT PERMISERIT. Quod ſic non capiendum, quaſi poſſet Abbas fratribus permittere proprium; cùm nec ſummus Pontifex id queat, ut ſuprà dicebat Innocentius III.

OMNIAQUE OMNIBUS SINT COMMUNIA. Ut pote quibus [Deus communis eſt, communis pietatis negotiatio, communis ſalus, communia certamina, communes labores, communes quoque coronæ,] ut loquitur ſanctus Baſilius. *Conſtitut. Monaſt. cap. 19.*

NEC QUISQUAM SUUM ESSE ALIQUID DICAT AUT PRÆSUMAT. Hactenus S. P. Benedictus proprietatis vitium ex corde & opere Monachi eliminare aggreſſus eſt: jam veró illud etiam in ore ejus condemnare videtur, dicens: *Nec quiſquam ſuum eſſe aliquid dicat.* ad quem locum illuſtrandum Johannes Trithemius: [Non dicat Abbas ſuum aliquid, non codex meus, non ager, non villa, non cenſus; ſed ſi tale coram hominibus dicere oporteat, *noſter*, non *meus* dicat. Etenim cùm res monaſterii communitatis ſint, & communitas præſupponit multos; nulli videatur ridiculum, ſi Monachus, aut Abbas, ſingularis perſona dixerit *noſtrum*. Ad communitatem dicti ſermonis refertur intentio; neque puerilia ſunt hæc, quæ SS. Patres antiquiſſimos tam ſtudioſè conſtat obſervaſſe, ut pœnitentiam in tranſgreſſores præſcriberent.] Ad SS. Patres quod ſpectat ex antiquis eorum Inſtitutis ac Regulis apparet, quanta ſollicitudine frigidum illud verbum *meum* in communi ſermone vitarent. De Ægyptiis Tabennenſiotiſque audiendus eſt Caſſianus: [In aliis quoque monaſteriis, in quibus aliqua remiſſiùs indulgentur, hanc Regulam videmus ſtrictiſſimè nunc uſque ſervari, ut ne verbo quidem audeat quis dicere *ſuum* aliquid; magnumque ſit crimen, ex ore Monachi proceſſiſſe codicem meum, tabulas meas, graphium meum, tunicam meam, caligas meas; proque hoc digna pœnitentia ſatisfacturus ſit, ſi caſu aliquo per ſurreptionem, vel ignorantiam hujuſmodi verbum de ore ejus effugerit.] Ex ſancto etiam Baſilio: [Doctrina veritatis omninò illud meum ac tuum inter fratres dici vetat.] Idem videre eſt in aliis monaſticis Regulis paſſim. In Regula ſancti Auguſtini: [Non dicatis aliquid proprium.] In Regula ſancti Aureliani: [Nullus præſumat quicquam ſuum dicere.] In Pœnitentiali ſancti Columbani: [Meum & tuum dixiſſe ſex plagis.] In Regula à ſancto David Monachis tradita: [Omnia omnibus communia, & nihil meum, nihil tuum dicebant; quiſquis enim dicebat meum eſt hoc, vel iſtud, duræ pœnitentiæ ſubjiciebatur.] In Regula S. Fructuoſi: [Nec quiſquam è Monachis ſuum aſſerens dicat, codex meus, tabulæ meæ, & reliqua: quod verbum ſi de ore ejus effugerit, pœnitentiæ ſubjacebit, ne velut propria quælibet in monaſterio habere videatur.] In Regula Cujuſdam: [Qui autem dixe-

Suum dicere quidquam illicitum. *De Propr. Monach. c. 6.* *Lib. 4. c. 13.* *Reg. fuſ. cap. 32.* *Cap. 1.* *Cap. 25.* *Apud Bolh. Mart. 1.* *Cap. 4.* *Cap. 17.*

CAPUT XXXIII. rit, meum eſt hoc, aut illud, peccavit coram Deo, niſi tantùm per obreptionem ſermonis; ſed pro hoc ipſo tamen veniam petat à Deo, & caveat de reliquo, & ne iterare audeat.] In Ordine Converſationis monaſticæ: [Nullus ex fratribus ſuum aliquid dicat, aut rem aliquam, aut membrum corporis; ſed ſemper noſtrum: Hoc ſolum oportet dicere proprium *mea culpa.*] Apud Udalricum: [Nihil appellat ſingulariter ſuum, ſed omnia dicit noſtrum, niſi de patre & matre; de his ſolis ſolet licenter dici *meus* & *mea.*] Conſuetudines S. Benigni Divion. c. 31. habent: [Omnia dicit noſtrum, niſi de patre, vel matre, vel de peccato.]

Cap. 10.

Lib. 2 *c.* 20.

Proprietas ut punienda.

QUOD SI QUISQUAM HOC NEQUISSIMO VITIO DEPREHENSUS FUERIT DELECTARI, ADMONEATUR SEMEL ET ITERUM; SI NON EMENDAVERIT, CORREPTIONI SUBJACEAT. Quod S. Pater alibi exprimit his verbis: [Et ſi cui inventum fuerit quod ab Abbate non acceperit, graviſſimæ diſciplinæ ſubjaceat.] Quid verò ſit graviſſimæ diſciplinæ ſubjici, ita exponunt Regulæ Commentatores, Hildemarus: [Si per furtum habuit illam rem, ſi grandis eſt, ſicut jam diximus, ideſt quatuor valens denariis; eo modo in minori culpa judicandus eſt. Si autem major eſt, tunc debet res incendi; & ipſe in graviori culpa judicandus eſt.] Bernardus Caſſinenſis: [Gradibus non ſervatis, excommunicationem intelligo graviſſimam diſciplinam, ut ſicut de notorio Proprietario dictum eſt puniatur.] E contra Boherius in 1. Comm. [dic, inquit, quod priùs ſemel & iterum debet Proprietarius admoneri ſecretò, & inde graviori, ideſt publicæ correctioni ſubjici, & poſtea per reliquos gradus deduci:] At non multò pòſt ita habet: [dic ſubjaceat graviſſimæ diſciplinæ, ideſt corporali vindictæ, quod erit arbitrarium.] In ſecundo verò Commentario ad verba graviſſimæ *diſciplinæ ſubjaceat*, addit ex Caſſiani l. 4. cap. 16. *plagarum ſcilicet, vel expulſionis.* Sed Bernardi ſententiam ſequi videtur Nicolaus de Fractura. Ita nimirum illi S. Benedictum explicant. Pro concluſione autem hujus capitis haud erit abs re de proprietariorum pœnis pauló fuſiùs diſſerere; quod tunc præſtitiſſe nos credimus, poſtquam antiqua Regularum Monaſticarum ſtatuta, conciliorum, Romanorumque Pontificum decreta, ac tandem recentiorum etiam congregationum conſtitutiones hanc in rem protulerimus.

Cap 55.

Ex antiquis Monachorum Regulis *Cap* 2. *n.* 2.

Itaque in Regula tertia SS. Patrum decernitur, ut Abbas proprietarius [à fratribus arguatur; ſi in vitio perſtiterit, in notitiam Epiſcopi deferatur: qui ſi ab Epiſcopo correptus, nec ſic emendaverit; deponatur.] Pœnæ incerti auctoris apud S. Baſilium: [Si quis poſſidet aliquid in monaſterio, vel extra monaſterium, ſit excommunicatus.] Et iterum: [Si quis foras dederit aliquid aut acceperit præter voluntatem Archimandritæ, excommunicetur.] S. Columbanus in Pœnitentiali: [Operis peculiaris præſumptio, centum plagis. Poſſeſſio alicujus rei, quam non neceſſitas generaliter fratribus conceſſit, amiſſione ejuſdem, & centum plagis coerceatur. Neceſſarium verò ac li-

n. 18.

citum aliquid facere, dare, accipere ſine juſſione duodecim plagis, niſi ratio aliqua defendat, ut ſupplex ſatisfactio remittat.] S. Donatus: [Si quæ hoc nequiſſimo vitio deprehenſa fuerit delectari; tribus ſuperpoſitionibus pœniteat.] Regula Cujuſdam ad Monachos: [Si quis in hoc vitio exiſtat inſanabilis, expellendus eſt ab univerſis fratribus; quoniam vitium Phylargiriæ graviſſimum eſt præ omnibus vitiis.] Regula Cujuſdam ad Virgines quaſi explicans S. Benedicti mentem: [Quod ſi huic vitio aliqua ſororum delectari fuerit deprehenſa, & poſt primam, ſecundam, vel tertiam correctionem emendare noluerit, diſciplinæ Regulari ſubjaceat.] Denique Regula Magiſtri: [Si quod ergo peculiare inventum in aliquo fuerit, grandi eum Abbas & diuturna excommunicatione condemnet, ut exemplo illius vindictæ nullus audeat imitari.] Et hæc ex veterum Monachorum Regulis: venio ad Summorum Pontificum decreta.

CAPUT XXXIII. *Regul. c. 8. Cap. 17. Cap 17. Cap. 82.*

In primis S. Gregorius Conſtantium quemdam in Abbatem cujuſdam Monaſterii electum ordinari recuſavit, eo quòd peculiaritati ſtuderet, & ſolus pergere præſumſiſſet, quemadmodum ipſe teſtatur. Innocentius autem III. in ſua Decretali ita habet: [Si quis aliquid habeat proprii, totum in continenti reſignet. Si verò poſt hoc proprietatem aliquam fuerit deprehenſus habere; regulari modo prædicto de monaſterio expellatur, nec recipiatur ulterius, niſi pœniteat ſecundùm monaſticam diſciplinam. Quod ſi proprietas apud quemquam inventa fuerit in morte; ipſa cum eo in ſignum proditionis, extra monaſterium in ſterquilinio ſubterretur, ſecundùm quod B. Gregorius narrat ſe feciſſe in dialogo.] Gregorii factum offendes in l. 4. dialog. c. 55. Simile reperies in vita S. Leufredi Abbatis Madriacenſis n. 23. Ab Innocentio haud diſcrepare videtur Gregorius IX. cum in Conſtitutione pro Monachis Benedictinis ſtatuit, ut [Monachi Proprietarii excommunicentur ab Abbatibus ſuis; & ſi in morte inventus fuerit proprietarius; eccleſiaſtica careat ſepultura. Nulli autem prorſus niſi pro officio ſibi commiſſo arcam cum clave habere liceat abſque licentia Abbatis ſui; & quoties Abbas hanc petierit, eidem tradatur. Et ſi aliter habeat; eo ipſo proprietarius reputetur. Excommunicationis ſententiam in proprietarios, Abbates ſemel in anno, ſcilicet in ramis palmarum ſollemniter in capitulo publicabunt: & ſi poſt alias inventus fuerit Monachus habere proprium; baillivam, ſi quam habet, amittat; nec infra annum ſibi alia committatur; nec tunc, niſi proprio reſtituto, & peracta pœnitentia competenti. Abbas qui ſcienter proprium conceſſerit Monacho, vel punire contemſerit; ſuſpendatur ad tempus ſecundùm Regulam S. Benedicti.] Et in bulla ad Cluniacenſes: [Monachis proprietariis etiam pœna juxta morem Ciſtercienſis Ordinis infligatur; & in proprietarios excommunicationis ſententia promulgetur; niſi Monachus proprietarius depoſita reſtituerit, quæ ſuis fuerint monaſteriis reſignanda.] Hanc pœnam paulò mitigaſſe videtur Nicolaus IV. in bulla item ad Cluniacenſes: [Pœna, inquit,

Ex decretis Summorũ Pontificũ. *Lib. 10. epiſt 22. Cap. Cùm ad Monaſt. Sæc. 3. Bened. parte 1.*

CAPUT XXXIII. inſuper Monachis proprietariis infligatur, videlicet ut per annum ad ſtatum novum redigantur; & infra dictum annum aſſiduè coram conventu comedant in terra ſedentes. Et in Depoſitarios, ſi Monachis proprietariis depoſita reſtituerint, quæ ſunt ſuis monaſteriis reſignanda, monitione præmiſſa, excommunicationis ſententia promulgetur.] Benedictus verò XII. in ſua Conſtitutione c. 16. Proprietarios Monachos ad quodcumque officium ſeu beneficium obtinendum declarat inhabiles.

Ex Conciliis. *Can. 23.* Jam verò ad Concilia quod ſpectat, Autiſſiodorenſe II. ita habet: [Si Monachus peculiare habere præſumſerit, ad agendam pœnitentiam in alio monaſterio detrudatur.] Londonienſe ſub Lanfranco anno *Apud Spel. & in vit. S. Lanf. c. 12.* 1075. celebratum: [Si quis verò aliquid proprii ſine præfata licentia habere in morte fuerit deprehenſus, nec ante mortem id reddiderit, cum pœnitentia & dolore peccatum ſuum confeſſus; nec ſigna pro eo pulſentur, nec ſalutaris pro ejus abſolutione hoſtia immoletur, nec *Ibid.* in cimiterio ſepeliatur.] Item Londonienſe alterum anno 1200. [Si peculium habuerit, niſi ei ab Abbate fuerit pro injuncta adminiſtratione permiſſum, à communione removeatur altaris; & qui in extremis cum peculio inventus fuerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter *Seſſ. 25. De Regul. c. 2.* fratres recipiat ſepulturam.] Tridentinum verò: In proprietate [deprehenſus, aut convictus, biennio activa & paſſiva voce privatus ſit; atque etiam juxta Regulæ & Ordinis conſtitutiones puniatur.] Quænam autem ſint illæ Ordinis conſtitutiones, jam aperiendum eſt.

Ex Conſtitutionibus recentiorum. *Diſt. 6. c. 16.* In primis hanc apud Ciſtercienſes legem reperio in lib. Inſtitutionum Cap. Gener. Ord. Ciſt. [Monachus, vel Converſus in furto, vel proprietate deprehenſus, ultimus omnium per annum erit ad minus, & quantum ultra viſum fuerit Abbati; & omni ſexta feria per annum ſit in pane & aqua, & quadraginta diebus groſſiori pane veſcatur. Converſus ad terram comedat, & illis quadraginta diebus in clauſtro ſedeat, & operetur in ſilentio quod ei fuerit imperatum; nec loquatur niſi cum Abbate, vel cum eo qui conventum tenet, & cum magiſtro Converſorum, & de confeſſione. Et omnibus horis canonicis interſit, & omnibus capitulis, quibus intererit, per annum verberetur; & Monachus quadraginta diebus vapulet in capitulo Monachorum. Et ſi furtum exceſſerit valorem viginti ſolidorum, tam monachus quàm Converſus, ablato ei habitu, ad portam emittatur. Et ſi Converſus fuerit recipiendus, non recipiatur niſi in familiarem, ita quod per annum groſſiori pane veſcatur, & lineis non utatur. Si autem in hoc ſtatu iterum commiſerit furtum, vel incarceretur, vel de Ordine emittatur penitus. Monachus verò ſi recipiatur, culpæ gravioris in primis pœnitentiam agat: & nihilominus pœnam monacho ſuperius inflictam ſuſtinens, ab officio altaris per annum abſtineat, licèt furtum, vel proprietas committatur in re parva, vel vili. De pœna tamen temperanda pro re minima erit in diſcretione Abbatis.] Et alio in loco:
Diſt. 6. c. 5 [Proprietarii ſingulis annis in ramis palmarum.... ab eo, qui præeſt

capitulo,

Caput XXXIII.

capitulo, cum ſtola, & candela accenſa, & baculo paſtorali, ſi Abbas fuerit, auctoritate Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, & B. Mariæ, & omnium SS. excommunicentur.] In antiquis verò Definitionibus ejuſdem Ordinis ita habetur: [Proprietarii, quos, ipſo facto quo hujuſmodi criminibus implicantur, capitulum generale decernit in excommunicationis laqueum incidiſſe, ſingulis annis in ramis palmarum poſt habitum ſermonem in omnibus capitulis Ordinis, ab eo qui præeſt capitulo, cum ſtola, candela accenſa, & baculo paſtorali, ſi Abbas fuerit, auctoritate Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & B. Mariæ, & omnium SS. & totius Ordinis excommunicati denuncientur.] His adde Statutum capituli generalis anni 1227. [Converſus qui ſubitò defunctus inventus eſt habere quinque denarios, & non fuit confeſſus, immo in ſacra ſolemnitate Nativitatis Dominicæ acceſſit ad ſacram communionem, non facta confeſſione, remaneat prout eſt extra cœmeterium tumulatus.] Non poſſim hìc præterire factum S. Stephani Abbatis Obazinenſis Ordinis Ciſtercienſis, cujus cùm Petrus Prior aliquos ſolidos ex ſimplicitate potiùs, quàm ex cupiditate occultaſſet: [Hoc cùm Abbati compertum eſſet, in tantùm commotus eſt, ut eum ab officio ſuo deponeret, & in quadam cella remotiore habitare præciperet; ubi per aliquos annos in multa afflictione degens, tandem vocante Domino à terrenis ad cœleſtia, à labore ad requiem, à peregrinatione ad patriam féliciter emigravit.] Hæc quoad Ciſtercienſes, quorum antiquas definitiones diſt. 7. cap. 7. videſis.

Diſt 7. c. 6.

Nomiſt. Ciſterc. pag. 316.

Tom. 4. Miſcel. Baluz.

Antiqua Cartuſienſium Statuta adversùs proprietarios ita definiunt: [Singulis annis à Circumciſione uſque ad quinquageſimam Converſi & Redditi: Monachi verò à quinquageſima uſque ad ramos palmarum quidquid habent oſtendant, & exponant voluntati Prioris; & in ipſa Dominica ramis palmarum omnes tam Monachi, quàm Converſi, & Redditi conveniant in capitulo Monachorum; ibique, non præmiſſo alio ſermone, tractetur de conſuetudinibus Ordinis; & excommunicetur à Priore, & à ſingulis Sacerdotibus omnis tam præſens, quàm abſens, qui occultandi animo retinuerit aliquid ultra * duodecim denarios valens, donec illud oſtendat & exponat Priori. Vel ſi quid à præterito die ramis palmarum ſine licentia donando, ſeu aliter alienaverit, vel etiam commodaverit ultra ſummam prædictam, donec confiteatur Priori, indulto tantùm ſpatio præſentibus ad confitendum uſque ad diem cœnæ, & abſentibus uſque ad octavam diem reverſionis ad domos ſuas. Quicumque itaque exinde retinuerit, aut de donatis, alienatis, ſive accommodatis ultra valorem trium ſolidorum domum gravaverit, nec fuerit, ut dictum eſt, confeſſus, tanquam de proprio judicetur, ſi convictus fuerit; & de Ordine expellatur. Si verò infrà prædictam ſummam deliquerit, Prioris arbitrio puniatur. Quicumque feras clandeſtinas habuerit, ſit extra cellam, & extra conventum.] Statuta reformatoria Abbatum de Samnhyaco, & de Ma-

Part. 1. cap. 22. §. 19.

* In novis Statutis part 2. c. 5. habetur: Ultra valorem trium ſolidorum Turonenſium. Quos qui retinuerint ipſo facto excommunicati in ramis palmarum tales in capitulo denuntientur.

CAPUT XXXIII. certiis Ordinis Ciſtercienſis, & Priorum de Ligeto, & de Gladeriis Cartuſienſis Ordinis, auctoritate Gregorii Papæ X. pro Ordine Grandimontenſi, hanc in proprietarios pœnam decernunt: [Statuimus ut omni anno Dominica in ramis palmarum Abbas in loco ubi fuerit, & quilibet Prior conventualis in cella, ubi præſidet, excommunicet in capitulo omnes proprietarios, ſtolis ad collum appoſitis, & extinctis candelis, & ſi quis in fine proprietarius inventus fuerit, in ſterquilinio ſubterretur.] Statuta verò Monachorum Benedictinorum Provinciæ Narbonenſis anno 1226. à Gregorio IX. approbata ita habent: [Si autem monitus retinere præſumſerit aliquid, à domo propria penitus expellatur, & in alio monaſterio retrudatur, nec aliqua ratione in proprio monaſterio recipiatur uſque ad nutum capituli generalis. Apud quem verò proprietas in morte inventa fuerit; in ſignum ſuæ proditionis in ſterquilinio ſubterretur.] Statuta reformatoria Nigrorum Monachorum ab Othone Legato anno 1238. promulgata: [Statuimus quod Prælati, vel ſaltem in anno publicè in conventu in omnes proprietarios excommunicationis ferant ſententiam; aliàs eos, ſi non reſipuerint, punientes, maximè per ignominiam ſepulturæ.] Alia ſtatuta anno ſequenti in capitulo generali edita: [Proprietarii & omnes, qui aliis falsò crimen imponunt, ſingulis annis in ſecunda feria primæ hebdomadæ quadrageſimæ in capitulis à ſuis Prælatis excommunicati publicè denuntientur cum ſtola, & baculo paſtorali.] Statuta etiam capituli provincialis anno 1343. Nortamptoniæ celebrati cap. 6. proprietarios feria ſecunda poſt Dominicam primam quadrageſimæ; Bursfeldenſes item feria v. in cœna Domini excommunicari decernunt. Conſtitutiones verò Congregationis Montis Oliveti ſtatuunt, ut [Proprietarii, & Abbates, ac Superiores non punientes proprietarios, tamquam effractores voti, præter excommunicationem, à qua non niſi ab Abbate Generali, & in articulo mortis ab alio abſolvi poſſint, incurrant in pœnam carceris arbitrio Abbatis Generalis, & jejunii in pane & aqua per annum bis in hebdomada quarta & ſexta feria, & inhabilitationis à quocumque munere per ſex annos, quæ pœnæ à nemine remitti poſſint.] Conſtitutiones Cæleſtinorum: [Si quis proprietarius repertus fuerit, videlicet ſi Officialis in tribus tarenis in pecunia, vel ſex in valore; ſi verò ſubditus fuerit, ab uno parvo denario uſque ad Carolenum, tot diebus pœnam ſuſtineat gravis culpæ, in quot denariis proprietarius invenitur. Si verò ultra excedens ſumma fuerit; ad Abbatis arbitrium infra tres menſes pœnam ſuſtineat gravis culpæ, omnique actu legitimo ſit privatus, & proprio careat officio, & per triennium ad officia quæcumque ſit inhabilis; præter pœnas à ſacro Tridentino concilio injunctas.] Denique Conſtitutiones Fulienſium: [Qui Monachus in proprietatis crimen lapſus eſſe deprehenſus fuerit; cum aliis pœnis graviſſimis puniatur, tum monaſterium pro carcere per annum habeat, ita ut ex eo pedem non efferat.]

Cap. 4.

Specil. tom. 6.

Apud Matth. Pariſ. in Hiſt.

In addit. Matth. Pariſ. pag. 412.

Parte 1. cap. 33.

Tract. 1. c. 20. §. 16.

Cap. 33.

CAPUT XXXIV.

Si omnes æqualiter [a] debeant neceſſaria accipere.

[b] SICUT ſcriptum eſt: *Dividebatur ſingulis, prout cuique opus erat:* ubi non dicimus, [c] ut perſonarum (quod abſit) acceptio ſit, ſed infirmitatum conſideratio. [d] Ubi qui minùs indiget, agat Deo gratias, & non contriſtetur: qui verò plus [e] indiget, humilietur pro infirmitate [f] & non extollatur pro miſericordia: & ita omnia membra erunt in pace. Ante omnia, ne murmurationis malum pro qualicumque cauſa in aliquo qualicumque verbo vel ſignificatione appareat. [g] Quòd ſi deprehenſus fuerit, diſtrictiori [h] diſciplinæ ſubdatur.

[a] al. *debent.* [b] Flor. *ſcriptum eſt.* [c] Oxon. *quod perſonarum.* [d] Narb Hild. Ebrul. cum Regula Donati. *ubi.* [e] Oxon. deeſt *indiget.* [f] Deeſt pluribus mſſ. &c. [g] al. *quod ſi deprehenſum fuerit.* [h] Narb. *diſciplina.*

COMMENTARIUS.

SICUT SCRIPTUM EST: DIVIDEBATUR SINGULIS PROUT CUIQUE OPUS ERAT: &c. Eamdem Regulam ducem ſequuntur S. Baſilius in Regulis brevior. interrog. 135. S. Auguſtinus in Regula cap. 1. Regula Tarnatenſis cap. 14. & S. Leander in lib. de Inſtitut. Virg. cap. 13. Neceſſaria ſingulis prout opus habent diſtribuenda.

UBI NON DICIMUS UT PERSONARUM, QUOD ABSIT, ACCEPTIO SIT, SED INFIRMITATUM CONSIDERATIO. Huc reſpexit Gregorius IX. in ſua pro Monachis Benedictinis Conſtitutione præſcribens, ut [Abbas det ſingulis & unicuique prout opus fuerit, ut non ſit perſonarum acceptio, ſed infirmitatis conſideratio habeatur.] Iſtæc verò conſideratio, ut ſcribit Boherius, [debet attendi in omni infirmitate naturæ, juventutis, ſenectutis, vitæ, morum.] Et rectè quidem. Nam ut dicit Grimlaicus, [habenda eſt inter nobiles & ignobiles, inter ſanos & infirmos, inter ſenes & juvenes magna diſcretio: non enim poſſunt hi qui de deliciis veniunt, & hi qui in deliciis numquam fuerunt, æqualem tenere rigorem abſtinentiæ, neque ſani & infirmi æqualiter poſſunt abſtinere.] Vide S. Baſilii Regulam ex verſione Ruffini cap. 10. *In Reg. Solit. c.* 47.

UBI QUI MINUS INDIGET, AGAT DEO GRATIAS. Pro collata ſibi fortitudine, & virtute abſtinentiæ.

CAPUT XXXIV

Neque id moleſtè ferant non indigentes.

Cap. 5.

Et non contriſtetur. Murmurando quòd aliis minus aliquid accipiat, quaſi Divino munere haud contentus. Sive ut loquitur S. Auguſtinus in Regula: [Quæ infirmæ ſunt ex priſtina conſuetudine, ſi aliter tractantur in victu, non debet aliis moleſtum eſſe, nec injuſtum videri, quas fecit alia conſuetudo fortiores. Nec illas feliciores putent, quia ſumunt quod non ſumunt ipſæ, ſed ſibi potiùs gratulentur, quia valent, quod non valent illæ: Et ſi eis, quæ venerunt ex moribus delicatis ad monaſterium, aliquid alimentorum, veſtimentorum, ſtramentorum, operimentorum datur, quod aliis fortioribus, & ideo felicioribus non datur; cogitare debent quibus non datur, quantum de ſua ſæculari vita illæ ad iſtam deſcenderint, quamvis uſque ad aliarum, quæ ſunt corpore fortiores, frugalitatem pervenire nequiverint. Nec illæ debent conturbari, quod eas vident amplius (non quia honorantur ſed quia tolerantur) accipere, ne contingat deteſtanda perverſitas, ut in monaſterio, ubi quantum poſſunt fiunt pauperes laborioſæ, fiant pauperes delicatæ.] Eodem ferè modo loquitur Regula Tarnatenſis cap. 16. S. Iſidorus Regul. cap. 20. & Sanctus Leander de Inſtitutione Virg. cap. 8.

Qui plus indigent humilientur.

Cap. 20.

Cap. 8.

In ejus vita apud Boll. 1. Ianuar.

Citatur hic à Boherio.

Qui verò plus indiget, humilietur pro infirmitate. Et [ſanos, & laborantes anteponendos ſibi non dubitet,] ut ait S. Iſidorus. Simili prorſus ratione S. Leander Virgines inſtituens, [Illa, inquit, quæ infirmitatis obtentu meretur aliquid lenius, ſit præ ceteris humilis; doleatque ſe non poſſe, quæ aliæ poſſunt, & abſtinentiam tempore laxatam non reputet virtuti, ſed infirmitati.] Et S. Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus [quibuſcumque plus ceteris conſulebat, eos humilitatem cuſtodire amplius admonebat, dicens eis: De ſubſtantia communi quiſquis aliis plus accipit, omnium ſit debitor, quorum eſt illa ſubſtantia: debitorem porro ſola juvat humilitas.] Et certè quî non humilietur? conſiderans, ac perpendens iſtud Hippocratis verbum: [Tanto quis plus elongatur à Deo, qui nullo indiget, quanto plus indiget.]

Et non extollatur pro miſericordia. Quæ ſibi impenditur, quaſi proprio merito illam meritus eſſet accipere. Rectè omnino Bernardus Caſſin: [Fatuus eſt, inquit, qui ſuperbit ex eo quod pellis ovina eſt ſibi neceſſaria contra frigus.]

Et ita omnia membra erunt in pace. Et ita, ideſt, ſi & Abbas ſine perſonarum acceptione conſiderans infirmitates indigentium, & non malam voluntatem invidentium, ſingulis ut neceſſe fuerit, neceſſaria diſtribuat: Et qui minus indigent Dei dono contenti, non murmurent, ſed potius gratias agant: qui autem plus indigent humilientur pro infirmitate, & non extollantur pro miſericordia: omnia membra, id eſt tam Abbas, qui eſt caput, quàm fratres, qui membra ſunt corporis monaſtici, erunt in pace, & Deus pacis erit cum eis.

Murmura-

Ante omnia ne murmurationis malum, &c. Hæc

verba ex Hildemaro & inferiores reſpiciunt & Superiores: inferiores, ut non murmurent, ſi quid eis deſit, aut aliis minus aliquid accipiant, ſed magis benedicant Deum, ut loquitur S. Benedictus cap. 40: Superiores, quatenus ſic omnia temperent atque diſponant, ut & animæ ſalventur, & quod faciunt fratres abſque ulla murmuratione faciant. Hoc autem loco S. Pater ſatis exprimit quanta ſollicitudine murmurationis malum à clauſtris arceri deſideret: *Ante omnia* inquit. Magnum noveris eſſe quod ſequitur; id enim iſthæc præmiſſa duo verba demonſtrant. *Ne murmurationis malum.* Non dicit ſimpliciter *ne murmuratio;* ſed *ne murmurationis malum*, ne quis crederet parum aliquid eſſe. *Pro qualicumque cauſſa*, minori ſcilicet vel majori. *In aliquo qualicumque verbo.* Adtende, non dicit tantùm *in verbo*, ſed addit *in aliquo*; nec ſolùm *in aliquo verbo*, ſed *in aliquo qualicumque verbo*, ut expreſſione prohibitionis magis intelligatur tranſgreſſio, & quantitas malæ murmurationis. Vide Regul. S. Ferreoli cap. 7.

CAPUT XXXV. Murmuratio quanta ſollicitudine vitanda.

QUOD SI DEPREHENSUS FUERIT QUIS, DISTRICTIORI DISCIPLINÆ SUBDATUR. Diſtrictiorem diſciplinam hìc intelligunt, aut exaggerando culpam in privata ſive publica correptione, aut uno prætermiſſo gradu ad aliud tranſeundo, v. g. poſt primam correptionem ſecretam, prætermiſſa ſecunda, tranſeundo ad publicam. Ita exponunt Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis & Boherius. De murmurantium pœna diximus alibi.

CAPUT XXXV.

De ſeptimanariis coquinæ.

FRATRES ſibi invicem ſerviant ut nullus excuſetur à coquinæ officio: niſi aut [a] ægritudine, aut [b] in cauſſa [c] gravis utilitatis qui occupatus fuerit: quia exinde major merces [d] & caritas acquiritur. Imbecillibus autem procurentur ſolatia, ut non cum triſtitia hoc faciant; ſed habeant omnes ſolatia ſecundùm modum Congregationis aut poſitionem loci. Si major Congregatio fuerit, Cellerarius excuſetur à coquina, [e] vel ſi qui, ut diximus majoribus utilitatibus occupantur. Ceteri ſibi ſub caritate invicem ſerviant. Egreſſurus de ſeptimana, Sabbato munditias faciat. [f] Lintea cum quibus ſibi fratres manus aut pedes [g] tergunt, lavet. Pedes verò tam ipſe qui egreditur, quàm ille qui intraturus eſt, omnibus lavent. Vaſa miniſterii ſui munda & ſana Cellerario [h] reconſignet. Qui Cellerarius [i] item in-

CAPUT XXXV.

tranti conſignet: ut ſciat [k] quid dat, aut quid recipit. Septimanarii autem, ante unam horam refectionis, accipiant ſuper ſtatutam annonam, [l] ſingulos biberes, & panem: ut horâ refectionis ſine murmuratione, & gravi labore ſerviant Fratribus ſuis. In diebus autem ſolemnibus uſque [m] ad Miſſas ſuſtineant.

Intrantes autem & exeuntes hebdomadarii in Oratorio mox Matutinis finitis [n] Dominicâ, omnium genibus provolvantur, poſtulantes pro ſe [o] orari. Egrediens autem de ſeptimana dicat hunc verſum: *Benedictus es Domine Deus, qui* [p] *adjuviſti me, & conſolatus es me.* Quo dicto tertiò, [q] accipiat benedictionem egrediens. Subſequatur ingrediens, & dicat: *Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me feſtina.* Et hoc idem [r] tertiò repetatur ab omnibus. Et accepta benedictione, ingrediatur.

[a] Flor. *ægritudo* al. *ægritudo ſit.* [b] Hild. Dunſt. *cauſſa.* [c] al. *grandis* [d] al. deeſt *& caritas.* [e] Hild. deeſt *vel ſiqui, ut diximus majoribus utilitatibus occupantur.* [f] al. *linteamina.* [g] al *tergent.* al. *terſerint.* [h] Caſſin. *conſignet.* [i] al. *iterum.* [k] al. *quot dat & quot recipit.* [l] Oxon. *ſingulus ſibi bibere & pane.* Caſſin. Conc. Flor. *ſingulas biberes & panem.* [m] al. *ad miſſam.* [n] al. *die Dominico* [o] Flor. *orare.* [p] Oxon. *juvaſti.* [q] Faron. *accipiant benedictionem egredientes.* Concord. Flor. Caſſin. ſancti Germ. ma. *accepta benedictione egrediens.* [r] al. *tertio dicto.*

COMMENTARIUS.

Clauſtri miniſteria per Monachos, non per laicos ſervitores peragenda. *Num.* 16.

FRATRES SIBI INVICEM SERVIANT. Fratres, inquit S. P. Benedictus, non ſæculares aut laici: dedecet enim Monachos humilitati addictos ac pœnitentiæ, frequenti famulorum ad ſibi ſerviendum uti miniſterio: unde Fuldenſes olim Monachi porrecto ad Carolum Magnum Imperatorem libello ſupplici enixè flagitaverunt, [ut ipſa monaſterii miniſteria per fratres ordinentur, id eſt piſtrinum, hortus, braciarium, coquina, agricultura, & cetera miniſteria, ſicut apud * deceſſores noſtros fuerunt; quia devotius, ac dignius per fratres omne exercebitur officium, quàm per laicum, aut ſervum malevolum.] Quod illi adeo enixè poſtulaverant, in univerſis Ordinis Monaſtici monaſteriis haud multò poſt inſtituere conati ſunt Abbates ſub Ludovico Pio Aquiſgrani congregati, edito ſtatuto, [ut in coquina, in piſtrino, & ceteris officinis propriis operentur manibus] Monachi. Et certè ſi omnia monaſterii utenſilia ac ſi altaris vaſa ſacrata conſpicienda ſunt; haud profanis, ſed per vitæ religioſæ propoſitum ſanctificatis manibus tractari debent. Procul ergo omnes illi ſervitorum

* *Vide S. Bonif. epiſt. ad Zachar. Papam.*

Can. 4.

laicorum greges, quos non ſine aliquo animi rubore noſtra ætate in cœnobiis cernimus, heu quàm longè diſtamus ab illis temporibus, quibus ne quidem pedem in coquinam inferre, dum illic fratres operarentur, laicis licebat; quorum opera ſi quid aut adferendum, aut referendum opus eſſet, per feneſtram allata, reddendave porrigebantur, uti his expreſſis verbis præſcribunt Statuta S. Adalardi: [De laicis hæc eſt una & definita ſententia, ut quandiu ibi aut pulmentaria præparantur, aut præparata miniſtrantur; ſive quando fratres priùs generaliter, ſive quando poſtmodum reficiuntur, nullus ingrediatur. Si verò talia aliqua, aut priùs præparanda, aut poſtmodum mundanda, vel curanda fuerint, quæ laicis deputata ſint; feneſtra, aut oſtium, aut locus extra coquinam talis conſtitutus ſit, ubi fratres vel præparanda ſuſcipiant, vel mundanda referant, ubi ea illi vel ponere, vel poſita recipere poſſint, ut tamen nullam occaſionem pro qua coquinam ingrediantur habeant.] Eadem ſub pœnis ſæviſſimis diſciplina vigebat apud Ciſtercienſes, in quorum capitulo generali anni 1195. definitum eſt, ut [ſæculares non ſerviant in coquina conventus, nec in infirmitoriis: quod ſi in domo aliqua factum fuerit, Prior & Cellerarii, quandiu factum fuerit, ſint in pane & aqua omni ſexta feria. Abbas verò ſi hoc ſcierit, & non emendaverit, culpam hanc in capitulo generali fateatur, nec ad menſam Abbatis infra Abbatiam aliquis ſæcularium miniſtret, niſi fortè in hoſpitio comedentis.] Hanc tamen conſtitutionem poſtea temperavit capitulum generale anni 1237. ſtatuens, [ut in Abbatiis in quibus non eſſent niſi octo Converſi, admitterentur ad hujuſmodi miniſterium ſæculares.] Nec minori religione à refectorii, dum menſæ ſternerentur, ingreſſu laicos arcebant Cluniacenſes, quorum antiquæ conſuetudines hæc legunt: [Refectorarius habet ſub ſe tres alios fratres.... lecto miſſæ majoris evangelio, apportant vinum, ut per juſtitias partiantur. Verùm quidquid apportaverint, quidquid tale fecerint, ſemper tamen id cavent, ut nullus famulus pro illorum invitatione in refectorio compareat.] Eadem habent mſſ. Conſuetudines S. Benigni Divionenſis cap. 42. In Regula etiam S. Iſidori decernitur, ut [tempore quo refectionis debitum ſolvitur, clauſtra monaſterii obſerentur, nec ullus extraneus intereſſe præſumat, ne quietem fraternam præſentia ſua impediat.] Quid? quod in Regula S. Aureliani non ſolùm coquinæ aut refectorii, ſed ne ipſius quidem monaſterii acceſſus viris ſæcularibus liber relinquitur: [Proviſores verò monaſterii, ſi in habitu laico fuerint, nec ipſi permittantur intrare: Pro his utilitatibus, quas in hac Regula ſtatuimus cum Marcionibus, aut Carpentariis, ſi aliquid neceſſe fieri, aut reparari, aut certa aliqua ratione Abbati facienda, introeant. De cetero nullam licentiam, aut libertatem habeant introeundi.] Quod S. Aurelianus ait *ſi in habitu laico fuerint*, in memoriam revocat antiquam monaſterii S. Galli conſuetudinem, qua laicis etiam potentiſſimis haud fas erat Dominicis diebus proceſſionem in clauſtro ſequi, niſi habitu monaſtico indutis, ut teſtatur Exxehardus

CAPUT XXXV.

Laici à coquinæ ingreſſu prohibiti. *Lib. 1. c. 5. Specil. tom. 4.*

Inſtit. Ciſt. diſt. 6. c 13.

Et refectorii cum præparatur *Lib. 3 c. 11.*

Cap. 10.

Ipſius etiã monaſterii. *Cap. 19.*

Niſi habitu monaſtico induti.

CAPUT XXXV

Cap. 16.

junior his verbis: [Vidi ego ante tempota, quæ à Gallis patimur, Monachorum ſchiſmatis, Comites alioſque potentes loci Milites, pro dilectione feſtis diebus crucem nobiſcum per clauſtrum ſequendo; juvenes & ſenes quoſdam ad cingulum barbatos Monachicis indutos roccis nobiſcum quaque ivimus ingredi.] De cetero autem Clauſtrum

Cap. 15.

[ab antiqua patrum memoria tantæ venerationi eſt habitum, ut nemini vel potentiſſimorum ſæculi Canonicorum, ſeu laicorum introitus, vel etiam introſpectus eis liceretit.] Hanc diſciplinam ſuis in cœnobiis etiam inſtituerat S. Columbanus Abbas; unde inter alia accuſationis capita, quibus querebatur de ſancto viro Theodoricus Rex, illud erat:

In vit. S. Col. n. 15. Sæc. 2 Benedict. & in Chron S Benig Spec. tom. 1. pag. 378.

[Cur intra ſepta ſecretiora omnibus Chriſtianis aditus non pateret.] Ad quod S. Abbas reſpondit: [Se conſuetudinem non habere, ut ſæcularibus hominibus, & à religione alienis famulorum Dei habitationis pandat inttoitum, ſed opportuna, aptaque loca ad hoc habere parata, quò omnium hoſpitum adventus ſuſcipiatur.] Eamdem inſtitutionem etiam in Farfenſi monaſterio viguiſſe colligimus ex vita S. Paldonis n. 7. ubi Thomas Farfenſis Abbas nobiles adoleſcentes, converſionis gratiâ Gallias petentes, ad ſuum legitur invitaſſe monaſterium, ſic eos alloquens: [Ad monaſtetium cui deſervio revertimini mecum,

Sæc. 3. Ben.

& propter ardorem veſtri deſiderii, *quamquam extra uſum monaſterii* intrinſecus vos recipiam, ut ſimul cum fratribus edatis, ſimul dormiatis, ſimul orationi vacetis, ſimulque ad opus manuum exeatis, ut his exercitiis probati, ſciatis quibus modis propoſitum Monachi adimplere valeatis.] Sed revertor ad propoſitum. Quod ſi laicorum hominum miniſterio uti in monaſterio haud decet Monachos, multo minus Cle-

Clericorũ aut aliorũ Religioſorum miniſterio in refectorio uti non oportet.

ricorum aut aliorum religioſorum, id quod expreſsè vetat Benedictus Papa XII. in ſua pro Monachis Benedictinis Conſtitutione his verbis: [Ceterùm ut viam ſcandalis præcludamus, prohibemus expreſsè ne in eccleſiis, vel Monaſteriis, ſeu locis, aliis conventualibus ejuſdem Ordinis ſeu religionis, Cletici ſæculares, vel laici, ſeu alterius monaſtetii Monachi, vel Religioſi alterius religionis ad victum Monachis miniſtrandum de cetero deputentur.]

Cap. 18.

Sed fratres ſibi hebdomadatim ſerviant.

Cap. 18.

Ergo quia nec laicis licet nec Clericis, fratres ſibi invicem ſerviant: *Invicem* dico, id eſt per vices ſingulis ſibi hebdomadis ſuccedendo, ut ex conſequentibus patet; communiſque apud omnes Monachos uſus paſſim obtinuit. Sicuti videre eſt in Regula Magiſtri: [Superiùs diximus decadam fratrum ſub ſua cura duos præpoſitos continere: qui decem fratres in coquinæ ſervitio vicibus combinati ſeptenos expleant dies. Et cùm vicibus iſtis unius decadæ fuerit adimpletum ſervitium, conſignatis omnibus à Celletario utenſilibus, ſibi alia in exercitatione decada ſuccedat. Qua expleta, ſuccedant ſigillatim per ſingulas ſeptimanas.] In Regula S. Donati ad

Cap. 67.

Virgines: [Sorores ſibi invicem ſerviant in omni miniſterio corporali, tam in coquina, vel quidquid quotidianus exegerit uſus, vicibus ſibi, excepta matre ſeu Præpoſita, ſuccedere debent.] in Regula

Sancti Ferreoli: [Temporibus diſpoſitis, vicibuſque diſcretis, de ciborum præparatione ſolliciti ſerviant ſibi invicem; atque alterutrum ſub æqualitate miniſterii dominentur.] Apud S. Baſilium: [Miniſterium in communi conventu alternis vicibus fiat, duo ſecundùm ordinem in hebdomada una omne ſtudium ad uſum requiſitum expleant.] Apud S. Hieronymum in præfatione ad Regulam S. Pachomii: [In hebdomadarum miniſterio ſibi ſuccedant per ordinem.] Apud Caſſianum: [Per cunctam namque Meſopotamiam, Palæſtinam, & Cappadociam, ac totum Orientem, ſingulis hebdomadibus viciſſim fratres ad hæc officia ſibi reddenda ſuccedunt, ita ut ſecundùm cœnobii multitudinem miniſtrorum quoque numerus deputetur.] Denique in vita S. Mariani ad S. Germanum Autiſſiodorenſem Monachi ſæculo 5. ad quem Olinitius item Monachus dixiſſe fertur: [Sors mea eſt ad menſam fratribus miniſtrare & alimoniam parare.] Soli, aut ſaltem ferè ſoli Ægyptii Monachi contrariam inierant conſuetudinem: [Apud Ægyptios enim, ut ſcribit Caſſianus, quibus maxima cura eſt operis, non eſt hebdomadarum mutua viciſſitudo, ne ſub occaſione hujus officii omnes ab operis canone impediantur; ſed uni probatiſſimo fratrum cellarii, vel coquinæ cura committitur, qui perpetuò donec vires vel ætas admittit, jugiter opus illud exerceat.] Et tamen S. Hieronymus de Ægyptiis Monachis loquens [unaquæque decuria, inquit, cum ſuo parente pergit ad menſas, quibus per ſingulas hebdomadas viciſſim miniſtrant.] Sed S. Hieronymum de ſolo menſæ ſervitio, non de coquinæ officio forte intellexeris.

CAPUT XXXV. *Cap. 38. Serm. 1. de Inſtit. Monach.* *Lib. 4. c. 19.* *Boll.* *Lib. 4. c. 22.* *Epiſt. 22.*

UT NULLUS EXCUSETUR A COQUINÆ OFFICIO. Quod omnibus Fratribus S. Pater imponit coquinæ officium; illud uni ſoli committebant Ægyptii Monachi, ut modò docebat Caſſianus. Solis etiam junioribus injungit Regula SS. Pauli & Stephani, cujus hæc verba: [In omnibus obſequiis, & miniſteriis, in quibus fratres juniores ſibi viciſſim ſuccedunt, unuſquiſque bona voluntate ſuſceptam hebdomadam vicis ſuæ in quolibet miniſterio hilariter abſque murmuratione cum gratia Dei impleat.] Similem in ſuo monaſterio, ſed contra Regulam S. Benedicti conſuetudinem inſtituerat V Turketulus Abbas Croylandenſis: Hic enim teſte Ingulfo [dividens totum conventum in tres gradus, ut quilibet gradus ſuum ſtatum agnoſceret, & teneret; ſtatuit videlicet, quod juniores ab ingreſſu monaſterii uſque ad annum vigeſimum quartum in Ordine, ſubeant omnia opera chori, clauſtri, & refectorii, canendo, legendo, ſerviendo, & omnes regulares obſervantias ſecundùm magiſtri ſui doctrinam cuſtodiendo,] &c. Quam legem poſtea renovavit ipſe Ingulfus ejuſdem monaſterii factus Abbas.

Coquinam tamen ſolis junioribus aliqui committebant. *Cap. 22.* *In Hiſt. Croyl.*

NISI AUT ÆGRITUDINE, AUT IN CAUSSA GRAVIS UTILITATIS QUIS OCCUPATUS FUERIT. Quod quaſi generaliter dixerat, jam ſolita S. Pater diſcretione temperat, à coquinæ officio ægrotos, & gravioribus utilitatibus occupatos eximens. Et certè inhu-

Infirmi & gravi cura occupati excuſandi à coquinæ officio.

CAPUT XXXV.

manum foret infirmos huic officio deputare. Sed quæret aliquis quænam ſit, meritóque dici debeat cauſſa gravis utilitatis? Reſpondet Hildemarus eam eſſe, quam agnoſcentes fratres, dimiſſa concordia, haud murmurant; quòd propter eam talis frater excuſetur à coquina: quapropter [hæc utilitas grandis ſive magna ex Bernardo Caſſinenſi debet eſſe Abbati manifeſta, & fratribus non incognita, ne fortè poſſit eſſe alicujus diſcordiæ cauſſa, videlicet quòd hic excuſaretur, alio laborante.]

An etiam Abbas.

An verò inter hujuſmodi gravioribus utilitatibus occupatos Abbas recenſeri debeat, fortè dubitabit aliquis: at mihi nullus videtur dubii locus, ſi vel minimùm ad S. Benedicti mentem adtendatur: quis enim in monaſterio gravioribus cauſſis occupetur illo, qui rerum omnium curam ſuſcepit? Et certè ſi Cellerarius ſolis temporalibus curis detentus excuſetur, quidni excuſabitur & Abbas, ad quem & temporalium & ſpiritalium ſollicitudo reſpicit? Sed quod ſubticuit S. P. Benedictus, illud claris enucleatiſque verbis expreſſit S. Cæſarius in Regula ad Virgines, in qua ſic loquitur: [In omni miniſterio corporali tam in coquina, vel quidquid quotidianus exigit uſus, vicibus ſibi, excepta matre, vel Præpoſita, ſuccedere debent.] Cæſarium in ſua item ad Virgines Regula exſcribit S. Donatus cap. 67. Similiter S. Aurelianus in Regula ad Monachos: [In omni, inquit, miniſterio, ſive in ordine pſallendi, aut legendi, vel operandi, vicibus ſibi ſuccedant, abſque S. Abbate, & nimis ſenibus, & perparvulis infantibus. & certè ita infirmis, ut ſurgere omnino non poſſint, non compellantur facere pro eo quod non prævalent.]

Cap. 12. *Cap. 22.*

Certis diebus olim coquinam præparabat

Neque tamen infitias ibo aliter in nonnullis Regulis contineri, aliamque in quibuſdam Ordinis noſtri monaſteriis viguiſſe rationem: maximè autem in Regula S. Ferreoli, cujus hæc verba: [Abbas tribus per annum vicibus, id eſt in die Natalis Domini, ſimiliter in primo Paſchæ, nec non in feſtivitate peculiaris Patroni ſancti, ac beatiſſimi venerandi ſemper Martyris Ferreoli, aut certè quidem ad quorum nomina ſanctorum idem locus conſecratus fuerit, coquinam cibos congregationi paraturus introeat, ibique ſuſcepto junioris miniſterio, ſerviendo menſis humilitatis formam miniſtret in ferculis, ſanctæ huic abjectioni ſe libenter inclinans, quæ majorem illum producit ceteris, dum reddit æqualem.] Et Regula Magiſtri: [Quotieſque Hebdomadarii in ſervitio menſarum negligenter menſis deſerviunt; alia die hora refectionis levet ſe Abbas, & cum uno de Præpoſitis aut duobus, ſi grandis fuerit congregatio, ipſi facient ſervitium ad omnes menſas, ut doceat eos quomodo faciant.] Noſtros verò quod ſpectat; S. Salaberga Laudunenſis Abbatiſſa [Coquinam, vel reliquas cauſſas, quæ monaſticis rebus peragi ſolent, viciſſim ſuis hebdomadibus miniſtrabat.] S. Benedictus Abbas Anianenſis, teſte Ardone ejus diſcipulo in ejus vita num. 14. [Laborantibus fratribus ipſe aliquando collaborare, aliquando autem eorum ad veſcendum decoquere victum, librumque

Cap. 38. *Cap. 23.* *In ejus vit. n. 24. Sæc. 2. Bened.*

etiam pariter circa coquinam occupatus ſcribere ſatagebat; lignamina vero ſæpe propter penuriam boum humeris propriis cum diſcipulis deferebat.] De Eigili etiam Fuldenſi Abbate ita ſcribit Candidus in ejus vita n. 24: [Hic quoque, ſicut ſemper facere conſueverat, cum conſilio & conſenſu fratrum ſuorum conſtituit atque decrevit, ut fratres qui extra monaſterium miniſteria prævidere noſcuntur, fratribus infra monaſterium commanentibus per ſingulas anni ſeptimanas juxta ordinationem Præpoſiti vel Decanorum in cibo, & potu, atque aliis quibuſlibet commodis monaſticæ vitæ congruentibus, ſuper indictam ſibi annonam ad honeſtam conſolationem non coacti, ſed ut eos ſumtus permitteret ſpontanea voluntate ſervirent; ita tamen ut ipſe primò omnium hujus ſervitutis initium in die Natalis Domini ad exemplum ceteris cum gaudio ſuſcepiſſet.] Idem præſtabant olim in Cluniacenſi Monaſterio Abbates, ut docet Uldaricus lib. 1. cap. 46. idque ipſum communis Ordinis noſtri uſus obtinebat. Et certè probandi laudandique in primis Abbates, qui cùm ſibi per otium licet, in hiſce humilitatis exercitiis ſuis fratribus exemplo præeunt; nec ſuam inde putent minui auctoritatem, aut dedecere dignitatem, unde totam ſuam gloriam quæſierunt viri ſanctiſſimi, in ſæculo olim clariſſimi, & in populis principes, ut de SS. Guillelmo, ex potentiſſimo Duce, Gellonenſi Monacho; Carolomanno, ex Auſtriæ Rege, Monacho Caſſinenſi; de SS. Reginis Franciæ Radegunde, & Baltilde, ut alios plurimos interim ſileam, legimus. Vide vitam 1. S. Galteri Abbatis Pontiſarenſis num. 11. apud Boll. 8. April. CAPUT XXXV. *Sæc. 4. Ben. part. 1.*

Neque prætereundum eſt quod de Monachis S. Vincentii de Vulturno habetur in vita S. Thomæ Abbatis Farfenſis; quod ſcilicet congruis temporibus ad Farfenſe monaſterium veniebant, [& hebdomadas ſuas in coquinæ officio ſicut & alii fratres in ipſo faciebant monaſterio.] *Sæc. 3. Ben.*

Porro nullum hoc capite diſcrimen ponere videtur S. Benedictus inter coquinæ hebdomadarios & menſæ miniſtros: utroſque tamen diſtinguit cap. 38. ubi agens de hebdomadario lectore, ait: *Poſtea autem cum coquinæ Hebdomadariis, & ſervitoribus reficiat.* Quem in locum Boherius in 1. Comment. [An enim iſti ſervitores per ſeptimanas ſerviant, an per dies non curo, quia nec in Regula hoc reperio, ſibi tamen viciſſim hujus ſervitutis officium impendent.] Ubi manifeſtè ſervitores ab hebdomadariis coquinæ, qui per totam ſeptimanam ſerviebant, diſtinguit. Apud Cluniacenſes tamen, Divionenſes S. Benigni, & Ciſtercienſes hebdomadarii coquinæ utrumque munus obibant. De Cluniacenſibus audiendus eſt Udalricus: [Finita hora poſt quam fratres ſunt refecturi, celeriter exeunt, ut fabas adminiſtrent, quas qui Prior eſt coquorum, ſi tamen bene noverit, & hujus eſt valetudinis, cum cocleario ad hoc facto mittit in ſcutellas. Alii portant ad menſas, à principali menſa incipientes. De oleribus è contrario fieri ſolet; quæ ita adminiſtrant, ut à noviſſimo incipiant.] Idem habent M S. Con- Hebdomadarii coquinæ & ſervitores menſæ an diſtincti. *Lib. 1. c. 35.*

Caput XXXV. ſuetudines S. Benigni cap. 35. adduntque: [Et non ſolùm ipſi, ſed & omnes, qui ſcutellas in refectorio portant, hanc diligentiam debent habere, ne ſcutellam ita baſſam portent, ut intus poſſint anhelare, nec aliquam pſalmodiæ muſſitationem interim faciant, ut fundum ipſius nec ſordidum ſit provideant, ut tutellam frocci ab ipſa cuſtodiant, ut digitum ne intus intinguant caveant.] Generale tamen & Pittantiam tam ex Udalrico, quàm ex prædictis Conſuetudinibus, non ipſi ex debito, ſed Cellerarius & alii quibus innuebat ipſe, miniſtrabant. Generale autem, quod Dominica fer. III. V. & Sabbato ſerviebant, illud vocabant, quod ſingulis in ſingulis ſcutellis porrigebatur. Pittantia verò, quæ fer. II. IV. VI. illud quod duobus in una ſcutella miniſtrabatur ex eodem Udalrico.

Generale & Pittantia quid.

De Ciſtercienſibus ita liber Uſuum cap. 109. [Ubi quatuor hebdomadarii coquinæ fuerint, duo una die, & duo alia viciſſim ſerviant.] His tamen adjungebatur Cellerarius ex cap. 76. in quo ſic legitur: [Cellerarius, & coci prævideant, ut ambo pulmentaria priuſquam campana pulſetur (ſi ſic tamen viderit expedire) per menſas diſponant.] Quem morem fortè reſpicit locus ex vita S. Stephani Abbatis Obazinenſis lib. 2. num. 19. quo Cellerarius ex ejus præcepto refectorium præparaſſe, & menſas mantilibus ornaſſe dicitur.

Miſcell Baluz. tom. 4.

Refectorarius.

Præterea tam apud Cluniacenſes, quàm apud Ciſtercienſes à coquinæ hebdomadariis diſtinctus erat Refectorarius, qui adjutus ab aliis fratribus, ſi neceſſe eſſet, quotidie refectorium parabat, mantilibus, cochlearibus, cultellis, pane & vino menſas ſternebat, cujus officium fuſiùs deſcriptum habes apud Udalricum lib. 3. cap. 21. in Conſuetud. S. Benigni cap. 42. & in lib. Uſuum Ciſter. cap. 118.

Quia exinde major merces et caritas acquiritur. Quia *exinde*, ſcilicet vel ex ægritudine, aut ex cauſſa gravis utilitatis, major merces acquiritur, ſi & illa patienter portetur, & iſta debita devotione perſolvatur. Vel *exinde*, id eſt ex eo quod omnes ſibi invicem ſerviunt, major merces & caritas acquiritur, ac proinde nullus ab hoc officio excuſandus, ut nec mercede privetur. Qualis autem & quanta ſit illa merces exprimit S. Baſilius his verbis: [Magnum opus *miniſtrare*, regnumque cælorum procurans. Sagena eſt enim virtutum omnia in ſe mandata Dei comprehendens; & primò humilitatem omnem in ſe virtutem comprehendentem, & bonorum infinitam multitudinem afferentem; deinde & illud: Eſurivi & dediſtis mihi manducare, ſitivi, & dediſtis mihi bibere.] Et pauló antè renuncianti ſæculo auctor eſt, ne patiatur alterum ſua exequi miniſteria, ne privatus mercede eam recipiat alter, illiuſque divitiis ditetur.

Aliis ſervire quàm fructuoſum.
De abdicat. ſer.

Ut autem & certa merces in futuro, & caritas in præſenti ſæculo adquiratur, non perfunctoriè, aut tepidè miniſterium iſtud perſolvi debet; nam bonum gradum non ſimpliciter miniſtranti promittit Apoſtolus, ſed bene miniſtranti: Porro ut bene ac debitè miniſtretur, tria potiſſimùm à coquinæ hebdomadariis requirit S. Adalardus in

Hebdomadarii tria obſervent.

CAPUT XXXV.

Statutis. 1. Ut continuum inter laborandum ſilentium cuſtodiant. 2. Ut pro neceſſariis tantummodo rebus loquantur miniſtri. 3. [Ut ipſum ſilentium cum fructu alterius mercedis ab omnibus illis ibi ſervari poſſit; pſalmi, inquit, ſine intermiſſione canendi ſunt.] Docet poſtea quem in pſallendo modum obſervare deberent. Iſta diſciplina vigebat apud Cluniacenſes, teſte Udalrico lib. 2. cap. 35. ubi aſſignat pſalmodiam in coquina recitandam. In mſ. etiam S. Benigni Conſuetudinibus cap. 35. hæc lego: [Ibi in coquina ſummum ſilentium, nulla vox, & pauca ſigna, excepta pſalmodia, quæ canitur.] Præterea utile erit ſilentium & pſalmodiam pio aliquo atque interiori animi affectu condire, ad inſtar egregii illius coqui monaſterii Alexandriæ, de quo S. Johannes Climacus: [Non poſſum facere quin vobis exponam coqui illius loci rariſſimam, & planè ſingularem virtutem; nam cùm in culinæ miniſterio perpetuo occupatum viderem, & ſibi tamen ſemper præſentem, jugique lacrymarum fonte inundatum; rogavi ne mihi aperire gravaretur, qua ratione tantam à Deo gratiam impetraſſet. coactus ille mea importunitate reſpondit: Non homini umquam ſed Deo miniſtrare viſus, omni me, inquit, quiete indignum arbitratus ſum; & per contemplationem ignis præſentis, aſſiduam futuri inferorum incendii memoriam excitare conſuevi.] Similem animi diſpoſitionem in ſerviente requirebat S. Baſilius, cùm interrogatus [cum qua animi affectione fratribus oportet miniſtrare?] Reſpondebat: [Perinde ac ſi Domino ipſi miniſtraretur; qui dixit: quatenus feciſtis uni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.] Non minori ædificatione digna ſunt ea, quæ ad ſequentem interrogationem [cum qua humilitate aliquis accipere debet quod ſibi miniſtratur à fratre?] reſpondet, ſcilicet, [cùm ea qua ſervus, cui à Domino ſuo miniſtraretur; & ea quam Petrus Apoſtolus oſtendit, cùm ei Dominus miniſtraret, in quo & docemur de illorum periculo, qui recuſant quominus ſibi miniſtretur.] Hæc reſponſio aliam mihi revocat in memoriam, quam Silvanus S. Pachomii Monachus fratribus interrogantibus, cur inter edendum perpetuò fleret, feciſſe dicitur; nimirum: [Prohibere vultis ne plangam, cùm tot mihi homines ſanctos miniſtrare videam, quorum ego pulverem pedum abſtergere dignus non ſum?]

Quo animi affectu ſerviendum.

Grad. 4.

Regul Brev. interr. 160.

Aut ſervitium aliorum excipiendum.

Paralippomena de S. Pachom. apud Boll. 14. *Maii.*

IMBECILLIBUS AUTEM PROCURENTUR SOLATIA. Imbecilles ex Hildemaro dicuntur 1. licèt minus propriè, delicati: quibus quaſi à natura eſt, hujuſmodi officium non poſſe exercere. 2. illi, qui ex infirmitate ſurgunt, 3. claudi, & qui non poſſunt ſine baculi adjutorio incedere: imbecillis enim dicitur quaſi ſine baculo. Imbecilles etiam Smaragdo & Bernardo Caſſinenſi ſunt fragiles, delicati, vel debiles corpore: quod ad idem aut ferè idem redit. Brevius & fortè rectius Richardus de S. Angelo imbecilles vocat *Monachos qui ſunt modica potentia.* Hujuſmodi ergo imbecillibus procurentur ſolatia, id eſt ſocii, unus aut plures, prout exigit neceſſitas. Huc verò reſpexiſſe videtur S. Adalardus, cum non omnes ordine ſuo miniſtrare decrevit,

Imbecilles.

Idem ſtatuit in ſua Regula c. 23. *Magiſter.*

In Statut. Specil. tom. 4

Caput XXXV. ne fortè ſimul omnes ſenes, aut omnes juniores coquinæ ſervitium exercere contingeret.

Sed habeant omnes solatia secundùm modum congregationis, aut positionem loci. In quem locum ita Smaragdus. [Quod autem dicit ſecundùm modum congregationis, ſecundùm numeri modum & quantitatem intelligitur Monachorum. Secundùm enim multitudinem congregationis, & numerus miniſtrorum, aut minor, aut amplior deputetur. Quod autem dicit, ac poſitionem loci, intelligitur ædificatio, vel conſtructio monaſterii. Conſtructio enim monaſterii, ſi congruo ponitur loco, ubi ſecundùm hujus Regulæ capitulum omnia in clauſtra contineat neceſſaria, minus coquus aliorum indiget adjutorio. Si verò in arcto loco, & anguſto, vel arido ponitur ſitu, ubi nec aquam ſine labore, nec hortum habere poſſint ſine penuria, plura cocis adminiſtrentur ſolatia.] Eodem ferè modo loquuntur Hildemarus, Bernardus Caſſin. Nicolaus de Fractura, Richardus de S. Angelo, Boherius in utroque Comm. Turrecremata, Mathias Lambertus, & Menardus.

Cellerarius excuſandus à coquina. Si major congregatio fuerit, Cellerarius excusetur a coquina. Cellerarium à coquina eximit S. Pater quia majoribus utilitatibus occupatur, quapropter ſi proprio motu aut ex devotione iſtud officium ſecundùm ordinem vicis ſuæ exercere voluerit; difficile ei permittendum eſſe decernit S. Adalardus his verbis: [Senior autem Cellerarius tam interius, quàm exterius; id eſt, vel in refectorio, vel in coquina, vel in his habitaculis, quæ ad coquinam pertinent in omnibus, & pro omnibus ſollicitudinem gerat, ne qui ſibi aliter agendo, loquendo intemperanter, vel ſe, vel ea quæ agit tractare præſumat, niſi ſecundùm quod religioni noſtræ omnino conveniat. Nec quærendum, nec exigendum ab eodem Cellerario eſt, ut ipſe, ac ſi propria devotione, in præparandis pulmentis ſe ingerat, & præfatam ſollicitudinem ob hoc in aliquo poſtponat, ſed potiùs ſecundùm Regulæ auctoritatem aliud ſolatium, ſi opus fuerit, requirat, ut ipſe quidem ſuper hinc & inde ad ea quæ Dei ſunt providenda liber remaneat. Hæc ideo non dicimus, ut ejus devotioni, quando abſque offendiculo præfatæ ſollicitudinis fieri poteſt, obſiſtamus; ſed ne dum ſe in his, quæ ad eum eo tempore non pertinent, ac ſi devotius immergit, certam ſibi impoſitam providendi neceſſitatem poſtponere præſumat.] Apud Ciſtercienſes verò pertinebat ad Cellerarium [præparare pulmenta cocis utriuſque coquinæ, & mittere ſal in pulmentis generalibus, & hæc per ſcutellas dividere, niſi ubi Abbati aliquando viſum fuerit, quod non poſſit fieri.... Panem & vinum, vel ſiceram hora competenti in refectorio ad diſtribuendum præparare; illis qui ad prandium uſque ad tertiam partem panis comedunt, ad cœnam de groſſiori pane, ubi habetur, ſuperaddere; comedentes fratres tam ad prandium, quàm ad cœnam ſemel ad minus inviſere.]

Statut. lib. 2. cap. 3.

Lib. Vſuum Ciſt. c. 117.

Munditiæ Egressurus de septimana sabbato munditias fa-

CIAT. Quid per munditias hìc intelligat S. P. Benedictus variè exponunt Commentatores. Hildemarus omnium ferè antiquiſſimus mentem ſuam ita exprimit: [Intentio S. Benedicti fuit, ut omnia in ipſa hebdomada faciat; ſed nunc quia labor grandis eſt, eo quod non poſſunt in coquina ſervire, & iterum porticus ſcopare, & ceteras munditias facere, idcirco dividitur iſto modo; id eſt in die ſabbati ſcopatur coquina, & lavantur lapidea, & ſcutella, ſive etiam ſcamna. In altera verò ſequenti hebdomada ſcopant totos porticus, id eſt, ante coquinam, & ante refectorium. Capitulum verò, & dormitorium, ante veſtiarium debet Camerarius ſcopare; & ante baſilicam Baſilicanus. Refectorium verò Cellerarius debet ſcopare; ſi labor illi fuerit, debet petere adjutorem à Decano.] Hildemarus igitur munditias in verrendo monaſterio, & abluendis coquinæ vaſculis reponit. Sed Bernardus Caſſinenſis munditias in tribus omnino conſtituit: 1. [Munditiæ iſtæ, inquit, ſunt vaſorum. 2. Scopatio domorum. 3. ablutio linteaminum, cum quibus tergunt manus & pedes.] Idem ſentiunt Boherius, & Johannes de Turrecremata. At verò Matthias Lambertus S. Benedictum intelligit de ſola vaſculorum munditie; S. Hildegardis de ſola ſcopatione; quam poſtremam ſententiam tuetur Menardus his verbis: [Munditias faciat, id eſt, verrat monaſterium; unde Magiſter cap. 19. Regulæ: Munditias monaſterii exerceant. Munditias facere eſt verrere. Plautus in Sticho: Munditias volo facere, afferte ſcopas. Neque hic locus S. P. Benedicti comprehendit vaſa & lances, nam quotidie tergendæ ſunt.] In mſ. etiam Conſ. S. Benigni cap. 35. munditias facere idem eſt, [quod bene lavare cum ſcopis lavatorium clauſtri, & mundare pavimentum neceſſariarum. Quæ munditiæ in Quadrageſima inter Sextam & Nonam fieri debent: alio autem tempore poſt Nonam, aut poſt prandium, ſi dies jejunii fuerit.] CAPUT XXXV. ſabbati.

Ad praxim verò hujus capitis reſpicere videtur quod præſcribit Regula Magiſtri his verbis: [In eadem hebdomada ſervitium ad menſas ipſi adimpleant, omnem diligentiam monaſterii ipſi exerceant: Ipſi omnes fratres in hebdomada ipſa diſcalceent, adjunctis in ſolatio de decada ſua fratribus, cum quibus & diſcalceent, & ipſa calcearia faciant, & facto mane ſedentibus ad ordinem fratribus ipſi conſignent. Simul & in eadem hebdomada munditias monaſterii exerceant, refrigeria lavent, ligna conſcindant, aquam faciei tradant, ad communionem intrantibus fratribus aquam manibus ipſi miniſtrent. Mappas, & ſabana, & facitergia, vel res ſordidas fratrum ipſi lavent illis horis in quibus non coquent. Candelas monaſterii à Cellerario factas, quotidie ipſi incendant, & tutentur. Mox enim cùm in hebdomadam, ut diximus, prima die poſt Primam dictam intraverint, primùm opus ſervitii ſui munditias oratorii exhibeant, & mattas oratorii pavimento retendant; quod in totis ſeptem diebus hebdomadæ ſuæ poſt matutinos Dominicos hoc opus primum ſervitii ſui oratorio exhibeant.] Vide Udal. lib. 2. cap. 35. lib. Uſuum Ciſt. cap. 108. Ceremon. Bursfeld. diſt. 2. cap. 15. Cap. 19.

CAPUT XXXV. LINTEA CUM QUIBUS SIBI FRATRES MANUS AUT PEDES TERGUNT, LAVET. Hìc particula *aut* ſumitur copulativè pro *&*.

Mandatum ſeu pedum lotio Sabbati.

PEDES VERÒ TAM IPSE QUI EGREDITUR, QUAM ILLE, QUI INTRATURUS EST, OMNIBUS LAVENT. Ita nimirum ut ille qui egreditur pedes lavet; qui verò ingreditur tergat ex Hildemaro, Bernardo Caſſinenſi, Turrecremata, lib. 2. Conſuetud. Clun. cap. 35. Conſuetud. S. Benigni cap. 35. & Ceremoniali Bursfeldenſium diſt. 3. cap. 21. De hoc ritu eſt capitulum X. Monachorum ad Augiam directorum: [Ut in Sabbato quando munditias facere ſolent, pedes cum ſilentio lavent, ne detur occaſio loquendi. Ibidem verò ſedentes collationem complent, & ſic accedunt ad completorium.] Item & canon. 2?. Concilii Aquiſgr. [Ut in quadrageſima ſicut & in alio tempore viciſſim ſibi pedes lavent, & antiphonas huic officio congruentes decantent. In Cœna verò Domini pedes fratrum, ſi valet Abbas, lavet, & oſculetur; denium propria manu poculum eis porrigat.] Et canon. 24. [Ut mandatum, ſi tempus cœnæ eſt, tam fratrum, quàm etiam peregrinorum poſt cœnam fiat.]

Ritus illius.

Ritum ita deſcribit lib. Uſuum Ciſterc. cap. 108: Hebdomadarii coquinæ redditis Cellerario vaſis, [præparent quæ ad mandatum neceſſaria ſunt. Mox autem ut ſignum pulſaverit, induti ſcapularibus deponant cucullas in capitulo, & ſic veniant in clauſtrum. Incipiente ergo Abbate antiphonam *Poſtquam*, vel Cantore, abſente Abbate; prior intrantium in coquinam abluat pedes Abbatis, & junior tergat; hoc modo percurrentes ceteros in ſiniſtra parte. Junior verò exeuntium pedes lavet, & prior tergat, ſimiliter percurrentes ceteros in dextra parte. Et ne hic ordo perturbetur, ſi duo Abbates fuerint, minor Abbas in dextra parte ſedeat. Qui citiùs percurrerint, in alteram partem tranſeuntes alios adjuvent, qui quotiens ante eum, qui collationem tenet, tranſeunt, reverenter inclinant. Qui pedes lavat, & cui lavantur, poſt ablutionem invicem ſe inclinent. Similiter qui tergit, & cui terguntur. Porro nemo ſe diſcalciet donec Abbas ſe diſcalciet: Diſcalceati verò obſervent quantum poſſunt ne pedes nudi appareant; ſed ſub cuculla recondantur. Nec ſedentibus manicæ defluant; ſed aptè eas ante ſe componant. Ante lectionem omnes ſint recalceati.]

Ex dictis hactenus tria ſunt obſervanda. 1. Hanc pedum lotionem quam mandatum vocant aliquibus in locis factam fuiſſe ſub ſilentio; ut ex cap. Monachorum ad Augiam directorum apparet; in aliis cum cantu, ut ex Conc. Aquiſ. & ex lib. Uſuum Ciſt. colligitur. 2. Factam fuiſſe ante completorium ex cap. Monachorum ad Augiam directorum, idque poſt cœnam ex Conc. Aquiſgr. Scribit tamen Boherius in Monaſteriis Caſſinenſi & Specus fieri ſolitam ante veſperas, excepto quadrageſimæ tempore. 3. In clauſtro ex libro Uſuum Ciſterc. & ex ſtatutis S. Germani à Pratis; *ante capituli arcum* ex Conſuet. S. Benigni Divion. cap. 35.

Hunc porro ritum, quem ex Regula noſtra S. Fructuoſus in ſua c. 9. tranſcripſit,

tranſcripſit, S. P. Benedictus ab antiquis Monachis acceperat, apud quos ut ſcribit Caſſianus, poſt cœnam, non ſabbati, ut vult S B. ſed Dominicæ qui fratribus hebdomada præterita ſervierant, iis pedes lavabant. In præcipuis tamen feſtivitatibus earumque vigiliis, non ſabbato, ſed feria v. præcedenti ſolebant noſtri mandatum celebrare. Ex his in mſſ. Sancti Benigni conſuetudinibus recenſentur [ſabbatum ante Pentecoſten, ante natale Domini, & Aſſumſionem B. M. & Dedicationem eccleſiæ, & feſtum omnium Sanctorum, Purificationem quoque B. Mariæ, & ſolemnitatem SS. Trinitatis, & natale S. Mauritii. Si tamen in ſabbatis, aut Dominicis diebus evenerint.] In libro etiam Uſuum Beccenſium iſtud ſtatutum reperio: [Si Vigilia Natalis Domini ſabbato contigerit; feria v. ante mandatum debet fieri. Pro nulla alia Vigilia mutatur mandatum ſi evenerit ſabbato. Quod ſi ipſa feſtivitas Natalis Domini, vel aliqua de his, qui primam proceſſionem habent, ſabbato eveniant, quia videlicet Invitatorium à quatuor, vel à tribus dicitur; ſimiliter feria v. ante debet fieri mandatum. Et ſi Annunciatio ſabbato evenerit, fiet mandatum feria v.] Et in mſſ. Statutis S. Germani à Pratis: [Si feſtum duplex die Dominico evenerit, non fiet ſabbato præcedenti mandatum in clauſtro, ſed fiet die Jovis præcedentis.] Primus qui huicce mutationi locum dederit in antiquo Corbeienſi Ordinario mſ. perhibetur *S. Odilo* Abbas Cluniacenſis, qui, ut ibidem dicitur, ſanxit ut mandatum [feria v. præcedente Pentecoſten à fratribus celebretur. In Nativitate etiam Domini, Natalique ſummorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & Aſſumſione B. Mariæ, ſi in ſabbatis, aut in Dominicis diebus evenerint, hoc idem fieri v. feria cenſuit.] Quibus S. Hugo addidit [feſtum Vinculorum B. Petri, & feſtivitatem omnium Sanctorum, & tranſitum B. Martini, Purificationem quoque B. Mariæ, & Dedicationem eccleſiæ, ſi extra quadrageſimam evenerit, & ſolemnitatem SS. Trinitatis.]

CAPUT XXXV. *Caſſ. lib. 4. cap. 19.* Mandatum ſabbati aliquando in feriã v. tranſlatum. *Cap. 66.*

VASA MINISTERII SUI MUNDA ET SANA CELLERARIO RECONSIGNENT. QUI CELLERARIUS ITEM INTRANTI CONSIGNET, UT SCIAT QUID DAT, AUT QUID RECIPIT. Idem decernunt S. Iſidorus in Regula cap. 19. & Magiſter cap. 16. Ex mente autem S. P. Benedicti Cellerarius, ut ait Hildemarus, ab egredientibus [tria debet requirere in vaſculis, hoc eſt munditiam, integritatem, atque numerum; munditiam, ſi munda ſunt; integritatem, ſi ſana ſunt; numerum, ſi tota ſunt.] Vaſa à Cellerario recipienda & quando.

Quærit verò hìc Boherius quandonam Cellerarius intrantibus hebdomadariis vaſa coquinæ reconſignare debeat? Reſpondetque aut ſtatim ut egrediens reddiderit, aut ſaltem ante completorium, aut demum Dominica finitis matutinis. Certè veteres Monachi à quibus S. P. Benedictus hunc canonem in ſuam Regulam invexit, feria ſecunda, qua ſuam incipiebant hebdomadam, poſt matutinos Hymnos hujuſmodi utenſilia ſibi ſuccedentibus conſignabant. Ex libro autem Uſuum Ciſterc. [Statim poſt veſperas, ſi dies jejunii fuerit; aut poſt refec- *Caſſian. lib. 4. cap. 19.* *Cap. 108.*

LII

CAPUT XXXV. tionem ſervitorum, ſi quadrageſima; vel poſt cœnam eorumdem, ſi dies fuerit prandii, vaſa, & cetera, quæ in coquina receperunt, Cellerario reddant; & Cellerarius intranti. Quod ſi aliqua de his, quæ reddenda ſunt, deſunt, in capitulo ſatisfaciant; & quæ defuerint notificent.] Horum vaſorum ſeu utenſilium numerum & nomina offendes apud Udalricum lib. 2. cap. 36. & in mſſ. Conſ. S. Benigni cap. 35.

Focus communis in hieme à quo accendendus.

Obiter hìc notandum ad eos, qui ex coquinæ exercitio exibant, pertinuiſſe ſequenti hebdomada communem focum hiemis tempore præparare, ut diſcimus ex his Hildemari verbis: [Abbas debet locum deputatum habere, ubi ſe calefaciant, & illi debent facere focum, qui hebdomadam coquinæ dimiſerunt.] Et ex Udalrico: [Quod ſi tanta eſt hiemis aſperitas, eſt officina in qua grandis focus ab ipſis fratribus, qui fuerunt coqui prioris ſeptimanæ, præparatur; & illuc omnes tam majores, quàm minores licenter accedunt, cum ſumma tamen gravitate, ſicut dignum eſt in tali hora.] Apud Ciſtercienſes tamen huic muneri deputabatur Infirmarius, ad quem pertinebat [ignem in calefactorio per hiemem poſt vigilias, vel poſt matutinas, vel primam facere.] In Corbeienſi Monaſterio fratres *vice ſua* hiemalem calefaciebant domum ex vita Walæ Abbatis lib. 1. cap. 11. In Regula verò Cujuſdam ad Virgines præſcribitur, ut [focos in ſchola pænitentes, ſi fuerint, binæ & binæ per hebdomadas faciant.]

Comm in cap. 6. *Lib. 1 cap. 41.* *Lib Vſuum Ciſterc. cap. 116.* *Sæc. 4 Ben. part. 1 Cap. 11.*

Tria de foci obſervanda.

Circa focum communem tria hìc obſervanda veniunt. 1. Quod ex Concordia Dunſtani cap. 2. Calendis Novembris fratribus concederetur *acceſſus ignis*. 2. Quod ſub ſilentio fratres ſe calefacerent ex Hildemaro ſuprà citato. 3. *Honeſtè, & non nudis pedibus præſente aliquo*, ut ſcribit liber Uſuum Ciſterc. cap. 72.

Mixtum à ſervitoribus quando ſumendum.

SEPTIMANARII AUTEM ANTE UNAM HORAM REFECTIONIS. Hæc verba: *Ante unam horam* ita intelligit Bernardus Caſſinenſis, [ut ſi fratres reficiant ad ſextam, iſti debent recipere mixtum poſt tertiam; ſi fratres ad nonam, iſti ad ſextam; ſi fratres ad veſperas, iſti ad nonam.] Cujus ſententiam exponens Benedictus Haeftenus: [Ne autem, inquit, nimium anticipetur hæc mixti ſumſio; tam Bernardum Caſſinenſem, quàm S. legiſlatorem prædictis locis intelligendum arbitror labente, aut ferè finita hora ultima ex tribus æquinoctialibus reſpondentibus uni horæ canonicæ; ita ut qui poſt tertiam jubetur mixtum ſumere reficientibus fratribus hora ſexta, illud ſumat ſub finem horæ quintæ; & qui ad ſextam, aliis comedentibus nona, mixtum ſumat circa finem horæ octavæ, ſive pauló antè nonam. Et ſic de reliquis.] Mentem ſuam confirmat ex Smaragdo, qui hunc locum exponens, ita habet: [Quod autem dicit ante unam horam refectionis; ſubintelligitur in una hora illa antequam fratres reficiantur;] ex libro Uſuum Ciſterc. quo præſcribitur, ut [ſi dies fuerit prandii, ad mixtum percutiatur ſignum in eccleſia tribus ictibus ante ſextam: ſi autem jejunii, totidem poſt ſextam:] per horam ſextam horam canonicam, quæ canitur in templo ante refectionem intelligens, non horam diurnam; & ex

Lib 10. tr. 4. diſq. 9. *Cap. 73.*

Cæremoniali Burſfeld. in quo hæc leguntur: [Omni tempore decantata in eccleſia hora illa, poſt quam immediatè reficere debent fratres, ſive ſexta fuerit, ſive nona; ſi dies talis fuerit, quo mixtum præſumere ſolent, lector menſæ, & ſervitor, in ſumſione illius feſtinent prævenire refectionem fratrum, ne illa fortè propter eos retardetur.] His omnibus addere potuiſſet Hildemarum, qui S. Benedictum ita explicat: [Cùm dicit ante unam horam, non dicit propter terminum horæ, ſed propter congruum intervallum, ut poſſint rationabiliter accipere hoc quod juſſum eſt; quia ſic alibi dicit de lectore: accipiat mixtum priuſquam incipiat legere. v. g. ſi tempus eſt quando ad nonam reficiunt fratres, cùm canitur miſſa ad octavam; & poſt miſſam vadunt omnes qui debent accipere mixtum, id eſt hebdomadarii coquinæ, lector, Hoſpitalarii, & qui infirmis ſerviunt pariter; & inveniunt quartam libræ panis præparatam, & ſingulos biberes.] CAPUT XXXV. *Diſt.* 3. *c* 17.

Huic opinioni ultro aſſentirer, ni refragari viderentur ea, quæ ſubjungit S. Benedictus, *In diebus autem ſollemnibus uſque ad miſſas ſuſtineant.* Quæ verba ſupponere videntur aliis diebus ante miſſam, ſive ante horam, qua diebus ſollemnibus miſſa finitur (nam tempore S. Benedicti privatis diebus probabiliter non canebatur miſſa publica) mixtum eſſe ſumendum; una ſcilicet, aut circiter hora ante refectionem. Et certè quotquot viderim in Regulam S. Benedicti verſiones Gallicæ hunc locum ita reddunt : *Une heure avant la refection.* Opinionem noſtram ſequitur Carolus Cointius Oratorii Preſbyter doctiſſimus ; confirmatque capitulum 5. Monachorum ad Augiam directorum, quo decernitur ut legentibus fratribus, [hora qua præviderit Præpoſitus competere, ſive qui in vice ejus conſtitutus, id eſt ſenior Decanus, pulſet ſignum tintinnabuli, ut hebdomadarii, & ceteri ſervitores juxta præceptum Regulæ accipiant ſupra ſtatutam annonam mixtum, ut non ſit eis grave jejunium dum miniſtrant ſuſtinere. Lector verò poſt ſextam, antequam accedat ad legendum.] Ubi diſtinguitur hora, qua hebdomadarii ſervitores ſumerent mixtum, ab ea qua lector menſæ. *Annal. eccleſ. Franc. ann.* 544.

ACCIPIANT SUPER STATUTAM ANNONAM. Hæc verba duobus modis intelligi poſſunt; vel ita ut panis & vinum de ſtatuta libra panis & hemina vini ſumantur, vel ita ut ad ſtatutam panis ac vini annonam aliquid ſuperaddatur; ut idem ſit *ſuper*, ac *præter*, *inſuper*. Priorem ſenſum ſequuntur Menardus, Carolus Cointius, Diſſertator gallicus de hemina vini & libra panis Benedictina, cum quibuſdam Regulæ verſionibus gallicis. At ſententiam in altera diſſertationis editione retractavit Diſſertator num. 32. ubi contendit *ſuper* à græco ὑπὲρ formatum, unde etiam *inſuper* propriè ſignificare id quod ſuperabundat. Idem ſentit Matthias Lambert, & Monachus Ciſtercienſis in gallica expoſitione Regulæ S. Benedicti, quorum primus Regulæ textum ita gallicè reddidit *outre la portion ordonnée*, alter verò, *pardeſſus la portion qui leur eſt deſſignée.* Eodem modo etiam S. Benedictum explicat Theobaldus Artaldus Cæleſtinus. Confirmaturque ex praxi, quam videre eſt *Lib.* 2. *c* 35. Mixtum an de ſtatuta annona, aut præter.

CAPUT XXXV.

apud Hildemarum, & maximè apud Udalricum: [Ad mixtum, inquit, non accipiunt niſi quod S. Benedictus præcipit, quartam partem panis *abſque libra ſua*; & de vino ſimiliter:] & ex Regula S. Cæſarii ad virgines, quæ jubet, ut [quæ coquent, ſingulis illis meri pro labore addantur:] Et certè S. Benedictus biberes & panem non indulget niſi propter graviorem laborem; cùm verò propter laborem aliquid concedit, illud ſolet conſuetæ annonæ ſuperadditum eſſe, ut cap. 39. 40. & 41. Adde quod in ſententia Menardi & Diſſertatoris qui tantopere heminam contrahunt, ſi de hemina vini aſſumendi eſſent biberes, vix aliquid ſupereſſet ad prandium, & ad cœnam; nec magnum S. Pater conceſſiſſet ſolatium, quod certè non impediret quo minus cum gravi labore ſervirent.

Neque eam tamen indulgentiam habuit Regula Orientalis, ſtatuens, ut [qui coquinat, antequam fratres reficiant, non guſtabit quidquam.] Sed neque Regula Magiſtri, volens ut poſt communionem ab Oratorio hebdomadariis exeuntibus dicat Abbas: [Videte fratres ne ante orationem communem menſæ præbendam, aliquid de cibo aut de potu ſuaſione diaboli præſumatis,] &c.

Cap. 6. Idem habet Regula S. Pachomii art. 41.

Cap. 21.

Biberes.

SINGULOS BIBERES. Biberes, ut aiunt Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, Boherius, & Turrecremata, [ſunt parva vaſcula, quæ plena ſufficiunt ad unum hauſtum moderatum.] Suffragatur epiſtola Theodemari ad Carolum Magnum Auguſtum: [Direximus etiam menſuram unius calicis, quam obſequuturi fratres juxta ſacræ Regulæ textum ſolent accipere.]

Quantum panis ad ſervitorum mixtum.

ET PANEM. In quali pondere non exprimit. Fruſtulum deſignat Antonius Perez, ſive ut loquitur Smaragdus *modicum panis*; quod modicum Boherius ita explicat, *ut ultra quartam partem libræ properſæ non aſcendat*. Atque ita communis Ordinis noſtri uſus olim obtinebat, ut coquinæ hebdomadariis cum vino quarta pars libræ panis ad mixtum indulgeretur, ut patet ex Hildemaro, Udalrico, Bernardo Caſſinenſi, Boherio & aliis. Camaldulenſes buccellam panis, & vini cyathum concedunt: Caſſinenſes tantùm vini, quantum poteſt capere unus ſcyphus, cum quo in refectorio bibitur, & circa uncias duas panis: Fulienſes quatuor ad ſummum panis uncias omni tempore, præterquam in diebus jejunii eccleſiaſtici, quibus ad ſummum duas uncias cum vini ſcypho permittunt. Burſfeldenſes quartam libræ panis partem, & de potu tertiam partem menſuræ cuilibet in die competentis. Apud Ciſtercienſes Monachorum mixtum erat *quarta pars libra panis, & tertia pars emina vini*; Converſorum verò *medietas libræ panis ſui, vel major quantitas groſſioris, & aqua*, quod non ſatis diſtinxit Johannes Craeſbeeck; ſed neque Benedictus Haeftenus hunc antiquarum definitionum Ordinis Ciſterc. locum proferens lib. 10. Tract. 4. diſq. 7.

Lib. Uſuum cap. 73.

Antiq. Definit. diſt 14. cap 5. & Inſt diſt. 14 cap 14.

Legumina aliquando conceſſa.

Scribit præterea Boherius vidiſſe ſe [in Francia dare hujuſmodi ſervitoribus legumina, vel olera, in parva tamen quantitate, & modica, reſpectu prandentium, quod non reprobo,] inquit, Sed hoc

præter Regulam S. P. Benedicti; quamvis id aliquando permittant Burſfeldenſes, in quorum Cæremoniali reperio: [Diebus quibus uti licet mixto, poterit Abbas quibus neceſſarium viderit, loco mixti pulmentarium aliquod indulgere.] Addit Boherius: [Vidi in quibuſdam magnis monaſteriis dare panem ſine certa menſura hujuſmodi prægustantibus; Sed Magiſter Novitiorum, quia ibi conſueverunt pueri confluere, faciebat ſignum ſufficientiæ; & tunc uno momento omnes pariter recedebant.] CAPUT XXXV. *Diſt.3.c.17.*

IN DIEBUS AUTEM SOLEMNIBUS USQUE AD MISSAS SUSTINEANT. Hujus exceptionis varias rationes afferunt antiqui Regulæ Commentatores. In primis Hildemarus mentem ſuam ita explicat: [Conſuetudo namque fuit in illa terra, ſicut & hodie faciunt Canonici, poſt miſſam ſtatim incipere Sextam. Voluit itaque B. Benedictus tollere hanc conſuetudinem; ideo dixit uſque ad miſſam ſuſtineant, ut dum ante miſſam non audet lector manducare, facto intervallo propter illum illa conſuetudo rumperetur.] Aliter Smaragdus: [Quod autem dicit uſque ad miſſas ſuſtineant, intelligitur uſque ad miſſam principalem, quæ ab omnibus ſolemniter canitur. Nam ſunt plerique Monachorum miniſteriales, qui mane audiunt miſſam, & comedunt, & pergunt quo volunt, & dicunt ſe miſſas audiſſe, & ita comediſſe: quod vitium prævidens, & prohibens B. Benedictus dixit: In diebus ſollemnibus uſque ad miſſas ſuſtineant.] Boherius verò in 1. Commentario: [Fortè quia habent ſpectare lectorem menſæ in hujuſmodi mixto. Lector enim in fine miſſæ majoris jejunus recipit licentiam, & benedictionem legendi; & tunc expone Solemnibus, id eſt, Dominicis. Vel fortè quia illis diebus majorem miſſam quiſque ex integro, & jejunus audire debet. Vel quia illis diebus ſollemnibus quique fideles tenebantur ad aliam eccleſiam concurrere, & communionem ſecundam recipere, vel accipere.] Sed aliam hujus exceptionis cauſſam nullam exiſtimo, quam ut ſacram Euchariſtiam in miſſa ſollemni jejuni perciperent. Atque ita docet præfatus Boherius in 2. Commentario ad verbum *ad miſſa* ſic ſcribens: [Ut integrè ipſas jejuni audiant, & in eis purè communicent, ac devotè.] Quod confirmatur ex cap. 38. quo præſcribitur ut lector menſæ Dominica *poſt miſſas & communionem* ingrediatur ad legendum. Ex quibus duobus locis haud obſcurè colligitur antiquos Ordinis Benedictini Monachos ſaltem diebus Dominicis, feſtiſque, ut vocant, de præcepto ſacram percepiſſe Euchariſtiam. De Augienſibus res abſque controverſia eſt ex capitulo 4. Monachorum ad Augiam directorum. [Ut in Dominicis diebus omnes pariter ſecundùm quo ingreſſi ſunt ordine in monaſterium, ſic accedant ad pacem, ad communionem, præter illos qui pro nimia ſenectute, vel infirmitate, inter illos ſtare non poſſunt, qui tamen ſeparatim communicant. Si quis verò hoc ſpiritali dono, id eſt, Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſe privaverit, Pater monaſterii, qui præſens ſemper eſſe debet dum communi-

Diebus feſtis mixtū poſt miſſam cur ſumendum.

Communio diebus feſtis.

CAPUT XXXV.

cant, cur hoc illi evenerit ſcire debet omnino.] De aliis verò Germaniæ Monachis ita præſcribunt Germaniæ Conſuetudines mſſ. n. 21. [Communionem Dominicam tempore XII lectionum, pacem, oblationem quoque tempore ſuo nullus prætermittere audeat abſque permiſſu Prioris.] Et certè citra omnem dubitationem videtur S. Pater Benedictus priſcorum Monachorum æmulatus fuiſſe exempla, qui teſte

Lib. 3. c. 2.

Caſſiano ſabbatis, Dominiciſque diebus *ſacræ communionis obtentu* hora tertia convenire ſolebant; quique ut ſcribit S. Johannes Damaſcenus,

In vita SS. Barlaam. & Ioſap. lib. 1. de vit. Pat.

[procul inter ſe conſtructis ædiculis Dominicis diebus ad unam & eamdem eccleſiam pergunt, ac divina myſteria, hoc eſt incruentum puri Corporis, & pretioſi Sanguinis Chriſti ſacrificium percipiunt:] Ubi Sinaitas Monachos deſignaſſe videtur, de quibus S. Nilus in Hi-

Apud Boll. 13. Ian.

ſtoria cædis SS. Patrum in Sina: [Diebus autem Dominicis ad unam veniunt eccleſiam, & inter ſe conveniunt poſt unam hebdomadam... Divinis itaque communicant Sacramentis, & ſe invicem excipiunt

Apud Boll. 20. Ian.

convivio exercitationis eorum quæ convenit eloquiorum.] Idem de S. Geraſimi diſcipulis narrat Cyrillus in vita S. Euthymii n. 89. De Pachomianis audiendus eſt Palladius, ſeu potiùs Angelus in Regula

Lauſiac 38.

S. Pachomio tradita: [Ingredientes autem ad Chriſti communionem ſabbato & Dominica zonas ſolvant, & pellem ovillam deponant, & cum ſola cuculla ingrediantur.] Atque ad hunc morem referendum eſt

Lib. 1. de vit. Pat.

quod interrogatus à Paphnutio S. Onuphrius: [Pater benigne, die Dominico & ſabbato communionem percipiebas ab aliquo?] Reſpondit: [Omni die Dominico, vel ſabbato Angelum Domini paratum inve-

Sæc. 1. Ben. vid. Ruff. lib. 2 de vit. Pat. cap. 15. Pallad. in Lauſ. c. 61. & 138.

nio ſacroſanctum Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti ſecum deferentem;] & quod de S. Severo Abbate Agathenſi ſcribunt: [Tantùm diebus Dominicis poſt perceptam euchariſtiam ſumebat eſcam.] Nimirum cùm S. Abbate Theona ſibi perſuaſum habebant ju-

Apud Caſſ. Coll. 23. cap 21.

ſtius eſſe, [ut cum hac cordis humilitate, qua credimus, & fatemur illa ſacroſancta myſteria numquam pro merito nos poſſe contingere, ſingulis ea Dominicis diebus ob remedium noſtrarum ægritudinum præſumamus, quàm ut vana perſuaſione cordis elati, vel poſt annum dignos eorum participio nos eſſe credamus.] Ubi quoſdam redarguit, qui in monaſteriis conſiſtentes, dignius ac devotius ſe communicaturos exiſtimabant, ſi differrent in annum: quibus cum Ambroſio, ſeu quo-

De Sacrament.

Communio quotidiana.

vis alio dicere potuiſſet: [Si quotidianus panis eſt, cur poſt annum illum ſumis, quemadmodum Græci in Oriente facere conſueverunt? accipe quotidie quod quotidie tibi proſit; ſic vive, ut quotidie merearis accipere.]

Lib. 10. de vit. Pat. c. 17. Lib. 1. de vit. Pat. Lib. 2. de vit. Pat c. 7.

Non defuere tamen, qui etiam frequentius, immo quotidie divinis Myſteriis participarent. Macnus Monaſterii Abbatis Petri Monachus *tertio ſingulis hebdomadibus communicabat.* S. Simeon Stylita quotidie *divinum cibum* percipiebat. De Abbate Appollonio ita ſcribit Ruffinus: [Conſuetudo autem erat apud eum, ut fratres qui cum ipſo manebant, non priùs cibum ſumerent, quàm communionem Domini-

cam perciperent circa horam diei nonam; & poſt hoc ſic interdum uſque ad veſperam permanebant..... Sed & hoc monebat, ut ſi fieri poſſet quotidie Monachi communicarent myſteriis Chriſti, ne fortè qui ſe longè facit ab his, longè fiat ab eo.] In Regula etiam Magiſtri decernitur, [ut quotidie Cellerarius cum ſeptimanariis coram Abbate in oratorio cum Congregatione communicet;] & in Regula Solitariorum Grimlaicus: [Non mea, inquit, opinione; ſed SS. Patrum aſſertione hæc utraque reor poſſe fieri; id eſt & miſſas quotidie celebrare, & ſacroſancta Corporis & Sanguinis Domini myſteria quotidie cum tremore & timore ſumere.] Sed & ut de noſtris etiam mentionem faciamus, S. Dunſtanus in ſua Concordia præſcribit, ut [poſt pacem fratres quotidie (niſi qui crimine ſe aliquo, vel carnis fragilitate reos cognoverunt) regulari ſtudio prorſus intenti, euchariſtiam accipere non renuant, adtendentes illud, quod ait B. Auguſtinus in libro de verbis Domini, quod videlicet in oratione Dominica non annuum, ſed quotidianum poſcimus panem.] In mſſ. quoque Germaniæ Conſuetud. num. 28. legitur: [Cotidie tamen eant cuncti ad pacem & ad communionem per totam hebdomadam Paſchæ.]

CAPUT XXXV.

Cap. 16.

Cap. 56.

Cap. 1.

Poſtea verò, refrigeſcente in dies Monachorum fervore, res primum in ſtatum revocanda fuit. Quapropter inter Statuta Petri Abbatis Sylvæ majoris iſtud reperitur: [Monemus omnes & ſingulos noſtros ſubditos, qui non ſunt in Sacerdotio conſtituti, ut in quolibet die Dominico Corpus Domini recipiant reverenter.] Præterea aliquot poſt annis idem Petrus hortatur, [ut cùm Diaconus & Subdiaconus ad quamlibet miſſam majorem conventualem fuerint reveſtiti, Corpus Domini ſuſcipiant reverenter.] Remiſſior poſtmodum evaſit Clemens V. Summus Pontifex, cùm in Concilio Viennenſi ſequentem edidit ſanctionem: [Singulis menſibus tam in monaſteriis, quàm extra ſublata occaſione quacumque ad confeſſionem ſaltem ſemel accedant omnes & ſinguli Monachi: Et in prima Dominica menſis cujuſlibet in monaſteriis ſemper communicent, niſi ex cauſſa fortè quam Abbati, Priori, aut Pœnitentiariis monaſteriorum non differant intimare, eorumque judicio vel abſtineant, vel accedant.] Eandem Conſtitutionem ediderat antea Gregorius Papa IX, renovavitque poſtea Benedictus XII. in ſuis pro Monachis Benedictinis, item Conſtitutionibus, ſaltem quo ad communionem, quam *in altari majori* fieri præſcribit. Atque eò reſpexiſſe videntur Monachi Grandimontenſes, in quorum mſſ. Conſuetudinibus, auctore Guillelmo Pellicerii Abbate, hæc leguntur: [Communicare debent fratres Clerici & Converſi in Natali Domini, Epiphania, Paſcha, Pentecoſte. De Conſec. diſt. 2. cap. *Et ſi non frequentius*, & cap. *à quibuſdam*, & cap. *Seculares*. Et ex inſtitutione Grandimontenſis Ordinis fratres in feſto Aſcenſionis Domini, Aſſumſionis Beatæ Mariæ, & omnium SS. & prima Dominica cujuſlibet menſis: Et in omnibus diebus Dominicis Diaconatum & Subdiaconatum facientes.] Similem

Anno 1188.

Anno 1198.

Communio ſemel in menſe.

Cap. ne in agro.

Cap. 95.

CAPUT XXXV. ferè obſervantiam de Caſſinenſibus ſuis refert Bernardus Caſſinenſis, cùm hunc Regulæ locum exponens, ſic loquitur: [Religioſi verò tenentur ad minùs prima die menſis communicare ſecundùm Statuta Domini Gregorii Papæ noni; & confeſſionem facere generalem. Conſuetudo tamen noſtra eſt certis feſtivitatibus generaliter communicare, quæ plures ſunt, quàm ſint menſes in anno, ut ſervetur Statutum; & ultrà hoc ſingulis diebus Dominicis communicant miniſtri altaris; & quoties Abbas celebrat in conventu miniſtri de conſuetudine communicare debent, ſecundùm quod etiam fit in eccleſia Romana, quando ſcilicet habet Summus Pontifex celebrare.] Nunc verò

Decl. Caſſ. edita anno 1642. Caſſinenſes ſingulis diebus Dominicis communicare ſolent: Ita quippe ad Regulæ cap. 38. declarant: [Ex eo quod hìc B P. Benedictus dicit: Poſt miſſas & communionem; & infra in eodem capitulo: Propter communionem ſanctam, oſtenditur quod quolibet die Dominico fratres communicabant. Ideo mandamus quod tam ſanctum & antiquum religionis inſtitutum, ſervetur in ſingulis noſtræ Congregationis monaſteriis; niſi fortè ob reverentiam alicujus feſti ſolemnis differatur, aut præveniatur hujuſmodi communio.] In antiquis verò declarationibus ita legebatur: [Oſtenditur quod quolibet Dominico die fratres communicabant, quod ut fiat hortamur, præſertim tempore quadrageſimali, & adventus Domini, & in feſtis præcipuis, non tamen aſtringimus, præterquam in 1. Dominica menſis cujuſlibet juxta Clementinam: *Ne in agro*, niſi fortè ob reverentiam alicujus feſti ſolemnis differatur, aut præveniatur hujuſmodi communio juxta conceſſionem Domini Eugenii Papæ IV.]

Communio erecto corpore. De ritu & modo accedendi ad ſacram communionem diximus in lib. 2. de Antiq. Monach. ritib. Obiter hìc obſervabo veteres monachos non genuflexos, ſed propter reverentiam diei Dominicæ, quæ genuflexiones haud permittebat, erectos communicaſſe, ut patet ex Regula Magiſtri, quæ de modo diſſerens, quo debent hebdomadarii

Cap. 21. coquinæ & Cellerarius communicarent, [poſt modicam, inquit, orationem erecti communicent, & confirment.] Quem locum non bene

Confirmare quid. intellexit Diſſertator Gallicus de Hemina vini & libra panis, cùm in ſecunda editione hunc Magiſtri textum intellexit de communione caritatis & precum. Nam præterquam quod integrum Regulæ Magiſtri caput 21. legenti alia non poteſt oriri expoſitio æquior, quàm de communione ſacramentali; hæc verba *Communicent & confirment* rem omnino determinant; *Confirmare* enim apud eccleſiaſticorum rituum auctores aliud nihil ſonat, quàm Chriſti percipere calicem. Itaque *communicent & confirment*, idem eſt ac Chriſti Corpus & Sanguinem accipiant.

Oratio pro hebdomadariis die Dominico ut facienda INTRANTES ET EXEUNTES HEBDOMADARII IN ORATORIO MOX MATUTINIS FINITIS DOMINICA OMNIUM PROVOLVANTUR GENIBUS. Hìc acutè Hildemarus [bene, inquit, dixit genibus, & non in terra, eo quod non eſt auctoritas canonica genua

genua flectere in die Dominica.] Et Bernardus Caſſinenſis: [Non intelligas genuflectionem, ſed ſupplicationem, quæ debet fieri ante & retro ad omnem partem; & iſta eſt provolutio quaſi per omnem partem volutio; non enim die Dominica flectere genua de conſuetudine licet.] CAPUT XXXV.

POSTULANTES PRO SE ORARI. Idem poſt cœnam convenientes in unum ad concinendos ex more ante quietem hymnos, præſtabant in Oriente veteres Monachi, quemadmodum ſcribit Caſſianus. *L. 6. 4. c. 19.*

EGREDIENTES AUTEM DE SEPTIMANA DICANT HUNC VERSUM: BENEDICTUS ES DOMINE DEUS, QUI ADJUVISTI ME, ET CONSOLATUS ES ME. Idque ad gradum Preſbyterii & incurvi, uti diximus ex Udalrico lib. 2. cap. 35. lib. Uſuum Ciſterc. cap. 108. & Cæremoniali Bursfeld. diſt. 2. cap. 1.

QUO DICTO TERTIÒ. [Scilicet ab egrediente, & ter repetito integraliter à choriſtis,] inquit, Boherius.

RECIPIAT BENEDICTIONEM INGREDIENS. Benedictionem cap. 11. S. Benedictus appellat orationem, ſeu collectam, quæ nocturnas vigilias terminat: ita hic benedictionem vocat preces & orationes, quæ ſuper hebdomadarios recitantur, quæque ex Boherio proferri debent *ab Abbate, Priore, vel Hebdomadario*; ex Udalrico lib. 2. cap. 35. Conſuet. S. Germani à Pratis, Nicolao de Fractura, & Cærem. Bursfeldenſium *à Sacerdote* Hebdomadario.

Qualis autem eſſet illa benedictio non liquet. Hildemarus hanc profert: [Concede quæſumus omnipotens Deus, ut huic famulo tuo pro hujus hebdomadæ expleto officio merces tribuatur æterna. Per Chriſtum.] Aliam ex mſ. codice S. Victoris adfert Menardus, his verbis contentam: ℣. Mirifica miſericordias tuas. ℟. Qui ſalvos facis ſperantes in te à reſiſtentibus dexteræ tuæ. ℣. Mitte ei Domine auxilium de Sancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Salvum fac ſervum tuum. ℟. Deus meus ſperantem in te. Sequitur oratio. Deus qui dixiſti venite omnes qui laboratis, & onerati eſtis; hunc famulum tuum miniſtrationum ſuarum præmio refice ſempiterno. Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Filium tuum, qui tecum vivit, & regnat, &c. Eamdem deſcribit Smaragdus in ſuo Comment. ſed in plurali numero. In Breviario Caſſinenſi tempore Oderiſii Abbatis manu exarato iſta habetur: ℣. Salvos fac ſervos tuos. ℟. Deus meus. ℣. Mitte eis auxilium de Sancto. ℟. Et de Sion. ℣. Domine exaudi orationem meam ℟. Et clamor meus ad te veniat. Orat. Deus cui humilium ſemper accepta ſunt vota animarum reſpice ſuper horum ſervorum tuorum fratrum noſtrorum obſequia, & ad tuam eos fac pertingere gratiam, ut qui hanc hebdomadam ſerviendo fratribus ſuis devota mente compleverunt, pleniſſimam à te veniam conſequantur. Per. Eamdem indicant Udalricus, & Conſuet. S. Germani. Eadem & nos utimur. Qualis pro egredientibus.

Ad benedictionem ingredientium quod ſpectat, ſequentes deſcribunt præfati auctores: Hildemarus: [Præſta quæſumus omnipotens

Caput XXXV. Qualis pro ingredientibus.

Deus, ut famulus tuus iſtius hebdomadæ ſuſceptum officium mente devota perficiat. Per Dominum.] Codex mſ. S. Victoris: ℣. Faciem tuam Domine illumina ſuper ſervum tuum. ℟. Et doce eum juſtificationes tuas. ℣. Fiant aures tuæ intendentes. ℟. In operationem ſervi tui. ℣. Apud Dominum miſericordia. ℟. Et copioſa apud eum redemtio. Adjuva quæſumus omnipotens Deus famulum tuum in obſequio miniſtrantem fraterno, & ſine murmuratione illi miſericorditer propriæ miniſtrationis mercedem concede perpetuam. Per Dominum noſtrum. Eandem orationem in numero plurali enunciat Smaragdus. Denique Breviarium Caſſinenſe: Salvos fac ſervos tuos. Mitte eis. Oratio. Miſericors, ac piiſſime Deus, qui ubique famulos tuos tueris, & adjuvas; horum ſervorum tuorum fratrum noſtrorum in bonum accumula votum, auge deſiderium, ut recto corde fratribus impendant ſervitia. Per. Eandem innuit Udalricus & lib. Conſuet. S. Germani.

Regula Cujuſdam ad virgines hæc ab ingredientibus dicenda præſcribit: [Adjutorium noſtrum in nomine Domini, qui fecit cælum & terram; & Adjuva nos Deus ſalutaris noſter.] At verò Regula Magiſtri ita ingreſſuros introduci decernit: [Introituri, Fratres in hebdomadam, poſt Primam in oratorio dictam, adducantur à Præpoſitis ſuis ante Abbatem; & fiat de eis Majoris ſuggeſtio dicens: Jube Domine Abba vocari univerſam congregationem, & orari pro his fratribus, qui ingrediuntur in hebdomadam coquinæ, ut mereantur commendati orationibus veſtris diaboli impedimenta non timere, & congregationi Dei omnia ſine culpa perficere. Poſt hæc verba proſternant ſe illi duo fratres orationi ante Abbatem, quod & retro omnis congregatio unà cum Abbate facere debet: Et poſtquam levaverint ſe omnes, illi duo dicant hunc verſum: Cuſtodi nos Domine ut pupillam oculi; ſub umbra alarum tuarum protege nos. Poſtquam verò oratum pro eis ab omnibus fuerit, ſurgentes ſupradicti duo fratres, oſculentur genua Abbatis, & pacem ſuis tradant Præpoſitis, vel omni congregationi; quibus poſt datam pacem Præpoſiti ſui dicant: Ite fratres in nomine Domini Jeſu Chriſti, intrate in hebdomadam; & petita benedictione, omnia facite, dicentes per exercenda omnia: Benedicite, ut cùm benedictum fuerit, quandocumque feceritis, maledictus diabolus impediendi ibi non habeat poteſtatem.]

Cap. 11.

Cap. 19.

CAPUT XXXVI.

De infirmis Fratribus.

INFIRMORUM cura ante omnia & ſuper omnia adhibenda eſt, ut ſicut revera Chriſto, ita eis ſerviatur; quia ipſe [a] dixit: *Infirmus fui, & viſitaſtis me.* Et, *Quod fe-*

ciſtis uni de his minimis [b] *meis, mihi feciſtis.* Sed & ipſi infirmi conſiderent, [c] in honorem Dei ſibi ſerviri: & non ſuperfluitate ſua contriſtent Fratres ſuos ſervientes ſibi; qui tamen patienter portandi ſunt: quia de talibus copioſior [d] merces acquiritur. Ergo cura maxima ſit Abbati, [e] ne aliquam negligentiam patiantur. Quibus Fratribus infirmis ſit cella [f] ſuper ſe deputata, & ſervitor timens Deum, & diligens ac ſollicitus. CAPUT XXXVI.

Balnearum uſus infirmis quotiens expedit offeratur: ſanis autem, & maximè juvenibus, tardiùs concedatur. Sed & carnium eſus [g] infirmis, omninoque debilibus pro reparatione concedatur. At ubi meliorati fuerint, à carnibus more ſolito omnes abſtineant. Curam autem maximam habeat Abbas, ne [h] à Cellerariis, aut [i] ſervitoribus negligantur infirmi: quia ad ipſum reſpicit, quidquid à diſcipulis delinquitur.

[a] al. *dicturus eſt.* [b] al. deeſt. *meis.* [c] Hild. *in honore.* S. Donatus *in timore.* [d] al. *merces & caritas.* [e] S. Donatus. *ne aliqua negligentia.* [f] al. *per ſe.* al. *deſuper.* al. *ſupra ſe.* [g] Oxon. & Conc. *infirmis omnino debilibus.* Flor. cum quibuſdam mſſ. & editis, *infirmis omnino debilibuſque.* Sed noſtra lectio eſt Caſſinenſium & Hildemari, eamque approbant Menardus & Haeftenus. [h] Flor. *Cellariis.* antiqui ſolent legere *Cellarariis.* [i] al. *à ſervitoribus.*

COMMENTARIUS.

INFIRMORUM CURA ANTE OMNIA, ET SUPER OMNIA ADHIBENDA EST, &c. Nihil fortius aut expreſſius S. P. Benedictus præſcribere poterat ad commendandam infirmorum curam; vixque aliud ſimile in cunctis SS. Patrum Regulis reperire eſt, niſi fortè in illis, quæ S. Benedicti textum tranſcripſerunt, ut ſunt Regula Donati ad Virgines, & Grimlaici ad Solitarios. Et quidem in Regula S. Antonii legitur: [Cùm ſurrexeris manè ſingulis diebus, inquire de ægrotis, qui apud te ſunt.] Et iterum: [Viſita ægrotos, & infirmos, & imple menſuras, ſeu vaſa eorum aqua.] In Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii: [Si is, qui talis eſt, fuerit infirmitate obſeſſus, providendum eſt ab eo, qui præeſt, qualiter ipſa infirmitas ſuſtentetur.] In Regula S. Pachomii: [Qui ægrotaverit, à Præpoſito domus ducetur in triclinio ægrotantium; quod ſi opus fuerit palliolo, aut tunica, aut ceteris quæ ad operiendum, vel ad veſcendum neceſſaria ſunt, ipſe Præpoſitus à miniſtris accipiet, & dabit ægrotanti.] In Regula S. Cæſarii ad Monachos: [Infirmi tracten-

Quid de infirmorũ cura præſcribant antiquæ Regulæ.

Num. 2.

Num. 34.

Cap. 11.

Art. 20.

Cap. 15.

CAPUT XXXVI.

Cap. 53. *Cap. 21.*

tur, ut citius convaleſcant.] In Regula S. Aureliani ad Monachos: [Cura illis, vel ſtudium impendatur, donec convaleſcant.] Regula Tarnatenſis præſcribit, ut perſona præponatur ſtrenua [quæ ægrotis cum pietate ſerviat, & monaſterialem diſciplinam regulariter cuſtodiat, & quæ conveniunt infirmis rationabiliter expendat.] Idem habet Regula S. Iſidori cap. 20. Regula verò S. Fructuoſi: [Ægroti omni miſeratione & compaſſione fovendi ſunt, eorumque languores congruo relevandi ſunt miniſterio.] In altera autem Regula infirmi [tanto miniſterio foveantur, ut nec propinquorum affectus, nec urbium delicias requirant; ſed quod neceſſe habuerint, Cellerarius, & Præpoſitus prævideant.] Denique Regula Magiſtri: [Fratres qui ſe voluerint oſtendere quàm pleni ſunt caritate, cum certamine ægrotos fratres viſitent, conſolentur, & ſerviant.]

Cap. 10. *Cap. 7.* *Cap. 70.*

Hanc curã omnibus ampliùs commendat S. Benedictus.

At plus his omnibus S. P. Benedictus. Neque enim ſimpliciter curandos jubet infirmos, ſed eorum *cura*, inquit, *ante omnia & ſuper omnia adhibenda eſt, ut ſicut revera Chriſto, ita eis ſerviatur.* Multa quidem in ſua Regula *ante omnia* facienda, aut fugienda præſcribit; at ſolam infirmorum curam, ut notat Hildemarus, *ante omnia & ſuper omnia* adhibendam eſſe voluit; [eo quod, inquit, nulla res ita agenda eſt cum tanto ſtudio, quomodo obſequium infirmorum; nec ipſa eccleſia agenda eſt cum tanto ſtudio, quanto domus infirmorum.]

Porro quod dicit *ante omnia & ſuper omnia*, [Sciendum eſt, addit Hildemarus, quia ante omnia attinet ad tempus: ſuper omnia ad ſtudium, ut ante quàm cetera cura infirmorum fiat; & ſuper omnia ideſt cum majori dilectione, & diligentia, atque ſtudio, quàm cetera.] Eodem modo Bernardus Caſſinenſis: [Intelligas ante omnia, & ſuper omnia, id eſt ante omnia opera infirmorum adhibeatur cura; & ſuper omnia, id eſt cum majori dilectione, frequentatione, & aſſiduitate, & attentione quàm cetera.] Idem habet Boherius. Ut autem hanc infirmorum curam ampliùs commendaret, addit:

Infirmis ut Chriſto ſerviendum.

UT SICUT REVERA CHRISTO ITA EIS SERVIATUR. Revera, inquit, *quia res vera eſt*, aiunt Bernardus Caſſinenſis & Boherius, *Chriſto ſerviri in fratre infirmo*; unde & piè exclamat S. Bonaventura: [Cur anima tota die anxiaris poſt Chriſtum? Indicabo tibi ſponſa, quem diligit anima tua: certè in infirmaria jacet, ibi anguſtiatur, ibi dolore torquetur: curre, & ſibi miniſtra, ſibique compatere infirmanti. Non interrogemus eum de cetero, nec dicamus ei: ubi jaces, ubi cubas in meridie? quia jam novimus locum; ſcimus enim eum in infirmaria jacere, non autem reſtat niſi præſtare obſequium.]

Stimulus Amoris part. 2. cap. 7.

QUIA IPSE DIXIT: INFIRMUS FUI ET VISITASTIS ME, ET QUOD FECISTIS UNI DE HIS MINIMIS MEIS, MIHI FECISTIS. Ad quam Salvatoris ſententiam attendens S. Baſilius, interrogatuſque [quali affectu debemus infirmis fratribus miniſtrare?] Reſpondet: [Sicut ipſi Domino offerentes obſequium, qui dixit quia quæcunque feceritis uni ex his minimis fratribus meis mihi feciſtis.] Eo

Apud Ruff. cap. 30.

haud dubium reſpiciebant Ægyptii Monachi, de quibus S. Hierony- CAPUT XXXVI.
mus: [Si quis cœperit ægrotare transfertur ad exedram latiorem; & tanto ſenum miniſterio confovetur, ut nec delicias urbium, nec matris quærat affectum.] Et Tabennenſes, de quibus idem Hieronymus: [Ægrotantes miris ſuſtentantur obſequiis, & ad omnem copiam præparatis cibis.] *Epiſt. 22.* *Præfat. in Regulam S. Pachom.*

SED ET IPSI INFIRMI CONSIDERENT IN HONOREM DEI SIBI SERVIRI. Taleſque ſe exhibeant, quales eſſe decet eos, qui Chriſti vices gerunt, & in quibus Chriſto miniſtratur. Nec ideo infirmi cõtriſtent ſibi ſervientes.

ET NON SUPERFLUITATE SUA CONTRISTENT FRATRES SUOS SERVIENTES SIBI. Ut S. P. Benedicti mentem pleniùs attingamus, obſervandum variis ac diverſis modis, multifariaque ut ita loquar, ſuperfluitate infirmos contriſtare poſſe ſervientes ſibi fratres. Primò ſuperfluitate mœſtitiæ, cùm infirmitatis pondere gravati, nimium ſe moroſos exhibent, ac de infirmitate plus æquo triſtantur, longè ab illo venerabili ſene diſſiti, qui [cùm frequenter infirmaretur corpore, & langueret; contigit ut uno anno nulla eum valetudo contingeret, & propterea flebat, & graviter ferebat dicens: Reliquiſti me Domine, & noluiſti me præſenti hoc anno viſitare.] Tales ſalutari alterius Senis monito ſunt conveniendi. Hìc, ut ſcribit Ruffinus, [infirmanti diſcipulo ſuo dixit: non contriſteris fili ex infirmitate, vel plaga corporis tui; ſumma enim religio eſt, ut in infirmitate quis agat Deo gratias. Si ferrum es, æruginem amittis: ſi verò aurum es, per ignem probatus à magnis ad majora procedis. Ne anxieris ergo frater; ſi enim Deus te vult in corpore torqueri, tu qui ſis, qui moleſtè feras? Suſtine ergo, & roga Deum, ut quæ ipſe vult, illa concedat.] Neque verò hìc neceſſe eſt S. Theodori Siceotæ exemplum proponere, qui vulnere afflictus in corpore, [illud ſibi à Deo datum fuiſſe dicebat, ut ei aſſiduè gratias ageret.] Præ nimia mœſtitia. *Ruff. lib. 3. de vit Pat. num. 158.* *Ibid. n. 157.* *In ejus vit. num. 93. Apud Boll. 22. April.*

Secundò ſuperfluitate querelarum, cùm morbi impatientes, etiam triſtitiæ addunt murmurium, quandoque etiam injurias. [Hi tanta ſollicitudine admoneantur, inquit, S. Fructuoſus, ut de ore eorum nec quantuluſcumque vel levis ſermo murmurationis procedat; ſed in ſua infirmitate cum hilari mente ſine intermiſſione, & ſulta murmurationis occaſione, & vera cordis compunctione ſemper Deo gratias agant; & frater qui eis miniſtrat, nullo pacto offendere audeat. Quod ſi aliquis, ut diximus, ex ore eorum murmurationis proceſſerit ſcrupulus; ab Abbate increpentur, & ne talia ſupradicta facere præſumant admoneantur; ita ut ille eos accuſet, qui hoc miniſterium injunctum habet.] Acutè verò notat Hugo Victorinus, ſeu quivis alius, ægrotantes Religioſos, tam perfectos quàm imperfectos quatuor de cauſſis ſolere conqueri; ſcilicet de *infirmitate*, de *medecina*, de *cibo*, & de *ordine*. Et quidem imperfecti conqueruntur de infirmitate, [quia pondus infirmitatis inviti portant. De medicina, quod non ſubveniatur eis, ut ipſi dicunt, caritate fraterna. De cibo autem, eo quòd non ſufficienter, vel quo- Querelas geminando *Cap. 7.* *Lib. 1. de Clauſt animæ cap. 12.*

Caput XXXVI. modo, vel quando volunt miniſtretur eis. De ordine autem, imputantes ordinis gravitati infirmitatis ſuæ cauſſam; & ſic quod bene egerant malè perdunt. Perfectiores verò contriſtari ſolent de morbo, eo quòd fratrum labori intereſſe nequeant. De medicina, quòd diſpendium patiatur eccleſia pro infirmitate eorum. De cibo dolent, eo quòd delicata comedant nihil operantes, & quod aliquis eis ſerviat, & ipſi nulli ſerviant. De ordine verò, quia à conventu fratrum ſeparati delicatius tractantur. Si autem à lectulo fratrum in choro pſallentium voces audierint; tunc pſalmos ruminant, orantes in cubiculo cordis clauſis oſtiis: Et licèt totam noctem pervigilem duxerint doloribus ſuis agitati, illos tamen beatos judicant, qui per partem noctis Deo ſervientes laborant. Spondam lecti non egrediuntur, & tamen illos, qui tædium clauſtri benignè ferunt, felices eſſe putant: Nihil de ordine implere ſe fatentur; ſed, ni fallor, implent totum. Infirmitatis clauſtro coarctantur, diſciplinantur anxietatum virgis & ſpinis dolorum; jejunant, vigilant, laborant, quia cibum, ſomnum, quietem infirmitas negat; & tamen ſi paretur lectulus ſuavior, ſi cogantur ſine caligis dormire, quaſi aliquid criminale fecerint, in hujuſmodi vitam timent finire. Tales indigent conſolatione, ne moleſtia corporis, vel interioris hominis afflictione deficiant.] Imperfecti verò conſiderare debent in honorem Dei ſibi ſerviri, non quidem à ſervis, aut ſibi inferioribus perſonis; ſed à fratribus. Et quid dico à fratribus? cùm à miniſtris tanquam à Deo obſequia ſuſcipienda eſſe aſſerat ſanctus Baſilius, idemque docuerit S. Antonius, cum elephantiaco, qui ſibi ſervienti ab annis jam quindecim Eulogio Monacho multas intulerat injurias, exprobrans dixit: [Neſcis quod qui tibi miniſtrat Chriſtus eſt? quemadmodum auſus es contra Chriſtum talia loqui? nam propter Chriſtum ſe iſte ſervitio & obſequiis ſubjugavit.]

In Regul. ex verſ. Ruff. cap 30.
Lib 7. de vit. Pat. c. 19.

Recuſantes remedia oblata.

Tertiò ſua ſuperfluitate contriſtant infirmi fratres ſibi ſervientes, cùm oblata ſibi ab eis remedia ſumere recuſant; id quod ex præfata triſtitia, murmuratione, atque impatientia aliquando procedit; aliquando ex minus mortificati animi affectu, propter aſperitatem atque acritudinem remedia reſpuente; aliquando ex indiſcreto, aliquando ex pio majoris pœnitentiæ deſiderio. Sed hi quantum incurrant periculum, Apoſtoli Petri, ut docet S. Baſilius, oſtendit exemplum; quos proinde etiam invitos ad ſuſcipienda ſolatia cogere oportet ex Regula Sancti Auguſtini cap. 12. S. Cæſarii ad Virgines cap. 39. & S. Donati cap. 12: [Et certiſſimè confidant, addit S. Cæſarius, quod quid, diſpenſante, aut jubente ſeniore, qualibet hora percipient, in illa repauſatione Chriſtum accipient.]

In Regul. ex verſ. Ruff. cap. 30.

Petentes inſolita.

Quartò ſervientibus ſibi fratribus ſuperflui ſunt infirmi, qui ea requirunt remedia, quæ difficile aut vix poſſunt reperiri; quos tangit iſtud Guigonis Prioris Cartuſiæ ſtatutum: [Infirmi ſecundùm B. Benedicti dicta, ne ſuperflua, vel impoſſibilia petendo, vel fortè murmurando ſervientes ſibi contriſtent, diligentiùs admoneantur attende-

Stat. Guig. c. 38 Antiq. Stat Cart. part. 1. c 44.

re, ut memores arrepti propoſiti, ut ſanos à ſanis, ita ægrotos ab ægrotis ſæcularibus debere cogitent diſcrepare; nec illa in eremis, quæ vix in urbibus inveniantur expoſcere.] Quod planè apprimè noverat Abbas Iſaac, qui morbo periculoſo laborans, oblatam ſibi à fratre pulticulam in quam pruna miſſa fuerant deguſtare noluit dicens: [Certè frater cuperem in hoc morbo verſari per annos triginta.] CAPUT XXXVI. *Nova Coll. Stat. part. 1. cap. 11. Mon. eccleſ. græc. tom. 1. pag. 491.*

Quintò cùm ea petunt remedia, quæ propter pretium monaſticæ, quam voverunt, paupertati repugnant. His prorſus S. Bernardus diceret, quod olim ad Fratres de S. Anaſtaſio ſcripſit: [Unum à me petiit venerabilis Abbas veſter, quod mihi minimè bonum videtur, credo autem quod & ego ſpiritum Dei habeam, & conſilium Dei in hoc. Scio equidem quod in regione habitatis infirma, & multis aliqui ex vobis laborant infirmitatibus; ſed mementote quis dixerit libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti; & cùm infirmor, inquit, tunc fortior ſum. Compatior utique infirmitati corporum, ſed timenda multo magis, ampliuſque cavenda infirmitas animarum; propterea minimè competit religioni veſtræ medicinas quærere corporales, ſed nec expedit ſaluti. Nam de vilibus quidem herbis, & quæ pauperes deceant interdum aliquid ſumere tolerabile eſt: & hoc aliquando ſolet fieri: at verò ſpecies emere, quærere medicos, accipere potiones religioni indecens eſt, & contrarium puritati, maximéque Ordinis noſtri, nec honeſtati congruit, nec puritati; hæc enim omnia gentes inquirunt: Scimus autem quia qui in carne vivunt, Deo placere non poſſunt; ſpiritualia proinde ſpiritualibus comparanda, & quærenda potio humilitatis, & clamandum in toto corde: Sana animam meam Domine quia peccavi tibi. Huic ſanitati fratres dilectiſſimi operam date, hanc ſectamini, hanc ſervate, quia vana ſalus hominum.] Et Faſtredus tertius Clarevallenſis Abbas: [In tui excuſationem affers ſtomachi & capitis dolores, quodque communes tibi cibi officiant. Tota erras via, ſi credas Monachum ſæcularium medicinas ſequi poſſe. Ad monaſterium enim venimus, ut corpori incommoditates, & non commoda & voluptates quæramus. Si S. Paulo fortitudinem addebat infirmitas; quare domo medium tantorum bonorum cauſſam exturbare niteris? Crede mihi, pater mi, ſæpius S. Bernardum pultes ex farina confectas, addito oleo & melle, cum ſcrupulo edentem vidi ad ſtomachum calefaciendum. Dumque eum de hac auſteritate accuſarem, mihi reſpondit: Fili mi, ſi Monachi obligationem noſſes, omnis buccella, quam edis, lacrymis irriganda foret; in hoc enim monaſterium intramus, ut peccata noſtra, & populi deploremus, & panem quem ſuis laboribus paraverunt comedentes, horum peccata comedimus, ut ea tanquam propria lugeamus. Addebatque præterea: Nec ſufficit Monacho infirmitatem allegare; ſancti enim Patres majores noſtri valles humidas & declives monaſteriis exſtruendis indagabant, ut ſæpe infirmi Monachi, & mortem ante oculos habentes, ſecuri non viverent.] Quanti ex priſcis Monachis

Paupertati repugnantia. *Epiſt. 321.*

Inter. epiſt. S. Bernard. epiſt. 397.

CAPUT XXXVI. medicinas carnales corpori ſuo numquam exhibuerunt, ſed ſola ſpe divina nixi, hoc uno uſi ſunt remedio, nullo uti remedio. Et quid dico Monachos? cùm non paucas feminas, vaſa utique fragilia, atque infirma legamus omnem omnino médicinam reſpuiſſe. Longior forem, ſi per ſingulas diſcurrere aggrederer: at inſignes illas cujuſdam monaſterii iu Ægypto Virgines prætermittere non poſſum, de quibus anonymus in vita S. Eupraxiæ num. 6. [Nulla earum pedes ſuos aliquando lavit aqua: de balneo verò ſuperfluum eſt loqui; audientes enim vehementer vituperabant, confuſionis & opprobrii plenam cenſentes vel ſolam mentionem, & tanquam rei abominabilis nec auditum quidem volebant tolerare.... Et cùm aliquam earum aliquando contigerat infirmari, non ei fomentum, aut adjutorium aliquod medicinæ conferebatur; ſed ſiquam contigiſſet ægrotare, tanquam maximam bedictionem à Deo accipiebat, & tolerabat languorem, donec eam viſitatio Dominica præveniret. Nulla earum januas exibat.] Stupendum eſt etiam Jonæ Monchonſenſis monaſterii Monachi exemplum, qui cum annos octoginta quinque ſub S. Pachomii legibus egiſſet, tamen [univerſi fratres de eo affirmabant, quod quis, aut qualis eſſet ægrotantium locus publicus omnino neſciret, aut quibus rebus veſcerentur infirmi.] Hæc autem non ſic proferimus, quaſi Monacho medicos conſulere, atque uti medicinis illicitum omnino eſſe cenſeamus, ſed tantùm ad comprimendam nimis anxiam quorumdam tuendæ valetudinis curam, & remediis, quæ decent pauperes, viroſque pœnitentiæ addictos, utendum; nec tam de complexione cogitandum, quàm de profeſſione; Monachi enim ſumus, non medici: Iſtorum eſt vitam conſervare, noſtrûm minuere, & quantum licitum eſt ad mortem quantocius properare. Hæc erat olim S. Bernardi ſententia, hæc Guigonis mens & opinio; unde & in Statutis [medicinis, inquit, excepto cauterio, & ſanguinis minutione perrarò utimur.] Vide lib. de Officiis & perfectione Monachorum cap. 22.

Boll. 13. Mart. — *Paralipp. de S. Pachomio n. 14. apud Boll. 14. Maii vid. illi l. n. 30. & Iohan. Moſch Prat. Spir. c. 184.* — *Cap. 39.*

Petentes noxia. Sextò ſuperflui ſunt infirmi, qui ſibi noxia requirunt remedia; quibus cùm frigida conveniunt, appetunt calida, & è contra; quibus S. Pachomius: [Non poterit, inſit, languidus ingredi cellam veſcentium, & comedere quod deſiderat, niſi à miniſtro, qui huic rei præpoſitus eſt, ducatur ad veſcendum.] Et S. Auguſtinus: [Si autem velit, & fortè non expedit, ſuæ cupiditati non obediatur; aliquando etiam ſi noceat, prodeſſe creditur, quod delectat.] Denique Fulienſium Conſtitutiones: [Ægri ut medicis ſuis ſpiritualibus ad animæ ſalutem; ſic medicis corporalibus, & infirmario ad ſalutem corporis ſanctè obediant.]

Art. 20. — *Regul. c. 12.* — *Cap. 36.*

Inutilia, & pro levi infirmitate. Septimò inter ſuperfluos etiam reponendi ſunt, qui inutilia petunt remedia, aut certè pro levibus adeo morbis, ut abſque ulla medicorum opera ſola poſſint curari patientia: quos admodum perſtringit Petrus Bleſenſis his verbis: [Si invenerit religioſus circa ſe pulſum velocem, aut urinam incenſam, aut hebetem appetitum, conſulit medicos, examinat ſpecies, electuaria facit, nullis utitur ſalſamentis, quæ

Lib. in Iob. cap. 1.

non

non ſint condita ex cinnanomo gariophilo, & nuce muſcata. O quàm odioſum eſt in homine, quod qui ſemper de hierarchia cæleſti debuerat loqui, de hierapicra, & hieralogadii diſputare diſcit. Religioſus iſte diſcipulus potiùs eſt Epicuri quàm Chriſti. Hoc capiti, inquit, hoc oculis, hoc ſtomacho, hoc hepati nocet. Butyrum convertibilis eſt naturæ, cerviſia ventos facit, caules melancholici ſunt, porri choleram accendunt, piſa guttam generant, faba conſtipat, lentes excæcant, caſeus univerſaliter eſt peſſimus. Diu ad orationem ſtare nervos debilitat, jejunare cerebrum turbat; vigilare deſiccat. Numquid inveniuntur iſtæ differentiæ in Evangelio, aut Prophetis? Certè non habet hoc inſtitutio B. Benedicti; ſed miſeris hoc revelat caro & ſanguis.] Hactenus Petrus Bleſenſis. Quid verò de his diceret, qui nullo affecti morbo, præſervativa, ut aiunt, medicamenta ſumunt? Haud dubium cum S. Bernardo exclamaret: [Delicata nimis medicina eſt priùs alligari, quàm vulnerari; membrum non percuſſum plangere, & necdum ſuſcepto ictu admovere manum, fovere unguento ubi non dolet, emplaſtrum adhibere ubi cæſura non eſt.]

CAPUT XXXVI

Bernardus Apol. ad Guill. c. 8.

Octavò denique ſuperfluis accenſendi ſunt, qui ſanitatis gratiâ ad domum paternam transfugiunt: quibus aliud nihil opponam, quàm iſtud Regulæ tertiæ SS. Patrum decretum: [Id etiam pro cuſtodienda fama ſpecialiter ſtatuimus, ut nullus Monachus in infirmitate poſitus, relicto monaſterio, parentum ſuorum ſtudio commendetur; quia magis eum ſæcularium ſpectaculorum viſu aut auditu pollui cenſemus, quàm ab ægritudine poſſe purgari.] Sed de his ſatis. Ad textum redeo.

Remedia à parentibus poſtulantes *Cap. 12.*

QUI TAMEN PATIENTER PORTANDI SUNT. Si fortè paulò moleſtiores ſeſe exibuerint; [convenit enim ſanis infirmos portare, magis quàm ab infirmis portari; neceſſe eſt enim ut patienter portemus infirmos, ut iterum infirmi patienter portemur à ſanis,] inquit Smaragdus. Addit S. Auguſtinus; [Si latens eſt dolor in corpore famulæ Dei, dicenti quod ſibi doleat, ſine dubitatione credatur.]

Qui tamen patienter portandi ſunt. *Regul. c. 12.*

QUIA DE TALIBUS. Scilicet moroſis, ſuperfluis, aliiſque omnibus infirmis.

COPIOSIOR MERCES ACQUIRITUR. [Pro patientia, pro labore, pro bona intentione, pro ſancta devotione,] inquit Bernardus Caſſinenſis; unde interroganti cuidam fratri, cujus ex duobus opus majus eſſet, quorum unus ſex diebus jejunaret, alter infirmis præſtaret obſequium? Reſpondit Senex: [Si ille qui ſex dies jejunat per nares ſe ſuſpenderit, non erit ſimilis illi alteri in conſpectu Dei.] Nimirum dum alios curamus, nos ipſos ſublevamus; & dum aliorum corpora purgare ſatagimus, animæ ſordes ipſi emundamus, Deoque longè acceptiorem efficimus. Præclarum ſanè eſt quod de Johanne minore Thebæo Abbatis Ammonis diſcipulo refert Ruffinus. Hic nimirum [duodecim annis ipſi ſeni infirmanti fecit obſequium; ſenex tamen cùm vidiſſet eum laborantem, nunquam illi ſermonem blandum locutus eſt. Cùm autem tranſiret de corpore, ſedentibus aliis ſeni-

Merces infirmis ſervientium copioſa.

Lib. 7. de vit. Pat. cap. 19.

Lib. 3. de vit. Pat. num. 155

Caput XXXVI. bus, tenuit manum ejus, & dixit ei tertiò: Salveris, ſalveris, ſalveris; & tradidit illum ſenibus dicens: Iſte non homo ſed Angelus eſt, qui tot annis mihi infirmanti, nec tamen bonum ſermonem à me audiens, fecit obſequium.] Vide S. Dorothei Doctrinam 14.

Qualis eſſe debeat Abbati cura circa infirmos.

Ergo cura maxima sit Abbati ne aliquam negligentiam patiantur. Ex dictis initio hujus capitis S. Pater concludit: Ergo ſi infirmis tanquam Chriſto ſerviendum eſt, cura maxima ſit Abbati ne aliquam negligentiam patiantur. Hanc curam ad duo potiſſimùm capita reducunt Commentatores; ad ea quæ ad corporis ſanitatem reſtaurandam; & ad ea quæ ad promovendam animæ ſalutem pertinent. Ita Bernardus Caſſinenſis, Boherius in utroque Commentario, Johannes de Turrecremata, Matthias Lambertus, Johannes Craeſbeeck, Benedictus Haeftenus. De his quæ ad corporis curam attinent ſe ipſe S. Pater in conſequentibus explicat; iſtud tantùm obiter obſervandum occurrit quod habet Gregorius IX. in ſua ad Monachos Benedictinos Conſtitutione: [Infirmis autem fratribus in cibariis, in lectis, in ſervitoribus, & aliis neceſſariis, ſecundùm quod eorum requirit infirmitas, & continetur in Regula, præcipimus provideri. Et iis omnibus, ſi infirmarius inventus fuerit in defectu, per proprium Abbatem, vel Priorem Abbas, vel Prior per Viſitatorem cùm ad locum acceſſerint pœna puniatur condigna.] Vide Conſtitutionem Othoboni Legati in Anglia anno 1248. apud Spelm. tom. 2. Concil. Angl. pag. 287.

Quantum ad animam.

De cura autem animæ nihil quidem hîc definivit S. Benedictus: ſed totum Abbatis prudentiæ ac diſcretione reliquiſſe videtur: Hanc verò Bernardus Caſſinenſis in eo conſtituit, ut [infirmi de peccatis pœniteant, ut ſacramenta recipiant, ut officium Regulare audiant, ut viſitentur, conſolentur, admoneantur.]

Præmuniat eos eccleſiæ ſacramentis.

In primis ergo ſollicitum eſſe Abbatem oportet, ut cùm periculosè ægrotare cœperit infirmus, viam ejus ſacroſanctis pœnitentiæ, Unctionis extremæ, & Euchariſtiæ ſacramentis muniat. Cùm cœperit, inquam, periculosè ægrotare: aliàs enim non ſolebant infirmi carnes pro infirmitate comedentes, miſſam celebrare, neque ſacra communione Euchariſtiæ refici, cujus præclarum habemus ſtatutum in antiquis Conſuetudinibus mſſ. S. Benigni Divionenſis: [Illi autem qui pro reparatione carnis in domo infirmorum ad tempus habitantes carnibus utuntur, à ſacræ communionis perceptione abſtinent. Illi verò, qui ex toto, & ſemper, ubi habitant, nec carnibus utuntur, Dominicis diebus, & in majoribus feſtivitatibus, ſi voluerint, poſſunt communicare ad * ſanctum Benedictum. Tamen illi qui carnibus utuntur, ſicut omnes communicant, ſi fortè intervenerit aliqua de illis quinque præcipuis ſollemnitatibus.] Idem legitur in mſſ. Conſuetudinibus Cluniacenſis monaſterii cap. 51. quibus accedunt Farfenſes item Conſuetudines [Frater exiens de domo infirmorum, poſt ſatisfactionem factam in capitulo, poteſt ipſo die canere miſſam, ſi velit; quia quandiu fuerat in cellula infir-

Carnibus veſcentes non cõmunicabant, nec celebrabant. *Cap. 46.*

** Hæc erat infirmorum capella.*

morum, ibi non permittimus canere miſſam.] Hinc etiam capiendus eſt locus ex Statutis Lanfranci, quo præſcribitur, ut à die, quo ſacrum percepit viaticum, [niſi melioretur infirmus, carnem non comedat;] quia tunc quotidie communicabat, ut vidimus in lib. 5. de Antiquis Monachorum Ritibus. Nimirum carnes comedentes ægroti tanquam excommunicati tractabantur, à communi fratrum habitaculo ſeparati, ſacro-ſanctis eccleſiæ ſacramentis privati, ab omni, ut aiunt, exercitio conventuali alieni; quibus, nec fratrum ſe cœtui jungere licebat, niſi priùs in capitulo ſolemniter fuiſſent reconciliati.

CAPUT XXXVI. *Cap. 24.*

Secundò ex Bernardo Caſſinenſi curam gerere debet Abbas, ut *infirmi officium regulare audiant.* nam ut dicit Hildemarus: *Ante infirmos ſemper omnia officia canenda ſunt.* Atque ita olim communis Ordinis noſtri uſus obtinebat, ut infinitis propè teſtimoniis, & ſtatutis comprobari poſſet. Inſigne nobis ſuppeditat Victor Papa III. in lib. 2. Dialogorum, ubi hæc ſcribit: [Quidam frater Johannes dicebatur, qui ætate & ægritudine preſſus, extremum vitæ ſpiritum trahebat. Cùm igitur quadam die aliqui ex fratribus more ſolito decantaturi matutinas laudes ad eum veniſſent; ille eos voce qua potuit compeſcuit dicens: Nolo, inquit, ut mihi canonicas horas ampliùs decantetis, quia Dominus Abbas cum multis fratribus albis veſtibus indutis ad me modò gratia viſitandi venerunt, mihique matutinale officium decantantes, poſt paululum ſe huc venturos, meque ſecum aſſumturos eſſe dixerunt.] &c. Additque: [Hæc quæ retuli in quadam veteri paginula imperito ſatis ſtylo exarata reperi.] Simile eſt illud quod de S. Benedicto Biſcopo refert Beda Venerabilis, quod ſcilicet ægrotans [quia nullatenus ad orandum ſurgere, non facilè ad explendum ſolitæ pſalmodiæ curſum linguam vocemque poterat levare, didicit vir prudens, affectu religionis dictante, per ſingulas diurnæ ſive nocturnæ orationis horas aliquos ad ſe fratrum vocare, quibus pſalmos conſuetos duobus in choris reſonantibus, & ipſe cum eis quatenus poterat pſallendo, quod per ſe ſolùm nequiverat, eorum juvamine ſuppleret.] Eadem diſciplina in aliis etiam Angliæ monaſteriis vigebat; nam in Croylandenſi Turketulus Abbas, ægrotante Clarembaldo Monacho, ab eo [die nocteque non recedebat, ſed juxta recubans, regulare ſervitium in auribus ægroti decantabat,] quemadmodum ſcribit Ingulphus Abbas ejuſdem cœnobii. In Gemmeticenſi pariter Hugoni Præcentori in vigilia S. Valentini ægrotanti fratres ſuggerebant: [Non poteris ad eccleſiam pergere, quocirca te oportet hîc ſeorſim veſperas celebrare; hîc tecum remanebimus, & pro ut poterimus ſolemniſabimus.] Hæc omnia confirmat Uldaricus lib. 3. cap. 29. ubi fratri ad infirmum excubare volenti permittitur, [maximè ſi eſt hujuſmodi, qui infirmo horas cantet regulares, & venienti ad extrema legat paſſiones,] & liber Uſuum Ciſtercienſium cap. 68. quo item Sacerdoti matutinas infirmis cantaturo, poſt inchoatum hymnum choro egredi permittitur.

Curet ut officium audiant Regulare.

Lib. 2. c. 12. Sæc. 2. Ben.

Ingulf. in Hiſt. Croyl. anno 974.

Baldericus Dol. Epiſc. in Hiſtor. Tranſl. S. Val. apud Boll. 14. Feb.

Hæc autem præſtabant, aut in ipſo infirmi cubiculo, aut in orato-

Quod in

Caput XXXVI. infirmi cubiculo aut in oratorio proximo recitabant.

rio, [domus infirmorum propè debet habere, in quo miſſam ſaltem jacendo poſſint audire, & communionem accipere,] ut loquitur Hildemarus, ſcilicet cùm abſtinerent à carnibus, aut una ex quinque præcipuis feſtivitatibus contingeret, quibus tantùm infirmis carne veſcentibus agni immaculati carnem edere permittebatur, ex ſupradictis. Idque cum ea eſſet infirmi debilitas, quæ ſtrato exſurgere non ſineret ægros: alioquin ſive die, ſive nocte ſimul in præfato oratorio divinæ ſervitutis penſum perſolvebant, ut videre eſt apud Udalricum lib. 3. cap. 25. in mſſ. S. Benigni Conſuetud. cap. 46. in libro Uſuum Ciſterc. cap. 92. in Cæremon. Burſfeld. diſt. 3. cap. 30. ſed maximè in Farfenſis monaſterii Conſuetudinibus, in quibus hæc omni admiratione digna continentur: [Infirmi fratres, ut miſſi fuerint in domo infirmorum pro ſua ægritudine, ad nocturnale obſequium mox, ut ſignum ſonuerit, ſurgant & ipſi, veniantque in Oratorium S. Mariæ, faciant orationem prout Dominus melius dederit, reſidentibus demum in loco ſuo. Dumque iterum pulſatur ſignum; muniant ſe ſigno S. Crucis, & incipiant Canticum Graduum. Illi fratres, qui non valent ſurgere, eant famuli ſervientes eis, & educant illos ſuſtentantes ulnis ſuis in eccleſia, atque collocent, ut melius potuerint. Ingratum nulli apparere debet hoc factum, quia ſæpe vidimus in eodem die fratrem finire ex hac luce, & ad Chriſtum tranſire, & jam in ipſa eccleſia exhalare ſpiritum. Quis de talibus dubitet quod non ſtatim ad regna polorum penetrabunt? Divina opera dulcia ſunt volentibus, amara videntur nolentibus: Ita debent opus Dei per omnia agere ſicut illi in monaſterio, præter quod leviter, atque curſim dicant, intervallum non agant, *Deus auribus* dimittant, expleto opere Dei revertantur dormitorium. Illi verò qui ita nimietate infirmitatis detinentur, quod nullo modo conſurgere valeant; mox ut in monaſterio fuerint celebrata nocturnalia obſequia, annuat ille, qui ordinem tenet, duobus fratribus, qui illis Divinum opus decantent.]

Curet Abbas ut viſitentur infirmi.

Tertiò vult Bernardus Caſſinenſis ut viſitentur infirmi, eoſque Abbas conſoletur. De viſitatione infirmorum diximus ſupra ad cap. 4. unum dumtaxat hic addam ſtatutum ex Conſuetudinibus Farfenſis cœnobii: [Undecumque revertitur D. Abbas, debet ibidem venire, & inquirere unumquemque quot habeat ſive morum animæ, ſive corporis valetudines, vel ſi aliquid neceſſitatis, aut negligentiæ à Servitoribus, vel à Cellerariis patiantur; & ut inſpiciat ſi aliquis ex eis bene convaluerit, licentiam det redeundi in clauſtro.]

Ut admoneantur & corrigantur. *Lib. 3 c. 27.*

Quartò ut *admoneantur* propriæ nimirum conſulere ſaluti, ne prætextu infirmitatis omnem abjiciant Regulæ obſervantiam. Sub admonitionis autem nomine intelligendæ ſunt etiam reprehenſiones & correctiones: unde etiam Uldalricus: [Circatores, inquit, frequenter viſitant domum infirmorum, & diligenter explorant, quomodo ipſi ſe habeant infirmi; & iterum Infirmarius, ſi quam viderit negligentiam, maximè in loquacitate, reclamat in capitulo: Prior autem de capitulo

mittit ad eos, & ipſe poſtmodum venit ſemel ad eos, & ſecundò caſtigans, taliſque infirmus eſſe poteſt, ut ſi non emendaverit, aliquando etiam virgam experiatur.] Et liber Uſuum Ciſtercienſium : [Quod ſi quis talis fuerit, qui ceteros inquietare, aut de iſta infirmorum inſtitutione murmurare, aut in aliquo tranſgredi præſumat, corripiatur: quod ſi ſæpe correptus non emendaverit, ſi ita videtur Abbati, judicetur ejus perverſitas in capitulo, ubi vocatus coram omnibus arguatur: quod ſi nec ſe correxerit, ſi ejus permittit infirmitas, regulari etiam diſciplinæ ſubjaceat.] CAPUT XXXVI. *Cap.* 92.

Præterea ad curam animæ infirmorum referri poſſunt præclaræ illæ leges, quas olim obſervare cogebantur; ex quibus hìc aliquas deſcribere haud erit fortaſſis ingratum. In primis curabant ut ſingulis diebus miſſæ ſacrificio intereſſent infirmi : [Surgentibus verò illis, inquiunt Farfenſes Conſuetud. ut ſupra ex lectulis ſuis, luce diei apparente, vel orto jam ſole, lavent manus, & facies ſuas, & conveniant in oratorium S. Mariæ, & audiant miſſam ab illis Sacerdotibus, qui illic primo manè conveniunt. At ubi minus ſunt, veniat frater qui ſuper eos ſollicitus eſt, in clauſtro, & annuat fratri, quem ipſe velit, exeat, & dicat, & qui communicare vult, faciat. Nullo quippe tempore præterire debent quod ipſi infirmi ſacrum per ſingulos dies non audiant. Legere autem aut miſſas canere nulli ex ipſis liceat facere quandiu illuc fuerint, præter pſalmos memoriter, aut ſi voluerint pſalterium.] Uldaricus : [Ad utramque miſſam matutinalem & majorem venit ad eccleſiam; ad miſſam majorem nonniſi uſque poſt Evangelium interſit.] Et lib. Uſuum Ciſtercienſium : [Horas diei ſimul congregati cantent: de hinc qui voluerit eat in eccleſiam ad horas : ad miſſam verò quotidie niſi multum graventur .... Qui communicare voluerit, extra chorum pacem accipiat ab aliquo de conventu communicaturo.... Et hoc tantùm ad miſſam matutinalem.]

Antiquæ infirmorũ leges.

Miſſam quotidie audiebant.

Lib. 3. *c.* 17.

Cap. 92.

Præterea omnes Canonicas horas tam diurnas, quàm nocturnas propriis temporibus ſimul recitare tenebantur; unde etiam mſſ. S. Benigni Conſuetud. præſcribunt ut Infirmarius [ad nocturnos, factis orationibus, accipiat ſconſam, & circumeat lecta omnium infirmorum, ut cognoſcat ſi quis eorum nondum ſurrexit, & propter quid remanſerit.] Pro refectione tamen Sextam aut Nonam præveniebant; eaque de cauſſa nonniſi ad Evangelium uſque majoris miſſæ intererant.

Horas canonicas ſuis temporibus recitabant. *Cap.* 46.

Ad menſam eamdem obſervabant diſciplinam quàm conventus in refectorio : [Verſum ad menſam dicere debent ſicut conventus in refectorio, inquiunt Farfenſes Conſuet. per unamquamque miniſtrationem, ut data eis fuerit, ſemper benedicant. Ipſorum procurator quot vicibus cum ſcutellis intraverit januam, tot vicibus *Benedicite* ſemper dicat; aliis reſpondentibus *Dominus* cum omni gratulatione atque dilectione, verſum poſt cibum ibi dicant.] Conſuetudines S. Benigni addunt : [Ibi autem cum ſummo ſilentio comedunt, nec alter alteri inter prandendo loquitur. Verùm tamen ſi neceſſe fuerit, facto ab

Eamdem ad menſam, quàm conventus in refectorio ſervabant diſciplinã.

Caput XXXVI. aliquo ſonitu cum cutello ſuper menſam, ſtatim accedit unus famulorum, & modeſtè dicit ei ille, ut afferat quod indiguerit. Quo expleto, ſtatim famulus reexit; ne quaquam enim debent ibi eſſe famuli dum comedunt. Priori autem, vel infirmario, & ſicut ſupra dictum eſt famulis loqui poſſunt; ſed neque famulis, neque Infirmario ea hora niſi de neceſſitate ſua. Sicut ſunt priores ita in ordine ſedere debent. In VI. feria, & in illis diebus quibus carnibus non veſcuntur, datur benedictio ad generale ſicut in refectorio. Et ſciendum quòd nullus debet inde ſurgere, niſi ſumma cogente neceſſitate, nec mappulam ſuam plicare quandiu ibi quilibet etiam minimus comedit. Ad initium prandii, & ad finem legitur ab aliquo eorum, vel à puero, ſi ibi eſt, brevis lectio corde tenus; qua finita, verſus dicitur, & *miſerere mei Deus* ab omnibus, qui ſtare poſſunt, ibidem ante cathedras ſtando cantatur.]

Silentium ut ceteri ſervabant. [Finito prandio, ita proſequuntur Benignianæ Conſuetudines, tantùm poſſunt expectare ſtando, vel ſedendo, vel tale quid agendo, donec audiant conventum exeuntem de refectorio, quo audito ſi meridiana fit, ſtatim vadunt ad lectos; ſi non fit, ſedent cum ſilentio, ſicut ceteri clauſtrales, niſi cum Infirmario, vel cum Camerario, vel aliis quibus licet loquantur de neceſſitate ſua.] Idem ferè habet Uldalricus lib. 3. cap. 27. Nimirum æquè ſtrictum penè ſervabant ſilentium ac ceteri in conventu; qua in re ſeveriores omnino extiterunt olim Ciſtercienſes, quorum liber Uſuum hæc ſcribit: [*Cap. 92.*] [Infirmi de infirmitorio poſſunt loqui cum Infirmario; ſed non niſi in certo loco ad hoc determinato, & hoc ſilenter, & tantùm de neceſſariis. In quem qui ingredi voluerit, ſigno ab Infirmario licentia poſtulata, & accepta ingrediatur. Ubi quandiu unus aliquis cum Infirmario fuerit, alius ingrediendi non habeat licentiam. Qui autem ita infirmus fuerit, ut continuè jaceat, aut ſubita infirmitate gravatus, ut pote febrium, aut aliqua alia gravi lecto jacere compellitur: Interim ibi cum Infirmario, & Infirmarius cum eo, ſi opus fuerit, loqui poterunt: at ubi melioratus huc & illuc deambulare poterit, ſilentium more ſolito teneat, niſi fortè alicui adhuc magna infirmitate detento Abbas loqui ad lectum amplius judicaverit expedire.] [*Diſt. 3. c. 30.*] In Cæremoniali etiam Burſfeldenſium ſic legitur: [Non putent infirmi liberam ſe habere facultatem loquendi ubi, quando, quibus, & de quibus voluerint, maximè ii qui non ſunt continuè diſcumbentes in lectis, ſed huc illucque deambulant. In infirmitorio enim cum Infirmario de neceſſariis, & conſolatoriis dumtaxat loqui permittuntur. Aliorum autem quiſpiam non ſine licentiæ obtentu loqui audeat cuiquam eorum, niſi forſan decumbenti, & gravi infirmitate laboranti. Quæ tamen locutio nocturnis horis, & quando opus Dei agitur in eccleſia, temperanda eſt cum eiſdem; cum ceteris verò omnino diffugienda, caſu neceſſitatis excepto. Non clamosè, ſed ſilenter debent loqui.] Ubi quod de ſilentio dum opus Dei percelebratur ſervando decernitur, antiquæ eſt conſuetudi-

nis, de qua Diviönenſes S. Benigni Conſuet. [Dum Regularis hora in monaſterio canitur, nemo ibi, nec infra cunctas monaſterii officinas loqui permittitur; niſi illi infirmi, qui non valent ſurgere, loquuntur cum Abbate, aut Priore de neceſſariis rebus. Alio modo neque Prior, neque Abbas loquuntur.] Addunt tamen paulò poſt: [Nulla lex illi qui ex toto languefcit, nec in cibo, nec in verbo.]

CAPUT XXXVI. *Cap. 46.*

Ad hanc ſilenti legem referri poteſt quod habent eædem Benignianæ Conſuetudines: [Quando Camerarius, Sacriſta, Cellerarius, vel reliqui intus vel foris obedientiis occupati domum infirmorum ingrediuntur; mox ſicut aliquis clauſtralis omni lege regulari aſtricti, poſtpoſita ſuarum obedientiarum excuſatione, efficiuntur; neque ſe ullo modo intromittunt de obedientiis ſuis abſque licentia; in tantum, ut neque Camerarius abſque licentia debeat adire cameram, neque Sacriſta ſacriſtariam. Fratres tamen ſub ipſis poſiti eorum conſilio in omnibus agendis maximè debent uti.]

Obedientias non curabant. *Ibidem.*

Etſi infirmis legere fas non eſſet; pias tamen lectiones audire haud erat illicitum; nam ægrotante Agathone Abbate cum altero ſene, [recumbentibus illis è cella quidam frater legens recitabat è libro Geneſeos.] Ex noſtris verò qui lecto exſurgere valebant, ſaltem Regulæ lectionem in capitulo, & collationis ante completorium auſcultabant; ita nihilominus ut congregatis fratribus ſe non adjungerent. [Quamvis in capitulum non pergat, inquiunt Divionenſes S. Benigni Conſuetudines, tamen intra eccleſiam B. Benedicti, prope oſtium manens, quod in capitulo legitur auſcultat, ſcilicet ſententiam Regulæ, vel de evangelio, & expoſitionem, & rurſus ad collationem; ſed cùm ad hoc ventum fuerit, ut de negligentiis fratrum agatur, ad hoc audiendum non debet eſſe curioſus.] Ne tamen interim manerent otioſi in infirmitorio: [Poſſunt peccata ſua viro ſpirituali confiteri ante, & quando fratres ſunt in capitulo; inquiunt antea prædictæ Conſuetudines.]

Pias lectiones ab aliis auſcultabant. *Monument. eccleſ. Græc. tom. 1. pag. 378.* *Cap. 46.*

Peccata cōfitebantur.

Denique valde laudandum eſt, quod habent Farfenſes: [Exeuntes completorio, aquam benedictam ipſi ægri quotidie accipiant, quam ibi ante januam præparatam inveniant. Et illorum cuſtodes ſingulorum lectis aquam benedictam aſpergant, laternas ſecum ferentes; qui poſtquam omnes jam requieſcunt, proſpicere debent qualiter unuſquiſque agat.] Idem legitur in Benignianis, & in mſſ. Cluniacenſis monaſterii Conſuetudinibus. Sed de his ſatis. Quæ verò ad corporis valetudinem reſtaurandam præſcribat Sanctus Pater, jam inquirendum eſt.

Aqua luſtrali poſt completorium aſpergebantur.

QUIBUS FRATRIBUS INFIRMIS SIT CELLA SUPER SE DEPUTATA. [Id eſt ab aliis officinis monaſterii ſeparata,] inquit Bernardus Caſſinenſis & poſt eum Boherius; nam licèt ex vitæ cœnobiticæ inſtitutione omnes ſimul Monachi debeant habitare, in uno ſimul refectorio manducare, in uno ſimul dormitorio quieſcere; infirmis tamen fratribus par erat ſeparatum providere habitaculum. Idque pietas exigebat tam propter ſanos, qui ex eis non modicum pa-

Qualis infirmorum Abbati cura quantū ad corpus. Eos in cella ſeparata conſtituat.

CAPUT XXXVI.

terentur impedimentum ; quàm propter ægros ; qui in ſeparato loco paulò liberius tractari queunt. Atque ita placuit priſcis vitæ monaſticæ Patribus, ut videre eſt in Regula S. Pachomii art. 20. S. Cæſarii ad Virgines cap. 30. S. Aureliani ad Monachos cap. 53. & ad Virgines cap. 37. Cujuſdam etiam ad Virgines cap 15. apud Hieronymum epiſt. 22. in Concil. Agathenſi cap. 38. & in vita S. Eugendi Abbatis Jurenſis apud Boll. 1. Januar.

Cella infirmorum qualis.

Porro cùm dicit S. Benedictus infirmis ſit cella deputata, [non eſt intelligendum de una tantummodo manſione, ait Hildemarus, ſed de clauſtro, hoc eſt domo ubi diverſæ ſunt manſiones, quatenus qui manducat ſine faſtidio ſit vomentis, aut ad exitum ſedentis, vel etiam morientis.] Eodem ferè modo loquuntur Bernardus Caſſinenſis, Boherius, Johannes de Turrecremata, & Matthias Lambertus. Hujuſmodi cellam videre eſt in antiquiſſima monaſterii S. Galli delineatione, in ſuperiori monaſterii parte ſitam, atque ab aliis officinis omnino ſeparatam, ad inſtar alicujus alterius monaſterii conſtructam cum ſuo clauſtro; in cujus parte orientali habetur * piſale, & dormitorium; in meridionali eccleſia ſive oratorium ex utraque inferiori & ſuperiori parte deſinens in orbem, cum unico altari ad occidentem. Hæc eccleſia in recta linea cum majori baſilica, cui contigua erat, reſpondebat; ita ut ex ea infirmi Divina poſſent audire officia; in occidentali erant camera, & refectorium cum coquina infirmorum, minuentiumque ſanguinem, ac balnearum domo; denique in ſeptentrionali domus magiſtri infirmorum, & locus valde infirmorum. His contiguæ erant aliæ duæ domus, quarum una flebotomatis, & potionatis deputata erat; altera cubiculum valde infirmorum, domum medicorum, armarium pigmentorum, ipſius medici manſionem continebat, ſupra quam extabat herbularius, ſeu hortus ſimplicium. Tale erat ineunte ſæculo IX. in Sangallenſi monaſterio infirmitorium; in quo unum Abbati ſoli deſtinatum domicilium deſideraret Hildemarus; ſic enim agens de infirmorum cella loquitur: [Quam cellam debet Abbas facere talem, ubi & ipſe in infirmitate ſua jaceat; quatenus & hoſpitibus ad ſe venientibus poſſit loqui, ſi tanta fuerit neceſſitas, ſine impedimento infirmorum, & cum ipſis infirmis qui de lecto poſſunt ſurgere, manducare valeat.]

* *Forsè Pyrale.*

Ab ea non recedebant infirmi.

Cap. 46.

Hac in cella ita manebant ægroti donec convaleſcerent, ut nulli regulari exercitio una cum conventu eis intereſſe liceret: [Poſtquam frater manducaverit, vel biberit in domo infirmorum illa die & nocte uſque craſtinum ad Primam vel ad Tertiam, prout tempus expoſtulat, extra conventum eſſe debet,] inquiunt Benignianæ Conſuetudines, immo ſi quando neceſſitas cogeret, ut monaſterii clauſtrum ingrederetur aliquis, ſic pertranſibat ut *ab aliquo in conventu manente* non videretur, id quod præter Conſuetudines S. Benigni, præſcribit liber Uſuum Ciſtercienſium his verbis: [Infirmis non licet ingredi eccleſiam, niſi quando in ea opus Dei celebratur, nec in clauſtro demorari, nec cum Monachis,

Monachis, qui conventum tenent, ſignificare, ſed quantum poſſunt, ne ab ipſis, vel ab aliis hominibus videantur, obſervent.] CAPUT XXXVI.

Hujus inſtituti cauſſa hæc erat, amor uniformitatis, odium ſingularitatis, ne fortè ab aliis infirmi diſcreparent, dum ſtantibus illis iſti ſedere viderentur, atque ut ex hac ſeparatione cogerentur, aut ſaltem monerentur ſola neceſſitate, non deſiderio remiſſioris vitæ Monachos infirmitorum petere debere.

ET SERVITOR TIMENS DEUM, ET DILIGENS, AC SOLLICITUS. Immo plures ſi res exigit, inquit Boherius. Idem decernit Regula S. Auguſtini cap. 13. S. Cæſarii ad Virgines cap. 30. Tarnatenſis cap. 21. S. Iſidori cap. 20. & S. Fructuoſi cap. 10. Appoſitè verò hunc locum exponens Hildemarus advertit [quia S. Benedictus cum dicit *Servitor*, non dicit ut Canonicus, aut laicus ſit, ſed Monachus. Non enim, inquit, ille legem laicis aut Canonicis conſtituit, ſed Monachis. Vide quomodo poteſt manus, aut pedes, aut oculus corpori ſervire, ſi non fuerit in corpore, ita quomodo poteſt Canonicus, aut laicus, qui non eſt membrum monaſterii, Monacho, id eſt alieno membro ſervire?] Addit tamen: [Verùm ſi neceſſitas fuerit, ut veſtimenta infirmorum propter immunditiam, ſicut ſolet in infirmo contingere; poteſt laicus, vel Canonicus lavare veſtimenta ſordida. Similiter ſi neceſſe fuerit carnes afferre, laicus, vel Canonicus afferre debet.] Apud Cluniacenſes, & Divionenſes tres his officiis deputati erant famuli. Hildemari obſervationi concinit iſtud Petri Venerabilis Statutum: [Infirmis ipſis, vel quibuſlibet in infirmaria comedentibus, nullus, ut fieri ſolebat, famulorum laicorum ſerviat; ſed Monachi tantummodo, aut Converſi barbati.] Ita in Gemmeticenſi monaſterio ſub S. Filiberto Abbate [Monachus languentibus ſerviebat ex more.] In nonnullis verò monaſteriis, maximè Sanctimonialium, ſorores infirmis hebdomadatim ſerviebant. Ita in Pictavienſi ſanctæ Radegundis, quæ tamen ipſa [extra ſuam hebdomadam infirmantibus ſerviens] erat. Ita in Troclarenſi, in quo S. Segolena [infirmantibus ſuis vicibus ſerviebat.] Sed S. Eugendus jubebat, ut infirmis [in neceſſitate ſervirent quos ægroti potiſſimùm prælegiſſent,] quemadmodum habent ejus acta num. 21. Infirmarii munia offendes apud Udalric. lib. 3. cap. 25. in lib. Uſuum Ciſterc. cap. 116. & in Cæremoniali Bursfeld. diſt. 2. cap. 10.

Servitor deputetur infirmis. *Stat. 24.* *Vit. S. Filib. n. 16. Sæc. 2.* *Sæc. 1.* *Sæc. 3.* *Sæc. 1.*

BALNEORUM USUS INFIRMIS QUOTIES EXPEDIT OFFERATUR. Offeratur inquit; quia non debet ut petat infirmus expectari, ſed ſibi offerri, inquit Bernardus Caſſinenſis: nam præveniendi ſunt infirmi, quos non decet remedia ſibi poſtulare, ſed ſignificata Abbati ſua infirmitate, in ejus caritatis brachiis omni cum fiducia requieſcere. Quod autem de balneorum uſu infirmis concedendo hìc ſtatuit S. P. Benedictus, de balneis privatis & domeſticis intelligendum, non de publicis; neque enim ita expedit Monachis vagandi foras; raròque offendes aliquos tum veteres, tum recentiores Monachos, apud

Balnea offerantur. *Non quidē publica ſed privata.*

CAPUT XXXVI. quos aliquod honeſtatis aut religionis ſtudium viguerit, hujuſmodi balneis uſos fuiſſe: [Natationes, & lotiones corporum in mari, fluminibus, ſtagnis, vel ſimilibus aquis tanquam parum honeſtas, periculoſas omnino omnibus perſonis noſtri Ordinis prohibemus, inquiunt Cartuſienſes in nova Collect. Statut. Et Ciſtercienſes: [Si quæ verò moniales ad balnea extra monaſteria proceſſerint, irremiſſibiliter priventur habitu regulari: licentiantes autem, ut prædicta petant balnea, ſententiam excommunicationis incurrant.] Huicce ſtatuto occaſionem fortè dederit S. Hieronymus ad Lætam ſcribens in hæc verba: [Mihi omnino in adulta virgine lavacra diſplicent, quæ ſeipſam debet erubeſcere, & nudam videre non poſſe; ſi enim vigiliis & jejuniis macerat corpus ſuum, & in ſervitutem redigit, ſi flammas libidinis, & incentiva ferventis ætatis extinguere cupit continentiæ frigore, ſi appetitis ſordibus turpare feſtinat naturalem pulcritudinem, cur è contrario balnearum fomentis ſopitos ignes ſuſcitat?]

Part. 2. c. 11. — *Novell. defin. diſt. 14. cap. 2.* — *Epiſt. 7.*

Sanis tardiùs concedenda.

SANIS AUTEM, ET MAXIMÈ JUVENIBUS, TARDIÙS CONCEDATUR. Hæc fuit conſtans & ſana ſanctorum Patrum doctrina. S. Athanaſius: [Si morbus exigat, inquit, una aut altera vice lavationem adhibe; ſoſpes autem balneo non indiges.] S. Hieronymus: [Balnearum fomenta non quærat, qui calorem corporis jejuniorum cupit frigore extinguere.] S. Iſidorus agens de Monachis: [Lavacris utantur numquam delectatione corporis; ſed rarò propter neceſſitatem languoris;] & in Regula [Lavacra nulli Monacho adeunda ſtudio lavandi corporis, niſi tantummodo pro neceſſitate languoris.] S. Cæſarius in Regula ad Sanctimoniales: [Lavacra cujus infirmitas expoſcit minimè denegentur.... ſi autem nulla infirmitate compellitur, cupiditati ſuæ non præbeatur aſſenſus.] S. Leander: [Balneo non pro ſtudio vel nitore utaris corporis, ſed tantùm pro remedio ſalutis. Utere, inquam, lavacro quando poſcit infirmitas, non quando ſuaſerit voluntas.... Non te illiciat lavare ſæpius carnis voluptas, ſed infirmitatis imperet neceſſitas.] S. Petrus Damiani: [Balneis, ſi fuerint incolumes, non utuntur.] Et quidem ea de re laudant S. Tattonem in vita S. Paldonis num. 17. S. Pardulfum in ejus vita num. 5. S. Opportunam Abbatiſſam in ejus vita num. 8. ſæc. 3. & S. Popponem in ejus item vita num. 59. apud Boll. 25. Januar.

Syntag. doctrin. ad Mon. &c. — *Epiſt. 4.* — *Lib. 2. de offic. eccleſ. cap. 15.* — *Cap. 20.* — *Cap. 29.* — *De Inſtit. Virg. c. 10.* — *Opuſc. 15. cap. 18.*

Olim Benedictini bis aut ter in anno balneabant.

Non defuere tamen ex priſcis Monachis, qui balnea etiam quandoque frequentarent; nam & S. Auguſtinus Virginibus illud *ſemel in menſe* concedit; ſed neque S. Benedictus illud ſanis omnino negat, ſed tantùm, inquit, *tardiùs concedatur;* quod tardiùs ita exponit Hildemarus: [Alii ſunt qui iſtud tardius tribus vicibus intelligunt in anno debere fieri præparata, id eſt in Nativitate Domini, & in Paſcha, & in Pentecoſten; alii ſunt qui duabus vicibus, id eſt in Nativitate, & in Paſcha, quod rectius eſt.] Alium tamen tradit idem Hildemarus hujus loci ſenſum, ut nimirum inquinatis ex aliquo manuum opere balnea concedantur, quamvis tardiùs, & juvenibus plus tardiùs. Sed confor-

In Regul. cap. 12.

mior eſt prior ſenſus antiquæ Ordinis noſtri conſuetudini, cujus praxim videre eſt in vita S. Juniani Abbatis, de quo Wlfinus Boetius: [Balnea corpori vix in anno ſemel adhibebantur;] in vita S. Amati Abbatis Habendenſis, [qui balnearum fomentis bis tantùm ibidem utebatur in anno; ante ſanctum videlicet Natalis Domini diem, ejuſque ſacræ Reſurrectionis Paſcha;] apud Bedam de S. Edildrida Abbatiſſa ita ſcribentem: [Raróque in calidis balneis præter imminentibus ſollemniis majoribus, v. g. Paſchæ, Pentecoſtes, Epiphaniæ lavari voluerit.] Ritum deſcripſimus in lib. 3. de Antiquis Monachorum ritibus cap. 2. Præterea lotione uſos fuiſſe propter nocturnam illuſionem colligi poſſe videtur ex Hildemari Comment. in Regul. cap. 22. & ex Regula S. Iſidori, in qua præſcribitur, ut [qui nocturno deluſus phantaſmate fuerit, tempore officii in ſacrario ſtabit, nec audebit eadem die eccleſiam introire antequam ſit lotus, & aquis, & lacrymis.] Atque ad has conſuetudines referre oportet quod de balneatoriis reperitur apud Caſſiodorum in lib. Divin. Lect. c. 29. in Ingulfi Hiſtor. Croylandenſi, in antiqua monaſterii S. Galli delineatione, in antiquis Farſenſis monaſterii Conſuet. & alibi paſſim. Vide Haeft. lib. 11. Tract. 5. diſq. 7.

Caput XXXVI.

Sæc. 1. Ben.

Sæc. 2 Ben.

Lib. 4. Hiſt. Angl. c. 19.

Cap. 14.

Sed et carnium esus infirmis omninoque debilibus pro reparatione concedatur. Idem præſcribunt S. Athanaſius in Syntagmate doctrinæ ad Monachos &c. S. Cæſarius in utraque Regula, ad Monachos cap. 24. & ad Virgines in recapitulatione cap. 17. S. Aurelianus in utraque item ad Monachos cap. 51. & ad Virgines cap. 35. S. Fructuoſus in Regula cap. 5. & alii nonnulli. Ubi etiam quædam obſervanda ſunt circa carnium eſum.

Carnium eſus conceditur.

Primò, auctor eſt Hildemarus hanc fuiſſe in Francia conſuetudinem, ut ante infirmis carnes non præberentur, quàm ipſi ab ægritudine ſurgerent; tantúmque illis poſtea miniſtratas uſque dum priſtinas vires recuperaſſent: quas ubi reſtauraſſent, revertentibus ad refectorium Cellerarius per duos treſve dies delicatiora cibaria miniſtrabat. Sed hanc conſuetudinem poſtea abrogatam fuiſſe ſaltem in quibuſdam monaſteriis patet ex mſſ. Conſuetudinibus S. Benigni Divionenſis, in quibus hæc leguntur: [Quiſquis fratrum ita cœperit infirmari, ut conventum tenere non poſſit, niſi infans ſit, priùs in capitulo veniam petit; ſurgenſque hæc verba ei, qui capitulum tenet, dicit: Infirmus ſum, & non poſſum ſequi conventum. Tunc dicit ei, qui capitulum tenet, ut extra chorum quieſcat donec videat utrùm ejus melioretur valetudo. Cùm verò biduum vel triduum tranſierit, ſi non melior ejus valetudo fuerit, iterum veniam petit, & dicit quia valde infirmatur; & tunc jubetur, ut eat in infirmariam. Aliquando priùs invitat eum Prior, quàm petat ſecundam veniam. Poſtquam illuc intraverit ſecundo die, vel tertio; ſi needum aliquantulum convaluit, Prior ad horam prandii ad eum vadit, carnes ſibi apportari facit, & ipſe ante ponit, & ut comedat præcipit: ſi verò Prior ut veniat congruum non fuerit, per Infirmarium mittit.] Quæ verba oſtendunt

Cap. 46.

CAPUT XXXVI. quàm cauti, & religioſi fuerint in concedendis carnibus majores noſtri. Simile aliquid habent Udalricus lib. 3. cap. 27. & Lanfrancus in Statutis cap. 23.

Secundò, notandum quod ſubjiciunt præfatæ Conſuetudines, Udalricus, & Lanfrancus: [Ab illa hora nuſquam abſque baculo incedit, & niſi caput capello coopertus.] Hunc ritum, qui ſanctis Patribus placebat, perſtrinxit nihilominus S. Bernardus his verbis: [Ad diſcernendum inter ſanos, & malè habentes, baculos in manibus portare jubentur ægrotantes, planè neceſſarios, ut quam pallor in vultu macieſque non indicat, baculus ſuſtentans mentiatur invaletudinem.]

Apolog. ad Guill. cap. 8.

Tertiò, quod præſcribunt Caſſinenſium Declarationes, ut infirmi [nec bis in die carnes comedant, niſi de conſenſu medicorum; quibus etiam ſufficere credimus, inquiunt, uncias octo pro qualibet perſona.] Hæc poſtrema verba in editis Romæ anno 1642. Declarationibus expuncta ſunt.

Cap. 36.

Debiles & ægroti quid differunt.

Quartò, quod S. Benedictus non ſolùm infirmis, ſed etiam omnino debilibus carnium eſum concedit. Hos licèt inter ſe confundat Smaragdus ad Regulæ cap. 39. ſic ſcribens: [Quod autem dicit debiles ægrotos, non duas, ut plerique arbitrantur; ſed unam tantùm ſignificat eſſe perſonam. Ergo debilis ægrotus dicitur, qui longa & dura ægritudine prorſus eſt ad debilitatem perductus.] Ab aliis tamen non malè diſtinguntur; nam licèt omnes ægroti ſint debiles; non tamen omnes debiles ægroti. Debiles autem tribus modis intelligi poſſe docet Hildemarus: [Uno infantes, qui quo minores ſunt, eo magis ſunt debiles. Secundo modo ſenes, qui quo magis ſunt ſenes, eo magis ſunt debiles. Tertio etiam modo ſunt debiles etiam majores juvenes, qui pro aliqua incommoditate corporis, aut qui præ nimio calore, aut pro ſpaſmo, vel pro aliqua, ſicut diximus, incommoditate fiunt à ſemetipſis debiles.] Haeftenus verò debiles eos facit, qui neque ſani, neque ægroti poſſunt dici, ſed medium inter utrumque tenent: & ex his alii ab ægritudine ſurgentes priſtinas vires nondum reſtaurarunt; alii verò ita diſpoſiti ſunt ad ægritudinem, ut niſi citiùs eis ſuccurratur, morbus inſtet.

Quintò, quod S. P. Benedictus carnes quidem infirmis omninoque debilibus permittit, non ad delicias, ſed *pro reparatione*, uti ſeipſe explicat: qua propter ſi ea ſit morbi natura, quæ abſque carnium eſu facilè reparari queat, ab his abſtinere debet infirmus. Hinc liber Uſuum Ciſterc. [Si quis habet infirmitatem, quæ nec multum eum debilitet, nec comedendi turbet appetitum, ut puta inflatura, inciſio membrorum, aut aliquid hujuſmodi; hic talis nec ſuper culcitram jaceat, nec conſueta jejunia ſolvat, nec cibos refectorii mutet.] Neque etiam quod S. Pater, ait *pro reparatione* ita ſtrictè ſumendum, quaſi infirmis, de quorum reparatione, inſtante morte, deſperatur, denegandus eſſet carnium eſus: nam licèt vires non reparet, eas tamen utcumque ſuſtentat, vitamque aliquantiſper producit.

Cap. 92.

Monachi

Sextò, iſtud S. P. Benedicti ſtatutum permiſſivum eſſe non præcepti-

vum: quapropter [infirmi ſi à carne penitus abſtinerent, non propter hoc Regulam violarent; carnibus namque veſci in Regula non eſt præceptum Monachis, ſed permiſſum,] inquit Goffridus Vindocinenſis. Nec defuere plurimi ex priſcis Monachis, qui etiam ægroti carnibus abſtinerent. De Condatiſcenſibus audiendus eſt in primis anonymus in vita Sancti Lupicini Abbatis num. 2. [Cùm nullus in Condatiſcenſi præſertim cœnobio hodie uſque in Chriſti nomine, de animali quidquam, exceptis lactibus, aut de alitibus, præter ova infirmans dumtaxat audeat deguſtare; iſte tamen ſæpiſſime, ne ſtillam quidem olei, aut lactis pulticulæ ſaltem ſuæ permiſit infundi.] Idem de Monachis Grandimontenſis Ordinis perhibet Jacobus de Vitriaco: [Numquam carnes poſtquam profeſſiones fecerunt de cetero licet eis manducare, quantacumque ægritudine prægraventur.] Et certè extat hac de re decretum in Regula S. Stephani præfati Ordinis Inſtitutoris his verbis contentum: [Omnes tam ſanos, quàm ægrotos à carne, & ſanguine, tam volucrum, quàm quadrupedum vos ſemper abſtinere jubemus.] Simili diſciplina ſuos informaverat S. Stephanus Abbas Obazinenſis, antequam Ordini Ciſtercienſi eos ſubjiceret, ut docet anonymus vitæ ſcriptor: [Inter ceteras mutationes etiam eſus carnium infirmis ſecundùm Regulam eſt allatus, qui hactenus manſerat fratribus noſtris incognitus: quod graviſſimè vir ſanctus ferebat, in tantum ut diceret ipſe commotus, quod carnificinam introduxiſſent in domum Dei, cùm videret propter infirmos aliquod ex animalibus jugulari, cúmque ei capitulum Regulæ pro infirmis opponeretur, ille tacebat; quia nec iſtud ei placere, nec Regulæ auctoritas poterat diſplicere.] Ex Ciſtercienſibus tamen Sanctus Guillelmus Bituricenſis Archiepiſcopus [ex quo ſæculum dereliquit, numquam carnes aliqua infirmitatis neceſſitate ſeu alicujus victus perſuaſione comedit.] Iſtud inſtitutum hactenus ſumma cum laude retinent Monachi Cartuſienſes; quam licèt abſtinentiam in prima Ordinis conditione ſervaverint; ut docet Petrus Venerabilis, & innuit Guigo V. Cartuſiæ Prior in Statutis, cùm ſcribit: [Propter hos ſolos (infirmos) ſi tanta fuerit ægritudo, piſces emere ſolemus;] hanc tamen in capitulo generali anni 1254. primùm ſuſcepiſſe cum obligatione videntur, ut teſtantur ejuſdem capituli litteræ à Rod. Tarentaſienſi Archiepiſcopo, & F. Gratianopolitano Epiſcopo ſubſignatæ, quibus [ſpontanei & voluntarii, non coacti, tam pro ſe, quàm pro ſuis conventibus unanimiter, & concorditer, in pleno & generali capitulo eſui carnium perpetuo abrenuntiaverunt, adjicientes quod ſi quis illorum, ſive Prior, ſive Monachus contra hujuſmodi ſtatutum præſumtione temeraria, quod abſit, venire præſumſerit, à ſocietate, & communione totius Ordinis, & ab ipſo Ordine amotum ſe noverit penitus, & excluſum.] Hujuſmodi tamen pœnas in novis Statutis ita temperant, ut Prior, Vicarius, & Procurator carnes comedens, aut comedentibus conſentiens [ipſo facto, tanquam ipſius ſuæ profeſſionis calumniator, & tranſgreſſor, obedientiam

CAPUT XXXVI. Infirmi licitè poſſunt à carnibus abſtinere. *Lib. 4. epiſt. 41.* *Boll. 21. Mart.* *Hiſt. Occid. cap. 19.* *Cap. 57.* *Lib. 1. num. 14. Miſcel. Baluz. tom. 4.* *In 2. vita apud Boll. 10. Ianuar.* *Cap. 38.* *Part. 2 cap. 4. num. 32.*

CAPUT XXXVI.

perdat, & vocibus ac locis debitis, & ceteris obedientiis Ordinis careat in æternum. Si verò ſimplex Monachus, aut alia quævis perſona Ordinis extiterit, voce, loco, ac obedientiis carens, perpetuo ad capituli generalis voluntatem carceri mancipetur.] His omnibus addendi ſunt Eremitæ Camaldulenſes, de quibus in Hiſtoriæ Camaldulenſis lib. 2. cap. 74. hæc lego: [Cùm Petrus Quirinus Eremita diſpenſationem ſuper eſu carnium pro ægrotantibus Eremitis hortaretur; exhorreſcens Petrus (Delphinus) Generalis ejus conſilium, ut pote contra antiquiſſimam loci inſtitutionem, teſtatum illi per litteras fecit, quod carnes ſi quando in ſacro loco appoſitæ ſunt, aut delatæ, vermibus ſemper viſæ ſunt magno miraculo ſcaturire.]

AT UBI MELIORATI FUERINT, A CARNIBUS MORE SOLITO OMNES ABSTINEANT. In quem locum Hildemarus: [Ideo dixit *more ſolito*, inquit, quia conſuetudo erat Monachis à carnibus abſtinere, non tantùm quadrupedum, ſed etiam volatilium, ſicut faciebat primitiva eccleſia, cujus morem Monachi ſequi omnino debent. Et ideo non dixit ſpecialiter quibus carnibus; ſed generali nomine carnibus, in quibus carnibus intelligendum eſt non tantùm de quadrupedibus, ſed etiam de volatilibus accipiendum eſt.] De volatilibus agemus infra, interim Hildemari ſententiam obiter indicaſſe ſufficiat.

Infirmi ſanitati reſtituti in conventum ut redire nt. *Cap.* 23.

Jam veró quod ad antiquam Ordinis noſtri praxim ſpectat, in Statutis S. Lanfranci ſic lego: [Qua verò die ſanitate recepta ad conventum redire voluerit, ſi carnem comederit, priùs raſus ad horam, quæ ante capitulum canitur, chorum introeat; & poſt ipſam horam in conventu miſſa dicitur, ad ipſam non offerat. Ingreſſus capitulum, cùm indictum fuerit de ordine loqui, primus ſurgat, & in loco, ubi conſuetudo eſt, proſtratus veniam petat. Interrogatus, & reſpondens ut fieri ſolet, juſſus ſurgere, hæc & ſimilia verba dicat: Domine infirmitate mea gravatus in domo infirmorum diu fui; in cibo, & potu, & aliis multis offendi, & contra ordinem noſtrum feci, & inde peto abſolutionem veſtram. Hoc dicto abſolvat eum Abbas dicens: Omnipotens Dominus abſolvat vos ab his, & ab omnibus aliis veſtris delictis; conventu reſpondente, amen, offerat ſe frater ille ad pedem Abbatis; poſtea reverſus ad locum, ubi ſe proſtravit, gratias referens Abbati, & toti conventui, quia miniſtrata ſunt ei, quæ infirmitati ſuæ fuerant neceſſaria, tres genuflectiones more ſolito faciat. Ipſa die, & deinceps quantum opus fuerit, jubeatur mixtum accipere. Si veró carnem non comedit, in diſpoſitione Abbatis ſit, qua hora in conventum petita licentia redire, & quomodo ſe de cetero habere debeat.] Simile aliquid habent Udalricus lib. 3. cap. 27. & Conſuet. S. Benigni, in quibus additur, ut eis qui carnes comederint, loco pœnitentiæ injungatur, ut ſeptem pſalmos cantent, vel, ſi neſciunt, ſepties orationem Dominicam; Benignianæ Conſuet. addunt vel ſepties Miſerere mei Deus. Ex Cæremoniali etiam Burſfeldenſium infirmi in conventum redire non debent, niſi ex Abbatis licentia, & petita in capi-

tulo de negligentiis venia; & quidem ex libro Uſuum Ciſterc. *jejuni,* nisi in via dirigendi ſint. CAPUT XXXVII.

CURAM AUTEM MAXIMAM HABEAT ABBAS, NE A CELLERARIIS, AUT SERVITORIBUS NEGLIGANTUR INFIRMI. Cellerariorum nomine Bernardus Caſſ. & Boherius omnes intelligunt officiales, quibus ratione obedientiæ infirmis aliquid miniſtrare incumbit. Ab his ergo caveat Abbas ne negligantur infirmi, qui [quidquid petierint eis dandum eſt, etiamſi emere opus ſit, inquiunt Farfenſis monaſterii Conſuetudines; Regula enim præcipit ante omnia, & ſuper omnia adhibendam infirmis eſſe curam, & ſollicitudinem.] Hic redit in memoriam quanta S. Pachomius ſeveritate fratrem perſtrinxerit, qui poſtulanti infirmo carnes denegaverat. *Cap. 92.* *Vita Sancti Pachom. n°* 34. *Boll.* 14. *Maii.*

QUIA AD IPSUM RESPICIT QUIDQUID A DISCIPULIS DELINQUITUR. Juxta illud Gregorii Magni: [Scio quod ſubjectorum culpa Præpoſitorum deprimit vitam, & cùm in ſubjecto peccatum non corrigitur, in eum, qui præeſt, ſententia retorquetur.] *Lib.* 3. *Regiſt. c.* 23.

CAPUT XXXVII.

De ſenibus, vel infantibus.

LICET ipſa natura * humana trahatur ad miſericordiam in his ætatibus, ſenum videlicet & infantum; tamen & regulæ auctoritas eis proſpiciat. Conſideretur ſemper in eis imbecillitas, & nullatenus eis diſtrictio regulæ teneatur in alimentis: ſed ſit in eis pia conſideratio, & præveniant horas canonicas.

* al. deeſt, *humana.*

COMMENTARIUS.

EX legitimo quidem ordine poſtquam de infirmis fratribus egit S. P. Benedictus, de ſenibus & infantibus conſequenter tractat. Horum enim teneritudo, & illorum, ut ita loquar, in dies deficientia ad ægritudinem proximè accedit: immo, ſi Terentio fides ſit, *ſenectus ipſa morbus eſt.* Unde & Regula Magiſtri: [Juſto judicio infantuli, & ſenio provecti, & infirmi æquali debent refectionum judicio relaxari.] *Terent. in Phorm.* *Cap.* 28.

In ipſo autem hujus capituli titulo, ubi particula *Vel* ſumitur copulativè pro *Et*, S. Pater ante nominat ſenes, quàm infantes; [quia plus eſt debilior ſenectus, quàm infantia, inquit Hildemarus; ſenectus

CAPUT XXXVII

enim deficiendo minuitur robore; infantia autem creſcendo vires aſſumit. Et ſenectus plus eſt fragilis, quàm infantia; quia & infans, ſi non habet neceſſaria, neſcit murmurare. Bene ergo priùs ſenes dicit, & poſtea infantes, ut majus ſtudium ſit de ſenibus, quàm de infantibus.] Eodem ferè modo ratiocinantur Bernardus Caſſin. & Boherius.

Qui infantum nomine intelligendi.

Antequam verò Regulæ textum attingamus, inquirendum videtur, quos infantum, quos ſenum nomine S. Pater intelligat. Et quidem ſex hominis ætates hìc diſtinguit Hildemarus. Prima eſt infantia ad annum uſque ſeptimum, ſecunda pueritia uſque ad decimum quartum, tertia adoleſcentia uſque ad vigeſimum octavum, quarta juventus uſque ad quinquageſimum ſextum, quinta ſenectus uſque ad ſeptuageſimum tertium, ſexta decrepita.

Pauló aliter Boherius cum S. Iſidoro infantiam facit uſque ad annum ſeptimum, pueritiam ad decimum quintum excluſivè, adoleſcentiam ad vigeſimum quintum, juventutem uſque ad quinquageſimum, ſeniorem ætatem, quam etiam gravitatem vocat, & à juventute ſenectuteque ſecernit, ad ſeptuageſimum, & ſenectutem uſque ad finem vitæ. Alias etiam ætatum diſtributiones fortè offendes apud auctores; ſed quidquid ſit, certè ſi infantiam hìc ſtrictè ſumas, ab ea indulgentiæ lege, quam hoc capite S. Benedictus inſtituit, excludendi eſſent, qui ſeptimum attigiſſent annum: at cùm S. Pater infantes cum pueris paſſim in Regula confundat, ut cap. 70. ubi ait: *Infantum verò uſque ad quindecim annorum ætates diſciplinæ diligentia ab omnibus & cuſtodia ſit.* Infantum nomine hìc etiam pueros intelligi manifeſtum eſt; unde etiam Boherius in 2. Comment. ad verbum *infantum* addit: [Id eſt puerorum quidem; quoniam infantes non Regula, ſed matre indigent.] Eodem modo Hildemarus: [Hoc notandum eſt, inquit, quia non ſolùm de illis infantibus dicit Regula, qui uſque ſeptem annos, ſed etiam poſt ſeptem: hoc eſt uſque ſeptem debet eſſe maximum ſtudium, & augmentatio in alimentis; poſt ſeptem verò minus, & prout viderit robur in illis eſſe.] Bernardus tamen Caſſinenſis infantes hìc facit ad annos uſque duodecim dumtaxat: [Sed de quibus, infit, infantibus loquitur hìc Regula? puto quod non ſolùm uſque ad ſeptem annos; ſed etiam poſt ſeptem uſque duodecim; ſed ſicut magis aſcendunt ad robur, ita paulatim eis ſubtrahatur, ne carnis petulantia cum robore nimis ſuperbiat.] Id quod accepiſſe videtur ex Regula Magiſtri, in qua legitur: [Infantes

Cap. 28.

ad hanc relaxationem tales permittimus, qui intra duodecim annos degunt: ampliori verò qui fuerint, ad formam teneantur majorum.]

Qui ſenum

Ad Senes quod ſpectat, Valliſoletani in Hiſpania ſuis in Conſtitutionibus hæc declarant: [Ad evitandum dubium, quod occurrere poſſet, quinam ita cenſeantur ſenes, ut à Regulæ auſteritate in cibo, potu, & labore manuum eximantur; declaramus tales habendos, qui ſexaginta compleverint annos.] Verùm cùm nonnulli reperiantur, quorum adeo viridis, & firma eſt ſenectus, ut junioribus etiam fortiores exiſtant; meritò Boherius hoc putat Superioris arbitrio relinquendum

CAPUT XXXVII.

quendum eſſe; & Caſſinenſes deſignant ſenes [non tam ætate, quàm imbecillitate juxta Prælati conſiderationem intelligendos eſſe. Vel ut Johannes Craeſbeeck loquitur, [Senes intelligi hic videntur ii, qui adeo exacta & decrepita ſunt ætate, ut præ ſenio communia religionis onera ferre non valeant; & propterea à communi menſa, à communi lege jejunandi, templum frequentandi, manibus laborandi, &c. meritò eximuntur, qui emeriti rectè dici poſſunt.]

LICET NATURA HUMANA TRAHATUR AD MISERICORDIAM IN HIS ÆTATIBUS, SENUM VIDELICET ET INFANTUM; TAMEN ET REGULÆ AUCTORITAS EIS PROSPICIAT. *Id eſt propitia eis inſpiciat*, inquit Boherius.

CONSIDERETUR SEMPER IN EIS IMBECILLITAS, ET NULLATENUS EIS DISTRICTIO REGULÆ TENEATUR IN ALIMENTIS. *Hoc eſt ſive in qualitate, ſive in quantitate ciborum*, ut loquitur Turrecremata. Adde *ſive in refectionis hora*, juxta illud Baſilii Magni: *Refectionis tempus, & menſura, & qualitas pueris competenter diſcernatur:* à fortiori ſenioribus. Atque ita ante alios reficiant, in majori quantitate cibos ſumant, conſueta ſolventes jejunia, & pluries in die comedentes, id enim unica refectione haud poſſet ætas infirma; & delicatiora accipiant alimenta. De hora refectionis ſenum & infantum alibi dicendi ſeſe offeret occaſio; de jejuniorum ſolutione, refectionum numero, & qualitate ciborum ex antiquorum Monachorum ſtatutis & exemplis pauca ſubjicienda ſunt.

Regul. Fuſ. cap. 15.

Et quidem ad primum quod attinet, de Ægyptiis Monachis ſic loquitur S. Hieronymus: [Vinum ſenes tantùm accipiunt; quibus, & parvulis ſæpe fit prandium, ut aliorum feſſa ſuſtentetur ætas, aliorum non frangatur incipiens;] & de Tabennenſibus: [In cœna ſimiliter menſa ponitur propter laborantes, ſenes, & pueros, æſtuſque graviſſimos.] Simili modo S. Iſidorus ſua in Regula: [Qui vetuſtate corporis conſumti, aut teneræ ætatis fragilitate detenti ſunt, non ſunt quotidianis exercendi jejuniis; ne aut ſeneſcens ætas antequam moriatur deficiat, aut creſcens priuſquam proficiat cadat, & ante intereat, quàm bonum facere diſcat.] Et Regula monaſtica communis S. Fructuoſi: [Pueri à S. Paſcha uſque ab octavo Calendas Octobris manducent per ſingulos dies quatuor vices; ab octavo Calendas Octobris uſque ad Calendas Decembris tres vices; à Calendis Decembribus uſque ad S. Paſcha in poteſtate ſit ipſius Cellerarii.] Denique Regula Magiſtri: [Infantuli quarta, ſexta, & ſabbato in diebus tamen minoribus, hoc eſt in hyemis tempore jejunent, aliis verò diebus ad ſextam reficiant horam. In æſtatis verò diebus quarta, ſexta, & ſabbato infantuli ſexta hora reficiant; aliis verò diebus tertia recreentur.]

Senes & infantes jejunium ſolvant.
Epiſt. 22.
Præfat. ad Regul. S. Pachom. Cap. 12.
Cap. 6.
Cap 28.

De qualitate ciborum audiendus eſt iterum S. Fructuoſus in Regula monaſtica communi: [Eos verò ſenes, quos quietos, ſimplices, humiles, & obedientes, in oratione frequentes.... agnoſcimus, pia miſeratione ſicut infantulos foveri, ſicut patres honorari mandamus; ita

Qualis eorum cibus.
Cap. 8.

CAPUT XXXVII. ut à piſtrino, & coquinarum vice excuſentur, & ab agro & duro labore quieti vacent, excepto quod aliqua leviora opera eis injungantur, ne feſſa ætas ante tempus frangatur: Cibi tamen quibus reficiantur teneri & molles ex induſtria ab hebdomadariis coquantur; & carnes, & vinum propter imbecillitatem moderatè eis præbeantur, & omnes in una menſa copulentur, æqualiter cibo & potu uno reficiantur.] Ex capitulo etiam, Monachorum ad Augiam directorum cum pueris *nulla diſcretio ſervatur* in alimentis. An verò ex mente S. Benedicti pueris carnes miniſtrari queant, dubium eſſe poſſet. Hildemarus ſui temporis morem ſequens ſeipſe ita explicat: [Debet etiam bona veſtimenta illis dare Abbas, & piſces ad manducandum, vel lac, aut butyrum. Carnes verò per tempus quadrupedum, id eſt in Nativitate Domini, vel in Paſcha, aut Pentecoſten, ſeu in ſolemnitatibus Sanctorum, aut prout viderit infantem debilem eſſe, propter debilitatem illius frequentius illi debet dare carnes. Illis autem infantibus, ſicut diximus, omnia neceſſaria tribuere debet, ut nullam indigentiam habeant; quia ſi in abundantia fuerint nutriti, cùm fuerint majores non illam requirunt. Hoc notandum eſt, quia juxta tempus ætatis ſuæ debet illis tribuere carnes quadrupedum, eo quod plus indiget, & opus eſt cùm in tertio anno eſt carnes manducare; deinde in quarto minus; in quinto plus minus; deinde uſque decimum vel undecimum carnes quadrupedum minus manducare debent. In infirmitate autem vel debilitate debet carnes quadrupedum dare quantum neceſſe eſt. Deinde verò uſque ad quintum decimum annum alium cibum debet illis dare. Poſt quintum verò decimum annum non præveniant majores.] Similiter Boherius in 1. Comment. [Carnes quadrupedum vel volatilium ſunt eis miniſtrandæ, cùm habeant ampliùs de nutrimento, & per conſequens de ſuſtentatione, quàm alii cibi.] Idem habet Bernardus Caſſinenſis. Et ante hæc omnia inter ſelecta Theodori Cantuarienſis Archiepiſcopi capitula Spicil. tom. 9. ita habetur: [Infantes monaſterii quatuordecim annis carnem manducent.]

An carnes indulgendæ.

Can. 37. Verùm aliud ſuadet Concilium Aquiſgranenſe ſtatuens, [ut infantes oblati carnem nonniſi cauſſa infirmitatis manducent:] Deinde vita S. Augilberti, ubi refert Hariulfus centum in Centulenſi monaſterio pueros ſcholis erudiendos ſub eodem *habitu & victu* cum aliis Monachis vixiſſe: ex quo loco aliiſque noſter Mabillonius conſtare aſſerit pueros oblatos in monaſteriis eodem habitu, eiſdemque cibis uſos fuiſſe. Certè in Monaſterio S. Galli Salomon Abbas tribus in anno diebus in ſcholarum ædibus carnibus veſci pueris conceſſit ſæculo x. teſte Ekkehardo juniore lib. 6. de Caſibus S. Galli cap. 1. quod ſigno eſt antea abſtinuiſſe omnino. Præterea Udalricus docet pueros in eodem refectorio cum aliis manducare; id quod habent etiam Benignianæ Conſuetudines mſſ. His accedit Boherius in 2. Commentario, ubi quod in 1. dixerat retractans, ſic loquitur: [Percontari libet quænam ſit iſta diſtrictio Regulæ, quæ iſtis relaxari jubetur? Numquid veſcentur car-

Num. 10. *Sec. 4. Ben.* *In not. ad hunc locum* *Lib. 3. c. 8.*

nibus contra regularem vigorem? Non puto quidem, quia de eis nihil Magiſter in ipſis ſicut de infirmis excipit, debilibus, & ægrotis: Et quamquam hæ quidem ætates poſſint dici debiles, tamen ratio hujus textus ceſſat in eis; quia carnes utique comeduntur pro reparatione, & melioramento naturæ; quoniam infantia ſemper melioratur & ſenectus diminuitur. Relaxabuntur ergo eis jejunia, miniſtrabuntur frequentius piſcium, & aliarum rerum liquamina, & horas edendi prævenient etiam regulares.] Adducitque poſtea concilii Aquiſgranenſis auctoritatem, quod magnum Francorum concilium vocat. CAPUT XXXVII.

Porro cùm alimentorum nomine non ſolùm cibos, ſed etiam veſtes habitationemque intelligendas eſſe doceat in utroque Comment. prædictus Boherius; in his cum pietate proſpiciendum eſt eis. Et quidem quo ad veſtimenta Hildemarum jam audivimus: S. Fructuoſus verò in Regula monaſtica communi præſcribit, ut [veſtimentum, & calceamentum ſic eis (ſenibus) præbeantur, ut abſque foco frigoris ab eis aſperitas arceatur.] *Cap. 8.*

Habitationem etiam ſingularem ſenibus debuiſſe concedi docet hoc ratiocinio Haeftenus: [Cùm tempore S. Benedicti non haberent Religioſi ſinguli diſtinctas cellas, in quibus dormirent, & in clauſtro, vel alibi ſtudio lectionis vacarent; magna tum erat ratio ſenibus particularia aſſignandi cubicula; tum quòd difficile illis eſſet dormitorium aſcendere & deſcendere; tum quod ob tuſſim illis uſitatam facilè alios excitarent, & nec conveniret ut illi ad nocturnas excitarentur vigilias; tum quod cum reliquis hieme in clauſtro degentes durum eſſet frigus pati.] *Lib. 5 tract. 5. diſq. 11.*

SED SIT IN EIS PIA CONSIDERATIO, ET PRÆVENIANT HORAS CANONICAS. Id eſt regulares, quibus fratres comedere ſolent, uti exponunt Commentatores, & ipſa nominis ſignificatio demonſtrat; nam κανὼν græcè regula latinè, & κανονικὸς regularis redditur; [ac ſi diceret aliis verbis, inquit Hildemarus, antequam alii fratres manducent comedant priùs, infantes videlicet & ſenes:] Expreſſius Smaragdus: [Si fratres ſexta comedunt, illi tertia hora reficiant: Si fratres nona, illi ſexta cibum accipiant.] Quod non de integra refectione, ſed de refectiuncula, quam vulgò jentaculum vocant, intelligendum cenſeo; nam poſtea etiam cum aliis licèt in minori ciborum quantitate reficiebantur. De hac refectiuncula ita Udalricus: Pueri [poſt majorem miſſam accipiunt mixtum; aut ſi eſt dies jejunii, vel in hieme, taliſque dies, in quo nonniſi ſemel comedatur, tunc poſt Tertiam. A Calendis Octobris uſque ad quadrageſimam, ſi, ut dixi, ſemel comeditur, non eſt illorum prandium de ſolo pane, ſed etiam qualecumque ſit apponitur eis.] Additque: [Per totam æſtatem in diebus Dominicis ad cœnam impenditur illis miſericordia de lacte. Si quis eorum adeo eſt parvus, ut opus habeat, in ipſo clauſtro, ubi ſedet, ſummo diluculo apportatur ei panis, & vinum.] *Præveniant horas canonicas.* *Lib. 3. c. 8.*

CAPUT XXXVIII.

De Hebdomadario Lectore.

[a] MENSIS Fratrum edentium lectio deeſſe non debet: [b] nec fortuito caſu [c] qui arripuerit codicem legere [d] audeat ibi, ſed lecturus totâ hebdomadâ, [e] Dominicâ ingrediatur. Qui ingrediens [f] poſt Miſſas & Communionem, petat ab omnibus pro ſe orari, ut avertat ab ipſo Deus ſpiritum elationis. Et [g] dicatur hic verſus in Oratorio tertiò [h] ab omnibus, ipſo tamen incipiente: *Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam.* Et ſic accepta benedictione, ingrediatur ad legendum. Summumque fiat ſilentium [i] ad menſam, ut nullius muſſitatio, vel vox, niſi ſolius legentis ibi audiatur.

Quæ verò neceſſaria ſunt comedentibus & bibentibus, ſic ſibi [k] viciſſim miniſtrent Fratres, ut nullus indigeat petere aliquid. Si quid tamen opus fuerit, [l] ſonitu cujuſcumque ſigni potiùs petatur quàm voce. Nec præſumat ibi aliquis de ipſa lectione, aut [m] aliunde quicquam [n] requirere, [o] ne detur occaſio: niſi fortè Prior voluerit pro ædificatione aliquid breviter dicere. [p] Frater autem Hebdomadarius accipiat *mixtum* priuſquam incipiat legere, propter Communionem ſanctam, & ne fortè grave ſit ei jejunium ſuſtinere. [q] Poſtea autem cum coquinæ hebdomadariis & ſervitoribus reficiat. Fratres autem, non per ordinem legant [r] aut cantent, ſed qui ædificent audientes.

[a] Oxon. *menſa.* [b] Caſſin. *ne fortuito.* Flor. cum quibuſdam mſſ. & edit. *nec fortuitu.* [c] Oxon. Conc. *quis.* [d] Oxon. deeſt *audeat.* [e] Oxon. *die Dominica.* [f] Flor. Hild. *poſt miſſam.* [g] Oxon. *dicat hunc verſum.* [h] Oxon. *cum omnibus.* [i] Caſſin. Flor. deeſt *ad menſam*, Hadr. *ibi.* [k] Oxon. Vict. Germ. Hadr. *vicibus.* [l] Vict. ma. *ſonitus alicujus ſignis.* [m] Hild. *aliquid.* [n] al. *referre.* [o] al. *nec detur.* [p] In pluribus mſſ. *frater autem lector.* [q] Hild. deeſt *poſtea autem cum coquina hebdomadariis, & ſervitoribus reficiat.* In Comp. etiam deeſt, *& ſervitoribus.* [r] al. deeſt, *aut cantent.*

COMMENTARIUS.

MEnsis fratrum edentium lectio deesse non debet. Cùm in ſolo pane non tantùm vivat homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei; meritò S. Pater Benedictus de menſura ciborum ac potus dicturus, antè præmiſit aliquid de lectione ad menſam, ut utriuſque hominis, animalis & ſpiritalis refectioni provideret; priùs tamen ſpiritalis, ut pote longè dignioris. Idem inſtitutum apud alios etiam Monachos viguit, ut patet ex Caſſiano lib. 4. cap. 17. ex Regula SS. Pauli & Stephani cap. 19. S. Auguſtini cap. 5. S. Cæſarii ad Monachos cap. 9. & ad Virgines cap. 16. S. Aureliani ad Monachos cap. 49. ad Virgines cap. 32. S. Iſidori cap. 10. & Magiſtri cap. 24.

Hanc porro lectionem ad menſam adeo neceſſariam exiſtimavit S. P. Benedictus, ut ad omnes omnino menſas eam frequentari voluerit; ut indicat abſoluta & indeterminata ejus loquutio *menſis edentium fratrum lectio deeſſe non debet:* Hinc ſynodus Aquiſgranenſis: [Servitores non ad unam menſam, ſed in propriis locis poſt refectionem fratrum reficiantur, quibus eadem lectio, quæ fratribus recitata eſt, recitetur.] Cujus Statuti praxim videre eſt apud Cluniacenſes, quibus [tempore refectionis numquam deerat lectio utriſque menſis,] ut loquitur Johannes Monachus in vita S. Odonis lib. 1. num. 30. unde & Udalricus agens de lectore hebdomadario [librum, inquit, in quo legendum eſt, in refectorium portat & reportat, qui legit ad ſervitores.] Idem habent Divionenſes S. Benigni Conſuetudines mſſ. cap. 37. Idem etiam ex recentioribus Congregationibus inſtitutum amplexi ſunt Caſſinenſes, ubi major eſt Congregatio, Cæleſtini, Olivetani, & Fulienſes, ut in eorum Declarationibus ſive Conſtitutionibus videre licet. Atque ita etiam S. Benedictum expoſuit in 2. Comment. Boherius.

Lectio ad menſam ſervitorum *Can. 28.*

Lib. 2. cap. 34.

Ejus hoc decretum non ad ſecundas dumtaxat menſas; ſed ad ipſos inſuper infirmos extendunt inſigniores Regulæ Commentatores. Hildemarus: [Adtendendum eſt, inquit, quia non dicit de ſanorum menſis, vel ubi generalitas fratrum manducat: Et ideo ſicut de ſanis generaliter in unum comedentibus intelligitur lectionem fieri debere; ita etiam debet intelligi de infirmis, vel de fleutomatis, de ſenibus, vel infantibus, & reliquis aliis fratribus. Hoc tamen ſciendum eſt, ſi ſex fuerint infirmi, aut fleutomati, aut ſenes cum infantibus, aut reliqui alii cum manducant, lectio illis debet eſſe manducantibus, verumtamen leviter. Si autem fuerint viginti infirmi, in voce legendum eſt.] Similiter Bernardus Caſſinenſis & Boherius in 1. Comment. [Hæc autem menſæ lectio non ſolùm in refectorio eſt utilis comedentibus ſociis; immo & in infirmario infirmis, flebotomatis, & edentibus ſeni-

Infirmorum.

CAPUT XXXVIII

bus, infantibus, & miniſtris.] Eodem fere modo loquitur Nicolaus de Fractura. Denique Benedictus Papa XII. in ſua pro Monachis Benedictinis Conſtitutione: [Quotiens plures ſimul carnes in infirmitorio comedent, verſus & oratio in principio menſæ, ac poſt refectionem hymnus, & verſus dicatur, & continuum diſcumbendo ſilentium obſervetur, ibique legatur ſicut in refectorio continuè aliquid, quod ædificet audientes.] Ipſis etiam minutis duobus poſt minutionem ſequentibus diebus mixtum ſumentibus præſcribit S. Lanfrancus, ut [lectio ab uno aliquo memoriter recitetur.]

Cap. 26.

Iter agentium.

Nec prætereundum quod addit Hildemarus: [Sciendum eſt quia cum Abbas foras ambulat debet legi ad menſam ejus, verumtamen breviter, id eſt parva lectio, non ſicut in refectorio ſemper uſque ad finem menſæ, ſed ante debet finiri lectio. Si verò fratres in labore ſunt, & ibi manent, debet pleniter ſicut in refectorio illis legi lectio. Si autem non fuerit generalitas, & non manſerint, debet parum legi. Similiter ſi tantum manſerint.... parum legendum eſt. Similiter ſi hoſpes ante horam in refectorio manducaverit: ſi autem tales & tanti hoſpites fuerint, id eſt duo vel tres parum legendum eſt, id eſt leviter; ſi autem plures, tantùm uſque Prior innuat lectori finem facere.] Hujus rei aliqua ex parte praxim videre eſt apud Hariulfum in Chron. Centul. lib. 4. cap. 26. ubi de Gervino Abbate piiſſimo ſcribit, quod in itinere conſtitutus [cœna apparata, ſi accubuiſſet pranſurus, lectionis auditione vel Divinæ legis meditatione implicari ſtudebat.] His accedit quod de Decanis Villarum proviſoribus extra monaſterium ſuis in decaniis comedentibus habet Udalricus: [Antequam comedat, dicto verſu, legitur quoque aliquid de S. Scriptura, vel per alium, vel per ſeipſum; & in fine ſimiliter antequam ſurgat poſt comeſtionem.]

Spicil. tom. 4.

Lib. 3. c. 5.

Lectio prævidenda.

NEC FORTUITO CASU QUI ARRIPUERIT CODICEM, LEGERE AUDEAT IBI. Nec fortuito caſu, [id eſt improviſè, ſubitò, vel repente; ut lectio prævideatur, quia etiam valde periti, & litterati malè legunt litteram impræviſam; malè verò legens, malè pronuntians in pauſis, in accentu, in brevibus & longis, in omiſſione, in adjectione, in mendoſa pronunciatione non ſolùm fratres audientes non ædificat; verùm etiam querelandi cauſſam vel occaſionem præſtat,] inquit Bernardus Caſſinenſis, quam expoſitionem accepit ex Smaragdo, & cum eo ſequuntur Nicolaus de Fractura, Petrus Boherius, Johannes de Turrecremata, Matthias Lambertus. Sed Hildemarus aliter: [Fortuito caſu, infit, id eſt ſubitò, vel repente, ac ſi diceret aliis verbis: nullus ibi legat niſi juſſus.] Eodem modo Theobaldus Artaldus. Et hæc expoſitio ut magis naturalis, magis etiam arridet; quamvis ſollicitos maximè in prævidendis lectionibus velim lectores, certumque ad id muneris olim tempus illis aſſignatum legamus: [Ad matutinalem & ad majorem miſſam, inquiunt Divionenſes S. Benigni Conſuet. mſſ. accipiens librum in quo legendum eſt, &

Cap. 37.

ſecedens in minorem chorum, prævidet lectionem. Quod ſi juvenis eſt adhuc in cuſtodia poſitus, tunc non ſecedit; ſed quantum prævidet, prævidet in majori choro.] Aliquid hujuſmodi habet Udalricus lib. 2. cap. 34. Et mſ. Rituale Affligenienſis monaſterii: [De hebdomadario lectore hoc ſciendum, & quod infra ambas miſſas matutinalem ſcilicet & majorem, lectionem ſuam prævideat, & affirmat ſedens in poſteriori loco ubi videri valeat à conventu: Et ſiquidem junior eſt, aut minus in legendo exercitatus, advocetur aliquis ſeniorum, qui lectionem ejus auſcultet, & accentuare doceat ſecundùm uſum monaſterii obſervatum.] Id olim in Corbeienſi monaſterio præſtabat in Sacriſtia, ut colligimus ex cap. 6. S. Adalardi de admonitionibus in congregatione, quo præſcribitur, [ut in ipſa die Dominica, vel in aliis diebus dum foris officium celebratur, in ſecretario non reſideat, niſi qui hoc providere debet, vel cui præcipitur, & ſpecialiter nec hebdomadarius lector.] Ergo aliis diebus, dum officium foris non celebrabatur, in ſecretario reſidebat.

CAPUT XXXVIII

Apud Haef. lib. 10. tract. 2. diſq. 2.

Sæc. 4. part. 1. pag. 757.

Lector Dominica ingrediatur.

SED LECTURUS TOTA HEBDOMADA DOMINICA INGREDIATUR. Ad legendum ſcilicet.

QUI INGREDIENS POST MISSAS ET COMMUNIONEM. Communionem dicit non illam quam facit Sacerdos celebrans, ſed illam, [quam faciunt, ſeu facere conſueverunt fratres diebus Dominicis ante altare majus confeſtim poſt miſſam,] ut loquitur Boherius. Et rectè omnino poſt communionem ſacram ingreditur, ut ante *Divino verbo* impleatur, quod mox lecturus aliis eructare debet.

Petita priùs benedictione.

PETAT AB OMNIBUS PRO SE ORARI. [Quod quidem verbo non petitur, ſed provolutione corporali, quæ fit iterum in multis cœnobiis finita ipſa benedictione, id eſt oratione,] inquit iterum Boherius.

Opuſcul. 11. cap. 18.

UT AVERTAT AB EO DEUS SPIRITUM ELATIONIS. Appoſitè ad hunc locum Petrus Damiani: [Lectoribus vitium arrogantiæ familiare eſt, præſertim ſi cui lepor eloquentiæ ſuppetit, dum patentes Scripturæ campos effrænis lingua percurrit, populari favori cor deditum ſpiritus elationis invadit; & dum alios per recti itineris tramitem dirigit, ipſe diverticulum erroneæ confuſionis incurrit: hinc eſt etiam quod menſæ lectoribus ex more dicitur: Auferat à te Deus ſpiritum elationis. Ut ergo imminenti forſitan arrogantiæ jam ipſo lectionis exordio humilitas opponatur, rectè tanta ſubjectionis arte benedictio petitur, ut lecturo non Sacerdos, ſed cui ipſe juſſerit benedicat.]

ET DICATUR HIC VERSUS TERTIÒ AB OMNIBUS, IPSO TAMEN INCIPIENTE. [Et finiente verſum, ait Boherius, quia ipſe habet ter integraliter verſum ipſum dicere, & chorus etiam ter totum repetere.] Similiter Hildemarus: [Non dicit ut ille incipiat tantùm illum verſum, & alii ſubſequantur; ſed ille totum debet dicere, & alii ſimiliter totum debent repetere. Qui ubi dicit ab omni-

CAPUT XXXVIII bus ſubaudiendum eſt repetentibus, ſicut ſuperius de coquinariis fratribus dicit.] Quam expoſitionem non contemnendam aſſerit Menardus.

DOMINE LABIA MEA APERIES, &c. Eumdem etiam verſiculum à lectore dici præſcribit Regula Magiſtri; ſed paulò aliter hunc ritum diſponit: [Dominico die, inquit, quo hebdomadarii coquinæ ingrediuntur in ſeptimanam; tunc & iſte frater ad ſextæ horæ refectionem poſt verſum & orationem menſæ cùm Abbas in ſua cathedra ſederit, antequam caniſter cum conſuetis panibus trochleæ fune deſcendat, tunc inſinuet ſe voce ſua, is qui lecturus eſt, dicens: Jubete Domini mei, orate pro me, qui ingredior in hebdomadam lectionis menſalis. Mox ſurgens Abbas cum omni congregatione fixis in terra genibus oret cum eo; & cùm ſurrexerint dicat novus hebdomadarius hunc verſum: Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam. Reſpondentibus ſecum cunctis. Poſt verſum verò dictum complente Abbate, mox primò Abbati, deinde omnibus pacem tradat: Deinde in medio omnium menſarum ſibi ordinet ſellam; & poſt omnium ſeſſionem ad menſas, petita benedictione, ſedeat & ipſe in ſella cum codice.]

Cap. 24.

Qualis eſſet illa benedictio.

ET SIC ACCEPTA BENEDICTIONE INGREDIATUR AD LEGENDUM. Quem in locum Smaragdus: [Quod autem dicit accepta benedictione ingrediatur ad legendum, ſubintelligitur à fratribus oratione accepta, & à Sacerdote benedictionis collecta, ingrediatur ad lectionem perficiendam. Quæ collecta hoc modo, ſi placet, lectori à Sacerdote ante altare datur miſſa peracta; dicaturque: Averte quæſumus Domine ab hoc famulo tuo ſpiritum elationis, ut humiliter legens, ſenſum & intellectum capiat lectionis. Per Dominum noſtrum.] &c. Eamdem collectam habet Boherius cum his præmittendis verſiculis: Salvum fac ſervum tuum, &: Mitte ei auxilium de Sancto.

Aliam benedictionem profert Hildemarus his verbis: [Capitula verò hæc ſunt quæ debent dici: Salvum fac ſervum tuum: Deus meus ſperantem in te. Aliud: Convertere Domine aliquantulum: Et deprecare ſuper ſervo tuo. Item tertium: Dominus cuſtodiat te ab omni malo: Cuſtodiat animam tuam Dominus. Item oratio: Dominus cuſtodiat introitum tuum & exitum tuum, & auferat à te ſpiritum elationis, qui vivit & regnat in ſæcula ſæculorum. ℟. Amen.] Eadem, omiſſo ſecundo verſiculo, extat in breviario Caſſinenſi tempore Oderiſii Abbatis deſcripto.

Item aliam Menardus ex mſ. S. Victoris hoc modo: [Hunc verſum ſequuntur à Priore dicendi tres verſiculi: Mittat tibi Dominus auxilium de ſancto. ℟. Et de Sion tueatur te. Convertere Domine aliquantulum. ℟. Et deprecabilis eſto ſuper ſervum tuum. Dominus cuſtodiat introitum tuum. ℟. Et exitum tuum ex hoc nunc & uſque in ſæculum. Sequitur oratio: Averte quæſumus omnipotens Deus ab hoc famulo tuo ſpiritum elationis, & cor ejus Divinis inſtrue lectionibus, quatenus te opitulante mereatur perficere officium.]

Divionen-

Divionenſes S. Benigni Conſuetudines mſſ. cap. 37. hanc habent: [Sacerdos dicit: Salvum fac ſervum tuum: Mitte ei Domine auxilium de Sancto. Dominus cuſtodit te ab omni malo: deinde abſque ſalutatione: Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuum, & auferat à te ſpiritum elationis. ℟. Amen.] Extat etiam apud Udalricum lib. 2. cap. 34. CAPUT XXXVIII

Præter hanc benedictionem, ſolet & alia dari in refectorio priuſquam incipiat lectionem, de qua Boherius: [Finito tamen verſu in refectorio, ſtans in medio petit ſibi iterum benedici, inclinans donec fuerit benedictio ſubſecuta.] Et Udalricus cum Benignianis Conſuetudinibus: [Cùm primum Domnus Abbas vel Prior conſederit, petit lector benedictionem, & accelerat lectionem adoriri.] Et de hac fortè benedictione capiendus eſt can. 62. concil. Aquiſg. [Ut Abbas, Præpoſitus, & Decanus quamvis Preſbyteri non ſint, lectoribus benedictionem tribuant;] & can. 67. [Ut lector ſtando benedictionem poſtulet.] *Lib. 2. c. 34.*

SUMMUMQUE FIAT SILENTIUM AD MENSAM. Duplex hìc ſilentium à S. P. Benedicto indictum in Regula diſtinguunt Commentatores. Unum ſimpliciter dictum, & ſine addito, quod non omnem omnino locutionem prohibet, ſed altam dumtaxat, quo ſenſu ſilere dicitur, qui alteri ad aurem loquitur, ſicuti Martha in evangelio Mariæ ſorori *ſilentio* dixiſſe refertur *Magiſter adeſt & vocat te*; ubi *ſilentio* idem eſt, ac ſuppreſſa voce, ut docet S. Auguſtinus. Alterum ſummum, ſeu cum aliquo hujuſmodi addito, quod tam altam, quàm ſuppreſſam vocem, omnemque omnino ſonitum excludit, quale eſt illud quod hìc ad menſam, cap. 42. poſt completorium, & cap. 52. in oratorio indicitur. Primum ſilentium illud eſt, cui omni tempore ſtudere debent Monachi; ſecundum quod certis tantùm temporibus ac locis obſervare debent. Ita fermè Smaragdus, Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, & Boherius. Silentium in Regula S. Benedicti duplex.

UT NULLIUS MUSSITATIO VEL VOX, NISI SOLIUS LEGENTIS AUDIATUR. Hæc verba S. Pater addidit, ut oſtendat quale hoc capite ſilentium præſcripſerit; ſummum ſcilicet, vocem omnem, omnemque muſſitationem excludens. Quid autem ſit muſſitatio declarat his verbis Boherius: [Muſſitatio eſt aliquod ſignum vocis confuſæ, ut eſt tuſſis ſimulata, vel quaſi excreare volens, vel ſibilus honeſtus. Nonnumquam muſſitatio eſt idem, quod leniter, vel cautè loqui, vel loqui ſub ſilentio. Aliquando muſſitare idem eſt quod murmurare.] Eodem ferè modo loquuntur Hildemarus, & Bernardus Caſſinenſis. Muſſitatio quid.

Hic verò notat Hildemarus quoſdam hunc S. Regulæ locum ſic intelligere, ut nec Priorem, nec inferiorem velint ullo modo loqui ad menſam; litteriſque exprimendum eſſe quod ſonitu alicujus ſigni declarari non poteſt, cùm opus eſt aliquid petere. Alios verò qui dicant Priorem ita ſuppreſſa voce loqui poſſe, ut ab uno tantùm audiente in- Summum ſilentium ad menſam

CAPUT XXXVIII

telligatur; nec S. Benedictum eam prohibuiſſe vocem, quæ ab uno audiatur, ſed quæ ab omnibus. Aitque primam ſententiam eſſe præponendam; nam ſummum ſilentium non minus ſuppreſſam, quàm altam vocem ſupprimit.

Ab antiquis Monachis religioſè obſervatū. *Epiſt. 22.* *Lib. 4 c. 17.*

Porrò quam hìc S. Pater de ſervando ad menſam ſilentio legem tulit, hanc ab antiquis accepiſſe Monachis pro comperto eſt. De Ægyptiis S. Hieronymus: [Nullus, inquit, in cibo ſtrepitus eſt, nemo dum comedit loquitur;] & Caſſianus: [Apud Ægyptios, & maximè Tabennenſiotas tantum ſilentium ab omnibus exhibetur, ut cùm in unum tanta numeroſitas fratrum refectionis obtentu conſederit, nullus nec mutire quidem audeat, præter eum qui ſuæ decaniæ præeſt; qui tamen ſi quid menſæ ſuperinferri, aut auferri neceſſarium eſſe perviderit, ſonitu potiùs quàm voce ſignificat; tantaque veſcentibus eis ſilentii hujus diſciplina ſervatur, ut cucullis ultra oculorum palpebras demiſſis (ne ſcilicet liber aſpectus habeat curioſiùs copiam evagandi) nihil amplius intueantur quàm menſam, & appoſitos in ea, vel quos capiunt ex ea cibos; ita ut quemadmodum, vel quantum reficiat alius, nullus invicem notet.] *Lib. 2. de vit. Pat. c 3.* De Tabennenſibus item Ruffinus ſic loquitur: [Eſt autem eis in capiendo cibo ſummum ſilentium; ita ut nec putetur in eo loco eſſe aliquis hominum, ubi ſedetur ad menſas; & omnis eorum converſatio ita eſt in multitudine poſita, quaſi eſſet in ſolitudine.] Idem ferè habet Palladius in Lauſ. cap. 48. In Regula etiam ſecunda, & tertia SS. Patrum, atque S. Macarii præſcribitur, ut [ad menſam ſpecialiter nullus loquatur, niſi qui præeſt, vel qui interrogatus fuerit.] *Cap 9.* Et in Regula S. Cæſarii ad Monachos: [Ad menſam dum manducant nullus loquatur.] *Cap. 49. & 32.* In Regula S. Aureliani ad Monachos & ad Virgines: [Sedentes ad menſam taceant.] In Tarnatenſi: [Sedentes ad menſam lectionem quæ legitur cum ſilentio audiant.] *Cap. 8.* In Regula S. Iſidori: [Tempore conveſcentium fratrum omnes diſciplinæ gerant ſilentium, Apoſtolo obtemperantes, qui dicit: cum ſilentio operantes ſuum panem manducent.] *Cap. 10.* In Regula ſancti Fructuoſi: [In cibo ſit ſtrepitus nullus, nemo comedens loquatur.] *Cap. 5.* In Regula *Cap. 16.* Cujuſdam ad Monachos: [Silentium in omnibus ſectandum eſt, & tacendi diſciplina per omnia facienda eſt, maximè autem juxta miſſam & menſam.] Denique idem habetur in Regula incerti auctoris cap. 2. in Regula Donati cap. 33. & Cujuſdam ad Virgines cap. 9.

A Canonicis. *Tom. 1. Miſcell. Baluz.* Et gentilibus. *Lib. 3. in Iob.*

Neque etiam ſolis omnino Monachis extitit ſingularis iſthæc ad menſam ſilendi diſciplina: nam & eam Canonicis olim indixit ſanctus Aldricus Epiſcopus Cenomanenſis in quodam privilegio, quod in ejus geſtis refertur num. 32. immo etiam viguit apud Ethnicos, præſertim Perſas, Medos, & Chaldæos, quos ea de cauſſa ita commendat Origenes: [In eſcis ac potibus os non aperiunt ad loquendum, neque qui miniſtrant, neque quibus miniſtratur; ſed nutibus omnibus miniſtrantibus præcipiunt: Hanc conſuetudinem pro mandato à Prioribus accipientes, & velut legem hanc cum ſollicitudine obſervantes; & qui

hanc violaverit, tanquam maxima tranſgrediens jura torquetur.] CAPUT XXXVIII

Quod ſi tanta apud hujuſcemodi homines diſciplinæ ſeveritas obtinuit; haud dubium videri debet, ſi inter alias Monachorum leges, inflictas hujus ſilentii tranſgreſſoribus pœnas legamus, ut in Regula S. Pachomii: [Si quis locutus fuerit, vel riſerit in veſcendi tempore, aget pœnitentiam; & in eodem loco mox increpabitur, & ſtabit donec alii ſurgant.] In pœnis incerti auctoris apud S. Baſilium: [Si quis in menſa manducans nugatur; excitetur ut exurgat ad orationem.] In Regula S. Ferreoli: [Specialiter tamen hoc cunctos moneo ſervandum, mando, atque conſtituo, ut quotieſcumque lectio animabus Deo deditis opportuna in eccleſia, vel in refectorio, aut quolibet in loco publicè recitatur, nullus riſu aut moveatur, aut moveat. Similiter etiam eo tempore fabulas fugiendas eſſe cognoſcant. quod ſi quis non cuſtodierit; præſenti denunciatione commonitus, triduani eum jejunii multatio caſtiget.] In S. Columbani Pœnitentiali: [Si locutus fuerit comedens non neceſſitate alterius fratris, ſex percuſſionibus.] Et iterum: [Qui comedens loquitur, ſex plagis; & cujus vox obſtrepit de menſa ad menſam, ſex plagis.] In Regula ſancti Donati: [Ad menſam quæ loqui præſumſerit, vel viginti, vel triginta percuſſiones accipiat.] Denique in concil. Aquiſgr. [Si quis negligenter ſonitum fecerit, aut aliud quid exceſſerit in refectorio, mox à Priore veniam petat.]

Illud violantes ut puniendi.

Art. 11. & in Regula Orient. cap. 36.

Num. 17.

Cap. 24.

Cap. 33.

Cap. 41.

Iſtud tamen ad menſam ſilentium ita obſervabant veteres, ut ex Caſſiano licitum eſſet Decano loqui; ex Regula ſecunda & tertia SS. Patrum cap. 7. atque S. Macarii cap. 18. ei qui præeſt; ex Regula S. Benedicti Priori pro ædificatione; ex Pœnitentiali S. Columbani omnibus pro neceſſitate alterius fratris. Sed in Regula Cujuſdam ad Virgines iſta leguntur: [Ad menſam verò nulla penitus præter Abbatiſſam, vel cui Abbatiſſa præceperit pro communi neceſſitate ſororum, loqui præſumat..... Portaria verò, quæ pro neceſſariis cauſſis alloquium expetierit Abbatiſſæ, loqui permittatur; quia forſitan talis ſupervenerit neceſſitas, quæ moram habere non debeat.... Feſtis verò Domini diebus, id eſt Nativitate Domini, vel Paſchæ ſolemnitate, ac Theophania, vel Pentecoſte, vel ſi qua ſunt alia Domini, vel ſanctorum Martyrum præcipua ſacra celebranda, ſi ex permiſſo Abbatiſſæ fuerit, ad menſam loqui non negamus; ſic tamen ut preſſa non diſſoluta voce loquantur, ne garrula voce in ſonum prorumpentes magis deſidia, quàm lætitia judicetur. Et ipſa confabulatio talis ſit ex colloquio ſcripturarum, quæ animæ lucrum faciat, non damnum.]

Quibus ad menſam loqui licitum

Cap. 9.

Tandem circa ſancti Benedicti verba duplex oritur brevi ſolvenda difficultas: una an extra refectionis tempus in refectorio loqui fas ſit; altera num extra refectorium comedentes ſilere debeant edendo.

Ad primam quod ſpectat, etſi nihil in ſanctæ Regulæ verbis, ſi præciſè in ſe ſumantur, appareat, quo continuum in refectorio ſilentium extra refectionis tempus præcipi judicetur; & capitulum 5. Monachorum Sangallenſium decernat tantùm [ut in refectorio hora refectio-

Silentium in refectorio extra

CAPUT XXXVIII refectionem. Et ad refectionem extra refectorium. *Stat.* 22.

nis nullius, niſi lectoris, vox audiatur:] tamen communis Ordinis noſtri conſuetudo, Summorum Pontificum decretis firmata, fuit ut in refectorio perpetuum ſervetur ſilentium, ut videre eſt ex dictis c. 6.

Circa ſecundam extat Petri Venerabilis ſtatutum, [ut ſilentium ad menſam ſicut in regulari refectorio ubique, & ab omnibus teneatur; ſed ſi extra refectorium commune comedenti quilibet ſupervenerit, ſurget; cúmque invitabit, loquetur, & ſtando quantum neceſſe fuerit; ſed poſtquam reſederit, ut priùs tacebit.] Deinde ſtatuti rationem reddens ſubdit: [Cauſſa hujus inſtituti eſt Apoſtolus etiam laicis præcipiens unuſquiſque panem ſuum cum ſilentio manducet: Etiam S. Benedictus Monachis imperans & dicens: Summum fiat ſilentium ad menſam: Etiam antiqui ſeu moderni temporis Religioſi, qui ubicumque comedant, rigorem ſilentii nullo modo relaxant.] Et Inſtituta Ciſterc. Ord. [Ordinamus ne Monachus, ſive Converſus ad menſam loquatur, niſi fortè in via conſtitutus, ſi non habuerit, qui ſigna ſua intelligat, ſingula verba dicendo, ut aquam, panem, & vinum, & cetera comeſtioni tantùm neceſſaria breviter & ſilenter requirat. Qui verò aliter fecerit; in ipſa refectione à vino abſtineat: quod ſi vinum non habuerit, uno pulmento, ſi duo habuerit, careat.]

Cap. 79

Neceſſaria ſigno petēda.

SI QUID TAMEN OPUS FUERIT, SONITU CUJUSCUMQUE SIGNI POTIÙS PETATUR, QUAM VOCE. [Percutiendo urceum, vel tabulam, vel alio quocumque ſigno,] inquit Richardus de S. Angelo. Ita etiam Regula S. Pachomii: [Si quid neceſſarium fuerit ad menſam, nemo audebit loqui; ſed miniſtrantibus ſigni ſonitum dabit.] Et Regula S. Fructuoſi: [Si quid deeſt in menſa, is qui præeſt ſigno dato, vel nutibus ſilenter petat, & indicet miniſtranti quid inferri, vel quid auferri ſit à menſa neceſſe.]

Art. 13.

Cap. 5.

NEC PRÆSUMAT IBI ALIQUIS DE IPSA LECTIONE, VEL ALIUNDE QUICQUAM REQUIRERE, NE DETUR OCCASIO. Recentiores addunt *maligno*, quod omnes antiqui prætermittunt: Ex Hildemaro autem, [cùm dicit ne detur occaſio, ſubaudiendum eſt loquendi.] Similiter ex Smaragdo [ſubintelligitur ne detur occaſio vel maligno diabolo ad tentandum, vel fratribus ad ſuperflua loquendum.] Eodem ferè modo Bernardus Caſſin. & Nicolaus de Fractura.

Prior de lectione quomodo aliquid in refectorio dicere poteſt.

NISI FORTÈ PRIOR. Prioris nomine Boherius intelligit eum, qui menſis fratrum præeſt, aut cui commiſerit Abbas; Menardus verò Abbatem.

VOLUERIT PRO ÆDIFICATIONE ALIQUID BREVITER DICERE. 1. Aut interrogando aliquem de ipſa lectione, ſicuti præſcribit Regula Magiſtri his verbis: [Tempore ipſo refectionis cum legitur Regula, ut ſolliciti univerſorum fratrum excitentur auditus; de ſingulis menſis quos voluerit fratres quid lectum eſt Abbas interroget; ut cùm unuſquiſque frater recitaverit quod audivit, agnoſcatur plus lectioni illa hora intendiſſe, quàm ventri.] 2. Aut difficilem aliquem lectionis locum exponendo, uti habet eadem Regula: [Legat diſpo-

Cap. 24.

ſitè non urgendo, ut apertius occupati ea auditores agnoſcant, quæ vos factis oportet adimplere; & ut ſi qua ſunt ambigua, aut obſcura, & apertius ea non intelligant fratres, aut interrogatus à fratribus, aut ultrò aliqua Abbas exponat.] Id quod in nonnullis Franciæ monaſteriis ſuo tempore obſervatum fuiſſe teſtatur Boherius his verbis: [Ubi verò ſunt fratres idiotæ, bene facit ſi verba notabiliter ædificativa eis breviter explicet; ſicque vidi licèt raró apud nos, & in quibuſdam cœnobiis Franciæ obſervari: & ita intelligo paragraphum iſtum: Bernardus tamen dicit quod non recolit umquam hoc factum fuiſſe in monaſterio Caſſinenſi.] Ubi verò fratres intelligentes ſunt, ait ſolo ſonitu Abbatem eis ſignificare poſſe, ut ad ædificationis verba adtendant; & lectori, ſi ita expediat, ut eadem verba repetat, ut memoriæ ampliùs inhæreant. 3. Aut lectorem errantem corrigendo, per ſe quidem, vel per alium: Ex Hildemaro enim, Bernardo Caſſin. & Boherio convenit, ut Abbas eruditum aliquem fratrem conſtituat, qui coram lectore ſedeat, & eum cùm opus fuerit ſilenter corrigat. 4. Aut aliqua aliunde exhortationis verba proferendo, ut de Alberto Abbate Eſternacenſi ſcribit Alcuinus: In die natali S. Wilgiſi [poſt veſpertinam melodiam pro reverentia illius diei fratres refectorium reverſi ſunt, & poſt ſacras lectiones præfatus Abbas allocutus eſt.]

CAPUT XXXVIII

In vit. S. VVillibrordi n. 31. Sæc. 3. Ben.

Quid ſit mixtum.

FRATER AUTEM HEBDOMADARIUS ACCIPIAT MIXTUM. Quid ſit mixtum docent Regulæ Commentatores antiqui & recentes: [Quod dicit accipiat mixtum, inquit Smaragdus, panis intelligitur ſimul & vinum; in multis enim provinciis panis tantùm & vinum quod ſuper altare offertur, mixtum vocatur.] Et Hildemarus: [Mixtum enim intelligitur panis & vinum, ſicut ſuperiùs dicit ſingulos biberes & panem.] S. Hildegardis: [Accipiat mixtum, ſcilicet prandium, id eſt panem & potum.] Bernardus Caſſin. [Paulus Diaconus idem eſſe dicit mixtum accipere, quàm mordere quod ſimul & præ manibus haberi poteſt, & hoc eſt ſumere ſingulos biberes & panem.] Richardus de Sancto Angelo: [Mixtum, id eſt, modicum cibi; panis enim cor hominis confirmat, & vinum lætificat cor hominis.] Petrus Boherius: [Vulgare eſt Italicorum dicere mixtum illam levem comeſtionem, quæ prandium antecedit.] Johannes de Turrecremata: [Accipiat mixtum, id eſt panem cum potu, ſicut ſuprà dictum eſt de ſervitoribus in capitulo 35. Regulæ, quod ſumant ſingulos biberes & panem.] Theobaldus Artaldus Cæleſtinus in Gallica expoſitione: [*Le Frere hebdomadaire liſeur peut prendre mixte, c'eſt-à-dire, boire une bonne fois, & manger du pain à lavenant.*] Matthias Lambertus in Gallica item expoſitione: [*Que le Frere hebdomadaire prenne de la miſtion, c'eſt-à-dire du pain & un trait à boire.*] Antiqua verſio mſ. ex codice Conchenſis monaſterii. [*Prenge mixte, c'eſt une ſouppe en vin, ou en autre choſe.*] Johannes Cracſbeeck ad hæc verba ſingulos biberes & panem: [Hoc infra c. 38. dicitur mixtum; fortè quod quædam commixtio fiebat dum panis vino, aut alii potui miſcetur.] Anonymus Ciſtercienſis in ſuis Dialogis Gallicis in Regu-

CAPUT XXXVIII lam S. Benedicti: [*Le Frere ſemainier prendra un morceau de pain, & boira un coup avant que de lire.*] Huic tantæ auctorum catervæ, quibus accedit Johannes Belethus in explic. Divin. offic. cap. 119. unus opponitur Guido Juvenalis in ſua verſione Gallica *mixtum* reddens *une fois à boire de vin meſlé d'eau:* cujus ſententiam tuetur ac propugnat Diſſertator Gallicus de hemina vini & libra panis, magnæ vir eruditionis; ſed nullo, ut mihi videtur, ſatis ſolido fundamento.

Refellitur Guido Juvenalis cũ Diſſertatore Gallica de hemina, & libra panis

Nam quod ait mixtum à S. Benedicto concedi propter communionem, & communicatis non panem cum vino; ſed vinum aqua dilutum præberi, refellit Johannes Belethus his verbis: [Statutum eſt in quibuſdam eccleſiis, ut illo die panis & vinum in eccleſia habeantur, & cùm homines communicaverint, detur ſtatim unicuique panis buxea priuſquam recedant, & paululum vini, ne fortè quippiam de ſacramento in ore remanſerit, quod expuendo facilè emitti queat. Quæ ſanè laudata conſuetudo omnibus probatur, ſumſitque originem ex inſtitutione B. Benedicti. Inſtituit namque vir ille ſanctiſſimus ob eamdem cauſſam, ut illi qui aliis fratribus debent in prandio poſt communionem miniſtrare, aliquid priùs comederent. Atque hoc quidem prandium mixtum appellari ſolet.] Similis inſtitutio vigebat olim in Sueſſionenſi S. Gervaſii Cathedrali eccleſia, in cujus antiquo Rituali tempore Nivelonis Epiſcopi manu exarato, ad diem ſacrum Paſchæ præſcriptum legitur, ut [paretur menſa quædam à Cuſtodibus ad cornu altaris, quod reſpicit ad Aquilonem, & cooperiatur mappa mundiſſima, quæ veſtiatur vaſis de auro & argento, in nonnullis autem vaſorum vinum infundatur ſuper mappam, præterea plures oblatæ ponantur, ad quam menſam, inquit paulò poſt, debent omnes qui communicaverint venire ut de oblatis & vino reſpurgat quiſque os ſuum.] Adde quod mixtum non propter communionem ſolùm, ſed etiam ne grave ſit ſuſtinere jejunium, datur.

Nec plus urget quod dicit Regulam Magiſtri merum dumtaxat lectori indulgere cap. 24. nam ternas panis buccellas mero intinctas concedit cap. 27.

Nec eſt quod quis dicat eos, quos citavimus auctores, locutos fuiſſe juxta ſui morem monaſterii.

Nam præter quam quod contra generalem omnium monaſteriorum conſuetudinem, ab nongentis, & eò amplius annis conſervatam, nullus rerum æquus æſtimator ſine auctoritate, & ratione inſurgere debet; certè Smaragdus & Hildemarus haud multo poſt ſynodum Aquiſgr. ſcribebant, in qua ſynodo ſtatutum fuerat, [ut lectori nihil, niſi quod Regula jubet, detur.] Quos proinde æquum eſt credere ad concilii mentem locutos fuiſſe. Hunc concilii Aquiſgranenſis canonem renovarunt poſtea etiam Divionenſes S. Benigni Conſuetud. mſſ. in quibus legitur: [Idem verò lector hebdomadarius ante generalem refectionem cum cocis juxta præſcriptum B. Benedicti de pane & vino tantùm prælibat, ſicut & Cellerarius, Cuſtoſque eccleſiæ, qui conſuetudinaliter poſt majorem

Can. 29.

Cap. 37.

miſſam mixtum accipere ſolent. Sciendum tamen, quod nullam pittantiam debent menſuræ panis & vini, olim ut dictum eſt, à B. Benedicto conſtitutæ intermiſcere, ſicut aliquando auditum eſt contigiſſe, ut alia quædam epularum munuſcula à Decanis horas canonicas profectionis cauſſa in prandendo prævenientibus ſibi largita præſumerent: quæ res non modò irrationabilis viſa eſt, verùm etiam contra inſtitutionem Regulæ prædicti Patris uſurpata, in qua præcipitur ſingulos biberes tantùm & panem hebdomadariis coquinæ atque lectori dari ſuper ſtatutam annonam; unde generali definitione ſancitur, nihil penitus aliud, quàm quod Regula præcipit in mixto eſſe ſumendum his videlicet, qui peracto generali prandio cum ſervitoribus reficiunt, in prædictis officiis occupati.] Prolixum iſtud ſtatutum concilii Aquiſgranenſis canonem illuſtrat, noſtramque ſententiam confirmat. Vide Mabillonii Præfationem ad ſæc. 4. Bened. part. 1. n. 167. & ſeq. CAPUT XXXVIII

Porrò ſumentes mixtum ante præmittebant benedictionem, & pòſt addebant gratiarum actionem: [Si ambo aderint, inquit liber Uſuum Ciſterc. qui inferioris gradus eſt dicat *benedicite;* qui majoris benedicens dicat: Largiror omnium bonorum benedicat cibum & potum ſervorum ſuorum. Poſt mixtum dicat ſub ſilentio: Retribuere dignare Domine omnibus bona facientibus propter nomen tuum vitam æternam.] Simile aliquid habent Bursfeldenſes in Cærem. diſt. 3. c. 17. Mixtum ut ſumendum. *Cap.* 73.

Nec prætereundum quod ſubjicit præfatus liber Uſuum Ciſtercienſium: [Sciendum quod à capite jejunii uſque ad Paſcha (exceptis Dominicis diebus) & tribus diebus Rogationum, & quatuor temporum, & vigiliis Domini & Sanctorum, mixtum non ſumitur.] Simile aliquid habent Bursfeldenſes loco citato: Et Camaldulenſes, qui permittunt [buccellam panis ac vini cyathum, nec quicquam aliud;] addunt expreſsè [exceptis tamen diebus jejuniorum eccleſiæ; rum nihil ſumant.] Communis nihilominus opinio eſt non ſolvi jejunium per hujuſmodi prægustationem, dummodo refectionem non multum antecedat, & in nimia quantitate non ſumatur. An diebus jejunii. *Ad c.* 35.

Priusquam incipiat legere. Id eſt paulò antequam legat, non verò cum ſervitoribus, qui una hora ante refectionem fratrum mixtum debent accipere.

Propter communionem sanctam, et ne forte grave sit ei jejunium sustinere. Reddit rationem quare mixtum ſumere lectori permittat ſcilicet, 1. propter communionem ſanctam 2. propter jejunii laborem. Sed quod ait propter communionem ſanctam variè intelligunt recentiores Regulæ Commentatores. Richardus de S. Angelo, Præpoſitus Vallis-lucis, qui ſæculo XIV. ineunte ſcribebat, duplicem hujus loci adducit expoſitionem: [Communionem ſanctam, inquit, id eſt ſanctam congregationem quaſi dicat, ne deficiat ſanctæ congregationi in legendo; quia communio derivari poteſt à communi, & ubi communitas, ibi congregatio, quæ derivatur à coeundo, quaſi conveniendo in unum, ut 15. diſt. canones ge- Mixtum cur conceſſum, an propter cōmunionem euchariſticam. Sententia Richardi de S Angelo.

CAPUT XXXVIII neralium in fine. Ergo rectè taliter poteſt exponi; & illud ne, quod ſequitur, expone pro non, & ſupple quaſi diceret, ne deficiat congregationi, ut dictum eſt, & non ſit grave jejunium ſuſtinere, ut ſequitur. Vel dicas ſecundùm quoſdam communionem ſanctam, id eſt ne de corpore & ſanguine Domini ſumto projiciat in ſputo; quia ſecundùm quod audivi, antiqui quolibet die recipiebant Corpus Chriſti, quod hodie ſublatum eſt; ſed ipſum ſumimus certis feſtivitatibus in anno; laici verò ſemel in anno, ut extra de pe. & re. cap. omnis. Sed hæc expoſitio non videtur bona, quia Corpus Chriſti poſtquam ſumtum eſt ſtatim incorporatur, & projici non poteſt, nec in ſeceſſum diffundi, ut de Conſ. diſt. 2. Tribus gradibus. Sed ut ſalvemus opinionem eorum qui hoc dicunt, dicamus quod hoc faciebant ob reverentiam Corporis Chriſti ſumti, ſeu ad majorem ſecuritatem, ne poſſet projici; quia ſcriptum eſt: tene certum & dimitte incertum.]

Cardinalis de Turrecremata. Diſſertatoris Gallici. *Num.* 33. Tertiam addit Turrecremata: [Propter communionem, ſcilicet ſervandam benevolentiæ & amoris, quam ſervare non videtur, qui cum murmure ſervit fratribus ſuis.] Similiter Gallicus Diſſertator de hemina vini & libra panis in ſecunda libri ſui editione, non de communione eucharistica S. Benedictum intelligit, ſed de communione precum & caritatis; cujus à lectore ſignum aliquod S. Pater omnibus dari voluerit, priuſquam incipiat legere. Egregium ſanè caritatis indicium fruſtulum panis privatim edere ante lectionem! Et hanc interpretationem ab eruditiſſimo, & in traditione verſatiſſimo viro accepiſſe ſe fatetur Diſſertator; cui non deferre haudquaquam potuerit. Ita prævaluerunt in gratiam viri doctiſſimi, Doctioris fortaſſis ſemel præconcepta præjudicia.

Refelluntur. Adeo ineptam contra germanum S. Benedicti ſenſum opinionem ſingulari tractatu refutavit noſter Mabillonius, quem habet ſub prælo. Ejus rationes quilibet videre poterit. nos ſola traditione, de qua Diſſertator gloriatur, licèt nullum inde protulerit argumentum aliqua auctoritate firmatum, contenti erimus.

Itaque ſancti Benedicti textum de communione eucharistica intelligendum eſſe conſtans eſt omnium, qui à tempore ſancti Benedicti ſcripſerunt hanc in rem, auctorum ſententia. In primis Magiſter qui ante mille annos ſuam ſcripſit Regulam, ex Benedictina magna ex parte deſumtam, ſancti Patris mentem clarè exprimit, cùm decernit ut *Cap.* 24. lector [cùm primum menſæ Abbas, cum omnibus acceperit merum, & ipſe ſimiliter ſuum merum propter ſputum ſacramenti accipiat, & incipiat legere.] Eodem ferè modo Smaragdus: [Propter communionem, inquit, ſanctam dicit, ne aliquid inde ſputum excreans projiciat in ſputo.] Smaragdum in ſuo Commentario exſcribit Petrus Diaconus; Petrum Bernardus Caſſinenſis, & Boherius in 1. Comment. His accedit Nicolaus de Fractura hunc in locum ſic diſſerens: [Hoc vult dicere hìc Magiſter, cùm qualibet die apud veteres communicarent fideles, & maximè ſancti Monachi, mixtum hujuſmodi licitè ſumebant

qui

qui habebant legere fratribus comedentibus, ne quod abſit ſpuendo in lectione, ſicut frequenter à lectoribus conſuevit, aliquid de corpore Chriſti, id eſt communione ſancta cum ſputo emitteret, quod per omnia eſt vitandum.] Similiter Petrus Boherius, qui in 1. Comment. Smaragdum & Petrum Diaconum exſcripſerat, in 2. S. Benedictum intelligit de communione, quam [qui manducat, & bibit indignè, judicium ſibi manducat, & bibit.] His omnibus accenſeri poteſt Hildemarus antiquus Regulæ Commentator qui miſſæ & communionis vocabula hoc capite *ſecundum proprietatem* à S. Benedicto poſita eſſe aſſerit, hoc eſt pro ſacrificio & communione euchariſtica, uti ſe ipſum explicat. Prætermittere haud poſſum antiquiſſimum ſcriptorem Amalarium, qui in ſuo ad librum de Divinis officiis ſupplemento, S. Benedictum noſtro ſenſu intelligit: [De reverentia, inquit, corporis ac ſanguinis Domini in nullo diſſentire credatur idem S. Benedictus à Scriptis B. Papæ Clementis, quibus jubetur, ut diſcernatur à carnali ſpiritualis cibus communionis; ut ſi quis communicat hora tertia, non ſtatim indifferenter terrenum præſumat cibum, ob reverentiam menſæ cæleſtis; ſed expectare debeat horam ſextam: qui circa verò ſextam, ſuſtinere curet nonam, ne guſtus cæleſtis ob terrenum vileſcat. Sanctus verò Benedictus lectorem jubet cibari ante moram lectionis recitandæ, propter inquit communionem ſanctam; quod Apoſtolicis decretis contrarium non eſt, &c.] Supervacaneum eſt iterum referre Johannis Belethi Doctoris Pariſienſis, qui annis abhinc circiter quingentis ſcribebat, teſtimonium; quod ſuperius relatum lector videre poteſt. Denique his omnibus ſuperaddi queunt vetuſtiſſimæ Verſiones Gallicæ. Antiqua ex mſ. Conchenſi *propter communionem* ita reddit: *Pour la ſainte communion, c'eſt-à-dire, pour le corps de noſtre Seigneur, que l'en ſeult recevoir à la meſſe.* Expoſitio Theobaldi Artaldi Cæleſtini: *Pour la ſainte communion, que le liſeur a reçû na gueres en la meſſe*, &c. Verſio Guidonis Juvenalis: *Pour la ſainte communion, qu'il a reçuë, afin qu'il ne demeure rien entre les dents ou ailleurs, qu'on peut getter en liſant pour les fleumes, qui viennent.* Expoſitio Matthiæ Lamberti: *A cauſe de la ſainte communion, de peur qu'en crachant il advienne quelque irreverance à icelle pour les flegmes, qu'il pourroit jetter en liſant.* His accedit antiquiſſima omnium verſio Alemannica ante annos nongentos à Kerone Sancti Othmari diſcipulo facta, quæ communionis vocabulum ita vertit *Kemeinſamii*, tum majoris explicationis gratia addit *ſcilicet corporis & ſanguinis Chriſti.* Prætereo recentiores Commentatores Antonium Perez & Johannem Craeſbeecx, qui etiam ex hoc loco inferunt quotidianam apud veteres Monachos euchariſtiæ perceptionem; & Nicolaum Bravum, Hugonem Menardum, Carolum Cointium, alioſque non paucos.

Caput XXXVIII

Analect. tom. 2.

Hiſce omnibus auctoritatibus præponderare non debet ſententia Richardi de ſancto Angelo minus germana, & nimis, ut ita loquar, contorta; qui & noſtram abſolutè non negat; multo minus Cardinalis

Caput XXXVIII

de Turrecremata auctoris recentioris; uti & Diſſertatoris quæ nulla veterum auctoritate fulcitur. Sanè *communionis ſanctæ* vocabulum apud aliquos auctores alium in ſenſum uſurpari non credimus, quàm ad ſignificandam communionem eucharisticam. Quod ſi alicubi in alio ſenſu communio reperitur, ſemper cum aliquo addito ponitur v. g. *caritatis* aut *precum*: Ceterùm hanc noſtram expoſitionem confirmat veterum Monachorum praxis ante S. P. Benedictum, qui poſt communionem minimum panem cum vino percipere ſolebant, ut docet ſcriptor Hiſt. Monaſt. Orient. vir doctiſſimus, & in traditione eccleſiaſtica & monaſtica verſatiſſimus; quibus addere poſſemus S. Johannis Chryſoſtomi exemplum, qui ut ſcreatum cohiberet, divinis celebratis myſteriis, cum veſtibus ſacris exueretur, paſtillum comedere ſolebat.

Lib. 1. *cap.* 8. *pag.* 123. *Niceph. lib.* 13. *cap.* 9.

An mixtum conceſſum non communicanti, nec jejunanti.

Altera concedendi mixti cauſſa eſt, ne fortè grave ſit lectori jejunium ſuſtinere; durum enim eſſet, ſi comedentibus aliis ad nonam aut veſperam, jejunus ille legeret. Sed quæritur num aliis diebus, quibus nec jejunatur nec communicatur, licitè poſſit lector accipere mixtum? Verùm in hoc cujuſque Congregationis praxim & conſuetudinem ſequendam eſſe exiſtimo; nec in communi Ordinis noſtri uſu apud antiquos aliquid vidiſſe me memini, quod iſtis diebus lectori mixtum auferat.

Postea autem cum coquinæ hebdomadariis et servitoribus reficiat. Et quidem iiſdem cibis, quibus alii fratres, ex Regula S. Pachomii art. 15. & Orientali cap. 38. Iiſque ab Abbate, aut à Præpoſitis priùs ſignatis ex Regula Magiſtri cap. 24. Et hoc [non ad unam menſam, ſed in propriis locis] ex Conc. Aquiſgr. can. 28.

Fratres autem non per ordinem legant, aut cantent; sed qui ædificent audientes. Ad hunc locum referri poteſt, quod in lib. Uſuum Beccenſium legitur: [Ad Paſcha, & ad Pentecoſten tota hebdomada debet eſſe lector in refectorio Cantor ipſe, & ſequenti hebdomada ad collationem. Aliis veró, ut ſupra dictum eſt, omnibus feſtis, quibus invitatorium quatuor dicunt, ipſa tantùm die lector debet eſſe in refectorio. Hujuſmodi feſta totiens contingunt in anno: Natalis Domini, Paſcha, Pentecoſtes, Aſſumtio ſanctæ Mariæ, feſtum Sancti ipſius loci, Dedicatio eccleſiæ, feſtum omnium Sanctorum.]

CAPUT XXXIX.

De Menſura Ciborum.

SUFFICERE credimus ad refectionem quotidianam tam Sextæ quàm Nonæ, [a] omnibus menſis cocta duo pulmentaria, propter diverſorum infirmitates: ut fortè qui ex [b] uno non potuerit edere, ex alio reficiatur. Ergo duo pulmentaria cocta Fratribus omnibus ſufficiant: & ſi [c] fuerit unde poma, aut naſcentia leguminum, addatur & [d] tertium. Panis libra una propenſa ſufficiat in die, ſive una ſit refectio, ſive prandii & cœnæ. Quòd ſi cœnaturi ſunt, de eadem librâ tertiâ pars à Cellerario [e] reſervetur reddenda [f] cœnaturis.

Quòd ſi labor fortè factus fuerit major, in arbitrio, & poteſtate Abbatis erit, ſi expediat, aliquid [g] augere, remota præ omnibus crapula, & ut numquam ſubripiat Monacho indigeries: quia nihil ſic contrarium eſt [h] omni Chriſtiano, quomodo crapula, ſicut ait Dominus noſter: *Videte ne graventur corda veſtra* [i] *in crapula.* Luc. 21. Pueris verò minori ætate, non eadem ſervetur quantitas, ſed minor quàm majoribus; ſervata in omnibus parcitate. Carnium verò quadrupedum, [k] omnino ab omnibus abſtineatur comeſtio, præter omnino debiles & ægrotos.

[a] Ita Oxon. cum editis communiter. Sed Caſſin. Conc. Flor. Hild. Vict. Pariſ. Ebrulf. Far. S. Germ. ma. Conch. Lyr. Comp. Dunſt. Bern. Caſſin. Boher. Guido Juven. Haeft. cum omnibus mſſ. quæ vidit; Edit. Colon. Pariſ. Balduini Moreau cum omnibus quæ contulit mſſ. legunt *omnibus menſibus* S. Germ. *omnibus diebus.* [b] Oxon. *illo.* [c] Oxon. cum recentioribus *fuerint inde.* [d] Oxon. *tertius* Hild *tertio.* [e] Oxon. Caſſin. Comp. *ſervetur.* [f] Oxon. Flor. *cœnandis.* [g] Quidam mſſ. *augeri.* [h] Oxon. *homini.* [i] Oxon. Hild. Haeft. *crapula.* [k] Caſſin. *omni modo.* Flor. *omnino omni modo.*

COMMENTARIUS.

SUFFICERE CREDIMUS AD REFECTIONEM QUOTIDIANAM. Non dicit S. P. Benedictus ad ſingulas refectiones; ſed ad refectionem quotidianam, [id eſt cujuſlibet diei, inquit Boherius, An duo ad prandium totidemque

Caput XXXIX ad cœnam pulmenta concedat S. Benedictus. Auctoritates & rationes pro negativa.

juxta illud quotidiano paſcebatur alimento;] ſive duplex ſit ſextæ & veſperæ refectio, ſive una dumtaxat nonæ; ut ad duas diebus prandii refectiones amplius aliquid non detur, quàm ad unicam cœnam tempore jejunii. Ita cum Boherio S. Benedicti hoc capite mentem explicuiſſe videtur mſ. Regula incerti auctoris, quàm ex vetuſtiſſimo codice Bibliothecæ Reginæ Sueciæ eruit Romæ noſter Mabillonius; in ejus ſi quidem cap. 6. ſic habetur: [S. Benedictus ait credimus in refectione quotidiana ſive una ſit refectio, ſive prandii & cœnæ, panis libra una, & duo pulmentaria cocta ſufficere; & ſi fuerint inde poma vel naſcentia leguminum addatur & tertium.] Clarius etiam fortè Bernardus Caſſin. cùm exponens hæc verba *addatur & tertium*, ſic loquitur: [Non intelligit autem quod debeant dari pulmenta cocta niſi duo; ſed quod tertium ſit crudum. Et hoc illo tempore dicunt expoſitores fieri debere; quando conventus comedit ſemel tantùm; quando enim comedit bis, tertium quod eſt crudum ſecundùm expoſitores reſervatur ad cœnam.] Iſtud Bernardi Caſſinenſis, quod in ſuo item Commentario tranſcribit Boherius, teſtimonium haud obiter eſt tranſcurrendum: ex eo quippe patet, non hanc fuiſſe ſingularem illorum opinionem; ſed conſtantem aliorum expoſitorum ſententiam. Eadem fuit mens Nicolai de Fractura, qui paulò poſt Bernardum ſcripſit ſuum Commentarium. Hic enim explicans hæc verba *addatur & tertium* ſic loquitur: [Per hoc non dicitur quod dari debeant pulmentaria cocta niſi duo; tertium verò, ſi fuerit, addatur crudum, maximè illo tempore, quando conventus ſemel in die comedit; quia ſi bis in die comederet, tertium quod eſt crudum reſervaretur ad cœnam.] Idem etiam longè antea non obſcurè innuerat Hildemarus, hunc locum ſic commentans: [Refectio quotidiana variè intelligitur. Alii ſunt qui intelligunt, ut ſicut in diebus privatis, ita etiam in ſolemnibus, & in Paſcha intelligitur; id eſt ut duo pulmentaria cocta debeant eſſe in ſolemnibus ſicut in diebus privatis, propter illud quod Patres noſtri in privatis diebus manducabant ad nonam, & in ſolemnibus ad ſextam; & ita tantùm manducabant ad ſextam & ſeram, ut non plus quàm in diebus privatis manducarent ad nonam: quia ſolummodo illum cibum quem ad nonam manducabant, manducabant ad ſextam & ſeram.] Ita Hildemarus cujus verba præfatæ ſententiæ ſatis conſonant; ne quid tamen diſſimulem addit: [Sed meliores aliquantulum, ſive tria pulmentaria cocta; nam numerum augebant.] Verùm quidquid ſit de illa pulmentariorum additione; quæ præter Regulam erat, ut patet ex Theodemaro mox citando; ex hoc ſaltem loco habemus veteres Monachos non plus ad ſextam & ſeram ſimul comediſſe ſolemnibus diebus; quàm tempore jejunii ad unam nonæ refectionem; & in hoc potiſſimum jejunii ſolutionem conſtituiſſe, quod meliores cibos duabus ſextæ & ſeræ refectionibus, licèt non in majori quantitate ſumerent. Ex quorum exemplo inferri poteſt, non plus cibi ad ſextam & ſeram ſimul, quàm ad unicam nonæ refectionem à S. Benedicto fuiſſe indultum; ſed quæ

diebus jejunii ad nonam conceſſit duo pulmentaria cocta, & tertium ex pomis & leguminibus; eadem aliis diebus ad duas ſextæ & ſeræ refectiones, hoc eſt duo cocta ad prandium & tertium ex pomis ad cœnam permiſiſſe. CAPUT XXXIX.

Et certè eodem prorſus modo videtur eſſe de aliis cibis argumentandum, ac de pane. De pane autem tantum S. Pater tribuit ad unam nonæ refectionem, quantum ad duas ſextæ & ſeræ: unde quemadmodum tertiam libræ panis partem ſervari cœnaturis voluit; ita etiam par eſt exiſtimare eum ex tribus pulmentis unum ad cœnam reſervari voluiſſe.

Confirmat hanc ſententiam Regula Magiſtri, quæ Benedictinam ferè exſcribit, & quaſi explicat, ac præſertim hoc capite. Ita verò ciborum menſuram diſponit: [Sufficere namque credimus ad refectionem quotidianam tam ſextæ, quàm nonæ omnibus menſibus cocta duo pulmentaria, & tertium quodcumque fuerit crudum cum pomis. Medius panis penſans libram ſingulis fratribus in die ſufficiat.... Quando ergo ad ſextam horam tempore æſtivo, vel aliis temporibus reficiunt, tertia quadra ipſius Dominici panis à Cellerario per omnium annonas in cellario ſubtracta ſera ante illud crudum pulmentarium inferendum menſis ponatur.... ut ipſæ ſolæ partes cum crudo quocumque pulmentario mixto cum pomis, vel ſi quid de pulmentariis prandii remanſerit fratrum cœnæ ſufficiat.] *Cap. 26.*

Eamdem item ſententiam confirmat primorum Ciſtercienſium praxis, qui Regulam S. Benedicti ad litteram ſibi ſervandam propoſuerant; quibuſque duplex tantùm ad prandium pulmentum; unicum verò ex fructibus aut herbis crudis ad cœnam miniſtrabatur, ut facili negotio colligi poteſt ex libro Uſuum Ciſterc. in cujus cap. 76. de prandio ita habetur: [Porro Cellerarius & coci provideant, ut ambo pulmentaria priuſquam campana pulſetur, ſi ſic tamen Abbas viderit expedire, per menſas diſponant.] De tertio autem pulmentario nihil. Capite verò 83. de cœna: [Poſt veſperas expleto officio defunctorum, & pulſato ſigno, ſicut ſuperiùs diximus, accedant ad cœnam. Quod ſi poma, vel herbæ crudæ, vel aliud tale quid fratribus generaliter diſtribuendum eſt, poteſt Cellerarius deferre per menſas ante verſum, quando ei vacuum fuerit.] Equidem æſtate, meſſis tempore, cùm laborabant, unum ad prandium pulmentum coctum, alterum etiam ad cœnam coctum habuiſſe patet ex cap. 84. [ac conſequenter, ait Julianus Pariſius Abbas Fulcardi-montis, aliis diebus, ſi quando cœnarent, nonniſi fructus, olera, aut naſcentia leguminum, eaque cruda accepiſſe.] Idem pariter colligitur ex lib. Inſtitutorum cap. general. Ord. Ciſterc. cap. 79. quo decernitur, ut [loquentes ad menſam priventur vino, aut ſi non habuerint vinum, uno pulmento, ſi duo habuerint.] Non ergo duo ſemper pulmenta ad refectionem habebant. *In not. ad cap 76. lib. Vſu. Ciſt.*

Adversùs hanc quam propoſuimus hactenus opinionem poſſet opponi. 1. Quod S. Benedictus duo pulmentaria cocta & tertium ex po- Argumenta pro aſ-

Caput XXXIX. Confirmativa refelluntur

mis & leguminibus, ſi fuerit unde, propter diverſorum infirmitates concedit, ut qui ex uno comedere non potuerit ex alio reficiatur. Porrò malè conſultum eſſet diverſorum infirmitati, ſi duobus ad prandium pulmentis indultis, tertium dumtaxat ad cœnam crudum conceſſiſſet. Fieri enim poſſet, ut quis ex illo tertio guſtare non poſſet, ac proinde in ſolo pane cœnaret. Adde quod S. Pater tertium pulmentum non abſolutè concedit, ſed tantùm ſi fuerit unde poma, aut naſcentia leguminum. Quod ſi non fuerint, omnibus in ſolo pane cœna erit. Multo ergo æquius foret, ac ſpiritui diſcretionis, quo abundè repletus erat, magis conſonum, affirmare S. Patrem duo pulmentaria cocta cum uno crudo ad prandium, totidemque ad cœnam conceſſiſſe.

Reſpondeo S. Benedictum ſatis ſuperque diverſorum infirmitati providiſſe, duo ad prandium pulmentaria cocta concedendo, & tertium ad cœnam ex pomis aut herbis crudis, quæ vix deficiunt in monaſteriis ad ejus mentem ædificatis, hoc eſt, in quibus nihil deeſſe debet, in quibus ſpatioſi horti, Monachorum manibus excolendi, contineri debent. Ac ſi deficerent, ſatis fuiſſe addictis pænitentiæ Monachis in ſolo cœnare pane. Nec de S. Benedicti mente judicandum eſſe ex uſu & remiſſione noſtrorum temporum; ſed ex diſtrictione & auſteritate veterum Monachorum, quibus pro magnis erat deliciis ad panem aliquid addidiſſe. Certè Cluniacenſes toto anni tempore, una excepta quinquageſimæ Dominica, in ſolo pane cœnaſſe, aut ad maximum fructus crudos ad panem adhibuiſſe colligi poteſt ex Udalrico: [In quinquageſima, inquit, quia de cetero nec caſeum, nec ova comedimus, poſt veſperas ad cœnam de ipſis ovis coctis in pipere habemus generale; quod toto anno amplius non contingit, ut aliquid ea vice habeamus præter ſolum panem; & ſi fortè ſunt in promtu cruda poma, vel ea, quæ in ferramento characterato de conſperſione farinæ tenuiſſimæ fiunt, & ab hominibus Romanæ linguæ nebulæ, à noſtratibus appellantur oblatæ.] Idem in mſſ. S. Benigni Divionenſis conſuetudinibus cap. 55. & in Ordinario Corbeienſis monaſterii etiam clarius continetur; nam quod Udalricus ambigua voce expreſſit, perſpicuis ibidem verbis enunciatur: [Toto anno non contingit, ut quidquam generaliter ad cœnam habeamus coctum, præter panem ſolum, niſi vel cruda poma, vel ea quæ ferro characterato,] &c.

Lib. 1. cap 49.

Secundò opponi poſſet capitulum 16. Monachorum Sangallenſium, ſtatuens, [ut reficiendi fratres unum pulmentum cum potu & horto ſeu pomis, ſi ſunt, ante ſe inveniant; poſt quæ & alia dentur, quæ Regula mandat.] Illa autem alia haud poſſunt eſſe niſi ſecundùm pulmentum coctum. Ergo tria ad ſingulas refectiones concedit ſanctus Benedictus.

Reſpondeo capitulum iſtud intelligendum eſſe de refectione, quæ jejunii diebus unica fit ad nonam; ad quam tria quidem pulmenta ſanctus Pater indulget; aut certè illos Monachos locutos fuiſſe juxta uſum ſui monaſterii.

Tertiò opponi poſſet Hildemari teſtimonium ad hæc verba *addatur & tertium* ſic ſcribentis: [Hoc autem notandum eſt, quia in diebus privatis, ſi non fuerit calor, aut maximus labor, duo debent eſſe ad ſextam pulmentaria cocta & unum crudum; & ad ſeram tertium coctum, ſi cœnaturi ſunt ad æſtimationem panis; id eſt, quia ſicut ipſe dicit duas partes libræ panis debet Monachus manducare ad ſextam, & tertiam ad ſeram, ſi cœnaturus eſt; ita etiam de pulmentis intelliguntur, hoc eſt duo pulmenta cocta habeat Monachus ad ſextam, & tertium crudum; & ad ſeram unum pulmentum coctum, quod eſt jam tertium coctum, ſicuti tertiam partem libræ panis. Si autem ad nonam fuerit manducandi tempus, juſſit dari duo pulmenta cocta, & unum crudum.] CAPUT XXXIX.

Reſpondeo Hildemarum fortè locutum fuiſſe ſecundùm uſum ſui monaſterii; & ex hoc teſtimonio ſaltem haberi non tria ad cœnam pulmenta, ſed unicum dumtaxat concedendum eſſe. Nec creditu difficile eſt majores noſtros præſcriptæ à S. Benedicto ciborum menſuræ aliquid addidiſſe, cùm hujus rei luculentum de cœnobio Caſſinenſi teſtimonium habeamus in epiſtola Theodemari ad Carolum Imperatorem, cujus hæc verba: [Beatus Pater noſter inſtituit duo cocta pulmentaria in quotidiana refectione fratribus præparari, & tertium de leguminibus crudis aqua infuſis; nos verò ex inſtitutione majorum tria cocta pulmentaria aliis diebus; quarta & ſexta feria duo tantùm reficiendis fratribus præparamus, excepto quod plures ex fratribus noſtris pane tantùm his diebus, herbiſque hortenſibus veſcuntur; quorum plerique etiam nec vinum bibunt. Die verò Dominica & in feſtivitatibus præcipuis etiam quartum addimus pulmentum, exceptis ſecunda, quarta & ſexta feriis.] Ubi quod quatuor feſtivis diebus pulmenta miniſtrata dicuntur, intelligendum eſt tam pro prandio, quàm pro cœna, ùt duo ad prandium, duoque ad cœnam unicuique præberentur. Neque enim credibile eſt fauſtis illis temporibus octo diebus feſtis pulmenta uno die conceſſa fuiſſe.

Ceterùm iſtam opinionem confirmat veterum Monachorum praxis, qui non plus edebant ſolvendo jejunium, quàm illud ſervando; contenti hoc caſu aut refectionis tempus prævenire ad ſextam; aut ſolitos cibos duas in refectiunculas diſtribuere.

Sunt qui *refectionem quotidianam* hìc intelligunt prout opponitur refectioni dierum ſolemnium; in quibus, aiunt, meliora & plura debent apponi pulmenta, quàm aliis diebus quotidianis: [Alii ſunt, inquit Hildemarus, qui quotidianam refectionem intelligunt de diebus privatis, & in ſolemnibus plus, propter illud quod idem S. Benedictus alibi dicit diebus privatis & Dominica; ut ſicut illic diviſit inter privatos dies & Dominicam, cùm de officiis dixit; ita & in hoc loco intelligitur diviſiſſe, cùm dicit ad refectionem quotidianam; ac per hoc in eo quod dicit ad refectionem quotidianam, datur intelligi, ut ad refectionem ſolemnium dierum aliquid plus & melius eſſe debeat.] An diebus feſtis numerus pulmentorum augendus.

CAPUT XXXIX

Cap 10. Sic Regula Cujuſdam ad Virgines, quæ magna ex parte ex Benedictina ſumta eſt: [Quotidianis, inquit, diebus ſufficere decernimus duo fercula, exceptis pomorum donis, de leguminibus, vel de oleribus conferta, ſeu farinæ qualibet conſperſione.... Feſtis veró diebus pro reverentia ſacræ ſolemnitatis pluribus cibis, ideſt ternis vel quaternis ferculis ſunt corpora reficienda: ſic tamen, ut ſi plura ſunt cibaria numero, ſint minora, ut corpora neceſſario cibo reficiantur, & non nimia ſaturitate damnentur.] Et certè ea fuit priſcorum Monachorum conſuetudo, ut feſtis Dominiciſque diebus pauló liberiùs exciperentur. S. Cæſarius in Regula ad Virgines: [In feſtivitatibus majoribus ad prandium & ad cœnam fercula addantur; & recedentibus de ea dulceamina addenda ſunt.] Sanctus Aurelianus in utraque ad Monachos & ad Virgines Regula: [Piſces veró certis feſtivitatibus, aut quando ſanctus Abbas indulgentiam facere voluerit, tunc procurentur;] & in ordine convivii, quem utrique Regulæ ſubjunxit: [In feſtivitatibus veró; & quando Abbas indulgentias voluerit facere, & cibaria quantum voluerit, & recentes addantur.] Sanctus Iſidorus: [Per omnem autem hebdomadam fratres viles olerum cibos, ac pallentia utantur legumina: In diebus veró Sanctis interdum cum oleribus leviſſimarum carnium alimenta.] S. Fructuoſus: [Vivant ſolis oleribus, & leguminibus, raróque piſciculis fluvialibus, vel marinis; & hoc ipſum quoties ſe opportunitas fratrum, vel feſtivitas ſolemnitatis dederit alicujus, ſervata in his & ſimilibus cauſſis diſcretione.] Denique Magiſter: [Dominico die, vel aliis feſtis diebus, ſed & propter extraneas advenientes perſonas quovis die quicquid addere Abbas in cibo voluerit, ut pote majori, conceditur; vel dulciorum aliqua, ſecundùm teſtimonium quod legitur in vitis Patrum; ubi pro diebus feſtis delicatum petierunt à Domino cibum, & apparuit eis cum favo Angelus. Tantum eſt, ut conſideret æqualitatem, & fugiat corruptibilem nimietatem.] Sed his indulgentiis, quæ in Monachis tota hebdomada ſolis leguminibus veſcentibus, utcumque tolerandæ ſunt, parcè omnino utendum eſt; nam & S. Benedictus feſtos dies neque hoc capite, neque in tota Regula quotidianis opponit. Immo ſemper meminiſſe debemus quod ait Regula Cujuſdam ad Monachos *ferias Monacho non eſſe ſuper terram*; & Regula mſ. incerti alterius auctoris: *Ne dicas hodie feſtivitas eſt, & bibam vinum; & cras Pentecoſtes, & manducabo carnes; quia non eſt feſtivitas apud Monachos ſuper terram.* Quæ verba deſumta ſunt ex Evagrii Monachi ſententiis ad eos, qui in cœnobiis & xenodochiis habitant fratres.

In Recapit. cap. 16. — *Cap. 51 & 55.* — *Cap. 10.* — *Cap. 5.* — *Cap. 26.* — *Cap. 11.* — *Cap. 7.*

S. Benedictus nihil de ciborum menſura in quadrageſima definivit.

TAM SEXTÆ, QUAM NONÆ. De veſpertina autem quæ fit tempore quadrageſimæ quid? De ea fortè hìc tacuit, quia poſtea dicturus eſt, hoc potiſſimùm tempore aliquid de cibo & potu ſubtrahendum eſſe, ut notat Boherius: menſuramque ciborum iſtis temporibus aut in Abbatis providentia reliquit, aut ſuos ſola panis libra quam in die concedit, contentos eſſe voluit; nam & S. Richmiro Abbati

[cùm

cùm Sanctæ Quadrageſimæ dies advenirent, erat ei aridus cibus panis tantùm hordeaceus, quem etiam manu molebat.] Atque ita S. Iſidorus in Regula decernit: [In obſervatione autem quadrageſimæ ſicut fieri ſolet poſt expletum jejunium pane ſolo & aqua omnes contenti erunt; vino autem & oleo abſtinebunt.] Et ſanè [jejunare eos dicimus, inquiebat olim Petrus Damiani, qui panem cum ſale & aqua percipiunt, ubi autem præter hæc aliud aliquid additur, perfectum jejunium non vocatur.]

CAPUT XXXIX.

In ejus vit. n.13. Sæc.5. Benedict.

Cap. 10.

Opuſc. 14. *&* 15. *cap.* 6.

OMNIBUS MENSIS. Hanc lectionem, quam vulgatæ retinent editiones, & in quibuſdam codicibus reperiri docent Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis & Boherius, reprobat idem Hildemarus, & cum eo præfati Commentatores, cujus loco ſubſtituunt *omnibus menſibus* ſicuti extat in Regula Magiſtri cap. 26. quam lectionem ſequuntur antiquæ verſiones Gallicæ, inter alias vetus ex mſ. Conch. quæ hunc locum ita reddit: *En tous les moys de l'an*; Verſio Johannis de Precis cum alia antiqua monaſterii S. Remigii Remenſis: *En tout temps*; Guidonis Juvenalis: *En tout le temps de l'an*; Matthiæ Lamberti: *Tous les mois de l'an*; Altera recentioris auctoris: *En tous les mois de l'année.* Quam lectionem præfert Menardus, aitque S. Benedictum hìc occurrere pravæ quorumdam Conſuetudini, qui ob calores plura fercula in æſtate, quàm in hieme quotidie apponi volebant; quod etiam cavit S. Iſidorus hoc ſtatuto: [In utriſque temporibus refectio menſæ tribus erit pulmentis.]

Eadem ciborum menſura omni tempore.

Cap. 10.

Vulgaris tamen lectio non videtur omnino ſpernenda; nam ſi legamus *omnibus menſis* manifeſtum eſt S. Legiſlatorem non minus pravæ occurriſſe quorumdam conſuetudini, qui plura aut meliora Abbatis aliorumque in dignitate poſitorum menſis apponi volunt fercula, quàm fratrum; id quod expreſſis verbis prohibet idem S. Iſidorus: [Abbas citra languoris neceſſitatem cibos in conſpectu pariter cum fratribus ſumat; nec aliud quàm ceteri, nec cultius, quam quæ in commune conſiſtunt, præparari ſibi quidquam expetat.... Æqualia quippe erunt menſarum omnium fercula, ſimilibuſque alimentis cuncti reficiendi ſunt fratres.] Et Regula Monaſtica communis ſancti Fructuoſi: [Excepto in adventu fratrum & languoris neceſſitate, delicatiores cibos non audeant edere Abbates, niſi tales quales & fratres.] Concilium Aquiſgran. [Ea quam Monachi ſui habent, menſura ſint Abbates contenti in manducando, in bibendo, in dormiendo, in veſtiendo; in operando, ſi in aliis utilitatibus non fuerint occupati.] Et Oxonienſe anno 1222. Omnes [in uno refectorio ſimul edant; nec per ſe cuilibet; ſed communiter omnibus victualia præparentur.] Huc referri poteſt optimum Cluniacenſis monaſterii inſtitutum, quod refert Udalricus in hæc verba: [Quoties piſcium generale datur, ſtatim poſt Sextam, vel ſi tandiu jejunatur, poſt Nonam totum eſſe debet diſpoſitum, & ordinatum in ſcutellis ſuper tabula, quæ eſt in veſtibulo cellarii, ut Prior veniens antequam conſideat ad ſquillam, videre poſſit quod eſt in ſin-

Tam Abbati quàm reliquis Monachis.

Cap. 10.

Cap. 11.

Can. 25.

Apud Spelm. tom. 2. *Con. Angl.*

Lib. 3. *cap.* 18.

CAPUT XXXIX

gulis ſcutellis, ſi eſt æquale, & ita diviſum, ut Prioribus non veniant majores & meliores partes; multumque in hoc genere perſonarum acceptio vitatur.] Porro ſi non licet Abbati meliores ſibi ac plures quàm fratribus cibos habere, multò minus convivia lauta facere; quæ prohibet Benedictus Papa XII. in ſua pro Monachis Benedictinis Conſtitutione his verbis: [Prohibemus inſuper ne Superiores, Abbates, Priores, & ceteri quicumque ipſius Ordinis ſeu religionis lautis conviviis & comeſſationibus occupentur; nec in his ſumtus immoderatos & aliàs exceſſivos faciant.]

Servitoribus aliiſque ad ſecundã menſam reficientibus.

Vel etiam *omnibus menſis*; id eſt tam ſecundæ quàm primæ, ut explicat Theobaldus Artaldus, ne fortè ſervitores, lectores, & alii monaſterii utilitatibus detenti, qui ad primam menſam cum fratribus accumbere nequiverunt, ſub ſpecie majoris laboris, aliquid ſibi ceteris ampliùs indulgendum crederent. Ita Regula S. Pachomii: [Miniſtri abſque his, quæ in commune fratribus præparata ſunt, nihil aliud comedant, nec mutatos cibos ſibi audeant præparare;] & capitulum 20. Monachorum Sangallenſium: [Ut miniſtri omnes intus foriſve in potu & cibo, veſtimentis, ceteriſque neceſſariis ea menſura qua ceteri fratres vivunt; contenti ſint.]

Art. 15. Idẽ habet Regula Orient.

Eſt qui gallicè vertit *à chaque repas*: quæ verſio ſi recipiatur, intelligenda erit de prandio, non autem de cœna: [Si enim dicatur omnibus menſis, inquit Bernardus Caſſinenſis, oportet ſuppleri prandii; non enim tot fercula in cœna danda.] Vel etiam dicendum terminum univerſalem *omnibus* cœnam & prandium complecti.

Quot pulmenta aliæ Regulæ concedant.

Duo PULMENTARIA COCTA. Totidem concedit Regula Magiſtri c. 26. Solitariorum c. 43. Cujuſdam ad Virgines c. 10. At verò S. Cæſarius in Regula ad Virgines in Recapitulatione c. 16. [Cibaria, inquit, omnibus diebus in jejunio tria, in prandiò bina tantummodo præparentur;] & S. Aurelianus in Ordine convivii: [Cibaria quotidie ad refectionem tria, ad prandium duo, & ad cœnam duo.] S. Fructuoſus autem mentem ſuam non ſatis explicat, cùm ſtatuit, ut [in præcipuis ſolemnitatibus tria pulmenta, & totidem potiones fratribus præbeantur.]

Cap. 5.

Pulmentum quid ſit.

Quid verò pulmentariorum nomine intelligendum ſit in Regula S. Benedicti paucis eſt inveſtigandum: [Pulmentum vocatur à pulte, inquit S. Iſidorus, ſive enim ſola pultis, ſive quid aliud ejus permixtione ſumatur, pulmentum propriè dicitur.] Atque hoc ſenſu ſecundùm S. Hildegardem S. P. Benedictus [pulmentaria cibos illos oſtendit, qui ad ignem poſiti, hac & illac ligniolo moventur, ne comburantur.] Eodem modo pulmentum hìc explicat Theobaldus Artaldus Cæleſtinus, aliique nonnulli & pietate & doctrina viri graves habita ratione etymologiæ vocis.

Lib. 1. Orig. cap. 1.

Alii è contra non minus doctrina conſpicui pulmenti ſeu pulmentarii nomine intelligunt, quidquid pani adjicitur ut melius comedatur. Atque ita in communi uſu loquendi ſolet uſurpari, ut infinitis propè exemplis poſſet demonſtrari. Solus hîc Hildemari textus ſufficiet:

[Pulmentaria, inquit, multis modis dicuntur. Dicuntur enim de carne, ſicut in lib. Geneſ. dixiſſe fertur Iſaac ad filium ſuum cùm iſſet in venationem, & de ſua venatione feciſſet illi pulmentum. Dicuntur etiam de piſcibus, ſicuti habes in evangelio, ubi Dominus poſt reſurrectionem ſuam apparuit diſcipulis piſcantibus, & interrogavit eos, ſi haberent aliquid pulmentarii; & cùm veniſſent diſcipuli in terra, viderunt prunam, & ſuper prunam piſcem poſitum. Dicitur etiam pulmentum de leguminibus, ſicuti habes in præfato libro Geneſeos, ubi dicitur: Coxit Jacob pulmentum, quod fuit de lenticula factum. Pulmentum enim dicitur, ſicut tradunt Magiſtri, quidquid pani adjicitur, ut melius ipſe panis comedatur, ſicuti eſt caſeum, & folia porrorum, & ovum, & cetera his ſimilia. Nam caſeum ſi non coctum manducaveris cum pane, non dicitur pulmentum coctum; ſi autem coctum fuerit, dicitur pulmentum coctum. In hoc loco pulmentum coctum dictum eſt quod de oleribus, de caſeo, de ovis, & de farina.] CAPUT XXXIX.

Atque ſecundo hoc ſenſu ſumendum eſſe hoc capite *pulmenti* vocabulum quatuor mihi perſuadent. Primò, quòd verba in legibus accipi debent in ſenſu, qui eis ex communi & recepto uſu loquendi eis convenit, non ſecundùm etymologias eorum; alioquin ſubditos legibus, qui nec vocum etymologias ſcire tenentur, & frequenter non poſſunt, ut pote qui ſtudere prohibentur, infinitis propè tranſgreſſionibus redderent obnoxios.

Secundò, quòd pulmentum primo ſenſu piſces non complectitur; at qui prohibitos à S. Benedicto piſces aſſereret, legi neminem. Certè ipſi Ciſtercienſes qui S. Benedicti Regulam ad litteram ſibi ſervandam propoſuerant, etſi ſolis veſci leguminibus, iiſque omnino malè paratis ſolerent; tamen aliquando piſcibus uſos fuiſſe conſtat ex S. Bernardo, qui nonnullorum Monachorum de victu querelas perſtringens, inter alia redarguit eos, quod quererentur: [Piſces de ſtagno aut de lutoſa aqua meæ penitus complexioni non congruunt;] & ex vita B. Rogerii Abbatis Ellantii, qui obiit anno 1175. cui cùm aliquando [piſcis non modicus offerretur, ... requiſivit an ex eo ſinguli fratres portionem poſſent accipere ordinariam;] juſſitque illum in commune olus conventus mitti; aliquando etiam in itinere conſtitutus piſce *miræ magnitudinis* refectus legitur. *Serm 30. in Cant.* *Num. 5. & 10. apud Boll. 4 Ian.*

Tertiò, quia pulte pro pane veteres utebantur, ut patet ex Plinio: [Pulte autem, non pane vixiſſe longo tempore Romanos manifeſtum eſt, quoniam inde & pulmentaria hodie dicuntur.] Sed S. Benedictus hìc panem ad pulmenta adjicit. Hoc argumentum eſt Nicolai Bravi. *Lib. 18.*

Quartò, quòd ex Regula tertium pulmentum determinatè debet eſſe ex leguminibus. Unde meritò poteſt inferri alia duo non abſolutè ex leguminibus, ſed ex quocumque alio obſonio præparari poſſe. Alioquin Sanctus Pater ſine conditione dixiſſet, ſufficiant Monachis tria pulmentaria.

Cùm ergo ex communi uſu loquendi pulmentum dicatur quidquid

CAPUT XXXIX.

pani, ut facilius comedatur, additur; & alioquin S. Pater ſolas quadrupedum carnes prohibeat, Pulmentariorum nomine hìc omnia ciborum genera, quæ vitæ Monaſticæ propoſito conveniunt, aut ei ratione pretii vel ſuavitatis nimiæ non repugnant, intelligenda ſunt. Quænam verò Monachis conveniant ex SS. Patrum factis, dictis, & Regulis accipiendum eſt.

Quinam Monachis cibi conveniant. Quales Ægyptiorum Monachorum cibi. *Epiſt. 22. Lib. 4. cap 22.*

Itaque S. Hieronymus de cœnobitis Ægyptiis loquens: [Vivitur pane, inquit, leguminibus, & oleribus, quæ ſale ſolo condiuntur: vinum tantùm ſenes accipiunt.] De Anachoretis verò: [Excepto ſale & pane, ad deſertum nihil perferunt amplius.] Similiter de Ægyptiis Monachis diſſerens Caſſianus: [Nec tanta cura inter eos parandorum ciborum vel coctionis impenditur, quippe qui maximè xerophagiis vel homophagiis utuntur, & apud quos ſecta ſingulis menſibus porrorum folia, lapſana, ſal frictum, olivæ, piſciculi minuti ſaliti, quos illi mænidia vocant ſumma voluptas eſt.]

Tabennenſium. *Lauſiac. cap 39.*

De Pachomianis ita loquitur Palladius: [Aliî verſantur in menſis parandis, menſæ imponentes panes, olera agreſtia, olivas, caſeos, & extremas carnium partes, & comminuta olera.] Et certè ſolitas eorum eſcas fuiſſe olera, legumina, olivas, allia, herbaſque minutas oleo & aceto conditas colligitur ex vita S. Pachomii: unde & negligentem coquum redarguens ait: [Quomodo hoc facis, cùm ſtatutæ vivendi leges, & S. Patres ſabbatis atque Dominicis omnibus, olera coqui jubeant fratribus veſci volentibus?]

Bolland. 14 Maii in Paral. n. 15.

Sinaitarum. *Hiſt. cædis SS. Pat. in Sina cap. 5.*

De SS. Patribus in Sina audiendus eſt S. Nilus: [Pauci quidem norunt alimentum ex frumento.... multi autem veſcuntur crudis oleribus & baccis, menſam minimè artificioſam, & nullis condimentis inſtructam amplectentes, eorum, qui obſonia condiunt, & panem conficiunt, curioſitatem multùm valere jubentes; ne ſi in curando corpore multum temporis ponerent, negligentes eſſent in eo, in quo potiùs oportet perſeverare.]

Palæſtinorum. *Bolland. 2. April.*

Non majorem curam in parandis ſibi cibis impendebant Monachi ad Jordanem habitantes, de quibus in vita S. Mariæ Ægyptiacæ num. 5. [Eſca illis indeficiens erant divina eloquia; corpori verò indulgebantur neceſſaria dumtaxat, panis & aqua.]

In vita S. Euthym. n. 89. apud Bollan. 20. Ian.

Sancti Geraſimi diſcipuli quinque infra hebdomadam diebus nihil [quod eſſet eſculentum niſi panem, & aquam, & dactilos] guſtabant. Sabbato & Dominica [cocto utebantur in cœnobio, & parum vini ſumebant.]

Hibernorū Monachorum. *Bolland. 17 Feb.* *Bollan. 10. Maii.*

Neque verò hæc ſolis in Oriente degentibus Monachis ſingularia extiterunt. S. Fintani in Hibernia ſæculo VI. Abbatis diſcipulis communis cibus nihil erat aliud; *niſi olera agreſtia* ex ejus vita num. 2. De monaſterio S. Comgalli vitæ ſecundæ ſcriptor num. 26. ſic loquitur: [Panis jam, & aqua, atque olera tantùm erant in illa cœna; lac enim & cetera alimenta in monaſterio S. Comgalli viſu & guſtu antea incognita erant..... Poſtea ſuadente Epiſcopo (S. Finbarro) & aliis

ſanctis per rationem caritatis lac receptum eſt ſenibus, & infirmis.] Poſtea etiam receperunt piſces ex eadem vita num. 34. Ex Regula quoque vivendi Monachis à S. Davide præſcripta [cibum ad neceſſitatem magis quàm ad ſaturitatem ſumebant, ibi quoque & oleribus & ſale contenti, lautiores cibos pro faſtidio reputabant. Infirmis tamen, vel ætate provectis, vel longo itinere fatigatis aliquando lautioris cibi oblectamenta procurabant.]

CAPUT XXXIX.

Bolland. 1. Martii.

Jam verò ſi Sanctorum dicta conſulamus: S. Baſilius [Oportet, inquit, omnimodo illis uti cibis, qui & facilius & vilius comparantur, ne prætextu abſtinentiæ, quæ pretioſiora ſunt, quæramus, & ſumtuoſiores cibos ex condimentis pretioſis componamus. Sed ſi quid eſt, quod in unaquaque provincia facilius & vilius comparatur, & quod in uſu hominum communiter habetur; hoc ad uſus noſtros oportet aſſumi, & ea tantummodo requiri, quæ ad vitam perneceſſaria ſunt, id eſt oleum, & alia hujuſmodi, vel ſi qua etiam ad infirmantium ſolamen adhibentur;] & paulò antea: [Si quid ergo illud eſt, quod poteſt vel brevius vel facilius explere hanc neceſſitatem corporis in cibis, id potiùs eligendum eſt. Sed & Dominus, ut opinor, hoc oſtendit cùm eſurientes in deſerto reficit; quia cùm utique poſſet majore miraculo copioſiores eis cibos parare, nihil horum fecit; ſed ſimplicem eis exhibuit victum; & ſecundùm Johannem quinque panes hordeaceos, & piſciculos duos apponit. De potu verò nec mentio quidem ulla fuit: ex quo ſine dubio deſignatur, quod omnibus ſufficiens eſſe poſſit aquæ uſus & perneceſſarius.]

Quales Monachorum cibi juxta Sanctum Baſilium.

Regul. fuſ. cap. 19.

Similiter Caſſianus: [Igitur eſt cibus eligendus, non tantùm qui concupiſcentiæ flagrantis æſtus temperet, minuſque ſuccendat; verùm etiam, qui ad parandum ſit facilis; & quem ad comedendum opportuniorem vilioris pretii compendium præſtet, quique ſit converſationi fratrum uſuique communis.]

Caſſianum. *Lib. 5. cap. 23.*

S. Hieronymus Paulinum Monachum de inſtituenda vitæ ratione ita inſtruit: [Sit vilis & veſpertinus cibus, olera & legumina, interdumque piſciculos pro ſummis ducas deliciis. Qui Chriſtum deſiderat, & illo pane veſcitur, non quærit magnopere de quàm pretioſis cibis ſtercus conficiat]

S. Hieronymum. *Epiſt. 13.*

His concinunt ea, quæ ad eumdem Paulinum coquum ad præparandos Monachorum cibos aptum mittens, ſcribit Severus Sulpicius in hæc verba: [Poſtquam omnes coquos tuos coquinæ tuæ renuntiaſſe cognovi, credo quia dedignarentur officium vilibus præbere pulmentariis: Puerulum tibi ex noſtra miſimus officina, doctum ſatis pallentem coquere fabam, & ignobiles betas aceto & jure condire, vilemque pultem eſurientium faucibus inferre Monachorum, piperis neſcium, laſeris ignarum, familiarem cymini, & adprimè callidum herbis ſuave redolentibus clamoſum urgere mortarium. Unum habet vitium, quod hortorum omnium civilis eſt inimicus, ita ut ſi admiſſus fuerit, proxima quæque metet gladio, nec exſaturabitur umquam cæde malvarum.]

Spicil. tom. 5. Sulpicium.

CAPUT XXXIX. Et Evagriũ *Tom. 3. Mon eccleſ. Græc.* Denique Evagrius in Monachicis num. 3. [Cibum brevem & nullius pretii, non autem multum ac magna cura egentem cape. Quod ſi prætextu hoſpitalitatis de ſumtuoſo in mentem venerit, eam abjice cogitationem, nec illi adhæreas; per illam quippe inſidiatur tibi adverſarius, quo te à quiete avertat.]

Quid ea de re præſcribant antiquæ Regulæ. Venio ad veterum Monachorum Inſtituta. Regula S. Abbatis Iſaiæ ita habet: [Si habitaveris cum aliquo fratre, & dicit tibi: Coquito; dic: Quid vis? Et ſi electionem tibi reliquerit, coquito quidquid tibi venerit ad manus.] Regula S. Aureliani ad Monachos: *Cap 51. Cap. 51.* [Carnes in cibo nuſquam ſumantur, pulli vel cuncta altilia in congregatione non miniſtrentur; infirmis tantùm provideantur, & accipere liceat. Piſces verò certis feſtivitatibus, quando ſanctus Abbas indulgentiam facere voluerit, tunc procurentur.]

Cap. 3. Regula Sancti Columbani: [Cibus ſit vilis & veſpertinus, Monachorum ſatietatem fugiens, & potus ebrietatem, ut & ſuſtineat, & non noceat, olera, legumina, farina aquis mixta, cum parvo panis paximatio, ne venter oneretur, & mens ſuffocetur.] Et tamen ſancti Columbani diſcipulos aliquando etiam piſcibus uſos fuiſſe conſtat ex vita Sancti Galli cap. 6. ſæc. 2. Benedic.

Cap. 10. Regula S. Iſidori: [Per omnem autem hebdomadam fratres viles olerum cibos ac pallentia utantur legumina. In diebus verò ſanctis interdum cum oleribus leviſſimarum carnium alimenta.] Et alibi idem *Lib. 2. de Eccleſ. Offic. cap. 15.* S. Iſidorus Monachorum vitam deſcribens: [Non ſolùm à carnibus & vino abſtinent pro ſufficientia domandarum libidinum; ſed etiam ab omnibus, quæ ventris & gutturis provocant appetitum.]

Cap. 5. Regula S. Fructuoſi:] Vivant ſolis oleribus & leguminibus, raróque piſciculis fluvialibus vel marinis; & hoc ipſum quoties ſe opportunitas fratrum, vel feſtivitas ſolemnitatis dederit alicujus, ſervata in his & ſimilibus cauſſis diſcretione majoris.]

Cap. 10. Regula denique Cujuſdam ad Virgines: [Quotidianis diebus ſufficere decernimus duo fercula, exceptis pomorum donis, de leguminibus, vel de oleribus conferta, ſeu farinæ qualibet conſperſione.]

Quales Benedictinorum cibi. *Vita Sancti Prajecti Sæc. 2. Benedic.* Ut autem etiam ex noſtris aliqua ponamus exempla: Diſcipuli ſancti Amarini Abbatis [vix panem paximatii ad menſuram cum lympharum potu ſumebant.]

Sæc. 4. Ben. part. 1. Idem de primis ſancti Benedicti Abbatis Anianenſis diſcipulis narrat Ardo in ejus vita num. 12. [Pellebatur aliquoties eorum eſuries lacte delato à vicinis mulieribus, quoniam ariditate tabuerant corpora eorum, ſolo viventes pane & aqua.]

Spicil. tom. 3. Sanctus Anſegiſus Abbas Fontanellenſis in conſtitutione de victu & veſtitu ſuorum Monachorum aſſignat fabas, piſa, mel, caſeum, ova, porcos ſaginatos ad adipem & lardum, inſuper in Nativitate Domini & Paſchate aucipaſtas, pullipaſtas, & pullos. Ad potum verò vinum & ſiceram. Ad infirmorum curam, mel & pigmenta.]

Cluniacenſium. Cluniacenſes ſua pulmenta quotidie conficiebant unum ex fabis,

alterum ex oleribus; quibus adjiciebant pittantiam vel generale ex caſeo, ovis; ſola dominica & feria quinta ex piſcibus; idque *ſi tamen æquo pretio inveniri* poterant. Quid verò ſit pittantia quid generale docet Udalricus his verbis: [Generale appellamus quod ſingulis in ſingulis datur ſcutellis. Pittantia quod in una ſcutella duobus. v. g. aliquando pro pittantia abſque ſcutella unum crudi caſei fruſtum, vel quatuor ova: pro generali ova quinque, caſeus numquam niſi coctus.] Feria II. IV. & VI. pittantiam, aliis diebus generale miniſtrabant. CAPUT XXXIX. *Udalr lib 2. cap. 35. & lib. 3. c. 18.*

Tegernſenſes etiam in Bajoaria Monachi rarò piſcibus veſcebantur, ut teſtatur Gozpertus ejuſdem loci ſæc. x. Abbas: [In regione, inquit, Auſtrali, ſicut ſcitis, habitantes, more Monachorum, ut decet, à carnibus abſtinentes, captura piſcium raró paſcimur; quia piſcoſas aquas minimè habemus.] Tegernſenſium. *Tom. 4. Anal.*

Quid verò de Ciſtercienſibus? Certè audiendus eſt hic Guillelmus Abbas ſancti Theoderici de Clarevallenſibus loquens: [Pulmentaria, inquit, ſæpius ex foliis fagi conficiebant. Panis inſtar Prophetici illius ex hordeo, & milio, & vicia erat; ita ut aliquando religioſus vir quidam appoſitum ſibi in hoſpitio ubertim plorans clam aſportaverit; quaſi pro miraculo omnibus oſtendendum, quod inde viverent homines, & tales homines.] Et Faſtredus tertius Clarevallenſis Abbas arguens Abbatem quemdam, qui lautius vivebat: [Non eſt hæc vita, quam me & te docuit Pater & prædeceſſor noſter Bernardus felicis recordationis; nec modus, quem noſtri ſacri Ordinis Abbates & Monachi ſequuntur, qui nos pane ex avena confecto, & herbis ſine oleo & abdomine coctis enutrierunt, & fabis piſiſque ipſo etiam Paſchatis die feſto; quæ auſteritas, vel ſimilis in omnibus Ordinis domibus obſervatur.] Et ne domeſtici teſtes ſuſpecti fortaſſe videantur; peregrinos promimus, Stephanum Tornacenſem, & Jacobum de Vitriaco; quorum prior ad Robertum Priorem Pontiniacenſem ſcribens, ſic loquitur: [In ſudore vultus ſui veſcuntur pane ſuo, nec eos laſcivire & rixari faciunt otium & alienus cibus: tanta in eo parcimonia, ut duobus tantùm pulmentis utantur, quæ aut ager ex leguminibus, aut ex oleribus hortus affert; piſce tantò rarius utuntur, quanto frequentius apud eos audiri ſolet, quàm videri.] Et alter in Hiſt. Occid. cap. 14. [Piſcibus, ovis, lacte, & caſeo non veſcuntur communiter; quandoque tamen licèt raró pietatis intuitu pro pittantiis, & ſummis deliciis iis utuntur.] Ciſtercienſium. *Lib. 1. de vita ſancti Bern. cap. 5.* *Inter Epiſt. S. Bernard.*

Mira ſunt ea, qua de Cartuſianis ſcribit Petrus Venerabilis: [Pane furfureo ſemper utuntur, vino adeo adaquato, ut meritò magis villum, quàm vinum dicatur. Ab omni carnium eſu tam ſani, quàm ægri in perpetuum abſtinent. Piſces numquam emunt, ſed fortè ex caritate datos accipiunt. Die Dominico, & quinta feria tantùm, caſeum vel ova ad veſcendum admittunt. Tertia feria, ac ſabbato aut legumine, aut olere cocto utuntur. Omni ſecunda, quarta, & ſexta feria pane & aqua ſola contenti ſunt.] Et Guibertus Abbas: [Dominica Cartuſienſium. *Lib. 2. Mir. cap. 28.* *Lib. 1. de*

CAPUT XXXIX. à diſpenſatore eſcas, panem ſcilicet ac legumen accipiunt, quod unicum pulmenti genus à quoque eorum apud ſe coquitur.... Piſce & *Vita ſua c. 10.* caſeo Dominicis & valde feſtis diebus utuntur; piſce dixerim, non quem ſibi ipſi emerunt; ſed quem bonorum aliquorum virorum largitione ſuſceperint.] His concinunt ea, quæ præſcribuntur in Statutis Guigonis cap. 33. & in Antiquis Cartuſ. Statut. part. 2. cap. 13. & 14.

Ex dictis hactenus liquet quales debeant eſſe perfectorum Monachorum cibi; nimirum viles, inventu & paratu perfaciles, ut ſunt fabæ, *Lib. 3 in Hexam. c. 7.* piſa, radices, olera, legumina, & fructus terræ: [Exemplum frugalitatis, magiſterium parcimoniæ, inquiebat olim Sanctus Ambroſius, eſt herbæ ſimplicis victu, oleriſque vilis aut pomi contentos eſſe oportere, quem natura obtulit, quem liberalitas Dei prima donavit. Ille ſalubris, ille utilis cibus, qui morbos repellat, qui reſecet cruditates, nullo hominum partus labore, ſed divino effuſus munere, ſine ſatione frugis, ſine ſemine tam dulcis, tam gratus, ut & repletis voluptati atque uſui ſit, denique ad primas datus menſas, ad ſecundas remanſit.] Et hæc quidem ille ad omnes, quid verò ad Monachos? Ceterùm piſces non niſi raró, eoſque vilis pretii, atque pro magnis deliciis Monachos comedere deceret. Non poſſum hìc præ- *S. Lupicini ſingulare facinus.* terire factum ſingulare ſancti Lupicini Abbatis, qui ut refert Gregorius Turonenſis, [ingreſſus in domum in qua cibi coquebantur *Lib. de vit. SS. Pat. c. 1.* ad reficiendum, vidit diverſorum ferculorum apparatum magnum, piſciumque multitudinem aggregatam, dixitque in corde ſuo. Non eſt dignum ut Monachi, quorum vita ſolitaria eſt, tam ineptis utantur ſumtibus: Et ſtatim juſſit præparari æneum magnum; cúmque locatus ſuper ignem fervere cœpiſſet, poſuit in eo cunctos ſimul quos paraverant cibos, tam piſces, quàm olera ſive legumina, vel quidquid ad comedendum Monachis deſtinatum fuerat, dixitque: De his pultibus nunc reficiantur fratres; nam non deliciis vacent, quæ eos à Divino impediant opere.] Et planè ſemper placuit illud Sancti *Lib. 7. in Luc.* Ambroſii: [Indecorum eſt homines curare de cibo, qui militant de *Delicati Monachi perſtringuntur.* regno.] Quibus hæc non arriſerint, audiant non me, ſed S. Bernardum: [Qui voluerit animam ſuam ſalvam facere perdet eam. Quid hìc vos dicitis obſervatores ciborum, morum neglectores? Hypocrates & ſequaces ejus docent animas ſalvas facere in hoc mundo; Chri- *Serm. 30. in Cant.* ſtus & ejus diſcipuli perdere, quemnam vos è duobus ſequi magiſtrum eligitis? At manifeſtum ſe facit, qui ſic diſputat: Hoc oculis, hoc capiti, & illud pectori aut ſtomacho nocet. Profectò unuſquiſque quod à ſuo magiſtro didicit, hoc in medium profert. Num in evangelio legiſtis has differentias, aut in Prophetis, aut in litteris Apoſtolorum? Caro & ſanguis profectò revelavit tibi hanc ſapientiam, non ſpiritus Patris. Eſt enim carnis hæc ſapientia: Sed audi quid de ipſa noſtri medici ſentiant: Sapientia carnis mors eſt. Item: Sapientia carnis inimica eſt Deo. Num Hypocratis, ſeu Galeni ſententiam, aut certè de ſchola Epicuri debui proponere vobis? Chriſti ſum diſcipulus,

Chriſti diſcipulis loquor.] Et infrà: [Quid verò prodeſt temperare à voluptatibus, & inveſtigandis diverſitatibus complectionum, ciborumque varietatibus inquirendis quotidianam expendere curam? Legumina, inquit, ventoſa ſunt, caſeus ſtomachum gravat, lac capiti nocet, potum aquæ non ſuſtinet pectus, caules nutriunt melancholiam, choleram porri accendunt, piſces de ſtagno aut de lutoſa aqua meæ penitus complexioni non congruunt. Quale eſt hoc, ut in tot fluviis, hortis, agris, cellariiſve reperiri vix poſſit, quod comedas? Puta te quæſo Monachum eſſe, non medicum; nec de complexione judicandum, ſed de profeſſione. Parce obſecro primùm quidem quieti tuæ; parce deinde labori miniſtrantium; parce gravamini domus; parce conſcientiæ; conſcientiæ dico, non tuæ, ſed alterius,] &c. CAPUT XXXIX.

Tandem quod ad ciborum condimenta ſpectat: [Abſit procul ſaccarum, ut Fulienſium Monachorum verbis utar, cinnamomum, cariophylum, piper, & aliæ ſpecies aromaticæ. Nec cuiquam niſi fortè propter infirmitatem valetudinis indigenti à Superiore permitti poſſit.] Et rectè; nam ut dicebat Guillelmus Abbas Sancti Theodorici: [De condimentis obſecro, ut comeſtibiles fiant cibi noſtri, non etiam concupiſcibiles vel delectabiles. Sufficit enim concupiſcentiæ malitia ſua; quæ cùm vix aut nullo modo pertranſire poſſit ad finem explendæ neceſſitatis, niſi per viam quantæcumque delectationis, ſi cœperit accipere irritamenta ab eis, qui perpetuum ſuſceperunt bellum adverſus ejus oblectamenta; fiunt duo contra unum, & ſic periclitatur continentia.] Certè S. P. Benedictus alia non vult ciborum condimenta, quàm quæ omnibus etiam minus idoneis facilè parari poſſunt; cibos enim à fratribus coqui præſcribit; nec ullum à coquinæ officio excuſat.

Quænam eſſe debeant condimenta ciborum.

Conſt. Ful. cap. 39.

De vit. Sol. ad Frat. de monte Dei.

PROPTER DIVERSORUM INFIRMITATES, UT FORTÈ QUI EX UNO NON POTERIT EDERE, EX ALIO REFICIATUR. Ne fortè in ſolo pane quis unicum præparatum pulmentum faſtidiens reficeret. Sed quid? Cùm ſolùm propter diverſorum infirmitates duo pulmenta S. Pater indulgeat, ut qui ex uno edere non potuerit, ex alio reficiatur; unico contentus eſſe debet Monachus, aut ex utroque refici licebit? Reſpondet Petrus Boherius: [Quamvis bene faciat ſi à ſecundo abſtineat, & de tali poſſibili abſtinentia teneatur Deo gratias reddere; non credo tamen fratrem peccare, ſi de ambobus rationabiliter ſumat, cùm nec Magiſter hoc tacitè hìc prohibuerit, vel expreſsè.] Similiter Hildemarus: [Hoc ſciendum eſt, inquit, quia poteſt ex duobus refici, ſi valet; eo quòd non eſt ejus intentio de hoc, ut ſi poteſt de ambobus edere pulmentis, ex uno tantùm edat. Et quod ita ſit, manifeſtatur ubi dicit: addatur & tertium; quia nequaquam dixiſſet addi & tertium, ſi ſolummodo voluiſſet edere de uno quemlibet.] Idem etiam ſentit Menardus. Et ſanè, ut ipſe ait, [malè conſultum eſſet ſuperfluis impenſis, cùm duplicatis pulmentariis, dapes quæ v. g. quinquaginta Monachis ſufficerent, pro

An ex utroque pulmento guſtare poſſint fratres.

Ttt

Caput XXXIX.

centum eſſent apponendæ : maximè cùm ſingulæ lances id continere deberent, quod ad unius Monachi ſatietatem ſufficeret ; quia illi de una tantùm edere liceret.] Quibus verbis omnino refutata manet ridicula prorſus & indigna Monacho, quorumdam opinio, qui exiſtimant quodlibet pulmentum ſufficere debere ad congruam cujuſlibet Monachi refectionem.

Æqualis omnibus ciborum menſura.

Ergo duo pulmentaria cocta fratribus omnibus sufficiant. Rectè ex hoc loco Richardus de S. Angelo infert, [quod Vicedecani & alii Priores non debent habere plura fercula duobus ; quia qui *omne* dicit, nihil excludit, ſeu excipit.]

Et si fuerit unde poma. Pomorum nomine intelligit omne fructuum genus, quod ex arboribus, aut ex herbis naſci ſolet ; nam [quæ naſcuntur de arboribus, aut de herba, poma dicuntur.] inquit Bernardus Caſſinenſis.

Legumina quid.

In Caſſ. lib. 5. c. 5.

Aut nascentia leguminum. Legumen Gazæo dicitur, [quidquid è terræ ſatis & ſiliquis naſcitur;] id quod probat ex Varrone lib. 1. de re ruſtica : [Legumina evelluntur è terra, non ſubſecantur ut fruges ; quæ quod ita legantur, legumina dicta ſunt ;] & ex Sancto Iſidoro lib. 17. Orig. cap. 4. [Legumina à legendo dicta ; veteres enim meliora quæque legebant, ſive quod manu legantur, neque ſectionem requirant. Leguminum plurima ſunt genera, ex quibus faba, lens, piſa, faſelum, cicer, lupinum, gratiora in uſu hominum videntur.]

Quid naſcentia leguminum

Quid verò per naſcentia leguminum hìc intelligat S. Pater, docent Commentatores. Smaragdus : [Leguminum, inquit, naſcentia eorumdem leguminum intelliguntur germina, quæ cum aceto, vel aliis fructibus compoſita ad comedendum ſunt apta.] Hildemarus : [Naſcentia leguminum intelliguntur germinantia ; quia mos eſt illius terræ, & Romanæ, & aliarum provinciarum, mittere legumina in aqua ; & cum germinata fuerint, tunc manducant.] Hildemarum explicat Bernardus Caſſinenſis : [Naſcentia verò legumina dicuntur ſecundùm expoſitores legumina naſcentia, vel germinantia ; quando videlicet ponuntur in aqua, & quaſi tenera efficiuntur, ſicut illa quæ incipiunt germinare, & comeduntur in partibus Romanorum, vel ſic germinata, vel cum aceto.] Boherius verò relatis Smaragdi & Bernardi ſententiis addit : [Vel dic quod appellantur hìc naſcentia leguminum illa, quæ ex leguminibus, id eſt ſeminibus, vel granis nata apta ſunt ad comedendum, & non ipſa legumina, ſive grana, ut patet in cucurbitis, cucumeribus, rafanis, melonibus, peponibus, paſtinatis, lactucis, verdolagiis, & hujuſmodi.] Naſcentia leguminum hìc propriè eſſe exiſtimo recèns orta legumina, quæ cum ſale, aceto & oleo ſolent comedi, ut ſunt lactucæ, & aliæ hujuſmodi herbæ, quas ſic conditas *ſaladam* vocare ſolemus. Et ita intelligit Turrecremata. Paulò laxior eſt S. Hildegardis explicatio hujus loci : [Fabas, inquit, & piſa, & alia hujuſmodi legumina demonſtrat, quæ de agro recen-

Caput XXXIX.

tia colliguntur, velut poma de arboribus tolluntur, & illa non coćta, ſed à cortice ablata pro tertio cibario fratribus apponi jubet. Piſces quoque, aut caſei, aut ova in tertio cibario intelligenda ſunt.] Hæc parum conveniunt cum ea pulmenti notione, quam paulò antè dederat.

Tertium pulmentū crudum.

Addatur et tertium. Scilicet pulmentum; & illud quidem *crudum* ex antiquo Ordine converſat. monaſt. cap. 11. ex epiſt. Theodemari ad Carolum Magnum, ex Hildemaro, Nicolao de Fractura, Boherio, Turrecremata, & Matthia Lamberto; quibus conſonat Regula Magiſtri concedens [cocta duo pulmentaria, & tertium quodcumque fuerit *crudum* cum pomis.] Menardus tamen exiſtimat liberum eſſe coctum aut crudum tertium pulmentum apponere.

Fructuum refectio æſtate ad nonam, hieme ad veſperam.

Ceterùm, ut obſervat hìc Hildemarus, S. Benedictus neque æſtivo tempore ad nonam, neque hieme ad ſeram poma conceſſit; alioquin tres; cùm duas dumtaxat æſtate permittat; duæ, cùm unicam hieme indulgeat, refectiones fierent. Ex quo conjicere poſſumus, jam illis temporibus ſaltem aliquibus in monaſteriis irrepſiſſe conſuetudinem fructus ad ſeram edendi etiam jejunii diebus, & ad nonam æſtivo tempore. De hac ad nonam fructuum comeſtione extat Theodemari Abbatis Caſſinenſis teſtimonium in epiſtola ad Carolum Magnum: [Præter hæc etiam æſtatis tempore poſt nonam, ſi eſt aliquid de pomis, & ſingulas phialas noſtris fratribus præbemus.] Quod prohibuiſſe videtur Synodus Aquiſgranenſis, ſtatuens, [ut poma, & lactucæ, niſi quando alius cibus ſumitur, non comedantur.]

De libra panis Benedictina.

Panis libra una propensa sufficiat in die. De pondere hujus libræ inter ſe non conſentiunt auctores. Libra eſt duplex, Romana unciarum duodecim, & mercatoria ſexdecim; utraque etiam minor Neapolitana. An verò alterutram adoptaverit S. P. Benedictus non conſtat. Singulare pro ſuis diſcipulis libræ pondus inſtituiſſe, communis eſt ſententia. Idque perſuadent. 1. Quod Sanctus Pater diſcipulum ſuum B. Maurum dirigens in Gallias, cum ſacro Regulæ textu pondus libræ panis eidem deferendum ſecum tradiderit; quod, ſi ſingulare non extitiſſet, haud neceſſe fuiſſet illud eo deferre, cùm ſimile in Gallia reperiri poſſet. 2. Quod everſo à Longobardis Monaſterio, Caſſinenſes Romam aufugientes S. Regulæ textum cum relicta ſibi à S. Benedicto panis libra ſecum detulerint; cujus pondus, reſtaurato poſtea monaſterio, Zacharias Papa ibidem reſtituit; quæ ſanè ſollicitudo omnino fuiſſet inutilis, ſi Romanam S. Pater libram adoptaſſet. 3. Quod Carolus Magnus collapſam paſſim in Galliæ monaſteriis diſciplinam regularem reſtituere cupiens, miſſos Caſſinum direxerit, qui inſtitutum à S. Benedicto libræ panis pondus, & heminæ vini menſuram ſibi deferrent. Porro Romam non Caſſinum Imperator mittere debuiſſet, ſi Romanam S. Benedicti libram, aut heminam admiſiſſet.

A Romana diverſa fuit *Fauſt. in vita Sancti Maur. num. 29.* *Leo Oſtienſis Chron. Caſſin. lib. 1. cap. 2.*

Miſſam à Theodemaro Abbate Imperatori libram ſtatim poſt ejus

Quale ejus

Caput XXXIX obitum in omnibus monaſteriis, haud dubium recipi curavit ſynodus Aquiſgranenſis, ſtatuens, *ut libra panis triginta ſolidis per duodecim denarios metiatur;* & quidem *antequam coquatur*, ut præfert canonis titulus. Hæc verba illis temporibus omnino perſpicua, noſtris valde obſcura, plurimis divinandi occaſionem tribuerunt. Nam Gazæus in notis ad Caſſiani lib. 5. cap. 5. hunc canonem de pretio triginta ſolidorum intellexit, eique ſuffragatur Dadinus Alteſerra Aſcet. lib. 5. Haeftenus de pondere quatuor librarum, hoc eſt quadraginta octo unciarum, uti ſe ipſe explicat, fretus, ſeu potiùs illuſus Theodemari verbis ad Imperatorem ſcribentis: [Direximus quoque pondus quatuor librarum, ad cujus æqualitatem ponderis magis debeat fieri; qui in quaternos quadros ſingularum librarum, juxta ſacrum Regulæ textum, poſſit dividi; quando pondus, ſicut ab ipſo Patre eſt inſtitutum, in hoc eſt loco repertum.] Acceſſit concilii Aquiſgranenſis anni 816. decretum, ſingulis Canonicis quatuor panis libras aſſignans; & tres Monialibus, ex quo infert, non minorem Monachis quantitatem panis conceſſam fuiſſe. Non defuerunt etiam, qui ſolidos pro unciis interpretantes, præſcriptam à concilio libram eſſe unciarum triginta aſſeruerint. Nicolaus Bravus fatetur concilii ſenſum aſſequi ſe non potuiſſe; ſed interim Caſſinenſem libram unciarum triginta trium cum dimidia uti legitimam admittit. Eandem pro Benedictina agnoſcere videntur Jacobus Brolius Monachus S. Germani à Pratis in Supplemento Antiq. Pariſ. pag. 88. & Andræas Quercetanus in not. ad Bibliot. Cluniac. Difficultatis punctum attigit, ſed divinando, vir doctiſſimus Antonius Yepezius: cenſuit quippe eam legem de pondere libræ editam more Francorum, qui libram numericam viginti ſolidis computare ſolent; ſolidum verò duodecim denariis; quem eumdem computandi morem etiam in ponderibus olim adhibuerint. Ex qua obſervatione intulit libram crudi panis à Synodo aſſignatam conſtitiſſe libra ſeſquimedia, ut coctus panis conſtaret libra una Pariſino more, quæ pro una libra viginti quinque ſolidos exigit: & hanc demum eſſe libram, quam ſanctus Benedictus propenſam appellat. At difficultatis nodum non modò attigit, ſed etiam ſolvit Diſſertator Gallicus de hemina vini & panis libra Benedictina; Is enim in libello ſuo anno 1667 Pariſiis excuſo, atque iterum anno 1668 recuſo, ex vetuſtis Francorum legibus obſervat, vigeſimam partem unciæ denarium eſſe, duodecim verò denarios ſolidum efficere; adeo ut tres unciæ quinque ſolidos, & duodecim unciæ libram viginti ſolidorum conſtituant. Idem aliis argumentis atque auctoritatibus confirmat noſter Mabillonius in Præfatione ad ſæc. 4. Et ſic libra triginta ſolidorum ſeſquilibram Romanam continet, hoc eſt uncias octodecim; quæ poſt panis coctionem quatuordecim circiter uncias reddit, ſi panis primarius eſt; ſexdecim, ſi ſecundarius. Et hanc eſſe libram Benedictinam, quam eo quod unciis aliquot Romanam ſuperet, Sanctus Pater propenſam vocat, mihi multa perſuadent.

pondus juxta concilium Aquiſgranenſe.

Lib. 10. tract. 3. diſq. 2.

Cap. 122. In Regul. Mon. c. 13.

Num. 25.

Primò, quòd S. P. Benedictus veteres Monachos in multis ſequutus duces, tum hac in parte ſatis probabiliter æmulatus eſt. Porro de illis ita diſcurrit apud Caſſianum Abbas Moïſes: [Diſcutientes continentias diverſorum, qui vel ſolis leguminibus, vel oleribus tantùm, vel pomis vitam jugiter exigebant; præpoſuere cunctis illis refectionem ſolius panis, cujus æquiſſimum modum in duobus paximatiis ſtatuerunt, quos parvulos panes vix libræ unius pondus habere certiſſimum eſt.] Hanc libram fuiſſe unciarum duodecim colligitur ex paximatiorum pondere, quod ſex unciis conſtitiſſe patet ex Palladio, qui agens de Paulo Simplice ſic habet: [Fert Antonius, & imponit menſæ quatuor paxamidia ſex unciarum, & ſibi quidem unum madefecit.]

CAPUT XXXIX. Libra Benedictina unciarum circiter ſexdecim. Refutantur majoris menſuræ defenſores. *Collat. 2. cap. 19. Lauſic. cap. 28.*

Secundò, S. Benedictus ubi major eſt labor, conſtitutæ à ſe menſuræ aliquid ſuperaddi permittit. At verò ſi tantam panis quantitatem, ut volunt præcitati auctores, quæ duobus, tribuſve hominibus abundè ſufficeret, S. Pater dediſſet; nihil certè vel edaciſſimo homini, quantavis fame laboranti, æſtu aut operibus attrito ſuperaddere neceſſe foret.

Tertiò, S. Benedictus non plus ad duas refectiones, quàm ad unicam cum jejunium eſt, panis indulget. At qui ſexdecim, vel quindecim panis uncias ad unicam refectionem cum duobus tribuſve pulmentis homini pænitenti ſufficere negat, hic non tam ſedare famem, quàm ventrem non dicam replere, ſed exenterare cupit.

Quartò: [Apud Gallias, inquit Petrus Damiani, ut ſpecialis viri relatione didicimus, religioſi cœnobiorum Patres videntes pleroſque fratrum traditam à B. Benedicto menſuram refectionis excedere, nec ſe poſſe intra præſcriptum regularis diarii limitem cohibere, cautum duxerunt, ut conſtitutis quibuſdam horarum officiis, & alios adhuc pſalmos apponerent, quatenus victus remiſſioris exceſſum augmento valeant compenſare pſalmorum.] Quod ſi de pane intelligatur, tanta non erat libra Benedictina, quæ ſingulis ad refectionem quotidianam ſufficere non poterat. *Opuſc. 10. cap. 7.*

Quintò, S. Odonem Cluniacenſem Abbatem laudant, quòd mediam dumtaxat in die panis libram ederet, quæ planè laus magna non foret, ſi libra Benedictina duobus tribuſve hominibus reficiendis ſufficeret.

Denique Petrus Damiani libram panis Monachorum ita deſcribit, ut [novem ornicum, vel tria anſerum ova libratis lancibus tantumdem penſent.] Porro novem ornicum ſive gallinarum ova uncias ſexdecim non multo ſuperant. Hæc omnia argumenta æquum rerum æſtimatorem perſuadent, Benedictinam panis libram uncias quindecim haud ſuperare. *Opuſc. 15. cap 8.*

Huicce verò aſſertioni opponet non nemo varia libræ panis Monachis diſtribuendi pondera: nam Caſſinenſes in Declarationibus aiunt: [Pondus libræ, ut habuimus à monaſterio noſtro Caſſinenſi, fuit unciarum triginta trium.] Simile aut parum abſimile olim in Foſſatenſi S. Mauri monaſterio ſervatum fuiſſe teſtantur Petrus Boherius, & Jacobus Brolius. Item aliud in Sueſſionenſi S. Medardi, quo etiam vi- *Quid ſentiendum de pondere Caſſinenſi, Foſſatenſi, Sueſſionenſi, &c.*

CAPUT XXXIX. cini eidem monaſterio Cæleſtini Sueſſionenſes utebantur, unciarum triginta duarum. Aliud inſuper in Burdegalenſi S. Crucis ex ære cyprio unciarum viginti octo. Denique pondus quatuor librarum Carolo Auguſto ab Theodemaro Abbate miſſum.

Hæc omnia pondera, quæ tanquam falſa & ſuppoſititia ſuſpiciet aliquis, ut vera & legitima admittimus. Nam pondus Caſſinenſium, Foſſatenſium, Sueſſionenſium, & Burdegalenſium, pondus erat duarum librarum, quæ duobus dividebantur Monachis; & quidem libra Caſſinenſium, Foſſatenſium & Sueſſionenſium ſexdecim erat unciarum, aut eo amplius ante coctionem; Burdegalenſium quatuordecim coctione facta. Nec eſt quod quis dicat iſta pondera non eſſe æqualia; nam parum pro nihilo reputatur, nec viros æquos hiſce minutiis diutius immorari decet, de quibus litigare poſſunt critici, quibus nihil umquam, niſi probaverint ipſi, placebit. Nec eſt quod quis hæreat in fracto numero unciarum triginta trium cum dimidia; nam id provenire potuit ex unciarum diverſitate, quibus nunc utimur ab illis, quæ Sancti Benedicti tempore erant in uſu. Et certè Pondus æneum in Caſſinenſi ſacrario ſervatum cum hac inſcriptione *Pondus libræ panis B. Benedicti* eſt unciatum triginta novem regni Neapolitani. Ceterum hujuſce diviſionis exempla non deſunt apud veteres, nam Regula Magiſtri decernit, ut [medius panis penſans libram unam ſingulis in die ſufficiat.] Coquebatur ergo ſolidus panis duabus conſtans libris, cujus medietas *penſans libram unam* uni fratri competebat. Simili modo pondus quatuor librarum à Theodemaro Abbate Carolo Auguſto miſſum quatuor dividebatur Monachis, quod vel ex ipſa Theodemari epiſtola conſtat: [Direximus quoque, inquit, pondus quatuor librarum, ad cujus æqualitatem ponderis panis debeat fieri, qui in quaternas quadras ſingularum librarum juxta ſacræ textum Regulæ poſſit dividi. Quod pondus ſicut ab ipſo Patre inſtitutum eſt, in hoc eſt loco repertum.] In quaternas ergo quadras ſingularum librarum dividebatur, idque *juxta ſacræ textum Regulæ.* Hac ratione variæ poſſunt ſolvi difficultates, quas occaſione diverſorum ponderum aliquis movere poſſet, abſque eo quod neceſſe ſit recurrere ad ridiculas prorſus ponderum genealogias, quibus odioſos ſæcularibus Monachos reddere quis conetur. Certè hæc omnia pondera aliquam præ ſe ferunt antiquitatem; quibus proinde uſi ſunt majores noſtri, quos adeo modica libra contentos fuiſſe vidimus, ut aliquibus vix ſufficeret. Nunc verò Caſſinenſes, Camaldulenſes, Fulienſes, & aliæ communiter Monachorum congregationes tantum unicuique panis apponunt, quantum ſingulis ſatis ſit. Ciſtercienſes etiam ſeſquilibram ſingulis in refectorio miniſtraſſe colligitur ex lib. 2. de vita S. Stephani Abbatis Obazinenſis num. 27. [Poſt tertiam iterum piſtrinum ingreſſi, tantam panum copiam invenerunt, ut totus conventus, qui tunc centum viginti & amplius erant, libram panis & dimidiam *more ſolito* ſinguli habuiſſent.] Et hæc de quantitate panis, nunc de qualitate.

Cap. 26.

Tom. 4. Miſcell. Baluz.

Veteres Monachi paximatiis communiter veſcebantur. Paximatii etiam panis meminit Regula Sancti Columbani cap. 3. Paximatium autem nonnullis eſt *panis ſubcinericius*; aliis *panis bis coctus*: hinc frequens in vitis Patrum *panis ſicci* mentio. Qualem verò panem Monachorum eſſe voluerit Sanctus Benedictus? Haud dubium quin cibarium & groſſiorem, qualem pauperes decet; & quem propriis fratres conficerent manibus. Extat Ciſtercienſium ſtatutum prohibens primarium panem, quem vulgò candidum vocant, fieri, etiam in præcipuis feſtivitatibus: [Ne fratres carnis & ſpiritus fragilitate victi, groſſiorem panem abhorrere, & lautiorem incipiant deſiderare, ideo ſtabilimus, ne in cœnobiis noſtris fiat panis candidus, nec etiam in præcipuis feſtivitatibus; ſed groſſus, ideſt cum cribro factus. Ubi autem frumentum defuerit, cum ſeatio liceat fieri: quæ lex infirmis non tenebitur; ſed & hoſpitibus quibus viſum fuerit, album panem apponimus, & minutis in minutione ſua, ſicut in ſententia eorum deſcriptum eſt; cujus panis, albi videlicet qui minutis apponitur, ſicut & quotidiani paſta in ſtatere poſita, nequaquam plus debet ponderare, ſed æqua lance appendi.] Notat verò Julianus Pariſius, Ciſtercienſes olim triplicis ſpeciei panem habuiſſe 1. album pro infirmis. 2. communem ex frumento cribrato, aut hordeo, ſecali, avena, milio, ſed in ſeatio factum. 3. groſſiorem ex farina hordei, avenæ, &c. Sed quem per ſeatium non excernebant. Qui panis dabatur 1. in cœna iis, qui ad tertiam partem libræ ad prandium comediſſent. 2. per modum pænitentiæ. 3. in eleemoſynam. Auſterior tamen videtur fuiſſe prima Ciſtercienſium inſtitutio; ut enim in vita Sancti Bernardi legimus, eorum [panis inſtar prophetici illius ex hordeo, & milio, & vicia erat; ita ut aliquando religioſus vir quidam appoſitum ſibi in hoſpitio ubertim plorans, clam aſportaverit, quaſi pro miraculo omnibus oſtendendum, quod inde viverent homines, & tales homines.] Hujuſmodi haud dubium erat Ellantienſium Monachorum in diœceſi Remenſi panis, ſcilicet [non ſolùm furfureus, ſed & adeo amarus, ut vix inde pauperes fragmenta recipere dignarentur.] Simile aliquid de pane primorum Fulienſium ſcribit Ludovicus à S. Malachia; ſed editæ anno 1631. eorum Conſtitutiones tantùm habent: [Panis cibarius ſit, & communis; hoſpitibus tamen, & ægrotis poſſit melior dari.]

CAPUT XXXIX. Qualis debeat eſſe panis.

Inſtit. Ciſt. cap. 14.

De prima vivendi ratione Ciſter. part. 3. c. 3. ſect. 1.

Lib. 1. c. 5.

Vita B Rogerii Abbat. apud Boll. 4. Januar.

De Cartuſianis audiendus eſt Guigo in Statutis: [Panis quamvis de tritico, torta eſt; album enim panem non facimus.] Antiqua Statuta Cartuſienſium addunt: [Niſi pro infirmis.] Inferiùs tamen ita ſubjiciunt: [Antiqua conſuetudo eſt, ut duo genera panum; alterum, quod pulcrius ſit, Monachis faciamus; & alterum Converſis; qua in re cùm Priori placuerit ut ita fiat, ei contradicere nullus audeat attentare.] In mſſ. etiam Cluniacenſis monaſterii Conſuetudinibus, & in Benignianis cap. 40. memorantur panis duo genera, quorum optimus fratribus miniſtraretur. Iſto tamen optimo erat adhuc melior infirmis tribuendus.

Cap. 34.

Part. 2. cap. 14. § 16.

Cap. 32. § 9.

CAPUT XXXIX. Antequam verò hinc diſcedamus, obſervandum Benedictinam libram debere eſſe *propenſam*, quod nonnulli explicant præponderatam, ſive ante penſatam. Ita Smaragdus, Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, Boherius, & alii juxta veterum Monachorum morem, qui antè panem librabant, quàm menſæ apponerent; cujus rei exemplum profert Theodoretus de Publio quodam Monachorum Patre, qui accedens ad trutinam, panis menſuram diligenter perpendebat, & ſi quando inveniſſet plus quàm eſſet definitum, ægrè ferebat, & eos qui ita facèrent helluones appellabat. Atque hunc fuiſſe Ordinis noſtri uſum probant varia, quæ etiam ſuperſunt, librarum pondera.

Libra propenſa quid

Lib. 9. de vit. Part. cap. 9.

Verum *propenſa* hoc ſenſu non eſt vox latina, quare alii *libram propenſam* interpretantur libram præponderantem, profuſam & largam. Ita Gazæus in Caſſiani lib. 5. cap. 5. Menardus in hunc locum, & Mabillonius in Præfat. ad ſæc. 4. part. 1. quibus favent quædam verſiones Gallicæ, quæ hunc locum ita vertunt: *Une livre de pain à bon poid.*

Nicolaus Bravus ex unica voce propenſa duas facit pro penſa, quaſi diceretur *pro diaria penſa:* cui diviſioni refragantur codices mſſ. & omnes qui hac de re hactenus tractaverunt.

Tertia libræ pars ad cœnam reſervata.

QUÒD SI COENATURI SUNT, DE EADEM LIBRA TERTIA PARS A CELLERARIO RESERVETUR REDDENDA COENATURIS. Quod duobus modis fieri poteſt, aut ex eodem pane tertiam partem poſt coctionem dividendo; aut ex eadem libræ panis maſſa duos panes conficiendo. Primùm innuere videtur Regula Magiſtri cap. 26. fuitque uſitatum apud Caſſinenſes ad uſque tempora Bernardi Abbatis, qui poſterius induxit, uti ipſe teſtatur his verbis: [Hoc uſque ad tempus meum fuit obſervatum, quod quædam diſtrictio fiebat in tertia parte panis, ut non eſſent duo, vel tres panes, ſed unus. Sed ego videns hoc non multum eſſe decens, libram maſſæ farinæ in tres partes diviſi, ut tertia pars libræ poſſit non in pane fracto, ſed in integro reſervari.] Hujuſce Bernardi inſtitutionis meminit Nicolaus de Fractura, vigebatque adhuc ſuo tempore. At non ita ſtrictè S. Benedictum eſſe intelligendum cenſet Richardus de Sancto Angelo hunc in locum ſic ſcribens: [Non ita intelligendum eſt ſtrictè quòd tertia pars reſervetur pro cœna; ſed totum quod remanet conſervandum eſt; quia multi fortè non poſſent comedere de mane propter naturæ defectum, & comedunt de ſero.] Ita Ciſtercienſes videntur integram ad prandium libram miniſtraſſe, & ſerò ad cœnam quod ex prandio reſiduum erat; unde liber Uſuum ad Cellerarium pertinere dicit, [illis qui ad prandium uſque ad tertiam partem panis comedunt, ad cœnam de groſſiori pane, ubi habetur, ſuperaddere.]

Cap. 117.

Menſura ciborum propter ma-

QUOD SI LABOR FORTE FACTUS FUERIT MAJOR, IN ARBITRIO ET POTESTATE ABBATIS ERIT, SI EXPEDIAT ALIQUID AUGERE. Quod quidem [augmentum, inquit Bernardus Caſſinenſis,

ſinenſis, non puto ad panem tantùm extendendum, ſed etiam ad pulmentaria.] Idem cenſent Boherius, & Turrecremata, quorum ſententiam uſus antiquus Ordinis confirmat; licèt augmentum ad ſolam *libram panis* reſtringere videatur Nicolaus de Fractura.

CAPUT XXXIX. *Majorem laborem augeri poteſt.*

Et rectè quidem S. Benedictus ait *in arbitrio, & poteſtate Abbatis erit*, non in voluntate & arbitrio fratrum; nam etſi pius ac miſericors in ſublevandis Monachorum laboribus Abbas eſſe debeat; ſolatium tamen iſtud tanquam debitum non poſſunt requirere fratres, quibus ante omnia propoſitum eſſe debuit, pœnis ac laboribus ad æternam beatitudinis requiem viam ſibi parare. Unde S. Baſilius interrogatus [an bene faciat, qui vehementer laborans, aliquid ipſe præter conſuetudinem exquirat?] Reſpondet: [Omnino ſi laborem ſuſcepit, ut præmium conſequatur à Deo, hinc ejus levamentum quærere non debet, ſed operam dare, ut ad accipiendam Domini mercedem idoneum ſe præparet, ſciens ſe ut ex laboribus præmium, ſic ex anguſtiis etiam ſolatium à Dei benignitate inventurum. Verumtamen cui commiſſum eſt ut illud adimpleat: Dividebatur ſingulis prout cuique opus erat, neceſſariò ſingulos qui laborant cognoſcere debet, eorumque ut par eſt neceſſitati providere.] Eodem ferè modo loquitur Regula SS. Pauli & Stephani cap. 17.

Regul. brev. interrogat. 135.

Sed quæritur quis labor major ſit intelligendus? Johannes Bertelius Abbas Luxemburgenſis [majorem laborem vocat, quo ita defatigantur corpora, ut inde imbecillitas ad ſpiritualium perſeverantiam ſequatur, & quem pro qualitate conditionis & ſtatus diſcreti rerum adminiſtratores conſiderant eſſe præter ſolitum.] Ut v. g. tempore æſtatis cùm duros in agris labores habent Monachi. Atque ita Theodemarus Abbas Caſſinenſis, [cùm verò tempus ſectionis fœni eſt, inquit, etiam potionem ex melle ad horam quartam laborantibus fratribus propinamus;] & liber Uſuum Ciſterc. Tempore meſſionis, [unicuique in die libra panis communis & dimidia dari poteſt, ubi opus fuerit, & diſtribui ſingulis prout tempus & locus exegerit. Hoc tempore, exceptis diebus quibus fratres vacant lectioni, unum pulmentum habeant ad prandium, & alterum ad cœnam, ſi fieri poteſt;] nimirum præter ſolitum.

Quis major ille labor.

In epiſt. ad Carol Mag.

Cap. 84.

Bernardus verò Caſſinenſis majorem laborem interpretatur [non ſolùm in agris, aut operibus aliis; ſed etiam in officiis, ſicut eſt in ſolemnibus diebus, quando fratres officiis ſolemnibus dicendis conſueverunt amplius laborare.] Similiter Boherius, & Turrecremata, atque ante hos omnes Hildemarus hunc in locum ſic ſcribens: [In diebus verò ſolemnibus, vel quando labor factus fuerit, debet dare ad ſextam tria pulmentaria cocta, & quartum crudum, prout labor fuerit; ad ſeram verò unum coctum, ſicut ipſe dixit, ſi labor fortè factus fuerit major, in arbitrio & poteſtate erit Abbatis, ſi expediat, aliquid augere.] Et quidem eam fuiſſe antiquam Ordinis conſuetudinem, ſolemnibus diebus ad ſolitam annonam aliquid ſuperaddere, pluri-

In majoribus ſolemnitatibus cibi menſuram augebant majores noſtri.

CAPUT XXXIX. mis poteſt teſtimoniis comprobari. Egregium ſuppeditat Theodemari Abbatis epiſtola ad Carolum Magnum: [B. Pater noſter, inquit, inſtituit duo cocta pulmentaria in quotidiana refectione fratribus præparari, & tertium de leguminibus crudis aqua infuſis. Nos vero ex inſtitutione majorum noſtrorum tria cocta pulmentaria aliis diebus, quarta & ſexta feria duo tantùm reficiendis fratribus præparamus.... Die verò Dominico & in feſtivitatibus præcipuis etiam quartum addimus pulmentum, exceptis ſecunda, quarta, & ſexta feriis.] Simili modo in Fuldenſi monaſterio Venerabilis Eigil, teſtante Candido ejus diſcipulo, in die anniverſaria Sturmii Abbatis, [ob reverentiam tantæ ſolemnitatis, ſecundùm congruentiam monaſticæ vitæ, ad victum fraternum cultius quid ſolito jucundiuſque fieri demandavit.] In antiquis etiam Floriacenſis monaſterii Conſuetudinibus ad diem Paſchæ legitur: [Ad prandium debemus habere tria fercula, primum ova farſa, ſecundum piſces, tertium ſæpias & porrectam ab hortolano, & à piſtinario bracellos & pittantiam de optimo vino à cuſtode vini, & ſerò gaſtellos.] Denique in mſſ. Romani S. Pauli monaſterii Conſuetudinibus ad Paſchalem refectionem triplex præter ſolitum potionis propinatio præſcribitur, prima à Converſis, ſecunda à Diaconis, tertia à Sacerdotibus miniſtranda, [non tam pro gula & ebrietate explenda; quàm pro caritate tenenda, & ob amorem Chriſti.] Idque fieri poſſe arbitrantur auctoritate Hildemari in expoſitione Regulæ.

In ejus vita Sæc. 4. Ben.

Crapula. REMOTA PRÆ OMNIBUS CRAPULA, &c. Crapula eſt ſuperabundantia ſive ſuperfluitas ciborum, diciturque crapula, quaſi cruda epula, cujus cruditate cor gravatur, & ſtomachus indigeſtus efficitur.

Puerorum menſura minor. PUERIS VERÒ MINORI ÆTATE NON EADEM SERVETUR QUANTITAS, SED MINOR QUAM MAJORIBUS. [Tum quia nec tantùm poteſt comedere puer, quantum adoleſcens & juvenis; tum etiam quia ad prandium jejuni non veniunt, cùm horas canonicas habeant prævenire,] inquit Boherius in 1. Comment. S. Benedicto concinit Magiſter in Regula ſtatuens, ut [minoribus à duodecim annis minus à libra panis in die ſufficiat.] Certè puerorum libram panis paulò leviorem fuiſſe colligi poſſe videtur ex Hildemaro ad cap. 30. ubi agens de jejuniis pueris delinquentibus injungendis [libra, inquit, viginti duos ſolidos habet quando crudus eſt panis, ut cùm coctus fuerit habeat ſolummodo viginti,] hoc eſt uncias duodecim, cùm libra aliorum ex concilio Aquiſgranenſi eſſet ſolidorum triginta ante panis coctionem. Ad hunc locum pertinet quod in vita S. Hugonis ſcribit Hildebertus Cenomanenſis: [Quantæ autem diſcretionis & miſericordiæ fuerit, junioribus Cœnobitis impenſa demonſtrat benignitas; quibus cùm minor libra panis & potus ex conſuetudine traderetur, ipſe tamen parem eis dare conſtituit, æquum judicans, ut quos idem diei pondus affligebat & æſtus, idem quaſi jam denarius ſolveretur.]

Hæc verba deſiderantur in Hildemaro S. Benigni.

In ejus vita n. 12. apud Bollan. 29. April.

CARNIUM VERÒ QUADRUPEDUM OMNINO AB OMNIBUS ABSTINEATUR COMESTIO, PRÆTER OMNINO DEBILES

ET ÆGROTOS. Qui tamen ex mſſ. S. Benigni Conſuetudinibus in Quadrageſima, ut ſani, abſtinebant; immo etiam in Adventu & à Septuageſima ad caput jejunii, niſi maxima eſſet infirmitas. CAPUT XXXIX.

Hìc plurimùm torquentur auctorum ingenia, quorum ſententiæ tres præſertim in claſſes dividi poſſunt. 1. eorum, qui cenſent ſolas quadrupedum carnes à S. Benedicto interdictas eſſe, volatilibus conceſſis. 2. eorum, qui dicunt, tam ſanis quàm infirmis vetitas eſſe volatilium carnes, ſolis quadrupedibus iſtis pro reparatione indultis. 3. eorum, qui ſuſtinent tam volatilia quàm quadrupedia ſanis prohibita, utraque verò infirmis permiſſa. Rem hìc pro certo definire non eſt animus, ſat eſſe exiſtimanti trium ſententiarum momenta promere, ut quam ſibi arridere viderit, quiſque liberè ſequi poſſit. An volatilia conceſſerit S. Benedictus tres opiniones.

Prima ſententia triplici nititur fundamento, auctoritate, ratione, & praxi. Nam primò ita Regulæ textum intellexit Theodemarus Abbas Caſſinenſis, Carolo Magno Imperatori ſcribens in hæc verba: [De volatilium tam cautè prudentiſſimus Pater noſter in ſua Regula poſuit, ut ſi velint comedere Monachi, quum opportunum eſt, non ſubjaceant culpæ: Si verò eis à ſuo tale edulium non præbeatur Abbate, ut quaſi ex debito, hoc non poſſunt requirere.] Theodemaro ſuffragatur Rabanus Maurus: [Avium quoque eſuum, inquit, credo inde à Patribus permiſſum eſſe, eo quod ex eodem elemento, de quo & piſces, creatæ ſunt: nam in Regula Monachorum non invenitur aliarum carnium eſum eis interdictum eſſe niſi quadrupedum.] Ubi quod ait *Credo*, non cadit ſuper permiſſionem ipſam, quaſi de ea dubitaret; ſed ſuper permiſſionis rationem, ſcilicet quia de eodem, quo piſces, elemento aves creatæ ſunt. Iſtud porro Rabani teſtimonium commendat, quod fuerat ipſe Monachus Fuldenſis monaſterii, quod ſub ſtrictiori & ſeveriori Regulæ S. Benedicti obſervatione S. Bonifacius fundaverat, miſſo in Italiam S. Sturmio, qui in melius ordinatis monaſteriis puriorem velioremque Regulæ ſenſum addiſceret, à Fuldenſibus Monachis poſtea ad praxim reducendum, ac proinde Rabanus loqui haud potuit, præter ſenſum ſuo in monaſterio intellectum. Eadem fuit ſententia Dietrici Mettenſis Epiſcopi, qui aliquando loquens de diſciplina, quam ipſe ſtudens in monaſterio S. Galli viderat: [Erant, inquit, alii qui ſolis volatilibus, quòd unius cum piſcibus creaturæ ſint, *licitè* uterentur.] His accedit Sancta Hildegardis, cujus hæc verba: [Carnium eſus infirmis omnino, debilibuſque pro reparatione concedatur. Carnes tam quadrupedum quàm volatilium intelligi volens, & nullas carnes quas homines comedere ſolent excipiens. At ubi meliorati fuerint, à carnibus more ſolito abſtineant, ſcilicet à carnibus quadrupedum; quia ſani illas & ſuccum earum comedere non ſolebant, ſed infirmi. Sani verò carnes volatilium, quoniam mundæ ſunt, nec ardentem libidinem comedentibus inferunt, manducabant;] & infrà: [De volatilibus reticet, quoniam comeſtionem eorum ſanis non interdicit.] &c. Auctoritates pro prima ſententia affirmativa. *Lib. 2. de Inſt. Cleric. cap. 17.* *Ekkehard de Caſibus S. Galli. cap. 11.*

Caput XXXIX. Rationes ejuſdem ſententiæ. *In Regul. ad Monach. cap. 24. Cap. 51.*

Secundò non ſine ratione, aiunt, S. Pater uſus eſt voce *Quadrupedum*; nam ſi volatilia prohibere voluiſſet, aut ſimpliciter dixiſſet *à carnibus omnes abſtineant*; aut utraque ſimul nominaſſet, uti S. Cæſarius: [Pullos & carnes numquam ſani accipiant;] & Sanctus Aurelianus: [Carnes in cibo nuſquam ſumantur. Pulli verò vel cuncta altilia in congregatione non miniſtrentur.] Nunc verò cùm S. Benedictus ſolas quadrupedum carnes nominet, ſignum eſt volatilia permiſiſſe; cùm enim negatur unum, aliud conceditur.

Hanc ad rationem reſpondet Richardus de S. Angelo ita revera ſe habere, [niſi cauſſa prohibitionis eadem eſſet in conceſſo & in prohibito; quia tunc ubi unum negatur, aliud etiam negatur.] Porro eadem eſt ratio de volatilibus, ac de quadrupedibus, nimirum pænitentiæ, ac refrenandæ concupiſcentiæ; immo major pro volatilibus, in quibus eſt major voluptas, major ſuavitas, & à quibus à fortiori debet abſtinere Monachus omnis voluptatis & ſuavitatis abrenuncians. Jam verò ſiquis quærat cur quadrupedia potiùs S. Benedictus expreſſerit, quàm volatilia? Reſpondet idem Richardus: [Quòd frequentius homines utuntur iſtis carnibus quàm aliis; & jura etiam ad ea, quæ frequentius accidunt, adaptantur, ut Digeſt. de leg. & ſena. conſultus. lib. num. ad ea. Et quod nomine quadrupedum intelligantur aliæ carnes, patet per legem Digeſt. Si quandiu. Pauper. lib. penultimo, ubi dicitur quod ubi nominantur quadrupedes, intelligitur & bipes.] Aliter Hildemarus: [Nunc autem ne fortè Monachi poſſint dicere, ſcimus quidem quod volatilium carnem non poſſumus, nec debemus comedere, eo quod majorem dulcedinem & ſuavitatem habent, quàm quadrupedum carnes; tamen carnem quadrupedum poſſumus, & debemus comedere, quia minorem dulcedinem, & ſuavitatem habent guſtus: Propter hos tales occurrit Sanctus Benedictus, dicendo nominatim, ut carnes quadrupedum omnino comedere Monachi non debeant, niſi pro infirmitate vel debilitate ſua; quia ſicut volatilium carnes pro ſua dulcedine & ſuavitate guſtus quam habent, ſolent carnis provocare ſtimulos; ita etiam quadrupedum pro ſua fortitudine quam habent, virtutem ipſis carnis ſtimulis ad perficiendum conferunt.]

Alteram rationem repetunt ex ipſa volatilium natura, quarum carnes cùm ſint mundiores, nec tantum habeant nutrimenti, ardentem non inferunt libidinem. Quæ ratio eſt S. Hildegardis.

Huicce rationi reponeret Hildemarus: [Intellexit ipſe Sanctus Benedictus plus dulces carnes habere volatilia quàm quadrupedia; ſicut doctores dicunt, & uſus comprobat, in eo quod Reges & Principes propter majorem dulcedinem, & ſuavitatem guſtus poſt carnes quadrupedum in ſuis conviviis carnes volatilium præcipiunt ſibi præparari: Et ideo propter ſuavitatem guſtus, non propter numerum pedum abſtinentes & pænitentes à carnibus omnibus abſtinere noſcuntur.] Et infrà addit: [Volatilium carnes pro ſua dulcedine & ſuavitate guſtus, quam habent, ſolent carnis provocare ſtimulos.] Immo: [Sti-

muli carnis magis ſolent inſurgere, ubi major eſt dulcedo, & major ſuavitas guſtus in cibum percipitur.] Adde quod nonnulla ſunt volatilia, in quibus non minus reperies ſucci, quàm in quadrupedum carnibus. CAPUT XXXIX.

Tertiam rationem petunt ex ipſa volatilium origine, quæ ex eodem elemento, de quo & piſces, creata ſunt: quam rationem tetigit Rabanus ſuprà citatus, eaque cauſſa fortè fuerit cur promiſcuè olim in Quadrageſima cum piſcibus aves comederent nonnulli, teſtantibus Socrate & Nicephoro; & quidam olim pluris facerent abſtinentiam quadrupedum, quàm volatilium. *Socrat. lib. 5. Hiſt. cap. 21. Niceph. Hiſt. eccleſ. lib 12. c. 34.*

Sed huicce rationi opponunt illud Sancti Hieronymi ad Salvinam: [Procul ſint à conviviis tuis phaſides aves, craſſi turtures, attagen Jonicus, & omnes aves, quibus ampliſſima patrimonia avolant, nec ideo te carne veſci non putes, ſi ſuum agreſtium, leporum, atque cervorum, & quadrupedum animantium eſculentias reprobes; non enim hæc pedum numero, ſed ſuavitate, & guſtu comprobantur.] Et illud Juliani Pomerii: [Si à quadrupedibus abſtinentes phaſianis altilibus, vel aliis avibus pretioſis perfruantur, non mihi videntur reſecare delectationes ſui corporis, ſed mutare; nec pro abſtinentia, ſed velut pro neſcio qua immunditia, vel certè, quod verius eſt, pro ſtomachi nauſeantis teneritudine, delicatas illas & minus communes ac viles carnes abjicere; quo poſſint aliis non ſolùm carnibus, ſed etiam delicatioribus ac pretioſioribus carnibus ſuas voluptates explere.] *Epiſt 9.* *Lib. 2. de vit. Contem. cap. 13.*

Tertiò, ex his S. Hieronymi & Juliani Pomerii teſtimoniis inferunt, jam ante S. Benedicti tempora uſu receptum eſſe apud Monachos carnes volatilium ad cibum aſſumere. Et ne quis dicat, eos quorumdam perverſorum Monachorum abuſum & immortificationem redarguiſſe, non probaſſe; præſto eſt S. Hilarionis viri Sanctiſſimi exemplum, ad quem aliquando in prandio S. Epiphanius avem appoſuit; quam ille recuſavit dicens: Ignoſce mihi pater, quia ex quo accepi iſtum habitum, non manducavi quidquam occiſum: non dixit quia hoc Monachis vetitum eſt. Et certè S. Epiphanium non latebant Monachorum vivendi leges, ut eas à viro ſanctiſſimo violari vellet. Confirmatur eadem ſententia praxi. *Lib. 5. de vit. Patr. libell 4. n. 15. & Tom. 1. Mon. eccleſ. græc. pag. 428.*

Jam verò poſt S. Benedictum innumera proferunt monaſteriorum bene ordinatorum exempla, in quibus volatilium eſus erat in uſu: unde ſi praxis optima ſit legum interpres, concludunt permiſſas à S. Benedicto volatilium carnes. Hujuſcemodi exempla habemus in vita S. Bertulfi Abbatis Bobienſis auctore Jona Monacho ejus diſcipulo num. 21. in quo Præpoſitus monaſterii triginta fratribus vineæ cuſtodibus *anatem* diviſiſſe legitur; in vita S. Judoci, qui ut ſcribit anonymus in ejus vita num. 10. *gallinas* SIBI *nutrire conſueverat*, in vita S. Cuthberti auctore Beda cap. 36. qui aliquando hoſpitibus Monachis *aucam* exhibuiſſe dicitur; apud Arnulfum S. Emerammi Ratiſponenſis Monachum de primis Ratiſponenſibus ſcribentem, quod *communiter pauperem annonam habebant, volatilia manducabant*. Et hanc fuiſſe non ſingularem quorumdam monaſteriorum *Sæc. 2. Ben.* *Sæc. 2. Ben.* *Sæc. 2 Ben.* *Lib. 2. dialog.*

CAPUT XXXIX. praxim, ſed communem omnium ferè conſuetudinem, probant ex Regula Magiſtri, quæ non diu poſt S. Mauri obitum ſcripta fuit, hoc eſt ſæculo VII. & magna ex parte conſtat ex Benedictina; nam loquens de Gyrovagis Monachis, & rationem reddens, quare omni vitæ ſuæ tempore ternis quaterniſve diebus per diverſorum cellas & monaſteria *Cap.* 1. hoſpitantur, dicit quod [pro hoſpitum adventu à diverſis volunt quotidie noviter ſuſcipi; & pro gaudio ſupervenientium exquiſita ſibi pulmentaria apparari, & animantia *pullorum* ſibi curant quotidie à diverſis hoſpitibus pro adventu cultro occidi.] Atque rem ita ſe habuiſſe uſque ad tempora Ludovici Pii Imperatoris, probant ex additamento ad cap. 27. lib. 2. de Inſtitut. Cleric. Rabani, in quo legitur: [Sola quadrupedia non volatilia Monachis interdicta. Hoc autem tempore Pii Ludovici ſic immutatum eſſe dicitur, ut in omni eorum pulmento ſanguine uti liceat, propter nimiam, & aliis damnoſam conſumtionem volatilium, quam faciebant.] Hæc verò immutatio facta eſt in con*Can.* 8. cilio Aquiſgranenſi, in quo ſtatutum eſt, [ut volatilia intus foriſve niſi *Can.* 78 pro infirmitate, nullo tempore comedant;] ita tamen, [ut volatilia in Natali Domini, & in Paſcha tantùm quatuor diebus, ſi eſt unde, comedant: ſi verò non fuerit, unde non requiratur per debitum. Si autem Abbas, aut Monachi abſtinere ſe voluerint, in eorum ſit arbitrio.] Ita nimirum generalem permiſſionem ad certos dies reſtrinxit Synodus, non quaſi præter Regulam aliquid indulgens: id quod factum eſt ad inſtar Caſſinenſium, de quibus Theodemarus Abbas ad Carolum Auguſtum ita ſcribit: [Volatilia numquam niſi die Natalis Domini, ſi eſt unde, uſque ad dies octo comedimus. Similiter etiam Paſchalis feſti diebus.] Hujuſmodi conſuetudo vigebat etiam in Pariſienſi Sancti Germani monaſterio, ut patet ex diplomate Ludovici & Lotharii *Lib.* 5. *de geſt. Franc. cap.* 10. Imperatorum apud Aimonium, quo decernunt, ut Monachis dentur [annis ſingulis volatilia cum ovis de duobus feſtis, id eſt Paſchæ, & Natalis Domini;] & in Fontanellenſi ex Conſtitutione S. Anſegiſi *In Chron. Font Specil. tom.* 3. Abbatis de victû & veſtitu Monachorum, in qua aſſignat ad Nativitatem Domini & ad Paſcha *aucipaſtas*, *pullipaſtas*, *&* *pullos*.

Ad hæc omnia exempla, & ad decretum concilii Aquiſgranenſis, reſpondet Boherius: [Niſi Regula hæc hoc præceſſiſſet concilium, putaſſem hunc paragraphum inde ſumſiſſe cauſſam, unde credo è contra, ut ipſum videlicet concilium ex fine hujus capitis malè intellecto præbuerit cauſſam edicti. Abſit enim quod Magiſter bipedales carnes cœnobitis conceſſerit, conſiderando pedum numerum, non avium dulcorem.] Hæc ſunt præcipuæ primæ ſententiæ momenta, ad ſecundam venio.

Auctores pro ſecunda ſententia Negativa. Secunda ſententia primæ omnino oppoſita, cum tertia convenit in eo quod volatilia ſanis interdicta eſſe aſſerat; diſcrepat verò in eo quod etiam infirmis ea auferat. Et quidem ſanis vetita eſſe volatilia probant auctoritate omnium qui ab annis circiter nongentis ſuper Regulam Benedictinam ſcripſerunt auctorum, una excepta S. Hildegarde. In primis Smaragdus mentem ſuam ſatis explicat dum adducto

præſenti Regulæ textu, S. Aureliani & S. Fructuoſi decretum, quo ſanis altilia prohibentur, profert, quorum teſtimonio S. Benedicti vocem obſcuram explicat, ac perſpicuam facit. Similiter Hildemarus, quamvis aliquando dubius hæſiſſe videatur an volatilia S. Pater permiſerit; tamen abſtinentes laudat; aliiſque in locis omni poſtpoſito dubio conſtanter negat conceſſas avium carnes, ut videre eſt in locis ſuprà citatis, tum hoc capite tum cap. 36. Idem docent Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, Richardus de S. Angelo, Petrus Boherius, Johannes de Turrecremata, Theobaldus Artaldus, Johannes Craeſbeeck, Matthias Lambertus, Nicolaus Bravus, Hugo Menardus, Benedictus Haeftenus, & alii. CAPUT XXXIX.

Ratio eſt à fortiori. Si enim groſſiores quadrupedum carnes Sanctus Benedictus vetuit, multo magis ſuaviores dulcioreſque volatilium. Nam mens S. Doctorum eſt in minori comprehendere majus: quare cùm minus delicatas eſſe quadrupedum carnes quàm avium, uſus & experientia docuerit, haud dubium quin quadrupedia vetando, vetuerit & altilia. Ita ferè argumentantur Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, Richardus, & alii. Rationes pro eadem.

Deinde [minimè credendum eſt, inquit Menardus, à S. Benedicto tales inſtitui Monachos, qui pedum numero delicias eſcarum dijudicent, cùm ipſe capite 36. Regulæ carnis eſu exceptis ægrotis Monachos arceat. Nec verò inferri poteſt quadrupedum interdictione volatilium eſum eſſe permiſſum; nam cùm unum prohibetur, non ſtatim alterum permitti concludendum eſt, ut Levit. 19. cùm dicitur non maledices ſurdo, nec coram cæco pones offendiculum: malè quidem inferret aliquis ex ejuſmodi legibus permitti non ſurdis maledicere, & videntibus ponere offendiculum; quia poteſt accedere peculiaris ratio, ut ejuſmodi prohibitio fiat, etiamſi alterum expreſsè non prohibeatur.]

Sed ad id quod ex cap. 36. ubi carnes abſolutè interdicuntur, infertur; reſpondent alii veteres aves ſub carnis nomine non comprehendiſſe, immo utrumque diſtinxiſſe, ut videre eſt in Regula S. Cæſarii: [Pullos & carnes numquam ſani accipiant;] & in vita S. Pardulfi qui [numquam carnium, neque volatilium eſu uſus eſſe] dicitur. *Cap. 14. In ejus vit. Sæc. 3.*

Tandem hiſce rationibus atque auctoritatibus accedit praxis omnium ferè congregationum, in quibus illibata Regulæ obſervatio viguit. Nihil enim de volatilium eſu in antiquis Cluniacenſis monaſterii Conſuetudinibus ab Udalrico collectis, immo propter eum punitus aliquando Monachus legitur in vita S. Odonis; nihil in Statutis Lanfranci, Concordia Dunſtani, libro Uſuum Ciſtercienſium, Declarationibus Caſſinenſium, Camaldulenſium, aliorumque Monachorum. Extantque non paucæ veterum Regulæ, in quibus volatilia expreſſis verbis prohibentur, ut ſunt Regula Sancti Cæſarii, Sancti Aureliani, Sancti Fructuoſi, & Solitariorum. Et praxis.

Jam verò quod etiam infirmis volatilia S. Benedictus abſtulerit, An volati-

Caput XXXIX. lia infirmis prohibita

hoc ſe probare exiſtimant argumento. S. Pater carnes infirmis conceſſit ſolùm pro reparatione, non concupiſcentiæ explendæ gratia: at pro reparatione ſolæ ſufficiunt quadrupedum carnes; ſolas ergo conceſſit. Deinde cùm cap. 36. omnes ſanis carnes prohibuerit, & aliquas ægris permiſerit; hìc oſtendens quaſnam indulſerit, ſolas quadrupedum nominat; quaſi diceret omnes à carnibus abſtinere debent, præter infirmos, quibus quadrupedia concedo. Ita ferè ratiocinatur Julianus Pariſius in lib. de prima vivendi ratione Ciſterc. part. 3. cap. 2. ſect. 2.

Negat omnino tertia ſententia ex conſenſu omnium antiquiorũ auctorum.

Sed iſti opponitur tertia ſententia, quæ tenet omnes tam volatilium, quàm quadrupedum carnes ſanis eſſe vetitas, utraſque infirmis eſſe permiſſas. Et quidem prohibitas eſſe ſanis volatilium carnes probat argumentis ſuprà relatis. Poſſe verò infirmos licitè volucres edere demonſtrat ex communi omnium veterum conſenſu. Et quidem non defuerunt qui conceſſa ſanis altilia exiſtimarent; at qui ea infirmis eſſe denegata ante Julianum Pariſium novi neminem; vixque in animum poteſt induci, hoc ſibi Monachos aliquando perſuaſiſſe, ut crederent ſanis conceſſa eſſe volatilia, ſi quando iis veſci fuiſſet infirmis illicitum. Remanſiſſet enim aliquod antiquæ traditionis veſtigium, quo ab auſu tali revocati fuiſſent; agnoſcentes nimirum quod ſi ab eſu volatilium S. Pater interdixiſſet infirmos, multo magis ſanos. Et ſic ab eſu quadrupedum abſtinentiam violare cœpiſſent, ut pote minoris momenti; nemo enim de repente fit peſſimus, ſed à minimo incipit. Et tamen ſuprà vidimus in monaſteriis probè ordinatis volatilium eſum cum abſtinentia quadrupedum.

Neque etiam inſolitum fuit apud veteres Monachos infirmis concedere volatilia: Extat hac de re decretum in Regula S. Cæſarii ad Monachos cap. 24. & in Regula S. Aureliani ad Monachos cap. 51. & ad Virgines cap. 34. & 35. à nobis ſuprà citatum; quibus accedit Regula S. Fructuoſi cap. 5. omnibus eſum carnium prohibens, [ſervato tamen moderamine pietatis erga ægrotorum neceſſitudines, vel longè proficiſcentium qualitates, ut & volatilium eſibus infirmi ſuſtententur, & longinquo itineri deſtinati, ſi aut à Principe vel Epiſcopo ſperantur, pro benedictione & obedientia deguſtare non metuant, ſervantes apud ſe de reliquo continentiam conſuetam.] His adde Regulam Solitariorum cap. 43. & Conc. Aquiſgr. can. 9.

Confirmatur ex praxi, & quidem non poſteriorum temporum, ſed S. Benedicto omnino viciniorum. Cujus illuſtre habemus exemplum in vita S. Juniani Abbatis Mariacenſis, qui Sancti Benedicti Regulam à B. Mauro acceperat, eique tribus dumtaxat annis ſupervixiſſe creditur.

Sæc. 1. Ben.

Hic, ut ſcribit Wlſinus Boëtius: [Propter uſus Monachorum, & maximè pauperum, cœpit enutrire animalia, quibus poſſit humana fragilitas ſublevari; nam & pullorum nutrimenta plurima congregavit, quorum carnibus infirmorum inopiam ſuſtentaret, & ova ſumtibus egentium deſervirent.] Aliud exemplum profert vita S. Agnelli Abbatis, qui in conſtructo à ſe xenodochio gallinas infirmis miniſtraſſe

Sæc. 1. Ben.

dicitur

dicitur num. 2. De S. Benedicto Anianenſi Abbate quoque ſcribit Ardo, quod [carnem quadrupedum à die converſionis ſuæ uſque ad extremum vitæ edere noluit; jus è pullo compoſitum ſumebat, ſi aliqua acceſſiſſet debilitas.] Denique S. Anſegiſus Abbas Fontanellenſis in ſua de victu Monachorum Conſtitutione, ad ipſam infirmorum domum concedit *mutones, berbices, pullos, & ova.* CAPUT XXXIX. *Sæc. 4. Ben.*

Ex his tribus opinionibus de mente S. Benedicti liberum unicuique cedimus quam voluerit ſequi, probantes interim eos, qui volatilia ſanis omnino auferunt. Nam etſi verum eſſet ea à S. P. Benedicto non eſſe interdicta; non tamen inde ſequeretur Monachos ex profeſſione ſua pænitentiæ addictos liberè poſſe iis veſci; quæ ſi non ſunt vetita ex vi verborum Regulæ; non minus ſunt prohibita ex vi profeſſionis monaſticæ, quæ volatilium delicias Regum conviviis reliquit.

Quartam ſententiam tradit Boherius in 1. Comment. ubi ſic diſcurrit: [Nota ſi vis verum capere intellectum. Magiſter ponit tres hominum conditiones in hac Regula. Primi ſunt ſani, & hi nullis omnino debent veſci carnibus. Secundi ſunt debiles & ægroti, quibus pro ſuſtentatione naturæ ſolùm conceditur eſus carnium quadrupedum, ut hìc; & intelligo hìc debiles, decrepitos, vel præcedentibus infirmitatibus debilitatos; ægrotos verò patientes, ſed non continuè, ut capite, ventre, aut renibus; ſicque expone hìc omnino, id eſt ſecundùm veritatem, vel id eſt non fictè. Tertii verò ſtatus infirmi, in quibus ſimpliciter conceditur pro reparatione naturæ eſus carnium; unde nedum quadrupedalibus, immò & carnibus bipedalibus quæ ſunt magis reparativæ & nutritivæ, veſci poſſunt.] Idem docuiſſe videtur Guido Juvenalis in ſua verſione Gallica; quamquam ex eodem Guidone, aut ejus correctore Monacho Clarevallenſi quintam ſententiam proferat Haeftenus, quæ cenſet [vegetis ac ſanis omnem carnis eſum, ægrotis verò quadrupedum tantùm interdictum, adeo ut ſolis volatilibus in morbo veſci fas ſit;] carnibus quadrupedum non, niſi ubi ſanitati infirmorum conveniunt, conceſſis, id quod rarò contingit. Hæc ſententia refutatione non indiget. Quarta & quinta ſententia. *Lib. 10. tract. 6. diſq. 2.*

Neque verò ſimpliciter dicit S. Benedictus à carnibus quadrupedum eſſe abſtinendum; ſed *omnino*, inquit, ſive ut in quibuſdam codicibus legitur, *omnimodo abſtineatur comeſtio.* [Quia, inſit Bernardus Caſſin. non debent comedi ſecundùm hanc Regulam fruſtatim carnes inciſæ, & hoc eſt *omnino.*] Addit Boherius: [Et eſt contra illos, qui carnes capulatas in refectorio comedunt, quas vocant mortarolium, aſſerentes forſan poſt hujuſmodi triturationem carnium ſpeciem minimè remanere, quia, ut dicitur primo phyſicorum, in diviſione carnis contingit devenire ad carnem minimam; quæ ſi ultra dividatur, non remanebit ſpecies carnis.] Ubi obſervare obiter licet, quo tandem homines pepulerit cæca carnes edendi cupiditas, ut etiam abſtinentiam ſe violare minimè crederent, ſi minutas ante carnes comederent; quaſi Carnes fruſtatim inciſæ à S. B. prohibitæ.

CAPUT XXXIX. verò aliter, quàm minutæ ſaltem dentium miniſterio carnes manducari poſſent. Sed huic morbo remedium afferre conatus eſt Gregorius Papa IX. hoc edito ſtatuto: [Et ſicut interdicimus eſus carnium, ita farſaturas de certis carnibus denegamus.]

In Conſtit. pro Monac. Benedict.

De Pinguedinis uſu.

Quod autem hic de carnibus minutis dicitur, idem de adipe aſſerendum eſt: [De pinguedine, inquit Hildemarus, ſcimus quia caro quadrupedum eſt, manifeſtum eſt quia non eſt manducanda.] Ejus tamen uſum Monachis indulſit concil. Aquiſgran. concedens, [ut fratres aliquid pinguedinis in victu quotidiano habeant, excepta ſexta feria, & diebus octo ante Natale Domini, & à quinquageſima uſque ad Paſcha.] Quod ſtatutum paulò reſtrinxere poſtea Cluniacenſes, in Septuageſima adipem cum *alleluia* ſepelientes, quæ conſuetudo in omnibus paſſim monaſteriis recepta fuit, ut videre eſt in Concordia Dunſtani, in Statutis Lanfranci, in mſſ. Germaniæ Conſuetudinibus, & in libro Uſuum Beccenſium. Immo toto etiam Adventu adipem auferunt Dunſtanus, Lanfrancus, & Petrus Venerabilis. At quod ſextam feriam ab eſu pinguedinis eximunt Patres Aquiſgranenſes non videntur obſervaſſe Cluniacenſes, quibus poſtmodum Petrus Venerabilis juſſit, [ut univerſi fratres Cluniacenſes omni ſexta feria præter Nativitatem Domini, ſi eadem die occurrerit, ab adipe abſtineant.]

In cap. 36

Statut. 10.

Quare conceſſus.

Hujus indulgentiæ cauſſa duplex afferri poteſt. Prima fuit in compenſatione volatilium, quorum uſum excepta Nativitate & Reſurrectione Domini prorſus ſuſtulerat. Ita docet additio ad cap. 27. lib. 2. Rabani de Inſtitutione Cleric. ubi legimus [ſola quadrupedia, non volatilia Monachis interdicta. Hoc autem tempore Pii Ludovici ſic immutatum eſſe dicitur, ut in omni eorum pulmento ſanguine uti liceat, propter nimiam & aliis damnoſam conſumtionem volatilium, quam faciebant.] Altera fuit propter defectum olei, ut diſcimus ex Ruperto, cùm reſpondens Clericis Regularibus, hoc nomine ſe Monachis præferentibus, quod uſum adipis ſponte abjeciſſent, ait: [Hoc neque illis augere, neque his minuere altitudinem meriti; eccleſiæ namque Dominus claves regni cælorum in B. Petro tradidit: Eccleſia autem tantam poteſtatem habens generali Synodo Monachis, quoniam olei copiam non haberent, non carnes, ſed carnibus cognatum indulſit adipem.] Eo reſpexiſſe videtur Grimlaicus in Regula Solitariorum ſtatuens, ut [in his regionibus ubi defuerit oleum, ſi neceſſitas expoſcerit, adipe utantur interdum.]

Lib. 4. in Reg. S. Ben.

Cap. 45.

De eſu ovorum.

Quod de carnibus minutis ac de pinguedine, idem de ovis, quæ ſunt de ipſiſſima gallinæ ſubſtantia judicium ferendum eſt, ab iis qui negant volatilia à Sancto Benedicto indulta; unde & Sanctus Junianus in ſuo monaſterio [pullorum nutrimenta plurima congregavit, quorum.... ova ſumtibus egentium deſervirent,] non Monachorum. Et tamen Leo Abbas Cavenſis *ova gallinacea* hoſpitibus exhibuiſſe perhibetur in lib. 3. dial. ſancti Victoris Papæ cap. 8.

In ejus vit.

Lactis, ca-

De lacte, butyro, & caſeo, in quibus major eſt difficultas, audien-

dus eſt Boherius : [Quamvis ſiquidem in hac parte prædicer rigoroſus, & os meum condemnet me ; puto planè quod regulari honeſtate valentes corpore Cœnobitæ uti non poſſint adipe, lacte, ovis, ac caſeo; par enim eſt, inquit canon Gregorii, ut qui à carne animalium abſtinemus, ab omnibus, quæ ſementinam carnis trahunt originem, jejunemus.] Conſtat tamen veteres Monachos, ipſos etiam Ciſtercienſes lacte & caſeo frequenter uſos fuiſſe. Et certè, uti obſervat Hildemarus, [lac & caſeus non eſt caro, quamquam de carne exeant, eo quod non caro in lac vertitur, ſed ipſe cibus vertitur in lac Dei diſpoſitione ad filios Chriſti nutriendum ;] quemadmodum vinum quod de vite exit non eſt vitis, nec oleum quod de ligno, eſt lignum ; ſed ſuccus terræ, qui & in vinum vertitur, & in oleum. CAPUT XXXIX. ſei, & butyri.

Quid verò cenſendum eſt de his, qui carnis abſtinentiam violant ? Hos Petrus Venerabilis *corvinos* Monachos ac ferinos vocat, qui ſanguineis dapibus jugiter inhiant, S. Odo incunctanter *apoſtatas* appellat : [An non eſt apoſtaſia, inquit, de habitu & victu traditiones Patrum contemnere, cùm Deus terminos Patrum tranſgredi interdixerit, deſpectaque victus qualitate, vel quantitate per B. Benedictum præfixa, ſanguineas dapes cum filiis Iſraël deſiderare.] Et certè abſtinentia à carnibus inter præcipua vitæ monaſticæ inſtituta ſemper conſiderata eſt ; unde etiam Sanctus Vitalis Abbas Ordinis Sancti Baſilii ſucceſſorem ſuum inſtituens, inter alia jubet ut [in monaſterio carnes comedi non permittat :] quam legem etiam ad fabros alioſque ſæculares operarios intra monaſterii terminos laborantes extendebat Sanctus Theodorus Siccota, quos ea de cauſſa ad oppidum remittebat. Immo inter objecta Græcorum tempore Michaëlis Cerularii Latinis improperarunt, quod Sanctus Benedictus infirmis carnis eſum concedit ; & inter querelas, quas Innocentii III tempore adverſus Latinos renovarunt, quinquageſima tertia hæc erat : *Ipſorum Monachi carne veſcuntur.* Quid ? quod Monachis ad eccleſiæ dignitates aſſumtis, extra infirmitatis neceſſitatem, carnibus veſci prorſus illicitum erat, cujus rei illuſtre habemus exemplum in perſona Hincmari ex Monacho Dionyſiano Archiepiſcopi Remenſis, quem ex morbo recèns convaleſcentem Pardulus Laudunenſis Epiſcopus monet, [ne à lardo ſive quadrupedibus abſtineat, donec ſanitas confirmetur, & ſic ad ſiccos, & miſeros, tardioreſque monaſticos cibos redeatur.]

Quid ſentiendum de his qui abſtinentiam violant. *Lib. 6. epiſt. 15. Lib. 3. collat. num. 17. In ejus vita n. 18. apud Bolland. In ejus vita n. 63. Boll. 22. April. Humberti lib. contr Græc. calumnias. Tom. 3. Mon. eccleſ. Græc.*

Quapropter haudquaquam mirum videri debet, ſi Sanctus Fructuoſus Monachum, qui abſtinentiam [violaverit, & contra ſanctionem Regulæ, uſumque veternum, veſci carnibus præſumſerit, ſex menſium ſpatio retruſioni, & pænitentiæ] ſubjacere decernat. Quæ totidem verbis in excerptis ex lib. 2. Pænit. Egberti Epiſcopi Eboracenſis leguntur. Et Gregorius IX. in ſua Conſtitutione pro Monachis Benedictinis : [Si quis, inquit, comedere carnes contra prædicta præſumſerit ſemel vel etiam ſecundò, regulari ſubjaceat diſciplinæ : Si tertiò, quarta & ſexta feria proximis in pane & aqua jejunet. Quod ſi in conſue-

Abſtinentiam violantes ut puniendi. *Cap. 5. Apud Spel. tom. 1. conc. Angl.*

CAPUT XXXIX. tudinem duxerit, ſubjaceat gravi culpæ. Abbas autem ſi in hoc deliquerit, ſecunda, quarta, & ſexta feria ſit pane & aqua contentus. Si autem in conſuetudinem duxerit, nec monitus à diœceſano, vel Viſitatoribus corrigere voluerit, adminiſtratione privetur.] Simili ferè modo Benedictus XII. in Bulla ad Monachos Ciſtercienſes jubet, ut Monachus, vel Converſus abſtinentiæ tranſgreſſor, [tribus diebus pro qualibet carnium vel dictorum pulmentorum comeſtione jejunare in pane teneatur & aqua; & quod nihilominus quolibet ipſorum dierum in capitulo regularem accipiant diſciplinam. Sed Abbas inhibitionis præfatæ tranſgreſſor non ad diſciplinam ipſam; ſed ad hujuſmodi jejunia teneatur. Et ſi ſcienter hæc omiſerit negligenter facere obſervari, etiam ex negligentia hujuſmodi teneatur ad jejunia prælibata: quæ quidem pœnæ nulli remitti valeant, nec ſuper eis vel ipſarum parte aliqua cum aliquo diſpenſari. Quod ſi aliqui ſuper eſu carnium vel pulmentorum prædictorum ſæpè inventi fuerint delinquentes, ſeu eſum ipſum contra ordinationem hujuſmodi frequentantes, & per Abbates proprios quod à talibus abſtineant canonicè moniti non deſtiterint; ſint poſt monitionem hujuſmodi per biennium eo ipſo inhabiles ad quæcumque officia & adminiſtrationes in eodem Ordine obtinenda; obtinentes verò illa removeantur, ſi Abbatibus eorum viſum fuerit.] Præterea in libello Antiquarum Definitionum Ord. Ciſterc. hæc lego:

Diſt. 13. c. 1. [De carnibus edendis ſeu miniſtrandis illud irrefragabiliter teneatur, quod in B. Benedicti Regula continetur. Igitur extra infirmitoria noſtra carnes nullatenus à perſonis Ordinis comedantur, niſi à tranſeuntibus magnum mare, quandiu fuerint in mari. Qui contra fecerit, in ſententiam excommunicationis incidet ipſo facto. Et ſi officialis fuerit, ab officio deponatur, nec deinceps ad aliquod officium promoveatur ſine licentia capituli generalis. Monachus verò, vel Converſus non officialis pro qualibet vice per menſem privatus maneat habitu regulari. Eidem pœnæ ſubjaceant Moniales, Converſi, & Capellani earumdem, licèt nobis in habitu ſint difformes.] Qui abſtinentiæ à carnibus tranſgreſſionem inter leviores culpas recenſent, dubito an pro levi & veniali tranſgreſſione taliter plecti vellent. Certè Caſalini abſtinentiæ tranſgreſſores, aut carnes hoſpitibus in monaſterio apponentes, tot diebus jubent in pane & aqua jejunare, abſolutionemque à tali peccato Abbati reſervant ex mſſ. Conſtitut. cap. 56. Taceo pœnas divinas, quibus in hujuſce ſtatuti infractores ſupremus rerum arbiter non ſemel ultus eſt. Aliqua hujuſmodi vindictæ exempla offendes apud Johannem Monachum in vita Sancti Odonis. At prætermittere nequeo quod de Laudunenſi Sancti Johannis monaſterio ſcripſit Hermannus Monachus, ſcilicet quod [nullum quadrupes animal intra murum ſeu portam Abbatiæ intrare poterat, quod non ſtatim in rabiem & in inſaniam verteretur. Unde etiam ſi quando Rex, vel Epiſcopus, vel alii Principes ad ipſam Abbatiam veniebant, omnes equos eorum extra portam oportebat dimitti, & ipſi pedites ad eccleſiam procedebant.]

Lib. 3. de Mir. S. Mar. Laudun.

Sed quæritur num ſaltem Abbas cum fratribus diſpenſare poſſit à carnis abſtinentia? Quæſtionem ſolvit Petrus Venerabilis, edito ſtatuto, [ut exceptis infirmis, & omnino debilibus, carnibus nullus veſcatur.] Cujus ſtatuti rationem reddens ait: [Cauſſa hujus inſtituti fuit ipſa Regulæ auctoritas, in qua hoc idem præcipitur, & ne ſanus, & integris viribus Monachus carnem comedat prohibetur. Inſuper etiam quia nulla rationabilis cauſſa mutandi hujus capituli inveniri poterat, ſicut in quibuſdam aliis ejuſdem Regulæ olim mutatis capitulis à Patribus inventa eſt.] Et ad Priores Cuſtodeſque ſui Ordinis ſcribens: [Et ne, inquit, tibi recurrere liceat ad id quod ſoles, ut dicas & hoc capitulum (ſcilicet Regulæ 39.) ſicut & alia quædam à Sanctis quibuſdam Patribus certa ratione mutatum. Reſpondeo aliter eſt. Si enim de novitiis ſuſcipiendis, ſi de opere manuum, ſi de veſtibus, & quibuſdam aliis ſimilibus à bonis Patribus poſt Sanctum Benedictum mutatum eſt; non dubia, ſed certa & rationabili cauſſa factum eſt: & cauſſa vel ratio, quia bis à me in duabus epiſtolis Domno Abbati Clarevallenſi directis ſtudioſè deſcripta eſt, hìc iterare ſuperfluum judico: ſi adeo ſtudioſus fueris, ibi plenè reperies. At hujus capituli prævaricatio qua ratione excuſabitur? Qua cauſſa ſoſpes & integris viribus Monachus carnibus utens reus non eſſe monſtrabitur? Dic quæſo, ſiquid habes, & aliqua vera vel veriſimilis ratio eſt. Carnes tibi ſi potes vindica. Non habes, non habes, inquam, ut æſtimo quid dicas; non habes planè unde perjurii nævum, ne dicam noxam expurges: obviat Regula, contradicit juſtitia.] Cùm ergo frangendæ abſtinentiæ à carnibus cauſſa rationabilis afferri nulla queat, manifeſtum eſt nec Abbatem cum Monachis circa eſum carnium diſpenſare poſſe, niſi fortè in certis quibuſdam caſibus extraordinariis, qui vix intra mille annos ſemel evenient. Ceterùm necdum nobis reperire licuit Summorum Pontificum Bullas Monachis Benedictinis ter in hebdomada carnes edendi licentiam facientes; aut ſi quæ ſunt, certis quibuſdam monaſteriis pro cauſſa rationabili, & hoc fortè ad tempus, non verò omnibus & pro ſemper datæ fuerunt. Immo non pauca occurrunt conciliorum decreta, quibus intermiſſa in cœnobiis à carnibus abſtinentia reſtituatur.

CAPUT XXXIX. An Abbas poſſit diſpenſare à carnis abſtinentia. *Statut.* 12.

Lib. 6. *epiſt.* 15.

CAPUT XL.

De menſura potus.

UNUSQUISQUE *proprium habet donum ex Deo: alius ſic, alius verò ſic.* Et ideo cum aliqua ſcrupuloſitate à nobis [a] menſura victus aliorum conſtituitur. Tamen infirmorum [b] contuentes imbecillitatem, credimus heminam

CAPUT XL.

vini per ſingulos ſufficere per diem. Quibus autem donat Deus tolerantiam abſtinentiæ, propriam ſe habituros mercedem ſciant.

Quòd ſi, aut loci neceſſitas, vel labor, aut ardor æſtatis [c] ampliùs popoſcerit, in arbitrio Prioris conſiſtat, [d] conſiderans in omnibus, ne ſubrepat ſatietas aut ebrietas: licèt legamus, vinum omnino Monachorum non eſſe. Sed quia noſtris temporibus id Monachis perſuaderi non poteſt, ſaltem vel hoc conſentiamus, ut non uſque ad ſatietatem bibamus, ſed parciùs: quia vinum apoſtatare facit etiam ſapientes. Ubi autem loci neceſſitas expoſcit, ut nec ſupra ſcripta menſura inveniri poſſit, ſed [e] multò minus, aut ex toto nihil; benedicant Deum qui ibi habitant, & non murmurent. Hoc ante omnia admonentes, ut abſque murmurationibus ſint. [f]

[a] Hild. *victus.* [b] Hild. *conſiderantes* Oxon. *cogitantes continentia.* [c] Conch. deeſt *amplius.* [d] al. *conſiderantis.* [e] Conc. *ſed minus.* Hild. *ſed multum minus* [f] al. addunt *fratres.*

COMMENTARIUS.

UNUSQUISQUE PROPRIUM HABET DONUM EX DEO: ALIUS SIC, ALIUS VERÒ SIC. Ex hoc Apoſtoli effato regulam victus aliorum S. P. Benedictus accepit, ut nimirum juxta acceptum à Deo donum unicuique tribuatur: quam pariter normam in Regula ſibi ab Angelo tradita ſecutus eſt S. Pachomius, ſingulis juxta vires ſuas edere concedens & bibere; pro modo veſcentium laborare compellens, neque comedere modeſtè, neque jejunare prohibens.

In ejus vit.

ET IDEO CUM ALIQUA SCRUPULOSITATE A NOBIS MENSURA VICTUS ALIORUM CONSTITUITUR. Eamdem difficultatem olim expertus eſt Caſſianus, uti ipſe teſtatur in lib. 5. cap. 5.

Quibus infirmis vinum conceſſum.

TAMEN INFIRMORUM CONTUENTES IMBECILLITATEM. [Hìc infirmorum imbecillitatem non pro corporis ægritudine, ſed pro animi dicit imbecillitate, inquit Smaragdus, non enim abſtinentiam exteriùs corpus valet implere, niſi ei interiùs animus conſenſerit abſtinere; multi enim abſtinere poterant propter conceſſam ſalutem; ſed non valent propter animi imbecillitatem.] Eodem modo loquuntur Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, Richardus de S. Angelo, Boherius, & alii. Unde meritò redarguas Antonium Perezium, qui ſolis exiſtimat debilibus conceſſam à Sancto Benedicto vini heminam. Sanè

cùm Sanctus Pater tardè venientem ad menſam ſolùm reficere jubet, *ſublata ei portione ſua vini*, non de infirmis debilibuſque loquitur, ſed de ſanis maximè. At de his videſis Haeftenum lib. 10. tract. 4. diſq. 3. CAPUT XL. *Cap. 43.*

CREDIMUS HEMINAM VINI PER SINGULOS SUFFICERE PER DIEM. De nomine heminæ conſentiunt inter ſe viri eruditi; at de menſura ipſa non parum litigant. Jacobus Brolius Pariſienſis Sancti Germani monaſterii Monachus, vir doctus & religioſus, varias diverſorum ſententias refert, nulli tamen certò adhærens. Prima eſt Petri Maſii Abbatis Caſalis Benedicti, qui in Conſtitutionibus ſuæ Congregationis heminæ menſuram ita definit: [Hemina, ſicut à quibuſdam expoſitoribus Regulæ accepimus, eſt menſura continens unam libram cum quarta parte alicujus liquoris; & eſt quaſi tertia pars quartæ vini Pariſienſis.] Secunda eſt Smaragdi, qui Sanctum Iſidorum deſcribens: [Hemina vini, ait, appendit libram unam, quæ geminata ſextarium facit.] Cujus opinionem ſequitur Julius Rhodiginus lib. 28. Antiq. lect. Tertia eſt Foſſatenſium, qui quondam duo pondera plumbea oſtendebant; unum panis unciarum triginta trium cum dimidia, alterum vini unciarum triginta quinque. Quarta Caſſinenſium, qui in ſuis ſuper Regulam Declarationibus aſſerunt heminam eſſe [multò plus quàm communi neceſſitati unius Monachi ſufficiat.] Quinta eorum qui [heminam Benedictinam Dionyſianæ Pariſiorum Pintæ æquant.] Ac tandem ita concludit: [An verò æneum vas, quod Foſſatenſes oſtendunt, ſit illud B. Mauro à Sancto Benedicto datum, non ſatis conſtat.] Ex his poſtremis verbis patet Brolium Foſſatenſem heminam pro Benedictina non agnoviſſe, ſed nec ulli prædictarum opinionum adhæſiſſe; cujus proind ementem non ſatis aſſecutus eſt Gallicus Diſſertator de hemina vini & libra panis Benedictina, ut illum tam mordaci laceraret cenſura, quam ſanè non meruit vir optimus & doctus; qui ſi quid aliquando erravit, error aut excuſandus, aut certè non ita efferendus. Et revera cùm nullam amplexatus ſit ſententiam; ſi Foſſatenſem referens menſuram addidit: [Et hæc quidem ſobrio, pulmoniſque in integritate conſervandi ſtudioſo Monacho ſufficere poterat; cheopina in prandio, & altera in cœna ſeu collatione ſumta;] jocula riter & ironicè locutus fuiſſe potiùs credendus eſt. At num Brolium aliquando legerit Diſſertator, meritò dubitaveris: nam diſcutiens diſcrimen quod inter oſtenſas Boherio & Brolio in Foſſatenſi monaſterio menſuras intercedit, abſolutè dicit Boherio monſtratam fuiſſe menſuram, Brolio è contra pondus; deinde datam S. Mauro à B. Benedicto heminam fuiſſe ænæam; Brolio monſtratum fuiſſe pondus plumbeum. Sed an iſta conveniant cum Brolii textu judicent æquiores viri. *An verò æneum vas*, inquit Brolius, *quod Foſſatenſes oſtendunt, ſit illud B. Mauro à S. Benedicto datum, non ſatis conſtat.* Certè ecce *vas*, & illud *æneum*, quod tamen non vetat quominus una cum vaſe pondera etiam aſſervata fuerint in Foſſatenſi monaſterio. Et hæc obiter dicta ſint, non quaſi approbando amplas illas menſuras vini, quas ultro rejiciò.

De hemina Benedictina diverſas ſententias refert Brolius.

Conſt. MS. Caſalis Ben. cap. 57.

Iſid. l. 16. Orig. c. 25.

Nulli adhæret.

Caput XL.

Sententia Menardi.

Oppoſitam omnino præfatis auctoribus ſententiam ſecutus eſt Menardus noſter. Hic majori cum examine res diſcutiens, advertit heminam eſſe ſemiſextarium, eamque conſtare ſex cyathis, cyathum drachmis decem, ac conſequenter heminam drachmas habere ſexaginta; unde cùm unciam non efficiant niſi drachmæ octo, intulit heminam *non plus pendere quàm ſeptem uncias & ſemis*. At Menardi computum de Græcorum, non de Romanorum hemina intelligendum eſſe exiſtimavit Gallicus Diſſertator.

Sententia Nicolai Bravi, & Diſſertatoris Gallici.

Pauló liberalior fuit Nicolaus Bravus, auctor Hiſpanus: nam uncias omnino decem heminæ dedit. Eamdem eſſe heminæ menſuram docuit Diſſertator Gallicus à nobis jam citatus, eo in libello, quem de hemina vini Benedictina anno 1667. Pariſiis publici juris fecit. Is enim probat heminam eſſe ſemiſextarium; ſextarium ſextam congii partem; congium unciis conſtare omnino centum viginti; cujus rei periculum factum eſſe aſſerit ad antiquum congium, qui Romæ in ædibus Farneſianis adſervatur; ex quo intulit heminam uncias plus quàm decem continere haud poſſe. Sed quidquid ſit de congio Farneſiano, qui tamen facta proportione ad veteres uncias Romanas, non omnino inventus eſt ex æquo reſpondere; tota Diſſertatoris diſputatio ſuper Romanam, non ſuper Benedictinam heminam cadit; quod interim demonſtrandum incumbebat.

Sententia Mabillonii.

Mediam, & quidem, ut mihi videtur, tutiorem iniit viam noſter Mabillonius, uncias decem & octo diurnæ Benedictinæ heminæ tribuens. Is occaſione data decem annis poſt editam diſſertationem Gallicam in præfatione prima ad ſæculum IV. Benedictinum, laudata in primis Diſſertatoris eruditione, concedit quidem veterem heminam Romanam decem tantùm unciis conſtitiſſe, at de qualibet hemina id dici poſſe negat, aitque pro variis regionibus, variiſque temporibus, etiam variaſſe menſuras ac pondera: id quod probat tum ex Præcepto Caroli Calvi pro ſtipendiis Clericorum Sancti Petri, qui Sanctimonialibus Sueſſionici Beatæ Mariæ Parthenonis ſubjecti ſunt, quo ſingulis Sacerdotibus per ſingulos dies *heminam, id eſt tres libras* vini tribuit: tum ex vetuſtiſſimo auctore, quem in Remenſi Sancti Remigii Archimonaſterio ſæculo IX. deſcribebat Bertigarius Monachus; qui auctor vetuſtiſſimus in tractatu de ponderibus & menſuris de hemina ſic loquitur: [Apud quoſdam cyathi novem heminam facere videntur, quod ſunt drachmæ nonaginta. Apud quoſdam veró acetabula quatuor, quod ſunt drachmæ quadraginta octo. Hemina autem juxta quoſdam appendit libram unam; apud quoſdam veró libram & dimidiam.] Deinde quibuſdam aliis de ſextario, de chœnice, & de congio interjectis, addit: [Sed has menſuras ad votum Principum, vel Judicum eſſe deprehendimus.] Quod confirmat concilium Aquiſgranenſe anni 816. cap. 122.

Ex his concludit 1. incertum eſſe an permanſerit Romæ ad uſque Sancti Benedicti tempora antiquæ menſuræ norma. 2. Etiamſi Romæ

permanſiſſet,

permanſiſſet, dubium eſſe, num tota viguerit in Italia; variæ enim pro variis locis ac civitatibus paſſim habebantur menſuræ. 3. Etiamſi in tota Italia viguiſſet, Sanctum Benedictum potuiſſe, & revera inſtituiſſe novam vini heminam. Et certè id probant ea argumenta, quæ ſuperiori capite de libra panis expoſuimus; quæque ex æquo militant pro hemina vini. CAPUT XL.

Jam verò quantum caperet concinnata à Sancto Benedicto hemina inveſtigans, ſupponit conſervatam fuiſſe in Caſſinenſi monaſterio ad uſque tempora Caroli Magni: quod facili negotio probari poteſt. Deinde Carolum Magnum miſſos direxiſſe Caſſinum, qui prædictam heminæ menſuram cum libra panis in Galliæ monaſteriis promulgandam ad ſe deferrent; eamque à Theodemaro Abbate miſſam revera accepiſſe; & ex decreto concilii Aquiſgranenſis in omnibus Galliæ monaſteriis tempore Ludovici Pii Imperatoris fuiſſe receptam. Quod probat ex Hildemaro auctore coævo, qui hunc Regulæ Sancti Benedicti locum explicans, hæc habet: [Unde Carolus Rex qualiter ipſam heminam intelligere ac ſcire potuiſſet, miſit Beneventum ad ipſum monaſterium videlicet Sancti Benedicti; & ibi reperit antiquam heminam; & juxta illam heminam datur Monachis vinum; ſimiliter & juxta illam habemus & nos.] Ex hoc teſtimonio cùm perſpectam omnino Sancti Benedicti heminam habuerit Hildemarus; eam pauló largiorem fuiſſe Romana demonſtrat ex alio ejuſdem Hildemari loco ejuſdem capitis, ubi exponens Sancti Benedicti ſententiam crapulæ occaſionem à Monachis amovere volentis, ait minuendam eſſe menſuram ei, [qui de ſola heminæ menſura crapulam ſentit, id eſt qui aut in locutione, vel in ingreſſu vacillat.] Quod nulli quantumvis infirmo capiti accidere poſſet, qui unico ſemiſextario Pariſienſi in diem uteretur. Ad hoc argumentum quid reſpondere poſſet Diſſertator planè non video; unde & illud in ſuis reſponſionibus tanquam nimis incommodum ſilentio prætermiſit. Idem tamen demonſtrari poſſe videtur ex Regula Sancti Fructuoſi capite 5. quæ ſextarium inter quatuor fratres dividi jubet, hoc eſt unicuique mediam heminam tribuit. Nam ſi adeo parva fuiſſet heminæ menſura, ſatiùs omnino fuiſſet vinum prorſus auferre Monachis, quàm tantillum per diem, concedere.

Poſtea heminæ capacitatem ampliùs diſcutiens rem factis demonſtrandam eſſe aſſerit; atque in primis exemplum ex Regula Magiſtri petitum profert, ex qua tres in hemina calices comprehendi demonſtrat. Hæc Regula Magiſtri non ſuam ſingulis fratribus heminam ſive vas vinarium aſſignat; ſed ex eodem vaſe omnibus miſceri præcipit, primo quidem æſtivo tempore ſingulis ſingulos *meros*, id eſt meri calices, deinde *caldos omnibus quaternos extra illum merum; &, cùm ad ſextam reficitur, ternas ſerâ potiones.* Hieme verò ad refectionem ſive ſextæ, ſive nonæ *caldos* dumtaxat *ternos*. Ne quis autem in tali inſtitutione abuſus ſubreperet, ipſam calicis menſuram, in qua ſinguli biberent, determinavit, ne fortè plus quàm par eſſet, aliquis vini exhau- Cap. 27.

CAPUT X L. riret. *Calix verò*, inſit, *ſeu galleta, per quem erit in diverſis vicibus miniſtrandum, talis ſit, qui tertius impleat mixtam heminam.* Tres ergo hemina calices continebat, quos ubi aliquis miniſtraſſet, mixta id eſt jam propinata eſſet hemina.

Id confirmat ex Regulis Sancti Fructuoſi & Sancti Iſidori, qui Benedictinam præ oculis habuerunt, ejuſque ritus expreſſerunt, cùm ſuam condiderunt. Nam ex Regula Sancti Iſidori *ternis poculis fraterna reficienda eſt ſitis*, & S. Fructuoſus, qui privatis diebus ſemi-heminam concedit, in præcipuis ſolemnitatibus *tres* fratribus *potiones* indulget, hoc eſt integram heminam.

Cap. 10.

Cap. 5.

Eamdem ſententiam amplius confirmat ex Statutis Sancti Adalardi Abbatis Corbeienſis, qui in Caſſinenſi monaſterio diu verſatus fuerat, & Statuta anno 822. hoc eſt annis poſt Synodum Aquiſgranenſem quinque conſcripſit. Is in lib. 1. cap. 4. præſcribit, ut duodecim Canonicis quatuor ſextarii dividantur, *ita ut unuſquiſque accipiat calices duos.* Quo ex loco patet ſextarium in Corbeienſi monaſterio ſex calicibus conſtitiſſe, ac conſequenter heminam tribus; & quidem cerviſiæ, quæ aqua non diluitur. Ex quibus omnibus infert, cùm ad moderatum hauſtum minùs ſex vini unciis abſumi vix poſſit, heminam uncias ponderales circiter decem & octo continere. Ac tandem rem totam ita concludit: [Quæ hactenus de hemina Benedictina dixi, non ita accipi velim, quaſi rem ipſam me attigiſſe putem, aut monaſticæ temperantiæ modum ampliari velim.] Et certè non timendus eſt exceſſus, aut abuſus, ſi decem vel duodecim vini uncias ad prandium, & ſex vel octo ad cœnam conceſſeris.

Spicil. tom. 4.

Mabillonii ſententiam impugnat Diſſertator Gallicus.

Id nihilominus timuit Diſſertator Gallicus: quapropter ſuperiori anno 1688. alteram libelli ſui de hemina vini & libra panis Benedictina editionem publici juris fecit, in qua nonnullis quidem mutatis, primam ſententiam ſine novis probationibus propoſuit, nonnulla interim ſubjungens reſponſa ad prædictam Mabillonii Præfationem, ſolo veritatis intuitu, uti ipſe teſtatur, non contentionis aut vincendi ſtudio; quamvis de victoria ſibi non ſemel blandiatur, adeo validè, ut ipſe ſibi perſuadet, reſpondens objectis, ut in poſterum nullus ſit deinceps inſurgendi locus.

Diſſertator refutatur.

Hanc ſecundam ejus lucubrationem cùm legiſſet Præfationis auctor, & requiſitus quid de ea ſentiret; pro innata ſibi modeſtia humiliter reſpondit, non deeſſe ſibi argumenta atque auctoritates veterum ſcriptorum, quibus tota Diſſertatoris diſputatio cum ſuis reſponſis ſubvertatur; at nolle ſe heminæ ac potationis patronum exhibere. Ejus ego veſtigiis lubens inſiſterem, Diſſertatoriſve rationes ſilentio prætermittens, eum in bona, qua verſatur, fide, de heminæ menſura valere juberem, illud Ambroſii recolens *Indecorum quippe eſt homines curare de cibo, qui militant de regno*, niſi me præſentis argumenti materia ejus reſponſa diſcutere cogeret: quod etſi longè viribus impar, profundam viri eruditiſſimi doctrinam ſuſpiciens, aggrediar, non contentionis

Lib. 7. in Luc.

ſtudio, aut ampliandæ vini menſuræ deſiderio; ſed ſolo veritatis illuſtrandæ intuitu, laudans interim in Diſſertatore abſtinentiæ amorem, quem omnium Monachorum animis ita inſpiraſſe percuperem, ut omnes à vino abſtinere perſuaſiſſet. CAPUT XL.

Cùm nullum in tota Diſſertatione novum proponat argumentum; aut ſi quid novi propoſuerit, totum in reſponſis ad objecta conſiſtat, Diſſertationem interim relinquens, reſponſiones in quibus plurimum ingenii acumen ac ſubtilitatis demiratus ſum, impugnare mihi propoſui. In iis Diſſertator ſupponens Congii Farneſiani veritatem, & quod inde concluſerat, antiquam Romanorum heminam decem dumtaxat unciis conſtitiſſe, Sanctumque Benedictum Italicam heminam fratribus ſuis; non aliam tribuiſſe; totus eſt in probando 1. Antiquam Romanam heminam ad uſque S. Benedicti tempora fuiſſe in uſu. 2. Ejus uſum in tota Italia viguiſſe. 3. Mutationes in menſuris non niſi longo poſt tempore contigiſſe. At quibus id momentis demonſtret videamus.

Diſſertatoris auctoritates non probant Romanam heminam ad S. Benedictum perſeveraſſe. *Num.* 4.

Primò, ut probet antiquas Romanorum menſuras ad uſque Sancti Benedicti tempora in communi uſu commercii perſeveraſſe, adducit Fannii carmen de ponderibus & menſuris; quod ille Conſtantini Imperatoris tempore ſcribebat, hoc eſt ducentis ante S. P. Benedictum annis; quodque poſtea Priſcianus, vivente Sancto Legiſlatore, Conſtantinopoli expolivit, *nulla tamen quo ad rerum ſubſtantiam facta mutatione.* Quapropter cùm Fannii carmen à Priſciano vivente Sancto Benedicto expolitum, uncias heminæ dumtaxat decem tribuat, ſignum eſt Romanam heminam ad eum uſque uſu receptam fuiſſe.

Iſtud argumentum, quod adeo validum exiſtimat Diſſertator, nullius mihi ponderis eſſe videtur. Nam primò ex auctoritate Fannii, qui ducentis ante S. P. Benedictum annis ſcripſit, nihil poteſt inferri; quamvis enim viguiſſet ejus adhuc tempore Romana hemina, potuit tamen intra ducentos annos mutari; ut revera mutata eſt, nec ad uſque Sanctum Benedictum perſeveraſſe. Nec plus urget Priſciani teſtimonium, qui non novum condidit carmen, ſed à Fannio conditum expolivit, mutatis quidem verbis, ut majori cum delectatione illud lector percurreret, *ſed nulla quo ad ſubſtantiam rerum mutatione facta*, ipſo fatente Diſſertatore. Quid autem ad rem Priſciani expolitio? Si quis nunc Fannii carmen expolire aggrederetur, ejus verba mutans, ſubſtantiam rerum conſervans; rectè ne concluderetur inde Romanas menſuras ad noſtra uſque tempora uſu perduraſſe? Idem judicium ferendum eſt de Priſciani expolitione, qui Fannium corrigens, locutus eſt habita ratione ad ejus tempora, non novum opus concinnavit; quod ſi concinnaſſet, ipſe Conſtantinopoli ſcribens, non Romanas aut Atticas, ſed Conſtantinopolitanas deſcripſiſſet menſuras.

Verùm tantùm abeſt, ut Diſſertatori faveat Priſcianus, ut ſi carmen ejus diſcutiamus; potiùs jam mutatas fuiſſe, quàm conſervatas veteres Romanorum menſuras, variaſque pro variis locis ac populis extitiſſe viſuri ſimus: quod vel ex ipſo carminis ejus proœmio probari poteſt. ita enim orditur.

CAPUT XL.

Pondera præconiis veterum memorata libellis noſſe juvat.

Non ergo ſui temporis pondera deſcribit Priſcianus, ſed *veterum*. Ergo alia tunc temporis habebantur; & revera non multo poſt addit:

—— Sed ſi generatim his pondus ineſſet,
Servarent eadem diverſæ pondera gentes;
NUNC VARIANT; *etenim cuncta non fœdere certo*
Natura; ſed lege valent, hominumque repetis.

Nec amplius concludit, quam magno cum elogio citat, Caſſiodori auctoritas, ut probet Theodoricum Regem, cui ille erat à ſecretis, in menſuris nihil mutaſſe. In primis citat locum ex epiſtola quam ille Theodorici nomine ſcripſit ad Idam Ducem, præcipiens ut eccleſiæ Narbonenſis poſſeſſiones, ab iniquis pervaſoribus occupatas, reſtituendas curet, quia res ab antiquo Rege rationabiliter decretas ipſe titubare non vult: [Cur enim, inquit, priora quaſſemus, ubi nihil eſt quod corrigere debeamus?] Deinde locum alterum ex epiſtola ad Argolicum urbis Præfectum, qua jubet, ut reſtituantur Marciano atque Maximo, filiis Voluſiani, turris circi, & locus amphitheatri, quæ ſibi erepta, dum deflendæ morti patris vacarent, conquerebantur: Quia, inquit, [*Nos qui regulas veterum, qui ſervamus momenta pietatis*, ſalubri ordinatione cenſemus, ut ſi quondam Patricius atque magnificus vir Voluſianus, pater ſupplicum, commemorata communi jure poſſedit, filiis perire non debeant.] Sed quid hæc ad Romanam heminam? Ex his quidem locis habemus, Theodoricum juſtitiæ amantem, nulli fraudem inferri voluiſſe: at exinde nullus concludet, Romanas menſuras ab ipſo, aut ante eum ab alio aliquo mutatas non fuiſſe.

Lib. 4. Variar. epiſt. 17.

Ibid. epiſt. 42.

Majorem veri ſimilitudinem præ ſe fert locus ex epiſtola ad Boethium Patricium, qua ſcribit, domeſticos protectores equitum & peditum, qui aulæ Regiæ jugiter excubabant, conqueſtos eſſe, ab Arcario Præfectorum ſe pro emolumentis ſolemnibus integri ponderis ſolidos non percipere, & in numero gravia diſpendia ſuſtinere: quod ille jubet emendari. Tum ſubjungens nonnulla in laudem arithmeticæ, dicit prudenti antiquorum inventione factum eſſe, quod uncia myſtico numero duodecies in libra reperiatur; ac tandem concludit: [Talia igitur ſecreta violare, ſic certiſſima velle confundere, nonne veritatis ipſius videtur eſſe crudelis & fœda laceratio? exerceantur negotiatores in mercibus: emantur latè, quæ vendantur anguſtius: conſtet populis pondus ac menſura probabilis; quia cuncta turbantur, ſi integritas cum fraudibus miſceatur. Mutilari certè non debet, quod laborantibus datur; ſed à quo fidelis actus exigitur, compenſatio imminuta præſtetur.]

Lib. 1 epiſt. 10.

Ex hac epiſtola demonſtratur, Romanam libram tempore Caſſiodori, uti nunc, duodecim unciis conſtitiſſe; Theodoricum Regem inſtitutis à ſe vel ab aliis ponderibus vel menſuris inſiſtendum eſſe voluiſſe, nulli à publicis præſertim Præfectis fraudem faciendam eſſe; ſed ut

à quo fidelis actus exigitur, compenſatio imminuta præſtetur. At verò malè omnino ex hoc loco infert Diſſertator, antiquam heminam Romanam etiam B. Benedicti tempore perduraſſe, nec Theodoricum ipſum, aut alios ante eum antiquas menſuras permutaſſe. CAPUT XL.

. Denique locus ex alia epiſtola à Caſſiodoro Liguribus ſcripta, quos ſic alloquitur: [In ponderibus atque menſuris vos ſuggeritis ingravatos; & ideo noſtra cura providebit, ut nullius vos ulterius ex ea parte vexare poſſit iniquitas; quia grave ſcelus eſſe judicamus, aut menſuras modum excedere, aut libram æquiſſimi ponderis juſtitiam non habere.] Oſtendit vitandas eſſe præ omnibus exactiones, nihilque ultra inſtitutas menſuras eſſe exigendum: quod & in parvis & magnis æquè menſuris contingere poteſt. At Diſſertatorem nihil juvat: immo potiùs demonſtraret jam immutatas ampliataſque aliquibus jam in locis menſuras; quod ille voluerit emendare, an verò emendaverit, non conſtat. Et ſic locus iſte contra Diſſertatorem pugnare videtur. Sed his omnibus in locis ſtudet in primis Caſſiodorus impedire exactiones ac fraudes, publicas ſubditorum calamitates & gravamina non ferens; quod & alibi commendat, Canonicario ſcribens, ut ſubditos ſibi admoneat, tributa conſueta exſolvere, atque in primis, ut [nullus quantitatem juſtæ ponderationis excedat, ſitque libra juſtiſſima. Modus non erit rapiendi, ſi pondera fas ſit excedi.] Igitur Caſſiodorus ſive Theodoricus, cujus nomine quinque primos epiſtolarum libros ſcripſit, aliud nihil volebat, quàm fraudulenta pondera menſuraſque abolere, quibus fortè exactores tributorum, quos ipſe publicis uti ponderibus & menſuris jubet, ſubditos ſuos non parum gravabant. At verò exinde nullus conficiet, antiquas Romanorum menſuras, ſive ab ipſo, ſive alio ante eum non fuiſſe mutatas. *Lib. 11. epiſt. 16.* *Lib. 11. epiſt. 16.*

Nec plus proficit Diſſertator, cùm poſteriores Priſciano & conſequenter Sancto Benedicto auctores, heminam decem dumtaxat unciis feciſſe, volens demonſtrare; ad id probandum in medium adducit ſanctum Iſidorum. Nam quodnam ſit de mente Sancti Iſidori hac in parte ferendum judicium, docet nos ipſe Diſſertator, aſſerens Sanctum Iſidorum, res ab aliis antiquioribus auctoribus dictas, à ſe *ſine ullo examine* collectas ſcripſiſſe. Et certè Sanctus Iſidorus, ut oſtendit noſter Menardus, ſibi ipſi contradicit. Qui etiam, quamvis ſibi non contradiceret; Diſſertatori, qui Romanæ heminæ uncias omnino decem tribuit, non faveret. Nam S. Iſidorus duodecim unciis, & quidem ponderalibus heminam facit: [Hemina, inquit, *appendit* libram unam, quæ geminata ſextarium facit.] Unde mirum eſt virum eruditum adeo invalidum proponere argumentum; quod certè in rudiori ſcholaſtico alius ægrè ferret. Sed quid? In tuenda mala cauſſa omnia ſolent adhiberi, ut ipſius Diſſertatoris verbis utar. *Diſſert. n. 17.* *Lib. 16. Orig. c. 25.* *In Reſp. ad object. n. 7.*

Hactenus ſatis demonſtratum exiſtimo, non probaſſe Diſſertatorem in ſuis reſponſis, immutatas ad uſque Sanctum Benedictum Romanorum antiquas menſuras viguiſſe. At multò minus probat, eas eo tem- Diſſertator non rectè probat he-

CAPUT XL. minam Romanam in tota Italia viguiſſe tempore S. Benedicti.

pore per totam Italiam uſu receptas fuiſſe. Nam quem ad id adſtruendum profert Nicolaum de Fractura, qui annis poſt Sancti Benedicti obitum ſeptingentis quinquaginta duobus ſcripſit; quem etiam, ſi non erraverit typographus, integro ſæculo antiquiorem facit; Is nimis remotus eſt teſtis, quàm ut faciat fidem, cùm ſcripſit, quod ſuo tempore, id eſt anno 1299. inferioris Italiæ populi [communiter circa menſuram hujuſmodi uſum ſequuntur Romanum.] Potuerunt enim in tanto temporis intermedio populorum illorum leges non ſemel mutari. O ſi quis adeo diſſitum teſtem Diſſertatori produceret, Deus bone, quàm longè valere juberet! Sed videamus num id revera docuerit Nicolaus, quod eum aſſeruiſſe dicit Diſſertator: [Hemina, inquit, eſt menſura competens ad bibendum in uno prandio; quæ uſque hodie in Caſſinenſi monaſterio conſervatur. Et facta conſideratione, ſicut de facto ſum expertus, parum plus aut minus poteſt recipere, quàm petitum, quod eſt menſura quædam apud Romanos. Et quod de tali menſura Magiſter intellexerit, eſt valdè veri ſimile, ex eo quod in Nurſia provincia, unde idem ortus fuit, talis menſura habetur in uſu; & homines illius provinciæ in emendo vendendoque, communiter circa menſuram hujuſmodi uſum ſequuntur Romanum.] Ex hoc loco optimè infertur Romanas menſuras Nicolai tempore Nurſiæ fuiſſe in uſu. At quando Nurſia, Sublacum & Caſſinum, totamque Italiam inferiorem complectetur; tunc Nicolaum in teſtem veritatis, quam probare intendebat, remotiſſimum adducere poterit; interim verò nihil obtinet. Cujus proinde probationes de continuatis ad uſque S. Benedictum & ultra in tota Italia Romanis menſuris nullæ demonſtratæ ſunt. Nunc quid de facta à Monachis earum immutatione proferat diſcutiamus.

Error Diſſertatoris de heminæ mutatione facta à Monachis. *Reſponſ. n. 6. & 7.*

Ea eſt, inquit, rerum natura, ut ſemper Regnorum perturbationes ſequatur in monaſteriis declinatio lapſuſque diſciplinæ regularis: quod maximè ſæculo VIII contigiſſe narrat, cum permiſſis Clericorum cupiditati monaſteriis, exulantibus eorum Abbatibus, rebus neceſſariis Monachis deficientibus, tota regularis obſervantiæ diſciplina peſſum iit; tuncque laxis ſemel habenis, Monachi in omne exceſſuum genus proruerunt. Unde mirum videri non poteſt, ſi nonnulli ſæculi IX auctores, aut rerum ignari, ad ampliandas menſuras proclives, non examinatis Romanis Italicíſque tempore Sancti Benedicti menſuris, mutatas ſæculo VIII. aut IX. in regnis alienis menſuras, quas præ oculis habebant, pro Romanis Italiſque ac Benedictinis reputaverint. Ita ferè argumentatur VI. & VII. Reſponſionis numero. Tum quaſi improperans Præfationis auctori: *Videat*, inquit, *Præfationis auctor cum ſuo mſ. Remenſi, num Bertigarius Monachus, qui eo ſæculo, id eſt* IX. *ſcribebat, unus ex illis fuerit; nam ex duabus, quas refert, opinionibus, ſemper laxiori favet.* Sed videat ipſe Diſſertator, num legerit attentè & cum examine quæ aſſerit, aut ne præcipiti oculo Præfationem perluſtrarit.

Deflexerint Monachi ſæculo VIII. ab exacta Regulæ obſervatione, nec ne, per me licet. Vixerit in Remenſi Sancti Remigii monaſterio

ſæculo IX. Bertigarius Monachus, permitto. At non Bertigario longè antiquior auctor, qui tractatum de ponderibus & menſuris compoſuit, quem quidem Bertigarius tanquam alienum fœtum, non ſuum Ebone Remenſi Pontifice ſcribebat in Remigiano monaſterio. CAPUT XL.

Quod ſi verus illius tractatus auctor eſſet Bertigarius Monachus; neque tamen obtineret inde Diſſertator, quod deſiderat. Nam dum auctor in eam propendet ſententiam, quæ tres ſextario libras, heminæ libram & dimidiam tribuit. Haud dubium locutus eſſet ſecundùm uſum ſui monaſterii, hoc eſt ſecundùm inſtitutum in omnibus Galliæ monaſteriis uſum ab Aquiſgranenſi concilio, ex cujus decreto Benedictina hemina omnibus in cœnobiis recepta fuit; neque enim multò poſt præfatum concilium vivebat Bertigarius Monachus. Idem judicium ferendum videtur de auctore brevis cujuſdam ſcripti *de ponderibus*, quod abſque nomine auctoris ad calcem Regulæ Sancti Benedicti in vetuſto codice mſ. reperit noſter Mabillonius in Bibliotheca Sancti Udalrici apud Auguſtam Vindelicorum, in quo hæc verba: [Unciæ XII. libram efficiunt.... Libra una & ſemis heminam facit. Duæ heminæ ſextarium reddunt,] &c. Eodem modo videtur intelligendus Nicolaus de Fractura cùm dicit: [Hemina eſt menſura competens ad bibendum in uno prandio.] Nam cap. 35. explicans quid ſint biberes, quos ſervitoribus S. Pater Benedictus concedit; ait biberes eſſe [vaſa quæ ad unum & moderatum hauſtum ſufficiunt;] & paulò pòſt addit: [Quod ſinguli tres biberes ſufficere debent Monacho in menſa.] Quod ſi ſingulis biberibus ſex uncias dederis, ut revera capere debent, heminam reperies libram & dimidiam appendentem. Quapropter cum hoc capite heminam explicans Nicolaus ait, ejus menſuram in Caſſinenſi monaſterio ſervatam, facto experimento parum plus aut minus capere, quàm petitum, quod eſt menſura quædam apud Romanos; aut mendum in nomine menſuræ irrepſiſſe neceſſe eſt, aut duplex apud Romanos fuiſſe petitum; unum majus, aliud minus (quod ſæpe contingit in menſuris ejuſdem nominis) & Nicolaum de minori locutum fuiſſe; nam & longè erat ab eligendis magnis menſuris, qui paulò pòſt ſubdit: [Quia vinum plus indulgetur Monacho ad confortationem ſtomachi, quàm ad ſaporem oris, ſeu delectamentum naturæ.] Quæ ſi legiſſet Diſſertator, fortaſſis Nicolaum non appellaſſet *Inſignem potatorem*. *Tom. 4. Analect.* *Reſp. n. 12.*

Sed quid etiam ſi concederemus Diſſertatori antiquas Romanorum menſuras ad uſque tempora Sancti Benedicti conſervatas fuiſſe, idque in tota Italia; quid inde proficeret? cùm ipſe fateatur S. Patrem ſpecialem heminam ſuo in monaſterio inſtituiſſe, ut revera inſtituit. Quamvis an ita fateatur meritò dubitaveris: nam fatetur, & non fatetur: fatetur, cum duodecim pondo uncias heminæ Benedictinæ tribuit, decem dumtaxat Romanæ; diffitetur, dum utramque ſex ex æquo cyathis conſtare facit. Niſi fortè ignotos antiquis cyathos conficere velit. At qua ratione duodecim tantùm & non amplius unciis Benedicti- Refelluntur Diſſertatoris rationes pro hemina 12. unciarum. *Reſp. n. 3.*

Caput XL. nam heminam fuiſſe probat? Quia, inquit, ſi majorem Sanctus Benedictus feciſſet heminam; Sextarium, non heminam appellaſſet; ut pote quæ magis ad ſextarii, quàm ad heminæ menſuram acceſſiſſet: unde & Sanctus Iſidorus, qui non multò poſt ſanctum Benedictum ſcripſit, de hemina, tanquam de menſura unciarum duodecim locutus eſt, unicam ei pondò libram tribuens. Quid ſentiendum ſit de Sancto Iſidoro, docuit nos ſuprà Diſſertator: ſufficiat hìc dicere, eum in libris Originum, non de monaſtica, ſed de communi locutum fuiſſe hemina. Quod verò urget in nomine heminæ; 1. ſupponit immutatas fuiſſe veteres Romanorum menſuras. 2. Sanctum Benedictum nullam aliam habuiſſe rationem, ut menſuram à ſe inſtitutam hoc nomine donaret. 3. hoc mera conjectura eſt, quæ aliquantuli poteſt eſſe ponderis, cùm non occurrunt aliunde certæ rationes oppoſitæ. At ſuperiùs demonſtratum eſt heminam Benedictinam tribus conſtare calicibus, ut patet ex Regula Magiſtri, Sancti Iſidori, Sancti Fructuoſi, Statutis Sancti Adalardi, & ex Nicolao de Fractura, & inſuper ex libro Uſuum Ciſtercienſium cap. 73. apud quos Monachorum mixtum erat *tertia pars heminæ vini*. Nam mixtum ſeu biber unum moderatum calicem capiebat; ac proinde non minus ſeſquilibra continuiſſe, ut habent codices Remenſis & Auguſtanus, atque aliunde demonſtrari poteſt.

Lib. 16. orig. cap. 25.

Verùm, inquit, ſufficit hemina unciarum duodecim ad præbendos tres illos calices; nam cùm conſtet ſex cyathis; ſi media dividatur, tres ad prandium cyathos, totidemque ad cœnam habebimus. Nàm tres illi calices ex conſtanti omnium veterum traditione tam profana, quàm monaſtica, aliud nihil erant, quàm tres cyathi; quod patet ex Plinio, iſtud probante auctoritate Democriti, quem librum compoſuiſſe ait, ut oſtenderet quartum in refectione cyathum non eſſe ſorbendum; ex S. Auguſtino qui ſobrium hominem cum Manichæorum affectata ſobrietate conferens, hunc deſcribit *tres cyathos vini ſuſtentandæ valetudinis gratia ſorbentem*; & ex oratione tertia Abbatis Iſaiæ, qua fratri adoleſcentiori permittit, ut *ad ternum uſque cyathum, ſi valetudinis ratio poſtulet, vinum bibat*. Et ſic cum ſex in noſtra hemina habeamus cyathos vini, tres ad prandium, inquit, & totidem ad cœnam; ſi tantumdem aquæ vino admiſceamus, duodecim liquoris uncias ad quamlibet refectionem propinamus, ut ſcilicet quatuor ad ſingulos hauſtus abſorbeantur, quod ſatis ſuperque ſufficere debet homini ſobrio ad quotidianum potum.

Plin. lib. 28. cap. 62.

Lib. 2. de Morib. Manich. c. 13.

Prætereo hìc ſilentio, quod duas pondò uncias cyatho tribuat Diſſertator, cùm tamen ex conſtanti veterum ſcriptorum auctoritate non conſtet niſi decem drachmis, ideſt una uncia cum quarta parte unciæ; uncia enim drachmas octo continet. Aut ad ſummum duabus unciis menſuralibus, quæ ponderalibus aliquanto leviores ſunt. At quod ait ſufficere homini ſobrio uncias potus duodecim ad refectionem perfectam, an diſcretionis legibus quadret, aliis judicandum relinquo. Equidem id ſufficere puerulo aliquando poſſet; immo quibuſdam abſtinentiæ gratia à Deo donatis; ſed univerſam congregationem his le-

gibus

gibus conſtringere, nullæ diſcretionis ac prudentiæ leges permittunt. CAPUT XL.

Neque vero exiſtimandum, antiquos illos auctores, qui ternum ad refectionem cyathum ſobrio ſufficere aſſerunt, adeo rigidè ad litteram intelligendos eſſe, quaſi triginta dumtaxat vini drachmas ſobrio conceſſiſſent. Sed cyathi nomine integrum calicem haud dubium intelligunt, ſicuti etiam nunc intelligere ſolemus. Id patet ex Regula Sancti Abbatis Iſaiæ, cujus auctoritate gloriatur Diſſertator: nam quod in citata oratione *cyathi*, id in Regula *ſcyphi* nomine expreſſit. *Si ad* Cap. 2. *potum vini coactus fueris, ne bibas plus quàm tres ſcyphos mediocres.* Verùm ad id demonſtrandum nihil efficacius proferri poteſt, quàm citata ab ipſo Diſſertatore Regula Sancti Fructuoſi; quæ cùm in dies mediam Cap. 5. fratribus heminam indulgeat, vult tamen ut *in præcipuis ſolemnitatibus tria pulmenta, & totidem potiones præbeantur.* Nam ſi calix, poculum, & potio, ex conſtanti veterum traditione tam profana quàm monaſtica, idem ſonant cum *cyatho*; Sanctus Fructuoſus nihil amplius in diebus ſolemnibus quàm in privatis indulſiſſet: nam cùm mediam quotidie heminam, quæ ſex cyathis conſtat, conceſſerit, tres conſequenter cyathos, ac proinde tres potiones privatis perinde ac ſolemnibus conceſſiſſe fatendum erit. Adde quod ſi tres cyathi ſtrictè ſumti, ſufficiant homini ſobrio ad unam refectionem; huncque numerum tranſgredi, ſobrietatis ſit metas excedere; procul dubio S. P. Benedictus omnium juſtorum ſpiritu plenus, regulam ſcribens diſcretione præcipuam, temperantiæ leges ignoraſſe dicendus erit, ut pote qui integram jejuniorum refectioni heminam indulgeat, hoc eſt ſex cyathos, quos continet hemina.

Quæ diximus hactenus, confirmat Theodemari Abbatis Caſſinenſis ad Carolum Magnum epiſtola, in qua appoſitè ad noſtrum propoſitum hæc lego: [Miſimus etiam menſuram potus, unam quæ prandio, & aliam quæ cœnæ tempore debeat fratribus præberi: quas duas menſuras æſtimaverunt majores noſtri heminæ menſuram eſſe.] Ex his verbis habemus. 1. Heminam apud Caſſinenſes duas in menſuras diviſam fuiſſe, quarum una prandio, altera cœnæ inſerviret. 2. Duas haſce menſuras inter ſe fuiſſe inæquales, alioquin unam mittere ſat fuiſſet. 3. Minorem quæ ad cœnam tribuebatur unciis ſex aut octo ad minus conſtitiſſe; nam & Diſſertator ſex vini uncias ad cœnam concedit. 4. Majorem, quæ ad prandium, duplo fuiſſe majorem. Idem quippe de hemina vini videtur eſſe judicandum, ac de libra panis, cujus tertiam partem ad cœnam reſervari voluit Sanctus Benedictus. Et ſic duodecim ad prandium, ſex ad cœnam uncias vini habentes, heminam unciarum octodecim in epiſtola Theodemari reperiemus. Quapropter concilium Aquiſgranenſe, quod hanc heminæ menſuram in omnibus reſtituit monaſteriis, ſtatuit, ut [ubi vinum non eſt, unde hemina Cap. 22. detur, duplicem menſuram de cerviſia bona habeant Monachi.] Quæ duæ ſimul menſuræ cerviſiæ, quæ mixtionem aquæ non admittit, tres ad minus calices & quidem ampliſſimos continere debebant: nam cer-

Confirmatur hemina 18. unciarum.

CAPUT XL. viſia multo largius ac profuſius vino propinari ſolet, adeo ut duodecim cerviſiæ uncias in unoquoque calice admittere neceſſe ſit, cùm multi quindecim & eo amplius uno hauſtu exhauriant. Et ſic in duabus cerviſiæ heminis reperiemus uncias triginta ſex, hoc eſt octodecim in qualibet. Atque ita concilii Aquiſgranenſis canonem intellexiſſe videtur, qui noſtris temporibus ſtrictiorem Ordinis Ciſtercienſis obſervantiam in ſuo monaſterio reſtituit; nam cùm vinum ea in regione non creſcat, duplicem ſuis fratribus ſiceræ heminam miniſtrari curat; hoc eſt uncias circiter octodecim vel viginti ad prandium, & tantumdem ad cœnam. Cujus exemplum minus aptè protulit in medium Diſſertator, cùm ipſi omnino non faveat.

Abbas B.M. de Trappa.

Reſp. n. 5. At, inquiet, hemina apud omnes monaſticæ ſobrietatis ſtudioſos, pro vaſculo & quidem parviſſimo reputata eſt, ut probat locus ex vita Sancti Hermelandi Abbatis, ubi minor *parviſſimo etiam vaſculo* appellatur. Addere potuiſſet Diſſertator heminam apud Cluniacenſes unico ſcypho comprehenſam fuiſſe: nam apud Udalricum reperimus ſignum *ſcyphi, qui capit quotidianam vini menſuram.* Verùm hiſce exemplis aliud opponimus Hildemari longè ad perſuadendum efficacius, ut pote qui perſpectam omnino habebat genuinam Sancti Benedicti heminam. Hic autem explicans eum Regulæ locum, qui cavet, ne Monacho ſubrepat ebrietas, ait minuendam eſſe menſuram ei, [qui de ſola heminæ menſura crapulam ſentit, ideſt qui aut in locutione, vel in ingreſſu vacillat.] Quod planè ei contingere non poteſt, qui *tam parviſſimo vaſculo* in diem contentus eſt.

Sæc. 3. Ben.

Lib. 2. c. 4.

Ceterùm hæc noſtra quam proponimus heminæ menſura, ſobrietatis metas non adeo excedit, ut pro *parviſſimo vaſculo* haberi non poſſit reſpectu majoris & amplioris vaſis, v. g. modii, qui fortè neceſſarius eſſet ad potandam numeroſam Congregationem. Locus autem ex Udalrico citatus, intelligendus eſt de ſingulari aliquo ſcypho ampliſſimo, quales reperiuntur aliqui ad ſingulares aliquos uſus deſtinati, non de communi. Atque hæc ſufficere credimus ad faciendum ſatis Diſſertatori. Quod ſi iterum aſſurgat, nobis opponendo Sanctorum quorumdam exempla, qui vinum ita dilutum aqua bibebant, ut vini ſpeciem amiſiſſe videretur; Reſpondebimus omnia hæc ſingularia Sanctorum exempla contra ipſum pro nobis militare: nam ſi ſex tantummodo uncias ad prandium unicuique concedas, certè omnes ita vinum diluere cogentur, ut vini ſpeciem amittat. Et ſic quod ſingulare quibuſdam laudatur in ſanctis, omnibus Monachis commune evadet. Sed de hemina ſatis.

Vini abſtinentiã ſuis S. Benedictus permittit.

Quibus autem donat Deus tolerantiam abstinentiæ, propriam se habituros mercedem sciant. Quem locum ita explicat Petrus Damiani: [Ac ſi promulgator ſanctæ Regulæ ſuis auditoribus dicat: ſuſcipientes quidem quod indulgeo, non peccatis; ſed non ſuſcipientes mercedem habetis. Admiſſa ſiquidem miſericordia, non incurritis pœnam; ſed propter Deum dimiſſa,

Opuſc. 13. cap 7.

pertingitis ad coronam.] Addit tamen: [Et hæc quidem ſpeciali crimine non depreſſi; alioquin quiſquis ſe meminit illicita perpetraſſe, verſa nunc vice debet à licitis abſtinere; & qui commiſit ſuperbè prohibita, debet nunc humiliter abdicare conceſſa. Plerique enim molliter ſuaviterque viventes, ſi aliquando ſuadentur, ut quantumlibet vel parum ſaltem arctioris viæ arripiant inſtitutum; mox ratiocinium ſibi defenſionis obtendunt, dum quiſpiam eorum ſic ait: Vivo, inquit, ut jubeor, dum rebus conceſſis utor, legis meæ mandata conſervo: deinde ut tanquam victor de ſuperiori contendere videatur, in audaciam proſilit: Numquid, inquiens, Regula ab his & hujuſmodi licentiam tollit? Numquid non mihi hæc illa concedit? Verum quiſquis iſta contendit, inter voluntatem neceſſitatemque ſcriptoris diſcernere necdum didicit, & alia ſecundùm indulgentiam permitti, alia ſecundùm imperium præcipi non cognovit.] Caput XL.

Sed quæritur num is cui Deus tolerantiam abſtinentiæ donat, abſque ulla alia Abbatis licentia abſtinere à vino poſſit. Affirmativam tenent Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, Richardus de Sancto Angelo, & Boherius; tolerantiam abſtinentiæ etiam ad cibum & veſtimenta extendentes. Hildemarus tamen licèt abſtinere à vino ſine conſenſu Abbatis bonum eſſe exiſtimet; addit nihilominus: [Tamen melius facit Monachus, ſi aliquantulum biberit vinum, cauſſa humanæ laudis vitandæ, quàm ſi ex toto jejunaverit.] Exiſtimo etiam & ego poſſe licitè & laudabiliter abſque alia Abbatis licentia quemque abſtinere à vino, cùm Deus tolerantiam abſtinentiæ donat; quia Sanctus Benedictus nonniſi ad duritiam cordis vinum Monacho concedit; à quo, ſi poſſit, abſtinere percuperet, ſimili ferè modo, inquit Petrus Damiani, quo Apoſtolus de communi amplexu conjugibus dicit: [Hoc autem dico ſecundùm indulgentiam non ſecundùm imperium.] Opuſc. 13. Ubi mox addit: [Volo autem omnes homines eſſe ſicut meipſum; cap. 7. ſed unuſquiſque proprium habet donum ex Deo, alius quidem ſic, alius verò ſic.] Atque ita Sanctus Iſidorus in Regula ſcribit: [Quicumque Cap. 10. ad menſam reſidens à carnibus vel vino ſe abſtinere voluerit, non eſt prohibendus; abſtinentia enim non prohibetur; ſed potiùs collaudatur.]

Quibus ex cauſſis poſſit augeri hemina.

Quòd si aut loci necessitas, vel labor, aut ardor æstatis amplius poposcerit. Tres hic exponit cauſſas, pro quibus augeri aliquid ad indultam heminam poſſit: loci neceſſitatem, ſive, ut explicat Boherius, loci qualitatem, laborem, & æſtatis ardorem; de quibus Bernardus Caſſinenſis ſic diſſerit: [In neceſſitate loci comprehendit etiam neceſſitatem perſonæ; quia poteſt eſſe, quod aliqua perſona indiget citius, alia perſona minus, ſicut in loco multum ſicco & valde arido, & ſolis percuſſione continua fervente, majori egent potus humectatione, ſicut patere poteſt in inſulis quibuſdam marinis, & ſpecialiter in inſula Lirinenſi. In labore etiam corporis deſiccatur humor humidus, ex labore & ſudore conſumtus, vel calore naturali magis incitato & fortiùs agente. Tempore

CAPUT XL. enim æſtatis colera magis regnat, & exterioris invaleſcit igne caloris.] His tribus cauſſis duæ poſſunt aliæ adjungi, ſcilicet Sanctorum ſolemnitates, & hoſpitum adventus; de quibus Regula Cujuſdam ad Virgines: [Potus verò, ſi ſiceræ liquoris id eſt cerviſiæ menſura ſolita tribuatur; ſi voluntas Abbatiſſæ fuerit, ſi labor, vel feſtus dies, vel hoſpitis adventus pia precatio exagitaverit, vini potio augenda eſt.] *Cap.* 10.

In arbitrio Prioris consistat. Id eſt Abbatis; nam [Prior, Præpoſitus, ac Decanus, ſive etiam Cellerarius non poſſunt in aliquo ſupra Regulam diſpenſare, aut aliquid aliud agere, niſi quantum conceditur eis ab Abbate,] inquit Boherius. Ex hoc autem loco patet heminam non ita amplam eſſe menſuram, ac voluerunt nonnulli: quæ ſi tanta eſſet, numquam neceſſe foret aliquid illi ſuperaddere.

Considerans in omnibus ne subrepat satietas aut ebrietas. Ex hoc è contra conſtat heminam non adeo fuiſſe brevem, ut docent alii; alioquin non eſſet cur timeretur ſatietas & ebrietas. Porro Sanctus Ferreolus ebrium Monachum *triginta diebus à vini potione* ſuſpendit.

Vinum Monachorum non eſſe quis dixerit.

Licet legamus vinum omnino Monachorum non esse. Ubinam hoc legerit Sanctus Benedictus inquirunt Commentatores. Smaragdus, Petrus Diaconus, & Turrecremata exiſtimant hoc à quodam antiquorum Patrum prolatum eſſe, à quo dictum referunt: [Caro, & vinum, ſive potus in quo ſit ebrietas refutanda ſunt à Monachis, nec ſuſcipienda; quibus pro Chriſto crucifixus eſt mundus & ipſi mundo.] At quiſnam ſit ille antiquus Patrum non explicant. In Regula Cujuſdam ad Monachos id expreſſis verbis continetur. Verùm auctor illius Regulæ Sancto Benedicto poſterior videtur. Boherius in 1. Commentario: [Ego, inquit, in vitis Patrum legi, quod quidam narraverunt Abbati Paſtori de quodam Monacho, quia non bibebat vinum: quibus ille reſpondit, quia *vinum omnino Monachorum non eſt.*] Similiter in 2. Commentario hoc dictum refert Abbati Paſtori; & inſuper ſaltem implicitè Regulæ Sancti Pachomii, Sancti Baſilii, & epiſtolæ Sancti Hieronymi ad Euſtochium, ubi loquens de Monachorum abſtinentia: [De cibo, inquit, & potu taceo, cùm ibi etiam languentes Monachi aqua utantur frigida, & coctum aliquid accepiſſe luxuria ſit.] Menardus etiam dictum adſcribit Abbati Paſtori, uti narratur in lib. 4. de vit. Pat. n. 31. interprete Pelagio. Quamvis an ita revera ſe res habeat dubitaverint nonnulli, eo quod probabile non videatur hunc librum à Pelagio tranſlatum fuiſſe ante annum 537. quo in Palæſtina & Oriente legationem obibat: quo tempore ſuam Sanctus Benedictus ſcripſerat Regulam. Verùm ab alio tranſlatum Sanctus Benedictus illum legere potuerat. In nuper vulgatis à Johanne Cotelerio Sanctorum Patrum ſententiis reperio Abbatem Xoium cuidam fratri aliquando dixiſſe: [Vinum ad Monachos non pertinet ſecundùm Deum viventes.]

Cap. 11. *Epiſt.* 22. *Tom.* 1. *Mon. eccleſ Græc. p.* 580.

Quidquid ſit, certè ſi non illic legerit Sanctus Benedictus, potuit ſaltem in aliis Sanctorum Patrum ſcriptis prædictum effatum vidiſſe; in quibus ſaltem implicitè legimus vinum Monachorum non eſſe. Ita Sanctus Antonius in Regula: [Ne commoreris, inquit, in loco, ubi vinum exprimitur, nec comedas carnem omnino.] Sanctus Pachomius: [Vinum & liquamen abſque loco ægrotantium nullus attingat.] Sanctus Athanaſius in vulgato Syntagmate doctrinæ ad Monachos, &c. [A vino planè & omnino abſtine, vel deguſta tantummodo, & Creatorem celebra. Quod ſi autem, ut Timotheus propter multos labores in morbum incidas, paululum vini adhibe.] Sanctus Baſilius: [Aquæ potus ut naturalis, & neceſſitati ſufficiens, omnibus propoſitus eſt.] Et alibi: [Potiſſimùm debet ſe Monachus à congreſſione mulierum abſtinere, itemque à vini uſu; quia vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes.] Sanctus Dorotheus: [Vinum abſque neceſſitatis cauſſa, vel extra ſymbolum ne bibas.]

CAPUT XL. *Statuta veterum de vini abſtinentia.* *Cap.* 14. *Art.* 22. *Regul. fuſ. cap.* 19. *Serm. de aſceſi.* *Doctr.* 19.

His concinunt ea quæ de vivendi ratione priſcorum Monachorum nonnulli ſcribunt. Sanctus Athanaſius: [De carnibus veró & vino tacere melius puto, quàm quidquam dicere; quando nec apud plurimos quidem Monachorum iſtiuſmodi aliquid reperiatur.] Sanctus Auguſtinus: [Non ſolùm à carnibus & vino abſtinent pro ſufficientia domandarum libidinum; ſed ab eis etiam quæ tanto concitatius ventris & gutturis provocant appetitum.] Severus Sulpicius de diſcipulis Sancti Martini: [Vinum nemo noverat, niſi quem infirmitas coëgiſſet.] Vide vitam Sancti Pachomii num. 50. apud Bolland. 14. Maii.

In vit. S. Anton. *Lib. de Mor. eccleſ. Cath. cap.* 31. *Lib.* 1. *de vita Sancti Martini.*

Sed his indulgentiores fuerunt Nitrienſes Monachi, qui teſte Palladio, vino utebantur. Vinum etiam Monachis permittunt Sanctus Ferreolus, Sanctus Fructuoſus, & Magiſter in ſuis Regulis; Sanctimonialibus Sanctus Cæſarius in Regul. cap. 28. infirmis dumtaxat Sanctus Leander in lib. de Inſtitutione Virginum cap. 9. In Regula incerti auctoris vinum bis tantùm in hebdomada conceditur, ut ſcilicet [Sabbato & Dominica, ſicut conſuetudo eſt, qui volunt, vinum accipiant.] Primi etiam Sancti Benedicti Abbatis Anianenſis diſcipuli [vinum tantùm diebus Dominicis ſolemnibuſque percipiebant.] Menatenſes quoque Monachi Dominicis dumtaxat diebus vini ſingulas potiones percipiebant. Non defuere etiam ex noſtris qui vinum omnino non biberent. Tales fuerunt olim Fuldenſes Monachi; quibus, ut ſcribit V. Eigil in vita Sancti Sturmii num. 14. cùm Sanctus Bonifacius [ſacras expoſuiſſet ſcripturas, & quod nuſquam vinum Monachorum legeret eſſe: conſenſu omnium decretum eſt, ut apud illos nulla potio fortis, quæ inebriare poſſit; ſed tenuis cerviſia biberetur. Quod poſt plures annos creſcente familia propter ægrotos & imbecilles tempore Pippini Regis Synodali decreto immutatum eſt.] Tales Lindisfarnenſes ad uſque tempora Ceolwlfi Regis, qui obiit anno 760. [Hoc enim Rege jam Monacho facto efficiente, inquit Simon Dunelmenſis; data eſt Lindisfarnienſis eccleſiæ Monachis licentia bibendi vinum vel cer-

Vinum à quibuſdam conceſſum. *Lauſ. c.* 7. *Cap.* 2. *In ejus vita num.* 12. *Ibid. num.* 43. *Sæc.* 3. *part.* 2. *Hiſtor. de Regib. Ang. ad an.* 854.

CAPUT XL. viſiam. Ante illud tempus non niſi lac vel aquam bibere ſolebant, ſecundùm antiquam traditionem Sancti Aidani, primi ejuſdem eccleſiæ Antiſtitis & Monachi.] Tales in Armorica Landevenecenſes, qui uſque ad Ludovici Pii Auguſti tempora, quibus Regulam Sancti Benedicti

Bolland. 3. Martii. ſuſceperunt, [neſciebant omnes uſum vini,] ut ſcribit auctor vitæ tertiæ Sancti Winwaloei num. 9. Tales in ſaltu Bohemico degentes

Bolland. 4. Maii. Monachi, de quibus in vita Sancti Godehardi num. 14. [De potu, ut omnibus notum eſt, nihil prorſus ibi, niſi ſola aqua habebatur: Ipſa etiam hoſpitibus ad ſufficientiam; fratribus ad menſuram dabatur.]

Cap. 64. Tales Sytrienſes, apud quos [vinum ibi nemo noverat, nec ſi etiam graviſſimam quiſquis ægritudinem pateretur,] teſtante Petro Damiani in vita Sancti Romualdi. Tales denique cupiebat eſſe Sanctus Wunebaldus, qui etiam Moguntiæ noluit ædificare monaſterium, eo quòd eo loci eſſet frequentior vini uſus, timens ne relaxaretur inde regularis obſervantia. *Hiſt. Gallic. Ord. S. B. lib. 4. c. 18.*

Neque verò hæc adeo ſtupenda videri debent in Religioſis; cùm non inferiora viſa ſint aliquando in paganis. Germani enim, ut ſcribit Julius Cæſar, vinum à finibus ſuis etiam lege defendebant, quod imbelles animos generare crederetur. Ariſtoteles vinum removet à ſer-

Ariſt. œcon. lib. 1. c. 1. vis, quòd contumaces eos faciat, & liberos inſolentes: [Quare apud multas nationes, inquit, etiam ingenui illo abſtinent, ut Carthaginienſes, dum militant.] Multo ergo nos rubore ſuffundere debet quod ſubdit Sanctus Benedictus.

Excuſatio abſtinentiæ ab exemplo Timothei petita refellitur.

SED QUIA NOSTRIS TEMPORIBUS ID MONACHIS PERSUADERI NON POTEST. Quos, ut ait Sanctus Ferreolus latere non poterit id, quod Apoſtolus Timotheo ſcribit dicens: *Vino modico utere propter ſtomachum tuum & frequentes infirmitates tuas.* Hoc eſt enim unicum eorum refugium, quibus minus ſapit aquæ potus. Verùm, ut

Regul. cap. 39. Serm. 30. in Cant. ait Sanctus Bernardus: [Fruſtra quidam ſibi blandiuntur de exemplo Pauli hortantis diſcipulum non bibere aquam, ſed modico uti vino propter ſtomachum & frequentes ſuas infirmitates; qui attendere debent, primùm quidem Apoſtolum minimè ſibi ipſi rem iſtiuſmodi ſuadere; ſed nec diſcipulum æquè expoſcere ſibi. Deinde non Monacho hoc intimari; ſed Epiſcopo, cujus vita teneræ adhuc & naſcenti eccleſiæ pernecesſaria eſſet. Timotheus hic erat: Da mihi alterum Timotheum, & ego cibo eum, ſi vis, etiam auro, & poto balſamo.]

Lib. 6 epiſt. 23. Et Petrus Damiani: [Ad hæc reſpondet languidus noſter. Sed Apoſtolus, inquit, ſuo diſcipulo præcipit dicens: Noli adhuc aquam bibere, ſed modico utere vino propter ſtomachum & frequentes infirmitates tuas. Utinam frater ſic memoriter teneremus reliquas ſacræ ſcripturæ ſententias, quæ jejunium prædicant, ſicut hanc unam, quæ rigorem abſtinentiæ ex diſcretione relaxat: quare non ſic reminiſcimur quod idem Paulus alibi dicit: Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria.... Sed & iſtud Pauli quod mihi tam libenter objicis, & alia huic ſimilia, qua diſcretionis arte præcipiat ipſe alibi manifeſtat, cùm di-

cit, hoc, inquit, ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium dico,] &c. Et antea invehens in eos, qui ne vino abſtineant, ægritudinis moleſtias prætendunt: [At forſan inquies, doleo caput, langueo ſtomachum. Hæc ſunt emplaſtra mollium, hæc palliatio carnaliter viventium Monachorum. Satis macra hæc cernitur excuſatio, cùm ægrotos & aqua refoveat, & vinum frequenter occidat. Numquid non præcurſor Domini aliquando ægrotus elanguit, qui vinum & ſiceram numquam bibit? Numquid Jacobus Alphæi medicos quæſiſſe legitur, qui iſtos liquores ex utero matris ignoraſſe perhibetur. Jam verò ut à ſæculi origine repetamus; mundus hic uſque ad ſexenteſimum tertium Noë annum prorſus vinum ignoraſſe cognoſcitur, cùm per tot curricula temporum obiiſſe quidem, ſed nullus hominum ægrotaſſe legatur.] Vide ibidem egregiam proſopopæiam, in qua aquam inducit loquentem, & delicatos nimis Monachos increpantem, atque ſuas egregias dotes atque utilitates referentem. CAPUT XL.

Quia vinum apostatare facit etiam sapientes. Eodem modo loquitur Sanctus Baſilius in ſermone de aſceſi. Quanam verò ratione id fiat, explicat Smaragdus his verbis: [Apoſtatare dicitur à via juſtitiæ recedere, à fide tranſgredi, retro ire, vel à bono prævaricari. Verùm quomodo vinum apoſtatare faciat ſapientes diligenter adtende: Noë enim ſapiens, ſanctus & antiquiſſimus vir, quem tantæ moles aquarum non vicerant, à modico vino devictus eſt, & ab ebrietate dormiens nudatus. Patriarcham verò Loth vinum apoſtatare fecit, quando contra naturam in filiabus ſuis impudenter ſe commiſcuit. Si ergo ſanctis & magnificis viris vini ebrietas non pepercit; quanto magis exiguum atque infirmum Monachum ſuperabit?] Rectè omninò Sanctus Hieronymus: [Quod ſi abſque vino ardeo adoleſcentia, & inflammor calore ſanguinis, & ſucculento validoque ſum corpore; libenter carebo poculo, in quo ſuſpicio veneni eſt.] *Epiſt.* 2.

Ubi autem loci necessitas exposcit, ut nec supra scripta mensura inveniri possit. Loci neceſſitas duobus hìc modis intelligi poteſt. 1. Si monaſterium in his ſitum ſit regionibus, in quibus vinum non naſcitur. 2. Si nullæ ſint monaſterio vineæ, & tanta ſit ejus paupertas, ut commodè emi non poſſit. Ita ferè Boherius.

Aut multominus, aut ex toto nihil. Si tantilla erat hemina vini, ut vult Diſſertator; quomodo *multo minus* reperiri poſſet?

Benedicant Deum qui ibi habitant, et non murmurent. [Si quis enim murmuraverit ob cibum, inquit S. Baſilius, obnoxius eſt judicio eorum, qui murmuraverunt in deſerto.] Ex hoc porro loco non malè infertur S. P. Benedictum non uni Caſſinenſi cœnobio Regulam ſcripſiſſe; ſed toti mundo, quo promulgandam ſpiritu prophetico prævideràt. Vide Haeften. lib. 2. tract. 6. diſq. 3.

CAPUT XLI.

Quibus horis [a] *oporteat reficere* [b] *Fratres.*

A Sancto Paſcha uſque ad Pentecoſten, ad Sextam reficiant Fratres, & [c] ad ſeram cœnent. [d] A Pentecoſte autem tota æſtate (ſi labores agrorum non habent Monachi, aut nimietas æſtatis non perturbat) quarta & ſexta feria jejunent uſque ad Nonam: reliquis verò diebus ad Sextam prandeant. Quæ prandii Sexta, ſi [e] opera in agris habuerint, aut æſtatis fervor nimius fuerit, continuanda erit: & in Abbatis ſit providentia. Et ſic omnia temperet atque diſponat, qualiter & animæ ſalventur, & quod faciunt Fratres, abſque [f] juſta murmuratione faciant.

Ab Idibus autem Septembris [g] uſque ad caput Quadrageſimæ, ad Nonam ſemper reficiant. [h] In Quadrageſima verò uſque [i] ad Paſcha, ad Veſperam reficiant. Ipſa tamen Veſpera ſic agatur, ut [k] lumine lucernæ non indigeant reficientes: ſed luce adhuc diei omnia [l] conſumentur. Sed & omni tempore, [m] ſive cœnæ, ſive refectionis hora ſic temperetur, ut [n] cum luce fiant omnia.

[a] al. *oportet.* [b] Oxon. Flor. & quidam alii omittunt *fratres.* [c] Conc. Flor. *ſera.* [d] Flor. Hild. Conch. Lyr. Pariſ. 1. *à Pentecoſten.* [e] Flor. *operas.* [f] Oxon. deeſt *juſta.* [g] Caſſin. *uſque caput.* [h] Oxon. *à quadrageſima.* [i] al. *in Paſcha.* [k] Flor. Conch. & quidam Caſſin. *lumen.* [l] Hild. *conſumantur.* [m] Caſſin. *ſive prandii, ſive cœna refectionis.* [n] Flor. *luce.*

COMMENTARIUS.

Hactenus de menſura cibi & potus S. P. Benedictus. Sed quia omnia tempus habent, & inter alias vitæ rectè inſtituendæ rationes, una ex præcipuis illa eſt, qua ſua ſingulis aſſignantur momenta: de refectione poſtquam dixit Sanctus Pater, ſtatim ſubjungit, quibus horis oporteat reficere fratres. Ubi ſic horas refectionis diſponit, ut etiam jejuniorum tempora determinet; quibus nimirum ſervanda, quibuſve ſolvenda. Qua de re quænam fuerit veterum Monachorum praxis, ex eorum Regulis, aliiſque ſcriptis, priuſquam ejus textum attingamus, antè referre duximus alicujus operæ pretium.

Quænam de jejuniis fuerit veterum Mona-

In

In primis Regula Sancti Antonii hæc habet: [Jejuna uſque ad Nonam ſingulis diebus, excepto Sabbato & Dominico die. Adveniente verò Nona, ne adeas cellam cujuſquam fratrum, & cùm ſederis ad comedendum, ora priùs, tum comede.] CAPUT XLI. chorum praxis. *Num.* 2.

Regula Sanctorum Patrum Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii: [Debet ergo iſte ordo teneri, fratres, ut nullo die niſi hora nona reficiant fratres in monaſterio, excepta Dominica die, & Quinquageſima die Pentecoſtes.] *Cap.* 9.

Paulò ſeverior erat Monachorum ſub Sancto Euſebio Abbate Montis Coryphes in Syria ſæculo IV. viventium continentia: Hic enim, ut legimus in ejus vita num. 7. [cibum capiebat tertio & quarto quoque die. Iis autem, qui ſecum habitabant, jubebat veſci alternis diebus.] *Bolland.* 23. *Ianuar.*

Auſterior adhuc Monachorum in Monte Sina; de quibus S. Nilus: [Alii quidem cibum capiunt in die Dominico totos ſeptem dies jejuni permanentes. Alii verò tempus dimidiant, bis in hebdomada alimenta recordantes. Alii verò poſt unam diem.] *Hiſtor cædis SS. Pat. in Sina.*

Sed multò remiſſior apud Gallos; quibus iſta per annum jejunia Concilium Turonicum II aſſignat: [De jejuniis antiqua à Monachis inſtituta conſerventur, ut de Paſcha uſque ad quinquageſimam, exceptis Rogationibus, omni die prandium fratribus præparetur. Poſt quinquageſimam tota hebdomada exactè jejunent. Poſtea uſque ad Calendas Auguſti ter in hebdomada jejunent, ſecunda, & quarta, & ſexta feria, exceptis his qui aliqua infirmitate conſtricti ſunt. In Auguſto, quia quotidie miſſæ ſanctorum ſunt, prandium habeant. In Septembri toto, & Octobri, & Novembri, ſicut dictum eſt, ter in ſeptimana. In Decembri uſque ad Natalem Domini omni die jejunent. Et quia inter Natalem Domini & Epiphaniam omni die feſtivitates ſunt, itemque prandebunt: Excipitur triduum, quod ad calcandum gentilium conſuetudinem Patres noſtri ſtatuerunt privatas in Calendis Januarii fieri litanias, ut in eccleſiis pſallatur, & hora octava in Calendis ipſius Circumciſionis miſſa Deo propitio celebretur. Poſt Epiphaniam verò uſque ad quadrageſimam ter in ſeptimana jejunent.] *Can.* 18.

Aliquibus ante prædictum Concilium annis, Sanctus Cæſarius in Regula ad Monachos, hanc jejunii legem tulerat: [A Sancto Paſcha uſque ad menſem Septembrem, quarta & ſexta tantùm jejunandum. A menſe Septembri uſque ad Domini Natale, quotidie jejunandum. Iterum ante duas hebdomadas ante quadrageſimam, quotidie jejunandum, excepta Dominica, in qua non licet penitus jejunare propter Reſurrectionem Domini: Si quis jejunaverit die Dominico peccat. A Domini Natale uſque ante duas hebdomadas de quadrageſima, ſecunda, quarta, & ſexta. Inde poſtea uſque ad Paſcha, omni die jejunandum, abſque die Dominica: qui die Dominica jejunat peccat. Miſſus verò in jejunio tres: in prandio verò & in cœna duo tantùm præparentur. In prandio binas biberes, & in cœna accipiant; & in jejunio ternas.] Et in Regula ad Sanctimoniales in Recapitulatio- *Cap.* 22.

CAPUT XLI. ne: [Jejunium à Pentecoſte uſque ad Calendas Septembris quomodo virtutem & poſſibilitatem viderit mater monaſterii, ſic ſtudeat temperare. A Calendis Septembris uſque ad Calendas Novembris, ſecunda, quarta, & ſexta feria jejunandum eſt. A Calendis verò Novembris uſque ad Natalem Domini, exceptis feſtivitatibus vel ſabbato, omnibus diebus jejunari oportet. Ante Epiphaniam jejunandum ſeptem diebus. Ab Epiphania verò uſque ad hebdomadam quadrageſimæ, ſecunda, quarta, & ſexta feria jejunandum eſt.]

Cap. 15.

In Ordine convivii, quem ſuæ Sanctus Aurelianus Regulæ ſubjunxit, hæc leguntur: [Jejunium verò à Calendis Septembris uſque Calendas * Octobris, ſecunda, quarta, & ſexta feria jejunandum eſt. A Calendis Novembribus uſque Domini Natale, quotidie jejunandum eſt, abſque ſabbato & Dominica. Ab Epiphania verò uſque Paſcha, quotidie jejunandum eſt, abſque majoribus feſtivitatibus, ſabbato, & Dominica. Poſt Paſcha verò uſque Pentecoſten, ſexta feria tantùm jejunandum eſt. Poſt Pentecoſten menſe Junio, Julio, & Auguſto, in poteſtate Abbatis ſit de jejunio aut prandio, ſicut viderit poſſibilitatem fratrum, ita ſtudeat temperare.]

* *f.* Novembris, *ut in Regula ad Virg. & in Concord Regul. cap. 50. §. 6.*

Cap. 3. Breviùs Sanctus Columbanus: [Quotidie jejunandum eſt, ſicut quotidie orandum eſt.]

Cap. 9. Hanc legem ita moderatur Regula Tarnatenſis: [Quando meſſes & vindemiæ colliguntur, bis in die, id eſt hora ſexta & duodecima refectionem accipiant. Quarta verò vel ſexta feria ita moderari opera debent, ut, ſi fieri poteſt ſtatuta jejunia non omittant; ſed univerſa, pro ut utilitas aut labor exegerit, ita ſenioris judicio diſponantur.]

Cap 12. Regula Sancti Iſidori jejunia quatuor in claſſes diſponit hoc modo: [Jejuniorum autem hos dies potiſſimùm veteres elegerunt. Primum jejunium Quadrageſimæ quotidianum, in qua major abſtinentiæ obſervantia manebit in Monachis; quoniam non ſolùm à prandiis; ſed etiam à vino & ab oleo abſtinetur. Secundum jejunium interdianum poſt Pentecoſten alia die inchoatum uſque ad æquinoctium autumnale protenditur, ternis ſcilicet diebus per ſingulas hebdomadas, propter æſtivum ſolis ardorem. Tertium ſequitur quotidianum jejunium ab octavo decimo Calendas Octobris uſque ad Natale Dominicum, in quo quotidiana jejunia nequaquam ſolvuntur. Quartum item quotidianum jejunium poſt diem Circumciſionis exoritur, peragiturque uſque ad ſolemnia Paſchæ.]

Cap. 18. Regula S. Fructuoſi Epiſcopi ita habet: [Jejuniis iſta oportet tempora obſervare. A Paſcha uſque ad Pentecoſten reficiendum ad ſextam, & monophagia ideſt conſervanda per diem. A Pentecoſte uſque ad octavo decimo Calendas Octobris interdiana jejunia retinenda ſunt, excepto una quadrageſima, quæ feſtivitatem Sanctorum Juſti & Paſtoris præcedit, ſollicitè conſervanda eſt, in qua uſque ad Nonam quotidie jejunandum eſt, & vino penitus abſtinendum: Servanda tamen Abbati

diſcretio eſt, ut cùm hos gravi labore perſpexerit onerari ad refectionem ſingulas * portiones tribuat. Ab octavo decimo Calendas Octobris uſque ad Paſcha ſollicitè jejunandum eſt, & in quadrageſima vino & oleo penitus abſtinendum.] CAPUT XLI.

** In Conc. Regul. cap. 50. §. 5. legitur, portiones.*

Regula Cujuſdam ad Monachos perpetuum præſcribit jejunium: [In abſtinentia, inquit, ciborum unam Regulam obſervari oportet ab omnibus fratribus, præter ſenes, & infirmos, ſive infantes; & una menſura ſit in omnibus, id eſt ab hora nona uſque ad horam alteram à cibis temperandum eſt, nec ante ſive poſt menſam, quæ communiter ad cœnam fratribus apponitur aliquid ori indulgendum eſt, niſi infirmitas, ſive differentia ætatis, ſive corporis aliquid coëgerit.] *Cap. 11.*

Regula verò Magiſtri: [Omni tempore, ait, in ſeptimana duobus diebus ad ſextam reficere debent, hoc eſt quinta feria & Dominica: Ceteris aliis in ſeptimana diebus ad nonam horam reficere oportet. Nam erubeſcamus nos, qui ſumus ſpiritales, fugere hora nona jejunium, cùm vetuſta conſuetudo antiquitus cognoſcitur prandia ignoraſſe. Nam ideo ad nonam horam univerſis diebus conſtituta ſunt ſolvi jejunia, ut ſit aliquid prolixius, quod quadrageſimæ diebus addatur, id eſt uſque ad veſperam, hoc eſt poſt lucernariam. A Sexageſima verò quarta, ſexta, & ſabbato, poſt lucernariam ſemper reficiant: aliis verò diebus uſque ad quadrageſimam ad nonam reficiant, ut quod Dominicæ quadrageſimæ de quadraginta jejuniis ſubtrahunt quarta, ſexta, & ſabbato, à Sexageſima in jejuniis uſque ad veſperam continuatis reſtituant, ut quadraginta in numero jejunia compleantur.] *Cap. 28.*

Regula Solitariorum: [Ab octavis Paſchæ uſque ad Pentecoſten bis in die reficiant. His ergo diebus quarta & ſexta feria uſque ad nonam jejunent, quia ſicut equis fræna ſunt imponenda, ita corpora noſtra jejuniis ſunt infrænanda. A Pentecoſte uſque ad Calendas Septembris quarta, & ſexta, ſeptimaque feria jejunent uſque ad nonam: reliquis verò diebus ad ſextam reficiant, & ad veſperam cœnent. A Calendis autem Septembris uſque ad caput quadrageſimæ ad nonam ſemper reficiant, niſi fortè quis voluerit jejunium uſque ad veſperam protelare. In quadrageſima verò uſque ad Paſcha ad veſperam reficiant... Præterea quoque ſi quis voluerit omni tempore jejunare exceptis Dominicis & aliarum feſtivitatum diebus, non prohibeatur ei; quia ſic faciebant Sancti Patres noſtri Antonius, & Benedictus, nec non Macarius, & ceteri alii.] *Cap. 42.*

Sanctorum etiam in ſervandis jejuniis exempla nobis proponit Regula mſ. incerti auctoris: [A S. Paſcha uſque ad Pentecoſten; inquit, ſicut ait Sanctus Benedictus ad ſextam reficiendum eſt, & ad ſeram cœnandum. De his autem diebus Sanctus Iſidorus in libro Officiorum ait poſt Paſcha autem uſque ad Pentecoſten licèt traditio eccleſiaſtica abſtinentiæ rigorem prandiis relaxaverit; tamen ſi qui Monachorum vel Clericorum jejunare cupiunt, non ſunt prohibendi; quia & Antonius, & Paulus, cetericque Patres antiqui etiam in his diebus *Cap. 5. In mſ. Biblioth. Reginæ Sueciæ.*

Caput XLI. in eremo leguntur abſtinuiſſe, neque ſolviſſe abſtinentiam, niſi tantùm die Dominico. A Pentecoſte autem uſque ad Calendas Octobris, ſi quarta & ſexta feria fuerit, ſicut Sanctus ait Apollonius, non eſt ſolvendum jejunium. Sed & ſabbati dies Apoſtolis ſanctiſque Patribus jejunio conſecrati habentur: Secunda autem, & tertia, & quinta feria, ſi placuerit, ad ſextam reficiendum. Sin autem ad horam nonam protelandum. A Calendis Octobris uſque in Paſcha, excepto diebus feſtis uſque ad veſperam eſt refectio prolonganda.]

Cap. 76. Regula Sancti Donati Virginibus iſta jejunia præſcribit: [A Sancto Paſcha uſque ad Pentecoſten ad ſextam reficiant ſorores, & ad ſeram cœnent. A Pentecoſte autem tota æſtate ſi labores manuum graves non fuerint, aut nimius fervor æſtatis non perturbat quarta, & ſexta feria jejunent uſque ad horam nonam; reliquis diebus ad ſextam prandeant, quæ menſura prandii in Abbatiſſæ ſit providentia, & arbitrio, & ſic omnia temperet atque diſponat, qualiter animæ ſalventur & quod faciunt ſorores abſque ulla murmuratione faciant. A Calendis autem *Februarii uſque ad Calendas Novembris ſecunda, quarta. & ſexta jejunandum eſt. A Calendis autem Novembris uſque ad Natalem Domini, exceptis feſtivitatibus, omnibus diebus jejunare oportet. A Sancta verò Epiphania uſque ad caput quadrageſimæ quarta & ſexta feria jejunandum eſt. A quadrageſima verò uſque in S. Paſcha ad veſperam reficiant. Ipſa tamen veſpera ſic agatur ut lumine lucernæ non indigeant reficientes, ſed luce adhuc diei omnia conſummentur.]

** Lege Septembris.*

Regula Cujuſdam ad Virgines toto Paſchali tempore duplicem ad ſextam & ad ſeram refectionem permittit: [A Pentecoſte verò, inquit, ſi gravis labor non exigat, aut hoſpitum non cogat adventus, uſque ad quadrageſimæ inchoationem ad nonam, id eſt ſemel reficient, exceptis magnarum ſolemnitatum eventibus, aut ſi labor grandis exegerit, ut duabus reficiant vicibus. Ab inchoatione quadrageſimæ uſque ad ſacratiſſimam ſolemnitatem Paſchæ, exceptis Dominicis diebus, ad veſperam reficiendum eſt, ut ante noctis inchoationem cum ſtatione lucis refectionis impleatur hora.]

Cap. 11.

In Regula etiam Sancti Stephani Ordinis Grandimontenſis Inſtitutoris hæc lego: [A Sancto Paſcha uſque ad exaltationem Sanctæ Crucis bis in die, primò videlicet poſt ſextam, & ſecundò poſt veſperas refectionem vobis ſumere diſponimus, exceptis jejuniis in hujus temporis ſpatio conſtitutis. Verùm ab exaltatione Sanctæ Crucis uſque ad Paſcha vobis jejunare præcipimus, exceptis diebus Dominicis, & die Natali Domini. Rurſus autem à prædicto feſto veræ Crucis uſque ad initium quadrageſimæ poſt IX. & exinde uſque ad Reſurrectionem Dominicam poſt veſperas cibum ſumere vobis ſtatuimus. Item à feſtivitate omnium Sanctorum uſque ad Nativitatem Dominicam, & à Septuageſima uſque ad Paſcha cibo quadrageſimali tantùm vobis uti præcipimus; ceteris verò temporibus ovis & caſeis quandoque veſci vobis permittimus.]

Cap. 57.

Denique Statuta Guigonis hæc decernunt: [Secunda, quarta, ſex- *Caput XLI.* *Cap. 11.*
taque feria pane & aqua, & ſale ſi cui placet, contenti ſumus. Tertia, quinta, & ſabbato legumina vel aliquid hujuſmodi ipſi nobis coquimus, à coquinario vinum accipimus, & quinta feria caſeum, vel aliquid cibi lautioris accipientes. Ab Idibus Septembris uſque ad Paſcha, exceptis ſolemnitatibus, nonniſi ſemel in die manducamus. A Paſcha autem uſque ad prædictum terminum tertia & quinta feria, nec non & ſabbato iteratò reficimus.] Ab hac ſeveritate paulò deflectunt antiqua Cartuſienſium Statuta, in quibus hæc leguntur: [Nata- *Part. 1. cap. 14.*
lis Domini, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Sancti Johannis, Apoſtolorum Petri & Pauli, Aſſumtionis B. Mariæ, omnium Sanctorum Vigilias ex antiqua conſuetudine in pane & aqua facimus, niſi veniant in feſtis duodecim lectionum. Sed & quando prædictæ vigiliæ occurrunt in Dominica, in ſabbato ipſa abſtinentia fit.... In Vigiliis autem Beatorum Jacobi, Laurentii, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Judæ, & Andreæ ſemel quidem reficimus. Secunda, quarta, & ſexta feria, pane, & aqua, & ſale ſi cui placet, ex antiqua conſuetudine contenti ſumus. Quod quia noſtris temporibus quaſi in diſſuetudinem abiit, volumus ut ad minus unam in ſeptimana abſtinentiam omnes Monachi faciant, quos infirmitas, aut ſenectus, aut debilitas non excuſat, vel alia cauſſa, quæ Priori rationabilis eſſe videatur: Nec tamen propter hoc antiquam conſuetudinem de faciendis abſtinentiis irritamus..... Ab exaltatione Sanctæ Crucis uſque ad Paſcha non niſi ſemel in die manducamus, exceptis uſque ad quinquageſimam feſtis capituli, & die ſuſceptionis novi Prioris, & die ſepulturæ fratrum noſtrorum. Et hoc inviolabiliter obſervetur, exceptis infirmis & valetudinariis, debilibus, ſenibus, & minutis. Aliàs verò ſi Prior fregerit, vel fecerit frangi, ſit extra ſedem ſuam in eccleſia per quadraginta dies. Et ſi Vicarius idem fecerit, ſit Novitius per quadraginta dies. A Paſcha uſque ad feſtum Exaltationis tertia, & quinta feria, nec non & ſabbato, exceptis præcipuis jejuniis, iteratò reficimus; in quo ſpatio jejunia ſecundæ & quartæ feriæ non dimittantur omnino.]

Tandem ex primis Sancti Stephani Abbatis Obazinenſis diſcipulis: [Nullus niſi in die Dominico jejunium ſolvere tam æſtate, quàm hieme *In ejus vit. lib. 1. num. 15. Tom 4. Miſcell. Baluz.*
præſumebat, niſi aut juvenili ætate, aut gravi infirmitate detineretur.]

His adjiciendum reor antiquum fragmentum de Græcorum jejunio, quod ex mſ. codice Bibliothecæ Colbertinæ num. 6041. eruit & in latinum tranſtulit noſter Jacobus *Loppin* prout ſequitur: [Ordo ex Divinis & ſacris canonibus atque etiam ex typicis ſanctorum & Deiferorum Patrum excerptus ad eos qui vitam Deo gratam degere cupiunt. Incipiendum eſt à ſplendida & prima Dominica Paſchatis omni cibo veſci per totam novam hebdomadam. A ſecunda autem die antipaſchatis, id eſt ſecundæ poſt Paſcha hebdomadis uſque ad Omnes Sanctos, quarta & ſexta die piſces manducent ſæculares: Monachi verò oleum. Idem ſimiliter præſtandum eſt die quarta meſopentecoſtes, id eſt, quar-

CAPUT XLI tæ poſt Paſcha hebdomadæ. Per hebdomadam porro Sancti Spiritus vivendum eſt, ut in hebdomada nova, ſive Paſchatis. At à die ſecunda Omnium Sanctorum, in qua Sanctorum Apoſtolorum jejunium ordimur, jejunium ſervamus ſecunda, quarta, & ſexta die, ſiccisque veſcimur nona hora. Alias verò duas dies, tertiam & quintam nos Monachi veſcimur oleo, & ſæculares piſcibus; obſonio verò ſabbato & Dominica. Sic enim declaratum eſt de ejuſmodi jejunio. Eamdem quoque legem obſervamus in jejunio menſis Auguſti, atque Chriſti Nativitatis. Verùm in ſolemnitate Principum Apoſtolorum Petri & Pauli, ſiquidem quarta vel ſexta die acciderit, nec caſeo, vel oleo, aut obſonio veſcimur, ut & in feſto duodecim Apoſtolorum, ſi quarta vel ſexta die contigerit. Idemque ſervandum eſt in ſanctorum inſignium memoriis. In ſolis verò Dominicis feſtis jejunium ſolvimus, quovis die acciderint; oleoque & piſcibus his diebus veſcimur. Si autem vigiliæ Nativitatis Chriſti, & luminum, id eſt Epiphaniæ, quarta & ſexta die occurrerint; poſt completam Liturgiam vino tantùm & coctis cibis abſque oleo reficimur. Sed ſi fortè ſabbato & Dominica venerint; poſt Chryſoſtomi Liturgiam, antidota tantùm & vinum ſumimus, atque ita ad veſperarum finem permanemus; deinde perfectè reficimur. Ceterùm per dies duodecim Theophaniorum oleo & obſonio & Monachi & ſæculares veſcimur. Item etiam agimus hebdomada præcedente Dominicam carnis-privii, atque etiam hebdomada caſei dicta. Si quis tamen caſeum comederit, non peccabit. At in magna Quadrageſima ſingulis ejus hebdomadis ſiccis veſcimur, ſabbatiſque tantùm & Dominicis oleo & vino utimur. Obſonium autem non comedimus niſi die Annunciationis, ſi extra magnam hebdomadam acciderit. Sed in fine magni ſabbati poſt Liturgiam refecti, vinum quoque bibimus, & nihil præterea. Si quis verò vel Epiſcopus, vel Preſbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, aut Lector, aut aliquis fidelis oleo & obſonio veſcitur feriis quarta & ſexta totius anni, exceptis videlicet Dominicis feſtis, extra infirmitatem; ſi Clericus fuerit, deponatur; ſi Laicus, excommunicetur, ut tranſgreſſor Divinæ legis. Atque hæc quidem ſcripta ſunt ad eos qui ſana & firma ſunt valetudine. Quod autem ſpectat ad eos, qui infirmi ſunt, & fame ob penuriam cruciantur; ſi etiam in iſta magna Quadrageſima, per totam quadrageſimam piſces quotidie comederint; Dominus ipſis condonabit in præſenti & in futuro ſæculo amen.] Sed de aliorum jejuniis ſatis. Nunc de noſtris.

A SANCTO PASCHA USQUE AD PENTECOSTEN. Id eſt uſque ad octavam Pentecoſten, uti explicat Hildemarus.

Refectio ante Sextam antiquis Monachis ignota.

AD SEXTAM REFICIANT FRATRES. An inchoantem aut abſolutam expendendum erit ad cap. 48. Interim hic notare ſufficiat Cluniacenſes ita prandii tempus diſpoſuiſſe, ut eo peracto, tunc primùm eſſet media dies, ex Udalrico lib. 1. cap. 18. Dunſtanus verò præſcribit, ut mediante hora quinta cantetur ſexta, dehinc manibus lotis adeant menſam.

Ante prædictam verò ſextam horam non videmus Sanctum Benedictum, aut quemquam alium Monachorum Magiſtrum aliquid cibi fratribus ſuis, ſaltem omnibus, prægustandum conceſſiſſe; nonnulli quidem ad nonam aut veſperam refectionem diſtulerunt; at qui ſextam præveniret invenimus neminem: una eſt vita S. Samſonis, in cujus num. 16. hæc lego: [Conſuetudo erat in hujus monaſterii lege, herbas hortinas per poculum ad ſanitatem convenientes fricare, ac ſingulis fratribus in ſuis vaſculis ſcyphunculo non grandi ad ſanitatem particulatim dividere, ut quando de tertia celebranda veniebant, paratum jam poculum hortinis mixtum herbis reperirent.] Ante hanc autem tertiam horam, ut id etiam obiter obſervem, quidquam cibi prægustare religio Britannis erat, ut patet ex Beda in vita Sancti Cuthberti, & ex vita Sancti Guthlaci Anachoritæ num. 29. ſæc. 3. Bened.

CAPUT XLI.

Sæc. 1 Ben.

ET AD SERAM COENENT. Scilicet veſpere. Nullum ergo S. P. Benedictus toto tempore Paſchali præſcribit jejunium, idque juxta antiquum eccleſiæ morem, quo à Paſcha ad Pentecoſten, ob reverentiam Dominicæ Reſurrectionis, jejunium ſolvebatur, ut videre eſt apud Tertullianum lib. de Corona militis, Sanctum Epiphanium in Compend. doct. eccleſ. S. Auguſtinum epiſt. 55. Regulam Magiſtri c. 28. Haymonem Halberſtatenſem lib. 1. de Variet. cap. 14. Quæ conſuetudo pariter apud Monachos communiter viguit, ut patet ex Caſſiano lib. 2. de Noct. orat. cap. 18. & Coll. 21. cap. 20. Sancto Hieronymo Præfat. ad Regulam Sancti Pachomii, & Sancto Johanne Climaco grad. 14. Quamvis non defuerint, qui hanc legem incunctanter violare non dubitarint. Et certè vidimus ſuprà Sanctum Aurelianum hoc tempore feria ſexta jejunium præſcribentem; Sanctum Cæſarium & Regulam Solitariorum feria quarta & ſexta; Regulam Magiſtri exceptis Dominica & feria quinta, diebus omnibus; Regulas Sancti Antonii, Sanctorum Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii, Sancti Columbani, Tarnatenſis monaſterii, & Cujuſdam ad Monachos ſingulis diebus, niſi fortè Dominica tantùm. Sed & Petrus Damiani agens de Ordine Eremitarum Fontis Avellani, ita habet: [Ab octavis Dominicæ Reſurrectionis uſque ad diem Sanctæ Pentecoſtes, quatuor dies per hebdomadam jejunatis: propter Dominicum verò diem, de cujus reverentia nullus addubitat, tertia & quinta feria bis in die reficitis. Illo enim tempore, ut noſtis, non prohibentur Monachi auctoritate ſacrorum canonum jejunare.] Præterea Antiqua conſuetudo fuit in Rogationibus jejunare, ut patet ex Concilio Turon. II. can. 18. & ex Hildemaro in hunc locum, & ex his quæ retulimus in lib. 3 de Antiquis Monachorum ritibus. cap. 19.

Jejunii relaxatio tëpore Paſchali.

Opuſc. 14.

A PENTECOSTE AUTEM TOTA ÆSTATE, SI LABORES AGRORUM NON HABENT MONACHI, AUT NIMIETAS ÆSTATIS NON PERTURBAT, QUARTA ET SEXTA FERIA JEJUNENT USQUE AD NONAM. Quartæ & ſextæ feriæ jejunium retinuit etiam æſtate Sanctus Benedictus, ut pote ab Apoſtolis tradi-

Jejunium quartæ & ſextæ feriæ

Caput XLI. tum; de quo canon 68. Apoſtolorum: [Si quis Epiſcopus, aut Preſbyter, aut Diaconus, aut Lector, aut Cantor, ſacram quadrageſimam Paſchæ, aut quartam feriam, aut Paraſceven non jejunaverit, deponitor: præter quam ſi imbecillitate impediatur corporis: ſin laicus ſit, communione privator.] Clemens in Conſtitut. Apoſt. [Poſt hebdomadam jejunii in omni quarta feria & Paraſceve præcipimus vobis ut jejunetis.] Sanctus Ignatius: [Quartis & ſextis feriis jejunare non negligatis, ciborum reliquias pauperibus largientes.] Tertullianus: [Cur ſtationibus quartam & ſextam feriam ſabbati dicamus,] jejunia ſuo more ſtationes appellans. Sanctus Clemens Alexandrinus: [Novit fidelis ænigmata jejunii horum dierum, quarti, inquam, & ſexti.] Sanctus Petrus Patriarcha Alexandrinus: [Nemo reprehendit nos obſervantes quartam feriam & Paraſceven, in quibus jejunare juxta traditionem rationaliter nobis præſcriptum eſt.] Sanctus Epiphanius in Synopſi: [Quarta & ſexta feria in jejuniis uſque ad nonam manere ab Apoſtolis inſtitutum eſt.]

Lib. 5. cap. ult. — *Epiſt. 4. ad Phil.* — *Lib. de jejun.* — *Lib. 7. Strom.* — *Can. 15.*

Apud Monachos inviolabile. Quapropter mirum videri haud debet, ſi tanta jejunium iſtud religione obſervarent veteres Monachi, ut etiam in hoſpitum adventu illud violare nefas ducerent, nec niſi pro ſumma neceſſitate illud ſolvere præſumerent: [Abſque legitimis quartæ ſextæque feriæ, inquit Caſſianus, quocumque pergebamus, quotidiana ſtatio ſolvebatur.] Et Sanctus Antonius: [Ne frangas jejunium feria quarta & ſexta, niſi ob gravem morbum.] Sanctus Macarius: [Quarta & ſexta feria qui infringunt jejunium Judæ æſtimantur participes, qui Chriſtum tradidit.] Vulgatus Sanctus Athanaſius: [Jejunium quartæ videlicet diei, & Paraſceves, Pentecoſte ſolùm & Epiphaniis exceptis, niſi graviter decumbas, diligenter ſerva.]

Lib. 5. cap 24. — *In Regula num. 15.* — *In Regula cap. 23.* — *Syntagma Doctr. ad Mon.*

Et quare. Iſtius obſervantiæ cauſſam docet Ruffinus, cùm agens de S. Apollonio, hæc profert: [Jejunia ſanè legitima id eſt quarta & ſexta feria monebat non eſſe ſolvenda, niſi grandis aliqua neceſſitas fieret; quia quarta feria Judas de traditione Domini cogitabat, & ſexta feria crucifixus ſit Salvator. Videbitur ergo qui his diebus ſine aliqua neceſſitate ſolvit ſtatuta jejunia, vel cum tradente tradere Salvatorem, vel cum crucifigentibus crucifigere.] Eadem ratione Sanctus Maglorius [in quarta feria & ſexta ab omnium ciborum pabulo extitit alienus, quam obſervationem jejunii in quarta feria explevit, eo quòd in ea ſacrilegi & rei facti Judæi ſanguineum, ut auctorem ſuum Dominum morti traderent, pactum ſtatuerunt: ſexta autem feria, quia id quod de corde conceperant, ipſum cruci affigentes, in hac opere compleverunt.] Eamdem etiam rationem profert Sanctus Auguſtinus ad Caſulanum ſcribens, & Richardus de S. Angelo in hunc locum. Verumtamen Hildemarus adhuc altius hujus conſuetudinis originem repetens: [Hæc, inquit, conſuetudo jejunandi quarta feria & ſexta feria, orta eſt à Sanctis Patribus, nec non & Judaica conſuetudo fuit, ſicut Phariſæus dicit; jejuno bis in ſabbato.]

Lib. 2. de vita Patr. cap. 7. — *In ejus vita Sæc. 1. Ben.*

Iſtud

Iſtud jejunium ſub finem ſæculi ſeptimi, ſaltem à nonnullis, adhuc obſervabatur, ut patet ex Beda in vita Sancti Cuthberti cap. 5. [Erat namque ſexta ſabbati, inquit, qua plerique fidelium ob reverentiam Dominicæ paſſionis uſque ad horam nonam ſolent protelare jejunium.] Sed & idem Beda id laudis tribuit Sancto Aidano, quod [ejus exemplis infirmati tempore illo religioſi quique viri ac feminæ, conſuetudinem fecerunt per totum annum, excepta remiſſione quinquageſimæ Paſchalis, quarta & ſexta feria jejunium ad nonam uſque horam protelare.]

CAPUT XLI. Quamdiu perſeveravit.

Sæc. 2 Ben. Lib. 3. Hiſt. cap. 5.

Et tamen adeo religioſum antiquis jejunium propter labores graviores agrorum, nimioſque æſtatis calores Sanctus Benedictus relaxari permittit. Ex qua indulgentia nata eſt apud noſtros poſtmodum integra ejus extinctio: [Hoc tamen, inquit Bernardus Caſſinenſis, in diſſuetudinem abiit apud multos; quamquam à Sanctis Patribus noſcatur hæc abſtinentia habuiſſe originem.] Et revera in antiquis Floriacenſis monaſterii Conſuetudinibus hæc lego: [In prima quarta feria poſt octavam Pentecoſtes ſecundùm Patris noſtri præceptum jejunare debemus.... Aliis quartis feriis loco jejunii aliquod opus manuum aliquando agimus, aut ex præcepto Prioris aliquas preces agimus.] Et apud Udalricum: [Si imbecillitas noſtra pateretur, dignum eſſet ſecundùm edictum præceptoris noſtri Sancti Benedicti, ut poſt octavas Pentecoſtes ſtatim omni quarta & ſexta feria jejunium faceremus. Quod ſi non amplius, tamen utcumque non omittimus facere in uno & primo prædictarum feriarum, in quo poſt Tertiam ſilemus, & poſt Sextam dormitorium aſcendentes ſimulamus meridianam potiùs, quàm geramus; quia mox pulſatur ſignum ut in eccleſiam redeamus, facturi nudis pedibus proceſſionem. Sanè ut præmiſſum eſt, primum diem jejunamus, poſteà in loco jejunii aliquod opus manuum ſæpius agitur à nobis.] Rem non ita abſolutè definiunt mſſ. Conſuetudines antiquæ Romani Sancti Pauli monaſterii, quæ omnia Abbatis diſcretioni & prudentiæ relinquunt, ut ſi velit [propter puſillanimes, vel aërum temperies, aut ſi labor major factus fuerit,] bis in die fratres reficiant.

A Benedictinis æſtate relaxatum.

Lib. 1. cap. 19.

Sed quod à noſtris neglectum eſt quartæ feriæ jejunium, illud hactenus magna cum religione obſervant Græci, teſtante Arcudio in lib. 3. de Sacramentis cap. 5. ubi referens illa Theophilacti verba: Judæi in Chriſtum [feria quarta concilium cœperunt, & propterea nos etiam illas ferias jejunamus;] ait: [Quæ ſententia eſt veriſſima, per traditionem accepta, ipſoque uſu longiſſimo eccleſiarum comprobata; id enim eccleſia Romana per multa ſæcula obſervavit: Græca uſque ad præſens diligenter obſervat; neque aliam rationem reddere Græci poſſunt, cur illo die à carnibus & lacticiniis abſtineant.] Quartæ feriæ jejunium diu retinuit eccleſia Romana, uti hìc dicitur; proceſſu verò temporis in ſabbatum tranſlatum, tandem refrigeſcente caritate ad ſolam abſtinentiam à carnibus, quæ imperfectum jejunium eſt, redactum eſt.

A Græcis adhuc ſervatur.

CAPUT XLI.

An cœnam æſtate S B. conceſſerit

RELIQUIS VERÒ DIEBUS AD SEXTAM PRANDEANT. Nullam hìc cœnæ mentionem facit S. P. Benedictus, ratus fortè ſatis eſſe fratribus ſemel in die reficere, juxta priſcorum Monachorum morem, qui jejunium ſolutum exiſtimabant, cùm ad ſextam licèt ſemel tantùm in die reficeretur; id quod maximè conſtat ex Caſſiano, apud quem Abbas Theonas ita loquitur: [Ut ergo & diebus feſtivis ſtatutæ conſuetudo ſolemnitatis conſervetur, & ſaluberrimus parcimoniæ modus minimè tranſcendatur, ſufficit ut indulgentiam remiſſionis eo uſque progredi patiamur, ut cibus qui hora diei nona fuerat capiendus, pauló citiùs id eſt ſexta hora pro feſtivitatis tempore capiatur, ea ratione dumtaxat, ut eſcarum ſolitus modus, vel qualitas non mutetur,] &c. Et ex Sancto Hieronymo ad Euſtochium de Monachis ſcribente, quod [à Paſcha ad Pentecoſten cœnæ mutantur in prandia, quo & traditioni eccleſiæ ſatis fiat, & ventrem cibo non onerent duplicato.] Idem etiam poſt ſcriptam S. P. Benedicti Regulam advertere licet in Regula Sancti Fructuoſi, in qua hæc lego: [A Paſcha uſque ad Pentecoſten reficiendum eſt ad ſextam, & monophagia, id eſt unica refectio conſervanda eſt.] Idem & de noſtris Fuldenſibus refert Mabillonius, quod ſcilicet [abſtinuere à cœna per totum annum iidem ad ætatem Marcwardi Abbatis, id eſt ad medium ſæculum duodecimum, nec ante decimum quartum feminas in eccleſiam ſuam admiſerunt.] Idemque aſſerendum eſſe de iis monaſteriis, quæ ad Fuldenſium normam vivebant, in quibus *inſtituta eſt diſciplina purior.*

Collat. 21. cap. 23.

Epiſt. 22.

Præfat. ad ſæc. 3. part. 1. num. 25.

Neque tamen defuerunt ex priſcis Monachis, qui prandium ad ſextam, & ſero cœnam æſtate ſibi pararent, quod de Tabennenſibus in primis refert Sanctus Hieronymus: [Bis, inquit, in hebdomada die quarta & ſexta ſabbati ab omnibus jejunatur, excepta Pentecoſte: aliis diebus comedunt, qui volunt poſt meridiem, & in cœna ſimiliter menſa ponitur propter laborantes, ſenes, pueros, & æſtus graviſſimos, Sunt qui ſecundò parum comedunt: alii, qui prandii ſive cœnæ uno tantùm cibo contenti ſunt: nonnulli guſtato paululum pane egrediuntur.] Nec deſunt etiam, qui ita Sancti Benedicti textum intelligant de prandio ſimul & de cœna. Sed ad ſui temporis uſum reſpexiſſe credendi ſunt, præſertim cùm nulla poſſit afferri ratio, cur ſuprà à Paſcha ad Pentecoſten ob reverentiam ſacræ Reſurrectionis, & adventus Spiritus-ſancti dixerit *ad ſextam reficiant, & ad ſeram cœnent;* hìc verò poſtremum iſtud taceat. Nolim tamen id certò definire, cùm ſupra ex Sancto Hieronymo aliquos viderimus ex antiquis Monachis prandium cœnamque permittentes; quod etiam patet ex Caſſiano lib. 3. cap. 12. quamquam hæc cœna leviſſima eſſet, nec niſi *propter laborantes, ſenes, pueros, & æſtus graviſſimos conceſſa*, eſſetque *extraordinaria inter Monachos iſta refectio, nec omnes ad eam convenire cogerentur*, ut docet Caſſianus. Et certè plures ex antiquis Monachis omnino non cœnaſſe præter ea quæ diximus, probat Regula mſ. incerti Auctoris cap. 2.

Præfat. ad Regulam S. Pachomii.

QUÆ PRANDII SEXTA SI OPERA IN AGRIS HABUE-

RINT AUT ÆSTATIS FERVOR NIMIUS FUERIT, CONTINUANDA ERIT. Quarta & ſexta feria perinde ac aliis diebus: In Regula Tarnatenſi hæc habentur: [Quando meſſes & vindemiæ colliguntur, bis in die, id eſt hora ſexta & duodecima refectionem accipiant: quarta verò & ſexta feria ita moderari opera debet, ut ſi fieri poteſt, ſtatuta jejunia non omittant; ſed univerſa, prout utilitas aut labor exegerit, ita ſenioris judicio diſponantur.] CAPUT XLI. *Cap. 9.*

ET IN ABBATIS SIT PROVIDENTIA. An feria quarta & ſexta ad ſextam ſit prandendum, an ad nonam reficiendum.

ET SIC OMNIA TEMPERET ATQUE DISPONAT, QUALITER ET ANIMÆ SALVENTUR. Summam hìc Sanctus Pater Abbati tribuit poteſtatem; qui enim dicit *omnia*, nihil omnino reſervat: Et ex hac fortè poteſtate orta eſt apud noſtros conſuetudo bibendi æſtate poſt nonam; maximè ſi ſemel tantùm in die reficerent ad ſextam. Quæ quidem conſuetudo antiquiſſima, per multa noſtris in monaſteriis etiam rectè ordinatis ſæcula viguit. Primam ejus mentionem reperi in Regula Magiſtri, in qua hæc ſcribuntur: [In his æſtatis diebus cùm ad ſextam reficitur, poſt dictam nonam quotidie Abbas exiens de oratorio in ſua ſedeat cathedra; & circumſtantibus ante eum in ordine omnibus, ejecto à Cellerario vino, miſceantur ab hebdomadariis in conſueto vaſe per ſingulas menſarum decadas omnium ſingulæ potiones ſecundùm numerum congregationis & ſuum. Statim ſurgens Abbas oret cum omnibus; & poſt orationem, antequam ſedeat, oblatum ſibi vas cum mixto ſignet eum. Mox ſecum omnes ad menſas ſuas jubeat ſicut conſueverunt ſedere; & bibens priùs ipſe, deinde ſingillatim mixtum per menſas ſingulas omnibus faciat propinari. Quibus expletis, ſurgant iteratò, & orent, & poſt orationem redeant univerſi ad opera, quæ dimiſerant facientes.] Et in Capitulis Monachorum ad Augiam directorum: [Ut per totum tempus æſtivum dum fratres bis in die reficiunt, poſt horam orationis nonam ſtantes in oratorio cum Divino tremore orantes expectant, dum tintinnabuli ſignum Præpoſitus pulſaverit ad refectorium. Quo audito, omnes illo conveniunt; quamvis etiam aliquis bibere non potuerit, ſe tamen debet præſentare, ne locus ejus appareat vacuus. Et ſi quis præſens ad dicendum poſt benedictionem *amen* non fuerit, ſublatur ei portio ſua de potu. Poſtquam autem biberint fratres, vadunt ad capitulum, & quod eis injunctum fuerit laborant,] &c. Ejuſdem bibendi poſt nonam conſuetudinis fit mentio etiam in Conſuetudinibus Sancti Benedicti Abbatis Anianenſis tom. 4. Analect. in Capitulis Monachorum Sangallenſium cap. 27. apud Udalricum, in lib. Uſuum Ciſtercienſium cap. 8c. & paſſim in omnibus Ordinariis & Conſuetudinariis monaſteriorum noſtrorum. Caſſinenſes ad potum addebant poma, ut diſcimus ex epiſtola Theodemari: [Æſtatis tempore poſt nonam, ſi eſt aliquid de pomis, & ſingulas phialas noſtris fratribus præbemus.] Sed poma ſuſtuliſſe videtur concilium Aquiſgr. ſtatuens, [ut poma & lactucæ, niſi quando alius ſumitur cibus, non comedantur.]

Marginal notes: De potu poſt nonam. — *Cap. 17.* — *Cap. 8.* — *Cap. 10.*

Caput XLI.

De potu poſt veſperas jejunii diebus.

Ex eadem quoque poteſtate Abbati à S. P. Benedicto conceſſa, aut etiam ex conſuetudine bibendi æſtate poſt nonam, orta eſt & alia diebus jejunii bibendi poſt veſperas, de qua Regula Magiſtri: [His æſtatis diebus cùm ad horam nonam reficitur, ſera antequam compleant binæ omnibus ſufficiant potiones: ita tamen, ut antequam bibant, orent; & poſtquam biberint, reorent;] & infrà: [Illis verò diebus, in quibus in hieme ad nonam reficitur, poſt dictam veſperam non amplius quàm ſingulos caldos accipiant: ita tamen, ut antequam bibant, orent; & poſtquam biberint, reorent.] Id quod etiam in quadrageſima indulget concilium Aquiſgranenſe, ſtatuens, [ut ſi neceſſitas popoſcerit ob operis laborem poſt refectionem veſpertinam etiam, & in quadrageſima pari modo, & quando officium mortuorum celebratur priuſquam lectio completorii legatur, bibant.] Vide Udalricus lib. 1. cap. 41. lib. Uſuum Ciſterc. cap. 80. *de bibere poſt veſperas*, & lib. 1. de Antiq. Monach. ritibus cap. 11.

Cap. 27.

Can. 12.

Et quod faciunt fratres absque justa murmuratione faciant. [Juſta murmuratio ex Smaragdo illa dicitur, quam non voluntariè; aut non ſine cauſſa, ſed inviti & coacti Monachi faciunt.]

Conciliatur hoc caput cum 48.

Ab Idibus autem Septembris, &c. Hìc non parum torquentur Commentatorum ingenia in conciliando hoc loco cum cap. 48. ubi S. P. Benedictus præſcribit, ut *à Paſcha uſque ad Calendas Octobris.... poſt ſextam ſurgentes a menſa pauſent in lectis ſuis.* Nonnulli, ut refert Hildemarus, exiſtimaverunt hunc à S. P. Benedicto locum ſcriptum eſſe pro non laborantibus in agris, qui ab Idibus Septembris inchoare debent jejunia: caput verò 48. pro laborantibus in agris; quibus Sanctus Pater permiſerit uſque ad Calendas Octobris perinde ac tota æſtate reficere ad ſextam. Ita inter alios Smaragdus: [Quæſtio, inquit, oritur quomodo hìc ab Idibus Septembris jejunandum quotidie dicat, cùm in capitulo 48. dicturus ſit: à Paſcha uſque ad Calendas Octobris poſt ſextam ſurgentes à menſa pauſent. Quæ ita ſolvitur: Si habuerint opera in agris, vel vindemiant in vineis, ubi per ſe occupentur, uſque ad Calendas Octobris ad ſextam reficiant. Sin autem non habuerint, ab Idibus Septembris generale jejunium inchoatur.] Alii cenſuerunt illis decem & octo diebus, qui ab Idibus Septembris ad Calendas Octobris intercipiuntur, eodem ſe modo gerendum eſſe, ac feria quarta & ſexta tota æſtate; hoc eſt, ut poſt ſextam dormiant; deinde miſſam ſic decantent, ut ea finita octava hora mediata nona dicatur; qua dicta, reficiant. Et hæc eſt Hildemari ſententia: [Iſti, inquit, dicunt proprium ſenſum Sancti Benedicti, qui dicunt ita agendum eſſe in iſtis decem & octo diebus, ſicut illis diebus duobus de æſtate. Ita verò agendum eſt in illis diebus quando ad nonam manducant, id eſt ſexta cantata vadant dormire. Deinde qui debet tangere ſignum, cùm videt horam congruam, tangere debet ſignum miſſæ: deinde miſſa cantata ſit media octava, & cantent no-

nam, deinde manducent.] Atque eam fuiſſe Caſſinenſium praxim ſuo tempore teſtatur Bernardus Caſſinenſis. Sed nodum difficultatis ſolviſſe videtur Petrus Boherius in 2. Commentario *ab Idibus* Septembris explicans *à die* XIII *Septembris excluſivè:* Et revera poſtridie, ſive die XIV Septembris incipiunt numerari dies ante Calendas Octobris, quos propterea Sanctus Pater vocat Calendas Octobris. Ex quo corrigendus eſt idem Boherius in 1. Commentario dicens: [Ipſa die Idus Septembriś ad nonam fratres reficiunt, quia tunc incipiunt jejunare;] & Statuta Lanfranci, quæ præſcribunt, ut [ab Idibus Septembris privatis diebus agantur continuè jejunia, quæ Regula præcipit; atque ipſa die Iduum incipiant jejunare;] & Conſuetudines Romani Sancti Pauli monaſterii, in quibus ſimiliter legitur: [Idibus Septembris agant primam ſicuti priùs, denique ipſo die incipiatur jejunium quod Regula præcipit.] Vide lib. 4. de Antiq. Monach. ritib. c. 8. Hanc noſtram explicationem confirmat Carolus Cointius in cap. 48. Regulæ.

CAPUT XLI.

Cap. 1.§.6.

USQUE AD CAPUT QUADRAGESIMÆ. [Id eſt uſque ad ſecundam feriam poſt Dominicam primam quadrageſimæ, inquit Menardus, ita ut quadrageſima hoc loco ſumatur pro jejunio quadrageſimali.]

AD NONAM SEMPER REFICIANT FRATRES. Hac nimirum hora, qua veteres Romani ad cibum capiendum vocabantur, uti diſcimus ex Regula Magiſtri; quæ propterea ait: [Erubeſcamus nos, qui ſumus ſpiritales, fugere hora nona jejunium; cùm vetuſta conſuetudo antiquitus cognoſcitur prandia ignoraſſe; ſed ſemper veſperam, hoc eſt cœnam ſuis refectionibus ordinavit. In tantùm & annona quæ erogabatur aut laborantibus, aut militibus, ideo annona uſque hodie dicitur; quia ad horam nonam diei erogabatur, quando & ſumebatur, & ideo uſque hodie annona nomen remanſit.] Conſentit Sanctus Iſidorus docens annonæ vocabulum tractum eſſe à tempore, quo Romani veteres ad cibos vocabantur.

Refectio apud Romanos ad nonam.

Cap. 28.

Lib 20. *Orig. c.* 2.

Nullum ab Idibus Septembris ad Paſcha diem à jejunio eximit S. P. Benedictus. Ex communi tamen eccleſiæ conſuetudine ac lege, cui, repugnantibus licèt ſummis abſtinentiæ votis, ultro parebant etiam Monachi, Dominica propter reverentiam Reſurrectionis Domini ſolvendum eſt jejunium. Quod Sanctus Pater Benedictus tanquam omnibus notum & ubique receptum ſubticuit; neque enim eum latere poterat quod ait concilium Carthagin. IV: [Qui Dominico die ſtudioſè jejunat, non credatur catholicus.] Et concilium Gangrenſe: [Si quis propter eam quæ exiſtimatur exercitationem (hoc eſt vitam monaſticam) die Dominico jejunaverit, anathema ſit.] Et Tertullianus: [Diebus Dominicis jejunare nefas ducimus;] Sanctus Ambroſius: [Dominica jejunare non poſſumus; quia Monachos etiam ob iſtius diei jejunia jure damnamus.] Et Sanctus Athanaſius: [Sabbato & Dominica ne jejunes, præterquam magno Sabbato S. Paſchatis..... Provide ne quiſquam te inducat ad jejunandum omnino Dominica die

Jejunium diebus Dominicis ſolvendum.

Can. 64.

Can. 18.

Lib. de Corona milit. cap 3.

Epiſt. 83.

Syntag. doctr. ad Mon.

Caput XLI. vel genufleſtendum, neque in Pentecoſte; nam eccleſiæ mandatum non eſt. Præcaveto ne Marcioniſtæ te decipiant, vel hæreſis alia, ſabbato æquè ac Dominica ut jejunes.] Vide Caſſian. lib. 3. cap. 11. & Collat. 21. cap. 20.

Et in præcipuis Sanctorum feſtis. Eamdem ob rationem in præcipuis etiam Sanctorum feſtis à jejunio abſtinendum eſſe cenſuerunt nonnulli vitæ monaſticæ Patres. Extat integrum hac de re capitulum in Regula Sancti Iſidori his verbis expreſſum: *Cap. 11.* [Hæ ſunt feriæ Monachorum, in quibus jejunia conquieſcunt. In primis venerabilis dies Dominicus, nomini Chriſti dicatus, qui ſicut propter myſterium Reſurrectionis ejus ſolemnis eſt, & ita apud omnes ſervos ejus celebritatem convivii votivo gaudio retinebit. Item à primo die Paſchæ uſque ad Pentecoſten, quinquaginta ſcilicet continuis diebus jejunium à Sanctis Patribus diſſolutum eſt, propter Reſurrectionem videlicet Chriſti, & adventum Spiritus-Sancti, ut hi dies non in figura laboris, quod quadrageſimæ tempus ſignificat; ſed in quiete lætitiæ laxatis jejuniis celebrentur. Placuit etiam Patribus à die Natalis Domini uſque ad diem Circumciſionis ſolemne tempus efficere, licentiamque veſcendi habere. Non aliter & dies Epiphaniæ ex veteri Regula reficiendi indulgentiam conſecuta eſt. Si quidem & dum quiſque fratrum convertitur, alii ex aliis monaſteriis fratres gratia viſitandi concurrunt, pro caritate adimplenda interrumpuntur jejunia; ſi tamen non fuerint generalia. Præter hæc, alia tempora libere licenterque jejuniorum inſerviunt.] In concilio etiam Aquiſgranenſi ſtatuitur, *Can. 46.* [ut in præcipuis ſolemnitatibus id eſt Natale & in octavis Domini, in Epiphania, in Paſcha quoque, & Aſcenſione Domini & in Sanctorum feſtivitatibus, id eſt Sancti Stephani, & B. Johannis Evangeliſtæ, & in Natale Infantium, in Purificatione, & Aſſumſione Sanctæ Mariæ. Similiter & in B. Apoſtolorum feſtis, & in S. Johannis Baptiſtæ Nativitate, Sancti quoque Laurentii, atque Martini, ſeu in Natalitiis cujuſlibet Sancti, cujus honor in qualicumque Parochia ſpecialiter celebratur, plenarium officium agatur, & bis reficiatur.] *Lib. 1. cap. 39. & 43.* Cluniacenſes, ut docet Udalricus, jejunium relaxabant infra octavas Natalis Domini, Epiphaniæ, & S. Martini, & in præcipuis ſolemnitatibus Sanctorum. Illas præcipuas feſtivitates declarat Petrus Venerabilis ſuis in Statutis, decernens, *Statut. 34.* [ut jejunia regularia ab Idibus Septembris uſque ad caput quadrageſimæ à noſtris ſemel in die comedendo ſerventur, excepto feſto Sancti Michaëlis, & Dedicationis eccleſiæ, & Apoſtolorum extra adventum & Septuageſimam provenientibus, feſtivitatibus Abbatum Cluniacenſium, octo diebus Natalis Domini, Epiphania prima tantùm die, feſto Sancti Marcelli Papæ, & Sancti Vincentii Martyris, atque Purificationis Sanctæ Mariæ. Converſione verò Sancti Pauli jejunium non ſolvetur, quoniam de eodem Apoſtolo aliàs aliis anni temporibus feſtivitates eccleſia celebrat. Cathedra Sancti Petri eadem die jejunium relaxabitur, & etiam quia infra Septuageſimam feſtivitas illa ſemper occurrit, tunc verò poſt miſſam majo-

tem ſtatim ſexta cantabitur, & facto intervallo nona ſequitur.] De Cartuſianis quoque idem Petrus Venerabilis ſic loquitur: [Semel in die ſemper comedunt, exceptis octo diebus Natalis Domini, octo diebus Paſchæ, octo diebus Pentecoſtes, Epiphania Domini, Repræſentatione ejus, hoc eſt Purificatione Sanctæ Mariæ, Annunciatione Domini, quando Paſchali tempore pervenit, Aſcenſione Domini, Aſſumtione, ac Nativitate jam dictæ ſacræ Virginis matris ejus, & exceptis feſtis duodecim Apoſtolorum, Sancti Johannis Baptiſtæ, Sancti Michaëlis, Sancti Martini, & illo, quod in Calendas Novembris celebratur, feſto Omnium Sanctorum.] Petrus Damiani in ſuæ congregationis Iuſtitutis ab Idibus Septembris ad Paſcha hos ſolos dies à jejunio eximit, Feſtum [Sancti Martini, & Sancti Andreæ, hebdomada Natalis Domini, & uno die Epiphaniæ & Hypopanti.] Caſſinenſes verò diſpenſant à jejunio in feſtis Sancti Matthæi, Sancti Michaëlis, Sanctæ Juſtinæ de Padua, Sancti Lucæ, Sanctorum Simonis & Judæ, Omnium Sanctorum, Sancti Martini, Sancti Andreæ quando celebratur extra adventum, Nativitatis Domini, cum tribus ſequentibus diebus, Circumciſionis, Epiphaniæ, Sancti Antonii Abbatis, Purificationis Beatæ Mariæ, Sancti Matthiæ quando extra quadrageſimam venit, & tituli loci. Novæ Declarationes addunt feſta Sancti Placidi, Omnium Sanctorum Monachorum, Sancti Mauri, S. Scholaſticæ. Denique Fulienſes à jejunio eximunt feſta Sanctorum Omnium, Nativitatis Domini, Circumciſionis, Epiphaniæ, Purificationis, & titularis monaſterii. Et certè cùm jejunia magis ſint *afflictionis quàm exultationis, non conveniunt in diebus lætitiæ*, inquit S. Thomas. Unde & veteres ſolvere jejunium ſolebant in Martyrum ſolemnitatibus, quod ne eveniret in quadrageſima, concilium Laodicenum cap. 51. ſtatuit, ne Martyrum feſta in quadrageſima celebrarentur. Laudabiliores tamen qui feſta Sanctorum ſpiritualibus potiùs, quàm corporalibus gaudiis ſtudent celebrare; & animabus potiùs, quàm corporibus reficiendis, in hiſce feſtis laborant. Qua de re Ciſtercienſes commendat Petrus Venerabilis lib. 1. epiſt. 28. idque actitant etiam nunc magna cum laude nonnullæ Monachorum & Monialium congregationes.

Caput XLI. — Lib. 1. Mir. cap. 28. — Opuſc. 15. cap. 6. — Declar. Caſſin. cap. 41. — Conſt Fulienſium c. 41. — 2. 2. quæſt. 147. a. 5. ad 3.

IN QUADRAGESIMA VERÒ USQUE AD PASCHA AD VESPERAM REFICIANT. Id quod ſingulare non extitit Monachis, ſed omnibus etiam Chriſtianis fuit commune: quæ conſuetudo adhuc tempore Sancti Bernardi vigebat, uti ipſe teſtatur, fratres ſuos initio quadrageſimæ ſic alloquens: [Hactenus ad nonam jejunavimus ſoli, nunc uſque ad veſperam jejunabunt nobiſcum pariter univerſi, Reges, & Principes; Clerus, & Populus; Nobiles, & Ignobiles, ſimul in unum dives & pauper.] Vide Petrum Bleſ. Serm. 11.

Refectio veſpertina in quadrageſima. — Serm. 3. in quadrageſ.

IPSA TAMEN VESPERA SIC AGATUR, UT LUMINE LUCERNÆ NON INDIGEANT REFICIENTES. Idque tres ob cauſſas, quas refert Haeftenus. 1. Ne videretur imitari Judæos, qui nonniſi poſt ſolis occaſum jejunium violabant. 2. Ne gravius eſſet extendere

Lib. 10. tract. 1. diſq. 3.

CAPUT XLI. jejunium his, qui hora noctis octava ſurgentes, magnam diei partem in labore, pſalmis canendis, aliiſque ſpiritualibus exercitiis impenderunt. 3. Ne nocturnæ quieti pars noctis notabilis ſubduceretur. Quartam addit rationem Menardus, ſcilicet [quia cùm lucernæ lux ſit ſubobſcurior, daretur occaſio maligno, præcipuè in amplo refectorio inſtigandi fratres ad confabulationem, & quædam alia illicita.]

SED LUCE ADHUC DIEI OMNIA CONSUMMENTUR. Quod facilè præſtabunt circa horam diei ultimam reficientes; nam ante decimam horam, ad quam uſque ex cap. 48. labori manuum vacare debent, & poſt quam ſatis probabiliter veſperas decantabant, nihil cibi percipere debent. S. Geraſimus nec diſcipulos ſuos ad lucernam legere permittebat ex vita S. Euthymii num. 91.

Tom. 2. Monum. eccleſ. Græc.

Qua ratione in hieme cum luce fiunt omnia.

SED ET OMNI TEMPORE, SIVE COENÆ, SIVE REFECTIONIS, HORA SIC TEMPERETUR, UT CUM LUCE FIANT OMNIA. Hìc non parum laborant aliqui in explicanda ratione, qua hiemis tempore, cùm ſolvitur relaxaturque jejunium, *cum luce fiant omnia.* Menardus exiſtimat [S. P. Benedictum maximè huic conſtitutioni aſtringere eos, qui in Italia ſimilibuſque regionibus habitant, ubi circa ſolſtitium brumale dies non ſunt ita breves, ac in regionibus Borealibus, ut in Anglia, Scotia, Dania, extrema Belgia, & ſimilibus, in quibus ob brevitatem dierum hæc obſervari non poteſt inſtitutio.] Verùm uti obſervat Haeftenus, & patet ex Caſſinenſium Declarationibus, etiam in Italia ſine manifeſta corporum læſione luce adhuc diei haud poteſt cœna conſummari: unde & ille [crediderim, inquit, nuſquam ferè ad litteram hunc Regulæ textum obſervari. Quod ſi omnino Regulam ſervandam quis urgeat, ... dicere liceret nec ipſas fortè Dominicas, nec ulla feſta jejunio regulari tempore Sancti Benedicti fuiſſe exemta.... Sin autem, quod Dominicis prohibitum eſſet jejunare, velimus cœnaſſe, dicendum tam modicam fuiſſe hanc cœnam, ut grave inde non formidarent incommodum.] Ita ille nihil definiens. Difficultatem verò facilè ſolvet qui obſervaverit jejunium relaxari poſſe tribus modis. 1. Bis in die reficiendo. 2. Lautius aliquid ſolito comedendo; nam & Sanctus Petrus Damiani illos jejunare dicebat, [qui panem cum ſale & aqua percipiunt; ubi præter hæc aliud quid additur, inquit, in eremo jejunium non vocatur.] 3. Solitam refectionis horam præveniendo. Sic Cabilonenſe concilium eos in quadrageſima non jejunare aſſerit, qui ad nonam ederent, ut videre eſt apud Gratianum de Conſec. diſt. 1. cap. *Solent.* Atque poſtremo hoc modo veteres Monachi jejunium ſolvere ſolebant, ut patet ex dictis, maximè ex Sancti Hieronymi teſtimonio ad Euſtochium ſcribentis, quod apud eos [à Paſcha ad Pentecoſten cœnæ mutantur in prandia, quo & traditioni eccleſiæ ſatis fiat, & ventrem cibo non onerent duplicato.] Vide Regula Magiſtri cap. 53.

Lib. 10. tract. 1. diſq. 3.

His prænotatis explicatu non eſt difficile, quomodo luce adhuc diei omnia conſummarent, etiam hieme, cùm non jejunarent. Nam 1. cùm

Sanctus

Sanctus Pater ad cœnam non indulgere videatur niſi tertiam libræ panis partem cum aliquibus ad ſummum fructibus; hanc abſque ullo corporis incommodo & ſanitatis periculo conſummare poterant ante horam decimam, id eſt ante noſtram horam poſt meridiem quartam, etiam ad ſextam prandentes. 2. Jejunium hora ſolita reficientes ſolvere poterant, aliquid ſolito lautius edendo, v. g. piſces cùm aliis diebus in ſolis leguminibus cœnam acciperent. 3. Ad ſextam prandentes, qui privatis diebus ad nonam cœnarent. Atque poſtremo hocce modo ſatis probabile eſt primos Sancti Benedicti diſcipulos Dominicis diebus ſolviſſe jejunium; tum ad imitationem priſcorum Monachorum, quorum veſtigiis in multis inhærere ſtuduit; tum quia æſtate, qua nullum præſcribit jejunium, ſolum ſine cœna prandium conceſſiſſe videtur; tum quia Regula Magiſtri, quæ pene tota eſt ex Benedictina, aliud nihil inſtituit: [Illis verò diebus, inquit, in hieme in quibus ſexta reficiunt, ſera penitus nihil cœnent.] *Cap. 27. vide cap. 53.*

CAPUT XLII.

Nicolaus de Fractura S. Benedictum myſticè exponens ait: [Cum luce, id eſt cum Chriſto, qui vera lux eſt, ſicut ipſe de ſeipſo teſtatur in Evangelio, ego ſum lux vera.] &c.

CAPUT XLII.

Ut poſt [a] *Completorium nemo loquatur.*

OMNI tempore, [b] ſilentio debent ſtudere Monachi, maximè tamen nocturnis horis. Et ideo omni tempore, ſive jejunii, ſive prandii, [c] ſi tempus fuerit prandii, mox ut ſurrexerint à cœna, ſedeant omnes [d] in unum, & legat unus Collationes, vel Vitas Patrum, [e] aut certè aliquid quod ædificet audientes; non autem Eptaticum, aut Regum: quia infirmis intellectibus non erit utile illa hora hanc Scripturam audire; aliis verò horis legantur. Si autem jejunii dies [f] fuerint, dicta Veſpera, parvo intervallo, mox accedant ad lectionem Collationum, ut diximus; & lectis quatuor aut quinque foliis, vel quantum hora permittit, [g] omnibus in unum occurrentibus, per hanc moram lectionis. Si quis fortè in aſſignato ſibi commiſſo fuerit occupatus, occurrat.

[a] Flor. *completorios.* [b] Caſſin. Flor. cum tribus Mſſ. *ſilentium.* [c] deeſt in Flor. *ſi tempus fuerit prandii.* [d] al. *in unum locum.* al. *in uno loco.* [e] Narb. *aut codicem alium.* al. *aut certè aliud.* [f] Caſſin. Conc. Hild. cum quibuſdam aliis *fuerit.* [g] Narb. *omnibus in unum ad complere pſalterium occurrentibus.*

Caput XLII.

Omnes ergo in unum [a] poſiti, compleant: & [b] exeuntes à Completoriis nulla ſit licentia denuo cuiquam loqui aliquid. Quòd ſi inventus fuerit quiſquam prævaricari hanc taciturnitatis regulam, [c] graviori vindictæ ſubjaceat: excepto ſi neceſſitas hoſpitum ſupervenerit, aut fortè Abbas aliquid juſſerit. Quod tamen & ipſum cum ſumma gravitate & [d] moderatione honeſtiſſimè fiat.

[a] al. *congregati* [b] Lyr. *exeuntibus* lectio non ſpernenda. [c] Oxon. Caſſin. *gravi*. ſed deeſt in Lyr. [d] al. deeſt *moderatione*.

COMMENTARIUS.

OMNI TEMPORE SILENTIO DEBENT STUDERE MONACHI, &c. Hoc S. P. Benedicti effatum, quod explicuimus ſuprà ad cap. 6. nihil abſolutè determinat, ſed ſolùm præparat & diſponit diſcipulos ad proximum decretum: [Exeuntes à completorio, nulla ſit denuo licentia cuiquam loqui aliquid.]

ET IDEO OMNI TEMPORE, SIVE JEJUNII, SIVE PRANDII. Id eſt, ſive ſit tempus jejunii, ſive non; quia jejunantes non prandebant, unde prandium & jejunium opponuntur.

Collatio an facienda poſt cœnā ſine ullo intervallo.

SI TEMPUS FUERIT PRANDII, MOX UT SURREXERINT A COENA. Cùm nimirum cœnant, hoc eſt, tempore dumtaxat Paſchali: nam tota æſtate non videtur Sanctus Pater cœnam conceſſiſſe, ut diximus ſuperiori capite. Igitur mox ut ſurrexerint à menſa: [Illud *mox*, inquit Hildemarus, non pro continuatione poſitum eſt; ſed quia noluit Sanctus Benedictus, ut grande intervallum fuiſſet; ſed parviſſimum inter cœnam & collationem; ideo dixit mox, ac ſi diceret: Ut ſurrexerint à cœna, parviſſimo intervallo facto donec ſervitores manducant, mox accedant ad lectionem.] Similiter Bernardus Caſſinenſis: [Quod, inquit, dicit mox ut ſurrexerint à cœna, non dicit quòd incontinenti poſtquam ſurrexerint primi, debeat fieri collatio; ſed poſtquam ſurrexerint ſervitores, quoniam omnes ad illam lectionem debent ad completorium convenire.] Eamdem ſequitur ſententiam Johannes Craeſbeeck, uti & Caſſinenſes, qui in antiquis Declarationibus hunc ad locum ſic ſcribunt: [Intellige *mox* largo modo, quia plerumque differunt per horam, vel amplius, ne hujuſmodi lectio ob recentem cœnam ſit tædioſa.] Addit Haeftenus: [Præterea, ut lector, & miniſter menſæ interea cœnare, omniaque ſuis locis reponere poſſint. Denique, ut aliqua animi relaxatio concedatur Religioſis, quibus grave fortè foret ab una lectione, quam in cœna ad menſam audiverunt, ad aliam ſtatim accedere, adeoque utramque facilè negligerent.]

Lib. 9. tract. 5. diſq. 3.

Sed in contrariam abit ſententiam Petrus Boherius, qui relatis ſuprà citatis Bernardi Caſſinenſis verbis addit: [Sed iſta expoſitio mihi non placet; nec ſervitorum expectatio eam juvat. licèt contrarium practicetur ſaltem apud nos.] Et certè ſi ex ſequentibus Sancti Benedicti verbis de ejus mente judicium ferre liceat; parvum iſtud intervallum non poterat eſſe niſi nullum. Nam pauló póſt addit: [Si autem jejunii dies fuerint, dicta veſpera parvo intervallo mox accedant ad lectionem;] quæ verba prioribus omnino opponuntur. Maximè cùm iſtud diebus jejunii *parvum intervallum* haud dubium cœna, quæ poſt veſperas agebatur cùm duplex eſſet refectio, conſumebat. Nec urget in contrarium cœna ſervitorum, quam dum fit lectio collationis, accipere poſſunt. Sanè Hildemarus nullum vult ſervari intervallum, ubi fratres tardius ſolitò cœnare contingit: [Et hoc notandum eſt, inquit, ſi tempore nubili fallitur veſpera, id eſt plus tardè quàm aliis diebus, non debet intervallum inter cœnam & collationem expectare, aut facere Abbas ſicut in aliis diebus, quando moderatè agitur; ſed mox accedere ad collationem.] Aliquod tamen intervallum ſervabant Cluniacenſes, ut patet ex Udalrico lib. 1. cap. 18. Nunc verò Caſſinenſes ex novis eorum Declarationibus cœnant poſt completorium. Sed non rectè.

CAPUT XLII.

SEDEANT OMNES IN UNUM. Id eſt ſimul, ſive ut alii legunt in unum locum, ſeu in uno loco. De loco ubi facienda ſit collatio, diximus in lib. 1. de Antiq. Monach. ritibus cap. 11.

ET LEGAT UNUS COLLATIONES. Quales deſcripſit Caſſianus.

Ad collationem quid legendum.

VEL VITAS PATRUM, AUT CERTÈ ALIQUID, QUOD ÆDIFICET AUDIENTES. Quod Smaragdus explicat [de homiliis Patrum, in quibus ædificationes pleniter ſcriptæ ſunt audientium; vel certè de expoſitionibus librorum catholicorum, quæ ab Orthodoxis factæ ſunt viris, in quibus ſancta ſufficienter ſanctis doctrina redundat Monachis.] Similiter Bernardus Caſſinenſis: [De homiliis Sanctorum Doctorum, & aliis moralibus & ædificationis documentis.] Et Nicolaus de Fractura: [De homiliis Sanctorum Patrum, & aliis moralibus, & de lib. Dialog. B. Gregorii, de vitis Patrum, & aliis ſimilibus.] Ita Sanctus Benedictus Abbas Anianenſis unum [ex Sanctorum Doctorum homiliis, quæ in exhortationem Monachorum ſunt prolatæ conjunxit librum; eumque omni tempore in veſpertinis collectis legere juſſit.] In codice verò Conchenſis monaſterii ad calcem mſ. Regulæ Sancti Benedicti hæc leguntur: [Ii ſunt qui leguntur ad collationem: Ephrem, Paſtoralis, liber de ædificatione Clauſtri, vita Patrum, Dialogus Gregorii, Diadema Monachorum.]

In ejus vita num. 33.

NON AUTEM EPTATICUM AUT REGUM. [Heptateucus, inquit Sanctus Auguſtinus, continet quinque libros Moſis, librum Joſüe, & Judicum: nam quod ſpectat ad librum Ruth, magis ad Regnorum principia videtur pertinere.]

Lib. 2. de doct. Chriſt. cap. 8.

Per hoc autem quod dicit Eptaticum aut Regum, infit Hildema-

Caput XLII. rus, ſignificat illos libros, qui ſimiles ſunt illis, id eſt qui ſub allegoricis figuris conſcripti ſunt.]

Quandiu debeat legi.

Et lectis quatuor aut quinque foliis, vel quantum hora permittit. Hora id eſt tempus; quod Sanctus Pater addidit, *quia*, inquit Boherius, *luce etiam diei debent omnia conſummari.* Quantum verò duraret hujuſmodi temporis ſpatium, non facilè dixerim. Caſſinenſes quartam horæ partem hac in lectione inſumunt: quod ſpatium etiam olim haud exceſſiſſe cenſet Haeftenus: [Et verò, ait, jam olim ante octingintos annos brevior videtur fuiſſe hæc lectio collationis, adeo ut quadrantem fortaſſis horæ non expleverit, quod colligere licet ex Diademate Monachorum Smaragdi Abbatis, in quo capita non admodum ſunt prolixa: In eam autem rem libellum illum compoſuerat, ut ſingulis diebus ad collationem ex eo caput legeretur.] Verùm an in legendis quatuor aut quinque foliis ſcripturæ non admodum parvæ nec admodum magnæ, tantillum tempus ſufficiat, judicent alii. Adde quod hanc ad lectionem exhortationes expoſitioneſque nonnumquam adjungebant, ut colligimus ex his Hildemari verbis: [Tempore collationis & in loco collationis nullus debet loqui, niſi aut lector qui legit, aut Abbas qui exponit, aut certè talis cui juſſerit tradere lectionem.] Quæ conſuetudo originem ducit ex inſtitutis Sancti Pachomii. Nam ut legimus in ejus vita, [conſuetudo illis erat jam inde ab initio, circa veſperam, manuali opere ac cœna peractis, in unum ſimul conſidere ad ſcrutandas ſcripturas, ab omni alia ſollicitudine tunc liberi, præterquam ab ea, quæ ſalutem eorum concernebat.] Quidquid ſit, ſaltem tandiu durare debebat, quoad lector, ſervitores, aliique qui primam ad menſam cœnare haud potuerant, variiſque officiis occupati occurrere poſſent; omnes enim intereſſe completorio voluit Sanctus Pater; unde & ſubjungit.

Num. 79. apud Boll. 14. Maii. vide num. 56.

Omnes debent intereſſe completorio.

Omnibus in unum concurrentibus per hanc moram lectionis, si qui fortè in assignato sibi commisso fuerit occupatus, occurrat. Ex hoc loco patet nullum ex Sancti Benedicti mente à completorio eximendum eſſe; ideo enim hanc præmitti voluit lectionem, ut interim variis occupati officiis occurrentes, omnes in unum poſiti compleant. *Omnes*, inquit, nullum excipit; [non Abbatem, inquit Smaragdus, non Præpoſitum, non Decanos, qui aliquoties aliis in eccleſia cantantibus, potibus, aut fabulis, aut conſiliis vacant in hac hora; ſed omnes in hac collationis hora occurrere, omnes in unum completorium jubet cantare.] Cui tamen legi derogat Lanfrancus in Statutis hæc ſcribens: [Completorium verò dum canitur, licet Priori, & eis qui per licentiam de completorio remanent, de utilibus & neceſſariis rebus loqui. Similiter dum regularem horam fratres in eccleſia dicunt, nullus comedat in refectorio, excepto ſolo completorio; tunc enim licet iis, qui aliqua utilitate impediti ante illam horam ſe expedire non poſſunt, & fratribus, qui de foris veniunt, comedere in refectorio. Qui ſi ante collationem

Cap. 16.

incipientes comedere circa finem completorii cœnam ſuam commodè explere non valent, licet eis à menſa ſurgere, & in monaſterium ad benedictionem ire, & poſtea in refectorium ad complendam cœnam redire.] Longè obſervantiores ii, de quibus in capitulo 9. Monachorum ad Augiam directorum ſic lego: [Ut ad conlationem acceſſerint, omnes unanimiter occurrunt, debiles, & infirmi etiam, ſi de lecto ſurgere valuerint, veniunt. quid de ceteris dicendum eſt? Lector autem tandiu legat, uſque dum omnes in unum poſiti compleant.] Ex mſſ. etiam Sancti Benigni Conſuetudinibus infirmi ad collationem accedere debebant, quamvis eis capitulum ingredi fas non eſſet; ſed intra eccleſiam B. Benedicti (hæc erat capella infirmorum) propè oſtium manentes, quæ legebantur auſcultabant. CAPUT XLII. *Cap. 46.*

OMNES ERGO IN UNUM POSITI COMPLEANT. [Id eſt completorium dicant, vel compleant hanc ſcilicet collationis moram,] inquit Boherius.

ET EXEUNTES A COMPLETORIO, NULLA SIT LICENTIA DENUO CUIQUAM LOQUI ALIQUID. Quod dicit *exeuntes à completorio*, intelligendum eſt de completorio officii, non de completorio collationis: [Non debet tamen quilibet poſtquam ſurgit è capitulo aliquid loqui: quia, infit Hildemarus, aliud ſilentium eum conſtringit.] Hanc verò ſilentii nocturni legem cum S. Benedicto præſcribunt S. Pachomius in Regula art. 53. S. Aurelianus cap. 35. S. Iſidorus cap. 14. S. Fructuoſus cap. 17. Regula Cujuſdam ad Virgines cap. 9. denique Regula Magiſtri cap. 30. ubi ſic loquitur: [Factis completoriis in ultimo dicant hunc verſum: Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis; mox ingrediantur ſilentium, & ſuis ſe collocent lectis, & tanto ſilentio redigantur, ut uſque ad nocturnos putetur nullus ibi eſſe de fratribus.] Summum ſilentium poſt completorium. *Cap. 30.*

QUOD SI INVENTUS FUERIT QUISQUAM PRÆVARICARI HANC TACITURNITATIS REGULAM, GRAVIORI VINDICTÆ SUBJACEAT. Qualis autem eſſe debeat, S. Pater non explicat. In pœnis incerti auctoris apud S. Baſilium decernitur, ut [ſi quis inveniatur nocte privatim cum aliquo agere, aut locum ubi dormit mutare præter voluntatem ad hoc deſignatorum, excommunicetur.] Et item: [Si quis veſperi poſt *Pater noſter* inveniatur colloquens, excommunicetur.] Idem præſtitiſſe legitur S. Benedictus in Sanctimoniales linguæ plus debito indulgentes. De aliis violati ſilentii pœnis vide Haeftenum lib. 6. tract. 3. diſq. 13. Illud violantes ut puniendi. *Num. 12.* *Num. 15.*

Sed quæret aliquis quandonam ſilentium nocturnum obligare incipiat; incepto, an finito completorio: & iterum quandonam deſinat. Primum ſatis explicat Sanctus Benedictus cum dicit: *Exeuntes à completorio nulla ſit denuo licentia cuiquam loqui aliquid.* Ergo non obligat niſi finito completorio publicè dicto, nec niſi dimiſſa congregatione, *Exeuntes à completorio*, inquit. Non defuere tamen qui ſilentii nocturni leges extenderent: Pariſienſes S. Germani ſilentium ab ultimo com- Quando incipiat aut deſinat ejus obligatio.

CAPUT XLII. pletorii pſalmo incipiebant: S. Dunſtanus in ſua Concordia præſcribit, ut [omni tempore à pulſu veſpertinalis Synaxis ſilentium teneatur in *Cap. 6.* clauſtro, uſquequo capitulum finiatur.] Idem legitur in antiquis Conſuetudinibus, quas in monaſteriis à ſe inſtitutis S. Benedictus Abbas *Tom 4. Analect.* Anianenſis obſervari curavit: [In primis, ut à veſpertinis uſque in capitulum, quod fit poſt Primam, ſummum ſilentium teneatur.] Ex quibus poſtremis verbis patet reſponſio ad ſecundum, ſcilicet nocturni ſilentii obligationem ceſſare poſt Primam: quod inſuper conſtat ex Willelmo Malmeſburienſi, qui Lanzonem Monachum laudat, quód licèt tam acutis cruciaretur morbis, ut nec ſedens, nec ambulans, nec jacens, nec ſtans, ne uno quidem momento tranquillus eſſe poſſet; *Lib. 5. de geſtis Regul. Angl.* [numquam tamen noctibus eſt locutus, rogantibus fratribus ut ſolveret ſilentium, non acquievit, rogans ne Monachatus ſui pudicitiam libarent, quód numquam poſtquam Monachicum habitum accepiſſet, à completorio exiens uſque ad ſequentis diei Primam locutus fuiſſet.]

Denique hanc ſilentii nocturni legem etiam extra monaſterium obſervabant, ut patet ex præfatis Benedicti Anianenſis Conſuetudinibus, in quibus legitur: [Nocturnum ſilentium ſemper ab eis cuſtodiri ſive intus *Lib. 2.* ſive foris ſint, quo uſque in capitulo verſum dicant:] Cujus rei praxim videre eſt apud Johannem Monachum in vita S. Odonis, ubi commendat duos ejuſdem Sancti diſcipulos, qui à barbaris ligati, diuque laceſſiti, ſilentium nocturnum neutiquam violaverunt; etiam barbarorum duce, ut eorum conſtantiam tentaret, irruente in eos, & lancea mortis metum incutiente.

Quibus de cauſſis poſſit ab eo diſpenſari. EXCEPTO SI NECESSITAS HOSPITUM SUPERVENERIT, AUT FORTE ABBAS ALICUI ALIQUID JUSSERIT. Quem locum ita exponit Bernardus Caſſinenſis: [Conſiderandum eſt quód temporibus nocturnis tria ſunt conſideranda, in quibus fractio ſilentii licita poteſt eſſe, videlicet damnum imminens, neceſſitas urgens, interrogatio Superioris ſuperveniens; puta ſi tu videres ignem accenſum ſubitò, ex quo poſſet damnum provenire; licitè potes petere aquam, & poſtea etiam clamare. Neceſſitas etiam eſt ſpiritualis vel corporalis, utpote ſi videres fratrem infirmitate ſubitò laborantem, loqui poteris ei, & in infirmitate ſubvenire; aut ſi infirmus vellet confiteri, poterit audiri, & imponi pænitentia confitenti. Interrogatio etiam Superioris in adjunctione alicujus mandati.] Circa hanc Abbatis interrogationem acutè notat Hildemarus S. P. Benedictum non ſimpliciter dixiſſe *aut Abbas alicui aliquid juſſerit*. Sed addidiſſe *ſi fortè*; quia in conſuetudinem id non eſt deducendum, ſed rariſſimè, & fortè fortuna faciendum; idque, ut ait Boherius, [Si Abbas motus fuerit ex cauſſa neceſſaria; aliàs enim nec loquendi cuiquam hac hora præbere debet licentiam, nec etiam ipſe loqui.]

QUOD TAMEN ET IPSUM CUM SUMMA GRAVITATE, ET MODERATIONE, HONESTISSIMÈ FIAT. Hìc advertere licet quanta cum circumſpectione & religione etiam in adventu hoſpitum,

ſu perveniente neceſſitate, aut jubente aliquid Abbate, nocturnum ſilentium frangi debeat; nam ut optimè obſervant Bernardus Caſſinenſis & Boherius: [Ne vacare credas quod dicendo gravitatem poſuit *ſummam*, & dicendo honeſtatem ſuperlativo uſus eſt gradu, & moderamen poſuit inter duo.] In Regula Magiſtri præſcribitur, ut eo caſu, frater [quod opus fuerit ad aurem lentè loquatur, ut alter tertius eum non audiat, ſimul & ſi frater aliqua neceſſitate poſt ſomnum ante nocturnas compellatur loqui aliquid; priùs verſum conſuetum nocturni dicat ſibi lentè, id eſt Domine labia mea aperies & os meum annunciabit laudem tuam; & loquatur quod opus eſt.... Si qui verò de extraneis poſt completorios perfectos monaſterium advenerint, à domeſticis fratribus tacito miniſterio recreentur, & lentè eis reſponſum reddatur, propter Regulæ conſtitutum; & lotis eorum pedibus complentes poſtmodum ſibi lentè, & ipſi peregrinorum lectis delegentur dormire.]

CAPUT XLIII. Cap. 30.

CAPUT XLIII.

De iis qui ad opus Dei, vel ad menſam tardè [a] occurrunt.

AD horam divini Officii mox ut auditum fuerit ſignum, relictis omnibus quælibet fuerint in manibus, ſumma cum feſtinatione curratur; cum gravitate tamen, ut non [b] ſcurrilitas inveniat fomitem. Ergo nihil operi Dei præponatur. Quòd ſi quis [c] ad Nocturnas Vigilias poſt *Gloriam* Pſalmi nonageſimi quarti ([d] quem propter hoc omnino ſubtrahendo & moroſè volumus dici) occurrerit: non ſtet in ordine ſuo in choro, ſed ultimus omnium [e] ſtet, aut in loco quem talibus negligentibus ſeorſum conſtituerit Abbas, ut videatur ab ipſo, vel ab omnibus, uſque dum completo opere Dei publica ſatisfactione pæniteat.

Ideo autem eos in ultimo aut ſeorſum judicavimus debere ſtare: ut viſi [f] ab omnibus, vel pro ipſa verecundia [g] ſua emendentur. Nam ſi [h] foris Oratorio remaneant, erit fortè talis qui ſe aut recollocet & dormiat, aut certè ſedeat ſibi foris, vel fabulis vacet, [i] & detur occaſio maligno: ſed

[a] al. *occurrerint.* [b] Oxon. *ſcurrilitatis.* [c] Oxon. Caſſin. *in nocturnis Vigiliis.* Conc. *in nocturnis.* Flor. *nocturnis Vigiliis* [d] Oxon. Vict. p. addunt, *Venite exultemus.* [e] Oxon. deeſt, *ſtet.* [f] Hild. *ab hominibus.* [g] Oxon. *emendent.* [h] al. *ſi foris oratorium.* [i] al. *& datur.* al. *& ſic detur.* al. *ne detur.*

CAPUT XLIII. [a] ingrediatur intus, ut nec totum perdat, & de reliquo emendetur. Diurnis autem horis, qui ad opus Dei poſt Verſum, & *Gloriam* primi Pſalmi, [b] qui poſt Verſum dicitur, non occurrerit, lege qua ſuprà diximus, in ultimo ſtet: nec præſumat ſociari choro pſallentium uſque ad ſatisfactionem: niſi fortè Abbas licentiam dederit [c] permiſſione ſua: ita tamen, ut ſatisfaciat reus ex hoc.

[d] Ad menſam autem qui ante Verſum non occurrerit, ut ſimul omnes dicant Verſum & orent, & ſub uno omnes accedant ad menſam; qui [e] per negligentiam ſuam aut vitium non occurrerit, [f] uſque ad ſecundam vicem [g] pro hoc corripiatur: ſi denuo non emendaverit, non permittatur ad [h] menſæ communis participationem, ſed ſequeſtratus à conſortio omnium, reficiat ſolus, ſublata ei portione ſua [i] vini, uſque ad ſatisfactionem [k] & emendationem. Similiter autem patiatur, qui ad illum Verſum non fuerit præſens, qui poſt cibum dicitur. [l] Nec quiſquam præſumat ante ſtatutam horam, vel poſtea, quicquam cibi vel potus [m] præſumere. Sed & ſi cui offertur aliquid à Priore, & accipere renuerit: horâ qua deſideraverit hoc quod priùs recuſavit, aut aliud omnino nihil [n] percipiat, uſque ad emendationem congruam.

[a] Oxon. Flor. *ingrediantur*, & ſic poſtea, *perdant*, ... *emendent.* [b] Ebruſ. Faron. & Lyr. deeſt, *qui poſt Verſum dicitur.* [c] al. *remiſſione.* [d] al. *ad horam verò refectionis.* [e] Oxon. *vitio* [f] Flor. *uſque ſecunda vice.* Caſſin. *uſque ſecundam vicem.* [g] al. *propter hoc.* al. *pro hoc vitio.* [h] Narb. *ad menſam participationis.* [i] al. *de vino.* [k] Hild. deeſt, *& emendationem.* [l] al. *Et nequis præſumat.* [m] Oxon. *ſumere.* [n] al. *accipiat.*

COMMENTARIUS.

Ad Officiũ quanto velocitate currendum. *Cap. 54.*

AD HORAM DIVINI OFFICII MOX UT AUDITUM FUERIT SIGNUM, RELICTIS OMNIBUS QUÆLIBET FUERINT IN MANIBUS, SUMMA CUM FESTINATIONE CURRATUR. Hunc S. Benedicti locum eleganter explicat Regula Magiſtri his verbis: [Cùm adveniſſe Divinam horam percuſſus in oratorio index monſtraverit; mox laborantes opus projiciant, artifices ferramenta dimittant, ſcriptores litteram non integrent, omnis fratrum manus deſerat quod agebat; feſtinet ſtatim mox cum gravitate pes ad oratorium, ſenſus ad Deum; ut mox ad primam orationem occurrant,

&

& tanquam apes ad mel intrantium in oratorium fratrum examen ebulliat; ut qui tacitus erat ſancti oratorii locus, ſtatim pſalmorum clamoribus impleatur; & ſilentium loci ſancti ad relictas migret officinas & opera. Cùm verò index in oratorio ſemper percuſſus fuerit, mox omnes audientes antequam currant, faciant ſibi crucem in fronte, reſpondentes: Deo gratias.] Atque hæc fuit omnium antiquorum Monachorum praxis, quam videre eſt maximè apud Caſſianum, ea de re ſic diſcurrentem: [Conſidentes intra cubilia ſua, & operi & meditationi ſtudium pariter impendentes, cùm ſonitum pulſantis oſtium, ac diverſorum cellulas percutientis audierint, ad orationem ſcilicet eos, ſeu ad opus aliquod invitantis; certatim è cubilibus ſuis unuſquiſque prorumpit, ita ut is, qui ſcriptoris officium exercet, quam repertus fuerit inchoaſſe litteram, finire non audeat; ſed in eodem puncto, quo ad aures ejus ſonitus pulſantis advenerit, ſumma velocitate proſiliens, ne tantum quidem moræ interponat, quantum cœpti apicis conſummet effigiem; ſed imperfectas litteræ lineas derelinquens, non tam operis compendia lucrare ſectetur, quàm obedientiæ virtutem exequi toto ſtudio atque æmulatione feſtinet; quam non ſolùm operi manuum ſeu lectioni, vel ſilentio, & quieti cellæ; verùm etiam cunctis virtutibus ita præferunt, ut huic judicent omnia poſtponenda, & univerſa diſpendia ſubire contenti ſunt, dum modo hoc bonum in nullo violaſſe videantur.] Ejuſmodi obedientiæ ad opus Dei præſertim ſpectantes leges videre eſt in Regula S. Cæſarii ad Virgines: [Quæ ſigno tacto tardius ad opus Dei, vel ad opera venerit, increpationi, ut dignum eſt, ſubjacebit: quod ſi ſecundo & tertio admonita emendare noluerit, à communione vel à convivio ſeparetur.] In Regula S. Aureliani: [Signo tacto, omne opus prætermittatur, & ſicut apes prudentiſſimæ ad alvearium, ita veloci feſtinatione properare contendite.] In Regula S. Iſidori: [Dato legitimis temporibus ſigno ad horas canonicas, feſtinabunt fratres cum properatione, omnes ad chorum occurrant.] Denique in Regula Cujuſdam ad Virgines: [Quandocumque vel diurnis, vel nocturnis horis ad opus Divinum ſignum inſonuerit; mox cum ſumma feſtinatione ſurgendum eſt, ac ſi præco Regis inſonet, omni opere, quod in manibus habebatur, poſtpoſito.] Eamdem obſervantiam in monaſteriis adverterunt etiam Monachi ad Augiam directi, uti ipſi teſtantur in ſuis capitulis: [Relictis omnibus quælibet in manibus tenentur, ſumma cum feſtinatione currunt omnes, videlicet nullus audet hanc conſtitutionem frangere, quamvis in decrepita ætate conſtitutus.] Eamdem in Cluniacenſibus laudat Udalricus: [Si ad horam ſignum audierit regularem; & ſi eſt in clauſtro, ipſum verbum, quod habet in ore, non perficit; ſed continuò tacet, & occurrit ad orationem intereſſe.] Denique eam commendant Monachi Sanctigallenſes capitulo 2. & Gregorius IX. in Bulla pro Monachis Benedictinis.

CAPUT XLIII.

Lib. 4. cap. 12. · *Cap. 10.* · *Cap. 30.* · *Cap. 7.* · *Cap. 8.* · *Cap. 1.* · *Lib. 2. cap. 22.*

Monent tamen auctores ſobriè S. Regulæ textum eſſe intelligendum, ut ſcilicet audito ſigno, quælibet fuerint in manibus, relinquantur,

Dddd

CAPUT XLIII.

quæ ſine periculo, aut gravi damno relinqui poſſunt. Nam ſi quis v.g. ſerviret infirmis, miniſtraret hoſpitibus, præpararet coquinam, exhauriret vinum; hic non debet, relicto opere, ſtatim occurrere. Secus qui ſcriberet librum, aptaret calceum, coleret hortum. Quamvis non defuerint etiam, qui præfata opera obedientiæ gratia dimitterent imperfecta; quorum obedientiam aliquando miraculis illuſtratam legimus: ſed ad intentionem, non ad factum Deum reſpexiſſe credimus.

Operi Dei nihil præponendum.

ERGO NIHIL OPERI DEI PRÆPONATUR. Hoc adtendant, qui pro levibus, vanis, & inanibus rebus ab opere Dei ſe diſpenſant; qui cùm omnia etiam imperfecta, ut ad opus Dei debitè celebrandum convolarent, relinquere deberent; imperfectum opus Dei, alios etiam ſuis diſcurſibus perturbando, derelinquunt. Quàm procul ab his erat S. Liudgerus Epiſcopus, qui accerſitus tertiò ab Imperatore Carolo Magno, venientibus nuntiis dum Divinis intereſſet officiis, aliud nihil reſpondit, quàm ſe proximè peracto officio eos ſecuturum. Cúmque, expleta pſalmodia, ad Imperatorem acceſſiſſet; iſque rogaſſet, cur tot invitatus nunciis ſtatim venire deſpexiſſet, Reſpondit: [Quia Deum & tibi ô Rex, & cunctis hominibus præponendum arbitrabar; hoc enim mihi præcepiſti curam Epiſcopalem committens; idcirco à tuis vocatus nunciis, Omnipotentis ſervitium intermittere inconveniens judicavi. At mox Divino peracto obſequio, paratior ad Regis imperium veni. Quod reſponſum ejus Imperator optimus veneratus: Gratias, ait, habeto Epiſcope; quia talem te modò reperio qualem antea æſtimabam. Fuerunt aliqui, qui facta bonitatis tuæ malevolè apud me interpretati ſunt; ſed hos deinceps minus gratos habebo.] Eadem erat mens Bernardi Abbatis Tironenſis piiſſimi, cui, ut ſcribit Gaufredus in ejus vita num. 105. [Canonicas horas tam diei quàm noctis quælibet ſæcularis cauſſa, alicujuſve potentiſſima perſona, licèt hac frequentiſſimè, quo ad vixit, inquietaretur, non abſtulit; ſed nec aliqua corporis moleſtia tardiorem reddidit: hanc ſolam excipe, qua felix felicem curſum complevit.] Hìc non ea repeto, quæ ſcripſi in lib. 5. de Antiquis Monachorum ritibus de fratribus in viam directis, qui etiam equo aſcenſo, ſi audito ad opus Dei ſigno, pedem è monaſterio nondum extuliſſent; protinus deſilientes, ad oratorium ſimul cum aliis convolabant; aut de fratrum raſura, quam imperfectam ad Divini officii ſignum relinquebant, ut ad eccleſiam convenirent, licèt choro pſallentium ſe neutiquam adjungerent, ſi quid in capite indecorum appareret, quod adſtantium oculos offendere poſſet.

In ejus vita auctore Anonym. cap. 32. ſæc. 4. Ben pag. 46. vide cap. 33.

Boll. April. 14.

Huc referendum eſt quod in mſ. Regula incerti auctoris legitur: [Oportet namque ſecundùm SS. catholicorum Patrum auctoritatem tempore orationis ab humano ceſſare colloquio ſupervenientum hoſpitum.] Quæ quidem verba in memoriam revocant antiquam & laudabilem Ordinis noſtri conſuetudinem, ſummum in omnibus monaſterii locis obſervandi ſilentium Divini tempore officii, cujus mentio fit in mſſ. Sancti Benigni Divionenſis Conſuetudinibus, in Regula Magiſtri

Cap. 8. in mſ. Bibliot. Reginæ Sueciæ.

cap. 54. in Statutis Lanfranci cap. 16. & in lib. Uſuum Ciſtercienſium cap. 12c. CAPUT XLIII.

QUOD SI QUIS AD NOCTURNAS VIGILIAS, &c. NON STET IN ORDINE SUO IN CHORO, SED ULTIMUS OMNIUM STET, AUT IN LOCO QUEM TALIBUS NEGLIGENTIBUS SEORSUM ABBAS CONSTITUERIT. Quem locum ita explicat Hildemarus: [Hoc autem quod dicit, non ſtet in ordine ſuo in choro; ſed ultimus omnium ſtet, aut in loco, &c. Id eſt ſi talis eſt frater, qui loco ſuperiore ſtat; debet in ultimo ſtare. Si autem ultimus eſt, aut certè in medio, & poſt, debet ſtare ſeorſum.] Eumdem ſenſum S. Benedicto adſcribunt Bernardus Caſſinenſis & Boherius. Hunc tamen locum tribus poſſe modis intelligi docet poſtea idem Hildemarus. 1. Ut tardè veniens ad opus Dei, ſi ſit ex primis, ultimus omnium ſtet; ſi verò ultimus, in loco negligentium. 2. Si tardè veniens chorum adjuvare queat, ſtet ultimus; ſin minus, ſeorſum. 3. Qui majorem commiſit negligentiam, ſtet ſeorſum; qui minorem, in ultimo loco. Addit nihilominus: [Tamen in Francia nullus eorum ſtat in ultimo; ſed ſeorſum.] Et antea præmiſerat: [Sed tamen in noſtro monaſterio omnes ſeorſum ſtant.]

Tardè venientes ad opus Dei quomodo puniri voluerit S. P. Benedictus.

Quæritur verò quis ſit ille locus, quem ſeorſum ab Abbate conſtitui voluit S. P. Benedictus? Hac in re cùm nihil definierit; ſed totum Abbatis diſcretioni dimiſerit; ſat erit varias diverſorum monaſteriorum Conſuetudines hìc referre. Itaque in mſſ. Farfenſis monaſterii hæc ſcribuntur: [Si quis frater poſt Gloriam primi pſalmi venerit, eat ante altare ad gradus, & ibi genua ſua flectat, & ſtatim ſurgat, & expectet uſque dum abſolverit eum Prior. Abſolutus gyret antè & retro, veniatque in chorum in locum ſuum, iterumque veniam petat. Surgente, omnes fratres inclinentur. Si foris pro aliqua infirmitatula ſteterit, & non occurrerit ad Gloriam primi pſalmi; intret in chorum, ut ſuprà dictum eſt. Abſolutus autem exeat foras, & petat veniam ſuper genua, & faciat ſecundùm quod infirmitas ei permittit. Item frater ſi venerit ad horam poſt Gloriam primi pſalmi, vel qualicumque ſupervenerit; poſtea uſque ad *Kyrie eleiſon* ſic debet intrare intus, nec totum perdat; & eat in loco conſtituto donec abſolvatur. Quod ſi perſtiterit ad totam horam, ſi fratres flectunt genua ſuper formas, ipſe faciat ſuper gradus. expleta hora, diſcedat abſque juſſu.] Eadem leguntur in mſſ. Conſuetudinibus monaſterii S. Pauli Romæ, & clarius explicantur ab Udalrico in hunc modum: [Quod ſi aliquando contigerit, ut non occurrat ante Gloria pſalmi nonageſimi quarti; vel ad quamlibet horam ante Gloria primi pſalmi; intrans in chorum, & veniens ad gradum altaris, honeſtè tractimque petit veniam ſuper manus & genua, paululum protendit ſummitatem frocci, ut ſuper eam teneat manus; & ſurgens, contra altare altiùs inclinat: inde non ſe movebit uſque dum hora ſit finita: aliis inclinantibus, ipſe nonniſi contra altare inclinat; ſed ſi viſum fuerit Domno Abbati, fratrem ali- *Lib. 1. c. 6.*

CAPUT XLIII. quem ad eum dirigit, ut recedat; cui cum manu innuenti paululum inclinat, & facto antè & retro recedit ad ſtationem ſuam, ubi rurſus petens veniam, ut priùs, inclinat contra conventum, & conventus contra eum.]

Part. 2. c. 6. ſect. 1.

Apud Ciſtercienſes locus negligentibus deſtinatus erat preſbyterii gradus, ut docet Julianus Pariſius in lib. de prima vivendi ratione Ciſterc. patetque ex lib. Uſuum Ciſterc. cap. 75.

De Caſſinenſibus ita loquitur Bernardus Caſſinenſis: [Ita ſtet non cum fratribus ad ſedilia; ſed in medio chori, ſicut ordinatum eſt de quibuſdam negligentibus in choro Caſſinenſi, ubi eſt rotulus porphireticus lapidis pretioſi, qui inter varias alias varietates marmoreis lapidibus diſtinguitur locus eſſe, in quo ſtans videtur ab omnibus, & etiam Abbate, & hoc eſt eſſe ſeorſum, & talis ſatisfactio publica nuncupatur.] Sed nunc apud Caſſinenſes qui tardè venit, is genuflectit; & facto ab Abbate ſigno, ſurgit, ſe excuſat, aut excuſatione vacuus locum ultimum petit.

Cæleſtinorum Conſtitutiones hæc definiunt: [Cùm tardius ad chorum Monachi conveniunt, ad altare converſi genuflectant, atque tacitè & humiliter ſubmiſſo capite, propriæ tarditatis eos pœniteat: Et tandiu ſic pœnitendo perſeverent, quo uſque præſidenti viſum fuerit, eos pro modo culpæ ſatisfeciſſe.]

Antiqui Monachi tardè venientes in chorum non admittebant. Lib. 3. c. 7.

UT VIDEATUR AB IPSO VEL AB OMNIBUS. Particula *vel* hìc loci ſumitur copulativè pro *Et*. Atque in hoc diſcrepat S. P. Benedictus ab antiquis Monachis, qui tardè venientes ad opus Dei non admittebant in oratorium, ut patet ex his Caſſiani verbis: [Is verò, qui in Tertia, Sexta, vel Nona priuſquam pſalmus cœptus finiatur, ad orationem non occurrerit; ulterius oratorium introire non audet, nec ſemetipſum admiſcere pſallentibus; ſed congregationis miſſam ſtans pro foribus præſtolatur, donec egredientibus cunctis, ſubmiſſa in terram pœnitentia, negligentiæ ſuæ vel tarditatis impetret veniam, ſciens nequaquam ſe poſſe deſidiæ ſuæ noxam aliter expiare; ſed ne in ea quidem, quæ poſt tres horas erit ſecutura ſolemnitas admittendum, niſi pro negligentia præſenti confeſtim vera humilitate ſubnixiùs ſatisfacere feſtinaverit. In nocturnis verò conventiculis uſque ad ſecundum pſalmum præbetur tardanti dilatio, ita dumtaxat, ut antequam finito eodem pſalmo fratres in oratione procumbant, ſemetipſum congregationi inſerere, atque admiſcere feſtinet, eidem proculdubio increpationi ac pœnitentiæ, quam prædiximus, ſubjiciendus, ſi ultrà præſtitutam dilationis horam, vel modicum tardaverit.]

USQUE DUM COMPLETO OPERE DEI PUBLICA SATISFACTIONE POENITEAT. Quem locum ita exponit Boherius: [Iſte textus videtur innuere, quod poſt expletionem operis Dei frater reus aliquam ſatisfactionem publicam teneatur facere ultra præmiſſam: Et ſi hoc ſit, credo quod erit illa provolutio, de qua infrà capite proximo. Bernardus tamen videtur ſentire in gloſſa præcedenti, quod hujuſ-

modi ſatisfactio publica ſit illa chori communis ſeparatio. Nicolaus tamen dicit, quod circa ultimam orationem hujuſmodi officii frater reus debet jacere proſtratus in medio dicti pavimenti, donec conventus ab oratorio exiverit. Idem dicit Caſſianus, ut notat hìc Smaragdus; & hoc credo verius. In meo tamen monaſterio conſueverunt ſeniores tardè ad oratorium occurrentes, vel in aliquo ibi fallentes, ſtatim ibidem flectere genua; & in hoc reputantur ſatisfeciſſe. Alii verò in capitulo corriguntur objurgationibus, vel flagellis.] CAPUT XLIII.

Aliàs alii Monachorum Patres in tardè venientes ad opus Dei pœnas decreverunt. In Regula ſecunda SS. Patrum ſtatuitur, ut [ad horam orationis dato ſigno, ſi quis non ſtatim prætermiſſo omni opere quod agit, quia nihil orationi præponendum eſt, paratus fuerit; foras excludatur confundendus.] In Regula tertia, ut [ab Abbate vel Præpoſito corripiatur, & niſi proſtratus veniam petierit, excommunicetur.] In Regula S. Macarii, ut [foras excludatur, ut erubeſcat.] In Regula S. Pachomii, ut [quando ad collectam tuba inſonuerit per diem, qui una oratione tardius venerit; ſuperioris increpationis ordine increpetur, & ſtet in loco convivii. Noctu verò, quia corporis infirmitati plus aliquid conceditur, qui poſt tres orationes venerit, eodem in collecta, & in veſcendi loco, ordine corripiatur.] Ordo autem ſuperior is erat: [Solvet cingulum, & inclinata cervice, manibus ad inferiora depreſſis, ante altare ſtabit; & à Principe monaſterii increpabitur. Hoc idem faciet & in conventu fratrum, cùm ad veſcendum pariter convenerint.] In Regula S. Cæſarii ad Monachos, ut [ſi tardus venerit, ſtatim de ferula in manus accipiat.] Et in Regula ad Virgines, ut ſecundò ac tertiò admonita, [à communione, vel convivio ſeparetur.] In Regula Tarnatenſi, ut [excluſus pro reatu tanti facinoris confundatur.] In Regula S. Fructuoſi, ut [ad orationes diurnas qui poſt primum pſalmum non occurrerit, introire in oratorium cum ceteris non audeat; ſed pœnitentiæ delegabitur. Hoc idem ſuſtinebit, qui nocturnis orationibus uſque ad tertium pſalmum tardius venerit, aut poſt tres dictos pſalmos in choro ſe miſcere conatus fuerit.] In Regula Magiſtri, ut [frater, qui nocturnis Matutinis & lucernariis primam orationem aut pſalmum perdiderit, ejectum eum ab oratorio cum terrore in capite foris eum apud ſemetipſum de emendatione Abbas moneat. Si ſecundam orationem vel pſalmum perdiderit; ibi in oratorio, præſente congregatione, poſt pſalmum expletum corripiatur acerbè. Si verò poſt tertiam orationem vel pſalmum intraverit; mox una cum Præpoſitis ſuis foris de oratorio excommunicatus jactetur, & non priùs ad veniam revertatur, niſi humilitatis ſatisfactio ab eo æqualiter ante limen oratorii fuerit operata; ſed hoc, ut ſuperiori titulo diximus, de intra quinquaginta paſſus latitudine. In Prima verò, Tertia, Sexta, & Nona, qui poſt indicis percuſſi ad primam orationem, & primum pſalmum non adcurrerit, in oratorio præſentibus omnibus acerbè corripiatur. Poſt ſecundam verò orationem, vel ſecun-

Aliæ aliorum Monachorum pœnæ in tardè venientes.

Cap. 6.
Cap. 6.
Cap. 14.
Cap. 2.
Cap. 1.
Cap. 11.
Cap. 10.
Cap. 5.
Cap. 18.
Cap. 73.

CAPUT XLIII.

dum pſalmum qui occurrerit, jam ſic excommunicatus cum ſuis exeat Præpoſitis foras.] Denique in Regula Cujuſdam ad Virgines, ut eodem modo ſatisfaciat, quo in Regula S. Benedicti præſcribitur, & inſuper, ut [quando ceteræ, expleto officio, foras egrediuntur, illa in eccleſia pro ipſa tarditate poſita, duodecim pſalmos ſuprà curſus ſeriem cantet. Si verò ex toto curſum ſuum perdiderit, præcipuè nocturnis horis, in quibus nullum aliud opus impedit, ſuperpoſitione damnetur.]

Cap. 8.

Canonicorum ad opus Dei tardè venientium pœnæ. *Can. 131.*

Ceterùm præſcriptus hic à S. P. Benedicto aliiſque SS. Patribus ritus, à Monachis etiam ad Canonicos tranſmigravit, pro quibus in concilio Aquiſgranenſi anni 816. editum hunc canonem reperio: [Qui ſegniter aut tardè ad matutinum, aut aliud quodlibet Divinum officium peragendùm occurrerit; dignum eſt, ut non cum aliis in choro; ſed omnium ultimus, ut certè erubeſcere diſcat, in loco hujuſcemodi negligentibus à Prælatis conſtituto ſtet. Foris verò nullatenus remanere præſumat, ne otio & fabulis vacet, & a Dei laudibus penitus alienus exiſtat.] De Canonicis etiam Cathedralis eccleſiæ Pariſienſis ita ſcribit Boherius: [Et ſcias quòd vidi iſtud obſervari à Canonicis B. Mariæ Pariſienſis; qui ſi tardè ad horas veniant, non audent aſcendere majorem chorum; ſed in inferiori ſe ponunt.]

Cardinalium. *In Regulam XV. Commun. Societ. Ieſu n. 27.*

Quid quod in aula Summi Pontificis aliquid ſimile obſervari videatur, ut teſtis oculatus Julius Nigronus affirmat: [Vidi, inquit, ego Romæ Cardinales ipſos, qui miſſa pontificia inchoata pervenerant in chorum, exhibita cruci & Papæ reverentia ſtetiſſe erectos in medio choro, donec à Pontifice fuiſſet facta poteſtas locis ſuis reſidendi.]

DIURNIS VERÒ HORIS, &c. NISI FORTE ABBAS LICENTIAM DEDERIT PERMISSIONE SUA; ITA TAMEN, UT SATISFACIAT REUS EX HOC. In quem locum Boherius: [Hoc eſt, inquit, dicere: licèt enim reus licentiatus ſit, ut aſcendat chorum pſallentium; nihilominus poſt peractum curſum horæ proſternet ſe coram omnibus ad pedes Abbatis, vel Prioris, ſuam negligentiam accuſando; & ſi Abbas judicat ſatisfactum, dimittet ipſum cum benedictione. Sin autem injunget ei, ut ibidem, vel in craſtinum iterum, vel iterum veniam petat, modo prædicto, vel quod aliam pœnitentiam impleat. Sed ubi fiet hujuſmodi ſatisfactio, ſive proſtratio ſecundùm Regulam? In choro ubi deliquit, ut clarè patet infrà de his qui falluntur in oratorio, & infrà cap. proximo. Vel forſan ante januam oratorii, ut ſentiunt prædicti Fructuoſus & Caſſianus. Sed hodie apud nos proſtrationes & ſatisfactiones hujuſmodi fiunt in capitulo.]

Ad mēſam tardè venientes ut puniat S. Benedictus.

AD MENSAM AUTEM QUI ANTE VERSUM NON OCCURRERIT, &c. NON PERMITTATUR AD MENSÆ COMMUNIS PARTICIPATIONEM; SED SEQUESTRATUS A CONSORTIO OMNIUM REFICIAT SOLUS. Sive extra ſive intra commune refectorium poſt fratrum refectionem: ſive in eodem refectorio reficientibus etiam fratribus; ſed in loco ſeparato, omnibuſque conſpicuo, ut

majoris confuſionis rubore hujuſmodi negligens perfundatur: quem poſtremum ſenſum, aliis rejectis, ſequuntur Commentatores Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, & Boherius in utroque Commentario. Hildemari verba hæc ſunt: [Quod verò dicit, ſequeſtratus à conſortio reficiat ſolus; ſunt qui intelligunt, ut poſt refectionem fratrum reficiat, aut cum miniſtris, aut ſolus: ſed hic ſenſus non eſt ſanus; ſed quia, ſicut de oratorio dicit, pro verecundia illum ſeparatum ſtare, ut emendetur, ita pro emendatione intelligendum eſt, ut ſedeat ſolus ad menſam aliam ſeparatam ab aliis menſis, manducantibus aliis; nam cùm ſolus ſeparatus dicit, non eſt intelligendum, ut poſtquam alii manducaverint, ille manducet; ſed quando alii manducant, ille ſeparatus manducet, & non bibat vinum. Nam in Francia in meo monaſterio, in medio refectorio manducantibus fratribus manducare vidi talem fratrem negligentem.] CAPUT XLIII.

SUBLATA EI PORTIONE SUA VINI. Seu cujuſlibet alterius liquoris, quo in regionibus ubi vitis non creſcit, utuntur.

USQUE AD SATISFACTIONEM ET EMENDATIONEM. Quod ita explicat Hildemarus: [Poſtquam manducaverint, & voluerint jam fratres exire; debet ille Abbati coram fratribus veniam petere. Si hoc fecerit ad Sextam, jam ad veſperum non debet facere.] Et Bernardus Caſſinenſis: [Et quod ait uſque ad ſatisfactionem & emendationem, illam dicit ſatisfactionem & emendationem, qua proſtratus debet ante fratres genua flectere: Et hoc ſecundùm Paulum Diaconum. Mihi tamen videtur, quòd hæc ſatisfactio debet eſſe ſicut prætetigi petendo veniam ab Abbate. Emendatio eſt, quando ſe de hac negligentia corrigit, ut verè præſumatur emendatus.] Et hæc quidem S. Benedictus de tardè venientibus ad menſam; quid verò de iiſdem alii Monachorum Patres?

S. Pachomius: [Si quis, inquit, ad comedendum tardius advenerit, excepto majoris imperio, ſimiliter aget pœnitentiam, & ad domum jejunus revertetur.] *Quid in eos alii decreverint.* *Art. 12.*

S. Baſilius interrogatus, [ſi neceſſe eſt omnes convenire ad horam prandii; eum qui remanet, & poſt prandium venit, quomodo tranſigemus?] Reſpondet: [Si quidem neceſſitate, vel loci, vel operis remanſit à communi ordine; qui præeſt probabit, & ignoſcet. Si verò, cùm poſſet occurrere, non ſatisfecit; fateatur culpam negligentiæ ſuæ, & maneat ſine cibo uſque ad illam horam, qua convenitur ad cibum in poſterum diem.] Et in pœnis incerti auctoris apud eumdem Baſilium: [Si quis abſit à menſis, non dicta cauſſa, maneat jejunus.] *In verſ. Ruffini cap. 52.* *Num. 23.*

S. Columbanus: [Si quis non venerit ad orationem ſupra menſam, & poſt cibum; duodecim pſalmos cantet.] *In Pœnit.*

S. Iſidorus: [Refectionis tempore dato ſigno pariter omnes concurrant; qui autem ad menſam tardius venerit, aut pœnitentiam agat, aut jejunus ad ſuum opus vel cubile recurrat.] *Cap. 10.*

Similiter S. Fructuoſus: [Ad menſam qui tardius venerit, prohibeatur à cibo.] *Cap. 18.*

CAPUT XLIII. *Cap.* 73. Denique Magiſter: [Ad menſæ verò antiphonam vel verſum priorem qui non adfuerint; ſemotè, & non ſignatum, & ſine data & accepta benedictione manducent, & bibant ſine alicujus hominis eloquio uſque dum ſe levent. Et meritò ſine alicujus eloquio hominis debet reficere, qui ante refectionem cum Deo non eſt locutus.]

Qui gratiarum actioni poſt refectionẽ non interſunt ut puniendi. *Num.* 30. *Cap.* 73. SIMILITER AUTEM PATIATUR, QUI AD ILLUM VERSUM NON FUERIT PRÆSENS, QUI POST CIBUM DICITUR. Pœnæ incerti auctoris apud S. Baſilium decernunt, ut [ſi quis ſurgit de menſa præter voluntatem Archimandritæ, ſiſtatur ad orationem uſque ad tempus lucernarum.] Et Regula Magiſtri: [Qui poſteriori verò menſæ non adfuerit Deo poſt refectionem gratias redhibere; in ſequenti refectione talem pœnam in ſequeſtrato ſuſcipiat, qualem ille, qui ante refectionem non eſt locutus cum Deo.]

Verſus autem nomine intelligendas eſſe univerſas, quas poſt refectionem ad gratiarum actionem recitamus, preces exiſtimo; licèt Hildemarus S. Benedictum intelligat de ſolo verſu, qui finita comeſtione dicitur in refectorio; nam [ille, inquit, verſus, qui in eccleſia dicitur, & ille *miſerere mei Deus* non eſt regularis, eo quod illum non dicit Regula dicere; ſed eſt conſuetudo Monachorum.]

Gratiarum actio poſt refectionẽ in eccleſia. Ex hoc Hildemari teſtimonio patet antiquam Monachorum, & maximè Benedictinorum conſuetudinem fuiſſe, Gratiarum actiones poſt prandium & cœnam in eccleſia Deo referendi; quod amplius conſtat ex Regula S. Fructuoſi cap. 5. ex Regula mſ. incerti auctoris cap. 3. ex Ordine converſationis monaſticæ cap. 11. ex Capitulo 22. Monachorum Sangallenſium, ex EKKehardo in lib. 1. de Caſibus S Galli cap. 11. ex Tortario in lib. Mir. S. Benedicti cap. 44. ex Theodorico in lib. Mir. S. Celſi num. 5. apud Bolland. 23. Febr. in lib. Mir. S. Trudperti num. 3. ex vita S. Hugonis Æduenſis Monachi num. 25. ex Mir. S. Dunſtani num. 12. & ex lib. Uſuum Ciſterc. cap. 76.

Ante communem refectionem nihil prægustandum *Lib.* 4. *cap.* 18. NEC QUISQUAM PRÆSUMAT ANTE STATUTAM HORAM, VEL POSTEA, QUICQUAM CIBI, VEL POTUS PERCIPERE. Hæc fuit generalis omnium veterum Monachorum praxis, quam videre eſt, tum apud Caſſianum, tum in omnibus eorum Regulis: [Antequam, vel poſtquam legitimam communemque refectionem percipiant, inquit Caſſianus, ſumma cautione ſervatur, ne extra menſam quidquam cibi potuſve ori ſuo quiſquam indulgere præſumat; ut incedentibus per hortos, & pomaria cùm paſſim blandéque per arbores poma pendentia non ſolùm ſe objiciant pectoribus tranſeuntium; verùm etiam ſtrata per terram conculcanda pedibus ſe offerant, atque ad colligendum parata facilè ad conſenſum concupiſcentiæ illicere valeant intuentes, & opportunitate ac copia quamvis diſtrictos atque abſtinentiſſimos ad ſui deſiderium provocare; ſacrilegium ducatur non modò quidquam in eis deguſtare; verùm etiam & manu contingere abſque eo, quod palam cunctis in commune reficientibus exhibetur, & ad percipiendum œconomi diſpenſatione per fratrum obſequia publicè miniſtratur.]

Ita

Ita S. Pachomius: [Nullus uvas aut ſpicas adhuc immaturas audeat comedere præter ordinem diſciplinæ, & omnino de omnibus, quæ in agro ſunt, vel in pomario, nemo comedat ſeparatim antequam cunctis fratribus pater exhibeat.] CAPUT XLIII. *Art.* 4.

S. Baſilius: [Cave ne clandeſtinæ comeſtionis peccatum incurras.] Et alibi ad multam diem jejunum permanere jubet, [qui alieno tempore cibum ſumſerit.] *Serm. de abd. rerum. Regul. fuſ. cap.* 15.

S. Auguſtinus: [Quando autem aliqua non poteſt jejunare, non tamen extra horam prandii aliquid alimentorum ſumat, niſi cùm ægrotat.] *Cap.* 5.

Regula SS. Pauli & Stephani: [Nulli liceat ſupra ſtatutam conſuetudinem ſive in cibo ſive in potu præſumere, niſi Prioris permiſſu, cui ordinandi, vel conſiderandi facultas eſt.] *Cap.* 17.

Utraque S. Aureliani ad Monachos & ad Virgines Regula: [Extra menſam communem nec quicquam cibi potuſve guſtare liceat abſque infirmis, & illis ætatibus, quæ adhuc perenutriri indigent.] *Cap.* 51. & 56.

Regula Tarnatenſis: [Aquam ipſam ante refectionem legitimam bibere non præſumant.] Et iterum: [Si attenuatus abſtinentia frater non valuerit jejunia ſuſcepta portare, niſi prandii hora completa aliquid accipere judicet indecorum. Illi verò, qui incommodo detinentur, & deſignatas horas non poſſunt cuſtodire, licitè concedatur percipiant quod poſſunt.] *Cap.* 9. *Cap.* 16.

Regula S. Iſidori: [Nullum eſus furtiva contaminatio polluat, aut impudens, vel privatus extra communem menſam appetitus; excommunicationis enim ſententiæ ſubjacebit, qui vel occultè, vel extra ordinariam menſam aliquid deguſtaverit. Ante refectionis tempus nullus veſci audeat, præter eum, qui ægrotat; qui enim tempus edendi anteceſſerit, ſubſequentibus pœnis abſtinentiæ ſubjacebit.] *Cap.* 10.

Regula S. Fructuoſi: [Quilibet ex Monachis jejunium ſolvere non præſumat, nec priuſquam in commune reficiant cum ceteris, vel poſtquam refecerint, quicquam quod ad potandum, vel edendum pertinet guſtare, vel contingere audeat, vel occultè quodlibet peculiariter recondere, vel habere præſumat.] *Cap.* 5.

Denique Regula Cujuſdam ad Monachos: [Nec ante ſive poſt menſam, quæ communiter ad cœnam fratribus apponitur, aliquid ori indulgendum eſt, niſi infirmitas, ſive differentia ætatis, ſive corporis aliquid coëgerit.] *Cap.* 11.

Stupendum porrò videtur quanta religione iſtud Regulæ Benedictinæ ſtatutum obſervari voluerit S. Benedictus Abbas Anianenſis; nam [quamvis regio illa ſolis ardore eſſet aduſta, & ita vapor ignis velut à clibano procedens incendat potiùs, quàm calefaciat; hic ſuis nimio fervore æſtuantibus, vix ante horam refectionis aquæ poculum indulſit; nam labore defeſſi, igne peruſti, frigidam potiùs deſiderabant aquam, quàm vinum: nec erga eum quiſquam murmurare poterat, quoniam ſimilia patiebatur.] Licèt & in hoc mirari deſinam, Summa Benedicti Anianenſis hac in re religio. *In ejus vitæ num* 31. *ſæc.* 4. *Ben.*

CAPUT XLIV. *Serm. de Abdic. rerum.*

adtendens ad illa S. Baſilii verba : [Multos ego adverti ſæpe, qui cùm alterius cujuſvis generis vitiis laborarent, ad ſanitatem redierunt poſtea ; qui autem hoc morbo tenerentur, ut aut in occulto eos edere delectaret, aut ventris ingluvie duci ſe ſinerent, neminem ex omnibus vidi, qui convaluerit.]

SED ET SI CUI OFFERTUR A PRIORE, ET ACCIPERE RENUERIT ; HOC QUOD PRIÙS RECUSAVIT, AUT ALIUD OMNINO NON PERCIPIAT USQUE AD EMENDATIONEM CONGRUAM. Quem ad locum Smaragdus : [Hyperbaton hoc eſt, quod aliter ordinatum intelligitur ita : Cui aliquid à Priore offertur, & renuerit accipere ; hora qua deſideraverit, ſubauditur accipere ; aut hoc percipiat quod priùs recuſavit, aut aliud omnino nihil.] Eodem modo Sanctum Benedictum intelligit citatus à Bernardo Petrus Diaconus. Verùm huic expoſitioni repugnant nonnullæ verſiones Gallicæ, & S. Baſilius, à quò S. Pater potuit iſtud accepiſſe ; nam interrogatus : [Si quis iratus recuſaverit ea ſumere, quæ ad uſum ſunt neceſſaria ?] Reſpondet : [Talis dignus eſt, ne quidem accipere cùm petierit, quo uſque iſtud vitium vel potiùs vitia in eo eſſe ſanata antiſtes judicaverit.]

Regul. Brevium inter. 134.

CAPUT XLIV.

De iis qui excommunicantur, quomodo ſatisfaciant.

QUI pro [a] gravioribus culpis ab Oratorio & à menſa excommunicatur, horâ qua opus Dei in Oratorio [b] celebratur, ante fores Oratorii proſtratus jaceat, nihil dicens ; niſi tantùm poſito in terra capite, [c] ſtratus pronus omnium de Oratorio exeuntium pedibus. Et hoc tamdiu faciat, uſque dum Abbas judicaverit ſatisfactum eſſe. Qui dum juſſus ab Abbate venerit, volvat ſe [d] Abbatis, deinde omnium veſtigiis, ut orent pro eo.

Et tunc ſi juſſerit Abbas, recipiatur in choro vel [e] in ordine quo Abbas decreverit : ita ſanè, ut Pſalmum aut Lectionem, vel aliud quid non præſumat in Oratorio imponere, niſi iterum Abbas jubeat. Et omnibus horis dum [f] completur opus Dei, projiciat ſe in terra in loco [g] in quo

a Hild. Dunſt. Boher. in 1. Comment. *gravi culpa.* b al *percelebratur.* c Hild. cum quibuſdam, *proſtratus pronus.* Comp. *& ſtratus pronus.* Faron. Ebrul. Conch. Lyr. *pronus.* d Flor. *ipſius Abbatis pedibus deinde omnibus veſtigiis.* Hild. *Abbatis pedibus & omnium veſtigiis fratrum.* e al. *ordine.* f Caſſin. Flor. *percompletur.* g al. *quo ſtat.*

ſtat: & ſic ſatisfaciat, uſque dum ei [a] jubeat Abbas, ut quieſcat jam ab hac ſatisfactione. Qui verò pro levibus culpis excommunicantur tantùm à menſa, in Oratorio ſatisfaciant: uſque ad juſſionem Abbatis [b] hoc perficiant, uſque dum benedicat, & dicat; ſufficit. CAPUT XLIV.

[a] al. *jubeat, iterum.* [b] Caſſin. *& tandiu hoc perficiant.*

COMMENTARIUS.

QUI PRO GRAVIORI CULPA AB ORATORIO ET A MENSA EXCOMMUNICATUR, HORA QUA OPUS DEI IN ORATORIO CELEBRATUR, ANTE FORES ORATORII PROSTRATUS JACEAT. Ante fores, inquit, Oratorii, non intra Oratorium ipſum; [quia, infit Bernardus Caſſinenſis, intus non debet intrare, niſi à vinculo excommunicationis abſolutus.] Id quod eam confirmat ſententiam, quæ S. Benedictum de excommunicatione eccleſiaſtica locutum fuiſſe cap. 25. exiſtimat. Similem pene pœnam in negligentes tardéque venientes ad opus Dei ſtatuerant antiqui Meſopotamiæ Monachi; ſi quis enim in eam incurriſſet culpam; is, teſte Caſſiano: [Oratorium introire non audebat, nec ſemetipſum admiſcere pſallentibus; ſed congregationis miſſam ſtans pro foribus præſtolabatur, donec egredientibus cunctis, ſubmiſſa in terram pænitentia, negligentiæ ſuæ vel tarditatis impetraret veniam.] Quamvis non à ſolis priſcis Monachis id pænitentiæ genus acceperit S. Benedictus; ſed à primis Chriſtianis; quibus moris erat, ut pænitentes pro foribus eccleſiæ in pænitentiæ luctu jacerent, ſeu ſtarent, pro diverſo eccleſiarum uſu. Qua de re vide Menardi Notas in Concord. Regul. cap. 33. §. 1.

De ſatisfactione excommunicatorum. — *Lib. 3. c. 7.*

NIHIL DICENS [Niſi ab Abbate interrogatus, inquit Boherius, qui Abbas conſuevit tali proſtrato quandoque dicere: Frater quid dicis? Et accuſando ſeipſum reſpondet: Pater magna eſt mea culpa. Et ſi intendit tunc ipſum amplius interrogare, dicit ei: Surge frater; tuncque frater ibidem pedes ſtando, capite diſcooperto, & vultu dimiſſo ad terram reſpondet humiliter ei.]

NISI TANTÙM POSITO IN TERRAM CAPITE. [Quia poſt peccati opus, debet quicumque erubeſcere; & poſt confeſſionem pro admiſſis ſceleribus, verecundam frontem humo proſtratam demergere, pro eo quod dignum confuſione perpetravit opus,] inquit iterum Boherius.

ET STRATUS PRONUS OMNIUM DE ORATORIO EXEUNTIUM PEDIBUS SE PROJICIAT. [Ut qui ſe per ſuperbiam extulit aliis, per humilitatem calcandum omnium veſtigiis ſe

Caput XLIV. condemnet.] Ait Bernardus Caſſinenſis: [Egredientes verò dicant ei ſub ſilentio: Miſereatur tibi Deus,] ex Statutis Lanfranci cap. 17.

Excommunicatus de conſilio fratrũ abſolvendus.

Et hoc tamdiu faciat, usque dum Abbas judicaverit satisfactum esse. Tunc autem convocatis in capitulum fratribus, de eorum ipſum conſilio abſolvat. Ita ſentiunt Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, & Boherius: [Poſt Sextam vel Nonam, infit Hildemarus, cùm exit Abbas cum congregatione, debet vocare congregationem, illo abſente; & dicere juſtum eſt & ratio, ut ille frater quieſcat à ſua ſatisfactione. Si dixerint: Eſt juſtum, quia rectum eſt, ut quieſcat; debet vocare coram fratribus illum, & debet illi parcere.] Et Bernardus Caſſinenſis: [Debet enim ille in capitulo vocari poſt exhibitam humilitatem prædictam, & ibidem requiſito fratrum conſilio abſolvet eum Abbas, & judicabit eum in Oratorio recipi poſſe. Ipſe tamen debet eſſe excluſus à capitulo, cùm Abbas petit conſilium, quid ſit agendum; & hoc eſt, quod dicit Pater, uſque dum Abbas judicaverit ſatisfactionem eſſe.] Similiter Nicolaus de Fractura: [Et abſolvitur iſte de conſilio fratrum in capitulo per Abbatem. Qui tamen extra capitulum debet ſtare, dum hìc cum fratribus Abbas deliberaverit; & ut liberiùs ſuper ſatisfactione ipſius fratres ſuam aperiant voluntatem.] Idem confirmat Udalricus lib. 3. cap. 3. Sed ex Statutis Lanfranci nullus ad abſolvendum excommunicatum aſſenſus fratrum requirebatur; verùm [qua die precantibus fratribus decreverat Abbas miſericordiam ei impendere,] cum ut modò referemus abſolvebat.

Qui dum jussus ab Abbate venerit, provolvat se ipsius Abbatis pedibus; deinde omnium vestigiis fratrum, ut orent pro eo. [Ita ut ſupplicationem faciat uſque ad terram coram Abbate; deinde ſupplicationem regularem & conſuetam antè & retro, & dicat ſilenter: Orate pro me fratres; & quilibet ſubmiſſa voce reſpondeat: Parcat tibi Deus.] Quemadmodum, aiunt Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, & Boherius. Hunc ritum pulcrè deſcribit Lanfrancus in Statutis, cujus hìc verba referre nos pigere non debet: [Qua verò die, precantibus fratribus, decreverit Abbas miſericordiam ei impendere; eo modo, quo ſuperiùs dictum eſt, in capitulum veniat, proſtratus veniam fateatur, & emendationem promittat, & miſericordiam quærat. Juſſus ſurgere, frequenter ſe proſternat, & eadem verba, & ſimilia dicat, ceſſaturus cùm Abbas dixerit ei ſufficiat. Poſtea jubeatur exuere, & corporalis diſciplinæ judicium ſuſtinere. quo facto, dicat ei Abbas: *Motus fratrum noſtrorum precibus, & patientia & humilitate veſtra, & promiſſione emendationis veſtræ, hanc miſericordiam vobis impendo, ut dehinc cum fratribus ſitis in refectorio, in loco, quem vobis deſignabimus, comedatis. diſciplinam corporalem pro hac culpa ulterius non ſuſcipiatis. De ceteris ad comprobandum adhuc humilitatem & patientiam veſtram, ita vos habete, ſicut frater, qui levis culpæ pænitentia eſſe jubetur, excepto quod incepto Kyrie elei-*

Abſolvendi excommunicati modus.
Cap. 17.

ſon, ad gradum vos non proſternetis, ſed expleta regulari hora, in loco, in quo ſtabitis, ſicut B. Benedictus præcipit, flexis ad terram genibus, ſicut qui in pſalmo fallitur, humiliter ſatisfacietis. Hoc audito, frater ille ad pedes Abbatis vadat, & rediens in locum, in quo ſtabat, tres genuum flexiones, ante ſcilicet, & ad dexteram, & ad ſiniſtram, cum omni devotione faciat, gratias referens fratribus, quia pro ſe rogaverint, & humiliter ſupplicans quatenus adhuc rogare dignentur. Poſtea deſignet Abbas ei locum, ubi debet eſſe, & eo præcipiente ſeſſum vadat.] CAPUT XLIV.

ET TUNC SI JUSSERIT ABBAS, RECIPIATUR IN CHORO, VEL IN ORDINE QUO ABBAS DECREVERIT. Quod S. Benedictus ait *vel in ordine*, Richardus de S. Angelo intelligit [in loco primæ vigiliæ vel ſecundæ; vel in ultimis ſicut Abbati placuerit, ut infrà dicetur; vel Diaconatu, vel Subdiaconatu, vel in Minoribus.] Rectiùs cum Bernardo Caſſinenſi & Boherio intelligerem de ordine, quem ſervant inter ſe fratres, ut ille frater ſtet in loco ultimo, aut ad majus in mediocri. Et ita Udalricus ait: [Jubetur ut ultimus ſedeat, ultimus ſit cunctorum in omni loco.] *Lib. 3. c. 3.*

ITA SANÈ UT PSALMUM, AUT ANTIPHONAM, VEL ALIUD QUID NON PRÆSUMAT IN ORATORIO IMPONERE. *Imponere* hìc loci Bernardo Caſſinenſi, & Boherio idem eſt, ac *incipere*; quia inquit Bernardus, [numquam talis debet, niſi cum aliis mixtim, lectionem legere, vel reſponſorium, aut antiphonam cantare. Dico etiam, quod nec privatam debet dicere miſſam; quia non dicit ſolummodo in choro, ſed dicit in oratorio.] Addit Udalricus: [Interim non communicat, non venit ad pacem, non oſculatur textum evangelii in eccleſia, nec ad lectionem, nec ad cantum, ut alii, notatur.] Menardus tamen, & Carolus Cointius exiſtimant *imponere* hìc à S. Benedicto poſitum eſſe non pro *incipere*, ſed pro *pronunciare*, ſive cantu id fiat, ſive recitatione. *Lib. 3. c. 3.*

ET OMNIBUS HORIS DUM COMPLETUR OPUS DEI; PROJICIAT SE IN TERRAM IN LOCO IN QUO STAT. Dum completur opus Dei, inquit, ſcilicet ſub finem horarum; nam [poſtquam alii ſurrexerint, dum dicitur *Benedicamus Domino*, ipſe debet ſe in terram projicere, id eſt pronus jacere,] inquit Boherius, & Udalricus: [Poſt ſingulas finitas horas, veniam ita ſuper genua petit, non tamen propter hoc converſus ad altare.] *Lib. 3. c. 3.*

ET SIC SATISFACIAT USQUE DUM EI JUBEAT ABBAS, UT QUIESCAT JAM AB HAC SATISFACTIONE. Et hæc quidem S. Benedictus de ſatisfactione excommunicatorum pro gravioribus culpis. Ceterùm hujus capituli praxim ex mſſ. S. Benigni conſuetudinibus accipere, lectoribus haud erit fortaſſis ingratum.

CAPUT XLIV.

Ex mſſ. Conſuetudinibus S. Benigni Divionenſis cap. 32.

QUI autem illud, quod gravi culpa dignum ſit, commiſit; ſi quandiu D. Abbas abeſt advenerit, non venit in præſentia illius donec ipſe præcipiat; & tunc extra capitulum exuitur, & ita venit ſicut ille, cui in ipſo capitulo præcipitur, ut eat & exuat ſe. Nam ſi aliquis hujuſmodi ſit in ipſo capitulo, cùm audit ſe inculpari à D. Abbate, ſurgit & veniam petit. Qua petita, præcipitur ei: *Ite exuite vos, & diſcalceate, & revertimini ſicut mos eſt.* Et præcipitur Camerario, ut exeat cum illo. Tunc cingulotenus nudatus, pedibus diſcalceatis, aſſumtoque virgarum manipulo in dextra, & cuculla bene plicata in ſiniſtra, redit in capitulum; ſtatimque de ſiniſtra parte poſita cuculla, & virgis juxta ſe de dextra, petit in medio veniam; dictoque ab Abbate. *Quid dicitis?* Et eo reſpondente *mea culpa*; & iterum Abbate dicente *ſurgite*; ſedet ad terram, reſumta cuculla ſuper genua, & brachiis de ſuper poſitis. Quo facto, præcipit D. Abbas cui placuit, ut ſurgat, & verberet illum de virgis, quas attulit: dato verò ei, quale videbitur D. Abbati, judicio, præcipit ut ſurgat, & induat cucullam ſuam, & dicitur ei: *Ite induite vos, & revertimini.* Indutus autem, ac reverſus, petit iterum veniam ſuam; dictoque ei ut ſurgat, adjungitur & hoc verbum: *Frater ite in gravem culpam.* Hoc audito, inclinat profundè, & continuo capello induto, humiliter exit capitulum, & vadit ad locum huic excommunicationi deputatum: ibi manet, ibi dormit, comedit ſine mappa, quando & quod præcipit Abbas. Cum autem audierit uniuſcujuſque horæ ſignum primum, expectato ſecundo, quo omnes ingreſſi ſunt monaſterium, debet ſtare cucullato capite extra, juxta oſtium ad ſiniſtram introeuntium, & ad Matutinas ſimiliter, donec conventus *Kyrie* incipiat; & tunc, capello exuto non omnino toto, proſtrare ſe ad terram, & ſic manere donec hora ſit finita & pſalmi familiares, & ſi fratres debent exire, uſque dum fratres potuerint exiſſe, excepta illa hora, poſt quam ſit locutio in clauſtro, & cùm intraverint capitulum, tunc etiam ſe ſimiliter proſternit, & poſtea ad præfatam manſiunculam recedit: ad utramque miſſam in angulo manet capituli, qui eccleſiæ proximus adhæret; ſedet tamen, ſi vult. Interim dum ſic ſe habet, nullus ei loquitur, nec etiam ille, qui ei miniſtrat, nec cibus benedicitur qui ei datur: de induſtria tamen duorum aut trium ſeniorum conſolatione Abbatis nutu mulcetur, qui eum exhortentur, ut quidquid ei correptionis temporaliter fuerit irrogatum, gratanter accipiat, ut Divinæ clementiæ reconciliari valeat. Qui etiam Seniores, ſive alii, qui ſint de Prioribus propioribus Abbati (proprium enim eſt eorum) cùm viderint idoneum, & congruum fore, ſive ſponte ſua, ſeu nutu Abbatis, petunt pro ejus abſolutione venias ſuas in capitulo coram Abbate; maximè ſi verè experti ſunt, & teſtari poſſunt, quod pro reatu ſuo ſpiritum habeat contribulatum.

cor contritum & humiliatum. Quod ſi tunc placuerit ei miſericordiam facere, præcipiet Priori Majori, vel Minori, ut adducat eum: qui ſtatim, ut eodem modo, quo priùs adductus eſt, poſita cuculla & virgis, petit veniam, ac ſedens, iterum reſumta cuculla ſuper genua, ſuſcipit quale judicium placuerit Abbati. Inde ſurgens, Abbate præcipiente, induitur ſola cuculla, & provolvitur in primis pedibus Abbatis, & deinde Prioris, & omnium, qui ex ea parte ſunt. Similiter facit pedibus aliorum, qui ex altera parte ſunt, & ad ultimum infantum, ſed multò remotiùs quàm aliorum, & non tanget veſtes eorum, omnes inclinant ei, & levant eum, & debent orare pro eo. Quo expleto, & iterato petita venia, jubetur exire ad induendum ſe. Indutus, ac reverſus, adhuc etiam veniam petit; jubetur ut ultimus ſedeat, ultimus ſit cunctorum in omni loco. Interim non communicat, non vadit ad pacem, non oſculatur textum evangelii, in eccleſia nec cantum nec pſalmum imponit, nec lectionem legit: à ſola coquina, ut in ea ſerviat, & à mandato non prohibetur; ſed non ibit ad ſcillam. Poſt ſingulas horas finitas, veniam in ſtatione ſua ſuper genua petit, nec propter hoc convertitur ad altare. Si quando univerſi fratres propter aliquam proceſſionem albis induuntur; tunc & ipſe induitur, aliàs minimè. Ad extremum ſi D. Abbas viderit id expedire, talemque ejus eſſe humilitatem, quæ id mereatur; interpellatus à fratribus, in capitulo vocat eum, ut ſurgat, & in medium veniat. Quo petente veniam, loquitur convenientia & perſonæ & cauſſæ, & reddit ei priſtinum locum, vel dat alium inferiùs, ſi voluerit; ſuo enim malo merito perdidit locum ſuum. Vadit ad pedes ejus, ſicut etiam quilibet alius tam in eccleſia, quàm in capitulo, ſi promoverit eum ad altiorem ſedem. Notandum autem quod cum reſtituitur in ordine ſuo, ſi eſt Sacerdos, non ideo cantat miſſam, vel Diaconus evangelium, vel Subdiaconus epiſtolam, niſi nominatim ei dicatur. Reſtitutio namque illa, quæ fit de ordine, non aliud eſt, niſi ut in choro cantet & legat; ſicut alii. Et ſciendum quoniam in hujuſmodi judicium Prior nullum ponit, nec abſolvit umquam. Sciendum quoque quod non ponitur aliquis in gravi culpa, niſi ſæpius inciderit in idem crimen, pro occulta offenſa, neque pro ea quæcumque ſit, quam ipſe ſua ſponte confitetur. Sed ſi quis aliquid paucis notum commiſit, quod ſi in publico eſſet, dignum judicio gravis culpæ duceretur; ducit eum Abbas, ſive Prior in ſecretum locum, aſſumens ſecum duos, aut tres eorum, quibus notum eſt crimen, aut aliorum quos voluerit; atque facit ei grave judicium, ſecundùm commiſſi quantitatem, & injungit pænitentiam. Si verò quilibet ad aliquam obedientiam degens, commiſerit crimen, quod manifeſtum ſit; in eodem loco publicè coram omnibus, qui ejuſdem loci habitatores ſunt, exuetur, & horribiliter verberabitur; inde in conventum reductus, ponetur in gravi culpa. Nec ſilendum quod omnis, qui ei, qui in gravi culpa eſt, loquitur, aut ſignum facit ſine Abbatis juſſu, dignus eſt poni in eadem culpa. Si autem occultè de-

CAPUT XLIV.

Caput XLIV.

liquerit, multum occultè vapulabit, ſecundùm commiſſi quantitatem, reductus ad majorem eccleſiam, numquam poſtea exiturus de clauſtro, niſi fortè talis, ac tanta videatur ejus correptio, quæ digna videatur, & oſtendat eum de cetero nolle peccare. Tamen quocumque mittatur; ad locum, ubi peccavit, numquam amplius redire debet. At ſi fortè culpa ſua non eſt de gravioribus malis, ut cum aliquo in audientia popularium inhoneſtè & inreligioſè contenderit, vel aliquid ſimile: pro hujuſmodi, cùm venerit dies Dominica, ad initium miſſæ matutinalis, concurrente populo ad eccleſiam, ſtat ipſe nudis pedibus prope fores eccleſiæ, & unum codicem grandiuſculum tenet in manu: capellum non induit, ut ab omnibus poſſit agnoſci. Nemini loquitur intranti, vel exeunti. Famulus quidam ſemper eſt juxta eum, qui dicat interrogantibus propter quid talis ei pœnitentia ſit injuncta. Nec recedit inde uſquequo miſſa finiatur.

Hactenus Divionenſes S. Benigni Conſuetudines; quibus etiam Ciſtercienſium praxim ex libro Inſtitutionum Capituli generalis Ordinis Ciſtercienſis ſubjungere viſum eſt.

Ex libro Inſtitutionum Capituli generalis Ordinis Ciſtercienſis. Diſt. 6. cap. 6.

Cum aliquis gravi culpæ ſubditur, accipiat in ipſo judicio diſciplinam: deinde injuncta ei pœnitentia gravioris culpæ, ponens ſtatim caputium in capite, exeat de capitulo in locum, quem præviderit Abbas ei competere: deputeturque ei ſenex diſcretus, qui eum conſoletur, & provocet ad humilitatem, ne ampliori triſtitia abſorbeatur; injungaturque in capitulo pro eo oratio; & ſicut dicit Regula, oretur pro eo ab omnibus. Debet autem Abbas attendere & corporis valetudinem, & culpæ modum; nam ſecundùm hoc debet extenuari culpa vel gravari. Refectionem autem percipiat menſura & hora, qua Abbas ei viderit competere, ſicut in Regula continetur. Vaſa autem quibus utitur, aut fragantur, aut pauperibus erogentur. Ad fores oratorii proſtratus jaceat in terra dum completur opus Dei, non habens caputium in capite, quod tamen in eundo debet habere. Quoties autem miſſa, vel officium defunctorum ſine intervallo ſequitur horam canonicam, non proſternatur donec conventus exeat de eccleſia. Cùm autem in capitulo recipiendus fuerit ad juſſionem Abbatis, ad ingreſſum capituli habeat caputium in capite. Quo depoſito, veniens ante Abbatem, proſternat ſe ante pedes ejus ſuper genua & ſuper articulos manuum; deinde ante Priorem; ac percurrens chorum Prioris, ſi Prior fuerit, vel Abbas loco illius, & chorum Abbatis, eodem modo ſe proſternat ante pedes ſingulorum, illis non inclinantibus, nec adjuvantibus ipſum, ſed quietè ſedentibus. Quoties autem ante Abbatem tranſierit, inclinet, & ſic ante analogium veniens, ſtet,

ſtet, non petens veniam donec juſſus ab Abbate, eat ſeſſum. Nec ponatur ea die in ordine ſuo, nec aliquod officium exequatur uſque ad juſſionem Abbatis; ſed cum completur opus Dei tam in eccleſia quàm in labore, proſternat ſe in terra, in loco in quo ſtat, donec juſſus ab Abbate quieſcat ab hac ſatisfactione. CAPUT XLIV.

QUI VERÒ PRO LEVIBUS CULPIS TANTÙM EXCOMMUNICANTUR A MENSA, IN ORATORIO SATISFACIANT. De ſatisfactione excommunicati pro levi culpa hæc decernunt mſſ. Farfenſis monaſterii, & Romani S. Pauli Conſuetudines: [Fratres qui pro levi culpa ſecundùm Regulam ſeparantur à menſa, ſic in oratorio ſatisfaciant: Cùm poſt pſalmodiam ad preces alii ſe inclinant, vel genua flectunt, ante altare venientes ad gradus ſe proſternant, donec preces & oratio finiantur; tunc ſurgentes, inclinantes antè & retro, ſic omnibus horis faciant. Si verò feſtivitas antequam abſolvantur evenerit, à veſpera uſque ad aliam veſperam omni communione fratribus ſocientur, miſſas etiam qui Sacerdotes fuerint, & omne quod ad ſervitium Divinum pertinet celebrare poſſunt.] Et Lanfrancus in Statutis: [Ad levis culpæ ſatisfactionem adjudicatus frater, à communi menſa ſeparatur, uſurus cibo & potu, quibus alii fratres, niſi ei nominatim fuerit interdictum, refecturus hora nona, ſi fratres ſexta; vel ad veſperam, ſi fratres hora nona. In monaſterio & in capitulo, in loco ubi ſolet eſſe, ſit aut ultimus omnium, aut inter utrumque, ſecundùm quod culpa fuerit, & Abbas præceperit. In eccleſia miſſam non celebret, epiſtolam, vel lectionem, evangelium, non legat, reſponſorium non canat, antiphonam ſuper pſalmos non imponat, nec aliquid hujuſmodi, niſi cum ceteris agat: ad candelabrum, vel ad thuribulum non ſe reveſtiat, ad offerendam vel ad pacem non accedat. Circa finem regulariter inſtituti operis Dei, tam in nocte, quàm in die, cùm incipiunt *Kyrie eleiſon*, proſternat ſe ante gradum, ubi benedictiones accipiuntur; ibique tandiu proſtratus jaceat, uſquequo dicatur: *Qui tecum vivit.* Si feſtivitas duodecim lectionum eveniat, tandiu ab hac ſatisfactione quieſcat, quo uſque privati dies redeant. Dum fratres in refectorio comedunt, ipſe ſit in eccleſia.] Denique Divionenſes S. Benigni Conſuetudines: [Levioris autem culpæ conſuetudo talis eſt. In oratorio incipiente *Kyrie* ad omnes horas regulares, reus proſternit ſe ante preſbyterii gradum, tandiu ſic ibi jacens, donec hora compleatur. Finita autem hora, ſurgit, verſus altare profundè inclinat, & redit in ſtationem ſuam. Dum in hac culpa eſt, non incipit in choro antiphonam, aut pſalmum, aut cantat reſponſorium, ſeu legit lectionem, non offert, non oſculatur textum evangelii, ſeu vadit ad pacem, niſi intervenerint duodecim lectiones,] &c. Vide Udalricum lib. 2. cap. 18.

De ſatisfactione excommunicatorum pro levi culpa. *Cap. 17.* *Cap. 32.*

USQUE AD JUSSIONEM ABBATIS HOC PERFACIANT, USQUE DUM BENEDICAT, ET DICAT SUFFICIT. Hujuſce abſolutionis ritum ita deſcribit Lanfrancus: [Cùm Abbati placuerit ab *Quomodò abſolvendi.* *Cap. 17.*

CAPUT XLIV. hac ſatisfactione eum abſolvere, ſi in monaſterio fuerit in conventu; mittat ad illum, cùm proſtratus fuerit, unum de prioribus, qui circa eum ſunt, qui ex parte ipſius ſignum proſtrato faciat, & ſurgat. Qui ſtatim ſurgens humiliter inclinet Abbati, & ad locum ſuum vadat. Porro ſi Abbas in capitulo ſederit, rogantibus fratribus, dicat ei: *Indulta ſit vobis hæc levis culpæ ſatisfactio*, vel aliquid hujuſmodi; & ille frater ſtatim ſurgat, & ad pedes Abbatis vadat, & poſtea in locum ſuum revertatur.] Similiter Benignianæ Conſuetudines, & Udalricus: [Abſolvitur autem maximè quando proſtratus jacet ad gradum, & unus frater ad eum dirigitur, à quo ſibi, quod ſit abſolutus, innuatur.] Circa hanc excommunicati abſolutionem nonnulla præſcribunt Farfenſis, & Romani S. Pauli monaſterii Conſuetudines; quæ etiam hìc adnotare haud erit fortaſſis à re alienum: [Nullus Prior, inquiunt, fratri tale debet judicium imponere quandiu D. Abbas fuerit in monaſterio; ſed etſi ſupervenerit, interim poterit eos per ſe, priuſquam ad Domnum Abbatem cognitio cauſſæ superveniat, Prior abſolvere; quod ſi non fecerit, & unam coram ipſo veniam petierit, poſtea non poterit eos Prior abſolvere. Infantem etiam, qui ſteterit ante ipſum, non debet Magiſter, vel aliquis quandiu intus ipſe fuerit mittere in judicium jejunii. Quoſcumque pueros Magiſter in judicio miſerit, Prior poteſt eos abſolvere ſine licentia Magiſtri. Nullus debet alius quicquam nec ſignum, nec ullam rem præcipere; ſed tantùm ille qui tenet ordinem, ſi ei viſum fuerit ut abſolvantur, ſignum Magiſtro faciat, ut abſolvantur. Si Domnus Abbas mittit fratrem in judicium, ſi pergit alicubi, obliviſcens eum abſolvere, Prior non valet abſolvere eum. Et quando Prior miſerit in judicio, Decanus non poteſt abſolvere eum, niſi per ſuam licentiam.]

Loco ſuprà citato.

Quid de hac ſatisfactione alii ſcripſerint.

Hactenus S. P. Benedictus ejuſque diſcipuli de ſatisfactione excommunicatorum: quid verò alii? S. Iſidorus: [Satisfactio, inquit, delinquentium hæc eſt: Fratribus in eccleſia conſtitutis, peracto pænitentiæ tempore, ſolvet ſtatim cingulum, extra chorum humo proſtratus, quouſque celebritas expleatur. Cúmque juſſum fuerit ab Abbate, de terra conſurget, ingredienſque chorum oret. Poſt hæc data oratione pro eo ab Abbate, & reſpondentibus cunctis *amen*, ſurget; atque omnibus pro negligentia veniam poſcat, adepturus indulgentiam poſt hujus emendatoriæ ſatisfactionis cenſuram.]

Cap. 18.

Cap. 14. S. Fructuoſus: [Cùm excommunicatur vel arguitur quiſquam pro negligentia ſua, exercebit humilitatem quouſque percipiat orationem, nec ſe audebit inter alios commiſcere, vel cuiquam occultè jungere; ſed omnibus ad orationum ſtudia convenientibus, ille proſtratus humo, cingulo opertorioque ſublato, poſcet veniam negligentiæ ſuæ. Hoc etiam his ab officio egredientibus exhibebit. Similiter quoque & refectionis tempore coram refectorio adſtabit, vultu depoſito & habitu, quo uſque fratrum compaſſione ſolutus, veniam percipiat quam depoſcit.]

Regula Magiſtri: [Qui verò frater gravem culpam admiſerit, ipſe ab utroque excommunicetur, id eſt ab oratorio & à menſa; & non ipſe ad indulgentiam majoris perveniat, niſi ante limen oratorii proſtratus lacrymabili voce intervallo ceſſantium à pſalmis horarum Deo & omnibus emendatione ſatisfecerit repromiſſa.] CAPUT XLV. *Cap.* 13.

Denique Regula Cujuſdam ad Virgines: [Sorores quæ pro gravibus culpis in pænitentia detinentur, in eccleſia cum ceteris, quæ communicant, non ſtent; ſed in alia eccleſia ſecretè curſum cantent. Et expleto curſu egredientes ante fores eccleſiæ, in qua communicantes curſum explent, ſtare præcipiantur. Et egrediente congregatione, ſupra humum proſtratæ, rogent pro ſe Dominum exorari.] *Cap.* 6.

CAPUT XLV.

De iis qui [a] *falluntur in Oratorio.*

SI quis dum pronunciat Pſalmum, Reſponſorium, aut Antiphonam, vel Lectionem, [b] fallitur: niſi [c] ſatisfactione [d] ibi coram omnibus humiliatus fuerit, majori [e] vindictæ ſubjaceat; quippe qui noluit humilitate corrigere quod [f] negligentia [g] deliquit: Infantes verò pro tali culpa vapulent.

[a] al. *fallunt.* [b] Oxon. Flor. *fallitus fuerit.* Caſſin. & *fefellerit.* Sabin. *fallit.* [c] Narb. Sabin. Lyr. Comp. Haeft. *per ſatisfactionem.* [d] Hild. deeſt, *ibi.* [e] Conc. *emendationi.* [f] al. *per negligentiam.* [g] al. *delinquit.*

COMMENTARIUS.

SI QUIS DUM PRONUNCIAT PSALMUM, RESPONSORIUM, AUT ANTIPHONAM, VEL LECTIONEM FALLITUR; NISI CUM SATISFACTIONE IBI CORAM OMNIBUS HUMILIATUS FUERIT, &c. Qualis eſſe debeat humilitatis ſatisfactio, qua de hoc capite, S. Pater non ſatis aperit. Et quidem veteres Ægypti Tabennenſeſque Monachi eum gravi plectebant vindicta, qui *decantans pſalmum vel modicum titubaret*; nam ut ſcribit Caſſianus, [non aliter negligentiam ſuam, quàm publica diluebat pænitentia; cunctiſque in ſynaxi fratribus congregatis, tandiu proſtratus in terra veniam poſtulabat, donec orationum conſummaretur ſolemnitas, impetraturus eam, cùm juſſus fuiſſet Abbatis judicio de ſolo ſurgere.] S. Columbanus vult, ut [qui ob tuſſim in exordio pſalmi non bene cantaverit, ſex Satisfactio delinquentium in choro. *Lib.* 4. *cap.* 16. *In Pænitent.*

CAPUT XLV. percuſſionibus emendare ſtatuatur.] In Statutis Lanfranci pro ſatisfactione innuitur genuflexio. Nicolaus de Fractura ab eo, qui fallitur, exigit ut humilietur [flectendo genua & ponendo caput in terram.] Liber Uſuum Ciſtercienſium decernit, ut [ſuper articulos manuum ſatisfaciant omnes in loco, in quo ſunt, quoties fallaciam in oratorio incurrerint, non divertentes dextrorſum, vel ſiniſtrorſum.] Additque: [Pro nota cantus tantùm non ſolemus ſatisfacere.] Denique de primis diſcipulis S. Stephani Abbatis Obazinenſis hæc in ejus vita legimus: [Si quis in eccleſia paululum oculos erexiſſet vel modicum ſubriſiſſet, vel leviter dormitaret, vel librum tenens negligenter cadere ſineret, aut ſonum aliquem per negligentiam faceret, vel progreſſius aut incontinentius pſalleret, aut inordinatum motum aliquem exhiberet; continuò aut virgam accipiebat in capite, aut palmam in facie, ita ut ſonus percuſſionis omnium auribus reſultaret. Quod maximè pueris minori ætate impendebatur, ut & ipſi corrigerentur, & ceteri terrerentur.]

Cap. 17.

Lib. 1 num. 16. tom. 4. Miſcell. Baluz.

Verùm obſervandum tribus modis fieri poſſe, ut aliquis in oratorio pſallendo delinquat. 1. ita ut integrum chorum ſecum in errorem inducat. 2. ita ut aliquos tantùm perturbet. 3. ita ut ſolus ipſe fallatur. [In primo caſu, inquit Bernardus Caſſinenſis, conſuetudo Caſſinenſis dat, ut ſe flectat, ita quod caput ponat in terra: In ſecundo caſu ſufficit, ut ſe flectat, ita quod caput non ponat in terra: In tertio caſu ſufficit, ut ſe flectat, cum dicitur *Gloria Patri*.] Ita etiam Hildemarus, haud dubium ſecundùm ſui temporis praxim, ait eum, qui omnes perturbat, debere *ſe humiliare uſque ad terram*, id eſt *in terra genua flectere*; is autem, qui ſolus fallitur, *non ita*, inquit, *ſe debet humiliare, ſicut ipſi primi; ſed tantùm corpus ſuum debet flectere.* In lectionibus verò recitandis, qui legens in correcto libro fallitur, *pro hoc vadat in loco conſtituto, & ibi petat veniam*; qui verò ex conſuetudine malè legit, *corripiatur pro hoc in capitulo.*

Decl. Caſſ. cap. 45. Nunc verò apud Caſſinenſes qui modicè fallitur, terram tantùm digito tangit; qui graviter, genuflectit ante ſuperiorem, donec ſurgendi ſibi ſignum factum fuerit. Apud Cœleſtinos [levius in choro deficientes detecto capite genuflectunt in ſcamnis; gravius verò deficientes proſtrati in medio chori ſatisfaciunt ad ſignum & nutum Præſidentis. Finito autem divino Officio, antequam ab eccleſia diſcedant, orant genuflexi, dicunt verſus, orationes, & antiphonas, prout in breviario, & ad ſignum Præſidentis omnes pariter ſurgunt.] Denique apud Fulienſes, qui leviter pſallendo peccat, toties terram manu tangit; qui autem ſolus, audiente choro, cantans erraverit, terram oſculatur.

Conſt. Cœleſt. cap. 1. §. 7.

Conſt. Ful. cap. 45.

MAJORI VINDICTÆ SUBJACEAT. Supple, quàm ſi ibi fuiſſet humiliatus. Qualis autem debeat eſſe major illa vindicta, explicat Hildemarus his verbis: [Quod autem dicit majori vindictæ ſubjaceat, variè intelligitur: Sunt qui intelligunt, ut in oratorio duabus vicibus,

vel tribus petere debeat veniam. Iterum ſunt alii, qui intelligunt, ut in capitulo increpetur: Sed iſte ſenſus, ut in capitulo increpetur, ſanior eſt, & per gradus poteſt duci; quia jam poſtquam non vult implere hoc, quod S. Benedictus dicit; tunc per gradus ducendus eſt ſex, ut emendetur, eo quod ſi de una diſciplina exierit, tunc ſuſcipiet illum altera diſciplina.] CAPUT XLV.

INFANTES VERÒ PRO TALI CULPA VAPULENT. Acutè hic notat Hildemarus duplicem in hoc capitulo indicari culpam; unam, qua quis pſallendo fallitur; alteram, qua poſt culpam ſatisfacere negligit. De poſteriori hunc locum exponunt Smaragdus, Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, & Matthias Lambertus: [Quod verò dicit, Infantes pro tali culpa vapulent, inquit Smaragdus, ſubintelligitur, niſi ibi coram omnibus humiliati fuerint.] Rectius tamen de priori culpa intelligendum eſſe Regulæ textum cenſet Menardus noſter; ita ut hæc verba ſint altera hujus capituli pars, in qua ſpecialiter agatur de infantibus, qui in pronunciatione erraverint, maximè cùm pueri plus ducantur ſenſu & metu, quàm pudore & humiliatione. Idem docet Theobaldus Artaldus, confirmaturque ex praxi Cluniacenſium, quam deſcribit Udalricus his verbis: [Ad nocturnos immo ad omnes horas, ſi quid ipſi pueri offenderint in pſalmodia, vel in alio cantu, vel dormitando, vel aliquid tale ullo modo committendo, minimè differtur abſque mora, froco & cuculla exuti, judicantur, & in ſola camiſia cæduntur, vel à Priore, vel à præfato eorum magiſtro virgis vimineis levibus, & teretibus ad hoc proviſis.] Satisfactio infantium. *Lib. 3. c. 8.*

Ex his verbis colligeret forſan aliquis pueros apud Cluniacenſes cæſos fuiſſe in Oratorio: Et tamen Hildemarus ait, [quia non debet in oratorio infans flagellari; ſed cum flagellandus erit, non in capitulo, ſed in ſchola Magiſtri illorum debent illos flagellare.]

De modo autem, quo cæderentur pueri hæc ſcribit Udalricus: [Si ipſi aliquo modo pueri offenderint, maximè cantando, vel legendo negligenter, vel ſi cantum minus diligenter addiſcunt, dignam ab eo (Præcentore) diſciplinam accipiunt. Summopere tamen obſervat tam ipſe, quàm alii, quando eos verberat, non ſolùm ne tangant carnem eorum cum manu, ſed etiam ne veſtis ejus eorum adhæreat veſtibus: numquam namque cum palma eorum percutiuntur maxillæ; ſed ſi opus fuerit, Magiſter ſolus, qui eos ducit, poteſt eorum capillos excutere, aliàs numquam.] *Lib. 3. cap. 10.*

CAPUT XLVI.

De iis qui [a] *in aliis quibuſlibet rebus delinquunt.*

SI quis dum in labore quovis, in coquina, in Cellario, [b] in miniſterio, [c] in piſtrino, in horto, in arte aliqua dum laborat, vel in quocumque loco aliquid deliquerit, aut fregerit quippiam, aut perdiderit, vel aliud quid exceſſerit [d] ubi ubi: & non veniens continuò ante Abbatem vel Congregationem, ipſe ultrò ſatisfecerit & prodiderit delictum ſuum: dum per alium cognitum fuerit, majori ſubjaceat emendationi. [e] Si animæ verò [f] peccati cauſſa latens fuerit: [g] tantùm Abbati, [h] aut ſpiritualibus Senioribus patefaciat, qui ſciant curare [i] ſua & aliena vulnera, non detegere & publicare.

[a] Comp. *in aliquibus levibus rebus*. Conch. *in aliquibus levibus culpis*. Sabin. Haeft. *in levibus rebus*. [b] Oxon. Pariſ. 1. *in monaſterio*. [c] Vict. ma. deeſt, *in piſtrino*. [d] Oxon *ibi*. Hild. Flor. Ebrul. Lyr. *ubi & ubi*. Kero. Conch *ubi vel ubi*. [e] Oxon. deeſt, *ſi*. [f] Hild. deeſt, *peccati*. nec requirit Menardus. [g] Oxon. deeſt, *tantum*. [h] al. *ſpiritualibus fratribus aut ſenioribus*. Lyr. omittit, *ſenioribus*. [i] Conc. Flor. Dion. *& ſua*.

COMMENTARIUS.

SI QUIS IN LABORE QUOVIS, IN COQUINA, IN CELLARIO, &c. Cellarium eſt cella penaria, ſeu repoſitorium, ita appellatum, [quod in eo colligantur miniſteria menſarum, vel quæ neceſſaria victui ſuperſunt,] ut ait S. Iſidorus. *Lib. 15. Orig. 6. 5.*

IN MINISTERIO. [Id eſt in domo cujuſlibet artis,] inquit Boherius. Quamvis Paulus Auguſtinus à Janua, Theobaldus Artaldus, & quædam verſiones Gallicæ hunc textum intelligant de menſæ miniſterio.

IN PISTRINO. Piſtrinum Boherio [eſt locus ubi farina deponitur, & fit panis. Et hæc quidem parare, inquit, Monachorum eſt.] Nimirum per vices olim in quibuſdam ſaltem monaſteriis fratres id præſtabant, ut patet ex vita S. Samſonis: [Frater autem ejuſdem Preſbyteri viciſſentibus ſe per ordinem ceteris Monachis hujus monaſterii piſtor effectus eſt.] Et in vita S. Auſtrebertæ: [Erat conſuetudo, ut viciſſim à Sororibus coquerentur panes.] *Num. 16. Sæc. 1. Ben. Sæc. 3. Ben.*

Aut fregerit quippiam. Quanta ſeveritate veteres Monachi eos plecterent, qui aliquid fregiſſent docet Caſſianus his verbis : [Si quis gillonem fictilem, quem baucalem nuncupant, caſu aliquo fregerit ; non aliter negligentiam ſuam, quàm publica diluet pænitentia ; cunctiſque in ſynaxi fratribus congregatis, tandiu proſtratus in terram veniam poſtulabit, donec orationum conſummetur ſolemnitas, impetraturus eam, cùm juſſus fuerit Abbatis judicio de ſolo ſurgere.] In Regula tamen S. Pachomii ſolùm decernitur, ut [ſi quis vas fictile fregerit, vel aliquam utilem rem ad uſus monaſterii, agat pænitentiam.] Sed Regula Magiſtri : [Vaſa, inquit, monaſterii ſi ſub aliquo per negligentiam fracta fuerint, non priùs, qui fregit, accedet ad menſam, niſi pænitens Abbati ſatisfecerit per humilitatem ad genua incurvatus.]

Caput XLVI. Aliquid frangentes ut puniti. Lib. 4. cap. 16. Art. 70. Cap. 16.

Aut perdiderit. Nec minori etiam diſtrictione puniebant eos, qui res monaſterii perdidiſſent, ut paſſim videre eſt in Regula S. Pachomii : [Si aliquis, inquit, aliquid perdiderit, ante altare publicè corripietur. Si verò de propriis veſticulis fuerit, quod perditum eſt, tribus hebdomadibus non accipiet, & in quarta acta pænitentia, dabitur ei, quod amiſit.] Et infrà : [Qui miniſter eſt, habeat ſtudium ne quid operis pereat in monaſterio, in nulla omnino arte, quæ exercetur à fratribus : quod ſi quid perierit, & negligentia fuerit diſſipatum, increpabitur à Patre miniſter operum ſingulorum ; & ipſe increpabit alterum, qui opus perdiderit dumtaxat juxta voluntatem & ſententiam Principis, abſque qua nullus increpandi fratrem habebit poteſtatem.] Et item : [Pelliculæ, caligæ, & cingulum, & ſi quid aliud perierit ; qui perdiderit increpabitur.] Denique : [Præpoſitus domus culpæ increpationis ſubjacebit, ſi ante tres dies non nuntiaverit Patri, ſive in via, ſive in agro, ſeu in monaſterio quid perierit, & agat pænitentiam juxta ordinem conſtitutum.] In pœnis incerti auctoris apud S. Baſilium : [Si quis aliquid perdiderit, idque non inventum ad Archimandritam non detulerit, careat benedictione.] Et apud S. Baſilium ipſum : [Prorſus qui abuſus ſit, is tanquam ſacrilegus ; qui verò amiſerit, tanquam ſacrilegii auctor judicetur, cùm omnia Domino ſint dedicata, & Deo conſecrata.]

Item perdentes. Art. 75. Art. 116. Art. 120. Citat. hic à Boher. Num. 24. Regul. brev. interr. 144.

Vel aliud quid excesserit. Ut ſunt ea quæ etiam deſcribit Caſſianus his verbis : [Quiſquis ad opus aliquod accerſitus, vel ad congregationem ſolitam tardiùs occurrerit, aut ſi decantans pſalmum, vel modicum titubaverit. Similiter ſi ſuperfluè, ſi duriùs, ſi contumaciùs reſponderit, ſi negligentiùs obſequia injuncta compleverit, ſi vel leviter murmuraverit, ſi lectionem operi, vel obedientiæ præferens officia ſtatuta ſegniùs fuerit executus, ſi dimiſſa ſynaxi non concitus ad cellam recurrere feſtinaverit, ſi cum aliquo vel ad modicum ſubſtiterit, vel ſi ad punctum temporis uſpiam ſeceſſerit, ſi alterius tenuerit manum, ſi cum illo, qui cellulæ ſuæ cohabitator non eſt, confabulari quantulumcumque præſumſerit, ſi oraverit cum illo,

Aut aliquo modo delinquentes. Lib. 4. cap. 16.

CAPUT XLVI

qui eſt ab oratione ſuſpenſus, ſi parentum quempiam vel amicorum ſæcularium viderit, vel collocutus eis ſine ſuo fuerit ſeniore, ſi epiſtolam cujuſcumque ſuſcipere, ſi reſcribere ſine Abbate ſuo tentaverit.] Quæ omnia ea plectebant pænitentia, quam ei, qui gillonem fregiſſet, imponebant.

Delicta ſtatim Abbati revelanda.

ET NON VENIENS CONTINUÒ ANTE ABBATEM. Quod ait *continuò* non ita capi volunt Commentatores, quaſi dimiſſo opere imperfecto, ſtatim ad Abbatem currere, peccatum confiteri, veniam petere, ac ſatisfacere delinquens deberet: ſed *continuò* intelligunt *hora qua ſeparatus erit ab opere*, ſive, ut loquitur Boherius, [ſtatim cum commodè potuerit, vel ſaltem cum regulare capitulum poſt celebrabitur: nam ad illud omnes debent concurrere,] quod poſtremum innuere videtur Hildemarus, cùm ait: [Si hodie exceſſerit, craſtino die veniam petat.] Atque ita ſentiunt Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, Boherius, Turrecremata, & Matthias Lambert. Rectiùs tamen meo quidem judicio Richardus de S. Angelo *continuò* interpretatur *incontinenti*, *ſine intervallo*: quam expoſitionem confirmat praxis, uti videre eſt in illo Gotho, quem ſuo in monaſterio ad converſionem ſuſceperat Sanctus P. Benedictus: nam cùm vepribus locum mundaret, ut ferrum de manubrio inſtrumenti proſiliens in lacum cecidiſſet, [ferro perdito, tremebundus ad Maurum Monachum cucurrit, damnum quod fecerat nunciavit, & reatus ſui pænitentiam egit.] In vita S. Liobæ cap. 5. ubi ſoror oratorii Cuſtos, cùm nocte claves eccleſiæ perdidiſſet, [ad Abbatiſſam, quæ ſororibus adhuc quieſcentibus more ſolito vigiliis inſiſtens, nocturnæ orationis tempora præveniebat, perrexit, & tremens, ac pavore perculſa, ad pedes ejus provoluta eſt, eique culpam negligentiæ ſuæ humili ſatisfactione patefecit.] Et in vita S. Guidonis Abbatis Pompoſæ, ubi agitur de quodam Sergio templi etiam Cuſtode, qui cùm lampades mundaret, una excidit, & fracta eſt, tunc [territus ille collegit fragmenta, & ante altaris crepidinem condens ea, feſtinans abiit ad Patrem Guidonem, ut multa ab eo propter damnum illatum ipſi irrogaretur: quod cùm factum eſſet, illico rediit ad altare, & lampadem ſanam, & integram invenit.] Et certè Hildemarus innuere videtur ante Abbati, quàm congregationi delictum eſſe deferendum.

Lib. 2. Dial. S. Gregor. cap. 6.

Sæc. 3. Ben.

Et Congregationi.

ANTE ABBATEM VEL CONGREGATIONEM. Particula *vel* juxta Boherium hìc ſumitur copulativè pro *&*. Quod autem S. Pater ait *ante Abbatem vel Congregationem*, ita Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, & Boherius intelligunt, ut in minoribus, & levioribus culpis *ante Abbatem*; in gravioribus, uude fratres poſſent ſcandalizari, *ante congregationem* delinquens confiteatur culpam; quibus ferè concinit Hildemarus, aſſerens culpas omnes primùm Abbati eſſe deferendas; tum, ſi judicaverit ille, Congregationi. Verùm, ſalvo ſaniori judicio, tam minores, quàm majores culpas ante Abbatem & congregationem eſſe prodendas exiſtimaverim; nullum enim hujus diſtinctionis

veſtigium

veſtigium in Regula apparet: quod tamen non ſic capiendum velim, quaſi continuò, ut quid aliquis fregerit, aut perdiderit, &c. ſtatim convocanda ſit congregatio: ſed ſtatim Abbati, deinde in proximo capitulo congregationi revelanda. Ita Caſſinenſes declarant [hoc eſſe ſervandum quando Abbas ibi adeſſet, aut in loco propinquo, & hoc delinquens ſcierit; aliàs ſatisfaciat ante congregationem in ſequenti capitulo.] CAPUT XLVI. *Declarat. Caſſin. in cap. 46.*

DUM PER ALIUM COGNITUM FUERIT, MAJORI SUBJACEAT EMENDATIONI. Ita ferè Regula Cujuſdam ad virgines: [Si ſoror, quæ in his caſibus dilapſa, ſtatim Abbatiſſæ vel Præpoſitæ puram dederit confeſſionem, ut compertum fuerit non ſuæ voluntatis fuiſſe, quod caſu accidit; hoc tantummodo ſufficiat, ut hoc quod deliquit, & perpetravit, ſi poſſibile fuerit, non deneget, & emendet cum veniæ ſatisfactione. Si verò non ſua confeſſione, ſed alterius proditione cognitum fuerit, prout culpæ magnitudo popoſcerit, pænitentiæ ſubjacebit; quia culpam per puram confeſſionem non manifeſtavit.] Quo ex loco haud obſcurè colligitur antiquus proclamationum uſus, quibus publicè ac palam deferuntur ii, qui ſe ipſos accuſare prætermittunt; de quibus videtur intelligendus S. Iſidorus, cùm ait: [Reliqui autem exceſſus Monachorum, in collecta Abbati, vel Præpoſito deferentur, ut is, qui deliquiſſe cognoſcitur, competenti ſecuritate coerceatur.] Vide lib. 1. de Antiq. Monach. ritibus c. 5. Proclamationes. *Cap. 16.* *Cap. 18.*

SI ANIMÆ VERÒ PECCATI CAUSSA LATENS FUERIT, &c. Mitigat his verbis priſcorum Monachorum rigorem, qui non ſolùm exteriora delicta, ſed etiam occultas animi cogitationes publicè revelabant, ut videre eſt apud S. Baſilium Serm. 1. de Inſtitut. Monach. Porro hunc S. Regulæ locum de confeſſione Sacramentali non malè interpretantur S. Hildegardis, Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, Richardus de S. Angelo, Petrus Boherius, Johannes de Turrecremata, Theobaldus Artaldus, Johannes Craeſbeeck & Antonius Perezius: unde & S. Pater non ſolùm Abbati, ſed etiam *Spiritali Seniori* (quo nomine veteres Græci, & recentiores Latini Confeſſarios appellabant) eam fieri voluit, quia olim non omnes Abbates erant Sacerdotes, nec proinde abſolvere poterant; ſummamque in eis prudentiam, ſummumque ſecretum requirit, quod propriè ad Sacramentalem pertinet confeſſionem, de qua breviter inquirendum eſt. 1 quàm frequenter ab Antiquis Monachis adhiberetur. 2 ubi. 3. quo ritu. 4 cui fieret. De confeſſione Sacramentali

Ad primum quod ſpectat, quotidianas in Antiquis Monachis peccatorum, ſaltem venialium confeſſiones innuit forte Jonas Epiſcopus Aurelianenſis in lib. 1. de Inſtitutione Laicali cap. 16. ubi ſic loquitur: [Moris eſt eccleſiæ de gravioribus peccatis Sacerdotibus, per quos homines Deo reconciliantur, confeſſionem facere; de quotidianis verò & levibus quibuſcumque perrari ſunt, qui invicem confeſſionem faciant, exceptis Monachis, qui id quotidie faciunt.] Et certè Rotgarius in Meldenſi S. Faronis monaſterio Monachus [quotidie Quàm frequens apud Monachos. *Spicil. tom. 1.* *Sæc. 2. Ben.*

CAPUT XLVI. intentus in renovandis confeſſionum pænitentiis] dicitur in vita Sancti Faronis cap. 119. verùm Grodegangus in Regula Canonicorum cap. 32. ſolùm præſcribit, ut [Monachi in unoquoque ſabbato confeſſionem faciant cum bona voluntate, Epiſcopo, aut Priori ſuo.] Crodegango concinit Sanctus Dunſtanus decernens, ut [Dominicis diebus fratrum unuſquiſque ſuæ conſcientiæ reatum Patri ſpirituali, vel ejus, ſi abſens fuerit, Vicario per humilem revelet confeſſionem. Si autem tanta fuerit multitudo, ut ea die omnes ad confeſſionem venire nequeant, ſequenti die, ſecunda videlicet feria hoc idem impleant. Schola verò nullo modo hoc, quamquam puerilis, intermittat, ſed ut ſenes, licèt nondum tentationibus impugnata, conſuetè peragat. Qui autem aliis indiguerit diebus, tentatione aliqua animi vel corporis ſtimulatus, ad confeſſionis ſalubre remedium devotus non eo minus venire differat.] Idem ab ipſo Ordinis ſui exordio à Cartuſianis obſervatum fuit, teſtante Guigone: [Omni ſabbato,... quia tota hebdomada in cellis ſilentium tenemus, peccata noſtra Priori, vel quibus ab eo injunctum eſt, confitemur.] Quod ita tamen explicant antiqua Statuta Cartuſienſium: [Omni ſabbato, niſi capituli feſtum occurrat, peccata noſtra Priori, vel quibus ab eo injunctum eſt, confitemur. Occurrente autem capituli feſto in ſabbato, die præcedenti, qui ſine tali feſto occurrit, confitemur.] Adduntque: [Semper confitemur in vigilia Natalis Domini, niſi eadem vigilia occurrat in Dominica, vel feria ſecunda: in quo caſu, confitemur in ſabbato ſequenti. Providendum eſt enim, ut ſemper in qualibet hebdomada faciamus confeſſiones communes.] Idem etiam inſtitutum viguiſſe apud Ciſtercienſes diſcimus ex lib. Inſtitution. cap. Gener. Ordin. Ciſterc. in quo hæc habentur: [Abbates & Monachi ſemel ad minus in hebdomada confiteantur, ſi copiam habeant confitendi. Converſi verò qui in Abbatiis morantur idem faciant: qui autem in grangiis, quoties eis tenetur capitulum, confiteantur. Nihilominus univerſi, tam Monachi, quàm Converſi ſemel ad minus in anno Abbatibus ſuis confiteri non omittant, niſi fortè eorum copiam habere non poſſint.] Idem ferè habetur in libello Antiq. Defin. diſt. 7. cap. 4. Iſtud tamen præceptum de confitendo Abbati ſemel in anno poſtea ſuſtulit Clemens VIII. In Statutis quoque Abbatum de Samnhyaco & de Maceriis Ordin. Ciſterc. & Priorum de Ligeto & de Glanderiis Cartuſ. pro Ordine Grandimontenſi auctoritate Gregorii X. Papæ factis ſtatutum lego, [ut frater quilibet, tam Clericus, quàm laicus ſemel ad minus in ſeptimana confiteatur; alioquin tranſgreſſor aquæ potu continuò ſit contentus, quo uſque de ſua confeſſione fuerit locutus. Prior verò quicumque tam neceſſarium ſtatutum negligens repertus fuerit, ut in ſe & in aliis ipſam Conſtitutionem cum omni diligentia faciant obſervari, ab Abbate vel Viſitatoribus ſine capitulo generali graviſſimè puniatur.] Et mſ. liber de doctrina Novitiorum Grandim. [Sit confeſſio tua præmeditata, brevis, frequens, aperta, integra, verecunda, lacrymoſa, cum contritione, &

Spicil. tom. 1. — *In Conc. cap. 1.* — *Stat. c. 7.* — *Part. 2. cap. 11.* — *Diſt. 6. c. 4.* — *Cap. 9.* — *Cap. 3.*

ſine excuſatione; & ſi potes quotidie, bene quidem; ſin autem de tertio in tertium diem, vel ſaltem ſemel in qualibet ſeptimana ſalubriter juxta ſtatuta ingreſſi Ordinis ſtudeas confiteri; & ſtudeas ſemper, ut ſemel confitearis generaliter annuatim, juxta ordinationem concilii Generalis Innocentii III.] Denique Burſfeldenſes definiunt, ut [Preſbyteri celebraturi pro tempore manè finitis matutinis laudibus confiteantur, ut ad Ordinis ſui officium, & ad opus Dei eo expeditiores ſint in die: hoc enim regulariter obſervetur, ut nulla umquam die quis celebrare præſumat, niſi antea devotæ confeſſionis ac meditationis antidoto juxta uniuſcujuſque qualitatem, & habitudinem præparatus ſit. Ceteri autem aliis horis competentibus confiteri poſſunt, ita ut tempora confitendi & communicandi in Conſtitutionibus Clementis V. & Benedicti XII. conſtituta non tranſeant.] In Conſtitutione autem Clementis V. ſtatuitur, ut [ſingulis menſibus, tam in monaſteriis, quàm extra, ſublata omni occaſione quacumque, ad confeſſionem ſaltem ſemel accedant omnes & ſinguli Monachi.] Idem ante decreverat Gregorius IX. in ſua pro Benedictinis Conſtitutione, ubi ſic loquitur: [Singulis menſibus fiat omnium fratrum generalis confeſſio, ad quam omnes & ſinguli ſine qualibet excuſatione accedant.] Idem etiam legitur in mſſ. Statutis Petri Abbatis Sylvæ-majoris circa an 1198. editis. Benedictus verò Papa XII. conſtituit ut Monachi [non Sacerdotes etſi non ſæpius, ſaltem ſingulis ſeptimanis confiteantur.] Quo tamen decreto conſuetudinibus monaſteriorum, in quibus frequentiùs confiteri ſolent, derogare non intendit. Ubi Benedictus antiquas priorum Monachorum conſuetudines, qui ſingulis ſeptimanis confitebantur, reſtaurat, uti vidimus apud Ciſtercienſes, Grandimontenſes, & Cartuſienſes. Nunc verò Cartuſienſes ex nova Statutorum Collectione, ſæpius confiteri poſſunt; ita enim habent: [Singulis diebus Dominicis, vel ſabbato præcedenti, aut ſemel ad minus in ſeptimana, & præcipuis feſtis Monachi non celebrantes, tam novitii, quàm profeſſi confiteantur Priori vel ab eo deputatis. Propter hoc tamen non prohibemus, quin aliàs ſuper hebdomadam confiteri poſſint in capitulo, vel de licentia Prioris in cellis. Celebrantes verò multùm hortamur, ut confeſſionem ſacramentalem frequentent, propter hoc enim quotidie poſt Primam pulſamus pro confeſſionibus faciendis,] &c. Cœleſtini autem conſtituunt, ut Sacerdotes ſemel in hebdomada; ceteri Monachi, & Oblati ſingulis menſibus ſaltem bis confiteantur. Denique apud Fulienſes [tenentur quique non Sacerdotes ſemel in hebdomada confiteri, & communicare die videlicet Dominico. Moneanturque Clerici, & Converſi, ut frequentiùs, ac ſaltem ſemel præter diem Dominicum confiteantur. Sacerdotes ter, aut frequentiùs in hebdomada, bis certè non prætermittunt.]

Caput XLVI. — *Cærem. diſt. 3. cap. 6.* — *Cap. 17.* — *Part. 2. c. 7.* — *Conſt. Cæleſt. c. 3 §. 1.* — *Conſt. Ful. cap. 38.*

Locus confeſſionibus excipiendis deputatus in monaſteriis communiter fuit Capitulum, ut patet ex Conſuetudinibus mſſ. Farfenſis monaſterii, ex Benignianis, ex Udalrico, ex libro Uſuum Ciſtercienſium. *Locus faciendæ cõfeſſionis.*

CAPUT XLVI Cartuſiani in Capitulo confitentur, & cum Prioris licentia in cellis; cum hoc tantùm diſcrimine, quod [quandocumque in capitulo confitemur, inquiunt in antiquis Statutis, prolixitatem caveamus; in cella autem poſſumus diffuſiùs confiteri.]

Part 2. c. 11.

Forma. Formam accedendi ad confeſſionem deſcribit Udalricus his verbis: [Si opus habet ad confeſſionem pro aliquo exceſſu venire, accedit ad Sacerdotem, ad quem potiſſimùm voluerit; & ſtans ante eum, dextram de manica extractam ponit ſuper pectus, quod eſt ſignum confeſſionis. Surgit Sacerdos, quem præcedentem ſequitur in capitulum; & primum ante eum petit veniam, toto corpore proſtratus: à quo juſſus ſe levare, poſtquam conſederit, loquitur quod habet. Si tale quid ei contigit in nocte, quod nos verecundè fragilitatem appellamus, ante confeſſionem ſeptem pænitentiales pſalmos dixerit, vel ſi pſalmos neſcit, Dominicam orationem ſepties, & poſtquam fuerit confeſſus, quod ſibi juſſerit Sacerdos. Eo die non textum evangelij oſculatur, nec ad pacem vadit, nec ad offerendam.] Eadem verba continent Divionenſes S. Benigni Conſuet. c. 31. De Ciſtercienſibus hæc ſcribit liber Uſuum: [Quandiu aliquis confitetur, nullus ibi (in capitulo) remaneat, niſi qui ſimili occupatur opere. Nam omni tempore lectionis non tamen niſi ante prandium, & etiam in intervallo ante Primam, poſſunt ibi confiteri. Poſtquam ergo reſederint, dicat Prior *Benedicite;* & reſponſo *Dominus*, ſubſequatur Prior, *Deus ſit nobiſcum*; & reſponſo *amen*, confiteatur breviter culpas, pro quibus veniam petiit: quibus dictis, ſtatim ſubſequatur. *De his, & omnibus aliis peccatis me reum confiteor, & veniam deprecor.* Tunc Prior facta ſuper eum abſolutione, injungat pænitentiam. Deinde poteſt eum confortare, vel monere, vel increpare, prout viderit ei expedire, ſi voluerit, breviter tamen.] Ex his patet tam apud Ciſtercienſes, quàm apud Cluniacenſes & Benignianos confeſſionem factam fuiſſe ſedendo. Aliter tamen pueri, de quibus in Benignianis Conſuetudinibus dicitur [ſtando confitentur, biſque in hebdomada veniunt ad confeſſionem.] Quod etiam conſtat ex Conſuetudinibus Farfenſis Monaſterii, in quibus de puerorum confeſſione hæc præſcribuntur: [Cùm ad confeſſionem ducuntur infantes, ſi D. Abbas præſens eſt, magiſter eos ad illum uſque perducat: ipſo ſurgente, Magiſter ante capituli ſedere debet introitum: In loco verò, qui infantum ſolet eſſe capitulum, illic & confeſſionem debent agere. Prior infans priùs accedat, *Stans* confeſſionem faciat, alter in parte meridiana ſedeat ſuper unam ſedium eorum. Poſt confeſſionem iterum eos Magiſter accipiat. Cùm vero Priori, & Decano clauſtri voluerint eſſe confeſſi, cùm Magiſter eos ad ipſum perduxerit, ſtatim ipſe recedat: Prior in capitulum illos ducat, & poſt confeſſionem ad ſcholam reducat. Cùm infantes aliquot de ſchola ſunt exituri, ad capitulum infantum D. Abbas debet venire, & alios infantes exire faciat. Ipſe autem & Magiſter cum iis, qui exituri ſunt, remaneant, & confeſſionem eorum audiat. Poſt confeſſionem Magiſter illos ad alios reducat uſque dum ad

Lib. 2. cap 12.

Cap. 70.

conſecrationem veniunt, procurare debet ipſe poſtmodum faciant alii, quibus jubetur.] CAPUT XLVI.

At majorem tum corporis, tum animi demiſſionem oſtendunt Cartuſienſes Monachi, apud quos [proſtratus debet eſſe, ac detecto capite quilibet quando confitetur.] Et Grandimontenſes, in quorum lib. mſ. de doctrina Novitiorum hæc lego: [Cùm ſingula peccata ad memoriam revocaveris; vade ad Sacerdotem, & depoſito caputio, humiliter genuflecte, & junctis manibus dicas: *Confiteor Deo; & B. Mariæ, & Angelis Dei, & B. Stephano Confeſſori, & omnibus SS. & vobis pater.* Et ſic incipias dicere illa peccata, quæ ſuperiùs cogitaſti: quibus dictis, ſubjungas ultimò dicens: *De iſtis, & omnibus peccatis meis mortalibus, & venialibus confeſſis, & oblitis, quibus offendi Creatorem meum mea culpa &c. ideo deprecor.*] &c. *Antiq. Stat. 2. part. cap. 11.* *Cap. 3.*

De perſona cui facienda ſit confeſſio præſcribit S. Benedictus ut *tantùm Abbati, aut ſenioribus ſpiritalibus* fiat. Unde liberum ſemper fuiſſe videtur Abbati, aut ab eo deputatis confiteri, ut colligitur ex dictis, tum ex Petri Abbatis Silvæ-majoris Statutis anno 1198. editis, tum ex aliis mſſ. Statutis capituli generalis Monachorum Provinciæ Remenſis in archimonaſterio S. Remigii anno 1348. celebrati: quamvis Abbati quædam peccata reſervata fuiſſe conſtet ex prædictis Statutis Petri Silvæ-majoris Abbatis. Apud Cartuſienſes etiam, [qui ex præcepto Prioris confeſſiones audiunt, nulli pro criminali ſatisfactionem injungunt; ſed mittunt eum ad Priorem; quia hujuſmodi ejus judicio reſervantur. In periculo tamen etiam tales poſſunt abſolvere, tali conditione, quod ſi vixerint, & potuerint, Priori confiteantur.] Criminale autem peccatum in novis Statutis intelligere videntur *de mortali certo.* Sed in tertia Statutorum Compilatione inter criminale, & mortale peccatum hoc afferunt diſcriminis, quod licèt omne criminale ſit mortale, non tamen omne mortale eſt criminale. Criminalium autem peccatorum ingentem texunt catalogum, de quibus, ut diximus, nullus niſi à Priore, & Prior niſi à Vicario poteſt abſolvi. Erant præterea nonnulla ſedi Apoſtolicæ peccata reſervata, de quibus ſolus Cartuſiæ Prior, & ab eo nominati quinquaginta Priores abſolvere poterant, non tamen *per litteras; quia*, inquiunt, *talis abſolutio eſt Sacramentalis, non judicialis.* Addunt antiqua Statuta. [Prædicatoribus, aut Minoribus non poterunt aliqui noſtrûm confiteri, niſi Priorum licentia impetrata, vel niſi ipſi Prædicatores, aut Minores oſtendant privilegium datæ poteſtatis à Domino Papa, expreſſo nomine Cartuſienſis Ordinis.] In Regula etiam S. Stephani Grandimontenſis lego: [Si quis veſtrûm aliquod peccatum, quod abſit, incurrat; omnino caveat, ne cuilibet exteriori viro quantæcumque ſanctitatis ſit, illud confiteatur.] Cui facienda confeſſio. *Antiq. ſtat. part. 2 cap. 11.* *Part. 2. cap. 4.* *Cap. 6.* *Part. 2 cap. 11.* *Cap. 50.*

QUI SCIANT CURARE SUA, ET ALIENA VULNERA. Ita ferè etiam S. Antonius: [Ne propales cogitationes tuas cunctis hominibus, ſed ſolùm iis, qui poſſunt ſalvare animam tuam.] Et S. Baſilius: [Omnino in peccatorum confeſſione eadem eſt ratio, quæ in aper- *Regul. num. 25.* *Regul. brev.*

Caput XLVII. *interr* 229. tione vitiorum corporis: Sicut ergo vitia corporis non quibuſvis homines temerè aperiunt; ſed iis tantùm, qui rationem, qua ea curanda ſint, teneant: Eodem modo peccatorum confeſſio apud vos debet fieri, qui ea poſſint curare.]

Non detegere aut publicare. [Quod qui præſumſerit, inquit Boherius, non ſolùm à Sacerdotali officio debet deponi; verùm etiam ad agendam perpetuam pænitentiam debet in arto monaſterio, ac carcere mancipari. ex. de pæni. & re. c. *Omnis* in fine. Olim depoſitus omnibus diebus vitæ ſuæ peregrinabat. de pænit. diſt. 6. c. *Sacerdos.*] Concinit Nicolaus de Fractura, ſaltem quo ad depoſitionem, & retruſionem in arto monaſterio.

CAPUT XLVII.

De ſignificanda hora operis Dei.

[a] NUnciandA hora operis Dei, [b] die noctuque ſit cura [c] Abbati, [d] aut ipſe nunciare: [e] aut tali ſollicito Fratri injungat hanc curam, ut omnia horis competentibus compleantur. Pſalmos autem, vel Antiphonas poſt Abbatem ordine ſuo, quibus juſſum fuerit, imponant. Cantare autem [f] aut legere non præſumat, niſi qui poteſt [g] ipſum officium implere, ut ædificentur audientes. Quod cum humilitate, & gravitate, & tremore fiat, & cui juſſerit Abbas.

[a] al. *nuncianda hora.* [b] Narb. *dies noctesque.* Flor. *dies noctesque.* [c] al. *Abbatis.* [d] Comp. *aut ipſum nunciare* al. *aut ipſe nunciet.* [e] Hil. *aut alii.* [f] Caſſin. Flor. Haeſt. *& legere.* [g] Conc. deeſt, *ipſum.*

COMMENTARIUS.

Abbas quare officii Divini horam nunciare jubetur.

NUnciANDA HORA OPERIS DEI DIE NOCTUQUE SIT CURA ABBATI, AUT IPSE NUNTIARE. Mirari hìc ſubit Abbatem variis diſtentum curis à S. P. Benedicto inſtitui, ad horas operis Dei ſignificandas. Attamen ut dignitati operis Divini perſonæ ad illud invitantis dignitas reſponderet; eum ad id muneris eligi decebat, qui primas in monaſterio teneret. Adde quod, cùm non eſſent illis temporibus horologia, nec ita facilè omnes horæ dignoſci poſſent; ut vitaretur inter fratres omnis murmurandi locus, ſi fortè tardius aut

citius advocarentur; providè omnino ac prudenter huic officio deputatur Abbas, à cujus nutu & voluntate omnes pendere debent. Nec me latet Petrum Boherium aliter hunc Regulæ textum intellexiſſe, ita ut nolit conſtitutum à S. P. Benedicto Abbatem pulſatorem campanarum, ſed tantùm [quod hujuſmodi nunciatio ſit ſub ejus cura, ſicut eſt de jure ſub cura Archidiaconi, licèt Cuſtos ad pulſandum teneatur.] Sed præter quam quod omnia monaſterii officia hac ratione ſub cura ſunt Abbatis, Regulæ textus adeo clarus eſt, nullum ut relinquat ambagem: præſcribit enim *ut ipſe nuntiet*, id quod Abbates Sanctiſſimi non pauci ſtrenuè expleverunt; quamvis hæc à me non ſic dicta velim, quaſi abſolutè Regulæ præcepto teneretur Abbas ad ſignificandas horas operis divini; nam S. Pater ſubjungit. CAPUT XLVII.

AUT TALI SOLLICITO FRATRI INJUNGAT HANC CURAM. Non cuilibet promiſcuè, ſed *ſollicito fratri*, à quo tria in primis exigit Hildemarus, [Intellectum, ut intelligat horas noctis; poſſibilitatem, ut ſanus ſit, quatenus poſſit miniſterium perficere; ſtudium, ut non ſit piger aut ſomnolentus.] Hæc cura ad OEconomum in Laura S. Sabæ pertinebat, ut patet ex ejus vita num. 59. apud noſtros verò ad Sacriſtam, ſive, ut alii loquuntur, ad oratorii Cuſtodem: cujus rei exemplum habemus in vita S. Liobæ cap. 5. Sed quicumque ille ſit, is certè debet in primis attendere ad iſtud Petri Damiani monitum: [Noverit ſignificator horarum, quia nulli magis in monaſterio eſt oblivio fugienda, quàm ſibi. Si enim articulum ſuum cujuſlibet ſynaxis hora vel præventa, vel dilata non teneat, omnem procul dubio horarum ſuccedentium ordinem turbat. Non ergo fabulis vacet, non longa cum aliquo colloquia miſceat, non denique quid à ſæcularibus agatur inquirat; ſed commiſſæ ſibi curæ ſemper intentus, ſemper providus, ſemperque ſollicitus, volubilis ſphæræ neceſſitatem quieſcere neſcientem, ſiderum tranſitum & elabentis temporis meditetur ſemper excurſum. Porro pſallendi ſibi faciat conſuetudinem, ſi diſcernendi horas quotidianam habere deſiderat notionem, ut quandocumque ſolis claritas, ſive ſtellarum varietas nubium denſitate non cernitur, illic in quantitate pſalmodiæ quam tenuerit, quoddam ſibi velut horologium metiatur.]

Significator horarū qualis eſſe debeat.

Sæc. 3. Ben.

Opuſc. 13. cap. 17.

Notat verò Boherius hunc Regulæ textum duobus poſſe modis intelligi, [vel quod Abbas committat alicui fratri curam pulſandi, & diſcernendi quando pulſandum exiſtat; vel ſolùm diſcernendi quando ſit pulſandum. Unde, inquit, vidi in quibuſdam monaſteriis, quod hæc cura erat Primicerii; in quibuſdam Prioris Clauſtralis, vel Subprioris. Talis enim cùm tempus erat judicio ſuo pulſandi horas canonicas, faciebat ſignum Sacriſtæ, quod hora erat pulſandi Primam, vel Tertiam, aut alias horas; vel trahebat quamdam modicam campanellam, quæ apud nos *moſtata* vocatur, per quam etiam fit ſignum cum eadem campanella Sacriſtæ vel alio pulſanti, ut à pulſatione quieſcat, quia non eſt de more, quod quieſcat Sacriſta à prima pulſatione horarum, donec fiat ſignum ſibi.]

Caput XLVII. Quibus ſignis vocabantur Monachi ad opus Dei.

Quæret aliquis quibus veteres Monachi ſignis uterentur ad convocandos fratres ad opus Dei. Reſpondeo quatuor potiſſimùm modis id præſtitiſſe. Primò tubâ, & quidem ut credibilius eſt, cornea potiùs quàm ærea, ut pote qui omnis omnino metalli eſſent expertes: ut videre eſt in Regula S. Pachomii art. 2. & apud S. Johannem Climacum gradu 19.

Secundò tabula lignea, ut patet ex vita S. Theodoſii Cœnobiarchæ n. 73. & 77. apud Boll. 11. Januarii, ex Prato ſpirituali cap. 11. ex ſecunda Synodo Nicæna act. 4. & ex vita S. Nicolai Studitæ qui ſæculo IX. florebat n. 50. apud Boll. 4. Februarii.

Tertiò voce altius decantata v. g. *alleluia*; unde S. Hieronymus de monaſterio S. Paulæ loquens, [Poſt alleluia decantatum, inquit, quo ſigno vocabantur ad collectam, nulli reſidere licitum erat.] (*Epiſt. 27.*)

Quartò campana, ut colligere licet ex Cumeneo albo in vita S. Columbæ n. 22. [Media nocte, pulſante campana, feſtinus ſurgens ad eccleſiam pergit.] Et n. 25. [quadam die Sanctus Dei miniſtro ſuo campanam ſubitò pulſare præcepit, cujus ſonitu fratres incitati, eccleſiam protinus ſunt ingreſſi.] (*Sæc. 1. Ben.*)

Quod ſi campanis uti voluit S. Benedictus, ut eſt probabile; non magnis utique, ſed omnino parvis, ut pote quas à ſolo Abbate ſæpe ſæpius ſene pulſari voluit: unde laudandi ſunt Ciſtercienſes, qui in ſuis inſtitutionibus hæc legunt: [Campanæ Ordinis noſtri ita fiant, ut unus tantùm pulſet eas, & numquam duo ſimul.] Contrarius tamen Ordinis noſtri uſus obtinuit, ut plures & magnæ in monaſteriis eſſent campanæ, ut conſtat ex vita S. Sturmii Abbatis, & ex vita S. Angilberti. (*Diſt. 1. cap. 12.*)

Quot ſigna ad ſingulas horas pulſarentur.

Quæret inſuper aliquis quot ad ſingulas horas canonicas ſigna pulſanda ſint. Inter antiquos Regulæ Commentatores Hildemarus tria ad vigilias ſigna pulſanda eſſe declarat; ad Matutinum & Primam unicum; ad Tertiam, Sextam, & Nonam duo; ad veſperas tria; ad completorium unicum. Et quidem de Tertia, Sexta & Nona, extat concilii Aquiſgranenſis Canon [ut duo tantùm ſigna ad Tertiam, Sextam, Nonamque pulſentur.] De veſperis exemplum habemus in lib. 1. mir. S. Bertini cap. 5. [Et cùm ſignum veſpertinæ ſynaxis jam tertium ſonaret] &c. Pauló tamen aliter Einſidlenſes; ſeu potiùs totius Germaniæ Conſuetudines mſſ. rem definiunt: [Omni tempore, inquiunt, cùm ſurgendum ad vigilias fuerit, minimum ſignum pulſetur, quo uſque infantes conveniant ad primam orationem, vel certè omnes fratres; & trina peracta oratione ante tria altaria, reſidentibus omnibus in choro, ſequens percutiatur ſignum; & intervallo facto aliud feriatur, datoque alio intervallo, aliud intonetur; ſubſequente alio ſpatio, ad ultimum ſi feſtivitas XII. Lectionum fuerit, omnia; ſi non, duo ſigna nondum percuſſa, ſi tot habentur. Hæc autem differentia inter ſigna operis Divinorum nocturnorum, quando ad opus intonanda ſunt, à minore incipiatur uſque ad majus per ordinem, & longiuſculè unum poſt unum eodem dimittantur ordine ...... Diurnis horis duo ſigna. (*In Regul. cap. 20.* — *Can. 60.* — *Sæc. 3. Ben. part. 1. Num. 2.*)

Primùm

Primùm percutiatur quouſque infantes ad orationem veniant, vel compleant; ſecundùm quouſque nutu Prioris dimittatur, aut interrogetur antea à Cuſtode, ſi potuerit adeſſe. Hoc fiat tempore æſtatis privatis diebus ad Tertiam & Sextam (nam Prior Primam nunciet) principali ſigno: nona quoque minore denunciabitur ſigno ad lavandum, deinde majore .... Veſpera eodem modo quo nocturni, uno minus ſigno, vel intervallo, ut prædictum eſt. Completa eodem ſigno, quo & capitulum, & eodem tribus vicibus percuſſo .... Tempore hiemis poſt matutinos in privatis ſcilicet diebus, ſi lux eſt, hora prima minimo ſigno pulſetur: eodem quoque ſecunda ad calceandum, & lavandum, & ad tres orationes; Deinde principale ſignum, ſecundum ad Tertiam, & poſtea mediocre.] Vid. Bursfeld. Ordin. c. 26. CAPUT XLVII.

PSALMOS AUTEM VEL ANTIPHONAS POST ABBATEM ORDINE SUO, QUIBUS JUSSUM FUERIT, IMPONANT. Quod ait S. Benedictus *poſt Abbatem ordine ſuo* &c. duobus poteſt modis intelligi. 1. ut Abbate prætermiſſo, qui poſt ipſum ſtant, ordine quique ſuo pſalmos, & antiphonas imponant: quo ſenſu S. Benedictum capit Bernardus Caſſinenſis, aſſerens cantandi neceſſitatem non imponi Abbati, cùm fieri poſſit, ut cantum ignoret, aut conveniens ad cantum organum non habeat; quamvis in aliis ad regimen & ſpirituale & temporale longè majoribus ſit ſufficiens. 2. Ut Abbas primus imponat; deinde poſt eum ordine ſuo, quibus fuerit juſſum. Ita Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii: [Adſtantibus ergo ad orationem nullus præſumat ſine præcepto, qui præeſt patris, pſalmi laudem emittere. Ordo iſte teneatur, ut nullus in monaſterio ad ſtandum, vel pſallendum ordine præſumat præcedere.] Et Regula SS. Pauli & Stephani: [Initium verſuum pſallentium in choro priores, qui in eis ſtant, incipiant; aut ſi eis adverſatur infirmitas, hi incipiant, quibus juſſerit Pater,] &c. Ita etiam S. Benedictum intellexiſſe videntur Ciſtercienſes, apud quos ex libro Uſuum: [Abbas incipit primam antiphonam, vel *alleluia* in primo nocturno;] quamvis [ad veſperas incipit Hebdomadarius primam antiphonam.] Quis ordo cantandi in choro. Cap. 6. Cap. 5. Cap. 68. Cap 78.

CANTARE AUTEM AUT LEGERE NON PRÆSUMAT, NISI QUI POTEST IPSUM OFFICIUM IMPLERE, UT ÆDIFICENTUR AUDIENTES: QUOD CUM HUMILITATE, ET GRAVITATE, ET TREMORE FIAT, ET CUI JUSSERIT ABBAS. Quem in locum Bernardus Caſſinenſis: [Humilitas præſumtionem, gravitas levitatem, tremor irreverentiæ commiſſionem à cantante vel legente excludit; ut humilitas habeatur in mente, gravitas in geſtu exteriore, & tremor in devotione, & Abbatis juſſio in obeditione Deo & hominibus innoteſcat.] Cui ferè concinit Nicolaus de Fractura.

CAPUT XLVIII.

[a] *De opere manuum quotidiano.*

OTioſitas inimica eſt animæ. Et ideo certis temporibus occupari debent Fratres in labore manuum; certis iterum horis in lectione divina. Ideoque hac diſpoſitione credimus utraque tempora ordinari; id eſt, ut à Paſcha uſque [b] ad Calendas Octobris [c] manè exeuntes, à prima [d] uſque ad horam penè quartam laborent quod neceſſarium fuerit. Ab hora autem quarta uſque ad horam quaſi ſextam [e] lectioni vacent.

Poſt Sextam autem ſurgentes à menſa, pauſent [f] in lectis ſuis cum omni ſilentio: aut fortè qui voluerit legere, [g] ſibi ſic legat, ut alium non inquietet. [h] Et agatur Nona [i] temperiùs, mediante octavâ horâ: & iterum quod faciendum eſt operentur uſque ad veſperam. Si autem neceſſitas loci, aut paupertas exegerit, ut ad fruges [k] colligendas per ſe occupentur, non contriſtentur; quia tunc verè Monachi ſunt, ſi labore manuum ſuarum vivunt, [l] ſicut & Patres noſtri & Apoſtoli. Omnia tamen menſuratè fiant propter puſillanimes.

[m] A Calendis autem Octobris uſque [n] ad caput Quadrageſimæ, uſque in horam ſecundam plenam lectioni vacent: horâ ſecundâ agatur Tertia; & uſque Nonam omnes in opus ſuum laborent quod eis injungitur. Facto autem primò ſigno horæ Nonæ, [o] disjungant ſe [p] ab opere ſuo ſinguli; & ſint parati dum ſecundum ſignum pulſaverit. [q] Poſt refectionem autem, vacent lectionibus ſuis, aut Pſalmis.

In Quadrageſimæ verò diebus, à manè [r] uſque ad tertiam

[a] Flor. *de opera manuum quotidiana.* Lyr *qualiter opera manuum quotidie agantur.* [b] Oxon. *ad Calendas Octobres.* Caſſin. *Calendas Octobres.* [c] al. *à manè.* [d] al. *uſque horam.* [e] Oxon. Flor. *agent lectioni vacent.* [f] Narb. *in lectulis ſuis.* Flor *in lecta ſua.* [g] al. deeſt *ſibi.* [h] al. *agatur.* [i] Flor. *temperarius* Ebrul Florent. Bern. Caſſ. *temporius.* [k] Caſſ. Flor. *recolligendas.* [l] Narb *ſicut Apoſtoli Patres noſtri.* [m] Narb. *Ab octavo decimo autem Calendas Octobris.* Caſſin. *Octobribus.* [n] al. *caput* al. *in caput.* [o] Flor. *dejungant ſe.* Oxon. Caſſin. *disjungant* omiſſo *ſe.* Narb. *diſcedant.* al. *disjungantur.* [p] Flor. *ab opera ſua.* Oxon. Caſſ. Boher. *ab opere* [q] Oxon. addit *Mox ut auditum fuerit ſignum, relictis omnibus qualibet ſumma cum feſtinatione curratur.* [r] al. *uſque tertiam* & mox *uſque decimam.*

plenam, vacent lectionibus ſuis, & uſque ad [a] decimam horam plenam operentur quod eis injungitur. In quibus diebus Quadrageſimæ, accipiant omnes ſingulos codices de bibliotheca, quos per ordinem ex integro legant. Qui codices in caput Quadrageſimæ dandi ſunt. Ante omnia ſanè [b] deputentur unus aut duo ſeniores, qui circumeant Monaſterium horis quibus vacant Fratres lectioni: & videant ne fortè inveniatur Frater accidioſus, qui [c] vacet otio, [d] aut fabulis, & non eſt intentus lectioni: & non ſolùm ſibi inutilis eſt, ſed etiam alios [e] extollit. Hic talis ſi (quod abſit) repertus fuerit, corripiatur ſemel & ſecundò: ſi non emendaverit, correptioni regulari ſubjaceat taliter, ut ceteri timeant. Neque Frater ad Fratrem jungatur horis incompetentibus.

CAPUT XLVIII.

Dominico item die lectioni vacent omnes: [f] exceptis his, qui variis officiis deputati ſunt. Si quis verò ita negligens & deſidioſus fuerit, ut non velit, aut non poſſit [g] meditari, aut legere; injungatur ei opus [h] quod faciat, ut non vacet. Fratribus infirmis vel delicatis [i] talis opera aut ars injungatur, ut nec ocioſi ſint, nec violentia laboris opprimantur, ut effugentur. Quorum imbecillitas ab Abbate conſideranda eſt.

[a] Conc. *und. cimam.* [b] al. *deputetur.* [c] al. *vacat.* [d] Hild. deeſt. *aut fabulis.* [e] Oxon. *extollat.* Flor. *diſtullit,* al *diſtollit.* [f] Flor. *excepto.* [g] Flor *meditare.* [h] Conc deeſt. *quod faciat ut non vacet.* [i] Oxon. *tale opus.*

COMMENTARIUS.

OTIOSITAS INIMICA EST ANIMÆ. Quia *in deſideriis eſt omnis otioſus; & qui ſectatur otium implebitur paupertate;* & quia *multa mala docuit otioſitas:* unde hæc erat apud Ægyptios Monachos fixa & ab antiquis Patribus ſancita ſententia, *operantem Monachum uno dæmone pulſari; otioſum verò innumeris ſpiritibus devaſtari.*

Otioſitas animæ inimica. *Prov. 21 & 28. Eccleſ. 33.*

Adverſùs peſtiferum hoc virus, cujus varia referunt incommoda Cardinalis de Turrecremata in hunc locum, & Haeftenus lib. 9. tract. 1. diſq. 1. tria potiſſimùm remedia adhibuerunt Patres noſtri; orationem, lectionem, & laborem, ut videre eſt in vita S. Marculfi Abbatis num. 11. in vita S. Wallarici, & in Regula Solitariorum cap. 32. Iiſdem quoque remediis hoc capite utitur S. Benedictus: unde ſubjungit.

Caſſian lib. 10. c. 23. Tria adverſùs eam remedia.

ET IDEO CERTIS TEMPORIBUS OCCUPARI DEBENT FRATRES IN LABORE MANUUM; CERTIS ITERUM HORIS IN

An teneantur Mona-

Caput XLVIII. Pechi ad opus manuum.

LECTIONE DIVINA. Occupari debent, inquit; Si *debent*, ergo legitimè non excuſantur ab opere manuum quotidiano. Ita cenſet Petrus Boherius in 2. Commentario hunc ad locum ſic ſcribens: [*Debent*. id eſt tenentur, quoniam Monachis neceſſitatem importat, ut dicetur infrà. Sed nonne enim qui ſub Regula Pachomii, Baſilii, Auguſtini, & Franciſci militant, ſuis debent etiam manibus operari? Sic, inquam, cùm utraque ipſorum Regula de labore manuum expreſſam fecit mentionem: Omnes quidem Religioſos decet ac convenit ſibi victum ſuis laboribus procurare, ut dicetur inferiùs, & probat hoc idem clariùs Auguſtinus in libro de opere Monachorum, ubi reſpondet dicentibus ſe habere, aut velle litterarum ſtudiis, aut prædicationibus inſudare.] Et infrà refert Baſilii Cæſarienſis Epiſcopi ſententiam ad quemdam Syncleticum: [Qui cùm renunciaſſe ſe diceret huic mundo, quædam ſibi de propriis facultatibus reſervarat, nolens exercitio manuum ſuarum ſuſtentari, & humilitatem veram nuditate, & operis contritione, monaſteriique ſubjectione conquirere: *Et ſenatorem*, inquit, *perdidiſti, & Monachum non feciſti.*] Et illud S. Hieronymi ad Ruſticum: [Si Apoſtoli habentes poteſtatem de evangelio vivere, laborabant ſuis manibus, ne quem gravarent; & aliis tribuebant refrigeria, pro quorum ſpiritualibus debebant metere carnalia; cur tu in uſus tuos ſucceſſura non præpares: fiſcellam enim texe junco, vel caniſtrum lentis plecte viminibus.]

Caſſian. lib. 5. cap. 19.

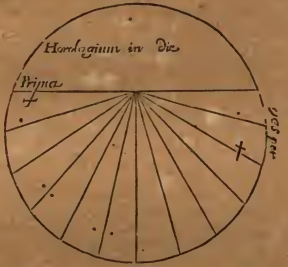
E contra Richardus de S. Angelo hunc Regulæ locum exponens, & facta ſibi interrogatione: [Cùm moderno tempore Monachi Caſſinenſes, & quidam alii non utantur opere manuum contra ſtatutum ipſius capituli, numquid dici poſſunt Regulæ tranſgreſſores?] Reſpondet: [Et eſt dicendum *quod non*, propter tria. 1. quia ad Abbatem ſpectat hoc imperare, ut infrà eſt ibi, *Laborent quod eis injungitur:* unde cùm Abbas hoc non injungat, ipſi excuſantur; per ſe enim non debent, quia præſumtioni deputabitur, ut infrà cap. proximo dicitur. 2. quia tempore quo iſta ordinatio facta fuit, monaſteria non abundabant in divitiis, & ſic oportebat fratres neceſſitate cogente laborare: unde cùm hodie abundent, conveniens eſt, ut deficiente cauſſa, deficiat effectus. Cauſſa fuit neceſſitas, ſicut dixi; effectus verò opus manuum fuit. 3. quia Divina officia dicuntur cum tanta ſolemnitate hodie, quod dictis officiis, nulla quaſi conveniens hora remanere: pro labore manuum: quod fortè non fiebat tunc, & majus bonum minori bono præfertur.] Utriuſque opinionem inferiùs expendemus.

IDEOQUE HAC DISPOSITIONE CREDIMUS UTRAQUE TEMPORA ORDINARI. Utraque tempora, inquit, id eſt tam laboris quàm lectionis. Vel æſtatis, hiemis, & quadrageſimæ.

Quando incipiendus eſt labor à Paſcha ad

UT A PASCHA USQUE AD CALENDAS OCTOBRIS MANÈ EXEUNTES A PRIMA USQUE AD HORAM PENÈ QUARTAM LABORENT. Quem locum ſic interpretatur Bernardus Caſſinenſis, ut manè, incipiente luce, incipiant fratres operari ad tertiam

uſque plenam: [Notabis, inquit, quod à manè videlicet à principio ſolis ortus uſque ad plenam tertiam juxta hanc Regulam inſiſtent fratres labori; nam hora tertia, ſole aſcendente, laborare fratribus eſſet durum, maximè tempore æſtivo; idcirco lectioni, refectioni, & quieti uſque ad Nonam deputat totum tempus: illa enim hora, ſole declinante, poteſt melius labori manuum occupari.] Bernardum exſcribit ſuo more Boherius; verùm, ut mihi videtur, minus rectè: hac enim in ſententia quando cantabitur Prima? Meliùs ergo Hildemarus *manè exeuntes à Prima* intelligit, ut poſt cantatam Primam, & ſequens eam capitulum, in quo ſuus cuique labor diſtribuitur, hoc eſt hora prima ferè deſinente, incipiant operari; quam ſententiam ſuam in propoſita ſubſequenti figura ita explicat: CAPUT XLVIII. Calen. Octobris, & quot horis durare.



[Cùm dicit à manè prima, non dicit, ut prima legitima cuſtodiatur; ſed cùm dicit à manè prima, quaſi diceret manè prima cantetur; deinde inter Primam cantatam, & capitulum factum, jam propè eſt prima perfecta, ſicut te docet punctus in ſuperiore hac forma, & crux lux eſt, quando cantari debet Prima; punctus quando poteſt exire de capitulo. Deinde de hoc, quod dicitur *penè quarta*, & *quaſi ſexta* variè intelligitur. Abbates enim ſpirituales cuſtodiunt *penè quarta*, id eſt antequam quarta inchoetur, ſicut te docet punctus, qui in tertio campo, hoc eſt ſpatio horologii eſt: Ita dum Tertia cantatur, quarta inchoetur. Deinde *quaſi ſexta: Quaſi ſexta* autem, id eſt antequam ſexta incipiat, ſicut punctus, qui in quinto ſpatio horologii edocet, ut Sexta cantata, tunc incipiat ſexta hora. Item Abbates ſæculares, qui volunt laborare cuſtodiunt ita, ut *penè quarta* intelligant, quaſi aliquid de quarta eſt tranſactum, ſicut punctus, qui in quarto ſpatio horologii, demonſtrat. Ita etiam *quaſi ſexta* intelligunt; hoc eſt quaſi aliquid de ſexta tranſactum ſit, ſicut punctus, qui in ſexto ſpatio eſt, demonſtrat.

Caput XLVIII. Sed melior eſt ſenſus ſuperior, ſicut Abbates ſpirituales intelligunt. De octava hora non eſt dubium, quia quando exeunt de refectorio eſt plena ſexta, deinde dormiunt ſeptima hora, & media octava; deinde media octava ſurgendum eſt: veſpera verò debet cantari inchoante undecima, ſicut crux te docet, quæ eſt in virgula decima; unde fit, ſi legitimè laboraveris, tunc omni tempore quatuor horis debet Monachus laborare.]

Cui lectioni vacandum. ABHORA AUTEM QUARTA USQUE AD HORAM QUASI SEXTAM LECTIONI VACENT. Quærit hìc Richardus de S. Angelo qua de lectione iſte S. Regulæ textus ſit intelligendus. Reſpondetque videri ſibi ita intelligi debere, [ut monaſterium, maximè illud, quod convenienter facere poteſt, habeat duos magiſtros, ut unus Grammaticam, & alius Theologiam doceat.] Haſtenus autem S. Benedictum interpretatur 1. de pia, ſive, ut vocant, Spiritali lectione. 2. de Theologica. 3. de pſalmorum lectione.

Lib. 9. tract. 4. diſq. 1.

Somnus meridianus. POST SEXTAM AUTEM SURGENTES à MENSA PAUSENT IN LECTIS SUIS. Nimirum familiaris fuit antiquis Monachis ſomnus meridianus, ut patet tum ex hoc Regulæ Benedictinæ loco, tum ex Regula SS. Pauli & Stephani, qua decernitur, ut [æſtatis tempore nulli liceat meridie præter in ſuo lectulo dormire, niſi fortè jubente Priore ad nubila pro cuſtodia areæ extra ſuum lectulum dormiat.] Ex Regula Tarnatenſi, in qua legitur: [A ſexta quoque hora uſque ad nonam vacent quieti aut lectioni.] Ex Regula S. Iſidori, quæ hæc habet: [Æſtate enim à manè uſque ad horam tertiam laborare oportet; à tertia uſque ad ſextam lectioni vacare; dehinc uſque ad nonam requieſcere.] Ex Regula S. Fructuoſi, quæ vult, ut [peracto Sextæ officio, ab oratione pergant ad menſas, refectique congruè iterum facta oratione quieſcant, ut fiat ſilentium uſque ad horam nonam.] Denique ex Regula mſ. incerti auctoris, in qua ſcribitur: [Poſt refectionem hora ſexta ſicut B. Benedictus, ceterique Patres docent, aut requieſcendum eſt, aut legendum.] cujus rei praxim videre eſt in l. 1. dial. S. Greg. & in vita S. Maglorii n. 24. Sæc. 1. Bened. Sed & S. Johannes Climacus teſtatur, quia *difficile eſt pomeridianis horis ſomnum arcere.*

Cap. 11. — Cap. 9. — Cap. 6. — Cap. 6. — Cap. 2. — Gradu. 27.

Æſtate tantùm permiſſus. Sed circa meridianum ſomnum nonnulla hìc veniunt obſervanda. 1. non toto anni tempore a S. Benedicto fuiſſe indultum; ſed tantùm a Paſcha uſque ad Calendas Octobris, ideſt uſque diem 14. Septembris, quo incipiunt numerari Calendæ Octobris: hinc Statuta Lanfranci: [Calendis Octobris remaneat meridiana, quam facere ſolent Monachi in æſtate.] Et Udalricus: [A Calendis Octobris.... ex toto dimittitur pauſatio meridiana.] id quod ab aliis etiam uſu receptum fuiſſe, conſtat ex Regula SS. Pauli & Stephani cap. 11. & ex antiquis Cartuſienſium ſtatutis. Extatque peculiaris ratio cur æſtate potiùs, quam temporibus aliis concedatur hæc meridiana pauſatio. Scilicet propter nimios æſtatis calores, & propter noctium brevitatem, quam rationem

Cap. 1 §. 1.

innuunt Magiſt. r in Regula cap. 50. & Petrus Damiani Opuſc. 15. c. 17. CAPUT XLVIII

Secundò, nonnullos hanc S. Benedicti indulgentiam ad alia etiam tempora extendiſſe; in quorum numero reponi poſſent Monachi Romani S. Andreæ monaſterii, de quibus S. Gregorius ſcribit, quòd [in die natalitio ejuſdem Apoſtoli jam meridianis horis fratres quieſcerent.] ac proinde in menſe Novembri: niſi fortè quis dicat, id peculiare illis fuiſſe hac die, propter labores ſolemnitatis, quos in præveniendis vigiliis & celebrandis aliis officiis pertulerant.

A quibuſdã etiam hieme.
Lib. 9 epiſt. 38.

Tertiò. Pleroſque præſcriptum à S. Patre tempus præveniſſe: nam ex communi paſſim ordinis noſtri uſu meridianæ incipiebant Dominica Palmarum. Nunc verò Caſſinenſes meridianas incipiunt a feſto S. P. Benedicti, quando Paſcha incidit in Aprili.

In Ramis palmarum inceptus.

Quarto, cùm loci neceſſitas vel paupertas exigeret, ut ad fruges colligendas per ſe occuparentur, ex toto dimiſſum fuiſſe meridianum ſomnum, juxta illum conc. Aquisgranenſis canonem: [Si neceſſitas fuerit, fratres occupari in frugibus colligendis, conſtitutum legendi & meridie pauſandi tempus prætermittitur.] Huic tamen ſtatuto haud parebant Ciſtercienſes Monachi, etiam in agris dormientes, uti colligimus ex lib. Uſuum, ubi de tempore ſecationis & meſſionis hæc legimus: [His temporibus ſolet conventus uſque ad ſextam laborare, & ante Primam, ſi opus fuerit, exire, & extra monaſterium prandere, & dormire, ſi neceſſe fuerit, cocus & lector mixtum ſumere.] Idem permittit Regula SS. Pauli & Stephani his verbis: [In campo verò quando meſſis colligitur, ſi meridie dormire licuerit, non diviſi; ſed in uno loco, aut duobus locis dormiant.]

Aliquando ex toto dimiſſus.
Can. 17.
Cap. 84.
Cap. 11.

Quintò, cùm S. Benedictus dicat *poſt ſextam ſurgentes à menſa pauſent in lectis ſuis*. Nullam videtur indulſiſſe repauſationem IV. & VI. feriis, quibus ad nonam reficiunt fratres. Et certè Statuta Lanfranci à meridianis excipere videntur dies jejunij. Communis tamen Ordinis noſtri uſus obtinuit, ut ſexta nihilominus hora his diebus dormirent Monachi, præſcribente Aquiſgranenſi Synodo, [ut quando fratres æſtivo tempore jejunant, poſt ſextam dormiant;] teſtaturque Petrus Venerabilis, quod [antiquus Monachorum mos erat jejuniorum diebus detrimenta uſitati ſomni congruenti dormitione ante menſam compenſare: unde Hieronymus: Sæpe vacuo ventre dormiendum eſt.] Et in Regula Magiſtri legitur: [Statim poſt Sextam tam poſt prandium, quam in jejunio omnes modice in ſuis lectis meridientur.] atque ita Ciſtercienſes in lib. Uſuum decernunt, [quod ſi dies jejunii fuerit, omnibus ordine prædicto celebratis, poſt Sextam, fratribus Laicis præeuntibus, intrantes dormitorium pauſent, in lectis ſuis uſque ad horam octavam] &c. Cluniacenſes meridianas his diebus potiùs ſimulabant, quàm agebant; quæ cauſſa fuit Petro Venerabili edendi decreti, [ut meridianæ jejuniorum, quæ in æſtate poſt ſextam fieri ſolent momentaneæ & ſimulatitiæ, dimittantur; & pro ſpatio illius temporis, quod inutiliter

Diebus jejunii qua hora capiendus.
Cap 1. § 1.
Can. 71.
Stat. 25.
Cap. 50.
Cap. 84.
Stat. 25.

CAPUT XLVIII.

expendebatur, fratres in clauſtro ſedeant, & legant, aut miſſas cantent, aut aliquid neceſſarii operis agant.] Alii aliam iniere rationem, dormientes Laudes inter & Primam, ſicuti legimus in Floriacenſis monaſterii Conſuetudinibus: [In omnibus jejuniis quæ veniunt à Paſcha uſque ad Idus Septembris, poſt matutinas uſque ad Primam loco meridianæ dormitum imus, & poſt nonam reficimus.] Idem Rogationum tempore obſervabant olim Cluniacenſes ex Udal. lib. 1. cap. 21.

Cap. 2.

Quo corporis ſitu. *Lib.* 12. *tract.* 2. *diſq.* 6.

Sextò, quia vulgò noxius cenſetur ſomnus meridianus; quinque, ne ſanitati noceat, conditiones requirit Haeftenus. 1. ut fiat ex conſuetudine, 2. non ſtatim poſt ſumtum cibum, 3 non depreſſo, ſed erecto capite, 4. non ſit nimius, 5. ne tumultuoſa & ſubita, ſed lenis & modeſta fiat expergefactio. Verùm ſecunda tertiaque conditio repugnant Regulæ, quæ vult ut *ſurgentes à menſa pauſent in lectis ſuis.* Et tamen S. Wolphelmus Abbas Bruvillerenſis tempore meridiano *non jacendo, ſed ſedendo* dormiebat, ut ſcribit Conradus in ejus vita num. 40.

Bollan. 22. *April.*

Silentium meridianũ quale. *Lib.* 2. *c.* 6. *Spicil. tom.* 4.

CUM OMNI SILENTIO. Quantum eſſe debeat illud ſilentium eleganter deſcribit S. Adalardus in Statutis: [Quando verò dormiendi tempus fuerit, ſive in die ſive in nocte, ſicut ſilentium funditus in ore, ita in inceſſu, ut nullus injuriam patiatur, ſumma cautela eſſe debet. Nemo veſtimenta ſua excutere, nemo incautè aſcendere vel deſcendere de lecto debet, vel cetera his ſimilia, quæ ſtrepitu vel cujuſlibet incommodo ſonitum reddant, incautè agere debet. Sed & omni tempore, ut prædictum eſt, omnis ibi cautela ſervanda eſt, vel propter honeſtatem, vel propter infirmorum requiem, ne ſi fortè aliquis ibidem neceſſitate coactus requieſcere optat, alterius improbitate turbetur.] Vide Udalrici lib. 2. cap. 24.

Ut tranſigendum. *Can.* 38.

AUT CERTE QUI VOLUERIT LEGERE, SIBI SIC LEGAT, UT ALIUM NON INQUIETET. De hac lectione habemus concilii Aquiſgranenſis canonem, [ut quando fratres poſt ſextam dormiunt, ſi quis eorum voluerit legere, in eccleſia aut in lecto ſuo legat.] Huic canoni concinunt Conſuetudines S. Benedicti Abbatis Anianenſis: [Poſt cibum autem citiùs redeunt ad ſtratus ſuos, maximè juvenes vel negligentes, quorum mores notantur. Si qui ſunt, de quibus bene præſumitur, & volunt; liceat illis aliquantulum, ſed tamen breviter vacare orationi in eccleſia: in clauſtro autem, vel prohibito loco nullus inveniatur, ne fortè quod abſit, aliquis fabulis vacet vel otio.] Divionenſes S. Benigni ne quidem brevem in eccleſia conceſſum indulgent; ſed [nemo, inquiunt, umquam de dormitorio poſtquam ad meridianam, vel ad completorium introierit debet exire, niſi fortè hi qui neceſſarii ſunt propter hoſpites foris, ſicut eſt Hoſpitarius, Elemoſynarius, Granetarius, & hujuſmodi, ſi Cellerarius vocaverit eos. Quod ſi factum fuerit, mirabiliter emendari debet, niſi fortè alicui multum cognito & maturæ perſonæ contingat quod ſanguinet naſus ejus, vel brachium cum multa affluentia; hic poterit ad meridianam exire ad lavatorium. Nam nocte obſeratum oſtium dormitorii eſt, & eundum

Tom. 4. *Analect.*

Cap. 43.

dum eſt ad neceſſarias.] Et tamen Cluniacenſes in clauſtro cantare aut legere poterant, ut docet Udalricus lib. 2. cap. 24. Sed & Sanctus Anſelmus Prior Beccenſis meridiano tempore emendandis libris in clauſtro intendiſſe legitur. Id quod non permittunt antiqua Cartuſienſium Statuta, in quibus legitur: [In æſtate cùm aliqui operantur, vel emendant libros, non debent ſine ſpeciali licentia tempore dormitionis operari.]

CAPUT XLVIII. *In ejus vita num 21. Bolland. 21. April.* *Part. 2. c. 18.*

ET AGATUR NONA TEMPERIUS MEDIANTE OCTAVA HORA. Ideſt media poſt elapſam ſeptimam, & ante inceptam nonam, uti exponunt Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, Petrus Boherius, & Johannes de Turrecremata. Et ſic horam integram cum dimidia, hoc eſt ſeptimam totam, & mediam octavam ſomno impendebant. Regulæ Tarnatenſis, S. Iſidori, & S. Fructuoſi tres quieti meridianæ horas concedunt. Caſſinenſes à Paſcha, ſive à feſto S. Benedicti ad medium Aprilem una hora, à medio Aprili ad medium Auguſtum duabus horis, inde ad Idus Septembris una hora dormiunt & ſilent. Ad ſilentium quod ſpectat, ſcribit Hildemarus quod *incipi debet ad Tertiam*, quamvis id Regula non dicat; ſed loquitur haud dubium ſecundùm uſum ſui monaſterii.

Nona æſtate quando dicenda. *Declarat. Caſſin. cap. 48.*

SI AUTEM NECESSITAS LOCI VEL PAUPERTAS EXEGERIT, UT AD FRUGES COLLIGENDAS PER SE OCCUPENTUR. Etiam omiſſa lectione, ut præſcribit ſuprà citatus canon 17. concilii Aquiſgranenſis, & antea Regula ſecunda & tertia SS. Patrum cap. 5. & Regula S. Macarii cap. 10. atque ut S. Maurum feciſſe docet Fauſtus, ſcribens eum *cum fratribus ad fruges colligendas longiuſculè à monaſterio* fuiſſe egreſſum, & *ad ſextam refectionis horam cum iiſdem fratribus* rediiſſe; cùm tamen ex Regula à quarta ad ſextam legere debuiſſent. Vide Regulam S. Donati ad Virgines c. 20.

In ejus vita num. 15.

QUIA TUNC VERÈ MONACHI SUNT, SI LABORE MANUUM SUARUM VIVUNT. Quod ſic capiendum non eſt, quaſi veri non eſſent Monachi, qui ruralibus operibus omiſſis, & aliàs habentes unde religiosè vivant, lectioni & orationi vacant. Sed hoc ad eorum conſolationem dixit, quos paupertas ad victum ſibi comparandum manuum labore cogit, ut loquitur Hildemarus. Sive etiam, ut aiunt Bernardus Caſſinenſis & Boherius, [quia multum accedit ad ſtatum monaſticum paupertas & occupatio in labore.] Unde & S. Baſilius Monachos inſtituens [ratio, inquit, quærendi victus his qui in hujuſmodi vitæ genere degunt, ea maximè conveniens judicanda eſt, quæ ab Apoſtolo præſcribitur, nimirum ut manibus laborantes honeſtè ſuum quiſque panem manducet .... ut mandatum ejus impleatur, qui jubet in ſudore & labore nobis victum ut acquiramus, & honeſtatis decor reprehenſione ac nota vacuus teneatur, cùm nulla eos quotidiani victus neceſſitas adigat in publicum prodire.]

Qua ratione labore manuum viventes veri tunc dicantur Monachi. *Serm. 1 de Inſtit. Monach.*

SICUT ET PATRES NOSTRI ET APOSTOLI. Quod ait *Patres noſtri* interpretantur Commentatores Hildemarus, Bernardus Caſſinen-

CAPUT XLVIII. ſis, Boherius, Turrecremata, de Antiquis Monachis Paulo, Antonio, Hilarione, &c; vel de Patribus veteris teſtamenti Abraham, Iſaac, & Jacob. *Sed ſuperior ſenſus eſt melior,* inquit Hildemarus. Hos imitati ſunt in Hibernia S. Finani Abbatis primi diſcipuli, [qui manibus ſuis laborantes, eremitarum more, terram ſarculo arabant, & reſpuentes animalia nec unam vaccam habebant; & ſi quando eis aliquis aliquid de lacte vel butyro offerret, jam non recipiebant.] Tales Bancorenſes [quorum ſumma ultra duo millia cenſebatur;] & tamen [omnes labore manuum victitabant.] Tales ex noſtris Fuldenſes, quos S. Bonifacius ad Zachariam Papam ſcribens aſſerit eſſe viros [ſtrictæ abſtinentiæ, abſque carne, & vino, abſque ſicera, & ſervis, proprio manuum ſuarum labore contentos.] Tales ab eodem Bonifacio inſtituti Ordorpenſes, qui teſte S. Willibaldo [propriis ſibi, more Apoſtolico, manibus victum veſtitumque inſtanter laborando] acquirebant. Tales Valliſumbroſani, de quibus in vita S. Aiberti legitur: [Strictè & inviolabiliter obſervatur inſtitutum & canon S. Benedicti, vivuntque laboribus manuum ſuarum.] Tales denique primi Roberti de Arbriſſello diſcipuli, ut docet Baldricus Dolenſis Epiſcopus in ejus vita n. 17.

In ejus vita num. 6. Bolland. 17. Febr.

Vita S. Auguſt. Cant. Epiſcop Sæc. 1.

In vita S. Bonif. c. 8. ſæc. 3. Ben.

Apud Sur. 7. April.

Bollan. 25. Febr.

Opera in agris Monachorum improbata.

S. Greg. lib. 1. Dial. c. 7.

Homil. 7.

Non defuere tamen graves viri, qui hujuſmodi opera in agris, tanquam monaſticæ obſervantiæ contraria & noxia reprobarent. S. Nonnoſus Soractenſis monaſterii Præpoſitus, cùm ad colligendas olivas fratres foras mittere Abbas voluiſſet; [id fieri cum magna humilitate prohibuit, ne exeuntes fratres de monaſterio, dum lucra olei quærerent, animarum damna paterentur.] Et Johannes Trithemius ſuos alloquens: [Eſt alia, inquit, conſideratio, quæ animum concitat meum, ne vos externis operibus manuum de facili occupem ſine cauſſa rationabili, & neceſſitate manifeſta: experior enim quod labores hujuſcemodi operis non conveniunt in vobis obſervantiæ regulari; ſed integritatem monaſticæ diſciplinæ apud vos magis deſtruunt, quàm promoveant. Erubeſco dicere, & nihilominus effari compellor, veſtros labores extra monaſterium & cellam plus deſtructionis afferre puritati animarum quàm ſalutis. Qui enim labores veſtri? nonne vagari, & diſcurrere, comeſſationibus indulgere & poculis, & reliquum temporis ſermonibus occupare vanis & inutilibus? Non habetis in vobis illum Spiritus Dei ſanctum fervorem, quo priſcos inſtitutionis noſtræ Monachos legimus quondam inflammatos, ... tempore jejunii regularis illi ſtatutum ſibi abſtinentiæ modum aut diligenter cuſtodiebant, aut ſi præ magnitudine laborum requieviſſent, ideo manducabant, quatenus labori apti & idonei redderentur: vos autem non manducatis ut laboretis; ſed laboratis potiùs ut manducetis, quando ex Regula fuerat jejunandum: occaſionem ex jejunio ſumitis, ut jejunium ſolvatis. Ceterùm quàm immundè & viliſſimè nonnulli ex vobis tractent indumenta ſua, quis regularis diſciplinæ ſtudioſus amator æquanimiter ferat? Cujuſnam ſunt fratres mei quæ diſpendiosè conſumitis? Chriſti patrimonium eſt omne quod pertinet ad monaſteria ſervorum Dei.... Labores extra monaſterium

propterea vobis minui, ne gravius malè operando peccaretis.] Eadem videtur fuiſſe mens Guillelmi Abbatis S. Theodorici, cùm ſcribens ad fratres de Monte Dei dixit: [Subdivalia exercitia & opera, ſicut ſenſus diſtrahunt; ſic ſæpe etiam ſpiritum exhauriunt;] licèt piis aliquando viris ad animæ ſalutem proficiant, [cùm graviore ruralium labore operum ſit major contritio corporis uſque ad contritionem & humilitatem cordis; & fatigationis ſuæ preſſura exprimunt ſæpe vehementioris affectum devotionis, quod etiam in labore jejuniorum, vigiliarum, & omnium, in quibus afflictio corporis eſt, crebrò fieri manifeſtum eſt.] Sed neque S. Benedictus id abſolutè præſcribit, maximè cum nolit neceſſitatem eſſe *Monachis vagandi foras, quia non expedit omnino animabus eorum.* Nam, ut ait Rupertus, [qui hæc dicit, manifeſtum eſt, quia non vult Monachos occupari in illis operibus manuum, quæ non poſſunt niſi foris exerceri; ſed tantummodo pro neceſſitate concedit hoc fieri.]

CAPUT XLVIII.

Cap. 21.

Cap. 66.

Lib. 3. in Regulam S. Bened. c. 5.

In quadrageſimæ verò diebus a manè uſque ad tertiam plenam vacent lectionbus ſuis, et uſque ad decimam horam plenam operentur, quod eis injungitur. Quem locum exponens Hildemarus ait: [Quod dicit in quadrageſima uſque decimam plenam operentur: ideo plenam dicit; quia tunc in ſuo monaſterio non canebatur miſſa. Nunc autem quia miſſa canitur, non poſſunt fratres uſque decimam plenam operari, & miſſam cantare, & cum luce omnia agere; ſed conſiderare debet Abbas, ut uſque ad illud tempus laborent, quatenus miſſam, & veſperam, & manducare, & omnia cum luce agere poſſint. Ergo ob hoc non debet eſſe plena decima, ſed incipiente decima canere debent nonam. Deinde nona cantata, ſtatim canenda eſt miſſa. Deinde parvo intervallo facto, canenda eſt veſpera.] Ubi reſpexit ad illum concilii Aquiſgranenſis canonem: [Ut in quadrageſima uſque ad Nonam operentur fratres, quatenus miſſa celebrata, congruo tempore reficiantur.] Sed jam nullum hujuſce diſciplinæ veſtigium apparet; immo Boherii tempore elapſa ſexta, miſſa jam decantata erat, reficiebantque poſt nonam, uti ipſe teſtatur in primo Commentario hunc ad locum ſic ſcribens: [Hodie verò apud nos, ac in Romana curia, non tantùm horæ tardant; immo hora ſexta communiter eſt miſſa finita, & finitis veſperis, fratribuſque ad menſam intrantibus, incipit decima hora intrare, & licèt hoc ſit contra caput 41. in fine, & de Conſ. diſt. 1. cap. *Solent;* non multum tamen elongari videtur à Regula.]

Hactenus S. Benedictum horas lectioni, operique manuum aſſignantem audivimus: nunc quid alii monaſticarum Regularum conditores ea de re præſcripſerint, referre exigit officii noſtri ratio.

Quot horas lectioni & labori aſſignent alii.

Itaque S. Antonius generatim dumtaxat ait: [Coge te ipſum in opere manuum tuarum, & timor Domini inhabitabit in te.] Et infrà: [Cùm ſederis in cella tua, ſollicitus eſto de tribus hiſce rebus perpe-

Num. 36.

Num. 40.

CAPUT XLVIII. tuò. Nimirum de opere manuum tuarum, de meditatione tuorum pſalmorum, & de oratione tua.] Idem legitur in Regula Abbatis Iſaiæ num. 7. & 11.

Cap. 10. Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii hæc habet: [Debent fratres iſtum ordinem tenere: à prima hora uſque ad horam tertiam Deo vacent fratres. A tertia verò uſque ad nonam quidquid injunctum fuerit à Patre, ſine aliqua murmuratione faciant.]

Cap. 5. Regula ſecunda SS. Patrum: [Ita meditationem habeant fratres, ut uſque ad horam ſecundam legant, ſi tamen nulla cauſſa extiterit, qua neceſſe ſit etiam prætermiſſa meditatione aliquid fieri in commune. Poſt horam verò ſecundam unuſquiſque ad horam nonam quidquid injunctum fuerit ſine murmuratione, vel hæſitatione perficiat.] Idem habent Regula tertia SS. Patrum c. 5. & Regula S. Macarii c. 10. & 11.

Cap. 2. Regula incerti auctoris: [Operentur à manè uſque ad ſextam, & à ſexta uſque ad nonam vacent lectioni, & ad nonam reddent codices; & poſtquam refecerint, ſive in horto, ſive ubicumque neceſſe fuerit, faciant opus uſque ad horam lucernarii.]

Cap. 14. Regula S. Cæſarii ad Monachos: [Omni tempore uſque ad tertiam legant, poſt tertiam unuſquiſque ſibi opera injuncta faciat.] Et ejuſdem Regula ad Virgines: [Omni tempore duabus horis, hoc eſt à manè uſque ad horam ſecundam lectioni vacent; reliquo verò diei ſpatio faciant opera ſua, & non ſe fabulis occcupent.]

Cap. 17. & 18.

Cap. 24. Regula S. Aureliani ad Monachos: [Per totum diem cùm manibus operantur, meditatio ſancta de corde non ceſſet,] hoc eſt ab hora tertia; nam poſtea ſtatuit, ut [completis matutinis, ſtatim dicatur prima, deinde uſque ad horam tertiam omnes lectioni vacent.] Similiter in Regula ad Virgines cap. 20.

Cap. 28.

Cap. 26. Regula S. Ferreoli: [Uſque ad horam diei tertiam in omni tempore lectioni Monachus tam ſenior quàm extremus vacare procuret; & ſic demum in reliqua parte diei deputati operis cura ſuccedat, præter ægrotos tantùm, quibus imponi hoc ſupra propriam voluntatem, vel potiùs virtutem communis infirmitas non permittit.]

Cap. 3. Regula S. Columbani: [Quotidie jejunandum eſt, ſicut quotidie orandum eſt; quotidie laborandum, quotidieque eſt legendum.]

Cap. 9. Regula Tarnatenſis: [Omni tempore duabus horis in die ſpirituali meditationi vacabunt; æſtatis verò tempore matutinis ex more completis, & Prima dicta, omnes opera, quæ jubentur aſſumant. Deinde Tertia celebrata, ad expedienda, quæ ſuſcepta fuerant, revertantur.... A ſexta quoque hora uſque ad nonam vacent quieti, vel etiam lectioni. Poſt horam verò nonam, aut in horto, aut ubi poſcit utilitas, uſque ad horam lucernarii omnes in unum ſolatium commodabunt. Hiemis verò tempore, matutinis vel Prima tranſactis, omnibus uſque ad Tertiam vacare conceditur lectioni; qua conſummata, gratanter quod eis injunctum fuerit implere feſtinent, ut jam dictum eſt, uſque ad horam lucernarii.]

Regula S. Iſidori : [Æſtate à manè uſque ad horam tertiam laborare oportet. A tertia autem uſque ad ſextam lectioni vacare ; dehinc uſque ad nonam requieſcere. Poſt nonam autem ad tempus veſpertinum iterum operari. Alio autem tempore, ideſt autumno, hieme, ſive vere à mane uſque ad tertiam legendum, poſt celebrationem Tertiæ uſque ad nonam laborandum eſt. Poſt refectionem autem nonæ, aut operari oportet, aut legere, aut ſono vocis aliquid meditari.] CAPUT XLVIII. *Cap.* 6.

Regula S. Fructuoſi dicta Prima ad horam diei tertiam laborem præſcribit : dicta Tertia lectionem ſive orationem : poſt refectionem quietem & ſilentium ad nonam. Deinde ſi neceſſe fuerit, ut revertantur ad opus uſque dum convertiant ad duodecimæ officium. *Cap.* 6.

Regula Cujuſdam ad Monachos generatim ſcribit : [Monachos ſemper oportet laborare, & ſine ſollicitudine vitam ſuam tranſigere. Omnia quæcumque laboraverint, excepto, ut ſuprà diximus, pane exiguo & veſtimento, pauperibus diſtribuant.] *Cap.* 11.

Regula Magiſtri : [Tempore hiemis ab æquinoctio hiemali, quod eſt octavo Calendas Octobris uſque in Paſcha, quia frigus eſt, & manè fratres non poſſunt aliquid operari, à prima uſque ad tertiam] lectionem jubet : dicta Tertia, laborem uſque ad Sextam. Sexta cantata, laborem iterum uſque adnonam : qua item perſoluta, laborem etiam uſque ad Lucernariam. [In æſtatis verò tempore, ideſt à Paſcha uſque æquinoctium hiemale, quod eſt octavo Calendas Octobris, quia magis manè refrigerat, à prima uſque in tertiam operentur, ut recenti & ſuavi vel gravi brevium noctium ſomno careant. Item poſt dictam Tertiam uſque in ſextam laborent.] Poſt ſextam & modicam inde ſecutam quietem, labori vacent iterum uſque ad Nonam : inde ad inchoatam temperius lucernariam lectioni. *Cap.* 50.

Regula Solitariorum præſcribit, ut [omni tempore à manè uſque ad horam penè tertiam lectioni vacent : ab hora autem tertia uſque ad horam quaſi nonam laborent quod neceſſarium fuerit, niſi fortè paululum in ſtratis æſtivo tempore pauſare voluerint, & ſemper intermiſceatur oratio cum opere ; à nona quoque hora uſque ad veſperam iterum orationi & lectioni vacent.] *Cap.* 40.

Regula mſ. incerti auctoris : [A S. Paſcha uſque ad Calendas Octobris poſt matutinum officium mox Prima ſubſequatur, & uſque ad tertiam manibus operandum eſt ſimul cum divina meditatione. Poſt tertiam autem miſſarum ſolemnia celebranda ſunt : qua expleta, uſque ad ſextam lectio Divina ſtudenda eſt. Poſt ſextam autem ſi IV. & VI. & VII. feria non fuerit, reficiendum eſt. Poſt refectionem autem, ſicut B. Benedictus ceterique Patres docent, aut requieſcendum eſt, aut legendum uſque ad nonam. Poſt nonam autem uſque ad veſperas operari & pſallere oportet. Poſt veſpertinum autem officium, quibus neceſſe eſt, edendi licentia à quibuſdam SS. Patribus conceſſa eſt. Poſt hæc quantum hora permittit lectio vacanda eſt ; & ſic luce adhuc diei completorium perſolvendum.] Et ſequenti capite : à Calendis Octobris *Cap.* 1. *in codice Biblioth. Reginæ Sueciæ.*

CAPUT XLVIII. uſque ad Paſcha [media nocte ſolemne officium peragendum eſt : quo peracto, in Divinis precibus tota deinceps nox ducenda eſt uſque manè. Matutinorum ſolemnitas incipiente luce celebranda eſt.... Peractum verò Matutinorum officium, uſque ad horam diei ſecundam ſecretius ſoli Deo orationibus ſummo cum ſtudio intentiſſimè inſiſtendum... Expletum autem prædictum officium, (Primæ) lectio Sancta uſque ad horam diei tertiam de manibus tuis non recedat... Expletum verò horæ Tertiæ, uſque ad horam diei ſextam propriis manibus ſimul cum Divinis canticis operari oportet.... Expleto Sextæ horæ officio, iterum ut ſuprà cum Divina meditatione ad aliquod opus propriis manibus exercendum, properare feſtina uſque ad horam nonam.... Poſt nonam autem miſſarum ſolemnia celebranda ſunt. Poſt hæc autem Divina lectio in manibus cum compunctione cordis amplexanda eſt uſque ad veſpertinum officium.... (Poſt refectionem) iterum ſancta in manibus lectio aſcendat uſque ad terminum lucis diei.]

Cap. 20. Regula S. Donati ad Virgines : [A ſecunda hora uſque ad tertiam, ſi aliqua neceſſitas ut operentur non fuerit, vacent lectioni : reliquo verò ſpatio diei faciant opera ſua ; & non ſe fabulis occupent, propter illud Apoſtoli : cum ſilentio operantes.]

Cap. 12. Regula Cuju dam item ad Virgines : [Operatio manuum ad hora ſecunda ſumat exordium, ut in horam nonam finem accipiat. Ab hora verò nona lectio uſitetur ; & ſi aliquando proprium aliquod opus faciendum aut veſtimenti conſuendi, vel lavandi, aut quodlibet aliud opus per Abbatiſſæ vel Præpoſitæ commeatum faciet.] &c.

Cap. 14. Regula B. Aelredi Abbatis ad Virgines à Calendis Novembris ad quadrageſimam poſt nocturnas vigilias ad auroram uſque præſcribit lectionem, orationem, aut opus aliquod manuum : albeſcente aurora matutinas Laudes cum hymnis horæ Primæ perſolvi ; & ſic cum alternatione lectionum, orationum, & pſalmorum Tertiam expectari. [qua dicta, inquit, in opere manuum uſque ad horam nonam occupentur.]

Cap. 15. A Paſcha autem ad prædictas Calendas, [dicta Prima, ſacrificium diurni operis inchoet uſque ad horam tertiam. In lectione & oratione uſque ad ſextam ſpiritum occupet. Poſt ſextam, ſumto cibo, pauſet in lectulo ſuo uſque ad nonam ; & ſic uſque ad veſperam manibus operetur.]

Cap. 18. In quadrageſima verò [dicta poſt matutinas Prima, uſque ad plenam tertiam pſalmis ac lectionibus vacet. Tertiæ verò horæ laude completa, operi manuum uſque ad horam nonam devota inſiſtat, breves per intervalla orationes inſerens ; dictaque poſt hoc veſpera, corpus reficiet ; & ſic tempus completorii pſallens expectet.]

Cap. 29. Denique Statuta Guigonis Prioris Cartuſiæ : [Spatium à tertia uſque ad ſextam hieme, & à prima uſque ad tertiam æſtate manuum operibus deputatur, quæ tamen opera brevibus volumus orationibus interrumpi ;.... Et quod nonam veſperaſque diſterminat, manualibus occupatur operibus.] Idem habent antiqua Cartuſienſium ſtatuta ; in

Part. 1. *cap.* quibus tamen additur : [Porro à ſpatiis operibus manuum deputatis

utilitatem non intendimus excludere lectionis.] CAPUT XLVIII.

Tandem de S. Stephano Abbate Obazinenſi primiſque ejus diſcipulis in ejus vita lib. 1. num. 15. legitur : [Labor manuum tam illi quàm fratribus aſſiduus erat & ſolito gravior, quibus nec totius diei ſpatium ad hoc ſufficiebat, propter quod ipſam plerumque refectionem uſque in veſperam differebant, ne ejus intuitu ex diurnis operibus aliquid minueretur.] *41. n. 10. Tom. 4. Miſcel. Bal.*

Ex his omnibus apparet quanti apud veteres Monachos labor manuum æſtimatus fuerit; in quo tot diei horas impendebant. Jam verò nonnullis erit fortaſſis animus reſcire, quibus potiſſimùm operibus tanto temporis ſpatio occuparentur. De Pachomianis, qui omnium primi cœnobiticam vitam ſecuti ſunt, ita ſcribit Palladius : [Exercent omnem artem, & ex his quæ ſuperſunt, ædificant etiam mulierum monaſteria, & cuſtodias : manè ergo ſurgentes, ii quibus ſua vice hoc munus obtingit, alii quidem ſunt occupati in culina ; alii verò verſantur in menſis parandis, menſæ imponentes panes, & olera agreſtia, olivas, caſeos, & extremas carnium partes, & comminuta olera. Atque ingrediuntur quidem qui minus ſunt robuſti hora ſeptima, & comedunt, ut qui imbecilliores ſint. Alii nona, alii decima, alii ſero veſpere, alii poſt biduum, alii poſt triduum, alii poſt quatriduum, alii poſt quinque dies ; adeo ut unumquodque elementum horam propriam ſignificet. Sic autem erant eorum quoque opera : alius quidem laborat in agro colendo, alius in horto, alius in piſtrino, alius in æris officina, alius in fabricando, alius in arte fullonia, alius in parandis coriis, alius in conſuendis calceis, alius in pulchrè ſcribendo, alius contexebat magnas ſportas, alius caniſtros & ſportulas. Memoriter autem omnes expromunt ſcripturas.] *Quibus operibus vacarent veteres Monachi.* *Lauſ. cap. 39.*

De Baſilianis audiendus eſt ipſe S. Baſilius : [Singulatim, ait, quædam artificia præſcribere non eſt facilè, propterea quod apud alios alia juxta negotiationum cujuſque loci commoditatem requiruntur. Poteſt illorum electio quædam generali ſermone determinari, ut pote quod nobis conveniant, quæcumque vitæ noſtræ ſtatum pacatum ac tranquillum retinent, nec multo negotio ad comparandam congruam materiam, opus habent, neque multum efflagitant moleſtiæ ad diſtrahendum ea quæ parantur, & quæ nobis nullum virorum aut mulierum indecorum convictum conciliant. Eſt autem nobis peculiariter hoc ſpectandum, ut frugalitatem ac vilitatem ſervemus, caventes ne ſtultis ac noxiis mundi deſideriis ſerviamus, operando quæ ab illis affectantur ; videlicet in textrina operi noſtro admittere debemus quod juxta vitæ conſuetudinem negotiationi ſervit, non quod ad prædam ac laqueos adoleſcentium ab impuris ac laſcivis excogitatur. Similiter & in ſutorio iis eſt per eam artem ſerviendum, qui ad uſum neceſſaria requirunt. Artes verò Architectorum, Fabrorum, Ærariorum, & Agriculturæ licèt in ſe ipſis neceſſariæ ſint humanæ vitæ, & multum afferant utilitatis, & propria ipſarum ratione à nobis non ſint *Regul. fuſ. cap. 38.*

CAPUT XLVIII rejiciendæ; ſi tamen vel turbas nobis quandoque generare, aut fratrum coadunationem convellere inveniantur; tum illas neceſſariò vitabimus, præferentes eas quæ indivulſam nobis & Domino deditam vitam conſervant; & neque à pſallendi, & precandi opportunitate, nec à reliquo diſciplinæ ſtatu pietatis ſtudio incumbentes abſtrahant. Alioqui ſi nihil damni afferant primario vitæ noſtræ propoſito, multis aliis præferendæ ſunt, maximè agricultura, quæ de ſuo quæ neceſſaria ſunt adminiſtrat, & agricolas moleſtia liberat circa multa operandi, ac furſum deorſum curſitandi, modò ſi, quemadmodum diximus, nihil vel è vicinis vel domeſticis turbarum ac tumultuationis pariat.] Et alibi:

Conſtitut. Monaſtic. cap. 6. [Operari, inquit, addecet Religioſum ea quidem, quæ ſibi conveniant, quæcumque videlicet ab omni negotiatione, & remotioribus occupationibus, turpique lucro aliena ſunt; quæ ſub tecto nobis manentibus, qualia multa ſunt, perfici queunt; ut & opus adimpleatur, & tranquillitas conſervetur. Si verò propter aliquam neceſſitatem ſubdiale opus perficiendum fuerit, ne hoc quidem Philoſophiam impediet,] &c.

S. Hieronymus Ruſticum Monachum de ratione vitæ inſtituendæ *Epiſt 4.* inſtruens; hæc illi commendat opera: [vel ſiſcellam, ait, texe junco, vel caniſtrum lentis plecte viminibus: ſarriatur humus, areolæ æquo limite dividantur, in quibus cum olerum jacta fuerint ſemina, & plantæ per ordinem poſitæ, aquæ ducantur irriguæ, ... Inſerantur infructuoſæ arbores vel gemmis vel ſurculis, ut parvo poſt tempore laboris tui dulcia poma decerpas. Apum fabricare alvearia, ad quas te mittant Salomonis proverbia, & monaſteriorum ordinem, ac regiam diſciplinam in parvis diſce corporibus: texantur & lina capiendis piſcibus, ſcribantur libri, ut & manus operetur cibum, & animus lectione ſaturetur.]

Cap. 28. Denique in Regula S. Ferreoli legimus: [Nullus ergo ſi quo minus opera faciat, putet cauſſam juſtæ excuſationis afferre; quia qui, ut ſuprà diximus, agriculturam exercere non valet, legere, ſcribere, quod eſt præcipuum opus, piſcium etiam providere capturam, rete texere, calceamenta fratribus præparare, vel reliqua quæ ſimilia ſunt facere *Cap. 6.* atque implere poteſt.] Et in Regula S. Iſidori: [Hortos olerum, vel apparatus ciborum propriis ſibi manibus fratres exerceant, Ædificiorum autem conſtructio, vel cultus agrorum ad opus ſervorum pertinebunt.] Videſis vitam S. Sequani n. 12. S. Galli cap. 6. & S. Stephani Obazinenſis l. 1. n. 15.

Noſtros ſpecialius quod ſpectat, varios eorum fuiſſe pro temporum, locorum, perſonarumque conſtitutione labores nemini dubium eſt. In ipſo naſcentis Ordinis exordio, cùm paucos haberent reditus, & ab hominum frequentia remota ad vivendum loca quærerent; ubi primùm aliquem ad habitandum elegiſſent, ſtatim illic monaſterium conſtruere cogitabant, quod tam neceſſitate exigente, quàm pœnitentiæ amore propriis ædificabant manibus, uti Caſſini feciſſe S. Benedictum teſtatur

tut S. Gregorius lib. 2. dialog. c. 9. & 11. Hujus rei egregium habemus exemplum in Guillelmo Abbate Hirſaugienſi, qui cùm in votis haberet [monaſterium conſtruere; id novem annis per Monachos ſuos perfecit; quippe cùm fermè eſſent ducenti numero, erant inter eos latomi, fabri, lignarii, ferrariique & Architecti in omni arte & ſcientia architecturæ peritiſſimi, qui totum opus ſine adjutorio ſæcularium artificum egregio tabulatu, ut hodie cernitur eccleſia, conſummarunt.] Et certè, ut ait alter Guillelmus [non à ſæculi hominibus decet fieri tabernaculum Dei cum hominibus. Ipſi quibus in altitudine mentis oſtenditur exemplar veri decoris domus Dei, ipſi ædificent ſibi. Ipſi quibus ſollicitudo interiorum ſuorum contemtum & negligentiam indicit omnium exteriorum, ipſi ædificent ſibi formam paupertatis, & ſanctæ ſimplicitatis ſpeciem, & paternæ frugalitatis lineamenta. Nulla ſic aptabit artificum induſtria, ſicut eorum negligentia.] CAPUT XLVIII. *Trith. in Chron. Hirſaug. ann.* 1082. *Guillel. Abbas S. Theo. ad fratres de Monte Dei cap.* 12.

Deinde, *cùm nulla eis tunc eſſet poſſeſſio, non vineæ, non pecora*, ut de primis Benedicti Anianenſis diſcipulis ſcribit Ardo, propriis ſibi manibus victum comparabant, agros excolentes: quem laborem de Sancto Benedicto adſcribit S. Gregorius, Sancto Mauro Fauſtus, Gemmeticenſibus anonymus in vita Sancti Filiberti, Wiremutenſibus Beda in vita Sancti Benedicti Biſcopi, Rotonenſibus liber 2. de Geſtis Sanctorum Rotonenſium. Atque hujuſmodi præ aliis labores dilexiſſe videtur S. Junianus, qui, teſtante Wlfino Boetio, ad Regem conqueſtus eſt de anguſtia ſui monaſterii, aſſerens [nec ſe habere ubi operis exercitium fieret ſecundùm Regulam jam ſupradicti Benedicti Patris.] *Sæc.* 1. *Ben.*

Præterea cùm quibuſdam deeſſent ſervi, omnia monaſterii miniſteria propriis exercebant manibus, molendinum, piſtrinum, hortum, aliaque id genus; id quod Fuldenſes Monachi, porrecto ad Carolum Magnum libello, enixè flagitaverunt, poſtulantes [ut ipſa monaſterii miniſteria per fratres ordinentur, id eſt, piſtrinum, hortus, braciatorium, coquina, agricultura, & cetera miniſteria, ſicut apud deceſſores noſtros fuerunt.] *Num.* 16.

Inſuper, cùm ad agros excolendos, ligna aliaque ad vitam neceſſaria in monaſterium afferenda, omniaque monaſterii miniſteria obeunda, nonnulla viderentur animalia neceſſaria, horum cura etiam in agris paſcendorum alicui committebatur, ut patet ex vita S. Benedicti Abbatis Anianenſis, in qua hæc lego: [In montibus autem, in quibus fratres ſoliti erant alendarum ovium curam habentes habitare, ſibi ad orandum exiguum oratorium extruxerunt.] *Num.* 38. *Sæc.* 4. *Ben.*

Tandem, cùm varias in monaſteriis artes exerceri S. Benedicti Regula permittat, qui aliquam callebant, huic potiſſimùm applicabantur. Camaldulenſes, ut docet Petrus Damiani, [faciebant omnes opera manuum, alii ſcilicet coclearia, alii nebant, alii retia nectebant, alii cilicia.] *In vita S. Romualdi cap.* 26.

Poſteaquam verò pia Regum ac Principum liberalitate ſufficienti reditu ditata fuerunt monaſteria; non jam cogente neceſſitate, ſed ſolo amore pœnitentiæ adeo duris laborioſiſque operibus vacabant; aliquan-

CAPUT XLVIII. do etiam ad expellendum otium levioribus. De Cluniacenſibus audiendus eſt Udalricus, cùm interrogatus [quod ſit opus manuum & quomodo fiat?] Reſpondet: [Certè, ut non mentiar, quod ego ſæpius vidi, non erat aliud quàm fabas novas, & nondum bene maturas de folliculis ſuis egerere, vel in horto malas herbas, & inutiles, & quæ bonas herbas ſuffocabant, eruere; & aliquando panes formare in piſtrino.] De hoc poſtremo opere aliiſque in mſſ. Germaniæ Conſuetudinibus hæc lego: [Aliquando ſi neceſſe eſt in tempore operis lavant veſtimenta ſua; hebdomadarii vadunt ad coquinam; fratreſque interdum generaliter intrant piſtrinum, paſtamque propriis manibus præparant, & temperant ad faciendos panes.]

Lib. 1 c. 30.

Num. 33.

Aliis expellendo otio, ac pietati fovendæ peropportunum viſum eſt libros ſcribere; quem laborem in primis commendat Caſſiodorus ad Monachos ſuos ſic ſcribens: [Ego fateor votum meum inter vos: quæcumque poſſunt corporeo labore compleri, Antiquariorum ſtudia (ſi tamen veraciter ſcribant) non immerito forſitan plus placere, quod & mentem ſuam relegendo ſcripturas divinas ſalubriter inſtruant, & Domini præcepta ſcribendo longè latéque diſſeminent, felix intentio, laudanda ſedulitas, manu hominibus prædicare, digitis linguas aperire, ſalutem mortalibus tacitam dare, & contra diaboli ſurreptiones illicitas calamo atramentoque pugnare: tot enim vulnera Satanas accipit, quot Antiquarius Domini verba deſcribit. Uno itaque loco ſitus, operis ſui diſſeminatione per diverſas provincias vadit: In locis ſanctis legitur labor ipſius, audiunt populi unde ſe à prava voluntate convertant, & Domino pura mente deſerviant. Operatur abſens de corpore ſuo,] &c. Et Petrus Venerabilis ad Giſlebertum Eremitam: [Plantari non poſſunt arbuſculæ, rigari nequeunt ſata, neque aliquid ruralis operis exerceri, recluſione perpetua prohibente; ſed quod eſt utilius pro aratro convertatur manus ad pennam, pro exarandis agris divinis litteris paginæ exarentur. Seratur in chartula verbi Dei ſeminarium, quod maturatis ſegetibus, hoc eſt libris perfectis, multiplicatis frugibus eſurientes lectores repleat; & ſic panis cæleſtis lethalem animæ famen depellat: Sic planè, ſic verbi Domini poteris fieri taciturnus prædicator, & lingua ſilente in multorum populorum auribus manus tua clamoſis vocibus perſonabit.] Eumdem laborem ſingulari opuſculo laudavit Johannes Trithemius; etiam poſt typographiæ inventionem fratres ſuos ad illum invitans. Vide ejuſdem lib. 1. de viris illuſtribus Ordinis S. Benedicti cap. 6.

De Inſtitut. Divin. Scri. cap. 30.

Lib. 1. epiſt. 20.

Denique, aliud laboris genus à noſtris frequentatum notat Mabillonius, nimirum qui præ corporis infirmitate operoſos labores manibus exercere non poterant, iis pro Regulæ indulgentia prolixioribus ſtudiis aliorum operas compenſare licebat: quod probat exemplo Lanfranci, qui ut loquitur Guillelmus Malmeſburienſis: [Factus Monachus, homo qui neſciret agreſti opere victum quærere, publicas ſcholas de dialectica profeſſus eſt, ut egeſtatem monaſterii ſcholarum liberali-

Præfat. ad Sæc. 1. Ben. pag. 60.

Lib. 1. de geſtis Pont. Angl.

tate temperaret.] Cùm è contra Herluinus Abbas coquendis panibus, & fimo tractando occuparetur: Et S. Bernardi Abbatis Clarevallenſis, cui pro manuum labore commiſſa eſt cura Divini verbi docendi & prædicandi, uti ipſe teſtatur in quodam ſermone his verbis: [Quod aliquoties vobis loquimur præter conſuetudinem Ordinis noſtri, non noſtra id agimus præſumtione; ſed de voluntate Venerabilium Fratrum & Coabbatum noſtrorum, qui id nobis etiam injungunt, quod tamen ſibi paſſim nolunt omnino licere. Nempe aliam mihi rationem & ſingularem neceſſitatem eſſe noverunt; neque enim modò loquerer vobis, ſi poſſem laborare vobiſcum. Illud fortè vobis efficacius verbum fieret, ſed & conſcientiæ meæ magis acceptum. Ceterùm quando id mihi peccatis meis exigentibus, & oneroſi hujus, ut ipſi ſcitis, tam multiplici infirmitate corporis, & ipſa quoque temporis neceſſitate negatur: utinam dicens & non faciens in regno Dei vel minimus merear inveniri.] CAPUT XLVIII. *Serm. 10. in Pſal. XC.*

Locus hìc perópportunus ſe exhibet diſquirendi, num poſſint Monachi à labore manuum quotidiano diſpenſari, ac litterarum ſtudiis applicari: Etſi enim ab ipſo vitæ cœnobiticæ principio floruerint apud Monachos ſacrarum litterarum ſtudia; non defuerunt tamen hac noſtra ætate qui ſic eos quotidiano manuum labori occupatos velint, ut nulla penitus ſit eis ſtudendi licentia. Id quod tanta animorum contentione propugnant, ut quaſi pro aris & focis illis decertandum eſſe diceres. Horum libros, pietate licèt & eruditione plurima refertos, ut primùm prodierunt in lucem, improbaverunt hac in re viri doctiſſimi penè omnes, qui quantum ex Monachorum & maxima Benedictinorum doctrina utilitatis acceſſerit eccleſiæ recolentes, tam neceſſario eos interdicere exercitio piaculum duxerunt. Ego verò etſi perſuaſum habeam inſtituta à S. Benedicto in ſuis monaſteriis ſcientiarum gymnaſia, nec poſſe ſtudia ex clauſtris Monachorum expelli, quin ſimul & à ſancti Patris mente & ab ejus Regula diſcedatur; hanc tamen in hoc ſcripto quæſtionem ita agitabo, ut litem abſolute non dirimam; ſed quia utraque ſententia ſuas habet rationes, ſuos patronos & defenſores, quorum & religioni & virtuti non deferre minimè poſſum, utriuſque etiam hìc argumenta depromere contentus ero, liberum cedens æquis lectoribus quam ex duabus voluerint amplecti ſententiam. An poſſint Monachi diſpenſari à labore & ſtudiis applicari.

Igitur qui negant Monachos poſſe à labore manuum diſpenſari, & litterarum ſtudiis applicari, nituntur primò Antiquorum Monachorum exemplo, quibus, ut aiunt, ignota fuerunt litterarum ſtudia, cùm tamen plures in die horas labori manuum impenderent. Rationes pro negativa.

Secundò, Exemplo Chriſti & SS. Apoſtolorum, quos quidem aliquoties laboraſſe manibus legimus, ſtuduiſſe numquam; ut mirum ſit eos, qui vitam Apoſtolicam, Chriſtique in ſe actus exprimere ſibi propoſuerunt, dimiſſo manuum labore, ſterili litterarum ſtudio applicari, maximè cùm nulla eccleſiæ auctoritate legitima diſpenſatio à labore, ſtudiorumque exercitatio in Monachis umquam ſit approbata.

CAPUT XLVIII. Tertiò, Quia præceptum eſt omnibus impoſitum vitandi otii; quod certè implere non poſſunt, qui abjecto labore, ſtudiis Monachos applicare volunt, cùm eorum pars non minima, ne dicam maxima, talis animi contentionis ſit incapax, quam proinde labore manuum deſtitutam mortali otio torpere neceſſe ſit.

Quartò, Quia Monachis pœnitentiæ deſtinatis magis conveniunt labores, qui corpus atterunt; quam litterarum ſtudia, quibus animus recreatur, & corpus mortificationis gloria privatur.

Quintò, Quia ſtudium pietati inimicum, devotionem extinguit, compunctionis lacrymas exſiccat, pios animi motus comprimit. E contra verò graves manuum labores contritione corporis interiores cordis affectus non rarò excitant.

Sextò, Quia *ſcientia inflat*; ut ait Apoſtolus, nec ſine aliquo animi dolore videre poſſumus viros doctos, ſui ipſius ignaros, deſpecta humili profeſſionis ſuæ conditione, honores ambire, cathedras concionatorum aucupari, extra metas ſtatus ſui foras prodire; quod utinam non ita frequens experiremur. At verò labor manuum faſtus vitæ præteritæ & deliciarum facit oblivisci, & humilitatem cordis contritione corporis acquirit, ut docet inter alios Caſſianus.

Septimò, Quia ſtudia multa poſt ſe trahunt incommoda, quæ certè laboris manuum bono non ſunt præferenda: exinde enim omnis Regularis obſervantiæ diſciplina peſſum iit; quod maximè octavo nonoque ſæculo apparuit, quo florere cœperunt apud Monachos litterarum exercitationes, nam cùm illis ſæculis à recta vivendi ratione deflexerint Monachi. Non immerito in litterarum ſtudium diſciplinæ regularis ruina refunditur; qua de re conqueruntur Patres Concilii Vernenſis his verbis: *In locis ſanctis, hoc eſt monaſteriis, alios ſtudio, nonnullos deſidia ... à ſua profeſſione deviare comperimus.*

Can. 3. an. 844.

Octavò denique, ſufficere Monachis ſimplicem ſacræ ſcripturæ, operum ſanctorum Patrum ad morum directionem ſcriptorum, piorumque Monachorum hiſtoriæ lectionem: at verò eccleſiæ traditionem inveſtigare, conciliorum ſummorumque Pontificum decreta diſcere, eccleſiaſticas hiſtorias ſcrutari, de Theologicis dogmatibus diſputare, quid hæc ad viros mundo mortuos? Ita ferè argumentantur qui laborem manuum ſtudiis præferendum eſſe exiſtimant.

Rationes pro affirmativa.

I. Laborem eſſentialem non eſſe ſtatui Monaſtico.

Hiſt. lib. 6. cap. 29.

Alii è contra aſſerunt. Primò, Ordini monaſtico haud eſſe eſſentiale operari manibus, cùm nonnulli inter veteres Monachos viri graves, & pietate, & virtutum meritis inſignes, ab omni prorſus exteriori labore abſtinuerint; qualis fuit in primis S. Abbas Paulus in Ferme, qui mons eſt in Sceti, degens; haud pauciores quingentis Monachos habens; quique ut ſcribit Sozomenus [*nullum opus faciebat*, nec ab ullo accipiebat quicquam præterquam quod eſurus eſſet; orationi tantùm vacabat, trecentas orationes velut tributum quoddam quotidie perſolvens Deo:] id quod præter Sozomenum narrat etiam Palladius in Lauſiaca cap. 23. Idemque cap. 52. refert de S. Apolline, [qui erat pater

Monachorum quingentorum, valde clarus & celebratus in Thebaide, quod ſcilicet ejus opus erat toto diurno ſpatio preces edere, noctu quidem centies, interdiu autem toties flexis genibus.] CAPUT XLVIII.

Simili prorſus diſciplina ſuos informaverat Julianus Sabas. Hic enim, ut ſcribit Theodoretus, [illos docuit intus quidem communem Deo offerre hymnodiam: poſt auroram verò duos exire in ſolitudinem; & unum quidem flexis genibus offerre eam, quæ Domino debetur adorationem; alterum verò ſtantem Davidicos pſalmos pſallere quindecim. Deinde facta operis commutatione, alterum quidem ſurgentem canere, alterum verò humi procumbentem adorare; & id à mane uſque ad crepuſculum aſſiduè faciebant.] *Theod. Philoth. cap. 2.*

Atque hanc non fuiſſe quorumdam dumtaxat, ſed multorum conſuetudinem, docuiſſe viſus eſt Abbas Athanaſius, ſuis exprobrans, quia [ſub patribus noſtris in ſtudio erat diſtractiones animi vitare: noſtris verò temporibus olla obtinuit, *& opus manuum.*] unde meritò licet inferre, ergo ſub patribus ejus *non obtinebat opus manuum.* *Iohan. Moſch. in Prato Spirit. cap. 130.*

Neque verò in Oriente tantùm viguit hujuſmodi obſervantia: eam ſi quidem cum vita monaſtica in Occidentem invexit etiam S. Martinus, teſtante Severo Sulpicio, quòd ejus in monaſteriis [*ars ibi exceptis ſcriptoribus nulla habebatur*; cui tamen operi minor ætas deputabatur, majores orationi vacabant.] *Lib. 1. de vita S. Martini.*

Idem inſtitutum ſecutus eſt S. Eparchius Abbas Enculiſmenſis, qui ut ſcribit Anonymus in ejus vita n. 17. [Monachis ſuis non ſolùm laborare, ſed nec panem etiam coquere umquam permiſit, niſi tantùm orationi inſiſtere.] *Sæc. 1. Ben.*

Quid? quod [diſcipulum ipſius B. Benedicti S. Maurum ad has Galliarum partes pro conſtruendis ſecundùm ipſius doctrinam cœnobiis ab ipſo directum, legimus hunc morem in monaſterio quod in Andegavenſi Epiſcopatu conſtruxerat tenuiſſe; ut quia eis ſine proprio labore cuncta neceſſaria ſuppeditabant; omiſſo manuum opere, ſpiritualibus, ut diximus, exercitiis exercitati, ocioſi non eſſent; ſicque ſibi nuper à ſancto traditam Regulam bona ſemper operando optimè conſervarent,] quemadmodum ait Petrus Venerabilis ad S. Bernardum ſcribens; cui etiam concinit Rupertus Abbas Tuitienſis l. 3. in Regul. S. Bened. c. 7. *Lib. 1. epiſt 28.*

Quod ſi quis dicat, hos præ magno aliorum numero, qui manibus laborabant, eſſe paucos; reſpondent paucos quidem nonnullis videri; ſed virtutum merito atque auctoritate adeo graves, ut multitudini facili negotio præponderent. Et ſanè etſi unus ſuppeteret *Martinus*; hic omnibus Orientis Monachis, ſi non præferendus; ſaltem auctoritate haudquaquam inferior eſſet habendus. Ad mentem verò S. Benedicti quod ſpectat, unicum Sancti *Mauri* judicium, omnium quorumcumque poſſet proferri, longè præponderare debet. Nam ut optimè dicit Rupertus [dubium nobis eſſe non debet, cùm tanti teſtimonio diſcipuli, quia Magiſter ejus & Pater Monachorum B. Benedictus non ita de opere manuum *Lib. 3. in Regul. S. Bened. c. 7.*

Caput XLVIII. Monachis ordinem ſcripſit, ut inquietari vellet otium ſanctæ contemplationis, cùm locum faciunt munificentiæ fidelium divitum.]

Horum judicium confirmavit Aquiſgranenſe concilium ſub Ludovico Pio congregatum *de ferè omnibus Prælatis Orientalibus, & omnibus Occidentalibus*; in quo [Statuerunt Epiſcopi *concordante Domino Papa*, ut Monachi *à gravi opere & labore propter honorem ſacerdotii ceſſent*, & loco laboris ad horas pſalmos quoſdam nominatos pro vivis & defunctis fidelibus cantent cum orationibus ordinatis.]

Fragm hiſt. Conc. Aqui. tom. 1. Anal

II. Antiquas Monachorum Regulas litterarum ſtudia præſcripſiſſe.

Secundò, Aiunt non ita peregrina eſſe in antiquis Regulis Monachorum ſtudia litterarum, quaſi nulla de illis ibidem extarent præcepta: Nam in Regula S. Pachomii legitur: [Omnino nullus erit in monaſterio, qui non diſcat litteras, & de ſcripturis aliquid teneat, quod minimum eſt uſque ad novum Teſtamentum & Pſalterium.] In Regula SS. Pauli & Stephani: [His qui litteras & pſalmos diſcunt, illis obſervent ad excipiendum, quibus fuerint deputati; qui pro eis aut de negligentia arguendi ſunt, aut *in eorum eruditione & ſtudio* approbandi,] &c. In Regula S. Aureliani: [Omnes litteras diſcant.] In Regula S. Ferreoli: [Omnis qui nomen vult Monachi vindicare, litteras ei ignorare non liceat; quin etiam pſalmos totos memoriter teneat; neque ſe quacumque excuſatione defendat, quominus ſancto hoc ſtudio capiatur.] In Regula S Iſidori: [Cura nutriendorum parvulorum pertinebit ad virum, quem elegerit Pater, ſanctum, ſapientem, atque ætate grávem, informantem parvulos non ſolùm *ſtudiis litterarum*, ſed etiam documentis magiſterioque virtutum.] Et antea vult fratres [de quibuſdam Divinæ lectionis quæſtionibus diſputare] ante completorium. In Regula Magiſtri: [Alii legant, alii audiant, alii litteras diſcant & doceant.] Denique in Regulis brevibus Sancti Baſilii: [Equidem exiſtimo, cui aliorum cura gubernatioque commiſſa eſt, eum quæ apud omnes ſcripta ſint, ſcientia comprehenſa habere, ac ediſcere debere, ut cunctos doceat multiplicem Dei voluntatem, ſingulis præmonſtrando officio ſuo. De ceteris verò.... unicuique ſicut Deus diviſit menſuram, quæ officii ſui ſint ſtudioſè diſcat & perſequatur, neque curioſè ulterius quicquam inquirat.] Et alibi interrogatus: [An conveniat ut inter fratres Magiſter ſit puerorum ſæcularium?] Reſpondet affirmativè: [Si qui eos adducunt, ea mente adducunt, & qui ſuſcipiunt tales ſunt, qui planiſſimè confidant poſſe ſe, qui ſibi adducantur in diſciplina & correptione educare.] Quod ſi ſæculares docebant quanto magis Monachos, qui alios ex ſuo inſtituto litteris imbuere tenebantur? alioquìn qua ratione id potuiſſent? His adjicienda eſt Regula Solitariorum in cujus cap. 20. hæc legimus: [Solitarius itaque debet eſſe Doctor, non qui doceri indigeat; etiam debet eſſe ſapiens & doctus in lege divina, ut ſciat unde proferat nova & vetera. Multis modis etiam neceſſarium eſt ſolitariis, ut inſtructi ſint in divinis eloquiis. Primùm, propter aſtutias & fraudes diaboli, per quas ſe ipſum ſolet in cordibus inſipientium

Art. 80. Cap. 15. Cap. 32. Cap. 11. Cap 19. Cap. 7. Cap 50. Inter. 235. Inter. 292.

ſæpe demergere. Deinde, ut advenientium quorumdam corda arentia proximorum fluentis rivis doctrinæ valeat irrigare. Nam & ſi quos habet diſcipulos, affatim poſſit inſtruere eos. In his denique, & in aliis quibuſlibet rebus, SCIENTIA SCRIPTURARUM VALDE SOLITARIO NECESSARIA EST; quia ſi ei tantùm ſit ſancta vita, ſibi ſoli prodeſſe poteſt, quod ſanctè vivit. Porro & ſi doctrina fuerit eruditus, poteſt ceteros quoſque imbuere, & Hæreticos ſive Judæos ſeu alios quoſque adverſarios repercutere vel refutare, qui niſi refutati fuerint atque convicti, facilè poſſunt ſimplicium corda pervertere. Hujus autem ſermo debet eſſe purus, ſimplex, & apertus, plenus gravitate & honeſtate; plenus ſuavitate, gratiaque, & levitate. IPSIUS NAMQUE SPECIALE OFFICIUM EST TRACTARE DE MYSTERIO LEGIS, DE DOCTRINA FIDEI, DE DISCIPLINA JUSTITIÆ; SCRIPTURAS DIVINAS LEGERE, PERCURRERE CANONES, EXEMPLA SANCTORUM IMITARI,] &c. De mente S. Benedicti haudquaquam dubium eſt, cum fratres ſuos litterarum ſtudiis applicari voluiſſe: nam & inter alias Abbatis ex congregatione eligendi dotes requirit, ut doctus ſit, ut ſciat unde proferat nova & vetera; & Decanos non per ordinem, ſed ſecundùm *ſapientiæ doctrinam* vult inſtitui. Deinde oblatos in Monaſterio pueros, hoc eſt aliquando quinquennes, aliquando ſeptennes, aut non multò provectiores ſuſcipi jubet; quorum proinde in litterarum ſtudiis inſtitutionem in ſe ſuſcepit: quæ ratio valet pro Pachomianis, Baſilianis, aliiſque qui in monaſteriis parvulos admittebant. Prætetea *fratribus infirmis & delicatis*, inquit hoc capite, *talis opera aut ars injungatur, ut nec otioſi ſint, nec violentia laboris opprimantur.* Quem locum exponens Hildemarus antiquiſſimus Regulæ Commentator: [Ars, inquit, eſt, ſi ſapit cantare, doceat alium cantum, vel etiam ſi ſcit Grammaticam, tradat aliis, aut alias artes, quæ ſunt utiles in monaſterio, ſi ſapit, doceat alios.] Tandem fratres ſuos ad Sanctorum Patrum doctrinam remittit Regulæ cap. 73.

CAPUT XLVIII. *Cap. 64. Cap. 21. Cap. 59.*

Quod autem tam ipſe S. Benedictus, quàm alii veteres Monachi laborem præ litterarum ſtudiis commendare viſi ſunt; tria potiſſimùm faciebant. Primùm librorum raritas, quæ temporibus illis, quibus nulli niſi manu exarati habebantur, tanta erat, ut aliquando Monachorum numerus in cœnobiis numerum excederet voluminum; qua in re exemplo eſſe poteſt Centulenſe monaſterium, in quo trecenti olim cum pueris centum degebant Monachi; cùm tamen ibidem non eſſent codices trecenti, ut patet ex catalogo librorum ejuſdem monaſterii tempore Ludovici Pii confecto, & ab Hariulfo in Chronico Centulenſi relato: unde etiam horis ſecundùm Regulam lectioni deputatis, uno legente alii ſæpius auſcultare cogebantur; eoque reſpexit S. Benedictus, cùm dicit *lectiones ſanctas libenter audire.*

Quare veteres Monachi ſtudiis laborē prætuliſſe videantur. *In Chron. Centul. lib. 3. cap. 3. Cap. 4.*

Secundùm, Paucitas Sacerdotum: nam cum in ipſis vitæ monaſticæ cunabulis, haud ita multi Monachorum in clerum adſciſcerentur, nec

à laicis ferè diſtinguerentur; etſi perutilem ſcientiam exiſtimarent; non tamen omnino neceſſariam: quapropter urgente victus ſibi comparandi neceſſitate, longè plures laboribus manuum horas impendebant: alioqui quos ſacris altaribus deſtinabant, ſcientiis informare omnino ſatagebant, Domini per Prophetam comminationem formidantes: *Quia repuliſti ſcientiam, repellam te ne Sacerdotio fungaris mihi*; & illud: *Ignorans ignorabitur.*

Tertiùm, Perverſa Maſſalianorum hæreticorum, & quorumdam vagantium Monachorum doctrina, qui aut orationis, aut prædicationis obtentu, laborem non ſolùm tamquam inutilem; ſed etiam ut malum, & evangelicis verbis contrarium in ſervis Dei damnabant; quorum dogma impium refutarunt S. Epiphanius lib. 3. contra hæreſes Hær. 80. & S. Auguſtinus eo in opuſculo, quod hortatu Aurelii Carthagi-

Lib. de opere Monachor. cap. 30. nenſis Epiſcopi conſcripſit de opere Monachorum, [ne boni fratres Apoſtolicis præceptis obedientes, à pigris & inobedientibus etiam prævaricatores dicerentur; ut qui non operantur, ſaltem illos, qui operantur, ſibi anteponendos eſſe non dubitent,] ut loquitur ipſe ſanctus Doctor: quod tamen non ſic dicit, quaſi laborantes abſolutè non laborantibus judicaret eſſe meliores; nam & eos, qui perfectionis gratia recluſioni ſe dedunt, non ſolùm laborantibus non poſtponit,

Cap. 23. verùm etiam [horum, inquit, exercitationem in tam mirabili continentia, quandoquidem habent otium, quo hæc agant, ſeque imitandos non ſuperba elatione, ſed miſericordi ſanctitate proponant, non ſolùm non reprehendo; ſed quantum dignum eſt laudare non poſſum.]

Cap. 21. Et alios [ſi miniſtri altaris, ſi diſpenſatores ſacramentorum] ſunt, liberam non operandi poteſtatem ſibi vindicare poſſe aſſerit. Sed laborantes perverſis illis Monachis crinitis & vagantibus, qui laborem in aliis tamquam rem malam improbabant, meliores eſſe contendit; neque aliud vult toto hoc in libello de opere Monachorum S. Doctor;

Apud Bzovium tom. 15. ann. 1382. qui ſi nunc viveret, exurgeretque novus Wiclefus, ac diceret: [Omnes Monachi S. Benedicti nolentes labore manuum victum quærere, non ſolùm ab Ordine S. Benedicti; ſed quod verius eſt, à diſcipulatu Chriſti ſunt apoſtatæ.] Novum Pharaonem, qui ut electum Dei populum ſuæ ſervituti ſubjiceret, & à reddendo in deſerto vero ſummoque Deo laudis ſacrificio averteret, hunc lateritiis manualibuſque operibus addicere conaretur, procul à ſe valere juberet; laudaretque Monachos, qui ut liberius Deo vacarent, aut publicæ utilitati inſervirent, ab omni prorſus labore manuum abſtinerent; multo minus, qui ea de cauſſa litterarum ſtudiis incumberent, revocaret.

III. Viguiſſe omni tempore apud Monachos litterarum ſtudia.

Tertiò viguiſſe ſemper apud Monachos litterarum ſtudia non ſolùm ex antiquis Regulis; ſed ex conſtanti etiam omnium temporum traditione demonſtrare ſe poſſe aſſerunt.

Et quidem ſæculo IV. quo præſertim florere cœpit vitæ monaſticæ inſtitutum Sanctum Pachomium *in divinis litteris apprimè fuiſſe verſatum* Sancti Antonii teſtimonio docet antiquiſſima ejus vita apud Bollandum.

landum 14. Maii: immo dediſſe operam *ut græcè loqui poſſet ipſe*, quo admiſſum ſua in congregatione fratrem, natione Græcum, frequentius ſolari valeret, tradit ejuſdem vitæ ſcriptor. Quin & ipſe Ammonius Epiſcopus ad Theophilum Alexandrinum Archiepiſcopum ſcribens, teſtatur ſe annos decem & ſeptem natum à Theodoro Pachomii diſcipulo in monaſterio ſuſceptum, ab eodem magiſtris & moderatoribus traditum fuiſſe, Theodoro ſcilicet Alexandrino, & Auſonio cuidam, qui ſecundas ab eo tenebat, ut ab ipſo *in divinarum ſcripturarum intelligentia præclarè erudiretur:* quod certè non de ſimplici ſacræ ſcripturæ notitia, quam ex ſola lectione ſine magiſtris acquirere poſſet; ſed de perfecta & integra ſcientia, quam niſi aliorum adjutus magiſterio haudquaquam valeret adipiſci, intelligere neceſſum eſt. CAPUT XLVIII. Sæculo IV. Num. 77. Num. 60. *Ammonius Epiſtol. ad Theoph. n. 4. apud Boll. Maii 14.*

Eodem tempore vivebat alter Ammonius, Abbatis Pambo diſcipulus, vir *inſigniter doctus*, qui [vetus & novum teſtamentum dicebat memoriter, & in doctorum virorum Origenis, & Didymi, & Pierii, & Stephani ſcriptis ita erat verſatus, ut ſexagies centena millia verſuum percurrerit.] Hic magno Athanaſio Romam proficiſcenti datus eſt ſocius, vir, teſte Socrate, adeo [parum curioſus, ut cùm Romæ una cum Athanaſio fortè verſaretur, nihil ex magnificis urbis operibus, præter templum Petro & Paulo dicatum, videre omnino deſideraret.] Adeo verum eſt, quod aiunt nonnulli, ſcientiam in Monachis parere curioſitatem, eoſque ad curas externas plus æquo effundere. Eodem referri debet quod de Theone Abbate, qui triginta annis in domuncula ſeorſum incluſus ſilentium exercuit, tradunt Ruffinus & Palladius, quod ſcilicet [erat vir eruditus in triplici gratia ſermonum, in ſcriptis Romanis, Græcis, & Ægyptiacis.] *Pallad. in Lauſ. c. 12.* *Lib. 4. cap. 18.* *Ruff. lib. 2. de vit Patr. cap. 6. Pall. Lauſ. cap. 50.*

His, præter Baſilium magnum, Gregorium Theologum, Johannem Chryſoſtomum, Ephrem Diaconum, qui non minus doctrina quam vitæ ſanctimonia eremum illuſtrarunt, addere poſſemus etiam inſignem & admirabilem Or Abbatem Montis Nitriæ, qui à fratribus viſitatus [ſtatim convertebatur ad doctrinam, erat enim valde peritus litterarum;] celebrem Evagrium Diaconum, qui compoſuit tres libros ſacros Monachorum; ſed præſertim illuſtrem Silvaniam Virginem, quæ ut ſcribit Palladius, [erat doctiſſima, doctrinam amore complexa, noctes uberi oleo à ſe illuminatas mutabat in dies, omnia antiquorum qui commentarios ediderunt ſcripta percurrens, Origenis tricies centena millia verſuum, Gregorii, & Stephani, & Pierii, & Baſilii, & quorumdam aliorum præſtantis virtutis virorum millia ducenta & quinquaginta non leviter nec temerè hæc percurrens, ſed *elaboratè* ſepties vel octies unumquemque librum perlegens] &c. *Ibid. cap. 7.* *Ibid. c. 86.* *Ibid. c. 145.*

At præ omnibus ſpectandus videtur S. Hieronymus, non modò Ordinis monaſtici, ſed etiam totius orbis Chriſtiani ornamentum. Hic enim in Syriæ ſolitudinem ſecedens, inſignem illam bibliothecam, quam ſummo ſtudio impendioque Romæ ſibi paraverat, indeque Hieroſolymam aſportari fecerat, ſecum attulit. Porro quibus in eremo ſtudiis

LIII

CAPUT XLVIII. vacaret, ipſe nos docet his verbis : [Dum eſſem, inquit, juvenis, & ſolitudinis me deſerta vallarent, incentiva vitiorum, ardoremque naturæ ferre non poteram ; quem cùm crebris jejuniis frangerem, mens tamen cogitationibus æſtuabat : ad quam edomandam cuidam fratri, qui ex Hæbræis crediderat, me in diſciplinam dedi ; ut poſt Quintiliani acumina, Ciceronis fluvios, gravitatemque Frontonis, & lenitatem Plinij, alphabetum diſcerem, & ſtridentia anhelantiaque verba meditarer. Quid ibi laboris inſumſerim, quid ſuſtinuerim difficultatis, quoties deſperaverim, quoties ceſſaverim, & contentione diſcendi rurſus incœperim ; teſtis eſt conſcientia tam mea qui paſſus ſum, quàm eorum, qui mecum duxerunt vitam ; & gratias ago Domino, quod de amaro ſemine litterarum dulces fructus carpo.]

Epiſt. 4.

Longum hic foret per omnes inſignes illos doctiſſimoſque Monachos excurrere, quorum conſuetudine uſus eſt ipſe S. Hieronymus ; alioſve percelebres viros, quorum doctrina ſæculo quarto, in omni ſcientiarum genere floruit ſolitudo, obereſque fructus in commune eccleſiæ catholicæ bonum protulit.

Sæculo V. Inſequenti ſæculo V. excultas etiam fuiſſe in Laura S. Euthymii litteras, patet non ſolùm ex magno diſcipulorum ejus numero, qui ad Epiſcopales infulas aſſumti ſunt ; ſed maximè ex celeberrimo Gabrielio, qui ab adoleſcentia ejus magiſterio traditus, [litteris adeo deditus erat, ut etiam latina, græca, & ſyra lingua rectè loqui & ſcribere didicerit,] ut tradit Cyrillus Scytopolitanus auctor coævus. Eodem quoque ſæculo V, viguiſſe in cœnobiis Africæ litterarum ſtudia colligi poſſe videtur ex S. Auguſtino, qui quò ex bono Monacho bonus fiat Clericus, requirit, ut ei non deſit [*inſtructio neceſſaria*, aut perſonæ regularis integritas.] nam cùm eo tempore communiter Monachi in clerum eligerentur, non malè inde infertur eos & *inſtructione neceſſaria*, & regulari integritate ornatos fuiſſe. Idem alibi haud obſcurè innuit S. doctor cùm dixit : [Multo mallem per ſingulos dies certis horis, quantum in bene moderatis monaſteriis conſtitutum eſt, aliquid manibus operari, & ceteras horas habere ad legendum & orandum, aut aliquid de divinis litteris agendum liberas, quàm tumultuoſiſſimas perplexitates cauſſarum alienarum pati] &c. Quo ex loco clarè & manifeſtè deducitur in monaſteriis *bene moderatis*, præter communem lectionem liberas fuiſſe horas ad diſputandum *aut aliquid de divinis litteris agendum* ; quod planè fieri nequit abſque peculiari ſtudio.

Vita S. Euthym. Anal. Græc. tom. I.

Epiſt. 60.

De Opere Monachor. cap. 29.

Eamdem conſuetudinem etiam in Galliis obtinuiſſe, probat Claudiani Mamerci Abbatis Viennenſis exemplum, in cujus epitaphio ita canit Sidonius Apollinaris :

Lib. 4. epiſt. 11. vid. epiſt. 5.

> Germani decus & dolor Mamerti,
> Mirantum unica pompa Epiſcoporum,
> Hoc dat ceſpite membra Claudianus.
> Triplex bibliotheca quo magiſtro
> Romana, Attica, Chriſtiana fulſit :

Quam totam *Monachus* virente in ævo Caput XLVIII.
Secreta bibit inſtitutione.
Orator, Dialecticus, Poeta,
Tractator, Geometra, Muſicuſque,
Doctus ſolvere vincula quæſtionum,
Et verbi gladio ſecare ſectas,
Si quæ catholicam fidem laceſſunt.

Circa idem tempus Lupus Epiſcopus in proſpectu urbis Trecenſis conſtruxit ſibi monaſterium, in quo beatus Polichronius, Virdunenſis poſtea futurus Epiſcopus, *erudiendus à parentibus*, traditus legitur in Hugonis Flaviniacenſis Chronico. Eo loci cum Polichronio doctrinæ ſcientiis imbuti fuerunt Severus Tevirenſis, Albinus Catalaunenſis, Aventinus Trecenſis Epiſcopi, & S. Æmilianus. Omnes vitæ merito & ſanctitate inſignes.

Idem de Britanniæ Monachis aſſerendum eſſe conſtat, tum ex vita S. Gildæ Abbatis Ruyenſis, qui ſub finem ſæculi V. Abbati [Hilduto *Sæc. 1. Ben.* traditur imbuendus, qui ſuſcipiens Sanctum puerulum, ſacris litteris cœpit inſtruere illum; & videns eum formæ ſpecie fulgentem, ac liberalibus ſtudiis inſtantiſſimè intentum, benigno amore dilexit] &c.

Sub eodem magiſtro profecere etiam Samſon, & Paulus; quorum primus Dolenſis, alter Oximenſis fuit Epiſcopus ex ejuſdem vitæ n. 3. Et quidem de S. Samſone conſtat ex ejus vita n. 7. ab auctore ſubæquali ſcripta; ubi de Hilduto ſive Eltuto Magiſtro ſic diſſerit: [Ille verò Eltutus de totis ſcripturis veteris ac novi teſtamenti, & omnis philoſophiæ generis, geometriæ ſcilicet, ac rhetoricæ, grammaticæ, & arithmeticæ, & omnium artium philoſophiæ omnium Britannorum peritiſſimus erat.] Additque: [In cujus monaſterio ego fui.] His etiam adjiciendus eſt S. Maglorius, qui ut habetur in ejus vita n. 1. [tam artium liberalium, quàm & divinorum eloquiorum] ſcientiam ab Eltuto edoctus eſt.

Neque id ſingulare tantùm extitit Eltuto, cùm circa idem tempus *Vita S Maclovii n. 1.* S. Maclovius puer Brendano Abbati [eo tempore viro, ſanctitate & ſcientia famoſiſſimo litteratoriæ] imbuendus diſciplinæ traditus fit. Nec *Sæc. 1. Ben.* mihi dubium eſt olim Britanniam, ut fidei myſteriis, ita litterarum ſcientiis inſtitutam fuiſſe à Monachis, agente S. Patricio ejuſque diſcipulis, qui primi in Hibernia verbi Divini ſemina diffuderunt.

Venio ad ſæculum VI. quo Benedictinus Ordo, in quo theſauros *Sæculo VI.* ſapientiæ & ſcientiæ hactenus reconditos crederes, ortum ſimul & incrementum accepit. Qualis fuerit primorum S. Benedicti diſcipulorum praxis, aliqua ex parte diſcere poſſumus ex his, quæ ſcribit Caſſiodorus ad Vivarienſes ſuos Monachos, qui à Caſſino haud procul diſſiti, Benedictinis haud dubium parebant inſtitutis. His in primis commendat ſacræ ſcripturæ ſtudium, hiſtoriæ eccleſiaſticæ lectionem, SS. Patrum, maximè Hilarii, Cypriani, Ambroſii, Hieronymi, & Auguſtini ſcripta: Tum hortatur eos ad Dionyſii exigui Monachi canones eccleſiaſticos *aſſiduè* legendos, [ne videamini, inquit, tam ſalutares eccle-

CAPUT XLVIII. ſiaſticas Regulas *culpabiliter* ignorare.] Et paulò pòſt addit: [Et ut vobis in regulis fidei nulla poſſit nocere ſurreptio, legite quas habetis in promtu Synodum Epheſinam, & Chalcedonenſem, nec non & Encyclia, id eſt Epiſtolas confirmationis ſupradicti concilii.] Deinde poſtquam docuit, quo ſtudio ſcriptura ſacra cum expoſitoribus illius legenda ſit, ſubjungit: [Coſmographiæ quoque notitiam vobis percurrendam eſſe non immerito ſuademus, ut loca ſingula, quæ in libris ſanctis legitis, in qua parte mundi ſint poſita, evidenter agnoſcere debeatis.] Inter alios verò Julii Oratoris libellum de coſmographia, Marcellini Conſtantinopolitanam Hieroſolymitanamque deſcriptionem, & Ptolomei Coſmographiam laudat; alteroque poſt capite: [Illud quoque, infit, commonendum eſſe credidimus, quoniam tam in ſacris litteris, quàm in expoſitoribus doctiſſimis multa per ſchemata, multa per definitiones, multa per artem grammaticam, multa per artem rhetoricam, multa per dialecticam, multa per diſciplinam arithmeticam, multa per muſicam, multa per diſciplinam geometricam, multa per aſtronomicam intelligere poſſumus.] Poſtea conſolatus quorumdam ſimplicitatem fratrum, qui ad arduum adeo ſtudium haud poſſunt aſſurgere, ſubdit: [Verùm tamen nec illud Patres ſanctiſſimi decreverunt, ut ſæcularium litterarum ſtudia reſpuantur; quia exinde non minimum ad ſacras ſcripturas intelligendas ſenſus noſter inſtruitur: ſi tamen Divina gratia ſuffragante, notitia ipſarum rerum ſobriè ac rationabiliter inquiratur, non ut in ipſis habeamus ſpem provectus noſtri, ſed per ipſa tranſeuntes deſideremus nobis à Patre luminum proficuam ſalutaremque ſapientiam debere concedi.... Multi iterum Patres noſtri talibus litteris eruditi, & in lege Domini permanentes, ad veram ſapientiam pervenerunt, ſicut B. Auguſtinus in libro de doctrina Chriſtiana meminit, dicens: Non aſpicimus quanto auro & argento & veſte ſuffarcinatus exierit de Ægypto Cyprianus, & Doctor ſuaviſſimus, & Martyr beatiſſimus; quanto Lactantius; quanto Victorinus, Optatus, Hilarius. Nos addimus Ambroſium, ipſumque Auguſtinum, atque Hieronymum, multoſque alios innumerabiles Græcos. Hoc etiam ipſe fideliſſimus Dei famulus Moyſes fecit; de quo ſcriptum eſt, quod eruditus fuerit omni ſapientia Ægyptiorum. Quos nos imitantes cautiſſimè quidem & incunctanter utraſque doctrinas, ſi poſſumus, legere feſtinemus: quis enim audeat habere dubium, ubi virorum talium multiplex præcedit exemplum?] Hic Caſſiodori poſtremus locus ſufficit ad eos refellendos, qui primos eccleſiæ Patres haud alios præter ſcripturæ ſacræ libros legiſſe audacter aſſerunt. Tandem ſic concludit: Quod ſi quis fratrum [nec humanis, nec divinis litteris perfectè poſſit erudiri; aliqua tamen ſcientiæ mediocritate ſuffultus eligat certè quod ſequitur:

Divin. Inſt. cap. 23. — *Cap. 25.* — *Cap. 27.* — *Cap. 28.*

Rura mihi, & rigui placeant in vallibus amnes.

Quia nec ipſum eſt à Monachis alienum hortos colere, agros exercere, & pomorum fœcunditate gratulari.] Ita tamen, ut libros ad ſuam ar-

tem pertinentes legant. Ex dictis hactenus à Caſſiodoro incunctanter eruitur, quibus potiſſimùm ſtudiis operam navarent primi Sancti Patris Benedicti diſcipuli, ſcilicet ſacræ Scripturæ, hiſtoriæ eccleſiaſticæ, doctrinæ Sanctorum Patrum, eccleſiaſticæ diſciplinæ, dialecticæ, rhetoricæ, grammaticæ, coſmographiæ, aliiſque liberalibus diſciplinis; neque enim in animum induci poteſt tantum virum, qui Monachorum leges apprimè noverat, immo qui monaſticam vitam & ipſe profeſſus creditur, eos ad aliena ſuæ religioni ſtudia impuliſſe. Exemplo eſſe poteſt Dionyſius Monachus, cognomento Exiguus, ſed eruditione planè maximus, cujus elogium idem Caſſiodorus contexuit. Et certè ſi in Romano S. Andreæ monaſterio non floruiſſent hoc ſæculo litterarum ſtudia; qua ratione Gregorius Magnus tot verbi Divini præcones in Britanniam mittendos exinde extrahere potuiſſet? Nam & remanere debebant aliqui in commune monaſterii, ipſiuſque eccleſiæ Catholicæ, cui potiſſimùm illis temporibus inſerviebant Monachi, commodum. CAPUT XLVIII.

Quam in Italia ebiberant Benedictini Monachi doctrinam, eamdem in Britanniam profecti eructarunt: quamvis in Hibernia jam viguiſſe litterarum ſtudia modò probaverimus ex vitis SS. Gildæ, Samſonis, & Maglorii; qui ab Elcuto Abbate liberales artes didicerunt; & ex vita S. Maclovii, qui in Brendani Abbatis monaſterio iiſdem in ſtudiis profecit. Idem demonſtrari amplius poſſet tam ex vita S. Conſtantini num. 1. qui ex Rege Monachus factus, ſæculo VI. in clauſtro litteras edoctus, Sacerdos ordinatur; tum ex vita S. Columbani num. 9. qui Silenis Abbatis diſciplinæ ſe ſubjiciens, [omnium Divinarum Scripturarum ſtudiis eum imbuit;] tum ex vita S. Galli Abbatis cap. 1. qui in Bencorenſi monaſterio [ſuperna gratia ſe præveniente, tanto ſtudio Divinas optavit Scripturas, ut de theſauro ſuo nova proferre poſſet & vetera. Grammaticæ etiam regulas, metrorumque ſubtilitates capaci conſequeretur ingenio,] ut ſcribit Walfridus. *Bolland* 11. *Martii.* *Sæc.* 2. *Bene.* *Sæc.* 2. *Ben.*

Quam verò in Hiberniæ Monaſteriis S. Columbanus deprehenderat diſciplinam, eamdem ſecum in Gallias tranſtulit, maximè autem in Luxovienſe cœnobium, ubi ſub finem ſæculi VI. [ingrediens laudabilis Agilus ævum pueritiæ, committitur Euſtaſio probatæ religionis viro, ſacris litteris erudiendus, cum aliis nobilium virorum filiis, qui poſtea eccleſiarum Præſules extiterunt,] quemadmodum habet Anonymus in vita Sancti Agili num. 4. Ex his recenſent Agnohaldum Laudunenſem, Acharium Noviomenſem, Audomarum Tarvanenſem, & Ragnacharium Auguſtanum Epiſcopos, de quibus etiam Jonas in vita Sancti Euſtaſii num. 5. quo quidem præceptore adeo profecit Agilus, ut [liberalibus diſciplinis enucleatius imbutus, multos ſua facundia erudierit, plurimos catholicæ fidei puritate illuſtrarit, nonnullos etiam luculentiſſimis documentis, poſtpoſita altitudinis pompa, ſub profeſſione ſacræ religionis idoneos reddidit.] *Sæc.* 2. *Ben.*

Neque verò ſæculo dumtaxat ſexto ſub Columbano; ſed etiam ſep- Sæculo VII.

Caput XLVIII. timo ſub Walberto, Columbani poſt Euſtaſium ſucceſſore, Luxovii floruerunt litterarum ſtudia. Eo ſcilicet Abbate, [tam in religionis api-
Sæc. 2. Ben. ce, quàm etiam in perfectione doctrinæ] præ omnibus Galliæ monaſteriis Luxovienſe fulgebat cœnobium, ut etiam ex aliis cœnobiis *eruditionis gratia* Monachi deſtinarentur, ſicuti diſcimus ex vita S. Frodoberti Abbatis Cellenſis n. 6.

Hoc ſæculo vigebant in præcipuis, ſi non in omnibus Galliæ monaſteriis ſcientiæ: In Longoretico Francardus ejuſdem loci poſtea Abbas
Ibid. [erat nutritor & doctor filiorum Nobilium,] ex viſione Baronti n. 11.
Ibid. In Pictavienſi S. Hilarii Aicadrus, poſtea Abbas Gemmeticenſis, Anſfrido Monacho, ſapientia famoſiſſimo, pûer ad erudiendum traditus,
Ibid. ex ejus vita cap. 1. In Solemniacenſi. [Suſceptum B. Tillonem Elegius Sancto Remaclo Solemniacenſis monaſterii ſui Abbati tradidit nutriendum atque litteris imbuendum.... qui ſic tam ſæcularibus, quàm divinis inſtitutionibus inſtruendum... ſuis ſemper aſpectibus adſtare
Ibid. præcepit,] ex vita S. Tillonis. n. 4. In Stabulenſi [liberos ſuos liberalibus immo monaſticis inſtruendos diſciplinis] tradebant ſæculares
Ibid. viri ex vita S. Hadelini n. 5. In Gemmeticenſi [erat conſuetudo (S. Filiberti) de monaſterio circumquaque ad exhortandas animas fratres tranſmittere,] ex vita S. Filiberti n. 20. Denique SS. Botulfus & Adul-
Sæc. 3. Ben. fus in Gallia monachi [non ſolùm doceri, ſed ex gratia Dei inter perfectiores poteſtatem adepti ſunt docendi] ex vita S. Botulfi n. 2.

Quod hic de Galliæ monaſteriis aſſerimus, idem de Anglicanis multis poteſt exemplis confirmari, nimirum ſæculo VII. Theodorus ex Mo-
Sæc. 2. Ben. nacho Cantuarienſis Epiſcopus, & Adrianus Abbas, [quia litteris ſacris ſimul & ſæcularibus abundanter ambo erant inſtructi, congregata diſcipulorum caterva, ſcientiæ ſalutaris quotidie flumina irrigandis eorum cordibus emanabant, ita ut metricæ artis, Aſtronomicæ, & Arithmeticæ, eccleſiaſticæ diſciplinam inter ſacrorum apicum volumina ſuis auditoribus contraderent,] ex vita Sancti Theodori num.
Ibid. 5. Huetbertus etiam Abbas in Wiremuthenſi cœnobio [à primis pueritiæ temporibus non ſolùm regularis obſervantia diſciplinæ inſtitutus; ſed & ſcribendi, cantandi, legendi, ac docendi fuerat non parva exercitatus induſtria] ex libro 2. de vita S. Benedicti Biſcopi n. 18. His adjungendus eſt Beda Venerabilis, qui ut ſcribit Cuthbertus ejus diſcipu-
Sæc. 3. Ben. lus in ejus vita n. 2. in Girwenſi monaſterio [infantulus bonæ ſpei & divina & ſæculari litteratura diligenter imbuitur ... Et cum in latina erudiretur lingua, græcæ quoque peritiam non mediocriter percepit.] Neque verò in ſola latinæ & græcæ linguæ ſcientia profecit; ſed in omni etiam artium liberalium diſciplina; id quod teſtantur varia, quæ poſt ſe reliquit & hactenus perſeverant, omnigenæ doctrinæ monumenta. Porro quam infantulus acceperat doctrinam, eamdem factus in eodem monaſterio Magiſter fratribus ſuis poſtea reddidit.

Sæc. 2. Ben. Viguiſſe etiam in cœnobiis Monachorum Britanniæ minoris (Armoricam vocant) litterarum ſcientias, colligimus ex vita S. Judoci n. 3.

Quod ſi inde gradum faciamus in Hiſpaniam, idem & ibi reperiemus obtinuiſſe inſtitutum. Nam cùm S. Hildephonſus Toletanus Epiſcopus [ſub rudimentis adhuc infantiæ degens, divino tactus ſpiritu, vita delectatus Monachorum, contemtis parentum rerumque affectibus, Agalienſe monaſterium petierit, Monachumque ſe in eo multis ferè annis decenter exhibuerit,] ut loquitur Julianus Epiſcopus; & aliunde ex eodem Juliano ſcripſerit [quam plurimos libros luculentiore ſermone potiſſimos.] tantam haud dubium doctrinam in Agalienſi monaſterio imbibiſſe neceſſum eſt. CAPUT XLVIII. *In ejus vita num. 2 ibid.* *Num. 5.*

Intactum etiam hoc ſæculo Orientem relinquere non decet; in quo S. Theodorus Siceota defunctus eſt eſt anno 613. de quo item Georgius ejus diſcipulus, vitam illius ſcribens ita loquitur: [Infans ipſi oblatus ſum, qui & in ejus ſancto monaſterio enutritus à religioſiſſimo Præfecto litteras didici.] Circa idem tempus Johannes Moſchus Preſbyter & Monachus in monaſterio S. Theodoſii Abbatis & Archimandritæ, omnium quæ Jeroſolymis erant cœnobiorum, varia peragravit loca, luſtravitque monaſteria; quo in itinere viros etiam doctiſſimos & Philoſophos *diſciplinæ* & *ſtudiorum gratia* viſitavit, uti ipſe teſtatur in eo, quod adornavit, Prato ſpiritali cap. 171. & 172. Et hæc ſufficere debent pro ſæculo ſeptimo. *Bolland. 22. Aprilis.*

Sæculo VIII. S. Bonifacius in Nutſcellenſe cœnobium commigrans, ſub Wimberto Abbate piiſſimo eum in virtutibus ac litteris progreſſum fecit, ut docendi quoque munus pauló pòſt ipſe obierit. Poſtea tranſmittens in Germaniam, cùm eum populum ad verum Chriſti cultum adduxiſſet, proximas adhibuit curas, ut publicas ſcholas conſtitueret, [in quibus, ut loquitur Mabillonius noſter, inculta & efferata gens paulatim duros mores deponeret, & manſuetioribus ſanctioribuſque exculta diſciplinis, humanius ſaperet. Non ignorabat S. Bonifacius, quantum id novitiæ fidei intereſſet: eo curas ſuas direxit, & in Fritiſlarienſi primùm aſceterio, poſtea in Fuldenſi, tum Trajecti ad Rhenum, aliiſque in locis publicas aperuit ſcholas. Atque ne id genus exercitii eo mortuo inſuper haberetur, ſcripſit epiſtolam ad Fulradum, magnæ tunc in regno Francorum auctoritatis, in hæc verba: Deprecor celſitudinem Regis noſtri pro nomine Chriſti Filii Dei, ut mihi nunc viventi indicare & mandare dignetur circa diſcipulos meos, qualem mercedem poſtea de illis facere voluerit. Sunt enim penè omnes peregrini, quidam Preſbyteri, per multa loca ad miniſterium eccleſiæ & populorum conſtituti. Quidam ſunt Monachi per Cellulas noſtras & * infantes ad legentes litteras ordinati ſunt; & aliqui ſeniores, qui longo tempore mecum viventes laboraverunt, & me adjuvabant. De his omnibus ſollicitus ſum, ut poſt obitum meum non diſperdantur. Hinc mortuo Wigberto Fritiſlarienſis monaſterii Abbate præcipit, ut Wigbertus Preſbyter & Megingodus Diaconus Regulam inſinuent, & Magiſtri ſint infantium, & prædicent verbum Dei fratribus. Floruere deinde ſtudia litterarum in cœnobiis, *Sæculo VIII.* *Præf. ad ſæc. 3. Bened. n. 18.* * *f. infantibus ad legendas.*

Caput XLVIII. quantum æruginoſa illa ferebant tempora, ut non magis eſſent aſceteria virtutis, quàm ſcientiarum.] Hactenus Mabillonius.

Idem poſtea commendavit Carolus Magnus in Capitulari Aquiſgranenſi ſtatuens, [ut ſcholæ legentium puerorum fiant, ubi pſalmos, notas cantus, compotum, grammaticam per ſingula monaſteria & epiſcopia diſcant.] Longius hìc foret, nec præſentis eſt otii per omnia excurrere monaſteria. At præterire non poſſum ardens in litteris hoc ſæculo excolendis Benedictinarum virginum ſtudium: [Quæ laus, inquit iterum Mabillonius, etiam Bonifacio auctori tribuenda eſt. Is quippe in Britannia cùm degeret, non tantùm viros diſciplinis imbuit, verùm etiam Monachas, quæ tantæ ſapientiæ virum, ut ſcribit Willibaldus, præceptorem expetierunt. Quo præceptore *paginarum tranſcurrentes ſeriem, cæleſti inſtanter ſcrutinio inhærebant, & ſacramentorum arcana myſteriorumque abdita jugiter meditabantur.* In Germaniam ipſe profectus, religioſas feminas è Britannia iſtuc advocavit, ex quibus Cunihilt, & *filia ejus* Berathgit *valde eruditæ in liberali ſcientia in Turingorum regione conſtituebantur Magiſtræ*, ex Othloni lib. 1. cap. 25. Præter eas Lioba Biſchofheimenſi Parthenoni à Bonifacio præfecta, *lectionis ſtudio tanta diligentia incumbebat, ut niſi orationi vacaret, nunquam Divina pagina de manibus ejus abſcederet. Nam cum ab ipſis infantiæ rudimentis grammatica & reliquis liberalium artium ſtudiis eſſet inſtituta, tanta meditationis inſtantia ſpiritualis ſcientiæ perfectionem conabatur adſequi, ut conſentiente cum ingenio lectione, duplicato naturæ & induſtriæ bono, eruditiſſima redderetur.* Atque ut melius ſcias, quibus potiſſimùm ſtudiis animum informaret, audi Rodulfum ipſius vitæ ſcriptorem hoc modo proſequentem: *Sed & dicta SS. Patrum, & decreta canonum, totiuſque eccleſiaſtici ordinis jura plenitudini perfectionis adjecit.* Eo in Parthenone *non parvus ancillarum Dei numerus collectus eſt, quæ ad exemplum beatæ Magiſtræ, cæleſtis diſciplinæ ſtudiis inſtituebantur, & in tantum doctrinæ ejus proficiebant, ut plures ex illis poſtmodum Magiſtræ fierent aliarum, ita ut nulla, aut etiam rara in illis regionibus eſſent monaſteria feminarum, quæ non diſcipularum ejus magiſteria deſiderarent*,] &c.

Cap. 72. — *Præf. in ſæc. 3. num. 47*

Sæculo IX. S. Benedictus Abbas Anianenſis, ab antiquis, propter ardentem promovendæ ſanctæ Regulæ zelum, *Benedictus ſecundus* appellatus, de reſtituenda regulari obſervantia cogitans, mox etiam ſtudia litterarum redintegrare adniſus eſt: [Normam utilem, inquit Ardo in ejus vita n. 27. & monaſteriorum ſalubres conſuetudines didicit, ſuiſque eas tradidit Monachis obſervandas. Inſtituit Cantores, docuit lectores, habuit Grammaticos, & ſcientia ſcripturarum peritos, de quibus etiam quidam pòſt fuere Epiſcopi, aggregavit.] Eo agente congregatum anno 817. Aquiſgrani concilium ſtatuit, [ut *docti fratres* eligantur, qui cum ſupervenientibus monachis loquantur;] & ut [Scholæ in monaſterio habeantur eorum, qui ſunt oblati.] Et in Conſuetudinibus quas in monaſteriis à ſe inſtitutis recipi curavit, præcipit ut tempore lectionis [Prior jubeat alicui doctiori minus doctis fratribus vel do-

Sæculo IX — *Sæc. 4. Ben.* — *Can. 63.* — *Can. 45.* — *Tom. 4. Analect.*

ctrina

ctrina indigentibus lectionem tradere.] Quàm altas radices noſtris in monaſteriis emiſerit hoc ſæculo ſcientia litterarum, longum eſt enarrare: qui plura hac de re deſideraverit, adeat Mabillonii Præfationem ad Sæc. 4. Bened. part. 1. n. 175. ubi hoc argumentum fusè & eruditè ſuo more, proſequitur. CAPUT XLVIII.

Sæculo X. Dunſtanus & Æthelvoldus Epiſcopi collapſam in Anglia monaſticam diſciplinam reſarcire cupientes, ſopitas etiam in monaſteriis ſcientias ea de cauſſa reſuſcitare ſtuduerunt: nam ut teſtatur Ælfricus apud Spelmannum, uſque adeo litterarum ſtudium in Anglia defecerat, [ut Sacerdos nullus Anglicus epiſtolam noſſet vel latinè edere, vel è latino interpretari, uſque dum Archiepiſcopus Cantuariæ Dunſtanus, & Epiſcopus Æthelvoldus hanc in monaſteriis reſuſcitarent.] Ea propter ab Alfredo Rege è Gallia evocatus in Angliam fuit Grimbaldus, poſtea Abbas Wintonienſis, [ut litteraturæ ſtudium in Anglia ſopitum & penè emortuum ſua ſuſcitaret induſtria,] inquit Willelmus Malmesburienſis. Eadem ratione [tranſmiſſo S. Oſwaldus ocius nuntio, quemdam virum nominatiſſimum Abbonem, qui liberalium artium notitiam imis hauſerat medullis, de cœnobio Floriacenſi evocatum, apud Rameſiam ſcholas regere, & novellas recentis hortuli ſui inſitiones doctrinæ ſuæ rore rigare conſtituit.] *Sæculo X. Tom 1. Conc. Angl. pag. 618. Lib. 2. de geſt. Angl. Reg. cap. 4. Vita 2. S. Oſvald. n. 20. ſæc. 5. Benedict.*

Eodem ſæculo Fulco Remenſis Archiepiſcopus, qui in Sithienſi ſeu S. Bertini monaſterio fuerat educatus, duplicem in eccleſia ſua reſtituit ſcholam; & uni Remigium Antiſſiodori apud S. Germanum: alteri Hucbaldum Elnonenſem ſeu S. Amandi in Belgio Monachos præfecit.

Sæculo XI. in omnibus paſſim monaſteriis florebant litterarum ſcientiæ; quæ res adeo perſpicua eſt, ut in ea probanda diutius immorandum non ſit. *Sæculo XI.*

Sæculo XII. ineunte antiquum priſcorum Monachorum fervorem renovarunt Ciſtercienſes, qui in ipſis Ordinis ſui cunabulis ſtudiis litterarum operam dare cœperunt; vivente certè S. Bernardo, ut patet ex libro Inſtitutorum Capituli Generalis Ciſtercienſis, qui liber complectitur varias definitiones ab initio Ordinis in Capitulis Generalibus editas uſque ad annum 1134. quo ipſa prodiit in lucem, hoc eſt annis circiter viginti ante S. Bernardi obitum. In eo ſiquidem extat integrum caput *de pueris litteras diſcentibus*; quo præſcribitur, ut [nullus puerorum doceatur litteras intra monaſterium, vel in locis monaſterii, niſi ſit *Monachus*, vel receptus in probatione Novitius; quibus tempore lectionis diſcere liceat. Et notandum quia nullum niſi poſt quintum decimum ætatis ſuæ annum in probatione ponere licet.] Hujus Statuti praxim videre eſt in vita S. Hildegundis Virginis n. 21. ab auctore coævo ſcripta; quæ ſub virili habitu, mutato proprio nomine in *Joſeph*, Schonaugienſe virorum monaſterium Ordinis Ciſterc. ingreſſa, & ad probationem cum aliis novitiis admiſſa cùm fuiſſet, Domnus Abbas Gothefridus, inquit vitæ ſcriptor & connovitius, [qui tunc præerat monaſterio Scho- *Sæculo XII. Cap. 78. Bollan. 20. April.*

Mmmm

CAPUT XLVIII. naugienſi, audiens Joſeph inter fratres legentem & pſallentem, intellexit quòd in ſtudio diſcendi non modicum neglectus fuerit. Ideoque neſcio quo pacto, quo merito, cùm ego nuper veniſſem de ſæculo adoleſcens erudiendus & inſtituendus, ipſum mihi commendavit, ut infra domum probationis quo ad poſſem erudirem, regerem, inſtruerem. Feci quod potui.] &c. Et certè ſi non ſtuduiſſent; unde tot viros eruditiſſimos ad Epiſcopales Cathedras, & ad hæreticos profligandos, maximè Albigenſes eccleſiæ ſubminiſtrare potuiſſent?

Summorũ Pontificum & Conciliorum decreta pro ſtudiis Monachorum. De ſubſequentibus ſæculis ſupervacaneum eſt dicere: ſufficient Conciliorum ſummorumque Pontificum Decreta, ad eos revincendos, qui nullas aſſerunt extare ſanctiones eccleſiaſticas; quibus permittantur aut præcipiantur Monachis ſtudia. Concilii Aquiſgranenſis ſuprà citata non revocamus ſtatuta. Celebris eſt edita in Concilio Viennenſi Clementis V. Decretalis, in qua inter alia ad propoſitum noſtrum legitur: [Ut ipſis Monachis proficiendi in ſcientia via opportunior non deſit, in ſingulis ipſorum monaſteriis, quibus ad hoc ſuppetunt facultates, idoneus teneatur magiſter, qui eos in primitivis ſcientiis inſtruat diligenter.] Concilii Viennenſis decretum amplius explicat Benedictus Papa XII. in ſua pro Monachis Benedictinis conſtitutione, ubi ſic loquitur: *Cap. 6.* [Quia verò per exercitium lectionis acquiritur ſcientiæ margarita, & per ſtudium ſacræ paginæ ad cognitionem excellentiæ Divinæ familiarius pervenitur, ac per cognitionem humani juris animus rationabilior efficitur, & ad juſtitiam certius informatur; nos cupientes, ut viri ejuſdem Ordinis ſeu Religionis in agro Dominico laborantes in primitivis, ac deinde in Divini & humani, canonici videlicet jurium ſcientiis inſtruantur; Conſtitutioni Clementis Papæ V. & prædeceſſoris noſtri de Monachis in ſcientiis primitivis inſtruendis infra monaſteria, quibus degunt, editæ inhærentes, illam volumus ac præcipimus firmiter obſervari: & nihilominus adjiciendo ſtatuimus, & ordinamus, ut in quibuslibet eccleſiis cathedralibus, & monaſteriis, prioratibus, & aliis conventualibus & ſolemnibus locis, quibus ad hoc ſufficiunt facultates Ordinis ſeu Religionis hujuſmodi, deinceps habeatur magiſter, qui Monachos eorum doceat in hujuſmodi ſcientiis primitivis: videlicet *grammatica, logica, & Philoſophia*, proviſo attentius, ut ſæculares inſtruendi cum ipſis Monachis docendis nullatenus admittantur.... Præcipimus inſuper in virtute obedientiæ cunctis Viſitatoribus in Provincialibus capitulis deputandis, quòd omnia & ſingula de magiſtris inſtructoribus, & perſonis inſtruendis, & aliis, circa ea ſuperius ordinata faciant auctoritate apoſtolica, per cenſuram eccleſiaſticam, & alia opportuna remedia (appellatione remota) firmiter obſervari. Et nihilominus ea quæ ſuper prædictis fecerint, & invenerint, præſidentibus capitulo provinciali referant; qui etiam auctoritate apoſtolica præfata, ſi videatur eiſdem, vel ipſorum majori parti, contra negligentes vel rebelles in præmiſſis fortius procedere non poſt-
Spicil. tom. 5 ponant,] &c. Hoc Benedicti Papæ *ſalutare ſtatutum* renovavit poſtea

Triſtandus Archiepiſcopus in Concilio Senonenſi anno 1485. art. 3. cap. 1. Et noviſſimè Concilium Tridentinum definit, ut [in monaſteriis *Monachorum*, ubi commodè fieri queat, etiam lectio ſacræ ſcripturæ habeatur: qua in re ſi Abbates negligentes fuerint, Epiſcopi locorum in hoc, ut ſedis Apoſtolicæ delegati, eos ad id opportunis remediis compellant.] Quod planè de ſimplici ſacræ Scripturæ lectione, quæ ubique commodè fieri poteſt, ſed de accurata, qua obſcuriores extricatioreſque difficultates ſtudioſè elucidantur, intelligi debet.

CAPUT XLVIII. *Seſſ. 5. in decret. de Reformat. cap. 1.*

Quartò. Dicunt exemplum Chriſti & SS. Apoſtolorum, qui numquam ſtuduiſſe, aliquando manibus laboraſſe leguntur, nullum ſtudiis Monachorum obicem afferre; cùm infuſam cælitus habuerint ſcientiam, quam ubi ſimiliter acceperint Monachi, libenter à ſtudiis abſtinebunt. Porro quod de labore Apoſtolorum dicitur, ſolos Paulum & Barnabam reſpicere; nam ceteri Apoſtoli nullum egiſſe opus manuum leguntur poſt adventum Spiritus-ſancti, ut docet Rupertus & ante eum S. Auguſtinus. Immo quod Paulus laboravit, non neceſſitate; ſed ut ipſe ait, ne quod evangelio poneret impedimentum: [Infirmorum periculis, inquit S. Auguſtinus, ne falſis ſuſpicionibus agitati, odiſſent quaſi venale Evangelium, tamquam paternis materniſque viſceribus tremefactus hoc fecit.] Qua eadem ratione, S. Doctor hortatur Monachos ad laborem: [Miſeremini ergo & compatimini, & oſtendite hominibus, non vos in otio facilem victum, ſed per artam viam hujus propoſiti, regnum Dei quærere. Eadem vobis cauſſa eſt, quæ Apoſtolo fuit, ut amputetis occaſionem iis qui quærunt occaſionem, ut qui illorum putoribus præfocantur, in odore veſtro bono reficiantur.]

IV Exemplum Chriſti & Apoſtolorum Monachorum ſtudiis nihil obeſſe. *Rupert. lib. 3. in Reg. S. Ben. cap. 5. S. Aug. de Opere Monach.*

Quintò. Cùm non tam corporis, quàm mentis otioſitas timenda ſit; præceptum fugiendi otii, aiunt, longè ſalubrius ſtudiis, quæ totum animum applicant, quàm labore manuum adimpleri, qui corpus quidem occupat, ſed integram quaque vagandi libertatem menti relinquit. Si quis verò pergat objicere non omnes eſſe capaces ſtudii; reſpondent. 1. neque omnes capaces eſſe laboris. 2. in monaſteriis diſtinguenda eſſe duo Religioſorum genera; Monachorum, qui divinis altaribus ſunt deſtinati; & Converſorum, qui exterioribus tantùm operibus deſtinantur: atque in locis bene rectéque inſtitutis, nullos in Monachos admitti, qui jam optimis non ſint imbuti ſtudiis, aut ſaltem ſtudendi capaces exiſtant. Eos verò qui omnino ſunt deſtituti litteris, ad ſecundum religioſorum genus eſſe revocandos; quibus non modò non permittuntur ſtudia; ſed modis omnibus interdicuntur: quod ſi quis fortè ex primis nec divinis nec humanis perfectè poſſit erudiri litteris; præſto eſſe S. Benedicti præceptum, ut ei in tali caſu talis opera aut ars injungatur, ut non permaneat otioſus.

V. Studio amplius fugari otium quàm labore.

Sextò. Dicunt non minus corpus atteri ſtudiis, quàm labore, quo valetudinis tuendæ gratia utuntur non pauci; nec unum eſſe apud Monachos carnis mortificandæ genus. Mortificatur enim jejuniis, mortificatur vigiliis, mortificatur flagellis, mortificatur aſpero veſtitu. &c.

VI. Studio corpus affligi.

CAPUT XLVIII. VII. Studio ſolidã foveri devotionem.

Septimò. Dicunt longè præſtantiorem Monachis ſtudia conferre devotionem, quàm opus manuum; multoque ſolidiorem in doctis probari pietatem, quàm reperiatur in idiotis; ſtudiis divina cognitione mentem illuſtrari, cæleſti deſiderio cor inflammari, pioſque animi motus excitari: at verò exercitationem corporalem ad modicum valere, ſed pietatem ad omnia utilem eſſe. Nota eſt omnibus celebris illa Abbatis Guillelmi ſententia: *Subdivalia exercitia & opera ſicut ſenſus diſtrahunt, ſic ſæpe etiam ſpiritum exhauriunt.* Cujus rei periculum fecerat Rupertus Abbas Tuitienſis, uti ipſe teſtatur his verbis: [In cœnobiis bene ordinatis vix ſufficiunt ad curſum Ordinis complendum dies æſtivi, maximè ſi congregatio major vel numeroſior fuerit: & ſi aliquando moliuntur aliquid de opere manuum, communiter exeuntes ad operandum, quod propter brevitatem impenſæ horæ non tam opus dixerim, quàm operis ſimulacrum; totum ferè quotidianum ſpiritualis operis exercitium redditur inſipidum, impeditum, & nonnulla ſuimet particula mutilatum] &c. Hinc vulgata illa Abbatis Irenæi narratio de quodam ſene commorante in Scete, quod ſcilicet [diabolum viderit noctu ſarculos, raſtra, & cophinos præbentem fratribus:] qui à ſene interrogatus, quid hæc eſſent? Reſpondit: [Diſtractionem præparo fratribus, ut his occupati, fiant negligentiores ad orandum & glorificandum Deum.]

Ad frat. de Monte Dei cap. 22. *Lib. 3. in Regul. S. B. cap. 12.* *Iohan. Moſch. in Prat. Spir. cap. 55.*

VIII. Scientiam bene ordinatam humilitatem generare.

Octavò. Cùm humilitas ſit virtus, qua homo propria ſui ipſius cognitione ſibi ipſi vileſcit; nec aliunde cognitionem illam niſi ſtudiorum beneficio, aut ſingulari Dei dono perfectè poſſit acquirere; longè majorem, aiùnt, ſcientias parere humilitatem, quàm ignorantia queat adipiſci. Et certè, quos in monaſteriis humiliores reperi, hos omnium doctiſſimos, aut ſtudiis ſcientiiſque faventes deprehendi: ut meritò de his dici poſſet, quod in Dionyſio Exiguo ſuo tempore doctiſſimo laudavit Caſſiodorus: [Fuit in illo cum ſapientia magna ſimplicitas, cum doctrina humilitas, cum facundia loquendi parcitas.] Porro vulgatum illud Apoſtoli effatum *Scientia inflat*, intelligendum eſſe de ſcientia caritate deſtituta; qualem Monachi non modò non deſiderant, ſed modis omnibus averſantur. Ceterùm & opera manuum ſuos habere inflatos, [neque in ſolo rerum corporearum nitore atque pompa, ut ait S. Auguſtinus; ſed etiam in ipſis ſordibus luctuoſis eſſe jactantiam, & eo periculoſiorem, quo ſub nomine ſervitutis Dei decipit.] id quod S. Benedictum haudquaquam latere potuit, qui propterea loquens de artificibus monaſterii, jubet ut, [ſi aliquis ex eis extollitur pro ſcientia artis ſuæ, eo quod videatur aliquid conferre monaſterio, hic talis erigatur ab ipſa arte, & denuo per eam non tranſeat.]

De Inſtitut. Divin. litt. cap. 23. *Lib. 2. de ſerm. Domini in Monte cap. 12.* *Cap. 57.*

IX. Ignorantia Regularem diſciplinã diſſipari.

Nonò. Ex omnium penè auctorum conſenſu conſtat ignorantiam omnem penitus in monaſteriis enervaſſe Regulæ vigorem; adeo ut mirum ſit quoſdam lapſum obſervantiæ Regularis in ſcientiam litterarum refundere; qua in re non levem viris ſanctiſſimis inurunt injuriam, qui ut everſam inter Monachos diſciplinam redintegrarent, nullum ſalubrius adhi-

i poſſe remedium exiſtimarunt, quàm ſi Monachos ſacris litterarum ſtudiis informarent; id quod feliciter in Galliis executus eſt Benedictus Abbas Anianenſis, & in Anglia Dunſtanus, Athelvoldus & Oſwaldus Pontifices Sanctiſſimi, illuc ad id advocatis ex alienis Regnis & Provinciis doctiſſimis Monachis. Porro qui aſſerunt octavo nonoque ſæculo ſcientias in monaſteriis tantùm florere cœpiſſe, eaſque ruinæ obſervantiæ regularis, quæ circa medium ſæculum nonum contigit, cauſſas faciunt; avero longè aberrant. Nam primò litteras longè ante ſæculum octavum in monaſteriis floruiſſe ſuprà luce clarius demonſtratum eſt. Secundò nec verum eſt, quod lapſum obſervantiæ ex ſtudiis litterarum proveniſſe docent; qui ſi legiſſent Hiſtorias, non ſtudiis, hujuſce rei cauſſam attribuiſſent, ſed bellis civilibus & incurſionibus Normannorum, qui ſpoliatis incenſiſque monaſteriis, Monachos omnes ſparſim effugarunt; ut vix ullum extiterit in univerſo Francorum regno cœnobium, quod eorum potuerit evadere furorem. Veram & unicam hancce cauſſam agnovit Adſo Dervenſis Abbas, qui ſæculo X. libellum de miraculis & tranſlatione S. Baſoli deſcribebat, ubi apertè docet, quod in S. Baſoli cœnobio [partim propter incurſus barbaricos, partim verò propter frequentes & perpetes in regno Principum diſcordias, omnis antiquorum Patrum deperit inſtituta traditio.] Additque: [Tunc etiam & alia monaſteria ſunt ſuo honore privata, nudatæ rebus eccleſiæ, & plurimæ ſubverſæ.] Nec magis eis favet, quem citant, truncatus concilii Vernenſis canon; quem, ut plenè intelligatur, plenum & integrum hìc referre opus eſt: [In locis ſanctis, hoc eſt monaſteriis, alios ſtudio, nonnullos deſidia, multos neceſſitate victus & veſtimenti à ſua profeſſione deviare comperimus.] Hoc in canone ſtudium opponitur neceſſitati; neceſſitas verò non opponitur niſi ſpontaneæ voluntati; ſtudium igitur hic loci non pro litterario exercitio ſumitur; ſed pro corrupta animi propenſione in malum. Atque eo ſenſu Vernenſis concilii canonem Gallicè reddidit, qui nuper Diſſertationem de hemina vini Benedictina vulgavit, vir doctiſſimus, ubi ſic loquitur: *Le Concile de Vernon tenu ſous Charles le Chauve, témoigne qu'encore de ſon temps quantité de Moines eſtoient ſortis de leur voye, les uns par un deſſein formé, les autres par pure negligence, & la pluſpart faute d'avoir ſeulement de quoy vivre & ſe vêtir.* Nec magis audiendi videntur, cum eorum Monachorum lapſum qui Origenis errores ſecuti, Euthychetis hæreſes amplexi, Adelfi & Euchitarum falſas novitates tuiti ſunt, Neſtorii, ac Severi impia dogmata propugnarunt, aut Antropomorphitis adhæſerunt; ſtudiis litterarum adtribuunt. Nam qui id ita aſſerunt, ipſi ſibi manifeſtè contradicunt; cùm ignota antiquis Monachis ſtudia fuiſſe doceant. Melius ſanè, & veritati magis conſentanee dixiſſent, ſi Monachorum illorum, qui tot in Oriente turbas & ſcandala excitarunt, caſum non in ſtudia, ſed in eorum imperitiam refudiſſent. Et certè ſi ſtuduiſſent, adeo ſtolidos errores tam cæco furore haud ſecuti fuiſſent. Unde & magni Euthymii diſcipuli, qui ut ſuprà demonſtratum eſt, ſtu-

CAPUT XLVIII.

Cap. 1. ſæc. 4. Bened.

Cap. 12.

In reſp. ad objec.3. n. 6.

CAPUT XLVIII.

diis operam navabant, ſoli etiam ferè ex omnibus Palæſtinæ Monachis rectæ fidei adhæſerunt. Abſit ergo, abſit ut ſcientiis cœnobiorum inordinationes imputemus, abſit ut propenſionem ad ſacras litteras, quas Summi Pontifices & concilia Monachis commendant, relictam in monaſteriis eſſe à dæmone dicamus ad regularis obſervantiæ ſubverſionem. Longè aliter ſentiebat videratque Adalbero Auguſtenſis eccleſiæ Epiſcopus, qui rediens è monaſterio S. Galli, ubi omnes tunc ſcientiæ vigebant, & quod devotionis gratia viſitarat; [interrogatus inter cetera aliquando à ſuis, inquit Ekkehardus Sanctigallenſis Monachus, eſſetne nobiſcum, ut fama vulgavit, religio cum doctrina, ſeveritas cum diſciplina? Ceteri, inquit, quid ſentiant neſcio, quod mihi animo eſt pronuntio: Unum ego ſanctum, & hunc defunctum quæſivi; vivos autem, ut verè fratres fatear, ſanctiſſimos inveni. Doctrinam verò illorum & diſciplinam in virtutum eorum operibus videre eſt. Delectat me talium memorari, quos quidem ut iterum videam vix expecto,] &c. Igitur ſi qui aliquando Monachi ſcientiis dediti prolapſi ſunt, id non ſcientiis, quibus à crimine deterreri potuerant, adſcribendum eſt; ſed perverſæ cordis eorum diſpoſitioni. Neque exiſtimandum meliorem futuram fuiſſe ſortem illorum, ſi haud quaquam ſtuduiſſent; nam etſi ea non perpetraſſent crimina, quibus abutentes ſtudio perierunt; majora forſitan commiſiſſent non ſtudentes. Voluntas quidem peccati mutaſſet objectum, ſed non malam cordis diſpoſitionem.

In vit. Notkeri Balbul. apud Boll. 6. April.

X. Neceſſarias eſſe ſcientias ad ſcripturæ intelligentiam.

Decimò. Cùm omnes jam Monachi ex eccleſiæ præſcripto ſacerdotio initientur, & præcipuum tam Sacerdotum, quàm Monachorum ſtudium, circa ſacram ſcripturam verſari debeat; ad perfectam ejus intelligentiam conſequendam, neceſſarias eſſe etiam aliarum diſciplinarum ſcientias aſſerunt, probantque in primis auctoritate S. Auguſtini, qui in libris de doctrina Chriſtiana totus in eo verſatur. Supponit enim ſanctus Doctor duabus ex cauſſis ſolere non intelligi ſcripturas, [ſi aut ignotis, aut ambiguis ſignis,] id eſt verbis obteguntur. Deinde facta diſtinctione inter ſigna propria & tranſlata, ſeu metaphorica: [Contra ignota ſigna propria, inquit, magnum remedium eſt linguarum cognitio. Et latinæ quidem linguæ homines, quos nunc inſtruendos ſuſcepimus, duabus aliis ad ſcripturarum Divinarum cognitionem opus habent, Hebræa ſcilicet & Græca, ut ad exemplaria præcedentia recurratur, ſi quam dubitationem attulerit latinorum interpretum infinita varietas.] Et poſtea: [In tranſlatis verò ſignis, ſi qua fortè ignota cogunt hærere lectorem, partim linguarum notitia, partim rerum, inveſtiganda ſunt.] Igitur præter linguarum ſcientiam ad intelligendas ſcripturas ex Auguſtino neceſſaria eſt etiam cognitio rerum: [Rerum enim ignorantia facit obſcuras figuratas locutiones, cùm ignoramus vel animantium, vel lapidum, vel herbarum naturas, aliarumve rerum, quæ plerumque in Scripturis ſimilitudinis alicujus gratia ponuntur.] Addit S. Doctor: [Numerorum etiam imperitia

Lib 2. c. 10. *Cap. 11.* *Cap. 16.*

multa facit non intelligi, tranſlatè ac myſticè poſita in Scripturis.] Et poſt pauca: [Non pauca etiam claudit atque obtegit nonnullarum rerum muſicarum ignorantia.] Deinde ubi nonnulla dixit de iis quæ Chriſtiano fugiendæ ſunt ſcientiis, de utilibus & neceſſariis ad intelligendam Scripturam ſubjungit hoc modo: [Quidquid igitur de ordine temporum tranſactorum indicat ea, quæ appellatur Hiſtoria, plurimùm nos adjuvat ad ſanctos libros intelligendos, etiamſi præter eccleſiam puerili eruditione diſcatur; nam & per Olympiadas, & per Conſulum nomina multa quæruntur à nobis, & ignorantia conſulatus, quo natus eſt Dominus, & quo paſſus eſt nonnullos coëgit errare.] &c. Et narratis nonnullis in gratiam & laudem Hiſtoriæ: [Eſt etiam, inquit, narratio demonſtrationi ſimilis, qua non præterita, ſed præſentia indicantur ignaris. In quo genere ſunt quæcumque de locorum ſitu, naturiſque animalium, lignorum, herbarum, lapidum, aliorumque corporum ſcripta ſunt. De quo genere ſuperiùs egimus, eamque cognitionem valere ad ænigmata Scripturarum ſolvenda.] Sequenti capite laudat etiam artium mechanicarum peritiam: Tum tranſiens ad liberales artes, ſeu ſcientias, quæ ad rationem animi pertinent, laudat in primis Dialecticam: [Diſputationis diſciplina, inquit, ad omnia genera quæſtionum, quæ in litteris ſanctis ſunt penetranda & diſſolvenda plurimum valet: tantùm ibi cavenda eſt libido rixandi, & puerilis quædam oſtentatio decipiendi adverſarium.] Et laudata pluribus dialectica, commendat etiam Rhetoricam, & Arithmeticam ſeu numerorum ſcientiam. Ac tandem ſub finem ſecundi libri dicit: [Philoſophi autem qui vocantur, ſi qua fortè vera &c. fidei noſtræ accommodata dixerunt, maximè Platonici, non ſolùm formidanda non ſunt; ſed ab eis tamquam injuſtis poſſeſſoribus in uſum noſtrum vindicanda.] Dictis hactenus ex S. Auguſtino concinunt ea, quæ ſuprà retulimus ex Caſſiodoro, iiſque addere potuiſſemus S. Epiphanii ſuffragium, aſſerentis ei qui plurimas Sacræ Scripturæ partes intelligere voluerit, neceſſariam eſſe cognitionem libelli, quem ipſe de ponderibus & menſuris compoſuit. Sed hæc ſufficere credimus in gratiam ſtudiorum.

Caput XLVIII. — *Cap. 28.* — *Cap. 29.* — *Cap. 31.* — *Cap. 36. & ſeq.* — *Cap. 40.*

Jam verò liberum unicuique relinquimus, quam ex duabus voluerit, amplecti ſententiam, ita tamen ut qui ſtudiis operam dare ſibi propoſuerint, alios velut ignaros & idiotas non contemnant; quia [melior eſt humilis ruſticus quàm ſuperbus Philoſophus, qui ſe neglecto curſum cæli conſiderat.] Nec viciſſim qui ſtudiis laborem præferendum eſſe cenſuerint, ſtudentes tamquam elatos, ſuperbos, mente & corde corruptos non deſpiciant; quia [Si quis futurus eſt *perfectus Monachus*, indiget *& divinorum eloquiorum eruditione*, & converſationis integritate, ut tanta *dignus* factus ſit mutatione] ut loquebatur olim Juſtinianus Imperator; & quia exploratum eſt, [nullum acrius venenum animas & corpora religioſarum perſonarum enecare, quàm litterarum atque ſcientiarum ignorantiam,] ut aiunt Monachi Camaldulenſes. Alioquin dictum ſibi audiant illud Gilberti de Hoillandia Ciſtercienſis Ordinis Abbatis

Lib. 1. de Imit. Chriſt. cap. 2. — *Novell. 5.* — *Hiſtor. Camald. lib. 3. cap. 5.*

CAPUT XLVIII *Tract. 7. part. 1. num. 6.* celeberrimi: [Paulus dicit: Fructificantes & creſcentes in ſcientia Dei: Iſti è contra, propria non contenti inſcitia, contemnunt aliorum ſcientiam, & invidi æſtimatores, ſapientiæ ſtudia ſtoliditatem interpretantur, ſobriam ſubtilitatem inſaniæ & jactantiæ denigrant nota, operantes ipſi cibum qui perit, non qui permanet in vitam æternam.]

Libri in quadrageſima quo ritu dandi.

IN QUIBUS DIEBUS QUADRAGESIMÆ ACCIPIANT OMNES SINGULOS CODICES DE BIBLIOTHECA, &c. Quonam verò ritu, audiendum eſt ab Hildemaro: [Sciendum eſt, inquit, quia iſto modo dantur libri in capite quadrageſimæ. Ille Bibliothecarius qui eſt monaſterii, defert omnes libros cum adjutorio fratrum in capitulum: deinde ſternuntur tapetia, & ſuper tapetia ponuntur libri. Capitulo finito, tunc legit Bibliothecarius in breve, qui frater habet librum uſque ad illam horam. Tunc ille frater ponit librum, quem habuit in tapeti; & tunc ille Prior, aut cui ille juſſerit, accipit librum illum, & interrogat illum fratrem de illo libro ſapienter, cauſſa probationis, ut cognoſcat utrùm ſtudiosè legerit librum. Si verò ille frater reſponderit de libro illo; tunc interrogat illum qui liber illi utilis eſt; & tunc quem poſtulaverit, dabit illi. Si autem cognoverit Abbas illi non eſſe aptum; tunc dicet illi: Non eſt tibi liber iſte aptus, ſed talis aptus eſt tibi, & tunc non dabit illi quem quæſivit, ſed quem cognoverit illi aptum eſſe. Si autem talis fuerit frater, qui non potuerit rationem de libro ponere ſecundùm interrogationem; tunc ſi videt ille Abbas, quia negligenter legit librum illum, non dabit alium illi, ſed ipſum reddit, & tandiu illum habebit poſtea, donec illum ſtudiosè legerit; & dicit illi: Quia non legiſti bene, debuiſti antè ſignificare, ut tibi dediſſemus tempus interrogandi. Si autem cognoverit Abbas illum fratrem ſtudioſum in lectione, & tamen non potuit intelligere, dat illi alium librum. Poſtquam autem ierint omnes fratres de capitulo, tunc inſpicit Abbas, & requirit utrùm ſint inibi omnes libri per brevem. Si fortè non invenerit libros totidem, ſicuti habet brevem; tunc quærit diligenter uſquequo invenerit.] Eumdem penè ritum offendes apud Udalricum l. 1. c. 52. & Lanfrancum in Statutis cap. 1. § 3. in conſuetudinibus Floriacenſis monaſterii, & in libro uſuum Ciſtercienſium cap. 15.

In hoc penè ſolo differunt, quod Lanfrancus, Udalricus, & Conſuetudines Floriacenſes libros diſtribuant feria ſecunda poſt Dominicam primam quadrageſimæ, quæ conſuetudo obtinebat apud Caſſinenſes tempore Bernardi Abbatis; Uſus Ciſtercienſes Dominica ipſa. Sed Boherius feria quarta cinerum dandos eſſe aſſerit, quod nec improbat Bernardus Caſſinenſis; aitque nonnullis in monaſteriis ita ſuo tempore obſervatum fuiſſe. Porro acceptos libros cum aliis mutare nemini licitum erat, ſtatuente concilio Aquiſgranenſi, [ut in quadrageſima libris de bibliotheca ſecundùm Prioris diſpoſitionem acceptis, alios, niſi Prior decreverit expedire, non accipiant]

Can. 19.

Circatores

ANTE OMNIA SANÈ. Quod Richardus de S. Angelo explicat *antequam*

tequam libri aſſignentur. Et tamen Ciſtercienſes ſtatim poſt prædictorum librorum diſtributionem fratres in capitulo deſignant, qui juxta Regulam circumeant monaſterium. CAPUT XLVIII. quando inſtituendi.

DEPUTENTUR VNUS AUT DUO SENIORES. Non tam ætate, quàm virtute, & ſapientia. *Lib. Vſuum Ciſterc. cap.* 15.

QUI CIRCUMEANT. Unde & in Concordia Dunſtani c. 7. *Circæ* dicuntur; in Statutis Lanfranci c. 4. *Circumitores* & *Circæ*; In Conſuetudinibus S. Benedicti Anianenſis tom. 4. Analect. & apud Udalricum l. 3. c. 7. *Circatores*; apud Petrum Vener. l. 1. mir. c. 20. *Circuitores*, denique in Statutis S. Adalardi lib. 2. cap. 6. *Circinnatores*.

MONASTERIUM. Id eſt monaſterii officinas: [Providentes officinis, inquit liber Uſuum Ciſtercienſium, clauſtro, oratorio, capitulo, dormitorio, calefactorio, refectorio, coquina, auditoriis, ne fortè aliquis inconvenienter ſe habere inveniatur, & propter hoc officinas prædictas ingredi poterunt, exceptis auditoriis.] Et tamen ex Lanfranci Statutis: [Officinas monaſterii numquam pro hac cura ingrediantur; ſed oſtia eorum proſpiciant, ſi fortè aliqui fratres per curiam vadant vagantes, aut ſtent, vel ſedeant fabulantes.] Eorum officium. *Cap.* 15. *Cap.* 4.

HORIS QUIBUS VACANT FRATRES LECTIONI. Immo etiam aliis: [Totum clauſtrum, infit Udalricus, non ſemel; ſed multoties in die circumeant, ut nec locus ſit nec hora, in qua frater ullus ſecurus eſſe poſſit, ſi tale quid commiſerit, non reprehendi & non publicari.] MSS. Conſuetudines S. Benigni Divionenſis has præſertim horas recenſent: [Hi vadunt poſt offerendam majoris miſſæ & minoris quacumque die; & poſt cœnam cùm bis reficiunt; & cùm ſemel, poſt prandium. Vadunt & ad officium defunctorum. Surgunt etiam multoties de prandio, aut de cœna, non omnes, ſed aliqui, cùm ſuſpicantur ſe reperturos in cellario ſeu eleemoſynaria aliquid negligentiæ, aut alicubi prope refectorium, ut ſi opus fuerit, ſtatim poſſint occurrere cum ceteris ad verſum poſt finem prandii. Solent quoque ire ad intervallum, quod eſt poſt pulſationem cimbali uſque ad prandium.] Statuta Lanfranci duo addunt tempora, ante nocturnos, & ſub finem matutinorum ſeu laudum. *Lib.* 3. *c.* 7. *Cap.* 4. *Cap.* 4.

SED ETIAM ALIOS EXTOLLIT. Hoc eſt à lectione diſtrahit, ut explicat citatus à Bernardo Caſſinenſi Petrus Diaconus. vel, ut habet Hildemarus, alios extollit, ideſt aliis occaſionem jactantiæ tribuit, cùm lectioni attenti, eum otio & fabulis vacantem videntes, illo ſe exiſtimant meliores, cum Phariſæo dicentes: non ſum ſicut ceteri hominum. utrumque hunc ſenſum habes apud Nicolaum de Fractura.

HIC TALIS, SI QUOD ABSIT, REPERTUS FUERIT. Notandus in tabulis, proclamandus in ſequenti capitulo, ut videre eſt in Conſuetudinibus S. Benedicti Anianenſis: quibus concinit Concordia Dunſtani his verbis: [Quod ſi invenerit, nullatenus illud debet reticere in capitulo venturi diei.] Et Statuta Lanfranci: [Dum circumeunt, nullum ſignum faciant, nulli quacumque occaſione loquantur, ſtudiosè *Tom.* 4. *Analect.* *Cap.* 7. *Cap.* 4.

Caput XLVIII. tantùm negligentias & offenſiones inſpiciant, & tacitè prætereuntes, de eis poſtea in capitulo etiam clamores faciant.] Idem habent Divionenſes S. Benigni Conſuetudines cap. 4.

Ex Hildemaro tamen Circatores aliquam videntur habuiſſe facultatem corrigendi delinquentes: [Iſti ſeniores, inquit, debent poteſtatem habere corrigendi Decanos, & Præpoſitos, etiam ipſum Abbatem; quamquam non omnes uno modo; ſubjectos ammonendo, rogando, atque increpando; Priores rogando.] De Prioribus tamen ita *Lib. 3 cap 7.* ſcribit Udalricus: [Domno Abbati & Priori ita deferunt Circatores, ut nequaquam veniant, ubi eos noverint eſſe, quia ſcriptum eſt: non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum.]

Accedentibus autem Circatoribus, qui ex licentia de rebus neceſſariis colloquebantur, hoc eis ſignificare haud morabantur, teſtante *Ibid* Udalrico, quia [obedientiarii, qui non poſſunt omittere, ut aliquando, aliis ſilentibus, de obedientiis ſuis loquantur, ſi quem Circatorum viderint ſupervenire; continuò aſſurgunt, & ſummatim demonſtrant, *Cap. 4.* quæ ſit eis neceſſitas loquendi.] Et Statuta Lanfranci: [Cùm autem extra clauſtrum inveniunt aliquos fratres loquentes, ſimul aſſurgant eis ipſi loquentes; dicatque eis unus eorum, ſi ita eſt, quia per licentiam ibi loquuntur.] Idem habent Divionenſes S. Benigni Conſuetudines.

Horæ incompetentes. NEQUE FRATER AD FRATREM JUNGATUR HORIS INCOMPETENTIBUS. Quid ſint horæ competentes, oſtendimus ad cap. 6. & 31. ubi demonſtravimus eas dici, quibus certis diebus ac temporibus, mutuis colloquiis animum recreare licet; quam expoſitionem confirmat Boherius hunc in locum ſic ſcribens: [Omnes ferè horæ ad hec incompetentes ſunt, niſi fiant conventualiter hæ conjunctiones, vel à Regula permittantur.] Addit tamen: [Vel fortè loquitur hìc de operariis, quibus non eſt licitum conjungi, immo nec alias artes, vel artium cellas ingredi:] quod probat ex Regula ſancti Baſilii. Ad hunc porro locum pertinet quod in pœnis incerti auctoris apud *Num. 25.* eumdem S. Baſilium legitur: [Si duo reperti fuerint ſimul inter ſe converſantes, & commoniti non receſſerint, ſint excommunicati donec corrigantur.]

Dominico die pietati vacandum. DOMINICO DIE LECTIONI VACENT OMNES. Aliiſque pietatis exercitiis, quæ ſub lectionis nomine hìc comprehenduntur; *quaſi diceret non operentur opera corporis ſed animæ*, inquit Boherius. Atque ita Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii: *Cap. 9* [Die autem Dominica nihil aliud agant, niſi Deo vacent, ne pro aliqua occaſione ſe velint aut alios excuſare. Tamen conteſtor fratres, quod nulla operatio in die illa ſancta comperiatur, niſi tantùm hymnis, & pſalmis, & canticis ſpiritualibus dies illa tranſigatur.] Huc referri debet quod Monachi Fuldenſes in libello ſupplici ad Carolum *Num. 3.* Magnum poſtularunt, ut [in his feſtivitatibus, quibus major veneratio convenit, fratribus ab opere ad lectionem & pſalmodiam vacare

liceat, ſicut apud majores noſtros licitum eſt, id eſt in Feſtivitate ſanctæ Mariæ & XII. Apoſtolorum.] CAPUT XLVIII.

EXCEPTIS HIS QUI VARIIS OFFICIIS DEPUTATI SUNT. Sicut ſunt Servitores coquinæ, infirmorum, hoſpitum, Cellerarius. Ciſtercienſes verò à coquendis panibus abſtinebant, ut colligimus ex vita S. Stephani Abbatis Obazinenſis, ubi hæc leguntur: [Quodam ſabbato cùm tot panes expendiſſemus (in eleemoſynam) ut penè nihil in craſtinum ſupereſſet; conſilium fuit, ut die Dominico contra morem ſolitum coqueremus.] *Lib. 2. num. 27. tom. 4. Miſc. Baluz.*

SI QUIS VERO ITA NEGLIGENS ET DESIDIOSUS FUERIT, UT NON VELIT, AUT NON POSSIT MEDITARI, AUT LEGERE, INJUNGATUR EI OPUS QUOD FACIAT, UT NON VACET. Hæc verba periodum immediatè præcedentem non reſpiciunt, quia die Dominico non eſt operandum: ſed ad ea, quæ toto hoc in capite dicta ſunt, referri debent. Duo autem hìc hominum genera notat S. Benedictus; eorum, qui poſſunt & nolunt meditari aut legere; & eorum, qui volunt quidem, ſed non poſſunt. Et primo; per ſex gradus deducendos cenſent Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, & Boherius, ac tandem pro expulſione opus eis injungendum eſſe, quod faciant. Priùs tamen injungerem opus, & poſtea per ſex gradus ducerem.

FRATRIBUS INFIRMIS VEL DELICATIS TALIS OPERA, AUT ARS INJUNGATUR. Inter artem & operam hoc diſcriminis affert Hildemarus, quod [omnis ars eſt opus, non omne opus ars eſt. Ars eſt quàm non operatur niſi magiſter. Opus eſt ſine arte, veluti fabam mundare, aut granum,] &c. Eodem ferè modo loquitur Bernardus Caſſinenſis. Qua verò de arte loquatur Sanctus Benedictus, docet Hildemarus, nimirum [ſi ſapit cantare, doceat alium cantum; vel etiam ſi ſcit grammaticam, tradat aliis; aut alias artes, quæ ſunt utiles in monaſterio, ſi ſapit, doceat alios.] Infirmis quale opus injungendum.

UT NEC OTIOSI SINT, NEC VIOLENTIA LABORIS OPPRIMANTUR, UT EFFUGENTUR. [Hoc eſt ne fugæ, diſceſſus, aut rebellionis cauſſa ipſis detur,] inquit Bernardus Caſſinenſis. Simile Statutum habetur in Regula S. Ferreoli: [Ut quis non valet inſiſtere operi, det promtius operam lectioni; quicumque agrum non excolit, Deum dupliciter colat, & inter reliqua etiam hanc quærat artem, ut paginam pingat digito, qui terram non præſcribit aratro. Nullus ergo ſi quo minus opera faciat, putet cauſſam *juſtæ* excuſationis afferre, quia qui, ut ſuprà diximus, agriculturam exercere non valet, legere, ſcribere, quod eſt præcipuum opus, piſcium etiam providere capturam, rete texere, calceamenta fratribus præparare, vel reliqua, quæ ſimilia ſunt, facere atque implere poteſt.] Vide Regulam ſanctorum Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii cap. 14. & S. Iſidori cap. 6. *Cap. 28.*

CAPUT XLIX.

De Quadrageſimæ obſervatione.

Licet omni tempore vita Monachi Quadrageſimæ [a] debeat obſervationem habere: tamen quia paucorum eſt iſta virtus, ideo ſuademus iſtis diebus Quadrageſimæ, omni puritate vitam ſuam cuſtodire, [b] omnes pariter negligentias [c] aliorum temporum his diebus [d] ſanctis diluere. Quod tunc dignè fit, ſi ab omnibus vitiis [e] temperemus: orationi [f] cum fletibus, lectioni, & compunctioni [g] cordis, atque abſtinentiæ operam [h] demus.

Ergo his diebus augeamus nobis aliquid [i] ad ſolitum penſum ſervitutis noſtræ, orationes peculiares, ciborum & potus abſtinentiam; ut unuſquiſque ſuper menſuram ſibi indictam aliquid propria voluntate cum gaudio ſancti Spiritus offerat Deo: id eſt, ſubtrahat corpori ſuo, de cibo, de potu, de ſomno; de loquacitate, de ſcurrilitate, & cum ſpiritualis deſiderii gaudio ſanctum Paſcha [k] expectet. Hoc ipſum tamen quod unuſquiſque offert, Abbati ſuo ſuggerat, & cum ejus fiat oratione & voluntate: quia quod ſine [l] permiſſione Patris ſpiritualis fit, præſumptioni deputabitur [m] & vanæ gloriæ, [n] non mercedi. Ergo cum voluntate Abbatis [o] omnia agenda ſunt.

[a] al. *debet.* [b] al. *omnes pariter & negligentias.* [c] Oxon. deeſt, *aliorum temporum.* [d] Conc. deeſt, *ſanctis.* [e] Caſſin. Narb. Flor. Conc. Affl. Hadr. *temperamus.* Ebrul. *Intus temperemus.* [f] Conc. *fletibus.* [g] Hild. deeſt, *cordis.* [h] Flor. *damus.* [i] Narb. Flor. *Solito penſo.* Caſſin. *à ſolito penſu.* Boher. *à ſolito penſo.* [k] Oxon. *ſpectet.* [l] Oxon. Dion. Hadr. *voluntate.* [m] Conc. deeſt, *& vana gloria.* [n] Hild. *non mercedis affectui.* [o] al. *omnia fiant.*

COMMENTARIUS.

Quadrageſimæ tempus pœnitentiæ addictum.

Sacrum quadrageſimæ tempus, Chriſti Domini jejunio conſecratum, ab Apoſtolis inſtitutum, Theleſphori Papæ, ut aiunt, decreto confirmatum, in eccleſia adeo ſolemne, ſpeciali ſemper devotione ac pœnitentia obſervare ſtuduerunt Monachi. Hoc potiſſimùm tempore ab omni hominum frequentia ſecedere, remotiſſimos ſolitudinis receſſus

De Conſ.

penetrare, dies non paucos ſine cibo aut potu tranſigere, aliiſque mortificationis exercitiis corpus macerare ſolebant; ut mirum non ſit S. Benedictum ſingulari capite de quadrageſimæ obſervantia egiſſe. Sed cùm ex prolixitate quadrageſimæ, magnitudo judicetur pœnitentiæ; ut plenius demonſtretur qualis fuerit his diebus Monachorum fervor, è re noſtra credimus breviter diſſerere, quot ante S. Benedictum diebus quadrageſima duraret. CAPUT XLIX. *diſt. 4. cap.* Statuimus.

Etſi quadrageſimæ vocabulum quadraginta dierum numerum indigitare videatur; communis tamen tam Orientalis quàm Occidentalis uſus eccleſiæ fuit, ut non niſi dies triginta ſex jejunarent fideles, cum hoc nihilominus diſcrimine quod Orientales ſeptem hebdomadis, Occidentales ſex tantùm quadrageſimam celebrarent: Illi enim Dominica & Sabbato, uno dumtaxat Sancto excepto; iſti Dominica tantum jejunium ſolvebant. Res conſtat ex Caſſiani Collat. 21. cap. 24. & 27. Poſtea verò ad perficiendum quadrageſimum numerum, quatuor additi fuerunt dies: quonam tempore, exploratum non habetur; certè non ante Gregorii Magni Pontificatum, ut pote qui in homilia 16. in evangelium, quam ad id probandum adducit Amalarius l. 1. de offic. c. 7. triginta ſex ſolùm dies in quadrageſima numeret. An verò ſub vitæ finem conſtituerit, ut quadrageſimale jejunium feria quarta poſt quinquageſimam aperiretur, ſuſpicabitur non nemo, cùm in ejus libro Sacramentorum ea inſcribatur *Feria IV. Caput jejunii*: niſi velimus cum Menardo, laciniam libro Sacramentorum fuiſſe aſſutam. Vide ejuſdem notas ad prædictum librum p. 52. Venio ad Regulæ textum. Quando inciperet.

LICET OMNI TEMPORE VITA MONACHI QUADRAGESIMÆ DEBEAT OBSERVATIONEM HABERE. Hìc alludere videtur S. Benedictus ad præclaram illam S. Auguſtini ſententiam: [In cruce per totam iſtam vitam, quæ in mediis tentationibus ducitur, perpetuo debet pendere Chriſtianus; non enim eſt in hac vita tempus evellendi clavos.... Crux, inquam, iſta non quadraginta dierum eſt; ſed totius hujus vitæ, quæ myſtico numero quadraginta iſtorum ſignificatur dierum.... Sic ſemper hìc vive Chriſtiane, ſi terreno limo greſſus non vis immergere: noli de iſta cruce deſcendere. Si autem hoc faciendum eſt per hanc totam vitam, quanto magis per iſtos quadrageſimæ dies, quibus non ſolùm agitur, verùm etiam ſignificatur hæc vita.] Vita tota Monachi quadrageſimalis.

IDEO SUADEMUS ISTIS QUADRAGESIMÆ DIEBUS OMNI PURITATE VITAM CUSTODIRE, OMNES PARITER NEGLIGENTIAS ALIORUM TEMPORUM HIS DIEBUS SANCTIS DILUERE. Ita ferè S. Auguſtinus ſeu quivis alius: [In iſtis diebus de pelago & fluctibus mundi hujus quaſi ad portum quadrageſimæ debemus requieſcere, & lectiones Divinas in exceptorio cordis noſtri cum ſilentio & pace ſuſcipere, ut Deo propitio pro amore vitæ æternæ vacantes, quidquid in navicula animæ noſtræ per totum annum multis tempeſtatibus, id eſt peccatorum fluctibus aut fractum, aut diſſolutum aliquid, aut corruptum, aut perditum eſt, omni ſollici- In XL. aliorum temporum negligentię reparandæ.

Caput XLIX. tudine in iſtis diebus reparare ſtudeamus atque componere.]

Et quomodo. QUOD TUNC DIGNÈ FIT SI AB OMNIBUS VITIIS NOS TEMPEREMUS. Quid enim prodeſt abſtinentia à cibis, niſi adſit abſtinentia à vitiis: [Quod ſi gula ſola peccavit, inquit S. Bernardus, ſola quoque jejunet, & ſufficit. Si verò peccaverunt & membra cetera, cur non jejunent & ipſa? Jejunet ergo oculus, qui deprædatus eſt animam; jejunet auris, jejunet lingua, jejunet manus, jejunet etiam anima ipſa. Jejunet oculus à curioſis aſpectibus & omni petulantia, ut bene humiliatus coerceatur in pænitentia, qui malè liber vagabatur in culpa; jejunet auris nequiter pruriens à fabulis & rumoribus, & quæcumque otioſa ſunt, & ad ſalutem minimè pertinentia; jejunet lingua à detractione & murmuratione, ab inutilibus, vanis, atque ſcurrilibus verbis; interdum quoque ob gravitatem ſilentii, & ab ipſis quæ videri poterant neceſſaria; jejunet manus ab otioſis ſignis, & ab operibus omnibus, quæcumque non ſunt imperata, ſed & multo magis anima ipſa jejunet à vitiis, & propria voluntate.]

Serm. 3. in quadrag.

Obſervant autem hìc Bernardus Caſſinenſis & Boherius S. Benedictum non dixiſſe abſolutè *abſtineamus* à vitiis; ſed *temperemus*: quia nonnulla exiſtunt vitia, quæ licèt propter manentem in nobis concupiſcentiam penitus eradicare nequeamus, ea ſaltem ad uſque radicem truncare, & ſic temperare poſſumus.

Seceſſus Monachorum in ſolitudinem tempore XL.

ORATIONI CUM FLETIBUS, LECTIONI, ET COMPUNCTIONI CORDIS, ATQUE ABSTINENTIÆ OPERAM DEMUS. Quinque hìc præſcribit S. Legiſlator; quibus ut liberius vacarent veteres Monachi, ab omni hominum frequentia ſeparati, aut in cellis recluſi vivebant, aut in ſolitudinem ſe recipiebant, cujus rei praxim videre eſt in vita S. Marii Abbatis Bodanenſis n. 4. S. Marculfi Abbatis Nantuenſis n. 11. S. Samſonis l. 2. n. 12. S. Æmiliani n. 10. & alibi paſſim, ſed maximè in vita S. Mariæ Ægyptiacæ, in qua Sophronius de Monachis ad Jordanem degentibus ſic loquitur: [Dominica, quam primam jejuniorum hebdomadam nominari mos eſt, agebantur Divina Sacramenta conſuetè, & unuſquiſque particeps efficiebatur vivifici & intemerati Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ſolito modicum cibum ſumentes, congregabantur omnes in oratorium, & curvatis genibus, factaque ſuppliciter oratione, ſalutabant ſe invicem Monachi, & unuſquiſque genu flexo publicè amplectebatur Abbatem, poſtulantes orationem, ut haberent ad inchoatum certamen eum cooperatorem & comitatorem. His ita ſe habentibus fores monaſterii patefiebant, & pſallentes conſona voce, *Dominus illuminatio mea & ſalus mea, quem timebo? Dominus defenſor vitæ meæ à quo trepidabo?* &c. exibant, unum multoties aut duos monaſterii cuſtodes relinquentes, non ut cuſtodirent ea, quæ intus erant poſita; non enim erant apud illos aliqua furibus congrua; ſed ne oratorium abſque Divinis relinquerent ſolemniis. Unuſquiſque autem ſe annotabat prout poterat aut volebat; nam unus portabat corpori ad menſuram ſufficiens, alius carycas, alius pal-

Apud Roſweid. lib. 1. de vitis Patrum.

marum fructus dactylos, alius verò legumina aquis infuſa, alius nihil præter corpus proprium & veſtimentum quo utebatur. Nutriebantur autem quando neceſſitas exigebat naturæ herbis, quæ naſcebantur per ſolitudinem. Canon autem erat unuſquiſque ſibi ipſi & lex abſque prævaricatione, ut non cognoſceret aliquis conſocium, qualiter abſtinebat, aut quomodo agebat. Jordanem enim mox tranſmeantes, longè ab invicem ſe ſequeſtrabant, & nullus ſe jungebat ad ſocium, civitatem æſtimantes ſolitudinem. Sed & ſi unus ex ipſis à longè venientem ad ſe aliquem videbat; mox declinabat de itinere, & ad aliam partem pergebat. Vivebat autem ſibi ipſi & Deo, pſallens frequenter, & conſtituto guſtans tempore cibum. Ita omnia jejunia celebrantes, revertebantur ad monaſterium ante vivificum diem Reſurrectionis Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, quam feſtam Dominicam cum ramis palmarum celebrare ſancta accepit eccleſia. Revertebantur autem unuſquiſque habens proprii laboris teſtem propriam conſcientiam, cognoſcentem qualiter operatus eſt, & qualia laborum ſemina ſeminavit. Et nullus ullo modo interrogabat alium quomodo aut qualiter laboris certamina conſummaſſet.] Iſthæc autem in ſolitudinem tempore quadrageſimæ ſecedendi conſuetudo non Monachis modò; ſed Epiſcopis etiam placuit, ut videre eſt in vita S. Walarici c. 13. & in vita S. Kentigerni cap. 3. idque de S. Æthelvoldo narrat Willelmus Malmeſburienſis lib. 4. de Pontif. Angl. in fine. CAPUT XLIX. *Sæc. 2. Ben.* *Bolland. 13. Ianuar.*

ERGO HIS DIEBUS AUGEAMUS NOBIS ALIQUID AD SOLITUM PENSUM SERVITUTIS NOSTRÆ. Quod ait *ad ſolitum penſum* duobus modis intelligi poteſt. 1. ad ſolitam aliorum temporum vivendi rationem; [Superius enim definierat, inquit Hildemarus, quantum panem, quanta pulmenta, vel quantum dormire. Nunc verò, ut augeamus ad iſtum penſum, hoc eſt menſuram aliquid ſuadet.] quam explicationem confirmare poſſunt præcedentia verba, quibus hortatur aliorum temporum negligentias his ſanctis diebus diluere. 2. *ad ſolitum penſum*, ideſt ad præſcriptam etiam in quadrageſima à Regula menſuram; qui ſenſus connaturalior videtur: nam, quæ quadrageſimali tempore facienda Regula præſcribit, omnes æqualiter ſervare tenentur: quæ autem hìc addenda ſuadet, non ita; ſed pro cujuſque voluntate, & Abbatis benedictione: quæ verò illa ſint docent ſubſequentia. Ad ſolitum penſum aliquid addendum.

ORATIONES PECULIARES. Orationes peculiares Hildemaro & Bernardo Caſſinenſi ſunt orationes privatæ, [ad differentiam communium & regularium, quæ in conventu ſe habent ab omnibus ſtatutis temporibus,] inquit Bernardus Caſſinenſis. Additque: [Et poſſunt etiam dici peculiares, quæ adduntur, & fiunt ultra illas quæ præter quadrageſimam fecit vel facere neglexit.] Iſtud porro ſanctæ Regulæ ſtatutum quo liberius adimpleret alter Bernardus, Abbas Clare-vallenſis, etiam à ſcribendis libris abſtinebat; unde provocanti amico Guillelmo Abbati, ut Petro Abaëlardo ſe ſe opponens, illius refutaret errores, hunc in modum reſcripſit: [Operæ pretium puto præſertim conſidera- *Epiſt. 392.*

CAPUT XLIX. ta opportunitate me atque eos pariter alicubi convenire, & conferre de omnibus; idipſum tamen ante Paſcha fieri poſſe non arbitror, ne quod præſens tempus indicit ſtudium orationis impediatur.] Vide lib. 3. de Antiquis Monach. ritibus cap. 10.

Jejunium in pane & aqua. CIBORUM ET POTUS ABSTINENTIAM. Et hanc maximè, ut pote quam ter hoc capitulo commendat Sanctus legiſlator, uti obſervarunt Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, & Boherius. Primò enim dixit *abſtinentiæ operam demus*, deinde *ciborum & potus abſtinentiam* ac tandem *ſubtrahat corpori ſuo de cibo de potu*, idque *ſuper menſuram ſibi indictam*. Indicta autem menſura in quadrageſima alia non videtur fuiſſe, quàm panis, & fortè aqua ſola: nam ſolum panem conceſſiſſe, innuunt ea, quæ ſuprà diximus ad cap. 39. quod verò de aquæ potu addimus, haud obſcurè colligi poteſt ex in vita S. Placidi, de quo ſcribitur quod omni tempore quadrageſimalem vitam ducens vinum num- *Cap.* 10. quam bibit; confirmaturque ex Regula S. Iſidori: [In obſervatione autem quadrageſimæ, *ſicut fieri ſolet*, poſt expletum jejunium *pane ſolo & aqua* contenti omnes erunt, vino autem & oleo omnes abſtine- *Cap.* 18. bunt;] & ex Regula S. Fructuoſi: [In quadrageſima vino & oleo penitus abſtinendum.] Et ſanè par erat, ut Monachorum major eſſet abſtinentia, quàm ſæcularium. Porro ſæculares ſiccis tantùm cibis in quadrageſima uſos fuiſſe conſtat ex decreto concilii Laodiceni can. 50. & ex Tertulliano libro 1. adverſus Pſychicos, ubi ſic loquitur: [Xerophagiam obſervamus, ſiccantes cibum, ab omni carne & jurulentia, & viridioribus quibuſque pomis, ne quid vinoſitatis vel edamus vel potemus.] Tempore etiam S. Auguſtini à vino abſtinuiſſe ſæculares viros docet nos S. Doctor, monens populum ne quærat *Serm.* 206. *inuſitatos liquores, quia vinum non bibit*. Quid? quod etiam nunc xerophagiam in jejuniis obſervant Græci, apud quos abſtinentiam à piſcibus vigere teſtatur Balſamon. Sed & Armeni Chriſtiani, licèt Eutychiani & Schiſmatici, non ſolùm à terreſtrium carnibus, lacticiniis, & ovis; ſed etiam à piſcibus, vino, & oleo abſtinent, ut ſcribunt diverſi, qui has noſtro ſæculo nationes peragrarunt. Docet præterea Balſamon ad Apoſtolorum can. 69. ſervari quoque à Græcis omnibus xerophagiam totius anni decurſu feriis IV. & VI. adeo ut neque his, neque quadrageſimalibus diebus, vel cum ægrotis diſpenſetur umquam, etiam in mortis ipſius confinio, niſi circa piſces.

Ad hoc igitur ſervitutis penſum, id eſt, ſi bene conjicimus ad veſpertinam in ſolo pane & aqua refectionem aliquid augeri cupit S. Benedictus, ut quibus integra panis libra in die conceditur, aliquam ejuſdem partem ſibi ipſis ſubtrahant; immo ſi Deus dederit integros ſine cibo ſine potu dies tranſigant: id quod ipſe S. Pater primique ejus diſcipuli Maurus & Placidus præſtitiſſe leguntur in eorum vita. Sed & de S. Au- *Sæc.* 3. *Ben.* ſtreberta narrat Anonymus in ejus vita quod [omnibus quadrageſimis, præter dies Dominicos, nonniſi ter intra hebdomadam comedebat.] Et Gervinus Centulenſis Abbas piiſſimus, referente Hariulfo, in quadrageſima

dragesima [tritico confectum panem ſumendo rariſſimè, deputata pro potione modica aquæ quantitate, taliqne utens cibi ſolamine, interim post triduum reficiebatur.] At quod de S. Radegunde ſcribit Fortunatus, omni dignum eſt admiratione. Hæc ex potentiſſima Franciæ Regina humilis in Pictavienſi aſceterio facta Sanctimonialis, aliquando in quadrageſima recluſa [panis non ſumſit cibaria, niſi die Dominica; ſed tantùm radices herbarum, aut olera de malvis, ſine olei gutta, ſine ſale compoſita; verùm aquæ toto jejunio nec ſumens duo ſextaria.] S. Fidolus Abbas etiam [Sanctæ quadrageſimæ tempore tantam ſibi corporis ſui perſecutor abſtinentiæ auſteritatem ſemper indixit, ut trium panum tantùm edulio plerumque tranſigeret; ſæpè quoque ex his ipſis panis unus ſupereſſet; potus verò in hujuſmodi refectione non alius quàm lexivia ſumebatur.] Vide vitam S. Macarii Alexandrini cap. 3. & 5. apud Bolland 2. Januar.

Caput XLIX.
Chron. Centul. lib 4. c. 26. Spicil. tom. 4.
In ejus vita num. 22. Sæc. 1. Ben.
In ejus vita num. 10. Sæc. 1. Ben.

Poſtea verò refrigeſcente caritate, refriguit etiam apud Monachos tantus abſtinentiæ fervor: nam Magiſter in Regula jam coctum tota quadrageſima pulmentum unum, crudum alterum concedit; potiones prima hebdomada duas, unum ſcilicet merum & unum caldum. Secunda hebdomada ſingulis ſingulos meros, & exinde uſque Paſcha vinum ſubtrahit, mixtam ſalibus cum cymino & apii ſemine aquam calidam indulgens, & feria VI. Paraſceves omnem omnino cibum auferens. Remiſſiores etiam mſſ. Germaniæ Conſuetudines, quibus hæc tantùm præſcribuntur: [In ſeptuageſima pinguedo ad edendum dimittatur: In quinquageſima ova & caſeum: In quadrageſima ſecunda, quarta, & ſexta feria à piſcibus abſtineatur. Et omni tempore præter quinquaginta dies poſt Paſcha quarta & ſexta feria ſemper à piſcibus abſtineant & pinguedine, & cruces ſequantur niſi duodecim lectionum feſtivitas interveniant, vel Priori aliter viſum fuerit.] Floriacenſes quoque Conſuetudines Monachorum victum in quadrageſima ita ordinant: [Libra panis major ſolito & delicatior debet eſſe, & vinum melius quàm alio tempore.... Cellerarius Dominica, tertia & quinta feriis piſces vel valentiam piſcium donat; ceteris diebus arentia & milium per totam quadrageſimam, quod Præpoſitus debet miniſtrare. Quarta & ſexta feriis herbas crudas debemus habere de Hortulano, & in jejuniis quatuor temporum per annum ſimiliter.] Denique Ciſtercienſes omnium auſteriores in capitulo generali anni 1293. id tantùm, quod ſciam, definierunt: [Abſtinentia ſextæ feriæ in quadrageſima ſic teneatur, ut tribus ſextis feriis in conventu utamur pane & aqua; aliis verò tribus uno tantùm pulmento ſimus contenti & potu conſueto.]

Cap. 53.
Num. 30.
Cap. 1.
Lib. Inſtit. diſt. 13. cap 6.

De Somno. Sic [qui dormire ſolebat ab exitu de completorio uſquequo ad vigilias pulſabatur, aut poſt completorium, aut antequam pulſetur ad vigilias orationi ſe dabit, vel meditationi, aut certè ſilenti pſalmorum decantationi,] quemadmodum loquuntur Bernardus Caſſinenſis & Boherius. Et ſic in Piſcarienſi monaſterio [duo fratres reli- *Chron. Piſ-*

CAPUT XLIX. gioſa conſuetudine quadrageſimali tempore ante matutinos de lectulis conſueverant ſurgere, & flexis genibus ante ſacratiſſimi Martyris oſſa preces & ſingultus fundere, pſalmos cantare, & ſanctos Dei in adjutorium populi Chriſtiani cum litaniis interpellare.]

car. lib. 3. Spicil. tom. 5.

Silentium majus in quadrageſima. *Cap. 1. §. 3.*

De loquacitate. Ergo aliis temporibus loquebantur, qui in quadrageſima aliquid de loquacitate ſubtrahere jubentur. Ad hujus porro executionem mandati, Statuta Lanfranci decernunt, ut in quadrageſima [tribus diebus, ideſt ſecunda feria, quarta, & ſexta uſque ad Paſcha, nec pulſetur tabula poſt capitulum, nec loquantur in clauſtro:] id quod Lanfranco haud fuit ſingulare; ſed omnibus paſſim Benedictinis commune, ex dictis in lib. 3. de Antiq. Monach. ritibus cap. 10. Immo Petrus Venerabilis continuum in quadrageſima Cluniacenſibus indixit ſilentium in Statuto 20. Caſſinenſes etiamnum nullas in adventu & quadrageſima recreationes indulgent; aiuntque nefas eſſe Monachis talia cogitare, nedum permittere.

Decl. Caſſ. in cap. 6. num. 5.

De Scurrilitate Scurrilitates omni tempore Monachis ſunt interdictæ.

Hoc ipsum tamen quod unusquisque offert Abbati suo suggerat. Ritum explicat Regula Magiſtri in hunc modum: [Ipſo die quadrageſimæ cum communicant primo jejunio, antequam communicent, detur licentia ab Abbate in oratorio talis. Dicat Abbas omnibus fratribus: Fratres, qui vult pro anima ſua ſpiritualiter laborare, & aliquid abſtinere ad bonum hoc opus liberam ei voluntatem concedimus; qui verò noluerit, Regulæ de hoc titulo conſtituta accipiet, & quadrageſimæ contentus erit menſura. Jam qui de fratribus voluerint aliquid abſtinere, ibi in oratorio vadant, & humilient ſe ad genua Abbatis, agentes gratias de boni actus voluntate conceſſa, & poſt impenſam humilitatem ſimul & ore ſuo Abbati indicent, quis quid voluerit abſtinere.] Communis autem Ordinis noſtri uſus obtinuerat, ut poſt librorum diſtributionem hæc jejunandi licentia concederetur.

Cap. 53.

Abbatis oratio pro fratribus.

Et cum ejus fiat oratione et voluntate. Oratione, qua Dei imploret auxilium, ut quibus aliquid ad ſolitum penſum addendi dedit votum, quod eo inſpirante petierunt, perficiendi impendat adjutorium. Ubi obſervant Commentatores non ita Abbati de ſua oratione eſſe præſumendum, quin etiam aliorum cum ſuis fratrum adhibeat preces; idque vel generali modo, omnium in capitulo orationes rogans, ut congregationis oblationes benigno Deus ſuſcipiat intuitu; aut ſpeciatim aliquos ſingulari pænitentiæ zelo ferventes commendans, v. g. his verbis: Sunt nonnulli in hac noſtra congregatione, qui ad magnam dè noſtra licentia macerationem corporis ſeſe adſtrinxerunt, hos veſtris orationibus ſpecialiter commendo. Similiter ſi quos ita negligentes repererit, ut ſecundùm Regulam jejunare nolint; hos aliorum orationibus commendare debet. Et hunc eſſe S. Benedicti ſenſum genuinum exiſtimo; quem ſequuntur Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, Boherius, & Tur-

recremata; confirmaturque ex quadam verſione Gallica, quæ hunc locum ita reddit: *Que leurs mortifications ſoient aidées de ſes prieres.* Eſt tamen Nicolaus de Fractura, qui orationem hic pro benedictione interpretatur: [Oratione, inquit, ideſt benedictione, ut dicat Abbas fratri abſtinentiam ſuggerenti: faciatis in benedictione Dei.] CAPUT XLIX.

ET VOLUNTATE. Non ſimplici *permiſſionis* vocabulo utitur; ſed *voluntatis*; ut ei, qui diſcretionis limites excedens, plus æquo corpus macerare velit, aut è contra cui ex toto nihil facere animus ſit, accedat Abbatis voluntas, quæ & illum coerceat, & hunc ad majora impellat, uti docet Hildemarus, quamquam augere aliquid ad ſolitum penſum nolentem abſolutè ab Abbate cogi non ſuadeat.

Cum autem aliquis aliquid offert, [debet conſiderare Abbas ſi perſona eſt diſcreta, ſi mobilis, vel ſtabilis, conſtans, & fixa; ſi potens eſt ad ſuſtinendum ejus natura; ſi ſanus, vel ægrotativus, ſi fervens aut tepidus; & ſecundùm iſta, vel totum quod petit, vel partem, aut nihil omnino concedat,] inquit Bernardus Caſſinenſis.

QUIA QUOD SINE PERMISSIONE PATRIS SPIRITALIS FIT, PRÆSUMTIONI DEPUTABITUR, ET VANÆ GLORIÆ, NON MERCEDI. Rectè hic Bernardus Caſſinenſis, Boherius, & Turrecremata obſervant, eum, qui ſine Abbatis licentia boni aliquid aggreditur, tria ex S. Benedicto incurrere damna. [peccatum enim præſumtionis incurrit, in laqueum vanæ gloriæ incidit, & mercedem de ſuis laboribus aut abſtinentiis non acquirit.] immo etiam *furtum, ſacrilegiumque* committit, ſi Baſilio magno credimus. Rectè ergo Geffridus Abbas Vindocinenſis Robertum Monachum redarguit, quod ex propria electione, ſine ulla ſuperioris permiſſione, tribus tantummodo in hebdomada diebus reficeret; & S. Baſilius dixit: [Vera & perfecta obedientia ſubditorum oſtenditur, non ſolùm ſe à flagitioſis ex Præpoſiti conſilio abſtinendo; ſed & res laudabiles niſi juxta illius ſententiam faciendo; nam abſtinentia, & omnis corporis maceratio ad aliquid quidem utilis eſt; ſed ſi quis propriam voluntatem ſequens, ſpreto Præpoſiti conſilio, quod ſibi placitum fuerit faciat, majus erit malum quod faciet, quàm bonum; qui enim poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, & præmium obedientiæ continentia majus eſt.] Hinc etiam S. Thereſa cùm aliquando Sanctimonialem quamdam magnis pænitentiæ operibus ſeſe macerantem vidiſſet, & cogitaſſet num & ipſa melius faceret, ſi poſtpoſito Confeſſarii conſilio majoribus ſe daret pænitentiæ exercitiis; ſibi à Domino reſponderi audivit: [Abſit ô filia, errare non potes, viam quam ſequeris tenens: cautè & ſecurè in ea ambula: magnæ ſunt illius Religioſæ macerationes; verùm pluris æſtimo tuam obedientiam.] Vide Haefteni lib. 10. tract. 8. diſq. 6.

Serm. de abdic. rerum. *Lib. 4. epiſt. 18.* *Serm. 2. de Inſtitution. Monach.* *Addit. ad ejus vitam.*

ERGO CUM VOLUNTATE ABBATIS OMNIA AGENDA SUNT. Ita ut [præter Abbatis mandatum nulla penitùs voluntas vivat in nobis,] ut loquitur Caſſianus. Hæc eſt enim ſecura & unica Monachis ad perfectionem tendentibus via; quam ſequuti ſunt quotquot aliquan- Omnia cū voluntate Abbatis agenda. *Lib. 12. c. 32*

CAPUT L. do in cœnobiis enituerunt: unde etiam Regula S. Poſthumio ab Angelo tradita. [Si in via, inquit, calcaveris ſpinam, non eſt educenda donec Abbas præceperit.] Vide S. Baſilii Regulas breviores interrog. 137. & S. Dorothei Doctrin. 7.

In ejus vita cap. 8. lib. 1. de vit. Pat.

CAPUT L.

De Fratribus qui longè ab Oratorio laborant, aut in via ſunt.

FRATRES qui omnino [a] longè ſunt in labore, & non poſſunt occurrere hora competenti ad Oratorium, & Abbas hoc perpendit, quia ita eſt, agant ibidem opus Dei, ubi operantur, cum tremore divino, flectentes genua. Similiter qui in itinere directi ſunt, non eos prætereant horæ conſtitutæ: ſed ut poſſunt, [b] agant ſibi, & ſervitutis penſum non negligant reddere.

[a] Oxon. Hadr. *Longè ſunt.* omiſſo *in labore* Aſſl. *longè ſunt ab oratorio.* al. *longè ſunt ab oratorio, aut in via.* [b] al. *agant ibi.*

COMMENTARIUS.

Officium Divinum in ipſo laboris loco.

FRATRES QUI OMNINO LONGÈ SUNT IN LABORE. Ideſt, qui valde diſtantes ab oratorio & monaſterio laborant.

ET NON POSSUNT OCCURRERE HORA COMPETENTI AD ORATORIUM. Scilicet *ante gloriam primi pſalmi*, ut loquuntur Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, & Boherius.

ET ABBAS HOC PERPENDIT. [Hæc perpenſio notitia eſt & licentia, vel auctoritate Regulæ, vel Abbatis ſermone fratri laboranti conceſſa: poteſt enim Abbas ita dicere in generali; Frater qui tot paſſibus, vel ſtadiis, vel uſque ad tales terminos diſtat ab oratorio, non teneatur ad tales horas ad oratorium venire,] inquiunt iterum Bernardus Caſſinenſis & Boherius.

AGANT IBIDEM OPUS DEI. Antiquis Monachis haud inſolens fuit extra oratorium, etiam mediis in agris officia Divina celebrare, ut patet tum ex hoc S. Benedicti teſtimonio, tum ex aliis SS. Monachorum Regulis. Maximè ex Regula S. Pachomii art. 142. ex Regula S. Baſilii à Ruffino tranſlata c. 56. ex Regula SS. Pauli & Stephani

Cap. 55. cap. 12. S. Ferreoli cap. 11. S. Fructuoſi cap. 6. Denique ex Regula Magiſtri, in qua decernitur, ut cùm quinquaginta a monaſterio paſſi-

bus laborant, ibidem opus Dei operentur. Nec certè mirum eſſe debet, quod in agris opus Dei perſolverent, cum ibidem meridiano quoque ſomno corpus reficerent, uti ſuprà notavimus. CAPUT L.

Noſtros tamen quod ſpectat, notandum eos non ſemper ſub dio Divinum exſolviſſe officium; ſed ut decentius faciliuſque illud explerent, oratoria ſibi, ubi operari ſolerent, erexiſſe. Ita B. Benedicti Anianenſis diſcipuli [in montibus, in quibus fratres ſoliti erant alendarum ovium curam habentes habitare, ſibi ad orandum exiguum oratorium conſtruxerunt.] It. Leonas Abbas Piſcarienſis, [accepto fundo à Regali curia, conſtruxit oratoriam domum in angulo ipſius civitatis circa portam, quæ dicitur Maraneſca, ut fratres, qui pro negotiis, & eiſdem rebus cuſtodiendis & conſervandis mitterentur, haberent ubi pſallerent, & in officiorum obſequiis ſe frequentius & liberius ibidem occuparent.] *In vita S. Ben. Anian. num. 38 ſæc. 4. Bened. Chron. Piſcar. lib. 3. tom. 5. Spicil.*

CUM TREMORE DIVINO. Sive ut habet Regula SS. Pauli & Stephani: [Cum diſciplina, & timore Dei, conſona voce, non prout unuſquiſque operis excuſatione, aut occupatione voluerit obrutè.] Idque non ſingulatim, ſed omnes inſimul duos in choros diviſi ex Conſtitutione Benedicti Papæ XII. cujus hæc verba: [Qui ad chorum vel ad eccleſiam accedere nequiverint, prædicationi, lectioni, ſtudio, ſeu adminiſtrationibus, vel officiis ſuis, aut piis ſeu licitis operibus de licentia illius, ad quem ea de re pertinuerit, occupati in alio loco congruo, & honeſto, debitis horis juxta poſſibilitatem plures ſimul conveniant, & debite dicant Divinum officium, & quotidianum penſum exſolvant debitæ ſervitutis.] Atque ita etiam in itinere conſtituti obſervabant, ut patet ex Fauſto in vita S. Mauri num. 30. ubi Sanctus vir [matutinos hymnos cum aliis ejuſdem habitus viris,] hoc eſt cum fratribus una cum eo in Gallias directis, celebraſſe legitur, idque in Baſilica illius loci, in quo diverterant. Quomodo. *Cap. 12.* *Cap. 27.* *Sæc. 1. Ben.*

FLECTENTES GENUA. Ad preces ſcilicet & orationem, & hoc, ut aiunt Bernardus Caſſinenſis & Boherius, in diebus quibus genua fratres in conventu flectunt;] ubi vides antiquum ad orationes Divini curſus genuflectendi morem, à quo tamen abſtinebant tam univerſi fideles, quàm Monachi diebus Dominicis & à Paſcha ad Pentecoſten, ut patet ex Tertulliano lib. de corona milit. cap. 3. S. Ambroſio ſerm. 61. de Pentecoſte, S Hieronymo Dial. adverſus Lucif. & in Proœmio epiſt. ad Epheſios, Caſſiano lib. 2. cap. 18. & Alexandro III. in ſua decretali lib. 2. decretalium cap. *quoniam*, cujus inſtitutionis rationem reddit Rabanus Maurus lib. 2. de Inſtitut. Clericorum cap. 4.

SIMILITER QUI IN ITINERE DIRECTI SUNT, NON EOS PRÆTEREANT HORÆ CONSTITUTÆ. Hic locus multarum apud Monachos, maximè Cluniacenſes inter & Ciſtercienſes querelarum ſeges fuit. Alii enim hanc vocem *ſimiliter* ad præcedentia verba *cum tremore Divino flectentes genua* referentes, ab itinerantibus horas canonicas Directi in viam quomodo ſuum recitarent officium.

Caput L. recitantibus genua flecti volebant; alii è contra ad ſubſequentia *non eos præterеant horæ conſtitutæ*, iſtud negabant; quorum ſententia etſi probabilior videatur ex ſequentibus verbis *ſed ut poſſunt agant ſibi*; prior tamen confirmatur ex communi monaſteriorum praxi, ſaltem quo ad genuflexiones horarum initio ad tres orationes fieri ſolitas: [Fratres in viam directi, inquit Lanfrancus, cùm horam regularem dicunt, aut orationem faciunt, aut Deus in adjutorium meum cum Gloria Patri dicunt; ſi dies talis eſt, ſicut in monaſterio *genua flectant*; ſed ante & retro nuſquam faciant, nec cùm falluntur veniam petant, niſi ſint in eccleſia. Diebus quibus ſuper formas orant, dicturi aliquam horam, ſi equitant, de equis deſcendant, & inchoata hora, & venia petita, à manibus chirotecas & à capitibus caputia auferant, & ſic aſcenſis equis horam finiant.] Et Conſuetudines mſſ. Farfenſis & Romani ſancti Pauli monaſteriorum: [Fratres in itinere directi, cùm viderint horæ tempus, ſi aptus locus eſt ibi, ubi directi ſtant, vel perambulant; *flectant genua* deſcendentes de equis. Si faciunt in cœnobiis genua ſuper formas, & ipſi faciant ubi degunt. Peracta oratione, ſignum S. crucis imprimant in frontibus ſuis, & non gyrent; ſed tantùm petant veniam & incipiant horam aſcendentes in equos, pergentes, & horam decantantes, Wantos tollant de manibus ſuis uſque dum finiant Divinum officium.] Udalricus loquens de Decanis villarum proviſoribus: [In via poſitus, ſi eſt privata dies, & hujuſmodi, in qua ad ſingulas horas venia eſt petenda, ipſe quoque quando quamlibet horam cantaverit, deſcendit ad terram, abſtrahit capellum de capite, de manibus chirotecas, veniam petit, orationem Dominicam dicit, unde ſe levans, ſigno crucis facto, iterum veniam petit, & hora impoſita tenet viam.] Idem docet Petrus Venerabilis ad Bernardum ſic ſcribens: [De genuflexionibus regularium horarum quidquid Regula jubet omnimodis cuſtodimus, & antequam horam decantare incipiamus, ubicumque ſimus, cum tremore Divino genua flectimus. Prohibet hoc aliquando nimius imber, condenſa nix, lutulenta tellus; & tunc loco metaneæ pſalmum *Miſerere mei Deus* decantamus; & tali commutatione præceptum, quod implere non poſſumus, compenſamus.] Denique liber Uſuum Ciſtercienſium de dirigendis in via loquens. [Dicturus horas per diem, ſi dies proſternendi fuerit, in terram orationi incumbat: dicens Gloria Patri rurſum flectat genua ſilentium tenens, quo uſque locatus cœptam proſequatur horam: tam die quam nocte dum non equitat, ſtans horas, ſi non multum gravatur, dicat.] Unde etiam qui ab hujuſmodi genuflectionibus abſtinebant, non tamquam a re licita & non præcepta abſtinebant; ſed ex diſpenſatione id faciebant, metaneæ ſeu genuflectionis loco pſalmum *Miſerere mei Deus* recitantes, ut patet ex ſupra citato Petri Venerabilis loco: hinc & Boherius in r. Comment. Bernardum Caſſinenſem exſcribens [propter hoc verbum, inquit, (ſcilicet *ſimiliter*) dicunt quidam quod etiam equitantes debent deſcendere ad ſingulas horas, & flectere genua,

Statut. cap. 15.

Lib. 3. c. 5

Lib. 1. epiſt. 28.

Cap. 88.

quod uſque hodie Ciſtercienſes faciunt in itinere conſtituti. Attamen CAPUT
noſtri temporis Abbates, & fratres non faciunt: fatentur tamen quod L.
loco genuflectionis dicunt ſingulis horis pſalmum *Miſerere mei Deus*;
nam propter longitudinem veſtimentorum, quæ talaria debent eſſe,
& ponderoſitatem ipſorum, ac pluvias frequentes, viaſque lutoſas,
durum æſtimant fieri ſimiliter in via ſicut in agro laborando.] Sed &
his omnibus antiquior Hildemarus ad hunc ſenſum inclinat: [Quamvis,
inquit, ſenſum proprium S. Benedicti propriè neſciamus, tamen
melius eſt, ut ſi poſſunt, qui equitant in terram deſcendant, & officium
ſuum flectentes genua faciant.] Magiſter etiam in Regula præ- *Cap. 56.*
ſcribit, ut verſantes in itinere fratres à via modicè deflectant, flectentes
genua, & poſt orationem impoſitam ambulando prorumpant in
pſalmum; quo expleto, *ſtent modicum, & inclinato capite* modicè orent:
& poſt orationem viam proſequantur cum pſalmo: *Quo expleto, iteratò
ſtantes orent.* Poſt incedendo pſalmum ſimiliter decantent: *Quo expleto,
iterato curvati orent* Denique in Regula Monaſtica communi S. Fructuoſi
hæc lego: [Ubi eis properandi fuerit neceſſitas, & horarum *Cap 10.*
cognoverint metas, continuo *humo proſtrati*, indulgentiam a Domino
ſuppliciter petant,] &c.

Quod verò S. Benedictus ait *non eos prætereant horæ conſtitutæ* ſic inter- Horæ in
pretantur Commentatores, [ut hora tertia Tertiam dicant, ſicut ſex- itinere ſolito
ta Sextam, & ſic in horis ſingulis proprias horas dicant.] Ita Bernar- tempore
dus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, & Boherius: addit tamen Hil- dicendæ.
demarus: [Si poſſunt; nam ſi neceſſitas cogit, faciant ut poſſunt.] Atque
hæc fuit veterum Monachorum praxis: [Serva etiam horas ora- *In Regul.*
tionum, inquit ſanctus Antonius, nec prætermittas ullam earum, ne *num. 4.*
rationem pro ea reddas.] Et Regula Orientalis: [Ad collectam & *Cap. 12.*
ad pſallendum nullus ſibi occaſiones inveniat, quibus ſe dicat occupatum,
quaſi ire non poſſit: & ſi in monaſterio, vel in agro, aut in
itinere, aut in quolibet miniſterio fuerit, orandi atque pſallendi tempus
non prætermittat.] Quæ verba deſumta ſunt ex Regula ſancti
Pachomii art. 81. Atque ita Abbas Soſimas, teſte Sophronio, [vi- *In vita S.*
ginti diebus exigens iter, cùm Sextæ horæ tempus adveniſſet, ſtetit *Mar. Ægyp.*
modicum ab itinere, & converſus ad Orientem agebat ſolitam oratio- *cap. 7. lib. 1.*
nem; conſueverat enim conſtituto diei tempore figere itineris curſum, *de vit. Pat.*
& ſtans pſallere, & genu flexo orare.] Ita S. Maurus ad Gallias miſſus,
in itinere nocturnum nocte peragebat officium, teſtante Fauſto itineris
ſocio, quia [ea nocte celebrantibus nobis nocturnale officium, ad- *In vita S.*
venerunt illuc duo nihilominus ex fratribus noſtris.] Ita S. Bertulfus *Mauri ſæc.*
Roma Bobium rediens, cùm jam atra nox irruiſſet, Jonam itineris ſo- *1 Bened.*
cium accerſivit, ac de nocturnis vigiliis ſciſcitavit, ut ſcribit idem *Sæc. 2 Ben.*
Jonas in ejus vita n. 8. Ita S. Fructuoſus poſtea Bracarenſis Epiſcopus *In ejus vita*
conſtitutus in itinere [officium ſacrum cum ſuis fratribus] in navi ce- *num. 13. ſæc.*
lebraſſe dicitur. Ita denique Germanus Monachus in hoſpitio [pro ſuo *2. Bened.*
more, poſtquam acquieviſſet aliquantum, intempeſta hora conſurgens, *Bolland. 1. Martii.*

CAPUT LI. pſalmodia nocturna perfunctus eſt,] uti legimus in vita S. Eudociæ n. 3.

SED UT POSSUNT AGANT SIBI. Quod ait *ut poſſunt*, Bernardus Caſſinenſis intelligit [quod hoc in loco non poſſunt facere æquè prolixas orationes, nec officium tractim, & moroſè; ſed *ut poſſunt*, ſupple ad minus verba integra, numerum pſalmorum, numerum lectionum.] Quod verò *agant ſibi*. [Ideſt apud ſe, ſecretò, ſine cantu; ſibi ſolùm, ſi ſint ſoli; ſibi viciſſim dicendo verſus pſalmorum & horarum, ſi ſint duo vel plures.] Nonnulli codices legunt *agant ibi*, hoc eſt in itinere, quam lectionem probat Menardus.

ET SERVITUTIS PENSUM NON NEGLIGANT REDDERE. Ideoque [debent à bibliotheca habere librum, in quo ſit officium ordinatum,] inquit Bernardus Caſſinenſis; idque juxta Gregorii Papæ IX. conſtitutionem pro Benedictinis, præſcribentem, ut [ipſi dicant horas in via, & de libris provideatur eiſdem:] cui concinit Benedictus XII. in ſua item pro Monachis Benedictinis Conſtitutione, in qua
Cap. 24. ſic lego: [Nullus Monachus pernoctaturus extra eccleſiam, monaſterium, & alium locum ſuum, permittatur abire ſine cuculla regulari clauſa, nec non breviario, in quo ſervitutis penſum poſſit exſolvere Creatori.]

CAPUT LI.

De Fratribus qui [a] non ſatis longè proficiſcuntur.

FRATER, qui pro quovis reſponſo dirigitur, & ea die [b] ſperatur reverti ad monaſterium; non præſumat foris manducare, etiam ſi [c] à quovis rogetur: niſi fortè ei ab Abbate ſuo [d] præcipiatur. Quòd ſi aliter fecerit, excommunicetur.

[a] Conc. *ſatis longè*. al. *non longè*. [b] Conc. *ſperantur* recentiores, *ſperant*. Dunſt. *ſe ſperant*. [c] al. *omnino à quovis*. [d] Lyr. & Ebrul. addunt *vel Priore*.

COMMENTARIUS.

FRATER QUI PRO QUOVIS RESPONSO DIRIGITUR. Reſponſum ut probat Menardus ex lib. 2. Dial. S. Greg. Papæ c. 12. & epiſt. 47. lib. 11. eſt negotium, quod quis tractat foris; unde Reſponſales dicti ſunt, qui ad negotia tractanda mittebantur.

Extra mo- ET EA DIE SPERAT REVERTI AD MONASTERIUM, NON

PRÆSUMAT

PRÆSUMAT FORIS MANDUCARE. Juxta priſcorum Monachorum diſciplinam, quæ fratres extra cœnobium edere non ferebat. [Nequaquam in ſæculari domo cibos ſumere conſueverant Monachi,] inquit vetus Scriptor vitæ S. Pachomii n. 42. Et Regula incerti auctoris: [Nemo extra monaſterium ſine præcepto manducet, neque bibat; non enim hoc ad diſciplinam pertinet monaſterii:] quæ penè iiſdem verbis extant in Regula Tarnatenſi cap. 9. laudatque hanc in rem duorum adoleſcentulorum religionem Caſſianus, quos etiam ficus deferentes fames in eremo conſumſit. Atque eo referri poteſt, quod S. Cuthbertus cum duobus ſociis ad terram Pictorum profectus, [nec cibaria ſecum detulere tamquam citiùs reverſuri,] ut ſcribit Beda Venerabilis.

CAPUT LI. Monaſterium non edebāt veteres Monachi. *Apud Boll. 14. Maii.* *Cap. 3.* *Lib. 5. cap. 40.* *In vita S. Cuthb. cap. 11. ſæc. 2. Benedict.*

Dura fortè videbitur talis inſtitutio, iis præſertim, qui ſummo manè exeuntes, ad multam diem dumtaxat revertuntur. At certè dura Petro Damiani viſa non fuit, qui eam etiam aggravavit, cùm de inſtitutis ſuæ congregationis agens, ſic loquutus eſt: [Regulare eſt monaſteriis ut ii qui in via diriguntur foris non comedant, ſi eo die ſperant reverti, cui videlicet obſervantiæ illud etiam apud nos additur, ut ſive ipſo, ſive alio die fuerit quis egreſſus, exceptis præcipuis feſtivitatibus, jejunus ſemper ad eremum revertatur: ſin aliàs pænitentia non deerit.] Idem habet loquens de Ordine Eremitarum Fontis Avellani. Et ſanè conſideranti quàm periculoſum ſit Monachis unà cum ſæcularibus manducare, eorumque conviviis intereſſe; quàm neceſſarium, ut ſtimulante fame citiùs ad monaſterium revertantur; æquum omnino videbitur S. Patris decretum: unde Gregorius IX. in ſua pro Benedictinis Conſtitutione [Nullus Abbas, inquit, vel Monachus prope monaſterium ſuum, vel cellam monaſterii ſui ad leucam unam in domo ſæculari comedat vel pernoctet.]

Opuſc. 15. cap. 11. *Opuſc. 14.*

ETIAMSI à QUOVIS ROGENTUR. Etiam ab Epiſcopo, Abbate, Magnate, ſeu quovis nobili, quibus, ut ait Bernardus Caſſinenſis, [frater licentiam non habens debet reſpondere ſibi comedere non licere.]

NISI FORTÈ AB ABBATE SUO EIS PRÆCIPIATUR. Quia, ut monent Commentatores, cum ſumma ſemper diſcretione agere debet, atque habita ratione perſonæ, quæ dirigitur, illius ad quam dirigitur, laboris itineris, proficiſcenti fratri comedendi licentiam dare debet, ſi fortè ab Epiſcopo aut Principe invitetur, vel ſi ad ſeram dumtaxat reverti debeat. Alioquin pejor foret fratris hujuſmodi in viam directi conditio, quàm excommunicati, qui in monaſterio citiùs reficeret. Videſis Regulam Magiſtri cap. 59. 60. 61. & 62.

QUOD SI ALITER FECERINT EXCOMMUNICENTUR. Iſtud decretum anno 1198. renovavit Petrus Abbas Sylvæ-majoris his verbis: [Præcipimus & mandamus in virtute S. Obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis, ne aliquis Monachus noſtri Ordinis comedat, bibat, vel jaceat in villa Sylvæ-majoris, vel aliis villis, ubi habemus prioratus.] An verò de majori aut minori excommunicatione Regula intelligenda ſit, S. Pater non ſatis exprimit; ſed delicti habita ratione in Ab-

Statut. mſſ. Petri Sylvæ-majoris Abb.

CAPUT LII. batis arbitrio reliquiſſe videtur : licèt Nicolaus de Fractura S. Benedictum interpretur de excommunicatione, qua *à menſa ſimul & oratorio* Cap. 9. *ſeparentur.* In Regula tertia SS. Patrum legitur : [Si quis verò extra conſcientiam Abbatis vel Præpoſiti, qualemcumque locum egreſſus, gulæ vel ebrietati ſe ſociaverit, aut ſi in proximo tranſmiſſus, pro ſua, levitate & gula, non ſtatim expedita neceſſitate ad cellam redierit; cùm in id facinus detectus fuerit, ut canones docent, aut triginta diebus à communione ſeparetur, aut virgis cæſus emendetur.] Longè mitius egit ipſe S. P. Benedictus cum duobus fratribus, qui miſſi ad quoddam reſ- S. Greg. lib. 2. Dial. c. 12. ponſum, cùm tardiori hora remorari fuiſſent compulſi, apud religioſam feminam ſumſerunt cibum; nam delictum confitentibus *protinus culpam pepercit.* Ex quo patet excommunicationem, qua de hoc capite, non præceptam eſſe, ſed comminatoriam.

CAPUT XLII.

De Oratorio Monaſterii.

ORATORIUM [a] hoc ſit, quod dicitur: nec ibi quicquam aliud geratur aut [b] condatur. Expleto opere Dei, omnes cum ſummo ſilentio exeant, & [c] agatur reverentia Deo: ut Frater qui fortè ſibi peculiariter vult orare, non impediatur alterius improbitate. [d] Sed ſi alter vult ſibi fortè ſecretius orare, ſimpliciter intret & oret; non in clamoſa voce, ſed in lacrymis, & intentione cordis. Ergo qui ſimile opus non facit, non permittatur [e] expleto opere Dei remorari [f] in Oratorio, ſicut dictum eſt, ne alius impedimentum patiatur.

[a] Hild. addit, *monaſterii.* [b] Conc. *contendatur.* Gratian. Burch. Ivo. ex quibus hunc locum reſtituendum cenſet Menardus, addunt *quam quod Divinis miniſteriis conveniat.* [c] al. *habeatur.* [d] Hild. deeſt, *ſed ſi alter vult ſibi fortè ſecretius orare.* quidam legunt *ſed & ſi*, &c. [e] Conc. Comp. *explicito.* [f] Oxon. deeſt *in oratorio.* Narb. *ibi.*

COMMENTARIUS.

ORATORIUM HOC SIT QUOD DICITUR. De Oratorio ipſo ejuſque nomine pluribus agunt Menardus in hunc locum & Haeftenus lib. 7. tract. 1. diſq. 1. quos lector conſulere poteſt.

In oratorio nihil NEC IBI QUIDQUAM ALIUD GERATUR AUT CONDATUR. Hunc locum reſpexiſſe videtur citatum ab Ivone concilium Turonen-

ſe cap. 3. cum dixit : [Si enim domus Dei domus orationis vocatur, hoc debet eſſe quod dicitur, nec ibi debet aliud geri aut recondi.] Simili prorſus modo loquitur S. Auguſtinus in Regula cap. 4. & Regula Tarnatenſis c. 15. CAPUT LII. *nisi oratio.* *Ivon. part. 3. cap. 75.*

Quæ autem in oratorio fieri permittantur, aut prohibeantur, fuſiùs referre ſuperſedeo, cùm ad id ſufficiat abunde Haefteni lib. 7. tract. 1. diſq. 2. & 3. Vnum hìc obſervabo ex mente Commentatorum Hildemari, Bernardi Caſſinenſis, & Boherii. S. Patrem Benedictum hoc loco reſpexiſſe ad Canones eccleſiaſticos, prohibentes in eccleſia fieri convivia: [Honeſtatem docet B. Benedictus, inquit Hildemarus, ſequens auctoritatem canonicam: præcipiunt enim canones in concilio Laodicenſi cap. XXIV. cujus titulus iſte : In eccleſiis prandia fieri non debeant.] Et tamen diu poſt Laodicenum concilium hæc in eccleſiis edendi conſuetudo perſeveravit, etiam apud Monachos. Vide Hiſt. Monaſt. Orientis Gallicè ſcriptam l. 2. cap. 2. n. 9.

EXPLETO OPERE DEI, OMNES CUM SUMMO SILENTIO EXEANT. Hæc enim fuit priſcorum Monachorum religio, ut ſummum ſemper in oratorio ſilentium cuſtodirent : maximè Divinas laudes celebrantes : [Si acciderit ut pſallendi tempore vel orandi, aut in medio lectionis aliquis loquatur, aut rideat, inquit Regula Sancti Pachomii, ſolvet cingulum & inclinata cervice manibus ad inferiora depreſſis, ſtabit ante altare, & à Principe monaſterii increpabitur.] Et infrà : [Qui una oratione tardius venerit, vel qui muſſitaverit, aut loquutus fuerit ad alterum, vel qui riſerit, in reliquis orationibus conſtituto ordine aget pænitentiam.] Regula Sanctorum Pauli & Stephani : [Nulli liceat tempore quo opus Dei canitur, qualibet occaſione ſermonem contra alium fratrem proferre, niſi ſeniori tantùm.] Regula S. Cæſarii ad Monachos : [Dum pſallitur, nullus loqui præſumat.] Regula S. Aureliani ad Monachos : [Dum pſallitur, ... nec operari, nec loqui præſumant.] Regula Tarnatenſis: [Qui aliis orantibus vel pſallentibus fabulari præſumſerit, non ſolùm fraternitati; ſed etiam Divinitati reum ſe eſſe non dubitet.] Regula S. Iſidori : [Quando celebrantur pſalmorum ſpiritalia ſacramenta, refugiat Monachus riſus vel fabulas.] Hinc S. Johannes Climacus de Monachis Alexandrinis diſſerens : [Cumque frequenter, ait, precibus eorum intereſſemus, animadvertit ſanctus illorum præſes quoſdam inter ſe ſermocinari ; quos ille per totam hebdomadam ante fores templi ſtatui juſſit, & ab omnibus tum ingredientibus tum egredientibus veniam petere.] Et quod noſtros ſpectat, in Antiquis S. Benedicti Anianenſis Conſuetudinibus præſcriptum lego [in oratorio ſummum ſilentium ſummam pſallendi reverentiam, ... in ſacrario magnum ſilentium & nitidiſſimam adminiſtrationem :] Et infrà : [Vidimus etiam & aliud obſervabile, ſi quis ad perfectionem taciturnitatis venire deſideret ; quod nullus fratrum in quolibet loco loqui aliquid præſumebat, præter duo ad hoc deputata. In eccleſia nullus præter Divinum officium, & verba

Silentium ſummum in oratorio. *Artic. 1.* *Artic. 68.* *Cap. 9.* *Cap. 8.* *Cap. 29.* *Cap. 6.* *Cap. 7.* *Grad. 4.* *Tom. 4. Analect.*

CAPUT LII. orationis loquebatur. Si alicui cuilibet loqui neceſſitas erat, tacto veſtimento Abbatis, vel cujuslibet fratris, annuit ad illa loca; expoſitisque pauciſſimis verbis vel rationabilibus, ſtatim abſceſſerunt timentes ne propter neceſſaria verba in nociva & inutilia inciderent.]

ET AGATUR REVERENTIA DEO. Vel ſalutando altare juxta Hildemarum & Boherium, vel per ſummum ſilentium ſecundùm Bernardum Caſſinenſem.

SED SI ALTER VULT SIBI SECRETIUS FORTE ORARE, SIMPLICITER INTRET ET ORET. Ubi [quod ait *ſimpliciter*, inquit Bernardus Caſſinenſis, eſt ac ſi diceret: planè, non ſonorè, non cum magno ſtrepitu pedum, non altè tuſſiendo, vel excreando; ſed modeſtè, planè, ſilenter.] Verùm cùm præter quietis refectioniſque tempora, labore manuum, lectione, Diviniſque officiis ſemper occupatos Monachos teneat S. P. Benedictus, qua ratione volentes orare oratorium ingredi poterunt? Reſpondet Hildemarus eos, quibus compunctionis contemplationiſque à Domino gratia conceſſa eſt, lacrymis haud eſſe fraudandos; relictoque labore, aut libro, oratorium intrare licitè poſſe; quamvis paucorum ſit iſta virtus. Adderem ego: cum Abbatis benedictione.

NON IN CLAMOSA VOCE. Quia ut dicit apud Caſſianum Abbas Iſaac, [cum ſummo orandum eſt ſilentio, non ſolùm ne fratres aſtantes noſtris ſuſurriis, vel clamoribus avocemus, & orantium ſenſibus obſtrepamus; ſed ut ipſos quoque inimicos noſtros, qui orantibus nobis maximè inſidiantur, lateat noſtræ petitionis intentio.]

Collat. 9. cap. 35.

SED IN LACRYMIS ET INTENTIONE CORDIS. Vide quæ ſuprà diximus ad cap. 20.

Oratorium extra tempus officii clauſum.

ERGO QUI SIMILE OPUS NON FACIT, NON PERMITTATUR EXPLETO OPERE DEI REMORARI IN ORATORIO. Id ſumma cum religione obſervabant majores noſtri, finito quolibet curſu operis Dei ſæculares ejicientes, ut pluribus exemplis & factis demonſtrari poſſet. Sed unus in hanc rem ſufficiet Udalricus de officio ſacriſtæ loquens in hunc modum: [Claudit quoque vel aperit eccleſiæ fores variis modis per diverſa tempora. Nam cùm ad nocturnos tam in hieme, quàm in æſtate ſemper aperiat, in hieme tamen poſt officium, quod in nocte cantatur, ſemper eas claudit, atque ita permanent uſque dum ſcilla ſonetur ad Tertiam; finitaque miſſa matutinali claudit, clauſæque permanent uſque dum ſcilla pulſatur ad Sextam; tunc aperiuntur, & miſſa finita, uſque ad veſperos clauduntur. Poſt veſperos verò Regulares clauduntur, ita uſque ad Nocturnos permanſuræ. In æſtate autem cùm ſtatim poſt Matutinas regulares claudantur, ad Primam aperiuntur, & uſque dum miſſa matutinalis finiatur patent; quæ tunc clauſa ad miſſam aperiuntur, poſt quam uſque ad veſperos obſerantur; quibus finitis, uſque ad nocturnos omnino clauduntur. In quadrageſima privatis diebus poſt miſſam matutinalem clauduntur, & poſt Sextam mox ut ſcilla ſonaverit reſerantur, nec clau-

Lib. 3. cap. 12.

duntur uſque dum veſperi finiantur. In XII. verò lectionibus tam in hieme quàm in æſtate ad ſcillam quæ poſt capitulum ſonatur, aperiuntur.] Atque hanc conſuetudinem reſpicit quod in lib. Mir. S. Gualteri Abbatis Pontiſarenſis legitur: [Die altera, quæ Dominica habebatur, Sacriſta univerſos poſt miſſas exire cogente,] &c. CAPUT LIII.

CAPUT LIII.

De hoſpitibus ſuſcipiendis.

OMNES ſupervenientes hoſpites, tamquam Chriſtus ſuſcipiantur: quia ipſe dicturus eſt: *Hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me.* Matth. 25. Et omnibus congruus honor exhibeatur, maximè domeſticis fidei, & peregrinis. Ut ergo nunciatus fuerit hoſpes, occurratur ei à Priore vel à Fratribus, cum omni officio caritatis; & primitus orent pariter: & ſic ſibi ſocientur in pace. Quod pacis oſculum non priùs offeratur, niſi oratione præmiſſa, propter illuſiones diabolicas. [a] In ipſa autem ſalutatione omnis exhibeatur humilitas. Omnibus venientibus ſive diſcedentibus hoſpitibus, inclinato capite, vel proſtrato omni corpore [b] in terra, Chriſtus in eis adoretur, qui & ſuſcipitur.

Suſcepti autem hoſpites ducantur ad orationem: & poſtea ſedeat cum eis Prior, aut [c] cui juſſerit ipſe. Legatur coram hoſpite lex divina, ut ædificetur: & poſt hæc omnis exhibeatur humanitas. Jejunium à Priore frangatur propter hoſpitem: niſi fortè præcipuus ſit dies jejunii qui non poſſit violari. Fratres autem [d] conſuetudines jejuniorum proſequantur.

Aquam in manibus Abbas hoſpitibus det: pedes hoſpitibus [e] omnibus tam Abbas quàm cuncta congregatio lavet. Quibus lotis, hunc Verſum dicant: *Suſcepimus, Deus miſericordiam tuam, in medio templi tui.* Pſalm. 47. Pauperum & peregrinorum maximè [f] ſuſceptioni cura ſollicitè exhibeatur: quia in ipſis magis Chriſtus ſuſcipitur. Nam divitum terror ipſe ſibi exigit honorem.

Coquina Abbatis & hoſpitum ſuper ſe ſit, ut incertis horis

[a] Flor. *ipſa.* [b] Oxon. Conc. deeſt, *in terra.* al. *in terram.* [c] Oxon. *quem.* [d] al. *Conſuetudinem.* [e] Conc. deeſt, *omnibus.* [f] Caſſin. Hild. Dion. Andr. Hadr. Boher. *Suſceptionum cura.* Narb. Haeft. *ſuſceptionis cura.*

CAPUT LIII.

ſupervenientes hoſpites, qui numquam deſunt monaſterio, non[a] inquietent Fratres.[b] In quam coquinam ad annum ingrediantur duo Fratres, qui ipſum officium bene impleant; quibus, ut indigent, ſolatia adminiſtrentur, ut abſque murmuratione[c] ſerviant; & iterum quando occupationem minorem habent, exeant,[d] ubi eis imperatur[e] in opera. Et non ſolùm[f] in ipſis, ſed & in omnibus officiis monaſterii iſta ſit conſideratio: ut quando indigent, ſolatia accommodentur eis: & iterum quando vacant, obediant imperatis.

Item & cellam hoſpitum habeat aſſignatam Frater, cujus animam timor Dei poſſidet: ubi ſint[g] lecti ſtrati ſufficienter, & domus Dei à ſapientibus[h] ſapienter[i] adminiſtretur. Hoſpitibus autem, cui non præcipitur, nullatenus ſocietur neque colloquatur: ſed ſi obviaverit aut viderit, ſalutatis humiliter,[k] ut dictum eſt, & petita benedectione, pertranſeat; dicens non licere ſibi colloqui cum hoſpite.

[a] Narb. Caſſi. Flor. *non inquietentur* [b] Oxon. Flor. *in qua coquina.* [c] Oxon. *ſint.* [d] Narb. *quod imperatur.* al. *ubi eis imperatum fuerit.* al. *uti eis imperatur.* [e] al. *in opere.* [f] al. *ipſis, ſed & omnibus.* [g] al. *lecti ſternia.* [h] Flor. Caſſin. *& ſapienter.* [i] Sabin. *ædificetur.* [k] al. *ut diximus.*

COMMENTARIUS.

Hoſpitalitas commendatur.

AB oratorio tranſimus ad hoſpitium; tanta eſt enim utriuſque loci affinitas, ut ab invicem ſeparari non debeant: Utrobique Chriſtus adoratur, utrobique ſuſcipitur; in oratorio quidem ad altare, in hoſpitio autem in hoſpite & peregrino. Neque verò neceſſe arbitror pluribus hìc hoſpitalitatis virtutem commendare, quàm tot ac tantis SS. Patres celebrarunt encomiis. Hanc abundè laudat Petrus Bleſenſis in epiſt. 29. quem ſi lubet conſule: nobis interim ſufficiat exemplum Patriarcharum, præceptum Apoſtolorum, Chriſti Domini promiſſum, quo cæleſte ſe ſuſcipientibus in hoſpite regnum ſpopondit, ut meritò Gregorius IX. in Conſtitutione pro Benedictinis Monachis decreverit, [ut in quolibet monaſterio vel prioratu Abbas, vel Prior, aut ipſis ceſſantibus Viſitatores, qui pro tempore fuerint, ſecundùm poſſibilitatem locorum, hoſpitalitatem ordinent ad eleemoſynas faciendas, certo hoſpitio ad recipiendos pauperes, & alios hoſpites, & miniſtro idoneo, qui eis deſerviat deputato. Et ſi alicui perſonæ Religioſæ hoſpitium denegatum fuerit, qui hoſpitio deputatus fuerit, tribus diebus jejunet in pane & aqua.]

Omnes supervenientes hoſpites tamquam Chriſtus ſuſcipiantur. *Omnes ſupervenientes hoſpites;* [quia, infit Bernardus Caſſinenſis, ignoratur, in quo magis Chriſtus ſuſcipiatur; nonnumquam enim ſuſcipitur pauper & egenus, qui prima facie creditur abundans & locupletatus: nonnumquam etiam ſuſceptus cum humilitate ædificatur ſuſcipientium caritate, & induens animi lenitatem, & mentis privatur feritate, & per conſequens Chriſti efficitur habitaculum; & ſic in eo contingit ſuſcipi Chriſtum. Nullus ergo prætermittendus, nullus repellendus, nullus excludendus, omnis ſuperveniens ſuſcipiendus.] Idem habet Petrus Boherius. Et tamen Hildemarus hunc locum exponens, [quod dixit *omnes*, inquit, videtur arduum, & penè difficile, eo quod multi ſunt hoſpites, qui ad monaſterium veniunt. Sed iſto modo poteſt intelligi: ſive ideo dixit omnes hoſpites; quia tunc pauci veniebant, ſicut Caſſianus dicit in Collatione, & in vita Patrum legitur; quamquam dicat S. Benedictus numquam deeſſe monaſterio hoſpites: poteſt etiam unus vel duo intelligi veniſſe, nam tanti tunc fortè non erant ſicut nunc; & ſecundùm hunc ſenſum intelligebat Teudulfus. Per Deum, ſi nunc adeſſet S. Benedictus, claudere illis oſtium feciſſet. Sive altero modo intelligitur *omnes*, ſubaudis quos poteſt monaſterium ſuſcipere, tanquam Chriſtus ſuſcipiantur; quia Regula nihil impoſſibile dicit. Sive ſolvitur hæc ratio in intentione, de qua intentione omnes debent ita recipi ut hoſpites ſicut Chriſtus, quamquam non poſſit omnibus ſerviri ſicut Chriſto, ſed paucis.] Caput LIII. An omnes hoſpites ſuſcipiendi

Quamvis autem omnes, quos poteſt, monaſterium hoſpites ſine diſcrimine debeat ſuſcipere; nonnullis tamen denegandam eſſe hoſpitalitatem, & recta ratio docet, & antiqua monet inſtitutio. Hos inter accenſere debemus primùm hæreticos, quibus majores noſtri ſua clauſtra claudebant: [Nobis in monaſterio hoſpitalitas cordi eſt, inquit S. Hieronymus, omneſque ad nos venientes læta humanitatis fronte ſuſcipimus: veremur enim ne Maria cum Joſeph locum non inveniat in diverſorio, ne nobis Jeſus dicat excluſus: hoſpes eram & non ſuſcepiſtis me. Solos hæreticos non ſuſcepimus.] Et S. Baſilius: [De cibo capiendo cum hæreticis habemus præceptum Apoſtoli in quibus hoc fugere conveniat,] &c. Non ſuſcipiendi hæretici. *Apolog. adverſ. Ruffin.* *Regul brev. interr.* 124.

Secundò. Eadem lege excludendi ſunt ab hoſpitio homines malitioſi, ad omnia crimina parati; id quod enixè poſtularunt in ſupplici ad Carolum Magnum libello Monachi Fuldenſes his verbis: [Malitioſæ & furioſæ mentis homines, & ad cuncta flagitia perpetranda promtiſſimi non colligantur intra monaſterium, ſicut factum eſt de illo homicida Clerico, qui Monachum interfecit, qui contra omnium fratrum voluntatem & conſenſum locatus eſt in monaſterio.] Attamen, ut cum S. Auguſtino loquar: [In recipiendis hoſpitibus ignotis ſolemus dicere multò eſſe melius malum hominem perpeti, quàm forſitan per ignorantiam excludi bonum, dum cavetur ne recipiatur malus.] Homines mali. *Cap.* 17. *Epiſt.* 38.

Tertiò. Sub hac etiam lege contineri debent & feminæ; quibus Feminæ.

CAPUT LIII. *Num. 7.* non modò monaſterii ſemper; ſed ipſius etiam oratorii aditus eſt aliquando denegatus, ut ſuprà demonſtravimus ad caput 4. [Ne appropiare ſinas ad te mulierem, inquit S. Antonius in Regula, nec permittas ingredi domicilium tuum; ira enim graditur poſt illam.] Et *Tom. 2. in doct. varia.* S. Ephrem: [Non decet Monachum ullam habere cum femina ſocietatem: ad eam verò, quæ virginitatem profitetur, prorſus ne acceſſeris, ſi quidem ullus in te carnalis ſenſus viget; nam Monachum inter epulas cum feminis verſari, idem eſt, ac ſe in ignem projicere: qui autem earum fugit conſuetudinem, fugiat tamquam dama ex retibus, & velut avis ex laqueo.] Huc ſpectat quod Godehardus Abbas *Tom. 4. Analect.* Tegernſenſis ad quamdam Abbatiſſam ſcribit: [Iſta ſoror noſtra venit ad nos ante Natale Domini multiplicis neceſſitatis ſuæ miſeriam nobis conqueſta; quam libentiſſimè nobiſcum commorari permitteremus, & in quantum ſufficeremus miniſtrare illi neceſſaria juberemus, ſi qualitas ſexus aliquot permitteret monaſterio fratrum feminas cohabitare: quia ut à ſanctis viris comprobatur, ſtipulæ, paleæ, ignìſque numquam ſibi pacificantur, niſi alter alterius damno citiùs conſummentur.] Ciſtercienſium hac in re religionem experta eſt quædam mulier *Bolland. 29. Aprilis.* devotionis cauſſa ad ſepulcrum S. Roberti profecta; nam [inclinata jam die venit ad monaſterium Quincei, hoſpitium mendicans à Monachis; ſed quia illorum traditio inter fines ſuos ſexum muliebrem non admittit, compulſa eſt miſera mulier inde recedens in nemore pernoctare,] ut ſcribit auctor vitæ S. Roberti Abbatis Moliſmenſis num. 17. Idem poſtea confirmavit Gregorius IX. in Bulla ad Ciſtercienſes, in qua hæc lego: [Auctoritate præſentium inhibemus, ne quis in domibus veſtris uti carnibus, ſeu mulier aliqua eas intrare præſumat contra Ordinis ſtatuta.]

Non defuere tamen, qui humanitatem hoſpitalitatis extra monaſterii clauſtrum feminino ſexui exhiberent; in primis Pachomiani, in quorum *Artic. 29.* Regulâ hæc habentur: [Si ſæculares homines, aut debiles, aut vaſa infirmiora, id eſt mulierculæ venerint ad oſtium; ſuſcipiens ſingulos in diverſis locis juxta ordinem Præpoſiti, & ſexus ſui; præcipuè feminas majori honore & diligentia curabunt, cum omni timore Dei, & locum ſeparatum ab omni virorum vicinia eis tribuent, ut nulla ſit occaſio blaſphemandi. Quod ſi ad veſperas venerint, abjicere eas nefas eſt; ſed accipient, ut diximus, ſeparatum locum, & clauſum cum omni diſciplina, atque cautela, ut grex fratrum liberè ſuo officio ſerviat, *Lib. 1. epiſt. 28.* & nulli detur offendiculum detrahendi.] Idem præſtabant & Cluniacenſes, ut teſtatur Petrus Venerabilis ad S. Bernardum ſcribens, & Farfenſes ex mſſ. Conſuetudinibus ejuſdem monaſterii. Ipſi etiam Ciſtercienſes etſi feminas ad hoſpitandum haud reciperent, foris nihilominus eis victum præbebant ex lib. Uſuum Ciſtercienſium cap. 120.

Concives. Quartò. [Quod S. Benedictus ait *ſupervenientes*, videtur excludere contiguos vel proximos habitatores, qui potiùs domeſtici ſeu concives, quàm hoſpites appellari poſſunt,] ut cum Bernardo Caſſinenſi loquitur

Boherius.

Boherius. Addit tamen: [Sed & contra illos indifferenter admittendos, vel totaliter excludendos diſcretio debet haberi. Pauperem tamen ſive remotum, ſive propinquum admittendum hortor.] CAPUT LIII.

Fuerunt etiam qui hoſpitalitatem tamquam monaſticæ quieti & ſolitudini contrariam à Monachorum cœnobiis omnino arcendam eſſe exiſtimarent. Hac ratione S. Auguſtinus in Hipponenſi Monachorum aſceterio, in quo Preſbyter vixit, hoſpites recipi nolebat. In ſtatutis quoque Guigonis Cartuſiæ Prioris lego: [Ipſorum hoſpitum perſonas tantùm, non etiam equitaturas procuramus.] *Abbreviata O.S.B. hiſtoria l. 1. cap. 2. n. 3.* *Cap. 19.*

TANQUAM CHRISTUS SUSCIPIANTUR, QUIA IPSE DICTURUS EST: HOSPES FUI ET SUSCEPISTIS ME. Ex hoc maximè capite hoſpitalitatem commendant SS. Patres, atque in primis S. Auguſtinus: [Diſcite, inquit, hoſpites ſuſcipere, ubi agnoſcitur Chriſtus: an neſcitis quia ſi quem Chriſtianum ſuſceperitis, ipſum ſuſcipitis. Nonne ipſe dixit: hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me; & quando ei dicitur, Domine quando te vidimus hoſpitem? Reſpondet: Cùm uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis; Cùm ergo Chriſtianus Chriſtianum ſuſcipit, ſerviunt membra membris, & gaudet caput, & ſibi imputat datum quod membro ejus fuerit erogatum. Hìc ergò paſcatur Chriſtus eſuriens, accipiat potum ſitiens, veſtiatur nudus, ſuſcipiatur peregrinus, viſitetur ægrotus.] Et revera qui in hoſpite ſe ſuſcipi aſſerit, in ſe ipſo aliquando excipi voluit, ut de quodam ignoto teſtatur S. Gregorius his verbis: [Quidam paterfamilias cum tota domo ſua magno hoſpitalitatis ſtudio ſerviebat; cúmque quotidie ad menſam ſuam peregrinos ſuſciperet, quodam die peregrinus quidam inter alios advenit, ad menſam ductus; dumque paterfamilias ex humilitatis conſuetudine aquam vellet in ejus manibus fundere, converſus urceum accepit; ſed repente eum, in cujus manibus aquam fundere voluerat, non invenit. Cúmque hoc factum ſecum ipſe miraretur, eadem ei nocte Dominus per viſionem dixit: ceteris diebus me in membris meis, heſterno autem die me in meipſo ſuſcepiſti.] At quod S. Pontifex de alio quodam quaſi ignoto, hoc ipſum de illo narrat Johannes Diaconus l. 2. vitæ S. Greg. c. 22. & ſequenti capite refert quoque alia vice ſuſceptum ab eo fuiſſe Angelum. Simile aliquid de S. Agilo Abbate Reſbacenſi in ejus vita cap. 20. & de S. Cuthberto apud Bedam in ejus item vita cap. 7. legitur. *Chriſtus in hoſpite ſuſcipitur.* *Serm. 136.* *Homil. 23. in Evang.* *Sæc. 2. Bern.*

ET OMNIBUS CONGRUUS HONOR EXHIBEATUR. Quem in locum Bernardus Caſſinenſis & Boherius: [Aliter enim, inquiunt, debet honorari Epiſcopus & Abbas; & aliter Clericus, vel Monachus; aliter Prælatus, aliter ſubditus; aliter magnæ religionis fama adveniens frater, aliter Sarabaita, vel Gyrovagus: aliter nobiles & potentes, aliter ignobiles & pauperes; & ideo dicit *congruus*, ut ſecundùm qualitatem ſuſceptæ perſonæ ſit & condeſcendentis in honoris exhibitione, in ciborum præparatione, in occurſione, in aſſociatione: una enim debet eſſe ad omnes caritas ſecundùm interiorem hominem; *Congruus unicuique honor exhibendus.*

CAPUT LIII. ſed debet eſſe diverſitas in exterioris honoris exhibitione. Pauperi enim ſufficit panis groſſus, olus, & faba; diviti verò vix ſufficit porcus, vel caro bovina, aut altilia delicata: pauper ubique jacet; diviti verò lectus pretioſus vix placet.] Et Smaragdus: [Quamvis una caritas omnes amplectatur interius; aliter pauperibus, aliter verò exterius congruit miniſtrare potentibus: neque enim æqualis omnibus paranda eſt ſeſſio, neque omnibus æqualis ciborum convenit præparatio; ſed unicuique neceſſe eſt cum caritatis diſcretione congruus locus, congruus cibus, congruus lectus, congruus omnibus exhibeatur & honor.] Quibus ex verbis patet ſolutio ad eam difficultatem, quam ex cura & ſollicitudine, quam pauperibus & peregrinis impenſius exhiberi præcipit S. Legiſlator, hìc movet & ſolvit Hildemarus: nam [hæc ſententia, infit, in qua dicit omnibus congruus honor exhibeatur, attinet ad exteriorem hominem: Illa autem ſententia qua dicit paupêrum & peregrinorum, attinet ad interiorem hominem. Ideſt, ac ſi diceret in præparatione ſervitii unuſquiſque hoſpes juxta ſuam menſuram recipiendus eſt; tamen in mente debet præferri pauper diviti.]

Domeſtici fidei quinam. MAXIME DOMESTICIS FIDEI ET PEREGRINIS. Quem locum ita explicat Smaragdus: [Domeſticus dicitur amicus, familiaris, vel ſodalis; quos duobus modis intelligere debemus; ſive omnes generaliter Chriſtianos, unam nobiſcum fidem, unum habentes baptiſma; ſive ſpecialiter Monachos, qui nobiſcum Deo peculiariter fidei cultum, & religionis ſervant famulatum. Peregrinus dicitur in longæ patriæ agro poſitus.] Eodem ferè modo loquitur Bernardus Caſſinenſis.

Art. 28. Similiter etiam Regula S. Pachomii: [Quando ad oſtium monaſterii aliqui venerint, ſi Clerici fuerint vel Monachi, majori honore ſuſcipiantur.] Idem habet Regula Orientalis cap. 40. Et Regula S. Iſidori: [Licèt omnibus hoſpitalitatis bonum cum gratia oporteat referri, uberior tamen Clericis & Monachis deferenda eſt honorificentia hoſpitalitatis.] Denique Regula S. Stephani Ordinis Grandimontenſis Inſtitutoris: [Religioſis plus honoris & reverentiæ, quàm ceteris exhibere ſtudeatis.]

Cap. 21.

Cap. 36.

Hoſpiti venienti occurrendum. UT ERGO NUNTIATUS FUERIT HOSPES, OCCURRATUR EI A PRIORE, VEL A FRATRIBUS CUM OMNI OFFICIO CARITATIS. Incipit hìc S. Benedictus hoſpitis ſuſcipiendi ritum deſcribere. Et primò quidem ante omnia vult, ut advenienti occurratur, juxta priſcorum Monachorum morem, quem videre eſt apud Ruffinum lib. 2. de Vitis Patrum cap. 1. & 7. & inſuper cap. 21. ubi de Nitrienſibus loquens hæc habet: [Huic cùm appropinquaremus loco, ubi peregrinos fratres advenire ſenſerunt, continuò velut examen apum, ſinguli quique ex ſuis cellulis proruunt, atque in obviam nobis læto curſu, & feſtina alacritate contendunt, portantes ſecum quàm plurimi ipſorum urceos aquæ & panes', ſecundùm quod Propheta corripiens quoſdam dicit, quia non exiſtis filiis Iſraël in obviam cum pane & aqua.]

Et à quo. Vide Palladium in Lauſ. cap. 52. & vitam S. Martini Abbatis Vertavenſis Sæc. 1. Bened. pag. 378.

Sed quam ſibi ſinguli Nitrienſes Monachi ſumebant hoſpitibus occurrendi curam; quamque Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii ei, cui ſollicitudo hoſpitalis data erat, committit; hanc S. Benedictus ſub diſtinctione Priori, vel fratribus injungit; ut à Priore occurratur majoribus, minoribus à fratribus, uti exponunt Smaragdus & Bernardus Caſſinenſis: [Quia enim duæ ad monaſterium ſolent venire perſonæ, inquit Smaragdus, duas & illis perſonas rationabiliter jubet occurrere. Prioribus enim neceſſe eſt occurrat Prior, fratribus occurrat frater. Si enim venerit Rex, Epiſcopus, aut aliquis de ſummo apice potens, exeat illi obviam Abbas; ſi autem venerit alter, obviam illi exeat alter.] Quod autem S. Benedictus dicit *vel à fratribus*, non eſt intelligendum ab omnibus, ſed ab iis quos ad id officii deputaverit Abbas, ut patet ex lib. Uſuum Ciſtercienſium cap. 87. CAPUT LIII.

ET PRIMITUS ORENT PARITER, ET SIC SIBI SOCIENTUR IN PACE. Secundò præſcribit S. Benedictus, ut primitus orent pariter, id quod Richardus de S. Angelo intelligit [unus alterum ſalutando, vel unuſquiſque dicendo *Benedicite*, prout vidi,] inquit. Rectiùs S. Hildegardis primitus orent pariter exponit, ut [omnes quicumque ſint ad eccleſiam ad adorandum ducantur, ita quod fratres Deum orent, ne cum eiſdem hoſpitibus ordinem ſuum infringant, iſti autem ut converſationem illorum videntes meliores fiant.] Quonam verò ritu id fieret, ita explicat liber Uſuum Ciſtercienſium: [Occurrentes verò hoſpitibus deponant caputia de capitibus, ſi tunc ſuperpoſita fuerint, & ſic proſtrati ſuper genua ducant ad orationem. Ingreſſi verò eccleſiam, aſpergat illos aqua benedicta ille, cui officium illud injunctum eſt. Poſtea faciant orationem incurvi vel proſtrati, ſicut tempus exigit. Sed ſi Epiſcopus vel Abbas fuerit, qui eum ſuſcipit offerat ei ſparſorium, oſculando manum, & ducto eo ad locum ubi orare debet, ſubtrahat ſe paululum cum ſocio poſt ipſum orantem, faciens orationem, ſicut ſuprà dictum eſt: qua completa, ſignent ſe & exeant.] Idem ferè habent Burſfeldenſes in Ceremoniali diſt. 5. cap. 26. Cluniacenſes ad plura altaria hoſpites ad orandum ducebant, teſtante Udalrico lib. 3. cap. 22. Sithivenſes S. Bertini ad altare S. Dionyſii ex Johanne Monacho Bertiniano in Mir. B. Bernardi Pænitentis n. 31. Caſſinenſes verò præſcribunt, ut [ſit ſacellum, quantum poſſibilitas permittit juxta portam monaſterii, quo ad orationem hujuſmodi hoſpites introducantur.] Quod ſanè haud ita novum recenſque videri debet; nam Hildemarus in cap. 66. ſcribit: [In noſtra provincia ſolarium habetur ſuper portam, & oratorium ibidem.] Valliſoletani volunt, ut Prælatus recipiat hoſpites loco deputato, aut mittat qui eos recipiant; deinde ducantur ad eccleſiam, aut locum aliquem in hoſpitio, in quo decenter ante aliquam imaginem preces fundi poſſint. Denique in mſſ. Conſtitutionibus Caſalis Benedicti hæc lego: [Sufficiet orare mente, & dicere quod ad orationem vel laudem Dei pertineat; puta *Deo gratias*, vel *Benedictus qui venit in nomine Domini; Deus laudetur*, aut tale. Alioquin

Hoſpites ſtatim ad orationem ducendi & quomodo.

Cap 87.

Decl. Caſſ. cap. 53. *n.* 1.

Conſtit. Valliſ. cap. 74.

Cap. 32.

CAPUT LIII.

poſt pacis oſculum ducatur ad oratorium, & ibi oretur.]

Manavit autem iſte ritus ab antiquis Monachis, ut docet Ruffinus his verbis: [Hic eſt enim mos apud Ægyptum, ut ubi advenerint, ſtatim per orationem ſibi invicem confœderentur.] Et loquens de S. Apollonio: [Ubi ingreſſi ſumus monaſterium, oratione priùs, *ut moris eſt*, data, pedes noſtros propriis manibus lavat.] Et de Nitrienſibus: [Tunc deinde nos ſuſceptos adducunt primò cum pſalmis ad eccleſiam.] Idem patet ex vita Sancti Pachomii num. 44. apud Roſweidum.

Lib. 2. de vitis Patr. cap. 1.
Ibid. cap. 7.

Oſculum pacis offerendum, & quare.

QUOD PACIS OSCULUM NON PRIÙS OFFERATUR, NISI ORATIONE PRÆMISSA, PROPTER ILLUSIONES DIABOLICAS. Tertiò ductis ad orationem hoſpitibus pacis oſculum offerri præcipit S. Legiſlator, in ſignum reconciliationis, in ſignum amoris & dilectionis, in ſignum pacis, in ſignum unitatis catholicæ: quadruplex enim hujuſmodi oſculum diſtinguit auctor libri de Amicitia apud S. Auguſtinum, quamvis ultimum maximè hoſpitibus offerri dicat cap. 6.

Illud autem nonniſi oratione præmiſſa propter illuſiones diabolicas exhiberi voluit; id quod ab antiquis item Monachis didicerat, teſtante Ruffino, quia [hic eſt mos apud Ægyptum, ut ubi advenerint fratres, ſtatim per orationem ſibi invicem confœderentur.... Propterea enim forma hujuſmodi inter Monachos obſervatur, ut ſi quis ad eos veniat, ſive vir ille, ſive mulier ſit, ſive ſenex, ſive juvenis, ſive ignotus, ſive notus, ante omnia ut oratio fiat, ut nomen Domini invocetur, quia ſi fuerit aliqua transformatio dæmonis, continuò oratione facta diffugiet.] Nonnulli tamen ex priſcis etiam Monachis ante orationem advenienti hoſpiti oſculum præbebant, ut manifeſtum eſt ex eodem Ruffino, ubi de Coprete: [Is, inquit, cùm nos vidiſſet, & oſculo ſalutaſſet, atque ex more etiam poſt orationem pedes laviſſet, requirebat quæ gererentur in ſæculo.] Et de Monachis ſub ſancti Apollonii diſciplina degentibus: [Occurrerunt autem nobis cum pſalmis, hoc enim moris eſt eis facere in adventu omnium Monachorum, & adorantes in facies ſuas uſque ad terram oſculabantur nos.... Alii ergo ex fratribus præcedebant nos, alii ſequebantur; utraque tamen turba pſallebat. Ubi autem appropinquare jam cœpimus audita voce pſalmi, ipſe etiam Apollonius procedit in occurſum, & ut vidit, nos ſtatim prior adoravit uſque ad terram, & ſurgens oſculo nos ſuſcepit; ubi autem ingreſſi ſumus monaſterium, oratione priùs, ut moris eſt, data, pedes propriis manibus lavat.] Sed & nunc Caſſinenſes ſola oratione mentali præmiſſa, oſculum ante offerunt, quàm ducant hoſpites ad orationem. De oſculo ipſo videſis Haeftenum lib. 11. tract. 2. diſq. 1. De modo illud offerendi, ita ſcribit citatus à Bernardo Caſſinenſi Petrus Diaconus: [Antiqui quando recipiebant homines venientes, ſtabant in oſtio domus ſuæ, & ponebant pedes hoſpitis ſuper pedes ſuos, & dabant eis pacem, & ſic eos recipiebant in domum ſuam.] Ciſter-

Lib. 2. de vitis Patr. cap. 1.
Ibid. cap. 9.
Cap. 7.
Declar. Caſſin. cap. 53.

cienſes verò ſtatuunt, ut poſt orationem egreſſi ab eccleſia [dicat *Benedicite* qui ſententiam debet legere; deinde flectant ſemel coram omnibus genua, & erecti oſculentur eos, & poſtmodum reſideant.] CAPUT LIII. *Lib. Vſuum Ciſt. c. 87.*

IN IPSA AUTEM SALUTATIONE OMNIS EXHIBEATUR HUMILITAS. *Omnis*, id eſt tam mentis quàm corporis, ut loquuntur Commentatores. Salutatio autem juxta Boherium [fit communiter verbo, manu, & oſculo; quandoque fit ſolo verbo: unde Hiſpanorum ſalutatio eſt *Humiliamus nos*, ad quod facit verbum ſequens Francorum *Deus vos ſalvet*; Lombardorum *Benevebau*; Sarracenorum *Ey ylla Metaac*. Multi tamen ſalutant hodie inclinando caput, pileumque, ſive caputium à capite in totum vel in partem amovendo.] Salutatio cum humilitate.

OMNIBUS VENIENTIBUS SIVE DISCEDENTIBUS HOSPITIBUS INCLINATO CAPITE, VEL PROSTRATO OMNI CORPORE IN TERRA, CHRISTUS IN EIS ADORETUR, QUI ET SUSCIPITUR. Quem in locum Hildemarus: [Reges, inquit, & Epiſcopos, & Abbates proſtrati in terra debemus ſalutare propter exemplum Nathan Prophetæ, qui proſtratus David Regem ſalutavit. Reginam verò cùm videt Monachus, non debet Monachus proſtratus ſalutare; ſed unum genu in terra ponere, aut humiliari debet capite ſuo. Abbatem verò noſtrum, ſi rariùs videmus, in terra ſalutare debemus. Ceteros autem, id eſt Comites, Preſbyteros, Monachos, & reliquos inclinato capite ſalutare debemus.] Ubi triplicem diſtinguit ſalutationem; unam, qua toto corpore proſtrato Reges, Epiſcopos, & Abbatem proprium; ſecundam, qua unico flexo genu Reginam; tertiam, qua capite inclinato reliquos ſalutamus. Rectiùs tamen, meo judicio, Smaragdus: S. Benedictus, inquit, [hìc ſicut ſuperiùs duas advenientium inducit perſonas; unam mediocrem, cui tantùm caput inclinatur à fratre; aliam verò ſummam, quæ in terram toto proſtrato adoratur & corpore; ſed tamen in utriſque Dominus Jeſus Chriſtus adoratur qui & ſuſcipitur.] Simili modo Bernardus Caſſinenſis: [Nam Reges & Epiſcopi genuum flectione; alii mediocres, Comites, Abbates, & ceteri capitis inclinatione ſunt honorandi; & ideo dicit *vel*.] Et Nicolaus de Fractura: [*Inclinato capite*, ut ſi fuerint mediocres, vel etiam Comites, Barones, Abbates, & ceteri, capitis inclinatione honorentur. *Vel proſtrato omni corpore in terra*. Et hoc ſi fuerint Reges, vel Principes, vel Marchiones, & eorum majores, ſive ſpirituales, ſive temporales, qui ſunt proſtrato corpore adorandi. Sic legitur feciſſe Nathan Propheta, qui Regem, ut vidit, adoravit.] Nimirum Monachi ad Regem non accedebant niſi proſtrato in terram corpore: unde Wlfinus Boëtius in vita S. Juniani num. 9. [Ut adpropinquavit ſolio Regis, *ut eſt conſuetudo Monachorum*, pronus Regem adoravit.] Hoc tamen Petri Boherii tempore jam obſoleverat: [Quod nec, inquit, vidi obſervari, nec qualiter intelligi debeat planam expoſitionem legi; unde credo quod iſte paragraphus debeat intelligi de inclinatione capitis vel corporis, quæ fit in orato- Eaque duplex vel triplex pro ratione perſonarum. *Sæc. I. Ben.*

CAPUT LIII.

rio, dum hoſpes orat: nec illud præſtat differentiam perſonarum; ſed temporum, ut frater, qui hoſpitem comitatur, dum orat pariter cum eo, prout tenetur ſupra, flectat genua & corpus tempore quo hoc fratres faciunt in conventu; vel ſit inclinato capite, ſi fratres in horis non ſe proſternunt in terra: Et taliter Chriſtus in eis, ideſt cum eis adoratur, qui & ſuſcipitur.]

SUSCEPTI AUTEM HOSPITES DUCANTUR AD ORATIONEM. [Id eſt ad eccleſiam coram altari,] inquit Richardus de S. Angelo. Superiùs dixerat *orent pariter*; nunc iterum dicit *ducantur ad orationem.* An verò de duplici oratione, aut de unica tantùm intelligendus ſit, non ſatis explicant Commentatores. Nicolaus de Fractura de unica intelligit; Menardus primum locum de oratione, quæ in ipſis monaſterii foribus fit propter illuſiones diabolicas, interpretatur; alterum de oratione, quæ fit in oratorio, cùm ſuſceptus hoſpes illuc ducitur, gratias acturus Deo de proſpero adventu, & erratorum in via veniam deprecaturus. Fortaſſis etiam hìc S. Benedictus reſpexit ad

Artic. 28.

illud Regulæ S. Pachomii: [Quod ſi voluerint (hoſpites) orationis tempore atque collectæ venire ad conventum fratrum, & ejuſdem fidei fuerint; Janitor, vel miniſter xenodochii nunciabit Patri monaſterii, & ſic deducentur ad orandum.] Et revera ſolebant olim hoſpites Monachi unà cum fratribus tam die quàm nocte divinis intereſſe laudibus; unde & S. Hidulfus [ordinans interius clauſtri cuncta relgiosè, decrevit domum hoſpitum, ne fratres à ſupervenientibus moleſtarentur, ad portam monaſterii ædificare; & juxta illam, capellam in qua hoſpites ad Divina audienda convenirent,] ut ſcribit Richerus in ejus vita cap. 19. Hinc S. Benedictus Anianenſis, teſte Ardone in ejus vita num. 52. Volebat ut nocte [eccleſiæ oſtiis patefactis hoſpitibus pateret ingreſſus:] hinc & in antiqua monaſterii S.Galli delineatione contra baſilicam deſcribitur *ſuſceptio ſupervenientium fratrum* cum eorum dormitorio. Ita denique Ingelramnus Abbas Centulenſis, in Corbeienſi monaſterio hoſpes, interfuiſſe matutinis legitur in lib. 1. Mir. S. Adalardi cap. 2. & Urbanus Papa II. ad Cavenſe cœnobium accedens: [Ædes ingreſſus Pontifex ſacratiſſimæ Euchariſtiæ primùm reddito cultu, ad ſpecum ſe contulit.... & nocte ipſa cum eiſdem fratribus matutinam laudem ſolemniter perſolventibus devotus interfuit.] Hæc obiter dicta ſint, non quaſi abſolutè velim hunc eſſe S. Benedicti ſenſum, ſed ad demonſtrandam antiquam conſuetudinem, qua ipſi etiam hoſpites nocte Divinis intererant officiis.

Hoſpites die & nocte divinis intererant officiis.

Append. ad ſæc. 3. Ben.

Sæc. 4. Ben.

Sæc. 2. Ben.

Mſ. Chron. Cavenſ. monaſt. apud Bolland. 4. Martii.

ET POSTEA SEDEAT CUM EIS PRIOR, AUT CUI JUSSERIT IPSE. Quia Prior, id eſt Abbas, poteſt eſſe [aliàs occupatus, vel poteſt eſſe talis, cui neceſſarius eſt interpres, vel eſt minor perſona, cui debet ſufficere alius comes quàm Prior, nec Abbas ſive Prior hoc poſſet adimplere in cœnobiis, in quibus hoſpites frequentant,] ut loquitur Boherius. Is autem cui juſſerit Abbas, debet eſſe doctus & litteratus, ex concilio Aquiſgranenſi, decernente, [ut docti

Can. 63.

fratres eligantur, qui cum ſupervenientibus loquantur.] CAPUT LIII

LEGATUR CORAM HOSPITE LEX DIVINA UT ÆDIFICETUR. Circa hanc lectionem plurima hic occurrunt obſervanda. Lectio coram hoſpite legenda.

Primò, nomine legis Divinæ non ſolùm Decalogus, aut quinque Moiſis libri intelliguntur, ſed utrumque vetus & novum Teſtamentum, immo [omne verbum ex lege Divina ſumtum quod ædificat,] inquit Bernardus Caſſinenſis. Quid verò abſolutè legendum ſit, vix aliqui definiunt. Olim in Caſſinenſi aſceterio [coram hoſpitibus legebantur exhortationes quædam excerptæ ex libris Divi Gregorii Papæ,] ut teſtatur Paulus Auguſtinus à Janua. Has exhortationes ſive ſermones in Caſſinenſi bibliotheca vidit noſter Mabillonius. Rodulfus Abbas monaſterii S. Theodorici propè Remos coram Roberto Flandrenſium Comite, & Danorum Regina vitam S. Theoderici juſſit legi, ut ſcribit Adalgiſus in lib. Mirac. ejus cap. 15. Denique Patres congregationis Anglicanæ ſtatuunt, ut [ducatur ad cellam hoſpitum, ubi à fratre cui mandatur cura hoſpitum legatur lectio ex 1. Johan. cap. 4. Chariſſimi diligamus, &c. uſque ad finem; & dicatur, Tu autem Domine, & ſtatim proſternat ſe coram hoſpite, deoſculans terram, quo Chriſtus in eo adoretur juxta Regulam.] *Sæc. 1. Ben.* *In cap. 53.*

Secundò, Statim poſt factam in eccleſia orationem, & exhibitum pacis oſculum, antequam hoſpes duceretur in hoſpitium, fiebat hujuſmodi lectio, ut videre eſt in libro Uſuum Ciſtercienſium: [Oſculentur eos, & poſtmodum reſideant, & lecta ſententia, ſi expoſitione indiget hoſpes, exponatur ei; deinde ducatur ad hoſpitium, vel præſentetur hoſpitali; fratres autem redeant in clauſtrum;] & apud Richardum de S. Angelo ad hæc verba: *Poſt hæc omnis ei exhibeatur humanitas:* [Poſt hæc, id eſt ducto ad orationem & lecta coram eo lege Divina.] Sed Burſfeldenſes ducto ad hoſpitium hoſpite, coram eo aliquid de Divinis ſcripturis recitant. Caſſinenſes verò hunc ad locum iſta declarant: [Maximè laudamus hoc fieri ſi commodè poſſit, & tempus hoc permiſerit, ut dum refectio paratur, aliquid hoſpiti legatur, vel ſpiritualia dicantur, unde ædificetur, habito reſpectu ad perſonæ qualitatem, & neceſſitatem. Saltem non omittatur quin ad menſam hoſpiti aliquid legatur juxta conditionem perſonæ, ut ædificetur.] Similiter in mſſ. Caſalinorum Conſtitutionibus hæc lego: Poſt pacis oſculum [ducatur ad hoſpitium & legatur coram eo lex Divina expectando refectionem, ſi tempus ceſſerit, vel dicantur ſpiritualia ad ædificationem. Saltem non omittatur quin ad menſam aliquid hoſpiti legatur in principio & in fine refectionis juxta conditionem perſonæ.] *Cap. 87.* *Decl. Caſſin. cap. 53.* *Cap. 32.*

Tertiò, hæc olim lectio fiebat in auditorio, ut patet ex vita ſancti Guillelmi Ducis & Monachi Gellonenſis, ubi narratur quomodo ſuo ſuſceptus fuerit in monaſterio. Ac primò quidem num. 21. longè occurritur ei à fratribus, ducitur ad orationem, eccleſiæque dona confert. Et poſtea num. 22. [Completa oratione, factaque cunctis alta- *Sæc. 4. Ben.*

CAPUT LIII. ribus ſua cuique digna veneratione.... itur in auditorium, & oſculatis fratribus, *lectaque ex more lectione*, factoque pro tempore brevi ſermone de animæ ædificatione, mox vir Dei ſubinfert, & indicat manifeſtè cur ipſe venerit.] Idem videre eſt apud Ekkehardum in lib. de Caſibus S. Galli cap. 11. ubi referens qua ratione Epiſcopi & Abbates ad viſitandum S. Galli aſceterium miſſi ab Ottone Imperatore recepti fuerint: [Adveniunt omnes, inquit, feſtivè receptis *Cives Apoſtolorum* reſponſorium canitur. Abbas in auditorio debilis reſidens, introductis quidem eis aſſurgit. Legitur conſidentibus lectio de caritate & de pediſſequa ejus diſcretione. Qua finita aſſurgunt omnes in Abbatis & fratrum oſcula. Deinde Abbas: *Benedicti vos à Domino.* Et fratres:
Sæc. 2. Ben. *Qui fecit cælum & terram.*] Et ita fortè capiendus eſt locus ex vita S. Aicadri Abbatis Gemmeticenſis num. 11. [Suſceptis Monachis ad domum auditorii eos perduxit.] Eſt autem auditorium locus capitulo proximus: locutorium appellare ſolent. Auditorii tamen nomine hìc capitulum intelligit noſter Mabillonius.

Quartò, exponebatur hoſpiti recitata lectio, ut docet Hildemarus: [Si autem talis fuerit hoſpes, debet etiam exponi lectio;] patetque
Sæc. 1. Ben. ex ſuprà citato libro Uſuum Ciſtercienſium cap. 87. & ex Adalgiſo Monacho in lib. Mir. S. Theoderici cap. 15. ubi refert Rodulfum Abbatem ſuo in monaſterio excepiſſe Robertum Flandrenſem Comitem, & Reginam, eiſque ad menſam adhibuiſſe lectionem ex vita S. Theoderici: [Beatiſſimi Theoderici vitam virtutibus illuſtrem coram eis à fratribus lectam & *expoſitam* quaſi ſaluberrimum animæ ferculum illis appoſuit, quod præ ceteris ſumtibus & impenſis uterque magni fecit.]

Quintò, ubi ignotus adveniſſet Monachus, lectioni tota ſimul congregatio aderat, ut manifeſtum eſt ex capitulis Monachorum ad Au-
Cap. 12. giam directorum: [Omnes hoſpites ſupervenientes cum lectione Divina ſuſcipiunt; incognitis tamen Monachis ad lectionem omnis pariter concurrit congregatio, ut Chriſtus in eis adoretur, qui & ſuſcipitur.]

Sextò, Hildemarus: [Sciendum eſt, inquit, quia ſunt multi qui poſtquam prima vice legunt lectionem hoſpiti, jam poſtea numquam legunt eidem hoſpiti, etiamſi poſt unum, vel duos, vel decem annos venerit. Iſti tales non regulariter faciunt, eo quod Regula dicit hoſpiti legi lectionem. Jam ſi humanitas illi exhibenda eſt, cur non & lectio ei legenda eſt, quod melius eſt? Unde iſta poteſt eſſe diſcretio; ſi enim frequenter venerit ipſe hoſpes ad monaſterium, ita ut poſt quindecim aut viginti dies venerit, quoties venerit, toties ei lectio legenda ſit, & omnis humanitas præbenda.]

Denique ſingulare haudquaquam extitit S. Benedicto lectionem ad-
Cap. 33. hibere hoſpitibus; nam in Regula Abbatis Iſaïæ hæc lego: [Hilariter occurre extero, & ſaluta illum, ne diſceſſus veſter ab invicem ſit cum detrimento; & cave ne cùm advenerit ad te interroges illum inutilia

tibi;

tibi ; ſed poſtula ab illo ut oret, & cùm ſederit, dic illi : quomodo vales frater mi ; & exhibe illi librum aliquem ad legendum.] CAPUT LIII.

ET POST HÆC OMNIS EI EXHIBEATUR HUMANITAS. Omnis humanitas Smaragdo [dicitur omnis miſerantis affectus, & obſequium plenum & perfectum amoris, quod hoſpitibus exhiberi oportet in cibi, & potus, & omnium illis competentium adminiſtrationem.] Hildemaro [omnis dilectio ..... ſufficiens omnis honeſtas ..... de temporalibus id eſt panis, & vinum, cibus, lectum] &c. Similiter Nicolaus de Fractura humanitatem intelligit [in cibo, potu, in lecto & aliis qualitatibus rerum adminiſtrandarum.] S. Hildegardis [tam in affabili & ſociali ſermocinatione collocutionis, quàm in omni neceſſaria corporali neceſſitate.] Denique Richardo de S. Angelo omnis exhibeatur humanitas idem eſt, [quaſi dicat oſtendatur benevolentia eis, ducendo ipſum per monaſterium, quærendo de eorum provincia, & hujus ſimilia dicantur.] Humanitas etiam complectitur omnem honoris exterioris demonſtrationem : atque ita S. Sabas [cùm hoſpitem quemdam accedentem ſuſceperat, qui preſbyterii ordinationem haberet ; eum peragere faciebat in oratorio ſanctam oblationem,] ut ſcribit Cyrillus in ejus vita n. 17.

Humanitas hoſpitibus exhibenda.

Tom. 3. Mon. eccleſ. Græc.

Bernardus Caſſinenſis, Boherius, & Turrecremata in omni humanitate etiam carnium eſum comprehendi exiſtimant : [Malè quidem ſerviretur Regi, inquit Bernardus, Epiſcopo, vel Principi, ſi ad carnium abſtinentiam adſtringerentur. Sentiat aliter qui vult, tamen in hoc ſigno univerſali *omnis* hoc comprehendi puto, habita conſideratione diſcretionis ad hoſpites religioſos ſanos, quibus uti carnibus non licet.] Et Turrecremata : [Si hoſpitibus cibus carnium indifferenter negaretur, non omnis humanitas eis cenſeretur exhiberi.]

Carnes hoſpitibus an miniſtrandæ.

Sed huic opinioni, quæ contraria eſt optimæ monaſteriorum ordinis noſtri praxi, & quam expreſſè damnavit Innocentius Papa III. in brevi ad Abbatem & conventum Sylvæ-majoris, qui tale aliquid præſumſerant, meritò poteſt opponi illud S. Ambroſii : [Melior eſt enim hoſpitalitas in oleribus cum gratia, quàm vitulorum pinguium præparatio cum diſcordia.] Et illud Evagrii in Monachicis n. 3. [Si prætextu hoſpitalitatis de ſumtuoſo cibo in mentem venerit, abjice eam cogitationem, nec illi adhæreas ; per illam quippe inſidiatur tibi adverſarius.... licèt panem dumtaxat habueris, aut ſal, aut aquam, potes per hæc mercedem hoſpitalitatis acquirere ; quod ſi ne illa quidem habueris, tantummodo autem bono affectu peregrinum exceperis, benignoque ſermone eum donaveris, conſimili ratione potes hoſpitalitatis mercedem conſequi.] Itemque integrum S. Baſilii caput 20. in Regulis fuſioribus, quo vetat ne obtentu cujuſcumque dignitatis, auctoritatiſve, qua pollere poſſent ipſi hoſpites, ſoliti commutentur cibi, [niſi forſan, inquit, & veſtes noſtras immutabimus, ſi quando cum illuſtrioribus converſandum eſt. Si verò id turpius eſſet, multo turpius eſt, propter delicatos aliquos menſæ noſtræ frugalitatem mutare.] Et paulò poſt

Lib. 5. in Hexam. cap. 8.

Tom 3. Monum. eccleſ. Græcæ.

CAPUT LIII. ſuperfluum ac nimis ſumtuoſum ciborum apparatum redarguens addit : [Et tu cùm multitudine & luxu ciborum menſam fratri præter ſolitum ad voluptatem paras, illum luxuriæ accuſas, & gulæ probris per ea quæ inſtituis inhoneſtas, dum arguis quod hujuſmodi luxus voluptate delectetur.] Favet antiqua Ordinis noſtri conſuetudo, qua Pontificibus olim, Regibus, & ceteris magnatibus, piſces, olera, legumina, & ſimilia Monachorum edulia in monaſteriis apponebantur. S. Johannes Gualbertus congregationis Vallis-umbroſæ auctor Leonem Papam cum univerſa curia Romana hoſpitio excepit, eiſque piſces appoſuit, ut in ejus actis habetur. Parcius S. Bernardus Abbas Clarevallenſis, qui Pontifici Maximo Innocentio II. piſciculum miniſtravit, cùm Cardinales vix haberent legumina, ut videre eſt in ejus vita. Anglorum Rex interdum in monaſterium Lindisfarnenſe ſub S. Colmanno veniebat, & communibus fratrum cibis cum eis in refectorio veſcebatur, ut ſcribit Venerabilis Beda in lib. 3.hiſt. Angl. c. 26.Rex Caſtellæ Fernandus cùm veniret ad monaſterium S. Facundi, cibis fratrum vulgaribus tantùm utebatur, ut refert Rodericus lib. 6. de rebus Hiſpaniæ cap. 14. Conradus Rex Romanorum in die Innocentium cum duobus Epiſcopis comedit in refectorio monaſterii S. Galli unà cum Monachis, vilibus eorum cibis contentus; ſicut & poſtridie fecit ſolo pane & fabis crudis ſatiatus, ut habetur in vita S. Notkeri cap. 16.

Certè vix dici poteſt quanta Ciſtercienſes religione hanc cuſtodierint obſervantiam, quot decretis, quot ſtatutis vetuerint ne carnes ullo
Diſt. 13. modo miniſtrarentur hoſpitibus: [Epiſcopis & aliis perſonis, inquiunt
cap. 3. in libro Inſtitutionum, quæ non ſunt de Ordine noſtro infra ſepta Abbatiæ, & in domibus contiguis carnes nullatenus miniſtrentur, nec comedere permittantur, niſi graviter infirmentur.] Et in capitulo generali anni 1192. [Abbates, qui hoſpitibus in ſexta feria caſeum & ova appoſuerint, tribus diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua,] In libro definit. antiq. renovato prædicto decreto libri Inſti-
Diſt. 13. tutionum, addunt : [Sæculares item vel alterius religionis perſonæ
cap. 2. prope cæmeteria noſtra habitare, vel carnes comedere nullatenus permittantur; & quicumque Abbas infra ſepta Abbatiæ, vel in domibus contiguis carnes talibus miniſtraverit, vel miniſtrare fecerit, præter pauperibus infirmis, aut perſonis aſſiduè in Abbatiis commorantibus in loco ad hoc ſpecialiter deputato; veniam inde petat in capitulo generali, ſuper hoc graviter puniendus. Officiales verò, & Monachi, & Converſi hoc procurantes vel facientes, omni ſexta feria ſint in pane & aqua uſque ad ſequens capitulum generale.] Et infrà : [In
Diſt. 15. monaſteriis quoque Monialium, diſtrictius inhibemus, ne quibuſcum-
cap. 2. que perſonis regularibus vel ſæcularibus, niſi in extrema neceſſitate carnes de cetero miniſtrentur; ſed cibi conventuales, ſi neceſſe fuerit, apponantur una die : Ubi autem aliter attentatum fuerit, tam miniſtrantes, quàm miniſtrari procurantes per ablationem habitus puniantur.] His addenda ſunt Summorum Pontificum decreta, quibus prohi-

buerunt, ne viſitantes etiam ex officio Monaſteria Ciſtercienſis Ordinis Epiſcopi carnes ab eis exigerent, ut videre eſt Clement. l. 3. tit. 13. cap. 2. & ne Nobiles ſub ſpecie patronatus conjuges in monaſteriis introducere, & carnes comedere præſumerent, ut patet ex Bulla Gregorii Papæ IX. à nobis ſuprà citata. Abſit ergo procul ab hoſpitiis noſtris omnis pinguedo carnium, abſit omnis ſuperfluus ſumtuoſuſque ciborum apparatus: Hæc in domibus Regum ſint, non Monachorum: [Pulſante cellam tuam fratre, inquit Petrus Damiani, protinus triſtes rugæ diſcedant, contracta ſe ora reſolvant, ſerena facies occurrat, feſtina frons lætitiam præferat.] Hæc eſt omnis humanitas, quam hoſpitibus exhibere debemus. Nec quis obtendat auctoritatem, nobilitatem, potentiamque hoſpitum ad excuſandos lautiores ciborum apparatus; nam quæcumque hanc in rem proferri poſſent, jam longo antè tempore refutavit, & validè quidem, S. Hieronymus ſcribens ad Nepotianum his verbis: [Convivia tibi vitanda ſunt ſæcularium, & maximè eorum, qui honoribus tument. Turpe eſt ante fores Sacerdotis Chriſti crucifixi & pauperis, & qui cibo quoque veſcebatur alieno, lictores Conſulum, & milites excubare, Judicemque provinciæ melius apud te prandere, quàm in palatio. Quod ſi obtenderis te facere hæc, ut roges pro miſeris atque ſubjectis; Judex ſæculi plus deferet Clerico continenti, quàm diviti; & magis ſanctitatem tuam venerabitur, quàm opes; aut ſi talis eſt, qui non audiat Clericos pro quibuſlibet tribulatis, niſi inter phialas; libenter carebo hujuſmodi beneficio, & Chriſtum rogabo pro Judice, qui magis & citiùs ſubvenire poteſt, quàm Judex. Melius enim eſt confidere in Domino, quàm confidere in homine; melius eſt ſperare in Domino, quàm ſperare in Principibus.] Optimum & ſalutare monitum, quod, obſecro, attendant Monachi illi, qui ad unum aliquando convivium expendunt, quod uni per annum integrum nutriendo Monacho ſufficeret.

CAPUT LIII. — *Opuſc.* 15. *cap.* 10. — *Epiſt.* 2.

JEJUNIUM FRANGATUR A PRIORE PROPTER HOSPITEM. Nam, ut dicit apud Caſſianum Abbas Theonas, [Si velit quis in fratris adventu, in quo Chriſtum debet humanitate reficere, & gratiſſima ſuſceptione complecti; auſteritatem jejunii cuſtodire, nonne inhumanitatis potiùs crimen incurrit, quàm laudem aut meritum religionis acquirit?] Et Abbas Moïſes: [Satis abſurdum eſt ut fratri, immo Chriſto menſam offerens, non cum eo cibum pariter ſumas, & ab ejus refectione te facias alienum.] Vide eumdem Caſſianum lib. 5. c. 24.

Jejunium pro hoſpite frangendum. — *Collat.* 21. *cap.* 14. — *Collat.* 1. *cap.* 26.

NISI FORTE PRÆCIPUUS SIT DIES JEJUNII, QUI NON POSSIT VIOLARI. [Veluti eſt indictum jejunium, inquit Hildemarus, & ſicut Quadrageſimæ dies, vel Litaniæ, & ceteri dies jejuniorum quos eccleſia celebrat.] Et Smaragdus: [Dies jejunii, qui violari non poſſunt, dies intelliguntur ſanctæ Paſchalis Quadrageſimæ, Litaniarum & quatuor anni temporum, aut ſi alicujus diei feſti fuerit agenda vigilia, quando non ſolùm à Canonicis Clericis, verùm etiam à laïcis

Jejunii dies præcipui qui.

CAPUT LIII. catholicis jejunatur.] Eodem ferè modo loquuntur Nicolaus de Fractura, & Richardus de S. Angelo. Inter hos etiam præcipuos jejunii dies, qui violari nequeunt, veteres Monachi accenſebant quartam & ſextam feriam: [Solve jejunium ſi frater aliquis ad te peregrè venerit, inquit S. Athanaſius ſeu quilibet alius, nequaquam verò jejunium certum quartæ diei & paraſceves, & quadrageſimæ & paſſionis. Sermo eſt de illo jejunio, cujus tu auctor es, ſecundæ, tertiæque nimirum & quintæ dierum.] Et Caſſianus de Ægyptiis Monachis loquens: [Abſque legitimis quartæ ſextæque feriis, quocumque pergebamus, quotidiana ſtatio ſolvebatur.] Vide Ruffinum lib. 2. de Vit. Pat. cap. 7. & Pallad. in Lauſiaca cap. 52.

Syntagma doct. ad Mon. &c.

Lib. 5. cap. 24.

FRATRES AUTEM CONSUETUDINES JEJUNIORUM PROSEQUANTUR. Ne fortè humanitatis obtentu rigor jejunii & diſciplinæ omnino relaxetur, maximè cùm hoſpites numquam deſint monaſterio. Immo rectè decernunt Cartuſienſium Statuta, ne [Prior in domo ſua cum hoſpitibus advenientibus debeat paſſim, & indifferenter comedere, ſed dumtaxat cum perſonis honeſtis, & talibus quibus hoc commodè negare non poſſit; & tunc etiam quanto rariùs, tanto melius.]

Nova Collect. Stat. part. 2. cap. 3. n. 31.

Manus hoſpitibus lavandæ.

AQUAM IN MANIBUS ABBAS HOSPITIBUS DET. Idipſum hoſpitalitatis gratia præſtabant olim etiam ipſi Epiſcopi, ut patet ex Baudemundo in vita S. Amandi cap. 20. cui in civitatem quamdam advenienti [hoſpitalitatis more Epiſcopus aquam in manibus fudit.] Immo ipſi Sæculares viri, ut conſtat ex Beda in vita S. Cuthberti c. 29.

Et pedes.

PEDES AUTEM HOSPITIBUS OMNIBUS TAM ABBAS QUAM CUNCTA CONGREGATIO LAVET. Hæc ſententia duobus modis intelligi poteſt 1. Ut ſingulis hoſpitibus Abbas & omnis ſimul cum eo congregatio pedes lavet. 2. ut ſingulis hoſpitibus ſinguli congregationis Monachi ſuo quique ordine, ipſo incipiente Abbate pedes abluant. Sic enim cuncta congregatio pedes hoſpitibus lavare dicitur, ſicut omnes fratres coquinæ officium implere, eo quod ſuo quiſque ordine illud exerceat. Et primo quidem ſenſu vix umquam crediderim hoc Regulæ caput obſervatum fuiſſe, niſi fortè erga ignotos Monachos, quibus ad lectionem divinæ legis, quam S. Legiſlator faciendam præſcribit, omnis concurrebat congregatio, ut ſuprà vidimus. Atque ita Paulo poſtea Virodunenſi Epiſcopo pedes manuſque laviſſe dicitur *Abbas cum fratribus* Theologienſis monaſterii. S. Thomas Abbas Farfenſis cùm viros ſanctiſſimos Paldonem, Taſonem, & Tatonem [hoſpitio ſuſcepiſſet, ut Monachorum ac bonorum moris eſt Chriſtianorum, *cum fratribus*, ut ei ſolitum fuit, ſecundùm Domini præceptum eorum pedes abluere peregit,] ut ſcribit Autpertus in vita S. Paldonis n. 5. Alioquin ſi omnibus indifferenter hoſpitibus cuncta ſimul congregatio pedes lavare coacta eſſet, fratres in hoc hoſpitalitatis officio occupati, cetera Regulæ officia implere non poſſent, quod argumentum valide urget Petrus Venerabilis ad S. Bernardum ſcribens.

In ejus vita n. 3. Sac. 2. Ben.

Sac. 3. Ben.

Poſteriori ſenſu Beatum Benedictum intellexiſſe videtur S. Hildegardis ad hæc verba *cuncta congregatio lavet*, ſic ſcribens: [Scilicet illi, quibus Abbas illud opus injungit;] & Richardus de S. Angelo: [Id eſt aliqui de congregatione.] Clariùs Hildemarus: [Quod verò dicit pedes hoſpitum cuncta congregatio lavet, per dies viciſſim diſcretio eſt facienda.] Et infrà: [Sic enim facimus de pedes lavare pauperibus; id eſt illi qui offerunt in die ad miſſam, illi etiam poſt veſperam vadunt pedes pauperibus lavare, & cantando lavant pedes, & poſt lotos pedes miſcent; poſt miſcere dicunt capitula, & orationem Adeſto officium ſervitutis noſtræ,] &c. Ubi reſpexiſſe videtur ad illud Monachorum ad Augiam directorum capitulum: [Ut ſint equidem quotidie ſex per brevem deputati fratres ſacram offerentes oblationem, incipientes ab Abbate, omnes per ordinem, ſicut & nos aliquando fecimus, qui etiam pedes peregrinorum in unaquaque feria lavant.] De Cluniacenſibus ita ſcribit Petrus Venerabilis ad S. Bernardum: [Facimus tamen quod poſſumus, & per totius anni ſpatium, unaquaque die, tribus peregrinis hoſpitibus manus & pedes abluimus, panem cum vino offerimus, Abbate in ordine ſuo id faciente, nulliſque niſi infirmis, qui hæc implere non valent, exceptis.] Idem in Caſſinenſi monaſterio ſuo tempore obſervatum fuiſſe innuit Bernardus Caſſinenſis. Nunc verò Caſſinenſes iis potiſſimùm pedes abluunt, qui ad converſionem veniunt. In Regulari Concordia S. Dunſtani iſtud ea de re ſtatutum reperio: [Omni die ſine intermiſſione tres ex his, qui continuò in monaſterio paſcuntur, eligantur pauperes, quibus ejuſdem mandati exhibeatur obſequium; quique eiſdem paſcantur victualibus, quibus fratres utuntur. Hoc ergo modo illuc eundi ordinem proſequantur; ſcilicet ſabbato pueri dextri chori cum ſuo Cuſtode illud peragant; ſequenti die Dominica reſidui pueri ſiniſtri cum altero Cuſtode; deinde ſingulis diebus hebdomadæ ad unamquamque feriam tot conſtituantur fratres ad hoc agendum, ut extra Abbatem nullus ab hoc debito ſervitutis excuſetur; qui tamen Abbas non una tantùm feria, ſed ſæpius dum ei vacuum fuerit, utque opportunitas dictaverit, ſeſe ad hoc agendum impendat. De cetero ſupervenientibus peregrinis pauperibus Abbas cum fratribus quos elegerit, ſecundùm Regulæ præceptum mandati exhibeat obſequium.] Simile aliquid cernitur in mſſ. Farfenſis monaſterii Conſuetudinibus; quibus editum ab Ingulfo Abbate pro ſuo Croylandenſi monaſterio decretum adjicere poſſumus, quod etſi prolixum videatur, tamen multa ædificatione digna continet, quæ pii lectores in nobis meritò deſiderarent: [Ad honorem etiam Dei, & populi ſui ædificationem recolens ego in tranſmarinis monaſteriis, ſcilicet Fontanellenſi, Fiſcannenſi, Gemmeticenſi, Moliſmenſi, Cluniacenſi, nec non & in Floriacenſi, & in omnibus aliis antiquioribus cœnobiis mandatum pauperum quotidie poſt magnam miſſam fieri, & populum Dei in hoc multum ædificari; ac in omnibus Anglicanis cœnobiis hujuſmodi mandatum pauperum vel omitti, vel penitus

CAPUT LIII. *Cap. 3.* *Lib. 1. epiſt. 28.* *Decl. Caſſ. cap. 53.* *Cap. 10.* *Hiſt. Croyl. monaſt. an. 1091.*

CAPUT LIII. ignorari, cum totius conventus mei conſilio ſtatui pro noſtris benefactoribus in noſtro monaſterio deinceps quotidie peragendum; donans Eleemoſynario noſtro, qui pro tempore fuerit, licentiam exeundi de choro ad magnam miſſam ſtatim poſt Dominici ſacramenti conſecrationem, volens ipſum Eleemoſynarium ad portam monaſterii tunc directè procedere, & tres peregrinos in loquutorium magnum ante finem magnæ miſſæ adducere. Quod ſi peregrini non fuerint, tres ſenes inopes ſint adducti. Quod ſi nec tales ſenes affuerint, tunc tres honeſti pueri in loco trium paralyticorum circulariter per villam lectis decumbentium, tam mulierum, quàm virorum in dictum loquutorium inducantur; & eis ſicut aliis peregrinis aut ſenibus pedes abluantur, ſed victualia ad paralyticos, in quorum loco ſederant, integrè tranſmittantur. Peregrinorum verò ac ſenum pedes abluantur, ibique ſua victualia comedant, ſi voluerint; & reliquias tam cibi, quàm potus ſecum deferant. Quod ſi ibidem comedere noluerint, omnia victualia in villam liberè ſecum tollant. Recipiet autem quotidie Eleemoſynarius ad hoc mandatum faciendum tres panes Monachales, tres lagenas cerviſiæ conventualis, & tria fercula coquinæ; quæ omnia ut ibi parata exiſtant, ante adventum Monachorum, qui magna miſſa finita, ſtatim de choro venient ad pedes prædictorum pauperum abluendum, Eleemoſynarius providebit, & tam perſonas, quàm victualia quàm honeſtiùs poterit procurabit. Quod ſi ſuadente diabolo ex avaritiæ malo, vel obedientiæ odio dictus Eleemoſynarius non tres, ſed duos, vel unum aliquando pauperem introduxerit; illo die ſit in pane & aqua abſque aliqua miſericordia ſibi ſuper hoc facienda; & niſi quot illo die ſubtraxerit, alio die ſuppleverit, totidem miniſtrationes die ſequente ſubtrahantur, quot perſonas ille ſubtraxit, nihilominus ipſo in ſua pænitentia pro ſua inobedientia remanente, niſi Dominicus dies, ſeu feſtum alicujus ſancti intervenerit. Quod ſi nec tali pænitentia ſe corrigere voluerit, ejectus de officio ſuo, alius fiat Eleemoſynarius, qui negotia pauperum juxta formam prætaxatam melius voluerit procurare. Hanc namque conſuetudinem cùm aliquandiu tenuiſſemus, de aliis monaſteriis comprofeſſi noſtri ad nos accedentes, multum ædificati cùm ad ſua rediiſſent, eumdem modum etiam apud ſuos introducebant.]

Quo tempore pedes hoſpitum lavandi. Antequam hinc diſcedamus, quæret fortaſſis aliquis, quonam potiſſimùm tempore veteres Monachi pedes hoſpitibus abluerint? hoc enim S. Benedictus tacuit. Regula S. Pachomii ſtatim poſt ipſorum hoſpitum adventum, etiam antequam ducantur ad hoſpitium, id fieri velle videtur. In Regula verò S. Fructuoſi lego: [Hoſpitibus vel peregrinis fratribus cum ſumma reverentia caritatis, & miniſtrationis, obſequia ſunt præbenda, & *ad veſperum* lavandi pedes; & ſi ex itinere ſunt confecti, oleo perungendi.] Ita S. Barnardus Abbas Ambroniacenſis & poſtea Viennenſis Epiſcopus [receptorum hoſpitio peregrinorum omnium veſpere pedes abluebat,] ut legitur in ejus vita num.

Art. 28. *Cap. 10.* *Sæc. 4. Ben*

5. [Sed & ipſe B. P. Benedictus ut ſcribit S. Hildegardis, cùm hoſpites, quos ſuſceperat, comeſturi eſſent, aquam manibus eorum porrexit; & cùm à menſa ſurrexiſſent, pedes eorum lavit; & hoc propter exemplum Filii Dei, quod in cœna diſcipulis exhibuit, fecit, exceptis mulieribus, quarum pedes non tetigit; ſed contemtum mundi & in habitu, & in ſancta converſatione ſua oſtendebat eis.] Denique in Concilio Aquiſgranenſi extat canon [ut mandatum, ſi tempus cœnæ eſt, tam fratrum, quàm etiam peregrinorum poſt cœnam fiat.] Et tamen S. Paulo poſtea Virodunenſi Epiſcopo in Theologienſi monaſterio divertenti ſtatim poſt orationem pedes loti ſunt, ut habent ejus acta num. 3. Nicolaus Bravus ſcribit Orientalibus in communi uſu fuiſſe *antequam cibus ſumeretur;* Occidentalibus verò *poſt cœnam, antequam cubitum eatur*, hoſpitum abluere pedes. Bursfeldenſes etiam poſt completorium hoſpitum mandatum præſcribunt in Ceremoniali. CAPUT LIII. *Can.* 22. *Diſt.* 2. *c.* 12.

PAUPERUM ET PEREGRINORUM MAXIMÈ SUSCEPTIONI CURA SOLLICITÈ EXHIBEATUR. Olim in monaſteriis noſtris aliquis frater pauperum ſuſceptioni præficiebatur, qui eos in xenodochio monaſterii ædibus vicino excipiebat; cujus rei exempla habemus in vita S. Agili Abbatis Reſbacenſis num. 20. Sæc. 2. apud Adrevaldum in lib. Mir. S. Benedicti, apud Walfridum in lib. Mir. S. Galli cap. 43. in vita S. Popponis num. 13. apud Bollandum 25. Januarii. Idipſum etiam enixè rogarunt olim Monachi Fuldenſes in libello ſupplici ad Carolum Magnum poſtulantes, ut [peregrinorum ſuſceptio & lavatio in eis pedum non negligatur, ſed ſecundùm Regulam, & ſecundùm priorum noſtrorum conſuetudinem, quandocumque venerint miſericorditer ſuſcipiatur, & ab omnibus fratribus lavatio pedum eis exhibeatur.] Pauperum ſuſceptio. *Num.* 13.

COQUINA ABBATIS ET HOSPITUM SUPER SE SIT, &c. In quem locum Smaragdus: [Æſtimatur enim à multis, quia ſicut coquina alia quàm fratrum, & in alio erat conſtituta loco, ita & menſa Abbatis non tunc in communi refectorio erat cum ceteris menſis poſita; ſed in alia erat cellula ſegregata, quam crebrò venientes hoſpites frequenter cibis invenirent paratam. Sed modo ab Epiſcoporum, Abbatum, & ceterorum Francorum magno concilio ſalubre inventum eſt concilium, ut pro ſua & fratrum cuſtodia habeat in communi refectorio menſam, ubi quando adfuerint cum hoſpitibus; quando verò defuerint cum quibus voluerit reficiat coram fratribus.] Iſtud Francorum magnum concilium haud erat aliud ab Aquiſgranenſi, in quo ſtatutum eſt, [ut Abbas, vel quiſpiam fratrum ad portam monaſterii non reficiatur. In refectorio autem omnem eis humanitatem manducandi ac bibendi exhibeat. Ipſe tamen ea cibi potuſque menſura contentus ſit, quam reliqui fratres accipiunt. Si verò propter hoſpitem voluerit ad ſolitam menſuram fratribus ſibique augere aliquid, in ſua maneat poteſtate.] Sed plura de his inferiùs ad caput 56. ſufficiat hìc interim notare ex Hildemaro coquinam hoſpitum ita collocandam eſſe Coquina hoſpitum. *Can.* 27.

CAPUT LIII. juxta coquinam Monachorum, ut inter utramque parva ſit feneſtra, per quam ex una parte fratribus, ex alia hoſpitibus in refectorio comedentibus miniſtretur.

Ejus miniſtri. IN QUAM COQUINAM AD ANNUM INGREDIANTUR DUO FRATRES, QUI IPSUM OFFICIUM BENE IMPLEANT. Nam *Cap. 10.* [tales ſunt eis miniſtri delegandi, qui & pulmenta ſtrenuè præparent, & devoto eis miniſterio obſecundent, & de his, quæ illis reſidua ſunt, neque fraudem faciant, neque occultè comeſtione ſe illicita polluant,] *Cap. 25.* inquit S. Fructuoſus. Ex Regula autem Orientali [advenientibus diverſis fratribus eſcas parabit] Cellerarius.

QUIBUS UT INDIGENT SOLATIA ADMINISTRENTUR, &c. Huc facit quod in mſſ. S. Benigni Divionenſis conſuetudinibus legi- *Cap. 44.* tur : [Ut autem deeſſe non poſſint, qui hoſpitibus honeſtè obſequantur, conſtitutum eſt ut famuli D. Abbatis & Prioris, qui cum eis equitare ſolent, omnes accipiant quotidianum victum de manu Hoſpitarii, & quotidie ſint in ejus præſentia, ut quod ipſe juſſerit faciant ; & ſi quis illorum quoquam abierit abſque ejus licentia, illo die juſtitia carebit. Præterea habet proprios famulos, & proprium coquum, & duos aſinos ad ipſum hoſpitium deputatos, qui ligna quotidie apportent, ut cùm hoſpites ſupervenerint in promtu ſit copia lignorum.]

Hoſpitia Monachorum, divitum & pauperum diſtincta. ITEM ET CELLAM HOSPITUM HABEAT ASSIGNATAM FRATER, &c. Ejus munia deſcribit Haeftenus l. 11. tract. 2. diſq. 3. Cellæ autem nomine S. Benedictus integrum intelligit hoſpitium, plures in cellas diviſum; ubi illud maximè notandum eſt, in noſtris olim monaſteriis aliud fuiſſe Monachorum ab hoſpitio divitum & pauperum, ut patet ex Conſuetudini- *Tom. 4. Analect.* bus S. Benedicti Abbatis Anianenſis, in quibus legimus [in hoſpitali hoſpitum Monachorum honeſtiſſimam ſuſceptionem, ſegregata domo ſuſceptionis aliorum hoſpitum ;] ex Hildemaro hunc in locum ſic ſcribente : [Notandum eſt enim quia, ſi poteſt fieri, talis clauſtra hoſpitum debet eſſe nobilium ſicut Monachorum cum ſua ordinatione. Talis etiam debet eſſe clauſtra pauperum qualis infirmorum. Talis etiam Monachorum hoſpitum qualis etiam infirmorum, ubi omnia neceſſaria præparari poſſint. Si autem non poteſt eſſe, ſicut dixi, ſeparata loca Epiſcoporum à divitibus ; ſint ſimul tamen ſeparata à pauperibus, & Abbatibus, & Monachis ; eo quod non poſſunt inſimul convenire Comes & Epiſcopus cum pauperibus & Abbatibus peregrinis.] Et alibi : *In cap. 67.* [Verùm quia dicit Regula de hoſpitibus ſuſcipiendis : Et domus Dei à ſapientibus ſapienter adminiſtretur ; intelligunt, quia dormitorium ubi Monachi ſuſcipi debent habetur ſeparatum à laïcorum cubiculo, ideſt ubi laïci jacent, eo quod laïci poſſunt ſtare uſque mediam noctem, & loqui, & jocari ; & Monachi non debent, ſed magis ſilentium habere, & orare : Ideo juxta oratorium illorum Monachorum hoſpitum eſt dormitorium, ubi ipſi jaceant ſoli reverenter, & poſſunt nocte ſurgere qua hora velint, & ire in eccleſiam .... Quod ſi dormitorium Monachorum hoſpitum non eſt juxta oratorium propter orationem faciendam,

ciendam, ſed cum laïcis; tunc domus Dei non ſapienter à ſapientibus miniſtratur.] Erat ergo Monachorum hoſpitum dormitorium juxta oratorium; & quidem idem fortè cum dormitorio fratrum, aut ſaltem ab eo non longè ſeparatum, ut patet ex lib. 2. dial. S. Greg. cap. 35. ubi S. Benedictus deſcribitur in turri quieſcens unà cum Servando Diacono, [ante eamdem verò turrim largius erat habitaculum, in quo utriuſque diſcipuli quieſcebant;] S. Benedicti ſcilicet & Servandi. Hinc illud Concilii Aquiſg. decretum, [ut dormitorium juxta oratorium conſtituatur, ubi ſupervenientes Monachi dormiant.] In antiqua tamen delineatione S. Galli monaſterii dormitorium Monachorum hoſpitum longè diſſitum erat à dormitorio fratrum, licèt & ipſum contra oratorium: nam dormitorium fratrum eccleſiæ contiguum ex parte meridionali, dormitorium autem Monachorum hoſpitum ex ſeptentrionali. Quæ autem dicimus de ſeparatione hoſpitii Monachorum ab hoſpitio divitum atque pauperum, confirmantur ex eadem delineatione, ex Bernardo Caſſinenſi, & ex Boherio. CAPUT LIII. *Can. 58.*

UBI SINT LECTI STRATI SUFFICIENTER. Hìc Smaragdus [à ſternendo, inquit, lecti ſtrati dicuntur; ſtrati quaſi ſtoriati; ſtoria enim dicitur, quod nos mattam vel nattam dicimus: In his autem ſolis antiqui Monachi dormire ſolebant, & his ſolis lectulos ſuos ſternebant.] Eodem modo loquitur Petrus Diaconus, ſed Bernardus Caſſinenſis & Boherius lectos ſtratos intelligunt, lectos [ordinatos cum ſuis ſtramentis, ideſt omnibus ad quieſcendum neceſſariis præparatos.] Similiter Richardus de S. Angelo *lectos ordinatos*, quos etiam molles vult eſſe S. Fructuoſus c. 10. vide Regulam Magiſtri cap. 79.

ET DOMUS DEI A SAPIENTIBUS SAPIENTER ADMINISTRETUR. S. Pachomius [ſollicitudinem totius diſpenſationis erga fratres & peregrinos eiſdem commiſit, qui ſe in ordine ſequebantur,] ut legimus in ejus vita cap. 25. *Apud Roſvveid, lib. 1. de vit. Patr*

HOSPITIBUS AUTEM, CUI NON PRÆCIPITUR, NULLATENUS SOCIETUR NEQUE COLLOQUATUR. Hæc fuit communis veterum Monachorum praxis, quam videre eſt in omnibus penè antiquis Regulis. Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii: [Nec licebit aliqua fratri cum ſuperveniente ſermocinari, non ſit illi cura interrogandi unde venerit, ad quid venerit, vel quando ambulaturus ſit, niſi ſoli qui præeſt Patri, aut quibus juſſerit ipſe.] Regula ſecunda SS. Patrum: [Advenienti peregrino nihil plus exhibeat, quàm pacem; reliquùm non ſit illi cura unde venerit, pro quo venerit, nec quando ambulaturus ſit, nec ſe jungat ad fabulas cum illo.] Pœnæ incerti auctoris apud S. Baſilium: [Si quis cum accedentibus peregrinis congreſſus colloquatur, præter quam quo det pacem, exceptis ad hoc deſignatis; careat benedictione.] Regula Tarnatenſis: [Advenientibus quoque nihil præter humilitatis affectum, & debitum famulatum junior exhibebit; & curam habere de cauſſa, qua venerit, quandoque reverſurus ſit, non præſumat; quia *Cap. 8.* *Cap. 3.* *N. 39* *Cap. 7.*

CAPUT LIV. hoc ſeniorum ſollicitudo non juniorum præſumtio debet inquirere :] Denique Regula S. Iſidori ; [Nullus propinquum , vel extraneum hoſpitem, vel Monachum , familiarem ſeu parentem , videre abſque imperio audeat ſenioris.] Hic videtur reſpexiſſe S. Iſidorus ad illud S. Pachomii : [Si quis ante oſtium ſteterit monaſterii , dicens ſe velle videre fratrem ſuum vel propinquum ; Janitor nunciabit Patri monaſterii, & ille accitum interrogabit Præpoſitum domus , ſi apud eum ſit ; & permittente eo , accipiet comitem egreſſionis ſuæ , cujus fides probata eſt , & ſic mittetur ad fratrem videndum , vel ad proximum.]

Cap. 22.

Art. 30.

SED SI OBVIAVERIT, AUT VIDERIT, SALUTATIS HUMILITER UT DICTUM EST, ET PETITA BENEDICTIONE PERTRANSEAT, &c. Quid eſſet illa benedictio , quove modo peteretur, explicat Boherius his verbis : [Secundùm modum religionis etiam in ſalutando dicunt Religioſi majoribus *Benedicite* ; hoc enim benedictionem eſſe puto , vel debet dicere frater *Domine mi*, aut *Reverende Pater, non licet mihi vobiſcum loqui, quare cum benedictione veſtra diſcedo.* Hoſpes autem debet utrique reſpondere, *Ite Pater* , vel *Frater in benedictione Dei.*] Et in 2. Comment. [Petita benedictione ; id eſt dicto *Benedicite.* Sed quid , inquam, huic benè reſpondetur ? *Ite Pater* , vel *Frater in Dei benedictione.*] Similiter & Nicolaus de Fractura benedictionem ait peti [per illa verba *Benedicite.*] Porro mos fuit apud veteres Monachos, non tantùm , ut ab ipſis hoſpitibus benedictionem peterent ; ſed etiam ut ipſi eam hoſpites ab ſe ſuſcipiente rogarent, ut clarum eſt ex Ruffino : [Cúmque ſalutaſſemus eum . . . . . Rogatus eſt à nobis , ut orationem ſimul & benedictionem daret.] Hancque iterum , cum recederent, reſumebant : [Ut autem , addit idem Ruffinus, cœpimus ab eo velle proficiſci , datis nobis benedictionibus pergite , inquit filii ;] Et de S. Apollonio loquens : [Benedicens ergo nos dimiſit , atque in hæc verba benedictionem dedit , Benedicat vos Dominus ex Sion, & videatis quæ bona ſunt Hieruſalem omnibus diebus vitæ veſtræ.] Ita etiam Marculfus Monachus , qui S. Columbanum convenerat, [accepta ab eo benedictione , calle, quo venerat, repedavit ,] ut ſcribit Jonas in ejus vita n. 14.

Lib. 2. *de vit. Pat. c.* 1

Cap. 7.

Sat. 2. *Ben.*

CAPUT LIV.

Si debeat Monachus litteras, vel aliquid ſuſcipere.

NULLATENUS liceat Monacho [a] nec à parentibus ſuis , nec à quoquam hominum , nec ſibi invicem

[a] Lyr. deeſt *nec à parentibus.*

litteras, eulogias, vel quælibet munuſcula [b] accipere aut dare, ſine præcepto Abbatis. Quòd ſi etiam à parentibus ſuis ei quicquam directum fuerit, non præſumat ſuſcipere illud, niſi priùs indicatum fuerit Abbati. Quòd ſi juſſerit ſuſcipi, in Abbatis ſit poteſtate cui illud jubeat [c] dari: & non contriſtetur Frater, cui fortè directum [d] fuerat; ut non detur occaſio [e] diabolo. Qui autem aliter præſumpſerit, diſciplinæ regulari ſubjaceat. CAPUT LIV.

[b] Hild. *ſuſcipere.* [c] al. *dare.* [d] al. *fuerit.* [e] al. *maligno.*

COMMENTARIUS.

NULLATENUS LICEAT MONACHO NEC A PARENTIBUS SUIS, NEC A QUOQUAM HOMINUM, NEC SIBI INVICEM LITTERAS, AUT EULOGIAS, VEL QUÆLIBET MUNUSCULA ACCIPERE, AUT DARE SINE PRÆCEPTO ABBATIS SUI. Acutè hic Bernardus Caſſinenſis: S. Benedictus, inquit, [in hac prohibitione tria genera perſonarum, & tria genera nominat rerum: Perſonæ ſunt parentes, aut alii quilibet homines, & etiam invicem fratres: Res ſunt litteræ, eulogiæ, & munuſcula, quæ à parentibus non licet ſuſcipere, ne de affectu parentum videatur Monachus per munus aliquid retinere; ab aliis etiam hominibus non licet, quia nihil cum mundo commune Monachus habet; ſibi invicem etiam non licet, quia ſingularitatem amoris, vel fœdus illicitum demonſtraret.]

Primò ergo S. Pater vetat litteras abſque licentia Abbatis mitti aut recipi; idque ex veterum Monachorum diſciplina, quam videre eſt apud Caſſianum lib. 4. cap. 16. apud S. Baſilium hìc à Smaragdo citatum, in pœnis incerti auctoris apud eumdem Baſilium, in Regula S. Auguſtini cap. 9. S. Cæſarii ad Monachos c. 15. ad Virgines c. 23. & in Recapitulatione c. 6. in Regula S. Aureliani ad Monachos c. 6. ad Virgines c. 4. in Pœnitentiali S. Columbani, in Regula Tarnatenſi c. 19. S. Iſidori c. 22. S. Fructuoſi c. 8. & S. Donati cap. 53.

Hujus inſtituti cauſſa præcipua fuit, ne divinis contemplationibus mens devota, à Deo avocetur; vix enim lingua effari aut intellectus capere poteſt, quantis animum perturbationibus nimia & inordinata litterarum ſcriptio exagitet, [Quantus tumultus eſt in mente dictantium, verba ſunt S. Bernardi, ubi multitudo obſtrepit dictionum, ubi orationum varietas, & diverſitas ſenſuum concurrit? ubi ſæpe reſpuitur quod occurrit, & requiritur quod excidit; ubi quid pulcrius ſecundùm litteram, quid conſequentius juxta ſententiam, quid planius propter intelligentiam, quid utilius ad conſcientiam, quid denique *Epiſt.* 89.

CAPUT LIV. cui, vel poſt vel ante ponatur intentiſſimè attenditur, multaque alia, quæ à doctis in hujuſmodi curioſius obſervantur.] Quantis animum pulſat motibus præteritorum recordatio, carorum, propinquorum, & relictæ patriæ ſuavis memoria? Hæc cùm ſerio perpenderet quidam Monachus, & [ei poſt annos quindecim patris, & matris, amicorumque multorum de provincia Ponti complures epiſtolæ delatæ fuiſſent, accipiens grandem faſciculum litterarum, diuque apud ſemetipſum volvens; quantarum, inquit, cogitationum cauſſa erit mihi hæc lectio, quæ me vel ad inane gaudium, vel ad triſtitias infructuoſas impellent? quot diebus horum recordatione, qui ſcripſerunt, intentionem pectoris mei à propoſita contemplatione revocabunt? Poſt quantum temporis digerenda eſt hæc mentis concepta confuſio, quantoque labore rurſus iſte tranquillitatis reparandus eſt ſtatus, ſi ſemel animus litterarum permotus affectu, eorumque recenſendo ſermones ac vultus, quos tanto tempore dereliquit, iterum eos reviſere, ipſiſque cohabitare, & animo ac mente cœperit intereſſe? quos profectò corporaliter deſeruiſſe nihil proderit, ſi corde eos incipiat intueri, ac memoriam quam ſæculo huic renuntians, quiſque velut mortuus abdicavit, reviviſcens eamdem rurſus admiſerit. Hæc volvens in corde ſuo non ſolùm nullam reſolvere epiſtolam definivit, ſed ne ipſum quidem faſciculum reſignare, ne ſcilicet eorum qui ſcripſerant, vel nomina recenſendo, vel vultus recordando à Spiritus ſui intentione ceſſaret. Itaque, ut eum conſtrictum ſuſceperat, igni tradidit concremandum: Ite inquiens, cogitationes patriæ, pariter concremamini, nec me ulterius ad illa quæ fugi revocare tentetis.] Egregium planè facinus, ac verò Monacho dignum!

Caſſian. lib. 5. cap. 32.

Eadem prorſus mente Gerardus pius Belga Monachus [litteras ſibi miſſas, niſi urgentiſſimæ cauſſæ eſſent, & reſpondere illico cogeretur, numquam niſi pomeridiano tempore legebat, ne quid potiſſimæ, ut dicebat, diei parti, & Deo ſacratiori lectione prophana detraheret, & diſtractioni alicui januam aperiret. Solitus etiam, ſi ad eas nonnihil affici videretur, multo ſæpe tempore, priuſquam legeret, ſeponere: litteras autem ad ſuos miſſas ſollicitè perlegens, ſi quid rumoris è ſæculo afferrent, ejuſmodi delere, ſive præſcindere ſolebat; ſi quid verò perturbationis, ſive inanis gloriæ allaturæ viderentur, omnino cremabat, quæ autem ex iis conducere viderentur, ipſe ſignificabat.]

Bucelinus in addit. ad Comment. Gerardi cap. 54.

Secundò, vetat S. Benedictus dare aut accipere eulogias ſine præcepto Abbatis. Quid autem ſint eulogiæ hìc inquirendum eſt.

Eulogiæ variæ acceptiones.

Eulogiæ non ab εὐ græco, quod eſt bonum, & *lego* latinum, quod eſt eligo, quaſi *bonum aliquod electum*, ut volunt Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, & Boherius; ſed ab εὐ græco, hoc eſt bene, & λέγω etiam græco, id eſt dico, vel λόγος ſermo, latinè benedictio dicitur: quo nomine intelligitur.

Primò, quodcumque munus ex caritate datum, loquendi formula ab Hebræis deducta, qui munuſcula benedictiones appellabant, ut 1. Regum 25. [Accipe *benedictionem* hanc, quam attulit ancilla tua;]

ubi ſeptuaginta legunt *εὐλογία* : Et ita intelligendus eſt S. Bernardus ad Epiſcopum Laudunenſem ſcribens : [Ex quo Epiſcopari cœpiſti, nullam a vobis adhuc *benedictionem* accepimus, neque ſacculum, neque peram, neque calceamenta in pedibus ;] & ad Guidonem Diaconum Cardinalem : [Sollicitus fui fratribus noſtris. . . . *benedictionem* quoque, quam deſtinaveras exhibere.] CAPUT LIV. *Epiſt. 272.* *Epiſt. 335.*

Secundò, ſpecialius eulogiæ dictæ ſunt munera ex SS. reliquiis miſſa : ſic S. Gregorius Eulogio Alexandrino Epiſcopo ſcribens : [Eulogias, inquit, S. Marci à beatiſſima fraternitate veſtra tranſmiſſas, cum ea caritate, qua tranſmiſſæ ſunt, ſecundùm notitiam earum ſuſcepimus.] Et iterum in eadem epiſtola : [Præterea tranſmiſimus crucem parvulam, in qua de catena amatorum veſtrorum inſerta eſt benedictio.] *Lib. 11. Regiſt. cap. 47.*

Tertiò, Eulogiæ ſumuntur pro pane illo, qui ad conſecrandam Euchariſtiam deſtinatur, ut videre eſt apud Johannem Moſchum : [Eaſdem verò benedictiones impoſuerunt Diaconi ſancto Altari, quas cum Johannes Preſbyter offerret,] &c. *Lib. 10. de vita Patr. cap. 25.*

Quartò, pro Euchariſtia ipſa, ut apud Maximum Martyrem : [Elevans Sacerdos ſacrum panem, oſtendebat Eulogiam dicens ſancta Sanctis.] *Ad cap. 3. Eccleſ. hierarc.*

Quintò, apud noſtros dictæ ſunt hoſtiæ benedictæ, quæ ſingulis diebus ante communes cibos Monachis non communicatis in refectorio præbebantur, de quibus vide lib. 1. de Antiquis Monach. ritibus cap. 9. Eulogias etiam vocabant panes qui in eccleſia benedicuntur, olimque diſtribuebantur iis, qui ob quoddam impedimentum diebus feſtis & Dominicis non ſumebant Euchariſtiam ; idque, ut nonnulli arbitrati ſunt, ex decreto Pii Papæ, quamvis epiſtola illa, unde id deducunt, ſit ſuppoſititia ; de quibus in Concilio Namnetenſi can. 9. & in capitulis Hincmari Remenſis Epiſcopi cap. 7. qui panes etiam fidelibus in ſignum communicationis in eadem fide mittebantur, unde in Laodiceno concilio can. 32. ſtatuitur, [quod non oportet hæreticorum Eulogias accipere.]

Sextò, Eulogiæ dictæ ſunt, quæcumque res benedictæ, quo ſenſu Fortunatus in vita S. Germani Pariſienſis Epiſcopi num. 11. liquorem benedictum eulogiam vocat, & in vita S. Mederici panis benedictus eulogia appellatur.

Septimò, Eulogias etiam vocabant communem panem, quem in amoris & benevolentiæ ſignum invicem ſibi mittebant ; unde Paulinus epiſt. 1. ad Severum : [Panem Campanum de cellula noſtra tibi pro eulogia miſimus.] Et Florentius Preſbyter infectum veneno panem S. Benedicto, quaſi *pro benedictione* tranſmiſit, ut teſtatur S. Greg. lib. 2. dial. cap. 8.

Octavò : [In Jure, inquit Richardus de S. Angelo, exponitur eulogium id eſt teſtamentum. Extra de teſtamentis cap. *Vos quidem*, & Codex cap. ti libr. *Jubemus.*]

CAPUT LIV. Nonò : [Vel dicas, addit idem Richardus, quod ſunt boni ſermones facti de aliquo, ſic exponit pe. ſan. extra de do. & cantu. *Cum olim* ſuper prima gloſſa.]

Jam verò quæritur quo ſenſu hìc eulogia à S. P. Benedicto ſumatur. Nonnulli, ut ſcribit Bernardus Caſſinenſis, eulogias dixerunt eſſe adjectivum ad litteras. Menardus de eulogiis panis, quas antiqui Patres ſine ſuperioris licentia dare prohibuerunt, ut videre eſt in Regula ſancti Cæſarii cap. 23. & S. Donati cap. 53. S. Benedictum intelligit. Hildemaro [eulogiæ ſunt munera majora veluti ſunt cappa ſerica, vel aliud, quæque majoris pretii ſunt.] Idem ſentiunt Bernardus Caſſinenſis, & Boherius. Richardus autem de S. Angelo dicit eſſe *gaudeolus*. Ego verò eulogiarum nomine omne munerum genus prohibitum exiſtimo. Atque ita Benedictus Haeftenus : [Aſſerendum videtur, inquit, interdictas ab eo cujuſvis generis eulogias, ſive panes, ſive æſculenta, ſive alia quælibet fuerint munera, ut illud : *Aut quælibet munuſcula*, accipi poſſit pro prioris vocis explicatione.]

Tertiò, denique S. Pater vetat *quælibet munuſcula*, quod non ſic acceperim pro prioris vocis explicatione, quaſi eulogiarum nomine ſanctus Benedictus ſola intellexiſſet munuſcula : nam & majora prohibuit; ſed addidit *quælibet munuſcula*, ne quis ea tamquam minoris pretii dare, vel recipere propria auctoritate præſumeret.

Porro in mittendis recipiendiſque litteris aut eulogiis attendere debemus in primis ad illud S. Hieronymi : [Crebra munuſcula, ſudariola, & faſciolas, & oblatos, ac deguſtatos cibos, blandaſque, ac dulces litterulas ſanctus amor non habet.] Maximè autem à parentum muneribus cavere oportet, juxta illud S. Orſieſii : [Si quis in domo monaſterii ſub Præpoſito manens, nulla re indigens, quam in monaſterio habere permiſſum eſt, & habet Patrem, fratremque, & amicum cariſſimum, nihil ab eis penitus accipiat, non tunicam, non palliolum, non aliam quamlibet rem.] Ne quam tamen conquerendi occaſionem fratres habeant, prudenter addit : [Si autem comprobatum fuerit, quod minus habeat de his, quæ præcepta ſunt, culpa omnis atque correctio ad Præpoſitum convertetur.]

Epiſt. 2. — *Num. 39.*

QUOD SI ETIAM A PARENTIBUS SUIS EI QUICQUAM DIRECTUM FUERIT, &c. Ita ferè Regula S. Aureliani cap. 5. Regula Tarnatenſis cap. 19. & S. Iſidori.

ET NON CONSTITUETUR FRATER, CUI FORTE DIRECTUM FUERAT, UT NON DETUR OCCASIO DIABOLO. Scilicet aut per triſtitiam, aut per invidiam, aut per murmurium, ut loquitur Smaragdus.

QUI AUTEM ALITER PRÆSUMSERIT, DISCIPLINÆ REGULARI SUBJACEAT. Hæc verba referri poſſunt vel ad præcedentem periodum, *& non contriſtetur frater*, &c. Vel ad omnia, quæ hoc continentur in capite. Priorem ſententiam ſequitur Smaragdus; poſteriorem Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, Richardus de S. Angelo,

& Boherius in utroque Commentario: [Illud verò, inquit Hildemarus, quod dicit regulari diſciplinæ ſubjaceat, ad illa omnia, quæ ſuperius vetuit, reſpicit, id eſt ſi tribuerit, ſi acceperit, aut litteras, aut eulogias, id eſt majora munera, aut munuſcula, id eſt parva, aut murmuraverit, vel contriſtatus fuerit, & reliqua, diſciplinæ regulari ſubjaceat.] CAPUT LV.

Quanti verò hoc Regulæ Benedictinæ caput fecerit S. Gregorius, vel exinde patet, quod cùm in illud peccaſſet Catellus Monachus, & cum poſtea Urbicus Abbas Præpoſitum monaſterii Lucuſiani ſub Bono Abbate fieri petiiſſet; negavit S. Pontifex, quia, inquit, [quod Monachus non ſit agnovimus: ex parva enim eulogia, quam Bonus Monachus accepit, partem petendo contentionem facere in itinere minimè timuit, quod ex quanta amaritudine cordis deſcenderit, poterit tua dilectio ſcire, ſi Regulam Monachorum noſſe voluiſſet.] Antiquiores etiam Monachi ſcribentes aut recipientes abſque permiſſione litteras, congregatis in Synaxi fratribus, proſtratos in terram veniam poſtulare jubebant, quamdiu culpam Abbas indulſiſſet. Pœnæ incerti auctoris apud S. Baſilium num. 49. eos excommunicant; S. Columbanus in pœnitentiali *ſuperpoſitione* damnat; S. Iſidori Regula cap. 16. *triduana excommunicatione* etiam emendandos decernit. Denique in mſ. codice 47. bibliothecæ Caſſinenſis inter caſus Priori reſervatos ab annis ferè trecentis tertium extat: [Quod nullus mittat litteram vel ambaſciatam extra monaſterium, nec ab aliquo ea recipiat ſine licentia.] *Lib. 9. epiſt. 41.* *Caſſian. lib. 4. cap. 16.*

Quod ſi mittentes aut recipientes litteras ita plectebant, quanto magis eulogias, aut alia quælibet munuſcula, quæ quidem juxta Regulam Tarnatenſis monaſterii [peregrinis & ignotis deputabuntur, aut certè incendio cremabuntur.] Recipientes verò aut mittentes *ad minus in capitulo verberentur*, ex lib. Inſtit. Cap. Gener. Ordin. Ciſterc. diſt. 6. cap. 9. *Cap. 19.*

CAPUT LV.

[a] *De veſtiario, & calciario Fratrum.*

VESTIMENTA Fratribus ſecundùm locorum qualitatem ubi habitant, vel aërum temperiem, dentur: quia in frigidis regionibus ampliùs indigetur, in calidis verò minùs. Hæc ergo conſideratio penes Abbatem eſt. Nos tamen mediocribus locis ſufficere credimus [b] Monachis, per ſingulos cucullam, & tunicam: cucullam, in hieme

[a] Flor. *De veſtiario & calciatorio.* Caſſin. Conc. cum aliis quibuſdam, *De veſtiariis & calciariis* [b] al. deeſt, *Monachis.*

CAPUT LV. [a] villoſam, in æſtate puram, aut vetuſtam; & ſcapulare propter opera: indumenta pedum, pedules & caligas. De quarum rerum omnium colore aut groſſitudine non cauſentur Monachi: ſed quales inveniri poſſunt in provincia [b] qua degunt; aut quod vilius comparari poſſit.

Abbas autem de menſura provideat, ut non ſint curta ipſa veſtimenta utentibus ea, ſed menſurata. Accipientes nova, vetera ſemper reddant in præſenti, reponenda in veſtiario propter pauperes. Sufficit enim Monacho duas tunicas & duas cucullas habere, propter noctes, & propter lavare ipſas res: jam quod ſuprà fuerit, ſuperfluum [c] eſt, amputari debet. Et pedules, & quodcumque eſt vetus reddant, dum accipiunt novum. Femoralia hi qui in via diriguntur, de veſtiario accipiant; [d] quæ revertentes lota ibi reſtituant. Et cucullæ & tunicæ ſint aliquantò à ſolito quas habent, modicè meliores: quas exeuntes in via accipiant de veſtiario, & revertentes reſtituant.

Stramenta autem lectorum ſufficiant, matta, ſagum, [e] lena, & capitale. Quæ tamen lecta frequenter ab Abbate ſcrutanda ſunt, propter opus peculiare, ne inveniatur. Et ſi cui inventum fuerit quod ab Abbate non accepit, graviſſimæ diſciplinæ ſubjaceat. Et ut hoc vitium [f] peculiare radicitus amputetur, dentur ab Abbate omnia quæ ſunt neceſſaria: id eſt, cuculla, tunica, pedules, caligæ, bracile, [g] cultellus, graphium, acus, mappula, tabulæ, ut omnis auferatur neceſſitatis excuſatio. A quo tamen Abbate ſemper conſideretur illa ſententia Actuum Apoſtolorum: quia *Act. 2.* *dabatur ſingulis, prout cuique opus erat.* Ita ergo & Abbas conſideret infirmitates indigentium, non [h] malam voluntatem invidentium. In omnibus tamen judiciis ſuis Dei retributionem cogitet.

[a] Sabin *velloſam.* [b] al. *qua habitant.* al. *in qua habitant.* [c] Caſſin deeſt, *eſt.* [d] Oxon. Flor. & quidam mſſ. *qui revertentes.* [e] Oxon. *lina.* [f] Conc. Hild. Flor. Sabin. Dunſt. Guido, edit Pariſ. *peculiaris.* [g] al. *cultellum.* [h] Oxon. *mala voluntate.*

COM-

COMMENTARIUS.

VEstimenta Fratribus secundùm locorum qualitatem vel aerum temperiem dentur, &c. Quod S. P. Benedictus hic ait *ſecundum locorum qualitatem*, juxta Hildemarum [duobus modis intelligitur. Uno modo intelligitur *qualitatem locorum*, juxta quod poteſt in illo loco, ubi habitant, Abbas veſtimenta invenire. Altero modo intelligitur *ſecundùm qualitatem* loci, & aërum temperiem, quod unum ſignificat, ac ſi diceret ſecundum locorum qualitatem, & exponendo quid ſit locorum qualitatem, ſubjungit, ideſt aërum temperiem. Sed iſte ſenſus poſterior verior eſt.] Smaragdus verò & Petrus Diaconus locorum qualitatem exponunt, ſecundùm quod locus eſt magis operoſus, vel minus; vel ſecundùm quod in aſperiori, vel amœniori loco monaſterium ſitum eſt; vel ſecundùm quod magis, vel minus oportet eos laborare propter paupertatem; quia quanto magis laborant, & in aſperiori loco ſunt, plus conſumunt de calciamentis, & de veſtimentis. Bernardus Caſſinenſis, Richardus de S. Angelo, Petrus Boherius, utramque expoſitionem recipiunt. Quod verò S. Pater dicit *aërum temperiem*, ipſemet explicat cùm ſubdit, quia in frigidis regionibus amplius indigetur, in calidis verò minus.

Nos tamen mediocribus locis sufficere credimus Monachis per singulos cucullam et tunicam, &c. Quid ſit cuculla, quid tunica, quid ſcapulare, pedules, & caligæ paucis inquirendum eſt.

Cuculla apud antiquos genus erat veſtimenti, caput & humeros circumambiens, ut docet in primis Caſſianus, de cucullis Ægyptiorum loquens in hunc modum: [Cucullis perparvis uſque ad cervicis humerorumque dimiſſis confinia, quibus tantùm capita contegant, indeſinenter diebus utuntur ac noctibus, ſcilicet ut innocentiam, & ſimplicitatem parvulorum jugiter cuſtodire, etiam imitatione ipſius velaminis commoveantur.] Eamdem cucullæ notionem dedit nobis vir doctiſſimus Floridus eo in libro, quem gallico idiomate de moribus Chriſtianorum conſcripſit, ubi ſic diſcurrit: *La cuculle eſtoit un capot, que portoient les païſans, & les pauvres. Cet habillement de teſte devint commun à tout le monde dans les ſiecles ſuivans; & eſtant commode pour le froid, il a duré dans noſtre Europe environ juſqu'à deux cents ans d'icy. Non ſeulement les Clercs, & les gens de lettre, mais les nobles meſme, & les courtiſans portoient des capuces, & des chapperons de diverſes ſortes.* A Monachis tamen non tam commodi, atque utilitatis gratia geſtabatur, quàm ad innocentiæ & ſimplicitatis ſignum, ut patet tum ex citato Caſſiano, tum ex his Evagrii verbis! [Cucullus equidem ſignum eſt gratiæ Dei

Cuculla quid.

Lib. 1. cap. 4.

Pag. 367.

Tom. 3. Mon.

CAPUT LV.

Servatoris noſtri, quæ caput, eorum partem principalem tegit, & in Chriſto infantiam confovet;] tum ex Sozomeno de Monachis ſic loquente: [Caput integumento, quod cucullum appellare ſolent, operiebant, quo oſtenderent, ſe vitam perinde ſimplicem, & ſinceram agere, atque pueros lacte nutritos, quorum caput ejuſmodi tiaris involvunt, ut tegatur ſimul, & foveatur;] tum denique ex S. Dorotheo Doctrina 1. Hujuſmodi cucullas geſtabant etiam Sanctimoniales, ut patet ex Palladio. Pachomiani ſuis cucullis figuram crucis purpureæ aſſuebant; iiſque ſolis induti ſabbato & Dominica ad Corporis Chriſti communionem accedebant, teſtante eodem Palladio. Ex quo conjicere licet cucullas illas non ſolùm caput & humeros, ſed integrum etiam corpus ſubtexiſſe, quis enim credat eos toto fere corpore nudos ad communionem acceſſiſſe.

eccleſ. græca pag. 68. *Lib. 3. hiſt. c. 13.* *Lauſiac. cap. 41.* *Ibid. cap. 28.*

Aliam cucullæ notionem innuit Theodemarus in epiſtola ad Carolum Magnum: [Sed quia percontati eſtis, quid veſtimentum cucullæ debeat intelligi; cucullam nos eſſe dicimus, quàm alio nomine caſulam vocamus, & inde eſt, quod in hieme villoſam, in æſtate puram aut vetuſtam Beatus Pater habendam inſtituit, quia ſcilicet hoc genus veſtimenti ſolet cum villis intexi.] Huic notioni conſonat S. Iſidorus: [Caſula, inquit, eſt veſtis cucullata, per diminutionem à caſa, quòd totum hominem tegat.] Et Smaragdus: [Per diminutionem à caſula dicitur cuculla, & à caſa caſulla, & à caſulla cuculla.] Certè caſulam Monachorum fuiſſe indumentum patet ex vita S. Severini Abbatis Agaunenſis apud Bollandum 11. Februar. ex vita S. Cæſarii Arelatenſis Epiſcopi lib. 2, ex actis S. Fulgentii Ruſpenſis Epiſcopi, & ex vita S. Filiberti Abbatis Gemmeticenſis Sæc. 2. Benedict. Quid autem ſit caſula docet S. Iſidorus, ſcilicet veſtis quæ *totum hominem tegat*, unde dicitur caſula, quaſi parva caſa, quæ totum corpus in ſe contineat, ſine manicis, & cum hujuſmodi fortè cucullis Pachomiani accedebant ad ſacram communionem: veſtimenti genus ſatis incommodum, cujus forſitan loco, ſi conjecturis locus ſit, S. Benedictus indulſit Scapulare propter opera, quod ex utroque latere apertum eſt, ut facilius brachia exerantur, & liberiorem eorum uſum habeant laborantes. Caſulam etiam aliquando pro tunica talari, aliquando pro alio indumenti genere uſurpari docet noſter Mabillonius in præfatione ad Sæculum 1. Bened. pag. 55.

Lib. 19. Origin. cap. 24.

Aliter etiam Smaragdus cucullam explicat: [Cucullam, inquit, dicit ille (S. Benedictus) quod nos modo cappam dicimus.] Idem aſſerit Hildemarus infra citandus. Quid autem ſit cappa vix conjicere poſſum. Theodemarus in citata ad Carolum Magnum epiſtola ſeipſum ita explicat: [Illud autem veſtimentum, quod à Gallicanis Monachis cocula dicitur, & nos cappam vocamus, quod propriè Monachorum deſignat habitum, melotem appellare debemus, ſicut & hactenus in provincia à quibuſdam vocatur, de quo, ſicut B. Gregorius ſcripſit in libro Dialogi, ereptus ab aqua per Maurum Monachum puer Placidus

dixit : Ego cum ab aqua abſtraherer, melotem ſupra me Abbatis cerne- bam, eumque me ab aquis educere conſiderabam.] Jam verò quid ſit melotes diſcimus ex Iſidoro : [Melotes, quæ etiam peta vocatur, pellis eſt caprina, à collo pendens præcincta uſque ad lumbos] &c. Ubi pro *pera* legendum eſſe *penula* credit Alardus Gazæus in Comm. ad Caſſian. lib. 1. cap. 8. Sed an hujuſmodi habitum geſſerit aliquando S. Benedictus merito dubitaverim. Haeftenus cenſet melotem S. Benedicti tempore alio nomine vocatam fuiſſe cucullam; id quod probari poſſet ex Capi- tulari Theodori Cantuarienſis Epiſcopi, in quo præſcribitur, ut in Mo- nachorum ordinationibus Abbas caput Monachi velet *cuculla* perdies ſeptem ; nam Hildemarus in Regulæ cap. 58. ritus hujus mentionem faciens, *melote* exprimit, quod Theodorus cucullam vocat. Verum idem Hildemarus hunc in locum ſcribens melotem ad Scapularis, quod ta- men nonnulli etiam cucullam vocarunt, ſimilitudinem acceſſiſſe aſſerit; cucullamque, quam idem cum cappa eſſe docet, à melote diſtinguit ; [nam aliud eſt cuculla, inquit, aliud melota, eo quod S. Benedictus cucullam dicit de ea, quam nos cappam vocamus.] Cappam aliter deſcribunt Bursfeldenſes in Ceremoniali his verbis : [Itinerantes pro floccis, ſi velint, poterunt uti cappa rotunda, quæ flocco ſit brevior, ut ex utraque parte foramen habeat ad exſerenda brachia, & deſuper caputium aſſutum, ad inſtar caputii regularis : ſubtus verò cappam ſcapulare deferant, & capellum de filtro nigrum in ſuperficie, non hir- ſutum, ſed planum.]

CAPUT LV.

Lib. 19. Orig. cap. 24.

Lib. 5. tract. 3. diſq.

Clariorem cucullæ notitiam tradunt recentiores. S. Hildegardis cu- cullam dicit eſſe veſtem [amplam, & ad talum deſcendentem, mani- cis brevibus, & manum modice præcedentibus, duobus quoque gyro- nibus in utroque latere ſub aſcella deorſum profluentibus, cui capu- tium deſuper adhærebat, quod ſingulare ſignum Monachi eſt, ſignifi- cans ne hac, vel illac ad ſæculum proſpiciat, cum illud ſuper caput ſuum habet.] Ab hujuſmodi cuculla haud multum diſcrepat ea, quam geſtabant olim Monachi Fuldenſes, cujus figuram ex tabella Fuldenſi, qua legatio ad Ludovicum Imperatorem impetrando novo Abbati deſti- nata, ob oculos ponitur, exhibet noſter Mabillonins in Præfatione ad Sæculum v. Benedictinum : Horum ſiquidem cernitur [cuculla non adeo ampla, manicis ſat ſtrictis, capitio in acumen deſinente, & ad pectus magis aperto, ceterà totum corpus ambiens ad talos uſque.] Hanc cucullæ deſcriptionem confirmat antiqua imago [Deſiderii Ab- batis cucullati, talari ſcilicet veſtimento undique clauſo, nec admo- dum ſinuoſo, manicis, non amplis,] quam in Archivo Caſſinenſi aſſer- vari aſſerit Angelus de Nuce in notis ad epiſt. Theodemari ad Carolum Magnum. Sed & Bernardus Caſſinenſis hunc in locum ita ſcribit: [Cu- cullam dicit Petrus Diaconus eſſe cappam, propter diminutionem à ca- ſula ; cujus eſt diminutivum cuculla. Paulus verò Diaconus quod cu- culla tunica eſt de lana. In hoc verò Caſſinenſi monte cucullam appel- lamus habitum cum caputio ex omni parte clauſum, longiſque manicis

CAPUT LV.

manicatum; quod dictum Ciſtercienſes ſequuntur in vocabulo, & figura.] Bernardo concinit Nicolaus de Fractura, ex quorum teſtimonio elicitur, à tempore Deſiderii ampliatas fuiſſe Caſſinenſium cucullarum manicas. Ad Ciſtercienſes vero, de quibus hìc Bernardus, quod ſpectat, vide Juliani Varnerii librum, quem gallicè de antiqua Regulæ Benedictinæ praxi compoſuit cap. 29. At verò juxta Boherium [cuculla eſt habitus longus & amplus, ſed manicas non habens; flocus autem, dequo non habetur in Regula, neque in jure antiquo, eſt habitus longas habens manicas.] Aliquod hìc diſcrimen aſſignat Boherius inter cucullam & frocum, quem nonnulli cum ea confundunt. Iſtud diſcrimen agnovit etiam Bernardus Caſſinenſis infra citandus, dum ſcribit Cluniacenſes & Ultramontanos Monachos ſcapulare appellare cucullam, & deſuper manicatam veſtem ſine caputio gerere, quam frocum vulgariter dicunt. Hanc differentiam confirmat, & explicat ſcriptor Apologiæ Henrici IV. Imperatoris: ita enim habet: [Cuculla dicitur veſtis cucullata propter cucullum, qui eſt capitis operimentum..... Igitur cuculla eſt tunica talaris, & cucullata, atque manicata, habens ſpeciem crucis per quatuor partes extenſæ, ut eum, qui mundo crucifixus eſt, hæc quadriga ex omni parte concludat.] Et poſt multa: [Sed quia otioſitas inimica eſt animæ; ideo propter opera tantùm conſtituit S. Benedictus alteram cucullam, quæ dicitur ſcapulare, eo quod ejuſmodi veſtis apta ſit caput tantùm & ſcapulas tegere.] Itaque iſte auctor duas diſtinguit cucullas; unam parvam, quæ, ut infra ſcribit, *ad renes tantùm deflueret*, quam ſcapulare S. Benedictus appellat, & ſimpliciter cucullam nuncupabant Cluniacenſes, aliique Ultramontani Monachi, vocantque hactenus Cluniacenſes. Alteram majorem, quæ totum corpus ambiret, manicas, & caputium habentem, quam illi flocum ſive frocum vocabant, qualem ſupra deſcripſimus, cum hoc tamen diſcrimine, quod frocus Cluniacenſium caputio careret, major autem cuculla minimè. Utramque veſtem S. Legiſlator conceſſit, & quidem cum caputio; unam ad laborem, alteram extra opera; unde corrigendus eſt Boherius, dum ſcribit de froco in Regula nihil contineri, cum frocus, ſi ei caputium aſſuatur, & cuculla major non differant. Hanc S. Benedictus in hieme villoſam, in æſtate puram eſſe voluit: Cluniacenſes tamen, ut ſcribit Nicolaus de Fractura, tam in æſtate, quam in hieme villoſam deferebant. Villoſam autem ſecundùm Bernardum Caſſinenſem [intelligunt quidam, quod de panno debeat fieri villoſo, id eſt quod vellus ovis ſit ad miniſtrandum calorem. Alii vero dicunt, cucullæ pellem ovinam cum ſuo vellere jungi debere; ſed qualiſcumque ſit cuculla, cum vellere debet eſſe ut frigus propellat.] Et revera pelliciis uſos fuiſſe olim Monachos & Moniales infinitis poſſet exemplis demonſtrari. Iis certè uſa eſt Sæculo VII. S. Auſtrudis Laudunenſis Abbatiſſa ex ejus vita n. 24. Sæc. 2. Bened. Sed de cuculla ſatis, nunc de tunica.

Tunica quid.

Tunica, quam alio nomine colobium appellabant, veſtis erat linea;

perparvas adeo manicas habens, ut cubitos non excederent, unde veſtis ſine manicis vulgo nuncupatur; de qua Caſſianus ſcribens de Monachi habitu [colobiis, inquit, lineis induti, quæ vix ad cubitorum ima pertingunt, nudas de reliquo circumferunt manus.] Et certè aſſutas olim non fuiſſe tunicis Monachorum manicas colligi poſſe videtur ex lib. 1. mir. S. Bertini cap. 2. ex vita S. Auſtrebertæ Abbatiſſæ n. 10. pateτque ex vita S. Guthlaci n. 26. Sæc. 3. Benedictino. Cujus rei rationem hanc reddit Evagrius: [Quod autem nudas habent manus, indicat vitam abſque hypocriſi & ſimulatione; inanis enim gloria virtutes obtegere, & obumbrare valet, quæ laudem ſemper ab hominibus captat, fidemque expellit.] CAPUT LV. *Lib. 1. cap. 5. Vide not. Menardi ad Conc. Regul. cap. 62. § 3.* *Tom. 4. monum. eccleſ. græca.*

Tunicas ex lino geſtaſſe teſtatur Caſſianus; ſed ex Hildemaro [tonica de lana intelligenda eſt eſſe; nam poteſt eſſe & linea tonica, & ſerica, ſed in hoc loco videtur intelligere de lana tonicam eſſe debere.] Magiſter hebdomadariis coquinam intrantibus tunicas ex ſacco, cucullas ex ſegeſtri fieri mandat in Regulæ cap. 81.

Tunicis aſſuebant caputia noſtri Fuldenſes, ut ex Browero notat Haeftenus; ſed & Ciſtercienſes, ut ex lib. Uſuum cap. 70. manifeſtum eſt; teſtaturque Julianus Varnerius vidiſſe ſe anno 1612. in monaſterio Clarevallenſi tunicam aſſutum habentem caputium quadratum, manicas ad brachii longitudinem, & ita latas ut duo pugna capere poſſent, quam ad inſtar tunicæ S. Bernardi factam eſſe aſſerebant. In ſtatutis quoque Lanfranci præſcribitur, ut novitius *capitio aſſuto tunicæ induatur.* Et tamen S. Hildegardis tunicam deſcribit laneam, [& aliquantulum cuculla conſtrictiorem, ſed circa crura aliquantulum largiorem, & ad pedes tendentem, brachialiis nec multum amplis, nec multum conſtrictis, ad manus tendentibus; immo autem gyrone in utroque latere ſub aſcella deorſum deſcendente, quæ deſuper caputio carebat.] Et Bernardus Caſſinenſis [tunicam verò, inquit, appellamus illam, quam ſub cuculla portamus, corpus noſtrum utrimque tegentem, ſed caputio carentem, cum manicis mediocriter & menſuratè longis.] Similiter & Boherius: [tunica eſt veſtis quam ſubtus habitum portamus, corpus utrimque tegens, ſed caputio carens, ſed manicis mediocriter menſuratis & longis. Hoc apud nos Cotardia vocatur, quæ rotunda etiam eſſe debet per circuitum, & non ſciſſa, nec longitudine nimia, aut brevitate notanda, largas etiam habet manicas uſque ad pugnum protenſas, non conſutitias.] *Lib. 5. tract. 3. diſq. 7.*

Scapulare, quod & analabus, veſtis eſt monaſtica, quam nobis ſub crucis ſimilitudinem repræſentant veteres, ut videre eſt apud Evagrium in tom. 3. monum. eccleſ. græcæ pag. 69. probatque Menardus in notis ad Concord. Regul. cap. 62. § 1. eo quod ante & retro penderet, & ad humeros latius eſſet, unde & de ſcapulari locum illum ex vita S. Guillelmi Ducis & Monachi Gellonenſis intelligit: [Veſte apoſtolica inſtar crucis induitur,] approbante etiam noſtro Mabillonio. De hac veſte ita ſcribit Hildemarus: [Scapulare dicitur illud, unde Græci Quid ſcapulare. *Sæc. 4. Ben. part. 1.*

CAPUT LV. Schema vocant, cum quibus capita tegunt, & cingunt illa ſibi, ad cujus ſimilitudinem videtur eſſe illud veſtimentum quod melotam vocamus.] Et Bernardus Caſſinenſis: [Puto ſcapulare dictum à ſcapulis, eo quod ſcapulas tegat; & uſque hodie tam Caſſinenſes, quàm Ciſtercienſes habitum caputiatum à ſcapulis ex utraque parte dependentem ſcapulare appellant. Sed Caſſinenſes idem ſcapulare ſub brachiis circa medium corporis, quaſi ad locum cinguli ſutum quaſi ad menſuram medii palmi de conſuetudine claudunt, quod ſcapulare quando operantur ne opus impediat deſuper cingunt, ſine quo etiam ſcapulari, vel ſine cuculla manicata non ſe ſacris veſtibus ad explenda Divina officia induere debent. Illud inſuper ſcapulare benedicitur ab Abbate, quando Monachus profitetur. Attamen Cluniacenſes, & Ultramontani Monachi ſcapulare illud cucullam appellant, & deſuper veſtem manicatam ſine caputio gerunt, quam veſtem frocum vulgariter dicunt. Puto autem quod Ciſtercienſes ad fontem recurrerunt Caſſinenſes, & ab illo tam vocabulum, quàm figuram utriuſque traxerunt ſcapularis & cucullæ.] Simile aliquid habet Nicolaus de Fractura. De Ciſtercienſibus vide Julianum Varnerium loco ſupra citato. Burſfeldenſes ſcapulare ſuum ita deſcribunt: [Pro opere verò manuali, & ex Apoſtolico indulto etiam in miniſterio Divino ſub ſacris veſtibus etiam ſcapulari utimur; cujus caputium eidem aſſutum retro & ad utrumque latus unam palmam habebit, minus in extenſo, quam cuculla. Pars verò ſcapularis ante & retro dependens latitudinis mediæ ulnæ ſit, vel quaſi longitudo uſque ad talos.] Caſſinenſes verò præſcribunt, ut [ſcapularia Monachorum ſint longa ſuper tunicam per dimidium quartæ, lataque ſecundùm latitudinem faſciæ. Scapularia novitiorum ſint ſtricta, & curta, & protendantur uſque ad genua.]

Diſt. 3. cap. 21.

Declar. Caſſ cap. 55.

Scapulare S. P. Benedictus indulſit propter opera loco cucullæ, quam tunc deponebant, unde & cucullæ nomen ei indutum eſt, ſive quia cucullæ vices teneret, ſive propter caputium: hinc de ſcapulari locum hunc ex vita S. Benedicti Anianenſis meritò intellexeris: [In habitu quoque diſſimiles fecerat multorum conſuetudo; ſiquidem nonnullis uſque ad talos cucullæ pendebant, quamobrem vir Dei uniformem cunctis tenendum Monachis inſtituit modum, ut non amplius à duobus cubitis excederet menſura, vel uſque ad genua pertingere poſſet;] id quod confirmat Smaragdus ad hunc locum ſic ſcribens: [Quod verò ille dicit Scapulare propter opera, hoc nos modo dicimus cucullam.] Poſtea verò uſus invaluit, ut non ſolùm ad opera, ſed omni etiam tempore ſcapulare deferretur; rariùs cuculla, nec niſi ad Divina officia, & alia hujuſmodi exercitia.

Sæc. 4. Ben.

Zona. Nullam hìc S. Legiſlator Zonæ mentionem facit; cujus tamen uſum ſupra cap. 22. præſcripſit decernens, ut veſtiti dormiant Monachi, & cincti cingulis, aut funibus. S. Cuthbertum zona linea uſum fuiſſe conſtat ex Beda in ejus vita cap. 23. ſed S. Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus [pelliceo cingulo tanquam Monachus utebatur,] uti legi-

Sæc. 2. Ben.

Bolland. 1. Januarii.

mus in ejus vita. De zonæ uſu & ſignificatione videſis Haeftenum lib. 5. tract. 4. diſq. 1. & tract. 10. diſq. 7. CAPUT LV.

Nihil quoque de camiſiis ſive interulis S. Benedictus, quas S. Robertus Abbas Moliſmenſis repudiaſſe legitur apud Ordericum Vitalem in hiſt. lib. 5. & conſequenter Ciſtercienſes, quorum in Inſtitutis cap. 4. decernitur [veſtitus ſimplex, & vilis, abſque pelliciis, camiſiis, ſtamineis, qualem denique Regula deſcribit.] Harum loco S. Patrem Benedictum, primoſque ejus diſcipulos cilicium carne tenus geſtaſſe contendit Haeftenus: exemplo eſſe poteſt S. Tillo Monachus Sollemniacenſis, cujus [indumentum valde erat viliſſimum, ſola tunica videlicet atque cuculla, & intrinſecus ad carnem cilicium, quod tamdiu donec præ nimia vetuſtate conſumtum nulli uſui aptum eſſet portabat,] ut habent ejus acta. Cartuſianis etiam duo cilicia indulget Guigo in Statutis cap. 28. de primis etiam S. Emeramni Ratiſponenſis Monachis ſcribit Arnulfus ejuſdem monaſterii Monachus, quod [lineis camiſiis utebantur ſeniores, qui eas habere potuerunt, ceteri laneis utebantur, *ob penuriam ſcilicet cilicinarum veſtium.*] Poſtea tamen cilicio ſuffectæ ſunt laneæ camiſiæ ſive ſtamineæ, ut patet ex vita S. Benedicti Abbatis Anianenſis, qui, teſtante Ardone ejus diſcipulo, [conceſſit neceſſitatis cauſſa, propter quam Regula jubet, duas ſcilicet ſtamineas,] &c. Totidem antea ſuis permiſerat S. Fructuoſus in Regulæ cap. 4. & poſtea concilium Aquiſgranenſe can. 22. Regulaque Solitariorum cap. 49. Sed & Anſegiſus Abbas Fontanellenſis in ſua conſtitutione de victu & veſtitu Monachorum [drappos albos xx. de quibus camiſiæ xx. fieri poſſent] ſuis Fontanellenſibus adſignavit. Denique ſanctus Odilo Abbas Cluniacenſis [die quodam duos in itinere pueros fame peremtos reperit. Mox equo deſiliens, laneam qua indutus erat ad carnem ſubduxit ſibi interulam, eaque prout velaminis quantitas permittebat, utrumque cadaver obvolvens, exhibet mortuis ſepulturam,] quemadmodum ſcribit Petrus Damiani in ejus vita. Ceterùm noſtris lineis uti camiſiis, præterquam fortè infirmis, numquam licuit: [Monachi, inquit Zacharias Papa in epiſtola ad Pipinum & univerſos Franciæ Epiſcopos & Abbates, *laneo* indumento juxta normam & Regulam monaſticæ diſciplinæ, atque traditionem ſanctorum probabilium Patrum ſine intermiſſione utantur; quia Monachi ab omnibus illicitis debent abſtinere. Apoſtolis autem Divinum datum eſſe mandatum duas tunicas non habendi: tunicas dixit itaque laneas non lineas.] Et antea S. Ferreolus in Regula præſcripſerat, [ut Monachus quamlibet delicati corporis linea ad nuda corporis non utatur.] Et S. Iſidorus: [Lineo non oportet indui Monachum.] In litteris etiam G. Abbatis Moſomenſis, & A. Abbatis Marchianenſis ad Abbates S. Theoderici, & S. Criſpini, quibus eos ſuæ provinciæ conſtituunt Viſitatores, hæc lego: [Inhibeatis in eiſdem capitulis diſtrictè, ne Abbates vel Monachi lineis utantur extra monaſterium, quando equitant, cùm hoc cedat in ſcandalum ſæcularium, & totius Ordinis noſtri deriſum, nec

Interulæ Benedictinis non permiſſæ.

Lib. 5. tract. 3. diſq. 7.

Sæc. 2. Ben.

Lib. 2. dialog.

Sæc. 4. Ben.

Apud Boll. 1. Ianuar.

Præſertim lineæ.

Apud Bar. ann. 744.

Cap. 31.

Hiſt. mſ. S. Theod. ad ann. 1279.

etiam intra monaſterium, niſi evidens infirmitas & corporis debilitas hoc requirat.] Idem decernunt in ſuis Conſtitutionibus pro Monachis Benedictinis Innocentius III. Gregorius IX. Nicolaus IV. in Bulla ad Cluniacenſes, & Benedictus XII. Pueris tamen lineas camiſias permittebant Cluniacenſes ex Udalrico lib. 3. cap. 8. Aelredus verò Virginibus ſuis *duas ſtupacio camiſias vel ſtaminas.*

Aelred. Reg. cap. 20.

Quid pedules & caligæ.

Pro pedum indumento S. Benedictus indulſit pedules & caligas. Quid verò ſint pedules, quid caligæ non facile explicaverim: [Pudules, inquit Smaragdus, dicit ille, quod nos modo dicimus calceos: caligas ille, quod nos ſubtalares, vel ſoccos vocamus; caligæ autem à callo pedum dictæ, vel quia ligantur, nam & calcearii vocantur.] Hildemarus: [Pedules ſunt illa veſtimenta quæ in modum tribuci facta ſunt, ſed pedes tegunt, unde quia in pedes mittuntur, pedules vocantur; ſunt enim multi Monachi, qui propter ſudorem pedum dividunt illud, quod in pedes mittunt, ne grave ſit eis ad lavandum. Caligæ autem, ut Iſidorus dicit, dictæ ſunt à callo pedum, vel quia ligantur, nam ſocci non ligantur, ſed intromittuntur.] Bernardus Caſſinenſis: [Quamquam expoſitores diverſimodè de iſtis duobus indumentis pedum exponendo dicant; quidquid in pedibus mittitur, ſive de corio, ſive de lana fiat, pedules congruè appellantur: pedules enim à pede dicuntur; caligæ autem dicuntur à calceamentis crurium, à calcio, calcias, calciare; hinc caliga, caligæ. Vel etiam caliga dicitur à colligo, colligas, quaſi circa collum ligata, quia caligæ ligantur.... Sed nota, quod Monachi Ultramontani habent pedules de lana diverſos ab illo indumento in modum tibiaci facto, & operiunt tibiam propter facilem ablutionem, & ad evitandum quandoque pedum ſudorem; de nocte autem abſtrahentes illos pedules, pedibus jam nudatis, retentis tibiacis in lecto quieſcunt, ne fortè pedulum impedimento fumoſitates per poros emiſſæ retineantur incluſæ, & ſic per conſequens caput lædant ad cerebrum aſcendendo.] Nicolaus de Fractura [pedules de corio, & caligas de lana intelligit.] E contra Richardo de S. Angelo caligæ ſunt: [Ocreæ, vel calſaria, vel aliud genus veſtimenti; & dicitur, inquit, à callo pedum, vel quaſi à colligando, quia ligantur durè.] Boherius in 1. Commentatorio relata Bernardi, & Smaragdi ſententia, addit: [Ego credo cum Cato quod pedules, lis, dicitur à pes, & eſt pars caligarum, quæ pedem capit, licet largius forſan hoc magiſter hìc intellexerit, ut ſupra dicitur. Et ſcias quod ſoccis de corio commodius utimur; & hi non ligantur, ſed caligæ, ſed tantùm mittuntur, quod Teutonia, & nos botas dicimus.] Antiqua verſio Gallica mſ. hæc duo vocabula *pedules & caligas*, ita reddit: *Chauſſons & hautx ſoullez*; Verſio Johannis de Precis, *ſoulers chauçons*; Verſio Theobaldi Artaldi, *les chauçes & les chauçons de drap, & les ſouliers de cuir*; Verſio Guidonis *des ſouliers, ou des chauſſons, & des chauſſes*; Verſio recentior *des bas & des ſouillers.* Menardus noſter *pedules* dicit eſſe *faſcias*; & revera faſciis uſos eſſe veteres patet ex

Aimoino

Aimoino in lib. 2. de Mir. S. Benedicti num. 2. *Faſciolis à tibiis reſolutis ad binas pontis tabulas ſe alligavit.* Caligas verò calceamentum ex pellibus, quod ad mediam ſuram ſurgebat, multiſque ligulis, ſeu corrigiis conſtringebatur. Haeſtenus *pedules* interpretatur udones, ſive laneos ſoccos, gallicè *des chauſſons. Caligas* verò ſandalia, ſive ſoleas ſimplices ſine ſuperiori corio, ſed multis corrigiis ligatas, ferè ad inſtar ſandaliorum, quæ hodie ferunt Patres Capucini. Sed tamen ſancta Radegundis *de caliga ſua ſibi duas fecit manicas*, ut ſcribitur in lib. 2. de ejus vita num. 8. quod coriaceis ſandaliis parum convenit. In hac tanta varietate aliquid certo definire difficilè eſt. De pedulibus apud antiquiores Monachos nihil, quod ſciam, reperi: caligis verò ad propellendum in hieme frigus, & in æſtate cum meridiani æſtus fervor exigeret, utebantur. Exiſtimaret aliquis S. Benedictum æſtate caligas indulſiſſe, quibus hieme pedules addiderit, quidquid tandem indumenta illa pedum extiterint. Ita S. Iſidorus, qui utrumque, pedules & caligas concedit, [pedules, inquit, utentur in monaſterio, quamdiu hiemis coëgerit violentia, ſive dum fratres gradiuntur in itinere, vel proficiſcuntur ad urbem.] Et S. Fructuoſus: [In ipſis quoque calceariis hoc utendum eſt, ut hieme pedules calceent, qui voluerint, à die Calendarum Novembrium uſque ad Calendas Maias. Reliquis æſtivis menſibus caligarum tantùm ſolatiis muniendi ſunt.] Magiſter tamen in Regula ſua de calceamentis hæc habet: [Oportet fratres caligas habere ferratas triclinas, non ad luſum, ſed ad uſum, quas debent tempore hiemis uti; æſtatis tempore unctas reponi. Et caligas omnes oportet habere clavatas, tam in monaſterio, quàm in via, ut & diu repoſitæ caligæ conſerventur, & pes fratris in caliga refrigeretur. Ad nocturnos verò ligneos culpus utantur, ne inquinatis pedibus ad ſuum revertentes ſtratum, lectorum ſagos non inquinent. In hieme verò ad nocturnos pedulibus utantur pelliceis propter frigus pedum.] Quod de clavatis caligis hìc dicitur, confirmari poteſt ex eo quod S. Gregorius Papa de S. Equitio Abbate ſcribit: *Clavatis calceatus caligis* erat. S. Eugendus Abbas Jurenſis habeat [calceamenta fortia ruſticaque in modum priſcorum patrum conſtrictus ocreis crura, faſciolisque plantas.] An verò per ocreas caligas, per faſciolas pedules intellexerit? At deceſſor ejus S. Lupicinus [calceamento tum tantummodo uſus eſt, cùm pro aliquibus forſitan ad comitatum interceſſurus ingreſſus eſt. In monaſterio verò etſi prolixius egreſſus eſt ad culturam, lignea tantùm ſola, quæ vulgo ſoccos monaſteria vocitant gallicana, continuato potitus eſt uſu.] Non defuere etiam tam ex antiquis, quàm ex recentioribus Monachis, qui nudis ambularent pedibus. De S. Antonio id colligere licet ex ejus vita cap. 23. S. Fructuoſus, teſte Valerio in ejus vita num. 3. [Nudus veſtigiis penetrabat loca nemoroſa.] Et infrà num. 11. [Vili habitu excalceatis, nudiſque pedibus] dicitur. Idem de Sitrienſibus Monachis ſcribit Petrus Damiani in vita S. Romualdi cap. 64. Denique primos Moliſmenſes

Caput LV.

Sæc. 1. Ben.

Cap. 13.

Cap. 4.

Cap. 81.

Lib. 1. dial. cap. 4.

In ejus vita num. 6. ſæc. 1. Bened Bolland. 21. Mart.

Sæc. 2. Ben.

Vuuu

CAPUT LV. fratres civitatem Trecas *nudis pedibus* aliquando ingreſſos eſſe conſtat ex vita S. Roberti num. 8.

Bolland. 29. Aprilis. Quales fuerint aliorum Monachorum veſtes. *Artic. 81.* Hactenus de veſtibus à S. Benedicto conceſſis; nunc quas alii Monachorum Patres ſuis indulſerint, geſtaverintque reſcire fortean optabit aliquis. Rem ex antiquis eorum Regulis & factis illuſtrare juvat. Atque ut à S. Pachomio, qui primus Cœnobitarum Pater extitit, ducamus exordium, in Regula ſua, prout eſt in codice Regularum excuſa, ſic loquitur: [Exceptis his, quæ à Patre monaſterii per domorum Præpoſitos dividentur, id eſt armatura ſua, levitonariis duobus, & uno attrito ex uſu, ſabano longiore, quod collo humeriſque circumdat pellicula, quæ pendet ex latere, gallicis, & cucullis duobus, zona, & bacello; præter hæc quidquid inveneris abſque contradictione auferes.] Eadem ferè habet Orſieſii Abbatis ejuſque diſcipuli *Num. 22.* doctrina: [Sufficit nobis habere, quod homini ſatis eſt, duo levitonaria, & alium attritum, & palliolum lineum, duos cucullos, zonam lineam, gallicas, pellem, & virgam.] Quales eſſent Baſilianorum ve- *Bolland. 6. Aprilis.* ſtes diſcimus ex vita S. Philareti ſæculo XI à Nilo Monacho coætaneo ſcripta num. 21. ubi agens de illius ad habitum monaſticum receptione, has recenſet veſtes: *Sicarium*, id eſt tunicam; *Pallium, quod ſupra cervices & ſcapulas eſt; Cucullium, quod capiti imponimus;* Crucem *Tom. 3 mon. eccleſ. Græc.* in fronte geſtandam, *& Cingulum cum ſua fibula.* Inter Ægyptiorum Monachorum veſtes Evagrius Scitenſis Monachus in epiſtola ad Anatolium has nominat: Cucullum, analabum, melotem, zonam, & baculum. Alias addit Caſſianus eo in libro, quem de habitu Monachi conſcripſit, ubi has eorum veſtes, earumque ſymbola explicat, ſcilicet cucullum, colobium, rebrachiatoria, maſortes, melotem, & pellem caprinam, cingulum, & caligas.

Abbas Patermuthius adoleſcentem ad ſe converſionis gratia accedentem [lebitone indutum, cuculla capiti circumpoſita, ac melote ad *Tom. 3. mon. eccleſ. Græc.* humeros, cinctumque linteo ad Monachale inſtitutum, exercitiumque promovit,] ut videre eſt in Ægypt. Monach. Hiſt. In Regula S. Iſi- *Cap. 13.* dori hæc lego: [Ternis tunicis, & binis palliis, ſinguliſque cucullis contenti erunt ſervi Chriſti, quibus ſupra adjicietur melotes pellicea, mappula, manicæ quoque, pedules, & caligæ.] In Regula verò S. *Cap. 4.* Fructuoſi: [Veſtimenta non multa nec ſuperflua ſint, duabus tantùm cucullis, villata & ſimplici, & uno palliolo, terniſque tunicis, & ſtamineis duabus cujuſque neceſſitatis quærimonia ſufficienda eſt. In ipſis quoque calceis hoc utendum eſt, ut hieme pedules calceent, qui voluerint, à die Calendarum Novembrium uſque ad Calendas Maïas: Reliquis æſtivis menſibus caligarum tantùm ſolatiis muniendi ſunt. Femoralium uſus cuiquam eſt permittendus, maximè his qui miniſterio *Cap. 81.* implicantur altaris.] Denique in Regula Magiſtri: [Habere debent fratres in hieme paraturam groſſam, quotidianam, ſtamineam, & tunicam aliam nocturnam, quam poſt nocturnos puduclent; quia in die diverſis occupantur laboribus. Habeant enim in hieme & pallium

ſtamineum, braccas laneas, & faſciolas aut pedules. In æſtate vero habeant paraturam linoſtimam, non ſatis groſſam propter laborem & ſudorem; & habeant pallios, linoſtimos ſubtiles non ſatis propter æſtus ſudoris, & braccas lineas. Faſciolas lineas verò uti Dei homines prohibemus, ut aliquid diſtet à Clerico Monachus. Et habeant ſingulas paraturas linoſtimas ſubtiliores, quas diebus feſtis ſolùm in proceſſionibus utantur. Et in æſtate habeant ſingula mannariola linea propter ſudores, & ſingula facitergia per decadam .... Hebdomadariis coquinam intrantibus ſacci ſint tunicæ, & cucullæ ſint ſegeſtræ.] CAPUT LV.

Ex dictis hactenus ſatis refutata manet eorum ſententia, qui priſcos Monachos à ſæcularibus viris non fuiſſe habitu diſtinctos, niſi quod ſimplices & ruſticanas veſtes portarent, incunctanter aſſerunt. Certe S. Palæmon Pachomium adoleſcentem poſt multas preces in cellam admiſſum *monachorum habitu* induiſſe ſcribitur in antiqua ejuſdem S. Pachomii vita n. 4. In Regula eidem ab Angelo tradita inter alia ferebatur ſcriptum, [ut peregrinus alterius monaſterii, ſi veniret, *habens habitum diverſum*, nullus cum eo comederet, excepto eo, qui iter agens id obſervare non poſſet;] & inter præcepta ejuſdem S. Pachomii, quæ poſt ejus vitam edidit Bollandi continuator, decimus ſextus præſcribit, ut Monachum fieri volentem *ſæcularibus veſtibus exuant, & novitiorum habitu veſtiant.* Ipſe S. Pater Benedictus ſæculum fugiens *ſanctæ converſationis habitum quæſivit*, ut ſcribit S. Greg. in lib. 2. dial. Et planè, ſicuti optime argumentatur S. Baſilius, [juxta cujuſque propoſitum competens ei debet eſſe veſtimentum; ſicut enim alius eſt habitus militis, alius Senatoris, ex quo intelligitur quod iſte Senator ſit, ille miles: Ita Monacho ſuus debet eſſe veſtitus, ex quo vel ipſo intuitu cognoſcatur quod ſit Monachus.]

Monachi à ſæcularibus veſte diſtincti. — *Apud Boll. 14. Mai.* — *Ibid.* — *Regul. fuſ. c. 22.*

De quarum rerum omnium colore aut groſſitudine non cauſentur Monachi. Quod ita exponit Hildemarus: [Non debent Monachi cauſari, ſi pedules albi fuerint, & tunicæ fuſcæ; ideſt ſi pedules alterius coloris fuerint, & alterius tunicæ, atque alterius cucullæ, aut ſi groſſæ fuerint.] Bernardus autem Caſſinenſis: [Si non eſt ſplendidus, aut ſpecioſus, vel ſi non eſt multum vilis, humilis, & abjectus, non cauſſentur.] De colore habitus Benedictini litigant interſe auctores. Nigrum communiter propugnant Commentatores: Ita Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, Richardus à S. Angelo, Petrus Boherius, & alii, quorum præcipuæ rationes ſunt 1. quod eo S. Benedictum uſum eſſe aſſerunt: [Beatus verò Benedictus, inquit Bernardus, à quibuſdam antiquis doctoribus Caſſinenſibus nigris uſus veſtibus & vilibus traditur in ſcriptis fuiſſe.] Et Nicolaus: [In antiqua Chronica Petri Diaconi ſcriptum à nobis & noſtris majoribus reperitur, quomodo in monaſterio Floriacenſi repertus eſt caputius cucullæ B. Benedicti ex nigris villis contextus.] Et infra: [Legimus in vita Caroli magni Caſſinenſis cœnobii Monachi, quod cùm Carolus magnus in territorio Viturienſi, in loco qui Ma-

Color veſtium qualis fuerit. — Rationes pro nigro.

CAPUT LV.

cyatus appellatur conſtruxiſſet monaſterium in honorem B. Martini, illudque ſubmittens Caſſinenſi cœnobio, poſuit ibi caputium P. N. Benedicti ex villis nigris contextum, longitudine trium unciarum.] Idem ſcribit Richardus de S. Angelo. Et Petrus Boherius: [B. tamen Benedictus nigris veſtibus uſus traditur à quibuſdam SS. antiquis doctoribus Caſſinenſibus, quorum aliqui dicunt apud montem Caſſinum uſque nunc ſchema Monaſticum quo B. Benedictus uſus eſt perſeverare.] Denique *Append. ad Leon. Oſtienſ. cap. 115.* Petrus Diaconus interrogatus à Monacho Ciſtellenſi coram Lothario Imperatore, cur nigris ſemper veſtibus uterentur, reſpondit: [Quia talibus Benedictus Pater uſus eſt, ut habitu quoque mundo renunciaſſe videretur.] Verum fides ſit penes iſtos auctores.

Secunda ratio eſt, quod non ſolùm S. P. Benedictus, ſed omnes inſuper ejus primos diſcipulos nigris uſos eſſe veſtibus aſſerunt, quod ad annum ſaltem milleſimum perſeveraſſe auctor eſt Antonius Yepezius in Chronico ad an. 525. unde & *Monachorum nigrorum* nomen illis inditum eſt, quo ab annis ferè mille appellatos fuiſſe conſtat, ex charta *Ingulf. in Hiſt. Croyl.* Ethelbaldi Regis anno 716. data, in qua hæc leguntur: [Trado & concedo omnipotenti Deo, B. Mariæ, & S. Bartholomæo de dominiis meis ad fundationem *nigrorum Monachorum ſub norma S. Benedicti famulantium* totam inſulam Croylandiæ.] Et poſtea Offa Rex Merciorum *Ibid.* anno 755. [monaſterium *nigrorum Monachorum* in Verolamia civitate ad honorem Dei & Protomartyris Anglorum S. Albani] apud Ingulgulfum fundaſſe dicitur. Id quod confirmat Thomas Elienſis Monachus *Sæc. 2. Ben.* in vita S. Ethildritæ Reginæ, de qua n. 24. ita loquitur: [Pro Regali diademate humili obumbratur velamine, pro byſſo & purpura ambitur *Bolland. 24. Febr.* nigra veſte & aſpera.] Et Anonymus Trevirenſis in lib. de Reliquiis S. Matthiæ n. 11. in quo hæc leguntur: [Interea maligni quidam conſilio inito Matthiam inde aſportare volebant, aſſerentes Monachos ſicut veſte, ita etiam moribus nigros indignos eſſe Matthia.] Hinc tanta apud noſtros nigri habitus retinendi obſtinatio, ut cùm Cœleſtinus Papa V. cœnobium Caſſinenſe unire ſuæ congregationi, & Monachos ejuſdem monaſterii ad mutandum habitum inducere vellet; permulti Caſſino cedere maluerunt quàm nigram dimittere veſtem, ut docent in ſuis Commentariis Nicolaus de Fractura hìc, & Richardus in cap. 21. ab Auguſtino à Janua citatus.

Tertia ratio repetitur ab exemplo antiquiorum S. Benedicto Mona- *Lib. 1. epiſt. 28. & lib. 4. epiſt. 17.* chorum, quos atra veſte uſos eſſe aiunt. Iſtud argumentum fusè & eleganter proſequitur Petrus Venerabilis ad S. Bernardum ſcribens, profertque inter alios S. Martinum, quem *nigro ac pendulo pallio* circumtectum deſcribit Sulpicius; S. Hieronymum ad Nepotianum ſcribentem: *veſtes pullas æque ut candidas devita*; & S. Paulinum de nobiliſſima quadam femina, ad propoſitum religionis nuper converſa, ita ſcribentem in epiſtola ad Severum Sulpicium: [Vidimus dignam Deo hujus mundi confuſionem, purpuream ſericam, auratamque ſuppellectilem pannis veteribus & *nigris* ſervientem.] Addere potuiſſet illud Regulæ

tertiæ SS. Patrum cap. 3. [Veſtimenta fratribus neceſſaria ita Abbas omnibus ordinare debet, quæ Monachis deceant, non diverſis coloribus tincta, exceptis cucullis, quæ comparantur, ſi fuerint nigræ, uti eas debere cenſemus.] Item illud Regulæ S. Aureliani ad Monachos: [Veſtimenta alio colore non induatis, niſi laia, lactina, & *Nigra*,] denique Regulam S. Ferreoli: [Veſtimentorum fragrantiam, vel nimium propter elationem nitorem Monachus ſtudeat non habere; ſed ſequens melius Apoſtolum dicentem: bonus odor ſumus Jeſu Chriſti. Colorem etiam in his *album*, vel nimis *rufum*, per quem ſæpe ſpecies corporis ad perniciem ſuam videntibus commendatur vitet, & habere non ambiat.] Vide S. Auguſtini epiſt. 269. n. 9. in nova editione. CAPUT LV. *Cap.* 3. *Cap.* 26. *Cap.* 32.

Quartam rationem innuit Boherius his verbis: [Tenemus quod crucifixo Domino & mortuo, quidam Apoſtoli nigra ſibi operimenta fecerunt; quæ uſque hodie à viduis & cariſſimis amicis poſt obitum virorum & carorum fiunt, & lugubres appellantur. In his Italiæ partibus hunc colorem in ſuo habitu conſervaſſe leguntur in memoriam mortis Chriſti. Græci etiam Monachi nigro utuntur colore,] quæ haud dubium deſumſit ex Nicolao de Fractura.

Quintam rationem ita exponit Petrus Venerabilis: [Ut quod ſentio fatear, viſum eſt, ut mihi videtur, magnis Patribus illis nigrum de quo agitur colorem magis humilitati, magis pænitentiæ, magis luctui convenire, quibus ſtudiis quia totam Monachi vitam invigilare oportet, decreverunt ut color moribus, veſtes virtutibus qua poſſent cognatione jungerentur] &c. & Richardus de S. Angelo: [Color niger magis convenit Monacho, quàm alius color: deſignat enim triſtitiam, ſicut communiter patet, cùm moritur aliquis in hoc mundo, omnes conſanguinei ejus induunt pannos nigros ad deſignandam triſtitiam.] Idem fusè proſequitur Nicolaus de Fractura. Denique S. Johannes Climacus: [Cultus, inquit, ipſe corporis, & veſtis tua religioſa te ad luctum excitet; omnes quippe qui funera lugent, pullati incedunt.] *Lib. 4. epiſt.* 17. *Grad.* 7.

Tandem Richardus à S. Angelo [credo, infit, quod hac de cauſſa fuerit electus color niger, quia turpior & vilior eſt aliis coloribus, ſicut patet per rei evidentiam, vel ut ſemper recordaremur turpitudinis diaboli, qui dicitur eſſe hujus coloris, quamvis aliquando in lucis Angelum ſe transformet.

Attamen non obſtantibus hiſce rationibus pro Albo colore ſtat Mabillonius noſter in præfatione ad Sæc. 5. Bened. ubi ſic diſcurrit: [Tria ſunt inſtituti noſtri veſtimenta propria, tunica, cuculla, ſcapulare. Tunica ad talos defluit, *albi paſſim coloris* ante annos octingentos, ut in variis Rabani, aliorumque iconibus obſervavimus, atque etiam in Rituali Anianenſi. Et ratio ſanè id poſtulabat, quando quidem tunicam, quæ cuti adhærebat (nam laneæ interulæ præter Regulæ auctoritatem poſtea conceſſæ ſunt) cùm ſæpius lavari ad munditiam exigeret, potius ex lana candida, quàm ex nigra fieri congruum. Argumenta pro albo. *Pag.* 40.

CAPUT LV. erat. Scapulare ita dictum, quod ſcapulas præcipuè tegat & caput, ad laborem, qui corpore exercetur; à ſanctiſſimo legiſlatore conceſſum eſt. Cuculla ſumma veſtis eſt, cum operimento capitis, undique corpus & brachia obvolvit. Utraque nigri ſemper coloris fuit; unde *Monachi nigri* appellati; Ciſtercienſes verò albi, quod cucullam candidi coloris nigræ pretulerint.] Verùm etiam cucullam albi fuiſſe coloris, probat, id quod de S. Juniano, qui eodem cum S. Mauro vivebat tempore, ſcribit Wlfinus Boetius in ejus vita n. 7. [Veſtis ejus
Sæc. 1. Ben. cilicina de caprarum pilis, quæ in modum caracallæ, quam nunc cappam vocamus perſeverat uſque hodie apud nos, quæ ita illæſa perſeverat, ut nihil vetuſtatis redoleat, *candido colore* perfuſa.] Sed & S. Maurum Jacobo Abbati Cormaricenſis monaſterii *candidiſſimum Mona-*
Sæc. 4. part. 2. *chi præferens habitum* apparuiſſe ſcribebat anno 869. Odo Glannafolienſis Abbas in Hiſtoria tranſlationis S. Mauri n. 9. & Anſegiſus in Conſti-
In ejus vita tutione de victu & veſtitu Monachorum Fontanellenſium adſignat [ad
Sæc. 4. Ben. part. 1. ſaccos xv. comparandum griſeos ſicciſcos unde cappæ fiant.] Porro cappæ nomine intelligi cucullam conſtat ex dictis; griſeumque colorem magis ad album, quàm ad nigrum accedere omnibus notum eſt. Erant ergo etiam cucullæ albæ, ſaltem aliquibus in monaſteriis, nam de omnibus quis id aſſerat? Alioqui Mabillonii ſententiam confirmat id quod ipſe alibi ſcribit, vidiſſe ſe in Vaticana bibliotheca codicem
Iter Ital. pag. 122. unum, [in quo Gregorii & Victoris III. de S. Benedicto Dialogi, & quidquid ad S. Patrem pertinet, continetur, cum variis Monachorum atque Abbatum figuris, in quibus cuculla atra, toga alba depingitur.]
Ibid. p. 133. Et in Barberina Autographum Chronici S. Vincentii de Vulturno, in quo variæ depinguntur figuræ, in his [Monachus cum tunica alba, & ſubatro ſcapulari quod tribus redimiculis ad utrumque latus adſtrictum eſt.] Extat etiam in codice bibliothecæ Caſſinenſis n. 370. ante initium litaniarum S. Gregorii pro peſte, imago Monachi defuncti, cujus tunica albi, parva cuculla ſeu ſcapulare violacei ſubobſcuri coloris cernitur.

Et certè Antiquiorum Monachorum veſtes albi paſſim fuiſſe coloris infinitis poſſet teſtimoniis demonſtrari. Talem fuiſſe S. Antonii habi-
Bolland. 17. Januar. tum probat Bollandus in prævio Commentario ad ejus vitam §. 15. patetque ex ejus vitæ cap. 23. ubi *candente præcinctus veſte* ſuo Judicem aſpectu provocaſſe dicitur. In Regula etiam S. Pachomio ab Angelo tradita, prout extat in ejus vita, & apud Palladium in Lauſiaca cap. 38. præſcribitur, [ut habeant ſinguli melotem, id eſt caprinam pellem, confectam *albam*, ſine qua neque comedant, neque dormiant.] S. Appollonii diſcipuli, numero quingenti, *tota veſte candidati* erant, teſte Palladio in eadem Lauſiaca cap. 52. unde & S. Johannes Chryſoſtomus in homilia 70. in Matthæum de Monachis loquens: [Cur, inquit, ad illos Angelos non gradiemur, cur non *candidas veſtes* ſumamus?] &c. S. Patricius etiam in Hibernia *cuculla candida amiciebatur*, ut refert Jocelinus in ejus vita cap. 185. Mackalle Epiſcopus, uti auctor eſt Co-

gitoſus in vita S. Brigidæ Virg. num. 5. [pallium *album*, & veſtem *candidam* ſuper ipſius venerabile caput impoſuit.] Denique in vita S. Columbæ Abbatis Hiienſis à Cummeneo Albo ſcripta num. 26. hæc lego: [*Candidam tunicam* B. Viri, qua in hora exitus ſui indutus erat, in aëre levaverunt.] Jam verò ſi antiquas Regulas conſulamus, præter Pachomianam, quam modo citavimus, Regula S. Cæſarii ad virgines ita habet: [Omnia indumenta ſimplici tantùm, & honeſto colore habeant, numquam nigra, non lucida, ſed tantum laia, vel *lactina* in monaſterio per induſtriam Præpoſitæ, vel ſollicitudinem lanipendiæ fiant.] Regula S. Aureliani item ad Virgines: [Veſtimenta alio colore non induatis, niſi laia & *lactina.*] Regula S. Donati: [Moneo ſpecialius ut veſtimenta lucida, vel cum purpura, vel bebrina numquam in uſu habeatis, niſi tantum laia & *lactina.*] Tandem Regula Tarnatenſis: [Veſtes tam ſimplici erunt & nativo colore procurandæ, ne diſparilitas veſtium nutriat arrogantiæ vitium.] Porro nativus ovium color eſt communiter albus. Ex his omnibus patet quàm immerito olim Ciſtercienſes novitatis increpati fuerint, quod veſtem candidam atræ prætulerint, cùm potiùs laudandi fuiſſent, quod in veſtium colore, ſicut in aliis multis ad primitivum fontem recurrerint. Candidum colorem cum Ciſtercienſibus deferunt Camaldulenſes, Cartuſienſes, Cœleſtini, & Olivetani, quamvis Cœleſtini nigro utantur ſcapulari, & cucullo. Eremitæ etiam Fontis Avellani albis induti erant veſtibus, cum pallio cerulæi coloris. Tironenſibus Monachis *habitum griſei coloris fuiſſe* legimus in Monaſtico Anglicano pag. 704. & in itinere Italico Mabillonii pag. 197. unde & de his ita ſcribit Gaufredus in vita Bernardi Abbatis Tironenſis num. 71. [Habitum quidem Monachi habentes, ſed vilem, incultum, villoſum, à ceterorum habitu Monachorum valde diſſimilem, ovibus ipſis à quibus ſumtus fuerat valde conſimilem.] In ſtatutis etiam Gauderici Abbatis Reomaënſis circa annum 1280. decernitur quolibet anno ſingulis tradi *cucullam, & frocum de panno roſſeto.* Denique ſcribit Antonius Yepezius primarium ſuæ congregationis habitum caſtaneum ſive cervinum fuiſſe. Ad vitandam autem omnem in habitu diverſitatem, Clemens V. in concilio Viennenſi ſtatuit, [ut ſuperior veſtis ipſorum habitui proxima nigri, bruni, aut albi coloris exiſtat.] At quid pluribus diſputare de colore veſtium, cùm de eo Monachos cauſſari vetuerit S. P. Benedictus? [Noli, inquiebat Petrus Venerabilis, oro te frater, ſi ovis Chriſti eſſe cupis, vario de vellere cauſſari, quia nullum de ovili ſuo paſtor ille projicit, niſi quem non coloris varietas, ſed fidei vel caritatis læſio ab ovium ſuarum grege ſecernit: Non, inquam, ſecernit quemquam ab ovili ſuo propter colorem, qui de tam ſemotis regionibus, de tam diverſis regionibus in uno fidei Chriſtianæ ovili Judæum congregavit pariter & gentilem.] Et alter Petrus, Bleſenſis ſcilicet: [Sive in alba ſive in pulla veſte in omni profeſſione & ordine, in omni gente quicumque operatur voluntatem Domini acce-

Margin: CAPUT LV. — *Apud Boll. 1. Februar. Sæc. 1. Ben.* — *Cap.* 40. — *Cap.* 22. — *Cap.* 63. — *Cap.* 19. — *Apud Boll. April.* — *Lib. 4. epiſt.* 17. — *Epiſt.* 97.

CAPUT LV. ptus eſt illi: Inter album & nigrum habitum non diſtinguit ille, apud quem non eſt diſtinctio Judæi & Græci. Attendit Dominus mentem, non veſtem; merita, non colorem. In monte Caſſino ſchema monaſticum, quo B. Benedictus uſus eſt, uſque hodie, ſicut dicitur perſeverat. Quis audeat tanti Patris habitum blaſphemare in filiis? Nam ſi delibatio ſancta, & maſſa: ſi radix ſancta, & rami. Sive cum Nazaræis candidior nive ſit aliquis; ſive cum B. Job ſuper carbonem denigrata ſit cutis ejus; uterque ſalutem in domo Domini operatur. Sanè in ovili Jacob ſunt agni albi & nigri: in vinea Sorec ſunt uvæ albæ & nigræ. Sed & ſponſa, quæ liliis convallium prææalbeſcit, ipſa eadem dicit nigra ſum ſed formoſa. Apud ſponſam Chriſti non eſt abſurda varietas, cum ipſa circumamicta varietatibus deſcribatur. Ipſa varietas uniformitatis cauſſa eſt, nam in cithara ex diverſitate cordarum fit uniformis modulatio ad concentum.]

De groſſitudine veſtium non cauſſentur Monachi. Neque verò de colore tantùm, ſed etiam de groſſitudine ne cauſſentur Monachi vetat S. Legiſlator; iis dumtaxat volens eſſe contentos veſtibus, quæ inveniri poſſunt in provincia, qua degunt, aut quod vilius comparari poteſt. Nihil enim indignius Monacho veſte pretioſa & lucida: [Veſtis ſit Monachi, inquit Caſſianus, quæ corpus contegat tantùm, & repellat nuditatis verecundiam, & frigoris retundat injuriam; non quæ ſeminaria vanitatis & elationis enutriat,] &c. Et S. Odo Abbas Cluniacenſis: [Annon Apoſtaſia eſt humilem veſtitum ſpernere, & decorem veſtimenti quærere, cùm angelus apoſtata perfectus decore ſuperbiens in tartarum ruerit.] Et alio in loco: [Sicut B. Hieronymus in epiſtola ad filiam Mauricii perhibet, grandis divinæ gratiæ contumelia eſt mundani & ſæcularis ornamenti prælatio; & crimen eſt, poſt chriſmatis ſanctificationem cujuſcumque ſpecie terrenæ creaturæ caput vel corpus ornari, quod jam cæleſti ſplendore refulget.] Et infrà S. Cyprianum in libro de Virginibus, ſic loquentem inducit: [Serico & purpura indutæ Chriſtum induere non poſſunt: auro & margaritis & monilibus adornatæ ornamenta cordis perdiderunt.] Vide S. Baſilii Conſtitutiones monaſticas cap. 31. S. Dorothei doct. cap. 19. & Regulam Solitariorum cap. 49. & S. Bernard. Homil. 4. ſuper miſſus eſt.

Lib. 5. c. 3. *Lib. 3. Coll. num. 17.* *Lib. 2. n. 7.*

Porro acutè hìc notant Hildematus, Bernardus Caſſinenſis, & Nicolaus de Fractura, S. Benedictum non ſimpliciter viles, nec omnino viliſſimas veſtes præſcripſiſſe; ne ſi viles inſtituiſſet, ad precioſas; ſi viliſſimas, ad ſordes, & affectatam nimis abjectionem aut immunditiem accedere videretur: utrumque enim pari ſtudio Monachis eſſe vitandum docent S. Hieronymus epiſt. 2. & 22. S. Iſidorus in Regula cap. 13. & concilium Aquiſgranenſe can. 20. Atque ita S. Cuthbertus, teſte Beda, [veſtimentis utebatur communibus, ita temperanter agens, ut horum neque munditiis, neque ſordibus eſſet notabilis. Unde uſque hodie, inquit, in eodem monaſterio exemplo ejus obſervatur, ne quis varii aut pretioſi coloris habeat indumentum, ſed ea maximè

In ejus vita cap. 16. ſæ. 2.

veſtium ſpecie ſint contenti, quam naturalis ovium lana miniſtrat.] Narrant etiam de S. Maglorio, quod [corpus ejus jugiter cilicio tegebatur, veſtimentis quoque à foris nec multimodis vilibus, nec pretioſis, ſed mediocribus; ne fortè humanarum laudum blandiretur fomentis, quod eſt muſcipula æternæ damnationis, induebatur;] & de S. Bernardo: [In veſtibus ei paupertas ſemper placuit, ſordes numquam: nimirum animi fore indices aiebat, aut negligentis, aut foris gloriam affectantis humanam.] Vide vitam Walæ Abbatis Corbeienſis lib. 1. cap. 22. Sæc. 4.

CAPUT LV. *In ejus vita ſæc. 1.* *Lib. 3. de ejus vita c. 2.*

ABBAS AUTEM DE MENSURA PROVIDEAT, UT NON SINT CURTA IPSA VESTIMENTA UTENTIBUS EA, SED MENSURATA. Hoc eſt nec nimis longa, nec nimis curta: unum enim vanitatem, alterum modeſtiam minus ſapit. Curtum autem nimis veſtimentum Bernardo Caſſinenſi eſt, [quod talum non attingit protenſum: Nimis longum, quod defluit per humum, & pulverem movet, ſeu congregat lutum.] De menſura veſtimentorum hæc habent mſſ. Romani S. Pauli, & Farfenſis monaſterii Conſuetudines ab annis circiter ſeptingentis deſcriptæ: [Veſtimenta fratrum mittit S. Benedictus in prudentia Abbatis, ut ſint menſurata. Qualis autem ſit illa menſura ſecundùm Patrum definitionem quantum poſſumus indagamus. Cuculla quæ noſtro ſingulariter convenit Ordini, quod veſtimentum antiquitus vocabatur colobium, id eſt tunica ſine manicis, tantum debet habere latitudinis, ut ambobus convenienter aptetur cubitis: longitudinis verò tantum antea, quod ad collum pedis uſque pertingat, & ſit apta corpori, ut ſit ex omni parte rotunda. Capellum ipſius præter lymbum integrum virilis pedis ex omni parte quadratam debet continere menſuram. Apertura ſuperior habeat cubitum uſque ad pollicis ſummum; inferior cubitum integrum, & trium digitorum in ante appareat latitudo cucullæ capitio. Similiter autem ſubtus circa pedes tunica debet eſſe rotunda, qualitate menſurata: Sagittas verò vel gerones tantùm habeat, ut iter gradientes vel ſuperfluitate, vel parcitate non impediat; cujus manicæ debent ex utraque parte ad ſecundos digitorum nodos uſque pertingere. Staminea talem debet menſuram habere, ut poſſit collum pedis cincta pertingere. Similiter autem ſicut cucullæ ſubtus apertura digito terminetur. Capitium habeat pedem integrum: ſimiliter & manica parte latiori; contra manum verò, quo manere ſolet, anguſtior, è radice pollicis uſque terminum indicis extendatur. Corrigia, qua cingitur ſtaminia, poſtquam fuerit bene extenta, latitudinem in ſe pollicis habeat. Cultellum inter ferrum & manubrium trium adjecta latitudine digitorum habeat pedem dimidium. Femoralia, quæ S. Benedictus conceſſit iter agentibus, quia nunc temporis incertum eſt quo, vel quali tempore foris mittantur, omnibus conceduntur: taliter menſurentur, ut in longitudine corporis poſſint convenienter aptari; latitudine verò pars utraque ſicut eſſe ſolet dupla cubitum uſque ad pollicem habeat

Veſtium menſura qualis.

CAPUT LV. jam conſuta. At verò caligæ pedem integrum ſuperius habeant jam conſutæ, quæ fiant etiam longæ, ut ſecundùm ſtaturam hominis, quod in omnibus procurandum eſt veſtimentis, cruribus convenienter aptentur; quæ de ſummo uſque ad pedem taliter conſtringantur, ut cum ſuperius pedem habent, inferius dimidium. Ceſta caligæ, cùm fuerit aſſuta, debet eſſe tam longa, quæ poſſit intra pugnum fieri conſtricta. Calcei præter lymbum, qui aſſuitur, altitudinem habeat pedem dimidium. Anteriori verò parte latitudine digitorum nodos. Pedules ſimiliter menſurati, ut poſſint pedibus ſufficienter aptari.] Divionenſes verò S. Benigni Conſuetudines mſſ. veſtium menſuras ita definiunt :

Cap. 43. [Sed ut de menſura eorumdem veſtimentorum pauca perſtringam; froccus debet eſſe longus uſque ad corrigiam; ut videatur ſi frater eſt calciatus: tres ſagittas continens in dextra, & tres in ſiniſtra: tamen tantæ latitudinis ſit illa quæ eſt in medio, quàm duæ, & frons uniuſcujuſque jungatur à manica. Manicæ in latitudine ſint unius pedis, & trium digitorum; & juxta antiquam conſuetudinem debent tenere uſque ad medium indicis, ſed modo longiores fiunt. Apertura unius pedis. Cuculla debet tenere uſque ad ſummitatem corrigiarum ſicut froccus; in latitudine verò cooperire cubitos; orlata ex omni parte: apertura ſuperior à cubito uſque ad digitum minimum; deinde conſuta dimidio pede, & integro pede aperta, & pòſt conjuncta, deinde aperta ſimiliter. Capellum ex omni parte duplex debet habere unum integrum pedem, & tres digitos. Oro quando eſt conſutus, tres digitos, minimum digitum inter juncturam anteriorem. Staminea quando eſt induta & cincta, debet cuculla brevior eſſe, ex utraque parte orlata, & aperta in alna raſa: extrema ora duplex conſuta, & duobus digitis lata. Manica una alna juxta cauſum, & in ſummitate duplex in latitudine à radice pollicis uſque in ſummitatem indicis. Apertura capitis unius pedis. Femoralia tres alnas, & una inter cavallones & ſellas. Cavallones XII. Naſſerius menſura quatuor alnis raſis, deinde cùm fuerit conſutus cum duobus plicis, debet habere plenum pollicem in latitudinem. Corrigia ad cingendum unum pollicem in latitudine quando bene eſt tracta. Cultellum inter manubrium & ferrum dimidii pedis & digitorum trium: Vagina aliquid plus cum capello: Corrigia, in qua pendet, abſque circumligatione dependente, debet eſſe dimidii pedis. Calceus debet habere unum pedem, & in fronte tres digitos, orlatus in circuitu. Corrigia verò tam longa, ut ter valeat pedem circuire. Pedules ſimiliter longi, & in recto fiſi. Nocturnales ſimiliter longi, & minimè fixi, ſed clauſi.]

Accipientes nova vetera semper reddant reponenda in vestiario propter pauperes. Erat ergo in monaſterio veſtiarium, ſeu locus, in quo ſub diligentis alicujus fratris

Cap. 10. cuſtodia veſtes aſſervabantur; de quo in Regula S. Auguſtini: [Veſtes veſtras in uno loco habete, ſub una cuſtode, vel duabus, vel quot ſufficere potuerint, ad eas excutiendas, ne à tinea lædantur, & ſicut

paſcimini ex uno cellario, ſic induamini ex uno veſtiario.] S. Iſidorus veſtiarii cuſtodem conſtituit eum, quem & ſacrarii. Ejus officium ex Farfenſis monaſterii Conſuetudinibus ſuprà deſcripſimus ad cap. 32. Præcipuum ejus munus erat, neceſſaria ſingulis indumenta miniſtrare; in quibus diſtribuendis non expectabat ut uſu & contritione omnino eſſent conſumta, ſed certis ſtatis temporibus ſua ſingulis præbebat. In Croylandenſi monaſterio Egelricus, qui obiit anno 992. [induit omni anno totum conventum cum ſecta ſua de tunicis, omni altero anno de cucullis, & omni tertio anno de froccis,] ut auctor eſt Ingulfus in ſua Croylandenſi hiſtoria. De Cluniacenſibus audiendus eſt Udalricus: [Cuilibet autem fratri unoquoque datur anno frocus novus, & nova cuculla, ita ut ambo habeat parata, & conſuta ante nativitatem Domini. Novum pelliceum ſecundo datur anno, & in feſtivitate S. Michaëlis: Interim dum conventus fuerit in refectorio ad prandium ponitur in ejus lectum. Iterum in feſtivitate S. Martini pedules. De calceamentis alio loco dixi quomodo dantur in cœna Domini. De ſtamineis, & femoralibus, vel ſi quæ ſunt aliæ hujuſmodi, nihil aliud eſt conſtitutum, quàm quod cùm fuerint inveterata, nec magis proficua, eis ablutis, & per ipſos fratres ad cameram redditis, alia ſunt tribuenda.] De calceamentorum diſtributione in Cœna Domini, qua die etiam ex mſſ. Germaniæ Conſuetudinibus [omnia veſtimenta, quæ tunc neceſſitatem patientibus danda ſunt] miniſtrari debent, diximus in lib. 3. de Antiquis Monachorum ritibus. Divionenſes S. Benigni Conſuetudines de veſtium diſtributione ita habent: [Novum pellicium tertio datur anno, & in feſtivitate S. Michaëlis, dum conventus fuerit in refectorio ad prandium ponitur in ejus lecto. Calciamenta in Cœna Domini. In feſtivitate S. Martini per ſingulos annos pedules. De frocis, & cucullis, ſtamineis & femoralibus, vel ſiqua ſunt alia hujuſmodi, non eſt aliud conſtitutum, niſi ut, cùm fuerint inveterata, nec magis uſui congrua; eis Camerario redditis, priùs tamen ſtamineis & femoralibus ablutis, alia tribuantur; & ipſa Eleemoſinario pauperibus diſtribuenda tradantur.] Alexander Papa confirmans ſtatuta facta ab Hugone Cardinali tituli S. Sabinæ Preſbytero pro reformatione cœnobii Athanacenſis, in primis dat cucullas & frocos & ſotulares quantum expedit, annuatim ſingulis tres ſtamineas & tres brachas in capite jejunii. Item duo paria caligarum, unum par groſſum in feſto S. Lucæ, & in Cœna Domini aliud de cordato. Item in feſto S. Lucæ uno anno tunicam & alio pelliciam, & de triennio in triennium nocturnales. In Conſtitutione etiam Benedicti Papæ XII. decernitur, ut [ubi alius certus terminus ſuper hoc non fuerit ordinatus, ſingulis annis, prima videlicet die menſis Octobris veſtiaria præbeantur.] Et in Conſtitutionibus Cœleſtinorum: [Quod uno eodemque tempore de ſuprà dictis veſtibus ſinguli Monachi provideantur de triennio in triennium modo infrà ſcripto. Anno primo triennii Superiores monaſteriorum provi-

CAPUT LV.

Veſtes ſtatuto tempore diſtributæ

Lib. 3. c. 11.

Cap. 43.

Cap. 17.

Cap. 10. §. 5.

CAPUT LV. dere teneantur eis de tunica ſcapulari & caputio ſecundùm modum ut ſuprà. Secundo anno de tribus interulis laneis, ſcapulari cum caputio, prout ſuprà. Tertio anno provideatur de tunica, ſcapulari cum caputio, & cuculla, prout ſuprà. Prædicta veró omnia, uno & eodem tempore conſignentur, ſcilicet in feſto Reſurrectionis Domini noſtri Jeſu Chriſti integra, & abſque mora & dilatione aliqua. Provideantur eiſdem annuatim in feſto ſcilicet omnium Sanctorum femoralium, caligarum, & crepidarum. De calceis veró provideatur eis ſecundùm neceſſitatem & indigentiam. Oblatis autem profeſſis provideatur primo anno de tunica, ſcapulari, & bireto. Anno ſecundo de tribus interulis, ſcapulari, & bireto. Anno tertio de tunica, ſcapulari, bireto, & pallio tempore quo ſuprà. Provideatur ſimiliter eis annuatim in feſto omnium Sanctorum de femoralibus, & caligis. De calceis veró ſecundùm eorum indigentiam.]

Can. 53. At magis placuit Aquiſgranenſi concilio, ut nulla temporis habita ratione, [quoties expoſcit neceſſitas, veſtimenta, & calciamenta, & omnia neceſſaria fratribus dentur.] Quam legem ſequuntur Ciſtercienſes in lib. Inſtit. diſt. 8. c. 9. Bursfeldenſes in Ceremoniali diſt. 2. c. 9. & Caſſinenſes in Declarationibus ad cap. 55. Ne quid autem fratribus deſit, Caſſinenſes ſtatuunt, ut [ſingulis annis poſt Prælati à capitulo regreſſum, omnes conficiant inventarium veſtium quarumcumque, quas habent, appoſita qualitate, num vetera, an nova, an mediocria ſint, ibique ſubſcribant, quibus veſtibus indigent; ſcriptumque hoc Prælato conſignent, qui uniuſcujuſque indigentia conſiderata, omnibus rationabiliter providebit, ita ut ſuperflua amputentur, & neceſſaria abunde ſubminiſtrentur, qua decet caritate.]

Veſtes vetuſtæ pauperibus diſtribuendæ. Accipientes autem nova, quæ ex Hildemaro publicè in capitulo Veſtiarius dare debebat, vetera ſemper reddi S. Pater inſtituit; idque propter pauperes: quam legem in ſua ad Monachos Benedictinos Conſtitutione renovavit Gregorius IX. his verbis: [nullus de veteribus veſtimentis, vel calceamentis, cùm recipit nova, defraudet eleemoſynam; ſed hæc omnia ad manum eleemoſynarii proveniant, qui eadem pauperibus largiatur; nec aliter dentur nova, qui vetera non reſignat.]

Cap. 4. In Regula etiam S. Fructuoſi decernitur, ut [quidquid in veſtimentis, calceamentis, vel lectariis Monachorum vetuſtum fuerit, dum nova

Cap. 41. percipiunt, totum ab Abbate pauperibus erogetur.] At Regula Sancti Cæſarii ad Virgines tantùm habet, ut [indumenta ipſa cùm nova accipiunt, ſi vetera neceſſaria non habuerint, Abbatiſſa refundat pauperibus; aut incipientibus vel junioribus diſpenſanda.] Idem penè ad verbum extat in Regula Sancti Aureliani ad Mnoachos cap. 45.

Porro vetera veſtimenta Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, & Boherius intelligunt, quæ amplius portari non poſſunt; nam quæ adhuc deferri queunt, æſtati reſervanda eſſe exiſtimant. Id tamen non ſic accipiendum cenſeo, quaſi uſque portanda eſſent, quo jam omnino con-

tritione conſumta, nulli poſt modum apta ſint uſui; alioquin quid pauperibus erogaretur? Aliam S. P. addit rationem, cur vetera reddi debeant, ſcilicet, ut omnis in fratribus amputetur ſuperfluitas; unde & ſubjungit. CAPUT L V.

SUFFICIT ENIM MONACHO DUAS TUNICAS, ET DUAS CUCULLAS HABERE, &c. Tres tunicas cum una cuculla S. Iſidorus concedit; tres tunicas, & duas cucullas villatas S. Fructuoſus. Nec refert quod Chriſtus in evangelio dicat *neque duas tunicas habeatis*; nam, ut rectè exponit S. Ferreolus, [duas tunicas intelligere debemus non numerò, ſi propter hiemem neceſſariæ eſſe viderentur; ſed ſupra uſum, ſi reſervatæ fuerint, computari.] *Reg. S. Iſid. c. 13. S. Fruct. c. 4.*

PROPTER NOCTES. Id quod duobus modis intelligi poſſe docet Bernardus Caſſinenſis, [vel quia de nocte frigidior aër ſolet eſſe; & ideo pluribus veſtimentis egemus: vel quia veſtiti jacentes aliquas ſuperfluitates naturæ non ſtudioſè procuratas emittere ſolent, & ideo veſtis eſt abluenda, nec oportet nudum Monachum remanere.] Idem dicunt Nicolaus de Fractura, & Boherius. At vera videtur ratio, quia veſtiti dormientes, diurnis veſtibus depoſitis, nocturnas aſſumebant, cum quibus & dormiebant, & nocturnas vigilias celebrabant: nam ſurgentes à lecto eas minimè deponebant, uti obſervat hic Menardus; unde & Sidonius lib. 7. epiſt. 16. Chariabaudi Abbati [nocturnalem cucullum, quo membra confecta jejuniis inter orandum, cubandumque dignanter] tegeret, tranſmiſit. Veſtes Nocturnæ.

ET PROPTER LAVARE IPSAS RES. Lavabant ergo veſtimenta ſibi, haud dubium, quin propriis ipſorum manibus, ſicuti declarat Synodus Aquiſgranenſis, ſtatuens, [ut Monachi propriis operentur manibus, &c. veſtimenta ſua opportuno tempore lavent.] Et certè ea fuit veterum Monachorum praxis, quam in eorum paſſim Regulis videre licet. Ita Regula S. Pachomii: [Si quis voluerit lavare veſtimentum, commonebit Præpoſitum ſuum, & ille mittet cum eo alium, & lota veſte revertantur domum, & ſiccatam reponet ille cui injunctum eſt.] Pœnæ incerti auctoris apud S. Baſilium: [Si quis lavat aut alterius, aut ſuam veſtem præter voluntatem Archimandritæ, careat benedictione.] Regula S. Auguſtini: [Indumenta veſtra ſecundùm arbitrium Præpoſitæ laventur, ſive à vobis, ſive à fullonibus.] Regula SS. Pauli & Stephani: [Veſtimenta vel lectualia nullus ſibi lavare audeat abſque oratione & permiſſione Superioris.] Denique Regula Tarnatenſis: [Obſervandum eſt etiam ne interioris animæ ſordes contrahat veſtis mundæ nimius appetitus. Quapropter ſecundùm Præpoſiti ſunt ordinationem lavandæ.] His accedunt acta S. Salabergæ Abbatiſſæ Laudunenſis n. 20. [Soror quædam lavando veſtimentorum ſordes, *ut mos eſt*, ad cellam, qua hæc agi ſolitum erat veniens] &c. De veſtium lotione. *Can. 4.* *Art. 57.* *N. 11.* *Cap. 11.* *Cap. 28.* *Cap. 19.* *Sæc. 2. Bern.*

De diſciplina & ritu, quem hoc in exercitio obſervarent, audiendus eſt iterum S. Pachomius in Regula, prout excuſa eſt in codice Regularum: [Levitonarium, inquit, & quidquid in veſte eſt Mona- *Art. 67. & ſeq.*

CAPUT LV. chorum, nemo lavet in die Dominica, præter Nautas, & Piſtrinarios. Nec vadant ad lavandum, niſi omnibus unum ſignum inſonuerit; ſequenturque Præpoſitum ſuum, & lavabunt taciti cum diſciplina. Nemo lavet retractis in altum veſtibus pluſquam ſtatutum eſt: Cúmque laverint omnes pariter revertentur. Si quis remanſerit eo tempore, quo ibitur ad lavandum, vel in præſenti non fuerit, commonebit Præpoſitum ſuum, & ille mittet cum eo alterum, & ſic loto veſtimento revertentur domum. Veſperi ſicca levitonaria tollent, & dabunt ſecundo, ideſt ei, qui poſt Præpoſitum eſt, & ille reponet ea in cellula: quod ſi ſicca non fuerint, altera die expandentur ad ſolem donec ſiccentur, nec dimittentur in ardore ſolis pluſquam horam tertiam; cúmque collecta fuerint, leviter mollientur: nec tenebunt ea ſinguli apud ſe, ſed dabunt, ut reponantur in cellam uſque ad ſabbatum.] De noſtris

In cap. 6. verò ita ſcribit Hildemarus: [Pannos autem lavare non debent niſi iſto modo: Illi fratres, qui dimiſerunt hebdomadam in coquina, debent calefacere aquam, & in quinto decimo die debent illam aquam calefacere. v. g. Si fratres raduntur ſabbato, aquæ præparatio debet eſſe ſequenti tertia feria, aut ſecunda feria, vel quarta feria; & tunc debet Abbas dicere in ipſo die, in quo præparatio aquæ eſt, fratribus: unuſquiſque hodie lavet pannos ſuos ..... Et hoc ſciendum eſt, quia omnia debent eſſe præparata, ideſt locus, conca, aqua, ſapon, & reliqua neceſſaria.] De Cluniacenſibus etiam Udalricus, agens de no-

Lib. 2. cap. 15. vitiorum inſtitutione: [Si quid ei placuerit de pannis ſuis lavare; in coquina regulari ad hoc ſolum æneum offendit, in quo aqua calefiat, lexiviaque temperetur. In clauſtro autem truncum ampliſſimum cum pleriſque intervallis cavatum, ut hìc ſtamineum, illic femoralia lavari poſſint ſeparatim; quæ ante capitulum mittit in aquam calidam, ut molleſcant: Poſt tabulæ percuſſionem lavat, & non diutius, niſi quandiu licentia loquendi durat, excepto ſi eſt dies jejunii, lavare non prohibetur poſt Tertiam; vel ſi eſt quadrageſima, vel dies privata, non ſolùm poſt Tertiam, ſed etiam poſt Sextam lavat, tametſi non loquantur in clauſtro. Quidquid autem lavat, quoquo modo ſit lavatum, poſt horam lavandi aufert, & ſiccat, ne jaceat ita ſordidum & horridum, maximè ubi totus conventus videbit de refectorio exiturus.]

JAM QUOD SUPRA FUERIT SUPERFLUUM EST, ET AMPUTARI DEBET. Et tamen S. Benedictus Abbas Anianenſis [conceſſit

Sæc. 4. Ben. neceſſitatis cauſa propter quam Regula jubet, duas ſcilicet ſtamineas, & femoralia, pelliceas quoque, & tegumenta eorum, cappas duas, & quæcumque neceſſaria proſpexit, ut omnem amputaret occaſionis ambagem tribuit, & conceſſit,] quemadmodum ſcribit Ardo in ejus

Can. 22. vita n. 52. Sed & concilium Aquiſgranenſe ſtatuit, ut Abbas [omnino provideat, ut camiſias duas, & tunicas duas, & cucullas duas, & cappas duas unuſquiſque Monachorum habeat; quibus verò neceſſe eſt, addatur & tertia; & pedules quatuor paria, & femoralia duo paria, roccum unum, pellicia uſque ad talos duo, faſciolas duas; qui-

bus autem neceſſe eſt itineris cauſa alias duas, wantos in æſtate, muſfulas in hieme vervecinas, calciamenta diurna paria duo, ſubtalares per noctem in æſtate duos, in hieme verò ſoccos.] Cluniacenſium veſtes erant [duo froci, & duæ cucullæ, duo ſtaminea, duo quoque femoralia, duo paria calceorum cum corrigiis, unum par viltronum ad hiemem in nocte, & alterum ſine viltrono ad æſtivas noctes, duo paria caligarum, tria pellicia, vel unam pro tertio gunellam, capellum de pellibus, quinque paria pedulum.] CAPUT LV. *Udalr. l. 3. c. 11.*

FEMORALIA HI QUI IN VIA DIRIGUNTUR DE VESTIARIO ACCIPIANT, &c. Remanentes enim in monaſterio femoralia non portabant; à quibus etiam abſtinuiſſe S. Martini diſcipulos colligimus ex Severo Sulpicio. Femoralia quoque Moliſmenſibus abſtulit S. Robertus, ut ſcribit Ordericus Vitalis Hiſt. eccleſ. lib. 8. Idem de Ciſtercienſibus & Caſſinenſibus ſui temporis docet Bernardus Caſſinenſis. Immo de Caſſinenſibus noſtra ætate ita ſcribit Paulus Auguſtinus à Janua: [In congregatione noſtra Caſſinenſi uſque ad noſtram ætatem vidimus ſenes non utentes femoralibus intra monaſterium, ſed interiorem veſtem ultra genua defluentem ipſis genibus alligabant.] Eorum quoque uſum improbat Hildemarus, hunc in locum ſic loquens: [Notandum eſt enim quia ſunt talia monaſteria, ubi cum neceſſitas fuerit, femoralia de veſtiario accipiunt: Iſta monaſteria omnino bona ſunt. Et iterum ſunt alia monaſteria, ubi omnes generaliter accipiunt femoralia, ſed tamen non omnes generaliter ſemper utuntur, niſi cùm neceſſitas expoſcet; quamvis omnes generaliter illa accipiant: Iſta monaſteria bona ſunt, eo quòd illa maxima pars ſemper non portat. Et iterum alia monaſteria, ubi omnes generaliter accipiunt, & generaliter portant: Iſta monaſteria non ſunt laudabilia.] Hìc denotare videtur ultramontana monaſteria; in quibus ſaltem tempore Bernardi Caſſinenſis, fratres promiſcuè femoralibus utebantur. Regula quoque Magiſtri laneas in hieme, lineas in æſtate braccas concedit. Ex Regula etiam S. Fructuoſi [femoralium uſus cuiquam eſt permittendus, maximè his, qui miniſterio implicantur altaris; ſed & hoc qui ſtudere noluerit, reprehendendus non erit, cùm huc uſque nunc conſtet pleraque hunc uſum monaſteria etiam in his regionibus non habere.] Ubi quod de miniſtris altaris dicitur, in memoriam revocat id quod de Cluniacenſibus ſcribit Udalricus: [Sacerdos & Diaconus habere ſolent tria femoralia, ut ſi quid eis in nocte contigerit in promtu ſit ea mutare.] Cujus ſtatuti æquitatem probat hoc ratiocinio Petrus Venerabilis: [Femoralia ratione neceſſitatis, mundiciæ, & honeſtatis, nobis defendimus, recolentes inſuper Deum præcepiſſe ne ſummus Sacerdos ſine femoralibus lineis ad altare ſuum accedere præſumeret, ne ſi hoc faceret, pœnam mortis incurreret .... Et quamvis in feminalibus lineis miniſtris Dei caſtitas indiceretur, tamen honeſtas velandorum non excludebatur, immo ſollicitè præcipiebatur, unde & Apoſtolus inhoneſta, inquit, noſtra abundantiori honore circumdamus.] Quare

De uſu femoralium. *Sulpic. l. 3. de vit. S. Martini.* *Vide Theodemari epiſt. ad Carolum magnum.* *Cap. 81.* *Cap. 4.* *Lib. 3. cap. 11.* *Lib. 1. epiſt. 28.*

Caput LV. verò S. P. Benedictus remanentes in monaſterio femoralibus interdixerit, explicat S. Hildegardis his verbis : [Quia multitudo hominum femoralibus eo tempore non utebatur, idcirco idem Pater propter mores hominum, & propter ſignum puerilis ſimplicitatis, & humilitatis dum in cella reſiderent, diſcipulis ſuis femoralia non conceſſit. Sed exeuntibus, ſive equeſtribus ſive pedeſtribus, propter exemplum caſtitatis, & propter virilem honeſtatem, & reverentiam hominum eis indulſit.] Præter femoralia quæ itinerantibus S. Pater conceſſit, *Sæc. 2. Ben.* wantos etiam ſeu chirothecas in via ferebat S. Filibertus Abbas Gemmeticenſis, ut diſcimus ex anonymo in ejus vita n. 11.

Veſtes itinerantium meliores. ET CUCULLÆ ET TUNICÆ SINT ALIQUANTO IIS QUAS HABERE SOLITI SUNT MODICE MELIORES. Scilicet illis in regionibus, [ubi multum vilibus ſoliti ſunt uti veſtimentis, inquit Smaragdus, ubi verò meliora ſunt veſtimenta, non ſunt propter itinera commutanda.] Unde & Hildemarus ait: [Qui bona veſtimenta portant intus, non debent alia veſtimenta portare.] Et certè cùm nonnulli ſint, [qui meliora veſtimenta in monaſterio portant, quàm illa, quæ S. Benedictus dixit in monaſterio ſervanda propter foras portanda,] ut loquitur idem Hildemarus ; omnino alienum eſſet à monaſticæ paupertatis propoſito, pretioſiores inſuper veſtes extra cœnobium portare.

Acutè verò Bernardus Caſſinenſis hunc in locum, [nota, inquit, tria temperamenta, quia dicit *aliquanto*, & *modicè*, & *meliores*. *Aliquanto* dicit aliquid plus à pretii quantitate. Ne verò illud *aliquanto* multum intelligatur, dicit *modicè*. Et ne abjectio multa notetur, & notabilis reprehendatur, addidit *meliores*.

QUAS EXEUNTES IN VIAM ACCIPIANT DE VESTIARIO. Quid per *viam* hìc intelligere debemus docet Hildemarus, ſcilicet viam non eſſe, [cùm prope vadunt ad notos homines, qui eos cognoſcunt, ſed quando longius ire debent.] Et non multò pòſt : [Non eſt via, inquit, ſi in obedientiam vadit, veluti eſt in cellam ; ſed illa eſt via cùm ad Epiſcopum, aut nobiles potentes homines vadit ignotos : Et non ſolùm alia veſtimenta debemus portare, cùm in via imus ; verùm etiam ſi talis perſona, quæ eſt nobilis venit ad monaſterium ; tunc ille frater, qui illi miniſtrare debet, meliora veſtimenta debet habere, propter faſtidium ruſticæ monaſticæ veſtis.]

Matta quid. STRAMENTA LECTORUM SUFFICIANT MATTA. *Matta* græcè *pſiathium* eſt teges ex juncis contexta, ut patet ex Gregorio *Lib. de vit. Patr. cap. 19.* Turonenſi de S. Monegunde : [Nullum habens ſtratum fœni, paleæque mollimen niſi tantum illud quod intextis junci virgultis fieri ſolet, *quas vulgo mattas vocant*, hoc ſuperponebat formulæ, hoc ſolo ſuperſternebat, hoc erat quotidianum ſcamnum, hoc culcitra, hoc plumella, hoc erat ſtragulum, hoc omnis lecti commoditas.] unde & Petrus Venerabilis ad Giſlebertum Eremitam ſcribens : [Si paluſtria, inquit, *Lib. 1. epiſt. 20.* prope ſunt loca, mattas antiquum opus Monachorum compone, ſuper quas

quas aut ſemper, aut ſæpe dormias.] Ejus uſum apud veteres Monachos quadruplicem diſtinguit Haeftenus. 1. ſuper mattam dormiebant, immo aliquando ſuper unam illius partem jacentes, altera corpus contegebant. 2. mattæ aſſidebant, ea pro ſede utentes. 3. in matta ſeu pſiathio oraturi genuflectebant. 4. mattam jamjam morituris ſternebant. Aliter tamen mattam explicat Bernardus Caſſinenſis hunc in locum ſic ſcribens : [Matta vel eſt filtrum ſecundùm Cluniacenſes, vel quod loco culcitræ habetur ; unde uſque hodie illud quod ponitur ſuper paleas, vulgò dicitur mattaratium, non tamen intelligo quòd debeat eſſe mollitie delicatum ; nam ipſe magis debet dormire labore ac vigilia fatigatus, quàm ſtrati mollitie invitatus.] Similiter Nicolaus de Fractura : [Matta ideſt pannus , vel filtrum quod habetur loco culcitræ. Vel ſecundùm nos dicas , matta , ideſt mattaratium , non multùm molle, ſed tale quod quaſi carnem mactet, & maceret, vel mactando fatiget. In Papia verò macta dicitur cella ; inde mactilla pro culcitra.] Confirmant antiquæ verſiones gallicæ Johannis *de Precis*, & Guidonis Juvenalis, mattam reddentes *un matteras*. Sed prior explicatio potior videtur ; nam matta erat ſtratum durum & mortificationi aptum , ut patet ex S. Auguſtino l. 5. contra Fauſtum Manichæum c. 5.

CAPUT LV. *Lib. 11. tract. 1. diſq. 5.*

SAGUM. Quod S. Hildegardi eſt [aut de groſſo lino , aut de canabe factum, & ferè in modum ſacci formatum, & quodam genere ſtramentorum repletum, & ſic ſuper mattam poſitum, quod Monachi pro lectiſternio habebant.] Huic ſagi acceptioni concinit Bernardus Caſſinenſis his verbis : [Puto ſecundùm intellectum modernum ſagum iſtud eſſe, quod continet paleas, vel fœnum ; & hoc vulgari hujus regni concordat.] Idem habet Nicolaus de Fractura ; eoque ſenſu ſumitur in antiqua vita S. Eugendi Abbatis Jurenſis, in qua hæc lego : [Paleis verò lectuli ineventilatis, multo tempore , vilique *ſagello* conſtrictis, pellicioque ſuperpoſito conquievit.] (Ubi etiam obiter obſervandum eſt lectorum omnium fœnum ex ſtatutis Lanfranci, ſingulis annis eſſe renovandum : idque *inter feſtivitatem S. Johannis , & SS. Apoſtolorum Petri & Pauli*, uti præſcribunt Conſuetudines S. Benigni c. 43.) Exiſtimat tamen Haeftenus ſagum eſſe Monachalis lecti operimentum ; Monachi enim in ipſa matta cubabant ; cui conſentit Guido Juvenalis *ſagum* gallicè vertens *une groſſe ſarge veluë à mettre ſur le matteras*.

Sagum. *Lib. 19. Orig. c. 24.*

LÆNA. Quæ Hildemaro [dicitur toga duplex , ſeu veſtis regia ;] & Smaragdo [ſpecies veſtis villoſa eſt , quam nos toxam vocamus ; alii verò galnapem eam vocant.] Galnapis autem ſeu galbanis eſt ſtragulum villoſum, quod frigori reſiſtere poſſit. Atque hoc ſenſu hìc à S. Benedicto ſumi cenſent Bernardus Caſſinenſis , Nicolaus de Fractura , Richardus à S. Angelo , Boherius , Turrecremata , Menardus , & Haeftenus. Lænas tamen cum ſagis confundere videtur Anonymus Dunelmenſis in lib. de Tranſl. & Mirac. S. Cuthberti cap. 1. Sæc. 4. Bened. part. 2.

Læna.

CAPUT LV. Capitale.

CAPITALE. A capite dictum, eo quod capiti ſupponatur; eſtque cervical, lana, paleis, aut plumis plenum: unde Smaragdus: *Capitale dicit, quod nos plumacium dicimus.* Et hæc quidem S. Benedictus lectorum ſtramenta fratribus indulſit: quænam verò alii?

Pallad. Lauſ. cap. 38. In Regula S. Pachomio ab Angelo tradita præſcribitur, ut Monachi [dormiant non recumbentes, ſed extructis ſibi ſedibus paulò ſupinioribus, & illic ſuis impoſitis ſtragulis, dormiant ſedentes.]

Cap. 41. Regula S. Cæſarii ad Virgines ita habet: [Lectualia ipſa ſimplicia ſint; nam ſatis indecorum eſt, ſi in lecto religioſo ſtragula ſæcularia, aut tapetia picta reſplendeant. [Idem habet Regula S. Donati cap. 63.

Cap. 27. Similiter Regula S. Aureliani ad Monachos: [Lectuaria ſæcularia de coloribus facta in uſu non habeatis.]

Cap. 14. Regula quoque S. Iſidori: [Specioſam vel variam ſuppellectilem Monachum habere non licet; cujus ſtratus erit ſtorea, & ſtragulum, pelleſque lanatæ duæ, galnabis quoque, & fæciſtergium, geminuſque ad caput pulvillus.]

Cap. 4. Regula S. Fructuoſi: [In ſtramentis competens adhibenda eſt diſciplina, nec amplius quidquam ab aliquo requirendum, quàm unum ſtragulum, calnabemque villatum, mappulam, & duabus lanatis pellibus arietum.]

Cap. 81. Denique Regula Magiſtri: [In lectis habeant in hieme ſingulas mattas, & ſagos tomentatios ſingulos, & lanas. In æſtate pro lanis, Rachinis propter æſtus utantur; & ante ipſos lectos ſingulas pelles, ubi tergant à ſordibus pedes, & ſic in ſuos lectos aſcendant.]

Lectorum ſcrutatio. *Cap. 14.* QUÆ TAMEN LECTA FREQUENTER AB ABBATE SCRUTANDA SUNT, &c. Frequenter ait indefinitè; ſed Regula S. Iſidori præſcribit, ut [per ſingulos menſes Abbas, ſive Præpoſitus lectulos cunctorum perſpiciat, ne quid indigeant fratres, nec ſuperfluum habeant.] *Cap. 2.* Regula Cujuſdam ad Virgines: [Omnibus Sabbatis poſt horam orationis nonam tam ſenior, quàm juniores Præpoſitæ lectos omnium ſororum viſitent, & faciant propter earum negligentias inquirendas, aut ſi quid inveniatur illicitè, & ſine commeatu retentum.] Denique Regula S. Fructuoſi: *Cap. 17.* [Lectula ſingulorum Abbas vel Præpoſitus bis in hebdomada revolvat, atque perſcrutetur, ut videat ne quis ſuperfluum aliquid illic vel occultum habeat.]

Scrutandorum verò lectorum apud noſtros ordinem hunc deſcribit Hildemarus: Manè congregatis omnibus in capitulo, Abbas monebat fratres de lectis perſcrutandis; tuncque remanentibus in capitulo omnibus, quatuor aut quinque bonæ converſationis fratres dirigebat in dormitorium, qui ſingulorum lectos perluſtrarent: & ſi opus peculiare alicubi reperiſſent, reverſi in capitulum ante pedes illius, cujus in lecto fuerat inventum, illud deponebant; qui juſſus ab Abbate rationem reddere, pro delicti qualitate plectebatur.

ET SI CUI INVENTUM FUERIT, QUOD AB ABBATE NON

ACCEPERIT, GRAVISSIMÆ DISCIPLINÆ SUBJACEAT. Quod ita intelligit Hildemarus, ut ſi furto repertam rem habeat, & illa ſit *quatuor valens denariis*; in minori culpa judicetur. Si autem major ſit, [tunc debet res incendi, inquit, & ipſe in graviori culpa judicandus eſt.] Bernardus Caſſinenſis, & Nicolaus de Fractura graviſſimam diſciplinam hic intelligunt majorem excommunicationem, ita tamen, ut [attendatur circa iſta inventa qualitas & quantitas rei, nec non & conditio perſonæ, apud quam invenitur; & an res furtivè ablata ſit; quia hæc prudenter ſunt conſideranda in pænitentia infligenda,] ut loquitur Bernardus. In Regula S. Donati præſcribitur, ut [quæ ſoror ad lectulum ſuum quæ ad manducandum, vel ad bibendum pertinent præſumpſerit occultare, publicè coram omnibus arguatur; & tunc demum palam cunctis præſentibus objurgata, ſuperpoſitionem ſuſtinere cogatur.] CAPUT LV. *Cap.* 24.

ET UT HOC VITIUM PECULIARE RADICITUS AMPUTETUR, DENTUR AB ABBATE OMNIA, QUÆ NECESSARIA SUNT, ID EST CUCULLA, TUNICA, PEDULES, CALIGÆ, BRACILE, CULTELLUS, &c. Nonnullas jam ex his vocibus expoſuimus, de reliquis aliquid ſubjiciendum.

Bracile indumentum brachiorum eſſe quidam exiſtimant, à brachio dictum credentes. Ita Guido Juvenalis in ſua Gallica verſione bracile reddit *manche*, & alia verſio *manchon*; ſed abſque ullo probati alicujus auctoris teſtimonio. Haeftenus bracile à bracca deducens, femorale brevius velandis verendis idoneum eſſe affirmat; ſed & hoc abſque ulla antiquitatis auctoritate. Veriùs Menardus bracile aſſerit eſſe zonam, ſive cingulum, id quòd probat auctoritate Papiæ: [Brachile, quod ſuccinctorium, ſive redimiculum dicimus, quod nunc non brachiorum, ſed renum ſit cingulum.] Et ex Regula Magiſtri cap. 11. [In die verò cingantur bracilibus.] Confirmarique poſſet ex Bobolено Monacho in vita S. Germani Abbatis Grandivillarenſis num. 15. [Unus autem è fratribus ipſa die interfectionis ejus inter hoſtium cuneos cingulum quod vulgò bracile vocatur, inter manus trahentium invenit.] His accedunt antiquæ & recentiores verſiones bracile gallicè reddentes *Sainture*, aut *Ceinture*. Boherio bracile eſt [zona in qua bracæ, & corrigiæ quibus ligantur caligæ dependent.] Bracile quid. *Sæc.* 2. *Ben.*

Graphium ſtilus erat, quo ſcribebant in cera. Eo primùm uſi ſunt ferreo Græci, Tuſci, & Romani; poſtea autem oſſeo, ut docet ſanctus Iſidorus his verbis: [Græci enim & Tuſci primùm ferro in ceris ſcripſerunt. Poſtea Romani juſſerunt, ne graphium ferreum quis haberet; unde & apud ſcribas dicitur: ceram ferro ne cædito. Poſtea inſtitutum eſt, ut in cera oſſibus ſcriberent, ſicut indicat Atta in Satyra dicens: vertamus vomerem in ceram mucroneque aremus oſſeo.] Poſtea tamen Romanos ad graphium ferreum rediiſſe patet ex Martiali lib. 14. Epigr. 21. Erat autem graphium qua parte ſcribebatur acutum, altera obtuſum, vel latum, qua caracteres in cera ſcripti ob- Graphium. *Lib.* 6. *Orig. cap.* 8

CAPUT LV. literari poſſent aut radi; unde *vertere ſtilum* apud latinos idem erat, ac corrigere, retractare, & mutare ſententiam.

De acu vide Haeftenum lib. 5. tract. 2. diſq. 6.

Mappula. Mappula eſt Sudariolum; ſive linteum tergendæ pituitæ aptum. Vulgatus Alcuinus in lib. de Offic. eccleſ. cap. 39. [Mappula quæ in ſiniſtra parte geſtatur, qua pituitam oculorum & narium detergimus.] Honorius Auguſtodunenſis: [Ad extremum Sacerdos fanonem in ſiniſtrum brachium ponit, qui & mappula, & ſudarium vocatur, per quod olim ſudor, & narium ſordes extergebantur.] Hildemarus: [Mappulam ideo præcepit dari cauſſa ſudorum tergendi in labore aut in via. Nam in Francia intelligitur pro ſudore, & in via dixiſſe ſanctum Benedictum mappulam habere; & quamquam fortè intentio fuit S. Benedicti, ut etiam in monaſterio pro facitergulo habeatur mappula; tamen modo in Francia in commune habentur panni ubi ſuam fratres faciem tergunt.] S. Hildegardis: [Mappula velut ſudarium ex lino formata, qua ſudorem à ſe profluentem dum in opere laborabant abſtergebant.] Nicolaus de Fractura: [Mappula, id eſt parva tubalea, quàm nonnulli tempore æſtivo ad ſudorem purgandum ad latus portare conſueverunt.] Addit Paulus Auguſtinus à Janua: [Quam conſuetudinem uſque hodie retinent ſenes noſtri. Olim enim femoralibus non utentes mappulam, clavem, cultellum à lateribus pendulos portabant.] Ex his omnibus ſatis refutata manet Antonii Perezii ſententia, qui ſublata interpunctione, hanc vocem cum ſequenti conjungens hoc modo: *mappulas tabulæ*; hoc eſt, inquit, mappulas menſæ. Sed neque hìc tabulæ pro menſa ſumuntur, neque mappulæ pro linteo, quod menſæ ſternitur; ut quid enim Monacho ſingulari hujuſmodi ſuppellex? Certè verſiones Gallicæ communiter mappulas interpretantur *des mouchoirs*. Horum de menſura ita ſcribit Hildemarus: [Menſuræ enim mappulæ duo debent eſſe cubiti præter ora in longitudinem, & unius pedis latitudo.]

Lib. 1. de Gemma animæ c. 108.

Tabulæ ſunt pugillares in quibus ſcribitur, vel ſcriptura imprimitur, & impreſſa deletur, ut loquitur Nicolaus de Fractura. Vide Haeftenum lib. 9. tract. 2. diſq. 5.

Præter ea, quæ hoc in capite danda ſingulis fratribus præſcribit S. P. Benedictus, auctor eſt Hildemarus, antiquæ fuiſſe conſuetudinis, unicuique ad faciem manuſque extergendas, ſaponem, & ad calceos ungendos unctum in uno eodemque vaſculo, quod ſervabant ad lectum dandi; & vaſculum quidem ab Abbate, ſaponem à Camerario æqualiter diviſum in capitulo recepiſſe.

CAPUT LVI.

De menſa Abbatis.

MENSA Abbatis, cum hoſpitibus & peregrinis ſit ſemper. Quoties tamen minùs ſunt hoſpites, quos vult de Fratribus vocare, in ipſius ſit poteſtate. [a] Seniores tamen unum, aut duos ſemper [b] cum Fratribus [c] dimittendum procuret, propter diſciplinam.

[a] Hild. *Seniorem.* [b] in Conc. deeſt, *cum fratribus.* [c] al. *dimittendos.* Sed in cod. Oxon hæc periodus ita legitur, *Senior tamen unus aut duo ſemper cum fratribus dimittendi.* Similiter in Concordia Vindocinenſi præter primum verbum *ſeniores.*

COMMENTARIUS.

Hoſpites & peregrini quid differant.

MENSA ABBATIS CUM HOSPITIBUS ET PEREGRINIS SIT SEMPER, &c. Inter hoſpites & peregrinos hìc diſtingunt Commentatores, Hildemarus: [Hoſpites, inquit, ſunt, qui de eadem regione ſunt de propè. Peregrini ſunt, qui de alia regione; peregrinus enim dicitur, ſicut dicit Caſſiodorus, quaſi pergens longius.] Idem habet Bernardus Caſſinenſis, cujus verba cùm retuliſſet in 1. Commentario Boherius, addit: [Vel dicuntur peregrini, qui ad monaſterium, aut locum aliquem devotionis cauſſa declinant; hoſpites verò, qui alia de cauſſa ad ipſa loca accedunt.] Utrumque diſcrimen affert Nicolaus de Fractura. Richardus autem de S. Angelo ſic ſcribit: [Hoſpites intelligimus pauperes & non pauperes; per peregrinos intelligimus illos, qui vadunt per oratoria pro indulgentiis obtinendis.] Qui tamen addit: [Vel dicas quod unum ſunt.] Hi verò qui in eadem civitate vel oppido, in quo ſitum eſt monaſterium, reſidentes, ultro convivium emendicant, aut ab Abbate invitantur, non hoſpites, ſed convivæ potiùs dicendi ſunt, ut notat Menardus.

Abbas in refectorio an edere debeat.

Is acutè obſervat non hìc cellæ, aut cameræ, aut palatii Abbatis, in quo ſeorſum à ſua congregatione cum hoſpitibus & peregrinis reficiat, ſed ſolius menſæ fieri mentionem: ex quo infert Abbati reficiendum eſſe cum hoſpitibus & peregrinis in conventu fratrum. Quæ quidem ſententia non uni ſingularis eſt Menardo: nam multis jam ante ſæculis ſub lite res erat, ut patet ex Smaragdo, Hildemaro infrà citando, & Bernardo Caſſinenſi. Smaragdus enim in hæc cap. 53. verba, *Coquina Abbatis & hoſpitum ſuper ſe ſit* ſcribens, ita habet: [Æſti-

CAPUT LVI. matur à multis, quia ſicut coquina alia, quàm fratrum, & in alio erat conſtituta loco, ita & menſa Abbatis non tunc in communi refectorio erat cum ceteris menſis poſita; ſed in alia erat cellula ſegregata, quà crebro venientes hoſpites, frequenter cibis invenirent paratam.] Quo ex loco ſic argumentari licet: Si æſtimabatur *à multis*, ergo non ab omnibus: ergo æſtimabant aliqui menſam Abbatis in communi fratrum refectorio cum ceteris fratrum menſis eſſe debere, Clariùs Bernardus Caſſinenſis: [Dicunt, inquit, hic quidam, quod Abbas ſemper in refectorio cum fratribus comedere debet, & hoc etiam ſtatuto ſuper hoc facto declaraverunt dicentes, quòd menſa Abbatis debet eſſe in ſuperiori loco, & ibi cum hoſpitibus conſedentibus debet ſumere refectionem.] Talem fuiſſe Cluniacenſium diſciplinam inſinuare videtur Udalricus his verbis: [Clericis, & peregrinis Monachis, qui ita vadunt pedites abſque jumento, nobiſcum in refectorio comeſturis aquam ad manus miniſtrat (Abbas,) taleſque ſedent ad menſam principalem.] Ego verò ſic Menardi ſententiam ſequar, & defendam, ut oppoſitas etiam rationes, & auctoritates, ſi quæ ſunt, haud ſileam.

Lib. 3. cap. 3.

Antiquæ Monachorum Regulæ communem in refectorio menſam præſcribunt.

Itaque Abbatem cum hoſpitibus in communi fratrum conventu refici debere probat antiqua & recepta Monachorum veterum praxis, à quibus S. P. Benedictum receſſiſſe in re tanti momenti facile non eſt credendum. Hanc verò praxim paſſim videre eſt in eorum Regulis & actis. Regula tertia SS. Patrum, ita habet: [Illud quoque ſtatuimus, ut Abbates omni tempore cum fratribus reficiant; quia eo tempore, quo fratres, aut pro negligentia arguere, aut ſpiritali debent ſermone imbuere, abſque certa neceſſitate ſe removere non debent.] S. Cæſarius in epiſtola ad Oratoriam Abbatiſſam: [In quotidiano corporis alimento, atque communi cibo par ſis his, cum quibus pari in menſa uteris conſeſſu, iiſdem denique, quibus ſorores, ferculorum ſaporibus delectare, & æqualia vobis cibaria potioneſque communes exhibeant diſcoferæ & pincernæ,] &c. S. Aurelianus in Regula ad Monachos: [Sanctus Abbas niſi inæqualitate faciente extra congregationem non reficiet.] Regula S. Iſidori: [Abbas citra languoris neceſſitatem cibos in conſpectu pariter cum fratribus ſumat: nec aliud, quàm ceteri, nec cultiùs, quàm quæ in commune conſiſtunt, præparari ſibi quidpiam expetat.] Regula monaſtica communis S. Fructuoſi: [Abbates cum fratribus, advenientibus hoſpitibus, & peregrinis in una menſa communiter vivant.] Regula Sancti Donati ad Virgines: [Abbatiſſa, niſi inæqualitate aliqua, aut infirmitate, vel occupatione compellente, extra congregationem ſuam penitus non reficiat.] Quod deſumſit ex Regula Sancti Cæſarii ad Virgines cap. 38. Denique Regula Magiſtri paſſim indicat Abbatem in refectorio debere reficere. Idem confirmat praxis. De S. Eugendo Abbate ita vitæ ſcriptor: [Abbas iſte menſulam ſuam (ut facere quoſdam nuper audivi) nec victum umquam exceptavit à fratribus.] S. Eaſtervinus, teſte

Cap. 11. *Cap. 50.* *Cap. 10.* *Cap. 10.* *Cap. 59.*

Idem confirmant exempla Sanctorum

CAPUT LVI.

Beda in lib. 1. de vita S. Benedicti Biſcopi, [eodem , quo fratres ceteri, cibo , ſemper eadem veſcebatur in domo.] S. Hermelandus Agatheo Comiti in Antrenſi monaſterio [humanitatis gratiam exhibens, in refectorium eum ſecum duxit, calicemque meri ei dari juſſit,] ut ſcribit Anonymus in ejus vita cap. 13. & infrà cap. 15. inter corruptos mores Adalfredi Abbatis, Hermelandi ſucceſſoris, illud recenſet, quod [cœpit aulam ſibi ædificare.] Immo auctor eſt Caramuel omnes ferè Hiſpanos credere S. Benedictum in regulari refectorio, & ſæpius communi hora peregrinos & exteros tractaſſe. His accedit concilii Aquiſgranenſis decretum, ſtatuens, [ut Abbas, vel quiſpiam fratrum ad portam monaſterii cum hoſpitibus non reficiantur. In refectorio autem omnem eis humanitatem manducandi ac bibendi exhibeat. Ipſe tamen ea cibi potuſque menſura contentus ſit, quam reliqui fratres accipiunt. Si verò propter hoſpitem voluerit ad ſolitam menſuram fratribus ſibique augere aliquid, in ſua maneat poteſtate.] Quod ſtatutum confirmat Caroli Calvi præceptum pro partitione prædiorum S. Germani à Pratis, in quo aſſignat vineas *in fratrum, & hoſpitum uſus in refectorio edentium.*

Diſp. 112. in Regul. S. Benedict.
Et concilium Aquiſgranenſe. *Can.* 27.

Deinde S. Benedictus Regulæ cap. 38. agens de lectore menſæ, ſtatuit ut non præſumat ibi quiſquam de ipſa lectione, aut aliunde quidquam requirere, ne detur occaſio maligno, niſi fortè *Prior* voluerit pro ædificatione aliquid breviter dicere; ubi *Prior* pro *Abbate* uſurpatur. Verùm ſi Abbas numquam reficiat in conventu fratrum, (debet enim reficere cum hoſpitibus, qui numquam deſunt monaſterio, & ſi deſuerint in ejus manet poteſtate, quos vult de fratribus vocare, qui cum ipſo reficiant) fruſtra permittitur ei in refectorio de lectione aliquid dicere, ut pote qui numquam ibi cum fratribus manducaturus ſit.

Eamdem eſſe Sancti Benedicti mentem.

Ut vim hujus argumenti eludat Haeftenus, reſpondet nomine Prioris hìc intelligi quemcumque Superiorem, ſive Abbas ſit, ſive Prior, ſive Subprior, qui conventuali menſæ præſideat. Sed Prioris nomen in omnibus Regulæ locis, ubi ſingulariter & abſolutè, non reſpectivè ponitur, Abbatem ſignificare meritò contendit Menardus noſter; & ipſe Haeftenus alibi fatetur Prioris vocem in Regula pro Abbate ſæpius uſurpari, ut cap. 6. 7. 13. 40. 53. quidni etiam in iſto de quo agitur loco? Certè antiquiores Monachi ideo maximè nolebant Abbatem à communi fratrum menſa abeſſe, ut poſſet eis poſt cibum ædificationis verba proferre, & ſpiritali ſermone eos imbuere, ut habet ſuprà citata Regula SS. Patrum; refectione enim tranſacta, ſpiritalis apud eos collatio agitabatur, ut probat idem Haeftenus lib. 10. tract. 5. diſq. 4. quod S. Benedictum neglexiſſe non eſt prorſus qui credat, multò minus qui exiſtimet eum voluiſſe, aut permiſiſſe, ut Abbas vices ſuas in exhortationibus faciendis alteri committeret; cùm nuſquam plus valeant exhortationes, quàm in ore Abbatis & Superioris. Adde quod Regula Magiſtri, quæ hoc ſtatutum à S. Benedicto mutuavit,

Menard. in Conc. Regul. cap. 47. §. 1. Haeft. lib. 3. tract. 6. diſq. 2.

Cap. 24.

CAPUT LVI. clarè & diſtinctè præſcribit, ut *de ſingulis menſis quos voluerit fratres quid lectum eſt* ABBAS *interroget*; non Præpoſitus, ſeu quivis Prior.

Præterea, ut optimè arguit Hildemarus, S. Benedictus voluit, ut Abbas majoris nomen factis impleat, & omnia bona & ſarcta factis amplius quàm verbis oſtendat: ſed ſi ſeparatam à fratribus ſeorſim menſam habeat; jam factis ſuis diſcipulos non docet: neque enim vident cum quanta moderatione, cum quanto ſilentio, cum quanta gravitate cum hoſpitibus manducet.

Inſuper, S. Legiſlator decernit, ut omnes interſint verſui, qui ante cibum dicitur; & ſub uno ſimul omnes accedant ad menſam; ubi [non exceptavit Abbatem, inquit Hildemarus, dicens excepto Abbate, qui cum hoſpitibus manducaturus eſt; ſed tantùm dixit: *omnes dicant verſum.* Et hoc non ſuffecit ei dicere ſemel *omnes*; ſed bis cum ſubjunxit, *& ſub uno omnes accedant ad menſam*; ac per hoc cùm ita intelligendum eſt, ut Abbatis menſa in refectorio cum menſis fratrum eſſe debeat.]

Refelluntur oppoſita argumenta. Tandem nulla poteſt adduci ratio, qua S. Pater induci potuerit ad ſeparandam Abbatis menſam à fratribus; nam quod ait Bernardus Caſſinenſis: [Gratia caritatis menſam Abbatis ſeparatam eſſe voluit Beatiſſimus Benedictus: qui verò contrarium ediderunt ſtatutum, aut avaritiæ ſtuduerunt, aut incogniti qualiter viverent eſſe voluerunt;] tolerari non poteſt. Magna ſanè caritas, quæ omnem deſtruit caritatem, paſtorem ſegregat à grege, viam lupo pandit liberam, omnemque vitiis omnibus aditum miniſtrat. Quis enim exprimere valeat quanta inde tum in ſpiritualibus, tum in temporalibus oriuntur mala, dum fervet olla Abbatis, & alget congregationis cacabus? quanta Abbati permittitur licentia, cùm ei datur occaſio quotidie commeſſandi cum ſæcularibus, decoquendi, abliguriendi, delapidandi bona monaſterii; quanta inde in vita Monaſtica corruptela, quot inter fratres in Abbatem murmurationes, quot detractiones, quot maledicta, ne quid pejus dicam. O ſingularis caritas! Præclarum ſanè eſt quod aiunt nonnulli, S. Benedictum prævidentem quod futurum erat, ſcilicet diviſionem menſæ Abbatis à menſa Monachorum, hoc caput edidiſſe, non quidem per modum præcipientis, ſed per modum prænuntiantis quod futurum videbat. Quaſi verò S. Pater prævidens quod futurum erat, tanto morbo non occurriſſet, & adverſus illud ſuos non præmuniſſet.

Apud Haeft. lib. 11. tract. 3. diſq. 4.

Nec majoris ſunt momenti, quæ dicit Haeftenus, [non defuiſſe illi juſtas rationes ſeparatæ menſæ. 1. ne fratres turbarentur. 2. ut præ illis liberalius exciperentur (hoſpites). 3. ne moribus imperfectiorum fratrum fortè offenderentur. 4. ne daretur occaſio hoſpites ſine venia alloquendi.] Nam eaſdem rationes ipſe refellit poſtea. Et certè non moverunt rationes iſtæ Patres Aquiſgranenſes, quominus ſtatuerent, [ut Abbas vel quiſpiam fratrum ad portam monaſterii cum hoſpitibus non reficiatur: In refectorio autem omnem eis humanitatem manducandi exhibeat.] Non moverunt Concilium Londonenſe II. ſtatuens,

Ibid. diſq. 1.

Can. 27.

[ne

[ne Abbates faciant milites , & ut in eadem domo cum Monachis ſuis dormiant , & comedant , niſi aliqua neceſſitate prohibente.] Non moverunt Cluniacenſes , aliaſque congregationes Monaſticas , quæ ad puriorem Regulæ normam vitam inſtituere ſtuduerunt ; quæ omnes Abbatem ad commune fratrum refectorium remittunt , & hoſpites illo duci & manducare permittunt. Et certè non multum eſſe timendum ne fratres inde turbentur experientia docet ; deinde quid prohibet quominus hoſpites in refectorio liberalius excipiantur ? Quod verò timetur ne ſcandalizentur minus perfectorum fratrum moribus ; multò magis ſperandum fuiſſet , [ut hoſpites cùm viderint tam Abbatem , quàm & Monachos cum timore Dei , & cum reverentia , atque moderatione, ſive etiam gravitate manducare , glorificent Dominum , ſicut Dominus dicit : videntes veſtra bona opera glorificent Patrem veſtrum , qui in cælis eſt ; & quandoque Domino miſerante ipſi hoſpites contemnentes ea quæ ſæculi ſunt , ad Dei ſervitutem venire feſtinabunt ,] ut cum Hildemaro loquar. Tandem non eſſe periculum ne fratres haudquaquam juſſi hoſpitibus loquantur experientia magiſtra docet. CAPUT LVI. *Cap. 17. apud. Spelm.*

Unum eſt quod majorem videtur pati difficultatem. Nam cum S. Benedictus Abbatem velit frangere jejunium propter hoſpitem ; & hoſpites numquam deſint monaſterio ; ſi Abbas cum hoſpitibus in refectorio reficere debet , ſequetur Abbatem quotidie coram toto conventu , aliis interim jejunantibus , jejunium frangere ; quod quis credat ? Hæc objectio quæ prima fronte videtur aliquid habere difficultatis , nullam in rei veritate complectitur ; nam quid melius jejunium extra , aut coram conventu violare ? quid perfectius ? Deinde hæc objectio locum tantùm habet , quando Abbas ſolitas refectionis horas propter hoſpitem cogitur prævenire ; nam quando hoſpites unà cum conventu reficiunt , Abbas nec debet frangere jejunium , nec aliis quàm fratres uti alimentis , ſaltem communiter. Non ita verò frequens eſt Abbatem prævenire ſolitas refectionis horas , cùm non quotidie veniant hoſpites , & ſæpius horam congregationis facilè expectent. Adde quod S. Pater præſcribit , ut quoties minus ſunt hoſpites , in Abbatis ſit poteſtate , quos vult de fratribus vocare ; qui ſcilicet ejus vice cum hoſpitibus reficiant , dummodo duos ſeniores propter diſciplinam dimittat cum fratribus , ut ipſe poſſit in communi fratrum conventu refectionem ſumere ; nam ita explicare Regulæ textum nihil eſt incommodi.

Major difficultas repetitur ex duobus Regulæ locis, qui menſæ Abbatialis ſeparationi favere videntur. Primus extat cap. 53. *coquina Abbatis & hoſpitum ſuper ſe ſit* : quem locum exponens Smaragdus ait : [Æſtimatur à multis, quia ſicut coquina alia quàm fratrum , & in alio erat conſtituta loco ; ita & menſa Abbatis non tunc in communi refectorio erat cum ceteris menſis poſita : ſed in alia erat cellula ſegregata, quàm crebro venientes hoſpites frequenter cibis invenirent paratam.] Sed quod æſtimabatur à multis , contrarium tenebatur ab aliis, ut ſuprà vidimus. Et certè coquina Abbatis & hoſpitum olim con-

CAPUT LVI. ſtruebatur prope coquinam Monachorum, & inter utramque erat feneſtra, per quam ex una parte pulmenta Monachorum, ex altera fercula miniſtrabantur hoſpitum, ut docet Hildemarus in cap. 53. Ideo autem S. Benedictus ſeparatam voluit eſſe coquinam hoſpitum, non ut ſeparato cum Abbate reficerent in loco; ſed ut incertis horis ſupervenientes hoſpites non inquietent fratres; cùm enim paulò lautius hoſpites excipi volüerit, & aliùnde nullum à coquinæ officio excuſet; certè ſi fratres ad coquendos Monachorum cibos aliunde ſatis inepti, ad præparanda hoſpitum fercula cogerentur, non parum perturbarentur; maximè cùm incertis horis ſuperveniant hoſpites, & brevi tempore omnia præparari neceſſum ſit: propterea S. Benedictus ſeparavit Abbatis & hoſpitum coquinam; non verò ut ſeorſim Abbas comeſſaretur cum eis, & omnia monaſterii bona in comeſſationibus dilapidaret.

Alter locus in ſequentibus hujus capituli verbis continetur: [Quoties tamen minus ſunt hoſpites, quos vult de fratribus vocare in ipſius ſit poteſtate. Seniores autem unum aut duos ſemper cum fratribus dimittendum procuret propter diſciplinam.] Hìc triumphant *Abbates carnales*: quidni enim tales cum Hildemaro ita liceat appellare? [Dicunt quidem Abbates carnales, inquit, quia cum hoſpitibus extra refectorium debet eſſe menſa Abbatis. Aſſumunt in adjutorium ſui erroris illud quod S. Benedictus dicit: quoties tamen minus ſunt hoſpites, quos vult de fratribus vocare in ipſius ſit poteſtate; ſeniorem tamen unum aut duos ſemper cum fratribus dimittendum procuret propter diſciplinam. Quid enim neceſſe fuerat S. Benedicto dicere unum aut duos ſemper cum fratribus dimittendum procuret propter diſciplinam, ſi in refectorio Abbas manducare debuiſſet; cùm ipſe Abbas, ſi ibi manducat, poteſt diſciplinam habere ne aliquid inhoneſtè aut agatur, aut loquatur quis? Et in eo quod dicit dimittendum, apparet, quia alibi eſt ipſe Abbas, & alibi illi ſuper quos dimittit ſeniores propter diſciplinam, & non ſimul,] &c. Unam jam hanc ad difficultatem ſolutionem adhibuimus; ſcilicet cùm pauciores ſunt hoſpites, eſſe in poteſtate Abbatis quos vult de fratribus vocare, qui vices ejus cum hoſpitibus edendi ſuppleant; non ut ſecum extra commune refectorium reficiantur. Aliam accipe ab Hildemaro: [Quæritur, inquit, in hoc loco ubi debet Abbas manducare, utrùm in refectorio, an foris? Sunt alii qui dicunt in refectorio debet manducare. Quomodo ergo debet dimittere fratres ſuos cum fratribus in refectorio, ſi ille debet manducare ibi: Qui reſpondentes dicunt: propterea dixit B. Benedictus ſeniores dimittere; quia ſunt talia refectoria, in quibus ita ſedent fratres propter multitudinem fratrum, ut ab Abbate non poſſint videri, veluti ſunt in ſancto Gallo.] Hanc reſponſionem confirmat Regula Magiſtri, quæ licèt aliquando recedat à Benedictina, in multis tamen poteſt ſpectari ut ejus interpretatio &
Cap. 84. Commentarius: [Ad menſam Abbatis, infit, ſedeant ſeniores, extranei ſupervenientes, vel vicibus fratres pſalterati, quos voluerit Abbas,

præter præpoſitos, qui in decadis ſuis ideo ad ſuas menſas jubentur eſſe præſentes, ut cauſſam Dei, ideſt taciturnitatis & gravitatis in ſuſceptis ſuis cuſtodiant.] Et ita fortè intelligendus eſt locus ex vita S. Filiberti. Abbatis n. 3. *Juſſus igitur ſedere ad priorem menſam*. &c. Quod ſi quis nolit S. Benedictum reſpexiſſe ad ampla illa refectoria, ſatis vero ſimile eſt, ſeniores etiam ad menſas permiſcuiſſe junioribus, ut ſuper eos invigilarent; ſicut in dormitorio noluit adoleſcentiores fratres juxta ſe lectos habere, ſed permixtos cum ſenioribus dormire. Et certè Decani, quos S. Benedictus cap. 22. Seniores appellat, ex antiqua Monachorum diſciplina ſuis Decaniis aſſidebant ad menſam, ut ſuprà diximus ad cap. 21. Ab hac verò diſciplina S. Legiſlator recedere noluit, unde cùm nollet Abbatem in ſua menſa remanere ſolum, ubi pauci, vel nulli ſunt hoſpites, quoſdam ex ſenioribus vocare permiſit, ita tamen ut unum aut duos ex fratribus permixtos relinqueret, ne hanc diſciplinam à Monachis receptam ex toto dimittere videretur. Et ſanè qualis eſſet illa diſciplina, ſi uno aut duobus ſenioribus cum fratribus relictis, Abbas cum reliquis ſibi ſeorſim indulgeret?

CAPUT LVI.

Sæc. 2. Ben.

Aliter etiam reſpondet Hildemarus, hunc locum intelligendum eſſe de illis diebus, quibus hoſpitalitatis gratia ſolitam refectionis horam Abbas prævenire cogitur. Tunc enim cum pauci ſunt hoſpites, quos vult ex fratribus poteſt vocare, qui cum eo, & hoſpitibus reficiant in refectorio. Reſpondebit hic Haeftenus hoc eſſe reſtringere verba S. Benedicti ad certum caſum, quem nuſquam inſinuat. Verùm quid prohibet S. Benedicti textum ad certum reſtringere caſum, cùm recta ratio id exigat, & antiquiſſimi Regulæ Commentatores, qui omnium optimè S. Patris mentem aſſequuti ſunt, ita Regulæ verba intellexerint? Quod verò urget Haeftenus in verbo *ſemper*; dicit enim S. Benedictus ſeniores ſemper cum fratribus dimittat, certè non urget: nam ut optimè dicit Hildemarus, verbum illud in Divinis Scripturis non ſemper ſumitur univerſaliter; ſed neque in Regula S. Benedicti, ut facilè demonſtrare poſſem. Quod ergo S. Pater ait, Seniores ſemper cum fratribus dimittat, non ſic capiendum eſt, quaſi quotidie fratres ſecum aſſumere deberet; id enim quotidie S. Benedictus non permittit, ſed quando minus ſunt hoſpites, & Abbas hoſpitalitatis gratia canonicas refectionis horas prævenit.

Opponi inſuper poſſet Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii, ita præſcribens: [Venientibus verò fratribus ad horam refectionis, non licebit peregrino fratri cum fratribus manducare, niſi cum eo, qui præeſt, Patre, ut poſſit ædificari.] Sed hic locus intelligitur non de quibuſcumque hoſpitibus; at de peregrinis, hoc eſt de longè venientibus, quos non ſemper expedit admittere cum fratribus; nec de quibuſcumque peregrinis, ſed de venientibus hora refectionis, qui conſequenter nihil ſibi paratum inveniunt, ſaltem quo paulò humanius excipiantur.

Quibus autem iſta non ſufficient, ſufficere prorſus debet id quod ſcribit

CAPUT LVII. Petrus Venerabilis ad S. Bernardum his verbis : [Quoſcumque Abbas ſubſtantia monaſterii reficit, nonne menſæ propriæ participes facit ? *Lib. 1. epiſt. 28.* Quod ſi iſto modo impleri à nobis Regula ſecundùm vos minimè poteſt, & hoc eſſe mandatum, ut cum Abbate manducent, affirmatur ; fit & iſtud quandoque de honeſtis perſonis ; nam indecens credimus, ut præſente conventu quarumcumque perſonarum non cunctis placitura incongruentia indiſcretè introducatur ; & ipſis fortè bonis inde ſcandalum oriatur. Si verò opponitis non in conventu, ſed extra conventum menſæ Abbatis hoſpites debere ſociari. Reſpondemus hac occaſione Abbates à fratribus ſe ſequeſtrare ſolere, & ſub prætextu hoſpitum lautioribus ſibi ac familiaribus epulis indulgere, neque de ovium ſuarum paſtu curare ; & ſecundùm Prophetam (quod ſalvo myſtico intellectu dicimus) quod craſſum videbant aſſumebant, & quod debile erat projiciebant ; & cùm lympidiſſimam aquam biberent, reliquam pedibus ſuis conturbabant, & gregem Domini turbida, & cœnoſa aqua potabant ; hoc eſt ſibi optimè providentes, de ceteris non curabant : qui quoniam bono præcepto malè abutebantur ; novo ulceri novum emplaſtrum ſuperponendum fuit, & præceptum quod aliquando ſalubre fuerat, ſalubriore conſilio commutandum ; ea propter ut vitium de virtute ortum rurſum virtute extingueretur, cum de communi menſa ad ſingularem Regula tranſmiſiſſet ; iterum de ſingulari menſa ad communem regula rationis, & caritatis adduxit ; unde & Abbates noſtri, niſi infirmitas obſtiterit, nobiſcum ſemper comedunt ; & aliquando cum hoſpitibus, quando tales adſunt, aliquando ſine illis, à communi tamen menſa numquam vel rarò diſcedunt ; hoſpitibus autem & peregrinis nihil deeſſe patiuntur.] Audiant & alium *Petrus Dam. Opuſc. 33. cap. 7.* Petrum : [Nonnulla in noſtris partibus monaſteria præclaram nuper inſtitutionis normam ſibimet indiderunt, ut præter cetera pietatis opera, etiam tres pauperes cum privata menſa juxta ſe ſemper Abbas habeat, eiſque ſingulis menſuram cibi, quem quivis habet frater, apponat. Nam cùm regularis norma præcipiat, ut Abbatis menſa ſemper ſit cum hoſpitibus, hoc modo noviter utrumque completur, ut & Abbatis menſa non ſuperbis ſæculi, ſed ſanctis hoſpitibus hæreat, & ipſe conveſci fratribus non omittat.]

CAPUT LVII.

De Artificibus Monaſterii.

ARTIFICES, ſi ſunt in monaſterio, cum omni humilitate faciant ipſas artes : ſi permiſerit Abbas. Quòd ſi aliquis ex eis [a] extollitur pro ſcientia artis ſuæ, eò quòd

a Hild. *extollatur.*

videatur aliquid conferre monaſterio; hic talis [b] evellatur ab ipſa arte, & denuò per eam non tranſeat, niſi fortè humiliato ei iterum Abbas jubeat. CAPUT LVII.

Si quid verò ex operibus artificum venundandum eſt, videant ipſi per quorum manus tranſigenda ſunt: ne aliquam fraudem monaſterio facere præſumant. Memorentur *Act. 5.* ſemper Ananiæ & Saphiræ, ne fortè mortem quam illi in corpore pertulerunt, hanc iſti, vel omnes qui aliquam fraudem de rebus monaſterii fecerint, in anima patiantur. In ipſis autem pretiis, non [c] ſubripiat avaritiæ malum: ſed ſemper aliquantulùm vilius detur quàm ab aliis ſæcularibus [d] datur; ut in omnibus glorificetur Deus.

[b] Oxon. *egrediatur*. Caſſ. cum Floriacenſi & aliis quibuſdam *erigatur*. al. *ejiciatur*. [c] Hild. *ſubrepat*. [d] al. *dari poteſt*. al. deeſt.

COMMENTARIUS.

ARTIFICES SI SUNT IN MONASTERIO CUM OMNI HUMILITATE ET REVERENTIA FACIANT IPSAS ARTES, SI TAMEN JUSSERIT ABBAS. Cùm omnia in monaſteriis obedientiæ ſubjaceant, nec ipſas quas artifices callent artes, exercere permiſit, niſi jubente Abbate. Id quod ex antiquis Monachorum Regulis accipere potuit; nam Pachomiana ita habet: [Nemo quidquam operis faciet, nec ſcyphos plenos aqua circumferet nec funiculum quidem torquebit, niſi præpoſitus juſſerit.] Et S. Baſilius interrogatus: [Si oportet eos, qui noverunt artificia, ſuſcipere aliquod opus abſque conſcientia, vel juſſione ejus qui præeſt & operum ſollicitudinem gerit?] Reſpondet: [Furti reus erit hujuſmodi, vel ſimilis eis, qui furibus concurrunt.] Idem videre eſt in Regula SS. Pauli & Stephani cap. 33. & in Regula S. Aureliani ad Monachos cap. 23.

Artifices ſuas artes non exercebant niſi Abbate jubente. *Artic. 113. in cod. Reg.* *Regul. brev. interr. 142.*

Operantes autem remanebant ſoli, nec ulli fas erat alterius officinam ſine Abbatis commeatu ingredi: [Nulli liceat, inquit Regula SS. Pauli & Stephani, tam in cellario, quàm in ſingulis officinis artificum improba & importuna abſque ſenioris juſſu audacia introire; quia & communem utilitatem valde impedit hæc præſumtio; & ipſis artificibus rancorem animorum ex ſuperflua importunitate impingit.]

Officinā alterius intrare illicitum. *Cap. 26.*

QUOD SI ALIQUIS EX EIS EXTOLLITUR PRO SCIENTIA ARTIS SUÆ, EO QUOD VIDEATUR ALIQUID CONFERRE MONASTERIO; HIC TALIS EVELLATUR AB IPSA ARTE. [Et meritò quidem arte & artificio ſuo prohibetur, qui iis plus perdit, quàm

Elati ab arte ſua evellendi.

CAPUT LVII.

lucratur,] inquit Gerardus Belga Monachus: qui enim pro ſcientia artis ſuæ extollitur, pro levi ac temporali lucro, quod confert monaſterio, animam ſuam perdit, qua nihil pretioſius: longè omnino ab illa Ægyptiorum Monachorum humilitate, de quibus Caſſianus: [Et cum tantos unuſquiſque eorum quotidie de opere ac ſudore proprio reditus conferat monaſterio, ut ex his ſuſtentare non ſolùm ſuam valeat parcitatem; verùm etiam uſibus poſſit exuberare multorum; in nullo tamen inflatur, nec ſibi de tanto operis ſui quæſtu ac ſudore blanditur; ſed præter duo paximatia, quæ tribus vix denariis ibidem diſtrahuntur, nihil ſibimet amplius unuſquiſque præſumit.]

Lib. 4. c. 14.

Eorumque opera ab operibus aliorum ſeparanda.

Regul. fuſ. cap. 29.

Quos autem S. Benedictus ab arte ſua evellit, horum etiam opera ab operibus fratrum evelli S. Baſilio placuit: [Ejus ſanè opus, inquit, qui vel murmurare, vel animo eſſe elato inter laborandum deprehenditur, commiſcendum non eſt labori, qui fit ab humilibus corde & ſpiritu contritis; nec prorſus inſumi debet in uſus Religioſorum, propterea quod abominatio eſt coram Deo, quod altum inter homines eſt.... Et hanc rem diligenter curare debent Præpoſiti, ut neque ipſi ſententiam ejus corrumpant, qui dixit: qui ambulat in via immaculata, is mihi miniſtrabat: non habitabit in medio domus meæ faciens ſuperbiam; neque ſuffulciant eum qui delictum præcepto immiſcet, & ſocordia laboris, vel animi elatione ſeſe ſupra reliquos efferentis, opus ſuum commaculat, ut in iſta perverſitate permaneat, quod fit dum operam ipſius approbant, non ſinentes eum ad proprii defectus pervenire ſenſum.]

ET DENUÒ PER EAM NON TRANSEAT, NISI FORTÈ HUMILIATO EI ITERUM ABBAS JUBEAT. Hìc duo notat Hildemarus: primùm non eſſe in Abbatis poteſtate hujuſmodi artificem ſuperbum ab ipſa arte evulſum eidem denuò implicare, niſi humiliatus fuerit: ſecundum, etiam humiliatum non poſſe per eam iterum tranſire, niſi permiſerit Abbas.

Opera vendita.

SI QUID VERÒ EX OPERIBUS ARTIFICUM VENUNDANDUM SIT. Antiqui Monachi ſua vendebant opera, non tantùm ut ſibi providerent neceſſaria; ſed etiam ut aliorum conſulerent inopiæ, haberentque unde tribuerent neceſſitatem patienti.

VIDEANT IPSI. [Scilicet Abbas & fratres; quia communia ſunt hujuſmodi opera,] inquit Boherius. At de ipſis artificibus loqui videtur S. Pater, quamvis ad beneplacitum Abbatis opera diſtraherent.

Per domeſticos potiùs quàm Monachos

PER QUORUM MANUS TRANSIGENDA SUNT. [Id eſt in quibus manibus ponenda ſunt ad vendendum, ut ille venditor ſit legalis, ſive fidelis,] inquit Richardus de S. Angelo; ita ut ipſi per ſe non vendant; ſed per domeſticos, aut alios amicos; quia magnum eſt Monachis periculum, vel minimum clauſtro egredi. Eadem ratione S. Stephanus Grandimontenſis fratres ſuos nolebat quidquam per ſe emere; ſed [cùm aliquid emere volueritis, infit, mandate alicui amicorum veſtrorum, quatenus hoc vobis afferat; quod ſi vobis dare no-

In Regul. cap. 15.

luerit, poſtquam ab eo ad emendum petieritis, nullatenus accipiatis. Sed nobis fortaſſe dicetis, melius mercabimur ſi nundinas adeamus: hoc vobis prohibemus; nam multò melius vobis eſt parum ſubſtantiæ amittere, quàm redeundo ad ſæculum animam perdere.] Et ſanè cautum olim fuit ne Monachi venderent, ut paſſim videre eſt in conciliis. Sed ante Sancti Benedicti tempora id paſſim conſueverant; quamvis illud omnino non probet S. Baſilius, de diſtractione operum hæc ſcribens: [Cavendum eſt ne opera fratrum longius aliquo vænum exponantur, ne ipſi vendendi gratia in publicum procedant; honeſtius eſt enim ut uno in loco agant, & utilius quoque ad mutuam ædificationem, & diligentem quotidianæ diſciplinæ cuſtodiam; ita ut ſatius ſit aliquid de juſto pretio demere, quàm modici lucri gratia extra regionis fines proficiſci. Si verò id fieri non poſſe ipſa docuerit experientia, eligenda ſunt loca, & urbes virorum piorum, ne infrugiferam perfectionem inſtituamus; & curandum ut plures fratres ad demonſtratas panegyres una proficiſcantur, quorum quiſquis quæ operatus eſt ipſe portet. Deinde ut communem quidem alienorum comitatum fugiant, ut id itineris liceat cum pſalmis, & precationibus, ac reliqua in aliis ædificatione conficere. In ipſo verò loco, quo proficiſcendum eſt, conſtituti, eadem eligant diverſoria, ut ſe invicem obſervare, & nullum precandi tempus ſive diurnum ſive nocturnum negligere: deinde & avarorum cum quibus ægrè diſtrahendo convenitur, & fraudatorum congreſſus vitare queant; quod ſanè cum minore detrimento fieri poteſt, ſi cum multis ſit quis, quàm ſi ſolus; fugiunt enim multorum teſtimonium etiam qui alioqui ſunt iniquiſſimi.]

CAPUT LVII.

Regul. fuſ. cap. 39.

MEMORENTUR ANANIÆ ET SAPHIRÆ, &c. Innuere videtur hìc S. Benedictus Ananiam & Saphiram mortem dumtaxat corporis, non animæ pertuliſſe; id quod etiam aſſerunt plerique & graviſſimi Patres eccleſiæ, maximè Origenes tract. 8. in Matth. S. Auguſtinus lib. 3. contra Parmenian. & Serm. 148. Caſſianus Collat. 6. cap. 11. & Petrus Damiani Opuſcul. 12. cap. 3. Vide Haeftenum lib. 9. tract. 3. diſq. 4.

IN IPSIS AUTEM PRETIIS NON SUBREPAT AVARITIÆ MALUM. Hæc eſt enim idolorum ſervitus; quæ, ut dicit Gerardus Belga, [Monachum ſordidum non facit, ſed Monachum diabolum: quod enim ex Angelo facit ſuperbia; hoc ex Monacho facit avaritia: Et ſicut illa Angelum Deo ingratum ingratitudinis arguit, ſic iſta Monachum perjurum efficit.]

Sine avaritia.

SED SEMPER ALIQUANTULUM VILIUS DETUR, QUAM A SÆCULARIBUS DATUR. Idem docet Evagrius in Monachicis num. 8. [Sive ergo vendis, ſive emis, parum te de juſto pretio frauda; ne in mores nimium exactos, aut erga pretium lucri cupidos inductus, ad noxias animæ cauſſas decidas,] &c. Et Regula Magiſtri: [Cùm unaquæque ars aliquid perfectum, ſupervacuum uſibus monaſterii, vel mittendarum eulogiarum abundaverit; interrogata qualitate pretii,

Sed viliori pretio quã à ſæcularibus

Tom. 3. monument. eccl. Græc.

Cap. 85.

CAPUT LVIII. quantum à Sæcularibus diſtrahi poteſt, tantùm infrà nummorum minori ſemper diſtrahatur pretio, ut agnoſcantur in hac parte ſpiritales à ſæcularibus actibus diſtantiaque ſeparari,.... quæ diminutio pretii æſtimatione Abbatis artificibus debet conſtitui, ut ſciant item quanta ementibus ſumma reſpondeant, & accepti pretii fraudem non poſſint facere de ipſa quantitate jam ſcienti Abbati.] Sed & Regula S. Stephani Grandimontenſis: [Annonam, vel quodlibet aliud propter expenſam veſtram à vobis comparatum, ſi carius poteſtis vendere, quàm emiſtis, nulla cupiditate id faciatis; hinc enim negotiatores efficeremini: Immo potiùs quod venditis, vilius vendere; & quod emitis, carius emere vobis præcipimus, ut ſemper à fraude declinetis.] Atque ad hujuſce ſtatuti praxim auctor eſt Hildemarus, ut [ſi alii volunt dare pro illa re viginti denarios, tu debeas dare uno minus, id eſt decem & novem: Et quamvis non ſpecialiter Regula dicat, tamen ſubintelligitur, ut ſic cùm emis aliquam rem pro qua alii volunt dare vinginti denarios; tu verò debes dare vinginti unum.] Et Udalricus Cluniacenſium Conſuetudines deſcribens: [Si quando tale quid comparaverit, vel vendiderit Camerarius, negotiatione ſua ex toto peracta, Mercatori cum quo negotiatus eſt, ſecundùm quod negotium eſt & perſona, aliquantos etiam addit vel reddit ſua ſponte denarios, propter illud S. Benedicti præcipientis, ut res noſtra ſemper vilius vendatur, quàm aliorum hominum.] Quanta religione iſtud obſervari voluerit S. Pachomius, habes in ejus vita apud Bolland. num 23. & Sur. cap. 75. Maii die 14. Vide vitam S. Filiberti Abbatis Gemmeticenſis num. 21. Sæc. 2. Benedict.

Cap. 16.

Lib. 3. c. 11.

CAPUT LVIII.

De diſciplina ſuſcipiendorum Fratrum.

NOVITER veniens quis ad [a] converſionem, non ei facilis tribuatur ingreſſus: ſed ſicut ait Apoſtolus: *Probate ſpiritus, ſi ex Deo ſunt.* Ergo ſi veniens, perſeveraverit pulſans, & illatas ſibi injurias, & [b] difficultatem ingreſſus, poſt quatuor aut quinque dies viſus fuerit patienter portare, & perſiſtere [c] petitioni ſuæ, annuatur ei ingreſſus; & ſit in cella hoſpitum paucis diebus: poſtea autem ſit in cella Novitiorum, ubi meditetur, & manducet, & dormiat.

Johan. 4.

Et ſenior ei talis deputetur, qui aptus ſit ad lucrandas

[a] al. *converſationem.* [b] Hild. *difficultates.* [c] Narb. *in petitione ſua.*

animas:

animas: qui ſuper eum omnino curioſè intendat & ſollicitus ſit, ſi revera Deum quærit, ſi ſollicitus eſt ad opus Dei, ad obedientiam, ad opprobria. Prædicentur ei omnia dura & aſpera, per quæ itur ad Deum. Si promiſerit [a] de ſtabilitatis ſuæ perſeverantia; poſt duorum menſium circulum legatur ei hæc regula per ordinem, & dicatur ei: Ecce lex, ſub qua militare vis: ſi potes [b] obſervare, ingredere; ſi verò non potes, liber diſcede. Si adhuc ſteterit; tunc ducatur in ſupradictam cellam Novitiorum: & iterum probetur in omni patientia. CAPUT LVIII.

Et poſt ſex menſium [c] circuitum, legatur ei regula, ut ſciat ad quod ingreditur. Et ſi adhuc ſtat, poſt quatuor menſes iterum relegatur ei eadem regula. Et ſi habita ſecum deliberatione, promiſerit ſe omnia cuſtodire, & cuncta ſibi imperata ſervare; tunc ſuſcipiatur in Congregatione, [d] ſciens lege regulæ conſtitutum, quod ei ex illa die non liceat de monaſterio egredi, nec collum excutere de ſub jugo regulæ, quam ſub tam moroſa deliberatione licuit aut excuſare aut ſuſcipere.

Suſcipiendus autem, in Oratorio coram omnibus promittat [e] de ſtabilitate ſua, & [f] converſione morum ſuorum, & [g] obedientia coram Deo & Sanctis ejus, ut ſi aliquando aliter fecerit, [h] ab eo ſe damnandum ſciat quem irridet. De qua promiſſione ſua, faciat petitionem ad nomen Sanctorum, quorum reliquiæ ibi ſunt, & [i] Abbatis præſentis. Quam petitionem manu ſua ſcribat: aut certè ſi non ſcit litteras, alter ab eo rogatus ſcribat: & ille Novitius ſignum faciat, & manu ſua eam ſuper altare ponat. Quam dum poſuerit, incipiat ipſe Novitius mox hunc verſum: *Suſcipe me Domine ſecundùm eloquium tuum, & vivam; & non confundas me ab expectatione mea.* Quem verſum omnis Congregatio tertiò reſpondeat, adjungentes, *Gloria Patri.* Tunc ille frater Novitius proſternatur ſingulorum Pſal. 118.

[a] al. *de ſtabilitate ſua perſeverantiam.* Sabin. *ſtabilitatis ſua perſeverantiam.* Narb. *Deo ſtabilitatis ſua perſeverantiam.* [b] al. *ſervare.* [c] al: *circulum.* [d] Oxon. *ſciens ſe ſub lege Regulæ conſtitutum.* Hild. cum quibuſdam, *ſciens ſe lege Regulæ conſtitutum.* Caſſin. *ſciens ſe jam Regulæ conſtitutum.* Menardus exiſtimat legendum, *ſciens eſſe lege Regulæ conſtitutum.* Sabin. *Sciens ſe lege Regulæ ſubditum.* Narb. *ſciens ſe in legem Regulæ conſtitutum.* [e] Sabin. *ſtabilitatem ſuam.* [f] Hild. *converſionem.* [g] Hild. Flor. *obedientiam.* [h] Oxon. cum quibuſdam, *à Deo.* [i] Oxon. *Abbate præſente.*

CAPUT LVIII. pedibus, ut orent pro eo: & jam ex illa [a] die in congregatione reputetur.

Res ſi quas habet, aut eroget priùs pauperibus, aut facta ſolemniter donatione, conferat monaſterio, nihil ſibi reſervans ex omnibus: quippe qui ex illo die nec proprii corporis poteſtatem ſe habiturum ſciat. Mox ergo in Oratorio exuatur rebus propriis quibus veſtitutus eſt, & induatur rebus monaſterii. Illa autem veſtimenta quibus exutus eſt, reponantur in veſtiario conſervanda, ut, ſi aliquando [b] ſuadente diabolo, conſenſerit ut egrediatur de monaſterio, quod abſit, tunc exutus rebus monaſterii, projiciatur. Illam tamen petitionem ejus quam deſuper altare Abbas tulit, non recipiat: ſed in monaſterio reſervetur.

[a] al. *hora.* [b] Flor. & Lyr. *ſuadenti.*

COMMENTARIUS.

NOVITER QUIS VENIENS AD CONVERSIONEM, NON EI FACILIS TRIBUATUR INGRESSUS. Cùm ex novitiorum receptione præcipuum religionis bonum pendeat, non cunctos facilè abſque ullo diſcrimine in monaſteriis admitti voluit; ſed probatos Dei ſpiritu duci, qui iis carerent defectibus & impedimentis, quibus vulgo monaſterii præcluditur aditus, atque iis tum corporis tum animi dotibus præditi eſſent, ſine quibus vix, aut ne vix quidem monaſticè vivitur. Quinam verò ſint ii defectus, quænam animi dotes paucis inquirendum eſt.

Impedimenta vitæ Monaſticæ. Servitus. Ante omnia ſervos à Monachatu excludendos eſſe cenſuerunt majores noſtri, niſi priùs à propriis Dominis libertate donatos: unde S. Ferreolus cap. 5. [Interrogetur ab eo utrùm liber ſit.] Et S. Fructuoſus in Regula monaſtica communi cap. 4. [Quod ſi ſervi ſunt, non recipiantur, niſi libertatem à proprio Domino præ manibus attulerint præſentandam.] Sed eis poſtmodum paulò indulgentiores fuere leges civiles Imperatorum. Vide Menardi notas in Conc. Regul. c. 65. §. 13.

Minor ætas. Secundò, legitimam requirebant ætatem; quam qui non attigiſſent, in monaſterium non admittebantur. De neceſſaria dicemus infrà, cùm de profeſſione agemus.

Militia. Tertiò, eos qui actionem egiſſent publicam, aut inter milites habiti fuiſſent, niſi expleta militia, aut pro corporis debilitate repulſi

eſſent, monachatu interdixit Mauritius Imperator: qua de re conqueritur S. Gregorius Papa, Theodoro medico ſcribens in hæc verba: [Præcepit, ut nullus qui actionem publicam egit, nullus qui officio vel manu ſignatus, vel inter milites fuit habitus, ei in monaſterio converti liceat, niſi fortè ſi militia ejus fuerit expleta. Quam legem primùm, ſicut ii dicunt, qui leges veteres noverunt, Julianus protulit; de quo ſcimus omnes quantum Deo adverſus fuerit.] Reſcripſitque de injuſtitia hujus legis; cui tamen ſubjectus paruit, eam variis in locis promulgans, uti ipſe teſtatur hunc in modum: [Ego quidem juſſioni ſubjectus eamdem legem per diverſas terrarum partes tranſmitti feci; & quia lex ipſa omnipotenti Deo minimè concordet, ecce per ſuggeſtionis meæ paginam ſereniſſimis Dominis nunciavi. Utrobique ergo quæ debui exſolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quid ſenſi minimè tacui.] Neque omnino inutilis extitit S. Pontificis objurgatio, nam quinquennio poſt ad plures Epiſcopos ſcribens, milites ad monaſterium converſionis gratia venientes, temere non eſſe ſuſcipiendos dicit, ſed triennio in habitu ſuo probatos monaſtica veſte indui mandat, [qua de re, inquit, etiam Sereniſſimus & Chriſtianiſſimus Imperator, mihi credite, omni modo placatur.]

Caput LVIII. *Lib. 2. Regiſt. c. 103.* *Lib. 2. Regiſt. c. 100.*

Quartò, conjunctos matrimonio, vivente uxore & continentiam non vovente, haudquaquam recipiebant: [Si quis vult conjugatus converti, inquit S. Iſidorus, ad monaſterium non eſt recipiendus; niſi priùs à conjuge caſtimoniam profitente fuerit abſolutus.] Concilium Abrincacenſe anno 1172. cap. 10. [Vir ad religionem non tranſeat, uxore in ſæculo remanente, vel è converſo, niſi ambo vacandi operibus carnis tempus exceſſerint.] Et Conſtitutiones Richardi Epiſcopi Sarum: [Doceant Sacerdotes frequenter populum, & prohibeant ſub anathemate, ne alter conjugum tranſeat ad religionem, nec recipiatur niſi per nos, aut per licentiam noſtram.] Hinc S. Gregorius Papa Urbico Abbati de ſuſcipiendo Agathone ſcribens, [quem, inquit, ita ſuſcipiendum eſſe cognoſce, ſi & uxor ipſius ſimiliter converti voluerit; nam dum unum utrorumque corpus conjugii copulatione ſit factum, incongruum eſt partem converti, & partem in ſæculo remanere.] Et alibi virum invita uxore converſum, etiam jam tonſuratum & Monachum factum, propriæ conjugi reſtitui præcipit. In libro etiam Uſuum Ciſtercienſium hæc lego: [Si contigerit, ut aliquis conjugali nexu ligatus, Monachis hoc ignorantibus, ſuſcipiatur; dum cognitum fuerit, ejiciatur: Quod ſi poſtea ſigillum Epiſcopi ſui, vel certum teſtem adduxerit, quod uxor ejus caſtitatem vovens eum abſolverit, recipi poterit, annum integrum in probatione denuo peracturus: Quod ſi habitum Monachi jam accepit, ſimiliter recedat: Si in cella moritur, de eo ſicut de Monacho fiat.]

Conjugium. *Cap. 4.* *Apud Spelman.* *Ibid.* *Lib. 5. Regiſt. c. 149.* *Lib. 9. cap. 44.* *Cap. 102.*

Et tamen S. Baſilius conjugatos etiam reluctante conjuge admitti volebat; ita enim habet: [Si qui in conjugio ſunt conſtituti ad hanc vitam accedere cupiant; examinandi ſunt, an id ex conſenſu faciant, *Reg. fuſ. cap. 12.*

Caput LVIII. ſecundùm Apoſtoli mandatum ; poteſtatem enim, inquit, qui talis eſt proprii corporis non habet ; atque ita demum, adhibitis pluribus teſtibus, ſuſcipiendi : nihil enim obedientiæ Deo debitæ præferendum eſt. Si verò pars altera diſſentiat, ac reluctetur, minus intelligens quid Deo placeat, recordandum eſt Apoſtoli dicentis : In pace autem vocavit nos Deus ; *& mandatum Domini adimplendum*, dicentis : Si quis venit ad me, & non odit patrem & matrem, & *uxorem*, &c. non poteſt meus eſſe diſcipulus : obedientiæ namque Dei nihil eſt præferendum.] Baſilio favent etiam humanæ leges, ut diſcimus ex S. Gregorio, qui tamen eas non probat : [quia, inquit, etſi mundana lex præcipit, converſionis gratia, utrolibet invito, poſſe ſolvi conjugium ; divina hoc tamen lex fieri non permittit.] Vide Caſſian. collat. 21. c. 9.

Lib. 9. Regiſt. cap. 44.

Infirmitas. Quintò, debent eſſe qui recipiuntur corpore ſano & robuſto, quò poſſint Monaſticæ vitæ jugum portare ſuavius ; ac præſertim morbis contagioſis & inſanabilibus carere : nam licèt Fuldenſes olim Monachi in libello ſupplici ad Carolum Magnum poſtularint, [quòd omnibus ad monaſterium vitæ hujus amore venientibus pietas congrua impendatur ; & nec infirmi, neque ſeniores, neque delicati duritia aufugentur ; ſed omnes cum miſericordia ſuſcipiantur, & ſolatium quod petierint, honeſtè infirmitati eorum impertiatur ;] tamen experientia magiſtra docuit ex hujuſmodi hominum receptione non parum relaxari vigorem obſervantiæ regularis ; qua nihil antiquius Monachis eſſe debet ; hinc S. Stephanus Ordinis Grandimontenſis inſtitutor, [præcipimus, inquit, ne quis infra viginti annos, aut homo infirmans niſi equitando, aut pedibus ambulando venire poſſit in hac religionè recipiatur ; quemlibet etiam leproſum manifeſtè cognitum in noſtra religione recipi prohibemus.] Et Inſtitutiones Ciſtercienſes : [Novitii, qui in probatione lepram incurrunt, de jure emittantur ; ſed de miſericordia poterit eis provideri. Idem ſtatuitur de caducis.]

N. 6.

In Reg. cap. 44.

Diſt. 10 c. 2.

Coactio. Sextò, attendendum eſt maximè ne ſuſcipiendus invitus convertatur, aut cogentibus eum parentibus Monachus fiat. Ita Fuldenſes in libello ſupplici poſtulant, [quòd nullus vi Monachus fieri cogatur, nec ad clerum tondeatur, ſive liber ſit, ſivè ſervus ; quia tales in monaſterium ſuſcepti auctores ſunt ſcelerum, & exſecutores vitiorum.]

N. 9.

Natalium defectus & litteraturæ. Septimò, Ciſtercienſes volunt, ut [in recipiendis novitiis Clericis tanta in litteratura competenti, ætate legitima, & probatione ſpirituum, ſi ex Deo ſunt, adhibeatur diligentia, quod cedant ad utilitatem Ordinis & honorem. Et idcirco diſtrictiſſimè prohibetur, ne aliquis deinceps recipiatur in Ordine, niſi conſtet eum de legitimo matrimonio natum, vel ſuper diſpenſatione ſua litteras Apoſtolicæ ſedis oſtendat. Quod ſi quis defectum natalium patiens ; vel fallaciter recipientis diſſimulatione receptus fuerit, à Viſitatore, quàm citius hoc eidem innotuerit, expellatur ; & Abbas in hoc delinquens per patrem Abbatem, vel Viſitatorem citetur ad capitulum generale. Eidem pœnæ ſit ſubditus, qui aliquem de mendicantibus Ordinibus, vel Apoſtatam,

Lib. antiq. defin. diſt. 11. cap. 1.

ſeu fugitivum, aliorumque Ordinum aliquem noſtro præſumſerit Ordini ſociare.] In antiquis etiam Cartuſienſium ſtatutis hæc lego : [Volens fieri Monachus, aut Converſus, aut Redditus ; ſi nobis placuerit, ut probandus recipiatur, primò quæratur ab eo coram teſtibus ſi de Ordine aliquo exierit, ſi liber, ſi abſolutus, ſi abſque incurabili ſit morbo, ſi de querelis ſatisfecerit. Is verò qui vult fieri Monachus inſuper interrogetur, ſi poſſit ad ſacros Ordines aſcendere. Examinetur quoque ſi legere & cantare novit & poſſit : ſciturus quicumque ſit ille, Clericus, aut laicus, quod ſi id de quo interrogatur celaverit, poterit etiam poſt profeſſionem expelli.] Eadem habent in nova ſtatutorum collectione parte 2. cap. 17. n. 11. Eadem ferè etiam leguntur in Burſfeldenſium Ceremoniali diſt. 3. c. 1. CAPUT LVIII. *Part. 2. c. 23. n. 3.*

Ex recentioribus Olivetani circa novitiorum receptionem hæc conſtituunt : [Recipiendi novitii videndum in primis erit, ſi ſpiritu Dei aguntur, ſi è legitimo matrimonio nati bonæ indolis ſunt, ſi quintodecimo ſuæ ætatis expleto anno ſextum-decimum attigerunt, ſi bene anteactam vitam tranſegerunt, & grammaticam ſaltem didicerunt. Caveatur autem ne recipiendi alicujus favore, & gratia recipiantur, niſi in eis prædictæ qualitates eluceſcant. Spurii & incurabilibus morbis obnoxii non admittantur. Criminoſi, facinoroſi, infames, ac malæ vitæ, qui ut ſæcularem juſtitiam vitent, ad religionem, tanquam ad aſilum confugere audent, niſi certiſſimæ reſipiſcentiæ, contritionis, ac devotionis ſigna per longum tempus ediderint, arceantur. Qui patres infame opus exercentes habent, non accipiantur, niſi arctiori quàm alii examine probentur, & in ipſis tot qualitates reperiantur, quot ſatis ſint ad patris delendam maculam. Ab alia religione ejecti, aut qui illam deſeruerunt, licèt in ea perpaucos dies egerint, non accipiantur.] Cœleſtinorum etiam Conſtitutiones ita habent : [Recipiendi ſint corpore ſani, ex legitimo matrimonio nati, ſint conditione liberi, & in ætate legitima conſtituti, ut ſaltem quartum decimum ætatis annum compleverint, grammaticalibus rudimentis inſtructi, non excommunicati, non ſchiſmatici, non alterius religionis profeſſi, niſi ſummus Pontifex expreſsè juſſerit ut recipiantur. Nulla ſint vulgari infamia maculati, de nullo errore ſuſpecti, non criminoſi, non ære alienò gravati, vel reddendæ alicujus adminiſtrationis rationi obnoxii, ſani mente, Deum timentes, qui ſanctæ Romanæ eccleſiæ fidem & obedientiam in omnibus, & per omnia ſervaverint, & tenuerint. Sint etiam cum membris aptis, & nullum habeant in illis notabilem defectum, nec in vultu cicatrices, ac demum tales, qui ritè & canonicè poſſint ad ſacros ordines promoveri. Quod ſi vigeſimum annum exceſſerint, non niſi per capitulum definitoriale admittantur.] Denique Fulienſes decem declarant impedimenta, quibus ab ingreſſu religionis pulſantes arceantur. 1. Ætas minor ſeptemdecim annis, aut major quadraginta quinque pro Clericis ; pro Converſis aut Donatis verò viginti minor, aut quadraginta major. 2. ſi quis fuerit hæreticus, aut *In Conſtit. part. 2. c. 58.* *Cap. 5. § 2.* *In conſt. cap. 58.*

CAPUT LVIII

de hæreſi probabiliter ſuſpectus, aut etiam à Judæis oriundus. 3. ſi ſchiſmaticus fuerit. 4. ſi ea ſit irregularitate adſtrictus, quæ nullam aut difficilem diſpenſationem admittat. 5. ſi non ſit ex legitimo matrimonio natus. 6. ſi ære alieno ſit obſtrictus, aut aliquarum perſonarum egeſtati ſubvenire teneatur. 7. ſi futurus Clericus linguæ latinæ ſit imperitus. 8. ſi qua ſit ignominia notatus, præſertim in ipſo loco, in quo habitum petit. 9. ſi flagitiis, aut ſceleribus ſit contaminatus. 10. ſi ea corporis infirmitate laboret, quæ diſciplinæ auſteritatem diu ferre non poſſe videatur. De quibus tamen, exceptis 2. 6. 9. & 10. impedimentis, juſtis de cauſſis poteſt haberi diſpenſatio à Superiore congregationis cum conſilio Seniorum Aſſiſtentium.

Simplicitas & prudētia in ſuſcipiendo. *Cap. 12.*

Præter hujuſmodi impedimenta, quibus retardatur, aut ex toto impeditur religionis ingreſſus; ſimplicitatem inſuper atque humilem prudentiam in ſuſcipiendo requirit Guillelmus Abbas S. Theoderici ad fratres de Monte Dei ſcribens in hæc verba: [Ex duobus hominum generibus cellarum habitatio ſupplenda eſt, ſcilicet vel de ſimplicibus, qui & ſenſu & voluntate ad aſſequendam religioſam prudentiam ferventes apparuerint & humiles: vel de prudentibus, quos religioſæ, & ſanatæ ſimplicitatis conſtiterit eſſe æmulatores. Stulta verò ſuperbia, vel ſuperba ſtultitia à tabernaculo juſtorum ſemper procul ſit. Eſt autem omnis ſuperbia ſtulta; quamvis non omnis ſtultitia ſit ſuperba: ſtultitia enim ſine ſuperbia nonnumquam ſimplicitas invenitur; quæ ſi ignorat, forſan eſt docibilis; & ſi nequit doceri, forſan eſt tractabilis. Et eſt propria civitas refugii ſimplicitati cohabitatio religionis, niſi ſit talis, quæ nolit humiliari, vel tam bruta, ut non poſſit regi & tractari. Bona tamen voluntas etſi multum ſit bruta, non tamen eſt deſerenda, ſed ſalutari conſilio ad laborioſam & actuoſam vitam tranſmittenda. Superba autem quantumvis prudens ſibi videatur, dimittenda ſibi eſt & abigenda: Si enim admittitur ſuperbus; prima die qua ingreditur habitare, incipit leges dare; nimium verò ſtultus diſcere non poteſt quas invenit. Sollicitè ergo & prudenter perpendendum eſt quis admittatur ad habitandum ſecum; qui enim habitat ſecum nonniſi ſeipſum qualis ipſe eſt habet ſecum: Malus autem homo numquam tutò ſecum habitat, quia cum malo homine habitat; & nemo moleſtior ei eſt, quàm ipſe ſibi.]

Quatuor genera ſpirituum. *Serm. 23. de Diverſis.*

SED SICUT AIT APOSTOLUS PROBATE SPIRITUS SI EX DEO SUNT. Quatuor enim ſunt genera ſpirituum, ut docet S. Bernardus, Spiritus carnis, qui ſuadet mollia; ſpiritus mundi, qui ſuadet vana; ſpiritus malignus diaboli, qui ſuadet amara, ut ſunt rixæ, ſcandala, &c. Quibus nonnumquam addit ſe ſpiritus noſter; ac tandem ſpiritus Dei, qui ſuadet caſtigationem corporis, humiliationem cordis, & conſervationem. Et iſtum maximè ſpiritum hìc requirit S. P. Benedictus. Eodem reſpexit S. Pachomius in Regula art. 26. S. Baſilius in Regula à Ruffino tranſlata cap. 7. S. Ferreolus in Regula cap. 5. & Regula Tarnatenſis cap. 1.

Ergo si veniens perseveraverit pulsans; et illatas sibi injurias et difficultatem ingressus post quatuor, aut quinque dies visus fuerit patienter portare, &c. Probationem venientium ad converſionem ad quartum aut quintum diem dumtaxat S. Pater extendit, magnum imitatus Antonium, qui teſte Palladio, Paulum Simplicem poſt quartum in cella ſuſcepit. In monaſterio etiam Abbatis Timothei quinque diebus probabantur pulſantes, ut patet ex vita S. Simeonis Stylitæ cap. 2.

Caput LVIII. Quanto tépore probandi pulſantes.

Lauſ. c. 28.

Hunc dierum numerum paululum auxit S. Pachomius, qui, ut ſcribit Palladius Macarium, rejectum & objurgatum poſt ſeptem dies admiſit: quem probationis terminum etiam definit Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii cap. 7. ubi ſic loquuntur: [Ii qui tales ſunt, cùm de ſæculo hujus illecebris liberari voluerint, appropiantes monaſterio, hebdomada pro foribus jaceant: nulli cum eis de fratribus jungantur; & ſemper dura & laborioſa eis proponantur. Si verò perſeveraverint pulſantes, eis non negetur ingreſſus.]

Lauſ. c. 20.

Aliis verò placuit decem probationis conſtituere dies, de quibus Caſſianus: [Ambiens quis intra cœnobii recipi diſciplinam, nón antè prorſus admittitur, quàm diebus decem, vel eo amplius pro foribus excubans, judicium perſeverantiæ, ac deſiderii ſui, pariterque humilitatis, ac patientiæ demonſtraverit.] Atque ita in Regula vivendi Monachis à S. Davide præſcripta, [qui ſancto propoſito à mundo ſe convertens fratrum inire conſortium affectabat, priùs decem diebus præ foribus monaſterii, quaſi reprobatus, & verborum opprobriis convitiatus remanebat. Si tamen bene utens patientia ad decimum perſeveraret diem, acceptus priùs ſub ſeniore, qui pro tempore præerat, conſtitutus ſerviebat; ibique multo tempore deſudans, fractuſque multis adverſitatibus, tandem fratrum merebatur conſortium.] Hinc & S. Fructuoſus Epiſcopus in 1. Regula: [Converſum, inquit, de ſæculo Patrum decreta docent, non ſuſcipiendum in monaſterio, niſi priùs experimentum ſui in opere, & penuria, in opprobriis dederit, & convitiis; quique decem diebus perſiſtens ad januam cœnobii, orationibus & jejuniis, patientiæ & humilitati operam dederit.] Sed in 2. Regula hunc dierum numerum ita contraxit, ut [Monachi, qui ob religionis obtentum monaſterium ingredi petunt, primùm ante fores tribus diebus & noctibus excubent; & ex induſtria jugiter ab hebdomadariis exprobrentur.]

In ejus vita apud Boll. 1. *Martii.*

Cap. 11.

Cap. 4.

Qualis eſſet interim pulſantium probatio, innuit S. P. Benedictus dum ait, *poſt illatas injurias & difficultatem ingreſſus* perſeveranti annuendum eſſe ingreſſum. Ubi reſpexiſſe videtur ad illud Caſſiani: [Cúmque omnium prætereuntium fratrum genibus provolutus, & ab univerſis de induſtria refutatus, atque deſpectus, tanquam qui non religionis, ſed neceſſitatis obtentu monaſterium optet intrare: inju-

Qualis eſſet illa probatio.

Lib. 4 *c.* 3.

CAPUT LVIII riis quoque, & exprobrationibus multis affectus experimentum dederit conſtantiæ ſuæ; qualiſque futurus ſit in tentationibus opprobriorum tolerantia declaraverit, atque ita fuerit explorato mentis ardore ſuſceptus, diligentia ſumma perquiritur, ne de priſtinis facultatibus ſuis inhæſerit ei vel unius nummi contagio.] In Regula verò Magiſtri *Cap. 90.* præſcribitur, ut [cùm aliquis novellus de ſæculo ad ſervitium Dei in monaſterium confugerit, & indicaverit ſe velle converti, non ei credatur tam facilè. Nam fictè ab Abbate ſolo verbo, non facto habitatio ei monaſterii denegetur, ad probationem gravia proponantur, ad obedientiam ejus inveniendam prædicentur contraria, & voluntati ejus amara, quotidiana ei jejunia promittantur. Nam & hoc ex lectione Regulæ, & dicto Abbatis agnoſcat, quia in monaſterio nulli licet dicere: Hoc volo, & hoc nolo: Hoc amo, & hoc odio, ut non propria eligatur voluntas. Et ſciat quia qui in monaſterio converſus fuerit, quidquid ex voluntate ſua voluerit, hoc magis non permittitur.] Atque ita ferè S. Stephanus Ordinis Grandimontenſis inſtitutor adoriebatur eos, quos in diſciplina ſua recipiebat: [Cùm aliquis cauſſa veniendi ad eum caritatem ab eo poſtularet, inquit mſ. liber de ejus doctrina, antequam ei tribueret, hoc modo reſpondebat: frater quomodo poteris onus ſuſtinere quod tibi vis imponere? Aſpice crucem: multum eſt difficile ibi manere: ſi huc adveneris, in ea configeris, & amittes dominationem quam habes in temetipſo, in oculis, & in ore, ac in ceteris membris. Manducandi, jejunandi, dormiendi, ac vigilandi tuam relinquis voluntatem, multarumque rerum aliarum; & hoc quod in ſæculo diligis, continget tibi odio habere. Exinde non reverteris ad domum cognatorum tuorum; & ſi ad te venerint, nequaquam eis paupertatem tuam oſtendes. Poteriſne, frater, foſſor eſſe, lignum & fimum portare, cunctiſque fratribus ſervire? hoc totum eſſet facile. Sed captus tali carcere manebis, ubi non eſt foramen, per quod ad ſæculum revertaris, niſi tu ipſe feceris. Et ego curam tui non agam, nec temetipſum agere ſinam: à ſæculo quippe meos abſcidi pedes; & ſi propter me non redeo, propter te non redibo. Adhùc aliud ſuperfuerit: forſitan mitterem te in aliquod nemorum, & annonam, quam manibus tuis cum ligneo ligone acquiſieris laborando, ego acciperem, & eis, qui me hìc cuſtodiunt, tribuerem. Aliud verò reſtat horribilius: centupliciter tibi melius eſt damnari in ſæculo, quàm hìc; qui enim ab altiori cadit, amplius læditur; & ſi hinc in infernum caderes, omnibus aliis perditis inferior eſſes: tu verò pergere potes ad quodlibet monaſteriorum, ubi magna invenias ædificia, ciboſque delicatos ſuis temporibus conſtitutos: illic beſtias reperies terrarumque latitudinem; hìc tantùm crucem ac paupertatem. Talibus verbis vir bonus experiebatur, ſi ille firmum relinquendi ſæculum cor haberet.] Hildemarus quoque hunc Regulæ locum exponens ita habet: [Cùm venit ad monaſterium quis, debet illi dicere injurias iſto modo: Frater tu fortè feciſti furtum, aut adulterium,

terium, aut aliquod ſcelus; & nunc veniſti ad monaſterium, & te decipere & alium; ſed tamen in prima vice debet duriter illi dicere injurias: in ſecunda autem vice jam leniter, & hoc facto vel dicto, ſi quatuor vel quinque diebus iſtam moram vel injurias patienter portaverit; tunc debet ſuſcipere illum in hoſpitale.] Et iterum: Abbas [debet illi dicere: Frater, non potes obſervare hoc quod petis: melius tibi eſt in ſæculo eſſe, quàm huc venire, & promittere ea quæ non potes obſervare. Fortè feciſti mala in ſæculo, nunc venis & alios perdere.] Addit tamen: [Verùm debet unus ex fratribus dicere illi ſemoto: frater noſtra Regula dicit, ut te noſter Abbas non recipiat citò, ſed ſi perſeveraveris pulſando, faciet tibi ſicut tu poſtulas; quia Regula dicit: non facilis tribuatur ingreſſus. Ideo tibi noſter Abbas non dixit venire; ſed veni ad portam monaſterii, & nos exhibeamus tibi aliquod adjutorium, & ſublevamentum uſquequo iterum loquaris cum illo.] Et Bernardus Caſſinenſis: [Oſtiarius cauſſa probationis poterit ſibi dicere aliqua verba, quæ impatientes citò ad animum revocare ſolent, ut pote, Frater quid ſcimus ſi tu commiſiſti furtum, vel adulterium, aut ſi tu ſervilis conditionis es, & fugis Dominum tuum, & ſimilia: vel fortè injungens ei aliquod opus viliſſimum, quod pro injuria videtur haberi, ut purgare aliquem locum ſordidum, & cetera talia.] Vide Drogonis Monachi Floriacenſis probationem apud Aimoinum in lib. 1. de Mir. S. Bened. num. 13. & concil. Cloveshovienſe cap. 24. apud Spelmannum tom. 1. CAPUT LVIII.

ET SIT IN CELLA HOSPITUM PAUCIS DIEBUS. Quid autem in ea facturus, quamdiuve immoraturus arbitrarium cenſent Richardus de S. Angelo, & Boherius. Sed rem tum ex antiquis Regularum conditoribus, tum ex Benedictinæ Commentatoribus diſcere licet: [Cùm igitur, inquit Caſſianus, quis ſuſceptus, & hac perſeverantia, quam diximus, comprobatus, ac depoſitis propriis veſtimentis, habitu monaſteriali fuerit accinctus, non ſtatim congregationi fratrum commiſceri permittitur, ſed deputatur ſeniori, qui ſeorſum haud longè à veſtibulo monaſterii commanens habet curam peregrinorum, & advenientium deputatam; eiſque omnem diligentiam ſuſceptionis & humanitatis impendit; cúmque ibidem integro anno deſerviens abſque ulla querela ſuum circa peregrinos exhibuerit famulatum, imbutus per hoc prima inſtitutione humilitatis ac patientiæ, atque in ea longa exercitatione præcognitus, admiſcendus ex hoc congregationi fratrum.] Simili modo Regula Tarnatenſis: [Uni de ſenioribus deputatus tamdiu jubeatur advenientibus deſervire, quo uſque ejus devotio fuerit patientia teſte demonſtrata.] Regula S. Iſidori: [Qui renuntians ſæculo ad monaſterium venerit, non ſtatim in cœtum delegandus eſt Monachorum; vitam enim uniuſcujuſque in hoſpitalis ſervitio tribus menſibus conſiderari oportet.] Regula S. Fructuoſi: [Hoſpitibus ſive peregrinis ſtramina comportabit, aquam calefaciens pedibus, & omnia humiliter miniſteria exercebit; faſcemque lignorum ſuo quotidie

In cella hoſpitum ſerviturι hoſpitibus ſuſcipiendi.

Lib. 4. c. 7.

Cap. 1.

Cap. 4.

Cap. 11.

Bbbbb

CAPUT LVIII. dorſo ferens hebdomadariis tribuit.] Regula Magiſtri: [In quibus duobus menſibus ſub cura illorum fratrum, qui peregrinos cuſtodiunt, & ipſi ſimiliter ex improviſo cuſtodiantur; & in cella peregrinorum dormiant, ut ingreſſus illorum vel exitus in monaſterio cuſtodum præſentia videatur.] Eodem fortè etiam reſpexerit S. Baſilius cum ſcripſit: [Priuſquam corpori fraternitatis inſeratur, oportet ei injungi quædam laborioſa opera, & quæ videantur opprobrio haberi à ſæcularibus; & obſervare oportet ſi libenter hæc & liberè ac fideliter expleat, nec confuſionem eorum graviter ferat, vel etiam ſi in labore impiger inveniatur, & promtus.] Denique Hildemarus: [Deinde ſuſcipiatur in cella hoſpitum adhuc laicus; debet enim illum ſuſcipere qui hoſpitalem tenet, & debet illi imperare, ut diſcalciet hoſpites, & faciat focum, & ſerviat quæ neceſſaria ſunt hoſpitibus: Et debet ille frater hoſpitalis illum ammonere qualiter obediens & mortificatus eſſe ſtudeat: ſi autem illum cognoverit frater hoſpitalis per duos menſes; tunc debet illi legi Regula.] Tandem concilium Aquiſgranenſe: [Novitio non facilis in monaſterium tribuatur ingreſſus, & ut in cella hoſpitum probationis cauſſa hoſpitibus ſerviat paucis diebus.] Sed hæc jam dudum abiere in diſſuetudinem; nam Cluniacenſes novitios in hoſpitio niſi unum diem non retinebant ex Udalrico lib. 2. cap. 1. Ciſtercienſes tres dumtaxat ex lib. Uſuum cap. 102. Camaldulenſes tres vel quatuor ex eorum Conſtitutionibus cap. 58. Valliſoletani tamdiu quoad Regulam à capite ad calcem perlegerint, & generali peccatorum confeſſioni præparandæ dies aliquot inſumſerint ex Conſtitutionibus eorum cap. 58.

Cap. 87 · *Apud Ruff cap. 6.* · *Can. 34.*

Cella novitiorum à conventu ſeparata.

POSTEA AUTEM SIT IN CELLA NOVITIORUM. Hæc cella à communi fratrum habitaculo erat ſeparata, velut alterum monaſterium, ſuum habens clauſtrum, refectorium, coquinam, dormitorium, infirmitorium, lavatorium, ut patet ex antiqua delineatione monaſterii S. Galli; idque omnino ad mentem priſcorum Monachorum, qui novitios corpori congregationis miſceri haud patiebantur, ut videre eſt apud Caſſianum lib. 4. cap. 7. jam citato, in vita S. Sabæ tom. 3. Monumentorum eccleſiæ græcæ, in Regula S. Ferreoli cap. 5. S. Fructuoſi c. 22. apud Bedam in lib. 4. Hiſtoriæ Gent. Angl. cap. 23. & in vita S. Auſtrudis Abbatiſſæ Laudunenſis num. 34. Ejuſdem cellæ fit mentio in vita S. Hermelandi, in vita S. Guillelmi Ducis & Monachi Gellonenſis, in Reginonis Chronico, apud Leonem Oſtienſem in Chronico Caſſinenſi lib. 3. cap. 31. apud Udalricum lib. 2. cap. 2. in Statutis Petri Venerabilis num. 19. & alibi paſſim. De ea mſſ. Farfenſis monaſterii Conſuetudines: [Conſtruatur cella novitiorum, & ſit angulata in quadri modis: videlicet prima ubi meditentur, in ſecunda reficiant, in tertia dormiant, in quarta latrina ex latere.]

Poſtea verò ſucceſſu temporis cœperunt novitii commiſceri profeſſis. Udalricus loquens de Cluniacenſibus: [Quando pauciores ſunt, non ſeparatim dormiunt.] Statuta Lanfranci cap. 18. [In cella novi-

ſiorum dormiat, aut in dormitorio; ſi cœnobium cellam hujuſmodi non habet, in clauſtro ſeparatim ſedeat cum magiſtro ſuo in loco novitiis deputato.] Sed tandem Clemens Papa VIII. antiquam formam reſtituere conatus eſt, decernens, ut in omnibus Ordinibus novitiatus haberetur communis, in quo novitii loco à profeſſis ſeparato educarentur. CAPUT LVIII.

Ubi meditetur. In hoc quod dicit meditari, inquit Bernardus Caſſinenſis, [intelligit & lectionem, & meditationem, & orationem, & pſalmodiam, & omnia quæ ad ſpiritales actus comprehendantur, ut ſit hìc meditatio quaſi genus.] Concinunt Boherius, & Turrecremata; ſed & Smaragdus: [Meditetur, inquit, in canticis, & pſalmis, & hymnis, ſive in regularibus præceptis, quibus tradendus eſt, obſervandis.]

Manducet. Cùm eadem omnino diſciplina, qua Monachi profeſſi, ita ut [cum manducat lectionem audiat, & ſileat,] ſicuti loquitur Hildemarus: Audiendus eſt hanc in rem Udalricus: Novitii [quando ſunt pranſuri, ante conventum exeunt de eccleſia, & lotis manibus incedunt ad coquinam regularem, ut ſinguli fabas ſuas apportent: ad generale quoque apportandum, vel ad pulmentum tanti ſurgunt de menſa, quanti opus fuerit, & ille voluerit; qui in loco Cellerarii eis ſervit; nam & lectiones habent, & ſcillam; & aliis modis ſimulant eamdem diſciplinam, quam nos in refectorio habemus.] Caſſinenſes verò hunc in locum declarant, [quod Novitii in refectorio comedant ſimul cum Monachis, ſed in menſa ſegregata ab eis, ubi commodè videri poſſint à Patribus.] *Lib. 2. c. 2.*

Et dormiat. Et ſimul cum eo novitiorum Magiſter, qui ut in eos omnem ſollicitudinem habere poſſit, ab eis ſeparari non debet: unde & Hildemarus: [Ille Magiſter novitiorum debet cum illo manducare, & dormire, & per omnia intentus debet eſſe, & nullo modo debet illum dimittere; & ita debet ammoneri, & corrigi, & excommunicari, & flagellari ſicuti Monachum.]

Et senior ei deputetur talis, qui aptus sit ad lucrandas animas. Quia novitios ab omni fratrum conſortio ſegregaverat, & ſolos remanere non parvi eſſet periculi; ſapientem eis ſeniorem, aptum ad lucrandas animas præficit, qui eos in vita religiosè inſtituenda informet. Quod ſic intelligit Haeftenus, ut ſingulis novitiis ſinguli ſeniores deputandi ſint: at quæ ad id probandum profert, minimè evincunt. Et certè ſi ſingulis novitiis ſinguli præficerentur Magiſtri; jam non ſeparati, ſed profeſſis permixti habitarent, nec neceſſe foret ſeparatam eis aſſignare cellam, cùm novitiorum numerus aliquando accedat ad numerum profeſſorum. Adde quod difficile eſſet tot in congregatione reperire Magiſtros: nam etſi nullo negotio invenias qui regantur, ægrè tamen reperies qui regere poſſint; maximè in Haefteni ſententia, qui ſeniorem non tantùm moribus, ſed & ætate requirit. Notat enim tria in eo requiri. *An ſingulis novitiis ſinguli præficiendi Magiſtri. Lib. 4. tract. 4. diſq. 1.*

Caput LVIII. Tria in Magiſtro noviciorum requiſita.

Primum ut ſit ætate & moribus ſenex; quia inquit, veriſſima eſt Caſſiani ſententia; non poſſe alios utiliter inſtitui ab eo, [qui virtutum laborioſa certamina reipſa non fuerit expertus; harum enim rerum ratio nequaquam poteſt otioſa meditatione doctrinaque verborum vel tradi, vel intelligi, vel memoria contineri; totum namque in ſola experientia uſuque conſiſtit.] Secundum ut ſit aptus ad lucrandas animas; qualem deſcribit S. Baſilius his verbis: [In omnibus deinceps delectæ tibi vitæ ſtudiis certiſſimum ducem ſequaris ejuſmodi, videlicet qui certum iter ad Deum volentibus pergere ſciat commonſtrare, qui ornatus ſit virtutibus, cujus univerſæ totius vitæ actiones teſtimonio ſint, caritatem in eo erga Deum ineſſe, qui divinarum litterarum ſcientiam habeat, virum integrum, ab avaritia abhorrentem, minimè libenter gerendis ſe negotiis admiſcentem, quietum, amantem Deum, egentium ſtudioſum, minimè iracundum, immemoremque injuriarum, natura propenſum ad eos docendos qui ad ipſum accedant, quem gloria inanis non inflat, ſuperbia non extollat, adulatio non frangat, ſeverum atque conſtantem, cui denique Deo nihil ſit potius.] Tertium ut ſollicitè intendat ſuper novitios: quonam verò extendere ſe debeat ejus ſollicitudo, S. Pater explicat his verbis.

Sermon. de Abdicat. Rerum.

Verè quærere Deum quid.

Et sollicitus sit si revera Deum quærit. Quid ſit reverà & in ſimplicitate cordis, ut aiunt, quærere Deum docet S. Bernardus, ſcilicet [non aliud tanquam illum, non aliud præter illum, non aliud poſt illum.] Et infrà ait: [Si nolumus fruſtra quærere Deum, quæramus veraciter, quæramus frequenter, quæramus perſeveranter; ut nec præ illo aliud, nec cum illo aliud, nec ab illo ad aliud convertamur: facilius eſt enim cælum & terram tranſire, quàm ut ſic quærens non inveniat, ſic petens non accipiat, ſic pulſanti non aperiatur.]

Serm. 37. de diverſ. vide Serm. 75. 84. 85. in Cant.

Jam verò ſi quis quærat quibus indiciis dignoſcatur novitius ita quærere Deum; reſpondet Adam Abbas Perſenniæ in epiſtola ad Oſmundum Monachum: [Certè ſi ad illa tria ipſum Magiſter paratum invenerit; ſi in opere Dei ipſum fervere cognoverit; ſi bono & læto animo bonum obedientiæ ſuperioribus, coæqualibus, inferioribus exhibentem; ſi ad perferenda opprobria patientem; poteſt intelligere quod verè Deum quærit; ſi tamen felici perſeverantia felix initium claudere non omittit.]

Tom. 1. Miſcell. Baluz.

Ad opus Dei. Sive Divinum officium, ut videat [an ad horam Divini officii mox ut auditum fuerit ſignum relictis omnibus quælibet fuerint in manibus ſumma cum feſtinatione occurrat, an de nocte feſtinet alios prævenire ad opus Dei, num frequenter tardè occurrat, & qua ex cauſſa, an officium prævideat, & ſedulus ſit in addiſcendis iis, quæ illud concernunt,] ut loquitur Haeftenus. Sed Smaragdus paulò latius hìc opus Dei intelligit & extendit, nimirum [ad ea quæ propriè ad Deum pertinent, videlicet ad orationem, ad lectionem divinam, ad vigilias nocturnas, curſuſque diurnos, ad jejunium, & ad omne Divi-

Haeft. lib. 4. tract. 3. diſq. 5.

num officium.] Similiter Nicolaus de Fractura [ad ea per quæ itur ad Deum, ut ſunt horæ canonicæ, oratio Dominica, lectio, pſalmodia, & his ſimilia.] CAPUT LVIII.

AD OBEDIENTIAM. Utpote quæ proprius ſit vitæ cœnobiticæ ſcopus, in qua exercendus ante omnia novitius, à qua ſi vel minimum abhorruerit, à congregatione procul pellendus; nam ut rectè dicebat Guillelmus Abbas S. Theoderici; [animalem diſcretum, novitium prudentem, incipientem ſapientem, in cella diu poſſe conſiſtere & in congregatione durare impoſſibile eſt. Stultus fiat, ut ſit ſapiens; & hæc omnis ſit ejus diſcretio, ut in hoc nulla ſit diſcretio:] hinc & Severus Sulpicius de Monachis loquens: [Præcipua, inquit, ibi virtus & prima eſt obedientia; neque aliter adveniens ad monaſterium Abbatis ſuſcipitur, quàm qui tentatus priùs fuerit & probatus nullum umquam recuſaturus quamlibet arduum, ac difficile, indignumque toleratu Abbatis imperium.] Et Caſſianus: [Hæc erit ſollicitudo, & eruditio principalis, ut doceat juniorem primitus ſuas vincere voluntates, quem ſtudioſè in his ac diligenter exercens, hæc illi ſemper imperare de induſtria procurabit, quæ ſenſerit animo ejus eſſe contraria. Multis ſiquidem experimentis edocti tradunt Monachum, & maximè juniores, ne voluptatem quidem concupiſcentiæ ſuæ refrenare poſſe, niſi priùs mortificare per obedientiam ſuas didicerint voluntates.]

Novitius in obediētia exercēdus. *De vit. Solit. ad fratres de Monte Dei.* *Dial. 1. c. 11.* *Lib. 4. c. 8.*

AD OPPROBRIA. Quo nomine intelligit injurias, humiliationes, irriſiones, abjectiones, aliaſque tum animi tum corporis mortificationes. Et hoc quia, ut dicebat Abbas Eſaias, [nihil adeo utile eſt novitio Monacho ut contumelia; nam quemadmodum arbor ſingulis diebus irrigata, ſic novitius contumelia affectus, & tolerans:] unde & S. Baſilius: [Erga quoſvis probandi modus ſit, an ad omnis generis humilitatem citra verecundiam appoſiti ſint, ita ut viliſſima artificia injungi ſibi ſinant, quò certa ratione probetur, num utile futurum ſit eorum ſtudium: maximè verò ſi relicta quiſquam illuſtriore vita ad eam aſpiraverit vitæ humilitatem, quæ eſt ad ſimilitudinem Domini noſtri Jeſu-Chriſti; illi decernenda, & injungenda talia quædam, quæ apud ſæculares homines turpia ducuntur; & obſervandum an cum omni diligentia ſe non pœnitendum Domino operarium exhibeat.]

Ad opprobria. *Monum. eccleſ. Græc p. 445.* *Regul. fuſ. cap. 10.*

PRÆDICENTUR EI OMNIA DURA ET ASPERA. Primò quidem ad portam monaſterii antequam admittatur, ſecundò in cella hoſpitum poſtquam admiſſus eſt, tertiò in cella novitiorum ubi probandus eſt. Quid autem ſit prædicare dura & aſpera, ita explicat Adam Abbas Perſenniæ in præfata epiſtola: [Hoc ei prædicare non eſt aliud quàm ex ſcripturis, aut ex propriis exemplis oſtendere artam & arduam eſſe viam, quæ ducit ad vitam: quam viam procul dubio non incedit, qui intrare per anguſtam portam juxta præceptum Domini non contendit.]

Tom. 1 Miſcell. Baluz.

Porro etſi [dura & aſpera quaſi idem videntur eſſe, inquit Bernardus Caſſinenſis, illa tamen ſunt propriè dura, quæ ſunt per perſe-

Dura & aſpera quid differant.

CAPUT LVIII. verantiam durabilia; nam fortè per duos aut tres dies quis jugum Ordinis leviter portare poſſet, ſed non amanti ad finem uſque perſeverare valde difficile eſſet. Aſpera verò ſunt cibus regularis, abſtinentia Ordinis, durus lectus, continuum ſilentium, prolixum officium, longæ vigiliæ, abjectio ſui, dura imperia Prælati, patientia in adverſitatibus, totalis abrenuntiatio mundi, & affectionis conſanguineorum, & omnium propinquorum, vivere ſine proprio, & ſine propria voluntate, & ſimilia.]

ET SI PROMISERIT DE STABILITATIS SUÆ PERSEVERANTIA. Ideſt promiſſurum ſe dixerit, quia adhuc promiſſio ejus, quæ ad profeſſionem pertinet recipienda non eſt, inquiunt Bernardus Caſſinenſis, Richardus, & Boherius.

POST DUORUM MENSIUM CIRCULUM. Quos in hoſpitio vult tranſigi Hildemarus, reliquis decem in cella novitiorum peragendis; quamvis æquior Regulæ ſenſus indicare videatur integrum probationis annum in cella novitiorum eſſe tranſcurrendum, ut etiam haud obſcurè docent Smaragdus, Bernardus Caſſinenſis, & Boherius, qui exponentes ſequentia verba: *ducatur in ſupradictam cellam novitiorum*, ſupponunt exiviſſe ex ea lectionem Regulæ audiendi gratia.

Regula novitiis legēda

ET LEGATUR EI HÆC REGULA PER ORDINEM. Juxta priſcorum Monachorum inſtituta, quæ venientibus ad converſionem, ut ſciant ad quid ingrediuntur, legi Regulam mandant, ut videre eſt Regula tertia SS. Patrum cap. 1. In Regula S. Cæſarii ad Virgines in recapitulatione cap. 8. In Regula S. Aureliani cap. 1. S. Ferreoli cap. 5. Tarnatenſis monaſterii cap. 1. & Magiſtri. A quibus, ſi S. Cæſarium excipias, in hoc tantum differt S. Benedictus, quod illi ſemel tantùm introeunti ſive admiſſo legendam decernunt Regulam; S. Benedictus verò ter in ipſo probationis anno; cujus ſtatutum renovavit Gregorius Papa IX. in Conſtitutione pro Monachis Benedictinis decernens, ut admittendis [novitiis dura prædicentur & aſpera; & eiſdem admiſſis legatur, & exponatur Regula ter in anno, probationis terminis à B. Benedicto conſtitutis.]

Et exponenda

Hanc lectionem fieri *per ordinem* S. Pater inſtituit, quod Bernardus Caſſinenſis exponit, ut non ſit [ſuperficialis, ſed diligens, & expoſitiva, & intelligibilis. Et hoc eſt, inquit, legere per ordinem.] Hinc & Hildemarus: [Bene dixit legatur ei Regula per ordinem, ut ſciat quid obſervare debeat, & manifeſtare illi debet totum ſenſum Regulæ.]

In capitulo ſeu auditorio vel hoſpitio.

Locus autem huic lectioni deputatus erat capitulum ſeu auditorium, ut patet ex Smaragdo, & Bernardo Caſſinenſi; quorum primus exponens illud Regulæ: *Ducatur in ſupradictam cellam novitiorum*, [Intelligitur, inquit, exiſſe eum ab ipſa cella novitiorum, & veniſſe ad auditorium, ſive ad eum quem Abbas elegit locum, & ibi audire Regulæ præceptum; & tunc iterum reverti in cellam novitiorum.] Alter verò in eumdem locum: [Quia de illa exierat, ut admonitionem Abbatis

audiret, & ſuam ipſe voluntatem de ſtando, vel exeundo dicere poſſet; exierat enim ad aliquod auditorium, vel ad ipſum capitulum.] Sed Hildemarus hoſpitium deſignat: [Sub duobus vel tribus diebus poteſt illi legere Regulam, & manifeſtare ſenſum Regulæ.....deinde poſtquam in hoſpitali legerit Regulam] &c. Præter hanc Regulæ lectionem, Concilium Aquiſgranenſe decernit, [ut Monachi omnes, qui poſſunt, Regulam memoriter diſcant.] Idem præſcribunt Conſtitutiones Othoboni Legati in Anglia anno 1248. apud Spelmannum tom. 2. Conc. Angliæ pag. 285. CAPUT LVIII.

ET DICATUR EI. Scilicet in capitulo, coram omnibus ex lib. Uſuum Ciſtercienſium.

ECCE LEX. Legem nuncupat ſuam Regulam, de qua appellatione videſis Haeftenum l. 2. tract. 2. diſq. 1.

SUB QUA MILITARE VIS. Appoſitè hunc in locum Smaragdus: [Non ait ecce lex ſub qua quieſcas, vel vacans otio quietus vivas; ſed ſub qua militare vis, inquit, ut intelligas, quia militia eſt vita hominis ſuper terram, & ſicut mercenarii dies ejus.]

TUNC DUCATUR IN SUPRADICTAM CELLAM NOVITIORUM. Fratrum orationibus commendatus ex Udalrico l. 2. c. 26. [& aliquando, inquit, ſi videtur unum pſalmum poſt ſingulas horas in illo die cantari] Abbas jubeat.

ET ITERUM PROBETUR IN OMNI PATIENTIA. Nam ut dicit Guillelmus Abbas S. Theoderici, [Pia ſimplicitas, & in profeſſione religionis, & ſolitudinis novus homo, qui non habet vel rationem ducentem, vel rationem trahentem, vel diſcretionem moderantem; ſed vi quadam utitur in ſemetipſum, tanquam à figulo figmentum lege quadam mandatorum Dei quaſi manibus alienis faciendus eſt, & formandus in omni patientia, & in rota volubilis obedientiæ, & in igne probationis ſuæ plaſmatoris & formatoris ſui voluntati & arbitrio ſubdendus.] &c. Atque ita S. Plato in monaſterium Symbolorum admiſſus, [omnia rectè faciens, reprehendebatur coram hoſpitibus, & veluti ſi laudatus fuiſſet, perſeverabat immotus: vir laude digniſſimus legebat, audiente fraternitate, ut congruum erat; & velut ſi obſonè vitioſéque legiſſet, caſtigatus verecundabatur ſapientiſſimus] &c. quemadmodum ſcribit Theodorus Studita in ejus vita n. 12. Vide Petr. Bleſenſ. epiſt. 13.

Novitii in omni patientia probandi.

Ad Frat. de Mont. Dei num. 17.

Bolland. 4. April.

Tempus probationis annuum.

SUSCIPIATUR IN CONGREGATIONE. Poſt expletum ſcilicet annum, quod temporis ſpatium ad probandos tyrones præfixerant ſibi veteres Monachi, ut patet ex hoc Caſſiani teſtimonio: [Cúmque integro anno deſerviens abſque ulla querela ſuum circa peregrinos exhibuerit famulatum..... admittendus ex hoc congregationi fratrum, alii traditur ſeniori, qui decem juvenibus præeſt.] Ex Regula S. Cæſarii ad Virgines: [Ei ergo quæ Deo inſpirante convertitur, non licebit ſtatim habitum religionis aſſumere, niſi antea in multis experimentis fuerit voluntas illius approbata, ſed uni ex ſenioribus tradita annum

Lib. 4. cap. 7.

Cap. 3.

CAPUT LVIII. integrum in eo quo venit habitu perſeveret.] Ex Regula S. Ferreoli : [Si quis veniat religionem expetens, monaſterium intraturus, niſi elapſo priùs anni circulo, vel certè ſi Abbati viſum fuerit aliquantulum temperare, antequam ſex menſium dierum numerus compleatur, Monachorum contubernio non jungatur.] Ex Regula Tarnatenſi : [Et niſi expleto anno nullus mutare habitum permittatur.] Ex Regula 1. S. Fructuoſi : [Sicque anno illo integro uni ſpiritali traditus ſeniori, non ſtatim commiſcendus erit congregationi.] Ex 2. Regula : [Anno integro à cunctis fratribus ex induſtriâ conviciis comprobatur.] Denique ex Regula Magiſtri : [Cum ergo ex illa die omnia cum ceteris fratribus inculpabiliter in monaſterio per annum integrum expleverit ; tunc demum ſine aliqua dubitatione tondeatur, vel ei ſancti propoſiti veſtes mutentur.] Quamvis annuam probationem aliquando ex juſtis rationibus contrahi permittant S. Cæſarius, S. Ferreolus, S. Fructuoſus, Regula Tarnatenſis, & quidem S. Ferreolus ad ſex menſes. Illud etiam contrahit S. Iſidorus ad trimeſtre ſpatium in Regulæ c. 4. Sed in Acæmetarum monaſterio ſufficiebat dierum quadraginta probatio, ut conſtat ex vita S Johannis Calybitæ, qui ſæculo IV. florebat ; cuique in congregatione admitti poſtulanti Abbas reſpondiſſe dicitur : [Nobis mos eſt, ut qui vitam Monaſticam profiteri velit, quadraginta dies apud monaſterium maneat ; & cùm exercitationis Regulam conſideraverit, ita tondeatur.] Licèt ille moræ impatiens ab Abbate obtinuerit, ut eadem die [& ad monaſterium venerit, & Monachus ſit factus.] Quapropter haudquaquam mirum videri debet quod ait Petrus Venerabilis, ad S. Bernardum ſcribens : [Nos quando expedire videmus annum ad novitii ſuſceptionem integrum expectamus : aliquando poſt dimidium annum ceteris illum fratribus aggregamus : multotiens non tantùm menſem, aut hebdomadam ; ſed nec biduum præſtolamur : ſemper tamen quod animabus utilius eſſe perpendimus facere non differimus ; ſic caritatem ſequentes, Regulam ſequimur.] Et in Statutis : [Statutum eſt ut pro annua & regulari probatione, ſaltem menſtrua, hoc eſt unius menſis probatio erga novitios obſervetur antequam voto promiſſæ obedientiæ aſtringantur.] Porro quamvis hæc praxis explicitè in Regula non contineatur, eam tamen his rationibus defendere nititur.

Cap. 5. *Cap. 1.* *Cap. 21.* *Cap. 18.* *Cap. 90.* Aliquando contractum *Bolland. 15. Ianuar.* *Lib. 1. epiſt. 28.* *Statut. 37.*

Certis rationibus. Primò, Quia nec Dominus, nec Apoſtoli accedentes ad fidem in annum repellebant ; ſed volenti abire tantùm ad ſepeliendum Patrem Chriſtus non permiſit.

Secundò, [Nec contrarii ſumus Regulæ, inquit, quoniam caritatis oculum erga ſalutem proximi apertum habemus ; perpendimus enim quia ſi eum ab Ordine noſtro tam aſperè deterreremus, ad ſæculum convertens poſt Satanam converteretur ; & qui in ſalutem venerat, in perniciem laberetur.... Pertractamus & hoc quia ſæpe etiam invitis bona præſtantur : hoc dicimus quod apud nos ſæpe contingere cernimus : nonnulli huic jugo colla ſubmittentes poſt aliquantum temporis

diverſis

diverſis ſeu tentationibus, ſeu tribulationibus oppreſſi, ad feces mundi, quas dimiſerant reverterentur, niſi cogitarent quod ſemel fecerunt non poſſe abſque damnatione æterna prævaricari; qui ſi aliquando hoc præſumunt, poſtmodum tamen hoc timore compulſi ad ovile revertuntur; & quia ſe aliter ſalvari non poſſe cognoſcunt; velint nolint, ſervant quod voverunt.]

Tertiò, adverſariis objicit, & propoſito ſuo adaptat illud Regulæ: *Sic Abbas omnia temperet, atque diſponat, ut animæ ſalventur.*

Quartò, quòd caritatis intuitu plerumque eccleſiæ Magiſtris Patrum inſtituta tranſgredi licet, & ad utilitatem animarum Regularum præcepta moderari; id quod multis probat exemplis, & fuſiſſimè tractat.

His accedit Petri Damiani teſtimonium, qui relato Regulæ textu, *Noviter quis veniens ad converſionem non tam facilis tribuatur ingreſſus, ſed ſicut ait Apoſtolus: Probate ſpiritum ſi ex Deo eſt*; ex eo ſic infert: [In quibus verbis patenter cognoſcitur, quia quiſquis ad converſionem Divino ſpiritu provocatus acceſſerit, tam moroſæ probationis interſtitio penitus non egebit.]

Opuſc. 26. cap. 9.

Sed iſtis rationibus refragatur iſtud Alexandri II. Papæ ſuffragium: [B. Benedicti Regula, & præcipuè patris & prædeceſſoris noſtri ſancti Gregorii canonica inſtitutio interdicit Monachum ante unius anni probationem effici.] Quidquid ſit, ſive licitè, ſive illicitè ante expletum probationis annum quis profiteatur, validam eſſe profeſſionem, ſi ex utriuſque partis conſenſu fiat, declaravit Innocentius III. aſſerens [Tempus probationis à S. Patribus fuiſſe indultum non ſolùm in favorem converſi, ſed etiam monaſterii, ut & ille aſperitates iſtius, & iſtud mores illius valeat experiri. Si tamen ante tempus probationis regulariter præfinitum, is qui converti deſiderat, habitum recipit, & profeſſionem emittit, Abbate per ſe vel per alium profeſſionem recipiente, monaſticum & monachalem habitum concedente, uterque renuntiare videtur ei, quod pro ſe noſcitur introductum: ideoque obligatur per probationem emiſſam pariter & acceptam ad obſervantiam regularem, & verè Monachus eſt cenſendus, quia multa fieri prohibentur, quæ ſi facta fuerint obtinent firmitatem.]

17. q. 2. c. Gonſaldus.

Validaque eo caſu fuit profeſſio.

3. Decretal. de Regul. &c. cap. Ad Apoſtolicam.

Nunc verò ex decreto concilii Tridentini emiſſa ante annuum probationis tempus profeſſio nulla cenſetur. Nec immerito: nam ut objiciebant olim Cluniacenſibus Ciſtercienſes, [inde contigit, ut quia incautè recipiuntur, incautiùs recepti converſentur; & quia ad quod veniunt venientes non intelligunt, jam ceteris ſociati, quid agere debeant neſciunt; dumque in ſtadio more Athletarum ante pugnam non exercentur, ad conflictum venientes, cùm pugnare debeant fugiunt; & cùm fortiter dimicantes vincere, ut pote talium inexperti vincuntur.] Unde non ſine cauſſa Fuldenſes olim Monachi in ſupplici ad Carolum Magnum libello poſtularunt, [ut nullus ante probationem ſuſcipiatur, neque corpori monaſterii ſocietur, ne fortè aliquis magis propter commoda terrena, quàm propter æternæ vitæ amorem ſe mo-

Nunc meritò invalida.

Seſſ. 25. de Regul. c. 19.

Petr. Vener. lib. 1. epiſt. 28.

Num. 7.

CAPUT LVIII. naſterio ſociare voluerit, & receptus inhoneſto ſuo more conturbet fratres.] Et concilium Cloveshoviæ an. 747. celebratum can. 24. decernit, [ut ſiquis ſæcularium ſanctæ profeſſionis famulatum ſubire deſiderat; non antea tonſuræ habitum ſuſcipiat, quàm illius converſatio & mores ac morum qualitas ſecundùm monaſticæ Regulæ definitionem manifeſtius probetur juxta Apoſtolicum præceptum : Probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt, niſi aliqua rationabilis cauſſa, ut ante ſuſcipiatur in congregationem, perſuadeat.]

Apud Spel. tom. 1. conc. Angl.

Annus probationis quando incipiat.

Sed quæritur quandonam cenſendus ſit incipere probationis annus. Si Smaragdo fides ſit, [hic anni curſus impletur novitio à tempore quo pulſans venit ad monaſterium, cui & ordinatim in hoc anni circulo ter lecta eſt Regula demoranti adhuc in cella novitiorum.] Hildemarus probationis annum incipit à tempore quo cellam hoſpitum ibi ſerviturus ingreditur, duos nimirum menſes in hoſpitio, decem dumtaxat in cella novitiorum vult demorari novitium. Ciſtercienſes à die quo cellam novitiorum inhabitat ex lib. Uſuum cap. 102. Idem ſentire videtur Boherius, dum menſes duos in cella novitiorum tyrones manere requirit, antequam eis primò Regula legatur. Burſfeldenſes à die quo novitius noviriali veſte indutus eſt.

Probatio duorum annorum

Lib. 8. epiſt. 23.

Sed qui fortè nonnullis prolixior viſus eſt ad probandos novitiorum mores anni circulus, ab aliis plus æquo brevior judicatus eſt: cui conſequenter alterum annum adjiciendum eſſe exiſtimavit S. Gregorius Papa, Fortunato Epiſcopo Neapolitano ſic ſcribens: [Monaſteriis omnibus fraternitas veſtra interdicat, ut eos, quos ad converſionem ſuſceperint, priuſquam biennium in converſione compleverint, nullo modo audeant tonſurare; ſed hoc ſpatio vita moreſque eorum ſollicitè comprobentur, ne quis eorum aut non ſit contentus eo quod voluit, aut ratum non habeat quod elegerit: nam cum grave ſit inexpertos hominum obſequiis ſociari, quis poſſit dicere quanto ſit gravius ad Dei ſervitium improbatos applicare?]

Item trium annorum.

Lauſ. c. 38.

Sed neque hoc ſpatio contenti fuere nonnulli. Regula S. Pachomio ab Angelo tradita triennium præſcribit; in ea ſiquidem, prout extat apud Palladium, hæc lego: [Qui ſemel ingreditur, nec poteſt cum eis ad triennium ſuſtinere certamen, non admittes; ſed cùm opera fecit difficiliora, ſic prodeat poſt triennium.] Atque huc reſpicere videtur Johannes Antiochenus in oratione in monaſt. donationes laicis num. 14. ubi ſic ſcribit: [Sacra Monachorum lex præcipit, ut qui mundo mundique rebus jam renunciat, à monaſterii Præpoſito ac fratribus recipiatur: per integrum triennium verò probetur ſi fieri poſſit Monachus; & ſiquidem viſus fuerit idoneus, tondeatur, & cooptetur ad Monachorum collegium; ſin minus, redeat unde profectus eſt.]

Tom. 1 mon. eccleſ. Græc.

Hanc quoque triennalis probationis regulam tam civilibus, quàm eccleſiaſticis legibus confirmatam reperimus. Juſtinianus Imperator in Novella 5. ſic loquitur: [Sancimus ſacras ſequentes regulas eos qui ſingularem converſationem profitentur, non promtè mox à reverendiſſi-

... præſulibus venerabilium monaſteriorum habitum percipere monachalem; ſed per triennium totum, ſive liberi fortè ſint, ſive ſervi tolerare, nondum monaſticum habitum promerentes, ſed tonſura & veſte eorum qui laici vocantur uti, & manere.] Et paulò pôſt: [Cùm trienno toto in ea vita permanſerint, optimos ſemetipſos & tolerabiles aliis Monachis & Præſuli demonſtrantes, hos promereri veſtem atque tonſuram.] Idem tamen Imperator alibi ita habet: [Si quis ad monaſticam venire vitam voluerit, jubemus ut ſiquidem de eo conſtet, quod nulli ſervili conditioni obnoxius ſit, præſul monaſterii habitum illi quando ſibi viſum fuerit adhibeat: ſi de eo non conſtet, cuinam conditioni obnoxius ſit, intra tres annos habitum is monaſticum non aſſumat; ſed intra prædictum tempus monaſterii Præſul periculum facito, ſi pedem referre velit.] In conciliis etiam Conſtantinopolitanis I. & II. can. 5. decernitur, [ut nemo Monachi habitu dignus putetur, priuſquam triennii tempus eis ad experientiam relictum eos probatos & dignos eſſe tali vita oſtendit.] Similiter in concilio Aurelianenſi V. can. 19. Sanctimonialibus, quæ non perpetuò tenentur incluſæ, probationis triennium ante habitus ſuſceptionem decernitur. Idem obſervari voluit S. Gregorius erga milites, quos monaſtico habitu indui vetuit, [niſi eorum vita ſubtiliter fuerit inquiſita; & juxta normam regularem, inquit, debent in ſuo habitu per triennium probari, & tunc monachicum habitum Deo auctore ſuſcipere.] Vide Mabillonii tom. 2. Analect. pag. 207.

CAPUT LVIII. — *Novell. 123.* — *Lib. 7. epiſt. 11.*

Multò ſeverior extitit quorumdam Monachorum diſciplina, qui ſuos tyrones ad multos annos probabant. Sic Iſidorus quidam Alexandrinæ civitatis Primarius in monaſterium veniens, teſte S. Johanne Climaco, [cùm ſeptem annos peregiſſet, atque ad profundiſſimam humilitatem compunctionemque perveniſſet; voluit Pater poſt incomparabilis viri tolerantiam, cujus ſuperiori tempore aptum documentum dederat, hunc fratribus connumerare.] At multò magis ſtupendum videtur quod de alio fratre, cui nomen Abbacyto, refert idem auctor: hic enim interroganti cur quotidie à menſa expulſus juberetur incœnatus dormire, reſpondit: [Crede mihi Pater, probant me Patres mei utrum Monachus eſſe cupiam; non autem verè id faciunt: quam ego Patris aliorumque intentionem non ignorans, leviſſimè ac ſine ulla moleſtia omnia tolero; & ecce XV jam annum ego iſtud cogitans, ſicut & ipſi quando monaſterium intravi dixerunt mihi, quod uſque ad trigeſimum annum renunciantes probare ſolerent.]

Septem annorum. — *Gradu. 4.* — Triginta. — *Ibidem.*

SCIENS LEGE REGULÆ CONSTITUTUM, QUOD EI EX ILLA DIE NON LICEAT DE MONASTERIO EGREDI. Ut ſcilicet ad ſæculum revertatur; quia ut dicit S. Leo Papa ad Ruſticum Epiſcopum ſcribens: [Propoſitum Monachi proprio arbitrio aut voluntate ſuſceptum deſeri non poteſt abſque peccato.] Ita citatur in excerptis Egberti Epiſcopi Eboracenſis apud Spelmanum tom. 1. concilii Angl. anno 750. & à Gratiano 20. quæſt. 3. cap. *Propoſitum*; hinc

Monachis profeſſis non licere ad ſæculum reverti.

CAPUT LVIII. *Act. 5. can. 7.* Chalcedonenſe concilium: [Qui Monachorum vitam expetiverunt, ſtatuimus neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam; ſed hoc tentantes, & non agentes pænitentiam, quo minus redeant ad hoc quod propter Dominum primitus elegerunt, anathematiſari.] Idem docet S. Baſilius in Conſtitutionibus monaſticis cap. 22. S. Cæſarius in Regula ad Monachos & ad Virgines cap. 1. & Sanctus Aurelianus in Regula Monachorum cap. 2. Vide Petri Bleſenſis epiſt. 13.

NEC COLLUM EXCUTERE DE SUB JUGO REGULÆ, QUAM SUB TAM MOROSA DELIBERATIONE LICUIT EXCUSARE AUT SUSCIPERE. *Epiſt. 131.* Ad hunc locum reſpicere videtur Petrus Bleſenſis ad E. Priorem de Monaſteriolo ſcribens in hæc verba: [Quandoque in arbitrio fuit jugum Domini non recipere, ſemel autem acceptum non licebit abjicere: Deus ergo nunc exigit oblatum, qui non exegerat offerendum: voluntas in neceſſitatem tranſlata eſt, & vinculo profeſſionis arctaris reddere vota, quæ diſtinxerunt labia tua.]

Profeſſionis variæ formulæ. SUSCIPIENDUS AUTEM IN ORATORIO CORAM OMNIBUS PROMITTAT DE STABILITATE SUA ET CONVERSIONE MORUM SUORUM, ET OBEDIENTIA CORAM DEO ET SANCTIS EJUS. Formam hìc ſubſtantiamque profeſſionis monaſticæ S. P. Benedictus exprimit; cujus varias & ab antiquis nobis relictas hìc referre haud erit fortaſſis abs re.

Ex epiſtola Theodemari Abbatis Caſſinenſis ad Carolum Magnum.

IN nomine Domini. Promitto me ego ille in ſacro monaſterio B. Martyris, ſive Confeſſoris ill. ſecundùm inſtituta B. Benedicti coram Deo & SS. Angelis ſuis, præſente etiam Abbate noſtro illo omnibus diebus meis in hoc ſancto monaſterio à modo, & deinceps perſeveraturum, & in omni obedientia quodcumque mihi præceptum fuerit, obediturum. Ego ille talis hanc promiſſionem à me factam manu propria coram teſtibus ſcripſi & roboravi.

Ex Chartulario Bellilocenſi.

EGo frater Geraldus promitto ſtabilitatem meam loci iſtius ſecundùm Regulam S. Benedicti, & SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, in præſentia Domni Geraldi Abbatis, & ceterorum fratrum: & cedo aliquid de rebus meis ad iſtud monaſterium quod eſt conſtructum in honorem S. Petri, ubi vir venerabilis Geraldus Abbas præeſſe videtur,

Ex Smaragdo.

EGo ille in hoc monaſterio Sancti illius promitto ſtabilitatem meam, & converſionem morum meorum, & obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti coram Deo & ſanctis ejus,

Ex Udalrico lib. 2. cap. 27.

EGo frater promitto ſtabilitatem Monachi, & converſionem morum meorum, & obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti coram Deo, & Sanctis ejus, in hoc monaſterio, quod eſt conſtructum in honore B. B. Apoſtolorum Petri & Pauli in præſentia Domni N. Abbatis.

Ex mſ. codice S. Dionyſii in Francia.

EGo frater N. humilis Monachus monaſterii S. Dionyſii in Francia, Pariſienſis diœceſis, voveo & promitto Deo, * B. Mariæ, B. Dionyſio, B. Benedicto, & omnibus SS. & tibi Pater, obedientiam, caſtitatem, paupertatem: Inſuper promitto loci ſtabilitatem, morum converſionem, ſecundùm hujus loci conſtitutionem, & Patrum traditionem teſtibus præſentibus.

* Antiquus eſt iſte ritus vovendi vota ſua Deo & Sanctis ejus, ut patet ex mir. S. Marii Abbatis Bodanenſis Sæc. 1. Bened. *Videant illi qui in hac eccleſia Deo, & Sancto Mario morum ſtabilitatem promiſerunt.*

Ex 1. Commentario Boherii.

EGo frater P. B. promitto ſtabilitatem meam, converſionem morum meorum, & obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti coram Deo & SS. ejus, in hoc monaſterio S. Aniani, ad cujus honorem eſt conſtructum.

Eadem eſt formula Burſfeldenſium; Caſſinenſium verò, Valliſoletanorum, Sanctimonialiumque in Belgio habes apud Haeftenum lib. 4. tract. 5. diſq. 4.

Formula Ciſtercienſium.

EGo frater N. promitto ſtabilitatem meam, & converſionem morum meorum, & obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti Abbatis coram Deo, & omnibus Sanctis ejus, quorum reliquiæ hìc habentur, in hoc loco qui vocatur N. Ordinis Ciſtercienſis, conſtructo in honorem Beatiſſimæ Dei genitricis ſemper virginis Mariæ in præſentia Domni N. ejuſdem loci Abbatis.

Ex Statutis Guigonis cap. 23.

EGo frater ille promitto ſtabilitatem, & obedientiam, & converſionem morum meorum coram Deo & Sanctis ejus, & reliquiis iſtius Eremi, quæ conſtructa eſt in honorem Dei, & B. ſemper virginis Mariæ, & B. Johannis Baptiſtæ in præſentia Domni illius Prioris.

Ex Oratione Johannis Antiocheni in Monaſt. donationes laïcis tom. 1. Monum. eccleſ. græcæ.

REnuntio parentibus, fratribus, cognationibus, amicis, familiaribus, poſſeſſionibus, facultatibus, inanique & vanæ tum voluptati tum gloriæ: Et non ſolùm hæc abnego, ſed & animam meam juxta mandatum Domini: Et ſuſtineo omnem auſteritatem monaſticæ vitæ,

CAPUT LVIII. ac me ſervo in puritate, virginitate, & inopia propter regnum cælorum, perſtoque in monaſterio, & vita monachica uſque ad extremum halitum meum, &c.

Alias formulas vide in ſæculo 4. Bened. tom. 1. ſub finem.

Ut autem ad S. Regulæ textum revertamur, [Per lorum promiſſæ ſtabilitatis tanquam pia jumenta ad cæleſte præſepium religamur; per converſionem morum pietati Angelicæ ſimulamur; per exhibitionem obedientiæ ipſa Angelica miniſteria imitamur,] inquit Adam Abbas Perſenniæ ad Oſmundum Monachum ſcribens. Verùm quid hiſce tribus votis Deo promittatur paulò fuſius explicare neceſſum eſt. *Tom. 1. Miſcel. Baluz.*

De ſtabilitate. Licèt ſtabilitatem loci in nonnullis profeſſionis formulis ſpecialiter expreſſam videamus, non ea tamen una ſufficit, ad omnes voti ſtabilitatis partes explendas; ſed præterea requiritur ſtabilitas ſtatus, ſeu perſeverantia in arrepto vitæ monaſticæ propoſito, ut non obſcurè demonſtrat uſitata apud Cluniacenſes profeſſionis formula, qua non ſimpliciter *ſtabilitas* promittitur, ſed *ſtabilitas Monachi*; & edita ad calcem ſæc. IV. Bened. prima petitionis formula, in qua novitius promittendam ſtabilitatem ita exprimit: [*Stabilitatem converſationis noſtræ* in congregatione veſtra, teſte Domino, devoto animo cum obſervatione Regulæ uſque in finem profitemur ſervare.] Atque ita fortè intelligendus eſt locus ex vita S. Remberti n. 12. ubi dicitur promiſiſſe *ſtabilitatem morum ſuorum.* *Sæc. 4. Ben. part. 2.*

Neque aliam nobis ſtabilitatis notionem exhibent, qui ſuper Regulam S. P. Benedicti ſcripſerunt auctores. Audiendus in hanc rem antiquiſſimus penè omnium Hildemarus: [Stabilitas, inquit, attinet ad perſeverantiam . . . . ſtare enim eſt in cœpto bono opere perſeverare. Ubi animadvertendum eſt, quia ſi non perſeveraverit in illo cœpto opere, aut deſiderio; ſed aut minus aliquid, aut ex toto non perſeveraverit, iſte talis ſi videatur ſtare in monaſterio, coram hominibus, tamen coram Deo non ſtat.] Non ergo ſola ſufficit ſtabilitas loci, niſi acceſſerit inſuper ſtabilitas in cœpto bono opere, & deſiderio perfectionis. Clarius Bernardus Caſſinenſis: [Per ſtabilitatem adſtringitur quod nullo modo deſerat Monachatum, & quod ſine neceſſitate & Superioris auctoritate non exeat monaſterium.] Idem docent Nicolaus de Fractura, Petrus Boherius, Johannes de Turrecremata, Columbanus Uranx, Antonius Perezius, & Benedictus Haeftenus l. 4. tract. 6. diſq. 5. Idem etiam inſinuat S. Bernardus ad Adam ſcribens in hæc verba: [Qua die autem (quod quidem Deus avertat) aliis incipiam vivere legibus, aliis moribus converſari, diverſis deſervire obſervantiis, adinvenire nova, extraneas uſurpare conſuetudines, tranſgreſſor profeſſionis, promiſſam ſtabilitatem jam non me tenere confido.] Et certè ipſe S. Benedictus ſtabilitatis votum explicuiſſe videtur, cùm profeſſionis emittendæ formam præſcripturus præmiſit: *Sciens lege Regulæ conſtitutum, quod ei ex illa die non liceat de monaſterio egredi, nec collum excutere de ſub jugo Regulæ, quam ſub tam moroſa deliberatione licuit excuſare aut ſuſcipere.* Duo ergo in- *Epiſt. 7.*

cludit ſtabilitatis votum, & perſeverantiam uſque ad mortem in monaſterio, & obſervationem Regulæ; id quod clarius alibi S. Pater explicat permittens monaſterio ſociari Clericum, ſi tamen *promittit de obſervatione Regulæ vel propria ſtabilitate*, quæ duo ſynonyma reddere videtur particula *vel.* CAPUT LVIII.

Maximè tamen S. Legiſlator ſtabilitate Monachos in monaſterio perpetuò retinere intendit, ad vitandas frequentes illas de monaſterio ad monaſterium tranſmigrationes, coercendoſque inquietos gyrovagorum diſcurſus: hinc S. Bernardus: [Præſcribat proinde ſtabilitatis pactum omni deinceps remiſſo deſcenſui, contentioſo diſceſſui, vago & curioſo diſcurſui, totius denique inconſtantiæ levitati.] Et primum Angliæ concilium apud Bedam ſtatuerat; [ut Monachi non migrarent de loco ad locum, hoc eſt de monaſterio ad monaſterium, niſi per dimiſſionem proprii Abbatis, ſed in ea permaneant obedientia, quam tempore ſuæ converſionis promiſerunt:] Et meritò quidem: nam ut dicebat Guillelmus Abbas S. Theoderici, [impoſſibile eſt hominem figere in uno animum ſuum, qui non affixerit in aliquo loco corpus ſuum.] Quod tamen non ſic capiendum eſt, quaſi æternæ ſeſe clauſuræ devoverent Monachi; licèt id præſcripſerit olim S. Aurelianus, & Vallisoletani in Hiſpania in profeſſione promittant ſtabilitatem *perpetuæ incluſionis.* Nonnulli enim ſunt caſus, & rationes, pro quibus licitè poteſt aliquis exire: tres recenſet Hildemarus, ſcilicet *pro melioratione, pro ſalvatione, atque obedientia.* Pro melioratione, ut perfectius in alio, quàm in proprio monaſterio vivat, licèt in eo obſervantia vigeat; pro ſalvatione, ut periclitantem in eo, quo ſtabilitatem vovit monaſterio, ſalutem ſuam tutetur; pro obedientia, quando Abbas jubet. Quatuor alias cauſſas aſſignat Julianus Pariſius in libro de prima vivendi ratione Ciſtercienſium 1. ad fundandum novum monaſterium. 2. propter inopiam illius cœnobii in quo vovit ſtabilitatem 3. ad agendam pænitentiam pro commiſſa aliqua culpa. 4. ad reformanda monaſteria quæ ab arctiori diſciplina deflexerunt. De ſecundo & tertio caſu extat Gregorii IX. decretum in Conſtitutione pro Monachis Benedictinis: [Si paupertas loci vel defectus loci, vel defectus Ordinis, ſeu pœna delicti hoc exigit, ut de ſedibus propriis Monachi aliqui emittantur; Abbates ad quos miſſæ fuerint perſonæ hujuſmodi, eas recipere non recuſent, quandiu viſitatoribus viſum fuerit expedire, niſi tales fuerint, quod eorum converſatio non poſſit ſine gravi ſcandalo tolerari: quod ſi eas recipere noluerint cùm poſſint, per viſitatores compellantur] &c. Vide Haeftenum lib. 4. tract. 6. diſq. 3. & 4.

De Præc. & diſp. — *Lib. 4. hiſt. cap. 5.* — *Ad fratr. de Monte Dei.* — Quibus caſibus poteſt aliquis egredi monaſterio.

Converſio morum duplex vulgò concipitur, à malo ad bonum, & à bono ad melius. Quæ Hildemaro dicitur *eradicatio vitiorum & plantatio virtutum*; per quam [Monachus obligat ſe ut non ſæculariter vivat, ſed mores ſuos ſecundùm Regulam dirigat,] ut poſt Bernardum Caſſinenſem, Nicolaum de Fractura, & Boherium, loquitur Johannes de Turrecremata. Sed Boherio in 2. Commentario [converſio morum in

De converſione morum.

CAPUT LVIII. hoc caſu eſt idem quod abrenunciatio mundanorum, quæ triplex eſt. Prima eſt, inquit, qua corporaliter univerſas divitias mundi, facultateſque contemnimus. Secunda, qua mores & vitia affectuſque priſtinos animi carniſque reſpuimus. Tertia, quo mentem noſtram de præſentibus univerſis ac viſibilibus evocantes futura tantummodo contemplamur, & ea quæ ſunt inviſibilia concupiſcimus,] quod deſumſit ex Caſſiani Collat. 3. cap. 6. At verò Richardus de S. Angelo hunc Regulæ locum exponens, & facta ſibi objectione, [quod aut habet bonos mores, aut malos. In primo caſu non eſt neceſſe quod convertatur, cùm jam ſit converſus. Si malos, tunc non eſt recipiendus ad hujuſmodi converſionem, ne una ovis morbida totum gregem contaminet;] mentem ſuam de converſione morum ita exprimit. [Poteſt dici *morum ſuorum*, id eſt actuum ſæcularium, & licèt ipſe fuiſſet converſus antè, ſicut patet per prædicta; tamen nunc debet promittere cum ſolemnitate, quæ hic ſequitur; & ſic erit quaſi civiliter obligatus, aliàs erat naturaliter obligatus. Vel dic, quod aliquos fortè mores ſæculares retinuit, quorum converſionem nunc promittit. Vel dic, converſionem morum ſuorum de bono in melius, ut ſit ſenſus, ſi bonus fuit in ſupradicta probatione, ex nunc melior efficiatur, juxta illud, ambulabunt de virtute in virtutem; ex iſta enim converſione morum, ſeu promiſſione ipſorum veterem ex toto exuit hominem, ſine aliqua ſpe redeundi ad ſæculum, & induit vitam perpetuò Monachorum, ut infrà ſequitur. Vel dic, ſi olim converſus ſit corpore, nunc promittat & mentis converſionem, unde expone converſione, id eſt mentis & corporis verſione; unde dicit B. Bernardus: Converſio corporis ſi ſola fuerit, erit nulla.] Denique Haeftenus ex vi hujus voti *Lib. 4. tract. 6. diſq. 5.* aſſerit Monachum teneri. 1. ad omnimodam ſæculi renunciationem. 2. ad exactam Regulæ obſervantiam. 3. ad bonas conſuetudines loci, quæ profeſſionis tempore obſervabantur.

De obedientia.

Tertium monaſticæ profeſſionis votum eſt obedientia, quæ prima & maxima Monachorum eſt virtus, quam ante omnia intendit, & commendat S. Benedictus in Regula, quæque veluti illius eſt ſpiritus. Hanc ita definit in hunc locum Hildemarus: [Obedientia eſt, quæ in proſperis non habet de ſuo, & in adverſis de ſuo habet, hoc eſt quæ ad honorem, & delectationem, & proſperitatem ſæculi, pergit invitè: ad triſtia, & ad probra, & adverſitatem ſæculi pergit ſponte. Si enim ad gaudia & proſperitatem ieris ſponte, non es obediens: Si autem ad triſtia & tentationes perrexeris invitè, non es obediens; unde conſiderare debes quæ eſt obedientia quam agis, & vide quo animo agis.] Et Bernardus Caſſinenſis: [Per obedientiam autem aſtringitur Monachus, ut non ſuo ſenſu, non ſua voluntate vivat, non quo vult vadat, non quod vult faciat, ſed alieno imperio, & alterius voluntati ſubjectus exiſtat.] De ea cùm jam plura dixerimus cap. 5. hæc pauca ſufficiant. Attamen priuſquam ultra gradum faciamus, nonnulla circa tria hæc profeſſionis monaſticæ vota veniunt obſervanda.

Primum

Primum eſt, quàm convenienter tribus hiſce ſtabilitatis, converſionis morum, & obedientiæ votis ſuos S. Benedictus alligari voluerit; nam uti obſervat Menardus cùm mens humana ſit inconſtans & mutationi obnoxia, convenienter omnino inſtitutum eſt ſtabilitatis votum, quo Monachus perſeveraturum ſe promittit in ſtatu cœnobitico. Deinde quia non ſufficit in monaſterio converſari, niſi monaſticè vivatur, additum eſt votum converſionis morum. Tandem quia multæ poſſunt oriri in congregatione difficultates, diverſæ opinationes, & ſtudia, ex quibus non leves procellæ & tempeſtates queunt excitari, acceſſit tertium obedientiæ votum, ut ſinguli & omnes Monachi uni rectori ſubditi, ſumma cum ſecuritate & tranquillitate vivant. Præterea cùm capite 1. ex aſſignatis quatuor Monachorum generibus, aliis poſtpoſitis, cœnobiticum elegiſſet, ſingularibus votis ſuos ab aliis diſcerni voluit, nimirum à Gyrovagis ſtabilitate, à Sarabaitis morum converſione, ab Anachoretis obedientia, quemadmodum hìc notat Bernardus Caſſinenſis. CAPUT LVIII. Quàm bene hæc tria voveant Benedictini.

Secundum eſt, tria prædicta vota non ſimpliciter & abſolutè promitti, ſed *ſecundum Regulam*, quod non ſolùm ſuper obedientiam cadit, ſed etiam ſuper ſtabilitatem, & converſionem morum, ita ut Monachus eam ſtabilitatem ſervet, quam Regula & loci conſtitutiones præcipiunt; mores ad eorum præſcripta convertat, & obediat Prælato in iis, quæ Regulæ conveniunt; hinc S. Bernardus: [Non parum, inquit, Prælati præſcribitur voluntati, quod is qui profitetur, ſpondet quidem obedientiam, non tamen omnimodam, ſed determinatè ſecundùm Regulam, nec aliam quàm S. Benedicti; ut oporteat eum, qui præeſt, non fræna ſuæ laxare voluntati ſuper ſubditos, ſed præfixam ex Regula ſibi ſcire menſuram, & ſic demum ſua imperia moderari circa id ſolum, quod rectum eſſe conſtiterit. Proinde ſi profeſſo ſecundùm illam Regulam Abbas meus mihi aliud fortè imponere tentaverit, quod non ſit ſecundùm Regulam, aut etiam quod non ſit ſecundùm iſta inſtituta, verbi cauſſa, Baſilii, Auguſtini, Pachomii, quænam mihi quæſo in hac re neceſſitas imminet obſequendi? Solum quippe id à me poſſe exigi arbitror, quod promiſi. Videtis jam ergo obedientiæ limites quos requiritis, ſi modus eſt obeditionis, tenor profeſſionis, nec ſe valeat extendere poteſtas imperantis, niſi quatenus attigerit votum profitentis.] Licèt non abſolutè ſed ſecundùm Regulam. *De præc. & diſ. cap. 7.*

Tertium, nullam paupertatis aut caſtitatis mentionem facit in ea profeſſionis formula, quam nobis præſcripſit, id quod nobiſcum commune eſt Cartuſianis, Præmonſtratenſibus, Carmelitis, & Eremitis S. Auguſtini, ut probat Haeftenus lib. 4. tract. 6. diſq. 6. neque tamen minus tenentur Monachi ad caſtitatem & paupertatem, quàm ad obedientiam; quippe ut ait Innocentius III. [Abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis adeo eſt annexa Regulæ monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere.] Sunt qui paupertatem & caſtitatem ſub converſione morum contineri exi- In iis includi Paupertatis & Caſtitatis vota. *Cap.* Cùm ad monaſterium.

Ddddd

CAPUT LVIII. ſtimant, ut Bernardus Caſſinenſis, Boherius & alii: Nonnulli ſub obedientia, ut S. Thomas, Turrecremata, &c. Certè ſub utraque, immo etiam ſub ſtabilitate. Hæc enim ita monaſticæ profeſſioni ſunt connexa, ut ab ea nequeant ſeparari, & qui unum promiſerit alia promittere cenſeatur, non ſecus ac Clerici dum ſacris Ordinibus initiantur, tacitè continentiam profiteri noſcuntur. Non defuerunt tamen, nec deſunt etiam nunc ex noſtris, qui caſtitatem & paupertatem explicitè voveant, ut Dionyſiani, quorum formulam ſuprà retulimus, Cæleſtini ex eorum conſtitutionibus cap. 5. §. 13. nonnullæ Sanctimoniales in Gallia & in Belgio.

Profeſſio in oratorio & cur.

Quartum, profeſſionem emittendam eſſe in oratorio, uti cum ſancto Benedicto decernit S. Fructuoſus in Regulæ cap. 21. ſtatuens ut [expleto anno, probatus moribus, & laboribus elimatus, percepta in eccleſia benedictione, fratrum ſocietate donetur.] Et rectè quidem, ut actio ſacra in loco ſacro perageretur, & qui Deo ſe conſecrat, Deum, qui ſpeciali modo templum inhabitat, habeat præſentem.

Deo & Sanctis teſtibus.

Quintum, ut magis ſollicitos reddendæ profeſſionis faceret Monachos, Deum & Sanctos ejus teſtes adhiberi voluit: *Coram Deo & Sanctis ejus*, inquit.

UT SI ALIQUANDO ALITER FECERIT. Stabilitatem deſerens apoſtatando, modos regulares abjiciens ad ſæculariter vivendum ſe dando, obedientiæ frænum dimittens per campos propriæ voluntatis diſcurrendo, ut loquitur Bernardus Caſſinenſis.

AB EO SE DAMNANDUM SCIAT, QUEM IRRIDET. Se damnandum ſciat tanquam ſacrilegum; [nam qui ſeipſum Deo obtulit, ſi poſtea ad aliud vitæ genus reſiliat, ſacrilegus redditur, dum ſeipſum furatur, & oblationem Deo factam aufert,] inquit S. Baſilius: unde & S. Gregorius ad Venantium quemdam ex Monacho Cancellarium Italiæ factum ſcribens, eum ita adoritur: [Ananias pecunias Deo voverat, quas poſt diabolica victus perſuaſione ſubtraxit: ſed qua morte multatus eſt ſcis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, qui eos quos dederat nummos abſtulit, conſidera quanto periculo in Divino judicio dignus eris, qui non nummos, ſed temetipſum Deo omnipotenti, cui te ſub monachali habitu devoveras, ſubtraxiſti.] Vide Caſſianum lib. 4. cap. 33. & Petrum Damiani Opuſc. 16. cap. 4.

Regul. fuſ. cap. 14.

Lib. 1. Regiſt. cap. 33.

Promiſſio & petitio diſtinctæ.

DE QUA PROMISSIONE SUA FACIAT PETITIONEM AD NOMEN SANCTORUM, QUORUM RELIQUIÆ IBI SUNT, ET ABBATIS PRÆSENTIS. Hanc petitionem cum promiſſione confundunt recentiores Regulæ Commentatores, licèt ex ipſo Regulæ textu non obſcurè videantur diſtingui; id quod amplius patet ex antiquis Regulæ Commentatoribus Smaragdo & Hildemaro: Uterque enim hunc initiandi Monachi ordinem commemorat, ut primò novitius promittat *de ſtabilitate, converſione morum, & obedientia ſecundùm Regulam S. Benedicti.* [Et cùm hæc dixerit promittens, inquit Hildemarus, tunc

debet facere petitionem, ideſt, aut tunc debet ſcribere ipſam petitionem, aut ſi ſcripta fuerit ipſa petitio; tunc in præſentia debet ſcribere aliquid ibi, hoc eſt nomen ſuum, aut ſi non ſapit ſcribere, tunc in præſentia fratrum ibi debet facere ſignum crucis: deinde cùm hoc fecerit, tunc debet ipſam petitionem manu ſua ponere ſuper altare.] Sed multò clarius Smaragdus, qui utriuſque & petitionis & promiſſionis formulas in ſuo Commentario exhibet. Promiſſionis formulam ſuprà retulimus, hîc petitionem repræſentare alicujus erit fortaſſis operæ pretium. CAPUT LVIII.

Monachatus mei tyrocinium diligenter adtendens, conſidero quod petitioni meæ primùm non facilis monaſterii conceſſus eſt introitus, ſed diu mihi pulſanti, vix hoſpitii locus eſt adtributus miſericorditer, in quo perpaucos dies demoratus, novitiorum ſum domum progreſſus, in qua mihi dura & aſpera primò diligenter à ſeniore ſunt prædicata, & ſtabilitatis meæ promiſſio ſuppliciter adimpleta, qui ſenior comminans mihi hæc terribiliter verba auribus intimabat: Sciendo ſcias quoniam ſi poſt promiſſionem regularis obſervantiæ retro convertens reſpexeris, aptus regno cælorum non eris. Inſuper qualibus te tectum veſtibus monaſterii clauſtra ſuſceperunt, in talibus te fore ab illis projiciendum cognoſce. Et quia te pannis expoliatum veteribus, pariterque expoliatum vitiis perdiderat mundus, fas eſt utroque veſtitum ſuum recipiat ſervum ad ignominiam omnium in perpetuo ſervandum. Ego autem Davidico confortatus exemplo, Domino clamans, aiebam: Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras; certiſſimè ſciens, quia ſi particeps Chriſti paſſionis fuero, ero & reſurrectionis. His & ſimilibus confortatus divinis oraculis, omnia me conſtanter perpeti pro vita profitebar æterna. Hanc noſtram cernens pater conſtantiam, ter juſſit in anno per ordinem nobis legere pariterque tradere Regulam cum proteſtatione monentis atque dicentis: Ecce lex ſub qua militare vis: Si potes obſervare, ingredere; ſi non potes, liber diſcede. Hoc ergo videns ordinatiſſimum, atque moroſum mihi ſpatium attributum, dubitationis aditu prætermiſſo, ut me jam veſtro corpori ſociare dignemini, lacrymabiliter rogans depoſco. Ego verò jam mecum ſalvationis deliberatione ſalubriter adhibita, promitto in omnibus hujus Regulæ cuſtodire, Domino juvante, inſtituta, libenterque Abbatis mei ſervare præcepta, fratrumque majorum cunctis Domino favente obtemperare mandatis, & propter æternam libertatem legibus hujus Regulæ deinceps me polliceor fideliter mancipari, ita ut jam non mihi ex hac die liceat egredi de monaſterio, collumque ſub Regulæ excutere jugo, quod ſub annali optione aut excuſare licuit, aut ſuſcipere; ſed ut præfatus ſum, omni excuſatione poſtpoſita, promitto ſtabilitatem monaſterii, morumque meorum converſionem, & propter profeſſionis meæ ſervitium, & vitæ æternæ præmium, metumque gehennæ, ſanctæ me obedientiæ coram Deo & Angelis ejus militaturum ſubjicio. Et ut h[illegible] meæ petitio à vobis firmiter teneatur, ad nomen ſancto[illegible] reliquiæ continentur, & præſentis Abbatis illis

CAPUT LVIII. conſcriptam petitionem trado in perpetuum habendam, & manu mea roboratam ſuper altare pono, in hoc monaſterio perenniter conſervandam.

Duas alias petitionis formulas ad calcem ſæc. IV. Bened. part. I. p. 738. edidit noſter Mabillonius, in quibus perinde ac in promiſſione novitius ſtabilitatem, converſionem morum, & obedientiam, aut quid hujuſmodi promittit; ſed promiſſione Deo, petitione veluti contractu & pacto Abbati, ac religioni obnoxium ſe facit. Promiſſionem quidem præmittebat, deinde petitionem faciebat, ut naturalis Regulæ intellectus requirit, patetque ex Smaragdo & Hildemaro; quod tamen non uſquequaque obtinebat ubique; nam in formulis à Mabillonio editis promiſſioni præmittitur petitio, cujus ſuper altare poſitæ fit in ipſa promiſſione mentio.

QUAM PETITIONEM MANU SUA SCRIBAT, AUT CERTE SI NON SCIT LITTERAS, ALTER AB EO ROGATUS SCRIBAT; ET ILLE NOVITIUS SIGNUM FACIAT, ET MANU SUA EAM SUPER ALTARE PONAT. In quem locum Bernardus Caſſinenſis: [Vide igitur quod quaſi tribus modis ſe Monachus obligat 1. quidem ſe obligat oris verbo, 2. ſcripto, 3. quodammodo juramento. Primò in promiſſione voti, ſecundò in confeſſione vel ſignatione ſcripti, 3. impoſitione ipſius ſcripturæ ſuper altare, in qua eſt oſtenſio juramenti, vel confirmatio voti.] Quæ tria deſignat Arnulfus Lexovienſis in epiſtola 13. ubi ſic loquitur: [Noſſe ſiquidem debes, in eo qui religionem profeſſus eſt inobedientiam crimen eſſe, ipſumque ad exactiſſimam diligentiam teneri, qui obedientiam Prælato ſuo viva voce, & ſcripto, juramento etiam corporaliter interveniente, adhibita ſalutiferæ crucis impreſſione ſignavit.] Notandum quoque id quod ſcribit in ſecundo Commentario Boherius cap. 7. ubi explicans hæc verba *Impoſuiſti homines ſuper capita noſtra*, ſic habet: [In multis namque monaſteriis Gallicanis lecta profeſſione ponit ſuper caput ſuum eam novitius, ſicque ad altare eam defert; quamvis tamen hoc manu ſua textus facere jubeat.]

Tom. 12. biblioth. Patrum.

QUAM DUM POSUERIT INCIPIAT IPSE NOVITIUS MOX HUNC VERSUM: SUSCIPE ME DOMINE SECUNDUM ELOQUIUM TUUM, &c. Quod idem eſt, inquit Hildemarus, [ac ſi diceret: Domine eloquium tuum eſt, quo dixiſti, qui reliquerit omnia, quæ poſſidet, centuplum accipiet, &c. Et ecce ego propter hoc eloquium, ideſt præceptum tuum deſerui ſæculum, & omnibus meis abrenuntiavi; & nunc rogo ut ſuſcipias me: Et reddit cauſſam quare, cùm dicit: Et vivam. *Et* pro *ut* eſt, ideſt ut vivam; & rogo ne confundas me ab expectatione mea, ac ſi diceret: Rogo clementiam tuam, ut quia tandiu diſtuli converti, ne ob hoc confundas me, ideſt ne ſit mihi confuſio, & verecundia ante te.]

QUEM VERSUM OMNIS CONGREGATIO TERTIÒ RESPONDEAT; ADJUNGENTES GLORIA PATRI. Quod ita intelligit

Bernardus Caſſinenſis, ut totum verſum ex integro à novitio dictum, repetat omnis congregatio; eique tertiò repetito adjungat Gloria Patri, non novitius. CAPUT LVIII.

TUNC IPSE FRATER NOVITIUS PROSTERNATUR SINGULORUM PEDIBUS, UT ORENT PRO EO; ET JAM EX ILLA DIE IN CONGREGATIONE REPUTETUR. Ita nimirum S. Pater Monachos Deo conſecrari voluit. Sed varios conſecrationis ipſorum ritus, hìc referre haud ingratum lectoribus futurum ſperamus.

Ex Regula Magiſtri capite 89. Quomodo debeat frater novus in monaſterio ſuum firmare introitum.

CUm expletæ duorum menſium ad tractandum induciæ fuerint, & placabili diſciplina ab eo magis ſtabilitas eligatur, & perſeverantiam repromiſſa lectæ Regulæ firmitate ei placeat adimplere; reinterrogatus ab Abbate novus frater quid ſecum in conceſſo induciarum ſpatio definiſſet, cum reſponſo ejus implendam in omnibus promittat obedientiam: reſpondeat Abbas *Deo gratias.* Alia die poſt Primam dictam, miſſas explicitas, exeunti limen oratorii cum congregatione Abbati flectat ad genua ejus novus frater ſuam cervicem, rogans eum, vel omnem congregationem ejus debere modicum in oratorio remorari, & orare pro ſe, à quibus mox diutiſſimè pro eo oretur, & completis omnibus, Abbas volens egredi, humiliter apprehenſo ejus veſtimento, novi retineatur manu diſcipuli, qui hoc rogando inſinuet. Eſt quod ſuggeram primò Deo, & oratorio iſti ſancto, vel tibi, & congregationi. Cùm reſponderit Abbas quid illud eſt intimato; ſubſequatur petitor dicens: Volo Deo ſervire per diſciplinam Regulæ mihi lectæ in monaſterio tuo. Cùm reſponderit Abbas dicens: & hoc placet tibi? Subſequatur futurus diſcipulus: hoc primò Deo, ſic & mihi. Tunc dicat Abbas: Vide frater, mihi nihil promittis, ſed Deo, & huic oratorio, vel altari ſancto: ſi ad omnia obaudieris divinis præceptis, vel meis monitis; in die judicii tu coronam accipies bonorum actuum, & ego de peccatis meis indulgentiæ aliquid promerebor, qui ut diabolum cum ſæculo vinceres incitavi: ſi autem nolueris mihi in aliquo obedire, ecce ego Dominum conteſtor, quin & hæc congregatio teſtimonium mihi eſt in die judicii præbitura, quia, ut ſuprà dixi, cùm non mihi vel congregationi in aliquo obaudieris, in judicio Dei ego abſolutus, tu pro tua anima, vel contentione rationem reſtitues. Poſthæc verba ſi cum rebus ſuis introierit; tunc ille brevis, vel donatio rerum ſuarum Deo, vel monaſterio facta ipſius donatoris manu ſuper altare ponatur, dicente ipſo fratre: Ecce Domine cum anima mea, & paupertate mea quidquid mihi donaſti tibi reconſigno, & offero, & ibi volo, ut ſint res meæ ubi fuerit cor meum, & anima; ſub poteſtate tamen monaſterii & Abbatis, quem mihi Domine in vice tua timendum præponis, cùm eis dicis: qui vos audit me audit, & qui vos ſpernit

CAPUT LVIII. me ſpernit: unde quia per eum nobis tu omnia neceſſaria cogitas, ideò nihil nos oportet peculiare habere, quia tu nobis de omnibus es idoneus, & in omnibus ſufficis ſolus, ut jam nobis vivere, & ſpes Chriſtus ſit, & mori lucrum. Poſthæc dicet ipſe novus frater reſponſorium hoc: Suſcipe me Domine ſecundùm verbum tuum, & vivam; & non confundas me ab expectatione mea. Poſt hoc reſponſorium dicat Abbas hunc verſum: Confirma hoc Deus quod operatus es in nobis. Poſt quem verſum dictum, mox data ei ab omnibus pace, compleat Abbas, & tollens brevem deſuper altare, mox ab eo novus diſcipulus ſub Præpoſito ordinetur, & in manu eorum conſignatus, cum aliis fratribus exeat diſciplinæ. Eadem namque die pro humilitatis indicio aquam manibus fratrum ad communionem intrantibus ipſe miniſtret; & cùm dat, oſculetur omnium manus, & petat pro ſe ſingulos debere orare. Breves verò donationum factos à fratribus tempore mortis ſuæ Abbas in quod uſibus monaſterii reſtituerit, teſtamento ſuo inſerat, etiam nomina eorum quorum noſcuntur collata, ut nullus poſt mortem ejus fortè de monaſterio exiens, repetendi rerum ſuarum fiduciam habeat, & ſtabilitatem monaſterii, & fidem frangat defuncti, vel dicat ſine donatione aliquid ſuum in monaſterio contineri.

Ex Capitulari Theodori Cantuarienſis Archiepiſcopi n. 2. Spicilegii tom. IX.

IN Monachorum ordinationibus Abbas debet miſſam agere, & tres orationes complere ſuper caput ejus; & ſeptem dies velat caput ſuum cuculla ſua, & ſeptimo die Abbas tollat velamen de capite Monachorum: Sicut in baptiſmo Preſbyter ſeptimo die velamen infantium abſtulit, ita & Abbas debet Monacho, quia ſecundùm baptiſma eſt juxta judicium Patrum, & omnia peccata dimittuntur ſicut in baptiſmo.

Ex Hildemari Commentario in Regulam S. B. cap. 58.

INcipit ordo qualiter debet agere novitius, quando Regulam promittit.

In primis cùm venit in oratorium debet promittere coram hominibus his verbis: Ego .... promitto de Stabilitate mea, & Converſionem morum meorum, & Obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti coram Deo & Sanctis ejus. Et cùm hæc dixerit promittens, tunc debet facere petitionem, ideſt aut tunc debet ſcribere ipſam petitionem, aut ſi ſcripta fuerit ipſa petitio, tunc in præſentia debet ſcribere aliquid ibi, hoc eſt nomen ſuum; aut ſi non ſapit ſcribere, tunc in præſentia fratrum ibi debet facere ſignum crucis. Deinde cùm hoc fecerit, tunc debet ipſam petitionem manu ſua ponere ſuper altare: deinde cùm eam poſuerit ſuper altare, ſtatim debet inclinato capite dicere iſtum verſum tertiò, id eſt, Suſcipe me Domine ſecundùm eloquium tuum & vivam, & ne confundas me ab expectatione mea. Et cùm dixerint

fratres ipſum verſum, debent etiam ſubjungere Gloria Patri, &c. Deinde cùm hæc dixerint, tunc debet ille novitius ponere genua in terra, & ſalutare omnes fratres volvendo ſe in gyro, ut omnes orent pro eo. Deinde cùm ſalutaverit omnes fratres, ſicut dixi, tunc debet ipſe novitius ſe proſternere, & proſtratus jacere ante altare in terra, & ſic genibus flexis cantare pro illo quinque pſalmos ad illud opus pertinentes, id eſt, Levavi oculos meos; Ad te levavi oculos meos: Niſi quia Dominus: De profundis, atque Miſerere mei Deus ſecundùm magnam miſericordiam tuam, cum Gloria. Omnes debent canere, & tribus vicibus dicere Kyrie eleiſon. Deinde cantatis his quinque pſalmis, tunc debet aut Abbas, aut ſi non vult Abbas, tunc Preſbyter debet dicere Pater noſter, deinde, Et ne nos inducas in tentationem, atque capitula dicere ad ipſum verſum pertinentia, id eſt, Salvum fac ſervum tuum: Convertere Domine uſquequo: Dominus cuſtodiat te ab omni malo: Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuum ex hoc nunc & uſque in ſæculum: Dominus vobiſcum; & Orationem ad ipſum opus pertinentem. Deinde cùm hæc omnia fuerint facta, tunc debent ſe erigere omnes, atque novitius; & erecto novitio, tunc debet Abbas induere caput novitii cum melota; & poſt hæc debet ille novitius omnes fratres oſculari, & uſque tertium diem coopertum caput habere. In die tertio debet auferre, & communicare, & ſic Abbas debet caput novitii diſcooperire ante altare. CAPUT LVIII.

Quod de cooperiendo tribus diebus novitii capite hìc legitur, ſtatutum extat in Concilio Aquiſgranenſi can. 35.

Item ex eodem Hildemaro ibidem.

POſtquam compleverit annum, & viſus fuerit patiens, & obediens, & probatus; tunc venire debet in capitulum, & debet dicere illi Abbas: Si potes obſervare? Et ille ſi reſponderit: Domino juvante poſſum & volo; tunc debet dicere illi Abbas: Ecce frater, ſi vis Deo omnipotenti monachico habitu deſervire, & placet tibi Sancta Regula vade & vende omnia, & da pauperibus, & veni, ſequere Chriſtum. Si ille dixerit, quia in hoc monaſterio volo tribuere; tunc dicat illi Abbas: Frater, adjuvante Deo, nobis non eſt neceſſaria tua res, eo NOTA. quod noſtram indigentiam habemus unde ſuppleatur; Sunt enim pauperiores nobis, aut etiám monaſteria, vel certè parentes tui plus ſunt pauperes, quàm nos, & ideo melius eſt, ut pro mercede illis tribuas, qui plus indigent, quàm nobis. Si autem ille dixerit, quia volo pro mercede animæ meæ magis in hoc monaſterium tribuere, quàm alteri dare; tunc debet rem ſuam aut pauperibus, aut in monaſterium dare. Cùm hoc fecerit, tunc debet venire in oratorio, & ibi exui ſuis veſtibus, & veſtiri rebus monaſterii in uno angulo oratorii, petitione jam facta. Et hoc notandum eſt ſive antequam promittat, ſive poſt veſtietur in oratorio, nihil obſtat, tantùm ut caput ejus poſt promiſſionem veletur, & in die * ſeptimo debet develari, quia vice baptiſmi eſt * al. octavo.

CAPUT LVIII melota. Deinde debet venire ante altare, & ibi dicere debet: Promitto me de ſtabilitate mea, & converſionem morum meorum, & obedientiam coram Deo, & Sanctis ejus. Deinde illam petitionem ſuam, quam ſcriptam habet, ſecundùm Regulam debet ponere ſuper altare .... & poſtquam poſuerit, tunc debet dicere tribus vicibus: Suſcipe me Domine ſecundùm eloquium tuum & vivam, & ne confundas me ab expectatione mea: Deinde omnis congregatio tribus vicibus, ſicut Regula dicit, debet reſpondere. Tunc debet ille novitius proſtratus jacere in terra, & omnis congregatio ſolummodo genibus fixis: & debent pro illo cantare iſtos pſalmos, id eſt, Miſerere mei Deus ſecundùm magnam miſericordiam tuam, & Deprofundis, & ceteros pſalmos, qui ad hoc pertinent. Poſt hæc debent ſurgere, & dicere hæc capitula: Salvum fac ſervum tuum, Deus meus ſperantem in te: Convertere aliquantulum & deprecabilis eſto ſuper ſervum tuum: Dominus cuſtodiat introitum tuum & exitum tuum, ex hoc nunc & uſque in ſæculum. Et oratio poſtea dicatur pro illo.

Ex mſ. codice S. Benedicti Floriacenſis.

CUm autem novitius in cella novitiorum Regulæ examinatione jam bene probatus fuerit, egrediatur pariter cum ſuo magiſtro, veniant in capitulo; ipſe verò novitius, ut ſibi traditum fuerit, proſternatur ante pedes Abbatis, reſidentibus fratribus cunctis, & depoſcat ſociari ſe ſanctæ congregationi. Si verò ſibi conceſſum fuerit, feſtinet & oſculetur pedes Abbatis. Deinde in conſpectu omnium fratrum flexis genibus faciat ſuam petitionem. Abbas verò jubeat ſibi ſcribere profeſſionem; aut certè, ſi non ſcit litteras, alter ab eo rogatus, qui ſcit, ſcribat. Jamque cum hora tertia decantata fuerit, vel letania, præſente Abbate, & cunctis adſtantibus fratribus, ipſe novitius ſecum geſtans cartulam, veniat ante altare, elevataque voce dicat. Ego frater ille promitto Stabilitatem meam, & Converſionem morum meorum, & Obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti, coram Deo, & Sanctis ejus, & in præſentia Domni ill. Abbatis. Mox ipſe manum ſuam ſuper altare ponat, ſtatimque hunc verſum dicat: Suſcipe me Domine ſecundùm eloquium tuum, & vivam; & non confundas me ab expectatione mea. Et per unumquemque verſum flectat genua, quem verſum omnis congregatio reſpondeat adjungentes Gloria Patri. Deinde toto corpore proſtratus in pavimento jaceat, cum gemitu, & compunctione cordis. Tunc Abbati deferatur à miniſtris ſtola, nec non & codex, & aqua benedicta; & ipſe ſurgat, dicatque Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon. Salvum fac ſervum tuum: Mitte ei Domine auxilium: Nihil proficiet inimicus in eo. Oratio Deus indulgentiæ pater, &c. Deus qui per coæternum filium, &c. Domine Jeſu Chriſte, qui es via ſine qua, &c. Domine Jeſu Chriſte, qui es via, veritas, & vita, &c. Sancte Spiritus qui te Deum, &c. Tunc novitius ſe erigat de pavimento, & ſtet incurvatus quo uſque dicta ab

Abbate

Abbate ſuper veſtimentum cucullæ fuerit hæc oratio. Benedictio cucullæ: Deus bonarum virtutum, &c. Adeſto Domine ſupplicationibus, &c. Tunc exuatur novitius veſtimentis, quibus utebatur, & aſperſa aqua benedicta ſuper cucullam, necnon & ſuper ipſum novitium, induat eum Abbas dicens: Exuat te Dominus veterem hominem cum ſuis actibus, & induat te novum, qui ſecundùm Deum creatus eſt. Tunc Abbas ſuper novitii caput..... inducat: Domine Jeſu Chriſte, qui tegumentum, &c. Præſta Domine huic famulo tuo ill. &c. Deus qui famulum tuum, &c. His expletis, ab omnibus fratribus pacis oſculum accipiat, ſicque in ultimo conſtituatur gradu. Capitium verò cucullæ in capite die noctuque uſque in tertio die habeat, necnon & ſummum ſilentium teneat, ad miſſam offerat, & communicet. Tertio jam die poſt pacem miſſæ magnæ, mox ut data ſibi fuerit ab Abbate pax, tollat Abbas capellum de capite, & à modo in congregatione reputetur, perſeverans uſque ad mortem. Amen. CAPUT LVIII.

Ex 1. Commentario Petri Boherii in Regulam S. P. Benedicti.

CUm novitius ſolemniter profitetur, Abbas induitur miſſam celebraturus; & poſt offertorium Abbas interrogat ipſum dicens: Frater talis, vis abrenunciare ſæculo & omnibus pompis ejus? Reſpondet: Volo. Item Abbas: Vis aſſumere converſionem morum tuorum? Reſpondet: Volo. Item Abbas: Vis profiteri obedientiam ſecundùm Regulam B. Benedicti? Reſpondet: Volo. Et Abbas ſubdit: Deus auxilietur tui. Inde legit novitius prædictam profeſſionem, vel alius rogatus ab ipſo, qua perlecta, ponit eam ſuper caput ſuum, & deinde ſuper altare. Poſt quæ, provolutis genibus quatuor in partibus in modum crucis, dicit verſum Suſcipe me, &c. ut ſuprà. Et poſt Gloria Patri dicitur Kyrie eleiſon: Pater noſter, & litaniæ; ipſo novitio in ſilentio ad terram proſtrato ante altare uſque ad finem miſſæ. Quandiu tamen litaniæ dicuntur, fratres flexis genibus in choro eſſe debent. Dictis vero litaniis ſequuntur orationes valde devotæ à Patribus inſtitutæ, & ſtatim poſt communionem, priuſquam dicatur oratio, benedicuntur veſtes novitii, quæ ante altare plicatæ exiſtunt, cum ſuis orationibus; & adolentur, & aſperguntur aqua benedicta ab Abbate, & poſt Ite miſſa eſt ſurgit à terra novitius, & exuto ab eo habitu primævo non benedicto, induitur benedicto, dicente Abbate: Exuat te Dominus, &c. Et dato oſculo ab Abbate, omnes dant ei per ordinem fratres oſculum pacis, & cooperto capite per dies tres, in continuo ſilentio perſeverat, ſacram communionem recipiens in eiſdem: Et ſic completur quod dicitur: Et jam in illo die. Vid. lib. 5. de Antiquis Monachorum ritibus cap. 4.

Hactenus antiqui profeſſionis monaſticæ ritus. Reſtat ut de ætate ad profitendum neceſſaria aliquid dicamus. Rem ipſam non abſolutè definit S. P. Benedictus, ut pote qui nullam ætatem ſerviendo Deo non aptam judicans, ipſos etiam infantes & pueros in monaſteriis ſu- De ætate ad profeſſionem requiſita.

CAPUT LVIII. ſcipi voluit: non immerito tamen antiquis Patribus viſum eſt aliquos juniorum devotioni & zelo limites præfigere, ne ſuſcepta incautè & abſque maturo ſatis judicio religioſa profeſſio, eam poſtea excutere non valenti tædio ſit & moleſtiæ. Ea ratione Baſilius Magnus, qui omnem Deo ſerviendo ætatem idoneam ducebat, virginitatis nihilominus profeſſionem ante adultam ætatem firmam & ſtabilem eſſe nolebat. *Cap.* 7. Ita quippe in Regula à Ruffino tranſlata: [Omne tempus à prima ætate opportunum quidem eſſe ducimus ad ſuſcipiendum timorem & eruditionem Domini: Firma tamen tunc erit profeſſio virginitatis, ex quo adulta jam ætas eſſe cœperit, & ea quæ ſolet nuptiis apta deputari, ac perfecta.] Et in epiſtola ad Amphilochium 2. can. 18. [Profeſſiones autem ab eo tempore judicamus, quo ætas rationis complementum habuerit: non enim pueriles voces omnino in his eſſe ratas exiſtimare oportet; ſed eam, quæ ſuprà ſexdecim vel ſeptemdecim annos nata fuerit, rationiſque compos, & diu examinata, probataque perſeveraverit, & ut admittatur precibus contendat, tum oportet in ſacratum virginum catalogum referri, ejuſque confeſſionem comprobare, & ejus infirmationem inexorabiliter punire.] Verùm non uſque adeo progreditur Synodus VI. in Trullo celebrata, annos dumtaxat decem in profitente requirens can. 40. ubi ſic loquitur: [Qui ergo monachicum jugum eſt ſubiturus, ne ſit minor quàm decem annos natus, ejus quoque rei examinatione in Præſulis arbitrio ſita, an augeri tempus conducibilius exiſtimet ad introductionem & conſtitutionem in vita monaſtica.] Utriuſque verò ſententiam & definitionem amplectitur, conciliatque Leo Imperator, hac ratione ut qui *Novella* 6. anno decimo ſexto ætatis monaſticam vitam capeſſunt liberam ſuorum bonorum diſpoſitionem habeant: ſecus qui decimo donec ad legitimam ætatem perveniant.

Paulò ſeverior ſaltem quo ad loca nonnulla S. Gregorius, qui ante annos decem & octo adoleſcentes in monaſteriis admitti vetat: *Lib.* 1. *epiſt.* 48. [Quia, inquit, dura eſt in inſulis congregatio Monachorum, etiam pueros in eiſdem monaſteriis ante decem & octo annorum tempora ſuſcipi prohibemus. Vel ſi qui nunc ſunt, tua eos experientia auferat, & in Romanam urbem tranſmittat.] Eamdem ætatem requirit alter Gregorius Papa IX. in ſua pro Benedictinis Monachis Conſtitutione: [Nullus autem, qui ætatis ſuæ annum octavum decimum non attigerit, admittatur, nec talibus admittendis permiſſio ulla fiat.] *Tom.* 2. *concil. Angl.* Similiter Oxonienſe concilium anno 1222. apud Spelmannum: [Monachi infrà decimum octavum annum non recipiantur niſi evidens utilitas vel neceſſitas aliud inducat.] *Diſt.* 10. *cap.* 1. Et Ciſtercienſes Inſtitutiones: [Novitii infra decimum octavum annum recepti à viſitatoribus ejiciantur. Abbates verò, qui tales ſcienter receperint, quanto tempore eos retinuerint, tanto tempore ſint in pane & aqua omni ſexta feria: Excipiuntur ab hac lege, qui remotas inhabitant regiones, ut pote Frigiam, Hungariam, Poloniam, Bohemiam, Lyvoniam, & Germaniæ

partes, & alia loca, in quibus adulti raró veniunt ad converſionem, quibus indulgetur, ut à quindecim annis & ſuprà ad converſionem venientes licitè recipiant. Si veró infra annos quindecim reciperint, pœnæ ſubjaceant prænotatæ.] Antea tamen novitios ubique recepiebant poſt expletum annum ætatis decimum quintum, ut patet ex libro Inſtitutorum c. 76. quam etiam ætatem tantùm pro admittendis ad profeſſionem requirunt Gregorius IX. & Nicolaus IV. in ſuis Bullis ad Cluniacenſes; licèt Petri Venerabilis ſtatutum legamus, [ut nullus etiam ex conceſſione futurus Monachus regularibus uſque ad viginti annos veſtibus induatur.] Hæc ætas Guigoni Cartuſienſium Priori maximè placuit, cujus antiqua Statuta hæc legunt: [Pueros ſive adoleſcentulos non recipimus, quia per eos monaſteriis multa contigiſſe dolemus, & magna ſpiritalia ſimul & corporalia pericula formidantes; ſed viros, qui juxta præceptum Domini per manum Moiſi, viginti ad minus annorum ſacra poſſunt ad bella procedere.] Ita etiam Stephanus Ordinis Grandimontenſis inſtitutor in Regula: [Præcipimus, inquit, ne quis infra viginti annos.... in hac religione recipiatur;] cujus decretum renovarunt poſtea Innocentius IV. & Clemens V. in ſuis Conſtitutionibus pro dicto Ordine. Eadem etiam ætate in inſtitutis à S. Patricio monaſteriis novitii vota nuncupabant. At noviſſimis ante Tridentinum concilium temporibus ætas ad monaſticam profeſſionem requiſita, eadem prorſus erat, quæ ad contrahendas nuptias, hoc eſt annorum 12. in feminis, 14. in viris, ut conſtat ex cap. *Significatum*, & cap. *Cùm virum* de Regularibus. Sed tandem concilium Tridentinum invalidam irritamque profeſſionem omnem religioſam infra annos 16.* factam declaravit. Vide Petri Damiani Opuſc. 16. cap. 6.

CAPUT LVIII. *Statut. 36. Cap. 27. Cap. 44. Hiſt. gallic. Ord. S. Ben. lib. 1. c. 8. Seſſ. 25. de Regul. c. 15.*

Res si quas habet aut eroget priùs pauperibus, &c. Quàm periculoſa ſit & noxia Monachis rerum terrenarum poſſeſſio S. Benedictus agnoſcens, atque antiquiorum Patrum veſtigiis inſiſtens, nullum ante voluit ad ſolemnem vitæ religioſæ profeſſionem admittere, quàm rebus omnibus, ac poſſeſſionibus omnino renuntiaret. Sic veteres illi Tabennenſes, Ægyptiique Monachi ſumma diligentia, ut ait Caſſianus, perquirebant, ne ſuſcepto tyroni de priſtinis facultatibus ſuis vel unius nummi contagio inhæreret: [Sciunt enim, inquit, eum ſub monaſterii diſciplina diuturnum eſſe non poſſe; ſed ne humilitatis quidem aut obedientiæ apprehenſurum eſſe virtutem, nec illa cœnobii paupertate ac diſtrictione contentum fore, ſi in conſcientia ejus pecuniæ quantulumcumque latitaverit; ſed ubi primùm exorta fuerit qualibet occaſione commotio, fiducia ſtipis illius animatum continuò de monaſterio velut funda rotante fugiturum.] Hinc Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii docens qualiter examinandi ſint ii, qui ex ſæculo convertuntur, [Amputandæ ſunt, inquit, primò ab hujuſmodi divitiæ ſæculi. Et ſi quis pauper converti videatur, habet & ipſe divitias, quas computare debeat,

Novitius ante profeſſionem ſuis ſe poſſeſſionibus exuat. *Lib. 4. c. 5. Cap. 7.*

CAPUT LVIII. quas Spiritus Sanctus oſtendit per Salomonem dicens : Odit anima pauperem ſuperbum, & divitem mendacem; & alio loco dicit : Sicut vulneratum ſuperbum. Debet ergo is, qui præeſt, Pater magno ſtudio hanc Regulam tenere, ut ſi pauper convertitur, primò exponat ſarcinam ſuperbiæ, & ſic exinanitus ſuſcipiatur.... Quod ſi dives eſt habens multas divitias in ſæculo, & converti voluerit, debet primò Dei voluntatem implere, & conſequi præceptum illud præcipuum quod adoleſcenti diviti dicitur : Vende omnia bona tua, & da pauperibus, & tolle crucem tuam, & ſequere me.... Quod ſi voluerit monaſterio partem conferre, noverit quo ordine ſive ipſe ſive ejus oblatio ſuſcipiatur.] Et Regula tertia SS. Patrum : [Si aliquam in cellulam voluerit inferre ſubſtantiam, in menſa ponatur coram omnibus fratribus, velut Regula continet. Quod ſi ſuſceptus fuerit, non ſolùm de ſubſtantia quam intulit ; ſed nec de ſeipſo ab illa judicabit hora.] Quæ totidem verbis continentur in Regula Sancti Macarii. Idem docet Sanctus Baſilius in Regula à Ruffino tranſlata exemplo Jacobi & Johannis, qui patrem ſuum & navem, in qua erant, reliquerunt; & Sancti Matthæi, qui vectigal ut ſequeretur Chriſtum abjecit ; id quod fusè proſequitur in Regulis fuſ. cap. 8. Et Sanctus Cæſarius : [Veſtimenta, inquit, laica non ei mutentur niſi antea de facultate ſua chartas venditionis ſuæ faciat, ſicut Dominus præcepit dicens : Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, da pauperibus, & veni ſequere me. Certè ſi non vult vendere donationis chartas, aut parentibus, aut monaſterio faciat, dum modo liber ſit, & nihil habeat proprium.] Eodem modo loquitur S. Aurelianus in Regula ad Monachos cap. 3. & ad Virgines cap. 2. In Regula quoque S. Iſidori lego : [Qui relicto ſæculo ad militiam Chriſti pia & ſalubri humilitate convertuntur, omnia ſua primùm aut indigentibus dividant, aut monaſterio conferant; tunc enim ſervi Chriſti liberum animum Divinæ militiæ offerunt, quando à ſe ſpei ſæcularis vincula cuncta præcidunt.] S. Fructuoſus etiam ad monaſterium accedentes religionis obtentu vult interrogari, [utrùm rectè abrenunciaverint, an non : Si omnia fecerunt quæ in evangelio voce veritatis audierunt, quæ ait : qui non renunciaverit omnibus quæ poſſidet, meus non poteſt eſſe diſcipulus.] Additque ; [Quod ſi horum, quos ſuprà diximus, more pietatis, vel unum nummum alicubi malè renuncians reliquit, ſtatim eum foras repelli mandamus, quia non eum in Apoſtolorum numero, ſed Ananiæ, & Saphiræ ſequacem videmus.] Denique Magiſter præſcribit, ut venienti ad converſionem Abbas dicat : [Conſtituimus ſalubre conſilium, ut audias vocem Domini tibi dicentis : Vade, vende omnia, & da pauperibus, & veni ſequere me. Quam ergo ſi ſequi vis vocem, vade, vende quæ habes, & omne pretium huc ante me defer, ut te præſente, à me pauperibus erogetur, ut nullum ſæculo pignus tuum remaneat ad illud iterum revertendi.] Vide S. Auguſtinum epiſt. 83.

Cap. 1. — *Cap. 4.* — *Regula ad Monachos c. 1. & ad Virgines cap. 4.* — *Cap. 4.* — *Regul. Monaſt. comm. cap. 4.* — *Cap. 87.*

S. Benedictus autem aut pauperibus erogari, aut facta ſolemniter donatione, monaſterio conferri bona novitiorum conſtituit: ſed poſtremum iſtud ſumma diſtrictione cavebant Tabennenſes, Ægyptiique Monachi, qui, ut ſcribit Caſſianus, [id circo ne uſibus quidem cœnobii profuturas ſuſcipere ab eo (novitio) pecunias acquieſcunt. Primùm ne confidentia hujus oblationis inflatus nequaquam ſe pauperioribus fratribus coæquare dignetur. Tum ne per hanc oblationem nullatenus ad humilitatem Chriſti deſcendens, cùm ſub diſciplina cœnobii non potuerit perdurare, egreſſus exinde, ea quæ in principio renunciationis ſuæ ſpirituali fervore ſuccenſus intulerat, tepefactus poſtea, non ſine injuria monaſterii, ſacrilego ſpiritu recipere, atque exigere moliatur; quod omnimodis obſervari debere multis ſunt experimentis frequenter edocti: nam per alia minus cauta monaſteria ſimpliciter quidam ſuſcepti, eorum quæ intulerant, quæque in Dei opere fuerant diſpenſata, cum ingenti poſt blaſphemia redhibitionem poſcere tentaverunt.] Eadem ratione S. Fructuoſi Regula monaſtica communis jubet, ut [nihil de priſtinis facultatibus in eumdem locum, ubi ingredi ſe petit monaſterium, vel ad unum nummum recipiatur; ſed & ipſe manu ſua cuncta pauperibus eroget, & poſtmodum comprobatus monaſterium ſub Regula introducatur.] His accedere videtur S. Baſilius, qui nulla monaſterii facta mentione, pauperibus diſtribuenda eſſe bona novitii tantùm aſſerit. Non deſunt tamen & quidem majori numero Monachorum Regulæ, quæ Benedictinæ concinant, ut Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii, Regula III. SS. Patrum, S. Cæſarii, S. Aureliani Tarnatenſis, S. Iſidori, & Magiſtri: immo S. Cæſarius parentibus, S. Aurelianus cui novitio placuerit bona ejus diſtribui permittunt, id quod olim magna animi conſtantia facere recuſavit S. Filebertus, qui ad S. Agilum Reſbacum veniens, [quidquid habere potuit in eleemoſynam erogavit, nec quicquam exinde amicis, vel parentibus gratis aliquid tribuit; ſed totum ac ſi Regalia negotia ſibi credita cautè & fideliter diſpenſavit.]

Caput LVIII. Novitiorū facultates recuſabant veteres monachi. Lib. 4. c. 4. Cap. 18. In ejus vita Sæc. 2. Ben.

Sed ex his omnibus conſtat, quàm longè à veteri Monachorum diſciplina diſſideant ii, qui novitios ad profeſſionem ante non admittunt, quàm pacto pretio, ſumma conſtituta ſolvatur, ita ut ſi vel unus deficiat nummus, ad ſæculum fortè perituri reverti cogantur. Certè nullum hujus corruptionis veſtigium in antiquis deprehendimus Regulis, quæ aut omnino pauperibus erogatis facultatibus, quidquam dari monaſterio vetant; aut ſi quid tribui permittant, ita planè permittunt, ut priùs egenis diſtribui conſulant. Immo legimus apud Hildemarum ægrè à monaſteriis accepta fuiſſe ſponte oblata à novitiis bona, id quod probat profeſſionis admittendæ ritus ex eo ſuprà relatus. Horruerat prorſus diabolicum hoc Simonis Magi inventum Carolus Magnus cùm in capitulis ſuis definiit, [ut nullus Abbas pro ſuſceptione novitiorum præmium quærat,] Horruerat & Concilium

Pretium pro receptione Monachorum non exigēdum. Num. 15.

CAPUT LVIII. Nicænum II. act. 8. cap. 19. horruerat Francofordienſe anno 794. can. 16. horruere Aquiſgranenſe can. 75. Melphenſe an. 1090. can. 7. Weſtmonaſterienſe an. 1127. cap. 3. & an. 1175. Lateranenſe III. an. 1179. cap. 10. Londonenſe an. 1200. cap. 14. Lateranenſe IV. an. 1215. Oxonienſe an. 1222. & Senonenſe ſub Triſtando an. 1485. quæ omnia monſtrum iſtud ſuis decretis & ſanctionibus confodere tentarunt. Verùm an idcirco excuſandi ſunt parentes, qui privatos hæreditate debita filios in monaſterio intrudunt, hìc non diſcutio. Vide interim, ſi lubet, Rodulfi Abbatis S. Trudonis ad Sibertum Priorem S. Pantaleonis epiſtolam cum Mabillonii notis in veterum Analectorum tom. 2.

Licitum eſſe Monachis terras, & poſſeſſiones habere. *Lib. 1. epiſt. 28.* Ex hoc etiam Regulæ loco Petrus Venerabilis rectè infert, licitum eſſe Monachis terras habere & poſſeſſiones. Cùm enim Ciſtercienſes objeciſſent Cluniacenſibus, quod in nullo diſcreparent à Sæcularibus, ut pote qui [caſtra, villas, & ruſticos, ſervos, & ancillas, &c, quod deterius eſt, thelonearia lucra, & ferè cuncta hujuſmodi emolumenta indifferenter] ſuſciperent, inter alia hæc repoſuit : [Regulam in primis obtendimus; tractans quippe de novitiis ſuſcipiendis ait: Res ſi quas habet, aut eroget priùs pauperibus, aut facta ſolemniter donatione conferat monaſterio. Dicendo ergo: Res ſi quas habet, nullam rem excepit, quod ſi nullam rem excepit, nec fundum aliquem, nec villam, nec ruſticos, nec ſervos, nec ancillas, nec aliquid hujuſmodi excepit. Sed conſtat nihil exceptum eſſe. Patet igitur hæc, quæ poſuimus, excepta non eſſe.] Et infrà idem probat auctoritate & exemplo S. Gregorii, S. Mauri, & S. Columbani.

Præferendos tamen, qui eas reſpuunt. Verùm etſi liceat Monachis terras habere & prædia, longè tamen præferimus eos, qui majores divitias æſtimantes Chriſti paupertatem æmulari, omnes omnino poſſeſſiones reſpuunt, quales extiterunt ex priſcis non pauci, ut S. Euthymius, qui oblatos ab Eudoxia Auguſta reditus recuſavit; ut S. Sabas, qui in ſimili caſu Imperatori reſpondiſſe dicitur : [Qui pro veſtra pietate precantur, hujuſmodi reditu non egent ; pars enim eorum ac reditus Dominus eſt ;] ut S. Pæmen, qui [nolebat quidquam à quoquam accipere ad vitandam nimirum turbæ vexationem,] ut S. Lupicinius Abbas, qui, teſte Gregorio Turonenſi, ad Chilpericum Burgundiæ Regem profectus, aliquod ab eo pro victu veſtituque fratrum, quibus præ multitudine non pauca deerant, petiturus ſubſidium ; agros & vineas quibus neceſſitates ſuas explerent offerenti Regi reſpondit : [Agros & vineas non accipiemus, ſed ſi placet poteſtati veſtræ, aliquid de fructibus delegate ; quia non decet Monachos facultatibus mundanis extolli, ſed in humilitate cordis Dei regnum juſtitiamque ejus exquirere.] His accedit S. Iſaac, qui, ut ſcribit alter Gregorius Papa, [cùm ei crebro diſcipuli humiliter imminerent, ut pro uſu monaſterii poſſeſſiones, quæ offerebantur, acciperet ; ille ſollicitus ſuæ paupertatis fortem ſententiam tenebat, dicens : Monachus qui in terra poſſeſſiones quærit, Monachus non eſt. Sic quippe metuebat paupertatis ſuæ ſecuritatem perdere, ſicut avari

Tom. 3. monum. eccleſ. Græc. p. 343. *Ibid. tom. 1. pag. 593.* *Lib. de vitis Patr. cap. 1.* *Lib. 3. dial. cap. 14.*

dlvites ſolent perituras divitias cuſtodire;] ſed & Monachi ſub S.Davidis legibus viventes, [poſſeſſiones & dona reprobabant, & divitias deteſtabant, boum quoque nulla ad arandum cervix ab eis introducebatur.] Ex noſtris etiam S. Richmirus Abbas apud Cœnomanos, cùm à Gilberto Epiſcopo locum aliquem petiviſſet, vbi ſub ſancta Regula cellulam ædificare fratreſque congregare poſſet, [voluit ei memoratus Epiſcopus aliquem locum dare locupletem ad hoc opus perficiendum; quod ille renuens ait: non quæro locupletem, nec plurimis ædificiis ſublimatum, ſed pauperem, in quo ego pauper pauperem Chriſtum ſequi, & imitari merear.] Et S. Corbinianus, fidelium eleemoſynis auctus, divitias ſibi locupletatas, haud ſecus ac avari omiſſas, deflebat. denique S. Vitalis Abbas Ordinis S. Baſilii, morti proximus, ſuos exhortans dicebat: [à terrenis poſſeſſionibus abſtinete.] Hæc in gratiam eorum, qui arctiori paupertatis vinculo conſtringuntur fuſius retulimus, utque tot illuſtrium clariſſimorumque Monachorum exemplis ſingularis hujus virtutis ſtudium cordibus noſtris altius infigatur; turpe eſt enim Monachos poſt abdicatas ſæculi facultates, rebus terrenis plus æquo adhærere. His plura ſuperaddere potuiſſemus, quæ, ne faſtidium legenti generent, narrare ſuperſedemus: Non poſſum tamen prætermittere inſignes illas in Ægypto virgines, quibus cùm Eupraxia nobilis matrona aurum & argentum obtuliſſet, oblatum ſuſcipere renuit Abbatiſſa dicens: [Domina mi ſenatrix, ancillæ tuæ non egent reditibus, neque pecuniam concupiſcunt: propterea namque omnia reliquerunt, & cuncta deſpiciunt in hoc ſæculo, ut æternis bonis frui mereantur; & nihil poſſidere volumus ne cæleſti regno privemur.] Et iterum eadem Abbatiſſa morti proxima ad electam ſibi ſucceſſuram: [Conjuro te, inquit, per intemeratam Trinitatem & conſubſtantialem, ne iſtius mundi quæras divitias, aut poſſeſſionem, neque occupes Sorores ad terrenas ſollicitudines; ſed magis ut contemnentes bona temporalia, perpetua mereantur accipere.] Præclarè omnino S. Stephanus Ordinis Grandimontenſis inſtitutor diſcipulis [quærentibus quomodo poſt ejus mortem ſine temporalibus viverent, reſpondit: Deum ſolum vobis relinquo, cujus ſunt univerſa, cujus etiam amore cuncta pariter ac vosmetipſos reliquiſtis. Si amando paupertatem ei conſtanter adhæſeritis, nec à veritatis via declinaveritis, ipſe juxta providentiam ſuam, qua mirabiliter gubernat omnia, vobis quod expedire noverit largietur.] Sed de his ſatis ad Regulæ textum revertor.

CAPUT LVIII. — *Bolland. Mart. 1.* — *Sæc. 3. Ben.* — *Ibidem.* — *Bolland. Mart. 9.* — *Vita S. Eupraxiæ apud Bolland. 13. Mart.* — *In ejus vita tom. 2. Bibliot. l'Abb.*

Donatio ſolemnis quid ſit.

S. Benedictus igitur hoc loco permittit, ut novitius, facta ſolemniter donatione, bona ſua conferat monaſterio. Sed quæritur quid *ſolemni donatione* intelligendum ſit? Reſpondet Richardus de S. Angelo ſolemnem donationem eam eſſe, quæ fit *per ſcripturam, coram publicis perſonis, exprimendo voluntatem ſuam, & quantitatem donationis.* Similiter Boherius eam, quæ fit *in ſcriptis*; & Smaragdus eam, quæ fit *religioſè coram teſtibus, & univerſa monaſterii congregatione:* adducitque locum iſtum ex Regula III. SS. Patrum: [Si aliquam novitius in cellulam voluerit in- *Cap. 24*

CAPUT LVIII. ferre ſubſtantiam, in menſa ponatur coram omnibus fratribus ;] & alium ex Regula Magiſtri : [Una cum anima ſua Deo & oratorio monaſterii per donationem offerat totum, ſubſcribentibus religioſis teſtibus, Epiſcopo, Preſbytero, & Diacono, vel ipſius territorii Clero : Et in ipſa cautione taxans hoc, quod ſi aliquando de monaſterio diſcedere voluerit, ſine rebus ſuis de monaſterio, vel ſine indulgentia peccatorum à Deo recedat.] Huic addendus eſt alter locus ex eadem Regula Magiſtri : [Si cum rebus ſuis introierit, tunc ille brevis vel donatio rerum ſuarum Deo, vel monaſterio facta, ipſius donatoris manu ſuper altare ponatur, dicente ipſo fratre : Ecce Domine cum anima mea, & paupertate mea, quidquid mihi donaſti tibi reconſigno, & offero, & ibi volo, ut ſint res meæ, ubi fuerit cor meum, & anima ; ſub poteſtate tamen Abbatis, quem mihi Domine in vice tua timendum præponis, cùm eis dicis : qui vos audit, me audit ; & qui vos ſpernit, me ſpernit : unde quia per eum nobis tu omnia neceſſaria cogitas, ideo nihil nos oportet peculiare habere, quia tu nobis de omnibus es idoneus, & in omnibus ſufficis ſolus, ut jam nobis vivere, & ſpes Chriſtus ſit, & mori lucrum.]

Cap. 87. *Cap. 89.*

Et certè ad donationis ſolemnitatem pertinuiſſe videtur, ejuſdem ad altare manu offerentis delatio ; id quod ideo præſertim agebant, ut illius aliquando revocandæ donatori religio major fieret : hinc Regula Tarnatenſis cap. 1. [Si ejus votum tale eſt, ut quæ ſua ſunt, monaſterii uſibus conferre deſideret, oblationem ejus ad integrum devotio ſincera commendet, & ſuper altare ſtatuat, unde repoſci aliquid ſacrilegium judicatur.] Hujuſce ritus fit mentio in Chronico Piſcarienſi lib. 1. ubi [nobilis ac ditiſſimus LUPO filius quondam ſupraſcripti Aderiſi obtulit ſe cum omnibus rebus ſuis mobilibus & immobilibus, quas habebat in Bectorita Domno Romano Abbati ; & veniens ante altare, fecit oblationem rerum ſuarum, & ſecundùm Regulæ morem vitam monaſticam aſſumens in congregatione receptus eſt.] In charta donationis villæ de Porta, facta ab Angelranno Comite Pontivorum Centulenſi monaſterio, in qua poſt ſubſcriptiones ita legitur : [Facta eſt hæc traditio ſuper altare S. Richarii die ſepulturæ Hugonis Comitis x. 1. Cal. Decembris ab Ingelranno filio ejus cum optimatibus ſuis.] In Chronico S. Benigni Divionenſis, ubi anno 1017. quidam Hugo Miles [donationem ad altare S. Benigni coram multitudine populi] reiteraſſe dicitur ; & anno 1052. Hugo Chriſopolitanæ ſedis Archiepiſcopus cujuſdam eccleſiæ [donationem poſuit ſuper altare S. Benigni, die natalis ipſius martyris ibidem miſſas celebraturus.] In charta etiam Wihtredi Regis Cantiæ, qua terram quamdam in inſula Teneti Eabbæ Abbatiſſæ donat anno 696. ſub cujus finem hæc lego :] Ad cujus cumulum & affirmationis Ceſpitem hujus ſupra dictæ terræ ſuper ſanctum altare poſui, & propria manu pro ignorantia litterarum ſignum S. Crucis in hac Chartula expreſſi] &c. Denique Mattheus Pariſius refert Offam Merciorum Regem, & monaſterii S. Albani conditorem

Spicil. tom. 5. *Chron. Centul. lib. 4. cap. 21.* *Spicil. tom. 1.* *Spelm an. tom. 1. conc. Angl.*

[Chartas

[Chartas donationis ſuæ ſuper majus altare S. Albani in conſpectu Willegodi Abbatis, & totius conventus, & multorum magnatum obtuliſſe.] Vide Menardi notas ad Conc. Regul. c. 65. §. 17. CAPUT LVIII. *In vitis Abbatum S. Albani.*

MOX ERGO IN ORATORIO EXUATUR REBUS PROPRIIS QUIBUS VESTITUS EST, ET INDUATUR REBUS MONASTERII. Ne fortè margaritas ante porcos projicere videretur, & ab indignis aliquando veſtis monaſtica deturparetur; neve etiam novitios redderet obnoxios decretis Nicænæ Synodi, graviſſimæ pænitentiæ ſubjicientis eos, qui vocati per gratiam, militiæ cingulo ſemel depoſito, ad ſæculum reverterentur; illos ante emiſſam profeſſionem monaſticis veſtibus indui noluit S. Benedictus, ſed integro probationis anno in habitu ſæculari remanere. Et hæc quidem videtur fuiſſe veterum Monachorum praxis maximè in Occidente, quam videre eſt in Regula Tarnatenſi cap. 1. S. Fructuoſi communi cap. 18. Magiſtri cap. 90. & S. Cæſarii ad Virgines. Extat etiam de Virginibus decretum Concilii V. Aurelianenſis anni 549. decernens, ut [quæcumque puellæ ſeu propria voluntate monaſterium appetunt, ſeu à parentibus offeruntur, annum in ipſa qua intrant veſte permaneant: In his verò monaſteriis, ubi non perpetuò tenentur incluſæ, triennium in ipſa qua intraverint veſte permaneant; & poſtmodum ſecundùm ſtatuta monaſterii ipſius, in quo elegerint permanere, veſtimenta religionis accipiant.] Idem etiam civilibus legibus reperitur confirmatum, ut patet ex Juſtiniani Imperatoris Novella v. cujus hæc verba: [Sancimus ſacras ſequentes regulas, eos, qui ſingularem converſationem profitentur, non promtè mox à reverendiſſimis Præſulibus venerabilium monaſteriorum habitum percipere monachalem, ſed per triennium totum ſive liberi fortè ſint, ſive ſervi, tolerare, nondum monaſticum habitum promerentes, ſed tonſura & veſte eorum, qui laïci vocantur, uti & manere, ſic divina addiſcentes eloquia.] Ubi laïcos intelligit, non fratres Converſos, uti æſtimavit Haeftenus; ſed aut ſervos ſive famulos ad Monachorum ſervitia deputatos, qui nec veſtem, nec tonſuram monaſticam ferebant, ſed amputata dumtaxat capillorum ſuperfluitate, modeſto induebantur habitu, & ſæcularia eorum negotia exequebantur, quales ſunt in noſtra congregatione Commiſſi, qui nec ita protenſos, ac ceteri ſæculares gerunt capillos, nec ita pretioſis utuntur veſtibus; de quibus S. Iſidorus in Regula: *Ars piſtoria ad laïcos pertinebit*; & Regula S. Fructuoſi: *Laïci foris Abbatis vel Præpoſiti mandata peragant.* Hi apud Cluniacenſes froco utebantur, ſaltem ii, qui Decanis Villarum Proviſoribus ſerviebant, ut patet ex his Udalrici verbis: [In ipſo loco decaniæ famulus, qui ei cibum & potum adminiſtrat, numquam in ſola camiſia adminiſtrat, vel in femoralibus ſolis, niſi etiam froco, vel pellicio, & caligis ſit amictus.] Vel Clericos intelligit ſæculares, quos laïcos vocat, ad diſtinctionem Clericorum Regularium ſeu Monachorum; (neque enim eos laicos appellare antiquis fuit inuſitatum, cùm Regula Magiſtri cap. 83. Sacerdotes ipſos *laicos* vocet) id quod mani-

Novitii probationē in veſte ſæculari agebant.

Can. 19.

Cap. 20.

Cap. 13.

Lib. 3. c. 5.

CAPUT LVIII. feſtum probatur ex Hildemaro, qui modum referens novitios nonnullis in cœnobiis recipiendi, dicit primò vitæ monaſticæ candidatum per quinque dies ad portam monaſterii permanſiſſe, deinde ſuſceptum in cella hoſpitum, ubi peractis in habitu laicali duobus menſibus, ei legebatur Regula ſub duobus vel tribus diebus, ad quam obſervandam ſi ſe parem eſſe teſtatus fuiſſet; tunc indutus *ſuis bonis veſtimentis, id eſt lorica, ſcuto, lancea, ſpatha, & balteo*, in capitulum adducebatur. Poſt exhortatorium Abbatis ſermonem, ſi ſæculo renunciare pergebat, acceptis rurſus induciis, denuo in capitulum accedebat eodem ritu; & ibi coram fratribus *aut balteum, & armillas, aut ſpatham ſolummodo* deponebat. Jam ſi reverti ad ſæculum omnino pernegabat, tunc ibidem abjectis aliis omnibus ſuis veſtimentis, radebatur, atque *aliis veſtibus id eſt* CLERICALIBUS SUIS induebatur, ac tandem in novitiorum cellam mittebantur. Eam ſententiam confirmare videtur Aigradus in vita S. Anſberti n. 8. Hic enim relicta Regis aula Fontanellam confugiens, & ibi receptus hoſpitio, cœpit miniſtrum implorare, quatenus ſanctum monaſterii Patrem videre mereretur, ad cujus pedes humiliter proſtratus poſtulabat ab eo ſe Monachum fieri: Audiens autem venerandus Pater ſanctam & Deo dignam poſtulationem, inducias ſuper hoc dicebat habere ſe velle; [quibus expletis ſpiritualium fratrum conſulta ſuſcipiens inclitus Pater, pia ejus vota veluti poſtulaverat impleverunt, *Clericatuſque* habitu decorabilem reddiderunt.] Aſt alii neque arma neque ſæcularem veſtem deponebant, niſi expleto probationis anno, quibus favit Aquiſgranenſe Concilium, ſtatuens ut novitius [nec tondeatur, nec veſtimenta priſtina immutet priuſquam obedientiam promittat.] Cujus rei praxim videre eſt in vita S. Landelini n. 3. Sæc. 2. Bened. S. Botulfi n. 2. Sæc. 3. S. Leufredi n. 9. ibidem, SS. Harlindis, & Reinulæ n. 11. ibid. & in Chronico Centul. l. 4. c. 14.

Sæc. 2.

Can. 34.

Sed alius poſt uſus obtinuit.

Sed jam diu obſolevit iſta conſuetudo. Nam Benedictus, qui Anianenſis poſtea Abbas extitit, ad S. Sequani monaſterium accedens, ingrediendi licentia adepta, [mox capitis comam depoſuit, & veri Monachi habitum ſumſit,] Cluniacenſes etiam novitiis tonſuram & habitum monaſticum, una excepta cuculla, impertiebant, ut diſcimus ex Udalrico; idque poſtmodum communis uſus obtinuit; unde Statuta Lanfranci decernunt, ut [novitius, ſive laicus, ſive Clericus tondeatur, & radatur more Monachorum, dehinc veſtibus ſæcularibus exuatur, & rebus monaſterii regularibus, præter cucullam, capitio aſſuto tunicæ, induatur.] Apud Ciſtercienſes etiam novitius iiſdem pannis induebatur, quibus alii profeſſi, [excepto habitu monachali, pro quo cappam, & mantellum, vel pelles] habebat; quamvis in ipſo naſcentis ordinis exordio ſæculares veſtes ad profeſſionem uſque reſervaret, ut probat S. Bernardi epiſtola 1. ad Robertum Nepotem, ad quem ſic loquitur; [Tuis precibus multiſque lacrymis diu expectatam impetraſti miſericordiam, & quem ſatis deſideraveras, ingreſſum obti-

Lib. 2. c. 1.

Cap. 18.

Lib. Uſuum cap. 102.

nuiſti. Poſt hæc per annum juxta Regulam in omni patientia probatus, perſeveranter & ſine querela converſatus, poſt annum ſponte profeſſus, *tunc primùm ſæculari veſte rejecta religionis habitum ſuſcepiſti.*] De Caſſinenſibus audiendus eſt Bernardus Caſſinenſis: [Nos autem moderni, inquit, de conſuetudine, O utinam rationabili! in ipſo ingreſſu probationis, & radimus, & tonſuramus, & habitum induimus, non tamen habitum benedictum: Et licèt iſta conſuetudo non reprobetur de more, tamen conſultius videtur opinio dicti Pauli ſequenda.] Hæc eſt opinio Hildemari à nobis ſuprà relata, quem ſub nomine Pauli Diaconi ſolet citare. Addit Boherius: [Ego credo bene factum, ſi initio probationis tradantur ei veſtes, tonſura, & clauſura regulares, ut per annum probetur in eis, & aliis duris, & aſperis obſervationibus Ordinis.] Et infrà: [Similitudinem tamen, & aſperitatem habere debet alicujus monachalis habitus, ut habetur hodie in Conſtitutione Benedicti Papæ c. 22. Sciſſura tamen, colore, vel benedictione diſtingui debet hujuſmodi habitus novitiorum ab habitu profeſſorum.] Et certè cum monaſtici habitus geſtatio ad religionis auſteritatem pertineat, (laneis enim ad cutem indui, veſtitum dormire, contemtibilem ſæculo habitum deferre, naturæ contrarium eſſe nemo non videt;) & aliunde novitios omnem monaſterii aſperitatem experiri deceat; non ſine cauſſa poſteris viſum eſt, eos ſub aliqua diſtinctione monaſticis induere. CAPUT LVIII.

Neque hoc vacat exemplis apud antiquos Monachos, maximè in Oriente, ubi Ægyptii, Tabennenſeſque Monachi in ipſo religionis ingreſſu ſuos novitios habitu monaſtico veſtiebant, ſicuti teſtatur Caſſianus his verbis: [Ita nudatur quiſque, cùm receptus fuerit, omni priſtina facultate, ut ne ipſum quidem, quo opertus eſt, indumentum habere permittatur ulterius; ſed in concilio fratrum productus in medium exuatur propriis, ac per manus Abbatis induatur monaſterii veſtimentis, ut per hoc ſe non ſolùm univerſis rebus ſuis antiquis noverit ſpoliatum, verùm etiam omni faſtu depoſito mundiali, ad Chriſti paupertatem & inopiam deſcendiſſe, jamque opibus ſuſtentandum non ſæculi arte quæſitis, nec de infidelitate priſtina reſervatis, ſed de ſanctis ac piis monaſterii largitionibus militiæ ſuæ ſtipendia percepturum; atque inde ſe deinceps veſtiendum alendumque cognoſcens, & nihil habere, & nihilominus de craſtino non eſſe ſollicitus ſecundùm evangelii diſcat ſententiam, nec erubeſcat pauperibus, id eſt corpori fraternitatis coæquari, quibus connumerari Chriſtus, & quorum ſe fratrem non erubuit nuncupare, quin potiùs glorietur domeſticis ejus factum ſe eſſe conſortem.] De Tabennenſibus ſeu Pachomianis conſtat ex Regula S. Pachomii cap. 26. ſed clariùs ex ejus præceptis à Bollandianis editis poſt ejus vitam, in quibus n. 16. ita præcipitur: [Si quis ad monaſterium acceſſerit volens fieri novitius, precationem * ei evangelicam porrigent, & pſalmos docebunt. Maneat porro ad monaſterii fores, ibique probetur: quidquid autem alii norunt fratres, iſtic & ipſe addiſcat. Quo facto, ſæcularibus cum veſtibus exuent, & novitiorum habitu veſtient.]

Qui etiam olim in Oriente invaluerat.

Lib. 4. c. 5.

Maii 14.

* *Orationem Dominicam.*

CAPUT LVIII. Cujus præcepti praxim videre eſt in epiſtola Ammonis ad Theophilum n. 1. ibidem etiam à Bollandianis edita; quin & ipſe S. Pachomius à Palæmone admiſſus ſtatim habitu monaſtico indutus legitur.

Locus hic eſſet loquendi de Monachis ad ſuccurrendum, hoc eſt qui in extremis poſiti pænitentiæ cauſſa veſtes monaſticas poſtulabant; qui ut ſemel iis induti fuerant, in profeſſorum numero cenſebantur ſi poſtmodum convaluiſſent, de quibus agit noſter Mabillonius in Præfat. ad Sæc. IV. Bened. part. 2. p. 99. quem conſulere quivis poteſt.

Veſtimenta Monachorum ſæcularia diu in monaſteriis reſervata.

ILLA AUTEM VESTIMENTA QUIBUS EXUTUS EST, REPONANTUR IN VESTIARIO CONSERVANDA. Idem præſcribit Regula Magiſtri cap. 90. Eamdem etiam praxim de Ægyptiis & Tabennenſibus refert Caſſianus lib. 4. cap. 6. De Tabennenſibus res conſtat ex Regula S. Pachomii art. 26. & ex Paralippomenis ad ejus vitam apud Bollandum, ubi Silvanum Monachum ob remiſſum fervorem poſt annos viginti, [in cœtu fratrum veſte exui monaſtica, & ſæculari indutum habitu è monaſterio per fratres expelli] mandaſſe dicitur. Sed & Johannes Moſchus de quodam latrone refert, quod in Firmini monaſterio Monachus effectus, poſt novem annos ad Abbatem accedens dixerit: *Da mihi veſtimenta mea ſæcularia, & recipe monaſtica*; quæ ubi recepit, ſequenti die laqueo ſuſpenſus eſt miſer.

Boll. 14. Maii.

Prat. Spir. c. 166.

Charta petitionis in monaſterio reſervanda.

ILLAM TAMEN PETITIONEM EJUS, QUAM DESUPER ALTARE ABBAS TULIT, NON RECIPIAT; SED IN MONASTERIO RESERVETUR. [Ut per illam, etiam illo nolente, ſi voluerit Abbas, poſſit eum iterum in monaſterium reducere, ibique ſubjectum tenere. Aut fortè, ſi dixerit ſe non eſſe Monachum, ab illa petitione victus, in monachatus redigatur ſervitium,] inquit Smaragdus. Sive etiam, ut ait Hildemarus, [Ut ſi fortè aliquando negaverit habitum Monachicum, aut fortè Clericalem, habeatur quo illi probetur Epiſcopo, quia aut in monaſterio, aut certè ſub canone conſtitutus etiam coactè ab Epiſcopo poſtquam exiit de monaſterio, vivere debet, juxta auctoritatem Nicæni canonis.] Notandum porro quod de hujuſmodi petitionis aſſervatione narrat Boherius: [Conſuevit apud nos reſervari in armario reliquiarum, non in chartulario, cùm carius reſervari debeant obligationes perſonarum, quàm rerum.] In mſſ. etiam Conſtitutione Clementis V. pro Ordine Grandimontenſi præſcriptum lego, ut novitius profeſſionis ſcedulam [offerat in altari, Priore ipſam recipiente, & eam Cantori ipſius monaſterii tradente ad æternam rei memoriam in ſacrario ipſius monaſterii reponendam.]

In ſacrario cum reliquiis.

CAPUT LIX.

De filiis nobilium vel pauperum [a] *qui offeruntur.*

SI quis fortè de [b] nobilibus offert filium ſuum Deo in monaſterio, ſi ipſe puer [c] minori ætate eſt, parentes ejus faciant petitionem quam ſuprà diximus. Et cum oblatione, ipſam petitionem & manum pueri involvant in palla altaris, & ſic eum offerant. De rebus autem ſuis, aut in præſenti petitione promittant ſub jurejurando, quia numquam per [d] ſuffectam perſonam, nec quolibet modo ei aliquando aliquid dent, aut tribuant occaſionem habendi.

Vel certè ſi hoc facere noluerint, & aliquid offerre volunt in eleemoſynam monaſterio pro mercede ſua; faciant ex rebus, quas dare volunt monaſterio donationem, reſervato ſibi, ſi ita voluerint [e], uſufructuario. Atque ita omnia [f] obſtruantur, ut nulla ſuſpicio remaneat puero, per quam deceptus perire poſſit, quod abſit, quod experimento didicimus. Similiter autem & pauperiores faciant. Qui verò ex toto nihil habent, ſimpliciter petitionem faciant, & cum oblatione offerant filium ſuum [g] coram teſtibus,

[a] al. *quomodo.* [b] Flor. *nobilium.* [c] Hild. Flor cum quibuſdam *minor.* [d] Oxon. *ſubjectam.* recentiores *ſuſpectam.* [e] Oxon. *uſum fructuum.* Flor. *uſum fructum.* al. *uſu fructu.* Narb. *fructu uſus.* [f] Oxon. Concord & Bern. Caſſ. *obſervantur.* [g] deeſt in Flor. & Hadr. *coram teſtibus.*

COMMENTARIUS.

AB adultorum receptione S. Benedictus tranſit ad oblationem infantium, quos olim in monaſteriis admiſſos fuiſſe & enutritos conſtat non ſolùm ex hoc S. Benedicti capite, ſed etiam ex antiquis Monachorum Regulis, aliiſque probatis auctoribus non paucis. Hos autem S. Legiſlator tam ex pauperibus, quàm ex divitibus indifferenter recipi ſancivit, quia nulla utrorumque eſt apud Deum diſtinctio, cui plerumque acceptior fit pauper humilis, quàm nobilis ſuperbus; unde & S. Auguſtinus, & ex eo S. Iſidorus de Monachis loquens dicebat; [Veniunt quoque ex ipſa vita ruſtica, & ex opificum exercitatione, & ex plebeïo labore, tanto utique felicius, quanto fortius

Pauperes ut divites in monaſteriis admittendi.

Auguſt. de Opere Monach. Iſid. l. 2. Offic. eccl.

CAPUT LIX. educati; qui ſi non admittantur grave delictum eſt: Multi enim ex eo numero viri magni imitandique extiterunt: nam propterea & infirma mundi elegit Deus, ut confunderet fortia,] &c. Quamvis iſta non ſapuerit Leofricus decimus Abbas S. Albani in Anglia, qui, ut ſcribit Matthæus Pariſius, [acceptor fuit perſonarum: nullum niſi genere clarum, vel ſaltem legitimum in monachatum admiſit, aſſerens ignobiles & illegitimos, ignotos maximè & inſtabiles, ad enormia fore proniores.] At longè aliter ſentiebat S. Fulgentius, qui [quos multa largiendo de temporali fame liberabat, renunciare ſæculo ſapienter admonendo faciebat, & quamvis nihil habentes habendi voluntatem contemnere ſuadebat.] Et S. Gildaſius Abbas Ruyenſis, qui [ut plures Domino offerre poſſet alumnos, collegit Monachos ſecum tam ex nobilibus, quàm ex pauperibus, pupillis, & orphanis,] quemadmodum habent ejus acta num. 12. Et certè vera & certa eſt Gerardi Belgæ Monachi ſententia: [Tanto indignius eſſe pauperem non admittere, quanto turpius eſt Monachum ſuperbire; ſi tamen non tam fortuna, quàm Spiritu inſuper probentur Chriſti pauperes eſſe, & appareat non venire paupertatem exuere, ſed diligentius quærere.] Hæc obiter dicta ſint occaſione tituli hujus capitis, qui eſt de filiis nobilium vel pauperum qui offeruntur. Ad textum venio.

Vita viginti triumAbbatum S. Alb.

In ejus vita apud Boll. 1. Januar.

Sæc. 1. Ben.

SI QUIS FORTÈ DE NOBILIBUS. Nobiles hìc S. Benedictus intelligit, non ſtrictè, pro inſignitis aliquo gradu, titulo, aut dignitate, qua diſtinguantur à plebeïis; ſed latè pro potentibus, & divitibus quibuſcumque, [ſive ſint nobiles ſive ignobiles, inquit Hildemarus, id eſt, de illis dicit, qui divitias habent.] Et Boherius: [De nobilibus, id eſt, divitibus & potentibus.] Et ſanè nobiles hìc pauperibus S. Pater opponit.

OFFERT FILIUM SUUM DEO IN MONASTERIO. Regularibus diſciplinis inſtituendum, & in perpetuo Dei ſervitio ibidem permanſurum.

Pueri in monaſteriis qua ætate oblati.

SI IPSE PUER MINORI ÆTATE EST. [Id eſt, ſi eſt minor quatuordecim annis,] inquit Richardus de S. Angelo. Et Boherius: [Hæc eſt minor ætas in maſculo quatuordecim annorum, & in femina duodecim.] Idem habet Nicolaus de Fractura, atque ita definitum eſt in concilio Toletano X. [Parentibus ſanè filios ſuos religioni contradere non amplius quàm uſque ad quartum decimum eorum ætatis annum licentia poterit eſſe.] Saltem ita legit Gratianus 20. quæſt. 2. cap. *Si in qualibet.* Sed Ivo Carnotenſis in part. 7. Decreti cap. 27. non *quartum decimum*, ſed *duodecimum* habet: In editione verò conciliorum legitur *decimum.* Ex quo fortè utrumque emendaveris, qui concilii Toletani canonem ad ſui temporis praxim adaptavit. Ergo ultra hanc ætatem, jam haud licitum erat parentibus filios ſuos in monaſteriis offerre. An verò infra hujuſmodi ætatem quoſcumque parentes offerrent recipere oporteret S. Benedictus non aperuit, ſed neque S. Baſilius. Sed Regula S. Aureliani præſcribit, ut [minori ætate in mo-

Can. 16.

Cap. 17.

naſterio non excipiantur, niſi ab annis decem, aut duodecim, qui & enutriri non egeant, & cavere noverint culpas.] Et Synodus VI. in Trullo, ut [qui monachicum jugum eſt ſubiturus, ne ſit minor quàm decem annos natus.] Niſi fortè concilium intelligas de his qui ſponte ſe offerunt, non autem de his, qui offeruntur ab aliis. In pleriſque monaſteriis oblatos infantes haudquaquam admittebant ante ſeptimum annum. Atque ita forſitan interpretandus eſt S. Johannes apud Ruffinum, ad quemdam militum Præpoſitum de filio ejus ita loquens: [Hic nutriatur in domo tua abſque ulla contaminatione gentili ſeptem annis, quibus peractis, trade eum Monachis erudiendum ſanctis & cæleſtibus diſciplinis.] In Regula S. Cæſarii ad Virgines hæc legimus: [Si fieri poteſt, aut difficile, aut nulla umquam in monaſterio infantula parvula, niſi ab annis ſex, aut ſeptem, quæ jam & litteras diſcere, & obedientiæ poſſit obtemperare, ſuſcipiatur. Nobilium filiæ, ſive ignobilium ad nutriendum, aut docendum penitus non accipiantur.] Idem habetur in Regula S. Donati cap. 6. Atque hac ætate, aut circiter pleroſque in monaſteriis noſtris oblatos reperimus, ut Placidum, Fauſtum, Gordianum, Bertulfum, Bedam. Plurimos etiam in minori, ut Samſonem, Bonifacium, Godefridum, & Petrum Diaconum quinquennes. Aliquos quóque triennes, immo anniculos. Prætermittere hìc non poſſum pium S. Stephani Obazinenſis Abbatis inſtitutum. Hic, uti legimus in ejus vita lib. 2. num. 4. duo virorum & mulierum collegia adunaverat, & in utroque pueros admittere ita decreverat, ut in feminarum monaſterio uſque dum quinque annorum metas excederent nutrirentur, inde ad virorum cellam tranſituri.

Caput LIX. Can. 40. Lib. 1. de vita Patr. cap. 1. Cap. 5. Tom. 4. miſcel. Baluz.

Parentes ejus. [Parentes nominat ſolummodo patrem & matrem, quia parentes de patre & matre dicuntur à pariendo,] inquit Hildemarus. Similiter Smaragdus, relato S. Iſidori teſtimonio, in quo fit mentio Samuelis ab Anna matre Deo oblati, [hinc datur intelligi, infit, quia parentes non parentes alios, quàm patrem aut matrem, qui eum genuerunt dicit.] Idem habet Boherius. Et tamen Bernardus Caſſinenſis fieri poſſe aſſerit, [quod juxta vulgate regionis propinquiores ſibi carne parentes voluit appellare,] cui ſuffragari videtur Nicolaus de Fractura. At contrarium ex ipſo textu evincitur, in quo filius appellatur ille, qui debet offerri, quod certè niſi aut patri aut matri nulli prorſus convenire poteſt.

A quibus.

Sed quæritur à quonam parentum puer offerendus ſit? Reſpondet Hildemarus: [Debet, ſi pater eſt vivus, dicere pater (petitionem.) Si autem mortuus eſt, dicere mater; nam alius propinquus non debet.] Sed Suarez docet poteſtatem offerendi pueri in utroque parente reſidere; altero mortuo, remanere penes ſuperſtitem. Quod ſi pater offerat, & mater repugnet, validam eſſe & licitam hujuſmodi oblationem; ſecus ſi velit mater, patre repugnante; licitam nihilominus validamque fore factam à matre abſque patris conſenſu, modo

De religione tom. 3. lib. 5. cap. 2.

CAPUT LIX. pater non reſiliat; qui tamen infra annum filium revocare poterit. Deinde idem jus competere tutori, quia tutor parenti quo ad omnia, quæ ad filii educationem pertinent, ſuccedit, nec jus hunc caſum excepit. Immo poſſe tutorem invita matre, non verò matrem reluctante tutore filium offerre. E contra vir clariſſimus Petrus de Guſſanvilla in notis ad epiſt. 54. Petri Bleſenſis ſcribit non licere tutoribus, affinibus, & conſanguineis addicere in monaſterio in perpetuum impuberes patre & matre orbatos nolentes. Citatque ad id concilium Aurelianenſe V. Toletanum IX. & X. SS. Benedictum, Lânfrancum, & Bernardum, qui voce *parentes* utuntur, quæ propriè patrem & matrem ſignificat, non affines, non conſanguineos, non tutores. Eadem eſt Mabillonii ſententia in veterum Analectorum tomo 3. & Caroli Cointii in Annalium eccleſiæ Francorum tom. 1. ad annum 544. Poterant tamen parentes per alios filios ſuos offerre, ut patet ex Othlono in vita S. Bonifacii cap. 2. qui quinquennis ab ægrotante patre *per legatos idoneos ad monaſterium* directus eſt; & ex formula oblationis apud Cluniacenſes uſitata, qua Monachus puerum offert Deo in monaſterio *vice parentum ejus*. Atque ita intelligendus videtur Petrus Boherius, dum ait in ſuo monaſterio pueros aut à parentibus, aut ab amicis oblatos fuiſſe. Poterant etiam ipſi tutores & conſanguinei, cum id infantes deſiderarent, eos offerre, ſecus ſi reluctarentur. Aliquando etiam adultos legimus à parentibus oblatos, de quibus vide quæ diximus in lib. 5. de antiquis Monachorum ritibus cap. 5.

Pag. 479. *Sæc.* 3. *Ben. part.* 2.

Petitio pueri offerendi quid. FACIANT PETITIONEM, QUAM SUPRA DIXIMUS. Superiori capite nimirum, promittentes etiam pro filio Stabilitatem, Converſionem morum, & Obedientiam, ut patet ex Smaragdo, Hildemaro, Boherio, & aliis, ex quibus corrigas Bernardum Caſſinenſem, qui petitionem hìc interpreratur illam, qua parentes Abbatem & congregationem ſimul rogant filios ſuos in monaſterio enutriri. Sic enim ille relata Hildemari ſub nomine Pauli Diaconi ſententia: [Sed certè mihi ſicut modo videtur, & puto quod hanc petitionem debemus intelligere ſicut in capitulo præcedenti: Poſt quatuor vel quinque dies perſiſtere petitioni ſuæ, &c. Id eſt ut petant eum in monaſterio recipi, nutriri, & doceri regularibus diſciplinis, & quantum in ſe eſt offerant ipſum Deo. Nam ſecundùm jura cùm ad annos diſcretionis pervenerit, reclamare poteſt, & ad ſæculum redire, unde illud non intelligo de verbis profeſſionis.] Bernardo ſubſcribunt Richardus, & Nicolaus de Fractura. Verùm contrarium evincit ſequens Regulæ textus, quo præſcribitur pueri manum cum ipſa petitione in palla altaris involvi. Ipſius petitionis ſive oblationis formulas aliquas edidit noſter Acherius in notis ad Lanfrancum, aliàs item noſter Mabillonius, aliàs Carolus Cointius à nobis ſuprà citatus, aliam inſuper Smaragdus quam refert Haeftenus lib. 4. tract. 1. diſq. 4. duas hìc breviores adjicio, unam ex veteri mſ. codice S. Ceciliæ Albienſis ſæculo IX. exaratam, quæ eſt hujuſmodi.

Trado

Trado puerum iſtum in devotione Domini noſtri Jeſu-Chriſti, coram Deo, & SS. ejus, ut perſiſtat omnibus diebus vitæ ſuæ, & fiat Monachus uſque ad mortem ſuam. CAPUT LIX.

Alteram ex mſ. codice Montis majoris in hæc verba.

Sancitum eſt in veteri & novo teſtamento pueros Deo offerre, ut Abraham * leguntur feciſſe, quorum exemplo & aliorum multorum inſtructus, ego ille pro remedio animæ meæ, & parentum meorum, nunc offero hunc filium meum illum Deo omnipotenti, & S. Mariæ Genitrici ejus, ſecundùm Regulam B. Benedicti in monaſterio Montis majoris, in præſentia Domni Abbatis illius, ab hac die, ut non liceat ei collum de ſubjugo Regulæ excutere, & promitto numquam per me, neque per ſuſpectam perſonam ullo modo ei occaſionem dare egrediendi, quod abſit, & ut hæc ſcriptio firma permaneat, manu propria firmo. ** Hic deeſt aliquod verbum.*

Et cum oblatione. Hæc oblatio erat ipſa incruenti ſacrificii materia, panis & vinum, ut conſtat ex Hildemaro : [Debet ponere in dextera manu filii ſui oblatam cum mappula, in ſiniſtra autem amulam vini.] Et infrà : [Oblatio adtinet ad panem & vinum, quæ in ſacrificium offeruntur :] quod etiam patet ex ſtatutis Lanfranci : [Offerendus puer, facta prius corona, manibus portans hoſtiam, & calicem cum vino, ſicut mos eſt ;] & ex Udalrico : [Accipit ipſe puer cum offertorio patenam, & calicem, hoſtia impoſita & vino infuſo, & ita vicarius ille involvit manum pueri cum palla altaris.] Ex quibus emendandus eſt Nicolaus de Fractura, qui oblationem intelligit [fortè de rebus ſuis monaſterio faciendam.] Oblatio in manu pueri involvenda quid. *Cap.* 18.

Involvant in palla altaris. Sacras altaris pallas tangere ſacratis Deo feminis, & monachabus Soteris Papæ decreto prohibitum dicitur ; & ex Synodo Autiſſiodorenſi [non licet mulieri manum ſuam ad pallas dominicas mittere,] ut mirum ſit S. Benedictum pueris adhuc laicis pallæ tactum permiſiſſe, quem ſacratis Deo feminis legimus vetitum. Sed hic Regulæ locus non de altaris palla ſacrata quæ Dominico corpori immediatè ſupponitur, qua etiam aliquando obtegebatur, quamque ideo * corporale vocabant, intelligitur ; ſed de linteo ſeu velamine quo ſternitur, & operitur altare, cujus olim pars ante altaris faciem dependebat, qua pueri manum obvolvere facillimum erat, dicebaturque palla à palliando, eo quod altare cooperiret. Hæc pallæ expoſitio confirmatur tum ex libro mirac. S. Remacli Epiſcopi n. 14. [Pallam qua prædicta materfamilias altare texerat ſuſtulit ;] tum ex Statutis Lanfranci : [Qua oblatione à Sacerdote ſuſcepta, involvant prædicti parentes manus pueri in palla, qua altare coopertum eſt, & cujus pars anterior pendet ;] tum ex libro Uſuum Ciſtercienſium : [Pallam altaris ſuper quam extenditur corporale in vaſe ad hoc deputato ſeparatim lavans.] Neque enim extenditur corporale, niſi ſuper altaris mappam. Suffragantur verſiones Gallicæ, quæ pallam exponunt, *da nappe de l'autel* ; & Nicolaus de Fractura : [In palla altaris, id eſt in

Palla altaris quid. *Can.* 37. ** In S. Aredii teſtamento tom. 2. Analect.* Pallas corporales legimus. *Sæc. 2. Ben.* *Cap.* 18. *Cap.* 114.

CAPUT LIX. illa tubalea, vel mappa ſacrata, quæ ſemper eſt ſuper altare.] Atque ita intellexiſſe exiſtimo Bernardum Caſſinenſem, cùm dixit: [Puto ego ſecundùm litteram intelligi debere de palla, quæ eſt in altari, & ita vidi etiam de facto ſervari;] & Richardus: [Credo quod pars ſuperior altaris vocetur palla, ſicut ſumitur de conſecratione diſt. 1. c. *Altaris palla.*] At verò Boherius in 1. Comment. uſum monaſterii ſui ita explicat: [Apud nos facta receptione in capitulo, & habitu induto, per parentes vel amicos puer offertur ad altare, & ſuper ipſum genibus flexum, & capite inclinatum duo fratres imponunt pallam, ſeu pallium quod ante altare dependet.] Sed ab his omnibus diſcrepat Hildemarus, qui pallam interpretatur de mappula illa, cum qua puer oblationem offert: [Non enim, inquit, dicit in illo panno altaris involvi, qui ſacratus eſt, id eſt qui ſuper altare ponitur, ſed de illo panno, cum quo nos offerimus, quem nos mappulam vocamus, & hoc altaris pannus eſt, quia ipſum officium altaris per hoc agitur.]

Oblationis antiquus ritus.

ET SIC OFFERANT EUM. Idque ex decreto concilii Aquiſgranenſis can. 36. [tempore oblationis, & petitionem pro eo coram laicis teſtibus faciant, quam tempore intelligibili ipſe puer confirmet.] Sed juvat hìc integrum oblationis ritum ex Hildemaro deſcribere: [Ita faciendum eſt. Debet, ſi pater eſt vivus, dicere pater; ſi autem mortuus eſt, dicere mater; nam alius propinquus non debet. Id eſt, Promitto ego ille coram Deo, & Sanctis ejus, pro filio meo de Stabilitate ſua, & Converſione morum ſuorum, atque Obedientiam habendam. Et debet habere petitionem ſcriptam, & promiſſionem in manu pro filio ſuo, v. g. cùm lectum fuerit evangelium, quando debent offerre, antequam incipiant offertorium, debet ponere in dextra manu filii ſui oblatam cum mappula, in ſiniſtra autem amulam vini. Deinde debet illum pater ante ſe tenere infantem, & debet involvere manum filii ſui in illa mappula cum qua offert; quia de ipſa mappula dicitur palla altaris, non de altaris panno ſacrato. Deinde debet tenere manu ſua manum filii involutam in illa mappula, & petitionem qua firmat filium ſuum in illo monaſterio; & debent adeſſe teſtes. Tunc Abbas interrogare illum iſto modo: Quid petis frater? Ille debet reſpondere dicens: Volo tradere filium meum Deo omnipotenti, ad ſerviendum ſibi in hoc monaſterio, quia præcepit Dominus in lege filiis Iraël, ut offerrent filios ſuos Deo: Et propterea ego volo hunc filium meum ſimiliter Deo offerre. Deinde debet dicere Abbas teſtibus: Auditis fratres, & videtis quid iſte dicit? Iſti debent dicere: Audimus & videmus. Tunc debet ille pater ante ſe filium ſuum ducere ad illum locum, ubi homines offerre conſueverunt. Deinde debet Preſbyter tollere oblatam, & amulam de manu infantis, tentam in manu patris; & Abbas debet recipere infantem, & tollere petitionem, ita tamen ut pater illam petitionem ſuper altare ponat, eo quod Abbas illam petitionem deſuper altare, debet tollere, quia ſic in capitulo quinquageſimo octavo: deſuper altare ponat, & alibi: non reddat illam petitionem, quam deſuper

altare tulerit. Verumtamen melius eſt, ſi poteſt fieri, ut Abbas cantet miſſam, ut ille accipiat etiam illa oblata, & vinum. Ideo præcepit B. Benedictus cum oblatione offerri, ut per hoc, quod foris oſtenditur, ſignificetur hoc quod geritur: id eſt ſicut oblatio efficitur holocauſtum Domino, ita etiam ille infans holocauſtum Domino efficiatur.] &c. Vide Lanfranci Statuta c. 18. Udalricum lib. 3. c. 8. & lib. 5. de Antiq. Monach. ritibus cap. 5. CAPUT LIX.

De rebus autem suis, aut in præsenti petitione promittant sub jurejurando, quia numquam per se, numquam per suffectam personam, nec quolibet modo ei aliquando aliquid dent, aut tribuant occasionem habendi. [Multis enim modis, ut ait Bernardus Caſſinenſis, poteſt aliquis invenire occaſiones, utpote ſi fortè rogarent aliquem ut puerum oblatum ſuum faceret hæredem: vel ſi eum alicui ſubſtituerent inſtituto, & diverſis aliis modis, quos malitioſi homines adinvenire noverint.] Quanam verò ratione hanc promiſſionem facere debeant parentes, ita exprimit Hildemarus: Pater [quando offert filium ſuum, tunc debet dicere: Sancti promitto per viventem in ſæcula, quia numquam do illi hæreditatem ſuam, aut aliquid quidquam; ſed exhæredo illum ab omni mea hæreditate, ut exhæres ſit in perpetuum, ita ut per nullum ingenium poſſit quærere hæreditatem meam pro ſucceſſione ſua.] Aliquid hujuſmodi videre eſt in formulis petitionis apud Smaragdum & alios à nobis ſuprà citatos. Sed Boherius in 1. Comment. [hoc inquit apud nos non ſervatur,] forte ex aliquo apoſtolicæ ſedis privilegio, quo Monachis poteſtas facta fuerit parentum hæreditatis participes fore: cujuſmodi legimus olim conceſſum ab Innocentio IV. monaſterio S. Theoderici prope Remos in hiſt. mſ. ejuſdem monaſterii ad annum 1247. & ab eodem, & à Nicolao Monachis S. Germani à Pratis in hunc modum: [Auctoritate vobis præſentium indulgemus, ut poſſeſſiones & alia bona mobilia, & immobilia, quæ perſonas fratrum, qui è ſæculo fugientes in monaſterio veſtro habitum religionis aſſumunt, ibique ſe vinculo profeſſionis adſtringunt, contigiſſent ratione ſucceſſionis, vel alio juſto titulo in eodem ſæculo permanendo, percipere, petere, ac retinere liberè, exceptis rebus feudalibus, valeatis.] Pueri oblati exhæredati.

Vel certe si hoc facere noluerint, &c. [Hoc eſt, inquit Hildemarus, ſi eum exhæredare de rebus ſuis noluerint, ſed voluerint ejus portionem offerre in monaſterium, tunc offerant ejus portionem cum ipſo infantulo. Debet enim iſto modo fieri, id eſt ſi voluerint offerre ejus portionem in monaſterium, tunc debet etiam dicere, quando offert filium ſuum: Offero etiam ejus portionem pro mercede animæ meæ in hoc monaſterium, ut dum ego adjunxero ejus portionem, uſufructuarium habeam; poſt meum verò diſceſſum, tunc veniat ejus hæreditas in hoc monaſterium, aut certè aliquid pluſquam portionem ſuam.] Hujuſce donationis mentionem faciebant in formula petitionis

CAPUT LIX.
Sæc. 3. Ben. part. 2.

ſub finem, quam una cum manu pueri in palla altaris involvebant, juxta antiquum morem, quo nonnumquam legimus oblationes Deo factas in palla ſeu pallio altaris involutas fuiſſe, ut videre eſt in vita S. Virgilii Epiſcopi Salzburgenſis n. 16. ubi Gunterius Comes [per pallium altaris Virgilio Epiſcopo ipſam eccleſiam cum omnibus, quæ inantea perdonavit] tradidiſſe dicitur. Ad hunc verò locum ſpectat quod ſcribit Regula Magiſtri cap. 91. ubi parentibus primùm ſuadet ut filii ſui portionem totam erogent pauperibus juxta præceptum Domini; aut ſi noluerint, eamdem ſaltem portionem in tres dividant partes æquales, quarum una manu Abbatis egenis diſtribuatur, altera parentibus vel fratribus ejus remaneat, tertia in commune monaſterii commodum cedat.

ATQUE ITA OMNIA OBSTRUANTUR, UT NULLA SUSPICIO REMANEAT PUERO, PER QUAM DECEPTUS PERIRE POSSIT, QUOD ABSIT, QUOD EXPERIMENTO DIDICIMUS. In quem locum Smaragdus: [Viderat enim ille tali occaſione de monaſterio juvenes foras exire, & pro terrenis rebus ſervitium Dei relinquere, ſæculumque diligere, & ideo ait quod experimento didicimus; quod ſi tunc raró fiebat, nunc verò factum nos frequentiſſimè eſſe cognoſcimus.]

Pueros ſolemniter oblatos ad ſæculum non potuiſſe reverti probatur ex Regula.

Porro ex hoc Regulæ loco rectè omnino concludit noſter Menardus, oblatos hoc modo in monaſteriis infantes ita monachatui fuiſſe adſtrictos, ut reſilire, & ad ſæculum redire poſtmodum, etiam cùm ad pubertatis annos perveniſſent, eis integrum non foret. Ut quid enim exhæredare filios, idque cum ſolemni juramento numquam ſe aliquid eis daturos, ſi venientibus ad pubertatis annos liberum fuiſſet excutere jugum vitæ monaſticæ? Injuſta prorſus exhæredatio, & irreligioſum juramentum. Deinde ſi ad ſæculum reverti licitum fuiſſet, cur ita obſtruenda eſſent omnia, ut nulla ſuſpicio, ſeu occaſio remaneret puero, per quam deceptus perire poſſet? an ideo periturus eſſet, quod illud vitæ genus repudiaſſet, ad quod ſectandum nullo prorſus vinculo fuiſſet conſtrictus? nam ad ſæculum tuta conſcientia regredi poterat.

Ex petitionis formalis.

Hæc autem ex Regula S. Benedicti illatio confirmatur ex oblationis ſive petitionis formula, in qua parentes omnem filio ad ſæculum redeundi libertatem tollunt, tradentes eum [regulariter permanſurum, ita ut ab hac die non liceat illi collum de ſub jugo excutere Regulæ, ſed magis ejuſdem Regulæ fideliter ſe cognoſcat inſtituta debere ſervare, & Domino cum ceteris gratanti animo militare] uti habetur in formulis Smaragdi, Udalrici, & aliis; ſive [ut perſiſtat omnibus vitæ ſuæ, & fiat Monachus uſque ad mortem ſuam,] ut legitur in formula S. Ceciliæ Albienſis: unde etiam pro filio promittebant ſtabilitatem, converſionem morum & obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti.

Cap. 4.

Confirmatur etiam ex Regula S. Iſidori, in qua legimus: [Quicumque à parentibus propriis in monaſterio fuerit delegatus, noverit ſe ibi permanſurum.] Quem locum reperies in excerptis Egberti Eboracenſis Epiſcopi n. 92.

Apud Spel. tom. 1. conc. Angl.

Idem patet ex conciliis. Concilium Toletanum IV. [Monachum aut paterna devotio, aut propria profeſſio facit : quidquid horum fuerit alligatum, tenebit. Proinde his ad mundum reverti intercludimus, & omnem ad ſæculum interdicimus ingreſſum.] Et infrà : [Quicumque ex ſæcularibus accipientes pænitentiam totonderunt ſe, & rurſus prævaricantes laici effecti ſunt, comprehenſi ab Epiſcopo ſuo ad pænitentiam, ex qua receſſerunt, revocentur. Quod ſi aliqui per pænitentiam irrevocabiles ſunt, nec admoniti revertentur, verè ut Apoſtatæ coram eccleſia anathematis ſententia condemnentur. Non aliter & hi qui detonſi à parentibus fuerunt, aut ſponte ſua amiſſis parentibus ſeipſos religioni devoverunt, & poſtea habitum ſæcularem ſumſerunt.] &c. Concilium Wormatienſe : [Si pater, vel mater filium filiamque intra ſepta monaſterii in infantiæ annis ſub regulari tradiderit diſciplina, non liceat eis poſtquam ad annos pubertatis pervenerint egredi, & matrimonio copulari. Hoc ergo omnibus devitandum eſt, quia nefas eſt, ut oblatis Deo à parentibus filiis voluptatis fræna laxentur. Igitur ut prædiximus non liceat eis ſuſceptum habitum umquam dimittere, ſed convicti quod tonſuram, aut religioſam veſtem aliquando habuerint, in religionis cultu habituque, velint, nolint, permanere cogantur.] Concilium Triburienſe : [Quem progenitores ad monaſterium tradiderunt, & in eccleſia cœpit canere, & legere ; nec uxorem ducere, nec monaſterium deſerere poterit ; ſed ſi diſceſſerit, reducatur ; ſi tonſuram dimiſerit, rurſus tondeatur ; uxorem ſi uſurpaverit, dimittere compellatur.] His accedit Gregorii Papæ II. ad S. Bonifacium Germanorum Apoſtolum, qui Summum Pontificem hac de re conſuluerat, reſponſum, cujus verba expreſſit Concilium Wormatienſe à nobis ſuprà relatum ; hinc Lambertus quidam apud Gratianum, qui invitus inter octavum & decimum annum à patre cuculla indutus fuerat, nec multo poſt ab Epiſcopo etiam invitus habitum monachicum acceperat, poſtea reclamans a Nicolao I. Pontifice abſolvitur, & diſpenſatur, non quia minori ætate veſte monaſtica indutus poſtea reclamavit, ſed quia invitum pater cuculla induiſſet, nec manum ejus palla altaris involviſſet, nulla ab Abbate benedictione percepta.

[Margin: CAPUT LIX. Ex conciliis. *Can.* 49. *Can.* 55. *Can.* 22. *Can.* 6. Auctoritate Gregorii II. 20. *q.* 3. *c.* *præſens.*]

Sed & S. Bernardus ad Robertum nepotem, qui defectionis ſuæ à Ciſtercienſibus ad Cluniacenſes inter alias rationes hanc afferebat, quod Cluniacenſi cœnobio à parentibus oblatus fuerat, ſcribens ita reſpondet : [Quamquam dubium non ſit promiſſum illum fuiſſe, non donatum ; nec enim petitio, quam Regula præcipit, pro eo facta fuit à parentibus, nec manus illius cum ipſa petitione involuta palla altaris, ut ſic offerretur coram teſtibus.] Si ergo ita oblatus fuiſſet, rata omnino extitiſſet ejus oblatio. Et alibi docet Thomam in monaſterio S. Bertini olim oblatum prohibendum non eſſe quominus à Bertinianis tranſiret ad Clarevallenſes, non quia non ligaret ejus oblatio, ſed quia [votum parentum integrum manet, & oblatio eorum non eſt exinanita, ſed cumulata.]

[Margin: S. Bernardi. *Epiſt.* 1. *Epiſt.* 324.]

Ggggg iij

Caput LIX. Et exemplis. *Sæc. 1. Ben.* *Sæc. 4. Ben.*

Atque ita Aldricus puer in Centulenſi monaſterio à parentibus oblatus legitur apud antiquum auctorem lib. 1. mir. S. Richarii Abbatis num. 14. [Ea conditione, vel tenore, ne in reliquo ab hac profeſſione retro pedem vertere voluiſſet.] Ita Aldricum alterum in Ferrarienſi cœnobio [Deo perpetuo ſerviturum] parentes ejus obtulerunt, uti teſtatur Anonymus in ipſius vita num. 4. factam tamen oblationem *tempore intelligibili* puer ipſe confirmare debebat ex decreto 36. concilii Aquiſgranenſis, ſtatutis Lanfranci, & ex Udalrico, non ut novam ſibi induceret obligationem, ſed ut inductam ſe ratam habere, & acceptare probaretur.

Oppoſitæ ſententiæ argumenta refutantur.

Quæ hactenus à nobis dicta ſunt adeo clara ſunt & perſpicua, ut vel cæcus ea digito tangat, omnique oporteat rationis lumine deſtitui, qui hæc non adverterit, adeo ut mirum ſit, aut potiùs ſtupendum, quoſdam per multiplices alienarum, violentarumque gloſſarum invectiones in oppoſitum ſenſum illa detorquere: qui tamen nullo ſive rationis, ſive auctoritatis fundamento ſuam ſententiam ſtabilire poſſunt. Quis enim neget poteſtatem filios in monaſterio perpetuò manſuros offerendi penes parentes fuiſſe? qui poſſunt dare, qui poſſunt vendere, ſervitutis jugo ſubjicere, poſſunt utique ſuaviſſimo Chriſti jugo ſubmittere, & Deo conſecrare: qui propria voluntate Chriſtianæ religioni adſtringere per baptiſmum potuerunt, potuerunt & vitæ monaſticæ. At inquient, hæc praxis fons eſt, cauſſa, & origo damnationis plurimorum, qui invitè in monaſteriis detenti, in deterius ruunt. Multò æquius dixiſſent, hæc praxis fons extitit, cauſſa, & origo ſalvationis plurimorum, & planè multo plurium, qui in ſæculo mundi corruptelæ participantes æternam damnationis pœnam incurriſſent. Deinde quis credat eos, qui vitæ monaſticæ onus leve ferre nequeunt, in ſæculo meliores & ſalvandos fore? Ut quid enim exire de monaſterio volunt? ut Chriſti fiant diſcipuli, an ſæculi? planè ut ſæculi, ut vanis ejus ſerviant pompis, perfruantur deliciis, gaudeant divitiis, efferantur honoribus. Cum his verò quis ſalvabitur? qui ſe negat in Chriſti ſchola ſalvari poſſe, ſalvabitur in ſchola diaboli?

Sed è contra non ſine fundamento aſſerere poſſemus, hanc ad ſæculum redeundi facultatem, iis qui ad diſcretionis annos pervenerunt, poſitam fuiſſe in ruinam multorum, quibus ipſa ſæculi repetendi poteſtas tanquam tentationum fomes, ſola reverſionis, ac conſequenter perditionis extitit occaſio. Quam poteſtatem ſi non habuiſſent, nuſquam de ſæculo repetendo cogitaſſent, ſed neceſſitatem ipſam convertentes in virtutem, in Dei ſervitio religiosè & humiliter perſeveraſſent, ſæculum ſolo nomine cognoſcentes.

Nonnulla opponunt jura, ſed vel falſa, vel ſaltem dubia, vel ſolos adultos tangunt non infantes, vel tandem nova ſunt. Novo enim jure infantibus à parentibus oblatis, cùm ad annos diſcretionis pervenerint, permittitur oblationem confirmare parentum, aut ad ſæculum remeare: hanc eis licentiam fecit Clemens III. cap. *cùm virum* de Re-

gularibus, & Cœleſtinus III. cap. *cùm ſimus* eodem titulo, idque propter abuſum nonnullorum, qui non tam devotionis, quàm ſublevandæ familiæ gratia, ſiquos gibboſos, deformes, aut ſæculo ineptos habebant filios, hos in monaſteria intrudebant, id quod non ſolùm in puerorum, ſed etiam diſciplinæ regularis ruinam vergebat. Unde nonnulli Abbates, etiam antea, pueros in monaſterii haudquaquam recipere volebant. Qua de re S. Udalricus in præfatione ad Conſuetudines Cluniacenſes, quam Willelmo Hirſaugienſi Abbati nuncupat, eumdem laudat, quod lege lata providiſſet, ne pueri in monaſterio admitterentur, [ut opus ſit, inquit, præfatis ſæcularibus alium ſibi nidum providere, ubi reponant pullos ſuos abortivos velut exhæredatos.] [De qua re, addit paulò pòſt, ſentiat quiſque quod voluerit; ego certus ſum illam te radicem funditus extirpaſſe, ex qua ſola præcipuè omnia ſunt monaſteria deſtructa, quæ deſtructa ſunt vel in Teutonica, vel in Romana lingua.] Idem quoque animadverterat Guigo Cartuſiæ majoris Prior quintus, uti ipſe teſtatur in ſtatutis: [Pueros ſive adoleſcentulos non recipimus, quia per eos monaſteriis multa contigiſſe dolemus, & magna ſpiritualia ſimul & corporalia pericula formidantes.] Unde etiam Petrus Damiani ad Caſſinenſes ſcribens: [Inter ceteros, inquit, virtutum flores, quos in illo agro pleno, cui benedixit Dominus, reperi; fateor hoc mihi non mediocriter placuit, quod ibi ſcholas puerorum, qui ſæpè rigorem ſanctitatis enervant, non inveni; ſed omnes aut ſenes, cum quibus utique nobilis vir ſedebat in portis eccleſiæ; aut juvenili vivendi decore lætantes.] Verùm longè benignius in pueros affectus fuit S. Anſelmus, qui conquerenti cuidam Abbati, quod indociles ſuſtineret, reſpondit id non tam ex prava puerorum indole, quàm ex mala Præpoſitorum inſtitutione oriri, ut teſtatur Eadmerus in lib. 1. de ejus vita. Anſelmi ſententiam confirmare poſſent ea quæ de mira puerorum ſimplicitate, pietate, & ſanctimonia leguntur in vita S. Stephani Abbatis Obazinenſis lib. 2. Ceterùm ut periculis, quæ ex mala puerorum indole poſſent contingere, obviaretur; non quoſlibet indifferenter in monaſteriis admittebant, ſed probatos (ſaltem in aliquibus monaſteriis) per annum non ſecus ac adultos; id quod probat concilii Aurelianenſis V. decretum can. 19. [Quæcumque puellæ ſeu propria voluntate monaſterium appetunt, ſeu à parentibus offeruntur, annum in ea qua intrant veſte permaneant.] Eadem haud dubium lex impoſita erat pueris, qui in ipſa oblatione veſte induebatur monaſtica. Deinde non pro libito quoſcumque Abbas vellet recipiebat, ſed quos fratres probaſſent; horum enim conſilium & conſenſum poſtulaſſe patet ex vita S. Willibaldi à Sanctimoniali ſcripta, in cujus num. 5. Willibaldus quinquennis Abbati Egbalt oblatus dicitur, [ſtatimque ille Abbas monaſterii ſecundùm regularis vitæ diſciplinam declarabat iſta ſuæ congregationis, ſicque, ut cum eorum conſilio ſive licentia hoc foret, ille flagitabat, cui protinus illa conventio fratrum ſimulque reſponſum ſeu licentiam dabant,

Caput LIX.

Puerorum receptio improbata.

Spicil. tom. 4.

Cap. 27.

Opuſc. 36. cap. 16.

Miſc. Baluz. tom. 4.

Pueri ante oblationē per annum in monaſterio probati.

Sæc. 3. Ben. part. 2.

CAPUT LIX. ſuæ voluntatis arbitrio hæc omnia fas fore dicebant,] &c.

Quæ hactenus de oblatione infantum dicta ſunt, monent me ut motam aliquando brevi reſolvam quæſtionem de viduis pupillos habentibus, & tamen ſæculo renunciare deſiderantibus, quomodo filiorum educationi & ſaluti, quæ ad eos ſingulariter ex jure pertinet, providerent.

Quia ſolos in ſæculo relinquere nimis periculoſum foret, & aliunde jus omne in filios olim obtinebant parentes: qui ſpeciali Spiritus-ſancti vocatione ſæculi vanitatem abjicere, & Chriſti humilitatem in monaſteriis ſectari cupiebant, filios ſuos unà ſecum offerebant Deo ſervituros: quorum ſaluti & educationi hac ratione abunde ſufficiebant. Cui probando præſto eſt vita S. Rictrudis Abbatiſſæ Marcianenſis cap. 11. ſæc. 2. Bened.

SIMILITER AUTEM ET PAUPERIORES. Id eſt, minus divites, nam, ut notant hìc Commentatores, tria hominum genera diſtinguit hoc capite S. Benedictus divitum, quos nobiles vocat; mediocrium, quos pauperiores; & omnino pauperum, qui ex toto nihil habent.

FACIANT. Sicut ſuprà dictum eſt de nobilibus, filium ſuum exhærando, aut portionem ejus qualemcumque facta ſolemniter donatione monaſterio conferendo.

QUI VERÒ EX TOTO NIHIL HABENT, SIMPLICITER PETITIONEM FACIANT. Nulla donatione aut exhæredatione facta.

ET CUM OBLATIONE OFFERANT FILIUM SUUM. Cum oblatione, id eſt, cum incruento ſacrificio miſſæ, vel cum pane & vino ad illud offerendis ex dictis ſuperius. Unde meritò redarguas Caramuelem, qui in tam claro textu tenebras objiciens, particulam *cum* hìc ſtare pro particula *pro* aſſerit, ita ut hunc ſenſum referat: [Simpliciter petitionem faciant, & cum oblatione, & pro oblatione offerant filium ſuum,] quaſi ipſe filius ſit oblatio: [Et ſic debere textum exponi, inquit, clarum eſt, quia quam oblationem poſſent Deo dare, qui ſupponuntur non modò eſſe pauperes, ſed & nihil omnino habere?] Verùm aliam oblationem ab eis S. Benedictus non exigit.

CORAM TESTIBUS. [Fortè duobus vel tribus,] inquit Richardus de S. Angelo; & quidem laicis ex concilio Aquiſgranenſi can. 36. ne fortè ſuſpectum ſit in re propria Monachorum teſtimonium. Ita etiam S. Baſilius: [Oportet tamen infantes voluntate & conſenſu parentum, immo ab ipſis parentibus oblatos ſub teſtimonio plurimorum ſuſcipi, ut omnis occaſio maledicti gratia excludatur hominum peſſimorum.] Quod tam de nobilibus, quàm de pauperibus intelligendum eſſe uſus comprobavit.

Regul. fuſ. cap 15. & apud Ruffin. cap. 7.

CAPUT

CAPUT LX.

De Sacerdotibus qui fortè voluerint in Monaſterio habitare.

SI quis de ordine Sacerdotum in monaſterio ſe ſuſcipi rogaverit, non quidem ei citiùs aſſentiatur: tamen ſi omnino perſtiterit in hac ſupplicatione, ſciat ſe omnem regulæ diſciplinam ſervaturum, nec aliquid ei relaxabitur, ut ſit ſicut ſcriptum eſt: *Amice ad quid veniſti?* Concedatur ei tamen poſt Abbatem ſtare, & benedicere, aut Miſſas tenere; ſi tamen juſſerit ei Abbas: ſin aliàs nullatenus [a] aliqua præſumat, ſciens ſe diſciplinæ regulari ſubditum, & magis humilitatis exempla omnibus det. Matth. 26.

Et ſi fortè ordinationis aut alicujus rei cauſſa fuerit in monaſterio, illum locum attendat, quando ingreſſus eſt in monaſterium, non illum qui ei pro reverentia Sacerdotii conceſſus eſt. Clericorum autem [b] ſi quis eodem deſiderio monaſterio ſociari voluerit, loco mediocri collocetur. Et ipſe tamen ſi promittit de obſervatione regulæ, vel [c] propria ſtabilitate.

[a] deeſt, *aliqua*, apud Hild. [b] quidam mſſ. reliqua in plurali efferunt *ſi qui* &c. [c] Flor. *propriam ſtabilitatem.*

COMMENTARIUS.

SI QUIS DE ORDINE SACERDOTUM. [Sacerdotis nomen, inquit Hildemarus, ad Epiſcopum ſeu Preſbyterum attinet, atque Diaconum, ſicut ipſe inferiùs dicit.] Sed Rupertus de ſolis Epiſcopis hunc locum interpretatur: quod confirmat codex mſſ. monaſterii S. Hadriani Gerardi montis, cujus caput præſens inſcribitur *De Epiſcopis qui in monaſterio habitare voluerint.* Et certè Sacerdos propriè de Epiſcopo dicitur. E contra verò S. Hildegardis non de Epiſcopis, ſed de ſolis Preſbyteris S. Benedictum intelligit; ſic enim illa: [Sacerdos intelligendus eſt ille, qui aut præpoſituræ, aut archipreſbyteratui, aut parochiæ præerat, qui etiam propter eamdem prælationem animam ſuam vix ad ſubjectionem coercere poterit; non autem Epiſcopus, quia in-

Sacerdotis nomine hîc qui intelligendi.

Lib. 3. in Reg. S. B.

decens eſſet quod Princeps animarum populi, qui & magiſter Abbatis extitit, Abbati ſubjiceretur; ſed hic ſi converti voluerit, ſolus ſit in pænitentia abſque ſubjectione magiſterii.] At tam de Epiſcopis, quàm Preſbyteris textum hunc intelligendum eſſe docet ac probat antiqua monaſteriorum noſtrorum praxis; nam, ut ſcribit Petrus Venerabilis, [ſolebant Clerici diverſorum Ordinum, Canonici diverſarum profeſſionum, & ipſa eccleſiæ cacumina, Epiſcopi dico, pontificalem dignitatem pro abjecta Monachorum vilitate commutare, & de ſummis eccleſiaſticorum honorum gradibus, ad humilem ſe hujus propoſiti ordinem inclinare.] Qui exemplo eſſe poſſunt S. Arnulfus Metenſis, S. Claudius Biſuntinus, SS. Wulfrannus, & Amatus Senonenſes, S. Hidulfus Trevirenſis, Leydradus Lugdunenſis, Adalbertus Bohemorum Apoſtolus, Leo Ravennenſis, Petrus Damiani Oſtienſis, Brunus Signienſis, & alii quam plurimi, qui dimiſſis Pontificalibus inſignibus, humilem in clauſtro Monachorum habitum geſtare non dubitarunt.

Lib. 2. epiſt. 11.

In monasterio se suscipi rogaverit. Acutè obſervat Haeftenus S. P. Benedictum non, ut ſuperiùs, dixiſſe *converti voluerit*, ſed *ſe ſuſcipi rogaverit*; quia cenſentur Clerici jam à ſæculo converſi, cùm clericalem ſtatum arripiunt: quod probat ex concilio Cabilonenſi c. 5. quo prohibetur, [ne ſæculares, qui nondum ſunt ad clericatum *converſi*, res patrochiarum debeant habere commiſſas.]

Non quidem ei citius assentiatur. Quem in locum Bernardus Caſſinenſis: [Iſtud *citius* poteſt eſſe comparativum ad illud quod in 58. cap. dictum eſt, videlicet *non ei facilis tribuatur ingreſſus*: ac ſi diceret S. Benedictus, non aſſentiatur facilius quàm laico, in ingreſſu, immo ſicut ille probatur, probetur & iſte.] Immo amplius. Idem habet Boherius. Quanam verò ratione probandus, explicat Grimlaicus in Solitariorum Regula cap. 18. his verbis: [Sed ne fortè quis ſimulata mente ad hoc propoſitum venire pertentet, primitus duriter probandus eſt: quod ita demum facilè dignoſcitur, ſi omnem laborem corporis, qui ei injungitur, æquanimiter ferat, & ad auſteriorem vitam libenter inclinetur; vel ſi delictum aliquis ſuum, cùm interrogatus fuerit, nequaquam pronunciare confunditur, & medelam delicti, quæ ei adhibita fuerit, gaudenter aſſumat; & ſi ad omnem humilitatem abſque verecundia inclinatur, ac vilioribus, & abjectioribus artificiis, ſi ita ratio popoſcerit, tradi ſe non erubuerit. Cùm autem his atque aliis exercitiis probatus fuerit, ſi ſtabilis, & promto animo perſtiterit, tunc eum ſuſcipi decet.] Quæ verba ex S. Baſilii Regula à Ruffino tranſlata cap. 6. de omnibus generatim dicta, ille Preſbyteris ſingulatim adaptat.

Sacerdotes in monaſteriis difficilius admittendi.

Tamen si omnino perstiterit in hac petitione sua, sciat se omnem Regulæ disciplinam servaturum. [Dignum eſt enim, ut qui ſimilem cum aliis vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam,] ut ait Alexander III. Hic autem Hildemarus obſervat vocem *diſciplinam* varias habere ac-

In Decretal. c. Recolentes.

ceptiones; ſed hoc loco præcipuè ſumi à nonnullis pro flagello, ab aliis pro Regulæ obſervatione, quæ acceptio poſterior aliis quibuſcumque præferenda eſt; [Regulæ diſciplinam, inquit Smaragdus, dicit regularem in omnibus doctrinam, & eruditionis ſanctæ præcepta: diſciplina enim à diſcendo nomen accepit; quidquid enim in ſchola regulari ſancta diſcitur, non incongruè diſciplina vocatur. Eruditio enim regularis diſciplinæ in præceptis ejuſdem Regulæ, & in caſtigationibus, & increpationibus, & in variis judiciis conſtat, in quibus qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.] Eodem ferè modo loquuntur Bernardus Caſſinenſis, & Boherius; & hunc eſſe Regulæ ſenſum verba ſequentia clarè demonſtrant. CAPUT LX.

NEC ALIQUID EI RELAXABITUR. [Quia, ut ait Hildemarus per omnes gradus debet probari velut laicus, & etiam pluſquàm laicus. Nam tres ſunt gradus, quibus probari debent novitii: id eſt unus ad portam monaſterii per quatuor, aut quinque dies: deinde ſecundus in hoſpitio paucis diebus, id eſt duobus menſibus: tertius in cella noviciorum per decem menſes.] Similiter Bernardus Caſſinenſis intelligit nihil eſſe relaxandum *de gradibus probationis*, quos totidem recenſet. Ita etiam Turrecremata & Mattheus Lambertus. At Menardus noſter S. Benedictum interpretatur *non de novitiatu*, ſed de obſervatione Regulæ. Rectius quidem, meo judicio, Richardus de S. Angelo, & Boherius in 1. Comm. de utroque, ut nihil relaxandum ſit *de obſervatione Regulæ, vel degradibus probationis.* Atque ita [cùm Clericus aliquis ad S. Pachomium, ut Monachis adſcriberetur, accedebat; ordini quidem ejus deferebatur reverentia, quemadmodum Divina lex præſcribit nobis: quantum verò ad obſervationem canonis fratres obligantis, præſtabat illam æquè ac ceteri] ut habent acta S. Pachomii n. 18. *Sacerdotibus nihil relaxandum.* *Bolland. 24. Maii.*

UT SIT SICUT SCRIPTUM EST: AMICE AD QUID VENISTI? Subaudiendum eſt, hoc age; quibus verbis ſe ipſe excitare ſolebat S. Bernardus, qui, referente Guillelmo Abbate, [hoc ſemper in corde, frequenter etiam in ore habebat: Bernarde, Bernarde ad quid veniſti?] Et S. Arſenius: [Arſeni propter quid exiſti?] Obſervat autem hic Hildemarus hæc Chriſti Domini ad proditorem diſcipulum verba duobus modis ſumi poſſe; nam [alii dicunt, quia dolentis vox eſt, quaſi dolenter dixiſſet Dominus; Amice ad quid veniſti? id eſt ad quod ſcelus dilapſus es? Veniſti diſcipulus tradere magiſtrum, ſervus Dominum, creatura Creatorem, & dum eſſes Apoſtolus, effectus es traditor. Sunt iterum alii, qui intelligunt Amice ad quid veniſti? ſubaudiendum eſt, fac, id eſt non veniſti oſculum dare, ſed tradere, quaſi diceret: ad quod veniſti fac, id eſt trade, & imple quod ſpopondiſti. Et ſecundùm hunc ſenſum S. Benedictus in hoc loco illud intellexit: Amice ad quod veniſti fac, id eſt non veniſti imperare, ſed imperari, ſervire, non ſerviri; ſubeſſe, non præeſſe.] Ita etiam Bernardus Caſſinenſis, & Boherius. *Lib. 1. de ejus vita c. 4.* *Lib. 5. de Vit. Pat. libello 15. n. 9.*

CONCEDATUR EI TAMEN POST ABBATEM STARE. [At

Caput LX. proinde ante Præpoſitum, & Decanos, ſi non ſint Sacerdotes,] inquit Menardus, quamquam Bernardus Caſſinenſis *poſt Abbatem ſtare* exponat, ſtare tantùm [in aliquo ſuperiori loco cum ſenioribus; ut apud Caſſinum, inquit, in tertia vigilia :] Idque ob honorem ſacerdotii : Si tamen talis fuerit ejus vita, quæ talem mereatur prælationem; nam ſi propter crimen aliquod pœnitentiæ cauſſa confugerit ad monaſterium, non ita præponendus eſt aliis, ſed ordinis ſui loco humiliter debet eſſe contentus, ut loquitur Smaragdus. Communis autem monaſteriorum praxis apud nos eſt, ut Sacerdotes novitii omnes, etiam profeſſos non Sacerdotes præcedant, quoad illi Sacerdotii gradum adipiſcantur: ſed apud Caſſinenſes, & Fulienſes Sacerdotes novitii reliquis tantùm noviitiis non Sacerdotibus præponuntur. Vide locum ſuprà citatum ex vita S. Pachomii.

Sacerdotes honore & gradu altiori donandi.

BENEDICERE ſcilicet cibum & potum in refectorio, vel ad lectiones in eccleſia, ut exponunt Commentatores.

Miſſas tenere quid.

AUT MISSAS TENERE. Obſervavimus ſuprà miſſam plures habere acceptiones. Hìc verò ſumitur pro incruento Chriſti ſacrificio: Et ſic *miſſas tenere* ex Commentatoribus & Gallicis verſionibus idem eſt, ac miſſas celebrare, idque ordine ſuo, ut exponit Theobaldus Artaldus. Eſt etiam qui Gallicè reddit, *faire dire les Meſſes.* Inſuper miſſas tenere eſt eis intereſſe, eaſque audire, ut clarum eſt ex Concilio Agathenſi can. 47. [Miſſas die Dominico ſæcularibus totas tenere ſpeciali ordine præcipimus.]

SI TAMEN EI JUSSERIT ABBAS. Ubi Hildemarus: [In eo quod dicit, ſi juſſerit Abbas, manifeſtatur, quia per probationem vitæ debet jubere.]

Sacerdotes novitii rarò ſacrificabant.

SIN ALIAS NULLATENUS ALIQUA PRÆSUMAT. Ex prædictis, [ſcilicet de ſtando inter ſeniores poſt Abbatem, de benedictionibus dandis, de miſſis celebrandis: ab iſtis enim abſtinebit & humiliorem locum tenebit,] inquit Bernardus Caſſinenſis. Et certè hæc olim apud Cluniacenſes conſuetudo vigebat, ut Sacerdotibus novitiis non ſtatim concederetur ſacrificium offerre, immo nec ſtatim poſt profeſſionem, teſtante Udalrico l. 2. c. 28. ubi agens de novitiorum habitatione triduo poſt vota emiſſa, inter alia hæc habet: Abbas [de his tamen, qui ſunt Sacerdotes & Levitæ, diligenter examinat, quomodo ſint ordinati, qualis ſit eorum ſcientia, qualis conſcientia, & per aliquod tempus probat eorum converſationem, antequam eis hujus miniſterii licentiam permittat: præcipuè qui Sacerdos erat antequam veniret, omnino ab officio prohibetur, uſque dum ſæpius proſpiciens addiſcat quàm multiplici ſtudio tale Sacramentum tractetur à nobis.] Idem habent Divionenſes S. Benigni conſuetudines mſſ. c. 31. Idem etiam obtinuiſſe apud Ciſtercienſes colligimus ex lib. Antiq. definit. in quo ſic lego: [Si verò doctores in Theologia, vel aliæ reverendæ perſonæ ad Ordinem ſe tranſtulerint, & fuerint Sacerdotes, de conſilio Abbatis loci illius tempore probationis poterunt celebrare.] Unde

Diſt. 4. *cap.* 2.

meritò licet inferre alios, qui doctores non erant, haudquaquam celebraſſe. Caſſinenſes etiam inhibent [plerumque præfatis Sacerdotibus celebrationem miſſarum ad tempus, ut ex hoc eorum humilitas comprobetur, & ut eam etiam melius addiſcant. Et tunc, inquiunt, ipſi communicent cum Clericis.] Neque verò id mirum videri debet, cùm nec Sacerdotes profeſſi miſſas quotidie cantarent, ut demonſtravimus in lib. 2. de Antiquis Monach. rit. c. 6. Sanè Clemens ex Regali Anglorum proſapia, Fiſcanenſis primùm, deinde Divionenſis Monachus [in tantùm ſe abjectum & vilem aſſerebat, ut cùm Sacerdotii gradu fungeretur, numquam in omni vita ſua niſi ſemel ad hoc miniſterium accedere præſumſit,] ut docet Chronographus S. Benigni.

CAPUT LX.
Declar. Caſſin. c. 60.
Spicileg. tom. 1. p. 445.

SCIENS SE DISCIPLINÆ REGULARI SUBDITUM. [Hic omnem ei materiam aufert præſumtionis, cùm ei ad memoriam reducit ſtatum ſuæ ſubjectionis,] inquit Bernardus Caſſinenſis.

ET MAGIS EXEMPLA HUMILITATIS OMNIBUS DET. In quem locum Richardus de S. Angelo: [Littera iſta poteſt exponi duobus modis. 1. ut ſit ſenſus, ut iſte plus oſtendatur humilis, quàm alius Monachus. 2. ut ſit ſenſus, ſi Abbas juſſerit ei, ut celebret, vel ut ſedeat poſt ipſum, ipſe magis oſtendatur humilis.]

SI FORTE ORDINATIONIS, AUT ALICUJUS REI CAUSSA FUERIT IN MONASTERIO, ILLUM LOCUM ATTENDAT QUANDO INGRESSUS EST MONASTERIUM, &c. Hunc locum variè exponunt Commentatores. 1. Hildemarus S. Benedictum ita intelligit: [Si fortè fuerit dignus ut Decanus, aut Præpoſitus fiat, aut conſiliator, aut certè alicujus utilitatis, cum tali humilitate & ſubjectione debet Abbati conſilium dare, aut certè agere hoc quod illi injunctum fuerit, cum quali humilitate, & reverentia, ſeu ſubjectione locutus fuerat, quando in monaſterium ingreſſus eſt.] Ita etiam Turrecremata. 2. Smaragdus, & Petrus Diaconus ſeipſos ita explicant: [Quod verò dicit: Si fortè ordinationis, aut quia Sacerdos eſt ordinatus, aut quia ordinationis miniſterium, id eſt ut aliquid ordinaret poteſtatem accepit ab Abbate in monaſterio. Aut alicujus rei cauſſa, ſubauditur, fuerit exaltatus in monaſterio; illum locum attendat] &c. 3. Boherius, relata utraque expoſitione, tertiam addit in 1. Commentario his verbis: [Vel intendit quod præterquam in præmiſſis, debet ſemper ſervare ordines ſuos, ut tempus converſionis diſcernit, ut ſi aliqua ardua ſunt in monaſterio ordinanda, & Abbas petat conſilium fratribus, non primus reſpondeat, non primus loquatur;] & in 2. Commentario: [Hoc etiam eſt dicere, quod licèt Sacerdos honoretur in ſedibus, benedictionibus, & miſſis; in aliis tamen tractatibus, & officiis tenere debet locum ſui ingreſſus.] 4. S. Hildegardis illud *ſi verò ordinationis*, &c. ita exponit: [Si aut in obedientiis, aut in officiis magiſteriorum, ſeu in negotiis exteriorum, aliqua ibi per conſilia tractanda ſunt, illum locum attendat quando ingreſſus eſt in monaſterium, videlicet locum, id eſt propoſitum converſationis, humilitatis, & ſubjectionis, quæ bonum &

CAPUT LX. altum gradum ſibi acquirit] &c. Denique Theobaldus Artaldus *locum illum attendat*, &c. Sic interpretatur, ut attenta meditatione conſideret quem locum obtinere deberet, ſi ingreſſus ſui in monaſterium ratio haberetur, ut inde humilietur; non illum; qui pro Sacerdotii reverentia conceſſus, ut non extollatur.

Clerici poſſunt fieri Monachi. CLERICORUM ETIAM SI QUIS EODEM DESIDERIO MONASTERIO SOCIARI VOLUERIT. Etſi Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii præſcribat, ut [nulli permittatur Clerico in monaſterio habitare, niſi ei tantùm modo, quem lapſus peccati ad humilitatem deduxit, & eſt vulneratus, ut in monaſterio humilitatis medicina ſanetur;] Eos tamen in monaſteriis admittendos, & admiſſos fuiſſe ex hoc Regulæ teſtimonio evidenter probat Lupus Ferrarienſis epiſt 129. eoſque non ſolùm criminoſos, ſed etiam pios, ac probos, utpote quibus prælationis gradum, & altaris miniſterium, criminoſis indebitum permittit. Idem conſtat ex Regula S. Pachomii ſuprà citata. Eadem quoque extitit mens concilii Toletani IV. cùm hoc edidit ſtatutum: [Clericis, qui Monachorum propoſitum appetunt, quia meliorem vitam ſequi cupiunt, liberos ab Epiſcopo in monaſterio largiri oportet ingreſſus.] Simile reperitur decretum in concilio Auguſtano anno 952. Eodem etiam reſpexit Paſchalis Papa II. ad Johannem Priorem de Valeriis ſcribens in hæc verba: [Laicos ſanè, ſive Clericos ſæculariter viventes ad converſionem ſuſcipere, nullius Epiſcopi, vel Præpoſiti contradictio vos inhibeat;] & Innocentius IV. in litteris ad Abbatem & Monachos monaſterii S. Theoderici anno 1244. datis: [Liceat quoque vobis Clericos, & laicos liberos, & abſolutos, è ſæculo fugientes ad converſionem recipere, ac eos abſque contradictione aliqua retinere.] In concilio quoque Aquiſgranenſi conſtituitur, [ut nullus plebeius, ſeu Clericus ſæcularis in monaſterio ad habitandum recipiatur, niſi voluerit fieri Monachus.] Vide S. Gregorium lib. 10. epiſt. 39. ad Deſiderium in Gallia Epiſcopum, qui cùm Pancratium Clericum olim ſuum, poſtea Monachum factum, in eccleſiam, cui mancipatus fuerat, revocare vellet, ut ne id tentaret, admonitus à Gregorio eſt. Vide etiam Petri Venerabilis lib. 1. epiſt. 50. ad Attonem Trecenſem Epiſcopum, quem ad implendum vitæ monaſticæ votum exhortatur; & S. Anſelmi lib. 2. epiſt. 12. & lib. 3. epiſt. 13.

Can. 49.

Miſcel. Baluz. tom. 2.

M. S. Hiſt. S. Theoder.

Can. 42.

LOCO MEDIOCRI COLLOCETUR. [Si mediocrem ejus vitam cognoverint; nam ſi talis fuerit, ut etiam juxta Abbatem ſtet, aut debet collocari; collocetur. Similiter ſi talis fuerit, in ultimo ſtet,] inquit Hildemarus.

ET IPSE TAMEN SI PROMITTIT DE OBSERVATIONE REGULÆ, VEL PROPRIA STABILITATE. [Id eſt poſtquam probati fuerint, & profeſſionis emiſerint votum; nec enim antea ſunt niſi cum noviriis, & ſub magiſtro novitiorum,] inquit Bernardus Caſſinenſis. Hujuſmodi autem promiſſio fieri debet & verbo, & ſcripto; ſicut ab aliis. Atque ita S. Urſmarus in Laubienſi monaſterio Erminonem

Sæc. 3. Ben. part. 1.

Preſbyterum recipiens, [ſecundùm morem ibidem degentium fecit ſpondere obſervare Regulam & obedientiam exhibere majoribus] quemadmodum auctor eſt Anſo in vita S. Erminonis n. 4. CAPUT LXI.

CAPUT LXI.

De Monachis peregrinis, qualiter ſuſcipiantur.

SI quis Monachus peregrinus de longinquis provinciis ſupervenerit, ſi pro hoſpite voluerit habitare in monaſterio, & contentus fuerit conſuetudine loci quam invenerit; & non fortè ſuperfluitate ſua perturbat monaſterium, ſed ſimpliciter contentus eſt quod invenerit, ſuſcipiatur quanto tempore, cupit. Si qua ſanè rationabiliter & cum humilitate caritatis reprehendit aut oſtendit, tractet Abbas prudenter; ne fortè eum pro hoc ipſo Dominus direxerit.

Si verò poſtea voluerit ſtabilitatem ſuam firmare, non renuatur talis voluntas: & maximè, quia tempore hoſpitalitatis potuit ejus vita dignoſci. Quòd ſi ſuperfluus, [a] aut vitioſus inventus fuerit tempore hoſpitalitatis, non ſolùm, non debet ſociari corpori monaſterii, verùm etiam dicatur ei honeſtè ut diſcedat, ne ejus [b] miſeriâ etiam alii vitientur. Quòd ſi non fuerit talis qui mereatur projici, non ſolùm ſi petierit, ſuſcipiatur Congregationi ſociandus; verùm etiam ſuadeatur ut ſtet, ut ejus exemplo, alii erudiantur: quia in omni loco uni Domino ſervitur, & uni Regi militatur.

Quem etiam ſi talem eſſe perſpexerit Abbas, liceat eum in ſuperiore [c] aliquantulum conſtituere loco. Non ſolùm autem Monachum, ſed etiam de ſupraſcriptis gradibus Sacerdotum vel Clericorum ſtabilire poteſt Abbas in majori quàm [d] ingreditur loco; ſi eorum talem perſpexerit eſſe vitam. Caveat autem Abbas, ne aliquando de alio noto monaſterio Monachum ad habitandum ſuſcipiat, ſine conſenſu Abbatis ejus, aut litteris commendatitiis: quia ſcriptum eſt; *Quod tibi non vis fieri*, [e] *alteri ne feceris.* Tob. 4.

[a] Deeſt in Concord. *aut vitioſus.* [b] Naib. *miſeri vitio.* [c] al. *aliquantum.* [d] al. *ingrediuntur.* [e] al *alio.*

COMMENTARIUS.

Monachi peregrini ad communem monaſterii Regulam reducendi.

SI QUIS MONACHUS PEREGRINUS DE LONGINQUIS PROVINCIIS SUPERVENERIT, SI PRO HOSPITE VOLUERIT IN MONASTERIO HABITARE, ET CONTENTUS EST CONSUETUDINE LOCI, QUAM INVENERIT. Solebant enim veteres Monachi hoſpitem Monachum poſt duos, treſve dies ad communem congregationis vivendi rationem redigere. Nitrienſes permittebant [una hebdomada manere in otio; aliis autem diebus deinceps occupabant eum in operibus, aut in piſtrino, aut in coquina. Quod ſi quiſpiam fuiſſet, cujus habenda eſſet ratio, dabant ei librum legendum, non permittentes ei, ut cum ullo colloqueretur uſque ad horam ſextam.] In Regula tamen S. Pachomio ab Angelo tradita præſcriptum lego, ut [peregrinus alterius monaſterii, ſi veniret, habens habitum diverſum, nullus cum eo comederet, excepto eo, qui iter agens id obſervare non poſſet.]

Pall. Lauſ. cap. 7.

In ejus vita apud Boll. 14. Maii.

ET NON FORTE SUPERFLUITATE SUA PERTURBAT MONASTERIUM. Hildemarus ſuperfluitatem intelligit in cibo, aut potu, vel in aliquo opere: Bernardus Caſſinenſis in cibo, potu, ſomno, lecto, & labore; [dicunt enim, inquit, iſti ſuperflui. Ego non poſſum comedere iſtas fabas, iſta cicera, iſtas lenticulas, iſtud antiquum oleum, iſtud muſcidum caſeum, iſta ova putrida, iſtos piſces corruptos. Iſtud vinum deſipit mihi: Iſte eſt panis canum non hominum. Tales ſuperfluitates monaſterium perturbant, quia inde ſcandalizantur fratres, & nonnulli minus perfecti horum verborum corrumpuntur exemplis.] Bernardum ſuo more exſcribit Boherius.

Retinendi quamdiu cupiunt.

SUSCIPIATUR QUANTO TEMPORE CUPIT. [Id eſt, uno vel duobus annis,] inquit Hildemarus. Atque ita in monte Nitriæ [prope eccleſiam poſitum erat xenodochium, in quo venientem hoſpitem toto tempore accipiebant, etiamſi biennium aut triennium voluiſſet manere, donec vellet ſua ſponte diſcedere.] Et S. Baſilius interrogatus: [Si dicat quis, volo apud vos parum aliquid temporis facere ut proficiam ex vobis, ſi oportet eum ſuſcipi?] Reſpondet: [Concedi quidem ei convenit ingreſſum, propter incertos exitus rerum. Interdum enim poteſt fieri, ut per tempus proficiat, & delectetur ſanctitate vitæ, & permaneat in cœptis, ſicut & frequenter factum ſcimus. Sed & ut manifeſta fiat veritas inſtitutionum noſtrarum, de quibus fortaſſis homines aliter opinantur. Oportet tamen circa eum cautius agi & diligentius; ut ſive in veritate permaneat, vel proficiat, ſive inſtitutionum noſtrarum veritas exploretur, probabilis inveniatur & pura. Ita namque Deo placebimus, & ille aut proficiet, ſi verax eſt; aut, ſi ſimulator eſt, erubeſcet.] Ea de cauſſa ſcribit Anonymus in

Pall. Lauſ. cap. 7.

In Regul. à Ruffin. tranſlata.

in vita S. Filiberti, quod [alii Abbates ſua propria monaſteria relinquerent, vel Monachos probatiſſimos ad eum dirigerent, ut cum eo longo tempore demorantes, diſcerent ejus vitam, vel converſationem, ut in ſuis propriis rectè prodeſſe deberent.] Caſſinenſes quoque Monachi in epiſt. ad Alemannos hæc teſtantur: [Plerique noſtræ conſuetudinis, noſtræque converſationis cupidi, de ſuis, quem cognoſcunt ingenii, unum huc tranſmittunt, quo non ſolùm auditu, verùm etiam ipſo viſu, pro quibus mittitur, perſpiciat; eoque modo quaſi unus ex nobis hìc, quidam per integrum annum, quidam etiam diutius manent. Tandem omnibus perſpectis ad ſua certus cum gaudio redit.] Ne tamen inde monaſteria gravarentur nimis, in litteris G. Moſomenſis, & A. Marchianenſis Abbatum ad Abbates S. Theoderici, & S. Criſpini Sueſſionenſis, quibus eos ſuæ provinciæ Viſitatores conſtituunt, inter alia generalis capituli Statuta, quorum eis maximè commendant obſervationem, iſtud eſt: [Ut nullus hoſpes detineatur ultra annum, niſi de Abbatis, & conventus, ad quos miſſus fuerit, proceſſerit voluntate, vel Viſitatoribus viſum fuerit expedire.]

Caput LXI. Sæc. 2. ben. Analect. tom. 4. Mſ. Hiſtor. S. Theod.

Si qua tamen rationabiliter, et cum humilitate caritatis reprehendit, aut ostendit. Idque verbo, aut exemplo, ſive de ſervitio Dei, ſive de Regulæ obſervationibus, ſive de præceptis Domini cuſtodiendis. Ubi notat Boherius triplicem eſſe reprehenſionem; imperioſam, quæ fit imperio poteſtatis, quæ ſolùm majoribus conceditur; temerariam, quæ malo fit animo; & ſocialem, quæ minoribus conceditur, quæ ſine acerbitate, devoto & reverenti animo fieri debet, de qua hìc S. Benedictus. *Reprehenſio triplex.*

Tractet prudenter Abbas. [Apud ſe, & cum aliis, qui hoſpitis converſationem noverunt, & verba,] inquit Bernardus Caſſinenſis.

Ne forte eum propter hoc ipsum Dominus direxerit. Ad hujus Regulæ praxim referri debent ea, quæ ſcribit Hildemarus in cap. 63. ſub finem: [De hoſpitibus Monachis ita in Francia agitur. Si eſt familiaris Monachus, in dormitorio Monachorum dormit, & in clauſtra cum aliis Monachis legit, & in refectorio manducat, & manè & ad ſeram ad capitulum venit fratrum. Si iſte talis videt negligentiam, debet admonere, ut emendetur. Si verò novus hoſpes fuerit, tantùm ad capitulum venit fratrum, cauſſa ædificationis ex lectionis traditione, & ducitur in refectorium fratrum ad manducandum: dormire verò foris debet in dormitorio hoſpitum Monachorum. Nam prima vice cùm venit iſte novus, ducit eum Prior per tota officina monaſterii dicens: Frater ubi negligentiam fortè vidiſti, caritatis amore deprecamur, ut dicas quatinus emendemus.]

Si verò postea voluerit stabilitatem suam firmare, non renuatur talis voluntas. Ad quem locum Smaragdus: [Quomodo firmet ſtabilitatem ſuam, ſive in corde tantùm, ſive in corde ſimul & verbo, hìc apertè non dicit; ſed *Stabilitatē in alio monaſterio firmare pote-*

CAPUT LXI

rant Monachi peregrini.

ut datur intelligi, ſicut ille novitius promittit de ſtabilitate ſua coram Deo, & Sanctis ejus, ut ſi aliquando aliter fecerit, ab eo ſe damnandum ſciat quem irridet: Ita & iſte quamvis non promittat, quia jam promiſſum habet; firmet ta en ſtabilitatem ſuam corde, ſimiliter & verbo coram Deo, & Sanctis ejus, & idoneis teſtibus, ne mereatur accipere damnationem pro multa ſua & illicita vagatione.] Formulam autem confirmandæ ſtabilitatis habemus apud Hildemarum his verbis conceptam: [Ego N. veniens de longinquis provinciis in hoc monaſterium, quia placuit mihi converſatio fratrum iſtius loci, & illis placuit mea converſatio; ideo ſtabilitatem meam in hoc monaſterio per hanc ſcripturam manu mea ſcriptam perpetuum confirmo.] Addit Hildemarus: [Si autem neſcierit litteras, debet rogare alium, qui ſcribat, & debet dicere inferiùs: manu mea pro majore firmitate ſubſcriptam. Hoc verò notandum quia non debet nominare monaſterium unde fuit.] Sed Bernardus Caſſinenſis ad hunc locum ſcribens: [Puto ego, inquit, quod promittendo obedientiam Abbati loci iſtius, maximè ſi in alio monaſterio fuit profeſſus, ſatis poteſt ejus ſtabilitas eſſe firmata; nec eſt apud nos conſuetudo aliter ſtabilitatem firmare.] Idem habet Nicolaus de Fractura.

Et tunc quamdiu probandi.

MAXIMÈ QUIA TEMPORE HOSPITALITATIS POTUIT EJUS VITA DIGNOSCI. Ad probationem Monachorum peregrinorum, aliud à tempore hoſpitalitatis ſpatium, quod Boherius vult eſſe annuale, non indicit S. P. Benedictus. Ex quo datur intelligi, ſtatim ut ſtabilitatem in monaſterio firmare rogaverint, congregationis corpori eſſe ſociandos. Et certè Regula Magiſtri duorum dumtaxat menſium inducias hujuſmodi Monachis jam converſis ad tractandum inſtituit, quibus expletis ſtabilitatem firmare permittit. De Ciſtercienſibus hæc reperio in libro Inſtitutionum: [Monachus alterius Ordinis profeſſus ſecundùm Regulam S. Benedicti in aliquo Ordinis noſtri monaſterio receptus, ſi benedictus non eſt, in cella noviciorum ſit per annum, & eodem ordine quo novitius benedicatur. Si autem benedictus fuerit, ſtatim detur ei cuculla, & completis ad minus antea quatuor menſibus, poſtea ad nutum Abbatis in capitulo petitionem faciat de profeſſione facienda, & in eccleſia ſicut novitius Monachus profeſſionem ſuam legens, ſuper altare offerat, nihil amplius faciens.]

Cap. 89.

Diſt. 2. c. 3.

DICATUR EI HONESTE UT DISCEDAT. Admiranda prorſus S. Legiſlatoris indulgentia, qui etiam ſuperfluum, & vitioſum, non cum dedecore, ut meretur; ſed honeſtè vult dimitti: id quod hoc modo fieri debere tradit Hildemarus: Debet illi dici: [Optabamus, frater, te meliorem eſſe, ſed nunc quia tui mores cum noſtris non conveniunt, nec noſtri cum tuis, ideo tolle quod tibi in via ſufficiat, & vade.] Alioquin: [Si iſti admitterentur in congregatione, illam retributionem redderent quam juxta vulgare proverbium, mus in pera, ſerpens in gremio, ignis in ſinu, ſuis conſueverunt hoſpitibus exhibere,] ut loquitur Richardus de S. Angelo.

Verùm etiam suadeatur ei ut stet. Dicendo ei juxta Smaragdum: [Sta frater nobiſcum immobilis in hoc monaſterio, ut tuo bono alii erudiantur exemplo; non enim opus eſt Deum in alio quærere loco, qui ubique eſt, & totus. Ipſi enim Domino & nos in hoc loco ſervimus, & ipſi Regi militamus; unus enim Dominus eſt in omni loco, cui à ſervis ſuis quotidie ſervitur, & unus Rex Regum, cui à militibus ſuis ſemper, & in omni loco militatur; & ideo non eſt tibi opus alium quærere locum, ubi melius ſervias Domino, quia hìc bene laborando, Dominoque bene ſerviendo, cælorum poteris conquirere regnum.] Neque hoc vacat exemplis apud antiquos; nam Zoſimam Monachum Dei monitu monaſterium, quod juxta Jordanem erat, ingreſſum Abbas ut ibidem remaneret hortatus eſt his verbis: [Quia Chriſti caritas te videre noſtram paupertatem invitavit, commane nobiſcum, ſi pro hoc ad nos te adjungere feſtinaſti. Simul omnes nos ſatiabit Chriſti Dei gratia, idemque paſtor bonus, qui tradidit animam ſuam pro noſtra redemtione, vocavitque oves ſuas nominatim.] Quæ cùm ille peroraſſet, Zoſimas faciem humi inclinavit, oranteſque pariter, celebrata oratione, dixerunt Amen; ſicque remanſit.

Caput LXI. Suadenci boni ut ſtent. *In vita S. Mar. Ægyp. lib. 1. de vitis Patr.*

Ut ejus exemplo alii erudiantur, et quia in omni loco uni Domino servitur, &c. Duplicem S. Pater ſubjungit rationem, cur peregrinus Monachus ſit retinendus; unam, quæ monaſterium reſpicit, ut ejus exemplo alii erudiantur; alteram, quæ peregrinum Monachum, quia in omni loco Domino ſervitur, & uni Regi militatur; [ne fortè enim prioris ſui monaſterii memor, remordente, ut aſſolet, conſcientia, incipiat denuò de rupta ſtabilitate cauſſari, inquit S. Bernardus, generalem ſuper hujuſcemodi ſcrupulo conſolatoriam profert ſententiam, dicens: Ubique enim uni Deo ſervitur, & uni Regi militatur.]

Ut exemplo ſint aliis. *De Præc. & diſp. c. 16.*

Quem etiam si talem esse perspexerit Abbas, liceat eum in superiore aliquantulum constituere loco. Atque ita Guillelmum Luciacenſem Monachum in Cluniacenſi monaſterio S. Majolus [promovit honorificè cum conſilio fratrum,] teſte Glabro Rodulfo in vita S. Guillelmi. Ita in Virdunenſi S. Vitoni monaſterio S. Popponem [in ſublimiori quàm fuerat loco] promovit Richardus Abbas. Ita Petrum Abaëlardum in Cluniacenſi ſtabilitate firmata, ad altiorem gradum Petrus Venerabilis extulit, ut ipſe docet ad Eloyſam ſcribens. Ex hoc tamen loco Haeftenus rectè infert communi jure peregrinum hunc Monachum ultimo collocandum loco. Et certè in Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii, hæc lego: [Ille verò Monachus quantos fratres in alio monaſterio invenerit, tantos ſe noverit habere Priores; nec attendendum eſt, qui fuit antea, ſed probandum eſt qualis eſſe cœperit.]

Et altiori gradu donandi. *Bolland. 1. Ianuar.* *Bolland. 25. Ianuar.* *Lib. 4. tract. 2. diſq. 5.* *Cap. 13.*

Caveat autem Abbas ne aliquando de alio noto monasterio Monachum ad habitandum susci-

Monachi ex noto

CAPUT LXI. *cœnobio ſine licentia Abbatis ſui non recipiendi.*

PIAT SINE CONSENSU ABBATIS ejus, &c. Hæc fuit antiqua, & conſtans priſcorum Monachorum praxis, Conciliorum, Summorum Pontificum, monaſticarumque Regularum decretis confirmata. Concilium Agathenſe, cui præfuit S. Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus, ita habet: [Monachum niſi Abbatis ſui aut permiſſu, aut voluntate, ad alterum monaſterium commigrantem, nullus Abbas aut ſuſcipere, aut retinere præſumat.] Quæ verba deſumta ſunt ex Regula III. SS. Patrum cap. 14. Concilium Auguſtodunenſe ſub S. Leodegario: [Statuimus, ut nullus Monachum alterius, abſque permiſſu ſui Abbatis præſumat retinere.] Concilium Anglicanum à Theodoro Cantuarienſi Epiſcopo anno 673. congregatum can. 4. [Ut ipſi Monachi non migrent de loco ad locum, hoc eſt de monaſterio ad monaſterium, niſi per dimiſſionem proprii Abbatis, ſed in ea permaneant obedientia, quam tempore ſuæ converſionis promiſerunt.] Hic locus citatur in excerptis Egberti Eboracenſis Epiſcopi cap. 66. circa quem notandum in quibuſdam Bedæ exemplaribus legi: *Ut Epiſcopi Monachi*, &c. unde ſi Epiſcopis Monachis non licuit, multò minus aliis. Septima Synodus: [Non oportet Monachum vel Monacham proprium relinquere monaſterium, & ad aliud ſe conferre: Si autem hoc contigerit, ipſum ut hoſpitem accipi eſt neceſſarium; ſed eum recipere ſine mente monaſterii præfecti non convenit.] S. Gregorius Papa ad Anthemium Subdiaconum ſcribens: [Neque Monacho ulterius de monaſterio in monaſterium liceat migrare, neque eorum aliquando peculiare quidquam habere permittas. Sed ſi quilibet hoc præſumſerit, in monaſterio, in quo ab initio converſatus eſt, & ſub Abbatis ſui Regula, de qua fugerat, cum competenti coërcitione reddatur.] Capitula Selecta ex antiqua canonum collectione ſæculo circiter VIII. in Hibernia facta: [Illos verò Monachos, quorum Abbatem de menſa Sanctorum propter infamiam non arcemus, non debemus illo nolente ſuſcipere, quanto magis venientes de ſanctis Abbatibus, & nullo alio modo ſuſpectis.] S. Baſilius: [Oportet autem ſpiritualium congregationum præceptores, mutuam inter ſe benevolentiam colentes, & curam ſui viciſſim gerentes, non alios aliorum conatus ac ſtudia demoliri, neque temerè, & ſine judicio deficientes alterius congregationis fratres ſuſcipere; hoc enim ad omnimodam ſpiritalis ædificii confuſionem, diſſolutionem, immo & deſtructionem vergit.]

Can. 27. — Can. 10. — Apud Bedam in ejus vita Sæc. 2. ben. — Tom. 1. conc. Angl. — Lib. 1. epiſt. 40. — Spicil. tom. 9. pag. 28. — Conſtit. monaſt. c. 34.

Ad pacis & concordiæ conſervationem.

Neque verò hoc ſine cauſſa à SS. Patribus tam piè & ſalubriter inſtitutum eſt. Una ex præcipuis fuit, ut pax & concordia in monaſteriis ſalva & integra permaneret; unde S. Benedictus ait: quia ſcriptum eſt, quod tibi fieri non vis, alteri non feceris. Hanc rationem affert Regula SS. Serapionis, Macarii, Paphnutii, & alterius Macarii, in qua ſic lego: [Nec tacendum eſt, qualiter inter ſe monaſteria pacem firmam obtineant, Non licebit de alio monaſterio, ſine voluntate ejus, qui præeſt, Patris, fratres recipere; ſed nec videre oportet, dicente Apoſtolo, quia qui primam fidem irritam fecit, eſt infi-

Cap. 13.

deli deterior. Quod ſi precatus fuerit ab eo qui præeſt Patre, ut in alio monaſterio ingrediatur, commendetur ab eo ei qui præeſt, ubi eſſe deſiderat, & ſic ſuſcipiatur. Nam ſine voluntate, qui præeſſe debet in monaſterio, Patris, nullatenus alibi recipiatur frater. Quod ſi præſumſerit talia facere, noverit ſe in ſynodo Epiſcoporum, aut in conventu fratrum ſuorum in audientiam venire, & tunc recedat tanquam junior ſuus, donec ab eo, cui injuriam fecit, veniam petat ut non per ipſius vitium alii deſpiciantur Patres.] Eamdem rationem etiam adducit Regula S. Ferreoli: [Hinc enim, inquit, plerumque non tantum inter Abbates, ſed etiam inter monaſteria lites inſanabiles oriuntur, dum unus nititur defendere quem ſuſcepit, alter revocare quem perdidit: & ad extremum niſi reddatur illi petitori petitus, & iſti reſtauratio recepti placaverit injuriam acceptam, fit ut non ſecundùm B. Apoſtolum vincant in bono malum, ſed utrique mali vincantur uno malo. Attamen nec illud prætereundum cenſuimus, ut ſi fortè alterius loci, ut ſuprà dixi, Monachus, ſive Clericus ſcripta Abbatis, vel Epiſcopi ſui deferat, in queis manifeſtè probetur non propter vitia cavendus, ſed propter caritatem Dei miſſus, ipſe tantùm ſocius fieri congregationis obtineat.] Et S. Bernardus: B. Benedictus [de vicino prohibet, quod jubet de peregrino, ne vicinitas inter monaſteria fomes ſcandali, rixæ materia ſit, ſi alterutrum recipere Monachos acquieverint abſque mutuo dumtaxat aſſenſu.] Eadem denique de cauſſa Ciſtercienſes in libro Inſtitutionum hoc ediderunt ſtatutum: [Pacis caritatiſque gratia ſtatuimus, ut nullum de Ordine Cartuſienſium ſine eorum licentia recipiamus, nec ipſi de noſtris ſine noſtro aſſenſu ullum recipiant. Si verò aliqui de noſtris ad Ordinem Prædicatorum, vel fratrum Minorum, vel ad aliam quamcumque religionem tranſierint, pro fugitivis habeantur.] Quamvis hoc Ciſtercienſium ſtatutum videatur, de ſolis intelligendum fugitivis, aut ejectis, quibus poſtea pœnitentibus ex Guigonis Statutis cap. 77. datur licentia *ad aliquam aliam religioſam eundi domum, in qua ſuam poſſint animam ſalvam facere;* neque enim verò ſimile eſt, ut in tam ſanctis Ordinibus, fratres proprio derelicto profeſſionis propoſito, in quo omnia ad ſalutem æternam ſecurè ſibi procurandam abunde ſufficiebant, pro libitu ad alias religiones tranſiiſſe; ſaltem aliquod ea de re deſideraremus exemplum.

CAPUT LXI. — *Cap. 6.* — *De prec. & diſp. c. 16.* — *Diſt. 10. c. 3.*

Alteram rationem profert S. Baſilius his verbis: [Si ignavior viderit ſibi liberum eſſe, ut ſemel electæ congregationis labores fugiat, & ad aliam fratrum manſionem divertat, vivatque abſque ulla cuſtodia, pro ingenii ſui licentia facilè avellitur à contubernio fratrum, & perditionis ipſius reus erit, qui illum promtè ſuſcipit; & malum hoc ſi progrediatur, plerumque & rectè ambulantes à recta & juſta via ſeducit, atque ita omnium perditio in eum cumulatè recidit, qui hujuſmodi lapſibus cauſſas dedit. Proinde ne hoc accidat, deficientes fratres vel admoneamus, & ad eos, à quibus defecerunt reducamus; aut ſi

Ad coërcẽdam inconſtantiam animi. — *Conſt. monaſt. c. 34.*

CAPUT LXI. nolint obtemperare, caveamus, & averſemur, recuſemuſque convictum illorum, idemque fratribus omnibus denunciemus, ut tali averſione caſtigati, ad ſuam ipſorum cauſſam redeant, & ſub eo grege, in quem primùm collecti ſunt, paſcantur; aut ſi ipſi ſpiritalem ſocietatem pertinaciter contemſerint, reliqui ſaltem animadvertentes, quàm iſti habeantur abominabiles, ipſorum exemplo admoniti, nolint imitari, quorum turpitudinem abhorrent.]

Ad diſcernendos fugitivos. Cap. 20. Tertiam addere poſſumus rationem, ut nimirum ex dimiſſoriis litteris, ſeu commendatitiis veri à fugitivis apoſtatiſque Monachis diſcernantur, de quibus Regula monaſtica communis S. Fructuoſi: [Cùm aliquis per vitium dilapſus fuerit à monaſterio, in aliud non recipiatur cœnobium, neque in humanitatis caritatem, neque in pacis oſculum; ſed continuò vinctis poſt tergum manibus Abbati reducatur proprio.]

Litteræ cõmendatitiæ duplicis generis. Earum formulæ. Porro commendatitiæ illæ litteræ, quas etiam dimiſſorias appellare placuit, duplicis erant generis: aliæ ſpeciales, quæ ſpeciali ac ſingulari alicui Abbati mittebantur: generales alteræ, quæ cunctis & univerſis Abbatibus aut Epiſcopis inſcribebantur. Utrarumque formulas quas nonnulli deſiderare poſſent, accipe.

Ex Hildemaro, & ex Farfenſis, & Romani S. Pauli monaſteriorum Conſuetudinibus mſ.

EGo humilis Abbas, Noverit dilectio tua, quia ſuggeſſit iſte frater nomine Johannes, vel Paulus nobis, ut illi licentiam daremus vobiſcum habitandi. Nos autem quia te cognovimus regularem ordinem tenere, aſſenſum illi præbuimus vobiſcum habitandi. Nunc autem illum tibi commendo, ut illum ita tractes ſicuti ego, & pro illo Deo rationem reddas ſicut ego.

Ex Bernardo Caſſinenſi & Boherio.

VEnerabili Patri talis monaſterii Abbati N. talis monaſterii Abbas ſalutem in oſculo ſancto. Cùm monaſterium noſtrum ſit diverſis oppreſſionibus, & paupertate gravatum, paternitatem veſtram rogamus, quatenus fratrem noſtrum in monaſterio veſtro ad habitandum ſuſcipiatis, quem nos per has commendatitias, ſeu dimiſſorias litteras veſtræ juriſdictioni & obedientiæ commendamus. *Vel ſic.* Eum dimittimus ab obedientia noſtra ſub obedientia veſtra Domino ſerviturum.

Ex Richardo de S. Angelo.

REverendo in Chriſto Patri. Vel Religioſo & honeſtè viro. Aut Venerabili viro tali Abbati, talis Abbas in Domino ſalutem. Noſcat ſancta fraternitas veſtra, vel benignitas veſtra, aut ſanctitas, quod Religioſus vir frater talis à nobis cum inſtantia petiit, ut ei commendatitias litteras conſcribere dignaremur, quibus veſtræ fraternitati, vel ſanctitati, aut benignitati commendatus ſub tuitione veſtri regiminis valeret in monaſterio veſtro Domino deſervire, cujus volun-

tati conſentientes, ſecundùm canonicam auctoritatem ei has litteras commendatitias concedimus, per quas vobis licentiam elargimur in monaſterio veſtro ipſum recipere infra unius menſis ſpatium, aliàs ex tunc decernimus ipſas litteras non valere; reddentes ipſum, poſtquam in monaſterio veſtro receptus fuerit à noſtra obedientia abſolutum, & ipſi fratri tali ad veſtrum monaſterium licentiam tranſeundi, ſcientes ipſum non pro ſua nequitia expulſum fuiſſe de monaſterio noſtro, ſed quia affectabat non modicum in veſtro monaſterio Domino famulari, unde ad futuram rei memoriam, &c. CAPUT LXI.

Litteræ generales ex Hildemaro.

OMnibus Epiſcopis, ſeu cunctis ordinibus ſanctæ eccleſiæ, nec non cuncto populo fideli. Notum ſit vobis quia ego dedi licentiam iſti fratri noſtro nomine Johanni, vel Paulo, ut ubi invenerit ſibi commodum habitare regularem ordinem ducendo, habeat licentiam habitandi ad utilitatem ſuam & monaſterii.

Ex Bernardo Caſſinenſi.

CUm talis frater deſideret in alio monaſterio morari, ubi ſecundùm quod ſibi videtur, animam ſuam ſalvare poſſit, & Domino famulari; noveritis nos ſibi licentiam dediſſe per has dimiſſorias litteras ad aliud monaſterium tranſeundi.

Præter has generales ſpecialeſque litterarum formulas, quibus Monachis indultum erat ad aliud tranſire monaſterium; erant & aliæ pro Abbatibus ſeu Monachis ad fundandum novum monaſterium miſſis, à quibus abſoluti ab obedientia ſui Abbatis futuro monaſterii, ad quod mittebantur, Abbati ſubjiciebantur, ut patet ex vita S. Germani Abbatis Grandivallenſis n. 10. Harum litterarum formulam ex Hildemaro habes in tomo 2. Analectorum, p. 51. *Sæc. 2. Ben.*

Porro quod S. Benedictus commendatitias exigit litteras, hoc tantùm venientes ex noto monaſterio reſpicit, non peregrinos, qui, ut obſervant Commentatores, in aliud monaſterium ſtabilitatem ſine dimiſſoriis litteris licitè poterant firmare. An expediat tranſire ab uno ad aliud monaſterium.

Sed quia de monaſterii mutatione hìc agit S. Benedictus, quam etiam peregrinis Monachis ſuadet, vicinis cum licentia Abbatis permittit; celebris eſt quæſtio an expediat Monacho tranſire ab uno ad aliud monaſterium: quam ut clariùs reſolvam, tribus modis eam proponi poſſe ſuppono. Primò enim fieri poteſt, ut ex inordinato aliquo monaſterio in quo penitus collapſa ruit diſciplina, nec ulla reſtaurandæ obſervantiæ ſpes affulgeat, ad aliud, in quo integra atque illibata permaneat, aliquis tranſeat. Secundò ex ordinato monaſterio, in quo tuta conſcientia, ſine ullo ſalutis periculo verſari poteſt, ad aliud ſtrictioris obſervantiæ, idque majoris perfectionis intuitu. Tertiò ex ordinata & ſtricta ad laxiorem obſervantiam, & hoc cum Summi Pontificis licentia.

CAPUT LXI. In primo caſu dico non modò licitam, ſed & aliquo modo neceſſariam eſſe tranſmigrationem ad aliud monaſterium, in quo religioſè & ſecurè vivatur; nam [ſi hæc ibidem pro improbitate nimirum, atque irreligioſitate cohabitantium obtineri fortè nequiverint, inquit S. Bernardus, duce ſpiritu libertatis tranſire indubitanter ſuadeo ad locum alium, ubi non impediatur homo reddere Deo vota ſua, quæ diſtinxerunt labia ſua. Et quidem cum ſanctò ſanctus eris, & cum perverſo perverteris.] Et alibi reddens rationem cur ex aliis monaſteriis ad ſuum tranſeuntes reciperet: [Hac ergo illos ratione ſuſcipimus, quoniam non putamus eſſe malum ſi vota labiorum ſuorum, quæ in locis ſuis potuerunt quidem promittere, ſed nequaquam perſolvere Deo, qui ubique eſt, ubicumque poterunt reddant, & ſolius ſtabilitatis damna reliquorum regularium præceptorum integra obſervatione compenſent.] Et infrà adverſus eos qui inde in ſe murmurarent: [Quid moleſtus es fratri tuo, quoniam ſatagit quemadmodum quæ proceſſerunt de labiis ſuis non faciat irrita? Si quærit homo, ubi & quomodo perſolvat quod pollicitus eſt Deo, quid tu perdis? Fortaſſis ſi aliquantæ pecuniæ tu eum debitorem teneres, circuire cogeres mare & aridam, donec uſque ad noviſſimum quadrantem debitum redderet univerſum. Quid igitur meruit de te Deus, quoniam non vis, ut & ipſe à ſuo quod ſuum eſt debitore recipiat? [Idem docet Petrus Venerabilis ad S. Bernardum ſic ſcribens: [Scimus non debere aliquem alicujus Monachum abſque ejus permiſſione ſuſcipere, quandiu ut verus pater filio, ut bonus paſtor ovi propriæ cuncta tam corporis quàm animæ neceſſaria, ea ſcilicet ſine quibus nec anima ſalvari, nec corpus poteſt ſuſtentari providerit. Quod ſi horum aliquid defuerit, licet fratri, etiam invito Abbate, locum ſibi tam inutilem, immo tam noxium & perniciosum deſerere, atque ſuæ animæ interitum modis omnibus declinare, locumque alium, in quo hoc, quod priùs non poterat, implere poſſit, quærere.... Neque enim voti vel profeſſionis tranſgreſſor poteſt dici Monachus, ſi loco, qui votum implere non ſinebat, dimiſſo, ad eum, quo votum perſolvere queat, tranſmigrat, ut cum Propheta dicere valeat: Reddam tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea. Arguendus potiùs eſſet, & dignus morte judicandus, ſi tantæ rei diſpendium parvi pendens, mortem ſuam ſtulta patientia ſuſtineret. Hinc eccleſia Cluniacenſis ab Apoſtolica ſede conceſſionem retinet, taliter ad ſe venientes recipere, quod tamen non ut privatum, aut ſingulare, ſed velut omnibus commune, & licitum obtinet. Ita quippe venientes non ſolùm illa eccleſia, ſed & univerſa Chriſti cœnobia ſuſcipere, retinere, atque fovere debent.] Hactenus Petrus Venerabilis, ubi quod dicit indultum ſuo monaſterio à ſede Apoſtolica alios Monachos ad ſe venientes recipere, Andreas Quercetanus in notis ad hanc epiſtolam duplex citat diploma Pontificium; unum Alexandri II. ad S. Hugonem, & alterum Urbani II. Eodem reſpexit Gregorius IV. in epiſt. ad Epiſcopos, &c. de dignitate & privilegiis monaſterii Floriacenſis anno 834. ſcripta. His omnibus

Margin notes: Expedit Monachis ex inordinato ad aliud magis ordinatum tranſire. — *De præc. & diſp. c. 16.* — *Epiſt. 7.* — *Lib. 1. epiſt. 28.* — *Miſcell. Baluz. tom. 2.*

bus accedit S. Lanfranci ſuffragium ad Rodulfum Abbatem ſic ſcribentis: [Si ego Lanftancus manu propria me de aliquo monaſterio non receſſurum juraſſem ; viderem autem quod ibi animam meam ſalvare non poſſem, exirem, nec perjurii crimen incurrerem. Qui enim Deo propter Deum alligatur, non ſolvitur ab ipſo, niſi contra ipſum ſolvatur: Porro ab ipſo contra ipſum minimè ſolvitur, qui propter amorem ejus, & ut bene ſibi complaceat, à filiis diſcordiæ, ſuperbiæ, diffidentiæ, & ut aptiùs dicam à filiis diaboli migrat ad filios pacis, humilitatis, ſpei, immo ad filios Dei: qui enim ſic tranſit, nonne planè fugit à ſede diaboli ad ſedem Dei ?] &c. Eadem eſt doctrina S. Anſelmi l. 1. epiſt. 29. CAPUT LXI. *Epiſt.* 60.

Secundò, dico majoris perfectionis intuitu poſſe quidem Monachum tranſire ex ordinato & regulari monaſterio ad aliud obſervantiæ ſtrictioris; ſed tamen communiter non expedire, nec temere id aggrediendum, cùm hujuſmodi deſiderium ferè ſemper ſit purum cacodæmonis tentamentum. Hæc eſt ſana & conſtans ſanctiorum vitæ monaſticæ Patrum doctrina, quam perſpicuis & infinitis propè eorum teſtimoniis licet comprobare. Ita S. Euthymius, cujus hæc ad ſuos verba refert Cyrillus in ejus vita: [Si quis autem hìc fortè non poſſit virtutem exercere, ne exiſtimet, ſi aliò tranſiverit, id cujus ſtudio tenetur, alibi poſſe facilius & rectius gerere; non enim ex loci natura, ſed ex libero animi noſtri inſtituto boni fit operatio. Contra autem hoc eſt & periculoſum Monachis, & quod eos poteſt reddere imbecilles, & virtutum carentes fructibus; nam nec planta quidem poteſt ferre fructus, quæ aſſiduè transplantatur.] Ita apud Caſſianum Abbas Neſteros: [Unicuique utile atque conveniens eſt, ut ſecundùm propoſitum quod elegit, ſive gratiam quam accepit, ſummo ſtudio ac diligentia ad operis arrepti perfectionem pervenire feſtinet, & aliorum quidem laudans, admiranſque virtutes, nequaquam à ſua, quam elegit, profeſſione diſcedat.] Ita S. Anſelmus ad Lanzonem Monachum, qui talia fortè meditabatur, ſcribens fusè & eleganter hoc proſequitur argumentum, reſpondetque omnibus quæ adverſus hanc ſententiam proferri poſſent. Perfectionis intuitu poteſt aliquis ad ſtrictius ex ſtricto tráſire ſed non ita facilè. *Bollan.* 10. *Ianuar.* *Collat.* 14. *cap.* 5.

At nullum hanc in rem S. Bernardi teſtimonio luculentius proferri poteſt: [Sanè de religioſis, inquit, ac bene ordinatis monaſteriis nullus profeſſorum, meo conſilio, ne arctioris quidem vitæ deſiderio ſine licentia ſui ſenioris egredietur .... Et accipite manifeſtius in exemplis hujus ſententiæ rationem: Fortè vult aliquis de Cluniacenſibus inſtitutis ad Ciſtercienſium ſeſe ſtringere paupertatem, eligens præ illis nimirum conſuetudinibus magis Regulæ puritatem. Si me conſulit, non conſulo, ſi non ſanè id Abbatis ſui uſurpaverit aſſenſu. Quamobrem ? Primò propter ſcandalum ipſorum quos deſerit. Deinde quia certa pro dubiis relinquere certum non eſt: forſitan enim hoc tenere poteſt, illud non poterit. Tertiò ſuſpectam habeo levitatem, qua ſæpe id, quod facilè volumus antequam probemus, experti jam nolumus, uno propè momento idipſum & cupientes, & reſpuentes, tam leviter, quàm & irrationabiliter. Quales utique non paucos frequenter experimur, qui *De prac. & diſp. c.* 16.

CAPUT LXI. una vix hora in una voluntate durantes, aura levitatis impulſi, vagi & inſtabiles hac & illac velut ebrii nutant, mutantque pro experimento judicium, immo ſine judicio fluctuantes, & tumultuantes tot de ſe conſilia præſumunt, quot loca reviſunt, ſemper quod non habent cupientes, & quod habent faſtidientes.] Et alibi ad Abbatem S. Nicaſii ſcribens: [Fratrem Hugonem de Lauſanna ore tuo, & noſtro ſpiritu commonemus, non omni ſpiritui credere, & ne citò moveatur certa pro incertis deſerere; ſciens diabolum ſoli ſemper perſeverantiæ inſidiari, quam ſolam novit coronari, tutiuſque eſſe in ea vocatione, qua vocatus eſt, ſimpliciter perſeverare, quàm ſub ſpecie quaſi melioris boni, id quidem, quod jam cœpit dimittere, nec ad id, quod præſumit, fortaſſis ſufficere.] Item alibi ad Guillelmum Abbatem S. Theoderici, qui ardentiſſimo flagrabat deſiderio abjiciendi onus paſtorale, privatamque in Clarevallenſi monaſterio vitam agendi: [Tene itaque, meo conſilio, quod tenes, mane in quo es, & ſtude prodeſſe quibus præes: nec præeſſe refuge, dum prodeſſe potes; quia væ quidem tibi, ſi præes, & non prodes; ſed væ gravius ſi quia præeſſe metuis, prodeſſe refugis.] Denique ad Abbatem Præmonſtratenſem: [Inveni ego in clauſtris veſtris, qui ad verbum prædicationis noſtræ compuncti, & converſi, ad nos venire diſpoſuerant, cùm ecce ſollicitantibus veſtris, retrahentes pedem recepti, & retenti ſunt in Ordine & habitu veſtro. Poſtmodum verò remordente eos conſcientia exire voluerunt, & ni fallor exiſſent, niſi noſtro firmarentur, non aſſenſu tantùm, ſed & hortatu.] Et certè ſolebat S. Doctor ex alienis monaſteriis ad ſe venire cupientes Monachos repellere, venientes remittere, ut ex hac epiſtola, & ex 67. & 293. patet. Unde ſi quoſdam aliquando admiſit, aut ex non noto monaſterio, aut de conſenſu ſui Abbatis admiſit, aut ſanè hi pauci ſunt recepti, & contra communem agendi ſancti viri conſuetudinem, & ſingularibus de cauſſis, quorum admiſſionem nullus poteſt in exemplum adducere. Eadem fuit Guillelmi Abbatis ſententia, licèt ipſe ſingulari Dei vocatione ad Ciſtercienſes tandem tranſmigrarit: nam inter alia ad fratres de Monte Dei hæc ſcribit: [Impoſſibile eſt hominem fideliter figere in uno animum ſuum, qui non priùs aliquo loco perſeveranter affixerit corpus ſuum. Nam qui per ægritudinem animi migrando de loco ad locum, fugere nititur; ſic eſt, ſicut qui fugit umbram corporis ſui: ſeipſum fugit, ſeipſum circumfert, locum mutat, non animum: eumdem ubique ſe invenit, niſi quod deteriorem facit ipſa mobilitas, ſicut lædere ſolet ægrum, qui circumferendo concutit eum.] Eodem modo loquitur Petrus Bleſenſis in epiſt. 102. Tandem Petrus Abbas Cellenſis variis comparationibus idem demonſtrat: [Ranas & muſcas inquietantes penetralia cordis veſtri utinam vos abjicere vel potiùs exterminare brevi admonitione poſſem! Non ignoro apud Ariſtotelem dubitare de ſingulis non eſſe inutile. Teneo autem apud Hippocratem quod mutationes maximæ generant morbos. Dicit Gregorius quod plantæ, quæ ſæpe tranſponuntur radices non mittunt,.....In pa-

Epiſt. 32.

Epiſt. 86.

Epiſt. 253.

Cap. 9.

Lib. 9. *epiſt.* 13.

tabola quoque evangelii dum fatuæ virgines irent emere oleum, clauſa eſt janua. Harum auctoritatum ſenſus hic eſt, ne inſtabiles ſimus, ne fluctuemus, ne omni vento circumferamur, ne dicamus, ecce hic Chriſtus, ecce illic. Videte itaque vocationem veſtram, & baſes, & plantas veſtras ſtatuite ſupra petram; & cum Job dicite: In nidulo iſto moriar, & tanquam palma multiplicabo dies meos.] Denique in Regula S. Stephani Grandimontenſis extat integrum caput 40. *De viris alterius religionis non recipiendis*, quod ita incipit: [Alterius religionis viros in hac religione recipi omnino prohibemus.] Scio equidem aliquos cum laude ad ſtrictiora monaſteria transfugiſſe; ſed ne quis de eorum ſibi blandiatur exemplo, ſcio etiam multo plures ad ſuam & aliorum confuſionem id tentaſſe. Quærebatur olim ea de re S. Bernardus ad Guillelmum Abbatem ſcribens hoc modo: [Scio nonnullos de aliis congregationibus, & inſtitutionibus ad noſtrum Ordinem pervolaſſe, pulſaſſe, intraſſe; qui hoc quidem agendo ſuis ſcandala reliquerunt, & nobis nihilominus attulerunt, dum quantum illos ſua temeraria diſceſſione, tantum nos turbaverunt ſua miſera converſatione, quoniam ſuperbè ſpreverunt quod tenebant, & temerè præſumſerunt quod non valebant.] Vide Haeft. l. 4. tr. 2. diſq. 6. & Goffrid. Vindoc. l. 4. epiſt. 2. CAPUT LXI. *Apolog. ad Guil.*

Tertiò his, qui ex regulari, & ordinata congregatione cum Summi Pontificis licentia tranſeunt ad laxiora, reſponderi fortè meritò poſſet, quod S. Bernardus Roberto nepoti, qui ex Ciſtercienſi familia ad Cluniacenſes ſe tranſtulerat: [O inſenſate puer! quis te faſcinavit non ſolvere vota tua, quæ diſtinxerunt labia tua? Annon ex ore tuo juſtificaberis, vel ex ore tuo condemnaberis? .... Quid tibi fruſtra quiſpiam blanditur de abſolutione Apoſtolica, cujus conſcientiam Divina ligatam tenet ſententia? nemo, inquit, mittens manum ad aratrum & reſpiciens retro aptus eſt regno Dei .... Tolle occaſiones, reſpue blandimenta, adulationibus claude aures, te interroga de te, quia tu te melius noſti, quàm alius: attende cor tuum, diſcute intentionem, conſule veritatem, tua tibi conſcientia reſpondeat, cur abieris, cur Ordinem tuum, cur fratres, cur locum, cur me, qui & propinquus carne, & propinquior ſpiritu ſum, deſerueris. Si ut artius, ſi ut rectiùs, ſi ut perfectius viveres, ſecurus eſto, quia & non retro aſpexiſti; ſed & gloriare cum Apoſtolo dicens: quæ retro oblitus, & ad ea, quæ ante ſunt, extentus, ſequor ad palmam gloriæ: ſin aliàs, noli altum ſapere, ſed time; quoniam (ut cum venia tui dixerim) quidquid tibi amplius indulges in victu, veſtituque ſuperfluo, in verbis otioſis, in vagatione licentioſa & curioſa, quàm videlicet promiſiſti, quàm apud nos tenuiſti: hoc procul dubio retro aſpicere eſt, prævaricari eſt, APOSTATARE EST.] Illis etiam poſſet & iſtud ejuſdem S. Doctoris ad Adam Monachum aptari: [Quod & vos quoque non immeritò timentes, nec ſatis de propria cauſſa confidentes, remorſas, ac remordentes conſcientias Apoſtolica conati eſtis delinire licentia. O frivolum ſatis remedium! quod non eſt aliud, niſi more protoplaſtorum caute- *Vix aliquis tuta conſcientia trãſit ad laxiora, etiam diſpenſante Papa.* *Epiſt. 1.* *Epiſt. 7.*

CAPUT LXII. riatis conſcientiis texere perizomata, videlicet ad velamentum, non ad medicamentum.] &c. Et alibi mentem ſuam auctoritate S. Gregorii *Epiſt. 94.* Papæ ita explicat: [Quiſquis bonum majus ſubire, inquit, propoſuit, *S. Greg. Paſt. part. 3. c. 28.* bonum minus, quod potuit, ſibi illicitum fecit : ad quod probandum ſubjicit teſtimonium de evangelio dicens : Nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno cælorum. Et infert : Qui igitur fortiori ſtudio intenderat, retroſpicere convincitur, ſi relictis bonis amplioribus, ad minima retorquetur. Item ipſe in homilia tertia ſuper Ezechielem : Sunt nonnulli, qui bona quidem, quæ noverunt, operantur ; atque hæc operantes, meliora deliberant : ſed retractantes, meliora, quæ deliberaverant, immutant : Et quidem bona agunt, quæ cœperant, ſed à melioribus, quæ deliberaverant, ſuccumbunt. Hi nimirum ante humana judicia ſtare videntur in opera, ſed ante omnipo- *Epiſt. 371.* tentis Dei oculos ceciderunt in deliberatione.] Denique alibi loquens de his, qui, cùm à laxioribus ad ſtrictiora tranſierint, poſtmodum ad priorem vivendi rationem redeunt : [Ego, inquit, de me dicam quod ſentio. Ego Bernardus, ſi de bonis ad meliora, vel de periculoſis ad ſecuriora voto & opere liberè pertranſiſſem ; & illicita voluntate ad ea quæ mutavi denuo recurrere præſumſiſſem, non ſolùm APOSTATA, verùm etiam regno Dei non idoneus fieri pertimeſcerem. Hoc & B. Gregorius ait : Quiſquis, inquit, majus bonum ſubire propoſuit, minus bonum, quod licuit, illicitum fecit : ſcriptum quippe eſt : Nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei. Qui ergo fortiori ſtudio intenderat, retroſpicere convincitur, ſi relictis amplioribus bonis ad minora retorquetur.]

CAPUT LXII.

De Sacerdotibus Monaſterii.

SI quis Abbas ſibi Preſbyterum, vel [a] Diaconum ordinari petierit, de ſuis eligat, qui dignus ſit Sacerdotio fungi. Ordinatus autem, caveat elationem aut ſuperbiam. Nec quicquam præſumat, niſi quod ei ab Abbate præcipitur, ſciens ſe multò magis diſciplinæ regulari [b] ſubditum. Nec occaſione Sacerdotii obliviſcatur regulæ obedientiam & diſciplinam, ſed magis ac magis in Deum proficiat.

Locum verò illum ſemper attendat, quo ingreſſus eſt [c] in monaſterio, præter officium [d] altaris, etſi fortè electio Congregationis & voluntas Abbatis pro vitæ merito eum

[a] al. *Diaconem.* [b] Flor. *ſubdendum.* [c] al. *in monaſterium.* [d] Narb. *Sacerdotis*

promovere voluerit. Qui tamen regulam à Decanis, vel Præpoſitis conſtitutam ſibi [e] ſervare ſciat: quòd ſi aliter præſumſerit, non ſacerdos, ſed [f] rebellio judicetur: [g] & ſæpe admonitus ſi non correxerit, etiam Epiſcopus adhibeatur in teſtimonium. Quòd ſi nec ſic emendaverit, clareſcentibus culpis projiciatur de monaſterio: ſi tamen talis fuerit ejus contumacia, ut ſubdi aut obedire Regulæ nolit. Caput LXII.

[e] al. *ſervari* editi *ſervandam.* [f] Oxon. cum editis *rebellis.* [g] Narb. *qui ſæpe.*

COMMENTARIUS.

Si quis Abbas sibi. *Sibi*, hoc eſt ſuo monaſterio. Ubi obſervat Menardus duplici olim nomine Sacerdotes ordinatos fuiſſe: vel pro monaſteriis ſuis, ut ex hoc capite conſtat: vel pro ſæcularibus eccleſiis, ſeu parrochiis, ut habetur 16. quæſt. 1. cap. *Si quis*. cap. *In parrochia tua*, cap. *cùm pro utilitate eccleſiæ*, cap. *Monachi*, & cap. *Ne pro cujuſlibet*. Ad primos ſpectat noſtri Mabillonii obſervatio, qua docet, [Monachos olim, non (ut modò) ſub titulo paupertatis, ſed ſub monaſterii ſui fuiſſe ordinatos. Id quod patet in concilio Londonienſi anni 971. in quo Eadgarus Rex Glaſtonienſi monaſterio certas leges, ac prærogativas concedit, atque inter alia: *Sanxit etiam, ut quoties Abbas loci, vel Monachi, aliquos ſuorum ſacris Ordinibus initiari decernerent, à quocumque Præſulum canonicè ordinato, aut in illius ſede, aut in eodem Sanctæ Mariæ Glaſtigenſi monaſterio, tam Monachos, quàm Clericos, quos idoneos judicarent, ad titulum S Mariæ ordinari facerent.* Et ita quidem ſancitum fuerat in concilio Chalcedonenſi: ſed poſtmodum hæc diſciplina mutata eſt. Concilii hæc verba ſunt in can. 6. *Nullum abſolutè*, id eſt, ſine titulo, *ordinari debere Preſbyterum, aut Diaconum, nec quemlibet in gradu eccleſiaſtico, niſi ſpecialiter in eccleſia civitatis, aut pagi, aut in martyrio, aut in monaſterio qui ordinandus eſt pronuncietur.* Contrarium morem induxit Mendicantium (ut conjicimus) exemplum, & inſtabilitas Monachorum. Hujus loci occaſione obſervandum venit id quod in Actis S. Dunſtani ad num. 29. notamus, eum primò ordinatum fuiſſe Epiſcopum ſine titulo, ea maximè ratione, ut *regali præſentiæ*, propter ſua provida conſilia, *jugiter adeſſet.*] Vide ejuſdem S. Dunſtani vitam auctore Oſberno num. 12. ſæc. v. Benedictino. Secundos reſpicit id quod ſcribit Sanctus Gregorius Papa Mariniano Ravennati Epiſcopo in gratiam monaſterii SS. Johannis & Stephani: [Ad eccleſiaſticum officium nullus exinde producatur, niſi quem Abbas loci admonitus propria voluntate obtulerit. Quiſquis autem ex prædicto monaſterio ad eccleſiaſticum ordinem pervenerit, ulterius illic nec ali-

Monachi ordinati Sacerdotes vel pro ſuo monaſterio vel pro parrochiis.

Præf. in ſæc. V. Bened. pag. 83.

Lib. 7. epiſt. 18.

CAPUT LXII. quam poteſtatem, nec licentiam habeat habitandi.] E contra verò qui ſub titulo monaſterii ordinabantur, ei ita alligabantur, ut in eo perpetuò manere cogerentur, ut patet ex eodem S. Gregorio ſcribente Victori Panormitano Epiſcopo, ut unum in Præcoritano monaſterio Monachum ordinare debeat Sacerdotem, [atque eum nec in eccleſia, nec in loco alio obſervare, ſed illic jugiter permanere ex noſtra quoque auctoritate conſtituat: quatenus & ille dum alibi non fuerit occupatus, in officio ſuo aſſiduus poſſit & utilis inveniri, & congregatio quæ ſibi eum poſtulat ordinari, quoties neceſſe fuerit, ipſo ſacrificii ſolemnitatem veneratione debita celebrante, valeat refoveri.] Hinc S. Fulgentium monaſterii ſui Abbatem, & deliteſcere cupientem Felix Preſbyterum ordinari curavit, [ut Abbatis & Preſbyteri decoratus officio, nec monaſterium relinquere, nec in alia poſſet eccleſia ordinari fortuitò.] An veró huc reſpiciat concilium Londonienſe anni 1075. decernens: [Ne aliquis alienum Clericum, vel Monachum, ſine commendatoriis litteris ordinet, vel retineat?]

Lib. 7. epiſt. 91.

Bolland. 1. Ianuar.

Non ordinati niſi ad petitionem Abbatis.

PRESBYTERUM, VEL DIACONUM ORDINARE PETIERIT. Olim Monachi non ſolebant ſacris ordinibus initiari, niſi ad petitionem, aut ſaltem de licentia proprii Abbatis, ut patet ex S. Gregorii epiſtola ſuprà citata ad Marinianum, & inſuper ex concilio Agathenſi: [Si neceſſe fuerit Clericum de Monachis ordinari, cum conſenſu, & voluntate Abbatis præſumat Epiſcopus.] Oblatus autem ab Abbate, niſi obſtaret aliud, ab Epiſcopo ordinabatur, ex decreto Gelaſii Papæ, quod refert Gratianus his verbis: [Si quis Monachus fuerit, qui venerabilis vitæ merito ſacerdotio dignus videatur, & Abbas, ſub cujus imperio Regi Chriſto militat, illum fieri Preſbyterum petierit, ab Epiſcopo debet eligi, & in loco quo judicaverit ordinari.] Quid autem ab ordinando exigerent Epiſcopi diſcimus ex hoc concilii Cloveshovienſis canone 6. [Epiſcopi nullum de Clericis, ſeu Monachis ad ſacrum preſbyteri gradum ordinent, niſi priùs ejus vitam qualis extiterit, vel tunc morum probitas, ac ſcientia fidei exiſtat, maniſeſtè perquirant.]

Can. 27.

Diſt. 16. q. 1. c. Si quis Monachus.

Apud Spelm. tom. 1. conc. Angl.

Monachis non ordinandus extraneus.

DE SUIS ELIGAT. Non de externis, ut ſemper præſto ſit ad ſacramenta fratribus adminiſtranda, nec neceſſe ſit foras egredi ad extraneum Sacerdotem perquirendum: neque enim expedit omnino Monachis foras prodire; eoque reſpexit S. Gregorius cùm ad petitionem Urbici Abbatis monaſterii S. Hermæ, Victori Panormitano Epiſcopo ſcribit, ut electum à congregatione, [cujus vita, mors, & actio, tanto poſſint miniſterio convenire, *ſine mora* auxiliante Domino valeat conſecrari: quatenus nec ille de monaſterio ſuo hac pro cauſſa egredi, nec extraneum ſibi ad peragendum ſacrum opus cogatur adducere.] Et certè hujuſmodi extraneus deeſſe poſſet, & revera aliquando deerat, ut patet ex Ruffino lib. 2. de vita Patrum cap. 11. ubi de ſancto Heleno loquens hæc habet: [Alio rurſus tempore Dominica die venit ad monaſterium quoddam fratrum, & cùm vidiſſet eos non agen-

Lib. 5. epiſt. 41.

tes ſolemnitatem diei, cauſſam requirit: cùm autem dixiſſent, pro eo quod Preſbyter non adeſſet, qui trans flumen maneret,] &c. Ex his manifeſtum eſt, quàm longè à vero aberrent, qui Monachos olim in eccleſiis parœchialibus Divinis interfuiſſe myſteriis incunctanter aſſerunt: quod ut ut verum ſit de Eremitis, & fortè de aliquibus Virginibus Deo ſacratis, de cœnobitis nuſquam demonſtrari poterit. Sanè primus eorum Pater S. Pachomius, ſi quando inter ſuos Sacerdotem Monachum non habebat, [ubi ad peragenda ſacra myſteria erat neceſſe, Preſbyterum è vicinarum eccleſiarum una aliqua evocabat, atque ita ipſis abſolvebatur ſolemnitas,] quemadmodum legimus in ejus vita num. 18. Dixi exceptis fortè Virginibus, quia revera Moniales in civitate Antinoi ſub Talida Abbatiſſa viventes die Dominico gratia communionis progrediebantur in eccleſiam, teſtante Palladio in Lauſiaca cap. 138.

CAPUT LXII.

Bolland. 14. *Maii.*

De ſuis ergo eligat, non proprio dumtaxat motu, ſed totius congregationis aſſenſu & conſilio: nam talem fuiſſe monaſteriorum praxim, colligitur ex S. Gregorii epiſtola ad Victorem Epiſcopum Panormitanum de ordinando Sacerdote in monaſterio Præcoritano, in qua ſic loquitur: [Quia Monachorum congregatio, quæ in monaſterio Præcoritano conſiſtit, pro ſacris miſſarum ſolemnibus peragendis, Preſbyteri indigere probatur officio; atque de ſua ſibi congregatione in hoc Ordine poſtulant conſecrandum; fraternitatem veſtram præſentibus ſcriptis adhortamur, ut quem ſibi de congregatione ſua unanimes duxerint eligendum, in prædicto monaſterio, ſine mora, vel excuſatione aliqua Preſbyterum debeat ordinare.] Idem patet ex vita S. Germani Abbatis Grandivallenſis num. 7. quem [cùm cerneret B. Waldebertus virum eſſe induſtrium, eum Preſbyterum fieri juſſit; omniſque chorus fratrum in ejus veneratione clamaverunt, dicentes Germanum dignum eſſe Preſbyterio.] Item ex vita S. Sivardi Abbatis Aniſolenſis, qui [factus eſt non ſolùm Monachus; ſed & per electionem fratrum Sacerdos.] Et ex vita V. Benedicti Abbatis Cluſani auctore Guillelmo ejus diſcipulo, qui [fratribus annuentibus, & Abbate jubente ad Sacerdotium] promotus eſt: unde & Boherius in 1. Commentario: [Quamquam Abbas ſcire præſumatur conſcientias Monachorum, & ei competat juſſio in hujuſmodi ordinum receptione; conſulo tamen, quod ſeniorum utatur conſilio; multa enim oculos latent Prælati.] Et in 2. [Hanc autem electionem puto debere fieri ad teſtimonia fratrum: nam & antiquitùs Preſbyter monaſterii Pater monaſterii dicebatur, ut hæc electio inter præcipua numeretur.] Vide vitam S. Hugonis Æduenſis Monachi num. 6. ſæc. v. & vitam S. Gerardi Abbatis Bronienſis num. 9. ſæc. etiam v.

Monachi ad Sacerdotium promovendi à fratribus eligendi.

Lib. 7. epiſt. 92.

Sæc. 2. Ben.

Sæc. 3. Ben.

Sæc. 6. Benedanda.

Porro ex hoc loco conſtat, nec S. Benedicti mentem fuiſſe, nec conſuetudinem, ut omnes paſſim in monaſteriis, quemadmodum jam uſus invaluit, ſacerdotio initiarentur. Si enim omnes promiſcuè ad ſacros ordines fuiſſent admiſſi, non neceſſaria viſa eſſet electio. Et cer-

Quàm pauci olim eſſent Monachi Sacerdotes,

CAPUT LXII tè in pluribus monaſteriis aut nulli, aut pauci olim erant Sacerdotes. S. Pachomius non patiebatur quemquam ex ſuis ad Clericalem gradum aſcendere, ut teſtatur ejus vitæ ſcriptor cap. 24. In pluribus aliis monaſteriis nonniſi miſſi ab Epiſcopo Preſbyteri ſacra myſteria celebrabant. In aliis quibuſdam pro magno reputabatur unum aut alterum in monaſterio eſſe Sacerdotem: hinc S. Epiphanius ad Johannem Hieroſolymitanum ſe excuſans, quòd Paulinianum S. Hieronymi fratrem in monaſterio Bethleemitano Sacerdotem ordinaſſet: [Cùm vidiſſem, inquit, quia multitudo ſanctorum fratrum in monaſterio conſiſteret, & ſancti Preſbyteri Hieronymus & Vincentius propter verecundiam & hùmilitatem nollent debita nomini ſuo exercere ſacrificia, & laborare in hac parte miniſterii, quæ Chriſtianorum præcipua ſalus eſt: invenire autem, & comprehendere ſervum Dei non poſſes, qui te, eo quòd grave onus Sacerdotii nollet ſuſcipere, ſæpe fugiebat; ſed nec alius quis Epiſcoporum facilè eum reperiret,] &c. In monte Nitriæ erant quidem octo Preſbyteri pro omnibus ibi conſtructis monaſteriis; ſed tamen ita, ut quamdiu primus illius eccleſiæ Preſbyter vixiſſet, nullus alius offerret, nec judicaret, nec haberet ſermonem. Neque id ante S. Benedicti tempora tantùm, ſed etiam multò poſt ejus mortem, ut patet ex S. Gregorii Papæ epiſtolis, in quibus diſcimus defuiſſe aliquando in monaſteriis Sacerdotes: id quod nec miramur, cùm etiam in ipſis parœchiis aliquando defuiſſe conſtet ex l. 1. epiſt. 15. & 51. l. 5. epiſt. 2. l. 7. epiſt. 77. ſecundæ indictionis. Denique S. Aurelianus in Regula ſua decernit, ut [nullus honorem Preſbyterii, aut Diaconatus accipiat, præter Abbatem, ſi voluerit ordinari Preſbyterum, & unum Diaconem, & Subdiaconem, quos ipſe voluerit, & quando voluerit ordinandi habeat poteſtatem.]

Apud Roſvveid.

Inter epiſt. S. Hieron. epiſt. 60.

Pallad. in Lauſ. cap. 7.

Cap. 46.

Ab ineunte ſæculo IX, plurimùm crevit in cœnobiis Sacerdotū numerus

Poſtea verò ſenſim & ſine ſenſu ita accrevit in cœnobiis Sacerdotum numerus, ut ineunte ſæculo IX. jam plures ſacris eſſent initiati. In Centulenſi monaſterio ſub S. Angilberto Abbate, qui anno 814. vivere deſiit, ex trecentis Monachis triginta duo ut minimùm erant Preſbyteri, ſicuti conſtat ex ejuſdem ſcripto ab Hariulfo in Chronico Centulenſi relato, quo mandat [ut nulla dies prætereat abſque ſacrarum miſſarum decantatione: videlicet ut, ſi non plus, vel triginta á fratribus diverſorum chororum per diverſa altaria miſſæ quotidie agantur, exceptis illis duabus de conventu, quæ manè & meridie ſolemniſſimè celebrantur.] Non multò poſt ſub Salomone Abbate S. Galli: [Fuerunt ſimul in noſtro monaſterio Preſbiteri XLII, Diaconi XXIV, Subdiaconi XV, Pueri XX,] inquit Ekkehardus Junior in libro de caſibus S. Galli cap. 1. In litteris Monachorum S. Remigii Remenſis, quibus circa annum 838. ſocietatem ineunt cum Dionyſianis, extat fratrum monaſterii S. Dionyſii in Francia catalogus in quo ex Monachis centum viginti tribus recenſentur unus Epiſcopus, Preſbyteri triginta tres, Diaconi ſeptemdecim, Subdiaconi viginti quatuor, Acolythi ſeptem. Ex triginta Monachis monaſterii Croylandenſis quos anno 870. Normannorum

Spicil. tom. 4.

Spicil. tom. 4.

Hiſt. Croyl.

Normannorum rabiem fugiſſe ſcribit Ingulfus, decem erant Sacerdotes. In Chronico Piſcarienſi anno 1047. electioni Abbatis Dominici ex triginta duobus undeviginti Sacerdotes, unus Diaconus, reliqui Monachi ſubſcribunt. Denique in ſubſcriptionibus venditionis cujuſdam terræ à Monachis Laudunenſibus S. Johannis monaſterio S. Theoderici factæ anno 1184. ex quatuordecim Monachis octo Preſbyteri, tres Diaconi, & tres Subdiaconi recitantur. Tandem Clemens V. in concilio Viennenſi *ad ampliationem cultus Divini* ſtatuit, [quod Monachi quilibet ad monitionem ſui Abbatis ſe *faciant ad omnes ordines ſacros*, excuſatione ceſſante legitima, promoveri.]

CAPUT LXII. *Spicil. tom. 5. Hiſtor. mſ. S. Theod.*

Qui dignus sit sacerdotio fungi. Hanc dignitatem ſeu Sacerdotii meritum in tribus potiſſimùm conſtituit Alexander III. in concilio Lateranenſi cap. 3. ubi ſic loquitur: [In cunctis ſacris ordinibus & eccleſiaſticis miniſteriis ætatis maturitas, gravitas morum, & litterarum ſcientia inquirenda eſt.] Id quod ſummo ſtudio obſervari rogabant Monachi Fuldenſes in libello ſupplici ad Carolum Magnum, poſtulantes, ut [illi ad ſacrum ordinem eligantur, qui eruditi ſunt verbo, & ſancta converſatione probati, & nec fures, nec ſcelerati, & qui Sacerdotii juris penitus ſunt ignari.] Ad ætatem verò quod ſpectat, extat Petri Venerabilis ſtatutum, [ut nullus noſtrorum ad Sacerdotium promoveatur, uſque ad triginta, vel ſaltem viginti quinque annos.]

Sacerdotio qui dignus cenſeatur. *Num. 2.* *Statut. 43*

Optabit fortean aliquis antiquum reſcire ordinem, quo majores noſtri ſuos ad ſacerdotii gradum promoverent. Rem ex antiquiſſimo Regulæ Commentatore diſcere eſt operæ pretium. Ut ergo Abbas aliquis unum ex ſuis ſacerdotali honore volebat inſignire, eum, cui frater ille peccata confiteri ſoleret, conveniens, ſuam ei de promovendo illo Monacho ad ſacerdotium voluntatem aperiebat, conſiliumque ejus rogabat: poterat enim latens aliquod in illo exiſtere impedimentum, Abbati ipſi ignotum. Cúmque ab eo Abbas reſponſum accepiſſet, aliquam prætendebat occaſionem, qua ſolus ordinandus in capitulum non veniret: [Et tunc, inquit Hildemarus, debet Abbas pro illo fratre dicere ſermonem ad fratres. Ego volo cum Dei adjutorio, facere talem fratrem Preſbyterum; unde rogo dilectionem veſtram, ut tam pro amore Dei, & ſalvatione noſtra, & animæ ſuæ, qui ſapit aliquid de iſto fratre, per auctoritatem noſtram dicat. Et hoc quidem jam de illo fratre nunciatum eſt; ſed nolo dicere, & manifeſtare; ſed per vos ſcire: nam in proceſſu temporis majori conjuratione vos conſtringam, ſi hoc non manifeſtaveritis. Hoc dicto, debet dare inducias per octo dies. Deinde debet venire in capitulum: ſi aliquis non dixerit, & indicaverit de illo fratre, & conjurare omnes iſto modo: Adjuro, & conjuro per communionem corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu-Chriſti, & per ſanctum baptiſmum, & remunerationem cæleſtis gaudii, & profeſſionem noſtram, quam profeſſi ſumus, ut quicumque cognovit illum in tali peccato detentum, quod illum prohibet accedere ad oblationem

Antiquus ordo promovendi Monachos ad Sacerdotium.

CAPUT LXII ſacrificii, nunciet mihi atque manifeſtet, quatenus ego prævaricator hujus præcepti non exiſtam. Deinde ſi aliquis cognoverit veniat, & nunciet. Si autem non venerit; tunc debet ſpecialiter vocare unumquemque, & illum interrogare de motu, de inceſſu illius. Deinde ſi non poterit cognoſcere indignum; tunc offerre debet ad ordinandum.] Hanc diſciplinam aliqua ex parte imitantur Fulienſes Monachi, in quorum Conſtitutionibus hæc lego: [Quoties quis erit in aliquo monaſterio ordinandus, denuncietur id palam in monaſterii, cujus eſt, capitulo; ut ſi quis labem, aut vitium ejus aliquod ſciat, propter quod ordinari debere non videatur, indicet non publicè quidem, ſed privatim Superiori, aut uni alicui ſeniorum.] Et hæc ex parte Abbatis ordinandum eligentis: quid verò ex parte ipſius ordinandi? Saluberrimum omnino ſequatur S. Johannis Abbatis conſilium: [Sic ergo filioli mei neque fugiendum omnimodis dicimus Clericatum, vel ſacerdotium: neque rurſus omnimodis expetendum: Dei autem judicio relinquendum eſt quem velit, & ſi velit aſſumere ſibi ad miniſterium vel ad ſacerdotium.] Ea fuiſſe videtur Fromundi Tegernſenſis Monachi animi diſpoſitio, quam Peringero Abbati ſuo ſcribens aperit his verbis: [Hunc gradum nec multum renuo, nec multum deſidero: ſed vobis, ceteriſque ſenioribus in hoc obedio.]

Cap. 62. — *Lib. 2. de vit. Patr. c. 1.* — *Analect. tom. 4.*

Caveat ergo inprimis ne ſacerdotii honorem ambiens Abbatem proprio motu conveniat, ab eo ſacrum ordinem extorqueat, aut etiam eo invito ad tantum gradum aſcendat: nam [Clericatum aut præſidentiam fratrum deſiderare Religioſo haudquaquam competit: eſt enim morbus diabolicus, & vitium ambitionis, judicium habens extremæ diaboli malitiæ,] ut cum S. Baſilio loquar: unde & illud cujuſdam Imperatoris: *Profectò indignus eſt ſacerdotio niſi fuerit ordinatus invitus*; & Lucius Papa III. ad Archiepiſcopum Turonenſem reſcribens: [Honeſtius & tutius eſt ſubjectis, debitam Præpoſitis obedientiam impendendo, in inferiori miniſterio deſervire, quam cum Præpoſitorum ſcandalo graduum appetere dignitatem, nec eſt in hac parte ſubjectorum deſiderium confovendum.] Quapropter rectè omnino Ciſtercienſes olim decreverunt, ut [qui Abbates ſuos per ſe, vel per alios inquietant, ut promoveantur ad ordines; à die, qua hoc fecerint, uſque ad biennium, non ordinentur, niſi promoti fuerint in Abbates.]

Conſt. Mon. cap. 10. — *Lib. 1. cod. tit. 3. de Epiſc. & Cleric. l. Si quemquam* — *Extra. De temp. ord. c. ad aures.* — *Inſtitut. cap. general. Ordin Ciſterc. diſt. 2. c. 3.*

Sacerdotii nomen Diaconis attributum.

Ceterùm cùm S. Benedictus Preſbyterum, & Diaconum ſimul priùs nominaverit, moverit fortaſſis aliquem, quod ſolius poſtea ſacerdotii meminerit, dicens *de ſuis eligat, qui dignus ſit ſacerdotio fungi.* Sed cum Menardo [notandum eſt ſacerdotii nomen aliquando Diaconis attribui. Nam Diaconatus eſt quidam ordo ſacerdotii, qui tertius appellatur, & Preſbyteratus ſecundus, ut patet ex Optato Milevitano l. 1. cont. Parmenianum: *Quid* (commemorem) *Diacones in tertio, quid Preſbyteros in ſecundo ſacerdotio conſtitutos?* ac proinde rectè dici poteſt *Diaconus dignus ſacerdotio fungi*; quia ſacerdotium non modò de Epiſcopatu, & Preſbyteratu, ſed etiam de Diaconatu dicitur.] Addi etiam cum Ber-

nardo Caſſinenſi poteſt, iſtud *ſacerdotio fungi* referri ad omnes ſacros ordines, quorum ſacerdotium, tanquam dignius nominaverit. CAPUT LXII.

ORDINATUS AUTEM CAVEAT ELATIONEN AUT SUPERBIAM. Quoniam, ut ait S. Bernardus, [in alto poſito non altum ſapere, difficile eſt, & omnino inuſitatum ;] &, ut loquitur S. Gregorius, [plerumque Rector eo ipſo, quo ceteris præeminet, elatione cogitationis intumeſcit.] Et item : [Humana mens plerumque extollitur, etiam cum nulla poteſtate fulcitur ; quanto magis in altum ſe erigit, cùm ſe etiam poteſtas adjungit.] Sapienter proinde ſanctus legiſlator ordinatum ab electione & ſuperbia deterret, dicens : *Ordinatus autem caveat elationem aut ſuperbiam :* quæ duo licèt idem prorſus ſignificare videantur ; [In eo tamen differunt, inquit Bernardus Caſſinenſis, quod elatio pertineat ad interiorem hominem ; ſuperbia verò ad illa ſigna, per quæ perpenditur, & cognoſcitur ſuperbire de gradu.] Utramque autem ſummo ſtudio cavere debet ordinatus, quia quanto prælatus eſt aliis, tanto debet eſſe humilior : ut dignitatis altitudo menſura ſit humilitatis. Rectè enim Baſilius magnus : [Non te gradus cleri extollat, ſed potiùs humiliet : progreſſus enim animæ progreſſum humilitatis facere debet : è contra in poſtremis relinqui, & inhonoratum eſſe, ab elatione gignitur. Quanto magis ad ſacros gradus te accedere contigerit, tanto magis humilia teipſum.] Hæc erat ipſiſſima mens S. Romani Abbatis Jurenſis, qui, ut ſcribit auctor antiquiſſimus in ejus vita n. 6. Ordinatus Sacerdos [profeſſionis priſtinæ memor, auctoritatem clericalis officii Monachali humilitate calcabat ; ita ut cùm ſolemnitas adveniſſet, vix à fratribus ſacrificii cauſſa cogeretur ſtare ſuperior ; reliquis verò diebus Monachum Monachis exhibens, nihil in ſe eminentiæ ſacerdotalis præſtabat.] S. quoque Johannes Damaſcenus teſte Johanne Hieroſolymitano, ex Monacho Preſbyter factus, & lauram S. Sabæ ingreſſus, [illud, quod duplici honore Preſbyteri digni ſunt haudquaquam in mentem ſuam injecit ; ſed velut hoc dictum commutans, illud ſecum volvebat, Preſbyteris duplici humilitati ſtudendum eſſe ; Preſbyteros religioſæ vitæ exercitationem duplo quàm priùs majorem ſibi vindicare.]

Superbia Sacerdoti fugienda.
Epiſt. 42.
Paſt. part. 2. cap. 6.
Sermon. de Abdic. Rerum.
Bolland. Februar. 28.
Sur. Maii 6.

SCIENS SE MULTO MAGIS DISCIPLINÆ REGULARI SUBDITUM, &c. Quem in locum Hildemarus : [In hoc loco, in quo dicit, ſciens ſe multo magis diſciplinæ regulari ſubditum, intelligunt alii, ut debeat duci per ſeptem gradus, id eſt ut etiam flagelletur. Et hoc comprobatur per hoc, quod inferiùs dicit nec occaſione ſacerdotii obliviſcatur Regulæ obedientiam & diſciplinam : obedientia ad operis exercitium ; diſciplina verò ad ſeptem gradus.] Similiter Bernardus Caſſinenſis : [Hæc clauſula exercitium reſpicit operis ; diſciplina verò ad deductionem per gradus ſeptem referri poteſt.] Boherius addit : [Vel dic diſciplinam, id eſt Regulæ rigorem, vel id eſt coercitionem, ac correctionem.]

SED MAGIS AC MAGIS IN DOMINO PROFICIAT. [Tanto

CAPUT LXII enim perfectiorem eſſe oportet Sacerdotem Monachum ; quanto perfectiùs Sacerdos ad altare non tam imitari tenetur, quàm referat Chriſtum, & Chriſtum quidem ad mortem uſque obedientem, agniculum, factum pro nobis omnibus holocauſtum & ſacrificium,] inquit Gerardus Belga Monachus.

Sacerdotes profeſſionis locum retinebant.

LOCUM VERÒ ILLUM SEMPER ATTENDAT, QUO INGRESSUS EST MONASTERIUM, PRÆTER OFFICIUM ALTARIS. [Hoc eſt præter quando officium altaris agit,] inquit Hildemarus. Et Smaragdus : [Humilitatem ſemper intendens, locum ſuum in omnibus regulariter obſervans cuſtodiat ; & ſic accedat ad pacem, ad communionem, ad pſalmum imponendum, in choro ſtandum, & in omnibus omnino locis, præter officium altaris, id eſt quando altario miniſtrat : altario enim aſſiſtens, primus ſtat, ſacrificat, & primus pro omnibus orat, etiamſi ultimus inveniatur in ordine : & ideo nec locus ibi conſtituendus eſt, nec ordo tenendus.] Et Bernardus Caſſinenſis : Perinde eſt, [ac ſi diceret : non ſedebit Sacerdos ſuperior ſeniore ſuo Acolytho, præterquam quando exercet officium altaris ; quia tunc, quando indutus eſt ſacris, ſedet poſt Abbatem, vel Præpoſitum, vel Decanum ſuper omnes alios ; & quando celebrat, eſt ſuper omnes, & pro omnibus ſacrificium reddit Deo.] Et certè in catalogo Monachorum S. Dionyſii in Francia ſuprà citato Sacerdotes, & alii ſacris ordinibus initiati, immo ipſe etiam Epiſcopus cum aliis inſerti Monachis inſcribuntur.

Spicil. tom. 4.

ET SI FORTE. [Expone niſi fortè,] inquit Richardus de S. Angelo.

ELECTIO CONGREGATIONIS. Boherio hìc in 2. Comm. electio eſt [votum, vel poſtulatio, aut approbatio.] At ex Bernardo Caſſinenſi electio hìc pro ſola approbatione ſumitur.

ET VOLUNTAS ABBATIS. Voluntatem Bernardus Caſſinenſis mandatum interpretatur ; Boherius mandatum, vel licentiam.

PROMOVERE VOLUERIT. Altiori gradu, aut officio donando.

QUI TAMEN REGULAM A DECANIS, VEL PRÆPOSITIS CONSTITUTAM SIBI SERVANDAM SCIAT. Id eſt [quod à Decanis, & Præpoſitis ſibi imperatum fuerit, cuſtodiat,] inquit Hildemarus. Regula enim pro præcepto hoc loco ſumitur, quemadmodum docet Bernardus Caſſinenſis : nam nec Decani, nec Præpoſiti Regulam edere poſſunt, ut ſcribit Boherius : quamvis Richardus de S. Angelo ex hoc textu inferat, [quod Decani, ſive Præpoſiti poſſunt aliquid ordinare, ſive ſtatuere in monaſterio,] citatque argum. extra de conſtitut. *cùm acceſſiſſent.*

Sacerdos regularum infractor ut rebellio judicandus.

QUOD SI ALITER PRÆSUMSERIT, NON SACERDOS, SED REBELLIO JUDICETUR. Quod duobus modis intelligi poteſt : vel ut æſtimetur rebellis : vel ut puniatur tanquam rebellis. Duplicem hunc ſenſum aperit Hildemarus ſic ſcribens : [Iſtud *judicetur* duobus modis intelligitur ; id eſt pro *condemnetur* uno modo ; & altero modo pro *æſtimetur*. Et ideo variè intelligunt ſapientes illum locum ;

Sed illi qui intelligunt pro æſtimetur; ut Sacerdos non flagelletur, aut excommunicetur, ſed credatur, pro reverentia canonica hoc intelligunt: & pro hoc, quod S. Benedictus dicit: & ſæpe admonitus ſi non correxerit, adhibeatur Epiſcopus in teſtimonium. Si verò depoſitus fuerit, tunc poſtea poteſt flagellari aut excommunicari.... Tamen in monaſteriis Francorum ita flagellatur Preſbyter veluti alius Monachus.] Ipſe verò infra ſuam ſententiam ita exponit: [Sanior eſt ſenſus, ut ſicut diximus de Monachis, ſi talis eſt perſona, cui non competat flagellum, nullo modo debet illi adhiberi: Si talis eſt quem adjuvet flagellum, & non noceat, adhibeatur flagellum.] Ita quoque ſentit Bernardus Caſſinenſis: [Licèt nonnulli aliter hoc aſſumant; mihi tamen ſic videtur intelligendum, quod ex quo eſt inobediens, & contumax, non jam debet judicari Sacerdos, id eſt non debet ſibi deferri ſicut Sacerdoti, ſed judicari rebellio, id eſt ſicut contumax, & rebellis.] Similiter Richardus de S. Angelo: [Melius dicas ſcilicet, quod poteſt, & debet judicari, ſeu puniri tanquam contradictor.] Priorem nihilominus ſententiam ſequitur Menardus noſter: [Ob dignitatem & reverentiam ſacerdotii.... neque illos flagellis, aut excommunicationi ſubjicit; ſed ſtatuit ut judicentur ut rebelles: Deinde ſi non emendaverint ſæpius admoneantur; ſi nec ſic correxerint, Epiſcopus adhibeatur in teſtimonium: Tandem clareſcentibus culpis, id eſt patentibus, & manifeſtis, ita ut propter dignitatem preſbyteratus ſint aliis ſcandalo, projiciantur.] CAPUT LXII.

ET SÆPE ADMONITUS [Ac ſi diceret, inquit Hildemarus, non per gradus ducatur, ſed admoneatur.] Illud autem *ſæpe* Boherius in 2. Comment. exponit tertio, ut ſuprà de Decanis, vel quater ut infrà de Præpoſito monaſterii.

ETIAM EPISCOPUS ADHIBEATUR IN TESTIMONIUM. Hunc locum variè varii exponunt. Hildemarus mentem ſuam ita explicat: [Notandum eſt, quia pro illis Sacerdotibus, qui Sacerdotes veniunt in monaſterium, non dicit Regula adhiberi Epiſcopum in teſtimonium: ſed ſolummodo pro illis Sacerdotibus, qui in monaſterio conſecrantur. Ideo non pro illis, qui Sacerdotes veniunt in monaſterium, eo quod illi in alio titulo fuerunt conſecrati, non eſt opus Epiſcopum adhiberi in teſtimonium. Illi autem Sacerdotes, quia in illo titulo fuerunt conſecrati, ideo neceſſe eſt, ut adhibeatur Epiſcopus in teſtimonium.] Bernardus Caſſinenſis, quod Epiſcopus adhibeatur in teſtimonium, non neceſſitatis eſſe exiſtimat, ſed honeſtatis dumtaxat: [Dictum hoc, inquit, in monaſteriis non exemtis de diœceſano locum habere poteſt; quia ductus per ſeptem gradus per diœceſanum habebit deponi ſecundùm quoſdam. Ego verò à littera non recedens, quando dicit adhibeatur in teſtimonium, puto quod ſolummodo exponenda eſt contumacia, & inobedientia Epiſcopo, ut ſit quaſi teſtis, ad juſtificandam correctionem & diſciplinam. Et propterea hoc non credo eſſe neceſſarium ſed honeſtum: manifeſtum eſt enim per ſequentia, quod adhuc rema- Si non emendaverit admonitus, Epiſcopus in teſtimonium adhibeatur.

Caput LXIII. net in foro Abbatis, judicandus ab eo; nam ſequitur: qui ſi nec ſic emendaverit, clareſcentibus culpis] &c. Nicolaus de Fractura hæc intelligit [in monaſteriis non exemtis, ubi ad Epiſcopos in defectum Abbatum non corrigentium ſubditorum exceſſus ſpectat correptio.] Similiter Boherius ſentit hoc locum habere in monaſterio non exemto; ut deductus per ſeptem gradus, à diœceſano Epiſcopo deponatur. Et certè olim Monachi Sacerdotes non minus Epiſcopo, quàm Abbati ſubjecti erant, ut probat Menardus, quod tamen improbaſſe videtur Glaber Radulfus in vita S. Guillelmi, Luciacenſis primùm monaſterii Monachi, ac poſtea Abbatis S. Benigni Divionenſis, ubi hæc ſcribit: *Bolland. 1. Januar.* [Inſoleverat etiam malæ arreptæ conſuetudinis uſus, ut nullus fratrum loci illius (Luciaci) levitici ordinis gradum priùs ſuſciperet, quàm ſeſe aſſertione jurandi promitteret ſervaturum fidelitatem Epiſcopo.]

Quod si nec sic emendaverit, &c. Ubi Hildemarus: [Quod verò dicit: quod ſi nec ſic emendaverit, &c. manifeſtatur, quia iſte Sacerdos per octo gradus duci debet, non per ſeptem, ſicut alius Monachus, vel Sacerdos. Id eſt primus gradus eſt ſecreta admonitio, ſecundus publica correptio, tertius gradus eſt excommunicatio ſimplex, quartus gradus eſt nimiis jejuniis, quintus gradus ſi dignus eſt flagellis, ſextus gradus eſt oratio, ſeptimus gradus Epiſcopus, deinde expulſio.] Atque ex hoc loco non obſcurè colligitur, Monachos Sacerdotes olim ex monaſteriis inconſulto Epiſcopo haud expulſos fuiſſe. Vide Concil. Meldenſe can. 59.

CAPUT LXIII.

De ordine Congregationis.

ORdines ſuos in monaſterio ita conſervent, ut converſionis tempus & vitæ meritum diſcernit, utque Abbas conſtituerit. Qui Abbas non conturbet gregem ſibi commiſſum, [a] nec quaſi libera utens poteſtate, injuſtè diſponat aliquid: ſed cogitet ſemper, quia de omnibus judiciis & operibus ſuis redditurus eſt Deo rationem. Ergo ſecundùm ordines quos conſtituerit, vel quos habuerint ipſi Fratres, ſic accedant ad pacem, [b] ad communionem, ad Pſalmum imponendum, in Choro ſtandum. Et in omnibus omnino locis ætas non [c] diſcernat ordines, nec præjudicet, quia Samuel & Daniel pueri Preſbyteros judicaverunt.

Ergo exceptis his, quos, ut diximus, altiori conſilio Ab-

[a] Hild. *ne quaſi.* [b] deeſt in Concor. *ad communionem.* [c] al. *diſcernatur in ordine.*

CAPUT LXIII.

bas prætulerit, vel degradaverit certis ex cauſis, reliqui omnes ut convertuntur, ita ſunt: ut, verbi gratia, qui ſecundâ horâ diei venerit in Monaſterio, juniorem ſe noverit [d] illo eſſe qui primâ horâ venit diei, cujuſlibet ætatis aut dignitatis ſit: pueris per omnia ab omnibus diſciplina [e] conſervata.

Juniores igitur, priores ſuos honorent: priores juniores ſuos diligant. In ipſa appellatione nominum, nulli liceat alium puro nomine appellare: ſed priores, juniores ſuos fratrum nomine. Juniores autem, priores ſuos Nonnos vocent: quod intelligitur paterna reverentia. Abbas autem, quia vices Chriſti [f] agere creditur, Domnus & Abbas vocetur; non ſua aſſumtione, ſed honore & amore Chriſti. Ipſe autem cogitet, & ſic ſe exhibeat, ut dignus ſit tali honore.

Ubicumque autem ſibi obviant Fratres, junior à Priore benedictionem petat. Tranſeunte majore, minor ſurgat, & det ei locum ſedendi. Nec præſumat junior conſedere, niſi ei præcipiat ſenior ſuus: ut fiat quod ſcriptum eſt; *Honore invicem prævenientes.* (Rom. 12.) Pueri, parvi, vel adoleſcentes in Oratorio vel ad menſas, cum diſciplina ordines ſuos conſequantur. Foris autem [g] vel ubi ubi, cuſtodiam habeant & diſciplinam, uſque dum ad intelligibilem ætatem perveniant,

[d] al. *alio.* al. *illius.* [e] al. *ſervetur.* al. *teneatur.* al. *exhibeatur.* [f] Oxon. *agit.* [g] Conc. Hild. *vel ubi & ubi.* al. *ubi ubi.* omiſſo *vel.* Narb. *ubique hanc.*

COMMENTARIUS.

ORDINES SUOS IN MONASTERIO ITA CONSERVENT, UT CONVERSIONIS TEMPUS, ET VITÆ MERITUM DECERNIT, UTQUE CONSTITUERIT ABBAS. Tria in ſtatuendis ordinibus adtendi voluit. 1. converſionis tempus. 2. vitæ meritum. 3. quæ conſtituerit Abbas: quamquam nonnulli, ut aſſerit Hildemarus, ſecundum cum tertio confundant, eo quod Abbatis ſit diſcernere vitæ meritum, nuſluſque exiſtat, qui pro vitæ ſuæ merito ſuperiorem ſibi gradum petere præſumat; & eum, qui talia auderet, ſanè pro vitæ merito, non ſuperiorem, ſed omnino inferiorem locum conſequi mereretur. Non ſine cauſſa tamen utrumque diſtinguitur ab aliis: ſunt enim nonnulli, qui ex vitæ merito nullo ſunt digni ſuperiori loco, quos tamen

Tria in diſtribuendis ordinibus adtendenda.

CAPUT LXIII. neceſſitatis, aut etiam utilitatis ergo ad altiorem locum promovere ſola Abbatis voluntas ſolet. v. g. eſt aliquis, qui nulla vitæ ſanctitate diſcernitur ab aliis, qui nihilominus, eo quod egregiè cantat, aliis in choro ſola Abbatis voluntate præfertur. Sed qui ſunt hujuſmodi, in iis tantummodo artibus, quibus præcellunt aliis, eos præcedere oportet. v. g. cantor in choro, non in capitulo, non in refectorio, &c. ut rectè obſervavit Hildemarus. Unde quamvis ſit Abbatis diſcernere ſingulorum merita, & quoſque, ut voluerit, ad altiorem quàm ingrediuntur gradum promovere poſſit; ſobriè tamen hac uti debet poteſtate. Hinc S. Pater ſubdit.

In his frænum Abbati impoſitum. QUI ABBAS NON CONTURBET GREGEM SIBI COMMISSUM. &c. Hic, ut ſcribit Bernardus Caſſinenſis, [triplici fræno conſiderationem conſtringit Abbatis. Primò quod paci ſubditorum intendat, gregem non conturbando. Secundò quod omnia juſtè diſponat, poteſtatis libertate non abutendo. Tertiò quod tam opera, quàm judicia Deo ſunt cognita, & ſemper timeat diſcuſſionem extremi judicii cogitando.]

SIC ACCEDANT AD PACEM. Scilicet quæ datur in miſſa, ut docent Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, Richardus de S. Angelo, Boherius in 2. Commentario, Theobaldus Artaldus, & Nicolaus Bravus. Vel quæ datur advenientibus hoſpitibus aut in miſſa, ut Menardus, vel tandem quæ datur in miſſa, aut accedentibus hoſpitibus, aut profeſſis poſt miſſam, aut in miſſa evangelio dicto *à textu evangelii ſine cruce* in quibuſdam monaſteriis, ut exponit in 1. Commentario Boherius. De modo dandi & accipiendi in miſſa pacem ante communionem, de qua hunc locum interpretor, vide quæ diximus in l. 2. de Antiq. Monach. ritibus c. 5.

AD COMMUNIONEM. Hunc locum de communione corporis & ſanguinis Chriſti exponunt omnes Commentatores, nullo, quem ſciam, refragante, ad quam cuncti ſuo quique ordine accedebant, ita tamen

Lib. 2. c. 30. ut miniſtri altaris alios præcederent. Ubi obſervandum venit quod ſcribit Udalricus, ſcilicet quod ſi Abbas juſtis ex cauſſis aliquem converſum in capitulo, aut in refectorio elevare voluerit, tamen [ad pacem, & ad communionem, ſicut & ad aquam benedictam ſecundùm ordinem ſuæ converſionis] accedere debet. Porro qui juſtis ex cauſſis aberant à miſſa, communicaturi tamen properabant circa tempus Orationis

Cap 13. Dominicæ, ut diſcimus ex Regula SS. Pauli & Stephani : [In hora, qua ſanctum Corpus & Sanguinem communicaturi ſumus, præſentes eſſe feſtinemus ad dicendum : *Libera nos à malo.*] Ex quo loco patet non omnes olim Monachos diebus Dominicis, quibus præſertim communicabant, integro miſſæ ſacrificio interfuiſſe, id quod maximè coquinæ hebdomadariis contingere poterat.

AD PSALMUM IMPONENDUM. *Id eſt ad antiphonam pſalmi* (hoc eſt quæ pſalmum præcedit) *imponendam*, uti exponunt Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, Boherius, Turrecremata,

Haeftenus.

Haeſtenus. Additque Bernardus Caſſinenſis : [Et hìc eſt ſupplendum, quod illi ſecundùm ordines ſuos legant, aut cantent, qui poſſunt officium implere, ut illud cum 38. capitulo concordare poſſit, ubi dicitur : fratres autem non per ordinem legant aut cantent.] CAPUT LXIII.

QUIA SAMUEL, ET DANIEL PUERI PRESBYTEROS JUDICAVERUNT. Samuel quidem Heli & ejus filios judicavit ; Daniel verò duos iniquos Preſbyteros Suſannam opprimere volentes. Sic S. Ignatius Magneſianos monet, ne Demam Epiſcopum ob juniorem ætatem contemnant, cùm Daniel duodennis ſenes calumniatores convicerit ; & Samuel parvulus Heli nonagenarium redarguerit : Salomon annum ætatis duodecimum adeptus mulieres pro filiis judicaverit ; Joſias rerum potitus ætatis anno octavo aras, & templa ſubverterit, lucoſque ſucciderit.

RELIQUI OMNES, UT CONVERTUNTUR, ITA SINT. Id eſt juxta tempus & diem converſionis ordines ſuos obſervent. Hanc diſciplinam S. Benedictus ex S. Pachomio, ejuſque diſcipulis accepit, de quibus S. Hieronymus ait : [Quiſquis monaſterium primus ingreditur, primus ſedet, primus ambulat, primus pſalmum dicit, primus in menſa manum extendit, prior in eccleſia communicat ; nec ætas inter eos quæritur, ſed profeſſio.] Idem poſtea decrevit S. Iſidorus in Regula : [Qui in monaſterio prior ingreditur, primus erit in cunctis gradu vel ordine ; nec quærendum eſt, ſi dives ſit aut pauper, ſervus an liber, juvenis an ſenex, ruſticus an eruditus : In Monachis enim nec ætas nec conditio quæritur, quia inter ſervi & liberi animam nulla eſt apud Deum differentia.] Et S. Fructuoſus : [Qui primus in monaſterio converſus fuerit, primus ambulet, primus ſedeat, primus eulogiam accipiat, primus communicet in eccleſia, prior loquatur cùm interrogantur fratres pro aliqua quæſtione, prior pſalmum dicat, in choro primus conſiſtat, hebdomadam primus faciat, manum in menſam primus extendat ; nec ætas ſola inter fratres requirenda, ſed converſatio eſt, & laboris ſtudiique propoſitum. Unde & hæc diſcretio ſenioris eſt præſtolanda, ut quem quomodo erga Dei amorem cultumque ferventem viderit, ſic honoret : non enim generis dignitas, aut rerum opulentia, quam quiſque habuit in ſæculo, vel ætatis grandævitas exquirenda, ſed vitæ rectitudo, & ardentiſſimæ fidei merita debent eſſe penſata : ille enim potior, qui Deo proximior, judicandus eſt.] S. Donatus in Regula ad Virgines c. 65. S. Benedictum penè ad verbum exſcribit, eique concinit Regula Cujuſdam item ad Virgines c. 22. Unus eſt Magiſter, qui ab aliis diſcrepans, nulla converſionis habita ratione, ordines ab Abbate vult quotidie confundi, ut nullus inter fratres videatur primus, nullus appareat noviſſimus : Abbas, inquit, [ſemper eorum confundat gradus, vicibuſque ad menſam ſecus ſe ſedere faciat, vicibuſque in oratorio jubeat ſecus ſe univerſos ſtare, univerſos vicibus poſt ſe pſalmos imponere, ut nullus de ſecundo honore jam reddatur elatus, ſive de ultimo gradu aliquis ſe faciat deſperatum.] Sed ad S. Benedicti textum revertor.

Omnes converſionis tempus in ordine obſervent.

Præf. in reg. S. Pachomii.

Cap. 4.

Cap. 23.

Cap. 92.

CAPUT LXIII. S. B. textus amplius explicatur.

Cùm omnes, ut convertuntur, ita eſſe S. Pater inſtituerit; quærunt an ab ingreſſu in monaſterium, an verò ab emiſſa profeſſione converſionis tempus intelligendum ſit. Poſterius aſſerit Boherius, prius Haeftenus. Fundamentum Boherii eſt maximè, quia fratres perfectè non convertuntur, niſi per profeſſionem monaſticam, per quam tunc primùm dumtaxat in congregatione ſuſcipi, & reputari incipiunt. Contrarium elicit Haeftenus ex ipſo S. Regulæ textu, quem ipſe S. Benedictus quaſi exponens, dicit, ut qui ſecunda hora diei venerit, in monaſterium, juniorem ſe noverit illius eſſe, qui prima diei hora acceſſerit, quem locum non de profeſſione, ſed de ingreſſu in monaſterium intelligendum eſſe contendit; cùm vix fieri poſſit, ut unus prima hora, alter ſecunda profeſſionem emittat; ſed ſi plures una hora profiteri neceſſe ſit, eadem hora, non diverſis, vota pronuntiare experientia docuerit: quod confirmat auctoritate Petri Walnen, & Walloncapellii, qui idem ſentiunt. Et certè ita obſervatum fuiſſe olim apud noſtros Dionyſianos à majoribus accepi. In Inſtitutionibus etiam Ordinis Ciſtercienſis hæc lego: [Novitiorum autem qui primus ingreditur capitulum, ſi perſeveraverit, prior habeatur, etiamſi benedicatur poſterior ante ipſum.] Et in Statutis Guigonis: [Ordinem autem ſive in refectorio, ſive ubicumque, eum cuncti tenemus, quem ſingulis ſuus dedit adventus.] à quo derogant antiqua Statuta Cartuſienſium dum ſcribunt, ut [quando novitii duo ad aliquam domum veniunt, qui poſterior venit, ſi prius profeſſionem fecerit, primus deinceps remaneat.] Sed in his omnibus laudabili cujuſque congregationis conſuetudini inſiſtendum exiſtimo: neque verò ita ad litteram accipiendum eſſe exemplum à S. Benedicto propoſitum, quod fortè dumtaxat propoſuit, ut clariùs doceret eum qui primus per profeſſionem monaſticam congregationi inſertus eſt, alios debere præcedere.

Lib. 3. tract. 3. disq. 6.

Diſt. 10. cap. 2. & antiq. definit. diſt 11. c. 2.

Cap. 26.

Par. 2. cap. 24.

Quinam aliis præponi debeant.

Sed cùm B. Benedictus aliquos certis de cauſſis aliis præponi permittat; optabit fortean aliquis reſcire quinam illi eſſe debeant. Verùm id cujuſque monaſterii & congregationis conſtitutiones ſatis declarant. Hildemarus ſui temporis morem ita exponit: [Sciendum eſt, quia Decani minores, vel Circatores, pro hoc quia Decani ſunt, vel Circatores non debent præeſſe aliis, hoc eſt non debent præponi in choro, aut in capitulo, aut in alio verò loco, excepto ſi deeſſet Abbas, aut Præpoſitus, aut Decanus major. Tunc unus illorum debet præponi, qui teneat locum Abbatis. Nam ideo dixi non debere præponi, quia non eſt ratio, ut in iſto uno anno, cùm habent miniſterium ſupponantur; in altero anno, cùm non habent miniſterium iterum ſedeant inferius loco quo intraverunt. Decanus verò major, aut Præpoſitus debent præponi, pro eo quod illi ſervant locum Abbatis ſi non eſt. Quando non eſt, ſervat Præpoſitus locum Abbatis: quando verò non eſt Præpoſitus, ſervat Decanus major locum Abbatis in excommunicando & in omnibus.] Apud Cluniacenſes ad Abbatis dexteram ſedebat major Prior ex Udalrico lib. 3, c. 4. ſed non item Prior Clauſtralis, de

quo idem Udalricus ejuſdem libri cap. 6. [Prior Clauſtralis vicarius eſt majoris Prioris per omnia. Hic eſt, quocumque D. Abbas proficiſcatur, quocumque Prior, qui in clauſtro jugiter moratur, & qui præcipuè pondus totius ordinis portat : Propter quod tamen in choro non eſt aliquantulum promotus, excepto quod, abſente Priore, primus offert, primus procedit ad pacem, & primus ad aquam benedictam.] Apud Ciſtercienſes Prior ex libro Uſuum cap. 111. primum poſt Abbatem locum ubique tenebat ; at Supprior præſente Abbate, neque in choro, neque in capitulo, neque ad collationem proprium locum mutabat ex cap. 112. Eadem erat Bursfeldenſium diſciplina ex Ceremoniali diſt. 2. cap. 2. & 3. CAPUT LXIII

Quærit inſuper Boherius, [an quo ad loca & ſubſcriptiones in Abbatibus ad concilia congregatis conſiderari debeat tempus converſionis, an tempus ſuæ promotionis.] Reſpondetque : [Dico quod tempus promotionis. Generale enim eſt, ut qui priùs dignitatem aſſequuntur aliis præferantur, & ille gradus ceteros antecedet, quem labor prolixior & ſtipendia longiora fecerint anteire. Exemptos tamen Abbates puto aliis præferendos : ceteris enim concurrentibus ratio privilegii eſt habenda.] Abbates inter ſe quem teneant locum.

PUERIS VERÒ PER OMNIA AB OMNIBUS DISCIPLINA TENEATUR. Ergo quæ hactenus à S. Benedicto dicta ſunt, ſolos in adulta ætate converſos ſpectant, non pueros, qui ſeparatim ab aliis unà cum pulſantibus, ſeu novitiis inſtituebantur, ut patet ex antiquiſſima monaſterii S. Galli delineatione, in qua cellæ novitiorum inſcriptus legitur hic verſus :

Oblati hoc clauſtro pulſantibus aſſociantur,

Et qui proinde ab aliis ordines ſuos inter ſe ſervare debent donec ad annum ætatis decimum quintum perveniant : quo tempore, aut circiter exeuntes de cuſtodia, eum accipiebant locum quo monaſterium ingreſſi erant, ut auctor eſt Hildemarus in Regulæ cap. 70. unde & Petrus Boherius hunc locum exponens : [Hoc, inquit, dicit, ne credat aliquis quod puer, vel adoleſcens decrepito, vel Preſbytero ultimo converſo præponatur.]

IN IPSA AUTEM APPELLATIONE NOMINUM, NULLI LICEAT ALIUM PURO NOMINI APPELLARE. Laudatur ea de re S. Fulgentius, quod [circa ſingulos ita manſuetus fuit, ut neminem fratrum puro nomine clamitaret.] Puro autem nomine appellari eſt appellari ſolo nomine, ut dicit Hildemarus, ſive ut loquuntur Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, & Boherius, *ſine adjectione* : id quod tribus quatuorve modis fieri poteſt ; vel ſolum baptiſmi nomen enuntiando v. g. *Petre, Paule* ; vel ſolum familiæ nomen v. g. *le Blanc, le Noir, la Perche* ; vel ſolum nationis, ut *Germane, Hiſpane* ; vel officii aut dignitatis, ut *Sacriſta, Cantor, Decane, Prepoſite* : quod aut ſæculum ſapit, aut contemtum, immo etiam aliquando præbet occaſionem ſuperbiendi, dum ei ſuggeritur à cogitationibus ſuis ſe non

Puro nomine appellare alium quid ſit.

Bolland. 1. Ianuar.

Caput LXIII. eſſe ut ceteri hominum, ut pote tali præpoſitum officio, ex tali oriundum familia, tam clara, tam illuſtri.

Fratres qui appellandi. Sed priores juniores suos fratres nominent. Juniores hìc vocat, non quidem infantes, ſive, ut aiunt, ſimpliciter ætate juniores; ſed comparativè ad antiquiores & priores in ordine profeſſionis, ut indicat pronomen *ſuos:* non enim dicit *Priores juniores fratres nominent*, ſed *juniores ſuos*, id eſt ſibi inferiores in ordine profeſſionis: unde contingere poteſt, ut unus & idem Monachus frater & nonnus vocetur; frater, ab antiquiore; nonnus, ab inferiore. Certè ſæculo XII. Johannes Sacerdos & Monachus *frater Iohannes* appellatus legitur in vita S. Aiberti num. 7. Alius tamen uſus viguit apud Cluniacenſes, in quorum antiquis Conſuetudinibus reperio: [Si quem fratrem appellat, numquam puro nomine appellat, niſi *Domnus* adjungat; & pueros *fratres* nominat. Item proprium nomen dicturus, ſemper *frater* præmittit.] Quare autem juniores S. Benedictus appellari voluerit fratres, ita explicat Hildemarus: [Bene fratres juſſit appellari, quia uno ſacro fonte baptiſmatis ſunt renati, & uno Spiritu ſanctificati, & unam profeſſionem profeſſi ſunt, & unam remunerationem adipiſci deſiderant, & una matre, id eſt ſancta eccleſia editi ſunt.] Aliquid ſimile habet Bernardus Caſſinenſis. Vide Haeftenum lib. 3. tract. 4. diſq. 2.

Bolland. 7. Aprilis.

Lib. 1. c. 2.o.

De voce Nonnus. Juniores autem priores suos Nonnos vocent, quod intelligitur paterna reverentia. Idem ergo ſignificat *Nonnus*, quod *Pater reverendus*. Vox antiqua, & apud Monachos honoris, ac reverentiæ cauſſa uſurpari ſolita, ut patet tum ex hoc loco, tum ex concilio Aquiſgranenſi, decernente, [ut qui præponuntur *Nonni* vocentur, id eſt, paterna reverentia.] Ita etiam Papias: [Nonnos vocamus majores ob reverentiam; nam intelligitur paterna reverentia.] Ea voce S. Columbanus Petrum Apoſtolum nuncupat: [Privilegium dedit claviculario, communi omnium Nonno.]

Can. 54.

Ep. 7. 4.

Porro cùm Synodus Aquiſgranenſi decernat, ut Præpoſiti *Nonni* vocentur; ſuſpicabitur fortè non nemo præpoſitos *Nonni* nomine ſpreto, *Domni*, quod ſoli Abbati competit, ſive honoris, aut ambitionis, ſive cujuſcumque alterius rationis gratia, ſibi aſſumſiſſe quod corrigere voluerit. Aut fortè præpoſitos intelligit quoſcumque profeſſione antiquiores, qui ſuis junioribus ubique ex Regula præponuntur, quique jam *Nonni* nomen in *Domni* mutaverant, ut colligitur ex Smaragdo illius temporis auctore, qui hunc locum exponens, ſic ſcribit: [Sicut tunc apud illos paterna exhibebatur reverentia, ut priores vocarentur *Nonni:* ita nunc apud nos exigitur hodie, ut ipſa paterna reverentia priores noſtri à nobis vocentur *Domni*.] Id quod viguit etiam apud Cluniacenſes, teſte Udalrico lib. 2. cap. 20. Perſeverabat tamen apud noſtros Corbeienſes. *Nonni* appellatio ſæculo IX. ut patet ex vita Anſcharii Corbeienſis primùm Monachi, poſtea Epiſcopi Bremenſis, in qua lego: [Socium illi ex veſtra fraternitate Venerabilis Abbas invenit *Nonnum* Witmarum.] Per-

Sæc. 4. Ben. part. 2.

ſeveravit & apud Ciſtercienſes ex libro Uſuum cap. 98. & ex vita Caroli Abbatis Villarienſis, cujus hæc verba: [Cùm videritis *Nonnum* Conradum novitium Villarienſem.] Et item: [Unà cum *Nonno* Walterio ſimplici Monacho.] Perſeveravit & apud Caſſinenſes uſque ad tempora Bernardi Caſſinenſis, ut conſtat ex ceremonia pronunciandi officiales ab eo inſtituta, quæ eſt hoc modo: [Vicarius ordo poſtulat, ut in hac futura hebdomada canat *Nonnus* Amicus miſſam; coquinæ ſervitium *Nonnus* Remigius faciat; ad ſervitium eccleſiæ *Nonnus* Jacobus,] &c. Sed de hac voce videſis Menardum, Haeftenum, & Cangii Gloſſarium.

CAPUT LXIII. *Bolland 19. Ianuar.* *Apud Arnold. Vvion lib. 2. ligni vita cap. 61.*

ABBAS AUTEM QUIA VICES CHRISTI AGERE CREDITUR, DOMNUS, ET ABBAS VOCETUR. Ubi Bernardus Caſſinenſis: [Littera Ultramontana non habet *Dominus*, ſicut littera Caſſinenſis, ſed habet *Domnus*; & ſine dubio *Domnus* videtur plus habere reverendæ maturitatis, & *Dominus* plus metuendæ poteſtatis.] Bernardum ſequitur Nicolaus de Fractura: *Dominus* etiam legit Richardus de S. Angelo. Item Concordia Regularum, Codices Victorini, editio Guidonis Juvenalis, Lovanienſis, & Johannes Bertelius; eamque lectionem, quam in omnibus Caſſinenſis bibliothecæ mſſ. reperiri aſſerit, pluribus tueri conatur Paulus Auguſtinus à Janua. Verùm antiquis non videtur fuiſſe niſi unus Dominus Deus: unde etiam Auguſtus Imperator Domini nomen recuſaſſe legitur apud Oroſium lib. 6. cap. 22. Quamquam poſtea à Scriptoribus, ut humiliori vocabulo uterentur, ex verbo *Dominus*, factum ſit per ſyncopen *Domnus*. Qua voce ſanctos viros, Epiſcopos, Reges, aliaſque honorabiles, nobileſque perſonas appellarunt: unde in antiquis litaniis Summus Pontifex *Domnus Apoſtolicus* appellatur. Ita apud Severum Sulpicium epiſt. 2. *Domnum Martinum obiiſſe nunciant*; vita B. Alcuini num. 22. ſæc. 4. Bened. *Vade ad ſepulcrum Domni Martini*; S. Gregorius lib. 1. Regiſt. cap. 6. *Domnum Alexandrum, Domnum Theodorum, filium meum Marinum, Domnam Euſiciam, Domnam Eudochiam, Domnam Dominicam mea peto vice ſalutari*; Statuta S. Adalardi: *Miſſa Domnæ Balthildæ.* Aimonius lib. 4. de geſtis Francorum cap. 68. *Domnus Carolus Rex habuit conventum generalem in Vvormatia civitate.* Hinc tritus ille verſiculus:

De voce *Domnus.*

Cæleſtem Dominum, mortalem dicito Domnum.

Sed quod ſoli tunc Abbati competebat *Domni* nomen, nunc omnibus ferè Monachis promiſcuè tribuitur; id quod jam tempore Smaragdi Abbatis uſu receptum fuiſſe conſtat ex ejuſdem loco ſuprà citato, & apud Cluniacenſes ex Udalrico etiam laudato. Etſi credamus non defuiſſe etiam olim, qui utrumque *Domini*, & *Domni* titulum reſpuerint, *Patres* ſimpliciter appellati. Ita Hilboldus Hetienſis Abbas ab Ermentario in Tranſlatione S. Filiberti cap. 1. vocatur *Pater Hilboldus.* Ita Geilo Abbas Herienſis in Chronico Trenorchienſi *Pater Geilo* appellatur. Ita Uſuardus Monachus S. Germani à Pratis ab Aimoino in Hiſtor. Tranſlat. SS. Georgii & Aurelii num. 6. *Uſuardus Pater*

CAPUT LXIII. dicitur. Denique in vita S. Anſcharii quem primò *Nonnum Vvitmarum* appellatum legimus, poſtea *Pater Vvitmarus* nuncupatur. Ceterùm in ſubſcriptione nominum non ſolùm ſimplices Monachi, ſed ipſi etiam Abbates proprio nomini *frater* præmittere ſolebant. In Chronico Centulenſi lib. 4. Gervinus chartam quandam ita incipit: *Ego frater Gervinus Abbas monaſterii S. Richarii.* Sæculo XI. Bovo Abbas Sithienſis Wi-
Sæc. 3. Ben. part. 1. doni Remenſi Archiepiſcopo ſcribens, epiſtolam ita inſcribit: *Domino præſtantiſſimo Archiepiſcopo Vvidoni frater Bovo indignus Abbas Sithien-*
Spicil. tom. 5. *ſis cœnobii.* In ſuſcriptionibus Monachorum Piſcarienſium in electione Dominici Abbatis omnes, etiam Præpoſitus, & alii Sacerdotes nomini proprio præmittunt *frater.* Anno 1313. Adam Abbas S. Faronis Mel-
Sæc. 2. Ben. pag. 601. denſis chartam ita incipit: *Frater Adam Divina permiſſione monaſterii S. Faronis Ordinis S. Benedicti Abbas humilis.* Denique anno 1493. in
Nomaſt. Ciſt. p. 574. Inſtrumento Reformationis Ordinis Ciſtercienſis articulis Pariſienſibus præmiſſo omnes Abbates inſcribuntur *fratres.*

Benedictio à Seniore tranſeunte petenda & quomodo. UBICUMQUE AUTEM SIBI OBVIANT FRATRES, JUNIOR A PRIORE BENEDICTIONEM PETAT. Scilicet [in his locis, & horis, ubi licet loqui: verùm ſi aliis locis, & horis fuerint, in corde ſuo petet benedictionem inclinato capite,] inquit Hildemarus. Similiter & Bernardus Caſſinenſis: [Ubi, & quando licet loqui, tunc modeſtè poteſt dicere *benedicite*: Ubi, & quando non licet loqui, ſola capitis inclinatio erit benedictionis poſtulatio.] Concinunt Nicolaus de Fractura, Boherius, & Turrecremata; ut meritò ad Ciſtercienſium
Lib. 1. epiſt. 28. objecta Petrus Venerabilis reſponderit: [Ubicumque ſibi obviant fratres, junior à priore benedictionem petit; *benedicite* dicendo, ſi extra regularia loca fuerit, & humiliter inclinando; ſed nihil ore proferendo, ſi intra officinas regulares ſibi occurrerit. Quod ſi ſemper loquendo hanc peti debere dicitis; videant diſcreti, utrùm ſuperfluæ locutioni utile ſilentium imponi, an ſupponi debeat: Superfluam idcirco dicimus, quia ad id quod æquè bene ſilentio poteſt fieri, linguam non eſſe neceſſariam, & ideo ſuperfluum exiſtimamus, maximè cùm nullius ſermonis propter hanc ſalutationem proferendi in Regula facta fuerit mentio; ſed & ſi hoc, ſicut vultis, indifferenter concederetur, fortè ab aliquibus, non planè maturitate fundatis inania pro utilibus, ludicra pro ſeriis, maledictiones pro benedictionibus proferrentur, hoc ne contingat, cenſura ſilentii prohibemus.] Quæ hactenus à Petro Venerabili dicta ſunt, movent nos ad quærendum amplius quomodo, quibuſve verbis peteretur, ac daretur hæc, de qua hìc agit S. Pater, be-
Cap. 22. nedictio. Regula Cujuſdam ad Virgines decernit, ut [quando ſibi mutuatim in via, vel in quocumque loco occurrerint, cum omni humilitate ab invicem flectentes benedictionem rogent; & ſi ex eis una ſenior fuerit, priùs junior benedictionem poſtulet; tunc demum ſenior proſequatur.] Capitulum 29. Monachorum Sangallenſium,] ut ubicumque ſibi obviaverint fratres, junior benedictionem petens, in uno loco inclinatus, uſque dum tribuens benedictionem prior tranſeat.] S. Hil-

degardis hanc benedictionis petitionem conſtituit in ſimplici [ſalutatione, qua ſeniori ſuo ſe ſubjectum eſſe in omni humilitate demonſtrabit.] At Boherius benedictionem vult peti [inclinatione, & verbo pariter, ſi locutionis tempus ſit : ſin autem inclinatione tantùm. Et pari utique modo, inquit, fit reſponſio per priorem,] Quænam verò ſint illa verba quibus petitur benedictio, ex Ordine converſationis monaſticæ didicimus : [Ubicumque exinde ſibi obviant fratres, junior priori inclinato capite dicat *benedicite*.] Cui concinunt ea, quæ ſuprà ſcribebant Petrus Venerabilis, & Bernardus Caſſinenſis. Addere poſſumus Boherium in 2. Commentario ita ſcribentem : [In monaſteriis quidem Specus Sublacenſis, & montis Cavenſis, hoc optimè practicatur : nam in obviatione, ut ipſe vidi, ſemper junior ait priori *benedic Pater*. Sed quod prior quidquam reſpondeat non audivi, nec etiam ex Regula capio quidquam de prioris reſponſione, niſi *Deo gratias* reſpondeat.] Sed quod Boherium præteriit, Regula magiſtri declarat, præſcribens, ut excommunicato [petenti benedictionem nullus reſpondeat *Deus*.] Bernardus Caſſinenſis ad caput 25. de excommunicato loquens : [Si fortè ille *benedicite* diceret, nullus *Deus*, vel *Dominus* reſpondere deberet.] Et Valliſoletanorum Conſtitutiones. [Hanc benedictionem petimus dicendo *benedicite*, & inclinando verſus illum, qui præterit ; qui ſi ſit Decanus, vel multi temporis profeſſus, dicat *Dominus*. Vel ſi malit, ob majorem humilitatem petat ejus junioris benedictionem dicendo *benedicite*.] Nunc verò Caſſinenſes hanc benedictionis petitionem intelligunt ſigno magis, quàm verbo, ideoque per ſolam capitis inclinationem faciendam, eſſe præſcribunt.

CAPUT LXIII.

Cap. 13.

Hanc porro petendæ benedictionis conſuetudinem, non ſolùm ab Antiquis Monachis, apud quos occurrens S. Apollinari Macarius ei dixit *benedic Pater*, hauſit S. Benedictus ; ſed etiam à primis Chriſtianis, qui inter ſe converſantes, ſibi invicem occurrentes, ſe ſalutantes benedicebant, ut ex Tertulliano manifeſtum eſt : [Et quod penes Deum bonitatis, & benignitatis, omnis benedictio inter nos ſummum ſit diſciplinæ & converſationis ſacramentum, *benedicat te Deus* tam facilè pronuncias, quàm Chriſtiano neceſſe eſt.]

Bolland. 5. Ianuar.

Lib. de teſt. anima c. 2.

TRANSEUNTE MAJORE, MINOR SURGAT, &c. Ita etiam S. Baſilius : [Ne feſtines ſedere coram majore : Si verò tibi præcipiat, ne ſedeas in eadem cum illo ſella ; ſed reſpiciens hinc inde, feſtina invenire inferiorem cathedram, ut te Deus ob hanc humilitatem honoret.] S. Fructuoſus : [Coram ſenioribus ſuis prior nullus ambulet, neque non juſſus ſedeat, vel loquatur ; ſed honorem fratri ſeniori, & reverentiam ut condecet competenter exhibeat.] Regula Cujuſdam ad Virgines : [In conſeſſu ſororum ſi alia ſupervenerit, quæ juniores ſunt ordine conſurgant, & ſeniori locum præbeant.] Si nimirum ibidem remanere debeat. Nam ſi pertranſeat tantummodo, [debet parum ſurgere, & caput inclinare, petens benedictionem,] inquit Hildemarus.

Antiquioribus deferendum.

Serm. de abdic. rerum.

Cap. 11.

Cap. 22.

CAPUT LXIII. Quod verò S. Benedictus ait: nec præſumat conſedere, niſi ei præcipiat ſenior ſuus; majorem informat, aut loquitur Bernardus Caſſinenſis, [ut ſicut junior aſſurgit, benedictionem petit, & locum ſedendi reverenter oſtendit: ita & prior quaſi eodem momento, ut ſalutando benedicat, & ut juxta eum ſedeat vel alibi prope, debet quodammodo prævenire; & ſic impletur quod ſequitur honore invicem prævenientes.] Unde etiam Hildemarus ad hunc locum: [Sciendum eſt, quia debet in capitulo Abbas docere, ut ſicut junior ſurgere debet ante ſuum ſeniorem; ita & ipſe prior ſtatim innuat juniori ſedere. Quod ſi non dixerit ſtatim ſedere prior juniori ſuo ſurgenti, admoneatur regulari diſciplina, ſicut diximus per ſeptem gradus. Si autem non ſe emendaverit, debet in ultimo gradu illum priorem conſtituere, & diſcat qualiter prior debeat juniori ſuo ſedere dicere.] In ipſa verò ſeſſione illud S. Baſilii obſervandum: [Cùm ſedes, crus cruri ne ſuperponas; hoc eſt enim elatæ, & non attentæ mentis.]

Porro non ſolùm Monachis, ſed ipſis etiam ethnicis ſacratus fuit ſeniori aſſurgendi uſus: [Omni ſeniori, inquit Ariſtoteles, honor pro ætate reddendus eſt, aſſurgendo, & ſeſſione cedendo, atque hujuſmodi ceteris.] Et Cicero: [Lacedemonii venientibus ſenibus omnes in theatro aſſurgere ſolebant, & eos ſeſſum recipere.] Et Juvenalis de Romanis.

Lib. 9. Ethic. cap. 2.

De Senectute.

Satyr 13.

Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si juvenis vetulo non aſſurrexerit, & ſi
Barbato cuicumque puer.

PUERI PARVULI. Rectè S. Benedictus cum additione dicit, [pueri ſive parvuli ad differentiam famulorum & filiorum,] inquit Boherius; nam puer, ut docet S. Hieronymus, [ſecundùm Græcos & famulum ſignificare poteſt, & filium.]

In epiſt. ad Titum.

CUM DISCIPLINA ORDINES SUOS CONSEQUANTUR.] Juxta tempus ingreſſionis ſuæ in monaſterium, inquit Menardus, non ſolùm inter ſe, ſed etiam inter alios Monachos; quia ætas non debet diſcerni, nec præjudicare in ordine, ut ſuprà dixit, niſi fortè Abbas rationabili cauſſa velit aliquem eis præferre.] Contrarium tamen ſuprà docuerunt Boherius, & Haeftenus l. 4. tr. 1. diſq. 6. ubi ex hoc Regulæ textu rectè omnino intulit, pueros olim in Ordine noſtro ſeorſim ab aliis Monachis inſtitutos fuiſſe, quia, infit, [dum ait *ordines ſuos*, apertè ſignificat eos non commiſcendos ordinibus ſeniorum, ſed habere particularem inter ſe ordinem. Unde Bernardus Caſſinenſis ait: Hic fit mentio de pueris qui ſua loca ſpecialia, ſuoſque ſpeciales habent magiſtros, nec ſedent, nec ſtant cum aliis majoris ætatis.] Atque hanc fuiſſe communem Ordinis conſuetudinem probant ea, quæ diximus in lib. 5. de Antiquis Monachorum ritibus cap. 5. Eamque S. Benedictus potuit accipere à S. Baſilio in Regul. fuſ. c. 15. ubi pueros à ſenioribus ita ſeparandos conſtituit, ut tamen communes ſint omnibus preces.

FORIS AUTEM VEL UBI UBI. [Hoc eſt in omni loco: nam cùm dicit

dicit, ubi nullum locum prætermittit,] inquit Hildemarus. CAPUT LXIV.

CUSTODIAM HABEANT, ET DISCIPLINAM, USQUE DUM AD INTELLIGIBILEM ÆTATEM PERVENIANT. Hildemarus, quem ſub nomine Pauli Diaconi hic citant Bernardus Caſſinenſis & Boherius, ætatem intelligibilem ſic intelligit uſque ad annos 15. in benemorigeratis, ut alios etiam uſque ad viginti, immo triginta annos ferulæ magiſtrali ſubdendos exiſtimet, ſi deſit eis neceſſaria maturitas.

CAPUT LXIV.

De ordinando Abbate.

IN Abbatis ordinatione illa ſemper conſideretur ratio, ut hic conſtituatur, quem ſibi omnis [a] concors Congregatio ſecundùm timorem Dei, ſive etiam pars, quamvis parva Congregationis, [b] ſaniori conſilio elegerit. Vitæ autem merito, & ſapientiæ doctrina eligatur qui ordinandus eſt, etiam ſi ultimus fuerit in ordine Congregationis. Quòd ſi etiam omnis Congregatio vitiis ſuis, quod quidem abſit, conſentientem perſonam pari conſilio [c] elegerit, & vitia ipſa aliquatenus in notitia Epiſcopi, ad cujus Diœceſim pertinet locus ipſe, vel [d] Abbatibus, aut vicinis Chriſtianis claruerint; prohibeant pravorum prævalere conſenſum, ſed domui Dei dignum conſtituant diſpenſatorem; ſcientes pro hoc ſe recepturos mercedem bonam, ſi illud caſtè & zelo Dei faciant: ſicut è diverſo peccatum, ſi negligant.

Ordinatus autem Abbas cogitet ſemper quale onus ſuſcepit, & cui redditurus eſt rationem villicationis ſuæ. Sciatque ſibi oportere prodeſſe magis, quàm præeſſe. Oportet ergo eum eſſe doctum lege divina, [e] ut ſciat & ſit unde proferat nova & vetera, caſtum, ſobrium, miſericordem, ſemper [f] ſuperexaltet miſericordiam judicio, ut idem ipſe conſequatur. Oderit vitia, diligat fratres.

In ipſa autem correptione prudenter agat, & ne quid nimis: ne dum nimis cupit eradere æruginem, frangatur vas: ſuamque fragilitatem ſemper ſuſpectus ſit, memineritque

[a] Narb. cum duobus aliis mſſ. & quatuor editis *cohors congregationis.* Lyr. *conſors.* [b] Narb. *Seniori.* [c] al. *elegerint.* [d] al. *ad Abbates, aut vicinos chriſtianos.* [e] al. *ut ſciat unde.* [f] al. *miſericordia judicio.* al. *miſericordia judicium.*

CAPUT LXIV. calamum quaſſatum non conterendum. In quibus non dicimus, ut permittat nutriri vitia; ſed prudenter & cum caritate ea amputet, ut viderit cuique expedire, ſicut jam diximus; & ſtudeat plus amari, quàm timeri. Non ſit turbulentus & [g] anxius, non ſit [h] nimius & obſtinatus, non ſit zelotypus & nimis ſuſpicioſus, quia numquam [i] requieſcet.

In ipſis imperiis ſuis ſit providus & conſideratus, ſive ſecundùm Deum, ſive ſecundùm ſæculum ſint. Opera quæ injungit diſcernat & temperet, cogitans diſcretionem ſancti Gen. 33. Jacob, dicentis: *Si greges meos plus in ambulando fecero laborare, morientur cuncti una die.* Hæc ergo [k] aliaque teſtimonia diſcretionis matris virtutum ſúmens, ſic omnia temperet, [l] ut ſit quod & fortes cupiant, & infirmi non refugiant. Et præcipuè, ut præſentem regulam in omnibus [m] conſervet; ut dum bene miniſtraverit, audiat à Domino, quod ſervus bonus qui erogavit triticum conſervis ſuis in tempore ſuo; Matt. 24. *Amen dico vobis*, ait, *ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.*

[g] Narb. *Anxioſus* [h] al. *minimus nec nimius.* [i] Caſſ. Flor. Conc. cum quibuſdam mſſ. *requieſcit.* Narb. *requieſceret.* [k] Narb. *aliqua.* [l] Narb. *ut & fortibus ſit quod cupiant.* [m] al. *conſervent.*

COMMENTARIUS.

IN ABBATIS ORDINATIONE. Id eſt electione; ſic enim antiqua jura loquuntur, inquit Boherius. De ea pluribus egimus in libro 5. de antiquis Monachorum ritibus c. 1.

Abbas à fratribus eligendus.

ILLA SEMPER CONSIDERETUR RATIO, UT HIC CONSTITUATUR, QUEM SIBI OMNIS CONCORS CONGREGATIO, &c. Ad ipſam ergo congregationem pertinebat Abbatis electio. Hæc fuit antiqua Ordinis monaſtici diſciplina, priſcorum Monachorum Regulis, eccleſiaſticis, civilibuſque ſanctionibus confirmata, ut probat hìc Menardus, patetque ex antiqua formula chartæ faciendæ cùm aliquis monaſterium in proprio ædificat; ex formula condendi beneficii; quas videre eſt in Sæc. 4. Bened. part. 1. p. 743. ex vita S. Benedicti Anianenſis n. 27. ex plurimis Imperatorum, Regum, ac Principum diplomatibus; quorum nonnulla exhibet Veterum Analectorum tomus 4. Quamvis in Abbatis ordinatione aliam inierit rationem Regula Magiſtri: ut nimirum is ordinetur, quem moriturus Abbas ante obitum elegerit.

Aut ſi improviſa morte Abbatem defungi contingat ; ab Epiſcopo, & Clero unus ex proximis Abbatibus eligatur, qui triginta diebus in congregatione maneat ; quibus expletis, quem hic deſignaverit ex congregatione, ille Abbas ſit. Verùm non ſolùm à congregatione, ſed etiam ex ipſa Abbas ordinandus eligi debebat : aut ſi idoneus in illa non eſſet repertus, alius ex alio monaſterio, ut patet ex formulis citatis, & diplomatibus hac de re innumeris : inauditi enim antiquis Monachis Abbates ſæculares, qui ſæculo præſertim VIII. ſinente Carolo Martello prodierunt, de quibus vide Præfat. ad Sæc. 3. Bened. part. 1. p. 89. CAPUT LXIV.

At verò quod S. Benedictus ait : *Sive etiam pars quamvis parva congregationis ſaniori conſilio elegerit.* Non parum torquet aliquorum ingenia. Hildemarus non ſatis clarè mentem ſuam explicat, hunc in locum hæc ſcribens : [Hoc notandum eſt, quia in hoc loco, hoc quod dicit, *quamvis parva*, ſubintelligitur ſi media pars congregationis ſaniore conſilio, ſive etiam pars major congregationis ſaniore conſilio elegerit, illis conſentiendum eſt, qui ſaniore, id eſt meliore conſilio eligunt. Quid eſt parva congregatio ? v. g. Si quinquaginta Monachi ſunt, qui malum Abbatem eligunt, & ſunt duo boni fratres, qui meliorem Abbatem eligunt, iſtis duobus conſentiendum eſt, & non illis quinquaginta.] &c. Nam, ſi nihil deſit in textu ejus, primò minorem congregationis partem intelligere videtur *mediam fratrum partem :* deinde contrarium docere, aſſerens duorum melius conſilium quinquaginta malis eſſe præferendum, id quod aliis hujuſmodi exemplis confirmat. Huic ſententiæ omnino opponitur Johannis Caramuelis opinio, qui in ſuo ſuper Regulam S. Benedicti Commentario n. 1479. ad hunc locum ſic ſcribit : [Verba ſunt difficilia, & ni bene examinentur, verè ſchiſmatica apparent. Si pauci ſaniori conſilio quempiam eligant, ille ſit Abbas. Sed quis reſolvat, utra pars nitatur ſaniore conſilio ? Ferè omnes exiſtimant D. Benedictum aſſeruiſſe illum debere eſſe monaſterii Antiſtitem, qui ſaniori etiam minoris partis conſilio electus fuerit : Verùm non ita exponenda eſt littera, niſi fortè quis velit menti legiſlatoris contraire: Non comparat Divus Pater partem minorem majori, ſed partem toti : Dicit illum eſſe declarandum Abbatem, quem vel tota communitas elegerit, vel ſaltem pars ſanioris conſilii, licèt parva, hoc eſt pars cui plures ſubſcripſerunt licèt pauci. Exemplo res clarior evadet : Dantur viginti activæ voces ; ſi omnes Petro faveant, nulli eſt quæſtioni locus. Si ipſi faveant quatuor, Johanni ſeptem, Paulo ſex, & Ambroſio reliquæ : vult Inſtitutor ſanctiſſimus præponi Johannem : quamvis enim ſit parva congregationis pars, quæ illum elegit, numeroſior tamen eſt aliis, & propterea ſanior præſumitur.] E contra Paulus Auguſtinus à Janua Monachus Caſſinas, quam Caramuel ferè omnium eſſe dicit interpretationem, & tamen reprobat, propius ad S. Legiſlatoris mentem accedere ſibi perſuadet ex antiqua ſui cœnobii, ut ait, intelligentia, & ex praxi : quod probat ex codice Abbatis Johannis, is eſt Hildemari Commentarius, qui, ut vidimus, ad hæc verba ſic habet : [Si quinqua-

Locus difficilis ex Regula explicatur.

CAPUT LXIV.

ginta Monachi ſunt, qui malum Abbatem eligunt ; & ſunt duo boni fratres, qui meliorem eligunt Abbatem ; iſtis duobus conſentiendum eſt, & non illis quinquaginta. Similiter ſi centum, ſimiliter ſi ducenti, quinginti, &c. alii verò tres, vel quatuor, vel quinque] &c. & ex Richardo : [Pars parva numero præfertur majori conſilio. Et ſcias quod tunc præfertur majori parti, quando major pars eligit ſcienter indignum, ſecundùm quoſdam : ſecus, ſi ignoranter ; tunc enim utraque caſſaretur.] Paulò aliter tamen legit, qui penes nos eſt codex mſ. Richardi de S. Angelo : nam ad verbum *Parva*, [Supple, inquit, numero tamen majori, & ſaniori conſilio, ut infrà ſequitur :] quæ eſt ipſiſſima Caramuelis ſententia. Addit tamen : [Et ſcias quia tunc præfertur minor majori, quando major pars eligit ſcienter indignum ; ſecus, ſi ignoranter ; quia tunc utraque electio caſſaretur, ut extra de electione *Scriptum eſt* ; & iterum in ſimile celebrarent aliam electionem, ut c. t. victoũm. Aliqui dicunt quod ſi electiones factæ ſunt uno contextu, & minor pars eligat dignum, & major pars indignum etiam ignoranter, quod valet electio facta à majore parte. Hoc audivi à Magiſtro Richardo de Senis doctore meo, cum legebat cap. *congregato*, extra de electione. Si verò omnes elegerunt ignoranter indignum, tunc non ſunt privati poteſtate eligendi ; ſed debent iterum eligere, ut legitur & nota c. t. *Innotuit.*] Ad interrogationem verò Caramuelis quis nimirum reſolvet utra pars ſaniore nitatur conſilio ? Reſpondet Paulus Auguſtinus à Janua ex mente Regulæ hoc pertinere ad Abbates, & vicinos Chriſtianos, vel Epiſcopum loci : tandemque ſuam ſententiam confirmat exemplo Innocentii Papæ II. qui defuncto Honorio II. ſexdecim tantùm Cardinalium ſuffragiis Summus Pontifex renunciatus, Anacleto, quem pauló pòſt unus ſupra viginti Cardinales elegerant, prælatus eſt, Eadem videtur fuiſſe Menardi ſententia, qui parvam partem interpretatur minorem, ſentitque hìc eſſe helleniſmum, quo poſitivus pro comparativo ponitur, quod doctè ſuo more probat.

In Abbate ſcientia & vitæ meritum.

VITÆ AUTEM MERITO, ET SAPIENTIÆ DOCTRINA ELIGATUR QUI ORDINANDUS EST. Declarat hìc S. Pater qualem velit in Abbatem eligi, nimirum aliquem vitæ merito, & ſapientiæ doctrina inclitum ; nam etſi [cœnobitæ ſufficiat vitæ meritum, ut loquitur Boherius, ſapientiæ tamen habere doctrinam convenit Abbatem.] Hic enim locum habere poteſt illud S. Hieronymi : [Sancta ruſticitas quantum ex vitæ merito ædificat eccleſiam Chriſti, tantum nocet, ſi deſtruentibus non reſiſtat.] Reſiſtere autem non poteſt, niſi fuerit ſapientiæ doctrina inſtructus. Quantum ergo fieri poſſibile eſt, & vitæ ſanctitate, & ſcientia fulgeat, qui in Abbatem ordinandus eſt. Quod ſi talis reperiri nequeat, ex Hildemaro præſtat ſanctum ac pium doctrina carentem ordinare, quàm doctum, qui alioqui malis ſit moribus : quamquam ſi non ſit multum malus, ſed magis fragilis, potiùs eligendus ſit vir doctus, alioqui diſciplinæ zelum habens, quàm pius & ſanctus ſed diſcretione carens. Porro, ut ait Bernardus Caſſinenſis, [Vitæ meritum

ad conſcientiæ ſanitatem, & ad ſanctorum refertur veritatem. Sapientiæ vero doctrina ad prudentiam, & ad ſanam intelligentiam, & ad facundam eloquentiam, & ad eminentem, vel minus competentem ſcientiam, & ad temporalium prudentiam poteſt congruè aptari.]

CAPUT LXIV.

ETIAM SI ULTIMUS FUERIT IN ORDINE CONGREGATIONIS. Hæc verba duplicem ſortiri poſſunt intellectum. 1. ut etiam ex fratribus ultimus genere, ſi mereatur, eligatur, neque enim ulla in his generis aut proſapiæ habenda eſt ratio; unde & S. Benedictus Biſcopus Abbas inter alia ad fratres monita, teſte Beda: [Hoc ſedulus eiſdem ſolebat iterare mandatum, ne quis in electione Abbatis generis proſapiam, & non magis vivendi, docendique probitatem putaret eſſe quærendam. Et verè inquiebat dico vobis, quia in comparatione duorum malorum, tolerabilius mihi multo eſt, totum hunc locum, in quo monaſterium feci (ſi Dominus judicaverit) in ſolitudinem ſempiternam redigi; quàm ut frater meus carnalis, quem novimus viam veritatis non ingredi, in eo regendo, poſt me Abbatis nomine ſuccedat,] &c. 2. ut etiam ultimus profeſſione, ſi tantæ ſit maturitatis & prudentiæ, defuncto Abbati ſuccedat: neque enim ætas in his præjudicare debet, aut gradus, ut docet Juſtinianus Imperator in Novellis 5. & 123. unde etiam Ingelardum Corbeienſem Monachum, cùm adhuc eſſet in ſcholis, & ſolùm Subdiaconus Centulenſi monaſterio præfectum legimus circa medium ſæculum x in Chronico Centulenſi lib. 3. cap. 23. Wlfetrudem Nivialenſi, Auſtrudem Laudunenſi annos dumtaxat viginti natas in utriuſque vita; Ruſticulam, ſive Marciam anno ætatis ſuæ duodevigeſimo Arelatenſi. Quid quod Gertrudi Abbatiſſæ Hamaticenſi mortuæ ſuffecta eſt Euſebia duodennis, ut habetur in vita S. Rictrudis cap. 16. Hæc tamen exempla, quæ proferimus, cautè accipi volumus: neque enim in electionibus *exhonorandum eſt omnino tempus, & ex eo ordo*, ut dicebat Juſtinianus, nec decet omnino artis ſpiritalis tyrunculos diſcipuloſque ſtatim evadere in Magiſtros. Id vetant tam monaſticæ, quàm eccleſiaſticæ leges: [Nullus congregationi fratrum præfuturus eligitur, inquit Caſſianus de antiquis Monachis loquens, priuſquam idem, qui præficiendus eſt, quid obtemperaturis oporteat imperari obediendo didicerit, & quid junioribus tradere debeat inſtitutis ſeniorum fuerit aſſecutus: bene enim regere, vel regi ſapientis eſſe pronunciant, ſummumque donum, & gratiam S. Spiritus eſſe definiunt: nam neque ſalutaria præcepta quempiam poſſe obtemperantibus præſtituere, niſi eum, qui priùs univerſis virtutum diſciplinis fuerit inſtructus; nec obedire quemquam ſeniori poſſe, niſi eum, qui conſummatus timore Dei, & humilitatis fuerit virtute perfectus.] Et S. Fructuoſus in Regula monaſtica communi: [Primùm prævidendus eſt Abbas, vitæ ſanctæ inſtitutione duratus, non converſatione novellus; ſed qui per diuturnum tempus in monaſterio ſub Abbate deſudans inter multos eſt comprobatus.] Similiter S. Gregorius Papa: [Juvenculas Abbatiſſas fieri vehementiſ-

In Abbatis electione nulla natalium, aut antiquitatis ratio habenda.

Sæc. 2. Ben. pag. 1007.

Non tamen omnino poſthabenda eſt ætas.

Novella 5.

Lib. 2. c. 3.

Cap. 5.

Lib. 3. Re-

CAPUT LXIV

giſt. cap. 11. Tit. de electíon. cap. cum in magiſtrum. *Seß. 25. de Regul. c. 7.*

ſimè prohibemus.] In Jure etiam Canonico legitur: [In Magiſtrum aſſumi non debet, qui formam diſcipuli non aſſumſit; neque præficiendus eſt, qui ſubeſſe non didicit.] Idem docet Zoſimus Papa ad Heſychium cap. 1. Cœleſtinus item Papa ad Epiſcopos Galliæ ſcribens cap. 3. & Ruricius lib. 2. epiſt. 25. ac tandem concilium Tridentinum decernit, ut [Abbatiſſa & Prioriſſa & quocumque alio nomine Præfecta, vel Præpoſita appelletur, eligatur non minor annis quadraginta, & quæ octo annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit. Quod ſi his qualitatibus non reperiatur in eodem monaſterio, ex alio ejuſdem Ordinis eligi poſſit. Si hoc etiam incommodum Superiori, qui electioni præeſt, videatur; ex iis quæ in eodem monaſterio annum trigeſimum exceſſerint, & quinque ſaltem annis poſt profeſſionem rectè vixerint, Epiſcopo, vel Superiore conſentiente, eligatur.] Et hæc quoad feminas. Viros autem quod ſpectat, ex jure nunc debent eſſe Sacerdotes, ac proinde annum attigiſſe ætatis vigeſimum quintum. Id primùm decretum eſt anno 826. ab Eugenio II. in concilio Romano his verbis: [Abbates per monaſteriales ordinentur, qui ſibi ſubjectos bene regere poſſint, Sacerdotalem quoque gradum adepti.] Et poſtea in concilio Pictavienſi anno 1078. [Abbates Diaconi, qui Preſbyteri non ſunt, Preſbyteri fiant, aut prælationes amittant.] Longè tamen antea id quaſi pro lege uſus obtinuerat, ut patet ex Actis ſancti Maximini Abbatis cap. 5. ubi unum ei defuiſſe dicitur, *quo inſigniri debet* SECUNDÙM REGULAREM SANCTIONEM, *qui Monachis præeſt. Sacerdotale ſcilicet miniſterium:* quod rogante S. Euſpicio ab Euſebio Epiſcopo accepit, qui *inſuper & benedictionem, qua Patres Abbateſque Monachorum confirmari ſolent, ſuperaddidit*; & ex Actis S. Leobini Abbatis primùm, deinde Epiſcopi Carnotenſis, cujus ſanctitatem cum Ætherius Epiſcopus perſpiciens, eum *ad Diaconatus proveheret officium, & fratribus Brajacenſis monaſterii præponeret, dignum duxit, ut præfecturæ officium commodius ageret, ad Preſbyterii onus eum ordinabiliter ſublimaret.*

Can. 27. *Can. 7.* *Sac. 1. Ben. ad an. 520. pag. 585.* *Sac. 1. Ben. ann. 556. pag. 124.*

In Occidente tamen haud ita generalis uſus ille evaſerat; nam & multos reperimus Abbates Diaconos dumtaxat, & S. Eugendus Abbas Jurenſis dicebat [utilius multò eſſe Abbati propter juniorum ambitionem, liberum à Sacerdotio præeſſe fratribus & non illigari dignitàte, quam abrenunciantes ac remotos minimè convenit affectare.] At longè alia erat mens Orientalium Monachorum, ex quibus qui S. Sabæ Abbati rebelles extitere, eo inter alia nomine eum ad Saluſtium Epiſcopum accuſarunt, quod [neque ipſe ordinem ſacrum haberet, neque alium clericum fieri permiſiſſet.] Et certè ante S. Sabam omnes communiter Abbates ſacerdotio fungebantur, ut probat inprimis epiſtola Martini, Petri, & aliorum numero decem & octo Archimandritarum ad Marcianum Imperatorem contra Eutychetem, qui omnes erant Sacerdotes; Acta depoſitionis Eutychetis Hæreſiarchæ factæ in concilio Chalcedonenſi Act. 7. cui ex viginti tribus Abbatibus octodecim Sacerdotes ſubſcribunt; denique libellus Monachorum ad concilium

Sac. 1. Ben. pag. 572. *Monum eccleſiæ Græcæ tom. 3. pag. 245.* *Tom. 4. conc. Labb. pag. 531.* *Tom. 4. conc. Labb. pag. 230.*

Conſtantinopolitanum tempore Juſtiniani Imperatoris pro condemnatione Severi, in quo Abbates ſexaginta quatuor ſubſcribunt, Sacerdotes omnes, uno excepto Diacono: Tandem alter libellus Monachorum Apameæ ad proprios Epiſcopos de ſceleribus Petri, in quo ex decem & octo Abbatibus ſexdecim leguntur Sacerdotes, duo Diaconi. Quid? quod ipſæ Abbatiſſæ priùs ordinarentur Diaconiſſæ, ut docet Henſchenius in notis ad vitam S. Eupraxiæ, probatque ex vita ſanctæ Irenes. CAPUT LXIV. *Tom. 5. concil. pag. 171* *Tom. 5. concil. p. 250.* *13. Martii Bolland.*

Ceterùm ex hoc S. Regulæ textu manifeſtum eſt ex ipſo congregationis corpore, & non aliunde, maximè ſi alterius Ordinis exiſtant, Abbates eligendos eſſe, nec niſi per ſummum abuſum Clericos, ut vocant, ſæculares Monachorum cœnobiis præfici, contra expreſſam S. Gregorii Papæ prohibitionem: [Preſbyteros, Diaconos, ceteroſque cujuſlibet Ordinis Clericos, qui eccleſiis quoquo modo militant, Abbates fieri per monaſteria non permittas; ſed aut admiſſa Clericatus militia monaſticis non promoveantur ordinibus: aut ſi in Abbatis loco permanere decreverint, Clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruum eſt, ſi cùm unum ex his pro ſui magnitudine diligenter quis non poſſit explere, ad utrumque judicetur idoneus; ſicque invicem & eccleſiaſticus ordo vitæ Monachicæ, & eccleſiaſticis utilitatibus Regula Monachatus impediatur.] Rectè alibi idem S. Doctor: [Uſus quidem rectæ converſationis eſt, ut præeſſe non audeat, qui ſubeſſe non didicerit; nec obedientiam ſubjectis imperet, quam Prælatis non novit exhibere.] Eligendus ex monaſterii corpore. *Lib. 5. Regiſt. cap. 11.* *Lib. 1. Dialog. cap. 1.*

QUOD SI ETIAM OMNIS CONGREGATIO, &c. PROHIBEANT PRAVORUM PRÆVALERE CONSENSUM. Et quidem Epiſcopus, coercendo pravos ſua auctoritate; Abbates, fratres dirigendo conſilii ſanitate; vicini Chriſtiani, manuali, ſi neceſſe ſit, adjuvando executione, ut cum Bernardo Caſſinenſi loquar.

SCIENTES PRO HOC SE RECEPTUROS MERCEDEM BONAM, SI ILLUD CASTÈ, ET ZELO DEI FACIANT. Caſtè, id eſt, *ſine corruptione vanæ gloriæ, aut præmiorum.* Et zelo Dei; id eſt, *amore perficiendi Dei præcepta,* ut exponit Hildemarus.

SICUT È DIVERSO PECCATUM SI NEGLIGANT. Ex hoc loco patet olim Abbates eorumque monaſteria, ſub Epiſcoporum juriſdictione fuiſſe; licèt poſtea ad conſulendum monaſteriorum quieti, & compeſcendas quorumdam Epiſcoporum exactiones, prudenter ſit proviſum, ut ab hujuſcemodi Epiſcoporum ſubjectione eximerentur Monachi. Verumtamen hujus exemtiones valde improbavit Richardus Archiepiſcopus Cantuarienſis ad Alexandrum III. Summum Pontificem ita ſcribens: [Monaſteria quæ hoc beneficium damnatiſſimæ libertatis, ſive Apoſtolica auctoritate, ſive, quod frequentius eſt, bullis adulterinis adepta ſunt, plus inquietudinis, plus inobedientiæ, plus inopiæ incurrerunt: Ideoque & multæ domus quæ nominatiſſimæ ſunt in ſanctitate & religione, has immunitates aut numquam Exemtiones Monachorum ab Epiſcopi juriſdictione improbatæ. *Apud Petrum*

CAPUT LXIV. habere voluerunt, aut habitas continuò rejecerunt.] Et antea: [Quæ eſt hæc forma juſtitiæ, aut potiùs juris deformitas, prohibere ne diſcipuli magiſtro conſentiant, ne filii obediant patri, ne milites ſequantur principem, ne ſervi domino ſint ſubjecti? Quid eſt eximere ab Epiſcoporum juriſdictione Abbates, niſi contumaciam, & rebellionem præcipere, & armare filios in parentes?] Eadem erat mens Petri Bleſenſis, qui Richardi nomine prædictam epiſtolam ſcripſit; quique ad Guillelmum Abbatem fratrem ſuum ſcribens eum ab inducenda hujuſmodi exemtione ita dehortatur: [Si Romanus Pontifex à juriſdictione veſtri Epiſcopi vos exemit, nolite quæſo uti privilegio, quod materiam rebellionis inducit.]

Bleſenſ. epiſt. 68.

Epiſt. 90.

Sed à SS. Patribus propugnatæ.

Verùm longè alia erat mens S. Gregorii Papæ, qui neceſſarias hujuſmodi exemtiones propria didicerat experientia, uti ipſe teſtatur his verbis: [Quàm ſit neceſſarium monaſteriorum quieti proſpicere, & de eorum perpetua ſecuritate tractare, anteactum nos officium, quod in cœnobii regimine exhibuimus, informat. Et quia in plurimis monaſteriis multa à Præſulibus præjudicia atque gravamina Monachos pertuliſſe cognoſcimus, oportet ut noſtræ fraternitatis proviſio de futura quiete eorum ſalubri diſponat ordinatione, quatinus converſantes in illis, in Dei ſervitio, gratia illius ſuffragante mente libera perſeverent.] Eamdem neceſſitatem agnoverat S. Theodorus Siceota cœnobiorum in Galatia Archimandrita, qui à Mauritio Imperatore, & Cyriaco Patriarcha C. P. privilegium obtinuit, ut ſua monaſteria [nulli alii Epiſcopatui ſubjecta eſſent, ſed ſanctiſſimæ tantùm, & magnæ eccleſiæ Apoſtolicæ regiæ ipſius civitatis;] quemadmodum ſcribit Georgius illius diſcipulus in ejus vita num. 72. Et Gregorius VII. [An ignoras quod SS. Patres plerumque & religioſa monaſteria de ſubjectione Epiſcoporum, & Epiſcopatus de Parrochia Metropolitanæ ſedis, propter infeſtationem præſidentium diviſerunt, & perpetua libertate donantes, Apoſtolicæ ſedi velut principali capiti ſuo membra adhærere ſanxerunt.] Vide Petri Venerabilis epiſt. ad S. Bernardum, & Notas ad Petri Bleſenſis epiſt. 68.

Bolland. 22. Aprilis.

Lib. 2. epiſt. 69.

ORDINATUS AUTEM. Et quidem ab Epiſcopo, ut diximus in lib. 5. de antiq. Monachorum ritibus.

COGITET SEMPER QUALE ONUS SUSCEPIT. In quem locum Hildemarus, [ſciendum eſt enim, quia non dicit honor, ſed onus, ideſt pondus, & bene pondus dicit illum ſuſcepiſſe, & non honorem, quia qui hoc pondus ſuſcipit, non ut honoretur ſuſcipere illud debet, ſed ut laboret, & aliis proficiat.]

Abbas proſit plus quàm præſit.

Serm. 36. de diverſis.

SCIATQUE SIBI OPORTERE PRODESSE MAGIS, QUAM PRÆESSE. Ita quoque S. Bernardus: [Puritatem quidem cordis in eo Prælatus habeat, ut prodeſſe deſideret non præeſſe, ut ſcilicet proprium commodum, vel honorem ſæculi, ſeu aliud quidpiam in prælatione non quærat, præter ſolum beneplacitum Dei, & animarum ſalutem.] Et alibi: [Improbè ſatis præeſſe affectas, quibus prodeſſe non curas; &

quorum

quorum non zelas ſalutem, ſubjectionem nimis ambitioſè vindicas tibi.] Et iterum ad Eugenium Papam: [Ita & tu præſis, ut provideas, ut conſulas, ut procures, ut ſerves; præſis, ut proſis; præſis ut fidelis ſervus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam: ad quid? ut des illis eſcam in tempore, hoc eſt ut diſpenſes, non imperes. Hoc fac. & dominari ne affectes hominum homo, ut non dominetur tui omnis injuſtitia.] CAPUT LXIV. *Lib. 3. de conſid. c. 1.*

OPORTET ERGO EUM ESSE DOCTUM LEGE DIVINA. Etſi [conſtet neminem prorſus ob imperitiam litterarum à perfectione cordis excludi, nec ruſticitatem obeſſe ad capeſſendam cordis atque animæ puritatem,] ut loquitur Caſſianus: Immo cùm ſæpe [ſcientia ſæcularis, teſte S. Bernardo, inebriet curioſitate non caritate, implens non nutriens, inflans non ædificans, ingurgitans non confortans;] neceſſariam eſſe nihilominus Abbati, & omni animarum paſtori, ſi non ſæcularem, ſaltem Divinæ legis ſcientiam nemo jure dubitaverit: quin & ſæcularem, ſi ea rectè utatur, omnino perutilem. Divinæ verò legis ſcientiam Hildemarus interpretatur veteris & novi teſtamenti cognitionem: Ego autem prætereà ſanctiones tam eccleſiaſticas quàm monaſticas, ſanctorumque Patrum ſcripta. Sit doctus. *Collat. 10. cap. 14.* *Serm. 9. in Cant.*

UT SCIAT ET SIT UNDE PROFERAT NOVA ET VETERA. Quod Richardus de S. Angelo exponit *dicta novi & veteris teſtamenti.* Verùm Hildemaro [ille ſcit nova & vetera proferre, qui cognoſcit dicere pœnam perpetuam, & gaudium patriæ cæleſtis. Quid enim, inquit, per nova niſi gaudium, & quid per vetus niſi pœna intelligitur? quia ſicut B. Gregorius dicit, ille in ſancta eccleſia doctus prædicator eſt, qui & nova ſcit proferre de ſuavitate regni, & vetuſta dicere de terrore ſupplicii.]

MISERICORDEM, SEMPER SUPEREXALTET MISERICORDIAM JUDICIO. Appoſitè hìc Hildemarus: [Notandum eſt quia miſericordem oportet illum eſſe in cibo, & potu, & veſtitu. Si autem in vitiis ventum fuerit, & ibi dubium fuerit, utrùm pœnam exerceat, an miſericordiam, tolerabilius eſt flectere ad miſericordiam, quàm ad pœnam.] Simili ferè modo loquitur Bernardus Caſſinenſis: [Sit in Abbate juſtitia, ſed non crudelis: ſit miſericordia, ſed non multum remiſſa. Sed ubi dubium eſt de aliquo judicio, numquam utendum eſt per ſe juſtitiæ ſeveritate: Ubi verò clarum eſt judicium, ultra condignum numquam, ſed citra condignum exercendum erit. Et hoc modo miſericordia judicio præponitur, & exaltatur.] Eximium hujuſce miſericordiæ habes exemplum in Petro Venerabili Cluniacenſi Abbate, cujus ipſe teſtis auctorque eſt ab omni fuco alienus: [Aſſuetus ſum pati, inquit, aſſuetus & indulgere: Declarat hoc (quod tamen non ſuperbè jactito) de Pontiano ſchiſmate, in quod cùm innumeri declinaverint, ac nefanda & in ordine monaſtico inaudita fecerint; numquam gladium meum, numquam mucronem, numquam frameam experti ſunt: vix umquam aſperum verbum de ore meo audierunt. Feci hoc Miſericors. *Lib. 6. epiſt. 46.*

CAPUT LXIV.

Petrus Dam. in ejus vita.

tunc, feci & poſtea ſæpe, etiamſi non de tam gravibus, tamen de gravibus, & juſtè forſan, niſi tolerantia interceſſiſſet graviter puniendis exceſſibus: facio & adhuc frequenter, nec, ut ſic dicam, facere aſſiduè ceſſo.] Sed & S. Odilo ejuſdem deceſſor etiam eo nomine reprehenſus reſpondebat, quod ſi damnandus foret, ſe malle ob clementiam, quàm ob ſeveritatem damnari. Et certè tales decet eſſe Paſtores, qualem ſe ſupremus omnium, & bonus paſtor exhibuit, qui nuſquam delictum aliquod ex condigno punivit. Plus enim aliquando obſunt Prælati nimia ſeveritate, quàm ſi impunitum omnino peccatum reliquiſſent; exaſperant animos, non corrigunt; & quos emendare debuerant, in pejus ruere faciunt. Quemadmodum enim qui debili dorſo graviorem ſarcinam imponit, aut ſarcinam abjicere, aut ſub ejus pondere infirmum ſuccumbere cogit; haud ſecus Abbates, qui graviorem delinquentibus pænitentiam injungunt, aut detrectare judicium, aut illud ſubeundo gravius delinquere faciunt. Unde & Mabillonius noſter inter alias collapſæ diſciplinæ regularis cauſſas, primo loco quorumdam Abbatum nimiam rigiditatem ponit; cùm nonnulli errata Monachorum ſuorum punirent orbatione oculorum, ac membrorum mutilatione: id quod prohibent Carolus Magnus in Capitulari anni 789. c. 16. & Patres concilii Francofurtenſis anno 794. c. 18.

Præf. in ſæc. 4. Benedic. part. 1.

Oderit vitia, diligat fratres.

Lib. 9. epiſt. 8.

Lib. 1. epiſt. 24.

Lib. 1. epiſt. 33.

Bolland. 1. Januar.

ODERIT VITIA, DILIGAT FRATRES. Idem monet S. Gregorius: [In correctione hunc eſſe ordinem noveris, ut perſonas diligas, vitia perſequaris,] Et in alio loco: [Summus itaque locus bene regitur, cùm is, qui præeſt, vitiis potiùs quàm fratribus dominatur: bene acceptam poteſtatem regit, qui & tenere illam novit, & impugnare: bene hanc regit, qui ſcit per illam ſuper culpas erigi, ſcit cum illa ceteris in æqualitate componi.] Eamdem ipſe S. Pontifex ſervabat Regulam: unde & ad Venantium Italiæ Cancellarium ſcribens, [ſic, inquit, culpam tuam inſequor, ut te diligam: ſic perſonam diligo, ut culpæ vitium non amplectar.] Eandem & S. Fulgentius, qui [odiens vitia, diligens homines, tandiu ſeverus apparebat, quandiu diſciplinæ ſpiritualis utilitas exigebat: aliàs autem circa ſingulos ita manſuetus fuit, & communis, & facilis, ut neminem fratrum puro nomine clamitaret, neque cum typho ſæcularis dominationis aliquibus quamvis parvulis imperaret.]

Correptio ut facienda.

Doctr. 17.

IN IPSA AUTEM CORREPTIONE PRUDENTER AGAT. Qualiter fieri debeat correptio, alio juvat ex ore audire: [In his, qui plerumque contingere ſolent, lapſibus & erroribus, inquit S. Dorotheus monaſteriorum Præfectos alloquens, ne nimium indigneris; ſed abſque animi perturbatione illius erroris aut delicti deformitatem & damnum oſtende. Increpa quidem, ſi opus fuerit, ſervata tamen utriuſque perſonæ qualitate, & dignitate, & tempore oportuno. Noli verò in parvis erratis, minimiſque delictis nimius exactor, & ſeverus indagator exiſtere, tanquam & tu nimium fueris juſtus, & perfectus juris interpres. Noli etiam frequenter, & aſſiduè increpare, & arguere;

hoc enim grave admodum eſt, & durum, & ex aſſiduitate vileſcit, minimeque ſentitur. Neque ſuperbè, & cum imperio præſis, & imperes; ſed cum animi humilitate, & manſuetudine conſulta cum fratre tuo.] Ex quibus vides ad prudentem utilemque correptionem neceſſarium eſſe. 1. ut fiat abſque indignatione, & animi perturbatione. 2. obſervando perſonæ qualitatem, dignitatemque, ac tempus oportunum. 3. ut pro minimis erratis non ſit nimia. 4. ut non ſit frequens & aſſidua. 5. ut cum humilitate & manſuetudine fiat. CAPUT LXIV.

ET NE QUID NIMIS. Solemne effatum, ab antiquis valde celebratum, & tanquam pro certa diſcretionis & prudentiæ Regula poſitum, cujus auctorem Solonem Sapientem facit Diogenes Laertius in lib. 1. de ejus vita, quodque hic meritò à S. Benedicto poſitum exiſtimat Boherius [propter duo extrema juſtitiæ ſive æquitatis, ſcilicet ſeveritatem, & remiſſionem; quia utrumque in corrigendo, & puniendo vitium habet.] Hinc Regula Cujuſdam ad Virgines: [In utroque Abbatiſſæ cavendum eſt, ne aut nimia bonitate in ſubjectarum cordibus vitia nutriat, aut nimia diſciplinæ auctoritate ea quæ leni increpatione ſananda fuerant, rigida correptione diripiantur.] Id præcipuè in Urbico Abbate redarguit S. Gregorius Papa: [Vehementer ingemiſco, inquit, quia aliter eſſe monaſterium veſtrum, quàm putabam, invenio: quod ex nulla re alia evenire valuit, niſi quia tua dilectio in regimine ſuo inordinata eſt, nec cum gravitate aliquid valet diſponere, ſed modò ſtudet precantibus leniter blandiri, modò inordinatè extra modum nimiè iraſci.] Porro licèt S. Legiſlator ad utrumque reſpexerit, & nimiam ſeveritatem cum indiſcreta remiſſione ex æquo damnaverit; primam tamen præſertim intendiſſe ſequentia verba demonſtrant.

Nimia ſeveritas aut remiſſio ex æquo vitanda.

Cap. 1.

Lib. 9. epiſt. 41.

NE DUM NIMIS CUPIT ERADERE ÆRUGINEM, FRANGATUR VAS. Alia ſimilitudine utitur S. Gregorius Bononi Abbati Lerinenſi ita ſcribens: [Sic enim vulnus debes abſcindere, ut non poſſis ulcerare quod ſanum eſt, ne ſi plus quàm res exigit ferrum impreſſeris, noceas cui prodeſſe feſtinas.] Vide S. Dorothei Doctrinam 6.

Maximè tamen ſeveritas.

Lib. 9. epiſt. 8.

SUAMQUE FRAGILITATEM SEMPER SUSPECTUS SIT. Egregiè in hanc rem S. Gregorius Papa: [Conſideremus quia aut tales ſumus, quales nonnullos corrigimus, aut tales aliquando fuimus, etſi Divina gratia operante non ſumus, ut tanto temperatius corde humili corrigamus, quanto noſmetipſos verius in his quos emendamus agnoſcimus. Si autem tales nec ſumus, nec fuimus, quales adhuc illi ſunt, quos emendare curamus, ne cor noſtrum fortè ſuperbiat, & de ipſa innocentia pejus ruat, quorum mala corrigimus, alia eorum bona nobis ante oculos revocemus: quæ ſi omnino nulla ſunt, ad occulta Dei judicia recurramus, quia ſicut nos meritis nullis hoc ipſum bonum quod habemus, accepimus; ita illos quoque poteſt gratia ſupernæ virtutis infundere, ut excitati poſterius, etiam ipſa poſſint bona, quæ nos antè accepimus, prævenire.]

Abbas fragilitatem ſuam attendat.

Lib. 23 Moral. c. 8.

MEMINERITQUE CALAMUM QUASSATUM NON CONTERENDUM.

Caput LXIV. [Id eſt Monachum, inquit Smaragdus, maculis peccatorum confectum, variiſque vitiis conquaſſatum, ad deſperationis foveam, vel fugæ lapſum non impellendum. Calamum enim quaſſatum ſine dubio conterit, qui peccatori non ſalutis, ſed perditionis præbet occaſionem. Hinc B. Hieronymus ait : Qui peccatori non porrigit, nec portat onus fratris ſui, iſte quaſſatum calamum confringit.] Id quod duobus fieri docet Richardus de S. Angelo. [1. Si per ſuperfluam remiſſionem ſeu immoderatam dimittitur peccatum, & ſic incurrit laqueum perpetuæ mortis. 2. ſi immoderatè corripitur, & per deſperationem ſimili modo in laqueum mortis cadit : ad quod evitandum præcipitur calamum quaſſatum non conterendum.]

In Matth. 12.

In quibus non dicimus ut permittat nutriri vitia, sed prudenter et cum caritate ea amputet. [Nihil enim fœdius præceptore furioſo, qui cùm deberet eſſe manſuetus, & eruditus, è contra torvo vultu, trementibus labiis, rugata fronte, effrenatis conviciis, facie inter pallorem, ruboremque variata, clamore perſtrepit, & errantes non tam ad bonum retrahit, quàm ad malum ſævitia ſua præcipitat,] inquit citatus hic à Boherio S. Hieronymus in epiſtolam ad Titum.

Sicut jam diximus. Nimirum ſuprà ubi dixit : oderit vitia, diligat fratres : in ipſa autem correptione prudenter agat, ut exponunt Bernardus Caſſin. & Boherius in 2. Comm. vel capite 2. Regul, ut volunt idem Boherius in 1. Comm. & Richardus de S. Angelo.

Et studeat plus amari, quam timeri. Præclarè ad hunc locum S. Bernardus : [Audiant hoc Prælati, qui ſibi commiſſis ſemper volunt eſſe formidini, utilitati rarò. Erudimini qui judicatis terram ; diſcite ſubditorum matres vos eſſe debere, non Dominos : ſtudete magis amari, quàm metui. Et ſi interdum ſeveritate opus eſt, paterna ſit, non tyrannica. Matres fovendo, patres vos corrigendo exhibeatis : Manſueſcite, ponite feritatem, ſuſpendite verbera, producite ubera : pectora lacte pingueſcant, non typho turgeant. Quid jugum veſtrum ſuper eos aggravatis, quorum potiùs ubera portare deberetis ?] At his in omnibus ſequenda eſt Regula S. Gregorii ad Bononem Lerinenſem Abbatem ita ſcribentis : [Ipſa in te dulcedo cauta, non remiſſa ſit : correctio verò diligens ſit, non ſevera : ſed ſic alterum condiatur ex altero, ut & boni habeant amando quod caveant, & pravi metuendo quod diligant.]

Serm. 23. in Cant.

Lib. 9. epiſt. 8.

Quæ vitia Abbati fugienda.

Non sit turbulentus, et anxius. [Turbulentus Smaragdo dicitur, commotionis ira turbatus, mœſtus, moleſtus, vel atrox. Anxius verò dicitur acedia vel anxietate plenus.] Hildemaro turbulentus, [qui in vultu ſuo hilaritatem non oſtendit : anxius eſt ſuperfluus, ſicut nos dicimus. Sive anxius eſt ille, qui uno in tempore diverſa cupit agere ſine aliqua interpoſitione.] Denique Bernardo Caſſinenſi [turbulentus eſt, qui ſemper incedit quaſi iratus, vel ira turbatus, aut commotus : anxius dicitur commotus.]

Non sit nimius, et obstinatus. Secundùm Hildemarum [nimius, & obſtinatus unum ſignificat. Obſtinatus autem eſt, qui aliquid præcipitanter, & ſine revocatione facere feſtinat.] At Smaragdus utrumque ſic diſtinguit, ut nimius ſit [dilargus, prodigus, vel rerum monaſterii nimius, & ſuperfluus diſpenſator. Obſtinatus verò inſuperabilis, obfirmatus, pertinax, & obduratus.] Similiter juxta Bernardum Caſſinenſem, [nimietas ad prodigalitatem pertinet: obſtinatio verò ad proprii ſenſus obdurationem; ne per unum res monaſterii indiſcretè diſſipet, & per aliud de proprio ſenſu confidens, vel non requirat conſilia, vel ſequi contemnat fatuè requiſita.] Sed hæc omnia præclarè explicant Fuldenſes Monachi in libello ſupplici ad Carolum Magnum poſtulantes, ut Abbas [fieret non turbulentus vultu, non anxius animo, non nimius in judicio, non obſtinatus in conſilio; ſed hilaris facie, lætus in mente, diſcretus in opere, conſentiens in utilitate.] CAPUT LXIV. N. 10.

Non zelotypus, et nimis suspiciosus. Quid ſit zelotypus, ſive ſuſpicioſus (eadem eſt enim utriuſque vocis ſignificatio) explicat Smaragdus his verbis: [Zelotypus dicitur zelò ſollicitudinis plenus, & ſuſpicionis typo repletus, qui etiam ea, quæ non fiunt, fieri in abſentia ſuſpicatur, & ea quæ nemo committit, committi in abſcondito pertimeſcit, & ideo ſpiritus ejus numquam requieſcit.] Hoc vitium ſollicitè vitabat V. Eigil Abbas Fuldenſis, qui, ut ſcribit Candidus in ejus vita n. 8. [accuſatorum nugas, & frivola vaniloquia audire non conſenſit, ſciens ſe inde magis turbari, quàm jucundari. Suſpicionem prorſus menti ſuæ quietis amator non permiſit dominari, neque anguloſis vir ſimplex delectabatur inſidiis.] *Sæc. 4. Bened. part. 1.*

In ipsis autem imperiis sit providus et consideratus. Et quantum ad perſonas, quibus committuntur; & quantum ad res ipſas, quæ fieri imperantur, ut loquitur Bernardus.

Sive secundùm Deum, sive secundùm sæculum sint. [Ideſt ſive in temporalibus, ſive in ſpiritalibus,] inquit Richardus de Sancto Angelo. Hildemarus hæc verba non ad *imperia*, ſed ad opera quæ injunguntur refert: nimirum virgulam poſt *conſideratus* ponens, reliqua conſequenter ita legit: *Et ſive ſecundùm Deum, ſive ſecundùm ſæculum ſit opera, quam injungit, diſcernat, atque temperet.* Quod ideo fecit, inquit Bernardus Caſſinenſis, [propter hoc quod in aliquibus Regulis eſt bis illud *ſit*; dicit enim alia littera: *Sit providus & conſideratus, ſive ſecundùm Deum, ſive ſecundùm ſæculum ſit.* Ubi verò, inquit, non eſt niſi unum *ſit*, non eſt neceſſaria hæc expoſitio Pauli (id eſt Hildemari, quem ſub nomine Pauli conſuevit citare.) Ubi verò eſt bis illud *ſit*, expoſitio eſt bona: & puto illam litteram, ubi eſt bis, eſſe meliorem.] Vulgatam tamen lectionem, quam etiam habet vetuſtiſſimus codex Oxonienſis, præferendam eſſe cenſet Menardus, ita ut verbum ſubſtantivum *ſint* referatur ad *imperia*, citatque Smaragdum hunc locum ita explicantem: [Imperia ſecundùm ſæculum ſunt, quæ

CAPUT LXIV. ad corpus ſpectant, ut ſunt arare, metere: Secundùm Deum, quæ ad animam, ut orare, jejunare.] Verùm aliter ejuſdem Smaragdi Floriacenſis codex ab annis circiter octingentis deſcriptus, in textu legit *ſit*, non *ſint*, & expoſitionem aliter etiam exhibet hoc modo: [Opera ſecundùm Deum ſunt hæc: Vigiliæ, jejunia, abſtinentia, & his ſimilia: Secundùm ſæculum autem ſunt opera, quæ corpori tantùm exhibentur, non animæ, id eſt arare, fodere, metere & omnia ſimilia corporis opera.]

OPERA, QUÆ INJUNGIT, DISCERNAT ATQUE TEMPERET. Diſcernat, nimirum an facienda ſint, necne, ut loquitur Hildemarus; & ſi facienda ſint, temperet, hoc eſt non plus quàm oportet; debet imperare; ſed ſicut habet Regula S. Pachomio ab Angelo tradita: [Validioribus quidem & comedentibus validiora opera; leviora verò infirmioribus, & abſtinentibus] imponat.

In ejus vita apud Roſv.

COGITANS DISCRETIONEM S. JACOB DICENTIS: SI GREGES MEOS PLUS IN AMBULANDO FECERO LABORARE, MORIENTUR CUNCTI UNA DIE. Hinc tantas in Fuldenſi cœnobio turbas excitavit Ratgarius, ut etiam proprias oves alium ſibi paſtorem quærere coëgerit, cùm addictis duro operi Monachis, nec concederet ſpatium feriatis diebus ſacra faciendi: quin immo feſtos dies propria auctoritate reſcinderet; libros, ſtudiaque interdiceret, infirmis remedia, omnibus veſtimenta neceſſaria denegaret, uti conqueruntur Fuldenſes in libello ſupplici ad Carolum Magnum.

Diſcretio virtutum mater.

HÆC ERGO, ALIAQUE TESTIMONIA DISCRETIONIS MATRIS SUMENS. Diſcretionem virtutum matrem appellat S. Benedictus, quia, ut dicit Petrus Venerabilis, niſi eas, ut filias mater, nutrierit, ſtatim cuncta virtutum ſoboles interibit.] Hanc plurimis commendat Caſſianus in collatione. 2. in cujus cap. 4. ait [tam B. Antonii, quàm univerſorum ſententia definitum eſſe, diſcretionem eſſe, quæ fixo gradu intrepidum Monachum perducat ad Deum, prædictaſque virtutes jugiter ſervet illæſas, cum qua ad conſummationis excelſa faſtigia minore poſſit fatigatione conſcendi, & ſine qua multi etiam propenſius laborantes, perfectionis nequiverunt culmen attingere; omnium namque virtutum generatrix, cuſtos, moderatrixque diſcretio eſt.]

Lib. 1. epiſt. 20.

UT SIT, QUOD ET FORTES CUPIANT, ET INFIRMI NON REFUGIANT. [Quia, inquit Hildemarus, ſi temperatum fuerit opus, infirmi illud non refugiunt, & fortes illud cupiunt agere, ſicut ſuperiùs diximus: quia ſi fortes, qui poſſunt laborare, refrænaverit, illi fortes ſemper deſiderabunt illud opus ſemper plus agere, eo quod volunt ſicut poſſunt, & non ſinuntur; & infirmi non refugiunt, veluti cum quis ducit equum nimis cupientem ambulare, & iterum ducit debilem: illi cupienti mittit frænum, ut nimis non ambulet, & debilem non contriſtet; ſed in ſua libertate dimittit, ut ambulet prout vult.]

PRÆCIPUE UT PRÆSENTEM REGULAM IN OMNIBUS CONSERVET. In quem locum Bernardus Caſſinenſis: [Audiant hoc verbum illi, qui dicunt Abbatem ad obſervationem Regulæ non teneri: eis enim hæc Regula contradicit. Dicit itaque in littera Pater *Præcipuè*, quia præ aliis debet Regulam obſervare, qui alios habet ad Regulam informare, Dicit inſuper *Præſentem*, ut non faciat ſibi aliam, ſed conſervet iſtam. Dicit *In omnibus*, in quo nullum excipit regularium inſtitutorum.] Eodem modo loquuntur Boherius, Turrecremata, & Matthæus Lambertus. Hinc & illud concilii Aquiſgranenſis decretum, [ut Abbates mox ut ad monaſteria ſua remeaverint, Regulam per ſingula verba diſcutientes, pleniter legant, & intelligentes Deo opitulante efficaciter cum Monachis ſuis implere ſtudeant.] Æquum eſt enim [ut qui eſt primus in nomine, ſit & primus in operatione, & quod ore prædicat, opere compleat, & prior in humeris vel in cervicibus ſuis portet, quæ portare fratres jubet; ut utrùm ſint levia, aut gravia, quæ fratribus imponit onera experimento cognoſcat, primatumque ſuum, quem prior ad menſam tenet, primus ad virtutis parcimoniam indicet, & abſtinentiam, quam lingua prædicat, experimento cognoſcat,] ut cum Smaragdo loquar.

CAPUT LXV. Abbas Regulam obſervet.

Can. 1.

CAPUT LXV.

De Præpoſito monaſterii.

SÆPIUS quidem [a] contingit, ut per ordinationem Præpoſiti ſcandala gravia in monaſteriis oriantur, dum ſint aliqui maligno ſpiritu ſuperbiæ inflati, & æſtimantes ſe ſecundos Abbates eſſe, aſſumentes ſibi tyrannidem ſcandala nutriunt, & diſſenſiones in Congregatione faciunt, & maximè in illis locis, ubi ab eodem Sacerdote, vel ab eiſdem Abbatibus qui Abbatem ordinant, ab ipſis etiam & Præpoſitus ordinatur,

Quod quàm ſit abſurdum, facilè advertitur: quia ab ipſo initio ordinationis materia ei datur ſuperbiendi, dum ei ſuggeritur à cogitationibus ſuis, exutum eum eſſe à poteſtate Abbatis ſui; [b] quia ab ipſis eſt ordinatus, à quibus & Abbas. Hinc ſuſcitantur invidiæ, rixæ, detractiones, æmulationes, diſſentiones, exordinationes. [c] Et dum con-

[a] Oxon. & Flor. *contigit.* [b] Caſſin. Flor. Conc. *quia ab ipſis es & tu ordinatus;* [c] Caſſin. Hild Conchenſ. *ut dum.*

CAPUT LXV.

traria ſibi [d] invicem Abbas Præpoſituſque ſentiunt, & ipſorum neceſſe eſt ſub [e] hac diſſenſione animas periclitari; & ii qui ſub ipſis ſunt, dum adulantur partibus, eunt in perditionem. Cujus periculi malum illos reſpicit in capite, qui [f] talibus in ordinatione ſe fecerunt [g] auctores.

Ideoque nos [h] prævidemus expedire propter pacis caritatiſque cuſtodiam, in Abbatis pendere arbitrio ordinationem monaſterii ſui. Etſi poteſt fieri, per Decanos ordinetur, ut antea diſpoſuimus, omnis utilitas monaſterii, prout Abbas diſpoſuerit: ut dum pluribus committitur, unus non ſuperbiat.

Quòd ſi aut locus expetit, aut Congregatio petierit, rationabiliter cum humilitate, & quemcumque elegerit Abbas cum conſilio fratrum timentium Deum, ordinet ipſe ſibi Præpoſitum. Qui tamen Præpoſitus, illa agat cum reverentia quæ ab Abbate ſuo ei injuncta fuerint; nihil contra Abbatis voluntatem, aut ordinationem faciens: quia quantum prælatus eſt ceteris, [i] ita eum oportet [k] ſollicitiùs obſervare præcepta regulæ.

Qui Præpoſitus, ſi repertus fuerit vitioſus, aut elatione deceptus [l] ſuperbiæ, aut contemtor ſanctæ Regulæ fuerit comprobatus, admoneatur verbis uſque quater: ſi non emendaverit, adhibeatur ei correctio diſciplinæ regularis. Quòd ſi neque ſic correxerit, tunc dejiciatur de ordine Præpoſituræ: & alius qui dignus eſt, in loco ejus ſubrogetur. Quòd ſi & poſtea in Congregatione quietus & obediens non fuerit; etiam de monaſterio [m] expellatur. Cogitet tamen Abbas ſe de omnibus judiciis ſuis Deo [n] reddere rationem, ne fortè invidiæ aut zeli flamma urat animam.

[d] al. deeſt, *invicem.* [e] Conc. Flor *hanc diſſenſionem.* [f] Caſſin. *talibus inordinationibus.* [g] al. *actores.* [h] al. *prævidimus.* al. *vidimus.* al. *videmus.* [i] Caſſin. *in tantum.* Hild. *tantum.* [k] Oxon. Hild. Guid. *ſollicitè.* [l] al. *ſuperbire.* [m] Oxon. Caſſin. *pellatur.* [n] Oxon. *redditurum.*

COM-

COMMENTARIUS.

DE Præpoſito monaſterii duo potiſſimùm hic tractat S. Benedictus, qualiter ordinandus ſit, & quomodo corrigendus, ſi repertus fuerit vitioſus. Quid autem ſit Præpoſitus, quæ inſtitutionis ejus cauſſæ, quæ munia, quæ virtutes, aut omnino tacuit, aut ita leviter tetigit, penè ut prætériiſſe videatur. Quapropter antequam S. Regulæ textum expendamus, iſthæc aliunde repetere duximus operæ pretium.

Præpoſitus itaque, ſi vim nominis attendamus, idem ſignificat quod Prælatus; eoque nomine apud Romanos appellabatur Regii Satellitii præfectus, ut patet ex Theophilacto Simocarta: [Satellitii Regii principem, quem Præpoſitum appellare Romani ſolent, Martyropolim miſit.] Apud Apoſtolum Epiſcopi, & Paſtores: [Mementote Præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei.] Et: [Obedite Præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis.] Apud Monachos qui primus poſt Abbatem erat, ut patet ex eorum paſſim Regulis. Dicebantur etiam *Præpoſiti* aliquot monaſteriorum Superiores, qui uni Abbati ſubjiciebantur, uti obſervavit Menardus, quem, ſicut & Haeftenum lib. 3. tract. 6. diſq. 1. & 2. conſulere potes. Nunc verò licèt remaneat in cœnobiis Præpoſiti munus & officium, nomen penè antiquatum eſt, cujus loco *Prioris* voce uti ſolemus: qua etiam uſus eſt Lanfrancus in Statutis ubi dicit, quod [ſervata Abbati in omnibus reverentia, Prior, qui & Præpoſitus in Regula nominatur, honorabilior eſt reliquis miniſtris domus Dei.] Eadem & Ingulfus in Hiſtoria Croylandenſi non ſemel, maximè ubi refert quod in excidio monaſterii [Domnus Aſkerus Prior in veſtiaria, Domnus Letwynus Subprior in refectorio] barbarorum gladio occiſi ſunt. Eadem longè antè S. Gregorius Magnus ad Victorem Epiſcopum ſcribens in hæc verba: [Victoria.... res monaſterii diſperſit, ut ad *Prioratus* locum pertingeret, & ipſa poſt Abbatiſſam interim inveniri debuiſſet.]

De Præpoſiti nomine & ſignificatione. *Lib. 4. c. 15.* *Hebr.* *Cap. 3.* *Lib. 4. epiſt. 4.*

Illius inſtituendi cauſſas tres omnino recenſere poſſumus. Prima, quæ S. Baſilii eſt, ut abſente Abbate remaneat ſemper aliquis qui monaſterium regat, fratrumque curam ſuſcipiat. [Quoniam ſæpenumero accidit, inquit S. Doctor, aut per corporis infirmitatem, aut neceſſariam peregrinationem, vel alio quodam caſu, ut à fratribus abſit Hegumenus; ſit alter quiſquam, qui per illius, & aliorum judicio valentium probationem ad hoc electus ſit, ut abſente illo curam fratrum in ſe recipiat, ut & præſentibus fratribus ab uno aliquo adminiſtretur adhortationis ſermo, & non in abſentia Hegumeni democraticum quemdam ſtatum arripiant fratres ád deſtructionem Regulæ, & traditi ordinis, ſed quæ ad gloriam Dei diligenter ſunt decreta cuſtodiant,] &c.

Tres ejus inſtitutionis cauſſæ. *Regul. fuſ. cap. 45.*

CAPUT LXV.

Secunda ratio eſt, ut etiam præſens Abbas aliquem habeat in ſolatium, cujus auxilio onus impoſitum faciliori negotio portare poſſit. Hanc rationem videre eſt in Regula S. Ferreoli cap. 17. In Regula monaſtica communi S. Fructuoſi cap. 11. In Regula Cujuſdam ad Virgines cap. 2. & apud S. Gregorium lib. 9. epiſt. 42. Ita S. Aventinus Fidolum monaſterii ſui Præpoſitum conſtituit, [ut tanto ſecurius orationi & Divinæ contemplationi poſſet inſiſtere, quanto ſciret eum nihil extra communis Regulæ ordinem agere vel jubere,] ut habent Acta S. Fidoli num. 8.

Sæc. 1. Ben.

Tertia ratio eſt, ut ſi contingat Abbatem eſſe negligentem, Præpoſiti ſollicitudine ſalva & integra maneat Ordinis diſciplina. Hanc rationem adducit S. Gregorius Victori Epiſcopo Panormitano ſcribens, ut Gregorium Abbatem, atque Preſbyterum monaſterii S. Theodori pænitentia afflictum in locum ſuum conſtituat, [ita tamen, inquit, ut Urbicus monaſterii mei Præpoſitus dare aliquem de ſervis Dei debeat, qui ejus Præpoſitus fiat, ut quod iſtius incuria negligitur, illius ſollicitudine ſervetur.]

Lib 4. epiſt. 4.

Præpoſiti munia.

Jam verò quærat aliquis quibus potiſſimùm in rebus Præpoſitus adjuvare debeat Abbatem, quæve ſint ejus officii munia; de his enim mentem ſuam non ſatis explicat S. Benedictus, contentus dicere ut illa Præpoſitus agat cum reverentia, quæ ab Abbate ſuo ei injuncta fuerint. Sed res aliunde repetenda eſt. Igitur ex Regula S. Pachomii art. 152, & 154. ad Præpoſitum pertinebat fratrum negligentias ad Abbatem deferre; & art. 151. binas ſingulis hebdomadis diſputationes, id eſt catecheſes complere. Regula Orientalis generatim tantùm decernit, ut [ille qui ſecundùm ordinem diſciplinæ ordinatione Abbatis ex conſilio & voluntate omnium fratrum fratribus Præpoſitus eſt, omnem ad ſe curam de diſciplina fratrum, & diligentiam monaſterii revocabit, habens poteſtatem abſente Abbate faciendi omnia, quæ Abbas præſens facit.] Regula verò Tarnatenſis ita habet: [Ad Præpoſitum præcipuè pertinebit, ut ad Abbatem, cujus eſt apud vos major auctoritas, referat quod modum, & vires ejus excedit..... corripiat inquietos, conſoletur puſillanimes, ſuſcipiat infirmos, patiens ſit ad omnes: diſciplinam libens habeat, metum imponat; & quamvis utrumque ſit neceſſarium, tamen plus amari appetat, quàm timeri.] Regula S. Iſidori: [Ad Præpoſitum pertinet, ſollicitudo Monachorum, actio cauſſarum, cura poſſeſſionum, ſatio agrorum, plantatio culturaque vinearum, diligentia gregum, conſtructio ædificiorum, opus Carpentariorum, ſive fabrorum.] Regula prima S. Fructuoſi: [Præpoſitus ſanè in medio conſiſtens dormitorio, quoad uſque cuncti quieſcant, omnibus jam cubantibus, circumeat ſilenter lecta ſingulorum, ne quis aut tardè ſe jactet, aut extra Regulam occultis muſſitationibus vacet, & ut plenius perſcrutans geſta ſingulorum & merita, intelligat quem quomodo veneretur, atque ſuſcipiat..... Ante mediam ſurgentes noctem ...., priuſquam ceteri ſurgant, à Vigiliariis fratribus Præpoſitus excitetur,

In eod. Reg. l.

Cap. 3.

Cap. 13.

Cap. 19.

Cap. 3.

ut cum benedictione ſua & ſignum moveatur, & cunctorum lectula ab eo, priuſquam conſurgant, ſtrenuè viſitentur. Hoc quoque in omnibus nocturnis orationibus, ut ſemper prior ſurgat Præpoſitus, quàm ad conſurgendum ceteri moveantur, & ipſe videat, quis quomodo jaceat, ne aliquam laſciviam per incuriam quietionis ſuæ dormiens incurrat;] Et Regula ejuſdem monaſtica communis: [In poteſtate habeant Præpoſiti omnem Regulam monaſterii ..... Omnem monaſterii ſubſtantiam Præpoſiti accipient diſpenſandam; & ſi quiſpiam captivorum aliquid alimenti petierit Abbatem, & pro quacumque cauſſa ipſe Præpoſitus hoc provideat, & ut Abbas nullum laborem habeat, exceptis quæ ſuprà diximus, omni intentione ſollicitudinem gerat: excommunicandi tamen cauſſam ſicut Abbas ſic Præpoſitus habeat. Et quod per ſingulos menſes expenſum fuerit, per omnium capita menſium rationem ſuo Abbati faciat; & hoc cum tremore, & ſimplicitate, & vera cordis humilitate, tanquam redditurus Domino rationem. Et quod fecerit ſemper in arbitrio pendeat Abbatis.] Regula Cujuſdam ad Virgines: Præpoſita [debet eſſe omnium neceſſitatum tam corporis, quàm animæ provida, ut & ſubſidia præſentis neceſſitatis porrigat, & corda ſubditarum ad laudem Creatoris intonandam ex ſedula admonitione excitando erigat: Humiles & propter Chriſtum ſubjectas honorando in ſublime provehat: ſeſe verò attollentes caſtigationis flagello ad gradus humilitatis retrahat. Curam in rebus omnibus monaſterii ſeu vaſis, ſeu ſuppellectilibus ita habeat intentam, ut in nullo negligentiæ tenebris reperiatur fuſcata, ut dum ſacri laboris omnem curam adhibet, ab omnipotente fructum laboris recipiat. Omnibus ſabbatis poſt horam orationis nonam tam ſenior, quàm juniores Præpoſitæ lectos omnium ſororum viſitent, & faciant propter earum negligentias inquirendas, aut ſi aliquid inveniatur illicitè, & ſine commeatu retentum. Itemque poſt completam lectos omnium cum luminaribus viſitent, ut omnium expergiſcentem ſenſum vel tepeſcentem ex oratione agnoſcant. Similiter ad omnes curſus nocturnos, hoc eſt faciendum, ut ſciant quæ cum fervore, vel quæ cum tepiditate ad curſum aſſurgunt; & eas quas tarditate, vel ſegnitia culpabiles repererint, prout culpa vel ætas fuerit, aut increpatione, aut flagello corripiant.] Sed hæc alii, noſtri autem quid? In concilio Aquiſgranenſi decernitur ſolùm, [ut Præpoſitus intra vel extra monaſterium poſt Abbatem majorem reliquis Abbati ſubjectis habeat poteſtatem:] quod quaſi explicare videntur capitula Monachorum Sangallenſium his verbis: [Abſente Abbate, Præpoſitus locum ejus in eccleſia, in capitulo, atque in refectorio teneat, ejuſque vice lectiones in unoquoque conventu interpretetur, & benedictionem legentibus tribuat. Et Præpoſito non præſente, ſenior Decanus eadem faciat: qui præſente Abbate propria teneant loca.] Et Hildemarus: [Sciendum eſt enim quia cum Abbas non fuerit in monaſterio, eamdem poteſtatem, quam Abbas habet, debet habere Præpoſitus, videlicet in arguendo, vel in excommunicando, ſeu etiam in flagellando,

CAPUT LXV.

Cap. 11.

Cap. 2.

Can. 31.

Cap. 30.

CAPUT LXV. atque in ceteris locis. Si Præpoſitus non fuerit, debet habere Decanus; ſi Decanus non fuerit, debet habere ille, quem in loco ſuo conſtituerit.] Et paulò antea dixerat: [Præpoſitus appellatur, eo quod ſit ſubjectorum, ac famulantium ordinator vel rector.] Fuſiùs Udalricus : [Ab hora autem ordinationis ſuæ, poſt D. Abbatem de omnibus rebus vel cauſſis, quæ ad monaſterium pertinent, & ſpiritualibus, & temporalibus ſe intromittit. Quotquot ſunt, qui ullam habent Obedientiam, ad eum reſpiciunt omnes; & ſi tale quid præcipuum acturi ſunt, nequaquam agunt abſque conſilio ejus, & nutu. In choro ſiniſtro ſtat ſupremus, & in refectorio ad ſupremam menſam, quæ eſt ad dextram D. Abbatis; & ſi ille non aderit, ſedet in ejus ſede,] &c. quæ ferè iiſdem verbis extant in mſſ. S. Benigni Divionenſis Conſuetudinibus c. 2. Vide ſi lubet Lanfranci Statuta cap. 3. lib. Uſuum Ciſterc. cap. 111. & Ceremoniale Bursfeldenſium diſt. 2. c. 2. ubi Prioris officium fusè deſcribitur. Hic tantùm annotare ſufficiat, præcipuum Præpoſiti officium fuiſſe, exteriora monaſterii negotia procurare, ut patet tum ex citatis Regulis S. Iſidori, & S. Fructuoſi, atque ex Udalrico : tum ex Fauſto in vita S. Mauri, in cujus n. 15. ita habet : [B. Maurus, qui imperio Patris noſtri in monaſterio tunc Præpoſiti, ac totius cœnobii *Procuratoris* poſt ipſum fungebatur officio :] tùm denique ex his quæ ſcribit S. Gregorius Papa de Libertino Fundenſis monaſterii Præpoſito, quem ſæpius repræſentat utilitates monaſterii foris procurantem, vixque aliud de ipſo refert.

Lib. 5. c. 4. — *Sæc. 1. Ben.* — *Lib. 1. Dial. c. 2.*

Quales debeant eſſe Præpoſiti virtutes. Ex dictis hactenus liquet quales debeant eſſe Præpoſiti virtutes, & quàm merito jure S. Fructuoſus cap. 11. eaſdem in eo dotes, quas in Abbate requirat, atque S. Ferreolus velit *perſonam ſtrenuam, & diſciplinæ valde amantem.* quæ nomen, & officium Præpoſiti ſuſcipiat. Sed juvat hanc in rem Regulam Cujuſdam ad Virgines diſſerentem audire: [Præpoſita monaſterii non ætate ſenili, ſed moribus conſtituenda eſt : multas enim prolixitas annorum attollit, ſed dedecus torpentis vitæ ad infantiæ immaturitatem tepeſcendo reducit. Conſtituenda ergo eſt Præpoſita moribus gravis, & ſermonibus ſolers, ingenio fortis, conſideratione vigil, curſu impigra, correptione pia, diſciplina moderata, actu caſta, moribus ſobria, diſpenſatione æqua, humilitate ornata, patiens, mitis, non turbulenta, non iracunda, non ſuperbiæ, vel arrogantiæ vitio maculata, non prodiga, non garrula, ſed omni actu religionis ornata, quæ ſciat languentium moribus ſubvenire, & tepeſcentium ignaviam excitare, ſuper quam Abbatiſſa requieſcat, ut in nullo ab ejus præceptis deviet; ſed in omnibus ſubdita, & in juſſis ſenioris detenta, nihil quod Abbatiſſæ voluntati ſit contrarium aut faciat, aut ordinet faciendum, ſed omnia per ejus interrogationem.] Huc referenda ſunt, quæ ſcribit Regula S. Pachomii articulo 128. de vitiis Præpoſito fugiendis, & Regula Orientalis cap. 17. Vide etiam Petri Damiani Opuſc. 13. c. 16. ad Regulæ textum venio.

Cap. 17. — *Cap. 2.*

SÆPIUS QUIDEM CONTINGIT, UT PER ORDINATIONEM

Præpositi scandala gravia in monasteriis oriuntur, &c. Hic declarat S. Benedictus quàm longè à monaſteriis amandari ſcandala voluerit, quorum cauſſas, effectus, & remedia detegit. Caput LXV.

Et maxime in iis locis, ubi ab eodem Sacerdote. Id eſt Epiſcopo, qui propriè Sacerdos dicendus eſt, alii enim Presbyteri tantùm titulo donandi ſunt.

Vel ab iisdem Abbatibus [Supple Epiſcopo ordinanti aſſiſtentibus,] inquit Bernardus Caſſinenſis. Hic enim particula *vel* ſumitur copulativè pro &.

Qui Abbatem ordinant, ab ipsis etiam et Præpositus ordinatur. Nam, ut ait Smaragdus: [Mos eorum tunc erat, ut quando Abbas ordinabatur, tunc ab eodem Epiſcopo, & ab aliis coram aſtantibus Abbatibus & Præpoſitus ordinaretur. Sed quia inde ſuperbiæ vitium naſcebatur, jam non ab alio hodie apud nos ordinatur, ſed à proprio Abbate Præpoſituræ illi injungitur Obedientia, ut quandocumque Abbati viſum fuerit, ab ipſo miniſterio Præpoſiti mutetur, ne fomes illi ſuperbiæ naſcatur.] Præpoſitus ab Epiſcopo ordinatus.

Cujus periculi malum illos respicit in capite, qui talibus in ordinatione se fecerunt auctores. Quod [de illis, inquit Smaragdus, dici videtur, qui ſicut Abbatem, ita & Præpoſitum ordinaverunt, qui unius monaſterii ordinationem non duobus, ſed uni debuerunt imponere; & ne inter duos naſcerentur periculoſa ſcandala, ſoli Abbati congregationis ſuæ debuerunt committere curam.] Eodem ferè modo loquuntur Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, & Boherius.

Ideoque nos prævidemus expedire propter pacis caritatisque custodiam, in Abbatis pendere arbitrio ordinationem sui monasterii. Quod de ordinatione locorum, negotiorum, & officialium interpretatur Boherius, de ſola officialium ordinatione Bernardus Caſſinenſis, & rectiùs; nam S. Pater agit de Præpoſiti ordinatione.

Et si potest fieri, per Decanos ordinetur, ut antea disposuimus, omnis utilitas monasterii, prout Abbas disposuerit. Quod ita intelligit Carolus Cointius, ut nullo Præpoſito conſtituto, ſoli inſtituantur ordinenturque Decani, qui monaſterium ſub Abbate regant. Conſentit Hildemarus S. Benedictum ita explicans, [ac ſi diceret: quidquid ordinandum eſt in monaſterio, Decani debent ordinare; & Decani debent diſponere, ſicut Abbas diſpoſuerit.] Per Decanos autem hic Bernardus Caſſinenſis & Boherius in utroque Commentario *Officiales* intelligunt. Ego verò decem Monachis præfectos, inter quos & ipſi officiales reperiri poterant: unde & Hildemarus: [Prout intelligo, antiqua conſuetudo fuit, ut in omni officio, & obedientia monaſterii ſemper eſſet unus Decanus ſuper illos decem Monachos, v. g. Si Grammatici erant, qui Monaſterium per Decanos ordinandū.

CAPUT LXV. diſcebant, unus Decanus erat ſuper illos fratres, qui erant deputati ad illam obedientiam, & iſti Decani habebant curam de eorum neceſſitate corporali, & illi neceſſitatem eorum quærebant ab Abbate, & illi erant ſolliciti de eorum negligentia, ſicut legitur in Inſtituta Patrum quando ad menſam ſedebant, quomodo illi Decani faciebant ſignum, ſi qua neceſſitas quærenda erat fratribus. Deinde fortè quando quærebant * panes, ibant quatuor aut tres Decani, prout neceſſe erat, cum fratribus. Quando verò in horto ibant, quatuor Decani cum Decania ſua ibant. Deinde non audebat ire de iſtius Decania quis, & ire ad illius Decaniam, & loqui niſi juſſus. Similiter & in capitulo ſemper Decanus erat ſuper Decaniam ſuam; & in omni loco quo ibat Decanus, cum Decania ſua ibat, & erat magna ſollicitudo, ſed modò non fit.] Denique iſtud Regulæ decretum renovavit ſub Carolo Magno concilium Moguntinum his verbis: [Deinde decrevimus, ſicut Sancta Regula dicit, ut monaſterium, ubi fieri poteſt, per Decanos ordinetur, quia illi Præpoſiti ſæpe in elationem incidunt.]

** f coquebant.*

Can. 12.

UT DUM PLURIBUS COMMITTITUR, UNUS NON SUPERBIAT. Huc fortè reſpexerat Albricus Epiſcopus & Abbas Trajectenſis monaſterii, de quo Alfricus in vita S. Liudgeri Epiſcopi lib. 1. n. 15. [Diviſit idem Albricus annum in diſtributiones quatuor, ita ut in Trajecto monaſterio præ ceteris Præpoſitis ipſe in tempore vernali, in doctrinæ ſtudio, & ſanctæ converſationis præeſſet fratribus menſes tres. Deinde poſt eum in æſtate Adalger Preſbyter in vice ſua menſes tres. Poſt hunc Liudgerus Preſbyter menſes tres. Deinde in hieme Thiadbraht Preſbyter menſes tres.]

Sæc. 4. Ben. part. 1.

Quatuor in ordinatione Præpoſiti.

QUOD SI AUT LOCUS EXPETIT, &c. Ubi Bernardus Caſſinenſis, & poſt eum Boherius: [In ordinatione, inquiunt, Præpoſiti quatuor concurrere debent: utilitas monaſterii, congregationis petitio humilis, cauſſa rationalis, & judicium ſeu voluntas Abbatis.] Simili ferè modo Richardus de S. Angelo: [Tria debent concurrere in ordinatione iſtius Præpoſiti: ſcilicet ut locus expetat, congregatio petat, & Abbas judicet.]

Eligendus de conſenſu aut ſaltem conſilio fratrũ.

Quod verò S. Benedictus addit *cum conſilio fratrum timentium Deum*, Hildemarus intelligit *Seniorum*, ita tamen ut *poſt modum interroget omnes in capitulo*. Cujus rei praxim videre eſt apud Udalricum modò citandum, & in mſſ. Conſuetudinibus S. Benigni Divionenſis cap. 2. Ex Regula tamen Orientali Præpoſitus eligendus eſt *conſilio & voluntate omnium fratrum*; ſed & in Portuenſi Virginum monaſterio S. Auſtreberta [eligentibus cunctis, conſentiente matre licèt invita, Præpoſita] conſtituta legitur in ejus vita num. 9. in Cluniacenſi S. Hugonem, [ex conſenſu fratrum B. Odilo Priorem conſtituit,] teſte Hildeberto in vita S. Hugonis num. 3. in Cellenſi Deus in cujus manu corda ſunt hominum [fratribus inſpiravit, ut virum Dei Robertum ſibi eligerent in Priorem,] ut legimus in vita S. Roberti Abbatis Moliſmenſis num. 3. denique in Criſpinienſi S. Aybertus: [Præpoſitus, & com-

Cap. 3.

Sæc. 3. Ben.

Bolland. 29. Aprilis.

Ibidem.

Bolland. 7. Aprilis.

muni fratrum electione Cellerarius] factus dicitur in ejus vita num. CAPUT
9. Niſi fortè quis dicat hìc electionem, & conſenſum latè ſumi pro LXV.
conſilio, ſicut S. Aventinus Fidolum cernens ad virtutum alta conſcendentem, [unanimi fratrum conſilio Præpoſituræ ei locum delegavit;] ut habent Acta S. Fidoli num. 8. In libro Inſtitutionum Ciſtercienſium etiam hæc lego: [Priores nullatenus eligantur, ſed Abbates ipſos inſtituant cum conſilio fratrum timentium Deum, quos, & quomodo voluerint ad hoc convocare.] Rectius ut videtur ad mentem S. Benedicti.

Sæc. 1. Ben.

Diſt. 7. cap. 23.

Porro quod de Abbate ſuprà diximus, idem de Præpoſito aſſerendum eſt, cum ſcilicet de gremio monaſterii eſſe creandum, Aquiſgranenſi ſynodo ſtatuente, [ut Monachis nonniſi Monachus conſtituatur Præpoſitus,] & capitulari Caroli Magni ad Theodonis-Villam anno 805. dato, [ut laici non ſint Præpoſiti Monachorum infra monaſterium.] Immo etiam Presbyterum, juxta iſtud concilii Weſmonaſterienſis anni 1126. decretum: [Nullus in Decanum, nullus in Priorem niſi Presbyter, nullus in Archidiaconum niſi Diaconus promoveatur.]

Can. 32.

Num 15.

Apud Spelm. tom. 2. conc. Angl.

Formulam ſeu ritum inſtituendi Præpoſiti habemus tum in mſſ. Farfenſis monaſterii Conſuetudinibus, tum apud Udalricum. Farfenſes conſuetudines ita habent: [Cùm Prior fuerit electus ab omnibus fratribus, poſt capitulum ſurgant omnes, eantque in eccleſiam. Dein tunc ille qui exiturus eſt ab ipſo opere dicat tertiò, omnibus repetentibus hunc verſum ante altare: *Benedictus eſt Dominus Deus*; & accepta benedictione illa, quæ dicitur quando ab aliquo opere abſolvuntur fratres, ſic recedat. Accedat ille qui intraturus eſt inantea, & dicat tertiò omnibus audientibus hunc verſum: *Deus in adjutorium meum intende*; & accepta illà benedictione quæ dicitur, cùm in aliquo opere ordinantur fratres; & ſic ipſum officium adminiſtret.] Paulò fuſius Udalricus: [Quando Prior eſt ordinandus, primò Domnus Abbas habet inde conſilium cum Senioribus congregationis; poſtea refert ſententiam ſuam in capitulo, & quod ſibi videtur laudant omnes. Quem elegerit, ſi ſapit, veniam petit, excuſat ſe ad munus hujuſmodi non idoneum eſſe. Ad ultimum ſi juſſa & injuncta fuerit obedientia, non aliud facit, quàm inclinat. Sedet ad ſiniſtram Domni Abbatis. Cùm ſurrexerint de capitulo, eunt cum pſalmodia ſolita ad eccleſiam majorem; ubi novus Prior antè facit & retro, hunc verſum dicendo ter: *Deus in adjutorium*, & totus Conventus ſimiliter reſpondet. Dat ei ipſe Domnus Abbas hanc benedictionem. Tuam clementiſſime Pater « omnipotentiam ſupplices deprecamur, ut infundere digneris ſuper « hunc famulum tuum, quem tuo, ſervorumque tuorum ſervitio mancipamus, « ſpiritum ſapientiæ, & intellectus, diſcretioniſque: dona ei in « hac domo tua ita agere, & injunctum ſibi officium ita adminiſtrare, « ut & tibi placere valeat, & utilitatem ſervorum tuorum te auxiliante « perfectiſſimè expleat, propter quod & hìc, & in futuro ſæculo « mercedem laborum ſuorum in conſortio ſanctorum tuorum à te piiſ- «

Forma inſtituendi Præpoſiti.

Lib. 3. c. 4.

CAPUT LXV. ſimo largitore percipiat. Per Dominum, &c. Quando autem eſt abſolvendus, mittit cum illo verſum : *Benedictus es Domine, qui adjuviſti* „ *me*, & tali abſolvitur benedictione. Domine Jeſu-Chriſte, qui piè „ ſervientibus tibi munificus retributor, & clemens largitor exiſtis, „ hunc famulum tuum, qui in hac domo tua nunc uſque fideliter labo- „ ravit, & tibi, ſerviſque tuis obediendo injunctum ſibi te auxiliante „ adminiſtravit officium, laboribus ſuis ſolita benignitate reſponde, & „ pius remunerator appare ; & præſta ut in hac domo jugiter perma- „ neat, & mercedem laborum ſuorum, & hìc, & in retributione juſto- „ rum à te percipiat, largitoremque omnium bonorum te eſſe pleniſſi- „ ma fide non dubitet.] Idem habent Benignianæ Conſuetudines mſſ. „ cap. 2.

QUI TAMEN PRÆPOSITUS ILLA AGAT CUM REVERENTIA, QUÆ AB ABBATE SUO EI INJUNCTA FUERINT. Ita *Art.* 128. quoque S. Pachomius : [Ipſe autem Præpoſitus nihil faciet, niſi quod Pater juſſerit, in re nova maximè; nam quæ ex more deſcendit, obſervabit Regulas monaſterii.] Quæ quidem intelligenda ſunt, non ſolùm quando præſens eſt Abbas, ſed etiam quando eſt abſens ; unde magna licèt ſit in monaſterio abſente Abbate Præpoſiti auctoritas, limites tamen ejus poteſtati ponit ſemper Abbatis voluntas. Hinc & liber Uſuum Ciſtercienſium iſta vetat abſente Abbate fieri à Præpoſito: *Cap.* 111. [Locum ejus (ſcilicet Abbatis) in eccleſia non occupabit, nec miſſas ſolemnes pro eo cantabit, nec candelas, cineres, ramos, ignem, coronam, novicium benedicet, nec ad evangelium benedictionem dabit : Infirmum non unget, mortuum non ſepeliet : Nullum promovebit, vel degradabit, nec ordinare faciet : Nullum in gravi culpa mittet, aut inde abſolvet : Monachum de monaſterio non ejiciet, nec novicium recipiet niſi juſſerit, nec confeſſionem de criminabilibus niſi in extremis poſiti recipiet: Non ei committetur cura operum, vel gregum, aut grangiarum ; ſufficit enim ei officium ſuum.]

NIHIL CONTRA ABBATIS VOLUNTATEM, AUT ORDI- *Bolland.* 1. *Ianuar.* NATIONEM FACIENS. S. Fulgentius : [Illos veros eſſe Monachos dicebat, qui mortificatis voluntatibus ſuis parati eſſent nihil velle, nihil nolle, ſed Abbatis tantummodo conſilia, vel præcepta ſervare. Propterea ſine conſilio ſuo, nec eum fratrem, qui Præpoſiti gerebat officium ſinebat aliquid agere,] ut ſcribit auctor vitæ illius. Porro circa S. Benedicti textum duo notant Regulæ Commentatores, Bernardus Caſſinenſis, Boherius, & Turrecremata. Primùm eſt ut nihil præſumat Præpoſitus contra Abbatis ordinationem verbo vel ſcripto ſignificatam. Secundùm quia omnia verbo, aut ſcripto definiri, & ad certam regulam deduci nequeunt ; quam novit, aut credit in ejuſmodi eſſe Abbatis voluntatem, hanc impigrè exequatur : unde ſi nec ipſa ſatis innoteſcat, Abbatem conſulat, juxta illud Regulæ Orienta- *Cap.* 3. „ lis : [Hæc obſervabit ſenior monaſterii, qui fratribus præpoſitus eſt, referens ad Abbatem omnia vel præcipuè illa, quæ per ſe non valuerit

rit explicare;] & Regulæ Tarnatenſis: [Ad Præpoſitum præcipuè pertinebit, ut ad Abbatem, cujus eſt apud nos major auctoritas, refe-rat quod modum & vires ejus excedit.] CAPUT LXV. *Cap.* 23.

QUI PRÆPOSITUS SI REPERTUS FUERIT VITIOSUS, AUT CONTEMTOR SANCTÆ REGULÆ. Hìc obſervat Boherius in ſuo 2. Commentario, quoſdam hujus occaſione textus negare eam, quam habemus Regulam à S. Benedicto ſcriptam fuiſſe, eo quod *ſanctam* illam appellet, ac proinde abnuendam eſſe fidem his quæ à Gregorio Magno lib. 2. dialogorum ſcribuntur. Verùm non ideo S. Pater Regulam ſuam appellavit *ſanctam*, quod à ſe ſcripta ſit, ſed quia ſancta & ſalutaria continet præcepta, quorum praxis ad ſupremum perfectionis faſtigium perducit.

COMPROBATUS. Neque enim ſimplex ſuſpicio hìc ſufficere debet.

ADMONEATUR VERBIS USQUE QUATER. Idque ſecretò ſecundùm Bernardum Caſſinenſem; & quidem ab Abbate juxta Boherium. Nam ſimplex Monachus bis, Decanus ter, Præpoſitus quater admoneri debet.

SI NON EMENDAVERIT, ADHIBEATUR EI CORRECTIO DISCIPLINÆ REGULARIS. Quaſi diceret, inquit Hildemarus, [Si per quatuor vices fuerit admonitus, & ſe non emendaverit, ducatur per gradus, hoc eſt publica correptio, excommunicatio, nimiis jejuniis, ſi dignus eſt, flagello, deinde oratio, poſtea ejiciatur de ordine Præpoſituræ, poſtea expellatur.] Idem habent Bernardus Caſſinenſis, Boherius, & Turrecremata.

QUOD SI NEQUE SIC CORREXERIT, TUNC DEJICIATUR DE ORDINE PRÆPOSITURÆ. Ita Præpoſitum quemdam ſuperbia elatum aliquando depoſuiſſe dicitur Benedictus Abbas Anianenſis in ejus vita auctore Ardone n. 24. Cauſſas verò ſeu rationes hujuſmodi depoſitionis Præpoſiti declarat Gregorius Papa IX. in bulla ad Cluniacenſes his verbis: [Conventuales quoque Priores, quandiu in ſpiritualibus, & temporalibus bene adminiſtraverint, non niſi ex certis cauſſis debent amoveri: videlicet ſi dilapidatores, vel inobedientes, aut rebelles, ſeu infames, vel incontinentes extiterint, ſeu etiam ad majorem dignitatem admovendi: quod etiam de majoribus volumus obſervari: nulluſque litteras confirmationis habeat, quod de ſuo Prioratu vel Obedientia non debeat amoveri.] Idem habet Nicolaus IV. in bulla item ad Cluniacenſes, & concilium Londonenſe anno 1200. apud Spelmannum tom. 2. conc. Angliæ. *Sæc. 4. Ben. part. 1.*

DE MONASTERIO EXPELLATUR. Quod Richardus de S. Angelo ita intelligit ut [in alio monaſterio arctiori ponatur, ne valeat de ſua malitia commodum reportare.]

COGITET TAMEN ABBAS SE DE OMNIBUS JUDICIIS SUIS DEO REDDITURUM RATIONEM. Appoſitè hìc obſervat Hildemarus, quod quoties de judicio ab Abbate dando loquitur S. Benedictus, toties ipſi Abbati frænum immittit recordationem judiciorum Dei.

Caput LXVI. Ne forte invidiæ aut zeli flammâ, &c. Etſi zelus & invidia unum & idem ſignificent, ut hìc notant Commentatores; obſervat tamen Hildemarus zelum ad præteritum malum, invidiam ad futurum pertinere: quaſi diceret S. Benedictus [ne quia videt illum bonum eſſe, aut futurum eſſe, ideo ejiciat de monaſterio.]

CAPUT LXVI.

De Oſtiariis Monaſterii.

AD portam monaſterii ponatur ſenex ſapiens, qui ſciat accipere reſponſum & reddere; cujus maturitas eum non ſinat [a] vagari. Qui portarius cellam debet habere juxta portam: ut venientes ſemper præſentem inveniant, à quo reſponſum accipiant. Et mox ut aliquis pulſaverit aut pauper clamaverit, *Deo gratias* reſpondeat, aut [b] benedicat: & cum omni manſuetudine timoris Dei, reddat reſponſum feſtinanter, cum fervore caritatis. Qui portarius ſi indiget ſolatio, juniorem Fratrem accipiat.

Monaſterium autem, ſi poteſt fieri, ita debet conſtitui, ut omnia neceſſaria, id eſt, aqua, molendinum, hortus, [c] piſtrinum, vel artes diverſæ, intra Monaſterium exerceantur, ut non ſit neceſſitas monachis vagandi foras; quia omnino non expedit animabus eorum. Hanc autem Regulam ſæpius volumus in Congregatione legi, ne quis Fratrum de ignorantia ſe excuſet.

a Oxon. *vagare.* b Flor. Conc. & duo mſſ. *benedic.* c deeſt in Caſſin. & Flor. *piſtrinum.*

COMMENTARIUS.

Præcipui monaſterii olim portæ præficiebantur.

CUm Oſtiarii monaſterii ſint veluti congregationis cuſtodes; non niſi præcipuis olim & dignioribus hoc munus credebatur: unde & S. Benedictus poſtquam de ordinando Abbate, deque Præpoſito monaſterii tractavit, conſequenter de Oſtiariis tanquam poſt ipſos digniſſimis diſſeruit. Et certè in Thebaidis monaſterio magni Iſidori *erat Preſbyter Janitor*, teſte Palladio; ſive ut loquitur Ruffinus *Senior vir gravis, & de primis electus.* S. Willibaldus, ex decem annis, quibus in Caſſinenſi monaſterio vixit Monachus, primo anno eccleſiæ Cubi-

Lauſ. c. 71. *Lib. 2. de vitis Patr. cap. 17.*

tularius, ſecundo Decanus, reliquis octo portarius conſtitutus dicitur, in ejus vita n. 25. S. Veremundus Abbas Hyrachenſis priùs monaſterii ſui Janitor extiterat, uti legimus in ejus vita n. 8. In monaſterio S. Theoderici prope Remos Eilbertus, qui poſtea Abbas Marriliacenſis extitit, Oſtiarii officio fungebatur, teſtante Everhelmo, in vita S. Popponis n. 13. In Tegernſenſi S. Quirini Fromundus Janitor unus ex præcipuis cœnobii ſui Monachis fuiſſe colligitur ex epiſtola, quam ſcripſit ad Theodulum Epiſcopum, qua ſe excuſat quod ratione ſui officii ad ſynodum proficiſci haud potuerit. Idem dicendum de Ingelbaudo Vindocinenſi Portario, qui cum Frotmundo Priore pro cauſſis ſui monaſterii ad Urbanum Papam II. miſſus fuit. Sed his miſſis ad Regulæ textum veniamus.

CAPUT LXVI. *Sæc. 3. part. 2. Bolland. 8. Mart. Bollan. 25. Januar. Anal. tom. 4. Miſcel. Balu. tom. 2.*

Ad portam monasterii. Ex primo hujus capitis vocabulo Haeftenus colligit ex mente S. Legiſlatoris non plures in monaſterio, ſed unicam dumtaxat januam eſſe conſtituendam; id quod etiam ſtatuit Juſtinianus Imperator in Novella 133. [Et primùm quidem ne monaſterium multos habeat aditus, ſed unum tantùm, aut duos fortè.]

Unicum in monaſterio oſtium. *Lib. 3. tract. 7. diſq. 5.*

Ponatur senex sapiens. [Notandum, inquit Smaragdus, quia non dixit: ad portam ponatur ſenex ætate; ſed ait: Ponatur ſenex moribus ſapiens: Ubi datur intelligi, quia non ætas in Portario quærenda eſt corporis, ſed ſapientia & intellectus.] Smaragdum ſequitur Johannes Craesbeeck, ſimiliter Caſſinenſes ad hoc caput declarantes *non tam ætate, quàm moribus* Oſtiarium eſſe inſtituendum. At refragatur tam communis Commentatorum ſententia, quàm antiqua veterum Monachorum praxis. Nam licèt in Divinis Scripturis *ſenex* idem ſignificet ac *ſapiens*, ut ex SS. Ambroſio & Gregorio hic notat Hildemarus; [tamen S. Benedictus, addit idem auctor, in hoc loco duo vult ut habeat, & *ſenectutem per ætatem*, & ſapientiam per vitam. Nam quare vult duo, manifeſtat inferiùs cum dicit: Ut ſciat accipere reſponſum & reddere, cujus maturitas eum non ſinat vagari. In eo quod dicit: ſciat accipere reſponſum & dare, attinet ad ſapientem: in eo quod dicit: cujus maturitas, attinet ad ætatem.] Hildemaro ſubſcribit Bernardus Caſſinenſis his verbis: [In hoc textu tria dicit (S. Benedictus) quod ſit ſenex, ſapiens, maturus. Senex morigeratus, ſapiens affabilis & diſcretus, maturus, ſtabilis & firmus.... Senex iſte annoſus ſi ſequentes duas haberet conditiones, Janitor eſſe deberet: ſed ſi non poteſt annoſus talis haberi, habeatur ad minus ſapiens, & maturus; nam ad ſapientiam pertinet quod dicit in littera: qui ſciat accipere reſponſum, & reddere; ad maturitatem: cujus maturitas non ſinat eum vagari foras.] Bernardum exſcribit in 1. Commentario Boherius. Eadem eſt ſententia Nicolai de Fractura, Johannis de Turrecremata, Matthiæ Lamberti, Hugonis Menardi, Benedicti Haefteni & Nicolai Bravi: cui omnem dubitationis locum adimit id quod poſtea ſubdit S. Benedictus: qui portarius ſi indiget ſolatio juniorem fratrem accipiat: qui

Senex ætate, an moribus ſolùm portæ præficiendus. *Decl. Caſſin. cap. 66.*

CAPUT LXVI. haud dubium licèt ſit ætate junior, ſenior tamen debet eſſe moribus; alioquin ad portam non eſſet ponendus.

Confirmat hanc ſententiam veterum Monachorum praxis, qui non ſolùm moribus, ſed etiam ætate ſenes ad portam conſtituebant, ut patet ex Ruffino ſuprà citato, & ex Regula Magiſtri præcipientis, ut [duobus fratribus ætate decrepitis cella intra regias monaſterii prope conſtituatur, qui deputati ibi, & claudant monaſterium omni hora poſt exeuntes, aperiant ingredientibus, & advenientes nuncient Abbati.] *Cap. 95.* Ex Regula Cujuſdam ad Virgines: [Portariæ ſeu Oſtiariæ monaſterii tales eſſe debent, quæ omnium ſimul mercedem ædificent; *ætate ſenili*, quibus mundus ſilet, quæ jam ex præſentibus pompis nihil deſiderent.] *Cap. 3.* Et ex Juſtiniani Novella 133. [Ut portæ aſſiſtant viri ætate graves, & caſti, neque non omnium teſtimonio comprobati.]

Quare ſenes conſtituendi. Quare autem ad portam ſenes ſint conſtituendi explicat Gerardus Belga Monachus his verbis: [Expedit enim 1. propter firmandam in perfectione ſenum ſanctam humilitatem, quando vile vulgo cenſetur, & ceterà inutilem ſenem. 2. propter ædificationem, quando etiam ad portam, & in atriis domus Dei omnes obſervant loci, & incolarum ſanctitatem. 3. propter neceſſitatem, quia oportet ad aditum omnem hominem excubare circumſpectum, & vigilem, qui omnem à cœnobio excludat ſæculi rumorem, omnem à porta abigat curioſitatem.]

Sed jam penè obſolevit apud Monachos tam ſancta, & laudabilis conſuetudo; vixque offendes unum monaſterium, in quo non dicam ſenex ſapiens, ſed ne Monachus quidem conſtituatur Oſtiarius: quin pro magno reputatur ſi fratri laico, ſive, ut vocant, Converſo hoc munus injungatur. Quandonam verò deſierit, omnino me fugit. Certè Cluniacenſibus jam olim objecerant Ciſtercienſes, quod in hac parte à Regulæ præſcripto deflexiſſent: quibus Petrus Venerabilis ad S. Bernardum ſcribens ita reſpondit: [Nos autem ad portam portarium cur poneremus, qui nec portam habemus? portæ quippe noſtræ non clauduntur per diem, ſed aſſiduè patentes, ſine perſonæ diſcretione, introitum advenientibus præbent. Nec neceſſe eſt aliquem pulſare, nec neceſſe eſt aliquem clamare, quia non tantùm murorum aditum, ſed etiam hoſpitii introitum apertum invenit, & illico recumbens, univerſa parata reperit. Ne cogantur verò fratres extra domos proprias manere, ſapientem, & honeſtum famulum juxta manere, & jacere facimus, qui meridianis horis, ſive illis quibus oſtia cuncta monaſterii ex conſuetudine clauduntur, pulſantibus, vel clamantibus non tantum vocis clamore, quantum obſequii exhibitione reſpondeat.] *Lib. 1. epiſt. 28.* Singulare prorſus exemplum, cui an ſimile reperire ſit valde ambigo. Longè alia erat in monaſterio ad Jordanem ſito agendi ratio; in eo ſiquidem teſte Sophronio in vita S. Mariæ Ægyptiacæ c. 5. [Regia numquam aperiebatur, ſed ſemper erat clauſa, & abſque ulla perturbatione Monachi curſum ſuum explebant: nec enim erat licitum aperire aliquando, niſi fortaſſis Monachus propter aliquod opus neceſſarium adveniebat.] *Lib. 1. de vit. Patr.*

Eadem viguiſſe conſuetudo videtur in monaſterio Abbatis Iſidori in Thebaide, ubi [erat Preſbyter janitor, qui nullum permittebat egredi, neque alium ingredi, præterquam ſi quis vellet uſque ad mortem illic permanere, nuſquam progrediens.] Ipſi verò Ciſtercienſes, quibus reſpondebat præfatus Petrus Venerabilis, in capitulo generali anni 1217. hæc diffinierunt : [Ad oſtia clauſtri in majoribus congregationibus duo Monachi, vel unus Monachus, & Converſus viciſſim ſedeant, qui ſæculares clauſtrum ingredi volentes diligenter & honeſtè ſtudeant amovere, ibidem canonicas horas ſolventes, qui etiam loqui cum illis poterunt, quos ab ingreſſu clauſtri amovebunt ; &c. . . . . In minoribus autem congregationibus unum maturis moribus ad hoc ſufficiat deputari.] &c. CAPUT LXVI. *Pallad. Lauſ. c. 72.* *Lib. Inſtitut. diſt. 7. c. 10.*

QUI SCIAT ACCIPERE RESPONSUM, ET REDDERE. Accipere reſponſum, inquit Menardus, eſt concipere advenientis voluntatem, quam ab eo ſciſcitatus fuerit.

CUJUS MATURITAS NON SINAT EUM VAGARI. Regula Cujuſdam ad Virgines addit : [Fabulis, quas ad portam vel à ſæcularibus, vel à quibuſlibet audierint, nullatenus aurem accommodent : & ſi nolentes audierint, vel intellexerint, nullatenus conſodalibus ſuis referant.] *Cap. 3.*

QUI PORTARIUS CELLAM DEBET HABERE JUXTA PORTAM, UT VENIENTES SEMPER PRÆSENTEM INVENIANT. Ex mente ergo S. Benedicti nullo umquam tempore ab oſtio recedere debet janitor : Sed Regula Magiſtri præſcribit, [ut horis quibus oportet in monaſterio legere, ſeratis regiis, congregationi ſe jungant, ut legentes audiant, & cum ad opus Divinum oratorii index ſonaverit, ſeratis item regiis, ad opus Dei oratorio præſententur.] Optima ſanè inſtitutio, ut nullus ab officio abeſſe permittatur. *Cap. 95.*

A QUO RESPONSUM ACCIPIANT. Non dixit qui monaſterii januas aperiat, neque enim omni venienti monaſterii aditus patere debet, nec niſi poſt acceptum ab Abbate reſponſum oſtium aperiri ; Saltem hæc olim erat [conſuetudo Caſſinenſis monaſterii, quod adventus hoſpitum undecumque venientium, antequam intrent, pandatur Abbati, vel ipſius locum tenenti,] ut ſcribit Nicolaus de Fractura. Sed & in libro Uſuum Ciſtercienſium præſcribitur. [Quod ſi de vicinis, vel notis aliquis ad portam venerit, poſtquam quid velit cognoverit, extra portam eum demorari faciat, donec ab Abbate quid de eo agatur cognoſcat. Si autem talis fuerit, quem nec nunciare, nec ibi remanere deceat, intrare & quo vult ire permittat.] Huc facit quod in vita S. Alexandri Acœmeti Abbatis lego, quod nimirum ad monaſterium Petri fratris ſui veniens [fratre uno ſecum aſſumto, januam pulſat. Janitor verò præſtolare, inquit, tantiſper, ſine primùm ad Præpoſitum referam, & tunc ingredieris.] Erat autem ad Januam feneſtella, per quam Oſtiarius venientes reſpiciebat, & alloquebatur, ut patet tum ex vita S. Agili Abbatis Reſbacenſis cap. 20. [Audivit ad Venientes non ſtatim in monaſterium introducendi. *Cap. 120.* *Bolland. 15. Ianuar.* Feneſtra ad januam monaſterii. *Sæc. 2. Ben.*

CAPUT LXVI. portam monaſterii veluti plangentis hominis exilem vocem, apertaque feneſtra, quæ portæ inhærebat, cernit ante fores pauperem jacere ulceribus plenum;]. tum ex vita S. Eudociæ n. 29. ubi Philoſtratus quidam ſub Monachi habitu [progreſſus ad ejuſdem Parthenonis occluſas fores, cùm oſtium pulſaſſet, adfuit puella Janitrix una è loci virginibus, quæ aperta non planè feneſtella januæ, per rimulam vocis tranſmiſſioni ſolius exiliter patentem, aliò converſo vultu breviter interrogavit quis, & quid ibi quærens oſtium pulſaſſet? Ille conſueta Monachorum formula reſpondet: Peccator ſum veſtrarum precum conſortium, & benedictionem petens.]

Bolland. 1. Mart.

ET MOX UT ALIQUIS PULSAVERIT, AUT PAUPER CLAMAVERIT, DEO GRATIAS RESPONDEAT, AUT BENEDICAT. Concors Commentatorum ſententia eſt S. Benedictum duo hominum genera deſignaſſe; divitum ſcilicet, & pauperum: Nam *pauper clamat, dives pulſat*, ut loquitur Hildemarus. Quibus proinde duplicem aſſignat reſponſionem; ut pauperi dicatur *Deo gratias*, diviti *benedicat*, pro *benedic*, imperativè, ut exponit idem Hildemarus: Vel *benedicat me paternitas veſtra*. ut Turrecremata, qui hanc benedictionis petitionem ab eccleſiaſticis perſonis alicujus auctoritatis dumtaxat faciendam dicit: ſæcularibus verò, vel eccleſiaſticis non tantæ auctoritatis *Deo gratias* eſſe reſpondendum. Aliter tamen Smaragdus, Hildemarus, & alii, qui uno ore *Deo gratias* ad pauperes, *benedicat* ad divites ſeu potentes attinere aſſerunt. Et certè moris erat apud veteres Monachos non ſolùm ab eccleſiaſticis, ſed etiam ab aliis maximè Monachis benedictionem poſtulare. Ciſtercienſes utrumque uſurpabant, & *Deo gratias*, & *benedicite*; primum, audito pulſantis ſeu clamantis voce aut ſigno; ſecundum, cum ad eum accederent: [Cùm hoſpes pulſaverit, inquit liber Uſuum, reſponſo *Deo gratias* januam aperiat; & poſtquam *benedicite* dixerit, humiliter quis ſit, vel quid velit ab eo requirat.] Et infrà: [Quod ſi dum hora in eccleſia celebratur hoſpes ad portam pulſaverit, more ſolito *Deo gratias*, & *benedicite* dicat.] Eadem extat etiam Burſfeldenſium conſuetudo.

Cap. 120.

Poſſet etiam aliter intelligi iſtud *benedicat*, ut ſcilicet Oſtiarius venienti benedictionem tribueret: ſolebant quippe veteres Monachi ad aliquod monaſterium hoſpitatum venientes, in ipſo acceſſu de foris benedictionem petere dicentes *benedic*, vel aliquid hujuſmodi, ut patet ex citata vita S. Eudociæ, & ex Regula Magiſtri cap. 1. Cui expoſitioni favet antiqua verſio Gallica Johannis de Precis, ita reddens *on doint beneïſſon*; & alia recentior, *ou qu'il donne quelque parole de benediction*. At prior expoſitio, quæ omnium ferè eſt Commentatorum, præſtat, monaſticæ humilitati magis conſentanea, & ad S. Benedicti mentem magis accedens. Nam cap. 53. ab obvio hoſpite vult peti benedictionem; unde etiam S. Benedictus Anianenſis in ſua Regularum Concordia pro *benedicat* legit *benedic*.

Antiqua alia verſio Gallica alium ſenſum hujus vocis reddit, quaſi

Janitor aliquam ad Deum precem funderet, ita nimirum vertit *ou benire Dieu.* Similiter Guido Juvenalis *ou beniſſe comme diſart : Benedicamus Domino.* Idem habet alia recentior Gallica verſio. LXVI. LXVI.

Aliter etiam Boherius : [Hic benedicere ponitur pro bona verba dicere, ut dicat pulſanti ; bene veneritis ; vel : benedictus Deus qui vos huc miſit.]

Quod verò ſpectat ad vocem *Deo gratias*, ea olim utebantur in occurſibus, & congreſſionibus Chriſtiani, uti obſervat Menardus noſter ex S. Auguſtino in pſalmo 132. & ex Optato Milevitano lib. 2. contra Parmen. Uſitatam etiam à Priſcis Monachis docet Haeftenus lib. 3. tract. 4. diſq. 7. Sed & Boherius in 2. Commentario ad hunc locum ita ſcribit : [Hoc ſalutare verbum ſemper eſt in ore fratrum, ut ipſe vidi, cœnobiorum Patris Benedicti, Caſſinenſis ſcilicet, Sublacenſis, & Specus : & eſt forſan reſponſio ad *benedicite*, de quo legitur ſuprà de ordine Congregationis.] *Deo gratias* vox apud Monachos uſurpata.

Et cum omni mansuetudine timoris Dei reddat responsum festinanter cum fervore caritatis. Oſtiarii munia.

Ita ferè Orientalis Regula : [Oſtiarii cura ſit, ut omnes advenientes intra januas recipiat, dans eis reſponſum honeſtum cum humilitate ; & reverentia, ac ſtatim nuntians vel Abbati, vel Senioribus quis venerit, & quid petierit, nec ullus extraneorum patiatur injuriam.] Alia Janitoris munia S. Benedictus non declarat, quapropter ea aliunde repetere oportet. *Cap. 26.*

Primum erat hoſpitum cura, eiſque præparandi cibos, ut docet Hildemarus ad hunc locum his verbis : [Antiquitus qui coquinam Abbatis faciebant, ipſi etiam erant Portarii ; quia tunc non erat multitudo hoſpitum venientium ad monaſterium ; & ideo illi poterant hoc facere.] Coquina verò Abbatis & hoſpitum ex Regula eadem erat : Sed clarius S. Iſidorus : [Ad Janitorem pertinebit cura hoſpitum, cuſtodia exterorum clauſtrorum.] *Cap. 19.*

Alterum erat eleemoſynarum diſtributio, ut videre eſt in libro Uſuum Ciſtercienſium : [Portarius verò debet habere panes in cella ſua ad diſtribuendum tranſeuntibus] Et infrà : Portarius [cum ſervitoribus ſolet comedere, & ſolatium ejus interim portam ſervare, & eleemoſynam tranſeuntibus dare : qui ſolet etiam vaſa ſua ad colligendas reliquias ciborum in coquinam deferre, & pulmenta defunctorum, & cetera quæ Cellerarius dederit in ipſis recipere : qui poſtquam à refectione ſurrexit, debet ad portam pauperibus diſtribuere : quam diſtributionem non debet propter ſubſequens opus Dei dimittere ; ſed paucis utens verbis, & moderatis, citius quod inceperat perficere.] Et in Ceremoniali Burſfeldenſium : [Ad officium portarii pertinet eleemoſynas mendicantibus erogare : unde & reliquias de refectione fratrum, & hoſpitum, & coquinæ colligere debet, & diſtribuere petentibus.] Hinc etiam Hildemarus ad hunc locum : Oſtiarius, [ſi pauper fuerit, innuit illi ut ad hoſpitalem vadat.] Qui ſci- *Cap. 120.* *Diſt. 2. c. 13.*

licet prope monaſterium ad receptionem pauperum conſtructus erat.

Præterea Regula Magiſtri Oſtiariis animalium curam committit: [Annonam canum à Cellerario ipſi incipiant, & eis cum aqua, vel culinæ remanente juſcello miniſtrent. Animalium intra monaſterium curas adjuncto in ſeptimana illorum Hebdomadariorum ſolatio ipſi impleant, & regiæ munditias exerceant.]

Sæc. 2. Ben. Denique in Reſbacenſi monaſterio ſub S. Agilo Abbate [conſuetudo talis erat, quod Janitor ut ſignum pulſabatur ad completam, confeſtim portas monaſterii firmans, ei claves deferebat.]

Qui portarius, ſi indiget solatio, juniorem fratrem accipiat. In quem locum Richardus de S. Angelo: [Per hoc patet, quod Oſtiarius debet eſſe Monachus, licèt in aliquibus monaſteriis contrarium obſervetur; & malè, quia converſatio noſtra debet eſſe ſecreta, & à laicorum actibus remota.] Porro junioris iſtius fratris officium erat advenientes Abbati nunciare, dum ſenex ſapiens remaneret cum hoſpite, & ſupervenientium reciperet reſponſa: durum enim foret ſeni ſemper currere, quem propter ædificationem & ſapientiam magis deceret ad januam remorari, ut cum hoſpite, ſi tamen id ejus qualitas exigeret, ſederet.

Monasterium autem, si fieri possit, ita debet construi, ut aqua. Scilicet fons, puteus, aut ciſterna.

Molendinum. Ad molendum triticum.

Cap. 1. Hortus. De quo etiam Regula S. Iſidori: [Hortulus ſanè intra monaſterium ſit incluſus, quatenus dum intus Monachi operantur, *Cap. 6.* nulla occaſione exterius evagentur.] Et infrà: [Hortos olerum, vel apparatus ciborum propriis ſibi manibus exerceant.] Nihilotamen minus ad hoc officium unus ſpecialiter deputabatur, de quo in eadem *Cap. 19.* Regula: [Ad Hortolanum pertinebit munitio, cuſtodiaque hortorum, alvearia apum, cura ſeminum diverſorum, ac denunciatio quid quando oporteat in hortis ſeri aut plantari.] Iſtud officium laudabiliter exercuit in Corbeienſi monaſterio S. Adalardus teſte Paſchaſio, in Laudunenſi Lanfredus ex vita S. Salabergæ, & in Rotonenſi Condelucus ex libro de geſtis SS. Rotonenſium. Vide Udalricum lib. 3. c. 20.

Piſtrinum quid. Pistrinum. De quo Hildemarus: [Piſtrinum quaſi pilitrinum, quia pilo antea tundebant granum: unde & apud veteres non Molitores, ſed Piſtores dicti, quaſi Pinſores à pinſandis granis frumenti; molæ enim uſus nondum erat, ſed granum pilo tundebant: unde & Virgilius: Nunc torrete fruges flamma nunc franxite ſaxo.] Ubi Piſtrinum à Molendino diſtinguere videtur. Et certè: [Antiquitus ipſum molendinum vocabatur piſtrinum, eò quod frumenta non molebantur, ſed tundebantur,] inquit Paulus Auguſtinus à Janua, qui etiam ſcribit in nullo Caſſinenſi codice mſ. reperiri *Piſtrinum*. Præterea S. Iſidorus artem piſtoriam, à confectione maſſæ & panis diſtin- *Cap. 19.* guit in Regula, ubi illam laicis, iſtam fratribus committit: [Ars piſtoria ad laicos pertinebit; ipſi enim triticum purgent, ipſi ex more

molant. Maſſam tantumdem Monachi conficiant, & panem ſibi proprìis manibus ipſi faciant. Porro pro hoſpitibus & infirmis laici faciant panes.] Ex his fortè ſuſpicabitur nonnemo additum eſſe in Regula *Piſtrinum*, maximè cùm deſit in codicibus Caſſinenſibus: extat tamen in vetuſtiſſimo codice Oxonienſi, in textu Hildemari, & Smaragdi Floriacenſis, in Concordia Benedicti Anianenſis, & omnibus noſtris mſſ. Sed quidquid ſit, certè utrumque à noſtris uſitatum fuit; nam & granum molebant ſive tundebant, & farinam ipſi miſcebant; ut patet ex ſupradictis ad caput 48. & inſuper ex mſſ. Germaniæ conſuetndinibus, in quibus lego: [Fratres interdum generaliter intrant piſtrinum, paſtamque propriis manibus præparant, & temperant ad faciendos panes.] Quin immo Piſtoris officium hebdomadatim exercebant, ut vidimus ſuprà cap. 46. patetque ex vita S. Stephani Abbatis Obazinenſis lib. 2. num. 54. communiter tamen id munus uni alicui committebatur, quod in Gellonenſi monaſterio ſumma cum humilitate exercuit S. Guillelmus ejuſdem loci Fundator & Monachus. CAPUT LXVI.

VEL ARTES DIVERSÆ INTRA MONASTERIUM EXERCEANTUR. Tale erat Fuldenſe cœnobium ſub Sturmio Abbate, teſte Eigile Abbate in ejus vita num. 20. tale Flaviacenſe ſub S. Geremaro ex ejus vita num. 25. tale Solemniacenſe ex S. Audoeno in vita ſancti Eligii, tale Leſcienſe ex vita S. Hiltrudis num. 3. tale Centulenſe ex Hariulfi Chronico lib. 2. cap. 7. tale Talipiacum ex geſtis S. Aldrici num. [illegible] tale Sanctigallenſe ex antiqua ejus delineatione, tale deníque Divionenſe S. Benigni ex ejuſdem Chronico. Talia etiam conſtrui volebat monaſteria Moguntinum ſub Carolo Magno concilium, S. Benedicti præceptum renovans his verbis: [Dignum & neceſſarium eſt, ut miſſi per quæque loca directi ſimul cum Epiſcopo uniuſcujuſque diœceſis perſpiciant loca monaſteriorum Canonicorum pariter & Monachorum, ſimiliterque puellarum, ſi in apto & congruo loco ſint poſita, ubi neceſſarium commodum poſſit acquiri, quod ad utilitatem pertinet monaſterii ſicut in S. Regula dicitur: Monaſterium autem ita debet conſtitui, ut omnia neceſſaria infra monaſterium exerceantur, ut non ſit neceſſitas Monachis vel Clericis vagandi foras, quia omnino non expedit animabus eorum.] Favet quoque Regula Magiſtri: [Omnia neceſſaria intus intra regias eſſe oportet, id eſt, furnum, macinæ, refrigerium, hortus, & omnia neceſſaria, ut non ſit frequens occaſio, propter quam fratres multoties foras egreſſi, ſæcularibus mixti, fortè à religioſorum oculis viſi, ad damnationem potiùs noſtram ab eis pro Angelis adoremur, & *benedicite* nobis non meritis indignè dicatur.] Atque hæc erat veterum Monachorum praxis, quam videre eſt apud Ruffinum, de monaſterio Iſidori Abbatis ſic loquentem: [Vidimus & apud Thebaïdam etiam Iſidori nominatiſſimum monaſterium, ampliſſimis ſpatiis circumſeptum, muroque circumdatum, in quo habitantibus viris larga præbebantur habitacula: Intrinſecus putei plures, horti irrigui, omnium quoque pomorum arborumque paradiſi,

Can. 20.

Cap. 95.

Lib. 2. *de vitis Patr. cap.* 17.

CAPUT LXVI. & quæcumque neceſſaria uſibus erant, ſufficienter, immo & abundanter proviſa; ob hoc ut nulli Monachorum habitantium intrinſecus neceſſitas ulla fieret exeundi foras ad aliquid requirendum.]

Porro S. Benedictus prædicta omnia non abſolutè requirit, ſed conditionatè *ſi poſſit fieri*, cujus mentem ita explicat Hildemarus, ut ſi prædictorum nonnulla dumtaxat deſint, nihilominus conſtruatur monaſterium; ſicque S. Berta in territorio Remenſi monaſterium cum omnibus quæ præcipit S. Benedictus ædificavit, uno excepto molendino, quia deficiebat aqua. Sin autem prædicta omnia defuerint, non ædificetur.

Hiſt. gallic. Ord S. Ben. lib. 3. c. 28.

In fundatione & cōſtructione monaſteriorum quę obſervāda.

Cùm verò aliquis monaſterium ædificare cogitat, quatuor ex Hildemaro providere debet. Primum ut locus in quo conſtruitur nullum patiatur impedimentum à Regibus, Principibus, Epiſcopis, aliiſque magnatibus: qui proinde ab hujuſmodi aula remotus ſit. Hujus rei eximium habemus exemplum in vita S. Frodoberti Abbatis Cellenſis, qui [quamquam plurimi nobilium regionis ſanctitati ejus familiariſſimè cohærerent, ineptum tamen duxit à quoquam illorum partem agri vel prædii poſtulare; non ſibi ſolùm, ſed etiam poſteris conſulens, ne religioſa fraternitas, quam ipſe in ſacro habitu aggregare cupiebat, à quolibet ſæcularium pro loco ſuæ habitationis quid inquietudinis vel moleſtiæ pateretur.]

Sæc. 2. Ben.

Vide vitam S. Diſibodi num. 3. ſæc. 3. Ben. part. 1.

Secundum, ut monaſterium ſit ab iis locis remotum, [ubi fœminæ, aut Clerici, vel laici cauſſa officii faciendi veniunt,] hoc eſt iis in locis, in quibus cauſſa devotionis aut peregrinationis ſit concurſus populorum; quia exinde non parum turbatur quies Monachorum: unde etiam aliquando exoſa majoribus noſtris, ſi ſic loqui fas ſit, ſanctorum miracula legimus, eo quod ad ſuas eccleſias populorum turbas invitaret, ut de Sarlatenſibus Monachis ſcribit Gaufredus in Chronici lib. 1. quod ſcilicet S. Pardulfi corpus [illic multarum ſignis virtutum populorum turbas invitans, Monachis tunc ibidem religioſis nauſeam ingerebat.] At omni prorſus admiratione dignum videtur, quod de S. Hidulfo hanc in rem legimus in Chronico Senonienſi, in cujus templo cum meritis S. Spinuli frequentia virtus Divina patraret miracula [S. Hidulfus ſuæ inquietationis moleſtiam, quam ab advenientibus ſuſtinebat, ferre non valebat; licèt monaſterio ſuo pro virtutibus Sancti, & ſalinarum quæſtu aliquid emolumenti conferri ab illa gente videretur. Vir igitur B. Hidulfus, qui pro divitiis mundi acquirendis paupertatis onus ſibi non aſſumſerat, videns ſe & ſuos à propoſito ſuo non modicum affluentia populi deviare, auxilium Divinum ſuper hoc duxit requirendum. Eccleſiam tandem B. Gregorii, baculo artus ſuſtentante, ut jam erat vigiliis, & orationibus, & jejuniis ſatis attenuatus, lento gradu pervenit; doloremque ſe prementium populorum corde concipiens, cùm ad ſepulcrum dilecti ſui Spinuli perveniſſet, orationi incubuit, & quaſi vivo loqueretur; ſic ait; Gratias agimus Deo Salvatori, ô frater Spinule, quod miraculis fidem facientibus, te Divinæ majeſtati adſtare

In app. ad vit. S. Pard. ſæc. 3.

Spicil. tom. 3.

certiſſimè credimus, etiam naufragia præſentis ſæculi evaſiſſe te, ac cœleſti gloria potiri gaudemus. Sed ſi frequentia populorum, quam Deus per te huc confluere fecit, aliquandiu preſſi fuerimus, non modicum à via regia, quæ ducit ad vitam, nos declinare videbis. Unde te illa obedientia, quam dum viveres nobis intædiabiliter exhibere ſolebas, admonemus & exhortamur in Domino, ut affluentem & omnium bonorum largitorem Deum pro nobis interpelles, ut repreſſa inquietudine gentium, & præſentis vitæ fluctuationibus amotis, curſum cæleſtis vitæ expedito greſſu nobis liceat peragrare.] Addit Chronographus: [Videres mortuum, quaſi viveret, magiſtro jubenti obedire, ceſſantibus ſignis miraculorum,] &c. Iſtud exemplum ad morum ædificationem fuſiùs referre libuit. Similes querelas Monachorum Caſæ Dei adverſus S. Robertum refert Bertrandus in tripartito libro miraculorum S. Roberti diſt. 2. n. 8. nam cùm ille plurimis coruſcaret ſignis, exquibus Divina turbarentur officia, [Majores natu, & ferventiores ſpiritu ad B. Viri ſepulcrum accedentes, hujuſmodi ſermonibus eum conveniſſe feruntur: Hos, inquiunt, Domine Pater eremi ſquallores veſtro ducatu optavimus, & ut delictorum veniam, & Redemtoris gratiam conſequeremur, gaudentes intravimus: præſentium miraculorum abundantia tanta nobis ſucceſſit Divinorum officiorum inopia, ut nec peccata noſtra plangere; nec Divinas laudes valeamus decenter exolvere; veſtra ideo nobis impetrent merita, ut his diebus importunitatibus ſopitis, cum tranquillitate ſic Chriſto Domino ſerviamus, ut in futuro veniam delictorum invenire valeamus. Proinde interim cautum eſt, ne quis infirmorum ad ſepulcrum accederet, quoniam nec ei à modo valvæ aperirentur, nec obſequia præberentur.] His adde quod de Grandimontenſibus narrat Fremonus, ſcilicet [Petrum ſecundum Grandimontis Abbatem, cùm certatim concurrere turbas videret ad ſepulcrum S. Stephani, ſancto quodam zelo inflammatum expoſtulaſſe cum ſancto verbis tamen reverentiæ plenis, quod quam iis præcepiſſet quietem, ipſe turbatum iret: ac demum rogaſſe, immo ſimplici quadam innocentia impetraſſe, ut deſineret miracula patrare, ſe alioquin oſſa ejus refoſſurum, & in aquam abjecturum. Paruit Sanctus ſucceſſoris imperio, neque quoad ille vixit, miraculum ullum amplius fecit. Poſtea Petrus quartus Prior cùm multa alibi accidere miracula S. Stephani invocatione audiret, veritus ne ea turbam denuo ad Grandimontenſem eccleſiam excirent, Sancti. oſſa è tumulo clanculum eximit, atque in clauſtro recondit, quaſi minus exauditum iri preces crederet, quæ ad ipſas reliquias non eſſent conceptæ.] Aliquid hujuſmodi referunt de S. Bernardo & aliis quibuſdam Sanctis.

Caput LXVI.

Bolland. 24. Aprilis.

Apud Boll. in Commen. prævio ad vitam Sancti Stephani §. 3. num. 23. & 26.

Tertium eſt, ut monaſterium eo in loco conſtruatur, ubi ſit *aqua, ſilva*, & cetera quæ hìc enumerat S. Benedictus, quæque rarò offendes in urbibus, in quibus proinde monaſteria difficilius ſunt conſtruenda. Et certè S. Benedictus nulla aliquando in civitatibus extruxiſſe monaſteria legitur: Duodecim quidem in Sublacenſi ſolitudine, unum in *Lib. 2. dial.*

CAPUT LXVI. Caſſino monte, alterum juxta urbem Terracinam ædificatâ ab eo ſcribit S. Gregorius Papa, nullum intra civitatis alicujus muros. S. Maurus *In ejus vita ſac. 1.* in Gallias profectus ad Florum, monaſterium illi ædificare cupientem dixiſſe fertur: [Obſervatio Ordinis noſtri ſummam depoſcit quietem, & ſecuritatem.] Similiter cùm Anſoaldus Pictavorum Epiſcopus S. *Vit. S. Filib. ſac. 2.* Filibertum [vellet ſecum retinere in urbe, & S. Filibertus ſemper deſideraret eremi vaſtitatem, largiente Domino, Herio maris inſulæ locavit cœnobium.] Atque hic paſſim fuit Majorum noſtrorum uſus, qui vix ullum in urbibus cœnobium conſtituiſſe leguntur. Ciſtercienſes præſertim id præ ceteris vitaſſe videntur; nam & in antiquis eorum Inſti- *Cap. 1.* tutis hæc reperio: [In civitatibus, in caſtellis, aut villis, nulla noſtra conſtruenda ſunt cœnobia, ſed in locis à converſatione hominum ſemotis.] Idem ſtatutum renovant in inſtitutionibus, ubi & illud ad- *Diſt. 1. c. 1.* dunt: [Omneſque eccleſiæ Ordinis noſtri in honorem B. Mariæ fundentur, & dedicentur.]

Quartum eſt, ut qui novum aliquod monaſterium fundat, illud ſufficienti ad victum veſtitumque Monachorum illic degentium reditu dotet: ex eorum quippe defectu ſæpe numero oriri ſolet inter fratres murmurandi, foriſque vagandi occaſio; eoque reſpexiſſe videtur S. Maurus, cùm tam ſua, quàm ſuæ congregationis auctoritate in ſuo Andegavenſi monaſterio numerum centum quadraginta Monachorum præfixit, quem *Sac. 1. Ben.* nec minuere liceret, nec excedere, [quoniam, inquit Fauſtus, & res, quæ jam tunc ibi delegatæ erant tantorum fratrum numero in his quæ neceſſaria erant, ſufficiebant, & ſi amplior eſſet numerus, occaſionem patiendæ neceſſitatis fortè inferre potuiſſet.] Quare & Ciſtercienſes *Cap. 12.* in lib. Inſtitutorum volunt, ut [duodecim Monachi cum Abbate tertio decimo ad cœnobia nova tranſmittantur, nec tamen ibi deſtinentur, donec locus libris, domibus, & aliis neceſſariis aptetur: libris dumtaxat Miſſali, Epiſtolari, Textu, Regula, libro Uſuum, Pſalterio, Hymnario, Collectaneo, Antiphonario, Lectionario, Graduali: Domibuſque, Oratorio, Refectorio, Cella hoſpitum, & Portarii: neceſſariis etiam temporalibus, ut & vivere, & Regulam ibidem ſtatim valeant obſervare.] Idem repetunt in libro Inſtitutionum diſt. 1. c. 6. Idem etiam decernunt Cartuſienſes in nova Collectione Statutorum part. 2. c. 21. n. 3. Verùm ſicut cavendum ne monaſterio fundando deſint neceſſaria; ita viciſſim providendum eſt ne abundent ſuperflua. Præclara ſunt hanc in rem monita, quæ ſuis Corbeienſibus in Saxonia tum primùm poſitis dabant eximii Abbates S. Adalardus, & germanus *Lib. 1. de vita Vvalæ c. 18. Sac. 4.* ejus Venerabilis Wala, cùm monaſterii fundamenta jacerent: [Tria iſta, inquit Paſchaſius, omnino monebant, ne rebus multum diteſcere gauderent, neque divitias appeterent, ut in eis cor apponerent: ſed omnino delicias & voluptates, ac ſi venena fugerent: ad ultimum, ne ullis ac ſi pro religione honoribus & faſtu delectarentur ſuperbiæ, ne fortè ex toto fateſcerent, & in vacuum deperirent, ſicut in Galliis multas deperiiſſe eccleſias bene olim fundatas cernimus.] Et infrà: [Mo- *Cap. 19.*

nebant enim ne aut nos (Corbeienſes Franciæ,) aut illi (Corbeienſes Saxoniæ) res non neceſſarias ſuſciperemus, neque facultatem habere amplam ambiremus, quaſi pro Dei religione: ſed rebus ac poſſeſſioni eccleſiæ modum imponeremus, ne digitum illi ultra extenderent, monente Propheta, aut agrum agro uſque ad terminum loci abſque concupiſcentiæ fine copularent.] CAPUT LXVI.

Præterea Juſtinianus Imperator ſancivit, [ut quocumque tempore, & quocumque loco quis ædificare venerabile monaſterium voluerit, non priùs licentia ſit hoc agendi, quàm Deo amabilem locorum Epiſcopum advocet. At ille extendat manus ad cælum & per orationem locum conſecret Deo, figens in eo ſalutis noſtræ ſignum (dicimus autem adorandam & verè honorandam crucem) ſicque inchoet ædificium, bonum utique quoddam in hoc & decens fundamentum ponens: hoc itaque principium piæ venerabilium monaſteriorum fabricæ fiat.] Quibus in verbis duo licet advertere. Primum nullum abſque Epiſcopi licentia conſtruendum eſſe monaſterium. Alterum antequam inchoetur apponendam eſſe eo in loco crucem, ubi ædificandum eſt, præſertim ubi altare collocandum eſt. Utriuſque praxim videre eſt in Actis ſanctorum paſſim: prioris quidem in vita S. Humberti Confeſſoris, qui [impetrata Cameracenſis Epiſcopi licentia] Maricolenſe cœnobium condidit; & in vita S. Aicadri, qui in Epiſcopatu Pictavienſi idem præſtitiſſe dicitur cum permiſſione Anſoaldi Epiſcopi, utpote qui [ad plenè erat eruditus, canones etiam non ignorabat: legerat enim ne quis in alicujus Epiſcopio eccleſiam conſtrueret, altare erigeret, ſine licentia ſui Epiſcopi;] & in vita Rabani, [qui per cellas quoque fratrum ſibi commiſſorum & per alia multa loca ad ſe pertinentia, in quibus priùs non erant, eccleſias cum permiſſione Epiſcopi ſui conſtruxit, quas collectis undecumque SS. reliquiis, eorum nomine & honore conſecrari fecit.] Vide vitam S. Theuderii Abbatis Viennenſis n. 7. Sæcul. 1. p. 680. [Poſterioris habemus exempla in antiquis Patrum Apophtegmatis, in quibus S. Antonius, reperto ad conſtruendum monaſterium loco, dixit: [Oremus, atque hìc ſtatuamus crucem, ut ibidem ædificent, qui ædificare volunt;] in vita S. Botulfi Abbatis, ubi anonymus loquens de conſtructione monaſterii Ikanhoenſis ab eo facta, [in Chriſti, inquit, cruce præfigitur ſignum cæleſtis potentatus, & conſtruitur aula divini incolatus;] in Hiſtoria Tranſlationis S. Viti Corbeiam n. 11. ubi de conſtructione Corbeiæ Saxonicæ: [Venerunt ergo anno 822. Dominicæ Incarnationis ſub die VIII. Idus Auguſti regnante Ludovico Sereniſſimo Auguſto XI. anno ad locum memoratum: circumſpectoque ex omni parte, & undique circuientes, proſtrati in orationem decantaverunt pſalmos ad hoc officium pertinentes; & poſtquam compleverunt letaniam, & orationem, jactaverunt lineam, & infixerunt paxillos, & cœperunt menſurare prius quidem templum, inde habitationes fratrum..... & primùm petierunt Epiſcopum, ut veniret, ut ſanctificaret locum, vexillumque S. crucis in loco altaris poneret, nomenque

Novella 58

Sæc. 2.

Ibid.

Sæc. 4. parte 2.

Mon. eccleſ. Græc. tom. 1.

Sæc. 3. Ben.

Sæc. 4. parte 1.

CAPUT LXVI. ut Corbeia vocaretur aptaret ;] In vita S. Stephani Abbatis Obazinenſis, lib. 2. n. 9. qui [quotiens aliquem locum ædificaturus eſſet, *Miſc. Baluz. tom. 4.* aſſumta cruce, & aqua benedicta cum paucis fratribus ibi pergebat, permenſaque tellure juxta quod futuri ædificii qualitas, vel quantitas exegiſſet, ubi altare fundandum eſſet, ibi crucem figebat,] &c. Porro ipſa crux aut ab ipſo Epiſcopo priùs invitato apponebatur, ut in Hiſtoria Tranſlationis S. Viti Corbeiam ; aut ſaltem priùs ab eodem benedicebatur, uti colligimus ex eadem vita S. Stephani Obazinenſis lib. 1. n. 7. cujus cum duo ex diſcipulis ad Lemovicenſem Epiſcopum acceſſiſſent, ille [benedicens eis crucem, quam ei detulerant, conſecravit ; eiſque cum aqua à ſe benedicta tradidit, dans poteſtatem miſſam celebrandi, & monaſterium conſtruendi : ita dumtaxat ut morem à Patribus traditum per omnia ſequerentur.] Hæc omnia fusè referimus, ut inde appareat, quanta religione majores noſtri in condendis cœnobiis procederent ; qui non ſolùm in monaſteriorum, ſed in cujuſlibet ædificii conſtructione primum non ponebant lapidem, quin priùs ſolemniter Divinum imploraſſent auxilium : quod præſertim videre licet in præfata vita S. Stephani Obazinenſis lib. 2. n. 18. ubi de ædificatione novæ baſilicæ cœnobii Obazinenſis hæc habentur : [Sequente feria VI. quæ eſt ante Palmas, omnes à monaſterio uſque ad locum ædificationis, cum cruce, & aqua benedicta devotè procedunt, dictiſque letaniis, & pſalmis ad hoc pertinentibus, mox ab Epiſcopo, & Abbate, atque electo operis magiſtro cum invocatione trinæ majeſtatis primus lapis in fundamentum deponitur.] &c.

Ad ipſius monaſterii diſpoſitionem quod ſpectat, illud obſervare ſolebant ut eccleſia in parte Aquilonari poſita, Orientem in ſuperiori parte, ubi altare principale collocari conſuevit, reſpiceret ; in inferiori, ubi janua, Occidentem. Dormitorium fratrum, ſub ſe habens capitulum, ad Orientem conſtrueretur. Cella hoſpitum ad Occidentem prope januam monaſterii, ut hoſpitibus interiora monaſterii loca penetrandi fas non eſſet. Ad meridiem verò Refectorium, coquina in inferiori parte refectorii ab eccleſia, præſertim à choro remotiſſima : atque inter hæc omnia clauſtrum. Cella novitiorum, & Cella infirmorum, utraque in modum alterius monaſterii ſeparata erat à locis regularibus. Saltem ita ferè videre eſt in antiqua delineatione monaſterii S. Galli. Romani tamen clauſtrum contra occidentalem plagam collocabant, ut docet Candidus in vita Venerabilis Eigilis Fuldenſis Abbatis. Vide vitam Anſegiſi Abbatis Fontanellenſis n. 9. Unum hìc addo de dormitorio ex geſtis S. Aldrici Epiſcopi Cœnomanenſis, qui in monaſterio à ſe conſtructo [dormitorium novum decenter compoſitum *Miſc. Baluz. tom. 3.* fecit, & in ipſo dormitorio abſidam in orientali parte mirificè conſtruxit, & in ea altare conſtruxit, & erexit : ipſam verò abſidam unà cum prædicto altare in die IV. Iduum Septembris unà cum ſuis reliquiis in honore S. Benedicti Confeſſoris præcipui ſolemniter conſecravit.]

UT NON SIT NECESSITAS MONACHIS VAGANDI FORAS, QUIA OMNINO NON EXPEDIT ANIMABUS EORUM. CAPUT LXVI. Immo omnino pernicioſum, ut clarè demonſtrat Petrus Damiani his verbis : [Ut pauca referantur è multis, Monachus in itinere poſitus tenere jejunium nequit, quia hoſpitalis ei humanitas non permittit ; non ſapienter pſallit, quia obambulantis comitatus eum loquacitas impedit ; nocturnis non inſiſtit excubiis, quia ſecretum deeſt ſingularibus ; flectendis genibus non inſudat, quia ſanctæ devotionis ſtudio labor itineris non concordat ; nequaquam ſub ſilentii cenſura conſtringitur, quia frequenter emergentibus cauſſis invitus etiam per multiloquia defrænatur ,] &c. Vide ejuſdem Opuſculi cap. 12. 13. & 14. & Opuſculi 27. cap. 3. & 5. Præclarè etiam idem argumentum proſequitur Petrus Bleſenſis epiſtola 134. Nota eſt omnibus ſententia, quam Sancto Antonio tribuunt Sanctus Athanaſius in ejus vita cap. 53. & Sozomenus libro 1. Hiſtor. cap. 13. Abbati Moiſi Ruffinus libro 3. de vitis Patrum num. 109. quod piſcibus aqua, hoc Monachis clauſtrum : quemadmodum ergo piſcis extra aquam citò extinguitur ; ſic Monachus extra monaſterium facillimè perit : adeo ut non mirum ſit quoſdam Patres etiam conſolandorum parentum cauſſa egreſſum è clauſtro ſuis denegaſſe. Præclarum habemus ea de re Petri Bleſenſis in præfata epiſtola teſtimonium : [Juxta doctrinam Hieronymi ſis honeſtus in domo, ſis rarus in publico. Si ægrotaverit, aut obierit aliquis de tuis parentibus , non ſit tibi eorum ægritudo, vel mors egreſſionis occaſio : Sine mortuos ſepelire mortuos ſuos. Fallax, & proditoria eſt affectio parentelæ. Carnalis amor extra Dei amorem citò te capiet, & affectio mundi, quæ jam in te aruerat in perniciem animi revireſcet.] Multa jam ea de re diximus ad cap. 4. quibus etiam addere liceat iſtud S. Anſelmi ad Mabiliam Sanctimonialem ſcribentis : [Filia mea in quo indiges viſitare aliquos propinquos tuos ? cùm ipſi nullo modo egeant conſilio & auxilio tuo, nec tu aliquod conſilium, aut auxilium accipies ab illis ad propoſitum, & profeſſionem tuam , quod non invenias in clauſtro tuo. Diviſum eſt propoſitum vitæ tuæ à converſatione illorum : nec illi fient propter te Monachi, nec tu redibis propter eos ad ſæcularem vitam.... Si ipſi volunt te videre, aut egent aliquo modo conſilio tuo aut auxilio, veniant ad te ; quia illis licet vagari & diſcurrere per diverſa : tu noli ire ad eos, quia tibi non licet exire de clauſtro niſi ea neceſſitate quam Deus teſtetur.]

Opuſcul. 11. cap. 11.

Lib. 3. epiſt. 117.

Quod ſi non decet Monachos parentum ergo exire de clauſtro, multò minus pro aliis pietatis operibus. Unde etiam Regula S. Stephani Grandimontenſis : [Cellas quoque cauſſa procurandi pauperes exire non debetis ; nullus enim meliores pauperes valet procurare , quàm Martha procurabat, Deum videlicet procurando : Nec tamen Jeſus-Chriſtus dixit Mariæ pedibus ſuis aſſidenti : Surge adjuva illam.] Et alibi : [Vobis præcipimus ne cauſſa faciendi prædicationem, ſolitudi-

Cap. 35.

CAPUT LXVI nem exeatis; dum enim manetis in eremo, & cavetis à ſæculo, lumen eſt ſuper candelabrum, id eſt vita bona, quæ illuceſcit fideli populo; ut enim B. ait Gregorius: vita juſti viva prædicatio.] Ac tandem: [Præterea vobis præcipimus, ne cauſſa audiendi prædicationem eremum exeatis: conſtat enim quod Johannes-Baptiſta manebat in eremo dum Jeſus-Chriſtus prædicaret in terris; nec tamen dicit evangelium inde Johannem exiiſſe, ut Domini prædicationem audiret.] Idem dicendum eſt de peregrinationibus, quas devotionis aut pænitentiæ cauſſa nonnulli ſuſcipiunt. Unde & S. Bernardus Monachum quemdam à peregrinationis propoſito, quam de licentia ſui Abbatis inceperat dehortatum ad ſuum remiſit monaſterium: [Rectius judicantes, inquit ad ejus Abbatem ſcribens, quantumlibet reum in ſuo monaſterio Monachum pænitentiam agere, quàm foris vagando provincias circumire; neque enim terrenam, ſed cæleſtem requirere Jeroſolymam Monachorum propoſitum eſt, & hoc non pedibus proficiſcendo, ſed affectibus proficiendo.] Et Gauffridus Abbas Vindocinenſis: [Fides utique monaſticæ profeſſionis eundo Jeruſalem obſervari minimè poteſt, ſed violari. Jeruſalem etenim ire ſicut indultum eſt laicis, ſic interdictum eſt Monachis ab Apoſtolica ſede: quod novi ego ipſe ſicut ille cujus aures erant ad os Domini Urbani Papæ, cùm & eundo Jeruſalem peregrinari præciperet laicis, & ipſam peregrinationem Monachis prohiberet,] &c. Extat ea de re decretum concilii Eboracenſis anno 1195. [Exigit profeſſio religioſæ ſanctitatis, ut Monachi, & Canonici Regulares, & Moniales religioſæ, & religioſè & regulariter conſerventur: Ut ergo eis adimatur opportunitas evagandi, prohibemus ne redditus, quos Obedientias vocant, ad firmam teneant, nec iter peregrinationis arripiant.] Similiter & concilium Londonenſe anni 1200. vetat ne Monachi [obtentu peregrinationis clauſtrum egrediantur.] Vide S. Lanfranci epiſt. 57. & S. Anſelmi lib. 3. epiſt. 130.

Cap. 48. *Can.* 49. *Epiſt.* 319. *Lib.* 4. *epiſt* 21. *Can.* 15. *Apud Spelm*

Quid? quod ne quidem ad procurandas res monaſterii temporales Monachos foras exire probaverunt nonnulli. Certè ea videtur fuiſſe mens S. Gregorii Papæ, ut colligimus ex epiſtola ad Petrum Subdiaconum Siciliæ, qua præcipit ei, ut exteriorem curam monaſterii Fauſto commendet, quia, inquit, [ſicut ſtudii noſtri condecet, & litigiis foralibus Monachos ſubmovere, ut Divinis miniſteriis piè ac ſolerter invigilent: ita neceſſe eſt noſtra proviſione, quemadmodum negotia eorum diſponi debeant ordinare, ne diſtricta mens per varias cauſſarum curas diffluat, & ad celebrandum opus conſuetum enervata torpeſcat.] Et infrà: [Expedit enim parvo incommodo à ſtrepitu cauſſarum ſervos Dei quietos exiſtere, ut & utilitates cellæ per negligentiam non pereant, & ſervorum Dei mentes ad opus Dominicum liberiores exiſtant.] Hæc eadem etiam erat mens S. Dunſtani, qui Wlfinum germanum fratrem ſuum [ſibi forinſecus in villarum ſuarum negotiis potentem præpoſitum, ne vel ipſe, vel quiſpiam ex monaſticæ

Lib. 1. *epiſt.* 67. *Sæc.* 5. *Ben. pag.* 737.

profeſſione

profeſſione foris vagaretur inepta rei ſæcularis diſcurſione, conſtituit.] Immo non defuerunt ex Monachis, qui ut omnem foras diſcurrendi locum amputarent, poſſeſſiones extra monaſteria habere recuſarunt, ut de Cartuſianis conſtat ex Statutis Guigonis cap. 41. ex antiquis Statutis parte 2. cap. 19. & ex tertia compilatione Statutorum c. 3. num. 7. atque de Grandimontenſibus ex Regula S. Stephani, & ex ejus vita apud Labbeum tom. 2. Bibliot. novæ. CAPUT LXVI.

Denique una excepta caritatis cauſſa, indecorum omnino judicabant Monachos prodire foras: unde S. Bernardus Monachos dentibus ſponſæ conferens, eiſque proprietates eorum adtribuens, [indecens eſt, inquit, ſi appareant, niſi interdum fortè ad riſum; quia nihil turpius eſt quàm Monachus per urbes, & caſtella diſcurrens, niſi cum illa cogit, quæ operit multitudinem peccatorum: caritas enim riſus eſt, quia hilaris; læta quidem, non tamen diſſoluta.] Sed & hoc quoque cum magna cautela, [plerumque enim contingit, ut qui propria non contentus, alienæ progreditur ſaluti conſulere, ſui potius cogatur periculum ſuſtinere; cúmque alii velut inter procelloſa naufragia palpitanti manum porrigit, ipſum quoque præcipitem vorax fluctus involvit.] Vide S. Johannem Climacum gradu 3. *Sem. 93. de diverſis.* *Petr. Dam. Opuſcul. 12. cap. 27.*

Ceterùm quæ hactenus à nobis dicta ſunt, non minus Abbates, alioſque Superiores, quàm ipſos fratres reſpiciunt: hinc & Gregorius IX. in ſua pro Benedictinis Conſtitutione: [Cùm Abbates vel Priores diſcurrere vel vagari non debeant, volumus ut in clauſtro cum fratribus ſedeant, & Divinis interſint officiis, maximè vigiliis, capitulo, & collationi, & aliis Divinis officiis cum eiſdem, niſi cauſſa remedii neceſſaria, vel honeſta fuerint præpediti.] Et Regula Cujuſdam ad Monachos: Si Abbas [in curribus, & in equis de loco ad locum diſcurrat; hic non ſolùm principatu fratrum indignus eſt; verùm etiam homicida animarum judicandus eſt, & alius monaſterio ejus præeſſe conſtituatur. Sin verò non poterint Monachi, ab illo exeant, & ille excommunicetur.] *Cap. 10.*

HANC AUTEM REGULAM SÆPIUS VOLUMUS IN CONGREGATIONE LEGI. Hæc verba ad modò prædicta hoc in capite poſſunt referri, ut vel inde diſcant Monachi, quantum periculum ſit foras prodire: vel ad totam Regulam, ut vult Bernardus Caſſinenſis. Et certè antiquiores Monachorum Patres ſuam in conventu fratrum Regulam frequenter legi decernunt. Regula S. Auguſtini ex cap. 24. & Tarnatenſis ſingulis hebdomadis in conventu legebantur. Regula S. Aureliani & S. Ferreoli ſemel in menſe ſcilicet in calendis. Magiſter ſuam quotidie in refectorio legi jubet. Similiter & Regula Cujuſdam ad Virgines: [Antè menſam verò ſemper capitulum Regulæ unum aut amplius, ſi Abbatiſſæ placuerit, legatur.] S. Benedictus autem nullum determinatè tempus aſſignavit ad lectionem Regulæ, contentus dicere, ut *ſæpius* in congregatione legatur. Sed antiquus Ordinis noſtri uſus obtinuit, ut aliquid ex ea quotidie ſaltem ſemel in capitulo Regula publicè frequenter legenda. *Cap. 9.*

CAPUT LXVI. pronuncietur, ut videre eſt in concilio Aquiſgranenſi canone *69*. in libello Supplici Monachorum Fuldenſium num. *1*. in vita S. Benedicti Anianenſis, in vita S. Odonis, in mſſ. Germaniæ Conſuetudibus, in hiſtoria Relationis S. Walarici, & apud Bernardum Caſſinenſem in hunc locum ſic ſcribentem: [Hoc in conſuetudinem eſt converſum apud nos, quod quolibet die unum Regulæ capitulum legatur. Immo debet diligenter exponi ad ignorantiam craſſam tollendam omnino. Novitii verò toties debent ruminare legendo, ut totam ex integro ſicut pſalterium mente perfectè ſciant.] Sed & Boherius: [Apud nos, inquit, in capitulo conſuevit legi quotidie, & qualibet die infrà capitulum iſtius Regulæ, exceptis diebus XII. lectionum, & vigiliis feſtivitatum, quibus pronunciatur evangelium homiliæ, ut in vigilia Paſchæ, Pentecoſtes, & ſimilibus. Dividuntur tamen adinſtar pſalmorum prolixiorum, proæmium hujus Regulæ, cap. II. XLIII. XLVIII. LXIII. LXIV. LXV. Conſtitutiones verò Papales bis in anno legi debent, & ſemel in capitulo Provinciali.] Ciſtercienſes in legenda Regula ita ſingula diſtribuebant capita, ut eam quater in anno percurrerent, Dies autem in quibus inchoari deberet explicantur, his verſibus:

Tu Benedicte caput, ſequitur vigilia Baptiſt.
Craſtinus Andochii, tandem feſtum puerorum.

Cùm verò feſtum B. Benedicti transferretur, transferrebatur etiam ipſa Regulæ inchoatio ex libro Inſtit. diſt. *6*. cap. 1.

Regula exponenda. NE QUIS FRATRUM DE IGNORANTIA SE EXCUSET. Ex his poſtremis hujus capituli verbis, rectè omnino Bernardus Caſſinenſis infert, non modo legendam, ſed inſuper exponendam eſſe Regulam; alioquin de ejus ignorantia poſſet ſe aliquis excuſare. Ex certè nonnulla occurrunt in textu Regulæ loca, quæ varios poſſunt ſortiri ſenſus, nec facile, ni exponantur, intelligi queunt. Bernardo lucem prætulerat Hildemarus, [quia, inquit, nihil valet illa lectio, niſi fuerit ejus traditio adhibita.] Hinc congregata Aquiſgrani Synodus decernit, [ut ad capitulum lectio tradatur (id eſt exponatur) Similiter ad collationem, ſi tempus fuerit opportunum.] Et Alcuinus ad fratres Wiremutenſis, & Girwenſis eccleſiæ ſcribens: [Vos verò qui eſtis Patres & Paſtores ſanctæ congregationis, docete diligentiſſimè fraterno amore familiam, quam accepiſtis regendam, omneque bonitatis exemplum in vobiſmetipſis oſtendite; ſæpiuſque Regula S. Benedicti in conventu fratrum propria exponatur lingua, ut intelligi poſſit ab omnibus.] Similiter S. Dunſtanus: [Reſidentibus legatur Regula, vel ſi dies feſtus fuerit evangelium ipſius diei, de quà lectione à Priore, prout Dominus dederit, dicatur.] Et Udalricus de capitulo feriæ V. in Cœna Domini: [Expoſita Regulæ ſententia, jubente Domno Abbate, conſurgit Camerarius.] &c. Denique Johannes Trithenius: [Sicut moris eſt obſervationibus Bursfeldenſibus, cujus unionis & obſervantiæ ſecundùm Regulam S. Benedicti ſumus, paragraphum unum de eadem Regula, quæ nobis capitulariter ter in anno legi conſuevit, fratribus meis

Can. 70. *Epiſt. 49.* *In Concord. cap. 1.* *Lib. 1. c 12.* *Præfat. ad lib. Region. clauſtr.*

ſingulis diebus compellor declarare: ſuper qua ſubit animum colligere, & de ſanctorum promtuariis mendicare, ut loquens habeam ad manum, quod placeat audientibus.] His adde Summorum Pontificum Conſtitutiones. Gregorius IX [Quia, inquit, in multis monaſteriis à paucis intelligitur Regula cùm legitur; præcipimus ut lectio Regulæ, quæ legitur in capitulo, propter minores ſtatim in vulgari exponatur ab ipſo, qui capitulum tenet, vel ab illo cui duxerit injungendum.] Idem habent Clemens V. in ſua Decretali, & Benedictus XII. in ſua Conſtitutione. Hinc Ciſtercienſes Congregationis Reformatæ in Hiſpania, in capitulo generali anni 1557. Ludovico de Eſtrada injunxerunt, ut Commentarios ſuper Regulam S. Benedicti ſcriberet, [quibus Abbates in capitulis privatis ad illam exponendam uti poſſent,] quemadmodum ſcribit Angelus Manriquus in Serie Abbatum Palatiolenſium. Hinc etiam fortè capiendus eſt locus ex Beda in vita S. Cuthberti cap. 16. [Sæpius in cœtu fratrum de Regula diſputans,] &c.

CAPUT LXVII.

Sæc. 2. Ben.

CAPUT LXVII.

De Fratribus in viam directis.

DIRIGENDI fratres in viam, omnium fratrum, vel Abbatis [a] orationi ſe commendent: & ſemper ad orationem ultimam operis Dei, commemoratio omnium abſentium fiat. Revertentes autem de via fratres in ipſo die quo redeunt, per omnes canonicas Horas dum expletur opus Dei, proſtrati [b] ſolo Oratorii ab omnibus petant orationem, propter exceſſus: [c] ne quid fortè ſubripuerit in via [d] viſus, aut auditus malæ rei, aut [e] otioſi ſermonis.

Nec præſumat quiſquam [f] alio referre quæcumque foris [g] monaſterium viderit aut audierit: quia plurima [h] deſtructio eſt. Quòd ſi quis præſumſerit, vindictæ Regulari ſubjaceat. Similiter & qui præſumſerit [i] clauſtra monaſterii egredi, vel quocumque ire, vel quidpiam quamvis [k] parvum ſine Abbatis juſſione facere [l].

[a] al. *orationibus.* [b] Oxon. *loco orationis.* Narb. *loco oratorii.* [c] Oxon. *ne quis*, &c. Conc. Flor. *ne qui fortè ſubripuerint.* Caſſin. *ne cui*, &c [d] Lyr. *viſu, aut auditu.* [e] Narb. *otioſus ſermo.* [f] Hild. Comp. Haeft. *alii.* editi, *aliis.* [g] al. *monaſterio.* al. *monaſterii.* [h] Oxon. *diſcretio.* [i] Flor. *clauſa.* [k] plures mſſ. *parum.* [l] Narb. addit. *vindicta ſubjaceat.*

COMMENTARIUS.

Monachi ſoli in via ſine ſocio ambulare non debent

DIRIGENDI FRATRES IN VIA. Acute Petrus Boherius in utroque Commentario hunc locum exponens, & poſt eum Haefſtenus obſervant, non ſine cauſa pluralem hic à S. Benedicto uſupatum eſſe numerum, quo tacitè ſaltem innueret ſolos extra cœnobium Monachos ſine ſocio fratre progredi non debere. Et certe eam fuiſſe veterum Monachorum diſciplinam patet ex Regula S. Antonii n. 11. ex Regula tertia SS. Patrum c. 8. S. Macarii c. 22. S. Pachomii art. 34. Orientali c. 22. S. Baſilii Fuſ. c. 39. incerti auctoris c. 3. S. Auguſtini c. 12. Tarnatenſi c. 2. S. Iſidori c. 22. ex vita S. Benedicti paſſim, ex vita S. Samſonis, S. Eparchii, S. Gregorii Papæ auctore Johanne Diacono l. 1. c. 11. & ex vita S. Cuthberti c. 11. Hic tamen aliquando cum *uno comite puero* egreſſus fuiſſe dicitur in ejuſdem vitæ c. 12. Hanc diſciplinam ſingulari canone renovavit concilium Aquiſgranenſe ſtatuens, [ut ſoli & ſine alio fratre in via non dirigantur.] Et Gregorius IX, in Conſtitutione pro Monachis Benedictinis his verbis : [Inhibemus quoque diſtrictius ne libera detur Monachis evagandi poteſtas, nec dent clauſtralibus licentiam reviſendi ſæcularia, niſi forte rariſſime, & ex cauſſa rationabili, & ad tempus modicum, matura quoque *ſocietate* eiſdem ad cuſtodiam deputata.] Sane hanc Monachorum conſuetudinem tanti faciebat S. Gregorius, ut Conſtantinum Monachum à fratribus in Abbatem expetitum ideo repulerit, quod peculiaritati ſtuderet, & quia [ad monaſterium quod in Piceni Provincia ſitum eſt, ſolus pergere ſine aliquo fratrum ſuorum præſumſit. Ex qua ejus actione cognoſcimus, inquit, quia ſi ſine teſte ambulat, recte non vivat.] Conſtitutiones Cæleſtinorum præſcribunt, ut Monachi ſine licentia euntes aut ſoli, carceribus tradantur.] Hujus inſtituti cauſſas habes apud Haeftenum lib. 11. tract. 4. diſq. 1.

Lib. 10. *Regiſt. cap.* 22.

Tract. 1. *cap.* 12.

Fratrum orationi ſe commendent.

OMNIUM FRATRUM VEL ABBATIS ORATIONI SE COMMENDENT. Idem habes in Regula S. Iſidori cap. 22. & Magiſtri cap. 66. Ritum explicat Hildemarus his verbis : [Et hoc notandum eſt, ſi longa via vadunt, veluti eſt ad Regem aut etiam in aliquid longe : tunc in capitulum veniet ſive Abbas ſive ceteri quilibet ambulaverint, & ibi coram fratribus manifeſtatur locus quo pergant, & in illo capitulo priùs proſternuntur fratribus, & commendant ſe orationibus, & oſculantur omnes. * Et tunc in oratorio proſternuntur, & ſic vadunt. Si autem non valde longè vadunt, ſolùm modo in oratorio petant benedictionem,] & fratrum orationes, [dicentes orate pro me fratres,] inquit Richardus de S. Angelo. Id autem tam ex Smaragdo, quam ex Hildemaro, & libro Uſuum Ciſtercienſium c. 88. præſtare debebant proſtrati ante altare ſi tempus ferret, alias tantum incurvati :

* Ita Sancto Mauro in Gallias directo S. Benedictus oſculum diſſe legi-

quamvis in Franciæ monaſteriis omni tempore genuflecterent, cum hoc diſcrimine, quod diebus quibus ex eccleſiæ præſcripto genua flectenda eſſent, etiam proſternerentur, aliis minime, quemadmodum teſtatur Hildemarus. Proſtrati vero ex eodem auctore dicebant: [Domine Jeſu Chriſte tu ſcis fragilitatem meam, adjuva me in hoc itinere, quatenus hoc iter obedientiæ meæ valeam orationibus fratrum ſine offenſione peragere.] Preces dicendas ſuper eos habes apud Smaragdum & Haeftenum, paſſimque occurrunt in antiquis libris. Porro hanc petendæ benedictionis legem tanti faciebant Ciſtercienſes, ut qui eadem die reverſuri illam non flagitarent, hos panis & aquæ pænitentia mulctarent, niſi evidenti neceſſitate aut utilitate Ordinis excuſarentur, quemadmodum continet libellus antiquarum definitionum. diſt. 10. c. 2.

CAPUT LXVII. tur in vita S. Mauri n. 29. & S. Placido in Siciliã proficiſcenti in ejus item vita n. 20.

Duo hic reſtant circa Regulæ textum adnotanda, *Omnium fratrum vel Abbatis orationi ſe commendent*, inquit S. Benedictus. 1. Terminus univerſalis *omnium* S. Stephanum Abbatem Obazinenſem movere potuit, ut [in itinere proceſſurus, poſt generalem fratrum benedictionem, etiam infimorum ſe orationibus commendaret.] 2. Particula *vel* quam Menardus aſſerit hic eſſe conjunctivam, ſecundùm Bernardum Caſſinenſem & Boherium disjunctive accipi debet, propter improviſos & inopinatos caſus urgenteſque neceſſitates, quæ conventum congregari non ſinunt, v. g. cum noctè recumbentibus adhuc in lecto fratribus, aut per diem extra monaſterium laborantibus, proficiſcendum eſt: quo caſu ſolam Abbatis benedictionem percipi voluerit S. Benedictus: cujus rei praxim videre eſt in lib. 1. Dialogorum S. Gregorii Papæ cap. 2. ubi de Libertino ita habes: [Erat pro utilitate monaſterii cauſſa conſtituta: expletis igitur hymnis matutinalibus, Libertinus ad lectum Abbatis venit, orationem ſibi humiliter petiit.] *Tom. 4. Miſcel. Bal.*

ET SEMPER AD ORATIONEM ULTIMAM OPERIS DEI COMMEMORATIO OMNIUM ABSENTIUM FIAT. Per ultimam operis Dei orationem Menardus & Cointius completorii collectam intelligunt, non ultimam cujuſcumque horæ canonicæ orationem. E contra Petrus Boherius hunc locum exponens ad verbum *ſemper*, [id eſt, inquit, in omnibus horis canonicis.] Et ita uſus obtinuit non ſolùm apud nos, ſed etiam apud Camaldulenſes & tenaciſſimos Regulæ ad litteram obſervatores Ciſtercienſes, teſte Juliano Pariſio in libro de prima vivendi ratione Ciſtercienſium parte 3. cap. 4. §. 1. Et ratio eſt quod ſicut abſentium miniſterium omnibus in clauſtro remanentibus proficit, par quoque erat, ut totius congregationis orationes abſentibus prodeſſent. Qualis autem eſſet illa commemoratio, S. Pater non explicat: unde & varius ubique uſus obtinuit: de quo vide Haeftenum in lib. 11. tract. 4. diſq. 3. & Menardum hìc. Commemoratio eorum ad opus Dei.

REVERTENTES AUTEM DE VIA FRATRES, IPSO DIE QUO REDEUNT, &c. Ex hoc loco rectè inferunt Commentatores, ſic omnia à viatoribus peragenda eſſe negotia, ut multa adhuc hora revertentes, monaſterium ingrediantur ſaltem ante completorium. Ita Revertantur in monaſterium de die.

CAPUT LXVII. Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis & Boherius in 1. Commentario. Hildemari verba hæc ſunt: [Non dixit S. Benedictus, ipſa nocte qua redeunt, ſed ipſa die, eo quod intentio S. Benedicti fuit, ut in die veniat Monachus, quatenus per omnes canonicas horas ante quas venerit, valeat negligentias ſuas abſtergere: unde pro hac cauſſa in terra noſtra conſuetudo eſt, & debet etiam fieri, ut tali hora debeat venire, ut etiam ad completorium paratus eſſe poſſit, ſi aliis horis non poteſt, ut hoc capitulum valeat implere, ne prævaricator ſuæ profeſſionis exiſtat. Aut certè ſi non poteſt tali hora venire; aut vadit ad manſionem in alterum locum noſtrum, ſi habemus; aut certè ſi hoc non poteſt, tunc maneat ad portam monaſterii in illa nocte, & ibi pro neceſſitate manducare illi præparatur ſicut hoſpiti, aut ſicut poteſt illi præparare, ita tamen ſi non poſſit in alium locum ire ad manducandum. Quod ſi potuerit alium locum habere, inhoneſtas eſt ad portam monaſterii manducare.]

Et petant fratrum orationes. Ab omnibus petant orationem. Hæc oratio fiebat ante commemorationes ex libro Uſuum Ciſtercienſium cap. 78. Boherius tamen in ſecundo Commentario exiſtimat ſolam Abbatis benedictionem ſufficere egreſſis & eodem die reverſis. Qualis autem eſſet illa oratio, habes apud Menardum & Haeftenum lib. 11. tract. 4. diſq. 3.

Propter excessus. Exceſſum hic *tranſgreſſionis lapſum*, interpretantur Smaragdus & Bernardus Caſſinenſis. Sed Hildemaro *exceſſus eſt maximè. ubi non ſponte peccatur, ſed cum improviſu*, ad quem ſenſum inclinat Boherius, ita ut exceſſus non à verbo *excedo*, ſed ab *excido* derivetur. Et hunc eſſe genuinum S. Patris ſenſum verba ſequentia demonſtrant, *ne quid fortè ſubripuerit*, non dicit *commiſerit*, ſed *ſubripuerit*, id eſt, non ſatis advertenti exciderit.

Nec præsumat quisquam aliis referre quæcumque foris monasterium viderit, &c. Idem præſcribunt Regula S. Pachomii art. 34. 48. & 49. Orientalis cap. 23. & Tarnatenſis cap. 2.

Quia plurima destructio est. Ita fere Abbas Pœmen in Patrum apophtegmatis tom. 1. Mon. eccleſ. græcæ: [Si videris ſpectacula & audieris ſermones, noli enarrare proximo tuo: eſt enim bellica ſubverſio.] Id plane agnoverat S. Hugo Epiſcopus Lincolnienſis, qui conciliata inter Angliæ & Franciæ reges pace, & de modo quo inita fuiſſet interrogatus à ſuis Cartuſianis, reſpondit contriſtatus: Rumores audire et referre etsi licet Episcopis, sed non licet Monachis. *Surius in ejus vita cap. 22.*

Quod si præsumserit, vindictæ regulari subjaceat. Ad quem locum ita declarant Caſſinenſes: [Si quis in hoc notabiliter exceſſerit; dicat culpam ſuam in capitulo, & comedat in terra in pane & aqua in refectorio arbitrio Prælati toties quoties contravenerit.] Reverſi tamen omnium rationem Abbati reddere debebant, ut præſcribit S. Baſilius his verbis: [Poſt regreſſum examinet *Regul. fuſ. cap. 44.*

Præpoſitus ex itinere reverſum, quales fuerint rerum contractus, cum qualibus viris negotium habuerit, quos ſermones miſcuerit, quæ fuerint animi cogitationes, an quamvis diem ac noctem in timore Dei tranſegerit, an metu externarum calamitatum perculſus, aut propria ſocordia diſſolutus decretorum aliquid perverterit. Et ſi quid recte administratum fuerit, approbando confirmet: Si vero error quiſpiam irrepſerit, cura ac prudenti doctrina corrigatur. Ita quippe & vigilantiores erunt peregre proficiſcentes fratres propter ſollicitudinem reddendæ rationis, & nos videbimur vitam eorum ne abſentium quidem negligere.] CAPUT LXVII.

SIMILITER ET QUI PRÆSUMSERIT CLAUSTRA MONASTERII EGREDI, &c. Eodem fere modo loquuntur S. Pachomius in Regula art. 36. S. Baſilius in Regulis brevioribus interrog. 120. S. Ferreolus in Regula cap. 20. & S. Iſidorus cap. 22. In concedenda autem iſta licentia Abbas non nimis facilem exhibere ſe debet; ſed ad ſolam monaſterii neceſſitatem, aut piam aliquam utilitatem adtendere. Et tunc tam egredientes, quam revertentes Abbatis benedictionem excipiant juxta veterum Monachorum morem, quem videre eſt in ſexta ſynodo can. 46. in pœnis incerti auctoris apud S. Baſilium n. 1. in Regula S. Fructuoſi cap. 8. in lib. 2. Dialogorum S. Gregorii Papæ cap. 7. & 12. & apud S. Johannem Climacum grad. 4. Hanc autem benedictionem edito ſuper egredientes crucis ſigno dabant, ut patet tum Pœnitentiali S. Columbani, tum ex Ardone in vita S. Benedicti Anianenſis n. 23.

Quod vero S. Benedictus addit *vel quocumque ire*, Menardus id intelligit, [de his qui in via diriguntur, ut tantum ad locum ad quem miſſi ſunt, nec declinando ad dextram vel ad ſiniſtram recta ſe conferant.] Sed omnes Caſſinenſes Commentatores id interpretantur de diſcurſu *intra clauſtra monaſterii*, ut nec vagari per monaſterium ſine Abbatis juſſu liceat. Et certe id non expedit, nec niſi noxium fratribus eſſe poteſt, unde etiam Regula Sancti Pachomii: [Nullus neque ambulandi in *Art.* 47. monaſterio, neque extra murum monaſterii procedendi habeat facultatem, niſi interrogaverit Præpoſitum & ille conceſſerit.] Et Pœnæ *N.* 37. incerti auctoris apud S. Baſilium: [Si quis egreſſus fuerit ad Oſtiarium ſive Janitorem, ſi non permiſſum fuerit ipſi à deſignatis Præfectis, careat benedictione. Si vero egreſſus fuerit ad munitionis proſpectum, excommunicetur.] Vide Regulam SS. Pauli & Stephani cap. 26. & lib. de antiquis Monachorum ritibus cap. 17.

CAPUT LXVIII.

Si fratri impoſſibilia injungantur.

SI cui fratri aliqua fortè gravia aut impoſſibilia [a] injunguntur; ſuſcipiat quidem jubentis imperium, cum omni manſuetudine & obedientia. Quòd ſi omnino virium ſuarum menſuram viderit pondus [b] oneris excedere; impoſſibilitatis ſuæ cauſas ei, qui ſibi præeſt, patienter & opportune ſuggerat, non ſuperbiendo aut reſiſtendo vel contradicendo. Quòd ſi poſt ſuggeſtionem ſuam in ſua ſententia Prioris imperium perduraverit, ſciat junior ita ſibi expedire, & ex caritate confidens de adjutorio Dei, obediat.

[a] Hild. *injungantur.* [b] Hild. cum alio mſ *operis.* Flor. *humeris.*

COMMENTARIUS.

Grave & impoſſibile quid differant.

SI CUI FRATRI ALIQUA FORTE GRAVIA AUT IMPOSSIBILIA INJUNGUNTUR. Duo hìc diſtinguit S. Benedictus, gravia & impoſſibilia; in quibus hoc intercedit diſcriminis, quod gravia ſint dura, difficilia, aut quæ vix fieri poſſunt, niſi cum ſummo conamine: Impoſſibilia verò nullo modo. Ita ferè Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, Boherius, & Turrecremata. Impoſſibilia autem cum Boherio triplicis generis diſtinguere poſſumus. 1. Juris, ut cùm aliquid contra jura præcipitur. 2. Facti, ut alpes ultra mare transferre. 3. Naturæ, ut cœlum conſcendere, aut digito tangere. Vel etiam cum Ambroſio impoſſibilia in quadruplici differentia conſtituere poſſumus. 1. aliquid eſt impoſſibile per naturam v. g. ut avis ſapientiæ diſciplinam aſſequatur aut artem. 2. eſt aliquid poſſibile quidem per naturam, ſed impoſſibile per infirmitatem: ſic impoſſibile eſt infirmo onera deferre robuſti. 3. aliquid eſt impoſſibile per imperitiam, aut impotentiam, ut v. g. Idiota litteras doceat. 4. eſt impoſſibile per definitionem incommutabilis propoſiti, & conſtantis perſeverantiam voluntatis, atque amicitiæ fidem, ut ſi quis contra legem Dei, vota, &c. agere jubeatur. Verùm impoſſibile hoc loco non phyſice, ſed moraliter accipiendum eſſe cenſent Menardus & Caramuel.

Impoſſibilia diverſi generis.

Lib. 4. de Fide cap. 3.

Obedienti nihil difficile.

SUSCIPIAT QUIDEM JUBENTIS IMPERIUM. Nihil omnino dijudicans inter gravia & levia, poſſibilia & impoſſibilia: nihil enim aſperum

aſperum, nihil grave, aut impoſſibile perfectè obedienti; & ut ait S. Baſilius, [qui fideliter & puriter Deum diligit, & certus eſt de retributione Domini, nec ſufficere ſibi putat ea, quæ injunguntur; ſed ſemper augmenta operis quærit, & majora, quàm injunguntur deſiderat, & exoptat, etiamſi ſupra vires eſſe videatur, quod facit.] Unde etiam Caſſianus: [Vera obedientia eſt, quæ quamvis aliquid difficile ei imperetur, nihil tamen diſcutiens ſine aliqua cordis hæſitatione perficere nititur & conſummare quod juſſum eſt; & pro reverentia ſenioris nihil de impoſſibilitate, aut ſtultitia præcepti dijudicat; ſed plena fide ac devotione quidquid dictum fuerit, non tamquam ab homine, ſed tamquam à Deo ſibi ſuſcipit imperatum.] CAPUT LXVIII. *In Reg. à Ruff. tranſl. c. 82.* *Lib. 4. c. 10.*

CUM OMNI MANSUETUDINE ET OBEDIENTIA. Hoc eſt, inquit Hildemarus, [non ſolùm ore dicere non debet ſe nolle, aut non poſſe ſuſcipere; ſed etiam in vultu non debet ſe ſignificare reſiſtere; ut ſicut in corpore oſtendit manſuetudinem, ita etiam in mente.]

QUOD SI OMNINO VIRIUM SUARUM MENSURAM VIDERIT PONDUS ONERIS EXCEDERE, &c. Rectè omnino Bernardus Caſſinenſis ad hunc locum [nota, inquit, ſenſum litteræ; non enim in gravibus ſeu difficilibus dicit excuſationem aliquam ſuggerendam; ſed impoſſibilibus tantùm. Et nota quod illud debet eſſe ita impoſſibile, quod & viribus penſatis & pondere oneris, impoſſibile ſibi verè debeat judicari: onus autem & vires ex parte negotii injuncti, & ex imbecillitate obedientiam ſuſcipientis ſollicita conſideratione penſetur.] Idem habet Boherius in utroque Commentario.

Quinque etiam in hujuſmodi excuſatione S. Benedictus attendi voluit. 1. Ut fiat *Patienter*, hoc eſt cum humilitate, ut loquitur Hildemarus. 2. *Oportunè*, id eſt ſuo loco, ſecretò, non palam. 3. *Non ſuperbiendo*, quaſi reſpuendo quod fuit à majore imperatum. 4. *Non reſiſtendo*, id eſt renuendo in facie ea implere quæ fuerunt juſſa. *Non contradicendo*. alta & aperta voce clamando ea non eſſe facienda. *In excuſatione quinque obſervanda.*

PRIORIS IMPERIUM PERDURAVERIT. Per Priorem hoc loco Menardus intelligit ſeniorem, quem juniori opponit dicens: Sciat junior ita ſibi expedire. Sed refragatur Boherius cum omnibus quas viderim tam antiquis quàm recentioribus Gallicis verſionibus, quæ omnes Priorem hìc interpretantur Prælatum ſeu Superiorem.

SCIAT JUNIOR ITA SIBI EXPEDIRE. [Quaſi diceret, inquit Hildemarus, non pro hoc dimittat obedientiam; quia ſi in illis difficillimis rebus obedierit, hoc ſuæ ſaluti convenit.]

ET EX CARITATE CONFIDENS DE ADJUTORIO DEI, OBEDIAT. Niſi fortè aliquid præcipiatur quod ſit impoſſibile *Juris*, ſive ut loquitur S. Ambroſius, impoſſibile *per definitionem immutabilis propoſiti, & conſtantis perſeverantiam voluntatis, atque amicitiæ fidem.* Hoc enim cùm legi Dei repugnet, ex caritate fieri non poteſt. Ceterùm quidquid aliud præcipiatur, quocumque modo ſit impoſſibile, cum firma ſpe de Dei adjutorio aggrediendum eſt, ut ſi effectus exhiberi nequeat, ſaltem *Lib. 4. de Fide cap. 3.*

CAPUT LXIX. oſtendatur affectus. Præclarè autem hunc in locum exclamat Bernardus Caſſinenſis : [Mirabilis obedientiæ perfectio regularis, quæ etiam ad impoſſibilia ſe extendit, & ſoli Deo relinquitur, quando impoſſibile eſt quod jubetur : Et mirabilis Patris noſtri conſolatio, quæ & ſic expedire dicit, & confidentiam de Dei adjutorio repromittit, cùm dicit ſciat junior ſibi expedire, &c. Cùm Deus ſecundùm Johannem caritas ſit, cùm amanti nihil ſit difficile, Deum in caritate habenti nihil erit impoſſibile, quia juxta Domini vocem, quæ impoſſibilia ſunt apud homines, poſſibilia ſunt apud Deum. Caritas, ut hæc littera explicat, omnia expedire facit ; confidentia in merito Dei parit adjutorium, in operatione impendit.]

CAPUT LXIX.

Ut in monaſterio non præſumat alter alterum defendere.

[a] PRÆCAVENDUM eſt, ne quavis occaſione præſumat alter alium defendere Monachum [b] in monaſterio, aut [c] quaſi tueri : etiamſi [d] qualevis conſanguinitatis propinquitate [e] jungantur. Nec quolibet modo id à Monachis præſumatur : quia exinde graviſſima occaſio ſcandalorum oriri poteſt. Quòd ſi quis hæc tranſgreſſus fuerit, acriùs coërceatur.

[a] Oxon. *recavendum.* [b] deeſt in duobus mſ. *in monaſterio.* [c] al. deeſt *quaſi,* [d] Oxon. Conc. *quavis.* [e] Oxon. *jungatur.* Boher. *conjungatur.*

COMMENTARIUS.

Defendere & tueri quid differant.

PRÆCAVENDUM EST NE QUAVIS OCCASIONE PRÆSUMAT ALTER ALTERUM DEFENDERE MONACHUM IN MONASTERIO, AUT QUASI TUERI. Inter *defendere* & *tueri* ſic diſtinguunt Commentatores, ut *defendere* de aperta & manifeſta defenſione intelligendum ſit ; *tueri* verò de occulta, & callida ; non manifeſta, ſed verbis cooperta : [Sunt enim, inquit Hildemarus, qui palam & manifeſtè defendunt alios ; ut hoc non fiat, dixit *defendere :* Et ſunt alii qui non audent manifeſtè defendere, defendunt ingenioſè cum dulcibus verbis & aliis latenter, cogitantes Abbatem non intelligere ſe cauſſa defenſionis hoc agere, de quibus dixit *quaſi tueri.*] Ita cum Hildemaro Bernardus Caſſinenſis, Nicolaus de Fractura, & Boherius in utroque Commentario. *Tueri* tamen Smaragdo dicitur

ſuſtinere, opem ferre, vel præſid um; & Menardo *plus eſt tueri, quàm defendere*; Magis tamen nonnullis arridebit primus ſenſus; quia S. Benedictus non dicit ſimpliciter *tueri*, ſed *quaſi tueri*, quod callidam defenſionem potius ſignificare videtur. CAPUT LXIX.

Etiamsi qualibet consanguinitatis propinquitate jungantur. Et certè ut optimè hic ratiocinatur Hildemarus, cùm nec proprias voluntates in propria poteſtate ſuis diſcipulis S. Benedictus reliquerit, eoſque etiam impoſſibilia imperanti per omnia obedire velit: [Si ita eſt, ut Monachus pro ſe non audeat quidquam loqui, multo minus pro aliis.] Cui concinit S. Columbanus hìc à S. Benedicto Anianenſi in Concordia citatus. Nullus in monaſterio defendendus.

Nec quolibet modo id a Monachis præsumatur. [Multis enim modis, uti obſervat Hildemarus, fit defenſio: aliquando pro conſanguinitate: aliquando pro patria, quia de una patria eſt: aliquando pro diſcipulatu: aliquando pro amicitia: aliquando pro gula.] Sed nullo modo id à Monachis præſumatur. Defenſio multiplex.

Quia exinde gravissima occasio scandalorum oriri potest. Quia ut ait S. Baſilius: [Non jam correptionem ad emendationem, ſed defenſionem ad confirmandum peccatum ſuſcipit, qui delinquit. Sed & alios ad ſimile provocat malum: ita ut conveniat ei qui peccantes defendit, illud quod dictum eſt: quia ſi non oſtenderitis fructus dignos pœnitentiæ; excidemini, & in ignem mittemini.] Et Orſieſius: [Si Præpoſitus domus aliquem corripuerit ex fratribus, qui ſibi ſubjecti ſunt, erudiens eum in timore Dei, & cupiens ab errore corrigere; & alius voluerit pro eo loqui, & eum defendere ſubvertens cor illius; qui hoc facit peccat in ſuam animam, quia ſubvertit eum qui corrigi poterat, & conſurgentem dejicit in terram, atque ad meliora tendentem mala perſuaſione decipit, errans ipſe, & alios errare faciens. Huic illud aptabitur congruenter: Væ qui potum dat proximo ſuo ſubverſionem turbidam, & inebrians eum: Væ qui errare facit cœcum in via, qui ſcandaliſat quempiam de his qui credunt Deo; expedit ei, ut appendatur ei mola aſinaria ſuper collum ejus, & præcipitetur in mare; quia ſubvertit, ut diximus, ſublevantem ſe, & obedientem tranſtulit ad ſuperbiam, & eum qui in dulcedine caritatis poterat ambulare convertit in amaritudinem, & ſubjectum legibus monaſterii malis conſiliis depravavit, fecitque odiſſe eum, & contriſtari contra illum, qui eum docebat Domini diſciplinam, lites ſerens inter fratres & diſcordias.] *Reg. à Ruff. tranſl. c. 26.* *Doctr. c. 24.*

Quod si quis hæc transgressus fuerit, acrius coerceatur. Hæc verba duobus modis intelligit Hildemarus: [Aut enim in ipſo gradu quo ſtat, durius debet argui, aut certè unum gradum tranſcendere.] Bernardus Caſſinenſis verò: [Ego autem, inquit, puto, quod B. Benedictus vidit ex quantitate delicti pœnam tranſgreſſoribus imponendam, arbitrio relinqui Abbatis hujus impoſitionem pœnæ, ut ſecundùm ægritudinem medicina præſtetur.] Sed Bohetius re- Defendens aliū acrius puniendus.

CAPUT LXX. lata utriuſque expoſitione, ſuam ita exprimit: [Ego autem dico; acrius puniatur, ſcilicet defendens illo, qui deliquit.] Et certè ſi is

C. qui aliorum 24. q. ult. [qui aliorum errorem defendit, multò eſt damnabilior illis qui errant; quia non ſolùm ille errat, ſed etiam aliis offendicula erroris præparat & confirmat;] meritò *acrius* puniendus eſt, qui alios tuetur.

Art. 99. Appoſitè ergo S. Pachomius: [Qui conſentit peccantibus, & defendit alium delinquentem, maledictus erit apud Deum & homines, & corripietur increpatione ſeveriſſima.] Et Regula Orientalis:

Cap. 33. [Si quis errori ejus conſenſerit, & ſecundùm duritiam illius magis conſilium dederit, ut ſe tardius humiliet, ſciat ſe cùm in hòc errore fuerit deprehenſus, ſimili modo culpabilem judicandum.] Denique

Cap. 5. Regula ſecunda SS. Patrum: [Si quis verò de fratribus, vel qui in oratorio ſunt, vel qui in cellis conſiſtunt, ejus errori conſenſerit, culpabilis erit, atque excommunicatione digniſſimus.]

CAPUT LXX.

Ut non præſumat paſſim quiſquam alium cædere. [a]

[b] VETETUR in monaſterio omnis præſumtionis occaſio. Conſtituimus, ut nulli liceat quemquam fratrum ſuorum excommunicare aut cædere; niſi cui poteſtas ab Abbate data fuerit. Peccantes autem coram omnibus arguantur; ut ceteri metum habeant. [c] Infantum verò uſque ad quindecim annorum ætates, diſciplinæ diligentia ab omnibus, & cuſtodia ſit. Sed & hoc cum omni menſura & ratione. Nam in fortiori ætate qui [d] præſumſerit aliquatenus, ſine præcepto Abbatis, vel in ipſis infantibus ſine diſcretione exarſerit, diſciplinæ regulari ſubjaceat;

Tob. 4. quia ſcriptum eſt: *Quod tibi non vis fieri, alio ne feceris.*

[a] Quidam addunt, *aut excommunicare.* [b] al. *vitetur*, editi, *ut vitetur.* [c] al. *infantibus.* [d] Caſſin. Flor. *præſumit.*

COMMENTARIUS.

ÆQALIS utrimque periculi eſt, & tueri nocentem, & perſequi innoxium: unde cùm illud ſuperiori capite prohibuiſſet S. Benedictus; iſtud præſenti capitulo damnat: ubi quod ait in titulo *Paſſim*, Hildemarus interpretatur [leviter, præſumtivè, prout quis vult, vul-

gò, ubique;] Smaragdus [inordinatè, incongruè, & ſine rationis modo;] Boherius [indiſcretè, indifferenter, quandocumque.] Idque ſecundùm Hildemarum tam Abbatem reſpicit, quàm eos quibus excommunicandi, & cædendi poteſtatem fecit, alioſve quoſcumque, qui pro libitu, leviter, inordinatè indifferenterque cædere aut excommunicare debent neminem, ſed omnia cum pondere & menſura facere. CAPUT LXX.

VETETUR IN MONASTERIO OMNIS PRÆSUMTIONIS OCCASIO. Hoc membrum, ut ſcribit Menardus, eſt quoddam generale edictum ad ſequentia ſtabilienda. Correptio non à quibuſvis facienda.

CONSTITUIMUS, UT NULLI LICEAT QUEMQUAM SUORUM EXCOMMUNICARE. Sive propter majores, ſive propter minores culpas.

AUT CÆDERE. Sive per ſe, ſive per alium; aut percutiendo, aut pœnitentiam injungendo.

NISI CUI POTESTAS AB ABBATE DATA FUERIT. [Sive data ſit in commiſſione alicujus officii, cui annectatur correctio fratrum: ſive per ſpecialem delegationem ad aliquem particularem hujuſmodi actum, ut poſt Bernardum Caſſinenſem, & Boherium loquitur Turrecremata. Hæc poteſtas vulgò tribuitur Priori majori, & Subpriori, ſive ut majores noſtri vocabant, Priori Clauſtrali; [hi enim apud nos exercent hoc officium abſente Abbate potiſſimè, inquit Boherius.] Prætereà Decanis, & Senioribus.

Idem cum S. Benedicto decernit S. Ferreolus cap. 21. & meritò quidem: nam optimè arguit S. Baſilius: [Si increpatio medicina eſt, non eſt cujuſvis increpare delinquentem, quemadmodum neque curare ægrotum, niſi alicui ipſe Præpoſitus cum majore cenſura id muneris commiſerit.] *Regul. fuſ. cap. 53.*

PECCANTES AUTEM CORAM OMNIBUS ARGUANTUR. Hildemarus hic alium Regulæ locum objicit, ubi peccantes bina admonitione ſecreta corripi jubentur, non publica. Sed ipſe etiam ſolvit objectionem diſtinguendo inter privata, & publica peccata: Illa ſecretò, hæc publicè coram omnibus emendanda: Unde & hanc periodum cum hac interpunctione ſcribit: *Peccantes coram omnibus, arguantur* ſupple coram omnibus. Ita quoque S. Auguſtinus hunc Apoſtoli locum: *Peccantes coram omnibus arguantur*, conciliat cum illa Matthæi ſententia: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum.* [Ipſa, inquit, corripienda ſunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus. Ipſa corripienda ſunt ſecretè, quæ peccantur ſecretius. Diſtribuite tempora, & concordat Scriptura.] Hunc etiam Regulæ locum de peccatis publicis interpretantur Smaragdus, Richardus de S. Angelo, Boherius, Turrecremata, Matthias Lambertus. Atque ita in Regula Tarnatenſi decernitur, ut [quæcumque abſque teſtibus admittuntur; ſi ad Abbatis notitiam pervenerit, ſecretius emendetur: Si omnibus innotuerit, coram omnibus eſt reus admiſſi criminis arguendus.] Peccantes publicè arguendi publicè. *Serm. 82. de Script.* *Cap. 8.*

CAPUT LXX. Cluniacēſium praxis. *Lib. 3. c. 3.*

Ejus rei praxim videre eſt in antiquis Cluniacenſis monaſterii Conſuetudinibus auctore Udalrico, ubi hæc leguntur: [Sunt adhuc apud nos alia genera correctionis, quæ non ſolùm Domnus Abbas facit, ſed etiam, ſi opus fuerit, Prior. Nam & inde audivi quàm veriſſimè Domnus Abbas dixerit nullam Monachorum eccleſiam dehoneſtari propter quod tale quid committitur ab aliquo fratre; ſed hoc eſſe quod planè faciat ad ignominiam noſtram, ſi quid nequiter committitur, & abſque digna emendatione dimittitur. Idcirco ſi quis de aliquo flagitio divulgatur in populo, in præſentia quoque populi ſolet emendari; ut qui ejus exceſſum cognoverint, cognoſcant & emendationem. Cunctis enim qui videre voluerint videntibus, & maximè in media platea nudatur, ligatur, & verberatur. Et ſi culpa non eſt de gravioribus malis, ſed fortè ut cum aliquo inhoneſtè, & irreligiosè in audientia popularium contenderit: pro hujuſmodi, cùm venerit dies Dominicus ad initium miſſæ matutinalis concurrente populo ad eccleſiam, ſtat ipſe nudis pedibus propè fores eccleſiæ, & unum codicem grandiuſculum tenet in manu; capellum non induit, ut ab omnibus poſſit agnoſci; nemini loquitur intranti, vel exeunti; unus famulus ſemper eſt juxta illum, qui dicat interrogantibus propter quid talis ei pænitentia ſit injuncta, nec recedit inde uſquequo miſſa finiatur.] Vide quæ ſuprà diximus ex Benignianis Conſuetudinibus ad cap. 44. Sed è contra Bernardus Caſſinenſis hìc conqueritur de nonnullis Religioſis, qui [quando aliquis fratrum etiam ſæculares homines ſuo pravo corrumpit exemplo, eum occultè puniunt, vel de uno loco transferunt ad alium locum, & peccatum licèt publicum aut negant mendaciter, aut palliant turpiter: Et qui malo ejus exemplo corrupti fuerant delinquentis, pœnam ignorantes diſciplinæ latentis, magis corrumpuntur, & aſſumunt audaciam faciendi ſimilia, vel etiam majora: contra quos invehitur hac auctoritate B. Benedictus: Peccantes coram omnibus arguantur.]

Pueri uſque ad annos XV flagellandi. *Spelm. tom. 1. concil. Angl.*

INFANTUM VERÒ USQUE AD QUINDECIM ANNORUM ÆTATES DISCIPLINÆ DILIGENTIA SIT. Et etiam ultra ſi non ſint morigerati, ut docet Hildemarus. Et tamen in Excerpto 94. Egberti Epiſcopi Eboracenſis extat canon Roman. & Francor. [Parvulus uſque anno XV. pro delicto corporali diſciplina caſtigetur: poſt hanc verò ætatem quidquid deliquerit, vel ſi furatur, retribuat, ſeu etiam ſecundùm legem exſolvat.]

ET CUSTODIA ADHIBEATUR AB OMNIBUS. Qui diſciplina non indigent, eamque apprimè noverunt: [Neque enim conſequens eſt, ut illi diſciplinam dent, qui indigent diſciplina, & neſciunt diſciplinam,] inquit Hildemarus: hinc etiam Menardus: [Cùm dicitur *ab omnibus*, hoc de Præpoſitis, Decanis, Sacerdotibus, Diaconis, ſenioribus; aliiſque intelligitur, qui ad eam ætatis maturitatem pervenerint, ut tempus, rationem, & modum diſcretæ correctionis cognoſcere valeant. Vel, ut loquitur S. Ferreolus, *ad quos pertinet correctionis*

vel noſſe modum, vel tenere judicium. Nec puto umquam fuiſſe permiſſum iis qui 17. aut 16. immo & 20. ætatis annum vix attigerunt, paſſim pueros cædere.] CAPUT LXXI.

NAM IN FORTIORI ÆTATE QUI PRÆSUMSERIT, &c. Ita S. Aurelianus decernit, ut [frater in fratrem ſi auſus fuerit manum mittere, legitimam diſciplinam accipiat.] Quæ verba tanquam ex concilio Ilerdenſi cap. 7. citantur ab Ivone Carnotenſi 6. p. decreti cap. 292. Sed ea deſumſiſſe videtur S. Aurelianus ex Regula S. Cæſarii ad Virgines, ubi hæc leguntur: [Si fortè, ut ſe habet humana fragilitas, in tantum nefas aliquæ de ſororibus auſæ fuerint, diabolo inſtigante, prorumpere, aut ut furtum faciant, aut in ſe invicem manum mittant, juſtum eſt ut legitimam diſciplinam accipiant.] In Regula verò S. Ferreoli præſcribitur, ut [quiſquis taliter incontinens manibus invenitur, ita ut neſciat ab illicitis temperare; manus illæ, quas erexit in proximum, per longum tempus non ſolùm jejunio, ſed etiam operis aſſiduitate laſſentur, ut deinceps ad Deum leventur in oratione, non cum furore extendantur in fratrem.]

Fratrem in majori ætate cædens ut puniendus.

Cap. 13.

Cap. 24.

Cap. 21.

Ceterùm quod hìc ſtatuit S. Benedictus de pueris uſque ad annos XV. cædendis, confirmatur ex praxi veterum Monachorum, quam videre eſt apud Severum Sulpicium lib. 1. dialog. cap. 5. ubi refert duos pueros, quorum unus XII. alter XV. erat annorum ab Abbate ſuo flagris exceptos fuiſſe, eo quod patratum à ſe miraculum aliis fratribus divulgaverant, ne ſcilicet vana elati gloria perirent.

CAPUT LXXI.

Ut obedientes ſint ſibi invicem.

OBEDIENTIÆ bonum non ſolùm Abbati exhibendum eſt ab omnibus: ſed etiam ſibi invicem [a] ita obediant Fratres, ſcientes ſe per hanc obedientiæ viam ituros ad Deum. Præmiſſo ergo Abbatis, [b] aut Præpoſitorum, qui ab eo conſtituuntur imperio, [c] cui non permittimus privata imperia præponi, de cetero omnes juniores Prioribus ſuis omni caritate & ſolicitudine obediant. Quòd ſi quis contentioſus reperitur, corripiatur.

Si quis autem Frater pro quavis minima cauſa ab Abbate, vel à quocumque Priore ſuo corripiatur quolibet modo; vel ſi leviter ſenſerit [d] animum Prioris cujuſcum-

[a] al. deeſt, *ita*. [b] Conc. *ut Præpoſitorum*. [c] al *quibus*. [d] Caſſin. Narb. Flor. cum quibuſdam mſſ. *animos.... iratos vel commotos*.

CAPUT LXXI. que contra ſe iratum, vel commotum, quamvis modicè; mox ſine mora tamdiu proſtratus in terra ante pedes ejus jaceat ſatisfaciens, uſque dum benedictione ſanetur illa commotio. [a] Quòd ſi quis contemſerit facere, aut corporali vindictæ ſubjaceat; aut ſi contumax fuerit, de monaſterio expellatur.

[a] al. *quod qui contemſerit.*

COMMENTARIUS.

Obedientia invicem exhibenda. OBEDIENTIÆ BONUM NON SOLUM ABBATI EXHIBENDUM EST AB OMNIBUS, SED ETIAM SIBI INVICEM ITA OBEDIANT FRATRES. Eamdem doctrinam tradit Abbas Iſaias in Regula ſua his verbis: [Si habitaveris cum aliquo fratre, eſto cum illo ut peregrinus, nec præcipias illi quidquam, nec te ſuperiorem illi facias, nec præſidenter agas cum illo; etſi præceperit tibi aliquid quod nolles, abſcinde voluntatem tuam, & ne contriſtes illum, ne abſcindatur pax à vobis, & ſcias quod obediens eſt major.] Idem etiam docent S. Baſilius in Regul. brev. interr. 115. S. Dorotheus doctr. 19. Regula Cujuſdam ad Monachos cap. 3. & S. Bernardus ſermone 11. in Cant. *Cap. 30.*

Obedientia tuta ad Deum via. SCIENTES SE PER HANC OBEDIENTIÆ VIAM ITUROS AD DEUM. Præclara ſanè, & digna S. Benedicto ſententia, quæ multos, ſi quibus excitari poſſimus ſtimulis, animos addere debet; neque ſub dubio aliquo obedientem ad Deum iturum promittit, ſed conſtanter, certiſſiméque affirmat dicens: SCIENTES *ſe per hanc obedientiæ viam ituros ad Deum*; quia [ſolis obedientibus æterna ſalus hæreditario jure debetur,] ut ait Petrus Damiani, ſeu quivis alius: unde & S. Fructuoſus in Regula monaſtica communi dicit: [Qui per Chriſtum ad Deum ire deſiderant,... obedientes ſint Abbati uſque ad mortem, in tantum ut nullam propriam faciant voluntatem, ſed Patris.] *Serm. de S. Bened.* *Cap. 5.*

Ordo in obedientia ſervandus. PRÆMISSO ERGO ABBATIS ET PRÆPOSITORUM, QUI AB EO CONSTITUUNTUR IMPERIO. Præpoſitorum nomine S. Benedictus hìc non eos ſolùm, qui ſupra Decanos poſt Abbatem ſunt ſecundi, intelligit; ſed ipſos etiam Decanos, Circatores, Officiales, cujuſlibet artis Præpoſitos.

CUI NON PERMITTIMUS PRIVATA IMPERIA PRÆPONI. Ordo enim obedientiæ exigit, ut primùm majoribus, deinde minoribus pareamus, ut etiam docet S. Auguſtinus his verbis; [Ipſos humanarum rerum gradus advertite. Si aliquid juſſerit Curator, nonne faciendum eſt? Tamen ſi contra Proconſulem jubeat, non utique contemnis poteſtatem, ſed eligis majori ſervire; nec hinc debet minor iraſci, ſi major prælatus *Serm. 62. de Script.*

prælatus eſt. Rurſum ſi aliquid ipſe Proconſul jubeat, & aliud jubeat Imperator, numquid dubitatur iſto contemto illi eſſe ſerviendum? Ergo ſi aliud Imperator, & aliud Deus, quid judicatis?] CAPUT LXXI.

De cetero omnes juniores Prioribus suis cum omni caritate, et sollicitudine obediant. Verùm cùm omni tempore fratres aliquo occupatos exercitio detineat S. Benedictus: nam modò in eccleſia Divinas laudes celebrare, modò in clauſtro lectioni vacare, modò in horto aut alibi labori manuum incumbere, modò in refectorio cibum ſumere, modò in dormitorio ſomno indulgere Regula jubet, nullum prorſus, aut vix ullum temporis intervallum relinquens: quærit hìc Hildemarus qua ratione ſibi invicem fratres obedire debeant: nam ſi fratribus quis obedientiam exhibeat, Regulæ conſequenter denegat; ſi Regulam obſervet, eo ipſo fratribus obtemperare non valet. Hanc ad objectionem tria reponit idem Hildemarus. 1. Omnibus obedit, qui omnibus ſervit, ſive in coquina cibos præparando, ſive in hoſpitio ſupervenienti miniſtrando, ſive in infirmitorio ægrotos curando, & ſic in aliis obedientiis. 2. Qui opere non poteſt, corde ſaltem & voluntate, quam præſertim reſpicit Deus, obedire nihil vetat. 3. In eadem etiam addicti obedientia ſibi invicem obtemperare poſſunt, v. g. cùm pannos lavaturi fratres mittuntur, delicati alicujus fratris hoc ab eo deprecantis pannos ipſe lavare poteſt: Coquinæ officio deputatus, ſocio in hac arte minus verſato aliquid circa coquinæ miniſterium petenti obedire poteſt. Primam, & tertiam reſponſionem proferunt etiam Bernardus Caſſinenſis & Boherius.

Quod si quis contensiosus reperitur, corripiatur. Quem in locum Hildemarus: [Et bene, inquit, cùm obedientiæ fecit mentionem, ſubjunxit: Si quis contentioſus fuerit, corripiatur; quia nulli magis contentio congruit, quàm inobedienti.] Contentioſus autem eidem Hildemaro [eſt ille, qui quicquid agit, ſemper eum murmurio vel detractione agit, ſive cum defenſione mala, atque ingenio.] Secundùm Bernardum Caſſinenſem verò [contentioſus ad inobedientiam attinet; ſed hìc plus importat, videlicet quod non ſolùm obedire contemnit, ſed etiam cum imperante ſuperbè contendit.] At Boherio contentioſus eſt ille, [qui alium incitat ſermonibus duris & contumelioſis, & qui reſpondet mala malum dicenti, vel malè bonum operanti.] Contentioſus quis.

Si quis autem frater pro quavis minima caussa, ab Abbate, vel a quocumque priore suo corripiatur. Hunc locum Boherius in 2. Commentario intelligit de correptione, quæ fit [in capitulo regulari, in quo etiam de more coram cunctis debet proclamari ad culpam, & corripi ad emendam.] At rectius in 1. Commentario dixerat: [Credo hìc loqui de correptione privata, quam Priores omnes poſſunt exercere in junioribus, non de correptione publica, quæ fit verbis, quandoque verberibus in capitulo; nam illam ſolus Abbas, vel cui commiſerit ipſe exercere debet.] Et certè S. Pater

CAPUT LXXI.

hic non loquitur de correptione quæ fit ab Abbate, aut ſolo Priore; ſed de ea quæ fit *à quocumque priore ſuo.*

QUOLIBET MODO. Sive juſtè, ſive injuſtè.

Iratus & commotus quid differant.

VEL SI LEVITER SENSERIT ANIMUM PRIORIS CUJUSCUMQUE CONTRA SE IRATUM VEL COMMOTUM, QUAMVIS MODICE. Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, & Boherius, inter commotum & iratum hoc ponunt diſcriminis, quod iratus dicitur, qui majori inflammatur ira, commotus qui minori.

Satisfactio facienda coram ſe arguente.

MOX SINE MORA TANDIU PROSTRATUS IN TERRA ANTE PEDES EJUS JACEAT IN TERRA, &c. Hæc communis extitit veterum Monachorum praxis, quam videre eſt in eorum paſſim Regulis. In Regula Abbatis Iſaiæ: [Si peccaveris in aliquo, non pudeat te confiteri illud, neque excuſes te mendacio, ſed *genua flecte*, & confitere delictum tuum, & pete veniam, & condonabitur tibi.] In Regula ſecunda SS. Patrum: [Et hoc attendendum fuit, ut frater qui pro qualibet culpa arguitur, vel increpatur, patientiam habeat, & non reſpondeat arguenti, *ſed humiliet ſe* in omnibus.] In Regula S. Macarii cap. 16. ubi eadem leguntur. In Regula S. Aureliani: [Si quis pro qualibet culpa, aut tranſgreſſione Regulæ increpatur, aut diſciplinam accipit, arguenti reſpondere non præſumat.] Clarius in Regula Cujuſdam ad Monachos: [Ad primum verbum diſcuſſionis ſenioris, ſive œconomi, ſive alicujus fratris, venia petenda eſt, & tandiu in terra proſtratus, donec ſenior diſcuſſionem conſummaverit: ſi autem ſenior diſcuſſionem iteraverit, & ipſe veniam iterare debet.] In ſecunda vita S. Comgalli n. 22. [Mos erat in monaſterio S. P. Comgalli, ut ſi quis alium increparet, quamvis ille eſſet culpabilis, aut inculpabilis, ſtatim qui increpabatur genua humiliter flecteret.] In vita S. Eupraxiæ virginis n. 14. quæ ab Abbatiſſa reprehenſa, quod tentationes occultaſſet, [cadens ad pedes Abbatiſſæ dixit: Ignoſce mihi Domina mea, quia confuſa ſum indicare tibi hanc cauſſam.] Apud Ruffinum de quodam Eulalio referentem, quod [cùm argueretur à ſenioribus fratribus, non negabat, ſed proſternebat ſe in terram, & adorans eos ſe dicebat peccaſſe, & negligenter feciſſe.] Idem inſtitutum renovat concilium Aquiſgranenſe decernens, [ut cùm à quocumque Priore ſuo increpatus quis eorum fuerit, *mea culpa* primò dicat; deinde proſternens ſe illius pedibus cum cappa, ſi habuerit, veniam petat: & tunc jubente Priore ſurgat, & unde interrogatus fuerit, rationem humiliter reddat.]

Cap. 24. — *Cap. 7.* — *Cap. 38.* — *Cap. 7.* — *Boll. 10. Maii.* — *Bolland. 13. Mart.* — *Lib. 3. de vit. Patr. n. 29.* — *Can. 13.*

Senior etiã coram juniore ſe humiliet.

Hìc autem quærit Hildemarus, num ad pedes junioris increpantis ſe, ſenior ſeſe proſternere debeat; id enim S. Benedictus non dicit. Reſpondetque affirmativè. Similiter & Ordo converſationis monaſticæ: [Si frater increpatur, vel reprehenditur, aut corripitur à Priore qualicumque, aut ab alio quolibet, vel certè à juniore pro qualicumque re: ſtatim cum ſumma velocitate in faciem cadens veniam poſtulet; quia hæc eadem humilitas Deo exhibetur, non homini; & ſi ex corde fuerit, citò indulgentiam promerebitur.]

Donec benedictione sanetur illa commotio. Quæritit hìc iterum Hildemarus, quid ſi frater iratus, aut commotus humiliato fratri benedicere nolit. Reſpondetque, & ſimul cum eo Bernardus Caſſinenſis, & Boherius, talem per gradus deducendum eſſe, & meritò quidem; nam omnem omnino humanitatis ſenſum exuiſſe oportet eum, qui veniam petenti & humiliato parcere recuſat: hinc citatus hìc à Boherio Fabianus Papa: [Si quis contriſtatus noluerit reconciliari fratri ſuo, ſatisfaciente eo qui contriſtaverit; acerrimis maceretur inediis, uſque dum gratanti animo ſatisfactionem recipiat.] Caput LXXI.

Quod si quis contemserit facere. Scilicet humiliare ſe coram arguente. Satisfacere nolentes ut puniendi.

Aut corporali vindictæ subjaceat. Id quod Hildemarus, & Bernardus Caſſinenſis intelligunt de jejuniis & flagellis, juxta illud S. Fructuoſi: [Procaci, & perſiſtenti, atque per ſuperbiam vel controverſiam deneganti (culpam) amplior & diſtrictior animadverſio, flagellorumque pœna irrogabitur.] Concinit S. Ferreolus c. 2. *Cap.* 17.

Aut si contumax fuerit, de monasterio expellatur. Et tamen ſuperius dixerat contumacem bina admonitione ſecreta primò corrigendum eſſe. At ille locus cap. 23. de contumacia tranſeunte, & corrigibili intelligendus eſt: iſte de perſeverante, quæ nullo modo frangi poteſt. Ita S. Benedictum conciliant Hildemarus, Bernardus Caſſinenſis, & Boherius. [Attamen in iſta expulſione, addit Hildemarus, debet attendi perſona, ſicut ſæpe jam dictum eſt, id eſt ſi jam grandis venerit de ſæculo, tunc debet expelli: Si verò parvus fuerit nutritus in monaſterio, non debet expelli, ſed mitti in carcerem, quia melius eſt ut in carcere ſit, quàm ad ſæculum, id eſt ad pejorem converſationem vadat.] Ita Hugonem olim in Dervenſi monaſterio oblatum, & fuga elapſum Abbas & Monachi [in remoto diverſorio cum ſibi neceſſariis manere conſtituunt,] ut habetur in lib. mirac. S. Berchariii n. 22. His aliqua ex parte conformis eſt Regula Cujuſdam ad Monachos: [Si quis tardior ad veniam inventus fuerit, ſive aliqua verba religioni contraria, ſive pro excuſatione delicti ſui protulerit; mittendus eſt in carcerem, & pæniteat ſecundùm quod judicaverit ſenior, uſquequo corrigatur. Si autem obſtinatus invenitur, ſeparandus eſt à fratribus.] Richardus autem de S. Angelo hanc expulſionem ita intelligit, ut expulſus [ponatur in alio arctiori monaſterio, aliàs daretur vagandi materia, quod eſſe non debet.] Sed loquitur ſecundùm jura recentiora, non juxta priſcum veterum Monachorum morem, qui contumaces de monaſterio exturbabant, ne una ovis morbida totum gregem contaminaret. *Sæc.* 2. *Ben.* *Cap.* 7.

CAPUT LXXII.

De zelo bono, quem debent habere Monachi.

SICUT eſt zelus amaritudinis malus, qui ſeparat à Deo, & ducit ad infernum : ita eſt zelus bonus, qui ſeparat [a] à vitiis & ducit ad Deum, & ad vitam æternam. Hunc ergo zelum, ferventiſſimo amore exerceant Monachi; id eſt, ut honore ſe invicem [b] præveniant. Infirmitates ſuas ſive corporum, ſive morum patientiſſimè tolerent : obedientiam ſibi certatim impendant. Nullus quod ſibi utile judicat ſequatur, ſed quod magis alio. [c] Caritatem fraternitatis caſto impendant amore; Deum timeant : Abbatem ſuum ſincera & [d] humili caritate diligant : Chriſto omnino nihil præponant, qui nos pariter ad vitam æternam perducat.

[a] Conc. *à vitio.* [b] Hild. *pravenientes.* [c] Narb. *caritate fraternitatis caſtum impendant amorem.* [d] Oxon. cum tribus mſſ *humilitate diligant.*

COMMENTARIUS.

Zelus in bonam & malam partem.

SICUT EST ZELUS AMARITUDINIS MALUS, &c. Etſi zelus apud veteres invidiam propriè ſignificet; in ſacris tamen Scripturis, & à SS. Patribus in bonam & in malam partem promiſcuè uſurpatur, ut hìc à S. Benedicto : Ex Hildemaro autem [zelus qui in bono ponitur, intelligitur vis, ideſt amor mentis : & zelus malus intelligitur invidia.] Utrumque verò S. Pater *Philoſophicè*, ut loquitur Bernardus Caſſinenſis, diſtinguit per oppoſitionem unius ad alterum contrarium, [ut unum per aliud poſſit clarius apparere : diſtinguit enim inter zelum bonum, & malum, utriuſque proprietates, & effectus ponens.] Proprietas zeli boni eſt, quod ſit natura ſua bonus; mali malus : [Zelus enim bonus eſt amor virtutum, & horror vitiorum : zelus malus eſt amor vitiorum, & horror virtutum,] ut ſcribit Hildemarus. Effectus zeli boni tres hìc annotat S. Legiſlator. 1. quod ſeparet à vitiis. 2. quod ducat ad Deum. 3. quod vitam æternam conferat. Zeli verò mali duos, 1. quod ſeparat à Deo, 2. quod ducat in infernum.

Proprietates utriuſque.

Et effectus.

Octo zeli boni exercitia.

HUNC ERGO ZELUM FERVENTISSIMO AMORE EXERCEANT MONACHI. Nota quantum in diſcipulis zelum ardere deſideret, qui non ferventi tantùm aut ferventiori amore contentus, ferventiſſimo omnium agi peroptat, cujus exercitium in octo potiſſimùm conſtituit.

IDEST UT HONORE SE INVICEM PRÆVENIANT. En primum zeli boni exercitium, quod velim attendant ii, qui contrariam monaſticæ vitæ honeſtatem contendunt: etſi nolim ſæculares agendi modos in clauſtra transferri, à quibus alienum ſe facere tenetur quilibet Monachus. CAPUT LXXII.

INFIRMITATES SUAS SIVE CORPORUM SIVE MORUM PATIENTISSIME TOLERENT. En ſecundum boni zeli exercitium, quod commendat apud Caſſianum Abbas Johannes his verbis: [Is verè & non ex parte perfectus eſt, qui & in eremo ſquallorem ſolitudinis, & in cœnobio infirmitates æquali magnanimitate ſuſtentat.] Et S. Bernardus: [Omnis in vobis, qui fraternas infirmitates tam corporum, quàm animorum non ſolùm patienter ſupportat, ſed inſuper, ſi licet, & ſi valet, juvat obſequiis, confortat alloquiis, conſiliis informat: ſi hoc non poteſt propter diſciplinam, ſollicitus ſaltem orationibus ſolatiari non ceſſat infirmo: Omnis, inquam, qui talia operatur in vobis, bonum omnino ſpargit odorem inter fratres, & odorem de unguentis optimis. Balſamum in ore hujuſmodi frater in congregatione, monſtratur digito, & dicunt de eo omnes: Hic eſt fratrum amator, & populi Iſrael; hic eſt qui multum orat pro populo, & univerſa ſancta civitate.] Et alibi: [Quibus laudibus dignum, quanto amplectendum putas affectu fratrem illum, qui ſine querela converſans inter fratres, tota ſollicitudine cavet, ne quid in eo ſit, quod ab aliis portari oporteat, & quidquid in aliis eſt oneroſum, patientiſſimè portat.] Vide ejuſdem S. Bernardi ſerm. 36. de diverſis. *Infirmitates fratrum patienter tolerandæ.* *Collat. 19. c. 9.* *Serm. 12. in Cant.* *Serm. 1. de omnib. SS.*

OBEDIENTIAM SIBI CERTATIM IMPENDANT. Præmiſſo tamen Abbatis & Præpoſitorum imperio: en tertium zeli boni exercitium.

NULLUS QUOD SIBI UTILE JUDICAVERIT FACIAT, SED MAGIS QUOD ALII. Ecce quartum, de quo Benedictum Anianenſem laudat Ardo Smaragdus in ejus vita n. 31.

CARITATEM FRATERNITATIS CASTO IMPENDANT AMORE. Et in hoc quintum boni zeli exercitium reponit S. Benedictus; in quo, ut notant Bernardus Caſſinenſis & Boherius, non ſine cauſſa dixit *caſto*, [ut videlicet inordinatum, indiſcretum, carnalem, & immundum, ſeu pollutum compeſcat, & excludat amorem.] Atque ita S Macarius dicebat: [Omnes oportet diligere fratres, cum quibus etiam te confidis videre gloriam Chriſti.] *Cap. 7.*

DEUM TIMEANT. Filiali utique timore, & hoc eſt ſextum zeli boni exercitium.

ABBATEM SUUM SINCERA, ET HUMILI CARITATE DILIGANT. Ecce ſeptimum. Sincera verò caritas dicitur illa, quæ nullo carnali amore, nullo timoris aut remunerationis intuitu corrupta eſt, ſed pro ſolo Dei amore impenditur.

CHRISTO OMNINO NIHIL PRÆPONANT. Dignus eſt enim planè omnibus poſtponi, qui Chriſto aliquid præponit; cùm ſummo

CAPUT LXXIII. & infinito bono nihil ſit præferendum. Et hoc eſt ultimum zeli boni exercitium, quod licet abſque ullo remunerationis intuitu ſit habendum, ſua tamen mercede non caret, quam S. Pater indicat cùm addit.

QUI NOS PARITER AD VITAM PERDUCAT ÆTERNAM. Iſtud *pariter* Commentatores interpretantur *ſimul omnes, nullo excluſo*. Nonnulli codices addunt *amen*, qua de voce Boherius in 2. Commentario: [Gallici quidem hoc *amen* rarò habent, quod tamen bene convenit, cùm finis Regulæ ſit hic verus, quoniam ſequens caput non eſt utique regulare, ſed intentum magiſtri, Regulæque effectum ſummatim indicat. *Amen* itaque hìc optativè ponitur, ut hìc concluſio ejuſdem operis eſſe demonſtretur.] Deſideratur tamen in antiquiſſimo codice Oxonienſi, in Caſſinenſibus, apud Hildemarum, Smaragdum, Haeftenum, atque in aliis mſſ. & editis non paucis.

CAPUT LXXIII.

[a] *De eo quòd non omnis obſervatio juſtitiæ in hac ſit Regula conſtituta.*

REGULAM autem hanc deſcripſimus, ut [b] eam obſervantes in monaſteriis, aliquatenus vel honeſtatem morum, aut initium [c] converſationis [d] nos demonſtremus habere. Ceterùm ad perfectionem converſationis [e] qui feſtinat, ſunt doctrinæ ſanctorum Patrum: quarum obſervatio [f] perducit hominem ad celſitudinem perfectionis. Quæ enim pagina, aut quis ſermo divinæ auctoritatis veteris ac novi Teſtamenti, non eſt rectiſſima norma vitæ humanæ? aut quis liber Sanctorum Catholicorum Patrum hoc non reſonat, ut recto curſu perveniamus ad Creatorem noſtrum?

Nec non & collationes Patrum, [g] & inſtituta & [h] vita eorum; ſed & Regula S. Patris noſtri Baſilii, quid [i] aliud ſunt niſi bene viventium & obedientium Monachorum inſtrumenta virtutum? Nobis autem deſidioſis & malè viventibus atque negligentibus, rubor confuſionis eſt. Quiſquis ergo ad patriam cæleſtem feſtinas, hanc minimam inchoationis Regulam deſcriptam adjuvante Chriſto, perfice: & tunc demum ad majora, quæ ſuprà commemoravimus, do-

a al. deeſt. *de eo.* b Oxon. *in hanc obſervationem monaſterii.* c al. *converſionis.* d Oxon. *noſtra demonſtremus haberi.* e al. *qui feſtinant.* f al. *perducat.* al. *perduxit.* g Conc. deeſt. *& inſtituta & vita eorum.* h al. *vitas.* al. *vita.* i Conc. *amplius.*

ctrinæ virtutumque culmina, Deo protegente, pervenies. [a] CAPUT LXXIII.

[a] Flor. addit *Amen Facienti hac vita erit æterna* Concord. cum quibuſdam mſſ. & Commentatoribus *Facientibus hæc regna patebunt ſuperna*, vel *æterna.* quidam etiam addunt *Amen.* Sed hæc clauſula deſideratur in antiquioribus Caſſinenſium codicibus, eſſeque additam patet ex Hildemaro, qui ſuo Commentario hunc finem imponit: *Explicit Deo gratias. Amen. Explicit traditio quam Hildemarus Monachus expoſuit ſuper Regulam S. Benedicti, & tradidit diſcipulis. Facientibus hæc regna patebunt ſuperna amen.*

COMMENTARIUS.

REGULAM AUTEM HANC DESCRIPSIMUS, UT EAM OBSERVANTES IN MONASTERIIS ALIQUATENUS VEL HONESTATEM MORUM, AUT INITIUM CONVERSATIONIS NOS DEMONSTREMUS HABERE. Ita nimirum de ſe ipſo ſentiebat Pater ſanctiſſimus, ſuoſque diſcipulos in humilitate fundatos atque firmatos eſſe peroptabat; ut Regulam diſcretione præcipuam, ſermone luculentam, quam etiam inter præcipua ejus miracula S. Gregorius recenſet, obſervantes, non abſolutè, ſed *aliquatenus* tantùm honeſtatem morum, aut converſationis initium ſeſe arbitrentur habere. *Lib. 2. dial. c.*

Honeſtatem verò morum in tribus conſiſtere docet Johannes de Turrecremata. 1. In fuga vitiorum, juxta illud S. Ambroſii: [Quid eſt aliud honeſtum, niſi ut fugibilia fugiantur?] 2. In timore, amore, cultuque Creatoris, juxta illud ejuſdem Ambroſii: [Honeſtum eſt, Domine, ut te timeamus, te diligamus, te deprecemur, & honoremus: te enim decet hymnus in Sion.] 3. In diſciplinata converſatione exteriori, ſecundùm illud Regulæ S. Auguſtini: [In inceſſu, ſtatu, habitu veſtro, & in omnibus motibus veſtris, nihil fiat, quod cujuſquam offendat aſpectum, ſed quod veſtram decet ſanctitatem.] *Lib. 1. de Offic. c. 46.* *Ibid. c. 45.* *Cap. 10.*

CETERÙM AD PERFECTIONEM QUI TENDIT, SUNT DOCTRINÆ SS. PATRUM, &c. Appoſitè ad hunc locum Petrus Damiani de Monachorum perfectione differens: [Ad hanc, inquit, profectò agriculturam (cordis) typicè impellebat Joſue filios Joſeph, cùm eis de parvæ ſortis funiculo conquerentibus diceret: Si populus, inquit, multus es, aſcende in ſilvam, & ſuccide tibi ſpatia in terra Phereſæi, & Raphaim, quia anguſta eſt tibi poſſeſſio montis Ephraim. Nam ut rem ad id quod propius adjacet, non incongruè referam, in anguſta ſe montis Ephraim poſſeſſione cohibuit, qui ſola B. Benedicti Regula contentus eſſe decrevit. Sed audi quomodo te ad montem Joſue novus impellat, & ad latiora poſſeſſionum ſpatia feſtinare præcipiat: Regulam, inquit, hanc deſcripſimus, ut hanc obſervantes aliquatenus, vel honeſtatem morum vel initium converſationis nos demon- *Opuſcul. 13. cap. 3.*

CAPUT LXXIII. ſtremus habere: Ecce mons Ephraim. Sed quoniam anguſtam hìc poſſeſſionem eſſe perpendit, mox ad altiora, ſimul & latiora tranſmittit. Ceterùm qui feſtinant ad perfectionem, ſunt doctrinæ Sanctorum, ſive Collationes, & Inſtituta Patrum, &c. quæ quoniam vobis notiſſima novimus, hìc apponere ſuperfluum judicamus.]

Porro doctrinæ SS. Patrum ſecundùm Bernardum Caſſinenſem, & Nicolaum de Fractura: [Magis intelligendæ ſunt per exempla factorum, quàm per ſcripta verborum ;] unde acutè obſervat Boherius *In 1.Comm.* S. Benedictum non in ſingulari, ſed in plurali numero dixiſſe *doctrinæ*; [quia, inquit, quædam doctrina eſt verbalis, quædam autem exemplaris.] Sed Richardus de S. Angelo nulla facta utriuſque doctrinæ diſtinctione, doctrinas hìc intelligit eas [quæ recipiuntur ab eccleſia Romana; & ſunt iſtæ, inquit, In primis Opuſcula B. Cypriani Martyris & Carthaginienſis Epiſcopi, item Opuſcula B. Athanaſii Alexandrini Epiſcopi, item Opuſcula B. Baſilii Cappadoceni Epiſcopi, item Opuſcula B. Gregorii Nazianzeni Epiſcopi, item Opuſcula B. Johannis Conſtantinopolitani Epiſcopi, item Opuſcula B. Hilarii Pictavienſis Epiſcopi, item Opuſcula B. Ambroſii Mediolanenſis Epiſcopi, item Opuſcula B. Theophili Epiſcopi Alexandrini, item Opuſcula B. Hieronymi Preſbyteri, item Opuſcula B. Proſperi religioſi viri, item Opuſcula B. Leonis Papæ ad Flavianum Epiſcopum deſtinata; item Opuſcula atque Tractatus omnium Patrum Orthodoxorum, qui in nullo à S. Romana eccleſia deviaverunt; item Decretales epiſtolæ, quas Beatiſſimi Papæ diverſis temporibus in urbe Romana pro diverſorum Patrum conſolatione dederunt, venerabiliter ſuſcipiendæ ſunt.] Boherius autem inter Catholicos Patres, eccleſiæ Doctores; atque hos inter S. Hieronymum præfert, maximè quoad actus cœnobiticos, utpote qui Cœnobiticam in Urbe, Eremiticam in vaſta Ægypti eremo, Abbatialem in Bethleem vitam peregerit, & præclatè de monaſtica ſcripſerit, præſertim in epiſtolis ad Heliodorum, Nepotianum, Paulinum, & Ruſticum.

QUÆ ENIM PAGINA, AUT QUIS SERMO DIVINÆ AUCTORITATIS VETERIS AC NOVI TESTAMENTI, &c... HOC NON RESONAT, UT RECTO PERVENIAMUS AD CREATOREM NOSTRUM. Iſtud præclarè reſonabat apud Caſſianum Abbas Pynufius, cùm compendioſam ad perfectionem viam demonſtrans, & aſcendentes ad ipſam caritatem, quæ Deus eſt, gradus componens *Lib. 4.c.43.* diceret: [Audi paucis ordinem per quem aſcendere ad perfectionem ſummam ſine ullo labore ac difficultate valeas. Principium noſtræ ſalutis ſapientiæque ſecundùm ſcripturas timor Domini eſt, de timore Domini naſcitur compunctio ſalutaris, de compunctione cordis procedit abrenunciatio, id eſt nuditas & contemtus omnium facultatum, de nuditate humilitas procreatur, de humilitate mortificatio voluntatum, mortificatione voluntatum extirpantur atque marceſcunt univerſa vitia, expulſione vitiorum virtutes fructificant atque ſuccreſcunt,

pullulatione

pullulatione virtutum puritas cordis acquiritur, puritate cordis Apoſtolicæ caritatis perfectio poſſidetur.] Caput LXXIII.

Necnon et Collationes Patrum, et Instituta, et Vitas eorum. Patrum Collationes hìc Commentatores intelligunt eas, quas numero viginti quatuor deſcripſit Caſſianus. Similiter Inſtituta libros duodecim, quos de Inſtitutis renunciantium compoſuit. Per Vitas autem Patrum interpretantur aut eos libros, qui dicta & facta priſcorum Monachorum continent, quos vulgò *Vitas Patrum* appellant, aut etiam acta quorumcumque ſanctorum ſcripta, quorum exempla ad perfectiorem vitam ſegniores haud parum excitant, uti nos docet S. Johannes Climacus his verbis: [Religioſorum Patrum vitæ & virtutes auditæ, ſeu recitatæ, & lectæ, mentem noſtram ad imitandi ſtudium excitant: doctrinæ verò auditio eſt lucerna, quæ pellit tenebras, quæque errantes in viam reducit, cæcutientes illuſtrat.] Certè Gregorius Epiſcopus Turonenſis *Vitas Patrum, & Inſtitutiones Monachorum* Leobardo Monacho, ad Majus monaſterium recluſo direxit, ut eum adverſus tentationes præmuniret. *Grad. 26.* *Greg. Turon. lib. de vit. Pat. cap. ult.*

Sed et Regula S. Patris nostri Basilii. Cæſarienſis nimirum in Cappadocia Epiſcopi, cujus habemus Regulas breviores, & fuſius diſputatas, & alteram ex utriſque conflatam, quàm ex græco in latinum Ruffinus Aquileienſis Preſbyter convertit, cum Monaſticis Conſtitutionibus; quas omnes hoc in Commentario non ſemel citavimus: unde miramur Boherium Baſilii Regulam, de qua hìc S. P. Benedictus, Baſilio cuidam Monacho à Cæſarienſi Epiſcopo diſtincto adſcripſiſſe: nam Regula illa Baſilii Monachi, quam obſervant, ut ait, Orientales cœnobitæ, quamque ipſe multoties citat, haudquaquam eſt alia, ab illis quas ſcripſit Cæſarienſis Epiſcopus.

Quod verò S. Benedictus eum vocat Patrem, & ſuum; non inde ſequitur eum militaſſe ſub S. Baſilii inſtitutis; ſed eum Patrem appellat, vel honoris gratia tamquam antiquiorem, juxta illud S. Auguſtini: [Honorificentiæ cauſſa Patres appellamus eos, qui nos vel tempore vel meritis præceſſerunt; nam illud honoris eſt, quod quotidie ſenibus dicamus *Pater.*] Vel quia, ut ait S. Hieronymus: [Vulgatò ſermone maximè in Palæſtina & Ægypti monaſteriis ſe invicem Patres vocant:] unde Cyrillus Epiſcopus Alexandrinus epiſtolam ad Preſbyteros, & Diaconos miſſam, quæ habetur in actis concili Epheſini inſcripſit *Patribus Monachis.* Vel denique quia nomen Patris præſtantiſſimis eccleſiæ ſcriptoribus, interquos haud erat inferior S. Baſilius, tribui ſolebat, quemadmodum obſervat Haeftenus lib. 2. tr. 1. diſq. 1. *Collat. Carthag 3. cap. 242.*

Similiter quod ſuum nuncupaverit, addens pronomen *noſtri*, hoc ideo maximè fecit, vel honoris atque obſervantiæ gratia, vel quia hic titulus *ſancti Patris noſtri* ſanctorum ac præſertim Monachorum libris ſolet præfigi; ut videre eſt in omnibus S. Baſilii, S. Johannis Climaci, S. Germani Patriarchæ Conſtantinopolitani Operibus: quin etiam ipſi Græci S. Benedicti natalem in ſuo Menologio die 14. Martii ita an-

CAPUT LXXIII. nuntiant: [S. Patris noſtri Benedicti, multorum monaſteriorum Patris, celeberrimi pietate, & miraculorum multitudine illuſtris.]

NOBIS AUTEM DESIDIOSIS, ET MALE VIVENTIBUS, ATQUE NEGLIGENTIBUS RUBOR CONFUSIONIS EST. Ibi, quemadmodum notat Bernardus Caſſinenſis, de tribus nos S. Pater arguit; de deſidia, per quam bonum agere omittimus; de mala vita, per quam peccata committimus; de negligentia, per quam contemnimus, & ſurgere à noſtris iniquitatibus non curamus. Nobis ergo talibus exiſtentibus rubor confuſionis eſt, [ſcilicet legere, & attendere libros Patrum, & facta eorum; quia magna verecundia nobis eſt & confuſio, nomen SS. Monachorum habere, & opera eorum non facere,] inquit Boherius. Vel ut ait Hildemarus Collationes, Inſtituta, & Vitæ Patrum, necnon & Regula S. Baſilii, quæ obedientium & bene viventium Monachorum ſunt inſtrumenta virtutum, nobis deſidioſis ſunt rubor confuſionis, non ſecus ac duobus hominibus, quibus idem labor injungitur, eadem inſtrumenta miniſtrantur, eadem merces promittitur, quod ſtudioſo & diligenti eſt materia laudis, negligenti & torpenti eſt vituperii & confuſionis.

QUISQUIS ERGO AD PATRIAM CÆLESTEM FESTINAS. Rectè *feſtinas*, neque enim lento gradu illuc pervenitur.

HANC MINIMAM INCHOATIONIS REGULAM DESCRIPTAM ADJUVANTE CHRISTO PERFICE. Hic enim probè uſurpare poſſumus illud Orſieſii de Patre Pachomio: [Traditiones Patris noſtri ſcalam putemus ad cælorum regna tendentem:] unde & S. Paldo Abbas, ut fratres in ea, quam arripuerant, paupertate firmaret, dicere ſolitus erat: [Credite mihi fratres, quia Monachus ille, qui in hoc monaſterio perſiſtens uſque ad finem permanſerit, anima ejus æterna ſupplicia nequaquam ſuſtinebit, ſed vitam æternam poſſidebit.]

In ejus vita num. 3. ſec. 3. Bened.

Porro Regulam ſuam S. Benedictus *minimam inchoationis Regulam* nuncupat, vel modeſtiæ, aut humilitatis gratia, vel reſpectu Anachoreſeos, ad quam eſt præludium, vel quia obſervatu facilis eſt, ut fusè differit Haeftenus lib. 2. tract. 2. diſq. 5.

Illud autem quod habet *adjuvante Chriſto*, ex Bernardo Caſſinenſi referri poteſt vel ad præcedens verbum *deſcriptam*, vel ad ſequens *perfice*.

ET TUNC DEMUM AD MAJORA QUÆ SUPRA COMMEMORAVIMUS DOCTRINÆ VIRTUTUMQUE CULMINA DEO PROTEGENTE PERVENIES. Ad majora quæ ſuprà commemoravimus, nimirum initio hujus capitis, doctrinas ſcilicet Patrum, Collationes, Inſtituta, Vitaſque eorum, ac Regulam S. Baſilii; quæ, ut obſervat Bernardus Caſſinenſis, S. Benedictus majora appellat, [quia in ſe continent doctrinæ ſanctitatem, virtutum acquiſitionem, & cæleſtis patriæ culmen.] Richardus de S. Angelo illud *ſupra commemoravimus* refert, vel ad præcedens caput de zelo bono quem debent habere Monachi, vel ad præſens capitulum ultimum: Boherius ad plura alia Regulæ loca; ſed prior noſtra ſententia, quæ eſt Hildemari, magis arridet.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX

RERUM ET VERBORUM.

A

ABBATIS nomine quis intelligendus. 63
Abbatis nomen ſimplici Monacho datum. 63. item Preſbyteris. *ibid.*
Abbas non tam propter bonos quam propter malos inſtitutus. 377
Abbas à congregatione & de congregatione eligendus. 834. *& ſeq.* 839
Abbatis eligendi ſingularis ritus ex Regula Magiſtri. 834.
In Abbatis electione natalium aut antiquitatis non habenda ratio, non tamen omnino poſthabenda. 837
Abbates debent eſſe Sacerdotes. 838
Abbas doctus eſſe debet. 221. 836. 841
Abbati neceſſaria diſcretio. 846
Abbas prudens ſit in correptione. 842. miſericors. 841. in ſe auſterus in alios ſit benignus. 73. fragilitatem ſuam attendat. 843
Abbatis quanta debeat eſſe ſollicitudo erga delinquentes. 377. 380
Abbas de ſubditorum culpis puniendus. 65. 66
Abbas fratribus ſit verus pater. 63. ut ſe gerat erga fratres occultas ſibi cogitationes revelantes. 221. *& ſeq.*
Abbas duplicem curam debet ſubditis. 67
Abbas curam non curationem debet ſubditis. *ibid.*
Abbas temporalia ſubditis debet procurare. 66
Abbas plus proſit quam præſit. 840. ſtudeat plus amari quam timeri. 844. oderit vitia, diligat fratres. 842
Abbas majoris nomen factis impleat. 63
Abbas verbis & exemplis prælucere debet. 68. 69. 71
Abbas præ omnibus Regulam obſervet. 97. 178. 847
Abbas cum fratribus dormire debet: ejus lectus in medio dormitorii. 348. 349. In refectorio cum hoſpitibus reficiat. 725
Abbas à coquinæ officio an eximendus. 442. Certis diebus illam olim exercebat. *ibid.*
Abbas quare officii divini tempus ſignificare jubeatur. 606
Abbas infirmos viſitet. 468. Eorum curam ſuſcipiat, & qualem. 466
Abbatis poteſtas in tribus ſita. 64. imperare ſupra, infra, aut contra Regulam non poteſt. 148. 149
Abbas an poſſit univerſam congregationem à carnis abſtinentia diſpenſare. 533
Abbas in deliberatione capitulari quomodo ſe gerat. 93. fratrum ſententias cum ſenioribus libret. *ibid.*
Omnia cum voluntate Abbatis agenda. 659
Abbatis oratio pro fratribus in quadrageſima jejunantibus. 658
Abbas ſit irreprehenſibilis. 71
Vitia Abbati fugienda. 844
In Abbate reprehenditur nimia temporalium cura. 85 ea tamen negligere debet. *ibid.* nec ſuper decano omnem monaſterii curam rejicere. 342
Abbas non ſit litigioſus. 88. ad placita ſæcularia non veniat ſine conſenſu Epiſcopi. *ibid.*
Abbas vitioſus deponendus ab Epiſcopo. 69. 873. maximè proprietarius. 424
Abbas inducens feminas in monaſterium deponendus. 154. 155. 156. excommunicandus. 154. 156. recludendus in alio monaſterio tribus menſibus in pane & aqua. 154
Abbas non tam numero, quàm virtute fratrum gaudeat. 84
Abbas rationem reddet pro animabus ſibi creditis. 89. 90.
Abbati timendum futurum judicium. 64
Abbates S. B. conſolatur de periculo regiminis. 66
Abbatem ſpernens Deum ſpernit. 68
Sine Abbatibus Regularibus monaſteria tempore Hildemari. 42
Abbatiſſæ nomen Diaconiſſæ datum. 221
Abbatiſſæ juvenculæ non inſtituendæ. 837
Abdicatio triplex. 427
Abnegare ſemetipſum quid ſit. 118
Abnegatio propriæ voluntatis Regulæ Benedictinæ ſcopus. 8
Abſtinentia à carnibus per totam vitam in pœnam fornicationis. 111. & ſimulatarum. 167
Abſtinentiam violantes ut puniendi. 531
Acceptio perſonarum vitanda. 73. quid ſit. *ibid.* in quibus habeat locum. 74
Accipere aliquid ſine Abbatis juſſione vetitum. 425
Actus ſæculi Monachis fugiendi. 127. quare. 127. 128
S. Adalardi attentio ad opus Dei. 330. Singulos Monachos ſuos ſingulis hebdomadis privatim conſolatur. 220
Adoleſcentia. 398
Adulterii varia genera. 110
Ædificia veterum Monachorum ſimplicia. 223. Superba improbantur. *ibid.*
Ægroti & debiles quid differant. 476
Ætatum variæ diviſiones. 480
Ætas & intellectus quid differant. 398
Affectus rerum radicitus amputandus. 422
Affectus alicujus rei, ejuſdem privatione puniendus. 426.
Afflictio multiplex. 12
Africanæ eccleſiæ duodecim pſalmos ad nocturna recitant. 27
Agenda quid. 25
Alcuinus lectionarium primus componit. 272. perraro lacrymas in oratione fundit. 146
Alleluia vox lætitiæ. 300. quam antiqua & celebrata. 298. quid ſignificet. *ibid.* vox eſt hebraica, & cur in eccleſia retenta. *ibid.* quo tempore dicenda. 297. 298. *& ſeq.* ad omnes antipho-

nat & reſponſoria à natali ad Epiphaniam cantata. 301. ſed contra Regulam. *ibid.* In Septuageſima quando deponere cœperint Monachi. 300. Eam retinent Ciſtercienſes, Burſfeldenſes, Ambroſiani & alii. *ibid.* in quadrageſima nullibi cantatur. 299. & quare. 300. tempore paſchali ubique. 299. numquam niſi in Paſcha cantari volebat Vigilantius. 298. omni tempore præter jejunii & quadrageſimæ dies cantant eccleſiæ Hiſpaniæ. 299 ad antiphonas & verſus quomodo addi debeat. *ibidem.*

Altaria diſcooperienda pro admiſſis feminis in monaſteriis. 155

Altarium viſitatio poſt nocturnos. 253. Laudes inter & Primam. 255

Ambroſianum quid. 266

S. Ambroſius Dominicis diebus media nocte ſurgebat. 278

Amen vox optantis, & aſſerentis. 282. ad evangelium nocturnorum recte juſſit reſponderi S. Bened. *ibid.*

Amen ad ſingulas petitiones orationis Dominicæ in Miſſa. 283

Amicitia peculiaris improbatur. 74. 75. peſtis eſt in prælatis. 74. in Monachis punienda. *ibid.*

Amor Dei in nos commendatur. 11

Amoris Dei excellentia, utilitas, neceſſitas. 106

Amoris Dei variæ rationes. 107

Amare Deum homini connaturale. 106

Ab amando Deo nullus excuſari poteſt. *ibid.*

Amoris Dei nulla dantur præcepta. *ibid.*

Amoris Divini modus. 108

Amare Deum ex toto corde, tota anima, tota virtute quid ſit. *ibid.*

ubi Amor eſt, ibi non labor, ſed ſapor eſt. 36. 244

Amor Dei quid in novitiis & Monachis operetur. 37

per amorem Dei amor gignitur proximi. 105

Anacheretæ qui ſint. 42. unde dicti. *ibid.*

Anachoretæ & Eremitæ quid differant. 43

Anachoretæ nullo loco conſiſtunt. 43. Rerum ſupernarum contemplationi deputati. 42. Eorum principes Paulus & Antonius. *ibid.* umbræ Elias & Johannes Baptiſta. *ibid.*

Anachoreſis non ſtatim aſſumenda. 44

Anachoretæ in monaſterio prius probandi. 44. 45. 46. quanto tempore. 45

Anachoreſi quales apti, 46. *Vide* Eremita.

Analogium quid. 270. 271

Analogia tria in monaſterio S. Galli. 271

An boni & mali Angeli ſint hominibus deputati. 209

Angeli hominibus quando deputentur. 209. quomodo opera noſtra Deo nunciare dicantur. *ibid.*

Anglorum Sacerdotum ignorantia ante Dunſtanum. 641.

Anguſta via. 178

Animarum regimen res difficilis. 85

Animarum cura quanto cum tremore habenda. 90

Animalia ad jocum Monachis vetita. 191

Animalia ſexus feminini in monaſteriis Monachorum non alenda. 155

Annona quid. 411

Anni quatuor tempeſtates quando incipiant. 244

Antiphona quid. 266

Antiphona & reſponſorium quid differant. 267

Antiphonas primi compoſuerunt Græci, eaſque ab eis accepit Ambroſius. 267

Laudes privatis diebus ſub una Antiphona cantant Ciſtercienſes. 291

Antiphonæ ſingulis verſibus pſalmorum in nocturnis S. Martini Vigiliis interpoſitæ. 258

Cum Antiphona pſallere quid ſit. 314

Antiquis deferendum. 831

Apoſtolorum collegium prima Monachorum congregatio. 313

Aqua benedicta in eccleſiæ ingreſſu. 255

Aqua benedicta poſt completorium aſperguntur infirmi. 471

Arcam cum clave habere nulli liceat. 431

Argentum aurumve quid eſſet ignorabant plures ex S. Pachomii diſcipulis. 424

Armariolum habere Monachis illicitum. 426

Artes diverſæ ſint in monaſterio. 865. ſed non exercendæ ſine juſſu Abbatis. 733

Artifices alter alterius officinas non intrent. 733. Elati ab arte evellendi & eorum opera ſeparanda. 734.

S. Athanaſii Symbolum. 319

Attentio ad opus Dei. 329. Et in oratione. 145

Avaritia & prodigalitas ex æquo vitandæ. 409. præcipue in Cellerario. 409

Auferenti tunicam pallium dimittendum. 218

Aves habere Monachis vetitum. 191

Auris cordis. 5. Aures audiendi quid. 14. Aures Dei. 18

Aurum & argentum quid eſſet ignorabant plurimi ex Pachomii diſcipulis. 424

Auſteritates vitæ religioſæ mitigant gratiæ interna delectatio. 31. Amor Dei. *ibid.* Noviſſimorum recordatio. *ibid.* Conſuetudo. 32. Regulæ diſcretio. *ibid.*

B

BACULUM deferebant infirmi carnes comedentes. 476

Balnea ſanis tardius concedenda. 474. privata bis aut ter in anno olim Monachis permiſſa. *ibid.* infirmis privata non publica ſunt offerenda. 473

Balnea extra monaſterium petentes moniales habitu regulari privatæ, permittentes excommunicationi ſubdantur. 474

Beatitudinis æternæ præmium. 28

Benedicamus Domino. 290

Benedictio pro maledictione reddenda. 132

Benedictio Lectoris. 488. Servitorum. 457. iter agentium.

Benedictio ante Lectiones nocturnorum quid & quomodo danda. 267

Benedictio poſt evangelium ad nocturnos danda quid. 283. Ab Hebdomadario dicta. 284

Benedictio veſtium novitiorum profitentium 702

Benedictio ab antiquis tranſeuntibus petenda & quomodo. 830

Benedictio pro Collecta. 283. 284

Benedictiones pro hymno trium puerorum. 288

S. Benedictus artiſſimæ vitæ Magiſter. 6. pii Patris & Magiſtri titulum reſpuit. 5

Benedictus Anianenſis lacrymarum dono præditus. 346. Ejus religio in parvis rebus. 364. 409. injuriam ſibi facientibus munera deſtinat. 131. librum de hac ſententia: diverte à malo & fac bonum facere cogitat. 17

De cantico *Benedictus.* 289

S. Bernardi religio in ſumendis in infirmitate ſolatiis. 463. humilis de ſe opinio. 24. tremor de futuro judicio. 138. Converſum quemdam miræ ſanctitatis virum morti proximum durè increpat. 214.

Biberes. 452
Bona noſtra Dei dona. 11. 25. 137. 206. eorum gloria Deo referenda. 24
Bona aliena magis quam noſtra conſideranda. 229
Dum tempus habemus bene operandum. 29
Sub boni ſpecie nonnumquam latet malum. 207
Bonis mali ſemper inſerti. 82. 83
Bonos & malos quomodo reſpiciat Deus. 328
Bracile. 723
Breve quid. 419
Brolius plures de hemina vini Benedictina ſententias refert, nulli adhæret, unde & immerito notatur à Gallico Diſſertatore. 535
Butyrum edere an Benedictinis permiſſum, 531

C

CÆDENS fratrem in majori ætate ut puniendus. 887
Calendæ Novembris Regulæ c. 8. ut intelligendæ. 245
Caligæ. 704. Caligæ ferratæ ſeu clavatæ. 705
Camaldulenſes pſalterium quotidie recitant, tribus hebdomadæ diebus jejunant in pane & aqua, ſilentium inviolabiliter ſervant. 323. Eorum colloquia. 185
Camerarii officium. 416. pecunias ſervabat. 417
Campanarum uſus apud Monachos. 608
Candelæ plures in dormitorio accendendæ. 352. & cur. 354. in aliis etiam locis. 352. à quo accendendæ. ibid. qua hora. 353. accendere negligentes ut puniendi. ibid. quandiu ardere debeant. ibid. poſſunt omnibus decumbentibus extingui. 354
Canonici Regulares & ſæculares omnes uno in loco dormiebant. 348. 349
Canonicis poſt nocturnos dormire prohibitum ſub pœna excommunicationis. 253
Cantica ad nocturnos dicenda Abbas inſtituat. 279
Cantica ad Laudes canit eccleſia Romana. 290. 292
Pſalmi pro canticis ad nocturnos. 280
Canticum & Pſalmus quid differant. ibid.
Cantoris officium eſt lectiones terminare. 285. lectoris officium in refectorio quando obire debeat. 493
Cantus in primitiva eccleſia qualis. 279
Cantum poſt vigilias nocturnas diſcebant majores noſtri. 249. 250. 252. Idque in capitulo. 250. 252
Cantus figurati & muſici improbati. 326
Quis ordo cantandi in choro. 609
Capitale. 722
Capitis decalvatio in pœnam culpæ. 375
ad Capitulum fratres quomodo vocati. 93. Ibi quænam fratribus proponenda. 92. Quomodo Abbas ſe gerat. 93. Qua ratione dent fratres conſilium. 95. 96. Inde quinam excludendi. 92. 95
Cappa quid. 699
Caputium tunicæ aſſutum. 701
Carcer pro excommunicatis. 371. 372. In pœnam fornicationis. 111. loquentis cum femina ſine ſocio. 164. mendacii. 130. murmurii. 435. ſimultatis. 167. proprietatis. 432. 434. verbiorioſi. 192. incorrigibilitatis. 385
Caritas quid ſit. 129
Caritas omnibus ſit æqualis. 78
Caritatis pedibus ad Deum curritur. 14
Caritatem in delinquente confirmare quid. 379
Carnis abſtinentia in Septuageſima. 300
Carnes fruſtatim inciſæ à S. B. prohibitæ. 529
Carnes infirmis, quando & quomodo concedendæ. 475. Et quare. 475. Eis uncias octo per diem concedunt Caſſinenſes. 476
Carnes comedentes baculum deferebant & caput capello cooperiebant. ibid. nec celebrabant nec communicabant. 466
Statutum de comedendis ab infirmo carnibus permiſſivum eſt, non præceptivum. 476
Carnis abſtinentia tam ab infirmis quam à ſanis apud plures Monachos. 477. Hæc quando Cartuſianos obligare cæpit. 477
Quid ſentiendum de his qui abſtinentiam violant, 531.
Latinis objiciunt græci apud eorum Monachi carnibus veſcerentur. 531
Abbas an poſſit diſpenſare à carnis abſtinentia omnes Monachos. 533
Carnes infantibus & ſenibus an ſint indulgendæ. 481. hoſpitibus non miniſtrandæ. 672. 681
Abſtinentia à carnibus per totam vitam in pœnam fornicationis. 111
Carnes ſanctis diebus aliquando concedit S. Iſidorus, 510.
Carnes non edebant Monachi ad Epiſcopatum evecti. 535
Carnes in eremo Camaldulenſi vermibus ſcatent. 478
Cartuſienſes à carnibus etiam infirmi abſtinent, ad id quando obligati. 477. contra facientes ut puniendi. 477
Cartuſienſium cibi quales. 511. olim panem album non coquebant. 519. medicinis raro exceptis cauterio & ſanguinis minutione utuntur. 464. ſingulis annis res ſuas Priori minutatim oſtendunt. 433. diebus Dominicis colloquium habent. 183. domos non recipiunt niſi duodecim Monachorum. 51. lites improbant. 87. Eorum eccleſiæ feminis inacceſſæ. 163
Caſeus Benedictinis an permiſſus. 531
Caſei & ovorum abſtinentia in quinquageſima. 657
Caſtitas virtus angelica. 150. Deo ſimiles efficit. ibid.
Caſtitatis votum in profeſſione Benedictina includi. 761.
Caſtitas qua ratione ſervanda. 151. & ſeq.
Caſtitas in caſtris ſervata. 151
Caſſiani collatio XVII. cenſura affecta, 130
Caſtigandum corpus cum diſcretione. 159
Caſtra à caſtitate dicta. 151
Caſula veſtis monaſtica. 698
Caſuum reſervatio in confeſſione. 605
Cauſari quid. 90
Cellæ variæ acceptiones. 55
Cella Monachi ſepulcrum. 127
Cella optimus doctor Monacho. 171
Cellularum diſtinctio. 341
Cellulis diſtinctis uſi ſunt etiam ex antiquis Monachis aliqui. 350
Cellæ ſingulares deſtructæ. 349. Eas reædificant recentiores. 350
Cellæ ſingulares ſenibus & infirmis conceſſæ. 348
Cella novitiorum à conventu ſeparata. 746
Cella infirmorum ſeparata. 471. qualis eſſe debeat. 472.
Cellas apertas relinquebant S. Geraſimi diſcipuli. 424
Cellæ novæ ſeu monaſteriola ſine licentia Epiſcopi non conſtruendæ. 51
Cellerarii varia nomina. 400
Cellerarii dotes. 402. cujus ætatis eſſe debeat. 202.

Cujus ſcientiæ. 402. à quibus, quando, & quomodo inſtituendus. 401. ex Monachis non ex Laicis eligendus. 400. plures in annos ſuo in officio poteſt continuari. 401. 418. Poſt quatuor annos deponendus. 401. animam ſuam cuſtodiat. 405. Divinis interſit officiis. 406. quotidie communicet. ibid. præcipuam gerat infirmorum curam. ibid. Infantium hoſpitum & pauperum. 407. hoſpitibus in refectorio miniſtret. ibid. à coquina excuſetur. 446. Ejus officia circa coquinæ aut refectorii ſervitia. ibid. Vitia ab eo vitanda. 402. certam ſedem habeat ubi ſemper inveniatur. 453. ejus curæ quæ commiſſa. 403. 404. commiſſorum rationem reddat ſingulis menſibus. ibid. culpas in officio commiſſas publicè confiteatur cum legitur in capitulo Regulæ caput. 31. *de Cellerario monaſterii*. 410. Ejus ſolatia. 412. Piis laicis uti poteſt ad negotia extra monaſterium exequenda. 401

Chartæ in turricula ſervatæ. 417. arcu lapideo contectæ. ibid. Sacrorum vaſorum cuſtodi commiſſæ. ibid.

Chilperici Regis Opuſcula, hymni & miſſæ improbata. 310

Cibi Monachorum quales eſſe debeant. 512. Quid de iis præſcribant antiquæ Regulæ. 510. Quid ſentiant S. Patres. 509. Veterum Monachorum quales fuere. 508

Ciborum condimenta quænam eſſe debeant. 513

Cibi cultiores in Sanctorum feſtis. 122

Ciborum menſura omnibus æqualis. 514. ſed pueris minor. 522. eadem omni tempore. 505. eadem Abbati quæ Monachis. ibid. eadem ſervitoribus quæ aliis. 506. propter majorem laborem augeri poteſt, & quis major ille labor. 521

De ciborum menſura in Quadrageſima nihil definivit S. Benedictus. 504

Ciborum reliquiæ pauperibus dandæ. 122. ſubtrahentes ut puniendi. ibid.

Ante tertiam cibum ſumere Britannis erat religio. 559

Cilicium. 703

Cingulum & funis quid differant. 355

Circatores quando inſtituendi. 649. eorum officium. ibid.

Ciſtercienſes valles humidas ad habitandum eligebant ut ſæpius infirmi mortem præ oculis ſemper haberent. 463. Eorum ſilentium. 181. colloquia 185. cibi quales. 511. piſcibus aliquando utebantur. 507. quomodo tranſigerent intervallum poſt nocturnos. 253. Eorum monaſteria duodecim ſaltem habeant Monachos. 50

Clamor quid ſit. 240

Clamor ſuperbiæ ſignum. 240

Clamor flagello puniendus. 240. 241

Claves officiorum de ſuper altari accipiunt Obedientiarii & ad zonam deferunt. 419

Clericatus amiſſio in pœnam fornicationis. 111. In pœnam furti. 112

Clerici orationem Dominicam quotidie dicere debent. 292. 294

Clerici tribus modis horas canonicas incipiunt. 319

Clericis in judicium vocatis jurare prohibitum, 129

Clericus ebrioſus ut puniendus. 133

Clericis perfectiores Monachi. 316

Clerici fieri poſſunt Monachi. 798

Clericorum aut religioſorum miniſterio uti in refectorio non licet. 440

Clerici pro *Monachi*. 257

Cœli via difficilis. 51

Cœlorum regnum promerentur bona opera. 27

Cœna veterum Monachorum quam modica & quibus indulta. 562

Cœna cum unico pulmento crudo. 501. cum fructibus aut pane tantum. 502. cum unico pulmento cocto. 503. Cœnam per totum annum non faciunt Fuldenſes. 562. Cœnam an conceſſerit æſtate S. Benedictus. ibid.

Cœna Domini Paſcha appellatur. 275

In Cœna Domini nocturnæ vigiliæ in tenebris abſolvendæ. 258

Cœnobitarum origo. 45

Cœnobitæ primi inter Monachos tribus modis. ibid.

Cœnobitica vita eremiticæ præferenda. 56. & ſeq.

In cœnobio omnia eremi & ſolitudinis exercitia poſſunt adimpleri. 59

Cœnobitarum & Eremitarum pugnæ. 47

Cœnobitæ citius à peccato reſurgunt quam Eremitæ. 58

Cœnobitis copioſior in cælo merces. 59

Cœnobitæ non licebat eremum petere niſi de conſenſu Abbatis & fratrum. 48

Cœnobia caſtra. 47

In cœnobio difficilius cadit Monachus. 57

Cœnobia & monaſteria quid differant. 45

Cogitatio hominis Deo confiteri quomodo dicatur. 206

Cogitationes pravæ Abbati revelandæ. 140. 219. Idque mediante Præpoſito. 225

Cogitationes revelatæ perpetuò ſilentio tegendæ. 222

Collectæ in fine pſalmorum. 259

Collationes piæ. 179

Collatio ante completorium an poſt cœnam ſine intervallo facienda. 570. In ea quid legendum & quamdiu. 571. 572. Lectio aliquando exponebatur. ibid. Ei interſunt infirmi, ſed capitulum non ingrediuntur. 471

Collatio de ſcripturis in intervallo poſt nocturnos. 252

Colloquia Monach. an recreationes dici poſſint. 187. Eorum hora apud Benedictinos varia. 183. 184. locus. 186. modus. ibid. 187. Lectio initio colloquii. 186

Colloquii tempore neceſſaria petenda. 187

Colloquium ſecundum apud Cluniacenſes tollit Petrus Venerabilis. 184

Colloquium majoribus noſtris nullum fuit in Octavis Paſchæ, Natalis Domini, & Pentecoſtes, in Rogationibus & feſtis XII. Lectionum. 185

Colloquium diebus feſtis apud Cartuſianos. ibid.

Color veſtium qualis. 707. & ſeq.

Color veſtium apud Benedictinos albus. 709. & ſeq. & alios pleroſque. 710

De veſtium colore non cauſandum. 711

Color niger pœnitentiæ ſymbolum. 709

Caſſinenſium in retinenda veſte nigra pertinacitas. 708

Comedere extra monaſterium antiquis illicitum. 665. Contra facientes excommunicandi. ibid.

Communia in monaſterio omnia. 429

Communio in Regula quid. 824

Communio frequens ad caſtitatem conſervandam. 151

Communio quotidiana. 454. tribus in Ebdomada diebus ibid. diebus feſtis. 453. & ſeq. Dominica & Sabbato. 454. ſemel in menſe. 455. 456. Græci in Oriente ſemel in anno communicant. 454

Communio ad altare majus. 455. erecto corpore.

456. Communicatis panis & vinum oblatum. 494
Communionis euchariſticæ cauſſa conceſſum à ſancto Benedicto mixtum. 495. & ſeq.
Poſt communionem non ſtatim ſumendus cibus. 497
Illuſionem nocturnam paſſi à communione abſtinent. 257
Competentes horæ. 412
Complere aliquid duobus modis dicitur. 313
Orationes ad complendum. ibid.
Completorii varia nomina. 316
Completorio omnes debent intereſſe. 572. Idque obſervabant infirmi. 573
Completorium cum tribus pſalmis cur dicatur. 316
Completorii pſalmi in directum & quare. 317
Compunctio quid. 332
Compunctionis cauſſæ quatuor. ibid.
Concionibus audiendis aut faciendis non exeant de monaſterio Monachi. 872
Publicè concionari non debet Monachus ab Epiſcopo non juſſus. 238
Concupiſcentia in bonam & malam partem. 113
Confabulationes piæ. 179
Confeſſio peccatorum cum lacrymis & gemitu. 146
Confeſſio humilis cogitationum in antiquis Regulis commendata. 219
Confeſſionis de cogitationibus ad Abbatem faciendæ conditiones. 220
Confeſſio triplex in die. 219
An de Confeſſione Sacramentali loquatur S. Benedicti in quinto humilitatis gradu. 219
Confeſſio ſacramentalis in Regula S. Benedicti. 601. quam frequens apud Monachos. 455. 456. 602. quo loco. 603. quo corporis ſitu. 604. cui facienda. 605
Caſuum reſervatio in confeſſione. ibid.
Confeſſiones decaniæ ſuæ audiant Decani. 342
Confeſſiones parentum extra clauſtrum non excipiant Monachi. 115
Secretum in confeſſione violans ut puniendus. 606
Confirmare quid. 456
Congius Farneſianus antiquis Romanorum unciis ex æquo non reſpondet. 536
Congregatio quid ſit. 313. quæ major, quæve minor. 314. Congregatio dicitur ubi tres ſunt Monachi. ibid. In minori ad certas horas ſine antiphona in directum pſallendum. 314. 315
Apoſtolorum collegium prima Monachorum congregatio. 313
Conſilium non conſenſum fratrum in capitulo Abbas requirere ex Regula tenetur, ſed ex jure debet. 94
Conſilium in capitulo quomodo dent fratres. 95. 96
Cum conſilio omnia facienda. 101
Conſilium fratri ut poteſt dare Monachus. 181
Conſuetudo quantum poſſit. 32. aſperitates Regulæ mitigat. 32. 35. 36
Contemnens obedire & Regulam ſervare ut puniendus. 358
Deus quomodo contemni dicatur. 205
Contentio quid ſit. 165. 887
Contentio fugienda. 29
Contentioſi ut puniendi. 165
Contumax qui ſit. 357
Contumax & inobediens quid differant. 358
Convenire pro interpellare. 293
Conventus pro officio. 336
Converſionem differre periculoſum. 29. 30
Converſione morum quid promittatur. 759
Converſi Barbati. 473
Converſi à capitulari deliberatione excluſi. 92
Convivia ſæcularium Monacho vitanda. 583. Lauta Monachis prohibita. 506
Convivia in eccleſia prohibita. 667
Coquinæ officium hebdomadatim exercere commune apud Monachos. 440. & ſeq. Solis junioribus committebant nonnulli. 441. uni dumtaxat Ægyptii Monachi. 441
Infirmi & gravi cura occupati à coquina excuſandi. 441.
A coquinæ officio Abbas an eximendus. 442. Certis diebus illam olim exercebat. ibid.
Coquinæ ſervitium quo affectu exhibendum & excipiendum. 445
Coquinæ vaſa à Cellerario accipienda & quando. 449
Coquinæ hebdomadarii tria obſervent. 444
Pſalmodia in coquina. 445
Coquinæ hebdomadarii & ſervitores diſtincti. 448
Oratio pro coquinæ hebdomadariis qualis, à quibus, & quando facienda. 457. & ſeq.
Coquinæ ingreſſus laicis prohibitus. 439
Coquina hoſpitum & ejus miniſtri. 687. 729. & ſeq.
Coqui Alexandrini monaſterii juges lacrymæ. 445.
Cordis munditia ad orandum neceſſaria. 144. 145
Neceſſaria ad orandum in cordis puritate. 332
Cordis dilatatio juſtitiæ delectatio. 36
Cordis indurati deſcriptio. 14
Coronæ abraſio in pœnam culpæ. 373
Correctionem qui negat, crudelis eſt. 80. 81
Correctio quomodo facienda. 79. 842
Correctio facienda ſuo tempore. 79
Correctio non facienda animo irato & perturbato. 79. 80.
Correctio ſeveritate & manſuetudine temperanda. 80
Correctio ſine perſonarum acceptione facienda. 78
Correptio non à quovis facienda. 885.
Publice peccantes publice corrigendi. Cluniacenſium ea de re praxis. 885. 886
Crapula quid. 522
Crucis ſignum in tentationibus adhibendum. 222
Crucis ſigno ora claudunt Sacerdotes lectum petentes. 262
Crux collocanda ubi debet conſtrui monaſterium, maxime ubi altare. 869
Monachorum eſt crucem ferre. 37
Cuculla quid. 697
Cuculla caſula dicta. 698. cappa. *ibid.* melote. 698. 699. à melote diſtincta. 699
Cuculla major & parva. 700
Cuculla & frocus quid differant. 700. 702
Cuculla ſimplicitatis ſymbolum. 697. 698
Cucullæ figura crucis purpureæ aſſuta. 699
Cuculla ad ſacram communionem percipiendam. 698
Culpa ſubjectorum vitam deprimit prælatorum. 479
De culpis ſubditorum Abbates puniendi. 65. 66
Ad Abbatem pertinet dijudicare de gravitate culparum. 363. graviores quæ cenſeri debeant. 367. quæ leves. 363. Iſtæ non negligendæ. ibid.
Benedicti Anianenſis religio in puniendis levioribus culpis. 364
Cultelli quando ſumendi. 255.
Cultelli Monachorum nocte de latere deponendi. 355
Currendum in via vitæ non ambulandum. 115. 20. 21. curſum hunc tria promovent, & quatuor retardant. 21
Curritur ad Deum pedibus caritatis. 14
Cuſtodia ſui quam neceſſaria. 310

INDEX

Cuſtodes ferramentorum & ſubſtantiæ monaſterii quales eſſe debeant. 415
Cyathi menſura qualis. 544

D

DÆMONES religioſis infeſtiores. 33. præſertim ad opus Dei. 262
Danielis propheria integra ad unicam lectionem recitata. 250
Dare aliquid ſine licentia Abbatis Monacho non licet, etiam pauperibus. 422
Particula *de* interdum negativa eſt. 266
Debiles & ægroti quid differant. 476
Decanus, de nomine Decani. 338
Decanorum nomen Prioribus attributum. 338. 339
Et novitiorum Magiſtris. 338
Decani qui corpora defunctorum ſepeliebant. 338
Decani nomen apud Cluniacenſes inauditum. *ibid.* Illud apud Caſſinenſes abrogavit Cœleſtinus quintus. *ibid.*
Decani apud Canonicos. *ibid.*
Decani in caſtris decem militibus Præpoſiti: in clauſtris decem Monachis. *ibid.* Supra quindecim poſſunt conſtitui. 340. Item ſupra quinque Monachis. 339
Decani de monaſterio eligendi. *ibid.* Quales. 339. 340. A quo. 339
Decani per ordinem non eligendi. 343
Decanorum ordinatio per virgæ traditionem. 340
Decani ad vitam non inſtituendi, nec tamen facile amovendi. 339
Decani plures in annos in ſuo officio poſſunt continuari. 401. 418
Decanorum dotes quales. 342
Decani ſint docti. 343
Monaſterium per Decanos ordinandum. 853
Decanorum munia. 340. *& ſeq.*
Decani junioribus in dormitorio permixti. 342
Decani nocte vigilant in dormitorio. 351
Decani villarum proviſores ſub Magno Priore. 338
Decani in omnibus Abbati ſubjecti. 340
Decani incorrigibiles poſt trinam correptionem deponendi. 343
Decanorum officium apud Monachos an diu viguerit. 338
Decimæ monaſteriorum pauperibus datæ. 125
Dedicatæ recens eccleſiæ ingreſſus feminis per novem dies permiſſus. 555
Defendere & tueri quid differant. 882
Defendens alium in monaſterio ut puniendus. 883
Defenſio multiplex. *ibid.*
Defendens alium acrius puniendus. 883
Delicati Monachi perſtringuntur. 512
Deliciæ corporales. 119. quare non amplectendæ. *ibid.* iis uti quomodo oporteat. 120
Delinquentium in quibuſlibet rebus ſatisfactio. 598. *& ſeq.*
Deſidia inobedientiæ. 8
Deſidia ad opus Dei notatur. 329
Detractio quid. 136
Detractio vulpibus comparata. 135. item locuſtis. 136. viperæ. *ibid.* lanceæ qua Chriſti latus perforantum. *ibid.* ſpinarum aculeis. *ibid.*
Detractor eſt homicida. 110
Detractio tres occidit. 136
à detractoribus quam ſollicitè cavendum. 137
Detractio ut punienda. 136
Qua ratione malum de alio dici ſine detractione poteſt. 137
Devotio in B. Mariam Virginem ad caſtitatis tutelam. 152
Deus bonorum operum auctor. 25
Deo totus homo conſecrandus. 27
Dei præſentia. 206. quam efficax. 140
Deus quomodo ubique præſens. 329
Deus bonos & malos quomodo reſpiciat. 328
Dei aures & oculi. 18. 328
Deus quomodo triſtari dicatur. 11. Quomodo iraſci. 12
Dei patientia. 26. Ad pœnitentiam nos adducit *ibid.*
Deus diſcernit homines opere non genere. 78
Deo gratias vox apud Monachos & Chriſtianos olim uſitata. 863
Verſum *Deus in adjutorium* ad initium curſus Divini inſtituit S. Benedictus. 261. Quam apte præmittitur operi Dei. 262. Ad laudes an dicendum. 287
Diaboli etymon. 22. non poteſt no[illegible]e, niſi volenti. 22
Diaconus & Subdiaconus ad miſſam communicant. 455
Diaconus poſt ſuſceptum ordinem rediens ad uxorem ut puniendus. 111
Diaconiſſæ nomen Abbatiſſæ datum. 221
Dies boni, dies mali. 17
Digeſtus quis. 248. 149
Dignitates fugit humilis Monachus, ambit ſuperbus. 225
Dilatatio cordis juſtitiæ delectatio. 36
Diligendi amplius meliores in operibus bonis. 75. 76
Dilectionis ſuavitas. 36. 36
Diſcebant memoriter ſcripturas veteres Monachi. 269
Diſciplina regularis quid ſit. 99
Diſciplinæ variæ acceptiones. 72. 794
Diſciplina pro flagello. 100
Diſciplinarum uſus apud Camaldulenſes. 323
Diſciplina in pœnam mendacii. 530. ſcurrilitatis. 591. ſilentii violati. 188. ſimultatum. 168
Diſcipuli perfecti quinam. 180
Diſcipulorum tria munia. 6
Diſcretio in corporis maceratione. 119
Diſcretio mater virtutum. 846. Abbati neceſſaria. *ibid.*
Diſpenſatio quæ legitima. 98
Divionenſium Monachorum mira caritas in pauperes. 124
Docentis tria munia. 6
Doctores orthodoxi & nominatiſſimi qui. 272
Dolus quid. 17. 22
Dolus ubi eſt, caritas non eſt. 128
Dominicæ diei prærogativæ. 277
Dominica die pietati vacandum. 650
Dominica die temporius ſurgendum ad vigilias ſed hoc tantùm æſtate. 258. 277
Dominicis diebus nocturnæ vigiliæ ad uſque auroram productæ. 257
Dominicis diebus an dormiendum poſt nocturnos. 256. *& ſeq.*
Dominicus Loricatus novem pſalteria ſe ſcopis cædendo recitat. 324
Domini & ſervi ſecundùm Diogenem quid differant. 76
De verſu *Domine labia mea aperies*, nocturnis cur præmiſſus. 262. cur ter repetitus. *ibid.*
Domni appellatio quibus competat. 829
Donatio ſolemnis quid. 775. Donatio ſuper altare

delata

...delata. 776
Donatiſtæ pſalmos humano ingenio elaboratos cancinunt. 322
Dormire una hora Monacho ſatis eſſe cenſet S. Arſenius. 259
Veteres Monachi omnes uno dormiebant in loco & quare. 347. 348. Item Canonici Regulares. ibid. 349
Veteres Monachi dormiebant aut humi, aut in ſtratis junceis, aut in ciliciis. 347
Veſtiti dormiant Monachi, & quibus induti veſtibus. 354. 355. & quare. 356
Sine pedulibus dormiebant Ultramontani Monachi. 704
Juniores ſenibus permixti dormiant. 356
Abbas cum fratribus dormire debet in dormitorio. 348. 349
Dormire poſt vigilias antiquis Monachis inſolitum. 252. Et quare. 254
Dormientes poſt nocturnos à celebratione miſſarum privati. 252. excommunicati. ibid.
Dormire poſt nocturnos diebus Dominicis an licitum. 256. & ſeq.
Dormire poſt nocturnos infirmis permiſſum. 252
Dormire poſt nocturnos ab aliquibus permiſſum. 254
Dormiendi poſt nocturnos uſus apud Benedictinos quam antiquus. ibid.
Dormire poſt laudes aliquando permiſſum. 256. Sed præſertim minutis. 255
Dormitorii utenſilia furto accipiens ut puniendus. 112
Dormitorii candelas coquinæ hebdomadarii accendunt. 352
Dormitorium nocte obſeratum. 616
Dormitoria Gemmeticenſis monaſterii. 351
Dormitorium Monachorum hoſpitum juxta oratorium. 689
Dura, contraria, & injuriæ quid differant. 213
Duri corde. 82
Dux in via vitæ habendus aliquis. 174

E

Ebrietas ut punienda. 548
Eccleſiæ ſupellectilis quam vilis eſſe debeat. 268
Eccleſiæ vaſa ſacra in gratiam pauperum vendita. 123. 124
In Eccleſia ſummum ſilentium. 193. 194. 667
Eccleſia extra tempus officii clauſa. 668
Eccleſiæ feminarum viris inacceſſæ exceptis Presbyteris pro miſſarum celebratione. 156. 157
Eccleſiæ Monachorum feminis inacceſſæ. ibid. & ſeq.
Convivia in Eccleſia prohibita. 667
Eccleſia pro monaſterio. 412. v. Oratorium.
Ob reverentiam S. Edmundi Pontiniacenſis eccleſia feminis Anglis aperta. 164
Egredi è monaſterio quinque ex cauſſis quis poteſt. 387
Elatio de bonis operibus fugienda. 23. 24
Elationis quatuor ſpecies. 166
Elatorum opera ab aliarum operibus ſeparanda. 734
Elatio & ſuperbia quid differant. 403
Electio quid. 400
Eleemoſynæ largæ Monachorum Ægyptiorum. 120. Benedictinorum. 121. 123
Eleemoſynæ ad portam monaſterii non dandæ. 125. Eas diſtribuere ad quos ſpectat. 124
Eleemoſynarum varia genera. 125
Eloquia ſancta. 179
Emendatio peccatorum. 547
Emendatio vera quæ. 389
Emere & vendere Monachis S. Martini non licebat. 424
In Epiphania Domini tertia noctis hora ſurgendum. 308
Epiſcopi quomodo ſalutandi. 677
Epiſcopos & feminas æqualiter vitabant veteres Monachi. 164. 225
Epiſcopi pſalterium ſcire tenebantur. 270. ignorantes non ordinandi. ibid.
Epiſcopus miſſas in monaſterio Monachorum celebrare prohibetur. 154. 157
Epiſcopis etiam in judicium vocatis jurare prohibitum. 129
Ab Epiſcopo deponendi Abbates vitioſi. 69
Epiſcopi Monachi facti. 794
Epiſcopi ex Monachis carnes non edebant. 531.
Epiſtolæ. *Vide* litteræ.
Eremitæ & anachoretæ quid differant. 43
Eremitarum ordo bipartitus. ibid.
Eremiticæ vitæ præferenda cœnobitica. 56. 57. 58. 59. 60
ab Eremo ad cœnobium tranſitum laudat & ſuadet S. J. Climacus. ibid.
Eremiticam vitam ambit ſuperbus Monachus. 233
Eremita perfectionem difficilius aſſequitur. 59. Facilius cadit. 57. Tardius reſurgit. 58
Multi acquiſitas in cœnobio virtutes perdiderunt in eremo. ibid.
Eremitæ ſuperbiæ obnoxii. 59
Eremiticam vitam non prohibuit S. Benedictus. 47. Sed non erat licita niſi de conſenſu Abbatis & fratrum. 48. alicubi cum ſola Abbatis permiſſione. ibid.
Eremitæ certis diebus ad monaſterium veniebant. 44
Eremitarum & cœnobitarum pugnæ. 47
Eremitæ in Monte-ferrato & Voſago. ibid. *Vide* Anachoretæ. 4
Evangelium ad nocturnos quare legendum. 281. A quo, & quomodo cantandum. ibid. An poſſit à feminis legi. ibid. Cum honore & tremore audiendum eſt. ibid. Et quidem à ſtantibus & quare. 282
Euchariſtia remedium contra carnis tentationes. 152
Eulogiæ variæ acceptiones. 692
Evocatio quid. 204
Excæcatione aliquando puniti delinquentes Monachi. 374
Excitandi fratres cum eccleſiæ campana. 246
Quæ ſatisfactio tardius ad nocturnos excitantium. 288
Excommunicari eſt tradi ſatanæ. 369
Excommunicatio quibus de cauſis incurenda. 357
Excommunicatio pro detractione. 136. Pro ſomno poſt nocturnos. 252. Pro verbo turpi. 111. Pro violato ſilentio. 188. Pro proprietate. 426
Excommunicatio proprietariorum à Priore & ab omnibus Sacerdotibus. 435
Excommunicatio Abbatis feminas in monaſterium introducentis. 154
Excommunicatio trium menſium in pœnam mendacii. 130
Excommunicationis formula. 360
Excommunicatio quæ à S. Benedicto præſcripta. ibid.
Excommunicatio pro gravioribus culpis de qua Regula S. B. an ſit Cenſura eccleſiaſtica. 368
De ſatisfactione excommunicatorum. 587
Excommunicatus ſacrum ordinem recipere aut exercere non debet. 370
Excommunicati pro gravioribus culpis ab omni fratrum conſortio & colloquio ſeparati. 371. Incarc...

cerati erant. 371. Opus aliquod in carcere exercentes. 372. Pane & aqua refecti. 373
Vaſa quibus utitur excommunicatus frangenda aut pauperibus eroganda. 592
Excommunicatæ moniales curſum in alia eccleſia cantabant. 595
Excommunicatio pro levioribus culpis qualis ſit. 364
Excommunicati pro levioribus culpis nec miſſam celebrabant, nec ad eam offerebant. 364. Soli comedebant.
Communicantes cum excommunicatis excommunicandi. 374
Communicare cum excommunicatis quando licet. 376.
Communicare cum excommunicatis quinque modis aliquis poteſt. 375
Pro excommunicato defuncto miſſa non debet offerri. 369
Oratio pro excommunicato. 380
Excommunicatus cum conſilio fratrum abſolvendus. Et quo ritu. 588
Excommunicati pro levi culpa quomodo ſatisfacerent. 593. *& ſeq.* quomodo abſolvendi. 593
Theodoſius junior a Monacho excommunicatus. 370
Exemplis & verbis Abbas prælucere debet. 68. 69. 71
Verba movent, exempla compellunt. 70
Exemplo pravo ad peccatum alios impellens homicida eſt. 110
Exemtiones monaſteriorum ab Epiſcopi juriſdictione improbatæ, ſed à SS. Patribus propugnatæ. 839. *& ſeq.*
Expulſio e monaſterio apud veteres Monachos communis. 384. quomodo fieret. *ibid.*
Expulſio e monaſterio ad tempus. *ibid.*
Crimina pro quibus ejiciendus Monachus. 387
Expulſio in pœnam clamoris. 141. fornicationis. 111. furti. 112. murmurationis. 135. proprietatis. 432 violati ſilentii. 188. verbi otioſi. 192. ſimultatis. 167. contumaciæ. 891. loquens cum femina ſine ſocio expellendus. 164
Gradus ad expulſionem. 582
Expulſi ſub cura Epiſcopi manebant. 384
Extenſio manuum in oratione. 146. 268
Extremitas quid. 224

F

FACILIS ac promtus quid differant. 239
Falſi fratres. 218
Falſidicus tribus perſonis obnoxius. 113. quomodo puniendus. *ibid.*
Feminæ hoſpitio non recipiendæ. 671. *& ſeq.* Eis tamen extra clauſtra monaſterii poteſt obſequium exhiberi. 672
Feminas ad colloquium non admittebant veteres Monachi. 164. Niſi forte præſente ſocio. *ibid.* Et ab illis remoti. *ibid.*
Solus cum femina loquens ut puniendus. *ibid.*
Feminis in monaſteriis Ciſtercienſium admiſſis altaria diſcooperienda, officium in eccleſia non cantandum. 155
[F]eminini ſexus animalia in monaſteriis Monachorum non alenda. *ibid.*
[In] monaſterio S. Faronis incluſæ feminæ. 43. *Vide* [Mu]lier.
Femoralium uſus qualis apud Monachos. 719
Feriæ quid & unde dictæ. 291
Feriales pſalmi ad nocturnos in feſtis an dicendi. 296
Fermentum in bonam & in malam partem. 64
Ferramenta monaſterii quid. 414
Ferramentorum cuſtodes quales eſſe debeant. 415
Ferula feriendus qui tarde venit ad officium. 581
Feſta ſanctorum cur celebrentur. 295
Feſtivitates & ſolemnitates quid differant. *ibid.*
Feſtivitates præcipuæ quæ per totum mundum celebrantur. *ibid.*
In feſtivitatibus ſanctorum vigiliæ ut celebrandæ. 296
In feſtivitatibus an pſalmi feriales ad nocturnos dicendi. *ibid.*
Feſta de ſanctis trium lectionum nulla præſcribit Regula. 297
Feſta trium lectionum tota æſtate non habent Ciſtercienſes. 275
in SS. Feſtis cibi cultiores. 122
Feſtis diebus an debeat augeri pulmentariorum numerus. 503. In præcipuis feſtis augebant noſtri majores. 521
Fides ſine operibus mortua. 19. 20
Fidem ſæculo ſervare quid. 49
Domeſtici fidei qui. 674
Filii ſanctorum qui eorum imitantur exempla. 4
Finire & complere aliquid duobus modis dicitur. 313
Flagellatio clamoris pœna. 140. mendacii. 130. proprietatis. 432. fornicationis. 111. furti. 112
Flagellandus qui ſolus cum femina loquitur. 164
Infantes quo ritu flagellandi. 597
Focus communis in hieme à quo accendendus. 450. Tria de foco obſervanda. *ibid.*
Silentium in foco communi. 194. 195
Fontis Avellani Eremitæ duo quotidie pſalteria recitant. 328
Foras exire de clauſtro ſine Abbatis benedictione, quam ſigno crucis dabat, illicitum. 879
Foras vagari Monachis non expedit etiam pro viſitandis parentibus, aut pauperibus ægrotis, pro audiendis faciendiſve concionibus, pro peregrinationibus, immo pro procurandis rebus monaſterii. 871. *& ſeq.*
Foras prodiens Monachus cadaver putridum extra ſepulcrum. 127
Fornicationis diverſa genera. 110
Fornicatio qua ratione punita. 111
Frangentes aliquid ut puniti. 599
Froccus & cuculla quid differant. 700. 702
Fructuum refectio æſtate ad nonam, hieme ad veſperam. 515
Fugitivi etiam olim requiſiti. 396. 397. Revertentes quo ritu & ſub quibus pœnis recipiendi. 389. *& ſeq.* Separati à conventu manebant. 394. Habitu monaſtico privati. *ibid.* Qui tamen eis poſtea conceſſus eſt. *ibid.* omni officio per triennium privati. 393. ultimo loco collocandi. 388. poſt tertiam fugam revertentibus poteſt aditus denegari. 395. aut receptis debet habitus auferri. 396
Fugitivi de cella aliqua quomodo recipiendi. 389
Res à fugitivis acquiſitæ ad monaſterium pertinent. 394.
Fuldenſis Baſilica feminis inacceſſa. 162. 163. Uni S. Liobæ aperta. 162. Fulmine icta propter admiſſas in ea mulieres. 163. S. Bonifacii corpore ditata. *ibid.*
Funis & cingulum quid differant. 355
Furti varia genera. 113
Furtum ut punitum. 112

G

S. GALLI Monachorum modeſtia ad opus Dei. 330
Incluſæ apud S. Gallum. 43
Gaufridus Abbas S. Albani capſam pretioſam S. Martyris in gratiam pauperum diſcooperit. 124
Gaufridus Vindocinenſis fornicatorem Monachum ut punivit. 111
Gehenna expaveſcenda. 138
Generale & pitrantia quid. 444. 511
Geneſis liber infra unam hebdomadam lectus ad nocturnas vigilias. 259
Genuflectio ad orationes operis Dei. 336. 661
Gladius Monachis ferre prohibitum. 356
Verſus *Gloria Patri* à quo inſtitutus. 263. Modus illum exprimendi varius. 264. ejus appendix à quo addita. *ibid.* nonnulli de illius uſu. 265
Gloria Patri in fine pſalmorum dici an inſtituerit S. Hieronymus. 265
Gloria Patri quibus in reſponſoriis debet dici. 271
Ad *gloria Patri* ſurgendum & inclinandum. 279
Gloria in excelſis Deo ad Laudes. 290
Tranſire per gradus quid ſit. 99
Græci ſemel in anno communicant. 454
Granatarius ſub Cellerario. 412
Grandimontenſes infirmi & ſani abſtinent à carnibus. 477
Grandimontenſes Monachi cedunt loco potius quam litigare. 87
Grandimontenſes quibus diebus communicent. 455
Graphium quid; quis illius uſus. 725
Gratiarum quatuor genera. 24
Gratiarum actio poſt refectionem in eccleſia. 584
Gravia & impoſſibilia quid differant. 880
S. Gregorius Scripturas ad nocturnos legi in eccleſia Romana inſtituit. 275. Libros ſuos in Job ad nocturnos legi improbat. 272
Grex inquietus quis. 66. 67
Gregis inobedientis pœna. 68
Guillelmus Abbas Divionenſis ſacram ſuppellectilem in gratiam pauperum vendit. 125
Guillelmus epiſcopus Bituricenſis carnes etiam infirmus numquam comedit. 477
Gulaquinque modis nos tentat. 234
Gyrovagi variis nominibus appellati. 53
Gyrovagorum inſtabilitas. 54. cur ternis fuit quaternis tantum diebus in monaſteriis hoſpitantur, 54. 55. A monaſteriis ſunt rejiciendi. 56. Eorum miſerrima converſatio. 55. Sunt deteriores Sarabaitis. 55. Eorum artes diverſæ. 53. gulæ ſunt addicti. 54. 55

H

HABITUS monaſticus proprietario auferendus. 452. Fugitivo reverſenti. 594
Hæretici hoſpitio non recipiendi. 671
Hebdomadarii coquinæ & ſervitores diſtincti. 443
Hemina vas parviſſimum. 546
Hemina diverſa pro regionum varietate. 538. Benedictina qualis. 535. *& ſeq.* Secundum Menardum, 536. Secundum Diſſertatorem Gallicum & Nicolaum Bravum. *ibid.* Secundum Mabillonium. *ibid.* Romana in tota Italia an recepta fuerit tempore S. B. 542. Diſſertatoris Gallici auctoritates & rationes non probant heminam Romanam ad S. Benedictum perſevaraſſe. 539
Hemina tres capiebat calices. 537. 538. 543. 544 Apud Caſſinenſes in duas menſuras diviſa erat. 545. Quam ab eis recepit Carolus Magnus. 537
Error Diſſertatoris de mutatione heminæ per Monachos factæ. 542
Brolii de hemina ſententia à Diſſertatore Gallico non ſatis intellecta. 535
Hemina cerviſiæ duplex ubi vinum deeſt. 545
Hemina quibus ex cauſis poſſit augeri. 547
Henrici Imperatoris coronam in gratiam pauperum frangit S. Odilo. 124
Hirſaugienſis monaſterii cellæ circa clauſtrum. 351
Homicidium multiplex. 110
Homicidium quali pœnitentia expiandum. *ibid.*
Homo cur erecto corpore creatus. 138
Homo pretium regni cœlorum. 27
Totus homo Deo conſecrandus. 27
Honeſtas morum quid. 895
Honeſtiores animi qui. 81
Honor quid ſit. 114. Ex quadruplici motivo exhiberi poteſt. *ibid.* virtuti tribuendus. 77. Congruus unicuique hoſpiti exhibendus. 673
Honorandi omnes homines. 113
Honores onerant. 343
Honorius Papa Scripturas ad nocturnos legi inſtituiſſe creditur. 275
Horæ inæquales in eccleſia per duodecim ſæcula. 247
Horas inæquales obſervant Ciſtercienſes uſque ad annum 1429. 247
Hora noctis octava in Regula S. B. ut intelligenda, 246. 247. 248.
Hora duodecima ſeu media nocte ſurgebant majores noſtri ad vigilias Dominicas. 278
Horæ competentes & incompetentes quid. 182. 412. 650.
Horarum canonicarum numerus varius apud Monachos. 301. *& ſeq.*
Horas canonicas tribus modis incipiunt Clerici. 319
Quænam myſteria horis canonicis colantur. 305
Horarum canonicarum inſtitutio improbata. 304
Oratio pro hora canonica. 313
Hortulanus ſub Cellerario. 412
Hoſpitalitas commendatur. 670. quibus exhibenda. *ibid. & ſeq.*
Chriſtus in hoſpite ſuſceptus. 673
Hoſpitibus qualis exhibenda humanitas. 681
Hoſpiti occurrendum à Priore vel à fratribus. 674
Hoſpites quomodo ſalutandi. 678. 690
Oſculum pacis hoſpitibus offerendum & quare. 676
Hoſpites ſtatim ad orationem ducendi & quomodo. 675.
Prior cum hoſpitibus ſedeat. 678. vel docti Monachi. 679
Lectio coram hoſpite legenda, quando, ubi, & quomodo. *ibid. & ſeq.* Nunc tota intererat congregatio ſi hoſpes eſſet ignotus. 680
Jejunium propter hoſpitem frangendum. 683
Hoſpitibus manus & pedes tam Abbas quam cuncta congregatio lavet, & quomodo illud ſit intelligendum. 684
Hoſpitibus an carnes miniſtrandæ. 681. *& ſeq.*
Hoſpitibus etiam Principibus communes Monachorum cibi exhibiti. 682
Hoſpites cum Abbate in refectorio fratrum excipiendi. 715. *& ſeq.* Eiſque miniſtret Cellerarius. 407
Hoſpitibus ſine permiſſione non loquendum. 689. *& ſeq.*

Hoſpites ſeu peregrini Monachi quandiu cupiunt retinendi, ſed ad communem monaſterii regulam seducendi. 800. paucis poſt eorum adventum diebus. 54
Hoſpites die ac nocte divinis intererant officiis. 678
Hoſpitum coquina. 687. Ejus miniſtri. 688
Hoſpitia Monachorum, divitum, & pauperum diſtincta. *ibid.*
Hoſpitum dormitorium. 801
Hoſpitum Monachorum dormitorium juxta oratorium. 689
Hoſpites & peregrini quid differant. 725
Hugo Princeps Abbas S. Martini Turonenſis. 160
S. Hugo fratris ſui interfectorem habitu monaſtico induit. 130
Humiliatio coram arguente ſe. 890
Humilitas quid ſit. 200
Humilitatem in quo conſtituant SS. Patres. 227. 228.
Humilitas magnum aliquid. 202
Humilitatis culmen quid. *ibid.*
Humilitas cordis. 231. 232
Humilitas regiam præfert dignitatem. 202
Humilitati inclinat ſe divina majeſtas. *ibid.*
Humilitate ad ſumma creſcimus. 203
Humilitas ex dæmonibus angelos facit. 202
Humilitas via ad caritatem. 243
Humilitate caſtitas ſervatur. 152
Humilitas etiam corpore exhibenda. 241
Humilitatis probatio cogitationum revelatio. 219
Humilitatem fucatam noluit S. B. 231
Humilitatis gradus à Caſſiano mutuatus eſt S. B. 203
Caput ex Regula S. B. de Humilitate quanto habitum in pretio. 200
Hymni Ambroſiani dicti. 266
Hymnos ab Ambroſianis accipiunt Ciſtercienſes. 266
Hymnos, &c. S. B. mutari non permiſit, ſed tantum pſalmos. 322
Hymni ad minores horas mutati. 320
Hymnus Angelicus ad Laudes. 290

I

JEJUNIUM amandum. 120
Jejunium conſervandæ caſtitati inſervit. 151
Jejunium perfectum in pane & aqua. 505
Jejunii dies præcipui quinam. 683
Jejunium regulare apud Benedictinos quo die incipere debeat. 564
Jejunium quadrageſimale in Septuageſima inceptum. 299
Jejunium in pane & aqua in quadrageſima. 505. 656. 657.
Jejunium IV. & VI. feriæ. 559. apud Monachos inviolabile & quare. 560. quamdiu perſeveraverit. 561. à Benedictinis æſtate relaxatur, ſed à Græcis hactenus ſervatur. *ibid.*
Jejunium feria VI, etiam tempore Paſchali. 559
Jejunii relaxatio tempore Paſchali. *ibid.* diebus Dominicis. 565. & in præcipuis feſtis. 566. propter hoſpitem. 683. pro ſenibus & infantibus. 481
Jejunium omnibus imponendum pro fratre tentato. 221
Jejunium in pane & aqua tribus in hebdomada diebus Camaldulenſes obſervant. 323
Jejunium in pane & aqua in pœnam ebrietatis. 133. violatæ abſtinentiæ. 531. 532. proprietatis. 434. violati ſilentii. 188. præſertim in locis vetitis. 194. In pœnam detractionis. 136. mendacii. 130. loquenti cum femina ſine ſocio. 164. pro admiſſis feminis infra monaſterii clauſtra. 154. 156. In pœnam fornicationis. 111. item furti. 112. homicidii. 110. ſimultatum. 167
Jejunium triduanum in pœnam ſcurrilitatis. 191. ad menſam loquentibus. 491
Jejunium imponendum iis qui ſcripturas memoriæ non mandant. 269
Jeſus Chriſtus vita cordis. 17
Ignorantia regularis diſciplinæ ruina. 644
Illecebra unde dicta. 55
Illuſionem nocturnam paſſi à communione abſtinent. 257
Imbecilles qui. 445
Immenſitas Dei impugnata. 327
Imperare contra, ſupra, aut infra Regulam Abbas non poteſt. 148. 149
Improbus quis. 82. 361
Inclinatio ad Gloria Patri qualis eſſe debeat. 279
Incluſi infra & extra monaſterium. 43
Feminæ in monaſteriis virorum incluſæ. *ibid.*
Incluſi & incluſæ ſub regimine Abbatis vivebant. 44
Incluſarum clauſulam benedicens obſerabat Epiſcopus. *ibid.*
S. Iſidorus recluſionem prohibet. 60
Incorrigibiles acrius puniendi. 382. incarcerandi. 385. tandem ejiciendi. 383
Increpationes ſort Monachorum. 214
Increpatus ab alio etiam Juniore genua flectat nihil dicens. 890
Increpantur viri pii & ſancti ſine mendacio. 214
Sub increpationis velo virtutes Monachorum teguntur. *ibid.*
S. Bernardus Converſum miræ ſanctitatis virum morti proximum dure increpat. *ibid.*
Qui plus indigent humilientur. 436. tanto quis plus elongatur à Deo, quo plus indiget. *ibid.*
Indiſciplinati triplicis generis. 80
Indurati cordis deſcriptio. 14
Infantium nomine qui intelligendi in Regula S. Benedicti. 480
Infantum & ſenum qualis cibus. 481. jejunium ſolvant. *ibid.*
Infantum in choro delinquentium ſatisfactio. 597
Infantes quo ritu flagellandi. *ibid.* *Vide* Pueri.
Inferni deſcriptio. 28
Inferni meditatio excitat ad boni proſecutionem. *ibid.*
Infirmitatis utilitas. 561
Infirmitatis ratio conſideranda eſt in diſtributione neceſſariorum. 415
Infirmis ut Chriſto ſerviendum. 410
Infirmi patienter portandi. 445
De infirmorum cura quid præſcribant antiquæ Monachorum regulæ. 459. Hanc curam ſuper omne commendat S. Benedictus. 460
Infirmorum qualem curam Abbas ſuſcipere debeat. 466
Infirmi quatuor ex cauſſis viſitandi. 126
Infirmos viſitare cujus ſit. 125. 468
In infirmorum viſitatione quid obſervandum. 125
Infirmi ſpiritualiter viſitari quomodo poſſint. 126
Infirmorum leges antiquæ. 469. Infirmi miſſam audiebant quotidie. *ibid.* eccleſiæ ſacramentis præmuniebantur. 466. carnibus veſcentes nec celebrabant nec communicabant. *ibid.* ſed peccata ſua confitebantur. 471. canonicas horas ſuis temporibus recitabant. 469. ſervientium ſibi manibus ſuſtentati

tam die quam nocte ad officium regulare veniebant. 468. in lecto minimè decumbentes officium regulare in oratorio infirmitorii horis ſolitis ſimul recitabant. *ibid.* alioquin coram decumbentibus recitabatur. 467. poſt nocturnos dormire permittebantur. 252. aqua luſtrali poſt completorium aſpergebantur. 471. pias lectiones ab aliis auſcultabant. *ibid.* Etiam lectionem Regulæ & collationum foris capitulum. *ibid.* Eis quantum legeretur ad menſam. 485. Diſciplinam ibi eamdem quam conventus in refectorio ſervabant. 469. ſilentium ut ceteri ſervabant. 470. Sed de neceſſitatibus ſuis infirmario vel aliis loqui poterant. *ibid.* obediebant infirmario. 464. obedientias ſuas non curabant. 471. delinquentes corrigebantur. 461. 468
Infirmorum querelæ de rebus quatuor. 461. in lecto languentibus, nulla lex in cibo aut in verbo. 471. eis nihil denegetur. 406. 479
Infirmis carnes concedendæ. 475. ab his tamen abſtinere licitè poſſunt. 477. carnes edentes baculum & capellum olim gerebant. 476. eis uncias carnis octo per diem concedunt Caſſinenſes. *ibid.*
Infirmi oblata remedia recuſantes cogendi ſunt. 462. noxia petentes non audiendi. 464. nimis pretioſa aut inſolita remedia non quærant. 462. 463. à parentibus non petant remedia. 465
Infirmi pro levi infirmitate non quærant ſolatia. 464
Infirmis qualis opera aut ars injungenda. 651
Infirmi & gravi cura occupati à coquina excuſandi. 441
Infirmis cellæ ſingulares conceſſæ. 348. & quales. 472.
Infirmorum cella qualis olim in monaſterio S. Galli. *ibid.*
Infirmi à cella infirmorum non recedebant. *ibid.*
Infirmorum oratorium in quo jacentes miſſam audire valeant. 468
Infirmitorii locus ubi Fratres defunguntur. 193
Silentium in infirmitorio. 193. 194
Infirmorum curam præcipuam gerat Cellerarius. 406
Infirmis ſerviant Monachi non laici aut Canonici. 463
Infirmis ſervitor deputandus, quem elegerint. *ibid.*
Infirmis ſerviebant vicibus ſanctimoniales. *ibid.*
Infirmis ſervientium merces copioſa. 465
Infirmi ſervientes ſibi non contriſtent. 467
Infirmi ſanitati reſtituti ut redirent in conventum. 478
Quibus infirmis vinum fuerit conceſſum. 534
Infirmi in Monachos an recipiendi. 740. 741
Infirmitates ſive corporum ſive morum patienter tolerandæ. 893
Ingenuus quis. 76
Injectiones manuum prohibitæ. 891
Inimicus noſter quis dicendus. 131
Inimici quam nobis utiles. 132
Inimico quid debeamus. 131. 132
Inimici cur diligendi. *ibid.*
Oratio pro inimicis. 166
Inimicitias exercentes ut puniendi. 167
Iniquitas pro cogitatione prava. 207
Initia vitæ religioſæ difficilia. 32. 35. 36
Injuria duplex. 131
Injuriæ patienter tolerandæ. *ibid.*
Injuriæ cum amore amplectendæ. 215
Injuriis probatos tantum ad Sapientiæ ſtudium admittunt Athenienſes. 131
Dura, contraria, & injuriæ quid differant. 213
In his tota abit vita monaſtica. 214
Inobedientiæ deſidia. 8
Inobediens ut puniendus. 358. 359
Inobedientis gregis pœna. 68
Inquietudo duplex. 67
Inquietus grex quis. 66. 67
Inſtrumentorum cuſtodes apud antiquos inſtituti. 415
Caput de Inſtrumentis bonorum operum Regulæ totius compendium. 104. quanto apud veteres fuerit in pretio. *ibid.* perperam tributum Clementi. 105. difficultas de titulo hujus capitis ſolvitur. *ibid.*
Interiores animæ cogitationes Abbati revelandæ. 219. Hujus revelationis conditiones ex parte confitentis. 220. In ea ut ſe gerat Abbas. 221. 222
Interrogatio quadruplex. 238
Intervallum poſt nocturnas vigilias ut tranſigendum. 249. Et ubi. 253. Quantum eſſet æſtate. 260
in Intervallo inter Laudes & Primam quid agendum. 254. *& ſeq.*
Interulæ Benedictinis non permiſſæ. 709
Invidia vitanda. 456
Invitatorii pſalmi varia nomina. 265
Invitatorium quomodo dicendum. 266. in partibus Gallicanis æſtate dicebatur ſine cantus modulatione. *ibid.*
Joci improbantur maximè in Monachis. 141. honeſti non vetiti. 192
Jonas Monachus S. Pachomii poſt annos in monaſterio octoginta quinque tranſactos infirmorum locum ignorat. 464
Ira Dei. 12
Ira & iracundia quid differant. 128
Ira ut punienda. *ibid.*
Iratus & irritatus quid differant. 12. Item iratus & commotus. 890
Iſaiæ Prophetia infra ſex privatas noctes ad vigilias lecta. 259
Itinera Chriſti. 20
Iter agentes librum ſeu breviarium ſecum deferre debent. 664
Iter agentes quomodo ſuum recitarent officium. 661
Iter agentes eodem die ad monaſterium reverſuri foras non comedant. 665. contra facientes excommunicandi. *ibid.*
Itineri ſolum ſine ſocio fratre ſe committere Monachis illicitum. 876. Et niſi petita fratrum benedictione. *ibid.* aut ſaltem Abbatis ſi tempus urgeat. 877.
Iter agentium facienda commemoratio ad omnes horas operis Dei. *ibid.*
Iter agentes ad monaſterium revertantur de die. *ibid.* fratrum orationem petant, & foris viſa vel audita ſilentio tegant. 878. Omniumque rationem Abbati reddant. *ibid.*
Judicia juſtitiæ Dei quæ. 305
Judicium extremum pavendum. 65. 138. Illud Abbati frequenter incutit S. Benedictus. 65
Jugum Chriſti quam ſuave. 38
Jurare Monachis prohibitum. 129. etiam in judicium vocatis. *ibid.* item Epiſcopis, Preſbyteris, & Clericis. *ibid.* laicis monaſteriorum defenſoribus. *ibid.*
Juramentum Monachorum *crede mihi*, vel *certè*. 130
Quare non jurandum. 129
Juramentum ut puniret S. Auguſtinus. *ibid.*
Juſtitia quid. 22
An Juſtus illæſa veritate maximis peccatoribus inferiorem ſe poſſit prædicare. 228. *& ſeq.*

K

Kyrie eleiſon quomodo dicendum. 274

L

Labor manuum improbatus. 618. ab hæreticis damnatus. 632
Vvicleſus non laborantes Benedictinos apoſtatas facit. *ibid.*
Qua ratione labore manuum viventes veri Monachi dicantur. 617
Labor quando incipere debeat & quamdiu durare. 612. 619. *& ſeq.*
Quibus potiſſimum laboribus vacarent veteres Monachi. 623. *& ſeq.* præſertim Benedictini. 625. *& ſeq.*
Labor manuum ad opus Dei. 258
An teneantur Monachi ad laborem manuum. 612. an ab eo poſſint diſpenſari & ſtudiis applicari. 627
Laborem manuum non eſſe eſſentialem ſtatui monaſtico. 628
Laborem manuum plures non exercuerunt. 629
Quare veteres Monachi ſtudiis laborem prætuliſſe videantur. 631
Laborantes Monachos non laborantibus abſolutè non præfert S. Auguſtinus. 634
Ex apoſtolis Paulus & Barnabas ſoli poſt adventum Spiritus ſancti laborabant manibus. 643
Labor infirmis qualis injungendus. 651
Ciborum menſura propter majorem laborem augeri poteſt, & quis major ille labor. 524
Ubi amor non eſt labor. 244
Lac Benedictinis an permiſſum. 530
Lacrymarum ſimilitus. 146
Læna quid. 721
Laici clauſtri miniſteria agere prohibentur. 438. 439. ingredi coquinam Monachorum illicitum ſub pœna graviſſima in permittentes. 439. Item & refectorium cum præparatur. *ibid.* Immo ipſum monaſterium niſi habitu monaſtico indutis. *ibid.* 440
Lampas in dormitorio cur accendenda. 352. quo accendenda. 352. qua hora. 353. accendere negligentes ut puniendi. *ibid.* Quamdiu ardere debeat. 353. poteſt omnibus decumbentibus extingui. 354
Lampas oratorii noctu in dormitorium deferenda ſi paupertas exigat. *ibid.*
Lampades ſeptem in dormitorio accendebant olim Caſſinenſes. 352. Quinque Pariſienſes S. Germani, præter alias quatuor aliis in locis. *ibid.* Quatuor Croylandenſes cum tribus aliis in clauſtro & & unam in capitulo. *ibid.*
Lampades eccleſiæ extinctas accendat Sacriſta ante primum nocturnorum ſignum. 246
Sine laterna novitii & juniores Monachi noctu non incedunt. 352
Laudes incipiente luce dicendæ. 257. & quare. ibid. Laudes aſtate nocturnis conjunctæ. 259. privatis diebus ut dicendæ. 290. *& ſeq.*
Laudes pro tribus ultimis pſalterii pſalmis. 288
Deus ore & corde laudandus. 305
Laudes non ſunt appetendæ. 145
Lectiones ſanctæ libenter audiendæ. 142
Lectiones ſanctæ quales. *ibid.*
Lectio omiſſa propter laborem. 617
Lectiones unde deſumi debeant ad nocturnos. 271. An neceſſario debeant eſſe ex ſcriptura. 273. Scripturas non legebat eccleſia Romana ante S. Gregorium. 272
Lectiones ad nocturnos ex libris bibliothecæ dictæ. 284. apud veteres Monachos quam prolixæ. 258. 259. pridie à cantore terminabantur. 285. vel ad nutum Abbatis finiebantur. 284. idque quo ritu. 285.
Lectiones ad nocturnos terminat Carolus Magnus. *ibid.*
Lectiones de Paſſionibus Martyrum. 273
Auctorum nomina, quorum homiliæ legebantur in nocturnis, ante Pauli Diaconi tempus non legebantur. 273
Lectiones ad nocturnos aliquando breviatæ, aliquando protractæ. 284. duodecima in nocturnis producenda ſi nondum lux advenerit. 258. ſingulæ à ſingulis dicendæ. 270. unicam ad nocturnos æſtatis cur præſcripſerit S. Benedictus. 275
Lectiones tres ad nocturnos tempore Paſchali. *ibid.*
Lectiones tres ad nocturnos in feriis II. IV. & VI. quædam monaſteria legunt. *ibid.*
Lectio brevis ad 2. nocturnos à quo debeat legi. *ibid.*
Lectiones breves memoriter dicendæ. 275. 316
ad Lectiones nocturnorum candelam quis provideat. 270.
Lectio ad laudes qualis. 289
Lectiones publicè recitandæ in intervallo poſt nocturnos prævidendæ. 256
Lectio ad refectionem fratrum. 485. Servitorum. *ibid.* Infirmorum. *ibid.* Iter agentium. 486. Ad mixtum. *ibid.*
Lectio menſæ prævidenda ubi & quando. *ibid.*
Lectio coram hoſpite legenda qualis, quando, ubi & quomodo. 679. *& ſeq.*
Lectio initio colloquii. 186
Lectionaria quando in eccleſia haberi cœperint, & quis ea componere cœperit. 272
Lector menſæ Dominica ingrediatur ad legendum petita prius benedictione. 487. ea qualis eſſe debeat. 488
Lectoribus arrogantiæ vitium familiare. 487
Lectori nihil detur niſi quod Regula jubet. 494. iiſdem quibus alii cibis reficiat. 498
Lectiſternia quid ſint. 345
Lectus Monachorum debet eſſe durus. 347
Lectorum ſingularitas apud Monachos & Sacerdotes. 345.
Lecti ſinguli duabus ſanctimonialibus conceſſi. *ibid.*
Lectus Abbatis in medio dormitorii. 348. 349
Lectorum ſtramenta quæ. 416. 722
Lectorum fœnum ſingulis annis renovandum octo diebus ante natale S. Petri. 418. 721
Lectorum ſcrutatio. 722
Perfecti Monachi non ſemper in lecto dormiunt. 345
Legumina quid. 524. Quid naſcentia leguminum. 524.
Legumina aliquando conceſſa ad mixtum. 452
Levitas in loquendo. 140
Leofricus Abbas S. Albani vaſa ſacra in gratiam pauperum expendit. 125
Librorum ſcriptio laudata. 616
Librorum Cuſtos Armarius dictus. 417. is erat ſacrarii Cuſtos, vel Præcentor. *ibid.* vel ſertamentorum item Cuſtos. 418
Librorum diſtributio in quadrageſima. 648
Libri gentilium à Monachis rarius legendi. 143
Libri pro fratrum neceſſitate in conventu legendi. 221.
Libertas vera quæ. 76. 68

Libra panis Benedictinæ ab aliis diverſa, & quale ejus pondus. 515
Quid ſentiendum ſit de diverſis libræ panis ponderibus. 517
Libra propenſa quid. 520
Libræ tertia pars ad cœnam reſervanda quomodo intelligenda. *ibid.*
Licentia media inter obedientiam & inobedientiam. 89.
Licentia extorta non licentia eſt ſed violentia. 212
Lineis uti Monachis illicitum. 705
Lingua quot peccatis obnoxia. 178
Lingua ſummopere cuſtodienda. *ibid.*
Vir linguoſus quis. 239
Litaniæ ſupplicatio quid. 274
Lites prohibent Regulæ monaſticæ. 87
Lites improbant S. Bernardus & Petrus Bleſenſis. 86
Lites procurans pro juſtitia Monachus non minus acceptus Deo, quam ille qui orat in choro. 88
Lites ſuſcipere Monachis an liceat. 86. *& ſeq.*
Lites per externos procurandæ. 88
Lites per arbitros terminandæ. *ibid.*
Litteræ ſine licentia Abbatis nec mittendæ nec recipiendæ. 691
Litteras ſine permiſſione accipientes aut mittentes ut puniendi. 695
Litteras à parentibus miſſas non reſignatas igni tradit pius quidam Monachus. 692
Litteræ commendatitiæ duplicis generis, earum formulæ. 806
Litteras omnes in monaſterio diſcant. 269. 270
Litteraturæ defectus impedimentum vitæ monaſticæ. 740. *Vide* Studium.
Locutio per ſigna. 181. 492
Loqui aliquando expedit. 182
Loquendi nullum tempus aſſignat S. Benedictus. 180. 181. Sed in Abbatis illud arbitrio reliquit. *ibid.* 183
Loquendo obſervanda. 240
Multum loqui non amare. 141
Duo ad loquendum loca deputata. 667
Loquentes in locis vetitis ut puniendi. 194. Item in eccleſia. 667
Loqui ad menſam quibus licitum. 491
Homo ſit tardus ad loquendum. 241
Ante interrogationem non loquendum. 237
Loqui. *Vide* Colloquium.
Lotio pedum hoſpitum. 684. *& ſeq. Vide* Mandatum.
Ludi Monachis prohibiti. 191
Lumen vitæ. 15
Lumen Deificum. 13
Qua ratione hieme cum luce fiant omnia. 568
Luxuria carnis luxuria cordis. 19

M.

MAGNIFICAT ad veſperas cur dicatur. 316
Magnificat ad laudes. 289
Majores quinam cenſeantur. 235
Major in monaſterio quis. 271
Mali bonis ſemper inferti. 82. 84
Malum & pravum quid differant. 141
Virtus & malitia diſterminant ſervos & liberos. 78
Mandatum ſabbati qua hora, quo loco & ritu faciendum. 448. In feriam v. aliquando tranſlatum. 449.
Mandatum hoſpitum quonam tempore faciendum. 686.
Mandatum trium pauperum quotidie. 685. *& ſeq.*
Manuum extenſio in oratione. 146. 148
Mappula quid. 724
S. Martini diſcipuli non laborabant manibus. 629
Vigiliæ nocturnæ in feſto S. Martini ad auroram uſque productæ. 258
Martyrum paſſiones ad nocturnas vigilias lectæ. 273
Matrimonium vitæ monaſticæ impedimentum. 739
Matta quid. 720
Matutini à matuta id eſt aurora dicti. 257
Matutini pro laudibus, item pro nocturnis. 287
S. Maurus laborem manuum ſuſtulit. 620
Medicinis an debeant uti Monachi. 463. 464. Eos præſervativæ non decent. 465
Medicinis nullis utebantur Sanctimoniales in Ægypto. 464
Medicus ſpiritalis ſapiens quis. 378. 382
Meditatio pro lectione. 251. pro ſtudio. 249. 251. pro pſalmorum decantatione. 249. pro contemplatione. *ibid.*
Meditatio inferni ad boni proſecutionem excitat. 28
Meliores in operibus bonis amplius diligendi. 75. 76
Melotes quid. 699
Mendacium quid ſit. 130. ut punitum. *ibid.*
Mentiri numquam licet. *ibid.*
Menſæ tarde advenientes ut puniendi. 582. *& ſeq.*
Meridianus ſomnus æſtate tantum permiſſus. 614. à quibuſdam etiam hieme. 615. in Ramis palmarum inceptus aliquando etiam ex toto dimiſſus. *ibid.* jejunii diebus qua hora capiendus. *ibid.* & quo ſitu corporis 616
Meſſis tempore operam ſuam elocant Monachi. 820
Milites in Monachos recipere vetitum. 759
Milites triennio probandi ante profeſſionem monaſticam. 715
Milites duplicis generis in clauſtris. 10
Milliarium quid. 218
Minima neglecta graviora fiunt. 97. 98
Minima nolle corrigere blaſphemia in Spiritum-ſanctum. 98
Cum minimis peccatis, niſi per Chriſtum deleantur, impoſſibile eſt ſalvari. *ibid.*
Miniſteria monaſterii per Monachos exercenda. 438. *& ſeq.* 625.
Minus pro *non*. 28
Minutis dormire poſt laudes permiſſum. 255
Miracula in monaſteriis fieri ægrè ferebant veteres Monachi. 866. *& ſeq.*
Non deſperandum de Dei miſericordia. 167
Miſſæ variæ acceptiones. 307
Miſſæ vox in Regula cap. 17. quo ſenſu à S. Benedicto uſurpata. 308. *& ſeq.*
Miſſas in eccleſiis Monachorum celebrare prohibetur Epiſcopis. 154. 157
Miſſa in quadrageſima non celebrata in feriis. 619
Miſſa pro excommunicato mortuo dici non debet. 369
Ad miſſam mutanda potius corda quam veſtimenta. 354.
Miſſas tenere quid. 798
Mixtum quid ſit. 453
Mixtum an de ſtatuta annona aut præter. 451
Mixtum cur conceſſum an propter communionem Euchariſticam. 495. *& ſeq.*
Mixtum an conceſſum non communicanti nec jejunanti. 498
Mixtum ut ſumendum. 495
Mixtum ſervitorum quando ſumendum. 450
Mixtum an ſumendum diebus eccleſiaſticis jejunii. 495

Mixtum diebus feſtis cur poſt miſſas ſumendum. 455
Mixtum Monachorum & Converſorum apud Ciſtercienſes diſtinctum. 452
Legumina aliquando conceſſa ad mixtum. *ibid.*
Modeſtia. 242
Modulatio quid. 279. 310
Monachi etymon. 39
Monachorum diverſa genera. *ibid.* 40
Monachi ſimplices Abbatis nomine appellati. 63
Monachi Clerici appellati. 257
Monachi Clericis perfectiores. 316
Monachi ſanctitatis perfectionem vovent. 21
Monachorum prima ſollicitudo quærere Deum. 90
Monachorum eſt Deum ſcire, amare, revereri, ſapere, frui. 21
Monachi ſtudio rerum cæleſtium venditi. 126
Monachus S. Benedicti qui plus obedit Regulæ quam carni. 9
Monacho carnali nihil execrabilius. 206
Monachorum eſt pati. 37
Monachus oculos in terra continuò figere debet. 242. 243.
Monachi parentibus ſint mortui. 114. eorum curam non ſuſcipiant. *ibid.* 115. eis non eſt cognatio in terris. 155
Monachi parentibus quid debeant. 117
Monachi parentes ſuos non viſitent. 114. 115
Monachis quam periculoſa parentum converſatio. *ibid.* 116. 117.
Monachorum exempla parentum converſationem & conſpectum fugientium. 116
Monachos decet ſilentium. 189
Monachus prædicare publicè non debet ab Epiſcopo non juſſus. 238
Monachus extra clauſtrum ſub ſpecie pietatis vagari non debet. 168
Monachi clauſtro non exeant ad excipiendas parentum confeſſiones. 115
Monachus foras exiens cadaver putridum extra ſepulcrum. 227
Monachi in Parochiis diviniis myſteriis non participabant. 815
Monachis profeſſis non licere ad ſæculum reverti. 755
Monachus ut nudum veſtiat. 125. & mortuos ſepeliat. 126
Monacho quæ ſpernenda. 226
Monachus dignitates refugere debet. 225
Monachus Epiſcopos & mulieres omnino fugere debet. *ibid.*
Monachi antiqui feminas ad colloquium non admittebant. 164. Niſi fortè præſente ſocio. *ibid.* Et ab illis remoti. *ibid.*
Monachi commatres ſibi facere prohibentur. 154
Monachis gladios ferre prohibitum. 356
Monachi antiqui Scripturas diſcebant memoriter. 269
Monachus ſolus non habitet. 51
Monachi ex noto monaſterio non recipiendi & cur. 804. *& ſeq.*
Monachi peregrini ante firmandam ſtabilitatem quamdiu probandi. 802. & poſtea altiori gradu donandi. 803
Monachus loci ſui conſuetudinibus ſit contentus. 233
Monachi ſui non ſunt. 427
Duodecim ſaltem Monachi ſint in monaſteriis. 50
Monachi in deſerto duodecim ſufficiunt, non in civitate. 52
Monachorum duodecim numerum excedere nolebat Guigo Carthuſienſis. *ibid.*
Apoſtolorum collegium prima Monachorum congregatio. 513
Monachorum mira caritas in pauperes. 120. *& ſeq.*
Monachis dæmones infeſti per inſomnia. 34
Monachi & jumenti comparatio. 227
Monachi ovibus comparati. 216
Monachi inviti facti. 40
Monaſterium domus Dei. 413. Domini ovile. 52. laqueus. 217. officina Fullonica. 168. arcæ Noë comparatus. 16
Monaſterium corpus myſticum. 7
Monaſteria & cœnobia quid differant. 41
In fundandis conſtruendiſve monaſteriis quid obſervandum. 866
Monaſteria non conſtruenda niſi de licentia Epiſcopi. 869
Monaſteria debent eſſe remota à Principum curia, à locis devotionis ſeu peregrinationis & ab urbibus. 866. *& ſeq.*
Monaſterii loca regularia quo ſitu conſtituenda. 870
Monaſterium ubi conſtituendum, debet priùs crux collocari maximè ubi altare. 869. *& ſeq.*
Monaſterium una die ædificatum. 42
Monaſteria debent eſſe ſufficienti reditu dotata, ſed non divitiis abundare. 868
Minora monaſteria improbantur. 50
Minora monaſteria de conſilio fundatorum & capituli generalis unienda. 50
Venientes ad monaſterium non ſtatim introducendi. 861.
Monaſterii aditus feminis denegatus. 154
Monaſteria virginum viris inacceſſa. 155 *& ſeq.* etiam Epiſcopis, Medicis, & feminis ſæcularibus. 157.
E monaſterio egredi quinque ex cauſſis quis poteſt. 387.
Tranſire ad aliud monaſterium quibus ex cauſſis quis poſſit. 759
Monaſterii res ut vaſa ſacra conſpiciendæ ſunt. 408. 409. negligenter tractantes puniendi, 420. per externos ſunt procurandæ. 872
Monaſticæ vitæ initia difficilia. 32. 35. 36
Monaſtica profeſſio angelicæ puritati ſimilis. 22
Mora periculoſa. 13
Moralium libros in Job ad nocturnos legi improbat S. Gregorius. 272
Mortis meditatio utilis. 139
Mortis meditatio ſapientiæ ſtudium. *ibid.*
Mors feſtina peccatoribus melior, quam diuturna in peccatis vita. 69
Sic vivendum, quaſi hodie moriendum eſſet. 139
Infirmitorii locus ubi fratres moriuntur. 193
Mortificatio carnis ſervandæ caſtitati inſervit. 151
Mortificatio ad orandum neceſſaria. 145
Mortificationis perfectio in duobus conſiſtit. 119
Mortuos ut ſepelire debeat Monachus. 126
Mortuum reſuſcitat qui peccatorem convertit. *ibid.*
Mulierum converſatio Monachis & Clericis periculoſa. 153. *& ſeq.*
Mulierum fugâ caſtitas conſervanda. *ibid.*
Mulieribus denegatus monaſteriorum aditus. 154. *& ſeq.*
Mulieres in monaſteria inducens Abbas deponendus. 154. 155. 156. excommunicandus. 154. 156
Mulieres inducens in monaſteria virorum Abbas tribus menſibus recludendus in alio monaſterio in pane & aqua. 154
Mulierum monaſteria viris inacceſſa. 155. 156. 157.

etiam Clericis, Epiſcopis, Medicis & feminis ſæcularibus. 157
Multiloquium quid. 188. in oratione vitandum. 331
Munditia cordis ad orandum neceſſaria. 144. 145
Munditiæ ſabbati. 447
Munera non recipienda ſine Abbatis permiſſu, maximè à parentibus. 694. directa Monachis diſtribuenda ad nutum Abbatis. 425
Murmuratio quanta ſollicitudine vitanda. 135. 437
Murmuratio vitium Monachis familiare. 135
Murmurantium pœnæ variæ in Scripturis. 176. apud Monachos. 176
Murmuratio ut punienda. 135
Murmurans excommunicandus. 358. è monaſterio ejiciendus. 176. ejus opus abjiciendum. 135. 176. 177
Muſica apud Monachos improbata. 326
Muſſitatio quid. 489
Mutilatione aliquando puniti delinquentes Monachi. 374.
Mutuo accipere aliquid ſine Abbatis licentia vetitum. 423.
Myſteria quænam horis canonicis colantur. 305
Myſtica explicatio ordinis a S. Benedicto ad Laudes inſtituti. 288

N

NATALIUM defectus vitæ monaſticæ impedimentum 740. 741
In Natali Domini tertia noctis hora ſurgendum. 308
Neceſſaria à Patre monaſterii ſperanda. 428
In neceſſariis ad parentes non recurrendum. ibid.
Neceſſaria ſingulis prout indigent diſtribuenda, 435
Neceſſaria petenda colloquii tempore. 187. quo ritu 109. ea petendo & diſtribuendo quænam obſervanda. 405
Sollicitudo in dandis neceſſariis. 428
Neceſſaria fratribus negari quid mereatur. 412
Neceſſariarum domum quomodo ingredi debent Monachi. 260
Lucerna in domo neceſſariarum. 352
Negligentiæ torpor ſomnus. 35
Nihil ut parvum negligendum, & quæ fuerit ea de re veterum Monachorum mens. 409
Negligentia in rebus monaſterii ut punienda. 420
Negligentium locus ad opus Dei quis. 579
Negotiorum ſæcularium abdicatio ad orandum neceſſaria. 145
Nicolaus de Fractura immeritò à Diſſertatore Gallico notatus. 543
Niger color pœnitentiæ ſymbolum. 709
Veſtis Apoſtolorum poſt Chriſti mortem nigra. ibid.
Benedictini quando dicti Monachi nigri. 708
Nimius quis. 845
Nobilis in monaſterio ſervo non præferendus. 76
Nobilitas amittitur propter Monachatum. ibid.
Nomine puro aliquem vocare quid. 827
Nona æſtate quando dicenda 617
Nonnus quid. 828
Noviſſimorum meditatio mitigat clauſtri aſperitates. 31. tuendæ caſtitati inſervit. 152
Novitiorum admittendorum impedimenta. 738. & ſeq.
Simplicitas & prudentia in novitio ſuſcipendo requiſitæ. 742
Novitii quanto tempore probandi antequam admittantur ad novitiatum, & qualis eſſet illa probatio. 743.
Novitii in cella hoſpitum quanto tempore remanerent, & quid ibi facerent. 745
Novitii probationem agebant in veſte ſæculari. 777. ſed poſtea alius uſus invaluit. 778
Novitiorum probationis annus quando inciperet. 754. Probatio plurium annorum. ibid. & ſeq. probatio annua. 751. aliquando contracta. ibid. & 752. Valida eo caſu fuit profeſſio. 753
Pretium pro Monachorum receptione non recipiendum. 773
Novitius ante profeſſionem ſuis ſe poſſeſſionibus exuat. 771
Novitiorum facultates recuſabant veteres Monachi. 773
Novitiorum habitus qualis. 707. 778. Quo ritu ad illum admittendi. ibid.
Novitiis legenda Regula & exponenda. 750
Tria in novitiorum Magiſtro. 748
An ſingulis novitiis ſinguli præficiendi Magiſtri. 747
Novitii nocte ſine laterna & comite Magiſtro non incedebant. 352
Novitius erecta cervice incedens non negligitur innotatus. 243
Novitii in omni patientia probandi. 751. in obedientia & opprobriis exercendi. 749
Novitii à capitulari deliberatione excluſi. 92
Novitii infra annum probationis ab Ordine Grandimontenſi exeuntes amplius non recipiendi. 393
Novitii adverſus tentationes præmuniendi. 32
Novitiorum primos virtutum flores non ſuſtinent dæmones. 36
Quæ novitios tentationes pulſent ex parte religionis. 33. ex parte diaboli. ibid. 34. ex parte ſæculi. ibid. 35.
Novitiorum cella à conventu ſeparata. 746
Novitius pro juniore profeſſo. 249
Noctis tempus ad orandum commodum. 145
Noctis medium late ſumtum in Regula S. Benedicti. 305
Nuditas pedum apud Monachos. 707
Nudum ut veſtiet Monachus. 125
Numerus major ut minor congregationis obſervantiæ regulari obeſt. 84
Non tam numero quàm virtute fratrum Abbas gaudeat. ibid.

O

O Littera triſtitiæ. 308
Obedientia. 760
Obedientiæ ſcopus Regulæ S. Benedicti. 89
Obediendum Superiori. 148. etiam malo. 149. tamquam Deo. 175
Obedientiæ labor, 8. 28. arma, & victoriæ. 10
Per obedientiam reditur ad Deum. 7. 888
Obedientia quomodo primus humilitatis gradus. 170
Obedientiæ gradus perfectus. 213
Obedientiæ perfectæ conditiones. 174. 175
Obedientia Monachorum qualis. 217
Obediendum in omnibus. 212. ſine diſcuſſione. 173. Sine tepore. 175. ſine mora. 171. 172. 174. cum hilaritate. 175
Inobediens reputatur qui cum mora obedit. 171
Obedientiæ promtæ tres ſtimuli. ibid.
Obedientia invicem exhibenda. 888
Ordo in obedientia ſervandus, ibid.
Obedientia extorta Monachos non excuſat. 89
Novitii in obedientia exercendi. 749

Obedientiæ monaſticæ terminus qui & vitæ. 12. 212. 233.
Inobediens ut puniendus. 358. 359
Obedire Abbati quando Monachi non tenentur. 148
Obedientiarii ſingulis annis renovati. 401. 418. 420. in oratorio inſtituti, & quo ritu. 418. 419. claves obedientiæ ſuæ de ſuper altari accipiunt. 418. rationem officiorũ ſingulis trimeſtribus reddunt. 405
Obedientiarum ſingularum ſingularia ſtatuta. 419
De aliorum obedientiis nihil curet ſimplex Monachus. 233. illi officinam alterius intrare illicitum. 733
Obedientias exteriores qui quærunt à propoſito Monachi declinant. 89
Oblationes Deo factæ in palla altaris involutæ. 788
Obſtinatus quis. 845
Oculi Dei quid. 18. 208. 328
Oculos in terram continuò figere debet Monachus. 242. 243.
Oculos inculpabiliter levare quando poſſumus. *ibid.*
S. Odilo coronam Imperatoris in gratiam pauperum frangit. 124
Odium eſt diabolus. 165
Officium. *Vide* obedientia.
Officium divinum tribus modis incipiunt Clerici. 319
Officium à S. B. inſtitutum conſtanter retinendum. 321.
Officium S. Benedicti à Monachis celebrandum decernit Concil. Aquiſgranenſe. 297
Officium à S. Benedicto inſtitutum mutare noluerunt ſummi Pontifices, *ibid.*
Quibus & quot ſignis ad officium vocarentur Monachi. 608
Officii horam ſignificare cujus eſſet, 606
Ad officium quanta velocitate currendum. 576
Officio nihil præponendum. 578
Tarde venientium ad officium pœnitentia apud Monachos. 577. 579. 580. 581. Apud Canonicos. 582. & Cardinales. *ibid.*
Sine ſcapulari aut tunica divina nõ explenda officia. 702
Orationes ad officium communes apud veteres Monachos. 318
Ad officium pſalmi memoriter cantandi. 269
Standum ad divinum officium. 268. Gallicàni alternis pſalmis ſedent. *ibid.*
Attentio ad officium. 329
Ad officium quam infeſti Monachis dæmones. 262
Tempore officii ſervandum ſilentium in toto monaſterio. 578
Tribus modis aliquis delinquere poteſt in officio. 596. & tunc qualis ejus ſatisfactio. 595. *& ſeq.*
Exire ab officio antiquis Monachis vetitum. 536
Hoſpites die ac nocte divinis intererant officiis. 678
Officium horis conſtitutis etiam in via recitandum. 663. & quomodo. 661
Officium divinum in ipſo laboris loco quo ritu celebrandum. 660. *& ſeq.*
Officium regulare coram infirmis recitatum. 467
Ceſſatio ab officio pro admiſſis feminis in monaſterio. 155
Opprobrium accipere adverſus proximum quid. 22
Novitii ſolliciti ſint ad opprobria. 749
Opus Dei quid. 328. *Vide* Officium.
Opera doctrinæ conjungenda. 6
Operandum bene dum vacat. 29
Operibus bonis ad cœlum properandum. 27
Opus murmurantis abjiciendum. 135
Oratio quid ſit. 144. Ejus efficacia. *ibid.* Neceſſitas. *ibid.* Diſpoſitiones remotæ & proximæ. *ibid.* 145. 146. ſit humilis & devota. 331. frequens. 145. ſubmiſſa voce. 668. ſine multiloquio. 331. ſed brevis. 333
Oratio pura quæ. *ibid.*
Neceſſaria ad orandum in puritate cordis. 332
Orationis reverentia qualis eſſe debeat. 330
Oratio extenſis manibus. 146
Oratio mentalis. 336
Quid ſit in conventu breviare orationem. 333. *& ſeq.*
Orandum unicuique privatim pro ſua cujuſque devotione. 337
Ad Orationem S. Benedictus excitat. 10
Oratio pro inimicis. 166
Oratio Abbatis & congregationis pro fratre tentato. 221.
Oratio pro excommunicato. 380
Oratio pro coquinæ Ebdomadariis facienda diebus Dominicis qualis, à quibus, & quando. 457
Oratio ad altaria inter divini officii ſigna. 314
Oratio trina ante nocturnos, & Primam & poſt Completorium. 338
Oratio in fine officii. 334
Orationes ad opus Dei admiſit S. Benedictus. 312. 313.
Orationes pſalmis interpoſitæ. 259. 334. 335. 336. tales an admiſerit S. Benedictus. 312
Oratio pro hora canonica. 313
Oratio Dominica ad miſſam. 292. apud Græcos ab omni populo dicitur. 293
Oratio Dominica alta voce dicenda in laudibus & veſperis, & quare. 293. 294
Orationem Dominicam ad horas omnes alta voce cantat eccleſia Lateranenſis. 293
Oratio Dominica à Clericis quotidie dicenda. 292. 294.
Orationem Dominicam ignorare nulli licet Chriſtiano. 293
Orationem Dominicam pulſantes docendi. 269
Orationis Dominicæ excellentia. 292. cur ita brevis. *ibid.* omnes, quæ poſſunt fieri, petitiones continet. *ibid.*
Orationis Dominicæ quinta petitio fraudulenter à quibuſdam omiſſa. 293
Circa orationem Dominicam Pelagianorum error. 294
Oratorium extra tempus officii clauſum 668
Oratorium in agris pro paſtoribus ovium. 661
Oratorium ſupra portam monaſterii. 675
In oratorio nihil niſi oratio. 665
Ordinatio decanorum per virgæ traditionem. 542
Ordinibus ſacris non initiati à capitulari tractatione excluſi. 95
Ordinem converſionis omnes teneant. 825
Abbates inter ſe quem ordinem tenere debeant. 827
Tria in ordinibus diſtribuendis obſervanda. 823
Organa Pippino Regi ab Imperatore miſſa. 327
Organa ſæculo decimo in eccleſia Vvintonienſi & Ramefienſi. 326
Organa in Galliæ monaſteriis tardius viſa. 326
Organorum uſus apud Monachos improbatus. 325
Orthodoxi doctores qui. 272
Oſculum pacis hoſpiti offerendum, quare, & quomodo. 676
Oſtiarius debet eſſe ſenex ætate & moribus. 859
Oſtiarii olim præcipui in monaſteriis inſtituebantur. 858.
Oſtiarii nulli apud Cluniacenſes. 860
Oſtiarii ſolarium. 864
Oſtiarii munia. 863

Pulſanti quid reſpondeat oſtiarius. 862
Oſtium unicum in monaſterio. 859
Feneſtra ad oſtium monaſterii. 861
Oſtia tempore lectionis & officii obſerata. *ibid.*
Oſtia in quibuſdam monaſteriis ſemper clauſa. 860
Otioſitas animæ inimica, ejus remedia. 611
Otioſum verbum quid. 192. ut puniendum. *ibid.*
Otium negotioſum vacare Deo. 8
Oves in agris cuſtodiebant Monachi. 625
Ovilia Domini monaſteria. 52
Ova Benedictinis an permiſſa. 550
Ovorum & caſei abſtinentia in quinquageſima. 657

P.

S. PACHOMIUS oratorium porticibus & columnis ornatum deſtruit. 224
Palla altaris quid. 785
Panis Monachorum qualis eſſe debeat. 519
Panem album non coquebant olim Cartuſienſes. *ibid.*
Panis tria genera apud Ciſtercienſes. *ibid.*
Panis libra Benedictina ab aliis diverſa, & quale ejus pondus. 515
Quid de diverſis ponderibus libræ panis ſit ſentiendum. 517
Ciſtercienſes à coquendis panibus abſtinebant diebus Dominicis. 651
Panis vinique cuſtos Cellerarii adjutor. 412
Panis & vinum communicatis oblatum. 494
Panis hordeaceus in pœnam mendacii. 130
Panis & aqua cibus excommunicatorum. 375. & fugitivorum. 393
Parentibus mortui ſint Monachi. 114. nec eorum curam ſuſcipiant. 114. 115. quia parentum converſatio periculoſa Monachis. *ibid.* 116. 117. ideo nec eos viſitent. 114. 115. etiam ægrotos. 871. nec eorum confeſſiones extra clauſtrum excipiant. 115
Parentum occaſione pereunt multi Monachi. 116. 117.
Parentum conſpectum fugientium Monachorum exempla. 116
Parentibus quid debeant Monachi. 117
Munera à parentibus non recipienda. 694
Parentum ſtudio infirmi Monachi non commendandi. 114. nec ipſi infirmi ab eis petant ſolatia. 465
Parentum blanditiæ religionis ingreſſum retardare non debent. 35
Ex parte parentum quales novitiorum tentationes. 34
Parvum nihil negligendum. 409
Paſcha quo die celebrandum. 245
Paſchata appellantur Chriſti ſolemnitates. 275
Paſcha pro tempore Paſchali. 298
Paſtor malus homicida. 70
Paſtorum terrenorum exemplum imitandum Prælatis proponitur. 66
Pater monaſterii quis ſit. 428
Patris pii titulum reſpuit S. Benedictus. 5
Pati propter regnum cœlorum. 37
Patientia Dei. 26. ad pœnitentiam non adducit. *ibid.*
Pauli epiſtola ad Romanos infra duas noctes ad vigilias lecta. 259
Paulus Apoſtolus quomodo de prædicatione ſua nihil ſibi attribuit. 25
Paulus Diaconus juſſu Caroli Magni Lectionaria duo componit primus. 272
Pauperes ut divites in monaſteriis admittendi. 781
Erga pauperes quam propenſus S. Benedictus. 120
Pauperum ſuſceptio in monaſteriis. 687
In gratiam pauperum erecta xenodochia in monaſteriis. 123. vaſa ſacra vendita. *ibid.* 124
Pauperibus datæ monaſteriorum decimæ. 121. pars quinta redituum monaſterii. *ibid.* 122. item tertia pars. *ibid.*
Pauperibus datæ ciborum reliquiæ. *ibid.* eas ſubtrahentes ut puniendi. *ibid.*
Pauperibus diſtribuendæ veſtes vetuſtæ. 716
Tribus pauperibus pedes quotidie lavandi, eiſque eleemoſyna tribuenda. 685. *& ſeq.*
Pauperibus eleemoſynas diſtribuere ad quos ſpectat. 124
Pauperibus aliquid dare ſimplici Monacho vetitum. 422
Pauperibus ad portam monaſterii non eroganda eleemoſyna. 125
Pauperibus procurandis non exeant Monachi. 871
S. Philibertus naves onuſtas alimonia pauperibus tranſmittit. 121
Pauperes ſuis laboribus alunt Monachi. 120
Paupertas prima Monachorum perfectio. 426
Paupertatis amor in antiquis Monachis. 774. *& ſeq.*
Paupertatis votum in profeſſione Benedictina includi. 761
Pax inquirenda. 18
Peccatoribus melior eſt mors feſtina quam diu in peccato vivere. 68
Peccatorem qui convertit mortuum reſuſcitat. 126
An illæſa veritate peccatoribus etiam maximis juſtus ſe prædicare queat inferiorem. 228. *& ſeq.*
Peccatum & vitium quid differunt. 205
Peccatorum recordatio utilis. 146. modo non ſit nimia. 147
Peccatorum confeſſio cum lacrymis & gemitu. 146
Peccata omnia non eſſe æqualia, nec æqualiter punienda. 362
Peccata nova committere non debet Monachus. 146. maxima cur Monachis prohibita. 109
Pecunias monaſterii ſervabat veſtiarii cuſtos. 417
Pedules quid. 704. ſine iis dormiebant Ultramontani Monachi. *ibid.*
Pellicia. 700
Perdentes aliquid ut puniri. 599
Peregrini & hoſpites quid differant. 725
Peregrinationes Monachis illicitæ. 872
Perfectionem ſanctitatis vovent Monachi. 21
ad Perfectionem ſemper currendum nunquam ſtandum. *ibid.*
Perfecti diſcipuli quinam. 180
Pericula undique in hac vita. 139. 140
Permutare aliquid ſine licentia Abbatis non licet Monacho. 423
Perſecutiones pro juſtitia ſuſtinendæ. 152
Perſeverantiæ neceſſitas. 57
Pedum nuditas. 705
Petendo & diſtribuendo neceſſaria quid obſervandum. 405
Petri Abbatis Cavenſis miſſa caritas in pauperes. 123
Petrus Prior Obazinenſis depoſitus & in cellam detruſus, eo quod aliquos ſolidos ex ſimplicitate occultaſſet. 433
In feſto S. Petri apud Cluniacenſes vigiliæ tota durant nocte. 260
Pigritia expellenda. 134
Pinguedinis uſus apud Monachos quare conceſſus. 530
Piſcibus uſi ſunt aliquando primi Ciſtercienſes. 507
Piſtrinum quid. 598. 864. in reperiri debeat in monaſterio. 885
Pittantia & generale quid. 444. 511

Poculum herbis hortinis mixtum ad tertiam. 559
Pœnitentiæ omne tempus aptum. 12
Pontiniacenſis Abbas ut punitus pro admiſſa in monaſterio Regina Franciæ. 556
Pontiniacenſis eccleſia feminis Anglis aperta. 564
Potio triplex in Paſcha addita. 522
De Potu poſt nonam æſtate. 563. Item in quadrageſima poſt veſperas. 564
Præceptum pro concilio. 70
Præcepta Dei latè ſumta. 150
Prædicare publicè non debet Monachus ab Epiſcopo non juſſus. 238. *Vide* Concionari.
De Præpoſiti nomine. 849
Præpoſitus quare inſtitutus. *ibid.*
Præpoſitus eligendus de conſenſu aut ſaltem de conſilio fratrum. 854
Præpoſiti inſtituendi forma. 855
Præpoſitus ab Epiſcopo ordinatus. 853
Quatuor in ordinatione Præpoſiti. 854
Præpoſitus qualis eſſe debeat. 852
Præpoſiti munia. 850
Præpoſitus Abbati in omnibus obediat. 856
Præpoſitus plures in annos in ſuo officio poteſt continuari. 401. 418. quibus ex cauſſis poſſit deponi. 857. incorrigibilis poſt quartam correptionem deponendus. 343
Præſentia Dei. 206. quam efficax. 140
Pravum & malum quid differant. 141
Preſbyteri Abbates appellati. 63
Preſbyteris in judicium vocatis jurare prohibitum. 129. *Vide* Sacerdos.
Prima laudibus ſine intervallo medio conjuncta. 255
Prima cur incipiat à principio pſalterii. 319
Ad primam cur pſalmum CXVIII. non quotidie dici S. Benedictus inſtituerit. 320
Primus pro *ſolus*. 170
Prior in Regula S. B. quid ſignificet. 182. 492
Prior pro Abbate. 427. 548
Prior de lectione quomodo aliquid in refectorio dicere poteſt. 492
Priores Decani appellati. 338. 339
Prioratus ſex ſaltem habeant Monachos. 50. duodecim. *ibid.*
In Prioratu unus ſolus Monachus non maneat. 51
Proceſſio diebus feſtis in albis. 707
Proclamationes in capitulo. 601
Procuratoribus rerum monaſterii optimum monitum. 91
Prodigalitas cum avaritia ex æquo vitanda. 409
Profeſſio monaſtica angelicæ puritati ſimilis. 21. eſt alter baptiſmus. 766. 767
Ætas ad profeſſionem requiſita. 769. *& ſeq.*
Profeſſionis monaſticæ ritus diverſi. 765. *& ſeq.*
In profeſſione promiſſio & petitio diſtinctæ. 761. promiſſionis variæ formulæ. 756. *& ſeq.* Item petitionis. 763
Profeſſio in oratorio & cur. 762
In profeſſione velandum novitii caput per tres aut ſeptem dies. 766. 767. 769
Profeſſionis ſchedula in ſacrario conſervata cum reliquiis. 788
Regulam non profitentur Benedictini. 761
Profeſſionis Benedictinorum convenientia. *ibid.*
Proficiendum ſemper, aut deficiendum. 203
Projicere poſt ſe Chriſti ſermones quid. 72
Promtus & facilis quid differant. 239
Proprietas quare amputanda. 427
Proprietatis abdicatio omnino annexa monaſticæ profeſſioni. 423
Proprietatem ab ore, à corde, ab opere amputavit S. Benedictus. 421
Proprietatem damnant antiquæ Monachorum Regulæ. 424. Summi Pontifices. 426. & Concilia. 427
Proprietatis frequens perſcrutatio. 425
Proprietas ut punienda ſecundùm antiquas Monachorum Regulas. 430. decreta ſummorum Pontificum. 431. Conciliorum. 432. & recentiorum Ordinum Conſtitutiones. *ibid.*
Proprietarii expellendi de monaſterio. 426. 432. excommunicandi. 426. 430. 431. 433
Proprietas ſupra quatuor denarios ut punienda. 432. 723. Item ſupra duodecim denarios. 433. ultra tres ſolidos. *ibid.* ſupra viginti ſolidos. 430
Proprietarius eccleſiaſtica careat ſepultura. 431. 432
Proprietarius Abbas deponendus. 424
Proprietatis abnegatio in Pentecoſte. 426
Cartuſienſes ſingulis annis res ſuas Priori minutatim oſtendunt. 633
Proprietatem Monacho permittere Papa non poteſt. 427.
Proprium vitium quid ſit. 386
Proximus noſter quis. 108
Proximus noſter omnis homo. 21. omnis Chriſtianus, ipſi etiam Angeli. 108
Proximo faciendum quod ſibi quis fieri cupit. 117
Proximi dilectio inſigne diſcipulatus Chriſti. 109. qualis eſſe debeat. *ibid.* quæ ejus neceſſitas. *ibid.*
Pſallere in conſpectu Angelorum quid. 329
Pſallere ſapienter quid. 328
Pſallere cum antiphona & in directum quid. 314
Pſallendi diſciplina exterior qualis. 325. 326
Pſalmodia jugis. 304
Pſalmodiæ prolixitas improbata. 324
Pſalmodia Cluniacenſium prolixa à Petro Damiani laudata. 324
Pſalmodia in coquina. 445
Pſalmorum numerus. 322
Pſalmus centeſimus quinquageſimus primus. *ibid.*
Pſalmi privati damnati. *ibid.*
Pſalmi & Odæ Salomonis inter apocrypha. *ibid.*
Pſalmi ab hæreticis compoſiti. *ibid.*
Pſalmus & Canticum quid differant. 280
Pſalmi pro Canticis ad nocturnos. *ibid.*
Pſalmos ſinnare 250
Pſalmorum diviſio. 320
Pſalmi feriales in feſtis Sanctorum ad nocturnos an dicendi. 296
Pſalmos feriales in nocturnis tantum vigiliis, non ad horas mutant Ciſtercienſes. 297
Pſalmorum duodenarius numerus ad nocturnos apud Monachos, & Africanas Occidentaleſque eccleſias. 276.
Pſalmi duodecim cur dicti ad vigilias nocturnas. 320
Pſalmos tres ad horas cur inſtituerit S. B. 307
Pſalmos quinque ad veſperas cur pſallant Clerici, quatuor verò Monachi. 315. 316
Pſalmorum diſtributionem à S. Benedicto inſtitutam an mutare expediat. 321
Solam Pſalmorum diſtributionem non hymnorum &c. S. Benedictus mutare permiſit. 322
Pſalmos ad nocturnas vigilias aſſignatos quidam temere commutant. 321
Pſalmi in nocturnis dicti in tenebris. 270
Pſalmi Completorii in directum & quare. 317
Pſalmi memoriter cantandi. 269
Pſalterium diſcebant memoriter veteres Monachi. 269
Pſalterium ſcire tenebantur Epiſcopi. 270

Pſalterii ignari Summi Pontifices. 170
Pſalterium omni die recitatum à pluribus, immo ab integris congregationibus. 323
Pſalterium in Paraſceve. 324
Pſalterium ante nocturnos. 252
Pſalteria novem ſcopis ſe cædendo recitat Dominicus Loricatus. 324
Pſalterium cur incipiatur ad Primam. 319
Pſalterio Gallicano uſus eſt S. Benedictus. 325
Pſalterium à S. Roberto Ciſtercium delatum. 336
Pſalterium gloſſatum Benedicti Cluniacenſis Monachi. 330
Pſalteria ſeptem in monaſterio Centulenſi. 270
De Pſalmo tertio. 263
Pſalmus quinquageſimus quare cum alleluia cantandus ad laudes. 287
Pſalmus ſexageſimus ſextus ad laudes cur dictus. *ibid.*
Pſalmus Venite exultemus initio miſſæ Conſtantinopoli celebratus. 265
Pſalmum cxviii. cur ad primam quotidie dici S. Benedictus non inſtituerit. 320
Publicè peccantes publicè puniendi. 591. 592
Pueri in monaſteriis qua ætate oblati. 782. A quibus. 783. Quo ritu. 784. 786
Puerorum oblatio coram teſtibus. 792
Pueri ante oblationem per annum in monaſterio probati. 791
Puerorum oblationis formulæ. 785
Petitio pueri oblati quid. 784
Oblatio in manu pueri involvenda quid. 785
Pueri oblati exheredati. 787
Pueri ſolemniter oblati ad ſæculum redire nequibant. 788
Pueri inter fratres quem ordinem tenerent. 832
Pueris minor ciborum menſura. 522
Pueri delinquentes jejuniis & verberibus puniendi. 398. 399.
Pueri uſque ad annos quindecim flagellandi. 886. 887
Puerorum receptio improbata. 791
Pueritia. 398
Pulmentum quid. 506
Pulmenta ad diem quot à S. Benedicto conceſſa. 500. Quot ab aliis. 506
Pulmentum tertium crudum. 515
An ex utroque pulmento guſtare ſit licitum. 513
Pulmenta plura feſtis diebus an debeant opponi. 503. 504. tria miniſtrant Caſſinenſes per hebdomadam, feſtis diebus quatuor. 503
Pulſantes quanto tempore & quomodo probandi. 743. *Vide* Novitius.
Pultis pro pane. 507
Pupillos habentes viduæ & ſæculum relinquentes quomodo eorum educationi providerent. 792

Q

QUADRAGESIMÆ tempus pœnitentiæ addictum. 652. quando inciperet. 299. 653.
In quadrageſima aliorum temporum negligentiæ reparandæ. 653. Aliquid addendum ad ſolitum penſum de licentia Abbatis. 655. quomodo petenda illa licentia. 658
Monachorum victus in quadrageſima qualis. 657
De ciborum menſura in Quadrageſima nihil definivit S. Benedictus. 504
Quadrageſimæ jejunium in pane & aqua. 505. 656 657.
Laici à vino abſtinebant in quadrageſima. 656
Græcorum abſtinentia in quadrageſima qualis. *ibid.*
Silentium in quadrageſima majus. 658
Solitudo à Monachis & Epiſcopis in quadrageſima frequentata. 654
Miſſa in feriis quadrageſimæ non celebrata. 619
Vita Monachi quadrageſimalis eſſe debet. 653
Quadrupes animal intra murum Abbatiæ S. Johannis Laudunenſis intrare non poteſt vivum. 532
Quærere Deum prima Monachorum ſollicitudo. 90
Vere Deum quærere quid. 748
Quies mentis. 67

R

RAtio reddenda ab officialibus ſingulis trimeſtribus. 405
Rationalis & ſuperhumeralis allegorica expoſitio. 69.
Recluſorum Regula. 44
Recluſionem prohibet S. Iſidorus. 60
Recluſionem præpropere appetens ejicitur. 44. *vide* incluſi.
Reconciliatio ante ſolis occaſum. 166. 167
Recreatio Monachis digna quæ. 180
Recreationes diei poſſunt Monachorum colloquia. 187. *vide* colloquium.
Redituum monaſterii quinta pars data pauperibus. 121. 122. Item tertia pars. *ibid.*
Res monaſterii tanquam vaſa ſacra conſpiciendæ ſunt. 408. 409.
Res monaſterii negligenter tractans ut puniendus. 420.
Refectio ante ſextam antiquis Monachis ignota. 558
Refectio ad nonam apud Romanos. 565
Refectio veſpertina in quadrageſima. 567
Refectio fructuum æſtate ad nonam, hieme ad veſperam. 515
Qui gratiarum actioni poſt refectionem non interſunt quomodo puniendi. 584
Ante communem refectionem nihil prægustandum. 584. Summa Benedicti Anianenſis in hac re religio. 585
Refectorarius. 444
Refectorii utenſilia furto accipiens ut puniendus. 112.
Ritus ſerviendi in refectorio. 443. 444
Prior de lectione quomodo aliquid in refectorio dicere poteſt. 492
Reges & Reginæ quomodo ſalutandi. 677
Regina Franciæ admiſſa in monaſterio Pontiniacenſi contra ordinem. 156
Regulæ poſt profeſſionem ſunt præcepta. 5
Regula S. B. via ſalutis. 32. ſancta cur dicta. 857 ſchola. 30
Regulæ S. B. ſcopus. 8. diſcretio. 32. omnibus proportionata. *ibid.*
Regula S. Benedicti quomodo nihil contineat aſperum. 30. 31
Regulam omnes ſequantur. 97
Regula in minimis obſervanda. *ibid.*
Imperare ſupra, infra, aut contra Regulam Abbas non poteſt. 148. 149
Supra Regulam aliquid facientibus quid obſervandum. 239
Regulam ſtrictè obſervantes nullius rei indigent. 90. negligentes omnium patiuntur penuriam. *ibid.*
Regula publice frequenter legenda & exponenda.

873. *& ſeq.* præſertim novitiis. 750
Regulam non profitentur Benedictini. 761
Communis monaſterii Regula quomodo intelligatur. 232.
Religionis ingreſſum petentes ut ſuſcipiendi. 269
Religionis ingreſſum parentum blanditiæ retardare non debent. 35
Religionis auſteritas terret novitios. 33
Religioſis infeſtiores ſunt dæmones. *ibid.*
Renuitæ. 49
Reomenſis eccleſia feminis inacceſſa. 160. viris etiam ſæcularibus ad ſacra myſteria. 159
Reprehenſio triplex. 801
Reſponſorium quid & unde dictum. 271
Reſponſorium & antiphona quid differant. 267
Reſponſoria cum *Gloria Patri* quæ dicenda. 271
Reſponſorium in laudibus an cum *gloria* dicendum. 289.
Reſponſoria in nocturnis quomodo poſſint breviari. 285.
Reſponſorium quartum cujuſque nocturni poſt gloria repetendum. 279
Reſponſum quid. 664
Riſus excuſſus improbatur. 141
Riſus impudicitiæ & amentiæ ſignum. 239
Riſus quatuor hominum genera dedecet. 142
Riſus Monachis prohibitus. *ibid.*
Ridentes in monaſteriis olim obſervati. *ibid.*
Riſos triduano jejunio mulctatus. 239
Riſus qualis decet Monachos. 141
S. Robertus Abbas Caſæ Dei à miraculis ceſſare rogatur. 867
Romana eccleſia Scripturas in nocturnis non legit ante S. Greg. 272. 275
Romanum officium à Benedictinis non recipiendum. 322.

S

SABBATI munditiæ. 447
Sabbati mandatum in feriam v. in præcipuis vigiliis & feſtis tranſlatum. 449. Quo tempore, quo loco, quo ritu faciendum. 448
Sacerdotis nomine qui intelligendi. 793
Sacerdotis nomen diaconis attributum. 818
Sacerdotes ſæculares laici dicti. 777
Sacerdotes ſæculares ſilentium nocturnum obſervant, crucis ſigno lectum petendo, quaſi clavi os ſuum claudentes. 262
Sacerdotes olim aliquando deerant in parrochiis. 816.
Sacerdotes in monaſteriis difficilius admittendi. 794
Monachis Sacerdos extraneus non ordinandus. 814
Monachi ordinati Sacerdotes vel pro monaſterio vel pro parrochiis. 813
Sacerdotes Monachi ad monaſterii titulum ordinati aliò tranſire non poterant. 814
Antiquus ordo promovendi Monachos ad Sacerdotium. 817. ordinandi à fratribus eligendi. 815. nec niſi ad petitionem Abbatis initiandi. 814
Quam pauci Monachi olim eſſent Sacerdotes, & quomodo illorum creverit numerus. 815. *& ſeq.*
Sacerdotio quis dignus cenſendus. 817
Sacerdotes altiori gradu donandi. 796
Sacerdotes Monachi profeſſionis ordinem retinebant. 820
Sacerdotes novitii raro ſacrificabant. 796
Sacerdotibus nihil relaxandum. 795
Sacerdotes temporalium curam nimiam habere non debent. 85
Sacerdoti fugienda ſuperbia. 819
Sacerdos regularum infractos ut rebellis judicandus. 820. Si non emendaverit, epiſcopus in teſtimonium adducendus. 821
Sacerdos carne lapſus ut puniendus. 115
Sacerdotum Anglorum ante Dunſtanum ignorantia. 641.
Sacerdotalis tonſuræ allegorica expoſitio. 85
Sacra vaſa in gratiam pauperum vendita. 123. 124
Sacriſta ante primum nocturnorum ſignum extinctas lampades accendat. 246
Sæculi vita nox. 29
Sæculo ſervare fidem quid. 47
Sæculi actus Monachis fugiendi. 127. Et quare. 127. 128
Sæcularium convivia Monacho vitanda. 683
Sagum quid. 721
Salomonis odæ & pſalmi apocryphi. 312
Salutatio hoſpitis duplex vel triplex. 678
Sanctimoniales triennio probatæ ante profeſſionem. 755. Incorrigibiles non ejectæ è monaſterio, ſed incarceratæ. 385
Sarabaitæ teterrimum Monachorum genus. 48. unde dicti. 49. quales. *ibid.* ab Anania & Saphira originem ducunt. *ibid.* de cœnobitis & Anachoretis aliquid participant. 50. per tonſuram Deo mentiuntur. 49. nulla ſunt Regula approbati. *ibid.* eorum mores. 52. habitatio. *ibid.* bini aut terni habitant. 50
Satanæ tradi quid. 369. 373
Scalæ Jacob myſtica explicatio. 201. *& ſeq.*
Scandalorum ſpinæ quid. 295
Scapulare quid. 701
Scapulare dictum culla. 702
Scholæ variæ acceptiones. 30
Scientiæ neceſſitas ad ſcripturæ intelligentiam. 646. *& ſeq.*
Scientia bene ordinata humilitatem generat. 644. *Vide* Studium.
Scriptura cur dicatur Teſtamentum. 72
Scriptura ſimpliciter prolata non ſemper intelligitur ſacra. 211
Scriptura ſacra Scalâ Jacob deſignata. 204. varios ſortitur ſenſus. 179. ejus ſtudium poſt nocturnos. 251. memoriæ eſt mandanda. *ibid.* exemplo veterum Monachorum. 269
An præter Scripturas aliquid debeat legi in divinis officiis. 273
Scripturas in nocturnis ante S. Gregorium non legit eccleſia Romana. 272, 275
Scurrilitas quid. 190. improbatur. *ibid.* damnaturque ſub pœnis graviſſimis. 191
Senectus morbus. 479
Senum nomine qui intelligendi in Regula S. B. 480
Senes Regularis obſervantiæ ſunt tenaciores. 215
Senes & infantes quomodo præveniant horas canonicas. 483. jejunium ſolvant. 481. eorum qualis cibus. *ibid.*
Senibus ſingularis habitatio concedenda. 548. 483
Seniores pro Decanis. 351
Seniores monaſterii quales. 100. eorum numerus. *ibid.* conſilia fratrum cum eis expendenda. 95
Seniorum reverentia. 166
Senior ſpiritualis quis ſit. 140
Sepelire mortuos ut poſſit Monachus. 126
Septenarius numerus ſacratus. 504

Sepulcrum in monaſteriis ſemper apertum. 139
Sepultura feminis in virorum, viris in mulierum monaſterio non danda. 155
Seras clandeſtinas habere prohibitum. 433
Sermo reſponſionis bonus. 410
Sermones Chriſti poſt ſe projicere quid. 72
Serviendum Deo de ſuis bonis. 11. omni tempore. 12
Servitus Dei & hominis ut differant. ibid.
Servi & Domini ſecundùm Diogenem quid differant. 76
Servo non præferendus in monaſteriis eſt nobilis. ibid.
Servi invitis Dominis in Monachos non admittendi. 738
Servire aliis quàm fructuoſum. 444
Serviant ſibi fratres hebdomadatim. 440. quo affectu. 445. quo ritu. 443. 444
Servitores à coquinæ hebdomadariis diſtincti. 443
Servitoribus eadem ciborum menſura quæ aliis. 506
Severitas nimia & nimia remiſſio ex æquo vitanda, maximè tamen ſeveritas, 843. hæc valdè noxia. 842
Sextæ officium diebus feſtis non ſtatim poſt miſſam cantatum. 453
Locutio per ſigna. 181. 492
Silentii neceſſitatem natura hominem docet. 241
Silentium Monachos decet. 189
Silentium Ægyptiorum Monachorum continuum. 181. Johannis Silentiarii annorum triginta ſeptem. ibid. Theonæ Abbatis triginta quinque annorum. ibid. Cujuſdam Virginis viginti quinque annorum. ibid.
Silentium B. Mariæ Virginis. ibid.
Silentium Cluniacenſium, Ciſtercienſium, Monialium Fontis-Ebraldi. ibid. 182
Silentium in Regula S. Benedicti duplex. 489. perpetuum non inſtituit S. B. 192
Summum ſilentium poſt completorium. 573. quando incipiat & deſinat ejus obligatio. ibid. extra monaſterium obſervatum. 574. Quibus de cauſſis ab eo poſſit diſpenſari. ibid. illud violantes ut puniendi. 573
Silentium meridianum quale & quomodo tranſigendum. 616
Silentium quibus in locis ſervandum. 192. & ſeq.
Loquentes in locis vetitis ut puniendi. 194
Summum ſilentium in oratorio. 667
Silentium in omnibus clauſtri officinis dum regularis hora canitur. 471. 579
Summum ſilentium ad menſam apud Monachos, Clericos & gentiles religioſè obſervatum. 490. illud violantes ut puniendi. 491
Silentium in refectorio extra refectionis tempus, & ad refectionem extra refectorium. ibid. 492
Silentium ut ceteri ſervabant infirmi. 470. etiam ad menſam. 469
Silentium in quadrageſima majus. 658
Silentium in pœnam ſcurrilitatis. 193
Silentium triduanum pro verbo otioſo. 192
Silentii infractores ut puniendi. 188
Silere & ſtudere ſilentio quid differant. 183
Singularitas cur vitanda. 233. eſt vanæ gloriæ ſignum. 234. à dæmonio ſuggeritur. ibid. perturbat congregationem. ibid.
Singulares non dicendi Regulæ tenaciores. 236
Singularitas non eſt, Regulæ aliquid addere. ibid.
Sobrius quis. 402
Solatia Cellerarii. 412
Solatia ſingulis ſecundùm congregationis modum. 446
Sola lignea. 705
Solemnitates & feſtivitates quid differant. 295
Solemnitates Chriſti Paſchata appellantur. 275
Solitudini quales apti. 46
Solitudine caſtitas conſervatur. 153
Seceſſus in ſolitudinem in quadrageſima. 654. 655
Solitudo Thorneienſis monaſterii. 162
Sollicitudo prima Monachorum Deum quærere. 90
Somnolentia quid ſit. 134. ejus cauſſæ phyſicæ & morales & remedia. ibid.
Somnus hora ſurgendi ut excutiendus. 357
Per ſomnia dæmones Monachos infeſtant. 54. cautelæ adverſus diaboli inſidias per ſomnum. 344. Vide Dormire.
Spernenda Monacho quæ. 226
Spes veniæ, gratiæ, & gloriæ. 137
Spinæ ſcandalorum quid. 293
S. Spinulus miracula facere in virtute obedientiæ prohibetur. 866
Spirituum quatuor genera. 742
Sputamen in facie pro delicti pœna. 373
Stabilitas in congregatione. 168
Stabilitate quid promittatur. 758. & ſeq.
Stabilitatem in alio monaſterio firmare poterant Monachi peregrini. 801
Standum ad officium divinum. 268
S. Stephanus Grandimontenſis à miraculis ceſſare jubetur. 867
Studia SS. Patrum alia præter ſcripturam ſacram. 636
Studiis an poſſint vacare Monachi: rationes pro negativa. 627. pro affirmativa. 628. & ſeq.
Studia omni tempore floruiſſe apud Monachos. 632. & ſeq. in antiquis Monachorum Regulis præſcripta. 630. eccleſiaſticis & civilibus legibus. 640. Summorum Pontificum & Conciliorum decretis. 642
Studia apud Ciſtercienſes tempore S. Bernardi. 641
Monachorum peregrinationes ſtudiorum cauſſa. 636
Studia inſtituit S. Benedictus. 631
Studia in reformandis monaſteriis inſtituta. 640
Studio corpus affligi. 643. Devotionem foveri. 644. Humilitatem generari. ibid. otium plus fugari quàm labore. 643. ei non bene adſcribi ruinam diſciplinæ. 645. ei nihil obeſt exemplum Chriſti & Apoſtolorum. 645
Quibus ſtudiis vacarent primi Benedictini. 635. & ſeq.
Studia ſanctimonialium. 640
Studiis quare laborem prætuliſſe viſi ſint veteres Monachi. 631
Subſtantia monaſterii quid. 414
Superbia quid ſit. 133. unde dicta. 201.
Superbia & elatio quid differant. 403
Superbiæ plura genera. 201
Superbiæ ſignum clamor. 240
Superbus gratia deſtituitur. 133. humiliatur. 200
Superbos permittit Deus in turpe aliquod peccatum incidere. 201
Superbus ipſe ſibi dæmon eſt. 133
Superbi fumo comparati. 200
Superbus Monachus primus in conventibus reſidet. 226 ambit dignitates. 225. eremiticam vitam deſiderat. 233
Superbè ſilentes. 178
Superfluum quid. 428
Superflua reſecanda. 413. 428
Superfluum poſſidere Monachis abominatio eſt & infamium. 426
Superiores à ſubditis non corrigendi. 99
Superioris imperia diſcutiens de ligno ſcientiæ boni & mali comedere dicitur. 173
Supplicatio litaniæ quid. 274
Surgendi hora adveniente ut excutiendus ſomnus. 357

Qua hora Monachis ſurgendum ad vigilias. 245. *& ſeq.*
Surgendum temporius ad nocturnas diei Dominicæ vigilias & quanto temporius. 277. 278
Præceptum Regulæ de ſurgendo temporius ad vigilias in Dominicas ſolum reſpicit æſtatis tempus. 258
Suum dicere aliquid ſub graviſſimis pœnis prohibitum. 429
Symbolum S. Athanaſii. 319
Synpæcta quid. 378. Synpæcta quinquagenarius in ordine. 379. ejus officium. *ibid.*

T

TABERNACULUM quid. 21
Tabulæ quid. 714
Tabula lignea ſignificata hora operis Dei. 608
De hymno *Te decet laus.* 283
Te Deum laudamus à quo compoſitus. 280. quam antiquus ejus uſus. *ibid.* in Dominicis adventus & quadrageſimæ à Benedictinis cantatur. *ibid.* & in quibuſdam canonicorum eccleſiis. *ibid.* à Romanis in natali tantum Pontificum. *ibid.*
Temperius pro temporius. 276
Temporalium nimia cura in Abbate reprehenditur. ea tamen negligere non debet. 85. ſed ſubditis procurare. 66
Dum tempus habemus operemur bonum. 29
Tenebræ mortis. 15
Tentationibus obnoxii monachi. 9
Tentationes novitiorum ex parte religionis. 33. ex parte diaboli. 33. 34. ex parte ſæculi. 34. 35
Tentationi orienti reſiſtendum, & ad Chriſtum recurrendum. 23
Tepida obedientia reprobatur. 175
Terras & poſſeſſiones Monachis habere licitum, præferendi tamen qui eas reſpuunt. 774. *& ſeq.*
Teſtamentum cur dicatur ſcriptura. 72
Novum Teſtamentum diſcebant memoriter veteres Monachi. 169
Teſtis falſus tribus perſonis obnoxius. 113
Theodorus Pachomii diſcipulus matrem videre recuſat. 116
Theodoſius Junior excommunicatus à Monacho. 370.
Timor triplex. 204. 243
Timor Dei propriè filialis eſt. 205. gratiam promeretur, retinet, & recuperat. 15
Timor Dei quomodo primus humilitatis gradus. 204.
Tonſuræ Sacerdotalis allegorica expoſitio. 85
Tranſire ad aliud monaſterium quibus ex cauſis quis poſſit. 759
Tranſitus a laxiori ad ſtrictius monaſterium probandus. 808. à ſtricto ad ſtrictius non facile perſuadendus. 809. ad relaxatum damnandus. 811
Tribulatio ex triplici cauſſa. 127
Tribulationis omne genus in hoc mundo electis. 117.
Triſtari Deus quomodo dicatur. 55
Tubâ ſignificata hora operis Dei. 608
Tunica quid, ex qua materia, caputium illi aſſutum. 708
Tunicam auferenti pallium dimittendum. 118
Turbulentus quis. 403. 844
Turpe verbum fornicatio. 110. ſex menſium excommunicatione plectitur. 111
Typus quid. 415

VAGARI extra clauſtrum ſub ſpecie pietatis non debet Monachus. 168
Vaſa ſacra in gratiam pauperum vendita. 123. 124
Vel pro *&*. 42
Opera vendita per domeſticos laicos, potius quam per Monachos. 734. & viliori pretio quam a ſæcularibus. 735
Vendere & emere Monachis S. Martini non licebat. 424.
Veniam negans petenti ut puniendus. 891
Verbis & exemplis prælucere debet Abbas. 68. 69. 71.
Tria in verbis utilibus obſervanda. 190
Verbum otioſum quid, & ut puniendum. 192
Verbum turpe fornicatio. 110. ſex menſium excommunicatione plectitur. 511
Verſus quid. 267. quomodo dicendus. *ibid.*
Veſperas cum quatuor pſalmis cur canent Monachi & Clerici cum quinque. 315. 315
Veſtes veterum Monachorum quales. 706
Veſtes fratribus quæ concedendæ. 416
Veſtes præter præſcriptas à Regula conceſſæ. 718
Veſtes nocturnales. 717
Veſtes iter agentium meliores. 720
Veſtium menſura qualis. 713
Veſtes pretioſæ & viles pari modo vitandæ. 712
De veſtium groſſitudine non cauſandum. *ibid.*
Veſtium color qualis. 707. *& ſeq.*
Veſtium diſtributio quo tempore facienda. 715. à quo. 341
Veſtes ſciſſæ ut reſarciendæ. 416
Veſtes vetuſtæ pauperibus diſtribuendæ. 716
Veſtium lotio in antiquis Regulis præſcripta, & quo ritu fieret. 717
Veſtes Monachorum ex ſæculo allatæ diu in monaſterio conſervatæ. 780
Monachi à ſæcularibus veſte diſtincti. 707
Veſtium cuſtos camerarius dictus. Ejus officium. 416. pecunias monaſterii ſervabat. 417
Veſtire nudum ut queat Monachus. 125
Via anguſta. 173
Via cœli difficilis. 21
S. Victorianus eremitas & ſolitarios ad cœnobium revocat. 57
Vigiliæ nocturnæ cum pſalmis duodecim, & quare. 320. apud veteres Monachos quam prolixæ. 259. ad auroram uſque diebus Dominicis productæ. 257. in feſto S. Petri apud Cluniacenſes tota durant nocte. 260. In cœna Domini in tenebris finiendæ. 258
Vilitas quid. 222
Ipſa vilitate & extremitate indignum ſe judicet Monachus. 226
Monachi S. Vincentii de Vulturno ad Farfenſe monaſterium veniunt hebdomadas ſuas in coquinæ officio exacturi. 445
Vindicta corporalis quid. 362
Vinolentus. 533.
Vini abſtinentia apud gentiles. 550
Vini abſtinentiam ſuis permittit S. B. 546
Veterum ſtatuta de vini abſtinentia. 549
Vini abſtinentia in quadrageſima. 656
Vinum omnibus ſubractum pro fratre tentato. 225
Vinum etiam infirmis negatum. 550
Vinum quibus infirmis conceſſum. 534
Vinum Monachorum non eſſe quis dixerit. 548

123777

Excuſatio abſtinentiæ à vino petita ab exemplo Timothei refellitur. 550
Vinum apoſtatare facit ſapientes. 551
Vino captus ut puniendus. 133
Vinum & panis communicatis offeruntur. 494
Vini paniſque cuſtos Cellerarii adjutor. 452
Virginitas virtus rara. 150
Virtus & malitia diſterminant ſervos & liberos. 78.
Viſitatio infirmorum. *Vide* Infirmi.
Vitæ lumen. 15
Vita cordium Jeſus Chiſtus. 17
Vita vera vita beata. *ibid.*
Vita æterna concupiſcenda. 138
Vitam beatam omnes cupiunt. 17
Vita monaſtica militia & tentationibus obnoxia. 9
Vita ſæculi nox. 29
Vitium & peccatum quid differunt. 205
Vitia citius extirpanda. 81
Vitia ſua ex diverſis motivis prædicare ſolent homines. 231
Vitium proprium quid. 386
Unio fraternitatis commendatur. 7
Unum in Chriſto quomodò omnes ſumus. 77
Vocatio Divina quid. 203
Vocationis religioſæ beneficium commendatur. 16
Vocationis modus triplex. *ibid.*
Volatilia à carnibus diſtincta. 527
Volatilia carnis ſtimulos magis irritant quam quadrupedum carnes. 524
Valatilium eſus in Monachis à Patribus improbatus. 525.
Volatilia ſanis àn concesserit S. Benedictus. 478. 523. an infirmis. 528
Volatilia Monachis in Concilio Aquiſgranenſi vetita præter quam in Paſcha & in Natali Domini. 526
Volatilium eſus in quibuſdam monaſteriis. 525
Volatilia comedere poſſunt in itinere conſtituti ſi Princeps aut Epiſcopus jubeant. 528
Voluntas propria. 172. quid quam exitialis. 147
Voluntatis abnegatio. 209. 340
Voluntatis abnegatio Regulæ Benedictinæ ſcopus. 8
Voluntatis abdicationem præſertim à fratribus exigebat Vvala. 427
Voluntatis abnegandæ exemplum in Chriſto. 210
Voluntas habet pœnam. 211
Vota tria profeſſionis monaſticæ. 174
Summus Pontifex non poteſt diſpenſare à votis religioſis. 761.
Vox Divina. 13. audienda. 14
S. Urſmarus eccleſiam ſeparatam pro populo in Laubienſi cœnobio conſtruit. 162
Utilis frater quis. 207.
S. Vvlſtanus deflet deſtructionem ſimplicis majorum ſuorum oratorii. 224

X

XENODOCHIA in monaſteriis in gratiam pauperum. 123

Z

ZELUS in bonam & in malam partem. 892
Zeli boni exercitia. *ibid. & ſeq.*
Zelotypus quis. 845
Zona. 702. 706

FINIS.

ALFREDO FARNESI
ROMA
Legatore di Libri